

Opera omnia ([Reprod.
en fac-sim.]) Petrus
Gassendi ; mit einer
Einleitung von Tullio
Gregory

Gassendi, Pierre. Opera omnia ([Reprod. en fac-sim.]) Petrus Gassendi ; mit einer Einleitung von Tullio Gregory. 1964-1994.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici](#) pour accéder aux tarifs et à la licence

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

P. GASSENDI

PETRUS GASSENDI

OPERA OMNIA

Faksimile-Neudruck der Ausgabe von Lyon 1658 in 6 Bänden
mit einer Einleitung von Tullio Gregory

Band 6

Stuttgart-Bad Cannstatt 1964

Friedrich Frommann Verlag (Günther Holzboog)

—
—
—

Friedrich Frommann Verlag (Günther Holzboog) gegründet 1727

Stuttgart-Bad Cannstatt 1964

Printed in Germany : Anton Hain, Meisenheim/Glan

PETRI
GASSENDI
DINIENSIS

ECCLESIAE PRÆPOSITI,
ET IN ACADEMIA PARISIENSI

MATHESEOS
REGII PROFESSORIS

EPISTOLÆ,

QUIBVS ACCESSERVNT

CLARISSIMORVM QVORVMDAM
AD IPSVM

EPISTOLÆ, ET RESPONSA.

*IN QUIBVS HVMANIORVM, PHILOSOPHICARVM,
& Mathematicarum Rerum complura luculenter admodum
enucleantur, atque explicantur.*

TOMVS SEXTVS.
CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

LVGDVNI,
Sumptibus LAURENTII ANISSON,
& IOANNIS BAPTISTÆ DEVENET.

M. DC. LVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

EPISTOLARVM ARGVMENTA,

*Qua sic ordinavimus ne Seriei vis fieret Epistolarum, quae varijs
Inscriptionibus satis superque variantur.*

A
LLATIO. Quòd
se ad illius ami-
citiã Naudæus,
& Gaffarellus ag-
gregârint, gratu-
latur. pag. 57

ALVERNIO. Si-
meonis Muisij operum editionem
procuret, hortatur. 294

B

BARDIO. Illius *de grauium natu-
rali motu* commendat librum,
gratèsq; refert quòd & agere prior
literis occæperit. pag. 99

De Liceti libro *de centro & circumferen-
tia*, de altero *de Terra unica centro
motus singularum Cali particularum*,
deque altero *de regulari motu, mini-
maque parallaxi Cometarum*, aliquid,
&c. 101

Ad operum editionem eius accele-
randam excitat, & Liceti librum *de
Luna luce* ad Valesium Principem
in se recipit mittendum. 169

BEECKMAN. Epicuri placita cum
eo communicare pollicetur. 26

BERNEGGERO. Schickardi luget
obitum, & quamuis Poëtam sese nec
esse, nec salutari voluerit, carmina
tamen aliquot, quæ mœrens effu-
derit Diodato extimulante, mittit.
84

BERNERIO. De Pecqueti experi-
mentis Chylo & sanguini nouum
iter aperientibus, itémque variis aliis
Inanis Hydrargiri ope peractis. 317

BOCHARTO SARRONIO. Nuci-
bus relictis rerum bonarum studia
Gassendi Epistola.

felicitèr cœpta, vt absoluat addit
animos. 161

BOCKLERO. Illius sibi amicitiam
ab Equite Scaligero iunctam læta-
bundus amplexatur. 331

BORIENÆO. Antistitem suum Di-
niensem compedibus ni aureis in
partem suam (pro Cleri scilicet
Agentia Gallicani) non iturum, mo-
net. 96

Sui ergo iacturam quandam quòd fue-
rit passus, dolet vehementer. 97

BORNIO. Cartesij Physicam exami-
nare renuit, quòd paccatum diffi-
dium vltro renouare, & in librum,
qui se speciatim non attineat, inqui-
rere, foret inurbanum. 202

De Epistolarum suarum *de motu im-
presso à motore translato* editione, ali-
quid. 211

Reuensbergij Physicam faciat publi-
cam deprecatur. 253

BULLIALDO. Veneris ac Mercurij
obseruationem communicat. 58

Itémque Solaris Eclipses anni 1652.
cuius & Heuelium participem fieri
exoptat. 315

C

CÆSIO. Quòd Cosmographici
operis eruditionem faceret mo-
nitus obseruationes de Marte plus-
culas Gratianopolitano-Vizilianas
ab industrio Elziario peractas com-
municat adiungendas. pag. 51

CAMPANELLÆ. Obseruationis suæ
de Mercurio in Sole viso excusum
mittit exemplar. 48

Epicuri peccata purgaturum se dicit. 54
Galilei gratiam cum Patre Scheinerio
reconciliet, orat. 56

† 2 Illius

Epistolarum

- Illius ad oras Massilienseis appulsum gratulatur, & ad Peireskij fores accedat, auct. 75
- CAPELLANO.** Varia Solis humilis ac sublimis apparentem circa magnitudinem experimenta exponit. 101
- CARAMVELI.** Quòd illius censuram de nouem Stellis circa Iouem visis acceperit, & gratias agit, & sese lubenter assentire respondet dummodò Errones illi quinque Iouis Sidus semper circumstent. Selenographiam coeptam (de cuius commodis in Peireskij vita dixit) absoluat hortatur, & de variis nominibus inditis Lunæ maculis aliquid. 190
- Theologorū quorundam Parisiensium de Summi Pontificis in Concilio potestate sententiam rogatus aperit. 192
- Quam dissertatiunculam an receperit, certiore fieri, exoptat. 206
- Illum Moguntinæ Sedis suffraganeum gratulatur, atque Lunaris Eclipseos anni 1645. obseruationis facit participem. 223
- CARTESIO.** Metaphysicæ ab eo conscriptæ iudicium suum, Merfeno, aliisque postulantibus Amicis amicè mittit. 107
- CASSINO.** Martis, Iouis & Saturni erogatas obseruationes communicat varias. 327
- CASTANEO.** Illum laudat quod ex barbarie ac cautes inter *αὐτοδιδασκῶν*, & canere sibi Musis que sit contentus, illud adiiciens *tentanda via est quote quoque possis*, &c. 331
- CAZRÆO.** Varia circa proportionem qua graua decidentia accelerentur experimenta exponendo ad illius obiectiones respondet, tum 160. tum 221. tum 226.
- CHRISTINÆ Reginae.** A Burdelotio illius primario Medico monitus, ad eam venerabundus scribit, cuius & animi doteis extollit, & pacem populis quæsitam & Martis studiis suscepta à magno Parente foeliciter bella peracta. 317
- Quòd respondere dignata fuerit, iisque bonitatis plenis characteribus persoluit grates, ac iterum illius à Naudæo & Burdelotio descriptas virtutes miratur & laudat. 321
- Quod spontè Diadema demiserit, sexum, ætatè que suspicit raro eorum exemplo, qui coronas, sceptrà, imperia sponte deposuerint. 329
- Quod rescribere non fuerit dedignata, gratias quas potest summas refert, seque in ea non tam purpuram diademamque spectasse, quàm generosam indolem, summamque virtutem qua curare illam suadet non minùs eos qui rem accipiunt præposterè, quàm qui ad splendorem eximie virtutis caligant vt nocturnæ aues ad Meridianum Solem. 331
- CLARAMONTIO.** Se illius ad amicitiam Naudæo quòd adscripserit, gratulatur. 74
- CONSTANTINO.** Illius amicitie constantiam miratur, gratè que pendens de diuortis Auctorum sedandis aliquid. 57
- Iterum de literatorum contentionibus, &c. 68
- D**
- DECORMIO BEREVLIO.** Extrema Regis Christianissimi XII I. verba refert, Principe Valesio enarrante. pag. 161
- DIODATO.** Eclipseos Lunaris obseruationem totalis anni 1635. variis in locis peractam, cum Hortensio communicandam, mittit. 85
- E**
- EDOARDO Baroni Herberto.** Illius de Veritate librum examinat, amicitè que suam illi iudicium impertit. pag. 69
- F**
- FABRO.** Tractatus illius Philosophiæ quosdam commendat, quorum editionem cæterorumque Commentariorum, fieri curet, hortatur. pag. 167
- FABRO PYBRACIO.** Illum Proto-Præsidem in Aquis-Sextiensi Senatu exoptat, quodque Caduceatorem Prouinciæ talem Iupiter inuiderit dolet vehementer, Operum Charro-nij Præfationem commendat Auctores nominantis, quorum ipse operâ profecerit, de lustratione in Italiam Germaniamque suscipienda claros ibi Viros vidèdi ergo monet. 1
- FIENO.** De generatione & animatione hominis sententiam aperit suam. 16
- Iudicij de Parheliis seu Solibus I V. Romæ visis anno 1629. exemplar donat sui. 40

Argumenta.

G

- G**AFFARELLO. Peflecto illius *de Fine Mundi* libello, quid de extremo illo die opinetur, fcribit, ipfúmque cum Merfeno reconciliare nititur precibus adhibitis. 12
- G**ALILEO. Illius libello de Sidereo Nuncio, deque maculis Solis tribus Epiftolis perlectis, ac regia indole à Diodato perpectâ, Eclipeos Solis obferuationem anni 1621. cum obferuandi methodo cum eo fuam communicat, in reciprocúmque finceri affectus postulat in Snellij gratiam Florentini pedis magnitudinem. 4
- Communicat & obferuationem aliam Eclipeos Lunæ anni 1628. ex qua differentia Meridianorum Lutetiæ, Aquarum-Sextiarum, & Maffiliæ facile eruitur. 10
- Sicuti & aliam Eclipeos Solis anni 1630. atque de fperanda verfus Orientem cum Marchiauellæo profefione. 35
- Mercurij à fe in Sole vifi mittit obferuationis exemplar. 45
- Dialogos illius commendat. 53
- Æquo ferat animo, quid fanctiffima Sedes definierit, hortatur, &c. 66
- Suam illum inuifendi voluntatem declarat Epicuri Philofophiam priùs ederetur vt legat, & fe Lunam per Mellanũ depingi curare, mandat. 92
- Illum fe Diodato monente, oculorum altero effe orbatum, confolatur Paradoxum adiiciens, *Quod aperto licet oculo, utroque, altero tamen folùm videamus vifione, quam diftinctam vocant.* Extremum Peireskij morbum renunciat. 94
- G**ALTERIO. Morinum veteris amicitia nuncium remiffiffe edito aduerfum fe libro, ad quem refpondet, certiozem facit. 167
- G**EVARTIO. Locum Ciceronis ad Atticum de Patrone & Parietinis in Melite ex libro Epiftolarum quinto, vt fentit explicat. 40
- De Vendelini Eclipeographia inquirat, & publicas faciat Annotationes in Antoninum fuas follicitat, quasdam à Menagio collectas promittens. 184
- G**ODELLO *Epifcopo.* Maturioris refponfionis caufam in occupationes remittit, & Vitam Peireskij breui fperandam facit. 108

Gaffendi Epiftola.

- G**OLIO. Elenchum MS. Librorum ex Oriente ab eo aduectorum, plerifque nobilibus Viris expetentibus habere exoptat. 25
- Ipfúmque Catalogum iuris publici fieri à Vitreo monet, rogátque vt & gratum habeat & Apollonij Conicam iamdiu defiderata, Aristotelis pariter hiftoriam Animalium ftudiofis non deneget. 28
- De Scholis Parifiensibus, ftudiifque fuiscertiozem facit, & fi quas inter MS. illos Arabicos Cæleſtes habeat obferuationes impertiri haud graue ducat exoptat. 31
- Eclipeos Solis anni 1630. fuam communicat obferuationem, & Riulandici Pedis longitudinem ab eo requirit. 38
- Obferuationis fuæ de Mercurio in Sole vifo excufum mittit exemplar. 46
- G**ROTIO. Obferuationis fuæ de Mercurio in Sole vifo excufum impertit exemplum. 47

H

- H**EREBROORDO. De Caraelis cenfuræ de nouem Iouialibus Stellis. pag. 187
- Deque Epiftolarum de motu impreffo à motore translato fuarum editione aliquid. 211
- H**EINSIO. Illius de Afini laude librum commendat, & Suidæ locum de Epicuri natiuitate explanat. 25
- H**ELMONTIO. De Cecrographia, feu an homini naturale fit carnibus veſci, an non potiùs leguminibus, philofophatur. 19
- H**EVELIO. Satellitum Iouis inter fe diftantiam fcribit, rogátque cœptam abfoluat Selenographiam, Lunæ icones, obferuationesque Eclipeon pluſculas impertiens. 182
- Quem in Selenographia ordinem feruet inque Telescopiorum fabrica, requirit. 204
- Philolaicæ Bullialdi Aftronomiæ exemplum in alterius Ephemeridum Eichſtadij, titulo miſſi donat compenfationem. 224
- Obferuationes Eclipeon anni 1646. communicat, Eclipeos ſicut etiam Lunaris anni 1647. 245. 264
- Summas refert grates pro Selenographiæ illius exemplo recepto. 276

†

3

Scire

Epistolarum

Scire auct quæcumque de Vita & moribus Tychoonis Brahei, simulque Kepleri nôrit, quæ-ve cælestia obseruârît. 283

Bernerium suum Dantis egrege receptum, Regium etiam ab eo Oratorem demiratur, verba grates quibus dignè rependat non habens. Saluere Eichstadium iubet, & Tychoonis Brahei Vitam sperandam facit. 320

Eiusdem exemplaria Vitæ duo mittit, vnum sibi, Eichstadio alterum. 329

An exemplaria illa acceperit scire optat, obseruationem interim Eclipsion anni 1654. impertit. 330

HOLSTENIO. Gratias refert pro communicato exemplari Basileensi decimi libri Laërtij, cui Aldobrandinus marginales notas MS. apposerat. 50

Geographiæ Agathemeris penes Meziriacum exstantis certiolem facit. 55

HORTENSIO. Illius Dissertationem ad suam de viso in Sole Mercurio obseruationem commendat, gratè-que quòd & sibi dicare sustinuerit rependit summas. Lansbergianæ demonstrationis dimensionem circa Luminarium correctionem à Valletæ Priore Galterio factam communicat. 62

Obseruationes aliquot ad Schickardum destinatas promittit, & ne Bartholinum ac Tychonem impetat, obtestatur. 67

Obseruationem Eclipsios anni 1635. impertitur & Schickardi nunciat obitum. 83

Obseruationes circa Luminarium diametros mittit. 91

Cuiusmodi Solis ac Lunæ capiat diametros, cuiusque Morinus certiolem reddit. 92

K

KEPLERO. Obseruationem Solis Eclipsios anni 1630. communicat suam. pag. 35

KIRCHERO. Discessum cum Luillero suum in Italiam destinatum prædicit, Eclipsios Solis anno 1633. communicans obseruationem. 58

Similiter Magneticæ acus variationis. 98

L

LICETO. Solis humilis ac sublimis experimenta magnitudinis apparentis quædam impertitur. pag. 99

M

du MAÏ. Peireskij vitæ exemplum quòd & beneuolè acceperit, eulogiisque insuper aggrauârît grato tribuit animo. pag. 127

Literas expetitas commendatitias mittit. 132

de la MARE. Illi Peireskianæ vitæ donat exemplum. 116

Quod de Guiione nihil nôrit respondet digesta quia nondum Chartaceorum Peireskij monumentorum congeries erat. 122

Illius de Guiione librum commendat, & quod nil de Lepanthino prælio habeat, dolet. 126

Illius & de Burgundico bello librum extollit. 134

Literas Cazræo suas reddi procuret, orat. 160

Robertum suum Draguinianensem Decanum intimè commendat. 161

Quid de Popeonano & Aretino resciat scribit. 313

MATROPTO. Sphæram illius probat, & quid sit eius ad perfectionem addendum, indicat. 292

MERSENNO. Rogatus sententiam aperit super quæstione Mathematica à Poissonio proposita, suam. 79

MONERIO. Eum hortatur Philosophiæ Fabrianæ procuret editionem. 239

MORINO. Quòd illius de Longitudinibus inuentum non approbet, Epistolam non absoluit, quia iudicium interponendo placere non sensit. 75

MORISOTO. Illius Fastorum Ouidij Complementum extollit & suspicit. 304

Alcidio MVNERIO. Ab eo Luillerij amicissimi in Hetruria tunc ægro- tantis sanitatem ardentè petit. 307

MYRÆO. discessus inopinati, ipsò- que insalutato causam significat, & Historicum opus cœptum perficiat hortatur. 24

De Solibus quatuor Romæ visis 1629. iudicium mittit suum, de- que Profec- tione Orientem versus, monet. 40

NAVDEO.

Argumenta.

- N
- N**AVDÆO. Studiorum suorum dat rationem. *pag. 44*
 Observationis suæ Mercurij in Sole visum mittit exemplum, & Epicuri effigiem ex statua Romæ asseruata delineatam exoptat. 46
 Pro Parheliorum Romæ visorum exemplari, & Epicuri effigie missis gratias refert, illumque monet se moliri Philosophi illius Vitam & Canonicam. 48
 Quid moliatur iterum monet. 55
 Itemque de societate cum Præsidente Memmio aut Luillero ineunda. 57
 Librorum in Mersennum Fluddi examinis rationes deducit. 72
 Varia apparentem circa magnitudinem Solis humilis ac sublimis experimenta enarrat. 92
 De nouem Stellis circa Iouem Coloniæ visis iudicium suum aperit. 160
NEVRÆO. Telescopium remittit. 168
 De spectro lucido à Principe Valesio, Heroïnave coniuge viso, quid sentiat, scribit, similia & Ascanio & Tyberio, &c. 172
 Illius Phocæ descriptionem commendat, dignam reputans, quæ in Piscium historiam inferatur, de Arnaudo Romam petente rationem Operis de frequenti communione dicturo. 181
 Observationem Lunaris Eclipsos anni 1645. communicat. 220
 Naudæi mortem plorat, cuius Epistolæ residuum postmodum recuperatum habetur in Appendice. 325
- P
- P**AYENO. Variationis Magneticæ acus certiores facit. *pag. 100*
 Observationem Lunaris Eclipsos anni 1641. impertitur. 118
 Se Auenionensis Academiæ Theologum & Doctorem dicit. 223
PEIRESKIO. Lunaris Eclipsos anni. 1635. Totalis observationem describit. 90
PETITO. Peireskianæ Vitæ donat exemplum. 117
POISSONIO. Problematis discussionem amiciter suscepisse declarat. 82
PRATEO. De Poro Cholydocho,
- Venis lacteis, Sanguinis circulatione aliquid. 203
PVTEANO. Pelleto illius de Epicuro Eulogio, Viri vitam colligere dicit, & observationem Lunaris Eclipsos anni 1628. describit. 11
 Séque obiter scripturum quidpiam de Olympiadibus necnon Parheliis Romæ visis recipit, Fieno salutem referens. 16
 Super quibusdam locis Epicurum spectantibus, iudicium requirit. 26
 Parheliorum mittit exemplar. 39
PVTEANO. *Bibliothecario Regio.* Varia circa motum impressum à motore differit experimenta. 101
 à **PVTEO.** Beneuolè accepta illius in Peireskij vita mentionem grates recipit. 142
- R
- R**ENERIO. Iudicium de Parheliis Romæ visis 1629. illi suum dedicat. *pag. 24*
 Quid de institutione bonis in artibus adolescentum sciat, aperit. 29
 Analyseos rationem ab eo inuentam commendat, non probans tamen. 37
 Fuererium Cartesiumve in gratiam redigat, orat. 41
REVENBERGIO. Observationem Solaris Eclipsos anni 1645. communicat. 253
RIVETO. Schurmanam Virginem laudibus effert, & de Cartesij Physica aliquid. 217
- S
- S**CALESIO. Indefesso pede Virtutum tramite insistat hortatur maiorum exemplo, Ciceronem & Plutarchum commendans. *pag. 316*
SCHERNERIO. Iudicium de Parheliis Romanis suum mittit, rogatque pauca illius de opere de maculis Solaribus. 42
 Eius & Pantographicen commendat opusque de maculis ardentem exoptat, Petauij Rationarij Temporum editionem indicans, atque suæ Mercurij in Sole visum observationis exemplum donat. 47
 Animi maxima cum voluptate illius de maculis Solaribus opus pellegisse scribit, illarum quanquam motus miretur variationem. Parheliorum

Epistolarum

- in historia Mathei Paris relatorum mentionem facit. 54
- Observationem Solaris Eclipsos anni 1633. communicat, & de *Rosa Vrsina* aliquid. 55
- SCHICKARDO. Plusculas cum eo cælestes communicat observationes, utpotè occultationem Stellæ à Luna visam anno 1627. illum de variatione Magnetica librisque à Golio ab Oriente aduectis MS. monens. 33
- Altitudinem Poli obseruatam Gratianopoli in ipso Solstitio. 35
- Occultationem Stellæ Sagittarij à Luna, Kepleri mortem nuncians. 43
- Mercurium in Sole visum Venere inuisa, maculas Solares. 45
- Illius Responsum suam ad observationem de Mercurio in Sole viso commendat, gratias referens. 59
- Varias repetitâsque Mercurij elongationes communicat, latitudinem in super Auenionensem. 66
- Quarumdam observationem dubitationes exponit, illius de Bacchanalibus Iudæorum librum efferens. 69
- Illi destinat quæ cælitus obseruârunt anno 1634. & 1635. cum peste illum è viuis abiisse accipit. 75
- SCHURMANÆ. Virginis illius animi extollit doteis & scriptionem eruditam & linguas callentis. 198
- Quòd præter institutum respondere dignata fuerit, grates rependit. 216
- SEGVERO *Francia Cancellario*. Epicuri Philosophiæ offert exemplum, scopas quasdam fore dissolutas declarans. 295
- SNELLIO. Eratosthenem illius laudat, & in suscepti Geographici gratiam operis altitudinem, latitudinemque Polarem variorum mittit locorum, & Frereo Monsfortio chalybæum Astronomicum Quadrantem confici curet, exorat. 2
- Variorumque locorum indicat pedum, vlnarum, mensurarum differentiam, nec non longitudinem atque latitudinem Ciuitatum complurium, Cometæ 1618. & Eclipsion anni 1620. & 1621. obseruationem. 6
- SORBERIO. Amicitiam illius commendat, Prætoris instantias suas ad Cartesij Metaphysicam non renuit. 155
- Instantias illasmet edendas mittit. 162
- Curcellæi amorem magnificat. 174
- De natura Temporis rogatus differit. 178
- Déque Inani seu Vacuo in rerum natura possibili. 186
- Hobbæi librum de Ciue Gallicum reddat hortatur. 249
- Dissertatiunculam suam de Venis lacteis, circulatione sanguinis, respiratione & Pulsu Animalium Gallicam editionem, amicè conqueritur. 279
- Ne Syntagmatis Epicuri notis absque necessariis peccata viri indicantibus repurgata editionem sustineat Gallicam exnixe rogat. 325
- Quòd sanctam Romanam Ecclesiam Matrem tandem agnouerit & gratulatur & gaudet de salute, quòd agatur, pro cuius cõmutatione non tota cum auro suo Terra satis est, & deflet Valesij Principis mortem inculpatos illius mores attendens. 328
- Illi commendatitias mittit literas, illius de Pecqueti Experimentis gratiam habens Epistolam. 330
- SVAREGIO *Antistiti*. Quòd Sorberium Deo & Ecclesiæ quæsierit gratatur, grates referens. 328
- T
- TENNEVRO. Illius de acceleratione grauium decidentium commendat disputationem. pag. 260
- Et alteram disputationis partem publicam faciat hortatur. 265
- Illius de gloriosa Regum Stirpe historicum opus se recepisse scribit. 311
- TONDVTO SANLEGERIO. Longitudinem Parisios inter, Auenionem, Diniam & Aquas-Sextias ex obseruationibus ostendit. 65
- Observationem Lunaris Eclipsos anni 1634. communicat. 69
- V
- VALESTO *Principi*. Illum de Cleri Gallicani Comitibus, déque Præsulibus, qui suas in partes transferint quive aduersari, potiusquam illi suffragari (ad agentiam puta Cleri) voluerint quædam monet. pag. 95
- Tanti in se Principis amorem demirans, illiusve literas sibi legenti subit Caroli IX. Francorum Regis optimi ad Ronsardum carmine scribentis Aui recordatio, itémque Epicuri ad Idomeneum scribentis. Bailliũ ac Derodonem commendat. 96
- Quòd ad Grassensem Episcopum sui in gratiam rescripserit, gratitudinis excessum

Argumenta.

- excessum prædicat non verò Antistitem suum quietis impatientem. 98
- Deque Antistibus partes suas turantibus, turbantibusve, ac suo Ebrodunensi Hugone Antagonista quædam prædicat, Cartesij simulque Metaphysicam sese examinaturum. 102
- De Experimentis vnà Massiliæ factis circa proportionem qua grauia decidentia accelerantur; Astrologorum nugamentis æstiuos circa algores, hybernos & æstus, atque humanos euentus; natura Rerum & veritate, nec non de Virtute vera philosophatur. Studia cœpta colat hortatur, genium eius, ingeniumque laudans. Peireskij vitæ donat exemplar. Lotharingium Ducem prædicat & extollit, Schickardi virtutem quòd in Tubingensi obsidione fuerit reueritus, illius familiam militibus immunem faciens intactamque iubens. 108
- Se Epicuri Apologiam meditari scribit, capita cuius præcipua, si nō vnis literis, saltē pluribus illi se missurum. 117
- Epicuri Vitæ capita scribere aggreditur, à Viri morte ac moribus, & occasione infamix quæsitæ. 118
- Exponit consequenter spuriam Epicuro Religionem, gulam, ingratitude erga Præceptores & cæteros, Philosophos maledicentiam, obiecta, quòd Monæci Principem Regis in partes deduxerit gratulatur. Pagine nam vt repleat cantanda quæ amicus extorserat in Natali Christi carmina mittit. 122
- Epicuro Venerem obiectam ex Gregorio Nanzianzeno, aliisque purgat, itemque liberalium disciplinarum odium etiam obiectum Doctrinam Viri exorditur ab ipsa ad Meneceum exhortatione versibus illis Lucretij *Suaue mari magno*, &c. Philosophiæ definitionem exponens. Paulum du May commendat. 127
- Philosophiæ originem monstrat, eos qui ad Philosophiam nascantur, quive olim præter Græcos fuere philosophati. 132
- Itemque varias Philosophorum Sectas, Philosophiæ partitionem, & Canonicam seu Dialecticam speciatim Veterum. 134
- Atque Syllogismos Stoicorum, causam cur Epicurus Dialecticam repudiâ-
- rit ab Augustino & aliis, cur Canones acceperit Veritatis diiudicandæ; cur Stoici Inventionem prætermiserint. Qui sint Scepticorum Epoches. Qui Veritatis Criteria ponant, qui tollant. Quæ ipsamet Criteria quive eorum Canones, Physicam doctrinam à definitione occipiens. 143
- Cuius Methodum ac ordinem aperit, deinde Rerum naturam, Inane, Vacuum & Atomos. 156
- Illius in Prouinciam reditum gratulatur. Exemplum mittit Epistolæ de noue Stellis circa Iouē visis suæ. 163
- De Prouincialiū moribus aliquid. 167
- Puero nobili Balnea Dinensia recuperandæ sanitati exoptat, somniumque suum narrat. 168
- Missorum quorundam librorum Galliæ primoribus offerendorum rationem reddit. 169
- De Prouincialium moribus iterum aliquid, deque Grobosio, Eremove Camaldulensium paternæ pietatis monimento. 170
- Illius ad Monecum gratatur accessum, cuius arcis recordari iubet versibus illis Virgilij; *Quantas acies*, &c. Valuesium commendat, & Dinensium Balneorum meminerit, orat. 171
- Sententiam de lucido spectro Neuræo suam aperuisse respondet. 174
- Quid de Genio Bruti, & Socratis Damonio sentiat enarrans. 175
- Lautaretium Medicum virium dictorum Balneorum experienciâ longa haud gnarum commendat. 179
- Quòd tranquillitatem in Prouincia stabilire studeat, gratulatur, & literas petit commendatitias. 181
- De Anni Tempestatibus. 184
- Ac Prouincialium barbarie, & beata solitudine respondet. 185
- Exemplar suæ ad Cartesij Metaphysicam disquisitionis mittit & Guebriani mortem dicit. 188
- Rerum nouarum facit participem hac & sequentibus quando exoptare mandârit. Grauelinganæ obsidionis, &c. 191
- Exercitium unculam illius prædicat, recordaturque Malherbij Henrici Engolismensium ducis Propatru, & Ronsardi Caroli I X. Regis Aui animi doteis enarrantium. Pueri nobilis consolatur obitū, familias etiam prole beatissimas nunc euanidas exponens,

Epistolarum

- nens, quas inter Capetana illa quidē gloriosissima, cuius est furculus. 194
- Turnonij Comitiss Conſobrini morrem conſolatur, & Conſobrinum alterum, Enguenium Ducem in armis potentem facit. 199
- Neuræum ſtudiorum *ἀνεργατῶν* fidum experiatur, gaudet & ad Amicorum mortē leuiter ferendā hortatur. 202
- De Prouincialibus Comitiss. 206
- Britanniæ Reginiæ Parisios acceſſu, eiufque Marito Rege incarcerato, & moribus Prouincialium ſeditioſis aliquid. 209
- Vendelinum Maſſilienſibus dicādā Diatribam optare monet, rogatque illius vr̄bis primores audiat. 212
- De Odancurij carcere, viciffitudine Rerum, ac natura Boni. 214
- Itemque Rebus aliis nouis. 218
- Lunari Eclipſi anni 1645. de Celſiſſimo Longavilla Duce Munſterum pro pace legato, & Capellano à ſecretis delecto. 219
- Rerum nouarum participem reddit, & Magnates magnis luminariſibus comparat, homines verò è vulgo Stellarum turbæ. 220
- Petitum Mathematicū cōmendat. 223
- De rebus nouis. 224
- Quòd illuſtrem Campinium & fidum Achaten & laborum ſocium experiatur, gaudet. Illyricum iuuenem, qui ſclauonicum idioma calleat miſſurum promittit. Se profeſſionem Mathefeos Regiam Cardinali Lugdunenſi, ceteris inſuper Amicis compellentibus ſe vltrò accepiſſe narrat. Eclipſeos Solaris anni 1645. obſeruationem communicat, & humiles caſas ſuas Diniennes inuiſere quòd ſuſtinerit, bonaque Præpoſituræ, & Amicorum Conſulibus vr̄bis commendare, grates ſummas agit. 226
- De Pſeudo-propheta, Nuptiis Reginiæ Poloniæ, & Oratione Inaugurali in Regio Pariſienſi Collegio à ſe habita. 236
- Exemplum mittit, cum Mellani manu effigie, & Capellani Ode in Enguenij laudem, atque alterius anni 1645. Eclipſeos obſeruatione. 240
- De Hugonc ſuo Antagoniſta in ius vocato, & lectionibus in Regio Collegio cœptis. 245
- Iconum mittit faſciculum, & Vgeuinium iuuenem Sclauonicum. De Fortunæ inconstantia & Anglorum Rege ſpoliato Regno aliquid. 249
- Eleemoſynarium expetitum mittit. 251
- Mardikum captum, Enguenium læſum narrat. 254
- Dunkerkam captam, occupatum Portum-longum, Infantis Hiſpaniæ mortem. 257
- Res nouas. 259
- Rerum viciffitudinem, obſeruationem Eclipſeos Lunæ anno 1647. 263
- Nuptias Electoris Brandemburgici, Condæi Principis obitum, cuius & cauſa illum conſolatur. 261
- Contyæi Principis in ſe affectum pro Romollarum Prioratu Bullam concedentis declarat, rogatque meritas illi reſpondat grates, beneficiolum quanquam non habuerit. 264
- Beneficioli iacturam ſe non plorare reſpondet, illud reponens, *Dei benignitatem exoſculor, non tam precor det vitam det opes, quàm animum parare æquum pergat, ſatis multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum.* Inualetudinem Campinij dolet. Valetudine firmata ſuum in Prouinciam reditum ſpondet. Inſtitutionis Aſtronomiæ mittit exemplum. Iosephi Galterij Valletæ Prioris luget obitum. 266
- Animarum recordationem commendat mortuorum. 278
- Et Guiſium Ducem in Neapolitana vr̄be extemplo potentem, inſtitutionem Semestris Curie Aquenſis demirans. 280
- Iperam captam, victoriam ab Enguenio Duce reportatam, Bruxellam Regium Conſiliarium incarcerationum, nec non illius cauſa Pariſienſium turbulentam confuſionem, Merſenni Patris obitum enarrat, ſeque breui Pariſiis diſceſſurum. 284
- Se Lugdunum appuliſſe ſeque rectā Aquas-Sextias petiturum, quāquam & Cardinalis Archiepiſcopus Lugdunenſis & Neuræus ſuaue id non habeant. Tarafcone lecticam ſe haud renuere ſcribit, qua Aquas-Sextias aduentet, Spinofæ Conſulis mortem nunciat, & Neuræum commendat. 292
- Diniæ ſe febre corripit ſcribit. 295
- Se fore incolumem reſcribit, Canterciolum natale commendat, pauperes ne militibus obruantur exorat, Prouincialium turbulentam exponens

Argumenta.

- nens confusionem, Museoli concretæ clavis Poteriæ suo indigesta vt digerat & Catalogũ texat, reddit rationem, eorum etiam, quæ Tolonenfes in libertatem Confobrino- rum Principum egere. 296
- Se Museoli clauim Belmontio reliquif- fe monet, Catalogum mittit, redi- tum præstolatur. 305
- De Pronincialibus non vt se iactant metuendis cum non leones erga le- pores, sed lepores potiùs erga leones sint, & de Rege à Tutore libero aliquid. 308
- Se febris corripit nunciat, eiusque lite- ras ab Aquensibus ius contra gen- tium interceptas, visasque fuisse. 311
- Varij opus de constantia in aduersis commendat & Lipsij de constantia alterum opus indicat. Luillerij Pisis in Hetruria plorat occubitu. 313
- Parisijs breui se petiturum dicit. 315
- De rebus in Prouincia nouis. 316
- Longas Regis manus non miratur, nec leuiter casum ferat illum hortatur eius conscientiam pallefcere culpa nulla valentem sciens, contra verò custodiæ illud Horatij dicturũ posse *Pone me nigris ubi nulla campis, &c.* 319
- Libertatem tamen gratulatur, & quod caput est ipsum bene valentem. 321
- Condæi Principis à Rege recessum plo- rat, tanquam Patriæ hostem, de So- lis ad nos accessu Astrologorum ha- riolationes ipsius ex Sideris natura ridet. Capellanum laudat, se breui Parisios iturum dicit. 324
- VALLISIO. Solaris Eclipseos anni 1654. obseruationem ob communi- catam, grates repedit & in compen- sationis partem suam Solis ac Lu- næ mittit. 332
- VENDELINO. Obseruationem Ecli- pseos Solaris anni 1621. & Parhe- liorum Romanorum delineatio- nem communicat. 15
- Meridianam Solis altitudinem Massi- liensem ipso in Solstitio captam. 90
- De ea iterum scribit. 163
- Lunares obseruandi Methodum Eclip- ses alijs cum obseruatis. 164
- Obseruationem Lunar Eclipseos an- ni 1643. de illius opusculo de Ecli- psibus inquirat, & obseruationes dif- ferentes demiratur. 170
- Quadrilateri Pleiadum occultatio- nem visam communicat, seriem in- super Dinensium quorundam An- tistitum. 189
- Librum de Eclipseibus vulget exo- rat. 208
- De diametro Lunæ & Phasibus, deque illius Diatriba Massiliensibus dica- da Valesio Principi nunciata ali- quid. 214
- Obseruationem Eclipseos Lunæ anni 1645. communicat, eiusdem Erro- res in cyphis indicat. 219. 220
- Statuam Pythæ Massiliæ repertam, nec-non Eclipseon anni 1646. obser- uationes. 243
- Erycij Puteani obitum, quem & plo- rat. 256
- Illius libellum de Pluuia purpurea Bru- xellensi commendat. 258
- Se Typographo publicum faceret eun- dem Gallicum haud paucorum vo- tis amicorum faceret satis non re- nuit. 260
- Anni 1647. Lunar Eclipseos obser- uationem mittit. 263
- Iosephi Galterij mortem renunciat, & Eclipseos Lunæ obseruationem ac Heuelij opus de Selenographia euulgari. 277
- Et Parisios tandem sese reducem. 325
- VGEVINIO. Amicitiam indeclina- tam fore scribit. 235
- Séque Valesio Principi commendasse quod exoptet. 251
- Romæ studiis vacantem gratulatur, ac eius literas ad Valesium Principem & Neuræum missurum se Parisios spondet. 307
- VORMIO. Frommij plorat obi- tum, quæ de Keplero nôrit rescribat, petit, nec non Orationem Iansenij in Tychonis Brahei mortem vitæ eius adiungatur. 326
- Tychonis Brahei vitæ Exemplaria mittit vt & Retzio Tychonis agna- to, Regi etiam si velit offerat. 329
- VOSSIO. Capita specialia Epicuri Philosophiæ se cum eo lubenter communicaturum respondet. 24

Epistolarum Argumenta.

EPISTOLARVM AD AVCTOREM

in Appendice contentarum

E L E N C H V S.

B		M	
B ALDI.	pag.445	de la M ARE.	pag.439.441.442.
B BARDII.	437.439.442.444.455.		446.447.452.524
	460.520	M ARESII PALVDANI.	522
B ERNEGGERI.	435	M ARIDATI.	534
B OCHARTI SARONII.	453	du M AY.	439.443.446.447
B OCKLERI.	530	M EIBOMII.	539
B ORNII.	480.482.489.498.499	M ERSENNI.	429.430
B OVRDELOT.	336	M ORISOTI.	522.523
B VLLIALDI.	410	N	
C		N AVDÆI.	pag.336.396.402.404.
C AMPANELLÆ.	pag.407.408		415.424
C APELLÆ.	521	N EVRÆI.	461.467.487
C ARAMVELIS.	465.470.480.487.489	O	
C ASSINI.	527	O VGEVIGNII.	pag.490.493.499.
C ASTANEL.	524.530.536.537		501.503.523
C AZRÆI.	448	P	
C HRISTINE <i>Reyne de Suede.</i>	335	P ATINI.	pag.537
C LARAMONTII.	427	P AYENI.	440.443.482.489.490
C ONSTANTINI.	406.409.414.419.	P ETITI.	439
	435	du P IQVET.	336
D		P OISSONII.	430
D ESCALES.	pag.525	P ORTNERI.	538
E		A. P RATÆI.	481
E ICHSTADII.	pag.520	F. P RATÆI.	533
F		E. P VTEANI.	393
F ABRI PYBRACII.	pag.391	R	
F FROMMII.	518.521	R AVENSBERGII.	pag.498
G		R REELTZII.	539
G AFFARELLI.	pag.530.540	R ENERI.	395.399
G AVTIERII.	455	R IVETI.	485
G EVARTII.	400	S	
G ODELLI <i>Episcopi.</i>	438	S CHEINERII.	pag.405.407.408.414
G OLI.	394.396	S SCHICKARDI.	420.433
G ROTII.	406	A. M. S CHVRMAN.	484
G RVTERI.	423	S NELLII.	391.393
H		S ORBERII.	447.453.456.462.469.
H EEREBOORDI.	pag.465.482		499.508.526.528.529
H HEVELII.	463.470.485.490	S VARESII <i>Episcopi.</i>	529
	503.506.507.511.519.521.529.535	T	
H OBBES.	522	T ENNEVRII.	pag.504.505.506.
H ORTENSII.	409.417.422.424.429.		507.523
	431.432	T ONDVTI SAN-LEGERII.	417.419.422
K		V	
K IRCHERII.	pag.413.426.436.	V ALESII Principis, <i>complures à</i>	
	446		pag.338. ad 391
L		V ALLIS.	534.540
L ANSII.	pag.421.433	V ENDELINI.	427.453.457.458.482.
L LICETI.	438		493.500.501.503.507.509.512
L INNEMANI.	474	V ORMII.	518.526
		P ETRI	

PETRI
GASSENDI
EPISTOLÆ,

*In unum redacta corpus operâ ANTONII POTERIE
SAMERACI, eius Amanüensis.*

Viro Illustri HENRICO FABRO
PYBRACIO, TARABELLIO,
Regi à Consilijs, & libellorum sup-
plicum Magistro,

PETRVS GASSENDVS, S.

EDDITÆ sunt mihi
tuæ literæ (Illustrissi-
me FABER) cum ego te
Prouinciæ nostræ ma-
luissem redditum. Cer-
tè enim literas tuas ma-
xima sum animi cum
alacritate complexus.
Deum verò immortalem! quænam illa animi
mei futura erat ecstasis, si te ipsum complecti
licuisset? Verùm sic fata tulere; neque tam ti-
bi pro iniuria, quam nullam pati Sapiens po-
test, expostulandum acrius fuit, quàm dolen-
dum vehementius nobis, quòd te nobis cadu-
ceatorem Iupiter inuiderit. Tanto certè exsti-
tisse videtur iactura grauior, quantò quæ fue-
rat plurimum in te exoptando consensio, fuit
deinceps in te tantis votis detractato conster-
natio. Ego, vt ingenuè fatear, polliceri mihi
videbar Imperatoris Marci sæculum fœlicem-
que fore sperabam hanc Prouinciã, cuius
Præses philosopharetur; ex quo verò Musis
nostris suus Apollo subductus est, ipsa nobis
propemodum, nisi fuisset paulò animosior,
Philosophia excidisset. Erexì nempe animum,
imitatus constantiam tuam, pudèréque me
imbecillitatis meæ cœpit, si te, cuius inter-
erat, tonitrua rauca calcante, ego sub nimbis
deprimerer. Egregiè sanè, ac prout animum
tuum sublimem decebat, compositus es, qui
adèd laudabilem ataraxiam retinuissti; mihi
verò parcendum fuit, tanquam affectanti,
nondum asequuto imperturbatam illam sa-
pientis animi magnitudinem. Quamquam
enim sic me semper, vt videbatur, haberem,
Gassendi Epistola.

post discessum tuum, cœcum prorsus esse for-
tunæ imperium, & in hac præsertim tanta ca-
ligine rerum, illud esse magis timendum, quod
sperandum minus est: nondum tamen animo
eram ita Pyrrhoneo, quin affectus in alteram
partem assensum propè inflecteret. Hæc scili-
cet vna mihi *εὐτυχία* deerat, quominùs possem
æmulus Sexti Empyrici videri. Heinc stude-
bam quidem antea; in dies verò magis nunc
studeo viuere omnino in diem, neque vnquam
agere mecum obsignatis tabulis. Quid expe-
diat committo Diuis; quod superest, genium
meum perpetuò sequor non inuitus. Verebar
antea id, quod euenit; nec postquam euenit,
enincere potui, quin memetipse commouerim.
Nunc parum abest, quin me pigeat votorum
meorum, quoties mente repeto mecum, & vo-
ta tuorum meis fuisse contraria, & propter
hunc rerum statum, quod meritis tuis debe-
batur, gloriosum fuisse non assequi; & forsan
te maiora manere fœliciore sæculo; & quod
caput est, fuisse fortè satiùs exoptare tibi tran-
quillum illum secessum, quem Auus quon-
dam tuus illustrissimus extrema iam ætate
delegit, & sapientissimus Parens tuus ita ar-
denter expetiit. Absit ergo ampliùs sollicitè
quæram quem tibi, quem mihi Dij dederint
finem. Expendant ipsi quid nobis conueniat,
rebusque nostris vtile sit: fortassis enim pro iu-
cundis optatissima quæque cœcedent. Sed hæc
hactenus. Quod dignatus fueris mei memi-
nisse, amorisque in me tui tantis viarum in-
teruallis symbolum illud transmittere (Chri-
stianos Charronij, quos me nondum vidisse
sciebas, Tractatus intelligo) dici profectò non
potest, quo in pretio habuerim: Sed nimi-
rùm ea est humanitas tua, is singularis in li-
teras, literarumque cultores amor. Cæterùm
Opuscula illa auidè satis deuoravi: neque
enim malè diuinasti placere mihi Authoris
illius genium, & ingenium. Quamquam, vt
quod sentio, liberè apud te profitear, cum om-
nia valde placeant, nihil tamen æquè aridet,
ac ipsa Sapientia, quam ille est in Præfatione
A restatus

testatus studiis suis imposuisse coronidem, Pulchrè porrò me admones Authorem hunc mecum in solitudinem ducam; est enim Philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinèque consultò deuitat. Charronio verò quis sanior iudex? si præsertim assederint illi, quorum ipse operâ profecit, Montanus, Lipsius, Seneca, Plutarchus, M. Tullius. Hos sanè & paucos alios ipsi comites adhibeo; paucos inquam; nam tales authores apparent mihi admodum rari in tam vasto gurgite. His vbi nonnunquam substituo Lucretium, Horatium, Iuuenalem; vbi Lucianum, aut Erasmus; Deum immortalem! quàm meræ me chimeræ delectant! quàm suaue duco ventis luctantibus æquora, magnos aliorum labores spectare ex littore! quàm contemplor, ac rideo personatam histrioniam, quam vniuersus exercet Mundus! quàm prouidere mihi videor aucupia, quæ subindicas! neque enim ita sum Historiæ præsertim Gallicæ ignarus, quin fata præsentiam, in quæ vergunt omnia. Nihil est necessè illa explicare; nullo heic opus Heleno; sed Dij fortassis meliora. Scribis istheic Philosophos, & Mathematicos esse, quibus magis curæ sint Sol, & Luna Chymicorum, quàm Astrologorum, quique defectus alios non obseruent, ac timeant, quàm qui contingunt in marsupijs. Proh Deùm, atque hominum fidem! Siccine sunt curæ animæ in terras, inanèsq̄ rerum Cælestium? Sperabam fore quicum communicarem, & à quo vicissim nonnullas obseruationes acciperem. Lunares aliquot eclipseis accuratè obseruatas, illam præsertim cui tu obseruandæ coram adesse dignatus es, perscribere decreueram, atque simul præmonere futuri Maio sequenti Solaris deliquij. Illud enim si Cælum fauceat, studiosè obseruare mihi in animo est, cum præsertim in hoc Horizonte Sol non sit deinceps passurus Eclipsim per nouennium integrum. Verùm cum me hac in parte mea fefellerit spes, sequar non inuitus consilium tuum. Philosophabor nimirum cum iis, qui meliore sæculo vixerunt, & quorum mentibus est aurum infusum, non auri cupiditas. Sed & interea iucundissima Iosephi Galterij, Valetæ Domini, ac Prioris familiaritate fruor, quem prisca illis Philosophis, atque Mathematicis haud sanè inferiorem putem. Vtinàmque adesset mihi Platonis ingenium, ita me Deus adiuuet, vt præterea Socratis genium in illo agnosco. Meminisse te, opinor, quisnam ille sit; is à me suo nomine petiit te salutari, & illius igitur, & meo te saluto nomine. Benè, imo optimè Vale, mi FABER, meque eo, quo me soles prosequi amore, amare prosequere. Datum Aquis-Sextiis VI. Idus Aprileis, anno salutis, M. D. C. XXI.

POST-SCRIPTVM.

QVonam fato contigisse dicam, (FABER Illustrissime) vt literæ istæ, quas quo vides tempore scriptas, perferendas ad te dederam, post mensem potuerint in meas redere manus? Qui scilicet eas deferebat Grætanopoli, rediit aliquot dies ibi commoratus.

Parum certè abfuit, ipsis mihi redditis, quin fortunam cœperim meam incusare, quòd videri tibi possem immemor officij, obseruantiaque debitæ; quasi iucundam recordationem nominis tui pleno affectu parum gratus non colerem. Ipsas vbi aperui, ac lacrymis penè obortis (quis credat!) perlegi, volui nihil immutando istam dumtaxat excusationem, vt Appendicem subiungere; quam vt sanè ingenua est, ita ingenuè accipies. Cæterum Solarem Eclipsim, cuius mentionem faciebam Cælo benè propitio licuit accuratè prorsus obseruare beneficio perspicillorū, quibus vidisti aliàs à nobis notari Solis maculas. Contigit nobis illius Initium die Maij 21. horâ mat. 7. min. 6. secun. 30. Finis hora 9. m. 31. sec. 30. ac Medium proinde hora 8. m. 19. digiti Ecliptici maximæ obscurationis fuere 9. cum min. 23. hæc ad te scribo, quoniam te Cælestium rerum noui esse cupidum. Studiosius porrò singula, quæ obseruaui subnotarem, si quis istheic ex professo studia ista coleret. Audieris opinor, quemadmodum Patres Societatis IESV hanc in urbem admissi sint. Quo tempore ista scribo viri Consules de forma contractus deliberant. Egone anno sequente Cursum absoluturus sim, quem media tantum ex parte confeci, nondum plenè scio. Vt vt sit futurum, priusquam me in Ecclesiam, montesque meos recipiam, in votis habeo visere vniuersam Italiam; vtinàmque Germania sic foret pacata tunc temporis, vt magnos, qui in illa sunt, viros possem quoque inuisere. Si interea literas possem ad Keplerum dare, quod aliàs (si ritè recordor) facilè pollicebare per Imperatoris Nuncium, perlucere id facerem. Vereor tamen ne hoc incommodo foret: quare non ausim prorsus tibi molestus esse hac in re. Cæterum Paradoxa mea redigo hoc anno in quandam consonantiam, Logica plurima Physicis prætexo, Ethica atque Metaphysica subiungam, si toto, quo cœpi curriculo colligere iuuet puluerem Philosophicum. Non dissimulo amplius errores, contradictiones, Tautologias, & quæ extra rem, dicta scætant apud Aristotelem. Commune iam opinionones audentius conuello. Temerè ne an Veritatis affectu id faciam, iudicabis ipse aliquando. Iubebo vni ex meis Auditoribus dictata exscribere, quæ deinde communicem tecum. Te videlicet nugis meis delectari commemini. Sed eheu! quorsum hæc omnia, aut quænam iam ista est Appendix. Vale, FABER Nobilissime, atque Sapientissime, Vale iterum ac iterum Vale. Aquis-Sextiis 1 v. Id. Iun.

Celebri Viro VILFBRORDO SNELLIO, Eximio Mathematico in Academia Leydensi,

PETRVS GASSENDVS, S.

MIrabere, SNELLI, vt opinor, cum videris te hac Epistola interpellari ab homine, qui tibi sit facie, nominèque incognitus. Non hæreo tamen, quin pro tua singulari humanitate

manitate æqui, bonique confulas, quòd ego bonis artibus, literisque initiatus, tam insignem illarum Mysten, quantus ipse es, hoc obseruantia testimonio prosequi affectauerim. Scito enim ex quo tempore eruditus ille tuus, ac elaboratus Eratosthenes in meas primum incidit manus, tanto me tui amore, ac desiderio exarsisse, vt nihil in votis habuerim potius, quàm vel te inuisere, vel certè hunc tibi meum affectum significare. Etenim cum tacito quodam naturæ fastidio umbraticos istos eruditos, quibus ciuitates scaturiunt, magnificere non possim, quòd veritatem, & scientiam rerum venentur dumtaxat ex libris, res ipsas prorsus negligant: dici profectò aliunde non potest, quanta veneratione simul, ac beneuolentia paucos illos apud me complectar, qui pedem interdum ducentes ex Musæolis, ipsam Naturæ maiestatem aperta facie contemplantur. Eam ob rem, cum tu ad assiduam librorum euolutionem, ex qua, vt Stagirites ille, Anagnostes dici promereris, accedere volueris exquisitas rerum cœlestium, terrenarumque obseruationes, quas ipsemet admiranda quadam solertia peregeris; profectò mirum videri non debet, si ego te propterea suspiciens, tantam de te opinionem, tantumque simul erga te studium, amorémque conceperim. Cæterum quis ego sim, aut vbinam gentium degam, declarandum tibi potius duxi ex libelli titulo, cuius ad te exemplar transmittito, quàm ex molesta periphrafi. Quamquam enim munusculum hoc per hæc intervalla viarum exhibeo, non vt in ipso characteres legas, sed vt affectum in te meum, ac obseruantiam inspicias: Deligendum tamen hoc, & offerendum censui; quòd exinde lubens peruisurus esses accuratam vnius loci, non omninò incelebris (quod mihi domicilium est) sub cælo designationem. Siquidem ex strenuo labore, ac nunquam satis laudato studio, quo exactissimè constituendæ Geographiæ nauas operam, coniectari facilè licet, quàm accipias volens accuratè obseruatas locorum latitudines, ac ipsas etiam si fieri possit, longitudinum differentias. Vidi in hac Ciuitate vestratem Petrum Bertium, qui de re Geographica ob suos illos immensos labores optimè quidem in dies meretur; attamen verò qui defectu exactarum obseruationum, tot admissos in Geographiam lapsus minimè valeat corrigere. Communicauit ergo cum ipso obseruatam illam à me Diniæ latitudinem, altitudinèmq; polarem 44. grad. 6. min. simulque & Aquarum Sextiarum 43. gr. 33. min. & Gratianopoleos 45. gr. 11. min. vt ex locis huiusmodi ad parallelos debitos reductis, circumstantia quoque ad veriorem sub cælo situm redigeret. Hæc mihi porrò non omninò fortuitò exciderunt; quippe tibi etiam insinuanda censui, quòd certò certius habuerim, non posse tibi quidpiam eiusmodi esse iniucundum. Tamen si verò tam illam Aquensem, quam Gratianopolitanam latitudinem ipse præsens obseruauit: nolim tamen gloriam hanc duobus amicis meis inuidere, quorum alter Iosephus Galterius Aquis-Sextiis; alter Iacobus Valesius Gratianopoli mecum obseruauit. Quod me-

Gassendi Epistola.

moro, vt illi Aquensem, huic Gratianopolitanam attribuas, Diniensemque solam, vt à me solo obseruatam mihi referues, si quando fortè dignabere Elenchum tuum his locis augere. Sunt quidem penes me plures obseruationes multigenæ; at quibus opus non est im præsentiarum te onerare. Si rem gratam me tibi facturum aliquando cognouero, scito fore vt de omnibus tecum agam non inuitus. Permissi nunc solum ista properanti irrepere calamo, ne vacuis prorsus manibus accessum ad te affectarem.

Superest, vt impostèrùm amicitia iure tecum vtar; ac proinde vt tu mihi quidpiam abs te postulandi licentiam non abnuas. Sanè quidem erit, quòd mirere me adèd esse perfricta fronte, vt in ipso statim amicitia tuæ, quam in eo, limine studium tuum, ac operam minime verear desiderare. Enim verò non ambigo, quin is sit candor animi tui, vt exinde potius intelligas, quàm meus sit ingenuus amor. Certè is sum, qui initio statim me totum amicis deuocè nihil omninò recusaturus, quodcumque illi exegerint: Quamobrem etiam ipsos in me affectu haud absimili propendere facile confido. Ac tu quidem vel ex eo colligere potes, quàm ego agam simpliciter, quòd tuam ecce beneuolentiam conciliare mihi studeam, non ex officio, quod tibi præstem, sed ex eo quod velim mihi præstari abs te. Quodnam vero tandem istud est? Nosse te primum desidero, S N E L L I, me cum appulisset in hanc Ciuitatem, existimauisse fore vt cælestium obseruatores non paucos heic assequeretur. Verumtamen spe lactatus inani, breui deprehendi, proh dolor! Sidera hinc alia, quam Chymicorum nulla obseruari. Cumque benè multi forent immorientes Astrologi, comperi tamen neminem, qui astris ipsis inuigilaret. Ita rarissimi apparent in tam vasto gurgite, qui philosophandum censeant *εξ ἀντροπίας* potius, quàm ex præscriptis philosophantium. Conatus ergo erigere, adderèque animos quibusdam hominum nostrorum, vt animas cælestium inaneis, depressòsque in terram vultus ad sidera tollerent; Vnum inueni ex tot millibus, qui sit sese ad id muneris egregiè passus animari. Is est Petrus Frereus Monsfortius illustris Primi Præsidis in Delphinali Senatu filius, & in magno Regis consilio consiliarius bene meritus, qui præter doteis cæteras eximias, Mathescos, perquam studiosus est. Cum ipsi ergo nihil aliud deesset ad obseruandum cælestia, quorum amore capiebatur, quàm exquisitum aliquod, satisque amplum Oraculum non (minutiora enim quæ habebat demon. rationi quidem idonea, at exactæ operationi inutilia esse facile peruidit) cumque aliunde in hac ciuitate non adessent artifices, qui accurata illa præcisione, quam nosti esse necessariam, possent illud conficere; author ipsi fui, vt & Quadrantem chalybeum, cuius radius esset duorum saltem pedum Parisiensium, præter omnia sibi compararet; & curaret eundem in Batauia elaborari, ac perfici. Nihil cunctatus est, sed concessuro ad dominum suum Regis Christianissimi apud vestros Ordines illustrissimos Nuncium Secretario Carolo Borardo,

iuueni industrio, atque erudito; statim conficiendi huius Instrumenti curam, ac studium demandauit. Cum petiisset porro ex me descriptionem totius Quadrantis, cui artifex sese conformaret; subiit illicò in mentem tale ferè tibi adesse, qualem animo uoluerem, Et Ohe! inquam, si SNELLIVS noster dignaretur vocare ad se artificem peritissimum, cui totius Instrumenti formam, rationemque præscriberet, quàm hoc foret tutius!

Quod igitur, vno verbo, rogaris, hoc est vt prædictæ laterum Quadrantis longitudini addatur ex tuo præscripto latitudo, & crassities simulque arcui capacitas tanta, quanta per lineas transfuersales singulis minutis capiendis sufficiat. Deinde etiam forma Alhidadae, Pinnacidiorum ac cylindrulorum alterius in centro ad magnas, alterius in latere ad exileis distantias capiendas, & sic quidem vt omnia summouere liceat (dum nihil obfit) ex Quadrantis facie, cum altitudinibus capiendis plumbo vt vacauerit, Postremò ipsa quoque forma genu fulcri, seu pedestrali; ad hoc vt Quadrans faciliè obtineat motum, ac situm quemlibet. Quæ quidem omnia existimo artificem faciliè vel ex sola tui inspectione intellecturum. Non dubito verò, quin tantisper vacet applicare huc animum; sic te bonis hisce Artibus promouendis deditum conicio. Et profectò, si vacauerit deuinxeris tibi omnino prædictum Monsfortium hominem sanè optimè merentem, quidquid in ipso spectaueris; frueris quoque ipse aliquando fructibus, quos ille ex tua cura percipiet; Siquidem quidquid obseruauerit, tibi acceptum referet, tecumque simul communicabit. Ego etiam me tibi permultum ex hoc capite debere fatebor, si importunè tecum agenti morem aliquem gesseris. Vtinam verò obsequium exigeres ipse ex me aliquod; ita me Deus adiuuet, vt me ad nutum experireris. Reditum apparo in Patriam, quo me negotia reuocant. Tu si quidpiam bona mea sorte ex me fortassis desideres, committere iam dicto Botardo Secretario poteris, qui mihi per eundem Monsfortium studiosè id significabit. Benè interea Vale, SNELLI, meque tui studiosissimum ac obseruantissimum ama. Parisiis x v. Kal. Mart. Stylo Greg. & anno vulg. M. D C. x x v.

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, Magni Hetruria Ducis eximio Mathematico,

PETRVS GASSENDVS, S.

Quòd ego te hac Epistola iam tandem conueniam (humanissime GALILEE) causa tum recens, tum antiqua est. Mihi certe nihil est antiquius, quàm colere summam Sapientiam, ac eruditionem tuam. Ex quo enim tempore tuus ille cælestium Interpret tam incognita generi humano patefecit mysteria; dici non potest, quo tacito cultu memet tibi deuouerim. At verò cum mihi nuper carissimus tibi, mihi que Deodatus candorem

illum exposuisset, quo cum amicis agere soles; dispeream, nisi ad ineundam tecum non leuem amicitiam illicò inflammatus sum. Et si enim tibi abs me, tum ætate, tum doctrina, tum aliis multis nominibus inferiore nihil aliud, quàm obseruantiam singularem polliceri liceat; abs te verò nihil aliud, quàm ingentiam erga bonos, studiososque propensionem exigere: facile tamen mihi persuasi fore, vt mihi non postremum amicitia tua concederes gradum, cum me obseruantissimum tuae virtutis esse agnosceres. Stupebis quidem, & meritò cum hominem incognitum tanta fiducia te adorientem considerare cœperis: at hinc appello natiuam illam animi tui sinceritatem; appello Vrania amorem, qui te deduxit, & fama natum super Æthera reddidit, appello Deodati nostri qui fuit ingenuæ meæ simplicitatis spectator, testimonium; appello tandem Superos omnes (si ita dari liceat, ad fidem tibi ingerendam, qua admirari desinas. Voluit quidem amicus is noster prouinciam hanc sibi mandatam, vt & tibi significaret, vndenam ego, aut quis essem; & cum hac epistola transmitteret tibi editi à me libelli exemplum, quod esset mei erga te affectus quasi pignus, & symbolum: at cum necesse habuerim tali amico morem gerere, sensi tamen singularem tuam humanitatem fuisse aliunde consilium meum æqui, bonique consulturam; & donariolum, quod attinet, ita volui acciperes, vt cum indignum ego iudicarem, quod in tuas incideret manus; ille tamen impensò studio curauerit incidere.

Nunc, cum ista primùm scribenti viderentur sufficere: attamen quod mihi videor non iam cum recente amico, sed cum antiquo agere; agam ecce liberalius, eròque paulò diffusior, quàm si diffidens amicitia tua timidiusculè scriberem. Imprimis ergo, mi GALILEE, velim sic tibi persuasum habeas, me tanta cum animi voluptate amplexari Copernicæam illam tuam in Astronomia Sententiam, vt exinde videar mei probè iuris factus, cum soluta, & libera mens vagatur per immensa spatia, effractis nempe vulgaris Mundi sistematique repagulis. Vtinam verò hactenus frui tuo illo recens instituto Mundi systemate licuisset? Quàm adiutus enim, promotusque fuisset in conceptis illis à me de Mundo opinionibus? Somniassè quippe me aliquòd circa hoc argumentum peruidebis faciliè, si digneris fortè legere, quod tribus dumtaxat verbis in præfatione libelli ad te missi polliceor me quarto libro tractaturum. Quamobrem etiam intelliges, quàm ardenti desiderem studio, quid tu hac in parte sentias quamprimùm accipere; cum tu cælestium arcanorum sis sagacissimus scrutator, participesque consultissimus. Cur porro foetum, quem iam parturibas, cum nuntium præmitteres, huc vsque non emisseris, et si assequor fortè coniecturà; nondum tamen plenè didici. Hoc saltem fortassis profiteri liceat, magnam factum iti rei Literariæ, cordatisque diuinissimarum scientiarum studiosis iniuriam, si tantum opus suppresseris. Certè nisi obstiterit legitimum impedimentum, oratum te, atque vtinam exotatum

raturum esse noueris, ut rem adeo desideratam bonis amplius non inuideas. Quod si vel certo consilio tuo, vel fatis ita ferentibus, sic te continere debeas, ut ne quidem etiam cum amicis institutum tuum per literas communices, absit à me, ut sperem postulem-ve conscius illius fieri. Sic me tamen habeo; ac in gradu adeo eminenti beneuolentiam tuam colloco, ut si vel vacet, vel liceat, quidpiam sis mihi significaturus, ubi me inardescere hoc desiderio rescieris.

Perlegi præter nuntium tuum treis illas de Maculis Solis ad VVelseum Epistolas, quas profecto, quam sint dignæ acumine & iudicio tuo, non est quod multis explicem. Sufficiat subscribere me ratiocinationi tuæ circa Macularum materiam, genesim, figuram, locum, motum, dissipationem, & si quæ alia eiusmodi accidentia Macularum sunt. Doleo verò è nostra Gallia, & specialis etiam meæ professionis deinceps produisse, qui adeo infeliciter de iisdem sit ratiocinatus. Non hæreo, quin ipsius liber ad te usque peruenerit; ego dignum vberiore refutatione nunquam iudicauis, quàm quæ præmissa in tuis illis continentur Epistolis. Profecto, cum illa tua de Maculis Philosophia testem tot accidentium (quibus probè satisfacere alia ratione non licet) experientiam habeat; quid potius illi Planetarum perpetuitati obiici possit, quàm quod ne ipse quidem author obseruare potuerit, vel vnus reditum (qui menstrua tamen circiter reuolutione fieri debebat) ex tanta multitudine? Cæterum librum, qui à te de Cometis scriptus perhibetur, nondum est datum conspicerem; at quo ardore videre peroptem, dictu mihi facile non est. Cùm susceperim enim defendendum Cometas esse corpora perpetua, eiusmodique opinioni Phænomena omnia Cometarum speciali quadam, ac propria ratione accommodem; coniector solertiam tuam posse mihi ad hoc plurima suggerere argumenta; neque enim dubito, quin pro ea, qua cœpisti philosophari libertate, quam plurima protuleris, vel in quæ ego genio quodam felici inciderim, vel certè ex quibus non parum coniecturæ meæ possint promoueri. Obseruationum à me factarum circa Cometam, qui sub finem anni 1618. affulgere telluri cœpit, nihil feci publici iuris; contentus, si ex iis possim circa defectum parallaxeos, itemque circa directionem caudæ in Solis oppositum cum quadam, eaque variabili deflexione philosophari. Eadem ratione, & de obseruatis Solaribus Maculis emittere nihil in animo est, nisi quod iuxta principia tua conducere videbitur ad impugnandum Aristotelismum, adhortandumque homines ad aliquam verisimiliorem, saniorémque Philosophiam. Quandoquidem verò in memoriam Obseruationum incidi, communicabo ecce vnam, quam ut equidem conicio non iniucundè accipies. Ea est Eclipses Solaris, quæ postrema nobis Europæis contigit, anno nempe 1621. Æra, & stylo, qui vobis, nobisque est vsui. Illam enim Aquis Sextiis obseruauis admodum exactè, nihilque ambigo, quin tu pro tuo cælestium amore (dum cælum vobis fuerit se-

Gassendi Epistola.

renum) exactissimè obseruaueris. Ego eadem methodo, qua & Maculas obseruauis (nisi quod circa Maculas Meridianum tempus expecto, ut aliunde noto Meridiani cum Eccliptica angulo, verum in disco ☉ situm Macularum accipiam.) Radios Solis itaque per telescopium trajectos in oclusam cameram excipiebam inferiùs chartaceo albo benè complanato, descriptoque in eo circulo, in quem radij cogentur; cum adisset interim prope Telescopium, qui motaret, ac centra vitiorum Soli semper opponeret. Diameter circuli, quæ erat vnus Pedis Parisiensis, sic diuisa fuerat in duodenas partes, ut sexagenas etiam singularum per diuisiones, minutiores liceret adhuc colligere. Sed & circumferentiam in 360. hoc est heinc inde in 180. diuiseram partibus, initio facto, qua parte digiti primi erat initium; tum ut in magna occultatione liceret semper vsurpata heinc inde æquali limborum obscurationis distantia cogere radios in circulum, & tumorem vmbre maximum in diametrum reicere; tum ut exinde haberi posset diameterum Luminaris vtriusque inter se proportio. Cum Tyconicæ porrò tabulæ exhiberent nobis Initium Eclipses circa horam matut. 7. obseruaturus præsto adfui ab hora circiter sexta. Aderat porrò extra cameram excellens Mathematicus Iosephus Galterius (is scilicet, ad quem primi libri Exercitationum mearum præfationem dirigo) qui statim atque appareret, ac desineret obscurationis vestigium, Solis altitudinem, quam sedulo sectabatur, ictu parieti impacto, ceu ligno dato, acciperet. Contigit igitur Eclipses Initium Sole eleuato 25. grad. 30. min. Finis vero eleuato 51. grad. 17. min. hoc est, Eclipses ☉ cœpit horâ 7. min. 5. sec. 28. Desiit horâ 9. 31. min. 12. sec. numerando à media nocte, quæ præcessit meridiem prædictæ diei 21. Digiti verò Eccliptici maximæ obscurationis exstiterunt 9. grad. 23. min. tuncque deficiebant vtrinque ex circumferentia grad. 77. min. 30. vnde elicere est æqualeis apparuisse Luminarium diametros.

Iam si istheic obseruata Eclipses hæc fuerit, habebimus saltem parallaxeos (pro varietate latitudinis locorum differentiam. Et cum latitudo Aquensis obseruata sit 43. grad. 33. min. ex discrimine istius cum vestra, ac differentia parallaxeos, colligemus quæ fuerit tunc Lunæ à terris distantia. Horâ etiam nos proximè (subductis nempe rationibus) certiores efficiet differentia longitudinis Florentiam inter, & Aquas Sextias. Certiores sanè efficeremur, si istheic fortassis foret obseruata Lunarum illa Eclipses, quæ contigit mense Iunio an. 1620. aut alia quæ mense Nouembri, an. 1621. Sciremus & differentiam Florentiam inter, & Diniam, si alia rursus mensis Aprilis an. 1623. florentiam verò inter, & Parisios; si nupera illa huius anni, quæ contigit mense Martio, siquidem has omnes ego obseruauis. consignatâque habeo. Tu si eadem, aut alias fortè obseruatas communicare non grauabere, reponam ego, tibi que gratias habebam sanè quam plurimas. Rogo te quàm maximo possum animi conatu, ut saltem velis communicare cum VVillebrordo S N E L L I O, cuius

A 3 ignota

ignota tibi non est in restituenda Geographia sagacitas, & sollicitudo. Perscripturus sum ad illum (quod voluit) proximis his diebus non pauca, quæ habeo huius generis, vnà cum exacta Aquensis, Geneuensis, Lugdunensis, aliorumque pedum longitudine. Certus verò propemodum sum, vt cum etiam pedis Florentini desiderarit magnitudinem, implorauerit industriam, & humanitatem tuam, seu fecerit, seu non fecerit; non pœnitebit me egisse apud te illius Patronum. Ita noui vtrumque vestrum bonarum artium promouendarum per quàm studiosum existere. Certè si in regula lignea, aut alia ratione transmittere Leydam ad ipsum digneris delineatum pedem, qualem apud vos asseruari publicè & interest, & dubium non est, cautionem me do te in hominè non ingrato beneficium collaturum. Ego quid hic adiciam præter verecundiam nihil habeo, quamquam etiam erubescio ruborem meum profiteri apud hominem candidissimum: Tu quidquid id est, boni consule; agam imposterum vti voles. Interea me, quo non est tui obseruantior, Vir optime, ama, & de ingenuis artibus mereri nunquam desine. Dabam Gratianopoli Diniam meam breui concessurus, XIII. grad. Kal. August. anno M. DC. XXV. Vale.

*Per celebri Viro VVILLEBRORDO
SNELLIO, eximio Inclytæ Ley-
densis Academia Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS, S.

Edditæ sunt mihi tuæ Literæ (Suauissime SNELLI) quibus testor Superos nihil vnquam mihi obtigisse iucundius. Imprimis quippe non possum mihi summopere non gratulari, quòd Tu tantus vir tãto erga me amore propendeas. Iis enim Epistola tua interspersa est à capite, quòd aiunt, ad calcem beneuolentiæ vestigiis vt facillè cognouerim intelligentissimum virum esse, etiam amantissimum. Deinde verò singularem tuam agnoui humanitatem, & ex sincero illo affectu, quo me suadente nobili Monsfortio commodasti operam, & ex summa illa mansuetudine, qua libellum meum non amicè solùm accepisti; sed & immerentem etiam excepisti cum elogio. Ad hæc & admiratione non exprimenda suspexi, quòd quæ tam pauca transmiseram circa meas obseruationes, ipse cum tanto fœnore remittere dignatus sis. Sed fœcunda nimirum terra nunquam reddit sine vsura, quod accipit; magisque futurum fuisse mirandum par est, si ex immenso eruditionis, doctrinæque Oceano riuulus iste non dimanasset. Postremò tamen quod speraueris me tibi quaedam operas efflagitanti obsecuturum, dici non potest quanta me quàmque diuturna voluptate cumulaueris, tametsi enim quidquid possum vix vllius momenti est; cum placere tamen id video Viris tam bene-merentibus, incredibile prorsus est quanta me statim virgeri ad opus alacritate persentiscam.

Cùm ergo Parisiis redeuntem negotia me in hac Ciuitate (nolentem sanè) detinuissem, accepi tuas literas ante duos menses; ipsisque quam maxima potui satisfeci diligentia. Ac primùm quidem quod spectat ad desideratam pedum nostratium longitudinem; scripsi illicò ad amicos meos, qui quod non statim votis meis respondere potuerint, excusationem paratam facient, cur ego tibi tam serò respondeam. Quamquam neque quidquid optabam, datum est adhuc assequi: Literis enim Tolosam, & ad alias Ciuitates datis, etiam ex Italia satisfactum huc vsque non est, ob exortos, puto, bellicos tumultus in illis Regionibus. Quotquot tamen hætenus potui ex vicinia conquirere Pedes, mitto iam ecce cum his literis in Regula lignea exaratos. Iam enim tandem in Prouinciam, Diniamque meam discessurus, differre amplius nolui, ne propter nimiam aliorum Pedum expectationem (fortassis frustraneam) videretur humanitas tua obliuioni tradita. Constitueram equidem typos omneis ad me transmissos fasciculo facto ad te mittere, at propter hæc tamen interualla tanta, commodiùs existimaui transferre omneis in hanc Regulam, ratus vt mihi, quod ad præcisam conformitatem attineret, satis superque fideres. Adieci verò etiam nostratium Vlnarum Quadranteis, quod rem quoque esse argumenti tui, tum ex Eratosthene, tum ex literis tuis intellexerim.

Primò igitur accipies Pedem Lugdunensem, & Gratianopolitanum, qui vterque à me collatus idem prorsus inuentus est. Et Gratianopolitanum quod spectat, accepi ipse præsens cum nostro Valesio ex longitudine orgyæ, seu Toisæ, quæ insculpta iam diu perdurat in exteriori pariete ad maiorem portam ipsius domus Episcopalis. Lugdunensis desumptus est ex virga ferrea, quæ Lugduni in domo publica, seu, vt loquuntur, Urbis asseruatur. Curauit autem cum illic esset accipi studio cuiusdam Antelini Mathematicarum studiosi, vir eximius Petrus Richardus Senatus huiusce Prouinciæ supremi Consiliarius, & Amicus meus singularis, qui etiam huc rediens ipsum attulit. Quia verò & Lugduni ferrea, & hîc Gratianopoli insculpta parieti Vlna est reperta, idcirco vtriusque Quadrantem expressum simul inuenies. Mercatores huius Ciuitatis Gratianopolitanam eandem esse cum Parisiensi asserunt; cùmque Lugdunensis paulò breuior sit, æstimant vulgò hanc differentiam vna quinquagesimâ; quod etsi prorsus non quadret ad prototypos, excusarique valeat aliis nominibus: nihilominus tacendum non censui. Quod Geneuensem atinet tum Pedem, tum Vlnæ Quadrantem, transmisit vtrumque ad me vir per-eruditus mihi que carissimus Ælias Diodatus, asserens Vlnæ prototypum (cuius materiam tamen non expressit) omni memoriâ superiorem esse, at Toisæ, cuius vnâ duodecimam seu semipedem solùm delineauit, prostare publicè ab anno 1544.

Habebis porò & Pedem Regium siue Parisiensem, qualis Lugduni est ferreus inuentus, cum mensuris cæteris. Fortassis quidem illum

illum iam habes ex ferreo, qui exstare duplex Parisiis dicitur, attamen verò & hunc etiam communicare volui; tum vt suppleret defectum, si fortassis adhuc non recuperasses Parisiis; tum vt si haberes, quod inter vtrumque interesset despiceres; tum denique, vt quoquo modo examinares, num quem determinas partibus 1055. qualium Rhiulandicus sit 1000 probè prorsus se habeat. Ego certè cum apud Valesium reperissem Regulam transmissam ex Holandia, in cuius vna facie esset Rhiulandicus Pes in 12. digitos diuisus, & in alia diuisus in 10. ita vt ex hac parte esset vnâ circiter vnciâ longior, quàm ex altera, idque cum superscripta censura, quod longior foret iustior; accepi tamen breuiorem quòd magis esset conformis Schemati Semi-pedis in Eratosthene tuo exstantis, adiectione alterutra facta, quæ ad calcem præscribitur, & cum Regio Pede comparauit, Visus sum verò deprehendere illam Buteonis longitudinem non indigere tanta adiectione, quantam videris exigere. Vt vt sit transtuli & illam Rhiulandici pedis longitudinem, tum vt experiare quid totum hoc sit, tum vt rescribas quantum à vera longitudo hæc differat, vt & nobis aliquid certius experiri aliquando liceat.

Postremò videbis, quæ sit longitudo nostri Pedis Aquensis, & Prouincialis (qui etiam Auenioni & toti Linguedocio vsui esse dicitur, quantum quidem fide Mercatores asseruerunt) quamquam vulgò nobis *Pannus*, *Palmus*ve, non autem *Pes* dicitur. Est autem vna octaua pars *Cannæ* (qua vt orgyia vtimur) ac proinde *Quadrans Semi-Cannæ*, quæ nobis quasi *Vna* est; neque enim alias habemus, aut alio modo indigitamus, ac diuidimus mensuras ædificiorum, agrorum, pannorum, cæterorumque huiusmodi. Aseruatur porrò Aquis Sextiis in publica seu Urbis domo *Semi-Canna* ferrea, ex qua *Quadrantem* desumpsit, misitque ad me Iosephus ille Galterius, cuius mentio est à me facta superioribus literis; vsus præsentia, & exploratione Ioannis Lombardi viri industrii, censorisque illic Regij publicorum Ædificiorum. Omittere hîc non debeo eundem Lombardum communicasse mecum experimentum à se factum soliditatis cubicæ vnus eiusmodi palmi. Scripsit ergo se expertum fuisse palmum cubicum continere Potus seu *Quarterones* nostrates ita nimirum nominamus, quas *Pintas* alij dicerent liquidorum communis mensuras) 12. $\frac{1}{4}$ quemlibet verò *Quarteronem* pendere aquæ communis, quam putealem fuisse coniector, libras 3. vncias 4. $\frac{8}{7}$ Vini verò libras 3. vncias 4. $\frac{1}{4}$ vt proinde *Pannus* aquæ cubicus pendat libras 40. vncias 7. $\frac{3}{4}$ Vini autem libras 40. præcisè. At olei, cuius tamen *Quarterones* non expressit, libras 36. vncias 12. Omissis vino, ac oleo, periculum in aqua faciamus, cum ipse quoque experimentum in puteali aqua feceris vt dispiciamus num latus cubicum, siue *Panni Longitudo* sit ea proportione, qua par est, ad vsque vestrum Rhiulandicum Pedem.

Principio verò, quia ponderum ratio est examinanda, reductioque ponderis illius facienda ad Hollandicum, suppono aureum

Hispanicum, siue *Pistolerum simplicum*, qui pendit grana Francica 63. pendere per te Hollandica grana 71. *Pistoletos* etiam vsurpo, quòd quamuis sint etiam elocabiles apud nos, vbi solùm pependerit grana 62. deprehenduntur tamen communiter esse iusti ponderis, imò interdum granorum 63. $\frac{1}{2}$ Certè non ita pridem appondi *Pistoletos* duplos, quos esse granorum 127. comperi. Deinde comprobatum est etiam à prædicto Galterio 300. *Pistoletos* simplos qui pendere debent grana Francica 18900. pendere nostrates seu Prouinciales vncias præcisè 42. vnde elicere est vnciam nostratem componi ex 450. granis Francicis, librâque communem, quæ componitur ex vnciis 16. valere grana item Francica 7200. Quapropter & prædictum pondus palmi aquæ cubici librarum 40. vnciarum 7. $\frac{3}{4}$ continebit Francica grana 151467. Quibus positis, cum Francica grana ex iam dictis sint ad Hollandica vt 63. ad 71. Idcirco facta conuersione, prædictus Palmus aquæ cubicus pendet grana Hollandica 170701. quorum Radix cubica est 55. $\frac{46}{100}$. At verò, per te Rhiulandicus Pes cubicus putealis aquæ est librarum 63. vnciarum 7. $\frac{2}{11}$ quæ (sexdecim per te vnciis in vnâ libram, & 640. granis in vnâ vnciam computatis) sunt grana Hollandica 649716. cuius quidem numeri cubica Radix est 86. $\frac{61}{100}$. Quocirca cum sint hæ Radices vt ponderum sic solidarum; perspicuum est pedem Rhiulandicum inde prodire ad Aquensem Palmum ea proportione, qua sunt 8661. ad 5546. seu vt 1500. ad 640. Cæterum, quantum coniectari licet, alia longè proportio est. Multa sunt quidem quæ fallere experientem potuerint; etsi ille visus est semper artifex solers, & sedulus; vt cunquæ sit tamen, & quamuis id nihil negotium promoueat, amore tamen Veritatis latere te nolui.

Nunc, vt ad pauca illa mea obseruata redeam, gaudeo maximopere, quòd grata tibi exstiterint. Etsi verò non intelligo qua ratione ex datis hîc latitudinibus duorum, aut trium dumtaxat locorum, colligas ipse Ptolemæum duobus, aut amplius gradibus in designanda latitudine Africanæ oræ aberrasse: peruideo tamen solertiam, qua exinde etiam longitudines quorundam Europæ locorum, emendare adniterit. Dignum sanè tua industriâ studium; quandiu enim solæ habebuntur cum latitudinibus vulgares distantia, non poterit quidpiam hoc inuento tuo ad habendas longitudinum differentias esse conducentius: sed & dignum est subtilitate, acuminèque ingenij tui, quòd illis in tuo Tiphis excogitatis Theorematis tantum feceris operæ in Geographia compendium. Gratias corè habeo plurimas, quòd præcipuum exemplo ex meis obseruationibus petito transtuleris in Epistolam. Quæ porrò lætitia te cœpit, cum deprehendisti Leydam, & Aquas Sextias vix differre secundum longitudinem $\frac{2}{7}$. vnus gradus, me mirum etiam in modum affectit. Quod autem desideras vt Diania nostra non sit sexqui-gradu orientior Aquis-Sextiis. Scito vix orientiorem $\frac{2}{7}$ gradus reperiri tua sectanti vestigia. Cum enim

latitudo Aquensis sit 43.gr.33.min, Diniensis 44.gr.6.min. distantia itineraria 16.leucarum, seu milliarium Prouincialium, quæ ego 20. horariis metior (cum & tu quas simileis leucas numeramus 12. Aquis - Sextiis, Auenionem vsque, emetiariis milliariis horariis 15.) ac proinde, deducto triente, fiant milliaria ferè 14. quæ conuersa in quindecimana exhibeant 11. Et aliunde differentia latitudinum, sit minorum 33. quibus respondeant $8\frac{1}{4}$ milliaria itidem quindecimana, ex quibus eruatur Arcus paralleli Aquensis vtriusque Meridiano interceptus, milliarium rursus quindecimanorum $7\frac{1}{3}$ perspicuum fiet, si fecerimus vt 100000. ad 554408. quadruplum secantis dimidij latitudinum additarum 43. grad. 49. min. $\frac{1}{2}$. Ita $7\frac{1}{3}$ ad aliud, fore vt solum prodeant min. 41. pro differentia longitudinis Diniam inter & Aquas Sextias, quibus si addantur 23. min. quæ Aquas inter, & Leydam sunt, non erit Diniæ, quàm Leydæ 54. min. orientior.

Tuum iam est perscribere, quid facto sit opus, vt ex differentiâ hac emolumentum aliquod in rem literariam cedat; siquidem enecas me, quamdiu communicare differs; quæ animo concepta habes, veritus ne ego hîc nokim necessarias tuo instituto deuorare molestias. Sumptus faciendos aliquos scribis; at fortassis ij non erunt, quibus non possim sufficere. Res quidem mihi domi angusta, nec Meccenates hîc habemus, qui bona studia promoueat: At mihi tamen amici sunt, quorum certè beneuolentiæ fidere debeo quam plurimum. Coniectabar velle te fortassis conscendere me editiores aliquos monteis (planitiebus enim destituimur) ad positionum angulos capiendos, & ferie quidem aliqua: An hoc, an aliud sit consilium tuum, accipiam volentissimus; quamquam vereor ne non commodum mihi vllum sit instrumentum. Nam quæ obseruationibus faciendis idonea sint, non habeo nisi lignea; & cum minoribus non fidam, adfunt tria, quæ sua mole obstant; quod portatilia præsertim non sint; ea sunt Quadrans, & Octans, cuius vtriusque Radius est 5. Pedom Parisiensium, & Radius Astronomicus, cuius longitudo est Pedom 7. similia: nisi fortassis Radius portatiliior posset in vsum cedere. Vt cumque sit, nosse melius potes, quid mihi necessarium sit. Quapropter te oro, vt cures tale instrumentum isthîc mihi confici, quale duxeris fore opportunum. Cùm elaborabitur, significare mihi pretium per literas poteris: ego verò statim dabo operam, vt vel Lugduno nostro, vel etiam Parisiis illud tibi consignetur. De ratione qua Organon transmitti ad me vsque possit, postmodum cogitabimus.

Sequitur, vt quia obseruata si quæ alia penes me sint, quæ Geographiam præsertim atineant, accipere desideras; communicem ecce aliqua longitudini deseruientia, etsi verò eæ perpusillum videantur conducere, nisi etiam in aliis locis obseruationes similes iisdem temporibus sint factæ; attamen & existimo factas isthîc aliquas, & aliunde tu is es, qui ex omnibus proficias.

Primum igitur heic non memoro Eclipsin illam Lunarem obseruatam Diniæ, quam descripsi breuiter in secunda statim pagina mearum Exercitationum: Siquidem illam peruidisti iam. Alia obseruatio Diniæ facta est coniunctionis Lunæ cum Arista. Visæ sunt enim, in eadem longitudine anno 1623. mense Iulio, die 5. stylo Greg. (quem etiam intelligas velim in sequentibus) hora 10. min. 26. cum ipsa videlicet spica existeret adhuc alta grad. 10. min. 46. Transiit porò ☾ non nihil plusquam $\Delta\eta\sigma\tau\mu\Theta$, Aristæ ad Boream, distantibus limbus tanto interuallo (aut insensibiliter minore) quantum apparebat tunc inter mediam caudæ Helices & Equitem seu Stellulam illam ipsi infidentem. Subductis rationibus potest hæc obseruatio lunari defectui obseruato propemodum æquiparari.

Ecce verò duas Eclipses Lunares obseruatas Aquis Sextiis, Prior Totalis visæ est anno 1620. die Iunij 14. Contigit autem illius Initium hora 11. min. 16. cum nempe spica η esset alta post Meridianum 16. grad. 58. min. Totalis verò obscuratio cœpit hora 12. 26. min. $\frac{1}{2}$ cum in eadem cæli parte Arcturus foret adhuc eleuatus 35. grad. 34. min. Cætera nubes impedierunt. Posterior anno 1621. die Nouembris 28. Partialis hæc fuit; contigitque illius Initium hora 13. 54. existente nempe eleuato in Occidente Aldebaram 52. 10. Finis verò hora 15. min. 52. existentibus scilicet in eadem parte eleuatis, Aldebaram quidem 32. grad. 30. min. Bedalgense verò 39. grad. 50. min.

Iuuat & hîc atterere obseruatione Eclipses Solaris habitam Aquis Sextiis, quando & exactissima fuit, & utilis esse potest instituto tuo, vbi rationes subduxeris. Contigit ergò anno 1621. die 20. Maij, apparuitque illius Initium hora 19. min. 51. sec. 28. hoc est ☉ eleuato in regione Orientali 25. grad. 30. min. Finis hora 21. min. 31. sec. 12. existente nimirum ☉ in eadem regione alto 51. grad. 17. min. maximæ verò obscuracionis digiti Ecliptici fuerunt 9. 23. min. Superfluum esset adicere qua ratione, vt exacta foret, obseruatio perfecta sit. Totum perscripsi ad Galileum, quem literis nuper exorauî, vt ipse ad te Florentini Pedis longitudinem mitteret, mentione facta Macularum Solis, quas eodem penè artificio obseruare solitus sum.

Sed & ecce duas obseruationes hoc anno factas Parisiis. Prior fuit coniunctionis ♀ cum ☾ pro qua etiam rationes subducendæ sunt, vt instituto deseruiat. Contigit ergò hæc nuper mense Februario, die 9. hora 5. min. 30. ex Horologio Samaritanæ, quod ad *nouum Pontem* est, parum autem horologium hoc destitit à vero (vt proximis deinde horis comprobatum à me est ex Fixis.) Existimo si à vobis visæ, atque obseruata fuit, Venerem à Luna occultatam apparuisse, cum hîc Grætanopoli ☾ sex circiter min. à ♀ transferit; at mihi Parisiis visæ sit simpliciter contingere, raderetque ♀ extremo suo cornu Australi absque eo, quod aliquid contexerit, sed videlicet nudo visu: tum enim Telescopio, casu iter faciens, ac per *nouum Pontem*, vbi me hoc spectaculum

ſpectaculum remoratum eſt, deſtituebar. Non memoro hîc Tabularum, Ephemeridumque fallaciam. Exempli enim gratiâ Francofurti ad Oderam vbi proculdubio ♀ viſa fuit contigi à ☾ colligitur ex Origano debuiffe limbos horum Planetarum duodecim aut amplius minutis diſſidere inter ſe, vt temporis interea differentia reticeatur.

Posterior fuit exiguæ illius Eclipseos Lunarum quæ contigit etiam nuper die 23. Martij. Reſpectabam ego ☾ etiam per Teſcopium; at clarus vir Midorgius vnus ex generalibus Franciæ Theſaurariis, ſectabatur ſedulò aliquam Fixarum Quadrante chalibeo cuius radius eſſet pedalis, etſi nubes ſæpiùs interrumpere. Viſum eſt ergò contingere Eclipseos Initium hora 12. min. 54. cum altus adhuc nempe eſſet in Occidente Regulus 36. grad. 20. min. Finis hora 13. min. 37. cum eſſet iam Borea lanx in Oriente alta 31. 30. Neque mirere totalem durationem breuiorem inde colligi, quàm habeatur ex Tabulis, aut Ephemeridibus etiam ex Tychoe deductis, pluſquam horâ integra: Nam & quantitas Eclipseos fuit etiam minor, quàm præſcribatur ex Tabulis, ſiquidem nunquam acceſſit ad vſque ſeſqui-digitum. Idem ferè in poſtiori Sexti-Aqueniſi deprehenditur, quæ eadem Partialis fuit. Quorſum - nam verò hæc differentia; loci alterius eſt diſquirere.

Doleo plurimùm, quòd obſeruato in hac Ciuitate vtramque duarum Totalium quæ ſuperiore anno contigerunt, vtramque nubes inuiderint. Cæterùm verò ad confirmandam huius Urbis latitudinem, explorauit nuper cum Valeſio Meridianam Solis altitudinem die Iunij 21. cuius cum Meridie Solſtitium coincidit. Stylo vſi ſumus 7. aut paulo minùs orgyiarum, altitudine putà facti in recto perampli ſphæriſterij foraminuli. Ac ne immorer in cautionibus, quas ad habendam præciſionem adhibuimus, deducendis: Qualium partium ſtylus fuit 64690. Taliùm vmbra recta 25410. Vnde prodiit Angulus altitudinis limbi ſuperioris ☉ 68. grad. 33. min. 10. ſec. ex quo ſubducta ſemidiametro ☉ 14. grad. 50. min. reſtat pro viſa altitudine centri ☉ 68. grad. 18. min. 30. ſec. huic verò vno minuto Parallaxeos addito, ſit altitudo ☉ correctâ 68. grad. 19. min. 30. ſec. Iam ſi exinde ſubduxerimus maximam ☉ declinationem 23. grad. 31. min. 30. ſec. reſtabit altitudo Æquatoris 44. grad. 48. min. 0. ſec. quare & habebitur altitudo Poli 45. grad. 12. min. vno dumtaxat minuto differens ab ea, quam tecum communicauit ſuperioribus literis, verumtamen de his hæctenus.

Superest, vt poſt expeditas obſeruaciones huius generis, aliam vltro communicem, futuram tibi non iniucundam. Memini dolere te in tuo illo erudito libro *de Cometa anni 1618.* quòd non ſatis diligens, & curioſus in obſeruanda Cometæ cauda fueris. Vnicam enim, ſi ritè recordor, obſeruacionem factam habes circa initia Apparitionis, ex qua elicis interſectionem Eclipticæ cum circulo per Cometæ caput, caudæque axem

traducto, fuiſſe in conſequentia promotionem ☉ pluſquam Signo integro. Aſſeris verò coniecturaliter diebus conſequentibus prædictum Nodum reſſiſſe verſus ☉ in Antecedentia. Ego, qui illo primùm tempore ſpectaculo tam pulchro allectus, periculum obſeruandi feci. Cometæ loca ſolum venabar ex Fixarum aliquot ab illo diſtantiis. Procedenti tempore curioſitas vberior me cœpit; ita vt ad Parallaxim, ſi quam Cometa panderet, applicarem animum: quamquam hoc nihil ad rem præſentem. Cœpi igitur etiam Caudæ ductum obſeruare, non quotidie quidem, ſed cum certa puncta Cauda iſta peruaderet. Duas, treis-ve obſeruaciones tibi indicabo, vt exinde adiuuari poſſis, ſi fortè adhuc aliquid in hac materia mediteris.

Prædicto igitur anno 1618. menſe Decembri die 19. hora 17. min. 20. Aquis-Sextiis, fuſa eſt Cauda per primum Equum, ſeu vltimam caudæ Helices. Diſtabat vero tunc Cometa ab Ariadne 21. grad. 47. min. ab Arcturo 26. gr. 9. min. Vnde ipſius longitudo colligitur fuiſſe 1. grad. 26. min. ☽ latitud. 53. gr. 58. min. Bor. Conceptus ergò circulus per Cometam & primum Equum Eclipticam ſecuit in 21. gr. 2. min. → ☉. Porro eodem tempore in 28. gr. 20. min. → verſabatur; ſectio illa igitur tranſierat iam Solem, reſſerátque ab illo in Antecedentia grad. 7. min. 18.

Die 21. ſequenti hora 17. min. 10. Cauda ſparſa eſt per ſecundum Equum. Diſtabat Cometa tunc à Lucida Cynofuræ, quæ eſt ſecundæ magnitudinis, 25. grad. 13. min. ab humero Helices, qui & Dubhe 28. grad. 12. min. vnde prodiit eius longitudo grad. 26. min. 28. ☽ cum latitudine Boreali 56. grad. 50. min. Quamobrem ductus per Cometam & ſecundum Equum circulus Eclipticam ſecuit in 21. grad. 54. min. →. Et quia ☉ tunc occupabat 0. grad. 23. min. ☽ idcirco interſectio fuit quidem remota à ☉ in Antecedentia 8. grad. 29. min. rediit tamen promotaque eſt hoc biduo in Conſequentia min. 52.

Tertia obſeruatio eſt diei 24. hora 17. etſi non omninò exacta, quòd ductum Caudæ attinet. Traductus quidem per Caudam & Cometam circulus relinquebat Dubhe Auſtraliorem ſatis ſenſibiliter; at quantum præciſè id eſſet æſtimare poſtmodum non licuit, niſi ex pictura, & ſchemate, quòd ſuperſtitit. Ex hoc ergò coniectatus ſum id fuiſſe in circulo etiam latitudinis, vnum gradum circiter. Hoc ſuppoſito, quia tunc diſtitit Cometa ab vltima Caudæ 1. grad. 13. min. à Media caudæ 4. gr. 49. min. Fuitque proinde eius longitudo 17. gr. 34. min. ☽ latit. 59. gr. 10. min. Bor. Idcirco conceptus circulus per Cometam & 50. grad. 40. min. in circulo latit. Dubhe (cum ipſa Dubhe ſit tantum lata 49. grad. 40. min.) iſ interſecuit Eclipticam in 23. grad. 31. min. →. Quocirca, & cum tunc ☉ in 3. grad. 27. min. ☽ degeret, ſectio ab illo diſtitit antecederet 9. grad. 56. min. promotam tamen hoc triduo in Conſequentia 1. grad. 37. min.

Ego pro mea quadam ſpeciali de Cometis Philoſophia

Philosophia gaudebam coniecturas meas non infeliciter cedere; quòd attineret variationem huius deflexionis à ☉ opposito. Quamquam enim cerrus omninò non eram, quòd discrimen illud diei 24. esset prorsus 9.grad.56.min. At quia directio Caudæ non transierat suprà Dubhe minus quàm dimidio gradus, idcirco cum vel dimidio huic gradui respondeat 8.gr. 40.min. quibus adhuc exceduntur 8.gr.29.min. Differentia diei 21. idèd à sententia dimoueri non potui. Cæterum verò confirmatus, & gauisus magnoperè sum, cum obseruationem illam tuam accepi, ex qua deprehenderim eiusmodi interfectionem promotam fuisse dietim in Antecedentia, quo vsque præterito ☉ illum rursus, etsi progressu tardiore consequeretur. Utinam verò & hoc mihi citius licuisset aduertere. Quidquid sit hanc lætitiã meam significandam tibi censui, potiusquam Physica commenta, quibus excusare contendo eiusmodi Phænomena. Nugæ sunt, & res est prolixior, quàm vt cogi possit in præsentem Epistolam; vt taceam me isti argumento locum destinasse in Exercitationibus.

Iam itaque tempus est, vt finem scribendi faciam, exorémque tuam humanitatem, vt totum hoc, quidquid est, boni, apud te consulatur. Tu si quidpiam rescribere aliquando volueris, Literas semper dare poteris ad prædictum Monsfortium. Hæc ego nostro Valefio ex Pedemontio breui redituro discedens relicturus sum, quoniam & ipse est ad te Literas simul traditurus. Benè, imò optime Vale, Doctissime, ac Optime S N E L L I, Gassendùmque tuum amare perge, qui eminentis tuæ virtutis est: obseruantissimus. Dabam Gratianopoli postridie Idus Augusti, anno M. DC. XXV,

Viro Incomparabili GALILEO GALILEI, qui est Magni Hetruriae Ducis eximius Mathematicus,

PETRVS GASSENDVS S.

EN longissimi sanè temporis (Suauissime GALILEE) fœnus perexiguum. At malui tamen versibus paucis, extemporaneam naclius occasionem, finem facere diuturno silentio, quàm continua procrastinatione ad nanciscendum otiosam quandam scribendi opportunitatem, nihil tandem perscribere. Commodum certè adfui in hac Ciuitate, cum Senator planè nobilis Nicolaus Fabricius Peireski j Dominus omnigenæ Vir literaturæ, ac Artibus bonis promouendis impensissimè deditus, aliquot Romam literas daret. Rogatus quippè num & Romæ nosset qui curam suscipere vellet transmittendi ad te schedulam; exsultauit, vt qui eminentem virtutem tuam meritò miretur, & recepit vltro in se hanc prouinciam, ac pergerem tantum, si quid vellem scribere, author existit. Hoc ipsum ergo est, quod facio; ac cætera quidem, quæ concepta habeo in aliud tempus differens, duo tantum sunt,

quæ te scire velim. Vnum est, longum esse tempus, ex quo vbinam sit gentium, aut quid agat noster Diodatus, rescire non potui. Quamprimùm quidem ex Italia rediit, transmisit ad me libros illos, quibus tu me beare voluisti (ita me Deus adiuuet, vt munus eiusmodi tuum sum exosculatus, meque gratis tibi exsoluendis sensi esse imparem.) At quas ex te literas erat mihi consignaturus, nescio quo miserando fato expectare adhuc contingat. Hæc sanè fuit præcipua causa, cur tandiu & rescribere, & grates pro tuis illis libris rependere distulerim. Præstolabar videlicet num forsan ex me, bona mea sorte, officij quidpiam exigeres, vt simul tibi, & meam sententiam circa libros tuos aperirem, & circa omnia (quæ mea est in te obseruantia) obsequendo satisfacerem. Alterum cum & heic nuper tempore defectus Lunaris ob negotia quædam diuersarer, defectum illum à me simul & Iosepho illo Galterio, cuius tibi mentionem feci prioribus literis, fuisse sedulò obseruatum. Scilicet existimo, cum Cælum tibi fuerit nostro hoc sæculo, ex voto Hipparchi, in hæreditatem datum; lætaturum te, cum acceperis præsto esse, qui tuis sub auspiciis velint ipsum excolere. Accipe ergo paucis, quæ fuerit nostra Eclipseos obseruatio, cuius tantò alacrius tibi copiam facio, quantò ad manum etiam est pergrata quoque tibi futura, quæ ab amicis aliquot nostris est facta Parisiis. Ad nostram, quod attinet, dicenda multa iam haberem circa varietatem colorum, qui in Luna obseruati sunt; itémque circa vmbellam illam, quæ & limbi Lunæ temerationem initio præcessit, & eiusdem restitutionem ad finem subsecuta est, cæteraque huiusmodi, quibus probè explicandis, sola tua illa Philosophia potest esse par. Verùm sufficiet nunc temporis designare momenta illa, quæ deduximus ex Fixis in quatuor præcipuis Eclipseos cardinibus, inde nempe efficietur, vt si fortè aliquod illorum obseruatum fuerit Venetiis, Romæ, &, quod non dubito, Florentiæ, aut alio loco celebrè, cuius tibi facilè fuerit habere notitiam, liceat nobis tandem præcipuarum saltem quarundam Europæ nostræ Urbium differentiarum longitudinalis habere certitudinem. Quid tamen moror? Initium Eclipseos nobis contigit hoc salutis anno 1628. secundum Æram Dionysianam, ac stylo quidem Gregoriano, die Ianuarij 20. hora à meridie 7. min. 49. Scilicet fuit tunc Canis maior, seu stella, Sirius, dicta, alta ad Ortum, in tangente quadrati circiter quadrupedalis, partibus 3870. hoc est, 21.grad. 9.min. Supponitur autem hæc stella habuisse Ascensionis rectæ gr. 97. min. 15. Declinationis verò Austrinæ gr. 16. min. 12. & Sol fuisse in 0. gr. 25. min. ∞ cum Ascensione recta 302 gr. 38. min. existente nobis aliundè Poli altitudine gr. 43. min. 33. Totalis obscuratio, seu eius principium hora 8. min. 48. Quia scilicet fuit tunc Cor Hydræ altum ad Ortum partibus tangētis 2525. hoc est 14. gr. 10. min. existente Ascensione recta huius

huius stellæ 137. grad. 25. min. & declinatione Austrina 7. 5. cum promotione Ascensionis rectæ ☉ duorum circiter minorum. Recuperatio prima luminis hora 10. min. 25. existente nempe eadem stella (corde Hydræ) alta ad Ortum partibus 5440. seu 28. gr. 33. min. ac ☉ interim promotus secundum Ascensionem rectam min. 3. aut 4. Finis denique hora 11. min. 24. quia nempe fuit tunc ad Occasum altus Sinister Orionis Pes partibus 5010. seu 26. grad. 37. min. cuius Ascensio recta est 74. grad. 12. min. & declinatio Austrina 8. grad. 40. min. Ac fuit ☉ amplius promotus 2. min. circiter. Iam verò perscriptum nudè Parisiis est, Eclipsim cœpisse, cum esset alta Canicula 28. grad. 3. min. 20. sec. & Totalem obscurationem cum eadem stella esset alta 36. grad. 20. min. de Initio recuperationis nihil habitum est: circa finem scriptum est illum contigisse circiter cum Arcturus esset eleuatus 9. grad. 30. min. Attamen supponendo altitudinem Polarem Parisinam 48. grad. 45. min. & Ascensionem rectam Caniculæ 109. grad. 58. min. cum declinatione Bor. 6. grad. 8. min. Arcturi verò ascensionem rectam 209. grad. 42. min. cum declinatione Bor. 21. grad. 10. ratiocinati exinde sumus contigisse Parisiis Eclipseos Initium hora 7. grad. 35. min. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 34. Finem hora 11. min. 7. Refractionum porrò causa, minuta sex detraximus altitudini Arcturi, Atque ex collatione quidem obseruationum istarum cum nostris, & cum duæ priores ex istis potiores, certioresque sint; (Postremam enim illud *circiter*, suspectam, & incertam facit, quamquam in ipsa quoque non est paralangis multis aberratum) hoc saltem habemus iam Parisiensis, & Aquensis (qui idem propè est cum Massiliensi nonnihil occidentiori) Meridianorum differentiam esse grad. 3. $\frac{1}{2}$. cum differentia temporaria sit min. 14. Mirum certè videri potest, quòd priores illæ duæ obseruationes ad minutum consentiant. Et nostrarum quidem earundem obseruationum collatio cum Origanii Ephemeride inducit quandam circa durationem Eclipseos differentiam: Nobis quippe tota Eclipsis 5. minutis existit contractior, Totalis verò obscurationis 5. min. productior, quàm præscribat supputata ex Tychoene Ephemeris. Adde & alternis differentiam temporaneam esse 33. & 38. min. Verùm, & hoc ipsum nosse foret operæ-premium, an eadem Eclipseos momenta, quæ præscripta sunt in Ephemeris, fuerint Franco-furti obseruata: & hoc posito, explorandum, an penumbra illa, & quasi nubecula præcedens & subsequens in Eclipsim veniat computanda; quantumuis illam Telescopium à perfecta disci Lunaris illustratione submoueat. At ecce iam propè excedo magnitudinem Epistolæ iustam (ita præter expectationem, institutumque exspatiatus sum) & vereor nè illustri Senator causari possit hanc prolixitatem, cum iam præsertim semel miserit, cui hæc perscripta crederentur. Aliàs igitur & plura de his, & de studiis meis interruptis, (utinam verò optato otio mihi frui tandem concedatur) sermonem longiorem instituam. Vale interea, vir optime,

pròque candore ingenito, deuctum planè tibi virum ama. Si mihi quidpiam rescribere fortassis volueris, literas illis committas, licet per quos Nobilis Senator curaturus est, vt ad te istæ perueniant. Iterùm vale. Dabam Aquis-Sextiis, VI. Non. Mart. anno M. D. C. XCVIII.

Celebri Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS, S.

Discedebam Aquis-Sextiis (Humanissimi me PVTEANE) cum Senator nobilis Nicolaus Fabricius Peireskij Toparcha tātillūm remoratus est; donec Libelli ad te transmissi capita summa percurrerem. Substiti lubens, & quæ mea est in te obseruantia, testatum tibi volui versibus hisce, quos ipsi consigno, quàm id iucundè acceperim. Vera loquor, ex quo tempore tuum illud de Epicuro, cum euulgata ipsius effigie pellegi Eulogium, nescio quo tacito affectu occæperim te & suspicere, & amare. Scilicet ego tanto Viro paravi Apologiam, destinato ipsius doctrinæ volumine integro, quod Paradoxiarum Exercitationum aduersus Aristoteles volumini, cuius ideam, primūque librum feci iam iuris publici, attextatur. Quod rei præsentis est, delectatus summoperè sum, & te quoque in illustranda materia adedò nobili operam quandam collocasse. Quippe res adhuc luce indiget, ac non nisi à Viris eximiis, Literarūque humaniorum, & Matheseos callentissimis, vltimam manum expectare potest. Illud verò præ cæteris audissimè arripui; quod præter communem sententiam de celebratis Olympicis ludis sub finem Æstatis scitissimè colligis. Vtinam & de Plenilunio quidpiam simile proferretur. Etsi enim plerique omnes in eo consentiant, resque vero simillima sit; nihil tamen adhuc obseruare licuit, quod perpetuò Luna plena celebratos conficiat. Negotium certè mihi semper fecit locus ille apud Lucianum de exorta Luna sub finem certaminum, longo post mediam noctem interuallo (quo scilicet ipse Lucianus stadia xx. peruadere, expectareque deinceps debuit, donec prodiret Peregrinus) tunc enim duabus, vel tribus horis ante noctem dimidiam exoriri debuerat Luna, si initio certaminum existisset *πυρόλλω*. Quamuis quippe Lucianus scribat distulisse Peregrinum suum, illud incendium; commodè tamen hæc procrastinatio non potest intelligi, nisi ad finem vsque ludorum. Cum ille enim mori destinasset in Conuentu adedò celebri, non poterat amplius vno die post peractos ludos expectare, ne discedentibus omnibus in nullius, vel paucorum exureretur oculis. Atque hæc quidem heic attingo, vt addam tibi stimulos ad hoc quoque caput illustrandum; cum res tua sagacitate, industriæque dignissima sit. Cæterùm cum non vacet iam claro viro VVendelino tuo quidpiam scribere, comitatus enim me plurimum vrget, hoc tamen à te exigere auisim, vt meo nomine salutem accipiat. Non potest ille mei vultus, nec nominis meminisse; ut

ego

ego probè memini, me cum puer essem, vidisse illum Dinæ, vbi nunc Canonicum Ecclesiastem ago, deincepsque quantus is vir sit, indicauit sapiissimè insignis amicus meus Iosephus Galterius per-raræ vir eruditionis, quicum olim VVendelinus ipse vixit familiariter; vt taceam non posse vos in colendo nostro Fabricio certare, quin ego tertius me ingeram; cum & ego quoque culmen virtutis ipsius cominus suspiciam, & quod dicere liceat, inter duos litigantes, quasi tertius gaudeam. Perscripturus sum postmodum ipsi VVendelino Astrologica nonnulla, quæ habeo præ manibus, quando illum studiis hisce impensè deditur accipio. Interea verò ecce Author est Nobilis Fabricius, vt nuperæ Eclipses Lunaris obseruationem hinc inferam, quam ille abs te accipere possit. Mense itaque Ianuario proximè elapso die x. (stylo nouo) obseruaui Eclipses Initium in hac Ciuitate hora 7. min. 49. cum foret nempe Sirius altus ad Orientem grad. 21. min. 9. Principium Totalis obscurationis hora 8. min. 48. cum foret scilicet Cor hydræ altum ad ortum grad. 14. min. 10. Restitutionem primam luminis hora 10. min. 25. eleuatà nempe eadem Stellâ grad. 28. min. 33. Finem denique hora 11. min. 24. putà cum Pes sinister Orionis esset altus ad Occasum 26. grad. 37. Obseruationis circumstantias, & quæ exinde deduci possent hinc congerere non est operæ pretium, ne nimium peccem in patientiam, & humanitatem tuam. Sanè enim quem tu me virum, dic bona fide, existimabis, qui vix manum è tabula tollere posse videat, quamuis cursim & in procinctu calamum arripuerim; Quid putas nempe falsurus essem, si & cum oris, & ex oblata occasione scriberem. Vt cumque tu existimes; ego nihil aliud tot hisce verbis testatum tibi volui, quàm summè propensam in te voluntatem. Quocirca & hunc finem facio, quod tuæ mihi benevolentia cupiam esse principium. Benè ergò, mi Eryci, vale. Dabam Aquis-Sextiis 1x. Kalend. April. an. æræ nostræ vulgaris M. D C. X X V I I I.

PETRVS GASSENDVS
GAFFARELLO SVO, S.

Quem libellum egregium ad me dedisti (mi GAFFARELLE) is mihi fuit iucundissimus. Qui scilicet lubens accepturus eram, & propter genus Argumenti, & propter Authoris iudicium: non potui profectò illum non complecti suauissimè, cum & illustratum vidi tuis operis, & ob signatum symbolo amicitia nostræ obseruaui. Nè tibi porò intestata fieret animi mei gratitudo, rem ecce statim significare per Literas volui, vt stimulos simul adderem ad pergendum, quo cœpisti pede in ingenuis hisce studiis. Etsi enim Rabbincum studium, nescio quid illiberale in ipsa fronte præferat; eum tibi tamen in hoc genere delectum esse peruideo, vt generoso animo Sparta hæc possit esse ornamento. Quod certè spectat ad hunc Authorem, cuius tu Interpretem, & illustratorem egisti,

is mihi videtur non parùm à cæterorum Rabbincorum descivisse ingenio. Quippe tantum abest, vt aliorum superstitionibus irretiat, quin potius perplexas eorundem, & plusquam Gordias intricaciones non tam dissoluit, quàm discutit. Quare & subscribo desiderio tuo, cum vicem doles cæterorum huius Authoris operum, & facilè cæteros, quoquot noui Rabbincorum, si vnum Moscheh excipias, cum vnico isto commutarim. Minime sanè dubium videtur, quin vir haud alioquin Christianus, mentem certè suam Philosophiâ excoluerit. Nam & hæc quoque abundè potest dedocere deliria, quibus aded procliuè est superstitosæ genti præpediri. Quæso te enim quàm ingenuè sentit circa quæstionem propositam de **וְיָמֵי מוֹשֶׁה** seu tempore interitus Mundi? notum supponit ex ipsa lege Mundum tandem aliquando esse finem habiturum: at quantànam rationis luce coniecturas illas caliginosas discutit, quibus ducuntur cæteri, vt huic fini tempus præscribant, ratumque ipsum habeant? digna hæc viro Christiano sententia; quippe de hac die (inquit Christus) nemo scit; digna & viro Philosopho. Etsi enim Philosophia minimè nos certos reddat, Mundusne æternum duraturus sit: facilè tamen suadere videtur non esse timendum ne ruina tanta impendat. Neque verò hinc insinuo illos Aristotelis cachinnos, quibus tantum casum metuentes homo profanus excipit; vt neque illas satis impias aliquorum adhortationes qui securos nos esse iubent de extremo illo die videndo, qui cum iam iam imminere ante mille annos prædicaretur à Patribus, ecce tamen iam tam procul recessit, neque est dubium quin sit paratus longè vterius recedere. Illud potius innuere contendo, vt temerè faciunt, quotquot ex Christianis coniecturas curiosè venantur ad cognoscendum illum diem, quem Dominus, & Christus eius nos latere voluerit; ita peccare in Philosophiam, non modò quotquot certò statuunt dissolutum nunquam iri Mundum: sed quotquot etiam hanc dissolutionem pro foribus esse certò autumant. Quamquam enim quod ad priorem illam partem attinet, maxima esse videatur secundum rationem naturalem persuasio, quòd neque Mundus vnquam cœperit, neque sit olim vnquam desiturus. Attamen ea esse videtur rationis imbecillitas, vt cum Mundus non possit tutò corruptibilis pronunciari, censerit tamen incunctanter incorruptibilis non debeat. Non habeant quippe Stoicorum, Epicureorumque Scholæ demonstrationes satis firmas, quibus ipsam Mundi ruinam stabiliant, certòque nos faciant,

— *Omnia paullatim tabescere, & ire
Ad scopulum, spatio ætatis defessa venesto:*

Quanam verò tamen illæ etiam sunt, quibus isti suam illam Mundo æternitatem adstruunt? Vix sanè quidpiam grauius ab ipsis proferri comperies, quàm quòd eadem sit iam Mundi facies, quæ Patribus nostris est visa, quæ item Auis, quæ Pro-Auis; vt proinde & nati natorum, & quotquot ab illis nascentur, visuri eandem æternum sint. Cedo verò quanam hæc est, quæ nos miscelli homunculi euehi gestimus

gestimus audacia, vti ex aliquot perspectis hominum ætatibus decerpamus æternitatem? Ecce enim non condono solum 5. aut 6. annorum millia, quæ iuxta sacros Codices à condito orbe deducuntur. Concedo etiam illa circiter 50000. ex principio vsque Philosophiæ, vt est apud Laërtium. Largior & illa 400000. ex nata vsque Astrologia, quorum Cicero & Diodorus meminerunt. Ecquid tamen totum hoc est, si cum debita tanto Animalis, quantus Mundus est, duratione comparetur? an non æquè facillè Cornici illa hemerobia, quæ apud Pontum esse dicuntur, diuinarent immortalitatem? Quasi verò adamanti, auro, rebûsque consimilibus, quæ superant hominum memoriam, asserenda corruptio sit; ipsi Mundo cum sæcula pro conditione tantæ molis, multiplicauerimus, propriam quandam exsolutionem ominari non liceat? Nolim porò existimes improbare me propterea, quod Rabbini noster habet circa Mundi senium: hæc nimirum alia, quâ dicebam in Philosophiam peccari, pars est. Sanè verò longè absum, vt illa admittam senectutis argumenta, quæcunque ipse reiicit; neque enim existimo niçtum oculi, tremorem manus, momentaneum sudorem, aliâque similia magis esse argumenta senectutis in homine, quàm sint in Mundo Eclipses, Terræ-motus, Diluuiâ, & quæ sunt alia eiusmodi. Hoc tamen volo, vt tacito pede, & non intellecta irrepat senectus in nos: cum illam ingruentem Acari in nobis existens (si illi mentem concedas) non possit deprehendere: ita Mundum quoque ipsum senescere posse, nobis, qui aliqua ipsius debilissima pars sumus, minimè agnoscentibus. Rabbini autem hoc (vt opinor) pernegaturus non fuerit, qui mihi videtur solum illorum temeritatem velle coargnere, qui leuibus aded coniecturis rem aded grauem definiunt. Eadem certè leui interpretatione exceperim, quem in eo lapsum quispiam scrupulosior fortè animaduerteteret, vbi de æuo primorum Parentum. Neque enim tam negat illos diuturniores nobis existisse, quàm probationis ipsius debilitatem arguit. Cum nimirum, qua proportione humana ætas decreuerat ab Adamo vsque ad Dauidem, eadem quoque non decreuerit à Dauide vsque ad nos, qui limites etiam Dauidi præfixos plerumque prætergredimur, Poëtica sanè, & declamatoria argumenta ista sunt, vt & illa eiusdem farinae. *Ætas Parentum peior auis, &c.* quæ ætate qualibet fieri Seneca etiam ipse obseruauit, adiecitque *hæc ipsa esse hominum vitia, non temporum.* Hinc cum solet in eandem sententiam illud Poëtæ obiici,

*Et genus hoc viuo iam decrescerat Homero
Terra malos homines, nunc educat, atque pu-
fillos,*

Vt scilicet ostendatur Mundum vergere ad interitum; Possit quispiam excipere, veterem querelam semper innouari, ratione alia nulla præstituta, quàm quòd rationis peruersitate laudamus semper Veteres, cum despectu præsentium; & si quidpiam nobis incommodum est, exaggeramus ea opinione, quòd quælibet præterita ætas aurea præ nostra fuerit. Pro-

Gassendi Epistolæ.

fectò, si quidpiam in Mundo decrescit, immutatürque præ senio, illud in paucorum aded sæculorum obseruationem non cadit. Quod enim spectat ad hæc nonnullas annorum Chiliadas, videtur Mundus in eadem semper variatione perseuerare; aded vt illud etiam verissimè v surpari possit,

*Non alium videre Patres, alium-ve Nepotes
Aspicient;* —

Quia scilicet quantumcumque varietas magna obseruetur in particulatibus mutationum circumstantiis: in genere tamen eadem semper sunt, quæ in sæculis diuersis contingunt. Quo sanè sensu exposuerim illud: *Noui, quod omne, quod faciet Deus ipsum erit לעולם.* Illud quod Elcha noster attingit de Terræ, ac Maris vicissitudinibus, longiorem sanè sæculorum exigeret seriem, si ad decantatam vsque Aristoteli commutationem extenderetur. Verumtamen, vt nihil eo vsque durationem Mundi protendere cogit, ita id quod obiicitur leuioris momenti est, quàm vt laboriose soluatur. Prætereo quod habet de Aquis Terræ eminentioribus, benignè etiam interpretandum. Et si enim mihi vnquam persuadere potui, quin vertices montium, & eorum præcipuè, qui in mediis attolluntur Insulis (quidnam verò etiam Continentes sunt, quàm aliquæ seu Insulæ, seu Pen-Insulæ maiores) longius distent à centro Telluris, quàm circumstantis, allabentisque maris superficies: non videtur tamen Rabbini tam hoc inficiari, quàm arguere, et si aquæ superiores Terræ supponantur, non sufficere tamen illas generali Diluuiò, cum Deus alias ad hoc negotium olim vsurpauerit. Illud leuius de Terræ totius motu impossibili. Vt enim taceam quæstionem non esse de mobilitate Telluris iuxta mentem Scholæ Samiæ; experientia nulla est, quæ totius Terræ molem probet aliquando concussam. Et si vt potest totus homo contremiscere, impossibile non sit, quin tota quoque Terra contremiscat, attestante præsertim Scriptura ipsam à suis vsque columnis aded tremefieri. Notus tibi Iobi locus est *המרגין ארץ במקומה ועמודיה הפלצון*. Ad do solum illum locum de perpetua statione Telluris *והארץ לעולם עמדת*, non videri prorsus vsurpandum, vt Rabbini Elcha accipit; neque enim intelligitur de perpetua Terræ in suo loco consistentia, seu hæc opponatur Copernicæ translationi, seu generali Terræ-motui, quem ipse Elcha sensum statuit; sed de perpetua conseruatione substantiæ, seu materiæ, quæ scilicet nunquam generatur, nec corrumpitur; & nec crescit vnquam mole, nec decrescit; quantumcumque varias mutationes subiens, innumeras prope-modum formas quotidie induat, & exuat. Hoc est enim, quod Ecclesiastes antecedentibus verbis de *generatione vadente, venientèque* subindicat. Iam illud etiam pari ratione, qua superiora interpretandum, quod Solem, cæteraque Astra naturâ sua nec calida, nec frigida esse Philosophiam docere insinuat. Nimirum ipsi satis fuit hanc visam Aristoteli, Peripatoque ipsius sententiam; quamuis quæ opposita est, & experientia, & ratione videatur probabilior. Argu-

mentum enim ipsius videtur, quæ Astra non minitarentur interitum Mundo, existentia licet calida, & ignea; non habere quorsum id moliantur; cum non ignobilibus Philosophis attestantibus non sint ex se feruida magis existimanda, quàm calida. De Sole certè id spondiderim, cuius tamen igneis maximè sentimus. Ille enim non est Mundo ad interitum; sed potiùs, ut cor homini, ad incolumitatem concessus. Addiderim cum idem Sol eisdem Terræ parteis quorannis inuisat, & desertas faciat; cum annis item singulis Apogeeum petat, Perigeumque repetat; cum denique suam continuò, licet insensibiliter (præter variationem latitudinis) eccentricitatem variet (quod ille Cælum inclinari dicit) exinde tamen non ipsam Mundi demolitionem existere, sed Rerum potiùs summâ sic nouari, Excursus enim, & recursus illi necessarij sunt ad inducendam illam variationem, ex qua Mundi perfectio est. Quod ille porrò obiter dicit de Instrumentorum fallacia in Cælestibus obseruandis, non omninò abnuerim; id nempe solùm testari possunt, qui sortiti sunt Cæli suspiciendi venerabiliorem curam, ut Trismegistus loquitur, Quamquam nihil gloriæ propterea decedit illis Cæli Interpretibus, quod Organa satis idonea Cælestibus obseruandis, hypothesibusque suis stabiliendis nacti non fuerint; cum non idcirco esse desierint argumenti repertores, quo Deos, Hominesque vicerunt, si mihi cum Plinio ita loqui liceat: sed hæc alterius loci sunt. Superest itaque hoc vnum, quod artingam circa Eclipseis, admirari scilicet me quorsum Rabbinus præter naturalem simul, & generaleis Eclipseis in Sole supponat; cum nulla alia præter eam, quæ patiente Christo contigit, eiusmodi fuisse memoretur; & ipse minime Christianus non videatur illam probaturus; idque præsertim cum nullus Ethnicorum, quotquot illorum temporum conscripserunt historias, illius meminerit, solusque Phlegon ille Trallianus, citatus Eusebio, ad Tiberij Principatum Eclipseis quandam retulerit, quam-ne in Plenilunio quidem, attestante Origene, asseruerit contigisse. Verùm & ex hoc capite, & ex eo, quod ipse obseruasti circa Diuini Messia aduentum, facile intellexero non fuisse illi animum à Sacra, & Christiana nostra religione penitus auersum. Quod isto porrò loco notas Scaligeri lapsum de Eclipseis *קלי* appellata, quod in ipsa Luna credatur à veneficiis percuti, adiiciens Lunam deficientem percutam potiùs appellari, quod tum menteis hominum terrore percutiat: Tibi sanè quàm multum assentior, Siquidem vulgus hominum patientem Lunam conspiciens stupet, rigescit, & aliquid iis persimile habet, qui dicuntur icti fulmine, At fortassis tamen Scaliger non omninò caruit coniectura, cum præsertim vox hæc à Rabbinis usurpata primum videatur, quo tempore versabantur apud eas Genteis, quibus eiusmodi persuasio erat familiarissima. Illæ enim, ut notum est, pelucis & tintinnabula pulsantes, credebant se tum posse Lunæ laboranti succurrere, cum strepitu illo veneficia, quibus liuesceret, arcerent. Hæc certè de causa videtur Temesæa fuisse appella-

ta, quod quadam quasi percussione temerata deprehenderetur, & Medea venefica tum illam sic vocat, tum illam plagam suis veneficiis infligi, quasi obiicit,

Te quoque Luna traho; quamuis Temesæa labores

Aera tuos minuunt; currus quoque carmine nostro

Pallent; & pallet nostris Aurora venenis.

Vt cumque sit, potuit quoque circa has præstigijs appellari Eclipseis percussio, quod luminaria Cælestia solitâ luce destituta perinde liuida appareant, ac illi, qui ictus, plagasque vehementiores excipiunt. Quamquam neque Rabbinus defuit, qui ex illa vilitate in Scripturis sacris Radice Eclipseis appellant *קלי* uti Aben-Esra scribendo in Exodum & alias, non in Exod. 23. & al. semel. En tamen quoniam abripior? quasi verò cauere non debeam ne Sus (quod aiunt) Mineruam doceat, aut quasi gratulatoriâ ob acceptum librum scripturus Epistolâ, velle videar alium ipse librum illo maiorem conscribere? verùm quid tu hæc facias? cum & ego ea sim indole, ut quantum possum quidquid accipio, nisi cum vltura non reddam; & existimauerim non posse me vllas tibi vberiores gratias agere, quàm illam breui exercitatione perlustrâdo materiam, quæ videretur carissima, gratissimâque tibi existuisse. An non boni id consules, qui intelliges facile nihil in me fuisse amicitia nostra & professione dignius? Et si neque capita omnia percurrere visum est, (quàm fuisset enim hoc importunum?) neque pauca hæc, quæ decerpta vides, attingere in animo fuisset, nisi facile persensissem, posse me, si hoc agerem expectationi tuæ respondere. Et verò tamen quomodo feres, si præterea iam interpellare te ausim, quorsum Hebraicum textum è regione tuæ interpretationis minimè collocaueris? Quod tibi fuerit consilium, nescio, neque is sum, qui penitius quidpiam velim introspicere: patiere tamen liberè dicam, esse me in ea opinione ut si apposuisses Rabbinus contextum, facturus fuisses Viris studiosis rem gratissimam, & tibi sanè non indecoram. Hoc autem dico, ut si quando fortè hunc libellum prælo iterum committas, thesaurum nobis illum non inuideas, qui alioquin rarissimus est, & fortassis, nisi tua succurrat industria, naufragium quoddam altum passurus; ac non inuideas etiam tibi gloriam, quæ ex germanæ interpretationis, conformitatisque cum Textu collatione profectura est. Verùm tu hanc quoque meam libertatem æquo accipies animo: neque enim tibi hisce verbis tam admonitionem expono, quàm votum. Restat iam ut pauca subiungam circa ea, quæ mihi voluisti de Patre Merseno innotescere. Illud verò (vel Genio tuo bono annuente) primum profitebor, esse, quod virum illum suspiciam, & amem certè quam plurimum. Et meretur enim inter Viros nostri sæculi eruditissimos numerari; & me ab ipso præterea sic amari sentio, ut non possim ipsi, si velim, non esse deuotissimus. Neque verò licet inter vos aliqua sit oborta dissensio, aut tu propterea is es, qui perruptam velis meam tecum necessitudinem, aut ego is, qui propterea debeam facere cum ipso

Sextiis, superiori anno 1628. Contigit illius Initium die Ianuarij 20. à Meridie hora 7. min. 49. Totalis obscuratio hora 8. min. 48. Recuperatio luminis hora 10. min. 25. Finis hora 11. min. 24. Adhibitum porrò ad vtramque accuratum studium. Iurare ausim vix vllam vnquam Solari factam exactiorem. De Lunari idem dicendum; quantum per penumbra illam initialem, finalémque licuit. Prioris momenta habita ex Sole. Cùm ego enim Solis Radios Optico tubo traiectos circulo albo exciperem, aderat loco commodo Prior ille Valletæ Galterius, quem nosti, vt Solis altitudines ad scrupulosa tempora indaganda venaretur, Posterioris habita ex Fixis; hisce enim noctu collucentibus, cautionéque adhibita horologium nullum tutius. Nihil necesse accensere, perscriberéque singula. Cum præsertim si quidpiam fortè his rebus indigueris, communicare paratus sim, & plura & ampliora longè. Contendo iam Antuerpiam, rediturus postea Bruxellas, vt exinde si per bella liceat, repetam lustrationem cœptam superioris Germaniæ. Tu si fortassis aliquid officij, bona mea sorte, à me exigas, literas dare poteris Parisios ad Puteanos Fratres, Viros illos ingenuos, quibus demandata nobilissimæ Bibliothecæ Thuanæ cura. Ij nempè transmitti curant, vbi cumque Gentium sim, quidquid seu ex Prouincia, seu aliunde mihi consignatum habent. Hac certè via etiam nudius-quartus accepi à Nobili illo Senatore Petrisicio, quicum de te sæpe collocuri sumus, declinationem Parheliarum siue Solis quintuplicis Romæ nuper visi die Martij 20. Illius exemplar attexam huic epistolæ (lubens enim, opinor, videbis) ni fortè discessum comitatus vigeat, exscriptionémque impediatur, Decesse puto aliquid: sed effigiabo qua par erit fide; piaculum enim propter coniecturas addere quidpiam obseruatis, aut detrahere. Hic præsertim, cum hæc forma sit, quam ad Amicum illum nostrum Illustrissimum Cardinalis Barberinus misit. Tu benè Vale, mi VVENDELINE, & quæ studia colis, excole perpetuum. Rescivi illa cùm ex editis elucubrationibus: tum ex habitis cum bono, & docto Petrauo colloquiis; tum nunc ex Puteano, Musarum delicio inexhausto. Digna sunt tuo ingenio; digna sæculo erudito. Incumbe solum, & me ama. Iterum Vale. Louanij XII. Kal. Iunij, Anno salutis, Æræ vulgaris M. D. C. XXIIX.

Viro Incomparabili ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Literas ecce, mi PVTEANE, mihi traditas, tibi consignandas. Hoc curo: sed vide interea, compensationem vt exigam. Adtexo enim literas, quas Fieno nostro cures consignari. Si licentiam miraris meam, comitatem ego tuam specto. Ago familiariter, ago confidenter; imò ago præterea, quod stupeas. Videlicet hinc non consisto;

amplius audeo; contendo plus vltra. Pecco, & o me lepidum! non efflagito veniam; humanitatem tuam accuso. Quidni! hæc, vt eximia est, libertatem peccandi inspirat. Quæris quid hoc sit? cum Fieno scribam, hoc ipsi mando, vt si quidpiam rescripturus sit, literis ipsis te oneret, quas tu ad me transmitti procures. En meam audaciam! sed te respice. Aut non debuisti me sic amare; aut ferre iam amicum debes, amantem quidem; sed non moderatum. Vidisti porrò quid VVendelino, si quid mea egeret industria, indicauerim. Significauit, vt literas destinaret Parisios ad vtrumque, aut alterum ex illis Fratribus Puteanis (vulgò *du Puy*) qui Thuani illius Præsidis illustris & laeis colunt, & libros curant. Hoc moneo; vt hac quoque via communicemus postmodum. Mihi certè nihil carius vnquam, nihil iucundius esse poterit, quàm vt hanc nostram amicitiam colam. Gauduum nunc, oramque illam vltiorem visurus discedo; hinc si appellam iterum (continget autem, si quidem contingat, tertio, aut quarto ab Idibus die) requiram ex tuo Chiffetio, qui valeas. Vtinam benè, imò optimè. Scripturus fueram aliquid circa Olympiadas, ac circa etiam Parhelia illa Romæ nuper obseruata, quorum tibi schema est à me ostensum: sunt enim loca Paterculi, Plinij, Suetonij, Dionis, aliorum, quæ collata negotium facessant. At aliud iam tempus expectandum est. Interdicto agendum cum Fieno. Postquam enim has heri accepi ad te literas, cùm ad ipsum, priusquam ad te scribere cœpisssem, nescio quæ calami luxuries abduxerit me, destinatumque, & debitum tibi absumpserit tempus, sed pensabitur aliàs. Vale, PVTEANE optime, ac me porrò amare perge. Dabam Bruxellæ in ipso discessu, VII. Id. Iunij, Anno Æræ vulgaris M. D. C. XXIIX.

Percelebri & eximio Viro D. THOMÆ FIENO, in Incluyta Louaniensi Academia Professore Medico Primario,

PETRVS GASSENDVS S.

Quam grato, mi FIENE, quàmque vberere comite me discedentem instruxeris, haud explicare facillè possum. Ecce enim docti libri lectio non viarum modò leniuit molestias; sed epulas quoque iucundissimas in diuersorio ipso apparauit. Vix conuixi certè sodalibus meis, vix interquieui, donec totus mihi liber deuoratus est; non committendo interea, vti vel mica aliqua excideret ingustata: Ita nimirum cupidè in librum inuasi; ita auidè quæcumque in illo conscripta arripui. Et optaras tu, vt legerem senel? Scilicet optaras vt ignis arderet, vel lapis sponte decideret. Qui illam enim philosophandi libertatem tantoperè amo; haud hærebam illum mihi abs te librum traditum, in quo amica Veritas, in quo Plato amicus placeret. Deum verò immortalem! quàm non inanis me lactauit spes!

spes ! quàm multa passim agnoui vestigia generosi animi ! quàm sæpe quasi subsilij , propter ingenuam indolem, qua te veritate, qua philosophia dignum iudicasti ! iam enim Veri inquirendi libertas propè adempta est ; vixque è multis millibus reperire vel vnum licet, qui non ex opinionibus præiudicatis philosophetur. Proh pudor ! non audere se, qui sese philosophos iactant , reputare homines ; timeréque ne si bacillo authoritatis non innitantur , nutent , labascant, corruant ! quasi verò errorem proinde à veritate discernere possint, qui palato alieno sapiunt ; aut quasi verum aliquid proferre vnquam valeant , ex quibus citius impetres , vt dormienti leoni barbam vellant , quàm vt abstrusum aliquid per se, ac serió perscrutentur. Quin etiam asfueti , vt noctuæ nocturnis suis igniculis , nihil vereri magis videntur , quàm ne Sol exortus pellat tenebras ; sicque gaudent suis illis, quasi latebris, vt non ferant se educi in auras, quò liberiore, quò illustriore, quò humaniore cælo fruantur.

Verumtamen ne retexam longiùs querelam istam veterem , accedendum potius propiùsque ad tuam illam Apologiam , pro qua elogium sanè texerem, si hederá, quod aiunt, egeret. Tu scilicet eum Athletam agis, quicum non debeat contendere, nisi, qui velit deici è gradu. Tu sic ad pugnam te comparas, vt tibi semper victoria concolor alis se comitem præbeat. Quamquam certè nactus híc es Antagonistam egregium ; illum tu tamen sic excipis , vt consistere nullibi patiaris. Mille formas induat : Herculea tibi non deest ars ; qua omnibus superior euadas. Singula quid prosequar ? cum ille præster quidquid pro communi præstari potest sententia : tu pro tua sic dimicas , vt causam vbique obtineas. Quidni ! cum tibi non industria desit, non argumenti præstantia : illum vt artificium iuuat ; sic gratia causæ destituit. Hinc cum laudarem illius conatum : ob successum tamen tibi gratulor ; existimóque , bona tua sorte, exortum fuisse aduersarium , in quem tam strenuè , ac scèliciter vireis tuas experireris. Commendandus ille inter cætera, quòd id curare maximè videatur , vt Religiosa Philosophia sit : Tu mihi , vel eo nomine commendandus maximè videris ; quòd philosophicam materiam pertractes philosophicè ; id tam in curans interea, vt sua Religioni maiestas seruetur. Ac sanè quidem vbi Religio præscripsit nobis aliquid : temeritas, imò furor est, in oppositum quidpiam mussitare : Cæterum autem , vbi aliquid definitum expressè non est, sed obest scrupulorum quorundam opinio, qui nescio quas consequutiones pro suo deriuant arbitrio : quid, amabo, necesse est Philosophiam totam exturbare ? An non scaturigo hæc est , ex qua tot absurda commenta in Philosophiam defluerunt , vt quæ vulgò iam circumfertur, non Veritatis studium, sed anilium deliramentorum tyrociniū appareat ? verum & istud ad querelam spectat.

Quod itaque ad Apologiæ argumentum attinet ; digna sanè materies, quæ nostra interdum ingenia exerceat. Quid præclarius

G. assendi Epistola.

enim , aut iucundius nobis , quàm nostram nosse originem ; disquirereque ex quibus initiis, per quæ incrementa robur acceperimus ? Etsi enim nobis, qui Christiani sumus, constitutum semel esse debet, Animam, qua ratiocinamur , non esse ex traduce , sed à Deo terminato creari, nobisque infundi : adhuc tamen plurima restant , quorum inuestigatio pulcerrima sit , ac illud inter cætera , de quo vos inter lis agitur, quonam scilicet tempore Anima incipiat fœtum animare. Res abstrusa , fateor , & ex qua fortasse vix vnquam, quæ nostra caligo est, illibatam veritatem explicari liceat : sed Veri tamen similitudo quam venari utcumque licet , conditionis eius est , vt voluptate maxima disquisitionis laborem compenset. Tu, si fatearis quod res est, quantam mentis oblectatione delinitus es, cum superatis molestiis opinionis illius vulgaris ; accessisti ad illam tuam, quæ visa sit tot parafangis esse verisimilior. Hoc nempe est, quod Cicero dicit , Animam compleri voluptate humanissima, quando occurrit aliquid , quod verisimile videatur. Ita adhuc loquor , mi F I E N E , neque tu ipse , qui candor est tuus, potes id ægrè accipere. Quamquam enim sententia tua est recepta illa longè probabilior ; non tamen adhuc iurare ausis id, quod ipse opinaris, esse Veritatem ipsissimam. Modestia sanè tua maior est , sat noui tuum genium, quàm vt credas, tam facillè esse Verum inuenire, ac est falsum conuincere. Ingenuè potius cum Socrate, Veritatem Diis, Deorumque filiis relinquens, sufficere arbitraris ; cum similitudinem Veri assequutus fueris : neque verò quicquam gloriæ propterea decedit inuento pulcerrimo ; nam & hoc ipsum maximum est, cuius si benè nos nouimus, imbecilla nostra natura est capax : & laboris heroici est inde recessisse , quò se errores congerunt ; eò processisse , vbi rara Veri similitudo affulgeat. Hinc facis profectò perquam eleganter , cum diem tertium circiter animationis assignans ; à momenti tamen ipsius designatione abstinens. Vt te enim propiùs collimasse meritò subolfacis ; ita præclare subindicas superesse adhuc scrupulum , cuius exemptio videatur opus humana omni solertia maius.

Patiere-ne porrò, dulcissime F I E N E , vt & ego quidpiam atexam ex meis insomniis ? Refero certè ad scèlicitatem, quòd eodem penè tecum argumento contigerit mihi à communi opinione recedere. Etsi enim in eo dissidebam ; quòd animatum semen arbitrare : consentiebam tamen in eo , quòd absurdè trigessimus, aliùsve dies expectaretur , quo Embryo perfectè formatus Animam reciperet. Probabilius enim longè videbatur , vno , eodemque tenore fieri organorum elaborationem ab ipso vsque principio ; neque adesse vllum momentum in tota serie consequente, quo sic parata essent omnia vt momento antecedenti apparatus sufficiens non esset. Quippe si die vigesima nona , quidpiam adhuc ad organi perfectionem desideraretur, existimabam etià defuturum aliquid & die trigesima & quadragesima & centesima, imò & à natiuitate, & ad ætatem vsque adultam. Quemadmodum si

¶ 3 idonea

idonea fuisset trigesima die conformatio, fuisse quoque rebar vigesima nona, & vigesima, & decima & quinta, & prima. Scilicet serie non interrupta, à rudissimis vsque rudimentis ad extremam vsque perfectionem progressus fieri videbatur; & si tempus expectandum foret, quo rationalis Anima elaboratis propriis organis induceretur in corpus, expectandos autumabam non menses, sed annos; neque enim certè trigesima die affabrefacta, & ad actionem comparata eius organa. Mea itaque sententia erat, quo momento semina Parentum excepta, seseque complexa & commixta in utero essent, adesse Deum, qui Animam crearet, massulæque illi semineæ (cum iam scilicet Anima Parentum in ea defuisset) infunderet. Ut verò tunc propè ad tuam accedebam sententiam: ita iam tibi do prorsus manum, si complexio, commixtióque illa duos vel tres dies fortè exigat, ad hoc ut massula resideat, omniáque se pacificè habeant, priusquam possit Anima inexistens suum illud opus aggredi. Quod si fortassis non videatur tantum ad hoc temporis exigere, neque feriatio adedò diturna in materia seminea necessaria iudicetur; non hæreo, quin tu sis etiam ex illo tuo triduo quidpiam adempturus, & (si è re esse videatur) ad primum vsque momentum venias. Certè ubicunque hæreatur, in hac intercapedine, rationes tuæ semper militant, eademque semper patet ad factas obiectiones, responsio. Adiicerem hinc aliquid, nisi quæ tua solertia est, ipse omnia præoccupasses. Quid enim possit desiderari ad illa, quæ habes; seu de generali notione instrumenti (quod ego maioris cuiusdam claritatis gratiâ soleo dicere vel adnatum, vel adsumptum) Seu de instinctu facultatis, Animæve conformatricis (qui sanè prorsus à nostro vulgari ratiocinio distinguitur) Seu de impressis semini ab initio simulachris (quo loco prorsus improbanda non videtur Paracelsi mens) Seu de non necessaria ad existentiam Animæ corporis organisatione (cui opinioni præluxerat, quæ mali fuit præcipua radix, definitio Aristotelis) seu de aliis quibuscunque.

Præstat itaque subiicere alias ingenij mei commentationes, dum hanc tractarem materiam. In scopulos impegi varios, neque enim profiteri pudet) verùm ut ardor Veritatis erat, quo tum sentiebam me abripi: ita iam adhuc memorare iuvat, maximè verò apud te, qui & ipse es Veritatis tantopere amans. Primum itaque suspicabar viuere fœtum Animâ maternâ, quandiu esset in utero. Ut enim arboris fructui immaturo non alimentum suppeditat modò per adnatum pediculum, sed per ipsum quoque transmittit animæ suæ particulam, qua fructus formetur, nutriatur, adolescat, perfectus cuadat: Sic videbatur mater per placentam utero suo aggeneratam, perque vasa vmbilicalia ex utero nascentia non alimentum transfundere modò, verùm Animam quoque suam sic producere, ut fœtus ipsa informatus elaboraretur, vegetaretur, perfectionemque acquireret. Et ut fructus animulam illam sibi paulatim quasi propriam facit, eandemque secum deuchit, vbi maturus iam cf-

fectus diuellitur sponte ab arbore sua ex abductione pediculi; ita videbatur fœtus animulam suam sibi paulatim vendicare, maturescensque illam abducere, dum abruptâ ex utero placentâ ita profiliret, ut res per se suas agere quasi inciperet. Concipiebam porrò Animam hanc fœtus compositam ab initio ex delatis per semina patris, matrisque animulis, adedò ut illa huic infereretur, ut surculi anima solet trunci arboris animæ; sic nimirum ut, velut ex trunco tota est deinceps vita arboris: ita ex matre tota deinceps pendeat fœtus vegetatio. Imaginabar animulam hanc simile aliquid habere cum filio-familias, qui ante emancipationem familiæ paternæ est pars; postquam emancipatus est, consistit per se, ac familiam facit. Argumentabar, si potest palmes subter terram ductus, vitique suæ adhærescens, agere radices, vitæque per se sic formare, ut paulò post vite matrice amplius non indigeat: cur fœtus matri suæ adhærens & corpore & Anima, non sic posset concipi in utero, quasi, plantatus, ut post debitam formationem à matre veluti resectus, posset per sese existere? Addo iam aliud somnium. Allubescere concipere fœtum propriam quandam, atque distinctam possidentem Animam. At vero illam opinabar ex Anima adhuc Parentum deciduam cum ipso nempe semine. Quippe ut granum ex Planta deciduum seruare animam videtur; neque enim mortuum videtur, aut est, nisi vel igne torreatur, vel alio casu efflet animam, quæ quamprimum Terræ gremio debitè fouetur, vires suas explicat (torpenteis prius defectu materiæ, debitique conceptaculi) ac formare aggreditur Plantam illi similem, cuius pars fuit, aut in qua resedit: Sic videbatur semèn Parentis generationis actu excretum deuehere secum Animæ particulam, quæ excepta in utero sic elaboraret congeneam, aggestamque materiam, ut exinde formaretur Viuens illi simile, cuius pars ipsa aliqua fuisset. Quod si adhuc Anima illa dicenda foret *ἐπιπέχου* corporis organici; videbar mihi eam in semine agnoscere partium heterogeneitatem, quæ cum adultæ animæ minimè sufficeret, satis tamen esse posse subnascenti intelligeretur. Quantumuis enim diuersitas illa dignosci sensu non valeat; ratio id tamen intelligit ex varietate illa partium, quæ se exinde paulatim prodit. Censebam porrò Animam aduenire iam edoctam, quam deinceps aggreditur organorum elaborationem ex generantis corpore. Omnes enim Animæ partes, quæ sunt in quolibet Viuente, videbantur esse eiusdem rationis; adedò ut quidquid cæteræ præstarent, præstare posset quælibet tanquam ideam continens omnium. Iuuabat me exemplum rami resecti ex salice, arborëve simili (quanto verò magis semen, cuius præcipua Animæ cura?) Postquam enim hic ramus est satus, agnoscimus animam ipsius non modò fuisse eruditam, cum pars esset in salice, fundere ramos & folia: sed fundere quoque radices; quod alterius partis animæ videbatur proprium munus esse. Ex hoc colligebam animulam inexistente generantis semini per se idem posse, quod totam residuam;

residuam; decidamque deuehere secum illatum omnium partium ideam, quas cum reliqua informabat. Vnde & assuetam nutritioni, & conseruationi, seu continuæ corporis generantis conformationi, pergere opus quasi inceptum in semineo corpusculo; agere idem, quod antea agebat; verumtamen debilitate primùm, pro suo modulo, ac teneritudine, proque noua ac demandata agendi ratione à cæteris partibus. Deinceps autem quasi paulatim se colligendo, roborando, opusque magis idoneum, seu materiam præparatorem nanciscendo, longè animosius.

Enimverò quandoquidem in neutra harum opinionum consistendum mihi erat, quod iuxta vtramvis filij Anima portio fieret Animæ Parentum; cum Fides tamen Sacra doceret Rationalem animam, vt immaterialem, ita indiuiduam esse, ac à solo Deo ex nihilo producibilem: Idcirco vterius disquirendum fuit, num distinctione adhibita alterutrius probabilitas cum Sacra Fide posset conciliari. Porro illud statim occurrit, quod nonnulli etiam Catholici defenderunt, videlicet Animam humanam ex duplici parte compositam esse, Vna nempe immateriali, ac intellectiua; Alia corporea, & sensitiua: Sensitiuam autem vt dispositionem in corpore perexigi ad allicendam Intellectiuam, detinendamque, ceu vinculis. Quamobrem inde efficiebatur, vt solam partem sensitiuam concederem deriuari à Parentibus, ratione vtrauis iam exposita (hæc scilicet, quod animabus cæterorum Animalium analogæ esset, sufficere videbatur ad delineationem animalis corporis) cæterum autem profitebar Rationalem partem adhuc superesse, quæ crearetur à Deo, infundereturque in corpus, statim atque decisione facta, seu fœtus, seu feminis, rationalis Anima Parentis seu fœtum, seu semen informare desineret, solaque portio animæ sensitiuæ superesset. Accessit modus paulò diuersus conciliationis huius faciendæ ex antiquis Philosophis. Isti siquidem animam, quam nos vocamus sensitiuam, cum adnexa vegetatiua, per totum corpus sic fusam volebant, vt conciperent eius quasi florem, seu animæ quasi animam, in solo corde, aut cerebro constitutam sedem habentem. Hæc verò erat illis Mens, Animus, Intellectus, Ratio, τὸ ἡγεμονικόν, pars princeps, vnoque verbo celebrata illa diuinæ auræ particula. Quocirca & ipse videbar asserere posse filij animam per totum nempe corpus diffusam, deciduam esse à Parentibus, adesse verò in ipsius seu corde, seu cerebro, non iam florem materiæ, sed diuinam illam energiam, à Deo creatam, corpori infusam, & animæ agglutinatam, qua parte hæreret, seu cordi, seu cerebro, idque tum demùm cum expediret. Vt cunque foret, videbar mihi peroptimè explicare posse duplicem illam Animæ portionem superiorem & inferiorem nostris agnitam Theologis. Deinde etiam declarare causam quare hominis generatio verè dici possit productio Viuentis à principio viuente coniuncto in similitudinem naturæ. Quare filius dicitur pars, & imago patris, neque minùs debeat Parentibus suis, quàm debeat suis bru-

tum animal. Quare eum homo vna sui parte superstes sit, Angeloque factus paulò minor; alterâ tamen similem sortiatur iumento ortum, & interitum, cæteraque similia, quæ si vrgeantur seridò, non sic facilè expedientur ex vulgari sententia.

Sed finem facio, mi FIENE; quousque enim digrederer, si recensere singula vellem, quæ circa istud argumentum excogitata aliàs, disputatâque à me sunt, additis etiam solutionibus ad benè multa, quæ obiiciebantur. Hæc attigisse satis sit, prout occurrerunt, seu redierunt, potius in mentem, vt præter gratum animum reponerem etiam aliquid in muneris compensationem. Et si enim somnia rependo, cum tu omnia tam seridò; sic me tamen habeo, fore vt boni consulas quidquid nugarum hîc loci reperies. Alij certè neque ista, neque hoc modo scriberem: Tibi, cui notum quanti sit ipsum ingenuè philosophari, ingenuum hoc meæ Philosophiæ credere volui specimen. Quare qua dedi, ea mente accipies. Cum hac tempestate, nomine permulti, re perpauci Philosophi sunt; alloquor te vt vnum ex iis, qui sunt maioris & melioris notæ. Si quidpiam fortè desideretur, minimè ignoras mores temporum; & vt possis, cætera, affectum certè non desiderabis. Memor sum illorum complurium, quibus non semel me deuinxisti: memor affectus, quo mei amans, me redamantem esse voluisti: memor muneris, quo me obstrinxisti: memor denique virtutis illius, qua præsentia famam augente, mihi perspicuè innotuisti. His itaque nominibus sum affectissimus tibi, & obseruantissimus. Tu me, vt cœpisti, sic amare perge, Quod me attinet, ego te amare, colereque nunquam desinam. Saluere opto, si per te liceat, & Theologum doctum Fromondum, & professorem iuris Andream, & collegam tuum Castellanum Academicæ Lumina. Epistolam hanc tibi consignabit vir ille clarus Erycius Puteanus; tu si quid opus obsequio meo habeas, literis ipsi ad me creditis significare è re tua erit. Discedo cras manè Gandauum, adque oram maritimam, decimo, vt spero rediturus die. Seu referam pedem, seu aliò contendam, vbicumque Gentium fuero, scito tui memoriam circumgestatum perpetuùm iri. Vale. Bruxellæ postridie Non. Iunij, anno salutis M. D. C. XXIIX.

Viro Clarissimo, & Philosopho, ac Medico expertissimo IOANNI BAPTISTÆ HELMONTIO amico suo singulari,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi & legi in itinere (præclare, ac suauis HELMONTI) quam ad me nuper scripsisti Exercitatuunculam. Et si verò spes superest videndi iterum tui; quia fieri tamen poterit, vt mutato consilio ex Hollandia in Galliam traiciam, Flandriamque tuam præteream, idcirco nactus occasionem rescribendi ad te ex hac vrbe, argumentum illud Epistolæ

quæ retractate non distuli. Cum me itaque degente Bruxellæ varij inter nos confererentur sermones, illud quoque postremis diebus ante meum discessum, agitatum est, naturalisne Homini *Creophagia* videretur. Ego, ut mihi proclive est, vel solius animi gratiâ ire in sententiam vulgari sensui repugnantem, eam, quæ negaret, partem assumpsi: Tenuisti tu oppositam viam, sicque mutuis oppositifque contendentes rationibus, iucundissimas exegimus horas. Tu iam litem rursus intentas, quasi rem gratam mihi facturus: Ego verò facile sentio incumbere mihi, ut aliquid etiam regeram, quo rem quoque tibi gratam faciam. Quidquid porrò præstare possim, tanto ero semper inferior, quanto tu semper ille fueris, qui prior prouocaueris ad tam liberale certaminis genus. Regium sanè & in quo vinci præclarior putem, quàm vincere: Quippe in Veri disceptatione non qui veritatem alij commonstrat aliquid adipiscitur, sed cui demonstratur ille lucrum facit. Causa hæc est, cur ego arenam generis huius nunquam recusem; Scilicet ratus nihil esse, cuius iacturam facere possim, esse verò enolumentum, quod pergrande liceat consequi. Quare & gratiam tibi debeo multam, quòd præter mutua colloquia de esu carniū habita, occasionem præbueris aliquid scriptitandi. Haud ignotus verò tibi meus Genius. Et si enim videri possum interdum quidpiam asserere, nihil tamen vnquam stabilio, quod existimem, velim-ve excedere sineis probabilitatis. Sto aduersus *Creophagiam*, quasi nobis non naturalem; nimirum coniecturas habeo, quæ me propendere in hanc opinionem faciant. At huic tamen opinioni non sic hæreo, ut nostri vulgò *Dogmatici* faciunt. Hæreo imbecillo assensu, quòd coniecturæ solummodò sint. Quamobrem tibi perfacile erit ad tuas me pellicere parteis, dum non dico, demonstrationes, verum coniecturas dumtaxat illustriores habueris. Ac delegisti quidem illam, quæ videbatur præcipua ex meis, ut obscuriorem faceres. Patere verò, mi H E I M O N T I, opinari me, vel ex eo lucem ipsi accessisse, quod tu sic illam discussseris. Rationes tuæ præclaræ sunt, cuiusmodi videntur opinionem meam demonstratam minimè esse: at neque ego demonstratam puto; scio quid subsit hæsitacionis; voluerim solum contrariam ostendi vero-similitudine maiore.

Itaque ego argumentabar non videri nos à natura cõparatos ad Animalium carnis comedendas ex conformatione dentium. Siquidem Animalibus (de terrestribus loquebar) quæ ad esum carnis natura instruxit concessos esse dentes longos, turbinatos, acutos, dissitos, inæqualeis, cuius generis sunt leones, tygrides, lupi, canes, feles, cætera. Quæ verò natura creauit, ut herbis dumtaxat, fructibusve vescerentur, iis adesse dentes breues, latos, obtusos, contiguos, æqua serie dispositos; cuiusmodi sunt Equi, boues, oues, capræ, cerui, alia. Porrò autem Homines sortitos esse à natura conformationem dentium non instar Animalium, quæ sunt prioris generis, sed instar eorum, quæ posterioris: Quocirca pro-

habile esse, cum Homines sunt è terrestrium Animalium catalogo, voluisse naturam, uti in delectu ciborum sequerentur non priora illa videlicet carniuora: sed hæc posteriora, quæ simplicibus Terræ donis contenta pascuntur. Iam tu sic instas; *Cum homo sit immediatè creatus à manu Dei, cum prædeterminatione capeffendæ æternitatis, flaccescunt idcirco omnes coniecturæ, petita ex natura, aut conformatione eius, ut inde de prædestinato indicetur in functionibus naturalibus.* Ego, ut dicam quod è re sit, fateor hominem destinatum à suo Cõditore ad æternam Beatitudinem, neque, quod spectat ad mysterium destinationis illius, petere quidpiam contendo ex conformatione corporca. Donum videlicet diuinum, superque naturale est, ac potest Deus Abrahamæ filios, seu Prædestinatos excitare ex lapidibus (quamquam etiam non abs re fortè ex erecto ipsius vultu aliqui ratiocinantur iustum Hominem contueri Cælum, tanquam sedem æternitatis, cuius futurus sit particeps) attamen verò non adeò sum solers, ut peruideam quare non liceat ex conformatione partium corporis humani coniecturas desumere ad functiones merè naturaleis, qualis est comestio. Deus certè naturæ Author in eo maximè declarauit immensam quandam sapientiam, quòd res omneis finibus suis sic accommodauerit, ut neque frustra quidquam factum sit, neque nobis homuncionibus tutius vnquam argumentari in rebus Physicis liceat, quàm dum arguimus causam finalem. Longè proinde facessat illa Empedoclis, Epicuri, aliorumque opinio, scilicet membra Animalium non esse facta propter usum; sed membris ita casu factis, & coalescentibus, ipsorum usum accommodatione, experientiaque varia adinuentum. Profectò enim ipsa inspectio, consideratioque attenta singulorum organorum id opinari non patitur. Ex quo fit, ut cum in Galeno possint esse quæ reprehendamus, non possim tamen non exclamare tæque, quaterque aurcos illos libros, quos *de usu partium* edidit. Ita nimirum illi habent, vnde secretæ cuiusdam virtutis, prouidique Numinis monstratæ existentia cuiusque, vel *ἀδιότατα*, possint conscientiam percellere. Cùm itaque vel Numinis dono in ipso quoque homine dentes sint partes naturales, hoc est quales eius natura exposcit, aut quales sponte natura producit; cur non exinde ratiocinemur ad conditionem materiæ, cui præparandæ ad nutritionem, vitam, consistentiam, dentes destinati à natura sunt? Vbi certè Agens, Organum, formam, vim, actionem, modum, materiam, finem secundum naturam videmus: cur non in ipsis mutuo collatis argumenta desumere ex natura licitum sit?

Nisi te satis cognoscerem, dicerem responderi posse æternitatem hinc intelligi non qualem speramus in Cælis futuram, cum è viuus excesserimus: sed qualis potest parari per cibos, quibus atterendis dentes instituti sunt. Et si enim fieri videmus, ut ex usu vulgariū ciborum vix Homines possint propagare vitam ad sæculum vsque, aut aliquid ampliùs, nihilominus certum esse paratam fuisse arborem

rem

rem in Paradiso terrestri, ex cuius esu homo potuisset immortalis euadere: & aliunde in hac naturæ corruptione probabile fieri, parari posse Elixir, cuius vñs homo possit, nisi æternum tempus viuere, tot certè sæcula durare, vt duratio homini possit videri quædam æternitas. Verùm non sat firmum præsidium, quod ad rem spectat, de qua agitur. Vt cætera enim omittam, probè meministi, quod attinet ad Arborem vitæ, opposuisse me in statu illo innocentiaæ fœlicissimo iussum fuisse hominem comedere non pisceis, aut oueis, sed ex fructibus quibuscumque (excepto solo scientifico) ac potissimum ex illo vitali. Quare & iam arguere possum ex primæua & labe carente naturæ nostræ institutione destinatos fuisse denteis ad vsum non carniū, sed fructuum; Attingis tu hoc postmodum in exercitatiuncula, dicisque. *Et si nulla data esset homini licentia carniū: non sufficere tamē licentiā comedendi de lignis ad inferendam prohibitionem vsus carniū.* Ego vt non prorsus inficior, quin potuisset homo vsurpare carnis (neque enim contendere volo) ita ex plano Scripturæ sensu videor mihi satis intelligere futurum fuisse, vt homo prorsus à carniū abstineret. Suadeor maximè, tum quòd Deus videretur cibos maximè idoneos, deliciososque & delegisse & indicasse, quodque proinde carni illi futuri essent superflui: tum quòd in tanta innocentia ægrè tulisset homo, proculdubio dolores sæuos, mortemque inferre innocuis animalibus, fauciare manus, &c. Et adiciis quidem potuisse abstinere hominem ad promerendum gloria gradum, seu mansionem superiorem. Vt cumque sit tamen, nulla in hoc statu, vt simplicium fructuum, ita carniū mentio. Quid quòd etiam post primam labem, cum homines adhuc tam multa superarent sæcula, carniū vsum nullum audimus; sed tum demum ille est inductus, cum iam corruptis hominum viis Deus illum, vt permulta alia, ob duritiem cordis concessit? Nihil necesse est adiciam circa Elixir, lapidēve Philosophorum. Qualiscumque enim præsumatur beata illa substantia, & vt possibilem ipsius præparationem vltro concedam; ita semper describitur, vt ipsius vsurpatio longè distet à comestione, seu attritione carniū, de qua iam quæstio est instituta.

Superest ergo aliquid dicam, ad rationem, quam subiicis. *Homo, inquis, ex sui natura microscopica particeps omnium naturarum & specierum est, habet idcirco quatuor denteis incisivos, & latos, octo caninos, tanquam carniū a bruta, & viginti molares, tanquam ruminantia; ideoque edit pisceis, vt piscis, carnis item, legumina, olera, grana, insecta, oleum, mel, radices, fructus, rorem, vinum, &c. nam si omnium in se naturas complectitur, eorum quoque victu expleri posse conducebat. Denique carniū non solum carnem vorare debebant, sed carnem venari, captam necare, & deinceps lacerare debebant: idcirco alios denteis habuerunt. Homo verò cum venationem, non dentibus, non gryphis, non unguibus, sed organis artificiosis instituere deberet, denteis anteriores habuit latos, & incisivos, carniū verò acu-*

tos, vt si prædam venando captam, & duro intellectam corio necarent, quod non incisorijs dentibus scindendo apti essent, pungendo, ac perforando saltem peragerent punctatis dentibus. Quod aues rapinantes rostro docent, quæ circumcirca non dentibus acuminatis, sed incisorijs labris ad lacerationem præda, sufficient ipsi, ungue illorum ideo vicem supplente, prædita essent. Concludis, Homini idcirco carne vesci per naturam licitum erat, sed prius à corio, & pilis mundata, & impedimentis libera: atque huic satisfaciant ministerio sui dentes. Hæc sunt vel omnia, vel præcipua, quæ ad hanc rem afferens, de quibus vt pauca dicere aggrediar, ne mirere, mi HELMONTI, si ex eo ducam exordium, quod in Veri disquisitione circa ea, quæ ad hominem spectant, suspecta mihi semper fuerit ipsa hominis φιλανθία. Profectò enim tacito consensu in eo conspiramus omnes, vt nostram naturam extollamus; idque vulgò facimus tanto supercilio, vt si quis affectum exuens animum seriò aduerterit, pudore statim suffundatur. Ne digrediar; quid magis vulgare, quàm Hominem esse Microcosmum, seu magni Mundi epitomen? attende tamen, qua iniquitate id tanquam proprium nobis vendicemus. Magnum hic Mundum accipio, qui describi vulgò solet, Compages ex Cælis, Elementis, Mixtisque corporibus. Angelicam enim naturam, vt supra Mundanam prætereo, concedo que Homini, vt Animæ intelligentis & immortalis gratiā, simileis se Angelis faciant, vel cum Psalte Regio modestius, paulò minores Angelis. Cæterum autem, cum agendum fuerit de Mundo isto corporeo, ac visibili; quidnam habemus vnde possumus supra cætera tantopere superbire? Non loquor de flammeis illis, immensis perpetuisque sideribus (quamquam quod Solem attinet, cum ille sit causa omnium, quæ generantur in Terris, ac modo proinde quodam eminenti, omnium in se formas, semināque contineat; nescio quid non præ nobis mereatur) de ipsis loquor Animalibus, quæ tametsi terrigena, nobisque congenca, tantò solemus habere despectui. Minimum considera; illud ex eisdem constat, pasciturque Elementis, eodem Cælo fruitur, & si Deo placet, decem etiam Categorias continet; quam laudem aliàs à celebri Viro meminimus magna contentione tributam esse Homini, dum pro suggestu concionaretur. An-ne satis cogitamus non esse in nobis carnis, ossa, venas, arterias, neruos, fibras, membranas, humores, viscera, & alia, quæ non liceat obseruitate, vel in Simiis, qui tales effecti sunt, vt dissimiles possint Homini, simileisque videri; vti & Homines ipsi inter se? Ego, vt Xenocratē planè non assentior, ita puto non sine sale fuisse ab eo dictum, fore, vt si equi Deos pingerent, equinā formā illos exhiberent. Scilicet cuique animanti forma sui generis pulcherrima est: vnde, vt equo non credendum præferenti sese Animalibus cæteris: ita non video quorsum credi Homini de se prædicanti debeat; nisi quod ipse aliis obiicit, in se ab illis retorqueri velit. Et tueatur sese Scripturā, agnoscere tamen bona fide debet, id, quod exinde

exinde in animantia mutuatur dominium, post peccati labem ademptum, vel ita restrictum, ut in pauca solum, eaque innoxia tyrannide dominetur; cætera vel experiatur immanueta penitus, vel dolis technisque dumtaxat non sua illa regia authoritate sibi submittat.

Sed accedamus propius ad rem. Ecce, cum tibi concessero Hominem ex sui natura Microcosmica naturarum omnium participem esse, vnde nam tamen sequitur eum denteis habere, quibus substantiam omnium deterat? Cælestem certè excipere, ac terrestrem etiam multiplicem licet. Ad Animalia, ut video, ac Plantas appellabis potissimum. At quàm multa, quæso, obseruare licet in istis etiam generibus, quorum victu hominem expleri tamen abest, ut conducat, quin valde potius perniciosum sit: Ut nihil verò de dentibus dicam, tum incisuis, tum molaribus, qui pro me maximè faciunt; quæro solum de caninis illis, putésne nullum Animal ex minimè carniuoris simileis denteis possidere? Non omnia certè bidentia sunt; & quibus contingit, ut propter herbas dentibus incisoriis carpendas, fructibus etiam solidis vescantur, illa indiguissè videntur hoc carniuorum dentium genere. Ad fructus autem non ad carnis discerpendas comparatos esse, ex eo intelligere est, quod iis sint longè dissimiles, qui Animalium sunt carniuorum. Quare & dictos caninos puto, non quòd sint prorsus similes iis, quibus canes præditi sunt; sed quòd ut in ritu, seu labiorum diductione Canes ostentant, quos habent denteis in maxillarum deflexionibus; ita in risu, seu diductione oris, homo denteis illos retegat, molareis inter, & incisiuos. Sanè verò cum ob membranas, tendines, fibras, visciditatem, aliàque similia, carnis tenaciores sint, quàm ut facilè lacerentur; eam ob rem denteis carniuorum debuerunt esse turbinati, rari ac prælongi; ut commodè infingerentur, attractioneque frustra auellerent; contra autem fructus fragiliores sunt, latiorèque paulò apertione nullo negotio abeunt in frustra: Qua de causa nisi sufficiant dentes incisoriij, succedunt illi canini dicti, qui in extremo, nonnihil, acuti, ut infigantur paulo altiùs, statim tamen versus radices latiores euadunt, cohærentque cum inter se, tum cum alijs simul, ut continentem imprimant plagam. Hinc vices commuta: priores dentes longi & rari fructibus infixi, corradent solum, ac veluti fossas in fructibus excuabunt; posteriores breuitate, cohæsiōneque impediti non satis altè penetrabunt in carnis, ut possint frustra reuellere. Quo etiam loco notabile est, carniuorum denteis non cõire, sed pectinatim solum implecti, ut roborentur ad conuulsionem, auulsionemque carniū; ac cæterorum denteis occurrenteis tantò imbecilliores fieri, quantò id possunt sola inter se sui compressione tentare. Si pergas porrò imaginari, cum cæterorum Animalium cibi sint diuersi, atque idcirco Animalia sortita sint dentes diuersorum generum, debere hominem proinde, quòd vtatur omnium cibis, omnia sortiri dentium genera. Respice

dumtaxat ad Pisces (neque enim ad Elephantum, Aprorum, aliorumve denteis exertos remitto) ij propè omnes sortiti sunt denteis pectinatim coeuntes, & uti loquuntur, serratos, cuiusmodi conformationem haud reperiās in homine, aded ut cum subiicis, *hominem ut piscem comedere piscis*, non facilè obtineas id illum propter similem dentium conformationem præstare,

Addis *hominem comedere carnis, legumina, olera, & alia*, De cæteris reticeo. Quod spectat ad carnis, verum quidem est hominem pasci carnibus; at quàm multa, quæso, agit homo, quæ sunt ipsi contra, vel præter naturam? ea illi morum peruersitas contagione veluti quadam iam iniusta est, ut ipsius indoles in alienam propè naturam abiisse videatur. Hinc tota illa Philosophiæ, Virtutisque cura in eo est, ut reuocare hominem ad naturæ tramitem possit. *Comedit carnis*; at si hic cibus videtur illi secundum naturam; quamobrem ipso non vtitur, ut à natura præparatur? sed primùm nempe carnis crudas dentibus suis carpere, commanderèque exhorrescit; vnde & illas apparat igni, ut cruditatem exuant. At si hæc fuisset naturæ intentio, ut homo carnis comederet coctas, Coquos profectò instituisset, siue ipsa potius coxisset, uti solet coquere fructus, qui citra ignem suauissimi sunt. Natura certè in necessarijs, ut vulgò iactant, non deficit: quid autem magis necessarium, quàm vsum ciborum voluptatis plenum facere, ut est in vfu Veneris factum, quòd quemadmodum hinc genus, ita illic species conseruationem sui procuret? Neque quis dicat naturam hoc loco artificio corrigi, siquidem, ut præteream hoc esse naturam erroris coarguere; cogita quàm fuisset in feras, quam in nos natura benignior? Intelligo proinde, feræ artificio non indigent, quo cibos naturaleis condiant, futurum fuisse, ut neque nos condimentis indigeremus, si cibi illi nobis perinde conaturales extitissent. Deinde, quòd ne præparatis quidem igni carnibus denteis nostri vtendo sint satis, argumento esse videtur cultorum inuentio. Quia scilicet denteis à natura ad præscindendas carnis factos non habuimus; idcirco ad hæc organa non naturalia recurrendum fuit, quibus id opus exsequeremur. Quasi verò nos in tam necessarijs possit natura destituisse? Et præstò quidem responsonem video: *rationem putà homini concessam, qua defectus eiusmodi suppleat*. Sed hoc est naturam semper accusare, ut nostram tueamur luxuriam. Ita fit etiam circa vesteis, ita fit circa alia. Quia scilicet mollities nostra, ut hoc exempli causà attingam, impotens nobis corium ad iniurias aëris fecit; querimur primùm naturam egisse nouercam, quòd nos robusto satis corio non intexerit; ac deinde nosmet commendamus, quòd ipsi naturæ defectui solerter prouiderimus. Ingrati: qui adulterantes quidquid naturæ est optimum vitia ipsi inurere, quàm in nobis agnoscere tam impenso studio affectamus! Redeo; & quòd ipse subdis *de concessis à natura armis cæteris animantibus*, in meam accipio sententiam; Quippe cum iisdem homini negatis, tuearis

tuearis vicem illorum suppleri artificiosis organis : effici inde videtur , vt quantum feris naturale est insectari, corripere, vsurpare carnis : tantum idem videatur esse non naturale homini, prodirique solummodò ex superfluo studio, ac nimia quadam affectatione. *Non est homo dentibus, non unguibus uncis armatus venaticarum ferarum instar ?* Quid clariùs, quàm non esse igitur ad venandum; ac longè minùs ad vescendum carnibus; instructum? Mentionem facis *Volucrum rapacium*; at cogita etiam discrimen istas inter, & mansuetiores. Ex sola enim rostri forma (vt superioris ventriculi officium præteream) facile erit colligere quàm prouidè, quàm sine defectu natura omneis creauerit. Vno verbo, præclare videmur à Cicerone admoneri, hominem esse ad alia, quàm ad ca pessendas, iugulandâsque belluas destinatum. Si pergas *illam quoque industriam naturalem dici posse, qua talia organa parantur*; ecce eadem prorsùs industriâ homines arma faciunt, quibus sese mutuò conficiant. An id natura instigante faciunt? Vt sine adeò noxius dici potest naturalis? Facultas à natura est: at ex vitio nostro est, quòd illa peruersè vtamur.

Verùm, inquires, *negari non potest, quin carnis arte preparata corpus nutriant & roborent vireis, sintque in delicijs: Quidnam verò aliud hoc arguit, quàm cibos esse naturales.* Attende tamen dum narro historiam, de qua indubia mihi fide constat. Cùm ante annos circiter viginti nauis cuiusdam Bel-regardi Melitenfis Equitis Ægeum mare perlustraret, vbi fixa fuit anchora ad Insulam quandam ex Cycladibus, milites inde aduexerunt ouem cum tenello agniculo, matrem victus gratiâ cùm iugulassent, fœtui ipsi sic pepercerunt, vt ex cibis familiaribus pane, carne, pisce, caseo & similibus vesci ipsum docuerint. Nono deinde circiter mense, appulit nauis Melitem. Agnus iam grandior eductus est, frondibusque, & herbis permissus. Mirum autem, frondeis herbâsque auersatus est, manûsque quibus soliti cibi porrigerentur, requisivit. Præterea, cùm occisus fuisset, carnem ipsius insipidam, ingrâti que gustus extitisse. Hoc solum noto, si qui cibi sine controuersia fuere agno non naturales, ipsum sic nutierint, promouerint, delectauerint: Quare non similia in nobis præstari possint à cibis minimè naturalibus? Videre licet quid in bidente assuetudo potuerit: Quid mirum si & nobis quoque dum innutrimur carnibus, carnis tandem sic placeant? dixi quid actum sit in oue; nôsti similia dici de equis, vt iis, quibus impius ille Pabula fecit homines. Similia in bobus experiri licet; similia quoque in cæteris. An vero, quia istis Animalibus consuetudo facit carniũ vsum & iucundum & vtilem; dicemus vsum carniũ esse illis secundum naturam? Nisi dicamus; quare asseremus vsum similem ex naturæ instituto potius quàm ex assuetudine fieri nobis conducentem? Maximè verò, cùm Parentes nostri ab initio tantopere caueant, ne fructibus, herbis, frugibus vescamur; curâque quàm maximè soleant, vt victitemus potius carnibus. Quo ex loco emergit mihi

manifestum argumentum explicantis sese naturæ circa infanteis, ac pueros. Quæ enim natura in ipsis purior adhuc est, neque contrario habitu violenter adhuc deprauata; efficit, vt ex omnibus ciborum generibus deligant, ac diligant fructus; & vix vllum quidem reperire liceat, qui non perdici pomum præferat. Quid, putas, verò contingeret, si cùm paulatim infans ablactatur, maturis quibusdam, atque delicatis fructibus sensim assuesceret.

Hinc, quia sentio mihi posse obiici, *cur non igitur ipse planè à carnibus abstineam; frugibusque solum, & frugibus vesciar*; excusare me posse videor ex inducta consuetudine. Natura quippe in iam adultis ita videtur immutata, vt aduentitius ille habitus sine aliquo detrimento minimè posse tolli videatur. Quamquam fateor si sapuero, & vsum carniũ sensim deferens ad ipsa almæ Telluris dona memet sensim deflexero, non hæere me, quin & constantiore sanitate fruam, & vireis quoque ingenij vegetiores experiar. Sanè enim læges morborum, mentisque caligo esse oborta ex eo maximè videtur, quòd caro cibus corpulentior, & vt ita dicam nimis substantialis, prægrauet stomachum; corpori toti onerosior sit, substantiam creet nimis crassam, & obtusiores spiritus; vno verbo, subtegmen sit, quod naturæ staminibus non foeliciter intexatur. Nihil moror proinde, quòd dicitur vulgò *gigni carnis ex carnibus* ob conuersionem præparatiorem. Vt taceam enim conuersionem carniũ non videri promptiorem, quàm fructuum (nam & carnes quoque debent in stomacho, hepate, aut venis extremè resolui; adeò vt in carnem conuerti, quàm in os, quàm in aliam partem facilius non debeant) profectò id vbi concesserimus obruetur inde calor natiuus ex nimio, nimisque veloci affluxu substituendæ substantiæ; ex quo fortè fieri contingit, vt natura nimis pressa afflicta; vt obesitatem creet; vt appetitum excutiat. Quamquam quid de difficultate conuersionis fructuum, herbarumve conqueramur, quam in Ceruis, quam in Equis haud difficiliorem videmus esse, quàm sit in nobis carniũ. Illi nempe cibi laxiores vt commodè replent stomachi capacitatem, ita opportunè coquantur, exsoluunturque in chylum, qui nutriendo sufficiat: cùm caro ipsa, cibus compactior, si stomachum quidem repleat, vireis eius suffocet; nisi repleat, vel hiantem nimis, vel labascentem experiatur. Et opinio quidem vulgi quoque est, *fore vt si herbis dumtaxat vescamur, substantia satis solida generari minimè possit.* Sed nimirum isti non considerant, quàm generosa ac robusta caro generetur inde, in Equis & Tauris, quàm celer inde, quàmque diuturnus euadat Ceruus, &c. Quod ad me spectat, facile mihi persuaderi patiar, si hominum quispiam in Syluis ferarum instar educatus degeret, fore vt vix ceruis cursu cederet; vt non minimè agilis, quàm Simia in scandendis arboribus foret; vt cætera eiusmodi munia obire posset foelicissimè. Quod hæc præstare iam nemo possit, causam esse institutionem, quâ educamur, quâ faciamur, quâ

quâ sub vmbra, & otio torpentes emollimur, ac hebescimus.

Quonam tamen abripior? Sisto gradum, mi HELMONTI, & ne digrediar ab argumento ex dentibus sumpto, quod tu vnicum oppugnasti, quodque ego solum propugnare volui, orationis stylum abrumpo. De cæteris aliàs dicendum, imò verò & de hoc quoque, nisi tu fortè ipsum extenuans, silentium mihi feceris. Familiam tuam totam saluto, apprecorque ipsi optima. Si cum Dordraci fuero repetam Caletum, quamprimùm illuc appulero, appulsum tibi meum significabo: Sin contendam fortè Antuerpiam, Bruxellæ tibi breui adero, neque tibi amplius rescribam, donec te coram salutare, quod valdè opto, licuerit. Sat iam temporis in Hollandia fui; & cum videro adhuc Ultraiectum, Castrisque illis Buscoduceæ obsidionis interfuero, vix aliquid supererit, quod me remorari hîc possit. Breui itaque aut in Flandriam, aut in Galliam paro reditum. Vale interea optime HELMONTI, Vale & me tui obseruantem, quod iam facis perpetuùm ama. Dabam Amstelrodami Ultraiectum cum discederem, v. l. Eidus Iulij, anno salutis M. DC. XXIIX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

IAm Ultraiecto, mi RENERI, in hanc urbem redieram, cum redditæ mihi tuæ literæ sunt, quibus me seriò admones, vt priusquam discedam longiùs, & nobilis Medici à VVassenaer votis & promissis meis simul satisfaciam, &c. Leydæ cœpta, Hagæ absoluta in ipso discessu. Pridie Eid. Iulias, anno M. DC. XXIIX. *Hæc habetur sub Titulo Parbelia, siue soles quatuor spurij, qui circa verum apparuerunt Romæ, die xx. mensis Martij, anno 1629.*

*Et Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO
MYRÆO, Antuerpiensis Ecclesiæ
Decano meritissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

SUppudebat iam (Humanissime, Doctissime, & siméque MYRÆE) quòd Bruxellâ te per literas insalutato discederem. Etsi enim statueram, quamprimùm Parisios accessissem ad te scribere, causamque huius meæ, illuc deflexionis significare; Videbar id tamen debuisse, quoniam poteram, præstare maturiùs, vt tu posses maturiùs iubere, si quidpiam fortè votis ibi tuis opella mea conduceret. Ecce verò commodum occurrit in hac Ciuitate, qui discedens Antuerpiam desiderio faceret modum. Videlicet perlectis hisce, quos ipsi credo versibus cognosces me Lutetiam priùs diuertisse, quàm in Germaniam concederem, vt carum ibi socium, dum suas res agit, expectarem. Aderimus ibi, quantum ex ipsius coniectari literis possum, duobus circiter mensibus. In-

tegrum tibi proinde erit prospicere si quidpiam interea obsequio meo indigeas. Nosti ipse quàm me deuinctum, quàm planè tuum dimiseris. At verò ego nondum potui perspectum tibi facere, quàm animum geram non ingratum. Iis certè, quasi pignoribus tuam mihi beneuolentiam consignatam esse voluisti, vt ego me imparem longè reponendo sentiam, Sed enitar tamen, quantum in me erit, vt nunquam pœniteat te prompto illo animo officij quicquam in me collocasse. Desit occasio, desit facultas, qua testatam meam in te voluntatem faciam; at nunquam tamen desiderabis, seu affectum promptissimum, seu recordationem perpetuam tui. Si igitur quidpiam forassis, bona mea sorte, à me exigas, destinare literas potes ad Puteanos illos ingenuos, ad quos etiam perscribere Geuartius noster interdum solet. Cæterùm verò Geuartium, ipsum ocellum Musarum, bonarumque Artium circulum, quando te volente id faciam, tæque quaterque salutatum volo. Consolatoriam ipsi scriberem, nisi te haberet; imò & nisi haberet seipsum. Is enim est, qui è suo penu depromere possit singularia illa omnia Stoicorum Axiomata, fortunæ telis opponenda. Hac ratione nobis Antoninum suum non priùs exhibuerit, quàm ipse sibi vsurpârit. Fœlicem illum, qui ad ingenuam, generosamque indolem, tam liberale adhibuerit studium? De tuis donationibus, quarum lectionem iam absolui, hoc est, quod verè dicere liceat, claritatem tibi nunquam defuturam, per quem tot illustres Familiæ tantam lucem acceperint, Perge solum benè mereri de Principibus optimis, qui prisca illa pietate, ac fide sunt de Posteris meriti tam benè. Perge verò etiam reuelare quidquid credola superstitio inuexit in historiam. Scriptoris enim ingenui, cordatique est, fabellas omnes seponere, quantumcumque illas nescio quæ præsumpta seu authoritas, seu vtilitas fixas ratas fecisse videatur. Profectò nisi sint raræ quædam, nobilesque animæ, quæ pro Veritate contendant, actum prorsus de ipsa est; ecce iam enim nimis multi sunt, qui fucum illi certatim vel faciant, vel foucant. Chiffletium laudatum, eximiùmque virum nomine tuo salutavi, & quem libellum mihi consignaras, quamprimùm ipsi reddidi. Grato in te animo est, suisque illis heroïcis studiis semper detinetur. Ægriùs paullo habuerat; at cum vale dixi, iam meliùs valebat. Vale tu benè, Optime MYRÆE, Scribebam raptim Montibus Hannoniæ in itinere, Kal. Aug. ann. Æræ nostræ vulgaris. M. DC. XXIIX.

Claro Viro & amico sincero, GERARDO IOANNI VOSSIO, Eloquentiæ, & Chronologiæ in Inçlyta Leydensi Academia Professori,

PETRVS GASSENDVS S.

Pudet profectò, suauissime VOSSI, tantum iam mihi tempus elapsum sine datis vllis ad te literis. Quamquam enim & tui memoriam

morian. nunquam depono ex animo, & te eam de me opinionem habere facile confido; ego tamen officio desim, nisi hanc grati animi testationem quasi rependam. Tu suspiceris haud iniuria non tueri me in amicitia constantiam, qui videar illam iam tamdiu obliuioni tradidisse. Cum nunc igitur aliud mihi scribendi ad te argumentum minimè suppeteret, sufficere arbitratus sum, hoc significare, quod iam demum scriberem, & studiosioris imposterum diligentiam obstringerem fidem. Ex iis porrò, quas Bruxella discedens ad doctum illum, verèque humanum Riuetum dedi, literis, accepisti ut opinor, diuertisse me in hanc urbem, priusquam cœptam illam Germaniæ lustrationem absoluerem. Hoc iam addo, me hinc proxima hyeme tota non discessurum; ut si tibi fortassis opus industriam meam fuerit, id indicare facile possis. Utinam verò experiare quàm tua me humanitas in officia pronum fecerit! Ita me Deus adiuuet, ut nolim quidpiam desiderari. Spero proxima occasione mittere ad te Elenchum præcipuorum Capitum Philosophiæ Epicuræ; erepta est enim ex incendio pestis, quæ dirè in nostra Prouincia, ac mea præsertim Vrbe, grassatur, erit breui præ manibus. Iuuabis tu, si quidpiam mihi incompertum habueris, authorque eris quid agendum sit, cum vndique vigeat ad illius editionem. Scilicet tuam beneuolentiam, iudiciumque hisce in rebus maximi facio, & meritò. Vale interea Clarissime Vir, Vale ô charissimum caput. Totam illam tuam familiam placidissimam sic saluto, ut treis ingenuos Adollescenteis Franciscum, Matthæum, Dionysium, perfectas iam virtutis tuæ emineris imagines, saluere velim quam plurimum. Salutem etiam dico clarissimis viris H E V R N I O tuo vicino; Collegæque eius Vorstio. Iterum Vale. Parisiis, postridie Eidus Septembris, anno Ætæ vulgaris M. D C. X X I X.

*Viro Præclaro DANIELI HEIN-
SIO Bibliothecario Publico, & Pro-
fessori Politices in Academia inclyta
ad Leydam,*

PETRVS GASSENDVS S.

L Rubescerem, Clarissime Vir, meas ad te literas tam serò venire, nisi duplici de causa verecundiam abiicerem. Vna est eximia illa tua humanitas quæ uti immerentem me in amicitiam vocatum, ac non sine pignore beneuolentiæ dimissum voluit, ita facile condonabit quidquid demum peccauerim. Altera est curta mea supellex, ex qua quidquid seu offerri, seu præstari tibi potest, leuis adèd momenti est, ut collocari haud immeritò Stoica inter ἀνάφορα debeat. Cæterum pellegi, quam mihi abs te eunti, *Asini* laudem dederas; lepidissimum sanè, ac eruditissimum opus, & quod mihi plerumque fuit Cyanei instar scopuli. Ridebis; at tempora mihi non rarò manu tentata sunt, ut experirer, auriculæ-ne adeo insignes resectæ fo-

Gassendi Epistola.

rent. Cum me enim longè infra laudes huic animali tributas, haberem; hærebam num ego fortassis celebri Poëtæ interrogationi exceptionem facerem. Vide quid non Suada tua serò agens extorqueat, cum ecce iocando tantam fidem faciat? Nunc, cum rem mihi facere adèd iucundam cœperis ne mirere si deinceps ad aliquid amplius poscendum alliciar. Cum ego rogando excessero modum, tu annuendi modum facito; neque enim sic morosus sum, ut ex Amicis quidpiam exigam præter summam alacritatem. Nisi molestum igitur erit, optarim velis perscribere, quid de illis Suidæ consarcinatoribus sentias, Illi ne putà aliquid de suo Authore textui adiecerint, & si quidpiam adiectum sit, qua id normam deprehendi valeat. Id enim mihi si probè constaret, scrupulis multis eximeret, qui mihi sanè negotium faciunt. Tu verò qui nullum insignem Authorem intactum relinquis, iuuare potes, vel nullus alius. Reponam ego interea locum, quem hunc Authorem percurrerenti restituere contigit. Ille est circa Epicurum, quem apud Suidam legimus natum Olympiade septuagesima nona, cum natum nihilominus centesimam nona constet. Videlicet, cum hic numerus exprimeretur literi ρ θ, obliterated semel ρ θ cauda, ut remaneret ρ, effectum est ut etiam Interpreter tempora non considerans, priorem substituerit, quem literæ ρ θ, designarent. Salutat te Vir singularis & Amicus meus insignis Franciscus Luillierius, qui eruditionem tuam iam pridem suspiciens, amari quoque abs te vult, habetque paratum exemplum Lexici Hebraico-Rabbinici in hac vrbe recens impressi, quod occasione ad te proxima in amicitia arrham mittat. Vale, Vir præclarissime, ac de bonis literis, Artibusque æternum merere. Parisiis postridie Eidus Septembris, anno salutis M. D C. X X I X.

*Viro Insigni IACOBO GOLIO in
alma Academia Leydensi, & lin-
guarum Orientalium, & Mathematicos
Professori,*

PETRVS GASSENDVS S.

N On ex Germania, ut vides, mi G O L I, sed ex Gallia ad te primùm scribo, quod ut vir clarus Riuetus noster significare iam antea potuit, diuertendum huc fuerit. Vndecumque tamen scribam, is sum, qui me ut tibi deuinctum, ita ad quodlibet obsequium velim paratum noueris. Quamprimùm accessi ad hanc Ciuitatem, Viri & boni, & docti permulti auidissimè exceperunt, quod de Arabicis illis à te ex Oriente aduectis exemplaribus retuli. Vnus fuit præ cæteris doctissimus Hardyæus, qui moræ impatiens dum ego ex aliqua ægritudine conualefco, scripsit ad te Elenchum ipsorum, dignateris transmittere. Existimare scilicet debes possideri abs te thesaurum, quem tota Natio Literatorum meritò tibi inuideat. Ego si eadem erga te interpellatione iam vtar, haud ægrè, opinor, accipies,

C

pies, qui & vtrò pollicitus es Elenchi illius mihi copiam facere, & me eo habes amicitiae loco, vt non hæream, quin laborem hunc sis mei causâ deuoraturus. Equidem, si hæc literas accipiens, miseris iam fortè ad Hardyæum quod abs te petiit, nolim ego eandem bis tibi creari molestiam; abundè enim sufficeret, si illius manu videre possem; & excipere. Optârim solùm, nisi te preces illius satis permouerint, rogatui meo illud concedas, vt quæ verbo-tenus iam disseminauit, scripto etiam tuo confirmare liceat. Nosse potes me ea in re nihil præter solam nominis tui celebritatem procurare, quòd enitar semper, quantum in me erit, vt innotescat quam-plurimis. Thesaurum habes; at nihil tibi propterea ex illo decedet; emergent solùm plurimi, iique honestissimi proci, qui te idcirco ambient, & stimulos ad gloriam tuam promouendam adiciant. Equidem quidquid eximium in libris illis tuis continetur, euulgandum à te ipso censéo. Neque est enim qui hanc laudem aut possit generosius, aut debeat iustius consequi: Patere tamen vt cognoscant quotquot sunt rerum bonarum curiosi, quàm multa ex te, tuâque industria expectare liceat. Nisi tam multa volumina sigillatim designanda forent, peterem breue argumentum singulorum adieceres; cum id non ausim, efficies saltem, vt fas sit per Titulos argumeta ipsa coniectari. Vnus est ex amicis nostris, qui designari præcipuè velit nondùm visos nobis ex Apollonij Conicis. Est & alius, qui nondum visos Aristotelis codices. Ego, vt non memini indicasse te quidpiam, cum hac de re colloqueremur, circa libros Epicuri; ita scire perlubenter velim, num inter tot volumina occurrerit tibi liber, aut fragmentum ex ipsius operibus. Siquidem Viri Philosophiam habebat præ manibus breui. Pergratum verò faceres, si priusquam in lucem edatur, fortassis enim id breui fiet, noui quidpiam impertireris. Vale, mi G O L I, & me ama. Parisiis postridie Eidus Septembris anno salutis M. D C. X X I X.

*Doctissimo Viro ISAACO BEECKMAN,
Dodrechtensjs Collegij Rectori,*

PETRVS GASSENDVS S.

GVM nihil habeam, quod ad te scribam, BEECKMANE Candidissime, hoc ipsum est, quod scribere placet. Tu, si me fortè aliquid velis, hanc in Urbem rescribito, adero nempe heic hyeme tota. Habebo breui præ manibus meum Epicurum; Cum Placita Viri retexam, agere aggrediar tecum de aliquibus. Nihil interea te onero; cum Mersennus noster oneret plus æquo. Si Gorkomium aliquid mandes, velim illi salutem dicas meo nomine, & Rectori illi honestissimo, & Balthazari nostro admirando. Quod te attinet, scito me dignè sentire de tuo ingenio, deque candore eximio. Scito te mihi in pectore, inque medullis ipsis hæere, Scito me ad quoduis obsequium esse paratissimum; Benè vale, & bonas Arteis promouere nunquam desine. Parisiis postridie Eidus Septembris anno M. D C. X X I X.

*Viro & Claro, & verè Docto ERYCIO
P V T E A N O, apud Louaniensjs, &
Arcis Præfeto, & Academiae Pro-
fessori,*

PETRVS GASSENDVS S.

NON scripsi ad te, mi P V T E A N E, ex quo tempore Bruxella discedens circa Nonas Iunias, literas simul ad Fienum dedi. Vagatus perpetuò deinceps, pedem tandem hac in Urbe fixi in mensis certè aliquot. Id innuo, vt nôris vbi Gentium degam, ne si quid opus mea opellâ sit, sat faciliè ea vti non possis. Contuli, quam dederas mihi Rutgerijs Epistolam cum illo Laërtij textu circa Physica Epicuri ex editione Gifanij: Sanè verò coniecturæ illæ cum Rutgerijs, tum Scaligeri non inanes sunt: non in ea tamen loca sunt, quorum præcipua me angit cura. Quàm vellem tuas accipere! neque enim hæreo, quin loca multa restitueris, & nodos illos solueris, qui mihi penè Gordij habentur. Cum ipse certè visus fueris resignare mihi hanc prouinciam, animosque adiecercis ad cœptum opus absoluendum, haud ægrè potes communicare, si quidpiam fortè in Aduersariis consignatum habeas. Quo elogio tæque, & tua excipere in animo sit, nihil attinet dicere. Vtinam demum intelligas, quàm animo sim non ingrato. Nisi fortassis aliud habeas, aut non vacet quid amplius præstare, hoc saltem velim significes, quomodò locum intelligas, ex quo desumptum illud tuum *συνδύως ζῆν αἰετον*. Siquidem vulgaris lectio (vt & Interpretes accipiunt) habet, Epicurum in Epistolis, non solitum vt cæteros τὸ χαίρειν perscribere; sed *ἀποστέλλειν, ἢ συνδύως ζῆν αἰετον*. At scribebat-nè Epicurus vtrumque simul, in eadem nempe Epistola, *ἀποστέλλειν, ἢ συνδύως ζῆν αἰετον*; Nusquam opinor; quâta hæc enim fuisset alioquin ἀφραδία. Alterum igitur at quando scribebat *ἀποστέλλειν*, quid-nā agebat non à Platone factitatum, & cæteris: Haud igitur debuit Laërtius propter τὸ ἀποστέλλειν Antithesim facere: Censuerim ergo vinculum, ἢ, præmittendum ipsi *ἀποστέλλειν*, vt scilicet intelligamus vtrique illi voci vulgari χαίρειν, ἢ ἀποστέλλειν, Epicurum substituisse salutarem vocem, *συνδύως ζῆν αἰετον*. Quod verò quispiam obiicere possit, τὸ χαίρειν, præmissum illis Epistolis, quæ à Laërtio referuntur: existimare par est ipsum irrepisse ex doctricula quorundam Librariorum crisi. Ego quidem sic sentio. Tu qui non potes locum istum non expendisse grauius; rescribe quæso, quid tibi videatur. Sed velim quoque iudicium feras de mea coniectura circa locum illum in descriptione Sapientis, tertiæ præmissæ Epistolæ. Legimus ibi scilicet, Sapientem, iuxta Epicurum, φίλον τε εἶναι κτήσας. Et notat quidem Casaubonus suspicatum se primum fuisse lectionem huiusmodi falsam, tum quòd πολυφιλία, fuerit propria Epicureorum laus; tum quòd scribatur paulò post, *μάλιστα δὲ τὸ φιλικὸς κτήσις*, Attamen se postea ex nona Senecæ Epistola didicisse nihil

nihil esse mutandum. Ego ut istud Casauboni non demiror iudicium, Epicuro enim fuit factis iniquus; ita non video quorsum ex illa Senecæ epistola confirmari potius in sententia non debuerit: Epicurus quippe ibi legitur eos reprehendisse, qui sapientem sic seipso contentum esse dicerent, ut Amicis non indigeret, cum Epicurus scilicet indigere defenderet. Certè sequitur etiam postea in Laërtio πῶ φιλίαν, ex dictamine Epicuri διὰ τὰς χρείας δεινῶν τοῖς πολλοῖς ἀγαθῶν, ratione etiam reddita, καὶ γὰρ πῶ γλυῶ, inquit, ἀπέειπεν. Verùm fat constat Epicurum & quæsiisse, & coluisse amicitias constantissimè. Itaque mendum prædicto loco subesse nihil ambigo. Existimàrim proinde ἀντὶ τῆς, τῆς εὐχίας legendum esse τὴν δεινῶν, ita nimirum omnia cohærent, & perexigua immutatio fit. Scriberem & de aliis locis; verùm iam nimis te onero. Quamquam temperare mihi non possum, quin te adhuc rogem, quomodo putes exceptum iri, si ex loco, qui Epicuri testamentum consequitur, expunxero illas voces Ἀδωαῖον, καὶ Τιμοκράτην, καὶ Σάνδω, cùm Metrodorus enim fuerit Lampfacenus, quæ restant optimè cohærent: hæc si relinquuntur, omnia dissonant. Metrodorus non fuit Atheniensis; quæ tribuuntur Sandi, Metrodori sunt: & quamvis Casaubonus putet τὸ Ἀδωαῖον, esse posse nomen viri proprium; altum est tamen ubique aliàs tam de Athenæo, quàm de Sande silentium, cùm hic tamen Laërtius recenseat Ἐλλογιμὸς μανθῶνας. Quod Timocratem attinet, ille obiter postea memoratur. Hinc notandum, hisce detractis, continuò describi Metrodorum, Polyænum, Hermachum, Ἐλλογιμὸς μανθῶνας, quos eisdem ipse Seneca, non verò illos intermixtos, magnos Viros prodiisse ab Epicuro asserit. Vides quæ me argumenta moueant, ut voces illas e gradu deiciam. Quomodo autem irrepererint, causam suspicor, quòd cùm fortassis in margine Librarij squispiam adnotasset ea, quæ in textu memorantur, citari ab Athenæo (ut is sæpius mentionem facit) & à Timocrate (qui etiam paulò post citatur) & à Sande, (nescio quo, fortè Suida aut alio,) hæc deinceps verba aliorum Librariorum oscitantia in textum ipsum fuisse inserta. Tu si nugis meis censuram adhibere dignabere, pergratum facies, si quamprimùm per otium tibi licebit rescribas mihi quid sentias, siquidem breui retexam meas de Epicure Commentationes, ac ubi tuum hisce de rebus iudicium habuero, mira pergam alacritate. Vale interea, Optime P V T E A N E, & si quidpiam VVendelino mandes, salutem quoque ex me dicito. Sed & saluere iubeo nostrum Fienum, ad quem etiam occasione proxima rescripturus sum. Salutatur te Rigaltius vir singularis, tuique amans, & qui-cum de te sermones sæpe conferimus. Iterum Vale. Parisiis postridie Eidus Septemb. Anno M. DC. XXIIX.

E I D E M.

Quantà me Literæ tuæ voluptate perfuderint (mi P V T E A N E, Vir suavissime) sentire magis, quàm dicere promptum. Is tuus est candor, ea humanitas, ut facile exemplum

Gassendi Epistola.

tui, quàm in teipso non agnoscas. Elegantiã, eruditionem, virtutes alias non memoro. Ita mihi apud alios commendanda sunt; tecum de tua erga me benevolentia maximè agendum. Eam certè tantam experior, ut expectationè æquè, ac merita mea longè superet; sed te nimirum attendere debeo, qui agis nihil perfunctoriè. Repere nescis vel in minimis: quid mirum si in immerentem sit tuus amor adèd insignis. Quod me attinet, mihi gratulor, quòd ad tantam Viri tanti amicitiam accesserim. Quod ad te spectat, vicem dolerem, nisi nossem virtutem tuam mercedem habere profusionem sui; nisi mea me Conscientia de affectu saltem rependendo faceret securum. Laudare Epicurum pergis; & hoc ipsum in maximis collocatum officiis dico. Eo enim loco Virum habeo, ut mea propè interessè quidquid de illo dicitur, putem. Lacerari passim solet Vir innocentissimus. Quidni exoriatur semper aliquis, qui Veritatis, quàm rumoris popularis amantior, ausit sapere supra vulgus. Sanè cum ex libris à te euulgatis admiratus primùm fuissèm ingenium, & candorem tuum (sentire enim de magno Viro videbaris magnificè) postquam sum tamen coram alloquutus; postquam ista iam rursus accipio; dispeream, nisi obstupescō. Utinam perfecisses ipse, quod in tanti Philosophi gratiam animo destinaueras. Quàm id egisses elaboratè? Quàm fuisset tibi, tamen si paucis contenta iudicibus, obstricta Philosophia. Id mihi certè præ cæteris iucundissimum existisset: onere enim me subleuasses, quod etsi non sine consilio susceptum, crescente tamen in dies mole, maius experiar viribus. Quid tum porrò; diffidamne, ac te præsertim consilium probante; Enitar, ut potero; & utcunque me moles obruat, non inutile tamen fortè erit collegisse rudera, quæ alius addat concinnitatem. Scio non posse ex tantis ruinis excitari statim ædificium elegans: ac videre sæpe licet humilia tuguriola Palatijs Regum occasione fieri. Non ego id quidem mihi de mea polliceor seu fortuna, seu industria; hoc noui, deesse plerumque, qui in magnis rebus fundamenta iaciant; non deesse qui progressus curent. Ac in præsentem quidem negotio non idem videtur sperandum, quod in rebus applausum statim apud multitudinem nanciscentibus: fortassis tamen non deerunt generosa ingenia, quibus hoc meum propositum placeat. Quamquam verò paucissimi probent; modò tui similes sint, factum erit satis abundè. Tu ut iudicare possis, quid hoc totum futurum sit, describere cogito Elenchum singulorum capitum, ut Operis simul & seriem, & argumentum videas. Ut ad tuam redeam Epistolam, mirè probo quod tu innuis de hac ætate Chrysiptea. Quid facias tamen? ea est ingeniorum conditio, ut præire paucissima possint, sequi numerosissima. Ne Leænæ quidem ætas unumquodque sæculum est; ut vel leonem vnicum inter ingenia parturiat. Illud proinde ego etiam doleo, tot præclara monimèta, quæ ille ἠγαγε μόνος τῶν ὀπίσθησιν suis reliquerat, tantà iniuriã intercidisse. Quàm enim diues esse vena debuit, ex

qua effusa, tot deinceps magni Viri ditati sunt! Non ille certè pluuias torrentis instar aquas colligebat; exundabat potiùs viuo, ac perenni gurgite. Et mirum tamen, inexhausta scaturigo fuerit; deriuata inde flumina, altè condita, latè ignorari. Sectatores tu accusas; ego non prorsus abnuo. Fuere enim semper Spurij, quos germani Epicurei Sophistas appellauerunt. At præcipuam mali causam reiicio in Stoicos: quippe à nascentibus Sectis illis sese infensissimè aduersus ipsum composuerunt: Zeno, Cleanthes, Chrysiippus strauere viam successoribus: Isti ne degeneres forent, non erubuerunt supponere libros, quibus ille infamaretur. Qui fuere præ cæteris & graues, & sancti, è re esse putauerunt non quid verum esset expendere, sed iuxta euulgata à maioribus Epicurum insectari. De locis illis Laërtianis, quod tu meum sensum amplectaris tam humaniter, iucundè sanè accipio; nisi te tamen satis nossem, nisi vnã tibi esse cordi veritatem perspectum haberem; illudi mihi suspicarer. Neque enim sic ego vnquam meas probo commentationes, vt de ingenio non valdè diffidam. Exemplum vis imbecillitatis; nescio an, *ἀντιπρόθερον φροντισίαν, ἀντιπρόθερον*, appellare debeam. Quod ad primum certè illum locum attinet, mea mihi deinceps interpretatio displicuit. Cùm locus ita habeat, *ἡ ἐν τῷ ἐπιτομῆς ἀντὶ τοῦ χαίρειν, ἀποστέλλειν, ἡ ἀποστέλλειν ζῆν ἄριστον*, existimãram, τὸ *ἡ*, transponendum, & præmittendum, τὸ *ἀποστέλλειν*, quasi nimirum vice duarum vocum, quibus cæteri vterentur, Epicurus reponeret illas, *ἀποστέλλειν ζῆν ἄριστον*. Re attentius considerata, subdubitaui, an non potiùs mendum lateret in voce illa, *ἀντὶ τοῦ*. Siquidem cùm aliàs verbum huic phrasi necessarium desit, si pro *ἀντὶ τοῦ*, reponeremus, *ἐπί*, vel etiam, *προστέλλειν*, vt facile potuit harum vocum commutatio fieri, sensus non malè cohereret. Certè vel locus Lucianicus, quem ipse tu indicasti, tametsi non conuincat præmissum fuisse ab Epicuro, τὸ *χαίρειν*, in Epistolis; innuere tamen id satis videtur. Vrget, quod Epistolis illis apud Laërtium extantibus, τὸ *χαίρειν*, habetur præfixum durum quippe nimis videtur; quam ego culpam coniectabar, conferre in librarios. Accedit, quod Cicero quoque in secundo de Finibus recitaturus illam Epicuri moribundi Epistolam, præmittit hanc Epigraphen, *Epicurus Hermachos S.* Verisimile ergo puto sensum esse, quod Epicurus nunc, τὸ *χαίρειν*, nunc, τὸ *ἀποστέλλειν*, nunc, *ἀποστέλλειν ζῆν ἄριστον*, Epistolis suis præposuerit, Quamquam & Laërtius oblitus fuerit quartam illam vocem, *ὕγιαίνειν*, videlicet, qua Lucianus, te obseruante, notat Epicurum in paucis vsus Epistolis. Næ ego tamen ineptus sum, qui te his nugis detineo! Sed tecum ago, vt cum Parente. Fortassis etiam pergratum erit, quod hanc cramben repetierim; quippe & denuò iudicium feres. Restat, quas nequeo persolvere, saltem indicem gratias, ob communicatum notarum Iunianarum *ἀντίγραφον*, illas iam, vt cæteras, quas idem ad te miserat Rutgerius, cum Laërtiano textu contuli. At neutræ attingunt capita Doctrinæ, de quibus ego sum præsertim, maximè que solli-

citus. Quod quidem sunt, perpolitæ sunt, vt illi erant sanè eruditi. Mirum tamen vt semper præcipuos præteruolârint vortices: neque enim si quispiam locus Delio indigeat vrinatore, gurgitem hunc subeunt. Tentabo ego vt potero omnia, quæ meum attingent institutum. Tu ipse Iudex aliquando eris. Rutgerius porrò benè diuinârat multa ex locis à Iunio correctis, restituta fuisse in consequentibus editionibus. Addo notata penè eadem omnia in editione Hesychij Milesij, cum eiusdem Iunij notis. Quia enim Hesychius fuit Simia, exscriptor nempe Laërtij, necesse fuit Iunio circa illum inseruierint, quæ circa hunc fuissent obseruata. Dissentio ipse in nonnullis aliquantulum, sed attexere illa iam non lubet, cùm me iam plus æquo importunum sentiam. Itaque finem facio. Vale, P V T E A N E Humanissime, & me porrò amare perge. Parisiis postridie Eidus Decemb. M. D C X X I X.

Viro eximio IACOBO GOLIO in
Incljta Leydæ Academia, & lin-
guarum Orientalium, & Matheseos
Professori,

PETRVS GASSENDVS S.

Quantum tibi debeam, mi GOLI, facile dictu profectò non est: quippe iis me cumulas humanitatis officiis, quæ compensare non sit in promptu: Egeram ego temerè, cùm nihil de te meritis, ausus fueram abs te postulare librorum à te ex Oriente aduectorum Indicem: Tu nihil meam, seu impudentiam seu imprudentiam attendens, voto fecisti plusquam satis, & candoris simul, ac beneuolentiæ magnum præbuiisti specimen. Itaque mihi quidem ipsi viscera mea fidem faciunt, quàm me tibi obstrictum sentiam: At quibus verbis id exprimam, partim non habeo, partim erubesco. Ea enim est animi tui moderatio, ea lenitas, vt dicenda alioquin non feras. Hoc saltem habe, me eum esse, ex quo vt desint cætera, nunquam sis tamen animi & boni, & grati affectum desideraturus. Quid dices porrò Catalogum videns mihi priuatim vtendum, fruendum, factum esse publici iuris? Scribit ad te Typographus, Vir omninò solers (is est, qui celebrem Bibliorum editionem iam penè absoluit) quid consilij ceperit; ego, si quid ille peccauit, in me totum recipio. Scilicet me nec ignorante, nec inuito id est aggressus, qui compellabar vndique vt illius facerem copiam. Hæsi diu, multumque, fateor, paterer-ne prælo committi; considerans futurum fuisse, vt si ipse non improbasset huiusmodi euulgationem, alio fortassis ordine, aliisque etiam verbis seu pluribus seu paucioribus, itémque iis typis, qui istheic non desunt, fuisses illam procuraturus: cùm aliunde quoque ignorarem, posset-ne quidpiam tibi propterea à Magnificis Academiæ Moderatoribus succenseri. Verumtamen animaduerti, cùm appareret rem esse factam præter tuum consilium, posse te, nisi id probares, probari-ve

probari-ve deprehenderes, facile culpam recitare in amici illius affectum, cui de excudendo nihil cogitans, Indicem illum conficisses. Curavi proinde ut Typographus illud promoueret, simulque tuo cum elogio, commendaret etiam Illustrissimos Ordines, Academiæque Moderatores, quorum nunquam valeat satis suspici in promouendis bonis Artibus, ingens animi celsitudo. Vt cumque seu illi, seu tu, quod actum à me accipiatis, (exopto verò quàm optimè) scito me rem fecisse per gratam innumeris Viris, qui literas amant, beneque mereri de iis satagunt: Id breui pernoscas, quantum ego certè coniecturà assequor; ita ardentè multi expetunt, quid in plerisque illorum librorum contineatur peruidere. Sunt qui Poësim Arabicam cognoscere desiderent; sunt qui præclaras historias, sed quæ præsertim attineant Francos; sunt qui Opera Mathematica; sunt qui Philosophica; sunt qui Medica; sunt qui alia. Multi proinde me hætenus moneant ut te exorem manum admoueam interpretandis iis libris, qui pro cuiusque studio sunt. Ego nihil tibi præscribere ausim, qui satis noui iudicium tuum in iis libris deligendis, qui sint & clarissimi, & utilissimi futuri. Vnum est, quod dicere valeam, nihil videri tuæ vtrique professioni magis consentaneum, quàm si ad librorum Mathematicorum interpretationem te accinxeris. Ex ipsis autem nihil videtur Conicis illis Apollonij hætenus desideratis haberi posse illustrius. Eò video plurium vota conspirare, ac tantò magis, quantò si cum recentibus istis veteres libros excudi curares, veterum etiam copia fieret, quorum exemplaria rarissima sunt, & carissimè vaneunt. Sunt, qui cupiant, si editionem hanc curaue- ris, Serenum ad calcem minimè omittas. Tu ex te ipso consilium capies; puto ego si Appollonio, Heroni, aut similibus animum applicueris, dignam rem fore liberalitate Ordinum illustriorum si impensas ipsi fecerint; nisi fortassis occurrat tibi Typographus adeò generosus, qui præter suas operas, conferre velit etiam sumptus figurarum delineationi necessarios. Possent eidem committi Editio librorum Aristotelicorum, quos ut opinor, non prætermittes de Animalium historia. Mirum enim quanti illa emolumentum sit futura, cum nemo planè literatorum eiusmodi libris carere patienter sustinuerit. Patere-ne poterò GOLI optime, ut meum ipsius exponam votum. Nihil, ut dixi, præscribere volo, neque contendo, ut propterea molestiam tibi aliquam crees, quò mihi satisfactum velis. Optarim solùm, ut patiaris explicare me, quid maximè desiderem. Cum cætera omnia videre peroptem tum maximè, nisi quamprimùm Astronomicas Tabulas, saltem varias illas Orientalium obseruationes Cælestis. Nosti ipse cuius sit momenti consignare illas Posteris; cum non videamur posse melius de consèquente æuo mereri, quàm si quidpiam eiusmodi ad ipsum transmiserimus. Cætera quæ sunt Inuentionis, ratiociniique humani, possunt, cum pereunt, millies repeti. Idem enim semper est humanum ingenium, & quidquid vnquam fuerit, ab aliquo excogitatum, potest id ipsum in alte-

Gassendi Epistola.

rins mentem aliquando incurtere. At Cælestium obseruationes, quæ alligatæ sint tēpori, non nisi semel fieri possunt, eoque pretiosiores sunt, quòd elapsa carum momenta æternitatis deinceps totius effugiant amplitudinem. Non te latet quanta penuria eiusmodi Obseruationum à Ptolemæi vsque ætate ad Copernicum, vsque, & Tychonem maximos Viros fuerit. Quanti verò putas illi fuissent, istas, quas iam adfers, empturi; cum præsertim, quantum coniector, ad sæcula illa interiecta pertineant. Quàm optaret verò etiam-num Decus illud eximium tempestatis nostræ Kepplerus visas easdem sibi, & examinatas fuisset, ante Tabulas illas suas Rudolphinas editas! Diceres illum tacito quodam inspirante genio distulisse tamdiu editionem hanc; cum adhuc tamen vno ecce, altero-ve anno videretur fuisset præcocior, verùm satis adhuc maturè in Europam illas aduexisses, si dum Vir magnus superstes est, experiundo comprobare posset illæ-ne Tabularum suarum supputationi congruerent. Cæterum autem si congruerent; Deum Immortalem, quæ exultatio! attamen hîc stylum cohibeo, ne ex te quidpiam nimis impensè efflagitare videar; tu hoc quidquid est, boni consule; qui si quidpiam improbaue- ris, comparatum me habes ad mulctam. Dum ames me, id tui erit satis. Vale itaque, carissimum caput, & clarissimos Collegas, præsertim Heinsium, & Vossium (si is quidem est ex Britannia redux) meo saluta nomine. Parisiis VI. Eidus Februar. M. DC. XXX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

IS est tuus candor, ea virtus, RENERI carissime, ut te si nolim amare non possim. Expertus sum præsens quanta esset tua humanitas: qua iam in absentem officia testaris, ut tui obliuiscar minimè patiuntur. Quam Parheliorum explicationem abs me habere cum Amsterodamo discederem, volueras, excudi deinceps, tibi curæ fuit. Id sanè debeo amicitiae tuæ, qui tametsi erubescor tantillum meum ratiocinium tanta luce illustratum fuisset, & me oneratum iis titulis, quos sentio quàm non merear; non tamen sic meum ruborem attendo, ac illam tuam erga me beneuolentiam suspicio Plurimum quoque deuinctum me tibi propter missa illa exemplaria habeo. Quippe licet ego hunc quasi abortiuum, partum despiciebam, non defuerunt tamen Amici, quorum causâ (quod & videre, & fouere illis gratum fuerit) agere grates debuerim. Errores quosdam te absente irrepsisse in typos scribis; malo ego longè eos adesse, quàm si debuisses illos tuo auertere incommodo. Res nullius momenti est, neque eius cura debuit esse tanti. Cæterum rem gratam perscribis, obstrictos tibi ingenuorum Adolescentum Parentes ad tibi suppeditandum annuos, dum eris in viuus, pinguis redditus. Scilicet huius rei certior, potes iam consiliis studiisque tuis certam metam præfigere, re professus, ut ille olim, postquam id obtinuit, quod petierat, Philosophum non indigeret.

indigere. Et profectò quidem vir Sapiens bona in sese continere debet, quæ ad bene, beatèque viuendum sunt satis. Verùm & illorum professio ex adiunctis fortunæ bonis clarescere plurimum potest : & constantius longè vita degitur, dum constat vitæ degendæ modus. Non nutant amplius consilia ; efficiturque, vt Animus & expeditius, & alacrius sese comparet ad philosophandum. Non cuius contingit sic esse affectum, vt Diogeni, aut Demetrio, vt Cleanthi aut Epicæto ; & Aristippus ; & Atticus & cæteri sunt philosophati, quos omnium decuit status & res. Caue modò, cauebis autem, quæ tua est moderatio, ne vnquam rem nimis curtam putes. Si is enim esses qui interdum ea, quæ tibi constituta sunt, non sufficere cogitares, à tramite eius, quam quæsiisti, beatitudinis excideres. Ad pauca, cæque necessaria oportet nos componere ; & vt augeamur opibus, refecanda solùm desideria sunt rerum non necessariarum. Vulgi hominum ea stultitia est, vt plura semper appetat, vt à futuro semper dependeat ; vt cum bonorum finem non norit, fructum eorundem nunquam assequatur. At Sapiens, cui perspectum est, quàm paucas, quàmque paratas natura opes desideret ; qui nouit quantum, & quo vsque vtendum rebus omnibus ; tuetur semper modum consentaneum, & à cœpto nunquam aberrat. Vnum est, quo valeas te existimare totâ ditioem Indiâ, si cœlibem vitam degere institueris. Non hoc dico in odium coniugij, aut quasi illud sim diffusurus, si tuus affectus eò fortè propendeat : Attingo solùm vt moneam eum, qui vxoris, & liberorum curam suscipit, studium quoque suscipere rerum perpetuò promouendarum. Id verò demùm, vt opinor, maximo est impedimento Animo verè libero, & ad philosophandum nato ; cuiusmodi sanè tuus est. Tu te consule, qui te melius rōsti. Quod memoras de prætermisâ Philosophiæ professione in Academia Inlyta, vt adolescentibus vaces, non video quorsum dolere debeas. Speciosior quidem illa professio ; sed præterquam, quòd etiam longior, minimè ignoras mores temporum. Quam Philosophiam docemus in Scholis, theatricam facere tenemur ; & nescio an cordatus vir ea professione delectari possit. Nihil certè minùs dignum hoc nomine tanto, quàm quod Philosophiam hodie nominant. Germana illa pene elapsa ex hominum manibus in vmbra & silentio apud perpaucos hospitatur. Hanc vnã coles, si te amabis, & illi vota facies, non ex quisquiliis argutationum, quæ solæ ferè in pretio habentur nostris hisce temporibus ; sed ex medullis ratiocinationum, quarum ex Veteribus vsque vestigia quædam perennarunt. Memento illi te dedere totum, cum primùm adolescentis ex te ipso dimiseris ; sed & quamdiu illos erudies, fac vt plerumque philosopheris. Ne elabatur tibi tempus, quod bonæ menti impendere potes, tranquillitatis futuræ spe. Fortassis isti consequendæ nihil supererit temporis : ex præsentis habe, quantum licet. Cum verò quidquid agimus philosophari semper possimus : quantò magis tibi id liceat in ingenua institutione, quæ circa Artes, Literasque bonas edocendas tota est : Quin etiam

illud tibi munus tum iucundissimum euadet, si ætati illi teneræ, dum ipse philosopharis, Philosophiam, hoc est, amorem Veri, Honestique instillaueris, quippe & illos sapere docendo, fies ipse sapientior ; & eos senties ex te prodituros, qui sint te olim gratissima recollectione prosequuturi. Quæris ex me, quid illis putem esse conducibilius, dum hactenus Græcè, Latinèque mediocriter eruditi sunt, an legere multa ; an discere multa ; an denique multa scribere. Ad istud verò, mi RENE, quid aliud tibi respondeam, quàm te ipsum id peruidere acutissimè omnium ; & si consultoribus quibusdam opus fuerit, habere te istis inexhaustos gurgites omnigenæ eruditionis, vnde haurire valeas ? Verùm, ne putes me fastidio quodam, si quid me roges, abnuere, dicam ingenuè quid sentiam : quamquam non vno id quidem verbo. Videlicet existimo vnãquamque harum exercitationum suam habere laudem, quæ si seorsim consideretur, videri possit maxima, & aliunde, cum nulla ipsarum sciungenda ab aliis videatur, non tam puto inquirendum quænam præferenda sit, quàm dispiciendum quæ illæ temperare inter se debeant. Itaque pauca quædam videntur dicenda esse de singulis. Ac primùm quidem de lectione, quæ profectò non potest illis non esse vtilissima ; cum hac ratione & linguarum non satis periti ad bonorum Authorum styllum tacita quadam æmulatione possint sese componere ; & addiscentes paulatim dictionum significationes, phrasônque lepores, consequi possint, vt eos Authores familiares demum habeant, quos nisi assidua lectione nunquam fuerint intellecturi. Id curandum, vt qui libri ipsis prælegentur, neque dictionem perturbatam habeant, neque eius sint argumenti, quod ipsorum caprum effugiant. Alterum enim illorum ingeniis figeret inutilem crucem, cum prouectiores sint habituri, vnde sese etiam ex locis difficilioribus expediant ; alterum efficeret, vt neque labor iucundus esset, neque profectus responderet maximæ etiam diligentia. Hinc illud probo, cum tenera ætas narrationibus valde delectetur, vbi rudem saltem Geographiæ notitiam fuerint assequuti, fabulas illis, historiâsque statim prælegi, vt hisce capti, seu illecebris, lectioni assuescant, deincepsque, cum vltèrius procedendum fuerit, sequantur alacrius. Quamquam, quod ad fabulas spectat, admoneri illos semper velim ea, quæ ex illis recitantur, esse falsa & ludicra ne scilicet tenella ingenia superstitionum terroribus, aut vitiorum lenociniis fracta in molliem degenerem ac indecoram deflectantur. Sed nimirum ea videntur quomodocumque tandem pellicienda, vt lectioni quasi innutiantur ; cum hoc sit quæsitum paratissimum ignorantia remedium ; quo & cognita aliis, & quæ sunt à nostris seu locis, seu temporibus dissita, cognoscere nobis est in promptu. Ad Memoriam quod attinet, quæ discendo excolitur, ea non potest etiam satis commendari ; ac præsertim in hac ætate, quæ & eius est temperamentum, vt facillè quidvis addiscat ; & istis curis soluta est, quæ vulgò solent grandioribus maximo esse impedimento. Certè quæ Me-

moria est diues, ea hominem facit eruditum; neque magno solum ornamento in humana societate est, sed ex locuplete etiam penu sana consilia, sana decreta suppeditare iudicio potest. Ac istos quidem nunquam probavi, qui multa addiscunt; non ut multum sapiant, sed ut multa sciant, & ex memoria gloriam quærant: Verum multa ediscere, ut iudicium inde roboretur, & in ipso ætatis flore, quasi maturescat; hoc nihil duco esse præstabilius. Hinc Author tibi fuero, ut aliquid semper illi quidem discant, sed ut cures tamen illud semper ad iudicium referant. Ne laborent vnquam in iis ediscendis, quæ minimè intelligant. Sic enim & Mens excrucietur, & nescio quo pacto fit, ut à seipsa quasi alienetur. Addiscant semper res, potiusquam verba; & cum recitare quidpiam oportuerit, non tam præscriptis verbis id dicant, quàm sponte & ex re, de qua dicent, percepta emanantibus. Vtilius enim, meo iudicio, memoriam exercet, qui Marte suo, propriisque verbis enarrat historiolum; quàm qui totam Æneiden non intellectam pronunciat. Hoc quidem est, quod ferè videmus à Parentibus postulari, & à vulgo suspici, declamari totum diem; existimant quippe nihil referre, seu scias, seu nescias, quid sit id, de quo loqueris, dummodò memoriter dicas. At ego semper existimaui nihil fieri posse ineptius; cum alia præsertim ratio suppetat & memoriam simul, & iudicium exercendi. Eloquatur Puer per me licet, & incongruè, & barbarè; dummodò voces ex sese fundat, & sit deinceps qui errorum dum cessarit, admoneat. Pergat enim solum, & crebrò id faciat; continget demum, ut nunc hos, nunc illos lapsus corrigens, quidvis & scitissimè, & expeditissimè, & eloquentissimè loquatur. Quod denique ad Scriptionem spectat, ea plurimum etiam conducit. Etenim, dum illi seu Græcâ, seu Latinâ linguâ, Vernaculam exprimunt, aut Vernaculâ Græcam, ac Latinam; exercitatione hac fiet, ut quod alienum fuerit, in se transferant, & ex peregrino domesticum faciant, id assequi autem scribendo, quàm dicendo licet accuratiùs; nam & errores cautiùs deuiantur, & quæ seu dictiones seu phrasæ auribus magis congruunt, seliguntur commodiùs. Scribendo nempe tentare licet, quæ compositio verborum concinnior; cum inter dicendum omnia præter propter vsurpanda veniant. Tametsi porrò Scriptionis inuentio credita multis fuerit perniciofa, quòd exinde memoriæ cultura profus penève neglecta sit: hoc saltem, negari non potest, quæ meditati fuerimus scribendo, ea tenaciore quadam ratione hæreere memoriæ; idque, quod ad linguas præsertim addiscendas attinet; quæ nisi crebra repetitione, ac veluti facta quadam vi, probè imprimi nequeunt. Ut taceam, quæ, seu legeris, seu didiceris ab aliis, non melius vnquam tua fieri, quàm si verbis tuis reddere adnixus, calamo mentem retardante, id ipsi, quasi infixeris. Hisce præmissis, & cum oporteret accuratè iam comparare exercitationes istas inter se: breuiter tamen (quod nimis iam prolixitatis pagina admoneat) Existimo

primùm debere Pueros, adolescentèsque plura semper pro suo captu legere, quàm discant, aut scribant; quippe ea modò intelligant, non pauca semper hærebunt memoriæ, efficieturque ut multa etiam inter scribendum occurrere valeant. Deinde, cum debeant initio discere plura ad verbum, quàm scribant, illud enim est & facilius, & ad scriptionem etiam necessarium: vbi fuerint tamen prouectiores, debere plura scribere, quàm memoriæ ad verbum mandent, tum enim & scriptio, & Authorum imitatio expeditior ex vsu est, Cæterum autem, quod ad memoriam non tam verborum, quàm rerum spectat, debere tum illos plura discere, quàm scribant, cum & hoc illis sit magis ad manum; & comparanda rerum copia sit, quæ declarari scriptione possit. Habes, mi RENERI, quid hac de re sentiam; qui exoptassem magis, quid de eadem ipse sentiret, cognoscere. Sed nimirum ego sic facilis sum, ut balbutire omninò malim, quàm Amico nihil respondere. Quem Typographi nostri filium mihi commendas, nondum vidi: Enitar illi, si me conueniat, ostendere quæ potero, quanti & tuam amicitiam, & Parentis eius voluntatem faciam. Tu vale, ac me semper ama, & clarissimo Riueto, cui ut alia bene multa, sic te cognitum, meique amantem debeo, salutem multam dicito. Parisiis VI. Eidus Februar. an. M. DC. xxx.

Is Renerius eo ipso die, quo uxorem duxit Vitraiecti, cæpit per conuiuium male habere, & ex eo euectus paucis post horis interijt, sicque non thalamum, sed feretrum inuenit. Narrauit Bornius, qui sub ipso suum Philosophiæ curriculum iam absoluerat.

Eximio Viro IACOBO GOLIO,
& linguarum Orientalium, & Mathematicos apud Leydensis Professori
Inclyto,

PETRVS GASSENDVS S.

Vix elapsæ mihi è manibus erant (Suauissime GOLIO) quas ad te postremum dedi literas, cum ab amico nostro perhumano & Collega tuo celebri Riueto, epistola red-dita est. Significabat vir singularis & quid rerum ageres, & ut meum illud consilium de excudendo, quem transmisseras Catalogo, esse accepturus. At non multis ecce post diebus allatæ sunt mihi tuæ literæ, quibus quòd tuam mihi testari beneuolentiam pergeres, nihil potuit esse optabilius. Vnum fuit, quod molestiam mihi aliquam creare potuisset, nisi securus penitus fuisset de tua constantia. Scribas nihil esse in eo Indice, quod videre lucem mereretur: & ecce tamen è Typographieo ab aliquot diebus iam prodierat. Quid aliud in mentem succurrere debuit, quàm te eum esse, qui nihil propterea ex amicitia remitteres? Excusationem iam ante scripsi, cum missis duobus exemplaribus. Adde tuæ esse humanitatis, ut lapsum hunc facile condones, idque cum mihi præcipuè nihil anuquius fuerit,

quàm vt exinde tuo nomini celebritatem compararem. Rem porrò & mihi, & plerisque aliis, quibus id innotuit pergratam scripsisti, versare te in animo curam concinnandæ Arabicorum Scriptorum historiae. Hic nempe erit, veluti desideratus Commentarius euulgati iam Indicis, in quo foelicis Arabiae præclaras merces explicabis. Id age modò, Præclare Vir, quippe non hominis vnus, sed totius cuiusdam Genris exploratum nobis genium facies. Quantum verò putas fore, vt solertia tua debeant tot illustria ingenia, quorum monumenta non squalore modò, & situ deterferis: Verùm ex alio Orbe adducta in tam aperto Europæ theatro, ac tam clara luce constitueris: Hoc non obstabit, quin te accingas ad proferendos specialius, qui melioris notæ visi fuerint; perutile interea, iucundumque omninò erit plurimos simul, vel potius omnes vno prospectu quasi contueri. Eueniet certè, quod coniectaris, fore vt exinde Arabicæ linguæ excitetur studium. Quid enim, amabo, sperandum non est, vbi id fuerit præstitum: cum iam ex nudo Indice tantus amor illius linguæ addiscendæ exarserit? Et scire aues aliquid de Parisiensibus studiis? Scito linguarum Orientalium heic iam vigere studium, & cum Arabica quidem fuisset huc vsque incultior; ex quo tamen tot præclara illa asportatorum abs te librorum argumenta cognita sunt; dici non potest, quàm multi illam & desiderarint, & quærere occæperint. Viget & studium non vulgare scientiarum Mathematicarum: non quòd publica Auditoria frequentis habeant plurimos; sed quòd bene multorum lares Sirenium harum conscij sint. Quod idem dicendum de cultu Poëseos, Historiæ, Elegantiæ, cæterarumque amœnitatum, quas Humaniores literas vocant; Quippe illarum studium non tam commendandum videtur ex Gymnasiorum strepitu (tyrones enim, qui eò conueniunt) quàm ex affectu, quo eas priuatim non paucos sanè prosequi videas. Aliud studium, quo permultos etiam detineri compertum habeo, ipsa est Alchymia. Ars laudabilis, vt ego opinor, & propter naturæ inuestigationem, & propter salutem, quam plurimis parat. Sed quæ mihi semper visa est inepta propter pollicitationes Lapidis illius foelicis, quo isti sperant non modò se Metalla posse transmutare, sed sanitatem etiam constantem, & quod amplius est, immortalitatem olim consequi. Atque hæc quidem, quantum ego noui, celebriora studia sunt, quibus plurimi priuatim incumbunt; quæ publicè verò colantur, commemorare nihil attinet. Nota enim sunt varia Professorum genera, quibus Academia semper efflorescit. Nihil proinde necesse est dicam de Disciplinâ Theologica, quæ tametsi splendorem suum non satis tueri dicatur; sunt tamen causæ, cur pluribus semper Auditoribus, quàm cæteræ simul omnes Facultates concelebretur. Nam & Medicinæ proci sunt pauciores, vel ex eo, quòd qui hîc promouentur Artem vix faciant extra mœnia; & ad Prudentiam Iuris, quod spectat, cum numerosissimi semper illam ambient, ex aliis tamen Academiis in Ciuitatem ferè comportatur. Nihil de vulgari dico Philosophia, quæ

quod variis in Gymnasiis alumnos semper multos educet, non est profectò cur admiremur; siquidem Dia hæc Sophia non per se ipsam iam expetitur, sed, quæ temporum est conditio, quæritur solùm, veluti nescio quid *εἰσαγωγικόν*, ad superiores (sic nominant prædictas illas) Facultates. Nihil demum de cæteris, quorum & priuata cultura & publica institutio est. De me ipso aliquid adicio, quando ipse præterea cognoscere desideras quid rerum moliar, dum hîc tempus tero. Ac præmittis quidem veluti encomium flexanimæ indolis: Verùm id refero acceptum tuæ beneuolentiæ, qui si me nosset, agnosceres suppellectilem & tenuem, & curtam. Ipse certè meæ conscius imbecillitatis, nihil non despondeo, & quidquid vnquam comminiscor, ipse omnium primus semper improbo. Sed his omissis ac ne velle celare te videar quid in præsentiarum agam, dicam paucis; Philosophor. Nosti iam quandam à me collocatam Epicuro opetam, illam interdum retexere soleo, dum exploro & alia. Meditor nempe, & comparo celebriora quædam Placita antiquorum Philosophorum; ac omnes cum suspiciam, singulorum Opiniones sic enitor expendere, vt si in cuiusvis transfunderes Genium. Scilicet nullum damnare audeo; & cum Viri magni omnes fuerint; neminem istorum existimo immeditatò, ac præter rationem dogmata nobis sua prompsisse. Leuitatem potius, ne dicam temeritatem Hominum nostrorum incusare soleo, qui passim causâ incognitâ, & vt præoccupati sunt, atro calculo illos notant. Quasi verò aut illi fuerint brutæ quædam pecudes; aut errorem Veritati præferre voluerint! Quod me attinet, ex quo mentem meam hac quasi lymphâ rationis purgavi; modestiusque me habui, visus sum mihi sic fuisse admissus in pleraque eorum adita, vt plerisque ipsorum mysteriis mihi iam videar coram interesse. Quod caput est, peruideo, nisi prorsus hallucinor, maiorem fuisse virorum tantorum conspirationem inter se, quàm hominum vulgus opinetur. Verborum est plerumque dissidium: at quod res ipsas attinet, maxima est in maximis etiam, celeberrimisque argumentis eorum consonantia. Id mirum; sed aut longè fallor, aut quod spectat ad principia Rerum; ad finem Bonorum; ad naturam Animæ; cæteraque in quibus illi dissidere præcipuè creduntur; penè prorsusque consentiunt. Vt cumque sit, hæc mihi præsens est inuestigatio; quæ vt fallat in cæteris, vel vmbra tamen Veritatis, quam vbique capto, delectat. Vmbra dico: nam de ipsamet Deus aliquis viderit. Ea diuina est, ac Mortalium (quantum complector animo) sic deirat consortium, vt ne humanæ quidem mentis coniectura illum assequatur. Colenda tamen, quod sui vmbra, ac veluti specie, quam verisimilitudinem dicimus, tantopere placeat. Hæc vna est, quàm exigo, dum circa diuinam, hac humanam Philosophiam colo: voluptatè tum sentio, cum tot sublimis Animas video in ipsam sic conspirare. Cæterum nihil hîc subiicio de Mathematicis Artibus, ad quas interdum etiam diuerto. Nosti ipse vt faciliè obliuisci illarum non

non liceat, mihi præfertim id nefas est, qui illis debeo, si quid aliquando delirare dedici. Vnum est, quod potius attexam, videlicet destinasse me statim à Paschalibus singulorum dierum horas aliquas Arabicæ linguæ studio impendendas; Etenim æquum esse non duco, ut cum cæteri ita exardescant, ac me præfertim procurante, ipse ne sim quidem lepidus. Neque me verò deterret ætas, cuius attigi iam annum duodequadragesimum: cum sapientissimo olim Viro, tamen si longè prouectiori, contigerit literas Græcas auidè quasi diuturnam sitim expleturo arripere. Socium, Amicum, Patronum habeo, Virum omninò singularem, Franciscum Luillierium; qui sese eodem deuouet: Is & te colit, ac vere amat, salutâtque amicissimè. Exoptamus verò vterque, ut si compendium fortè habeas, quo nos promoueri posse iudices, haud graueris nobis impertiri. Linguam vterque Hebraicam vtrūque calleamus. Si quidpiam nobis id conferat, eò procedemus alacrius. Quod de futura mea Sede postremo loco interrogas, dicam propè quod ille, Nescio. Mundanus sum, & dum benè sit, facile autem esse potest, vbi Gentium sim, parùm interest. Arcet me adhuc à Patria, quæ illic pestis est grassata à pluribus iam mensibus, & nescio an ante Autumnum reditum illuc sim apparatus: Amicus certè ille meus, votis aliorum conspirantibus, iniicit mihi hinc remoram. Seu tamen in Patriam, seu aliò contendam, seu hinc sim perseveraturus, maturè tibi significabo; ut liceat semper communicare, amicitiamque hanc colere. Accipies hac cum Epistola Mersenni re & professione Religiosi Viri literas, quibus opinor declarabit redditas sibi mea manu eas, quæ abs te ad illum destinata fuerant. Adiungo schedam Româ transmissam ad Typographum à quo tuus est Catalogus editus; ut exinde cognosceret, Exemplar-ne Samaritanum, quod exstat Romæ, delineatum esset iisdem characteribus, quibus quod exstat Parisiis. Comparatione porrò facta idem esse characterum genus, eandemque formam deprehensum est; nisi quod est exigua quædam in VVavv differentiola. Verùm optaret adhuc pernoscere, an quod Leydæ est exemplar duplex, allatum nempe illud à te, & aduectum aliud ex Anglia: ex eisdem etiam, aut diuersis constant characteribus. Itaque & ipse te orat, & illius gratiâ ego te exoratum velim, uti nobis significes paucis ex vtroque versibus descriptis, quomodo sese res habeat. Id si digneris, simul remittes hanc, quam ego suasi, ut tecum communicaret schedulam. Superest tibi indicem esse Tubingæ optimum virum, eximiūque Mathematicū VVilhelmum Schickardum, qui præclaram quandam Geographiæ restitutionem molitur. Is desiderauit habere abs me obseruationes aliquot Cælestis, quibus institutum suum promoueat. Impertitus sum; ac dici non potest, quàm grato id acceperit; quàm professus fuerit se exinde fuisse adiutum. Existimo, si aliquas ex habitis illis in Oriente, quas tu aduexisti beneficio tuo impetrarit, fore ut inde & lætaretur, & iuuare-

tur quam-maximè. Igitur te etiam, ac etiam, mi GOLI, obtestari ausum, ut si quædam inter illas sint, vel Polorum altitudines, vel Eclipses obseruatæ, haud graue ducas paucarum quarundam illi copiam facere, seu ipse per te scripseris ad illum, seu eam mihi, quod non recusabo, prouinciam demandaueris. Id si egeris, experiere sanè gratissimum vitum, sponserimque me præbeo fore, ut nunquam te illius tuæ liberalis animi significationis poeniteat. Salutem semper plurimam dico Collegis tuis clarissimis. Vale. Parisiis posttridie Nonas Mart. an. M. DC. XXX.

Existimaram tantum mihi temporis superfuturum, ut possem saltem ad Clarissimum Collegam Riuetum dare literas: sed vix datum mihi paucas has - ce adscribere voculas, quibus te precer, ut apud illum me excusatum facias. Id age queso; illum saluta, ac ipse Vale iterum.

Præclaro Viro VVILLELMO SCHICKARDO,

PETRVS GASSENDVS S.

Significauit mihi nuper singularis vir, & amicus noster Diodatus, SCHICKARDE Doctissime, quàm grato animo complexus Obseruationes illas fuisses, quas abs me, ipso procurante, obtinere volueras. Significauit & clarissimum bonarum literarum lumen Hugo Grotius tuis ex literis, quàm calida, quàmque effusa in me voluntate esses animatus. Itaque ego non potui, nec debui memet continere, quin tibi hanc animi alacris, & prompti testationem rependerem. Est sanè quod mihi gratules, potuisse me tantillo officio benevolentiam tantam promereri: at fateor me illam debere indoli tuæ generosæ, quæ vinci est nescia, quæque tam amplam reponit gratiam, ut luculenter me debitorem ex creditore constituat. Perge porrò me sic amare, Clarissime, & Optime Vir; non parcam ego affectui; neque committam, ut ingratum me, immemorèque vnquam experiaris. Ac doleo quidem non licuisse tum cum obseruationes misi, aut literas simul dare, aut quas præcautiones inter obseruandum adhibuissem apponere: attamen & tum temporis ægritudine quadam destinebar, quæ vix necessaria delibare me pateretur; & facilè mihi, nec immeritò, de humanitate tua pollicebar fore, ut illud qualecumque esset, æqui, bonique consuleres. Nunc cum deberem veluti historiam obseruationum ad te scribere, ut clariùs de fide, quæ illis videatur esse adhibenda, constaret: non facio tamen, quoniam, ut spero, id poterit breui fieri compendiosius, videlicet cum ante annum longam scripisssem Epistolam ad Religiosum, & doctum, Virum Marium Mersennum, quæ contineret quandam ipsius aduersus R. Fluddum Apologiam: ac simul curassem ut ipsi illæ eadem, paucæque aliæ, quas à me petierat Obseruationes consignarentur; audio iam procurare ipsum, uti obseruationes typis vnà mandentur cum Epistola.

stola. Id itaque si perficiatur, curabo ad te transmitti exemplum, quo descriptionem videas. Nisi fiat, exscribam ipse, ac declarabo quibus organis, quâ curâ omnia peregerim. Dum id expectas saltem, me eum habe, qui volens nunquam decipiar. Ne verò & hac etiam vice Epistola abeat sine tessera, Observationem ecce attexo, cui non tam mea industria defuit, quàm si quid deest, Cælum inuidit. Illam ad verbum sic conscriptam habeo *meis in commentariis*. Dinæ, anno 1627, mense Septembri, die 18. Stylo nouo, Vespere. Cùm esset Australis in cauda Ceti iam alta ad Ortum gradibus 21. min. 54. (Quadrans aderat, cuius radius longit. 5, Pedum) hoc est hora 11. min. 1 $\frac{1}{2}$. Tectura erat omninò Luna prædictam stellam in gena \rightarrow seu quæ est occidentalis trium in collo \rightarrow . Atque id quidem triente, aut $\frac{2}{3}$. Limbi inconspicui; siebat enim (iam α μ ϕ ι ν ρ τ θ , adedò vt ægerrimè etiam Telescopio secundarium illud lumen adpareret, ab Australi cõfinio lucidæ & obscuræ partium, hoc est paulò infra medium eiusdem partis obscuratæ. Verùm nubes tunc importunè ea parte Horizonti occiduo proxima ascendens (quæ & sensim totum residua nocte occupauit Cælum, & sequente die copiosam effudit pluuiam) inuidit spectaculum. Quamquam iurare propè ausim occultandam fuisse Stellam eo ipso momento, aut insensibili post tempore ex quo videre illam desij. Tanta nempe sedulitate sectatus ipsam Telescopio fueram, cùm Lunæ deorsum quasi adrepere videretur tantæque ipsi propinquitate admota iam fuerat (vix enim inter Stellam, & illustratam Lunæ orientalem partem videbatur collocari posse dimidium eius, quod illustrabatur, cùm tamen (esset vno tantum die *dichotomo* maior) vt aliquoties iam miratus essem, quorsum tandiu differretur eius occultatio. Hinc si vel vnum, vel duo minuta adiacere volueris; nihil existimo amplius adijciendum. Semi-quadrante certè horæ post, eleuata nempe eadem cauda Ceti grad. 22 $\frac{1}{2}$ dehiscens illuc nubibus Stella prorsus visa non est. Habes obseruatiunculam, quæ si tuo vtcumque instituto deseruiat, tum censebo opellam meam inutilem prorsus nõ fuisse. Certè quæ eius generis obseruationes haberi possunt, conducere præsertim videntur, quòd hîc illæ absint umbrarum ambages, quæ circa Eclipseis Lunæ obseruandas solent negotium facessere. Circa illas quas accepisti nullam vnquam rationem habui illius velut caliginis qua Luna æquè & initio, & ad finè suffunditur. Vfus sum Optico tubo, qui Lunam quasi detergendo, limbum ipsius disertè monstraret, temerationemque statim sensibilem efficeret. De Solari ne me vanum putes; si dicere ausim & exquisitissimam illam fuisse, & dignam fortassis, quæ olim in Astronomiam adsciscatur, peruidebis postea quid studij circa illam contulerim. Sed & quoniam dum noster Grotius Literas mihi tuas recitaret agnoui fore vt gratum haberes, si aliquid etiam impertiri possem de variatione Magnetica, ecce adiungo illam Aquis-Sextiis, non esse omnino sex graduum. Scilicet ducta ex-

quisitè Meridiana linea (quippe neque vnico die, neque vnica aut hora diei aut Solis altitudine ea, & descripta, & probata est) Ego & singularis vir, amicûsque meus Iosephus Galterius Prior ac Dominus Valletæ, vix vidimus vnquam Magneticam acum ab ipsa deflectere vltra gradus quinque & minura ferè 50. Nosti quàm hæc obseruatio distet à coniecturis Nautonerij, de quo ad Grotium quoque scripsisti. Filium ipsius illic vidimus, qui Patris exemplo Meridianam lineam venaretur solùm ex latrunculis seu stylis, quorum umbræ circellos varios ante & post Meridiem secarent. Verùm & hac quoque ratione (tametsi obseruandi genus praxi ipsa nominibus multis lubricumque, & fallax sit; vbi præcisionem exegerimus) apertum ipsi factum est, quantum coniecturæ Paternæ ab experientia recederent. Ita nimirum contingere solet quoties quis suis applaudens insomniis Naturam ipsam negligit. Quasi verò, si quidpiam bellè, ac in ipsis hypocautis ratiocinati fuerimus, necesse sit vniuersam statim naturam rerum alligari nostris ratiociniis? Infelices nisi peruideamus alium esse naturæ genium, quàm humanæ mentis coniectura ferat, & cuius cum opera pateant, modum tamen operandi inuestigare non liceat; tantum abest, vt certas leges Genio nostro consentaneas perscribere tentandum sit. Cæterum hac cū Epistola accipies vnà Catalogum rarorum librorum, quos vir insignis Golius ex Oriente nuper aduexit, & apud Leydam deposuit. Passus sum illum hîc excudi, postquam me Golius ipso donauit; quoniam interesse putauit rei Literariæ, vt multis innotesceret; Videbis inter cætera mentionem in eo fieri Obseruationum Cælestium variarum, quæ in Oriente sint habitæ. Hæc causa est cur ipsum nuper tui causâ rogauerim, vt obseruationes illas recenseret, & quascumque aduerteret, seu Altitudines Polareis, seu Eclipseis obseruatas (vix autem possunt non esse complures) illas & interpretaretur, & vel ad te ipse mitteret, vel certe mihi committeret, ad te deinceps transmittendas. Id si egerit (aget autem quæ est ipsius humanitas, ac in me ipsum propensio) existimo non contemnendam operi tuo fore accessionem. Cùm ad me primùm rescripserit, quid sperandum sit, curabo vt nôris. Vale interea, Præclare Vir, & quod agis, agere perge. Scriptionis genus, in quo versaris, vtilissimum æquè est, ac delectabilissimum; viderisque præ cæteris, quotquot attingunt hoc argumentum, dignas omninò agitare curas. Nimirum isti consarcinatores ne hilum quidem proficiunt. Id agunt solùm, vt Veritas, quæ obducta semel fuerit, inuolucris semper pluribus tegatur; & quod fieri solet in communi vita, plurium exemplum noceat. Tu generosius reuocas rem ad germana principia. Utinam forent in singulis vel Urbibus, vel Regionibus, qui instituto tuo deseruirent. Vereor ne tuus affectus tantus Obseruationum necessarium magnâ labore penuriâ. Ita paucos videre licet, qui eò applicent animum, putentque Cælum sibi datum in hæreditatem fuisse. Exclamare profectò licet, *Curua in terras Anima!*
Verùm

Verùm ne cesses propterea pergere quo vsque licebit ; Nisi rem planè perficies ; attamen fortassis eueniet , vt benè multis torporem excutias ; & cùm semel fundamentum pulcherrimæ rei ieceris , maxima tandem moles asurgat. Iterum Vale , ac me ama. Dabam Parisiis IV. Idus Mart. an. vulgari M. DC. XXX.

Visum est attexere aliud Catalogi illius Exemplum, vt si fortassis tibi intercedat cum Keplero necessitudo, illius ipsi copiam facias. Fortassis illum vir maximus contuebitur lubens ; & vt negligat cetera , curabis certe vt affectum , quo ipsum complector , iucunde accipiat.

Viro nunquam satis laudato IOANNI KEPLERO S. Cesareæ Maiestatis Mathematico Celeberrimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Non est quod te detineam multis , ô Literatorum Decus. Mitto ecce munusculum, quod si gratè acceperis, plus æquo fuero consequurus. Haud sanè id est, quod mereatur in tuas manus incidere ; sed cùm non ea sim fœlicitate, vt quidpiam melius proferam, spero de tua humanitate, vt quàm hîc testor obseruantiam, haud iniucundam habeas. Suppressissem lubens hunc partum, qui in priuatos amici vsus, nõ in hanc lucem quæsitus fuerat: verùm cùm alea iacta sit, superest locus excusationi, qui emendationi non pater. Semel iterùmque memineram tui in illa Epistola. Fecissem fortassis ampliore elogio, si vel leuis suspicio fuisset rem olim typis mandatum iri. Sed spes est fore, vt candor tuus, quidquid id est, consulat boni. Typographi error præ cæteris fuit, vbi posteriore loco facta est tui mentio, nempe lituras, si quæ erant in *αυτογράφοι*, parùm obseruauit: verumtamen quæ ad calcem est apposita *επιγραφὴ*, vt legendum sit indicabit. Quod spectat ad Obseruationes, illæ & compriores prodire, & instructiores potuerant; sed quæ sunt huius generis, nisi simplicitate placeant, non est omninò quòd euulgentur. Ceterum copiam à Schickardo nostro tibi iam existimo factam meam illius Obseruationis circa Eclipsin Solis nuperam diei x. Iunij, &c. *residuum habetur sub Titulo Mercurius in Sole visus & Venus inuisa, Excerpti nomine his exceptis.* Sed finem facio, ne morosior sim, iam enim sentio, quam te meis nugis præter institutū detineam. Tu me ama, Præclarè Vir, qui excellentis tuæ virtutis sum obseruantissimus. Dabam Parisiis VI. Kalend. Septemb. an. Ætæ vulg. M. DC. XXX.

Raro Viro, & Amico sincero VVILHELMO SCHICKARDO, lingue Sanctæ apud Tubingenseis Professori Peritissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Dies aliquot sunt, mi SCHICKARDE, ex quo amicus ille noster vir singularis, Elias Diodatus misit ad me literas tuas cum

adiuncta obseruatione Eclipsos Solis nuperimæ. Obseruationem eandem abs te missam habueram iam antea Grotij nostri nobili manu. At causa duplex, quòd responsum in hanc diem distulerim: vna, quòd cùm ipse ad eundem Diodatum obseruationem Eclipsos meam tibi resignandam misissem, crediderim fore, vt non auide, languidèque eam expectares: Altera, vt libellum istum ad te simul transmitterem, quando & illum te lubenter visurum esse significaras. Quod ad Eclipsin itaque spectat, factum iam est operæ compendium, cùm interuentu amici nostri videre iam potueris quidquid fuit in illa mea obseruatione præcipuum. Idem etiam poterit tibi ex adiuncta Epistola, quam ad Keplero scribo, constare; cùm eo sine liberam à sigillo faciam, vt possis totam pellegere. Erit fortassis quòd præter Eclipsin libenti animo conspicias; Id si ita sit, tuo vttere iure: nam illud ad te simul scriptum volo; Cura solùm vt deinceps & Epistola & adnexum aliud libelli Exemplar ad Keplero quam-primùm detur; sed sic tamen vt tua intercessio addat pondus munusculo. Scilicet, nisi te excusante, qui communis amicus es, non erat, quòd hunc virum tantum, tam ardentè interpellarem. Maiori vtor erga te licentia; sed nota mihi tua humanitas, ex qua meritò hæc mihi libertas. Plurima occurrunt, quæ digna sint veniã; sed tu ad illam impertiendam etiam non rogatus propendes. Hinc quod attinet libri argumentum, cùm vnà opus esset liturã, id tibi tamen fidenter sisto; quasi non esset, quo offendereris. Quare & quidquid iudicaueris, scito id mihi, cui tuus candor perspectus est, acceptum fore. Quamquam miserebit me tui, si ea te fortè patientia teneat, vt velis rem cognoscere. Etenim eæ nugæ sunt, quarum me penè & piget, & pudet. Verùm tu omnia, vt videbitur. De Parhelio, quod memoras, doleo id fuissè Amsterodami infœliciter aded procuratum, vt nudum & sine delectu excerptum mea ex sententia nomine meo circum-latum sit. Prolixa enim Epistola fuerat à me ea de re scripta, quæ si sua serie fuisset excusa, non aded me ridiculum, quantum coniector exhibuisset. Probas tu quidem; at ego, dum id facis, affectum tuum sic agnosco, vt nihilominus sentiam, quàm præter mentem res acta sit. Sunt hîc amici, qui me conquerentem de euulgatione illa cum audierint, requisierint Epistolam, quam & curarent imprimendam. Nisi ea adhuc sub prælo esset, exemplum ipsius ad te mitterem, sed occasione proxima id fiet. Quod de reliquis illis meis Exercitationibus rogas, cur non iam in lucem prodierint, in causa sunt tempora, & mores. Libertas in illis mihi paulò maior quàm ferat rerum præsentium conditio. Tamen si enim sic tempero omnia, vt calumnias præoccupem; nondum tamen sum aded fœlix, vt satis æquos iudices nanciscar; quare Saluti consulo, dum & seruire temporis studeo. Parùm abfuit quid Prodromus ille, quòd solita approbatione non prodiisset præmunitus, excitaret Tragœdiam. Quidnam putas, Sperari debuit de reliquo illo apparatu?

Itaque

Itaque faciem rerum aliam, melioremque sortem exspecto, quæ nisi mihi adfuerit, mihi cecidero, & Musis. Habeo & alias Commemorationes in Philosophiam Veterum; sed nempe mihi & Amicis habeo: quæ enim vulgò laudatur, & placet generis longè alterius est. Sed ad libellum redeo, in quo videbis Observationes, quarum mentionem feceram tibi superioribus literis. Ego, cum illas percurrerem, deprehendi etiam illam de Occultatione Stellæ in gena → quam literis ad te datis inserueram. Tu, quod literas onerârim descriptione superuacanea, lapsui memoriæ tribues; neque enim illam Petriscio comunicatam imaginabar. Nunc quod nullam ibi descriptionem legam obseruatæ à me Gratianopoli altitudinis Polaris, non pigebit obseruationem hinc attexere, quæ habita est per Gnomonem magnitudinis haud vulgaris. Itaque ipsam peregi Gratianopoli, anno 1625. die Iunij 21. (in cuius Meridie præcisè contigit Solstitium) opera adiutus optimi illius Valesij, cuius mentio fit in libello. Negotium totum peractum est in Sphæristerio amplissimo, cuius fastigium sex Orgyis, Parisiensibus-ve toisis esset eminentius. Imprimis verò diebus aliquot præcedentibus regulâ ablatâ ex summo fastigio reposueramus laminam, in qua prius paratum fuerat rotundum foraminulum. Ex inferiore foraminis parte demiseramus perpendiculum & in subiecto pavimento notaueramus casus punctum, Libellato pavimento Meridianam duxeramus lineam ex illo puncto versus Boreâ (tabulâ nempe ad hoc aptatâ.) In trabecula leuigata expresseramus intincto filo rectam lineam, trabeculamque sic refeceramus, erexeramusque, ut alterum lineæ extremum prædicto casus incumberet puncto, alterum attingeret inferiorem partem prædicti foraminuli, quæ pro yertice styli haberetur. Scilicet fidendum non fuerat extensilis, contactusque fili longitudini, è quo plumbum dependisset. Denique prædictam lineam, seu altitudinem styli emensi fueramus repetitione particularum subtilissimè diuisarum in pede aurichalcico, repereramusque eam esse eiusmodi partium 6469, Omnibus autè apprimè instructis accedentèque prædictâ meridie, Obseruaturi adfuiimus, notauimusque breuissimam umbram, seu punctum limbi propinquioris lucis foraminulo traiectæ in Meridiana linea; ac emetientes distantiam ipsius à prædicto casus puncto, illam deprehendimus prædictarum partium 2541. Quocirca ex proportione illius styli ad hanc umbram rectam, deduximus angulum altitudinis superioris limbi Solis 68.gr.min.33.sec.20. seu centri semidiametro detracta 68.gr.18.min.30.sec. Et quia vnum minutum parallaxeos videbatur restituendum, habuimus correctam Solis altitudinem 68.gr.19.min.30.sec. Unde & deducta exinde maxima Solis declinatione 23.gr.31.m.30.sec. Restitit altitudo Æquatoris 44.gr.48.min. Ac proinde altitudo Poli Gratianopoli 45.gr.12.min. Illâ præcedente Æstate per Quadrantem Bipedalem obseruaueram vno minuto breuiorem. Diameter porro foraminis in tecto fuit prædictarum partium 88.grad. Diameter Eclipseos lucis in pavimento breuior earundem 690.gr.

longior 736. grad. Vides quod meum Machinamentum: Sed & vide cum dicere de Eclipsei initio cœpissim, quanta sit facta excursio: Quamquam ecquid necesse fuit adicere quidpiam de comparatione Obseruationum Eclipseos nostrarum; cum tu abundè sis perspecturus quid in tua excellat, quid in mea deficiat, & ego etiam id satis peruideam. Quæso te solum, ut significes occasione proxima an non putes differentiam longitudinalem hanc urbem & Tubingam inter, inde colligi quatuor proximè minutis temporaneis breuiorem, quam Tabulæ etiam Rudolphinæ habeant. Obseruationes alias requisii; sed Obseruatores, quos noueram, oscitantes aded fuerunt, ut vel prorsus, non obseruarint, vel obseruationes eas transmiserint, quas pigeat tibi impertiri, Scripsit ad me Golius noster ante duos menses, fuisse se tempore Eclipseos in itinere; ac proinde illam obseruare non potuisse, verum promisit se conquisiturum obseruationes vbique omnes, si quas nancisci valeat, quas ad me deinceps mittat, Id si fecerit, statim illas tecum haud gratè communicabo. Circa Orientaleis verò obseruationes, de quibus illum tui causâ rogaram, postquam exposuit occupationes, quibus districtus teneretur, hæc verba subiunxit. *Primo quoque otio, quod nactus fuero locorum aliquot celeberrimè longitudines & latitudines ex probatis Authoribus doctissimo viro, Domino Schickardo, cuius certè in exoticis illis rebus iudicium, & eruditionem admiror, suppeditabo.* Urgebo adhuc magis illum proximis statim literis, existimoque si tibi ad illum scribere quidpiam vacauerit, rem non inutilem futuram. Cæterum si fortuna voler, potero fortassis & ipse breui tempore te ex Oriente adiutare: Cogito enim Constantinopolim, Alexandriam & alia illa celebria loca eo fine inuisere, ut præ cæteris organis instructus Quadrante aurichalcico, quem (Radio duobus Pedibus longiore) Villebrordus ille Snellius amicus meus singularis, dum esset in viuis, confici mihi curauerat, insignis quasdam Obseruationes, quantum licebit, perficiam. Discedere spero proximo Nouembri, unâ cum viro illustri, meique impensè amante Comite Marchavillæo, qui eo tempore ad eas oras est Orator nomine Regis Christianissimi concessurus. Id perscribere, si videbitur, ad Keplerum poteris (oblitus sum enim literis ad illum hoc inserere) ut si fortassis illic gentium opellâ meâ uti velit, significare valeat. Tu verò mihi præcipuè munda, si quid meâ egeas industriâ: ac si quis fortè apparatus faciendus esse videbitur, curâ ante finem Octobris Literas tuas accipiam. Vale interea & me porrò ama. Parisiis vi. Kalend. Septemb. M. D. C. X X X.

Viro virtutis æternum spectanda GALILEO GALILEI, Magni Hetruriae Ducis Mathematico,

PETRVS GASSENDVS S.

Non Scripsi ad te, Vir illustris, ex quo mihi si Obseruationem Eclipseos Lunarum anni 1628. & grates simul, quas potui, persolui, pro

promissis ad me tuis illis præclaris voluminibus. Scribo iam rursus, occasione & Eclipses illius Solaris, quæ 10. Iunij nuper accidit, & libelli huius qualiscumque, qui quod prodierit meo nomine, haud debuit tibi esse ignotus. Circa Eclipsim itaque eodem usus sum apparatu, quo circa illam, quæ contigit anno 1621. & de qua etiam ad te scripseram; nisi me mea memoria fallit. Verum circum vsurpauit duplo propemodum maiorem, qui cum certiore me fecerit quantitatis Eclipses; cætera tamen incerta reliquit, præter momentum, quo Eclipsis cœpit. Hinc duo illa, quæ pronuntiare de hoc defectu possum, hæc sunt, Vnum Eclipsim nobis cœpisse in hac Ciuitate Sole adhuc eleuato 14. gr. 40. min. hoc est hora 6. min. 16. Alterum obscurationem Solis maximam fuisse digit. 11. min. 32. Cætera verò, vt, vestigium primum Eclipses apparuisse in circulo circa Telescopium superiore dextra parte 35. grad. à supremo circuli puncto; Medium Eclipses contigisse Sole alto 6. grad. 20. min. seu hora 7. min. 11. Limbum exteriorem falcis illustratæ fuisse tum minorem semi-circulo 10. grad. Solem occumbentem hora 8. fuisse adhuc obscuratum digit. 1. & si quæ sunt huiusmodi asserere non perinde ausim. Vt cumque sit, indico omnia, quod hoc modo nõsse nihil noceat. Ad libellum quod attinet, is non est, qui mereatur tibi bonas aliquot subducere horas. Habe illum solùm, vt pignus continuæ meæ in te obseruantia, ac testimonium memoriæ iugis, qua te absentem veneror, & affectuissimè complector. Spero me Constantinopoli circa natalitia futurum. Tu si mea obseruatione illuc, Alexandria, aliis-ve in locis Orientis indigeas, aut ante discessum significa, scilicet ante initium Nouembris, aut cum illuc appulero destina ad me literas apud illustrissimum, qui-cum eo concessurus sum, Christianissimi Regis Oratorem. Videlicet vbivis gentium habebis me semper & obseruantissimum, & amantissimum tui. Tu me modò ama & maximo Artium, literarumque ingenuatum bono æternum. Viue & Vale. Parisiis 111. Kal. Septemb. M. D. C. XXX.

PETRVS GASSENDVS
HENRICO RENERIO S.

AMplius mensè est, mi RENERI, ex quo accepi tuas literas vnà cum exemplo tuæ Analyseos in elegantissimo Poëmate expressæ. Nisi statim responderim, in causa fuit exemplum libelli, quod volebam attere. Et si neque illud iam accipies cum his literis, quod eius moles et si non magna, vectorem tamen alium postulârit. Quocumque id tempore accipies, peto non tam vt librum legas, quàm, quod sit meus, illum asserues. Quod enim mittam, non libri valor, sed amor in me tuus facit, quem vt demerear, nolim occasionem tametsi leuem prætermitti. Commendas miro quodam elogio, quod ego de Adolescentum institutione rescrip-

Gassendi Epistola.

seram. Desiderarem in te candorem, nisi sat mihi cognitus esses. Itaque id malo sic interpretari, vt affectus in me tuus tale iudicium extorserit. Ego enim satis agnosco, quàm nullam promereatur laudem quidquid prodire demùm potest meo ex ergasteriolo. Parce proinde affectui, qui ille tibi imponere potest. Dum sentias me facere ingenuè, si quid præsertim rogatus ago, non est quare cum illo exclamem, Ecquid erit præmij? Scribis fore, vt deprehendam rationem Analyseos ex appicto schemate. Peruideo quidem forte aliquid; at longè abs sum vt arborem tantam ad radices vsque intimas perfodiam. Qui enim vereor, ne post sudores nihilo Dauo oculatior sim, rem totam ex te discere, quàm ex me coniectari malo. Quamquam duo sunt, quæ me remorantur, ne id officij à te postulem. Vnum est si importuna, laboriosaque res fuerit: præstat nempe vt bono caream, quàm vt te malo afficiam, Alterum, si fortè hoc totum abs te inuentum artificium edi in lucem debeat; quippe inofficiosum esset cognoscere rem præmaturè velle; & si quid fuerit in arcanis, amicitia iure id exigere. Alius sum longè, quàm vt amicum, nisi propendentem impellere velim. Quare sic te oratum puta, vt tamen intelligas me nihil nisi tuo Genio bono conspirante efflagitare: meque eum habeas, qui nisi quid præstes, nihilominus animatus sum. Cæterum non hæreo, quin res digna sit, quæ in publicum prodeat: sufficit enim tuum esse inuentum. Et multos quidem huc vsque habemus, qui simile quidpiam tentârunt: sed neque omnium, neque vndique videtur fœlix successus fuisse: Vnus in id præ cæteris generosè incubuit Ramus: sed vt præsentio Methodus tua generalior est, neque syllogismos dumtaxat inquirat (& certè mirum videri potest, cur vir aliàs magnus, cum vehementer ad eum Aristotelem improbare, ita se tamen adstrinxerit illius in ratiocinando Analyticis Figuris, & Modis. Mens quippe nostra solertior est, quàm vt tam arctis limitibus contineri sese patiat. Mille aliis formis ex currit, quam obrem alio Hercule, aliisque nodis ipsi est opus. Hæc vt spero varietas est, quæ Artem tuam commendabit. Et enim res parui momenti non est, Ingenium humanum tam variè luxurians ita detinere, vt suos excursus omnes agnoscat. Atque hoc quidem mirum videtur, cur artem in eo inueniamus, quod sine arte plerumque est factum: Neque enim puto Vallæum, dum carmen illud condidit, cogitasse de artificio, quod tu in illo adinuenisti. Sed nempe Mens dum sui est compos, est sibi ipsi suprema ars; si quidem ipsa naturæ sponte non operatur inordinatè. Infantes etiam syllogismos texunt, & pueruli, quod miratur Plato, scitè ad quæ sita respondent. Quidni faciant! cum vt in Plantis & cæteris rebus facultates naturæ omnes functiones suas eleganter obeunt, sic Animi facultas in nobis non possit ex se non præclare suas agere vices. Videlicet tam naturale est Homini ratiocinari, quàm videre, quàm respirare, & quæ Logica sese menti profitetur succurrere, non tamèn facit

D vt

vt propterea ratiocinetur perfectiùs, sed præstat solùm, vt quibus modis ratiocinatur, animaduertat, Neque hoc dico, quasi contendam artificium tuum inutile propterea futurum; sagacitatem potiùs commendo, qua intimos vsque Animi sese ignorantis recessus penetrare aggredieris. Tamet si verò, quod ad Praxin spectat, sublimia quædam ingenia illud non requisierint; non dubium tamen quin seu mediocria, seu quæ sortis infimæ fuerint, inde plurimùm adiutentur. Generosæ arbores sunt, quæ sponte sua sursum nitantur, verùm sunt semper imbecillæ, quæ indigeant regimine. Hinc, vt Senes egent specillis, quibus iuuenes non vtuntur; ita Mentis minùs viuaces iis subsidiis indigent, quibus florentes commodè carent. Sed ad Theoriam quod attinet, inutilis, quantum coniector, Ars tua ducenda non erit, nisi Artes ingenuæ omnes superuacaneæ censendæ sint. Quid enim Geometria, quid cæteræ aliud faciunt, quàm vt ea speculemur, quæ iam in natura consistunt, sed quæ nisi illæ monstrarent, non essemus obseruaturi. Nimirum semper Triangulus omnis treis angulos habet, duobus rectis pareis; neque aliud Mathesis facit, quàm aperire oculos iubet, vt rem sic esse aduertamus. Porro Ars tua etsi non faciat vt Animus variè operetur, præstabit tamen vt animaduertat quàm operetur variè & cum voluptas magna sit ea cognoscere, quæ Mathematicæ reuelant, spero fore, vt Animus mirum in modum delectetur, cum ipse sibi fuerit reuelatus, & quod oraculo iubetur, se in seipso sic nouerit, vt qui agendo Protheus est, nulla se ex parte contemplando lateat. Ego itaque nisi graue sit, & nisi Artem facere publici iuris cogites, quid hoc totum sit lubenter cognoscam. Accipies ecce cum his literis exemplum meæ ad te illius circa Parhelia epistolæ in hac ciuitate excusæ. Siquidem cum neque prostant, quæ requirebantur excerpti illius Amsterodamensis exemplaria, neque Excerptum ea forma esset, quæ mihi satisfaceret, passus sum eam quam hîc agnosces Epistolam typis mandari. Cogitaram exemplum nullum in Hollandiam mittere, ne id cognoscens Typographus ille Amstelrodamentis tibi succentere, at peruidi tandem tuâ interesse, vt qualiscumque res foret, tuas in manus perueniret. Itaque ad te vnum mitto: si nihil obstare iudices, quominùs res euulgetur, exempla alia pro Amicis mittam. Tu benè Vale, & hoc quidquid est, ita accipe, vt me studiosum tui agnoscas. Dabam Parisiis postridie Non, Septemb. M. D. C. X. X.

Viro eximio & Amico singulari IACOBO GOLIO Apud Leydenfis & Matheseos, & linguarum Orientalium Professore meritissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Non ego conqueror, mi GOLI, quòd tamen serò mihi rescribas. Tu succentere potiùs deberes, quòd adeò tardè tibi respon-

deam: Sat enim noui, quàm tu variis occupationibus detinearis; cum ipse sim aut penè nullus, aut etiam prorsus inutilis. Sed amicitia vtamur iure, quod quantacumque excusatione debet esse superius. Quippe maius bonum amicitia est, quàm vt amicis adimat quiduis agendi libertatem. Hinc possem deprecari veniam, prætexeréque seu negotia, quæ responsionem duos propè mensis remorari potuerint. Verùm ago longè candidiùs, quàm vt vel me peccasse putem, vel te eum habeam, qui tibi propterea satisfactum ad vnguem velis. Eodem te affectu teneri confido; quare & ago liberiùs. Profectò verò si tu is esses, qui quod videris parùm curiosè amicitiam colere, aduersum me offendereris; aut ego forem ita delicatus, vt ex te quælibet officia vellem punctatim exigere; præstaret longè nullam inter nos intercedere amicitiam. Quorsum enim hoc diuinum ligamen, nisi vt vita iucundiùs degatur, dum se amici mutuis iuuant, delectantque officiis? Et verò si vnus ex alio quidpiam coactum exegerit; tum voluptas intercidit, quæ ex amico requirebatur. Libera esse debent omnia; & nisi quis concedat amico, vt tum solam operam reponat, tum ea nihil habuerit molesti, is iam amicus verus non est: Scilicet voluptatem suam eius affectat incommodo, quem vult sibi esse amicum. Ego itaque, dum tu non rescribis, cogito nondum adfuisse tempus, quò id faceres commodè; certus te id tum præstiturum, cum penitus vacauerit, neque res fuerit importuna. Tu de me idem existima, sic enim deum amicitiam eo, quo esse debet, tuebimur sine. Nescio porro an adhuc tibi redditum sit Exemplum libelli, qui nupèr prodiit meo nomine. Curauì certè ab aliquot diebus, vt illud vir clarus, & Collega tuus Andreas Riuetus tibi consignaret. Seu habeas iam, seu sis habiturus; quæso vt solùm habeas. Studia tua grauiora sunt, quàm vt diuertas ad taleis nugas Satis est mihi si hoc, quaecumque affectus mei pignusculum, contingat tibi non iniucundum. Accepi lubens, quæ de studiis tuis voluisti mihi innotescere. Mea illa Arabica intermissa potiùs, quàm dimissa sunt, expectatione Dictionarij, quod neque prece, neque pretio comparare hactenus licuit. Vide quàm gratum faceres, si Raphelingiani illius exemplum operâ tuâ recuperarem. Vnum hîc fuerat conditum in Bibliotheca Thuana, quod habere mihi licuisset; At præhabuit Salmasius noster, qui & in Burgundiam illud derulit. Superauì iam pridem omneis Grammaticæ molestias; si Dictionarium habuero, en quid mihi iam incidat, quod Arabisimi maiorem spem faciat. Habemus hîc virum illustrem Comitem Marchæ-villæum, qui Regius Orator proximo Nouembri Constantinopolim discessurus est. Is cum me amet & nescio quid de studiis meis conceperit, testatur sibi esse in votis, vt ego illuc vnâ concedam ad peragendum Observationes, quascumque lubuerit, & licuerit. Itaque iam penè constitui, sic generosè inuitatus, & virum sequi, & cumprimùm ad eas oras appulseto Arabicam linguam
ita

ita colere, vt ad quaecumque Grammatices studium conuersationem adiiciens, sperem me tandem aliquid eruditionis consequuturum. Tu seu illic opellâ mea fortassis indigueris, seu gnarus locorum, & rerum illarum directorium mihi quoddâ impertiri haud graue habueris; poteris aut ante Nouembrim hûc rescribere, aut cum illuc peruenero, apud illustrê Oratorem literas ad me destinare. Ego si illic quidpiam obseruem, quod tibi fore suspicer gratum, haud inuitus communicabo. Nunc, quod spectat ad obseruationem nuperæ illius Eclipseos, quæ 10. Iunij contigit, doleo te sic fuisse districtum, vt eò animùmque, manùmque intendere non vacauerit. Obseruauit ipse, vt potui, in hac ciuitate eodem penè modo, quo descriptam habes in libello obseruationem aliam Solaris Eclipseos, quæ contigerat ante 1x. annos. Itaque nobis hæc Eclipseos cœpit prædicta die 10. Sole adhuc ad Occidentem alto 14. grad. 40. m. seu hora 6. min. 16 $\frac{1}{2}$. Digiti Ecliptici fuerunt 11. cum mip. 32. & hæc duo quidem satis exquisitè. Nam & Telescopium præclarum, & circulus, quo excipiebam Solis radios, eius erat diametri, quæ parum à Pedibus duobus Parisiensibus abesset. Minus exquisitè cætera notauit, saltem vt perinde velim fidere: Vt, quòd vestigium primum Eclipseos apparuerit supernè ad dextram, & à verticali puncto circuli gradibus 35. quòd Eclipseos dimidiâ fuerit Sole adhuc eleuato 6. grad. 20. min. seu hora 7. min. 12. quòd falx illa residua lucis non produxerit cuspides ad semi-circulum vsque, sed defecerint hinc inde gradus 5. proximè. Quòd cum Sol hora 8. sub horizontem mergeretur, foret adhuc obscuratus digit. 1 $\frac{1}{4}$ & si quæ fuere eiusmodi. Obseruationes aliquot eiusdem Eclipseos accepi deinde ex aliis locis; At eæ non sunt, quæ mihi videantur alicuius esse momenti. Vnica est Schickardi nostri peracta Tubingæ, quæ comunicari mereatur, tametsi vt hîc nobis ventus, sic illic nubes interuenerint, quæ plurimum inturbârunt. Quæ igitur ille notauit, duo ista potissimum sunt; Primum cum ☉ esset adhuc altus 8. grad. 35. min. seu hora 6. min. 56. defectum fuisse digitum 1 $\frac{1}{4}$ cum inclinatione diametrorum ad verticalem grad. 40. Secundum, in maxima obscuratione falcem residuam non occupasse omninò digitum dimidiû; tuncque extremas cuspides circa Diametrum Solis fuisse, argumento, quòd diameter Lunæ fuerit Solari amplior. Cum meam vnius obseruationem desiderare visus sis, vides vt ipsi ἐν πείρῃ, Schickardeam adiciam verùm id ago tantò lubentiùs, quantò comperit habeo rem tibi iucundam futuram, vel eo nomine, quòd Virum illum plurimi facias. Certè & ille te meritò colit, & ea sibi semper de tua humanitate pollicetur, quorum feceram illi spem. Proximis suis literis, postquam me alia quædam rogauit, ecce quid inseruerit. *Quid item Golius ille Arabismi Phoenix! Anne promissis stabit, & pro me Poli quasdam eleuationes vel longitudes è libris suis Orientalibus exerpit? Sic tardè procedent mea Geographica, ob lentam conquisitionem ex tot locis.* Hæc descri-

Gassendi Epistolæ.

bo, vt cum vacarit in virum humanissimum, neque erga te futurum ingratum, id officij colloques. Nisi ego hîc fuero, aut ipse ea de re ad illum dare literas poteris, aut vestratis Grotij vti operâ, qui sæpe cum illq per literas agit. Vnum superest, quod te velim, nisi sim molestus, fieri exoratum. Nosti vt Snellius longitudinem Rhiulandici Pedis descripserit olim, ex Prototypo, distinxeritque in parteis 1000. Optarim ergo, si Snellianus typus reperiiri valeat, digneris ipse exprimere longitudinem illius in regula, curarèque, vt ad me ante discessum deferatur. Nisi Pes ille inueniri possit, prostat semper Publicus typus, ex quo ille desumpserat: inde igitur deducere posses. Si Pedem hunc habuero, cogito illum mecum deferre cum Parisiensi, cumque Romano, quem cum Vestrate non consentire (quiquid præclarus, & amicus vir argumentando collegisset, indubia fide reperi) vt si in illis Regionibus vestigia quædam reperero longitudinum Itinerariarum, aut alia quædam, quæ mensurarum designatione indigeant, id adnotare, & exquisitè & mensuris insignibus valeam. Seu Regulam porrò, seu Dictionarium, seu aliud ad me mandare voueris, aut credes docto Aquilio, precaberisque, vt ad fratrem suum in hac Ciuitate degentem transmittat; aut consules præclarum Riuetum, cui & salutem dices plurimâ Salutat te Luillierius meus, salutat & Gabriel Sionita, cum vterque te suspiciat, amèque, & sui mentionem tuis in literis gratissimam habeat. Mersenus noster ex Spadanis Aquis nondum rediit. Midorgius cupit te salutatum, ac abs te amari mirè satagit. Si amaueris, deuineris tibi virum sanè non immerentem. Existimo quas ille tibi meo interuentu literas dedit, fuisse iam pridem tibi redditas; cum vacauerit, id significabis. Interea Vale & me semper ama, Parisiis postridie Non. Septemb. M. D. C. X. X.

Singulari prorsus Viro ERYCIO PVTEANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Longum tempus est, mi PVTEANE, ex quo non dedi ad te literas, do iam, sed breueis; at breuitatem, quos simul do supplementi libri. Tametsi libros dare quî possim, cum reponendo impar sim? Videlicet quæ abs te tuli haud alia ratione compenso, quàm χρυσία χαλκείων, ἐκ τὸ μὲν ἐννεαβίον. Attamen tu age te ipsum, hoc est virum humanissimum: ita demum tibi ex te, quod ex me nunquam, fiet satis. Non multi sanè sunt Alexandri, vt tibi sint cum paribus omnia. Demittendum tibi ex tanto fastigio, vt te aliqui consequantur. Quod me attinet, postulo, vt nihil meum cognoscere velis, quin sis paratus ignoscere. Et si longè satiùs, vt opinor, fuerit bonas horas non perdere in peruidendis rebus malis; flocci putà, & nihili. Mitto scilicet, quia munusculum, quaecumque est, rependere debeo; at sentio interea vt sub lima tua stare meæ nugæ

D 2 non

non possint. Verùm tu ipsas quæso sepone, & meum erga te affectum, vt ille est ingens, solum æstima. Si quidpiam olim habuero præclarior, & illud tibi deuotum erit. Perge me solum amare, vt facis. Is sum, qui vt virtutem tuam maximi facio, & meritò; sic amorem erga me tuum, partem maximam beatitatis duco. Discendam breui vt spero, Orientis loca inuisurus: Vide si quid officij illic Gentium præstare possim, Penes te imperium; penes me obsequium, & obseruantia perpetua. Parisiis. iV. Id. Septemb. an. M. DC. x x x.

*Insigni Viro THOMÆ FIENO
Professori Medicinæ apud Loua-
niensis Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Accipies, mi FIENE, cum hoc Epistolio Epistolæ ingentis exemplum. Tu breuitati ne succenseas; cum nihil sit necesse bis esse prolixum. Fortassis quoque pluribus aliàs, quàm par fuerat te interpellauit. Verùm quæ ex me, sic consule omnia, vt me semper habeas obseruantissimum tui. Etiam, atque etiam Vale. Saluto semper præclaros Viros. Parisiis iV. Eidus Septemb. M. DC. x x x.

*Reuerendo, & Claro Viro AVBERTO
MYRÆO, Antuerpiensis Ecclesiæ
Decano,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quodnam de me iudicium feres, MYRÆE Præclarissime? Sanè si spectes diuturnum silentium, erit quòd in me, vel fastidium, vel obliuionem tui suspiceris. At pigrum bouem me cogita, & tum me, vt reuerà sum, sine fraude, dolòque accipies. Absit nimirum, vt qui te habeo, veneròque velut Parentem, mente semper te non complectar; quantum-vis mihi seu lingua hæreat, seu calamus torpeat: cæterum autem nôsti, vt & sacer cultus sentiendo, quàm fando euadat angustior. Verùm hoc non dico, vt me penitus excusatum faciam (sat enim culpam sentio) Sed vt tua illa humanitate læsa, ignauia huic meæ non planè succenseat. Scilicet tu ea in me voluntate animatum te præstisti, vt quibuscumque modis possum, animi gratitudinem facere debeam non intestatam. Itaque iucundè accipies eam, quæ Animo semper infidet recordationem suauissimam tui; & veniam dabis, quòd illam tester per literas tantis interuallis. Accipies vnà cum his literis libellos, nescio quos: Habe illos, quòd mei sint, non quòd offerri tibi mereantur. Non tu illis indigebas; sed officij mei fuit leui saltem munusculo tuum illud grande donum pensare. Inuisam fortè intra paucos mensis Orientalis Ecclesiæ (cogito enim

dare me in comitatum Illustrissimi, qui illuc concessurus est ad Portam, Regij Oratoris) Vide, num destinatis illis à te præclaris operibus subsidij quidpiam fuero collaturus. Id certè mihi sic mandare potes, vt sperare me debeas obsequentissimum futurum. Tu benè Vale, & salutem multam Nepoti tuo dici patere. Parisiis iV. Eidus Septemb. M. DC. x x x.

*Præclaro Viro CASPARI GE-
VARTIO Antverpiensis πολιτείας
Secretario, Musarum alumno, Amico
sincero,*

PETRVS GASSENDVS S.

ET abs te quoque postulo veniam, GEVARTIO Mellitissime; quòd tam serò salutem dicam. Profectò nisi humanitas rara, qua me præsentem complexus es, absentem quoque prosequatur, est quòd me infelicem putem. Qui nihil enim exhorreo magis, quàm ingratitude notam; possum tibi iam ex tanto silentio ingratiſſimus apparere. Sed spero nempe, vt quem immerentem in amicitiam cooptaueris, nec demerentem auerſeris. Bis hac ratione beaueris me, cui nihil tua beneuolentia potest esse antiquius. Spondeo interea tibi maioris imposterum diligentia fidei, quam & volo, hisce libellis, quos ad te mitto, oppigneratam. Excusationem nullam prætexo; quid attineret enim mittere? Satis est, si te deprecet, & manus hoc, qualecumque est, velut Symbolum obseruantia affectusque mei accipias. Attexo potiùs coniecturam, quæ mihi nuper, dum præclara illa, & cedro digna Electa tua percurrerem, in animum inducta est. Ea est circa obseruationem insignis viri Claudij Puteani tuis insertam ἀνδολογικῆς. Ago id porrò tantò fidentiùs, quantò & rem spero tibi gratam fore, & à viri illius clari opinione dissentio, non inuitis ipsius ingenuis, ac eruditis Filiis, quos mihi semper coniunctissimos, & habeo & habere volo. Locus itaque illi explicatur ex Epistola Ciceronis xix. lib. v. ad Atticum, *Etiam, atque etiam Vale de Parrone, &c.* Contenditque legendum esse, *Etiam, atque etiam Vale die Patroni, & tuis condiscipulis. Qua de Tarentinis in militia laboranti, ea tibi grata esse gaudeo.* Videlicet propter amorem, quo Atticus fuerat testatus filiolum se diligere, præscribere illi Cicero videtur, vt valere iubeat illam Epicureorum Sectam, in qua nulla, ὅπως τὰ πικρὰ σορῶν φυσικῶς, comprobetur. Ego hanc interpretationem subtilissimam iudico: Verùm videtur mihi locus aliàs satis planus, nimirum distorqueri. Certè si illam adhortationem Cicero in mente habuisset, ipsam fecisset magis perspicuam. Vt taceam illum cum Attico semper egisse longè modestiùs, quàm vt vllam ἀποσιωπῆς, à Secta ipsi imperaret. Prætereo familiarem illam conclusionem Epistolæ, *etiam, atque etiam Vale.* Cui veluti post-scriptum quoddam adtextum illud fuisse videatur

de

de Patrone, &c. & maximè quidem cum Epistola, quæ paucis valde versibus capita multa complectitur, velut subsultim fuerit conscripta. Adde explicari non posse, qui fuerint illi Tarentini pro Parietinis, vti pridem legebatur, repositi; quæ illa item militia, in qua Cicero laborarit; quid illud demum quod egerit. Quamobrem puto alia ratione quaerendam isti loco lucem, existimoque si in Melite pro in militia legerimus, ac Parietinarum vocem antiquitùs lectam retinuerimus, sensum ipsius clariorem futurum. Epistolam nempe hoc modo conclusam, *Etiã atque etiã Vale. subiecerit Cicero, de Patrone & tuis condiscipulis* (supple, aedum quæ dicenda post-scripto hoc habeo) *Quæ de Parietinis in Melite (nimirum sitis) laboravi, ea tibi grata esse gaudeo.* En verò rationem meæ coniecturæ. Certum est ex iis ædibus, quas Epicurus moriens Sæctatoribus reliquerat suis, aliquas ita collapsas fuisse per ducentos, & amplius annos, vt Parietina dictæ fuerint. Cum illas verò exædificandas Areopagitarum Decreto C. Memnius obtinuisset, reclamârunt Epicurei, ac Patro ipse præ cæteris. Vide si placet Epistolam familiarium primam lib. xiii. quam Cicero, cum esset Athenis scripsit Mitylenas ad Memnium. *Cum Patrone Epicureo mihi omnia sunt, &c. Is igitur Patro, cum ad me Romam literas misisset, vti te sibi placarem, peteremque, vt nescio quid illud Epicuri Parietinarum sibi concederes, nihil scripsi.* Et statim post: *Idem, vt veni Athenas, cum idem, vt ad te scriberent, rogasset, ob eam causam impetrauit, &c. & rursus. Quamquam Patronis & orationem, & causam tibi cognitam esse certò scio, honorem, officium, Testamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phædri obestimationem, sedem, domicilium, vestigia summorum Virorum, sibi tuenda esse dicit.* Cæterum cum Epicurus præter Hortum, & adiuncta non alias ædeis suo testamento sæctatoribus reliquisset, quàm quæ erant in Melite (quod quidem fuit ex Suida Cecropiæ tribus Oppidum, & in quo ἀλεξίκαλον, ex Fauorino, Herculis templum) perspicuum videtur Parietinas illas alias non fuisse, quàm Melitenses. Locus exstat apud Laërtium lib. x. in Epicuri testamento de ædibus eiusmodi: *Τὴν δὲ οἰκίαν τὴν ἐν Μελίτῃ, παραχέτους ἀμιώμαχον, ἃ Τιμοκράτης ἐνεκεν Ἐρμάχου, ἃ τοῖς μετ' αὐτῶ φιλοσοφῶσιν, ἕως ἂν Ἐρμάχου ζῆ.* Redeo ad illam Epistolam, in qua & Memnium Cicero hortatur, vt tollendo illo Areopagi Decreto consentiat, vel ipsius Attici causâ. Eius verba sunt, *Pomponium Atticum sic amo, vt alterum fratrem. Nihil est illo mihi nec carius, nec incundius. Is non quòd sit ex istis, est enim omni liberali doctrina politissimus, sed valde diligit Patronem, valde Phædrum amat, sic à me hoc contendit, Homo minimè ambitiosus, minime in rogando molestus, vt nihil unquam magis, nec dubitat, quin ego à te, nutu hoc consequi possem, ita etiam si adificaturus esses. Nunc verò si audierit te adificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse, non te in me illiberalem, sed me in se negligentem putabit. Quamobrem peto à te, vt scribas ad tuos posse tua voluntate*

Gassendi Epistola.

Decretum illud Areopagitarum, quem Σομμνιανοῦν, illi vocant, tolli. Habes hîc quæ de Parietinis pro Patrone & cæteris Cicero laborauerit. Epistolam ad Memnium scriptam, exemplum illius ad Atticum misit, ac significauit, quam ea in re curam, operamque collocauisset. Ita nimirum meminit Epistola ii. lib. v. ad Atticū. *Cum Patro mecum egisset, vt peterem à vestro Areopago Σομμνιανοῦν, tollerent, quem Polycharmo Pratore fecerant; commodius visum est, & Zenoni me, & post ipsi Patroni, ad Memnium scribere, qui pridie quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat, vt is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri. Non enim dubitabat Zeno, quin ab Areopagitis inuito Memnio impetrari non posset. Memnius autem adificandi consilium abiecerat, sed erat Patroni iratus. Itaque scripsit ad eum accuratè, cuius Epistola misi ad te exemplum.* Iam, cum nihil sit verisimilius, quàm ad Ciceronem rescripsisse Atticum, meminisseque quæ gratè sibi pro Patrone & condiscipulis circa Parietinas illas laborasset; annon probabile videtur respexisse hîc Ciceronem, sequente illa Epistola, & loco de quo agitur? Si auderem licentiam mihi paulò maiorem permittere, dicerem legendum videri, *Qua pro Patrone & tuis condiscipulis de Parietinis in Melite procuravi, ea tibi grata esse gaudeo.* Verum quia sensus constare potest modo iam antè exposito, non est quod meæ Religioni circa legendos Authores vim faciam. Tu ipse rem considerabis, censèbisque pro rara illa ingenij tui fœlicitate, quid totum hoc videbitur. Ego si meam coniecturam non prorsus, improbaueris, lætabor me commentum fuisse, quod potuerit vito tam erudito non displicere. Sin explodendum duxeris, & ego illam carbone notabo, qui tanti iudicium tuum facio, vt nulla ratione ab ipso appellare voluerim. Vt cumque fuerit, scito me semper clarissimæ tuæ virtutis studiosissimum futurum Vale. Parisiis xv. Eius Septemb. M. D. C. XXX.

Vt tuus Antoninus se habeat, perquam libenter acciperem. Neque ego modò sed quotquot ex me studium abs te circa ipsum collocatum acceperunt. Quem ex me nosse desideras, est P. Fichetus, is scilicet, qui Chorum Poëtarum ante editum Antoninum contexuerat. Iterum Vale.

PETRVS GASSENDVS HENRICO RENERIO S.

Escripsi ad te, mi RENERI, ante duos circiter menses, circa tuam illam Analysis. Scripsi, & de mea pro Patre Mersenno aduersus Fluddum Exercitatione, & de impressa hic mea ad te circa Parhelia Epistola. Exemplum attexui, quod haberes ipse, simulque dedi literas, quæ Golio nostro redderentur. Nunc scribo ad te occasione fasciculi huius literarij, qui ad præclarum Cartesium, tuo interuentu dirigitur. Qui ipsum mihi consignauit, ille est Ferrerius, industrius planè artifex, cuius, opinor, tibi nota manus. Is cum summâ semper obseruantia, insignem virum coluerit, dolore iam infando vexatur, quòd occasione nescio qua illius

D 3 erga

erga se affectum refriguisse suspicetur, itaque & scribit ad illum purgatoriam Epistolam, & postulauit ex me, vt testimonio quoque meo innocentiae facerem fidem. Ego, quod rarum illum virum vix semel coram affari licuerit, excusationem paratam habui me esse non illi satis familiarem, ac posse illum vel succensere, vel non iniuriam negligere in officiosum penè officium. Verum cum singularem virum interpellare ausus non sim, id recusare saltem non potui, vt tibi, qui cum illi summa intercedit necessitudo, rem mihi notam significarem. Cum itaque Ferrerium saepius alloqui me contigerit, deprehendi nihil in ipsius ore commendatione quadam eximia Cartesij frequentius. Nisi profecto merita viri aliunde perspecta habuissem, erat quod tam crebras, & gloriosas laudes hyperbolicas ducerem. Videlicet de illo semper, vt de quodam Deo loquebatur, testatus illum vnicum esse, quem toto Orbe suspiceret, cui & deberet iam maxima, & porro omnia esset debiturus; vt verbo dicam, nihil potuit mihi remissione illa affectus insperatus contingere: Tantam huius viri constantiam in sua illa, vt ita loquar, veneratione obseruaram. Quod ad me spectat, si magnificari ab aliquo expeterem, non aliam mei aestimationem, non alium ardorem experiri vellem. Tu si ita videbitur, dabis operam, vt eximio viro, quicquid istud est, innotescat, ipsique simul candoris mei praestabis vadium. Testarer apud alium & conscientiam, & Superos ad liberandum ipsi fidem. Apud te nihil est necesse, cui notum satis, quam ingenuè agam. Caeterum exoptat Ferrerius remitti ad se literas, nisi illae fortassis tuto aut reddantur, aut transmittantur; nimirum sibi renunciatum dicit Cartesium fuisse breui profecturum in Angliam. Id procurabis igitur. Scribit Mersennus ad nostrum Riuertum; sufficet illi ex me salus, quam ipse dices plurimam. Dic verò etiam per-amico Gollio, qui iam vti nam ex suo illo morbo omnino conualuerit. Speraram ipsi impertiri Observationem Eclipsos Lunaris, quae nuper tunc contigit: Sed Diana illa inuida etiam nubibus umbram textit, Cum ille me in Orientem nondum discessisse accipiet, causam agnoscat, quae saepe cadit labra inter, & calicem. Potero hic adhuc versari, quo vsque possis ad me rescripsisse, etsi non propterea contendo, vt quicquam agas incommodè. Vale interea & me porro ama. Parisiis x. Kalen. Decemb. M. DC. XXX.

Reuerendo & Docto Patri CHRISTOPHORO SCHEINERIO è Societate IESV.

PETRVS GASSENDVS S.

Est cur mihi succensas, quod te ignotus compellere ausim, Religiose Pater SCHEINERI, nisi tua illa humanitas hanc meam audaciam excuset. Sed mihi nempe non iniuriam de viro & bono & docto polli-

ceor, vt meam interpellationem sit habiturus non insuauem. Id certe tibi persuadeas, me eum esse, qui iam pridem virtutes tuas suspicium, & cum te coram alloqui non possim, testari saltem per literas meam erga te obseruantiam velim. Lator verò hanc sese mihi, qua possem ad te scribere, occasionem obtulisse: quippe qui tibi has literas vir insigni eruditione Naudæus noster consignabit, significare amplius poterit, qua ego cum nominis tui aestimatione te prosequar. Is ne manibus vacuis nomine meo ad te accedat, libellum ecce simul reddet, quem pro votis mihi est, vt habeas quasi symbolum obsequentissimi affectus. Quod libellulum attexam, in causa est optimus P. Derienus, qui hac in Vrbe, & apud tuos Matheseos Professore agit. Ille si quidem pro amore, quo est erga me animatus, communicauit mecum nuper Schema quoddam Parheliorum, quae ipse tu Romae superiore anno obseruaueris. Cum verò esset aliquid, quod descriptione etiam adiuncta, non satis clarè perciperem, cogitavi statim ad te scribere, vt vberiore quandam abs te explicationem impetrarem. Tum author ipse fuit, vt mitterem simul exemplum mei nescio cuius ratiocinij circa Parhelia, quae etiam Romae, (nescio an obseruante te) praecedente anno apparuerant. Mitto igitur, nec sine rubore; tamen si satis fuerim testatus, quam mihi-met diffiderem. Video certe praeteris meam qualemcumque coniecturam circa circuli albescentis amplitudinem, altitudinemque in hoc exemplo non successisse. Licet fuerim parallelismum cum Horizonte subodoratus, sed gaudeo maximopere, quod promptum adeò experimentum coniectationem correxerit. Caeterum quod Diagramma illud exaratum manu dumtaxat, non aere excusum fuerit, quale fuisse Roma dicitur transmissum, inde factum existimo, vt non potuerim ita certò me-met ipsum in caeteris refellere, vel confirmare. Quamobrem, & hac causa est, cur te exorem, vt haud graue habeas ad me mittere tum exemplum, si suppetat, excusi Romae Diagrammatis; tum ampliore declarationem, si vel copiosius aliquid in aduersariis depositum habeas, vel memoriae foelicitas te ad id satis iuuare possit. Et valde quidem optarim scire, seu exquisitè, seu propè verum, quantae fuerint singularum Iridum diametri, qui colores, & quae ratione inter se dispositi; quae crassitudo omnium circulorum, quae magnitudo, figura, & viuacitas, aut hebetudo singularum Solium; quantum & qua parte circulorum, vel arcuum nonnulli mutilati apparuerint; quomodo, & qua serie tam circuli, quam nouitij Soles euauerint (nam de exortu rogare non ausim) demum quae aura spirauerit; quae Caeli facies reliqua fuerit; quae tempestas praecesserit, quaeque per vnum, aut paucos dies subsequuta fuerit. Haec sunt, inquam, praecipua quaedam, quae desiderarim summopere nosse, licet vel per nebulam solum meminisse rerum potueris. Quia vcreor tamen, ne videar parum consideratè agere; rogo te saltem, vt exprimas (quod meminisse haud-dubiè potes) quemadmodum Irides illae affectae

affectæ fuerint inter se. Videlicet non satis capio, an maiores minoribus concentricæ existerint; & an maiores ita sese in vertice intersectuerint, vt portiones quæ desinunt in verticali descripto intelligi debeant protensæ ad horizontem versus Boream (quo casu Irides debuissent videri longè solitis maiores, imò penè arcus eorum circulorum, qui Magni in sphaera dicuntur) An verò potius duo illa crura, quæ ad horizontem vsque depressa fuere, repræsentarint vnum quemdam, & continuum semi-circulum; portiones autem crurium, quæ ad verticem, fuerint quasi arcus vnus circuli alterius inferiorem contingentis, vt apparet, dum speculum, aquam-ve extremam arcu quodam contingimus. Non capio item, an quæ dicuntur Irides minores, sese sursum, deorsumque subingressæ mutuo fuerint, an contigerint, an secuerint; an (quod probabilius videtur) æquidistantes vndique fuerint, an Sol demum (qui ad eas parteis) vel in nodo, vel in contactu, vel in interstitio, apparuerit. Non sum, inquam, adeò acutus, vt ista ex sola figuræ inspectione peruideam. Tu me verò facile potes, quidquid hoc rei est edocere, quem aliunde non dubito animi esse adeò propensum, vt gratum habeas desiderio non illaudato facere satis. Ego, si quid me fortè roges, eum me erga te vicissim præstabo, vt ad quodvis officium promptissimum experiri. Accepi lubens, quod relatum est de Opere illo egregio, quod circa Maculas Solares mandari iam typis abs te dicitur. Quippe & ego istud argumentum oculis, mentisque versavi, speroque fore, vt tua operâ scrupulis multis eximat, qui negotium adhuc faceffunt. Alias quidem vias tentavi, Sed Galileanæ adhuc hæreo; ita nihil in cæteris, quod æquè arrideat, inuenio. Id significavi aliàs viro claro; quo putas verò gaudio excipiam, si iam ante tabulam factus, aut ad illius interpretationem fortassis accesseris, aut commentus aliam fueris, quæ sit vnde quaque concinnior? Sesequi-annus est, ex quo Atrebatibus iter faciens vidi ibi vestrum Malapertium. Ille iam tum per-auidè expectabat editionem tui Operis; cum multorum iam annorum Observationibus instructus haberet quidpiam meditarum, quod in lucem quoque ederet. Vir ille sanè industrius, ac plusquam dici potest humanus; memini verò me non probasse eum quod sentiret de perpetua Macularum existentia; quasi quidam Planetæ essent (quod & Tardæo visum fuerat) tum quod ad verum, & locum, & iter in disco Solis obtinendum, Meridiem non satis curaret (in quo tamen solo videtur tutè designari Eclipticæ situs) aliis horis quibuscumque indiscriminatim rem perageret? Hæc tamen, quò digredior? Sed cogita, cum principio tecum adeò familiariter agam, debere me nescio, qua præfensione esse persuasum, fore, vt tu omnia boni consulas, & me quantum-vis immerentem benevolentia tua digneris. Ama me, ergo, Vir Optime, & libertatem meam tantam quocumque tandem iussu compensa. Vale. Parisiis Idibus Ianuariis.

M. D. C. XXXI.

Viro Praclaro & Amico singulari
VVILLELMO SCHICKARDO, *Hebraicarum literarum in Academia*
Tubingensi Professore meritissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

MENS propè est, mi SCHICKARDE, ex quo tuæ illæ literæ, circa Nonas Octobris datæ, ad me tandem huc peruenerunt. Respondissem maturius; verum expectabam in dies, dum de discessu tempore certior, possem id tibi significare; cum & occasio in dies traheretur, qua Grotius noster ad te rescripturus literas meas attexeret. Nunc cum neque illustris Orator, vt se habent res Aulicæ, aliquid indubium de discessu nôrit: neque clarus Grotius id accipiat adhuc, quod ad te deinceps mittendum præstolatur ex Belgio: Ego, ne ignores diutius vbinam Terrarum sim, renuntio tibi me esse Parisiis. Scilicet accepi ex iis literis, quas ad Diodatum nuper dedisti, te in ea esse opinione, vt me iam, nisi inter Sauromatas esse, Geratque; at saltem apud Thraces putes. Deberem quidem, si aliqua esset humanarum rerum constantia: Sed notum nimis, quàm varios casus fortuna semper interiiciat. Sperasti nuperam Eclipsin potuisse à me obseruari seu in Ægeo, seu etiam Byzantij: Vides, vt quæ adhuc me habet Lutetia, etiam tunc deriuerit. Quæres an saltem hinc obseruauit? Minimè gentium, mi SCHICKARDE, non quidem quòd per apparatus, diligentiamque steterit: Sed quòd Dea illa pharetrata densa potius caligine, quàm Nympharum corporibus laborantem texerit vultum. Ita nimirum inuida illa conatus sæpe meos delusit, assuefecitque vt leniter quidquid Superis videretur, ferrem. Descripsisti in tuis ad me calculum eius occultationis, quam impertitus à Keplero fuerat: Doleo me rem nõ ita clarè, dum id agerem, exposuisse, vt tibi aliqua ex parte irritus labos susciperetur. Etenim cum præscripsi Lunam tegere cœpisse Saturnum latere obscuro, parte sexta proximè ab inferiore angulo, seu confinio lucis, & umbræ intellexi sextam partem eiusdem lateris obscuri; Tu verò sextam accepisti circumferentiæ totius, vnde & in centro angulum fecisti 60. graduum, qui 30. solum debuit fieri. Hinc videbis quid retentandum. Ego, ne mea dimensionis æstimatione, quid imponerem, characteres subnotaui in ipso corpore Lunari, vt in pari ætate Lunæ posset correctio semper institui. Id vbique præsto, dum licet, vt nominatim præstiti deinceps die Septembris XIV. cum Luna textit Stellam dictam Humerum sinistrum \rightarrow . Cum nempe sub Crepusculi finem Cælum iam Stellatum fulgeret, dirigeremque tubum in Lunam, octauo iam, aut decimo quantum mihi videbatur, azimutho occidentalem; animaduerti prædictam Stellam non longè ante egressam fuisse ex latere Lunæ occiduo. Apparebat exitus fuisse paulò supra dimidiū eiusdem occiduae, & illuminatæ partis sed & ad-

D 4 notauit

norauī fuisse è regione inferioris partis eius maculæ, quæ rotunda, & solitaria Caspij maris instar videtur. Infœlicitas fuit, quòd tum apud amicum diuersarer, vbi carerem Organo ad captandum horæ momentum. Vt cumque autem licuit; Organi ibidem sequente die compos factus, obseruauī, cùm Stella esset in eodem loco proximè, primam trium caudæ Vrsæ maioris altitudinem obtinere 38. graduum, seu esse horam $7\frac{1}{2}$ & quia distantia Stellæ à limbo obseruata fuerat, quasi pars sexta, aut septima Diametri Lunaris, seu 5. propè minorum; idèd ratiocinatus sum egressum Stellæ esse debuisse non valdè procul à Meridiano. Hoc totum addo; non tam quòd ad rem, quàm quòd putem nihil posse tibi enarrari iucundius. Obluiscerbar addere diu fuisse, antequam Stella nudo visu conspiceretur. Cæterum hæc mihi in mentem flebilem casum reuocant, quem tu ad Diodatum scripsisti. Deum immortalem! Igitur-nè Sol ille clarus literatorum Keplerus sic occubuit, vt æternæ iam tenebræ illustrem adèd vultum obsideant? ô! si querelis foret locus; vt possemus merito iure cum natura expoſtulare, quòd Hominem diuinissimum nisi immortalī, at saltem Hamadriadum non donârit æuo! Debebât saltem illi Terra annos Nestoris non pauciores, à quo ipsa Animam, vitamque immortalē accepisset. Teneriore affectu Luna, quæ isto suo Sole extincto, & ipsa pati defectum voluit; tentare visâ num illum quæ olim Dioscurorum charitas fuit, alternâ morte redimere posset. Verum quia sic fata tulere; viuat iam saltem Anima fœlix super Æthera, cui dum mortalis degeret, adèd ingenteis admouit scalas. Digna illa, quæ iam mysteriis penitioribus interfit; Digna, quam iam excipiat, & compleat tantus ille, & tam dulcis sonus, ad quem exaudiendum ipsa sibi viam tanta contentione aperuit. Sed quod ad nos spectat, dignus obitus, quem Academiæ etiam integræ luctuosus cum vestibus defleant, calculoque atro diem notent; nisi quòd ille parte sui meliore superstes iubere videtur, vt nemo fletu faxit funera. Potiore certè iure, quàm ille, perdocta Virum volitabit ora, eiusque laudes Posteritas, nisi ingrata contuescet numquam. Videlicet stuporem creabit, quoties quis labores Herculeos, incomparabilémque Genium viri animaduertit. Quid-ni? cùm admirari quidem, sed conſequi non liceat, quantum illius ingenium cæterorum ingeniorum dotibus præcellēs, Aquilæ instar supra nubeis volatum iugem tenuerit. Nisi profectò de illo verum, non video, quem vnquam Minerua Artis omneis docuisse dicatur; & Iupiter Optimus-maximus admisisse in Concilium Deorum. Nobis ea fœlicitas restat, quòd tametsi iacturam tantam reparari non posse sentiamus; gloriosi tamen Viri æuo quadam ex parte, vixerimus, & cùm ego quidem aliquam, tu ipse maximam cum illo, societatem habuerimus. Ignosces mihi, si Epistolam his-ce quasi desideriiis Capitis tam cari perfundam; quippe non possum non apud te animum meum exonerare. Vtinam verò sic possem piis parentare Manibus, vt ille quoque

intelligeret, quàm mihi sit æternum ipsius recordatio grata futura. Scribis restitisse in manibus tuis, quod munusculum ipse destinâram. Quidquid de illo egeris, scito me gratum habiturum. Si fortè tamen ipso donâris præclarum illum Lanzium, à quo me amari, tuis ex literis fat sentio; scito fore gratissimū. Non hæreo porrò quin meo nomine illum sis refalutaturus: Id sic facito, vt intelligat mea esse in illum viscera effusa. Lætor adesse tibi amicum, qui-cum, vt tecum omnia. Id enim rarum; cum aliunde maxima pars fœlicitatis ex sincera huiusmodi amicitia dependeat; Dêgite ergo ambo fœlices, & me eum habetote, qui ducam forti optimæ posse in tertium vobis cooptari. Vale. Parisiis. Idibus Ian. M. DC. XXXI.

Adest hic Iuuenis & solers, & sagax nomine Belgrandius, qui illustrissimo Principi unico Regis Christianissimi fratri à Matheſi est. Is apparatus prope iam habet eximium quoddam Instrumentum obseruandis Cælestibus. Exoptat verò, me abscedente, quasi hæres nostra huius-ce communicationis relinquî, ac te intereâ valde salutari. Ego vt id pergratum habui; sic comper-tum tibi esse volui. Iterum Vale.

GABRIELI NAVDÆO SUO,

PETRVS GASSENDVS S.

Dolui vehementer, Præclare NAVDÆE, quòd datas ad me literas, nescio, quæ fata inuiderint. Videlicet Mothæus noster Vayerius te ad me scripsisse renuntiat; Ego verò ex tuo discessu ne vel schedulam vidi hæctenus, certè ne Epistolam quidem, qua apud amicum de me quereris. Vide, amabo, num debeas potiùs de literarum tuarum fato, quàm de meo facto expoſtulare? Refert etiam ille te ægtè tulisse, quòd literas quasdam Romam dederim, nulla facta mentione tui. At ego neque vllas dedi literas, sed solùm literis amici salutem Bocharo inserui, neque tribus insertis versibus sic tui oblitus sum, vt non etiam tibi dixerim salutem. Nisi rem satis cognoueris; non est quòd mihi culpæ vertatur; est potiùs quòd candorem tuum ad sinceriores prouocem fidem. Nempe non ex silentio, non ex locorum interuallo, non ex iniuria aut gratia fortunæ diiudicari meum affectum decet. Tu me satis sub cute nôsti, vt cùm volueris, intelligas hærete te mihi in medullis. Nec verò ego etiam dubito, quin tu me summo-pere ames: Sed luxuriantî calamo parco, & commotionem leuiculam spe sedationis vltro condono. Nihil te admoneo de studiis meis, Ipse qui discedens illa excitasti, perspectū habes, quid rerum moliar. Velim solùm intelligas, laborare me citra contentionē, eamque ob causâ opus vix esse dimidia ex parte confectū. Versor adhuc in Physicis, neque audeo mihi de mea sedulitate polliceri, vt annus extremus hanc partem definiat. Mora fortassis in lucro erit, quando vni Sectæ laborās, omnē Philosophiâ simul demeto; sed coronide res erit probanda. Nunc tēporis Exeritationē aduersus Iudiciarios texo; quoniâ licet Epicurus, ἀπονηματίας, dictas

dictas solùm nouerit ; hoc tamen genus Diuinationis , perinde ac cætera omnia videtur fuisse repudiaturus. Eâ absolutâ aggrediar statim, Posteriorem partem de Sublimibus quæ sola vulgus philosophantium appellare *ματιωρα*, solet, cum magis propriè Veteribus dicerentur *μετέροια*. Vides quàm lubens acciperem, si quid specialius nosse liceret de Romanis Parheliis. Tu quidquid rerum istic agas, aut quibus studiis detinearis, significare haud graue ducas. Non hæreo, quia Romæ cum sis, Romano more viuere instituas. Diodatus noster memorabat nuper, quam multa ipse hac de re. Mihi nihil subest adicere, præter illud Comici dictum *νόμοις ἐπιθεταίσιν ἐγχαρῆς, κελόν*. Vale. Parisiis x i i. Kalendas Septembris, anno M. D C. x x i.

Praclaro, & Amico Viro VVILLELMO SCHICKARDO, in Academia Tubingensi Professore Hebraico,

PETRVS GASSENDVS S.

EN, mi SCHICKARDE, Gallicum, eundemque Cælestem Mercurium. Optaras illum tibi, mihi que non inconspicuum fieri. Tu, &c. Parisiis iv. Eidus Nouemb. anno M. D C. x x i. *Habetur sub Titulo, Mercurius in Sole visus, & Venus inuisa Parisiis an. 1631.*

E I D E M.

EFeci nuper, mi SCHICKARDE, vt Deus ille *πρόζωπ*, vincus coram te sisteretur. Speras Deam *πρόχρυσον*, pari ratione iam traducam? Ausus fueram, volueram: Sed ipsi me graue peccare in sexum non colibuit. Est quod, &c. Parisiis postridie Eidus Decembris, Anno M. D C. x x i. &c. *Hæc cum superiore habetur.*

E I D E M.

SCripfi ad te, mi SCHICKARDE, circa Eidus cum Nouembreis, tum Decembris superiores de viso à me in hac Ciuitate sub Sole Mercurio, deque inuisa Venere. Nunc quando nouam occasionem Diodatus noster nactus est, artexo breuem schedulam, vt si fortè literæ meæ militum insolentiâ, qua omnes propè viæ obsidentur interceptæ fuerint, edifcas paucis ex fœliciore, quantum coniector, Epistolio, quod in illis vberius; & si dicere liceat paulò floridius enarraui. Noueris Mercurium conspectum mihi sub Sole fuisse die Nouembris 7. manè inter hiatus nubium. Primùm quidem sub horâm 9. aut non-nihil ante, cum iam bessè propemodùm disci Solaris percurrisset; postremùm in ipso eius exitu è disco, hora x. min. 28. sub latitudine Boreali min. 6. & sec. proximè 20. Ac tanta semper sub exilitate, vt illius diameter vix excesserit 20. secunda, seu $\frac{1}{95}$ Diametri Solaris. Noueris etiam Venerem non apparuisse nobis sub Sole, neque die sexta Decembris tota, saltem ad horam circiter dimidiam ante Solis

occubitum, cum nubes Solem eripuerit: Neque die 7. tota saltem ab hora matutina circiter sesqui-octaua in pomeridianam tertiam: Neque die tandem 8. saltem sub meridiem. Verumtamen Veneris loco obseruatam à me fuisse toto hoc triduo Maculam gemellam, cuius tibi fusè descripsi figuram, magnitudinem, situm, progressum in disco Solis. Porro si fortè literæ perierint; ecce amici, quibus res placuit, prouidere ne quædam saltem illarum Exempla perirent. Illas videlicet exscriptas commiserunt Typographo, qui si promissis suis sterisset, possèm iam vice schedulæ mittere Exemplum excusum. Sed vt operæ illæ moram trahunt, res licet exigui momenti, nondum omninò perfecta est. Excusat sese Typographus, quod satis fore existimasset, si literæ publicarentur proximis Veris Nundinis: at quoniam ipse quoque rem matrandam significauit, admouit iam Operi manum. Itaque si fortè occasio intra paucos dies iterùm arrideat, impressum Exemplum curabo, vt habeas. Vale interea, & me ama. Nihil adiungo de Eclipsi Lunæ, quæ postridie visi Mercurij contigit; quando quidquid mihi ex ea videre nubes permiserunt, Accipies breui fusiusculè. Vale iterùm, & Lanzium saluta. Parisiis postridie Kal. Ian. M. D C. x x i.

E I D E M.

MI SCHICKARDE, significaram literis datis postridie Kalendas Ianuarias Exemplum duarum Epistolarum ad te iam ante transmissarum, &c. Parisiis die 6. quæ est viii. Eid. Februar. an. M. D C. x x i. &c. *Habetur sub Titulo, Mercurius in Sole visus & Venus inuisa.*

Viro æternùm suspiciendo GALILEO GALILEI Magni Hetruriae Ducis Mathematico,

PETRVS GASSENDVS S.

REr-gratè accepi, per-illustris Vir, quam mihi salutem voluisti ex Epistola ad Diodatum dici. Doleo postremas literas meas ad te datas intercidisse; sed fœlicem me, quod non propterea te minùs in me propensum experiar. Mitto nouellum munusculum: Tu vt debitum excipe, cum referendum ad te sit, quidquid debetur tuis inuentis. Nisi id videor cum ingenti exaggeratione hac vice testatus id feci, vt calculo meo (tamen illo non indigeres) generosiùs & citra omnem assentationem commendareris. Quod exspectatum illud tuum tam insigne opus pro foribus sit, tæque; quaterque iucundum habeo. Quid enim ex te sperandum non sit, qui nihil non dignum cedro loquaris? Mihi præsertim, qui fœlicitatis ingenij tui laudator perpetuus, quocumque ducas, sim sequuturus. Cum meorum amicorum libros aduersus Telluris motum perspectos habueris, non erit, opinor, quod multum mouearis; Morinus præsertim subtilis;

subtilis; at ipse illi satis indicarem, quàm & rationes claudicarent, & solutiones abluderent. Quid facerem tamen; quando Maneis quisque suos patimur, neque ab amicis exigendum amplius, quàm ipsi volentes largiantur. Magno nimis animo opus, ut supra hæc vulgaria, quis sapiat; neque urbem quam dicunt Romam tuguriolo similem putet;

*Nam nisi viuida vis animi perucit, & extra
Procesit, longè flammantia Mœnia Mundi,
Atque omne immensum peragrauit mente,
animoque;*

Quis valeat digna cogitare de hac tanta rerum vniuersitate, ac facies? Perge tu, admirande Vir, sublimateis curas agitare, dignas maiestate Naturæ, dignas te ipso, dignas iis, qui auebunt te imitari. Vale autem, & magno omnium verè Literatorum bono, Viue annos Nestoreos. Dabam Parisiis Kalendas Mart. anno M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO SUO,

PETRVS GASSENDVS S.

MI NAVDÆE, cùm iam non vacet ad literas tuas fusè respondere, hoc te saltem latere nolui, redditas mihi tuas literas fuisse. Mitto interea Exemplum excusum aliquot mearum Epistolarum: illas vice earum habeto, quas te mihi debere putes. Non mitto iam ad Patrem Scheinerium, ne fasciculus ponderosior sit. Cum illo, si placet, rem communica, simulque refer multam salutem. Quas ab ipso traditas tibi literas commemoras, neque te transmississe innuis, neque ego adhuc accepi: Habeo interim gratias, & illi, qui scripserit, & tibi, qui ansam feceris scribendi. Si Bocharus noster Romæ adhuc sit, fac nôrit se mihi memoriæ, pectorique semper hæere. Epicurus noster lentissimè semper, ut potè grandæuus incedit, neque totius Physices curriculum adhuc absoluit. Stimulum tuum persentiscit; sed nosti quam segnem descripserit Suidas. Miserat iampridem ad te Tubertus noster Viri effigiem, uti explorares num satis disertè referret illam Statuam, quam scripseras Romæ existare: nihil tamen huiusce rei in tuis lego literis. Quæso proxima occasione quid hoc sit, velis significare, & si discrimen inter Statuam, effigiemque missam comperias, cures egregiâ quadam manu exprimi Statuæ lineamenta. Sponsorem me habes expensorum omnium, quæ necessaria fuerint. Vidi quæcunque seu ad me, seu ad alios perscripisti de Vesuviano incendio. Res sanè memorabilis, & digna Historiâ temporum nostrorum. Perge curiosè obseruare quidquid de illo proditum fuerit; utinam verò potuisses ipse, sed sine tuo periculo, rem ipsam coram respectare, nosti enim quàm gratior veniat, qui oculatus aliquid narrat. Nihil interea prætermittendum; cùm isthæc saltem recteis habere plusquam auritos valeas; nempe tibi ex hisce flammis non contemnenda occasio subnata est inclarescendi. Nihil attingo de nescio qua illa iracundiola, quam

inculcas. Hæsi sanè, ac diu, multumque omnia propè verba expendi, quæ ad te prius scripseram; verum agnoscere non valui, quâ occasione potuisses tibi suspensionem ingerere, quòd vel tantillum fuissem iratus. Ipse leuiculam in te commotionem notaueram: Tu videris illam in me transcripsisse; at quæso meas literas, si asseruasti, lege denuò, & ubi rem consideraris, si vel minimam columbini fellis guttululam animaduertas, mihi, amabò, indica, Scilicet demonstratum facies, quod ego nusquam peruideo. Certè tuas literas legenti, subiit non semel exclamare, quod Cicero ad Quintum Fratrem, *Ego tibi irascerer? Tibi ego possem irasci?* Sed finio, ne credere videar te id credidisse, quod neque me committere, neque te habere persuasum oportuit. Vale, Dabam Parisiis postridie Kal. Mart. M. DC. XXXII.

Salutat te tota Amicorum cohors; ac Eleus noster speciatim. Ipse velim præclarum Virum P. Campanellam, quando te tantopere amat, meo nomine salutatum facias. Suspiciebam antè illum, ob insignem eruditionem; nunc verò etiam diligo ob tantum illum in te affectum. Si me non profusus indignum habeat cui inter amicos locum tribuat, id debebo tibi perpetuum. Iterum Vale.

Eximio & Amico Viro IACOBO GO-
L I O, in Academia Hollandia, &
Matheseos & linguarum Orienta-
lium Professori,

PETRVS GASSENDVS S.

EXcufabas, præclare G O L I, postremis tuis litteris diuturnum silentium: Ipse ex quo illas accepi, quinque propè mensis iam fileo; an me perinde excufabo? Facerem, nisi sæpiusculè eadem cantilena repetenda foret; ac nisi id literis aliis non necessarium edisseruissem. Hoc tamen testor; causam meam in rescribendo procrastinationis eam præsertim fuisse, quòd commendatos mihi abs te egregios illos Iuvenes, prius videre peroptarem. Pudebat quippe respondere, nullo officio præstito eximiam illorum virtuti; sed nimirum cùm ipsi me requisierint aliquoties, infelicitas mea fuit, quòd & domo abfuerim, & nosse ubi diuersarentur peruestigando non potuerim. Nunc cùm ignorem abierint-ne, an in Ciuitate adhuc commorentur; differre prolixius responsionem nolui. Tu, amabò, me admone, illi-ne hîc adhuc versentur, & vel ipsi mihi indica, si nosti, vel cura, ut illi schedula relicta suum hospitium significent. Dolebo certè summoperè, si tibi, illisque testandi affectum occasio hæc præcepta fuerit. Exemplum tandem ad te mitto (quod consignare illis destinaram) meæ cuiusdam de *Mercurio in Sole viso*, obseruationis. Videbis ipse, quid rei sit; ac si fortè isthæc peracta obseruatio similis fuerit, operam dabis ut nosse valeam, Speraram fore, ut tale quidpiam ex Nundinis reportaretur; sed Librariorum nostrorum nemo eò proficisci ausus est, Luille-

rius

rius meus te salutat. Proposueramus Æstate hac ita peragere Germaniam, ut sequenturam Hyemem Constantinopoli degeremus. Verum tumultus Germanici id nos exsequi non permittent. Deliberamus interea contendere in Angliam; si fecerimus, spes non leuis est repetendæ Hollandiæ, visendique iterum tui. Vale, & quod facis, me amare perge. Parisiis postridie Kal. Aprileis anno M. DC. XXXII.

Illustri Viro HUGONI GROTIŌ,

PETRVS GASSENDVS S.

Pudet me sanè, illustris Vir, te ex Puteano nostro, potius, quàm ex meipso, accepisse obseruatiunculæ exemplum. Ecce itaque proprium offero; cum veniam abs te deprecari alia ratione non debeam. Superuacaneum, fateor, officium, quando res tuis oculis ne semel quidem digna fuit: Sed nempe tua beneuolentia, meaque obseruantia illud exigit. Est etiam quod placere possit, nempe vel nostri Schickardi nomen, quem scio quanti facias. Ipse aliunde exonerari inutili pondere potes. si lubet alterum Exemplum, cum aliquo degentium istec amicorum communicare. Is si fuerit optimus Vossius, rem mihi facies gratissimam. Si præclarus Lansbergius (quem tibi tamen sim debiturus) rem habeo non iniucundam. Accepi te posse istuc procurare nescio quod genus *καταπύματα*. An operis etiam paullo prolixioris, quale est istud meatum nugarum tibi non prorsus incognitum? Si spem faceres, exscribi curarem, quod posset suo tempore ex tuo præscripto transmitti; sed nolim esse importunus; Amare me perge, & Vale. Parisiis postridie Kal. April. an. M. DC. XXXII.

*Admodum Reuerendo & Clarissimo
Patri CHRISTOPHORO SCHEI-
NERIO,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quas ad me literas dedisti, Optime virorum SCHEINERI, cum exemplo tuæ Pantographices, accepi ante paucos dies. Quàm verò gratas habuerim non est, quod tibi explicem multis: Sufficiat agnouisse me plenum affectus candorem tuum. Intexuisti quam Parheliorum descriptionem rogaueram; Grates ob id refero summas, ac simul testor Superos, nihil mihi potuisse nunciare iucundius, quàm te fuisse priorum quoque Parheliorum obseruatorem. Hactenus nempe id ignorarâm, adèd vt propterea non potueris debito cum elogio in Commentariolo meo nominari. Sed lætor, quòd solertiam tuam, nomine licet ignorato, ingenuè commenda-uerim, meaque opella accesserit ad tanti viri monumentum. Tu magni illam æstimas; sed ego hanc æstimationem beneuolentiæ tuæ adscribo; alioquin enim satis sentio, quàm

tenuia omnia mea sint. Hæ potius laudes debentur Operi tuo eadem de re; cum mihi satis esse debeat, si nugamenta illa mea potuerint tibi non displicere. Est verò cur Opus euulges; cum ex adiuncta posteriorum Parheliorum descriptione is habendus sis, quo nemo plureis simul Soleis in hunc diem obseruauerit. Liber tuus de *Maculis, Faculisque Solaribus* ad manus meas nondum peruenit. Cum primùm nactus illum fuero, pellegam sanè auidissimè; tum quòd hoc genus Argumenti mihi maximoperè placeat, tum quòd abs te, quem tanti facio, studiosè pertractatum sit. Delectat interea quod subindicas te ex eo numero non esse, qui ex *Maculis Stellarum* faciunt, nauosque pro luminibus, veluti Alcæi quidam habent. Miraris nomen tuum fuisse à Gallo nostro dissimulatum? Idem questus est Galileus coram aliquo meorum amicorum; testatus se illi in itinere multa amicè commonstrasse, quæ euulgata deinceps fuerint absque vlla sui mentione. Sed hoc donandum humanitati. Vidi iam tuam Pantographicen, ac dici non potest, quàm iucundè acceperim te esse nobilis illius instrumenti Authorem primum. Habueramus iam in hac Vrbe Parallelogramma ex Auri-chalco, qualia à te descripta sunt; sed cum inuentor ignorabatur; tum nescio quis eam sibi gloriam velle usurpare visus fuerat. Ipse, vt verum fatear, vix persuaderi potueram, quin foret illius origo vetustior; quippe humanæ sortis pudebat, si tanti vsus Organum, ac res, vt mihi videbatur, inuentu adèd facilis, nemini pridem venisset in mentem. Ita scilicet comparati sumus, vt postquam ouum apici conquassato institerit, dicamus nihil fuisse facilius. Verùm nihil iam ambigo, quin Homines tibi hoc inuentum debeant, cum & tempore tuæ inuentiois non exstet memoria illius antiquior, & nostra hæc, Patrùmque ætas alia multa protulerit sæculis præcis inaudita. Quocirca tibi gratulor, simulque habeo gratias, quòd me eum esse volueris, cui res in Gallia primùm innotuerit. Ostendi tuas literas eruditissimo Petauio, qui-cum præclare diuinasti consuetudinem mihi intercedere. Is gratissimam habuit, quam illi salutem dixisti, enixèque precatus est, vt nomine suo plurimam referrem. Offendi illum ad calcem penè præclaræ cuiusdam Opellæ, cui titulum facit *Rationarium Chronologicum*. Volumen erit satis iustum in 12. quo maior lux Historiæ nulla. Sic enim Vir magnus Chronologum agit, fidem vbique sibi faciens, & characteres temporum insignis passim inferens; vt tamen quasi seriem texit vniuersæ Historiæ. Alloquutus sum etiam Sebastianum Cramoisius, quo Typographo ille vti solet, exposuique illi quod significaras de Operum permutatione tuo cum Typographo. Itaque ipse paratus est commutationem facere Petauianorum Operum cum tuis; aut, si lubeat sic agere, rationem tenere accipiendorum Exemplarium. Percripseram antea ad Naudæum nostrum vt tecum communicaret Exemplum meæ illius obseruationis de *visu in Sole Mercurio*: Mitto nunc tibi debitum, occasione exhibita discedentis Viri præclari,

præclari, & amici mei Iacobi Gaffarelli, qui Romam petens, vltro sese ad illud tibi consignandum cum his literis obrulit; Res forte erit non ingrata; quando ad studia tua pertinet. Qualiscumque tamen ea sit, ipsam habeto, quasi pignus constantissimæ in te obseruantia, Postularem vt factam Romæ obseruationem impertireris; sed quia nullam eius mentionem in tuis habeo literis; vereor, ne non sit abs te facta. Vale, SCHEINERI Optime, & me vt coepisti, sic amare perge. Parisiis Eidibus April. an. M. DC. XXXII.

Et Reuerendo, & Celebrati Viro THOMÆ
CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

Dicebam tibi nuper salutem, CAMPANELLA clarissime, literis ad Naudæum scriptis: Nunc cum virtutis tuæ studiosus Gaffarellus noster Romam petat, literas ad te dare placuit, quibus meam in te obseruantiam testatorem exhibeam. Dudum certe est, quod tuum illum generosum Genium suspicio: Sed quod amici illius mei tantus amicus factus sis, studiosè quoque iam complector. Vadem alium candoris mei, quàm communem illum amicum non præsto; ipse te satis edocet quàm loquar ingenuè, quàm agam sincerè. Tu experire quocumque tandem imperato officio. Videbis profectò vt saltem desideraturus non sis paratissimam voluntatem. Tenuè mitto munusculum: sed accipe simul ingentem affectum, quo me tibi totum deuoueo. Vale. Parisiis Eid. April. M. DC. XXXII.

GABRIELI NAVDÆO SVO,

PETRVS GASSENDVS S.

Nihil necesse est, mi NAVDÆE, vt scribam ad te pluribus. Discedit ad te communis amicus, ex cuius ore quacumque forrent conscribenda excipias. Accepi nuper Epistolam optimi Patris Scheinerij cum Pantographices exemplo, quo me donatum voluit; at redditum simul non fuit, quod ille missum simul scribit Exemplum quoddam Parheliorum. Fortè tamen id alia occasione ad me transmittes: rescribo ipsi, ac vnà mitto editam nuper obseruationem visi in Sole Mercurij. Mitto etiam, ac simul do ad præclatum tuum Campanellam literas, in quibus imploro tuum Vadimonium. Tu prout me nosti, fidem facito; neque enim postulo aliud. Ama me semper, & si quid rerum istic moliris, significa. Si fortè verò aliqua mea industria opus sit, nosti quo iure quæsitam habeas. Vale. Parisiis Eid. April. an. M. DC. XXXII.

E I D E M.

Discesserat iam Gaffarellus noster, cum Tuberti manu accepi literas tuas suavissimas cum Epicuri effigie, & Parheliorum

Exemplari. Responsurus illicò fueram; at quando tu faciebas spem tum Voluminis de *Maculis Solis*, tum Laërtiani Exemplaris, cum notis marginalibus; distuli, donec Moræus noster & reciperet, & traderet omnia. Nunc, cum à tribus aut quatuor diebus ista sint mihi præ manibus; tempus sanè est, vt ad te rescribam. Initium porrò meritò facio ab illa gratiarum actione, quam singularem tibi debeo, ob procuratam effigie Epicuræ delineationem. Nempe agnosco studium, quo Hovvenij illius tui, egregij sanè artificis, sollicitasti operam; ac receptam simul in te mei causâ obligationem. Quid ego illi per te deberem, significandum fuerat; quando sola animi grati testificatio non est satis. Neque verò est, quod illum propterea minus exspectare abs me debeat; qui daturus sum operam, vt ex nominis ipsius mentione, luculentissimam faciam. Quæso te, vt illi interea plurimam meo nomine & referas gratiam, & salutem dicas. Me profectò illius manus delectauit mirificè; & quotquot ex nostris amicis conspexere lineas, viri industriam laudarunt. Tu mihi declara, cum primùm vacabit, an quod manu dextra Epicurus tenet, cylindri formam habeat, referatque volumen, seu chartam, sibi ipsi circumuolutam. Suspicio nimirum sculptorem ad id respexisse, quod Laërtius ait *κυλινδρος*, circiter trecentos fuisse Epicuro conscriptos. De Parheliis nihil adiiçio ad ea, quæ priùs ad Patrem Scheinerium; rescribam ipsi postquam opus de *Maculis pellegero*; neque enim adhuc vacauit oculos, mētēque eò conuertere, ob segnitiam librarij, cui tradideram informandum, Lætor interea gratam illi meam obseruatiunculam de Mercurio in Sole, fuisse. Nihil necesse est ad ea respondere, quæ per te de illa requisierat; cum peruidisse iam omnia debeat ex missò excusò Epistolæ meæ ad Schickardum exemplari. Adtexo potiùs aliam circa Mercurium obseruationem, quam habiturus quoque sit, quantum opinor, non iniucundam. Occasio imprimis huiusmodi fuit. Mandata iam typis, atque euulgata prædicta Epistola fuerat; cum tandem sum nactus duas priores partes *Ephemeridum Keplerianarum*. Illas obiter cum euoluerem, obseruaui Mercurium conspici potuisse sub Sole ante annos quatuordecim; tametsi id in nouo Orbe. Tunc piguit me id pronunciaffe, concessum nobis primùm fuisse obseruare posse in Sole Mercurium; quod ex inuento vsque Telescopio, *συναντησις* Soli coniunctus, subiunctus-ve priùs non fuisset. Quin maior etiam me cepit pudor, cum ad sequentes annos respectans, deprehendi post duos annos coniunctionem parem futuram, sicque rem longè euadere, quàm credideram, frequentiore. Porrò alias quoque corporeas Coniunctiones perscrutatus, præter illam, quæ eodem anno euentura est, & præteritam ante decem annos; adnotauit debere vnā extrema die mensis Aprilis nuper elapsi contingere. Itaque licet non dubitarem inuisibilem futurum Mercurium, quod, vel Keplero admonente, factus Sole superior, foret ab ipso contegendus: rem obseruare tamen volui, ad

ad conuincendos illos, qui adhuc in ea hærent sententia vt existiment Mercurium perpetuò deferri in Epicyclo, nos inter, & Solem detento. Acrationes primùm subduxi, ex quibus habui Mercurium in medio Solis disco futurum (puta in distantia à centro, latitudineve Austrina minorum non profus quatuor) proximè post occasum Solem; si quidem Sol nobis eo die occumbere debuit hora 7. min. 12. à Meridie; media verò illa Coniunctio celebrari debuit hora 7. min. 25. Ratiocinatus quoque sum, factis vtriusque Sideris in eandem partem motibus, totum Solis discum non posse peruadi à Mercurio, nisi horis præcisè decem; sicque transcursus initium ab hora vsque secunda cum duabus quintis futurum, finem verò post mediam noctem, seu hora 12. cum totidem quintis. Deinde omnia adparauit, vt si reuerà existimâssem conspectum iri Mercurium, accinctusque esse ab Aurora volui, suspicatus quinque horarum, vt nuper, anticipationem. Et fuit quidem Cælum toto tempore antemeridiano nubibus obductum; sed inclarescens à Meridie, clarissimum Solem ad occasum vsque transcurretibus, per vices dumtaxat, nubilis raris exhibuit. Versabatur in eadem scena Morthæus noster Vayerius, & Cantacarus, quorum prior circulum album, amplumque oppositum Soli moderari voluit, cum ipse Telescopij dirigendi gererem curam. Cæterum illo tempore toto Mercurius nobis planè inuisus; cum ne macula quidem alia disco Solis appingeretur. Hinc si ritè se habuit, Ephemeridum calculus, asseruare possumus, Mercurium præter Solem factum; sed supponamus coniunctionem præoccupauisse quinque propè horis; an-non debuisset Mercurius ante horam decimam marutinam sub Solem ingressus, post secundam pomeridianam salutare centrum, ac illi deinceps ad occasum vsque, Vale continuum dicere? Certè Mercurij latitudinem atque adeò semitæ eius per discum Solis prolixitatem non malè designatam fuisse ex consonantia calculi cum illa mea nupera obseruatione est coniiciendum. Temporis autem hallucinatio non videtur maior, quàm tunc fieri hoc tempore potuisse; cum præsertim heic error quoque Ephemeridum Origanicarum consentiat. Vt enim Mercurij cum Sole Coniunctio debuit per ipsas mense Nouembri tribus diebus cum septem horis euenire maturius, quàm debuerit per Keplerianas; ita iam debuit tribus diebus cum octo horis præcurrere. Verùm fingamus Coniunctionem debuisse non quinque, sed & decem horis celebrari velocius; an-non tamen Mercurius subiisset Solem ante eius ortum; debuisset nihilominus non abire ex eius disco, nisi duabus & amplius horis; postquam ego aciem intendi? Addo, ne quispiam causaretur potuisse Mercurium ab occaso Sole in discum eius incurrere; adfuisse me die sequente ab ipso vsque Sole exorto, hoc est, ante horam matutinam quintam, exploraturum an transcursus superesset vestigium. Nihil porrò etiam tunc visum; cum licet Mercurius iniisset Solem ab ipsissimo occaso, non debuisset tamen exire, nisi besse propè horæ, ab exortu. Atque hæc sunt, quæ

Gassendi Epistola.

poteris cum optimo viro habere communia. Precarer, vt meo nomine præclaro Holstenio persolueres grates, quando me Notis Viri illustris in x. Laërtij librum tuo interuentu beare voluit, sed profectò prona illius in me voluntas maior est, quàm vt testationem gratitudinis literis ad ipsum destinatis, prætermittam. Meum illi seu tu, seu Bocharus noster redderis Epistolium. Quod scribis de locis quorundam Authorum, qui Epicuri meminerint, aut illa vidi, aut ea non sunt, quæ scrupulosè valde confectet. Vt nihil enim negligo ex antiquis Authoribus, qui habere superstites Epicuri libros potuerint, ita non admodum requiro, quæ Recentiores proferunt, quando haurire nihil potuerunt, nisi ex iisdem fontibus, qui nobis quoque adhuc scaturiunt. Pergratum est tamen, quidquid admones, cum ἀπασίτων, sedulus cognoscere possis, quæ me præterfugiant. Illud perlibenter viderem, quod de Bonciarfo subiicis: at vereor, ne, quod innuis, opus fuerit solum in votis. Quod de quantalacumque mei apud Eminentissimos, Eruditissimisque Viros æstimatione, memoras; id totum debeo tum opinioni, quam de tua virtute meritò concipiunt, tum insigni amicitia, quæ mihi tecum intercedit. Tu vide, ne affectus ille, quo me complecteris, imponat, & in me prædicando nimius, idoneum sponforem non habeas. Ipse meæ conscius imbecillitatis, non alius haberi, alius esse studeo; neque is sum, qui meo Genio vllam faciam vim, vt sustinere famam possim. Vt cumque se res habeat, tu, qui me nôsti, fac nouerint id mihi cordi præsertim esse, vt à Viris eruditione eminentibus diligar, ipsisque me deuoueam totum. Saluta verò, inter cæteros eruditum Allatium, de quo sæpe cum Burdelotio Operum ipsius & demonstratore, & laudatore sermonem conferui. Vidisti in Catalogo Francofurtensium Nundinarum Titulum Fluddanæ ad me Responsonis: Ego nihil vidi amplius. Aduenit nuper ex Anglia adolescens ingenuus, qui Fluddo viso, retulerit illam typis nondum commissam, ipsúmque Fluddum conquestum meam in scribendo breuitatem, in exantlando nescio quo magno Opere adhuc laborare. Cum primùm opus prodierit, mihique innotuerit, rem vt exoptas significabo. Superest, vt indicem paucis quid lucis videatur Lucretio ex meis illis qualibuscumque lucubrationibus affulsurum. Id scilicet enixè rogas, quòd res sit præsertim futura pergrata Clarissimo Viro Alfaris à Cruce, benè merituro nouis Commentariis de Lucretiana Philosophia. Faciam ergo ingenuè, sed prius testatus me nullas meas nugas tanti ducere, vt putem illas cum vigiliis tam docti Viri comparandas. Tu me scilicet rubore suffundis, ac penè dicam, enecas, cum scribis illum ab instituto, si ego quidem credam mea sufficere posse, Poctæ intelligendo, destitutum. Quasi verò non ego potius retrahere pedem ab incepto debeam, quàm vt ille ab opere laudatissimo absterreatur? Sed erit fortè, quòd vterque in eodem campo decurramus, cum ille Lucretium ex serie contextus interpretaturus

F. preraturus

pretaturus sit, ipse Methodo paulò immutata Lucretium producturus sim, ad explicationem, confirmationemque Placitorum Epicureorum hinc totus quidem Lucretius in opellam meam transferetur; sed carminum ordo mihi perturbatus, planèque varius futurus est. Ecce enim assumo alia in Epicuri vitæ Apologiam; alia in partem Philosophiæ Epicuræ Canonicam; ut quæ libro quarto de Sensuum veracitate disputantur; alia in partem Ethicam, ut quæ præsertim continentur in Librorum Proœmiis; quæ referuntur in eodem libro de fugiendis amoris simulacris, ac pabulis, quæ libro tertio de constantia in ferenda morte, & id genus alia. Cætera omnia variè per Physicam partem distribuo, passim nimirum, quatenus quilibet facit ad institutum. Ut habeas autem specimen, ex quo tractationis ducere coniecturam valeas, recens exemplum profero. Versabatur proximis diebus illa quæstio præ manibus, an membra Animalium destinata fuerint, factaque ad usum; an ipsis casu sic generatis, casus, industriaque usum fecerit. Primum igitur illam Epicuri opinionem commemoravi, quæ habetur apud Lactantium, tum libri tertij Institutionum capite 17. tum libri de opificio Dei capite 6. Deinde versus illos subieci, ex libro quarto Lucretij, *Illud in his rebus vitium*, &c. Ac postea, ubi exposui ut Epicurus excogitare fortuitam membrorum conformationem potuisset; carmina retuli nonnulla ex libro quinto Lucretij; præter ea, quæ cum de rerum origine commemorassem. Adhæc sententiam consimilem Veterum aliorum Philosophorum attexui, ac nominatim Empedoclis, ut ab Aristotele narratur, tum libro primo, capite primo, de Animalium partibus; tum libro secundo, capite secundo de naturali Auscultatione. Id etiam subtexui, quod Galenus habet libro primo de usu Partium, capite 21. circa Epicureos, Asclepiadeosque; ac simul apposui argumenta varia, quibus res fieret probabilis. Postremò, quoniam hæc opinio cum Decretis Fidei nostræ, veraque ratione non poterat stare; opposui illi inter cætera ea, quæ Lactantius disputat contrà: itémque quæ Plato in Timæo, Aristoteles locis citatis, Stoici apud Cicronem in libro secundo de natura Deorum, ac in tertio de Finibus. Subinde, postquam sum conatus Hippocratem aut excusare, aut ad veram etiam opinionem reducere; præcipua quædam ex Galeno totis illis septendecim, diuinis sanè libris, sclegi; ipsemet quædam Marte meo contra Epicurum disserui; & quantum potui, feci satis argumentis oppositis. Hactenus edo specimen, ex quo tu potius intelligas, quam ego cogar dicere, an & quantum id ad Lucretium faciat. Tu, si fortassis cum Alfario communicandam rem duxeris, effice imprimis, ut summum candorem, quo cum amicis ago, cognoscat; tum, ut quam cœpit in me testari benevolentiam foueat; denique, ut meam in se obseruantiam perpetuam putet. Finem his scribendis faciebam,

cum me Mersennus noster inui sit. Occupatione mea perspecta, rogauit statim nomine suo salutem tibi dicerem, idem contendit Præsul meus, qui in musæolum ipsum deduxit. Petiit Mersennus, adicerem, mirari se, quòd nihil adhuc de propositis per te Campanellæ quæstionibus responsum fieri curaueris. Excusare te volui; sed ille subiunxit aurem vellicandam. Voluit tandem, quod ego quoque, ut Campanellam salutaris, neque Gaffarellum prætermitteres. Tu, mi N A V D Æ E, optimè Vale; Perge similis esse tui; & me amare ne desine. Parisiis, v. Eid. Maias an. M. DC. XXXII.

Praclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta sit humanitas tua, expertus loquor, Docte HOLSTENI, Acceperas me desudare in restituendo decimo, eoque deprauatissimo Laërtiani codicis libro. Illicò, factâ tibi copiâ Basileensis Exemplaris, cui *ὁ μακρὸς*, Aldobrandinus Notas marginales, lectionesque varias illustri manu apposuisset; decerpisti ex codice integrum librum decimum, ipsūque ad me transmisisti. Profectò si ex nota facie, si ex obsequio præstito, si ex vetere amicitia hæc liberalis animi prodiisset testatio; esset, quòd gratias agerem: At nunc est præterea, quòd candorem tuum non sine stupore suspiciam. Videlicet qui promouendis ingenuis literis es natus, nullam studiosos adiutandi occasionem vi prætermissam. Cæteros ferè occupat liuor, qui defossos thesauros malunt, quam ut, cum ipsi nequeant, ditescere alios patiantur. Tu longè generosior, qui, quod posses ipse vsurpare tibi, ita profundis in alios. Quod me atinet, dabo operam, ut experiare non ingraturum. Utinam verò ipse mihi, quid officiorum præscriberes; ita me Deus adiuuet, ut obsequentissimum haberes. Non vacauit adhuc notas illas omneis conferre, ac expendere; obiter tamen animaduerti quòd præsertim Vir eruditus interpretando respexerit. Obseruavi illum multa adnotasse ex editione Parisiensi, nisi fortè quoddam Exemplar Vaticanum habuit illi simile, quo Stephanus vsus. Vtcumque sit; fateor ingenuè quidquid habere hactenus ex Codicibus seu impressis, seu manu-scriptis licuit, impar esse locis corruptissimis, quæ passim occurrunt, sanandis. Absit proinde Medicas manus, ac non fallentis pollicear; satis erit, si meas quasdam coniecturas proferens perspicuum faciam, qua præcipuè Textus videatur esse *νοσώδης*. Sed non est, quòd te his detineam, virorum Humanissime; superest potiùs exorem te, ut quando me non cogitantem deuinciendum existimasti, affectantem iam in amicum studiosum tui; obseruantemque cooptandum censeas. Vale. Parisiis v. Eid. Maias, an. M. DC. XXXII.

Viro

Viro Claro GVLIELMO CÆSIO
Typographo Amsterodamensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Scripserat ad me ante paucos menseis nobile illud literarum decus Hugo Grotius, tum placuisse tibi meas aliquot Cælestium rerum Observationes; tum desiderare te plureis ad illustrandum, quod moliris insigne Cosmographiæ opus. Itaque rem statim & illi, & tibi facturus pergratam, amicum meum singularem Iacobum Valesium in Delphinatu agentem generalem Franciæ thesaurarium, literis datis exoravi, ut quas haberet generis huius Observationes impertiretur. Siquidem nôram penes ipsum delitescere plurimas, quas vel ipse, vel industrius, quo iam pridem utitur, observator peregrisset. Expectatum diu responsum, propter grassantem illuc gentium morbum Epidemium; at commodum ecce aduenit. Quia enim noster Salmasius est crastina luce ad vos discessurus (ô Fata nostra, qualem virum eripi nobis patimur!) committam illi fasciculum, vel thesaurum potiùs acceptarum Observationum. Thesaurum dico; nam erit sanè, cur tibi ex eo euulgato Posteritatem totam obstringas. Nôsti enim observationes esse fundamenta, quibus Astronomia nixatur; & cum plurimi exoriantur semper, qui Tabulas, Ephemeridâsque contexere possint, aut corrigere, raris tamen sæculis nasci, qui ipsi studiosè observent. Hinc nihil mirum, si post exactam tot sæculorum seriem, perfectè adhuc instaurari Cæleste hoc studium non potuit; quando ex tota Antiquitate infrequentissima habentur observatorum subsidia. Unus memoriâ totius ævi dignissimus Tycho Braheus in hanc præsertim curam incubuit. Sed Codices observationum tandiu expectati adhuc inuidentur. Et licet Keplerus ex illis Tabulas suas deduxerit; cum nondum tamen hæ Tabulæ Cælo ad amussim respondeant (omnium alioquin præstantissimæ) desiderium Posteris fiet Tychonicarum Observationum, quæ cum faciendis conferantur, ad perficiendam scientiam. Seu enim Keplerus non omnes aduocârît, nec ceperit; seu fortassis aliquibus, quo Hypothesibus consentirent adiecerit quidpiam, aut ademerit: Profectò Veri scrutatores requirent olim historiam, varietatèque Observationum. Quod moneo, ut intelligas, non posse institutum tuum mihi non admodum probari; cum, si qua nancisci observata potes, ea tanto studio transmittere in Posteris satagis. Imitaris enim generosum illum Snellij vestratis, & nostri quondam amici, genium; cui nisi deberemus, quas collegit Hassiacas, VValterianas, & Regionontani, Tychonisque Observationes pauculas; mirum quàm tenues reliquiæ superessent nobis ex diuite ævo. Præclare verò ita facis: etenim quæ cuduntur alia, delet dies facillimè; quæ huiusce sunt ordinis, recordatione grata confirmat.

Gassendi Epistola.

Cætera quippe non sunt certis alligata temporibus, & quæ scripta sapienter sunt, occidere millies & redire possunt: at observata huiusmodi sic à momentis temporum pendunt, ut habita semel, singularia sint, & perditæ semel, restitui non possint. Quare, ut studiosis carissima sunt; ita nunquam illos eorum temporum, quibus sunt perfectæ occupat obliuio. Mihi proinde gratulor, quòd quas Observationes mitto (aliàs fortassis sepeliendas) procurare studiosis possim; tibi gaudeo, qui cum sis natus, ut bonas Artes promoucas, occasionem hanc præ manibus habeas. Fasciculus certè insignis; cum nudæ præsertim sint Observationes; neque post citatum Snellij spicilegium vberius vllum, quod sciam, exstet. Ut verò habeas quanti fieri Observationes possint, aut debeant; scito me his nominibus sponsores illarum præstari. Primum Amicus ille meus, Vir fidei summæ, eruditionis eximæ, patientiæ indefessæ est. Deinde eius observator nomine Elziarius, Olitor ille quidem est; sed quo profectò non alius vnquam magis opportuna loquutus. Sanè ut Protagoras olim Democrito exhibuit ingenij specimen ex scita lignorum structura: Sic Elziarius ex eleganti Vizilianorum hortorum cultu, genij Mathematici argumentum Valesio præbuit. Nec verò vnum illud fuit: siquidem breui is euasit, ut & observandi peritiam maximam acquisierit, & totam Trigonometriam planè perdidicerit, & Astronomiæ fundamenta ita introsperxit, ut ego aliquando superueniens, offenderim ipsum defendentem Telluris motum, soluentemque ex intimis huius scientiæ principiis, quæ eruditi quidam viri secus sentientes obtrudebant. Quòdque admirere, id cœpit sub annum ætatis quadragesimum, vxorem aliunde & liberos curans, hortosque colens assidue: adeò ut cum illum noctu observantem, scribentemque contemplarer, viderer mihi Cleanthem videre, à quo non secus transigebantur dies in hortis; noctes in studiis. Tertio proinde & illius in eo observando diligentiam coram ac non semel intuitus sum; & exploravi ipsemet eius instrumenti, quo utitur, fidem.

Sextans est trium paulò minus Pedum, ligneus ille quidem, sed quem illemet sic est fabrefactus, ut optimè cohæreat, sic illiuit, ut nihil patiatur à mutatis temporibus; sic per transuersas lineas diuisit, & pinnacidia in eo composuit, ut vix vnquam integro minuto aberret ab iis Fixarum distantis, quæ à Tychone sunt consignatæ. Denique plurimum huiusmodi observationum calculum instituens, deprehendi illas mirè consonare; & nonnullas etiam conferens cum exquisitioribus quibusdam ex meis, quod desiderarem, vix fuit aliquid. Cæterum, cum per-raræ sint habitæ Gratiæ Gratiæ polii quàm plurimæ ac penè omnes peractæ sunt Viziliæ; quod oppidum est Gratiæ polii ad Austrum duabus leucis maiusculis. Occasio fuit, quòd Valesius, quam-primùm ex Scotia, vnde est oriundus, ad Delphinatum accessit, ad illustrem illum Lediguerium sic adscitus est, ut cum celebrem eius domum, quæ Viziliæ est, frequentissimus itaret, Olitorem Elziarium

E 2 illuc

illuc nouerit, & de parando in ipsis hortis Observatorio cogitauerit. Hinc poteris quidem has obseruationes Vizilianas inscribere: sed pergratè accipiam, si ex amici nomine Valesianas indigitaris. Ego prout ille eas ad me transmisit, committo; Tu vel transpone, vel selige, vel vtere tandem pro tuo instituto. Illarum series sic sequitur.

Planetarum distantia obseruata Vizilia, cuius latitudo 45. grad. 5. min. 30. sec. Longitudo eadem, quæ Gratianopoleos, ubi Polus attollitur 45. grad. 12. min. Anno 1622. &c. pralongâ serie.

Habes hucusque, Præclare Cæsari, obseruationum copiam, quâ Valesius creditit serie. Catalogus certè instructissimus, & non paucorum, vt vides annorum, circa Superiores Erraticas Stellas. Quod si non perinde instructus circa Inferiores est; causam puta editos monteis, qui Viziliæ Ortum, Occasumque præripiunt, & conditionem earum Stellarum, quæ tum manè solùm, vesperèque conspicuas sese exhibent, tum plerumque latent sub radiis Solis. Mercurius verò potissimum, de quo omnes Obseruatores id iure queruntur, quod de Marte Plinius, *inobseruabilem eius esse cursum*. Fortassis mea illa de Mercurio ante annum in Sole viso obseruatio poterit esse instar plurium, quæ desiderari heic possent; & quadam etiam ex parte supplere, quod Keplerus conqueritur, Obseruationes omnes Brahei per viginti annos conscriptas, cadere intra vnicum trientem Mercurialis excentrici; reliquos verò duos trientibus inobseruatos manere. Ex quo mirum videri non debet, si Keplerianus calculus tempore meæ obseruationis abfuit à vero quinque propè horis; id lucro potiùs deputandum, quòd non vt alij abfuerit quinque aut saltem tribus diebus. An verò gratum faciam, si heic attexuero Obseruationem nuperam, ex qua circa eundem Mercurium Kepleriani quidam calculi error paullo maior; at aliorum Artificum maximus longè proditus est. Cùm hoc ipso anno 1632. & die Iulij 29. sub horam quartam matutinam expergefactus in Auroram respectarem, Venerem in ea promicantem vidi, & nescio, qua fœlici sorte oculos ipsi circumducens, incidi in Mercurium, ab illa distantem triplici quasi Diametro Lunæ. Facta statim præ manibus Kepleriana Ephemeris indicauit Coniunctionem sideris vtriusque celebrandam die 31. Idque in ipsa Meridie, cum nota hac apposita, *Mercurius ferè corporaliter iungitur Veneri; tamen quinque scrupulis superior. Attendatur manè ♀ eum in Aurora monstrabit paullo altiore*. Itaque ego me ad illam, & diem, & horam ita accingendum duxi, vt diem non negligerem antecedentem, & consequentem. Verùm die 3. crassi adèd fuerunt vapores Horizontem obsidentes, vt priusquam discuterentur, Venus ægrè apparuerit, Mercurius euauerit. Ipsa die 31. apparato organo, vt Veneris saltem distantiam à duabus Fixis acciperem, Fixæ omnes priùs oblitteratæ fuerunt, quàm illa ex densioribus vaporibus emergeret,

Quare id solùm superfuit, vt explorarem num Mercurius illius corpus circumstaret. Inclarescebat iam Aurora, & hora quarta parùm aberat, cùm ægrè Mercurium detexi, & Cantoclaro amico meo, cuius ædeis, ac vineam huius obseruationis gratia tunc vsurpabam, demonstraui. Sicut Veneris supra Horizontem erat tunc septem circiter graduum; Mercurius verò ab ea distabat, cùm nudo visu inspiciebatur, tanto marginum interuallo, quantum Veneris Diameter adimpleretur videbatur: cùm verò Telescopio, videbatur posse Diameter Venerea quinquies circiter collocari in intercapedine. Erat autem Mercurius Veneri non supra, seu ad verticem; non planè ad læuam, seu in eodem parallelo dicto Almicantharæ; non planè loco inter hæc medio, sed versabatur inter hoc medium, & prædictum parallelum; adèd vt spectato Eclipticæ situ, videretur præcisè esse, aut non multo antè fuisse in eodem cum illa latitudinis circulo, sed collocatus ad Boream. Pulsauit quarta interea, & non longè post, Mercurius disparuit. Omnibus expensis; Quia iuxta prædictam Ephemeridem Coniunctio illa heic fieri debuit eodem die, hora ij. cum triente, ante Meridiem; & contigit tamen hora proximè tertia, cum sextante; idèd visum est calculum Kepleri nimis promouisse Coniunctionem hanc septem horis cum semisse. Sed parum nempe istud est, si cum hallucinatione Ephemeridis Organicæ comparatur, iuxta quam tribus ante diebus euenire debuerat, & minimum, si conferatur cum Ephemeride Argolij, quæ celebrandam promiserat quinque diebus maturiùs. Est autem valde mirabile, quòd vix aliquid, aut nihilum etiam Keplerus aberrauerit in designanda sub Coniunctionem latitudinum differentia: & maximè si Diameter Venerea conspecta Telescopio, habeatur vnus proximè minuti. Occasione porrò huius Coniunctionis, memorarem similem aliam Veneris eiusdem cum Marte, vt putà, quam etiam absque vlla designatione locorum ex Fixis obseruauit anno 1612. mensè Octobri. Cùm die enim 14. discederem Diniâ Aquas-Sextias, Aurorâ iam inclarescente, animaduerti Venerem à Marte distantem paullo minus Diametro apparente Veneris. Existimabam esse Dordrantem, vel quanta apparebat inter secundum Equum in Helices cauda vicinamque ipsi stellulam intercapedo. Erat autem ♀ occidentior, habensque Venerem deflectentem in Mesurum, seu Vulturum circiter. Die verò 15. eodem tempore, ac itinere Diniam inter & Aquas-Sextias medio, Venerem vidi orientaliorem, & Martem ab ea deflectentem versus Mesoboream. Distantia visa paullo maior, quàm inter duas infimas Stellas ex tribus appendicibus Balthæi Orionis, longè verò minor, quàm inter duos Hædos. Enimverò, quia eodem anno, ac in fine Ianuarij eorundem ♀ ac ♂ Coniunctionem obseruaram Aquas-Sextiis, non illam quidem

dem adeò propinquam, sed tamen, ut puto, satis exquisitè; ideo lubet magis eam adponere. Radio utebar Astronomico in parteis decies millenas diuiso, & transuersali in simileis, cylindricisque pro pinnacidiis tam ad oculum, quàm in transuersali. Cæteros dies antecedenteis, consequenteisque prætereo; Coniunctionis diem deligo, & unicum dumtaxat ante, unicum post adiicio. Itaque eiusdem & anni 1622. & Ianuarij die 30. hora 7. vespertina exhibitæ est distantia Veneris, & Martis 0. grad. 36. min. & iterata 0. grad. 35. min. ac repetita tertium 0. grad. 35. min. At hora 7. inter Venerem, & caput Andromedæ distantia fuit 28. grad. 40. min. Inter ♀, & Markab Pegasi 20. grad. 56. min. Inter verò ♂, & caput Andromedæ 28. grad. 47. min. Inter ♂, & Markab 21. grad. 26. min. Ac postmodum ad explorandam instrumenti fidem inter Sirium, & Procyonem occurrit distantia 25. grad. 42. min. Die sequente 31. horâ 8. vespertina, distiterunt Venus, & Mars 0. grad. 28. min. neque moliri quidpiam aliud, propter exortas nubeis licuit. Die verò prima Februarij, hora 7. vespertina, fuit distantia Veneris, & Martis 0. grad. 36. min. Veneris verò, & Capitis Andromedæ 27. grad. 37. min. Veneris, & Alæ Pegasi 13. grad. 41. min. Martis, & Capitis Andromedæ, 28. grad. 12. min. ♂, & Alæ Pegasi 14. grad. 16. min. Simileis alias Veneris Coniunctiones adderem, ac præsertim quidem cum ♄; sed quia descriptam iam habes, quam obseruauit in hac Vrbe anno 1625. die 9. Februarij; addo hîc solùm aliam, quam obseruaram Aquis-Sextiis, anno 1619. mense Aprili, vel ex eo, quòd Sideris vtriusque distantiam acceperim non modò semel, cum venarer adhuc horam ex altitudine Arcturi: sed ter etiam in rerdium, cum horam captarem ex Sole. Die ergo Aprilis ij. manè hora 4. min. 55. distitit ♀ à ♄ 1. grad. 1. min. horâ 9. min. 36. distitit 2. grad. 24. min. hora ij. min. 16. distitit 2. grad. 57. min. Hora pomeridiana 0. grad. min. 20. distitit 3. grad. 27. min. Prætereo autem, ut exacto mense, seu die Maij ij. manè hora 4. min. 50. cum Luna videretur quasi constituere apicem Trianguli penè Isoscelis, cuius angulos ad basim occuparent ♀ & ♃ proximè ipsam eorum Coniunctionem, distantiam fuisse ♄ à ♀ 10. grad. 45. min. hora 4. 50. min. ♄ à ♃ 10. grad. 20. min. hora verò 5. Veneris verò & ♃ 0. grad. 32. min. hora 4. min. 30. Sed ad Mercurium redeo, de quo postremò obseruationem, quam dicere licet negatiuam, adiicio, excerptam ex Epistola, quam Romam ad Naudæum scripsi ostendendam Scheinerio, v. Eidus nuperi Maij. Ea sic habet. *Attexo potiùs aliam circa ♀ obseruationem, &c. vsque ad illud, hac ergo sunt, quæ poteris cum optimo viro habere communia.* Habetur superius. Hactenus excerpto, mi CÆSI, ac finem simul facio. Tu benè Vale, & magno Reipublicæ literariæ bono magnis conatibus insiste. Parisiis Kalendas Octob. anno M. DC. XXXII.

Gassendi Epistolæ.

*Viro nunquam satis laudato GALILEO
GALILEI Magni Hetruriae Ducis
Mathematico,*

PETRVS GASSENDVS S.

Satis temporis iam elapsum est, Humanissime Virorum, ex quo Diodati manu accepi, quod consignari mihi voluisti, Dialogorum tuorum Exemplum. Quod serò tamen gratias agam, excusationem mereor; quando vix tandem licuit discedenti Parisiis desiderata lectione frui, die vno, aut altero. Nempe quam-primùm egregius liber factus est mihi præ manibus, tanta illius apud studiosos expectatio inarserat, ut quia Diodatus Exemplum suum detulerat in Angliam, incùmque unicum supererat; vix vllus fuerit, qui peruidere successiuè non postularet. Itaque discessus occasio vix demùm fecit illius copiam, ægréque inter varias occupationes obtinui, ut prægustarem, quod spero adhuc, quam-primùm conquieuerò, pleno quasi ore sorbere. Interea cum foret in hac ciuitate paucis diebus commorandum, significare volui, quàm gratè acceperim librum; quàm iucundè percurrerim. Equidem tanta sum affectus inter legendum voluptate, ut etiam-num; quoties mente repeto, mirificè mouear. Ita scilicet tibi constas, amantissime Veritatis Vir, ut quodcunque ratiocinaris, Naturam semper sequaris Ducem, & ex propriarum Obseruationum diuite penu, Principia ducas. Assurgis quòd Mortalium nemo subuectus est hactenus; fœlicèsq; huiusmodi sunt, qui vel eminè consequuntur. Quod mirabile verò sit; cum humana sagacitas procedere vltcriùs non possit, is in te est animi candor, ut bona fide semper agnoscas, naturæ nostræ infirmitatem. Quantumcumque enim coniecturæ tuæ sint verisimillimæ; non sunt tibi tamen plusquam coniecturæ; neque, ut vulgares Philosophi solent, fucum facis, vel pateris. Quàm iustum rebus imponis pretium! Obliuisci certè, si velim, non possum, glebulæ terræ commendationem supra Adamantes, & alia, quæ malè sanum vulgus miratur. Dicerem plura, sed si perspectus tibi utcumque meus est Genius, diuinabis planè nihil esse in tuis ratiociniis, quod summopere mihi non arrideat. Addo solùm me periuicundè in id incidisse, quod per literas admonueras, de opinionis tuæ consensu circa Stellarum exilitatem, cum mea illa de Mercurio in Sole viso, obseruatione. Delectat quippe eam tibi cogitationem venisse in mentem pro ingenij acumine, inexhaustaque solertia, cui ego, vel non cogitans, tam promptam præstiterim fidem. Sic euenire plerumque solet, cum nobis satis est animi, ut ab opinionibus præiudicatis discedamus. Non pauca sunt, quorum spem facis, ut circa ponderum cadetium inæqualem velocitatem. Quæ sorte, idque non meo solùm, sed Mercennii etiam nostri, aliorumque nomine, ut non patiaris

E ; nos

nos illorum tabescere expectatione. Morinus inter cæteros librum tuum auidè legit, téque suspicit, vt par est; non fatetur tamen se victum, existimátque rationès suas in manuscriptum Prodromum perseuerare illibatas. Ipse, cum multa alia in tui gratiam edisserui, tum præsertim exaggeravi causam abs te redditam de geminata intra diem naturalem Maris reciprocatione, & commendatione dignissimam esse, & inconcussam persistere. Ea commemorarem, nisi ipse nosset, solui potuisse obiecta omnia ex iactis abs te fundamentis. Id dico, Antiquorum omnium rationes, & Hypotheses apparere nugas & infomnia mera, quando cum inuento tuo comparantur. Contigit certè mihi non semel, vt cum apud viros ingenuos tuam explicarem sententiam, tanta in animis audientium fieret verisimilitudo, vt assumpta motuum Telluris Hypothesis, ad declarandum Maris æstum, probabilitatem ex ipsa declaratione obtineret. Verùm plura Deo volente, cum licebit per otium. Vale interea & me ama. Lugduni in itinere, ipsis Kalendis Nouembribus, anno M. DC. XXXII.

Literas hæc cognato tuo viro optimo commendavi; Tu si quidpiam officij ex me fortassis exigas, significare per ipsum potes. Iterum Vale.

*Admodum Reuerendo, & Doctissimo
Viro Patri THOMÆ CAMPANELLÆ Philosopho celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Rescripsissem pridem ad te, Præclarissime CAMPANELLA, nisi posteriores tuæ literæ, quas emissas rescueram, desiderium sui diuturnum fecissent. Ac illas quidem Parisiis demùm circa huius mensis initium accepi; sed de discessu tunc cogitans, responsionem distuli ex ciuitate hac transmittendam. Neque verò propterea otij nullum superest, vt Epistolam effusam conscribam; sed malo tamen aliquid tandem, quàm nihil omninò reponere. Itaque velim tibi persuadeas, nihil mihi vnquam contigisse gratiùs, singulari illa amicitia demonstratione, qua me beandum esse duxisti. Tu nempe ex censu longè alio, quàm literati isti triuiales, qui per compita, foraque crebrescunt; euincisque facillè, vt Philosophorum nostri sæculi habearis præcipuus. Quidni igitur suauissimum ducam à tanto viro diligi, quem magni quidem fieri, à viris bonis, doctisque videam, sed quem ego præ omnibus maximi semper æstimarim. Quod tu mea aliquid ducas, eximia bonitatis est; neque enim sum nescius, quàm exigui momenti sit, quidquid præstari abs me potest. Ea re solùm gloriari possum, quòd sum Veritatis studiosissimus & vt falli à nemine, sic fallere neminem volo. Id dico propter Observationes, in quibus potest industria quidem, at non fides desiderari. Ad Commentationes verò Epicureas quòd atti-

net, subdubitare visus es, ne quid in Religionem peccem: Sed absit à me, vt excidat quidpiam, quòd pugnare cum illa possit. Inculcas Prouidentiam: ego verò eandem aduersus Epicurum tueor; neque, si ille quicquam errauit, patrociniū causæ suspicio. Exopto, vt Naudæus noster fecerit tibi copiam earum literarum, quas ad ipsum dedi mense Maio. Si fecit, peruidisse potes specimen Dissertationis circa eam partem Prouidentia, quæ ad membrorum structuram spectat, ac simul pernoscere quo studio Pietatis parteis complectar. Quippe quòd Philosophum agam, dissimulare non debeo quidquid ad opinionum viri, quem interpretor elucidationem conducit; at quòd Christianus etiam, & Theologus sim, meminisse debeo, quid vtramque personam deceat. Hac ratione te imitor, qui pro ingenij acumine ita excussisti impiorum ratiocinia, vt de Atheismo triumphaueris, & pro summo etiam candore nihil eorum reticuiti, quæ in malignæ causæ gratiam edisseri solent, aut possunt. Ita scilicet faciendum, ne, si mussitanteis dumtaxat induxerimus aduersarios; suspicari aliquis possit, nos propriae causæ diffidere, quasi non valeamus, nisi hostibus remisè agentibus procedere obuiam. Vt cunquē sit, carissimum duco, quòd sic amicè me admones; idque in parte non postrema benevolentia tuæ duco. Plura, Deo benè propitio, cum Diniam meam appulero, & ad Naudæum etiam scribam, quem velim interea salutatum facias. Vale, eruditissime & candidissime Vir, meque, quòd facis, æternùm ama. Scribebam Lugduni in itinere, Postridie Kalendas Nouembreis, anno M. DC. XXXII.

*Admodum Reuerendo & Clarissimo
Viro CHRISTOPHORO SCHEINERIO, è Societate IESV,*

PETRVS GASSENDVS S.

Rebueram priùs rescribere, Optime Virorum SCHEINERI, ex quo præsertim literas tuas sub initium Iulij datas concessum est accipere; verùm quia faciebas spem conscribendi vberius; idque intra dies non multos, idcirco exspectare volui, vt liceret simul rescribere ad omnia. Sed enim, cum spe inani lactatus, nescio qua sorte has posteriores literas nondum viderim, differre nolui diutiùs tum id tibi significare, tum te certiore facere mei in Prouinciam discessus. Addo, quòd testatus nondum fueram, singularem illam voluptatem, quam ex lectione operis tui de Maculis Solis percepi. Dignum certè ingenium tuum, in quo hæ rosæ nascerentur, adolescerentque, dignus oculus, cui mysteria, adytaque ista paterent. Quòd me attrinet; vix quicquam offendi, cui non planè consenserim; fuere verò quam-plurima, quæ addidicerim, recens. Præcipuum fuit varietas motus ea ratione apparentis, vt interdum parallelus, interdum obliquus Eclipticæ fiat. Quippe,

Quippe, quantum-vis multas habeam temporum anni singulorum consignatas Observationes; nunquam tamen animaduerti id genus inæqualitatis, donec me tuus liber admonuit; omnem scilicet varietatem abs me deprehensam in observationum defectum coniciens. Qua Hypothesi explicas negotium, acutissima illa sanè; sed simplicior fortè ex annuo Telluris motu depromeretur. Cum vtrius tamen sufficiat, tua vel eo nomine placet, quòd alia istuc displicet. Cætera prætereo; sed illud transeundum silentio non est; ineffabilem fuisse suauitatem, quâ, quæ sunt à te de modo Visionis oculatissimè demonstrata, arripui auidissimè. Fortassis id olim vberius pernosces, si quando meæ nescio quæ Physicæ Commentationes in lucem prodierint. Porro, quia me literis superioribus admonueras, habere te præ manibus Parheliorum argumentum; gratum habebis, vt opinor, si obseruationem tibi indicem, quæ me fugerat idem pertractantem. Ea peracta est in Anglia, ante annos quadringentos, seu anno salutis M. D. C. XXXIII, describiturque in historia Anglicana Matthæi Paris, in Henrico III. ac simul apponitur schema, in quo quatuor Soles Spuriij vnà cum vero exhibentur. Si tibi fortè res est perspecta, horum paucorum versiculorum leuis iactura habenda est. Nisi sito, obseruatio digna videtur, quam discurias. Existimo desiderari aliquid in Diagrammate; disquirendum tamen an possint quatuor Soles adulterini alia ratione apparere, quàm abs te obseruatum est. Vale, S C H E I N E R I Optime, & me, quod facis porro ama. Lugduni in itinere postridie Kal. Nouemb. anno M. D. C. XXXIII.

Si quid me fortè volueris, destinare literas, potes Aquas-Sextias ad Nobilem Senatorem Nicolaum Fabricium Petrisij Toparcham, illi siquidem cura erit, vt compendiosè ad me mittantur. Vale iterum.

Præclaro Viro LVCÆ HOLSTENIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Nuisi nuper ex hac vrbe, Humanissime HOLSTENI, celebrem illum Meziriacum Burgi in Bressia commorantem. Cùmque varij inter nos confererentur sermones, incidit fortè mentio Geographiæ Agathemeris, cuius ipse habet Exemplum ex Bibliotheca Grauuellana Vesonlij exstante descriptum. Subiit illicò in mentem consilium tuum circa minorum Geographorum euulgationem. Id vbi illi indicau; subieci que fieri posse, vt librum ipse non videris, paratum sese statim exhibuit, pro ea, qua est, humanitate, ad ipsum tecum communicandum. Titulus est, quantum recordor Ἀγαθημερος τῆς ὁριζωνῆς γεωγραφίας ὑποτύπωσις. Incipit verò Ἀναξιμανδρῆς, &c. estque foliorum circiter quatuor. Itaque si hic Geographus abs te fortè desideretur, potes id mihi interuentu Petrisij nostri significare. Ego verò operam dabo, vt nancisci quam-primum valeas. Vale interea, Præclare Vir, sicque habe, memorem me officij tui semper fu-

turum, prætermisurumque occasionem nullam, qua gratum tibi facere liceat. Lugduni in itinere v. Eid. Nouembreis M. D. C. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS
GABRIELI NAVDÆO SVO, S.

Longum, mi NAVDÆE, abrumpo silentium breui Epistolio: sed præstat nempe aliquid tandem, quàm nihil omnino perscribere. Appulsus ad hanc ciuitatem, humanissimòque exceptus hospitio illustri Petrisij, quem decus nostrum esse nosti, offendo illum scribentem ad te, exigentemque literas, quas suis consociet. Itaque licet præceps occasio; negligendam tamen non censeo, vt quam possum, salutem dicam. Priusquam exinde discedam, dicturus vberiore sum: Scito interea me benè valere, exoptarèque vt tu optimè. Literas accipio ex amicis nostris, qui degunt Parisiis, obseruòque in Tubertinis, quorsum sis breui Paduæ futurus. Vtinam principium hoc sit stabilitendarum fortunarum. Accipio simul, quas Londino Diodatus noster tum ex se mittit, tum remittit missas ex Hetruria; agnoscoque virum præclarum expeditionem Romam parare: sed nosti tu meliùs quid id rei sit. Rescripturus ad illum sum, spondere tamen non audeo, vt breui respondeat. Efficere tu, vt nôsse valeam quid agat cum illo fortuna. Nondum extrema adest manus illi Philosophiæ, cuius tu penè auctor es; quippe hoc solum infantiam quidem, at non maturam ætatem præstare est natum. Itaque expectandum est, donec Parisios rediero. Id continget cum Præsul meus, quem spero breui heic ad futurum, iter eòdem susceperit: suscipiet autem, quantum opinor, circa Octobris initium. Vir illustris Markæuillæus inuitauit me adhuc nuper literis humanissimis adinuisendum secum Orientem: verum expecto consilium, quod Luillerium meum rogau, priusquam disertè respondeam. Aliquid semper Cælestium rerum Commentariis meis adiicio: Tu si fortè sit istuc gentium, qui hisce studiis delectetur, cura vt nôsse valeam. Communicabo haud inuitus tum obseruata cætera, tum nuperam Solis Eclipsim; sed ohe grandem Epistolam, non breue Epistolium! hoc igitur in lucro habe, meque vt facis æternum ama. Vale, Aquis-Sextiis, pridie Nonas Maias anno M. D. C. XXXIII.

Admodum Reuerendo Patri, & Viro
Clarissimo, CHRISTOPHORO
SCHEINERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Maturè satis huc adueni, SCHEINERIO Optime Virorum, vt acceptis literis tuis, sub Februarij finem datis, verbulum hoc reponerem. Verbulum, inquam; nam & vrget Veredarij præsentia, & metus, ne Romæ non sis, cum ille ad Urbem accedet, Significas videlicet euocari te in Germaniam à Maiestate

sacra Cæsarea, & Præful meus conicit discessum tuum in hocce tempus. Vt cumque sit, parcendum mihi exiguo labori non est, vt si fortè hoc Epistolium ad te vsque perueniat, accipias quam reddo salutem. Non accepisti, quantum conicio, quas Kalendis Nouembribus ad te dederam literas, Cum nempe Lugduno transirem scripsi & ad te, & ad præclarum Campanellam, consignauique literas Bibliopolæ Prost, pollicito se magnâ curâ, vt redderentur, effecturum. Sed mea hæc est non vestra iactura; quando quidem propter candorem, affectusque mei significationem, quod ex me speretis magni nihil est. Lætor eundem Mercurium ab aliis duobus illustribus viris, quos commemoras, obseruatum fuisse: cum verò etiam accepero quid, & qua ratione obseruatus fuerit, cumlata voluptas erit. Ipse tum mense Ianuario obseruauit Diniæ vespertinum Mercurium, tum impræsentiarum obseruo ex ædibus ipsis, & eo quo sum in hac Ciuitate exceptus hospitio illustris Viri Petrisij. Ab obseruatione cum cessauero, quid abs me fuerit actum, perscribam. Est interea quoddam impertiar, quàm peregi Diniæ obseruationem Eclipseos, quæ nuper contigit in Sole, quantum per pluuias, nubeis, grandines, ventos interuenienteis licuit. Si Romæ adhuc fueris, pergratum facies si totam rem cum Campanella comunicaris. Scriberem etiam iam ad ipsum, si liceret per otium, sed vereor ne satis temporis non sit, vt vel tabelam solam transcribam, quam historiæ obseruationis in meis attexui Commentariis. Tu interea illum saluta, & Vale. Aquis-Sextiis, Non. Maij M. D. C. XXXIII.

Salutat te quam-plurimum Nobilis ille Hospes meus nusquam gentium non cognitus. Is & te summopere colit, & vrsnam tuam Rosam admiratus, tum laudes tuas cecinit pridem, tum etiam ex quo aduentauit, non paucos mecum circa tuas & Obseruationes præclaras, & propositiones de modo Visionis sermones conseruit.

*Admodum Reuerendo Patri, & Viro
Clarissimo THOMÆ CAMPANELLÆ,*

PETRVS GASSENDVS S.

Non scripsi ad te, Vir Eximie, ex quo Lugduno iter faciens, literas ad te ipso die Calendarum Nouembrium dedi. Dedi verò & ad Scheinerium, & vtrasque commisi Bibliopolæ Prost, ex quo, quoddam agere se tecum per literas; adfereret, obtinui, vt meas ad iungeret suis. Hoc memoro vt possis ipse fidem meam saluam habere, nisi fortassis literæ illæ ad te vsque peruenerint. Videlicet non peruensse suspicionem id ingerit, quod scribens nuper ad me Scheinerius, mentionem earum, quas ad ipsum simul dedi, facit nullam. Profectò nisi & tu acceperis, est quoddam maximopere doleam, quoniam ipsis responsum est binis pridem abs te allatis. Sed nempe huiusmodi fata nonnunquam interueniunt,

& amicorum exigit candor, vt casus hocce consulant æqui. Quoddam si fortassis illæ tibi, bona mea sorte, reddita sunt; est quod gaudeam summopere, sperans exinde paucos hos versus gratiores tibi extiruros. Ad me quod spectat, tantò ipsas conscribo iucundiùs, quanto iis tibi exhibendis occasionem facio Nobilibus amicis meis inuisendi tantum Virum, quantus ipse es, eaque fruendi foelicitate, quam mihi adhuc inuisendi fata. Cæterum ex amplis nuper à Galileo Epistolis rescui ipsum breui Romæ, quò citatus est, ad futurum. Id miratus sum; quoniam nihil non approbatum edidit; sed nostrum non est nosse hæc momenta. Alia vt mittam, quàm ageres pro rara tua humanitate, & singulari industria, si exortum dissidium inter summos illos & amicos nobis viros (Galileum, & Scheinerium intelligo) componeres? Vir vterque aded est bonus, aded Veritatis studiosus; aded fidei & candoris plenus; & Deum tamen immortalem! occurrisse quod alterum alteri faceret infensum! Ipse certè satis dolere literatorum vicem non possum, quoties obseruo magnos viros in generis huiusmodi altercationes incidere. Nam pusilla quidem ingenia, quæ pendentem ex tenui filo consecantur gloriolam, ita excandescere possunt; & viros aded eminentes, quos sincerus agit Veritatis amor, iisdem moueri affectibus, magnopere sanè est mirum. Sed hæc nimirum videtur esse humanæ sortis conditio: aded sumus omnes, siue corporis, siue ingenij foetuum amantes. Nolim porò quicquam esse importunus nisi ipse eò propendeas; quocirca neque adicio, quod meâ quidem sententiâ promouere concordiam posset. Tibi sunt clariùs omnia perspecta; etiam quæ dicere præfenti, quàm scribere absenti tutiùs. Itaque nihil vehementer à te exopto, efflagitòque, nisi vt amare me pergas, ac eum habeas, qui sit amantissimus & obseruantissimus tui. Vale Aquis-Sextiis v. i. Eid. Mai. anno M. D. C. XXXIII.

E I D E M.

Quas ad te scripsi nudius-quartus, Præclarissime CAMPANELLA, iis commisi, qui inuisendi, & alloquendi te coram occasione illa beari voluerunt. Vterque illorum præcipuus est alter à Sacris, alter à Secretis Duci illustrissimo, qui totam iam Romam expectatione sui compleuit. Iter iam hæc post illos faciens Nobilis Boessiacus, qui ex eodem comitatu peroraturus est Latine coram summo Pontifice, schedam quoque habere cupit, cuius reddendæ occasione salutem tibi coram dicat. Hæc itaque est, quam ipsi conscribo ac tanto quidem alacriùs, quanto & ipse mihi est amicus eximius, & tu is es, quem velim semper quam-plurimum cognitum fieri. An-non tu id patienter feres, imò et iam consules boni. Nisi is esses, quem celebrem eminentissima virtus fecit, non ita te multi ambirent, ac impeterent, sed nempe Sol non fert indignè, cum heliotropia quæ eius vim persentiunt, in ipsum respectant.

Aut

Aur in virum aded illustrem non debebas euadere, aut graue iam esse non debet, si Literatorum omnium oculi radiis tuis percellantur. Vt cumque habeas, habe me semper virum studiosissimum tui. Vale. Aquis-secundis III. Eid. Mai. M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS
CONSTANTINO *Suo*, S.

Accepi ante paucos dies, Mellitissime CONSTANTINE, præclarum epistolium. Nescio quæ fata fuerint illius, quod scriptum dicis mense Ianuario: sed alterius ritè recordeo, quo, cum Parisiis adhuc versarer, beare me volueras; Mirum porro, te hæcenus nullum accepisse responsum; & nullum tamen neque amandi, neque scribendi facere finem. Sed nempe constantia hæc tanta in eum cadere solum potest, qui nomine tuo dignissimus sit. Ea profectò tanta est, vt vel inuitum fuerit raptura; quid-ni me etiam qui sum iam pridem erga te propensissimus? Pudet me tamdiu distulisse affectus significationem, meque indignum fateor, cui tu sic tuum testatum facias. Verùm, qua es humanitate, sic condonabis negligentium, vt quem tacentem amaueris, loquentem iam impensius ames. Nihil est mihi, quod reponam enarrationi illi tuæ dissidiorum literariorum: sed non ignoras, quàm sit hoc solum ingratum & infertile. Hoc saltem scito, fecisse te rem longè iucundissimam, quando historiam, seu verius histrioniam Temporum docuisti. Tametsi enim ægrè ferendum viros alioquin eximios sese mutud discerpere; suaue nihilominus est quid rerum istic agatur, nosse. Humanitas est optare, vti bene sit omnibus; at fieri mentium diuortia tam humanum est, quam in corporis habitu, vultuque esse discrepantiam. Varia hæc partium studia sapientiæ studio coæua sunt, neque sperandum est sæculum, in quo non citius inter Horologia. Tu viue ab his curis liber, neque puta esse, qui possit tantas liteis componere. Si certandum sit, enitere semper id, quod pridem facis, vt amore vincas, corporèque simul, ac mente quam-optimè valeas. Resciui quanto molimine cum nostro Burdelotio, aliisque amicis persæpe contendas. Optimum genus certaminis, quo non vinci minùs, quàm vincere gratum, imò, quo vulnera inflicta iucundiora sunt, quàm ipsa victoria. Hæc inter Viue fœlix, & Vale, ac inter cæteros amicos optimum Aubertum saluta. Diniæ, prostridie Non. Iulias M. DC. XXXIII.

Clarissimo Viro LEONI ALLATIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Hæc diu, Præclare Vir, quibus verbis, aut qua ratione agere tecum occiperem. Quippe postquam Naudæus primùm, & Gaffarellus postmodum literis suis significarunt, que me affectu prosequeris, animo

confusus toties restiti, quoties arripui calammum gratitudinem testaturus. Et sanè si ego is essem, qui tam effusam voluntatem aliquando promeritus vel leuissimis officiis forem: haud ita obstupescerem: at me non modò facie ignotum, verùm ne vllis quidem datis, acceptis-ve literis conscium, hæc tanta obrui beneuolentia; quid-ni præ stupore obrigeam! Hæc vna res mihi solatio, quòd nisi quid dignum rependam, ipse vertere tibi debeas, qui me impotem feceris. Quomodo enim in culpa sum, qui ansam tibi præbuerim nullam; tu immerentem, nec rogantem, me cogitantem deuinxeris? Credidisti fortè amicis plus æquo mihi fauentibus; at quorsum non subdubitasti, esse nimis posse lenam amicitiam? Ego immensum illis debeo, quando amicum te debeo; sed parcere arti non possum, qua imponere tibi affectarunt. Et cum gratulari mihi summopere debeam, quòd sic erga me animatus sis, est tamen quòd doleam nihil esse in me, quo te permoueri debuisset comperiam. Vt cumque sit; præstabo saltem, vt ingratum me experiaris nunquam, & cum vires defecerint superesse tamen voluntatem viuiddissimam deprehendas. Polliceor proinde quidquid tandem sum; Tu sic accipe, vt si possem præstare quidpiam amplius, eodem animo tibi deuouerem. Vale bonarum literarum & Literatorum decus. Diniæ, postridie Eid. Iulias M. DC. XXXIII.

PETRVS GASSENDVS
GABRIELI NAUDÆO *Suo*, S.

Reddidi mihi, cum rediit, Præful meus literas tuas. Eæ me sanè delectarunt tum ob coniunctas cum Gaffarello vices, memoriàmque habitam mei; tum ob fortunarum tuarum quòd exopto vt maximum tandem accedat, incrementum; tum ob renuntiatum Allatij erga me affectum insignem, cuius me etiam post modum Gaffarellus certiore fecit. Vestrum vtriusque consilio Epistolium do ad præclarum Virum. Vestrum vterque suppleat, quòd meæ deest industriæ. Præful meus, qui te salutat discessurus breui Parisios rediturus est ante Hymem. Ego cum illo non discedo, veritus, ne quadam ex parte libertatis iacturam faciam. Meministi, opinor, me noluisse aliàs accedere ad Eminentissimum Virum. Cessante huius prosecutione, est alius, quem tu probe nosti, qui mirè me sollicitat, vt fraternam, indiuiduam, perpetuam societatem voueam. Spondet ab initio nolle se, vt prius pedem domum iniiciam, quàm beneficium, pensionem-ve librarum ter mille fecerit securam. Is ergo est, quem si Parisios concessero, effugiam nunquam; aded ille me suum cupit; aded ego sum impotens, vt denegem aliquid coram. Continebo itaque me in casu hac, humili quidem, sed quæ mei me habeat iuris. Hæc inter, quid putas, Luillierius, qui cum solo possum, vt nosti, liberrimus viuere? Ille, vt me sincerè amat, sic conditionum, ipsa specie, honestissimarum dissuasor non est; at ego promisso

promissorum memor (quæ & magno viro obieci) plus illi largiri , quam exigat , volo. Non memoro vt penè se dedere eidem voluerit, ne separati degeremus, vt tantundem, & amplius ex suo obtulerit ; vt Regiam etiam professionem, quam recusavi, quæsierit ; nempe illius erga me amor incompertus tibi non est. Expeditionis in Orientem vix nuper dimisimus curam. Spero autem heic adfuturum aut mense Nouembri , vt Hyemem mecum transigat ; aut sub Veris initium, vt in Italiam secedamus , Venetiâsque potissimum. Fortassis illuc absoluere opus illud meum licebit ; quod si heic gentium velim, non possum. Tu benè Vale, mi NAVDÆE, & me perpetuum amare perge. Diniæ postridie Eid. Iul. M. D C. X X X I I I.

Satius est ex aliis, quàm ex me addiscas, quàm Responsione Schickardus Mercurium meum exceperit, qua Dissertatione Hortensius. Si adesset mihi vel vnum Exemplar, illud ad vos transmitterem ; sed licebit fortassis aliàs.

Admodum Reuerendo, & Religiosissimo, Eruditissimoque Viro, Patri
ATHANASIO KIRCHER Æ
Societate IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

Quo affectu, putas, accepi, KIRCHERÆ Humanissime, quas, vt me beares literas dedidisti ? Certè quanto prosequi possum doctissimum, optimum, & amicissimum virum. Rescripsissem priùs : sed statim ab acceptis, concedendum peragrè fuit. Quin maius otium exspectarem, neque (quod facio) rure scriberem ; nisi proximè fores discessurus. Itaque paucos versus do, sed qui sint tamen amoris mei, atque obseruantia erga te perpetuæ amplissimo pignori. Procul abscedis ; sed animo etiam illuc te consequar ; neque locorum interstitia vllum amicitia interuallum statuent. Fortassis etiam te inuisurus in Scythicis illis confiniis aliquando sum ; maximè si Deus, quod nôsti, destinatum iter fortunet. Supplebunt literæ interea, familiare commercium ; neque deerunt officia, quæ inter absenteis præstentur. Cura solùm, vt valeas, & per tot castra, ac per militarem illam insolentiam, sospes euadas. Ita nempe non modò tibi, sed & bonis literis, Artibusque consules : & me quod spectat, animæ dimidium meæ seruabis. Quod de præclaro illo Tonduto commemorasti, pergratum habui. Ille est, opinor, de quo etiam multa Morinus meus retulit aliàs. Saluta illum meo nomine, & quia volens peruidebit quidquid circa nuperam illam Solis Eclipsin præstare potui, excribam ecce hîc tabulam, quam cum illo communicabis. Admone solùm Phæsis descriptas prout eæ sunt sub obscuro tecto per tubum acceptæ. Cæterùm dicere non possum quàm iucundum sim habiturus quod munus mihi destinās. Erit illud mihi quasi tessera amoris candidissimi, & κερμηλίη quo-

libet carius. Agrè fero nihil mihi adesse, aut esse in me reposito dignum. Scribo tamen ad illum nostrum, quem nemo vnquam pro dignitate satis commendet, Petrisium ; vt si quid habeat ex meis nugis, qualemcumque licet compensationem faciat. Vale, Præclarissime Vir, & me sic porrò vt cœpisti, ama. Dabam Tanarone, quod est oppidum Diniensis Diœceseos, postridie Kal. Augusti, an. M. D C. X X X I I I.

ISMAELI BULLIALDO SVO,

PETRVS GASSENDVS S.

Quam gratas habuerim tuas literas, ipse, qui me amas, neque nescius es te abs me amari, conicere potes. Non multis rescribo, quia iam non vacat extra ipsam domum, urbemque versanti ; sed ex prolixis literis quas ad Schickardum destino, erit quod putes scriptum non paucis. Videlicet Luillerius noster commonstrare tibi illas poterit, priusquam in Germaniam mittat ; Tūque si quid videbitur commodum, ex illis desumes. Pudet adedè tardè rependisse grates, rescripsissequè eximio Viro ; ac tu etiam habes, cur mihi succenseas, propter adseruatam, nondumque transmissam præclaram tuam Epistolam : Sed quas causas illi, tibi dictas puta. Quæso te solùm, si literas meas peruolutare volueris, ne longas nimis adicias moras. Delectat Veneris accessum ad Pollucis humerum non fuisse tibi inobseruatum ; videbis neque mihi fuisse ex contextu Obseruationum, idque ad dies nuperi Maij 25. 26. 27. Cùmque obseruatio tua sit diei 26. Lætaberis te adedè propè ad verum collineasse. Certè & ego lætatus sum, quod conspirauerimus ad vique minuti dimidium. Circa locum Mercurij subductum per calculum ex obseruatione, quam ad te transmiseram ; sustinendum iudicium erit, donec explorauero germana loca tum Cappellæ, tum dextri humeri Aurigæ. Vereor scilicet, ne eæ stellæ non ritè se habeant in Catalogo Tychonis. Antiqua nonnulla argumenta habeo, ac nuper etiam nescio quid nouam suspicionem iniicit. Loca etiam Lancium, aliarumque Stellarum suspecta pridem habeo. Illuc fortè, si Deus faxit, curam aliquando conuertam. Inaudieram iam aliquid de Galilei liberatione ; Is verò sanè non poterat carcerem valde diuturnum pati. Si literas enim vidisti, quas vir ille fidei plenus ad Diodatum simul & me scripserat, perspectum est illum non fuisse in culpa. Quod ratiocinaris de sensu Scripturæ ad sensum meum penitè quadrat. Vide autem quantâ solertiâ senex optimus in iis literis idem argumentum pertractet. Quod familiaris iam versaris cum nostro Mersennio, tibi gratulor ; incomparabilis enim est Optimi Viri cõsuetudo. Non fert quæuis ætas plureis simileis ; tantâ ille eruditione, & bonitate præcellit. Fruere illo, ac interea me amare ne desine. Vale Tanarone, Eid. Augusti, an. M. D C. X X X I I I.

Conclusâ

Conclusâ illa adeò longâ ad Schickardum Epistolâ, ubi aliam quoque ad Hortensium concludere volui, id consilium cepi, quod tecum Luillerius noster communicabit. Tu si vacat per otium, fac ut negotium acceleretur. Fortassis etiam noster Mersennus adiutare vos poterit, profecto si id præstiteritis subleuaueritis me importunissimo labore. Vale iterum.

*Viro Clarissimo & Amico carissimo
VVILLELMO SCHICKARDO, Hebraicarum literarum & Astronomiæ Professori apud Tubingenseis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

S At sentio, quàm tibi sim impar, ô Eru-
ditissimè, & Candidissimè virorum, qui
ex tantulo debitore, tantus euadis creditor.
An sperare debueram tam exiguum munus-
culum fauore tam grandi compensatum iri?
aut iam est, quod existimem posse aliquid abs
me suggeri, ex quo iterum creditor consti-
tuar? Alterum abfuit; alterum absit, cum
mihi potius gloriandum sit, quòd æternum
vincar à tanto inter literatos Heroe. Ego vt
solum sterile vix sum potis vt aliquid marci-
dulum proferam; tu, vt fœcunda terra, nihil
non vegetum, statimque maturum profun-
dis. Hinc est, cur in te titulos speciosos, ac
nomina regeram, quæ amor in me tuus ex-
pressit. Ipse siquidem mecum habito, ac noui
in tam curta re elogia hæc tanta mihi non de-
beri. Ac fortè quidem aliquid est, fuisse me
aut primum, aut vnum ex iis, qui Mercurium
primi sub Sole viderunt; Sed contentus meâ
opellâ, non-nihil profuisse Vranix cultori-
bus; pudore suffundor, cum mihi propterea
debito maiores grates rependuntur. Tametsi
nempe literas meas obseruationem præ se fe-
renteis, gratissimas tibi futuras sperâram;
non sic me tamen habueram, vt deberes pro-
pterea viscera velut effundere, & rem ipsam
sic illustrare, vt umbella illa Mercurij Sole
præclarior euaderet. Quàm gratulor proinde
mihi, qui in virum inciderim, & amoris inge-
nui, & incomparabilis solertix? Quàm fortun-
atum duco libellum, qui occasionem tibi
præbuerit tanti operis contexendi? Licet
enim mea illa obseruatio mihi quoque ipsi
sit visa non contemnendi esse momenti; attam-
en fœlicis fuit fortis, vt te Patronum, vin-
dicemque nancisceretur illicò. Tu videlicet
vnus videbaris, cui & obseruationum copia
ipsius vsui amplificando, demonstrandoque
suppeteret; & industria, patientiâque expli-
candi negotium adeò intricatum adesset.
Quare & illa videbatur sola tua commenda-
tione posse inclarescere, & vtilitate abs te pa-
refacta, ad Posteris vsque transire. Mihi cer-
tè timendum fuerat, ne quam præsumebam
nepotibus seris exstituram gratam, non esset
in me vnde possem ad proximos transmittere;
at confido iam, postquam tu tanto illam

studio tractas, fore vt deinceps non pereat,
nisi quo casu Cælestium amor, & literæ bonæ
peribunt.

Porro est, cur deprecer veniam, quòd signi-
ficare distulerim tamdiu consignatam mihi
responsionem tuam; cum illam habeam præ
manibus ab extremo v^sue Ianuario. Verum,
vt facilius condones, triplicem possum adfer-
re causam. Vna est, quòd Exemplum illud
pro tua voluntate ad me destinatum, nescio
qua sorte imperfectum mihi redditum fuerit;
deest nimirum quaternio tertius, quem &
Luillerius meus Parisiis sibi inuisum asseruit,
& inclytus ille Senator Fabricius hîc Aquis-
Sextiis desiderauit. At ego expectandum du-
xi num Exemplum aliud comparare possem,
ex quo integro perlustrato, possem vberius
rescribere. Altera, quòd sperauerim fore, vt
Nundinis Vernis promissum abs te copiosius
Responsum prodiret ipsèque proinde repone-
re possem aliquid appositum magis extremis
tuis literis. Postrema, quòd cum ad te dare
ante Nundinas non possem, quas obserua-
tiones peregi circa ♀ vespertinum prædicto
mense Ianuario; cunctandum censuerim do-
nec peregissem alias circa eundem hoc men-
se Maio vespertinum apparituum. Tametsi
verò quotquot Exempla responsionis iam
editæ fuerant delata Parisios, cœmpta fue-
rint illicò, mihi que nullum fuerit superstes:
Tametsi bellici tumultus, qui nostrates Bi-
bliopolas ab adeundis Nundinis proximè
elapsis absterruerunt, Obstiterint quominus
quicquam de tua illa seu inchoata seu absolu-
ta Responsione accipere potuerim. Tametsi
quidquid possum ex meis Obseruationibus
præstare, perexiguum futurum sit: nihilomi-
nus committendum mihi vt tardius respon-
deam non est. Et vereor quidem, ne aut lon-
gè viarum ambages, aut turbæ illæ militares,
quibus apud vos omnia scatent, literarum
mearum aut retardationem aut deperditio-
nem inducant; Sed committam, vt vela ven-
tis, & omina bona precatus, conscientix sal-
tem securus degam. Scilicet habere placatum,
propitiùmque genium non possum; quò
vsque tibi hanc qualemcunque meæ erga te
gratitudinis testationem præbuero.

Equidem sic afficio, non vt venire in exa-
men partis illius Responsi velim, sed vt pos-
sim solum eximium candorem, conditionem-
que insignem, quam in illa testatus es, suspi-
cere, & commendare. Quare & de meis rati-
ociniis post Obseruationem adtextis, nihil
est quod adijciam; maximè verò cum cognos-
cam quàm illa sint leuia, neque vllum sit, ad
quod velim adhærescere, vt ad saxum. Quin
etiam mihi res est pergrata, quòd pro candore
tuo refellis quidquid ex illo tibi non placet;
id enim sic accipio, vt si animo laboranti
Medicæ manus admoueas. Longè alia mihi
mens est; quàm quæ videtur maximæ homi-
num parti insidere; quando tantum abest,
vt irascar, dum contradicentem inuenio, vt
agam potius gratias, & lucro habeam maxi-
mo, quòd tutiorem viam demonstrat, aut de-
monstrare conetur, qua ad Veritatem perue-
niam. Hinc licet fortè aliquid rationibus tuis
reponere

reponere possem; nolo tamen, quia & illud ponderis magni non iudico, & volo ut intelligas, neminem esse, qui me citius det vtramque manum verisimiliora suadenti. Abundè est, quòd facti fidem ita inconcussam tueris, ut illa sanè ingenua est. Falli possum; at fallere nihil est quod auerfer magis; ex quo fit, ut certus non posse redargui in iis, quæ refero; præter conscientiam testis non quæram. Ad erat mihi tunc Præsul meus Raphaël de Bologna, quem tibi vel honoris causâ nominare potueram: Sed confidentia nescio qua fretus, aut non memini, aut neglexi. Et videre poteris ipse quàm te non fefellerit candoris mei opinio, cum Observationes accipies, quas factas de eodem Mercurio sub Sole viso didici nuper. Beuit nae nempe optimus Scheinerus, cum v. i. i. Kalendas Martij admonuit factam Observationem tum Oeniponti à suo quondam discipulo Ioanne Baptista Cissato, tum Rubeaci in Alfaria à Ioanne Remo Quietano, singulari amico suo. Beasset me magis, si historiam Observationis adiunxisset. Quippe commemoravit solum non discrepare abs me Cissatum in describenda Mercurij magnitudine, nisi secundis duobus, aut tribus; sed fortassis nihil ampliùs habuit.

Quod superest, optârsem sanè, ut qualescumque sint illæ meæ Observationes nuperæ, ad manus tuas peruenissent ante absolutam, aut typis mandatam Theoriam Mercurij: At nisi ista occasione, aliâ fortassis vsui erunt. Exscribo autem illas, ut soleo, meis ex Commentariis, cum Religio sit aliquid adiciere, detrahere-ve. Id moris habeo, ut quam-primùm observatio peracta est, ex vsurpata scheda illam transcribam in codicem, dum memoria est adhuc recens, si peccatum est aliquid, aut fortè quidpiam intercurrit, quod castigare erratum possit; at rem semel sic consignatam perire, quàm vim pati, malo. Cum pro otio deinde licet, ac nisi sit res, quam ardentè cognoscere desiderem, quando sum curis solutus, reuoco illam ad calculos, Nisi sim, uti rarè sum, consignauisse est mihi satis. Videlicet satis existimo esse, si dum per vigorem ætatis, & oculorum aciem licet, quas Observationes possum, in Commentarios referam; sperans vel ad futurum tempus, quo illas possim retexere; vel ad futuros, qui possint magis publico vsui accommodare. Sic video fecisse Mæstlinum, quem tu iam longo post tempore lætatis reliquisse tibi, velut congestam materiem, quam in præclarum digerat Opus. Hæc nimirum res eiusmodi sunt, quas adnotauisse semel sufficit, cum etiam plurimis exactis sæculorum myriadibus, & alienas manus admittant, quibus perinde expoliantur, ac dum recentissimæ sunt, & quantum libet simplices, insignem sui amorem creent. Quidni? cum præceps, & lubrica obseruandi rem aliquam occasio nunquam redeat; & quæcumque Observationes, aut peractæ priùs fuerint, aut peraguntur posteriùs utilissimè cum ea conferantur. Hæc commemoro, ut non admireris, si nudas ad te Observationes transmittam, non item, quæ ex iis deduxi, aut deducere potui (calculum quippe continentem

instituire adhuc non vacauit) & satis fuit per vices nosse, si quid obseruata Planetarum loca ab Ephemeride dissiderent. Cogitavi etiam te nullo quasi præiudicio detentum liberior fore in examinandis, versandisque Obseruatis, quæ quod non planè inter se aliquando cohæreant, ipse quò referam, non habeo; sed ecce tandem quid circa Mercurium, & occasione illius circa Planetas alios.

Anno Christi currente 1633. mense Ianuario, Stylo nouo, Dinia. Occasione exhibita obseruandi Mercurij, qui vix nisi hac tempestate, &c. *Vt in Commentariis; ad vsque diem 30. eiusdem mensis inclusiue.*

Et hætenus quidem priores Obseruationes transcribo. Posteriores seu nuperæ ab Aprilis sine incipiunt; Placet autem obseruationi diei 28. præmittere, quod adnotatum circa præcedentem inuenio. Id sic se habet. Die 27. Aquis-sextis Cælum varium, sed flabat iam Africus (nempe à Solis Eclipsi vsque, constitutionem aëris constanter obseruaeram Vesperis Mercurium, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem 1633. ac eiusdem mensis Aprilis die 28. vesperi, Aquis-sextis. Cum ex die vsque superiore facta esset spes, &c. *Vt in Commentariis, ad diem vsque Iunij primum inclusiue.*

Cæperam ista conscribere, exscriberèque ex quo die desit Mercurius conspici. Quoniam verò licuit intereà Observationes peragere circa Venerem & Saturnum, quorum ab initio constitueram illius quidem Elongationem, huius verò Oppositionem cum Sole deprehendere; ideò haud graue habui ipsas quoque tecum facere communeis. Sum iam in procinctu, ut Diniam discedam; sed subcitiuas deligo horas, quibus tibi adhuc aliquid impertiar. Ac primùm quidem cognoscas velim rogasse me Luillerium meum, ut tui causâ obtineret ex amico illo & erudito viro Bullialdo, quas conscius eram illum habuisse circa Mercurium Observationes; ac simul describi curaret, quas Hassiacas nondum tibi perspectas fuisse memineras. Ille ergo Epistolam, quam ad te Bullialdus ea de re conscripsit, sic misit ad me, ut sis iam cum hac illam accepturus. Deinde, cum dolenda mihi, tibi que iactura antiquorum Commentariorum, non possim tibi proferre plura, quæ habui aliàs circa Mercurium; saltem Excerptum duplex adicio, ex quibusdam literis meis, quarum Exemplum abs se asseruatum idem Luillerius vnà transmisit. Vnum est circa transitum Mercurij præter Solem factum, ante mensis tredecim: Alterum circa Coniunctionem Mercurij cum Venere, ante mensis non ampliùs decem. Ne moror, en excerptum prius ex Epistola, quam Parisiis Romam ad Naudæum scripsi v. Eidus Maij. Anno M. D. C. XXXI. Nihil neceffe est ad ea respondere, quæ per te de viso in Sole Mercurio Scheinerus requisierat, cum peruidisse iam omnia debeat ex misso excuso, &c. *Vt in Epistola.*

En excerptum posteriùs, ex Epistola, quam Parisiis Amsterodamum ad Gulielmum Cæsium Kalendis Octobribus scripsi. Cum hoc ipso

minutis amplius quam in Danico Horizonte.

Atque heic tandem modus esto. Iam enim videor conscripisse non Epistolam sed librum; non opus quoddam elegans, sed centonem valde diffusum. Verum memini te esse SCHICKARDVM, qui cum sis amantissimus simplicissimæ veritatis, iucundum habeas conscribi res pro vt se offerunt, habentque. Hac certè de causa non selectas mitto, quas bonas duntaxat Observationes existimo; omnes potiùs tibi obrudo, ne vel aliquo præiudicio Veritati officiam, vel prætermittam aliquid quod cognoscere potissimum velis. Alius quispiam posset hanc meam simplicitatem deridere; Sed præterrim delirus videri, quam immeritam exigere fidem. Sunt Observationes imperfectæ; ego perfectas non iactito. Profero cuiusmodi sunt, vt si quis vsurpare volet, debitas cautiones adhibeat. Hinc, quantum possum; non singulareis, sed repetitas & dierum plurium observationes habere studeo, vt aliæ alias corrigant, & ex collatis omnibus certi aliquid depromatur. Vtinam verò quotquot nobis Observationes reliquerunt, & historiam, & tam errores quam ritè gesta transmisissent? Scilicet iam expendemus quo tandem modo forent accipienda, quæ nobis negotium facessunt, quod ipsi illa nimis præcisa, nimisque indubia haberi affectauerint. Cum enim dicunt exempli gratiâ se Planetam obseruasse in tali longitudinis, latitudinis - ve loco: si (vt Instrumenta, & modum obseruandi præteream) adderent saltem distantiam à Fixis; liceret postmodum correctis Fixarum cum locis tum distantis, examen instituere, & fortassis ad veriore loci obseruati cognitionem peruenire. Quin adduci quoque nunquam potui, vt seu Keplero, seu Tychois hæredibus parcerem, qui hætenus nobis inuiderunt seriem atque historiam tot illustrium obseruationum? An supprimendæ enim sunt omnes, vel maxima illarum pars, quod plures, vt puto, non cohæreant Hypothesis assumptis? An potest viros ingenuos veritatis suppudere, & non Aristoteles illud verissime protulit *βέλτων εἰς ἑπὶ σωτηρίᾳ τῆ ἀληθείας ἢ τὰ οἰχνητὰ ἀναίρειν*; An non errata saltem profunt, vt prudentiores, qui in idem incubuerint, euadant? Ne fieri posse memorem, vt quæ erronea existimantur ob præiudicium aliquod, aut prodantur legitima, ex aliis suppositis; & inducant in suspensionem, quæ immeritò habentur indubia: aut animos adiciant ad melius quidpiam comminiscendum.

Sed ne longius abripiar, superest tibi salutem dicam nomine Nobilis illius, cuius sæpius mentionem feci, Nicolai Fabricij, qui est & Petris Toparcha, & in suprema Aquensi Curia inlustris. Is cum sit vniuerso Orbi literatorum notissimus, ignotus tibi esse non potest. Non potest certè multa de illo non commemorasse tibi eruditus Holstenius, cuius ad ipsum literas nominis tui plenissimas vidi. Is est, qui ma-

gnâ semper curâ adiutandis omnibus studiosis sic inuigilat, vt fortè etiam studiis tuis suppeditare auxilia possit. Quam multos enim codices, putas, non modò ex tota Europa, sed ex toto etiam Oriente & detegit, & comparat, quos maxima alacritate eruditus viris statim impertiatur? Vide igitur si quid institutis, cœptisque tuis conferre valeat. Et enim sic est erga te, & virtutem tuam animatus, vt gloriæ, felicitati que habiturus maximæ sit, si testatum tibi occasione quadam, non prorsus ingrata fecerit affectum. Vale semper, ama me semper, & amicum Lanzium semper refaluta. Tanarone, Eid. Augusti. An. D. C. xxxiii.

*Viro Eximio, & Amico singulari
MARTINO HORTENSIO,
Delfensi, Mathematico solertis-
simo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Q Vanam ratione tecum agam, HORTENSI Humanissime, qui me inficium & immerentem tanto fauore es prosequutus? Sanè & imparum me sentio, qui dignas grates vnquam persoluam, quando tu statim tantam in me effudisti beneuolentiam, vt me prorsus obrueris; & cum gratitudinis ergò me totum reposuero, eo saltem nomine concedam, quod tu me deuinxeris prior. Verum ipse tu aut adeò in me non debuisti esse profusus, aut temperare magis tibi, si sperasti, vt quidpiam æquum meritis tuis rependerem. Ego aut silentio testari inexplicabilem affectum in te conceptum debeo; aut si præterea exigis voces, raucidulum quidpiam solùm mussitare. Esto proinde hac qualicumque significatione contentus, & quod deest, sensum, ac memoriam tui vigere in pectore scito. Atque hæc quidem præmoneo, vt intelligas me non solùm in communem, quam & scripto publico, & priuatis literis exoptasti, conspirare amicitiam, sed honori etiam summo ducere, felicitissimæque adscribere sorti, quod tu tantus Vir me vltro ambire pro immensa tua humanitate volueris. Nisi verò officiis, obsequiisque meis tuæ de me expectationi abundè satis respondero, non defectum voluntatis erga te propensissimæ, sed imbecillitatem virium, quam satis sentio, incusato.

Ad Dissertationem tuam vt veniam, affectum imprimis accipio, quo me speciosis nominibus exornando vix finem facis: sed bona tua cum venia nomina ipsa respicio, vt quæ suppellectili curtæ consentanea non agnoscam. *Ἄνδραμας ἡμῶν ὁ Θεσαυρὸς*, vt veteri Parœmia dicam. Tu verò nostra sic accipis, quasi sint cuiusdam momenti. Si me amas, sic mecum age, vt cum eo, cui nihil est simplicitate antiquius; & quem

quem moderata etiam commendatio puellari penè rubore suffundit. Isti potiùs tituli te, simileisque tui summos Viros decent; mihi satis superque est, si amicus nominer tuus, quod ero sanè impòsterum. Deinde, quòd rem ipsam spectat, eà solertiâ, eoque iudicio conscripta omnia deprehendo, vt concedam planè in tuam sententiam. Neque id solùm dico in iis, in quibus te amicum nimis approbatorem habeo; verùm in iis maximè, in quibus te candidissimum censorem experior. Certè quæ commendas eatenus placent, quatenus tibi non displicent: At quæ reprehendis ideò grata sunt, quòd & agnosco sinceritatem, & sanius quidpiam edoceor, quàm essem antè penè persuasus. Quantumcunque enim sic affici studeo, vt experimenta admitrens ratiociniis semper diffidam, & à ferendo iudicio de aliqua re continentissimus sim; me tamen tangit species quædam verisimilitudinis; adeò vt verbis communibus vtens illius assertor aliquando videar. Enim-verò nulla est vnquam verisimilitudo tam potens, quæ me sic faciat indubium, vt non sim paratissimus ad amplectendum præclariorum. Hinc tantum abest, vt indigner si quis me minùs probabilem amplexum sententiam demonstraret, quin illum potiùs vt Præceptorem, ac velut bonæ mentis parentem agnosco, & exosculor. Quin etiam vix audeo contradicere, & cum pudore quodam id facio, cum aliqua superest defensionis ansa, ac spes; veritus ne aut libertatem, qua amici in me vtuntur, animo haud æquo accipere videar; aut pertinacem animum faciam, quem mihi met proposui, & liberrimum, & ad omnia à diis posse possidere.

Quàm putas proinde tibi multum debeo, qui conscriptam à me sententiam de aëre quodam Cælestibus globis circumfuso sic excussisti, vt me statim induxeris in longè verosimiliorem. Tametsi enim adhuc puto probabile admodum esse regionem quandam velut aërem ex propriis seu vaporibus, seu exhalationibus, contextam cuius globo circumrespergi; euicisti tamen vt illam non iam tantam existimen, quæ tantum Orbem lucis spurriæ globo concluso circumponat. Experimenta tua illustra, & præclara profus ratiocinia: hoc addo, debuisse me sanè diligentius attendere num seruaretur proportio quædam inter aërem & circumdatum illo globum. An enim licet Tellus nostra aëre suo circumamiciatur, illum tamen ad eam effusum altitudinem possidet, vt illustrata Lumine Solis, & conspecta eminùs incrementum lucis accipiat, quod vel ex Luna in sensum cadat? Et verò quæ aliis globis adtingitur Lux, ea innumeris propè vicibus moleculas illorum excedit. Quod ad igneis nocturnos spectat, efficis quoque vt priorem deponam sententiam; nam & causa quoque germana cur tantumdem amplificentur, ea videtur esse, quam ipse assignas, neque valde obstat, quod conieceram ex Iridibus areolis-ve lucernarum. Quo loco non possum satis commendare, quam commemoras Beeckmanni nostri solertiâ; sed ille nempe non

Gassendi Epistola.

semper sui simillimus esse non potest, Ac ipse quidem Epistolâ iam ad Schickardum missâ, & typis mandata, cum nescio quid meditarer, aliquid ad fine commentatus fueram; sed ne excusare me videar vberiorum rei considerationem, te admonente aggressus sum, & vt se haberet penitiùs inspexi. Et profectò res fuerat digna maiore quadam attentione; cum quid præsertim disquirerem de contextura oculi, de lucis proprietatibus, de simulacris corporum, de visionis denique modo.

Miratus sum præterea indefessum studium, & sagacitatem qua venatus es apparentem Siderum magnitudinem; ac tum suspexi candorem tuum in dimittenda illicè receptissima opinione; tum gratulatus mihi sum, qui obseruatione mea calcar tibi addiderim ad id moliendum, quod Posterum non poterunt non amplexari. Poterit quidpiam adici, detrahi-ve in tantis minutiis præ obseruandi difficultate; in designanda quantitate vera corporum Cælestium aliquid fortassis immutabitur circa suppositam abs te illorum à Terra distantiam; sed hoc opus, hinc labor erit Instrumentis magis idoneis conquirere omnia, aut ea, quæ præscribis reuincere, aut iis tutiora præstare. Quando porrò dictam distantiam ex senis laudatissimi Lansbergij præscriptis proponis; venit in memoriam, quod nuper, cum forem Aquis-Sextiis colloquuti de iis simul cum præclaro illo viro, & vetere meo amico Iosepho Galterio. Rem verò, vt opinor, tibi (imò & seni optimo) gratam faciam, si id in hunc locum inseruero. Ergo cum ipse commendarem Lansbergianum illud inuentum circa dimensionem, distantiamque Terræ, & duorum Luminarium, ac Diagramma collaudarem, quod habetur & in Prolegomenis, & in libro secundo Vranometriæ; Galterius quoque commendauit, collaudauitque demonstrationem, qua cæterorum artificum ratiocinationes erroris arguuntur. Verùm adiecit se considerare in exquisita instauratione, quod est à sagaci viro prætermissum; vt nempe semi-diametri cum Solis, tum Terræ assumptæ forent, quæ terminantur ad veros contactus lineæ ex apice vmbrae in globos extremos directæ, vtque non ex centro ipso Terræ, sed ex superficie ducta foret linea in contactum cum globo ☉ quod inde, non illinc obseruetur Solis-semidiameter apprens. Quamuis enim Lansbergius parùm interesse interdum insinuet (quæ mea erat responsio) totum id parùm interesse ob ingentem Solis à Terra distantiam, & res tamen non videtur (insitebat ille) fuisse negligenda, quantumcunque sit momenti exigui; & quia hæc deinde stabilitur Scala dimetiendis cæterorum Syderum distantiiis & magnitudinibus, excrecere admodum potest qui in hoc negotio admittitur errorculus. Atque vt simul adiciam, quam ille demonstrationem Ptolemæo suo inseruerat ante annos quindecim (ac nuper etiam Exemplo Vranometriæ Lansbergianæ à me Parisiis ad ipsum transmissæ)

F 2 libris

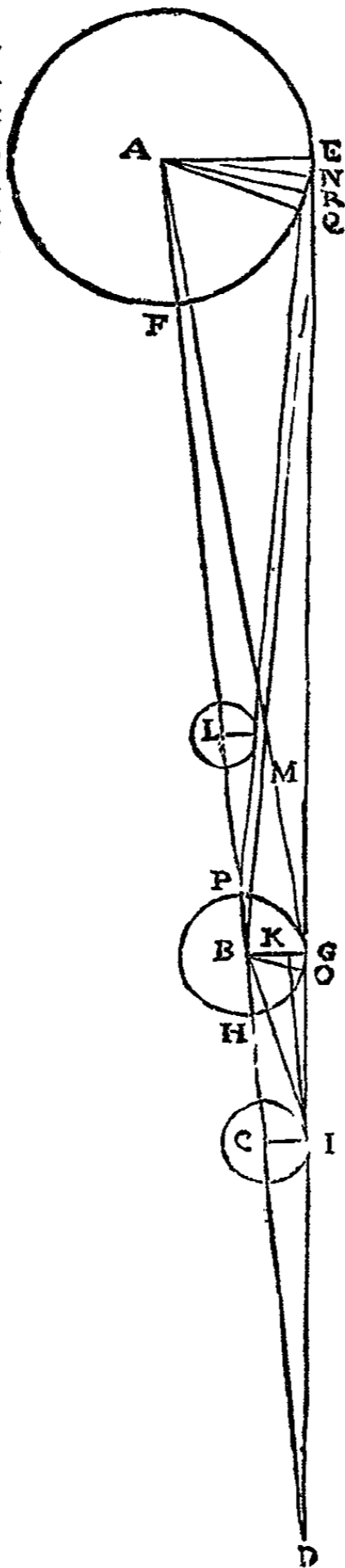
libris prolati statim ostendit. Res ecce in hunc sese modum, quantum me iuuat memoria, habet.

Supposito Diagrammate, eiusdemque explanatione, pro vt est apud Lansbergium, addantur solum lineæ AN, & BO cadentes normaliter in puncta contactus lineæ DE, itémque lineæ PQ, quæ post contactum in Q secet lineam DE, in R, & occurrat lineæ AE circa punctum E. Denique lineæ AQ, & AR. Ex his ita ratiocinabimur ad habendam distantiam, & magnitudinem Solis, idémque proportione erit intelligendum de Luna.

Primò angulus D, ita innotescet. Triangulum BCI, rectangulum est, daturque præter Angulum CBI, latus BC, dabitur ergo lineæ BI. Similiter Triangulum BOI, Rectangulum est; daturque in eo latera BO, & BI, dabitur ergo angulus OBI. Huic addatur Angulus CBI fiet angulus CBO, qui si auferatur ex recto C B G restabit GBO. Porro angulo GBO, æqualis est angulus BDG (seu quæsitus Angulus D) propter Rectangula, & communem angulum ad G.

Secundò lineæ PR, ita patefiet. Trianguli Rectanguli OBD, notum est præter angulos, latus BO; ergo innotescet etiam latus DB, cui si addatur BP fiet DP vnum ex lateribus Trianguli DPR, cuius quia præterea noscuntur omnes anguli, propter notum exteriorem APQ, nempe apparentis semi-diametri AQ, itémque interiorum D, idcirco non poterit ignorari latus PR.

Tertiò angulus RAP ita colligitur. Angulus EAN æqualis est angulo ADE propter Rectangula, & communem angulum ad E; scilicet DN produci concepta vsque ad concursum lineæ AE. Similiter

angulus EAQ æqualis est angulo APQ, vel APE propter Rectangula, & communem angulum ad E. Ex EAQ auferatur EAN; remanebit angulus NAQ. Hunc bipartitur lineæ AR, vt pote subtensâ communis Rectangulorum, quorum aliunde bases AN, & AQ sunt æquales semi-diametri. Igitur si dimidium NAQ, vt pote NAR, angulus addatur angulo EAN, producet angulus EAR, cuius complementum ad quadrantem est angulus quæsitus RAP.

Quartò proinde latus PA, seu distantia Solis à superficie Terræ ex eo dabitur, quòd in Triangulo ARP dentur omnes anguli cum latere PR, addendâque solum est semi-diameter PB vt producat vera Solis à centro Terræ distantia.

Quintò item semi-diameter Solis AQ non dari non poterit, quòd in Rectangulo AQP dentur omnes anguli cum latere AP. Atque ita quidem, aut propè Galterius.

Vt ad exilitatem Stellarum, cum Errantium, tum Fixarum redeam; video primùm quibus momētis clarissimi nostri amici Schickardi rationes deiciat, vt obseruatam à me quantitatem Mercurij non esse augendam propter Opticas fallacias demonstres. Ipse certè aliquid etiam, quod responderetur, meditatus fueram; sed tu reliquum nihil facis; existimòque præclarum virum, postquam Responsum attenderit tuam, ambas tibi daturum manus. Deinde tibi gaudeo, quòd te eadem propemodum cogitationes subierint, quæ virum illum nulli auo vnquam tacendum Galileum. Is cum primùm legit deprehensam à me exilitatem ♀ literis datis significauit persuasum se iampridem fuisse, Mercurium cæterâque Stellarum esse magnitudinis incredibiliter minoris, quàm vulgò habeantur, aut appareant; mëque id visurum in libro, cuius prælo iam commendati erat Exemplum statim missurus. Stetit promissis Optimus Senex, ac medio nupero Ianuario literas ecce alias ad me, & ad communem nostrum Eliam Diodatum, conscriptas, quibus editionem suppressam, & se Romam citatum monet, Sancto, vt vocant, Officio, Libri rationem redditurum. Profectus ille Romam est, ac nescio quid iam cum illo agatur. Hoc persuasum propè habeo, nullum ad vos vsque peruenisse libri Exemplum, neque spem superesse magnam, vt breui perueniat. Quamobrem exscribam heic tibi paginam vnam, aut alteram, in qua agitur de exilitate Stellarum; vt videas qua ratione illam Summus vir obtinuerit. Exscribam verò Italicè, vt liber ille conscriptus est, quando te etiam Italicè intelligere ex eo colligo, quòd eiusdem Authoris librum de Maculis Solaribus citas, qui etiam Italicus est. Continet liber Dialogos quatuor, circa duo Systemata Ptolemaicum, & Copernicanum. Itaque quarto Dialogo, & pagina quidem libri 393. Collocutores Sagedus & Saluiatus sic prosequuntur,

Sagr. L'error dunque di costoro consiste, &c. Ad vsque illud, Veggo, &c. Porro & quando postremis illis literis nupero Ianuarij, in quibus suam de exilitate ♀, & ♂ repetit sententiam,

riam, continetur insignis quædam ratiocinatio vice Responsionis ad ea, quæ ex Sacra Scriptura obiici solent Copernicanis: Iucundissimum habebis, sat scio, si id quoque descripsero. Id nempe rescripsi occasione tum Antiaristarchi, tum famosi Problematis, quos libros nôsti recens conscriptos ad sistendum motum Telluris. Inter cætera ergo hæc habentur,

Quanto al N. che pur si monstra humo di grande ingegno, &c. ad vsque illud, alla moltitudine Populare. Sic ille.

Menses duo sunt, mi HORTENSII, ex quo huc vsque processeram. Scilicet nolebam seignis apparere in significando tibi affectu gratitudinis; sed iam volens nolens appareo, & nisi tua bonitas lentorem hûc meum excuset, abiero inexcusatus. Hoc tamen dicam ingenuè. Cùm haberem tum quoque cœptam ad Schickardum Responsionem, in qua multæ rerum Cælestium Observationes continerentur, cogitatio subiit easdem quoque tibi extituras gratissimas quòd aliquas potissimùm peruidere desiderasses. Factum ergo est, ut dum illas communicare differo, quo vsque meæ ad Schickardum literæ forent absolutæ; totum hoc tempus elapsum sit. Enim-verò quid putas iam conclusis literis contingit? Succedunt ecce occupationes totius cum Præsule meo visitandæ Diæceseos, quæ me prohibent, ut (quod summis votis expetieram) allaborem tibi. Verum id cœpi consilium, ut quando iam destituor Amanuensi idoneo, scribam Parisios ad meum Luillerium, ut confici curet Exemplum huiusmodi Observationum, priusquam Tubingam illas destinet, ac deinceps id exemplum cum hac ipsa Epistola ad te in Hollandiam transmittat. Quòd si fortè etiam procuret, quæ observationibus interseruntur describi, atque aded quod satiùs erit, integram Epistolam, tum id erit mihi in lucro, ut causæ tibi innotescant retardatarum literarum. Heinc quia velim, ut eadem vel plurima, vel etiam omnia tibi dicta existimes, haud ero hac vice prolixior. Finio igitur apprecarus tibi & longos, & salubreis annos magno bonarum Artium bono. Addo salutem, quam exopto ut meo dicas nomine, & optimo Lansbergio, & amicis carissimis Golio, ac Beeckmanno. Vale. Scribebam Tanarone oppido Dinienfis Diæceseos, Eidibus Augusti
M. D. C. X X X I I I.

Et Nobili & Docto Viro PETRO
FRANCISCO TONDVTO,
San-legerio, Iurium Doctori,

PETRVS GASSENDVS S.

Longa iam mora, Vir Eximie, ex quo debui rescribere, sed purget illam bonitas tua, cui excusatio nulla est satis. Id non merebar, ut me tuis præoccupares literis; mereor iam, ut mihi etiam ex dilata tamdiu responsione irascaris. Verùm qui fuisti tam humanus, ut prior scribendo me superior existi-

Gassendi Epistola.

teris; esto iam humanissimus ut condonando negligentiam te ipso superior euadas. Cæterùm delectauit me, quòd obseruare tibi licuerit nuperæ Solaris Eclipses Initium. Non licuit nobis in hac vrbe circa id momentum tam esse beatis; at licuit tamen tum circa Finem, qui obseruatus est nobis horâ 5. min. 45. tum circa Phaséis alias, tibi ut scribis, iam perspectas, ex quibus collegimus contigisse Medium Eclipses hora 4. min. 42 $\frac{1}{2}$ aded proinde ut Emergio fuerit horæ vnus min. 2. $\frac{1}{2}$ Quia verò, si Incidentiæ tantumdem tribuerimus, debet nobis cuenisse Eclipses Initium hora 3. min. 40. quod obseruatum tibi Auenione est hora 3. min. 29. euadet sane æquo maior inter duas hæc vrbeis differentia longitudinis; 9. ut pote minorum. Sed superârit, ut oportuit, emergio Incidentiam paucis minutis aliquot, eaque assumantur quinque; tum non malè elicietur, quàm veram coniectio differentiam, minorum proximè sex. Si quidem hinc ad vos sunt leucæ Prouinciales 23. quæ satis præcisè vni gradui magni circuli æquipollent. Et quoniam aliunde coniecto latitudinem Auenionis vix tantumdem abesse à quadragesimo quarto gradu, quantum Dinia superat eundem, minutis nempe quinque aut sex; exinde ratiocinor respondere ex Æquatore distantia huiusmodi gradum vnum cum dimidio; aut certè quam-proximè; atque aded interesse nos inter, & vos, minuta ut dixi temporaria sex. En porrò cur lætari debeas, detrahi mihi quinque minuta circa Incidentiam, mirâ consonantiâ cum Observatione eiusdem Initij peracta Parisiis. Nempe ad me perscriptum est, id accidisse Parisiis alto adhuc Sole grad. 31. min. 27. hoc est horâ 3. min. 18. Et quoniam inde ad horam 3. min. 40. defunt min. 22. fit ut detractis quinque minutis supersint 17. quanta est aliàs à me conscripta longitudinis differentia Parisios inter & Diniam. Quippe Parisij, & Aquæ-Sextiæ ex Obseruata utrobique eadem Lunari Eclipsi anno 1628. quatuordecim disident minutis; Aquæ-Sextiæ verò, & Dinia ex certis ratiociniis, minutis quam-proximè tribus. Et nonnullæ quidem cautiones adhibendæ præterea sunt, ob inæqualem Parisiis nobisque factam durationem; ac præsertim quia Finis obseruatus Parisiis est, eleuato adhuc Sole grad. 12. min. 6 $\frac{1}{2}$ hoc est hora quinta min. 23. differentia planè ut prius minorum 22. Sed vtcumque sit, non malè opinor, quis assumpserit longitudinis differentiam min. 11. aut 12. Parisios inter & Auenionem. Habes quid inde colligi circa pauca hæc loca possit. Plura nancisci non licuit, aded vel Cælum non arripit, ut in Belgio; vel communicatio est interurbata, ut ex superiore Germania; vel paucis nimis spectârunt Cælum, ut vbique ferè gentium. Hinc doles non immeritò, non esse qui studeant remediis Longitudinum restituendarum; nisi enim variis in locis obseruetur tempore eodem Luna aut deficiens, aut Solem obscurans aut Fixam aliquam vel tegens, vel prætermeans. Spes magna non est,

vt res perficiatur. Et fecit quidem Snellius quod potuit in Batavis suis Eratosthene, ac Typhi; plura facturum, vt perscripserat, nisi mors vota præuenisset. Facit iam etiam Schickardus ille, cui debitura plurimum, si cuiquam alij, est Geographia. Facturum quoque se pollicetur tuus ille ac meus Morinus, qui Inuenti Longitudinum etiam in Mari medio inueniendarum arcani præstolatur præmia; sed vereor, nec fortè iniuriâ, vt rei curtæ quid semper desit, ac supersit, quod addere seri nepotes perpetuò possint. Tu bene vale, Præclare Vir, ac scito me ducere tanti tuam benevolentiam, eumque honorem, quo dignari, imò beare voluisti me, vt quod potius ducam, sit nihil. Dare literas ad te possem aliis occasionibus, sed præstat illas committere eximio nostro Petri scio, quando ipse est, per quem tuas procurasti ad me transmitti. Vale iterum. Diniæ, Nonis ipsi Decembribus an. M. D. C. XXXIII.

Praclaro Viro, & Amico eximio,
VVILLELMO SCHICKARDO,
Professori linguæ Hebrææ, & Astronomiæ Celeberrimo, in Academia Tubingensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Scripsi ad te mense Augusto effusissimas literas. An eæ ad te peruenerint, aut incolumem in tantis Germaniæ cladibus offenderint, quid exoptem habeo, quid suadeat non habeo. Vtcumque sit tamen, ea mihi mens fuit, vt in magna farragine Observationum bene multarum, eas præsertim circa ☿ occupatas acciperes, quas ipse circa ☿ mensibus Ianuario, & Maio superioribus peregissim. Nunc, cum cognoscam ex nuperarum Nundinarum Catalogo Opus illud tuum nondum fuisse absolutum, proditurumque non prius esse, quam Vernalibus Nundinis; ea propter id consilij capto, vt maturè mittam quidquid obseruare circa ☿ licuit, tum matutinum mense Octobri, tum vespertinum hisce diebus. Nempe hinc quoque adiutari, quantum conicio poteris, nisi editio operis extremam acceperit manum. Certè quod hac postrema vice ad refractiones attenderim, sine quibus vix vnquam est obseruatus ☿, erit opinor, cur suaue ducas posse exinde non modò meas, sed fortassis quoque aliorum obseruationes rectificari. Et spero quidem hunc Planetam vno adhuc, aut altero mihi conspectum iri die; sed ne occasionem amici, qui est post triduum discessurus ad Fabricium nostrum, missam faciam; occipio interea meo more ex Commentariis exscribere, quæ in illos dietim conicio. Duco porò initium ex eo vsque tempore, quo sum prædicto mense Octobri insidiatus ☿. Tu consulte boni, vt cætera omnia,

Die 15. Octobris anni 1633, Stylo nouo,

manè Cælo pulcerrimo, ab initio vsque Auroræ, &c. *Vt in Commentariis ad diem vsque Ianuarij 12. inclusiuè ad illa vsque verba, ☿ vale dixerit.*

Hûc vsque exscribo, optime SCHICKARDE, quæ in Commentarios conieci ad superiorem vsque vesperam. Non consignabo literas, nisi die proximo ante lucem; addam proinde velut post-scripto si quid fortassis hoc vespere obseruare fuerit concessum. Nisi fecero, vt nihil boni perseverans æris constitutio pollicetur, scito nihil fore Obseruatum, neque plura esse ex me circa hanc ☿ apparitionem expectanda. Quæ mitto, ca non erunt quidem adeò accurata, vt expeteres; Verumtamen tu sic accipies, vt affectum saltem, & conatum probes. Si quid præstem imposturum, quod sit oculis tuis dignius, nôsti, opinor, me eum esse, quem liuor nullus afficiat Inuigilabo potissimum circa Eclipsin ☿ futuram proximo mense Martio. Accipies breui quidquid conari circa illam potuero; ita sit nobis Cælum propitium. De Solari præterita misi ad te, non modò meam, sed impetratas etiam amicorum Obseruationes. Quam iam adiiciam, vna est, nempe illam Petrus Franciscus Tondutus San-legerius I. C. Auenionensis communicauit mecum datis Septembri mense literis. Scripsit verò se obseruasse Eclipsos Initium Auenione, die nuperi Aprilis octauâ, hora 3. min. 29. Sole scilicet adhuc alto supra Horizontem grad. 31 $\frac{3}{4}$ nihil adscripsit aliud. Vt verò ego quidpiam mearum circa situm illius vrbs coniecturarum atexam, opinor ipsius latitudinem esse grad. 43. min. 54. nimirum minutis 16. ampliorem, quàm Arelatensem habeam, differentiâque longitudinis eiusdem ab hac nostra vrbe esse vnus gradus cum semisse, seu temporariorum minorum sex. Sunt nempe hinc illuc 23. leucæ, qualium toridem vnum gradum Circuli magni complere solent. Sed iam tandem finio, apprecatus tibi vt nouum, sic foelicem annum. Precor etiam, vt Lanzium semper meo salutes nomine. Destinârat Fabricius noster aliquid ad te mittere, adiutorum studiorum causâ: Scribo vt hisce literis, si fortè iam vacet, adiungat. Vale. Scribebam Diniæ, ipsi Ianuarij Eidibus M. D. C. XXXIV.

Clarissimo, ac aterni nominis Viro
GALILEO GALILEI, *Magni*
Heruriae Ducis Mathematico,
Primario,

PETRVS GASSENDVS S.

Magna me tenet expectatio (ô magnum tui nostri Decus) quid rerum tibi contigerit. Tametsi enim rumore crebro nescio quid diuulgatum est; haud fido nihilominus donec res fuerit planè perspecta. Vtunque sit, eam esse noui animi tui moderationem, vt seu pro votis, seu præter vota aliquid interuenerit, paratissimus fueris ad omnem fortunæ

fortunæ euentum. Est mihi proinde quid tibi congaudeam, nihil est, quod condo-
leam, quando nihil potest accidisse, quod
valuerit animi tui serenitatem obturbare.
Viue ergo similis tui, vt degas fœlicissimè,
neque patere vt hanc adedò venerabilem se-
nectotem, quæ sapientia fuit semper tibi
comes indiuidua, destituat. Si quid fortassis
aduersum te, hoc est aduersus Placita tua
Sanctissima Sedes definiit, æquo animo ac-
quiesce, vti virum decet prudentissimum;
fatisque esse reputa, quod animatus non
fueris nisi in gratiam solius semper creditæ
tibi Veritatis. Rescui nuper ex Diodato
Berneggerum illum Argentoratensem La-
tinam tuorum Dialogorum interpretatio-
nem moliri. Id fortè doleas; sed tu nihil
consciis, neque impedire si velis, erudito-
rum vota possis. Cùm nuper literæ ad me
deferrentur Parisiis, aliæ ad me, aliæ ad te
charactere eodem fuerunt. Et ad me quidem
destinata illius Hortensij sunt, qui imitatus
Keplerum tuo cum Nuncio differentem,
Dissertationem instituit de viso à me in
Sole Mercurio: quæ ad te spectant, eius-
dem esse, quia sunt eadem manu, conicio.
Accedit, quòd licet in meis nulla fiat illa-
rum mentio; rogat me tamen Hortensius,
vt Exemplum tibi impertiar, si quod ha-
beam præ manibus Dissertationis mecum
suz. Fortè id exoptat, vt inde cognoscas
quàm fœliciter ex meo Mercurio occasio-
nem sumpserit incidendi in illam tecum de
apparente Siderum exilitate, sententiam.
Gratulatus certè illud ipsi fueram ex scri-
ptis etiam, quæ me volueras ex tuis tum
libris, tum literis non ignorare. Mitto igitur
ad te librum vnà cum ipsius literis in-
teruentu eximij, ac non ignoti tibi Fabri-
cij, qui pridem summam virtutem tuam
obseruantiam maximam colit. An verò ausim
tum illius, tum meo etiam nomine id exi-
gere officij abs te, vt cures mitti ad nos
vitra Telescopica optima, & si sperare qui-
dem licet, cuiusmodi sunt illa tua; quando
hactenus nec Venetiis, nec Parisiis, nec
Amsterodamo nancisci vlla potuimus, quæ
satisfaciant abundè. Audebo sanè quia nota
mihi rara tua bonitas est; notus ardor, quo
bonas Artes, earumque studiosos promo-
uere curas. Effice igitur rem dignam tua
solicitudine, ac scito te facturum rem non
modò nobis periucundam, sed aliis quoque,
imò etiam tibi, (quantum spero) olim futu-
ram pergratam, cùm obseruationes inno-
tuerint, quas te procurante, peregerimus;
& quæ consequenter debentur tibi, tum
generalis inuentionis, tum specialis Organi
nobis comunicati, gratiam. Poteris porro
seu directè Aquas-Sextias mittere ad illu-
strem Fabricium, qui idem est Petris-
Toparcha, & in Parlamento Regis Consi-
liarius; seu destinare ad eundem interce-
dente Cognato tuo, aut affine Rossio
Lugduni degentibus. Vale, Incompara-
bilis Vir, & quod facis me semper ama.
Dabam Dinizæ xiv. Kalendas Februarij m. dc.
x x x i v.

Viro & Præclaro, & summè Amico
MARTINO HORTENSIO Del-
fensi, eximio Mathematico,

PETRVS GASSENDVS S.

Reuiteo respondeo, Præclare HOR-
TENSII, vt citò respondeam. Nempe
occasionem nanciscor destinandi Aquas-
Sextias ad nostrum Fabricium tum quod
Exemplum Dissertationis, tum quas voluisti
literas ad Galileum transmitti. Nec verò
agere id possum, quin scribens simul Pari-
sios, schedam hanc ad te, illinc dirigendam,
adiiciam. Hoc solùm autem velim, vt scias
me & accepisse, & gratas habuisse po-
stremas tuas literas; ac præsertim quia co-
gnoui meas tibi non displicuisse. Doleo
Exemplum literarum, quas simul eodem
mense Augusto ad Schickardum dederam,
nondum peruenisse ad te; sed Luillerij mei
ea non est culpa. Illicò enim id fuit per-
actum, & Merfeno nostro ab illo com-
missum; sed quæ est viri bonitas nimia,
ipsum credidit nescio cui videndum; ac
deinceps recuperare quam citò voluisset,
non potuit. Opinor autem ex quo præser-
tim literas tuas habuerit, incubuisse illum
seriò vt tuis meisque votis fieret satis.
Cæterùm euenit ante septem dies, vt oc-
casione ♀ tum mense Octobri, tum nuper
abs me obseruati, literas alias obseruatio-
num similiter plenissimas dederim ad eun-
dem Schickardum. Scripsi verò simul Pa-
risios, vt describeretur illarum exemplum,
cuius tibi statim copia fieret, nec pari
modo distraheretur. Atque id quidem rur-
sum procuro; non quòd eximium aliquid
inter obseruata agnitus sis; sed quia
non possum alia ratione meum erga te
affectum testari. Vna me res securum facit,
quòd bona semper fide ago, dum ago quid-
quid pro otij, loci, organorum conditione
licet. Quod desideras præsertim videre, si
quid de Coniunctione illa ♀ & ♂ ante
sesqui-annum obseruauerim; scito nisi fortè
ad te exemplum illud prius perueniat, de-
scriptam exstare meam obseruationem in
quadam Epistola ad Ianssonium vestratem
illum celebrem Typographum scripta, duo-
bus mensibus ex quo fuit peracta. Nempe
literas detulit ad illum, qui ad vos
transiit laudatus Salmasius. Poteris ita-
que ex ipso obseruationem repetere; ne-
que illam modò, sed & plureis alias,
nostri potissimum Valesij, quas hortante
nobili Grotio cum illo tum communi-
caui. Accepi iam esse in itinere quod
ad me Parisiis mittitur Exemplum Lans-
bergianæ Apologiæ. Per-quàm lubenter
legam illam, etsi amicos impetat; quippe
viros ita complector, vt ad opiniones
illorum non teneam. Rescui quoque ipsos
sepe ad respondendum accingere: Vtinam
sic res vtriusque agatur, vt de modera-
tione non minus, quàm de re ipsa certetur.

Indignum est quippe sapientibus viris diuexare se mutuo probris, & scommatibus: Ac dum testantur se suscepisse Veritatis patrocinium Animi imbecillitatem, impotentiamque sui testari. Cognoscam etiam perlubenter quid tu Bartholino opposueris. Non vidi quidem eius librum, sed fore spero ut ex tuo, genium, ingeniumque illius agnoscam. Et forte tu quidem Tychonem minutulè interdum carpisti; verum ipse quoque lætari deberet si rediuius sisteretur, plurimarum rerum abs te motus, ad quas satis non attendisset. Cura proinde, mi HORTENSI, ut quidquid sit de Bartholino, qui, qualis vir sit, ignore, Tychoni saltem suus honor, quam poterit magnus semper relinquatur. Atlas profectò ille fuit, ipsùmque grata recordatione Posterì omnes prosequuntur. Quamobrem danda opera est, ne in illum sic inuehare, ut nomen exinde commacules tuum. Deceptus fuerit aliquoties; at quanta dignum commendatione, attingisse illum, eam præcisionem, quam Maiores nunquam sperarant, & tot quidem tantisque impensis, vigiliis, laboribus; ut taceam quam arduum, ac lubricum sit obseruandi negotium, & quam sit facilius hac in re præcipuè aliena reprehendere, quam meliora ex se præstare. Hoc, ut amicum sincerum decet, ac in aurem dictum volo. Addo fore, ut experiaris nihil decessisse ex tuo instituto, cum de viro semper loquutus venerabundo affectu fueris; imò tantò maius accessisse pondus, quantò scripsisse videberis amore solo Veritatis. Agnosces etiam non modò fore, ut minuatur inuidia (quæ nobis denique quid prodest?) sed facilius etiam retractare possis materiam eandem, si aliquando forte lubuerit, ac præterea honorem tibi conciliabis quam maximum propter specimen indolis plenissimæ summi candoris. Quod ego semper aërem quemdam Cælestibus globis circumfusum habeam, non demonstratione, aut villo effectu sensibili persuadeor; sed coniecturâ dumtaxat ducor ex similitudine cum Terreno globo. Hinc illum non amplius tantum facio, ex quo Astrorum species succrescat; tantum dumtaxat habeo, cuiusque globi proportionem, quantus est hic noster respectu Telluris. Nimiùm absumus, ut experimento manifestare id valeam, sed nemo etiam, quantum opinor, rem secus habere ostendat. Pares in causa sumus cum illis, qui ex Marte, aut Venere de Terra ratiocinantur. Profectò verò si facies (probabilem facit analogiam cum nostris hisce Elementis Marium, & Continentium; quid ni capiamus præter varias generationes, compluresque, in tota Lunæ superficie; tot exhalarum circum vapores, ex quibus Sphæra circumvestiens huic aëri nostro similis texatur. Taceo fortassis aliquam desumi posse coniecturam ex eo quòd etiam Telescopio margo Lunæ extimus vnitissimus appareat; quòd inæqualitates conuallium &

montium (tametsi in tanta distantia successiuè positæ, minùs obseruabiles) compliantur ipso aëre amplissimo tractu ad oras diffuso. Sed hæc dicenda pluribus, quam præsens scribendi occasio patiatur. Prolixior, quam sperarum fui; nescio an lucro id deputandum. Saluto semper eodem Amicos, ac præterea optimum Vofsum, cum præclara familia. Vale. Scribam Diniæ iv. Kalendas Februarij, M. DC. XXXIV.

PETRVS GASSENDVS
CONSTANTINO SVO, S.

Alamum tandem arripio, Mellitissime CONSTANTINE, ut paucos tibi reponam versus. Non requiro verò imprimis, ut negligentiam meam tantam interpretatus fueris; ipse potius interpretor illam pro tuo in me amore, fuisse tibi non iniucundam. Non depono etiam abs te, ne pertenuem hanc schedulam indignabundus auerferis; siquidem noui, tametsi seram, quòd mea tamen sit, non displicituram. Heinc, quia satis persentio nullam abs te mihi accusationem intentari; absit, ut ego vllam tibi excusationem pertexam. Gratissimum mihi est semper, quod tu scitè aded perscribis de Literatorum ac τῶν φαινομένων, ἢ διδασκάλων contentionibus:

*Non quia vexari quemquam est iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suauè est.*

Vtinam totam historiam dicere nobis aggredereris. Vidi ex tuis literis datis Exemplum eius Epistolæ, quæ, οἱ φαινοῦσι τοῖς ἀρχαίοις reconciliari videntur. Illa mihi magis ingenua, quam pro illorum ingenio expectauisses, est visa; nescio tamen lis-né exinde satis composita remaneat. Copiam feci nostro Petrisicio humanissimum literarum tuarum, ut agnosceret, quod se attingeret: Mirum autem dictu, quam ille se tibi profiteatur esse deuinctum. Scripsi ad nostrum Gassarellum, nisi omnia, selecta saltem, quæ illum per me rescire volueras; at quando iam accipio nullum ampliùs esse diuortium; nihil refrico sed gratulor potius. Vtinam verum vos inter sit, quod dicitur, *amantium ira*. Mirandum profectò, æquè ac dolendum, potuisse viros eruditos, ac in tanta, tamque diuturna consensione simul versatos, tantum pati dissidium; sed nempe summi est candoris, quidquid ex amico proficiscitur, tametsi duriusculum sit, interpretari benigniùs; & quantò melior quisque est, tantò magis amici vicem ut condolare, sic condonare. Ego ad vos, mi CONSTANTINE, vix sum prius conuolaturus, quam hunc adhuc annum superauero. Saluta interim Amicos ac tu præsertim salue, & Vale. Diniæ ix. Kal. Febr. M. DC. XXXIV.

Per-nobili

Per-nobili & per-docto Viro P. FRANCISCO TONDVTO San-legerio Iurium Doctori,

PETRVS GASSENDVS S.

ACcepi ex literis tuis ad præclarum nostrum Fabricium, Vir Eruditissime, Eclipsim Lunæ nuperam non inobseruatam tibi præterisse. Gaudius summopere sum, ac volui etiam te non latere, tamen si ipsum Initium Dinæ quoque inuisum fuerit, cæteras tamen omneis Phæsis ad vsque semi-digito adnotari abs me potuisse. Telescopio Lunam spectabam, ac respectabam identidem in Schemmata ad singulos semi-digito delineata, vt de momentis, quibus Phæses obicerentur, iudicium ferrem. Hoc ergo modo, & aliunde Fixæ alicuius Stellæ sectando altitudinem, peregi, & pertexui, quam obseruationis seriem heic appono, &c. *Vt in Commentarijs.*

Vides non malè nos conuenire circa Finem Eclipsæ, ac præsertim si prodita abs te centri (altitudo exhibuit horam 10. min. 56. tunc pro fine accepisti restituti limbi momentum, inumbratione superstite; aut si, vt ipse ratiocinaris, exhibuit horam 11. min. 0. ipsæque Finem pensitasti ex inumbratione illa sensibiliore desinente. Quod ad Procyonis altitudinem circa idem tempus obseruatam spectat; miratus sum quorsum tu occidentalior, videris illam depressiorem, quàm eadem mihi continuò sectanti, apparuerit: Sed nempe suspicatus sum, debere numeros abs te haud ritè fuisse inter conscribendum obseruationem consignatos, cum loco graduum 29. scribendi fuerint 32. Ipse certè si calculos retexere volueris, agnosces ex illa altitudine elicit horam non 10. min. 59. sed 11. min. 18. $\frac{1}{2}$ ac huiusmodi minutorum 20. discrepantiam fortè obortam ex prætermisissis quinque illis gradibus, qui Ascensioni rectæ ☉ ad circulum deerant. Circa medium tempus Eclipsæ, cum ex Phæseon, & plurium & tutiorum comparatione comperissem ipsum extitisse Dinæ hora 9. min. 21. $\frac{1}{2}$ miratus sum etiam reponi abs te potuisse ad horam 9. min. 3. Vel quod est summum min. 7. $\frac{1}{2}$ adè vt dimidia duratio fuerit æquo productior. Verùm memini, quanta sit in medio illo tempore ex inspectu Lunæ designando difficultas; cum per minuta benè multa Luna veluti hæreat, & ne Lynceus quidem discernere possit lux-ne deperat, constet, vel augetur. Potes quoque ipse illius hæsitacionis meminisse, atque idcirco facile fuisse, vt tum existimaris Medium, cum possent minuta non pauca vel abundare, vel deficere. Fabricius noster, quod mirere, ita varias Phæsis accepit, vt Medium prope idem eliciatur. At cum Finem maturiùs triente circiter horæ, quàm nos, adnotaerit; sequitur, vt durationem dimidiam multum decurrat. Vt cumque sit, tu Vale semper, ac me porro amare perge, qui persto amantissimus, & obseruantissimus tui. Dabam

Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus, VII. Eid. April. an. M. DC. XXXIV.

Illustrissimo Domino, D. EDOARDO, Baroni Herbert de Cherbury, in Anglia, & Castri Insula de Kerry in Hibernia, & Pari utriusque Regni,

PETRVS GASSENDVS S.

Illustrissime, Menses aliquot elapsi iam sunt, ex quo Diodatus ille noster præclarum Opus ad me transmisit, quo me donatum volueras. Humanitas sanè eximia, &c. Aquis-Sextiis mense Aprili. M. DC. XXXIV. *Habetur sub Titulo ad Librum Herberti illustris Angli de Veritate, Epistola.*

Viro Clarissimo, Amicissimoque VVILHELMO SCHICKARDO, in Tubingensi Academia lingue Hebrææ, & Astronomiæ Professori Celebratissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

COEperam ad te scribere, optime Virorum SCHICKARDE, cum tuas accepi literas circa Martij finem datas. Quantà exinde fuerim cumulatus lætitiâ, explicare haud mihi promptum. Videlicet ex prima parte tuæ Responcionis edita, nihil de te audieram; verebârque, ne aut quid tibi contigisset humanitùs, aut binæ meæ literæ ad te vsque non peruenissent. Quas certè literas ad me vnà cum tua obseruatione Solaris Eclipsæ missas inuis, iniqua nimis forte non vidi. Sed me eo nomine fœlicem, quòd & tu degas incolumis, & meæ illæ literæ in tuas penetrârunt manus. Qui tuas sub finem superioris Mensis & accepit, & ad me transmisit Parisiis, ille est Luillierus Rationum Magister, quo intercedente tu meas habuisti. Dignus vir sanè amore tuo, omniumque tui similitum (scilicet bonorum, eruditorumque,) & quem cum multi mihi sint Amici præstantissimi, nemo est omnium, qui inuideat, cum incomparabilem dico. Qui verò in hac Ciuitate mihi consignauit, ille est Fabricius, qui & præsidium & dulce decus Literatorum omnium est. Vir omni laude longè superior, & cuius fama cum iam pridem aureis tuas compleuerit, testaris ipse quam gratam nuper habueris eius amicitiam. Adsum ego iam illi hospes à mense vsque Martio; & cum negotia quædam forensia me in ciuitate detineant, detinent tamen potissimum Sirenes suauissimæ domi. Ædes hæ ipsissimæ sunt, in quibus rursum peregi nuper, quas tu circa ☽ obseruationes exigis. Quippe non postrema mihi fuit causa, cur eo tempore aduentârim, quòd destinâsem

nâssim mense Aprili ad ♃ attendere, quem prouiderem Dinia ob altitudinem montium inaspectabilem futurum. Et quid præstare quidem licuerit, iudicabis ipse percurrans obseruatorum seriem. Ego, quòd saltem maxima elongatio inde habeatur, fœlicitati magnæ adscribo. Verùm quid moror totum id ex Commentariis transcribere; cum si quid amplius præfandum sit, possit te uolente postmodum subiungi. Paucis ergo res sic se habet.

Anno 1634. mense Aprili, die 9. Stylo nouo, Vesperis, Aquis-Sextiis, Attendens num ♃ posset, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque diem 29. inclusiuè.*

Hactenus exscribo, Præclare SCHICKARDE, quidquid hac vice obseruare circa ♃ licuit. Tametsi enim is fuerit pluribus diebus appariturus, non apparuit tamen propter obstinatam nubium inuidentiam. Eæ quippe aut continenter toto Cælo fuere respersæ, aut ad Occasus certè regionem confertissimæ exstiterent vespertinis temporibus; adeò vt cum possem interdum alios Planetas obseruare, Mercurium nunquam potuerim. Nihil est necesse adscribere quæ obseruata aliunde habeo. Hoc potius addo, cum Keplerus aliquam fecisset spem videndi mane ♃ aut sub finem Maij, aut certè priore parte Iunij; ea de causa me attendisse, quantum potui sedulo, si quæ fortè detegeretur. Obstabat tectum domus attiguæ, quominus exortus liberè pateret. Eximius ergo Fabricius construi curauit supra tectum domus suæ Obseruatorium eminens simul, ac liberum; ex quo potuisset ♃ à tertio vsque altitudinis gradu (tantundem Horizon illuc occupatur) sese conspicuum facere ni conspici graue duxisset. Ac Cælum quidem non semper arripit, nunquam enim fuere crebriores, aut vberiores pluuiæ. Die saltem Maij 28. qua Cælum fuit manè serenum ♃ planè visus non est: Inuisus etiam diebus Iunij 5. 6. & 14. quibus Cælo valde sereno (saltem ad eam regionem Ortus) obseruaturus adfui etiam ante natam Auroram. Et quoniam circiter ea loca in quibus esse debuit ♃ nullæ insignes Stellæ coruscant, ideo ne locis planè incertis venarer ♃ nunc æquicurrum, ac penè æquilaterum Triangulum fingebam ex Medusæ capite, Lucida ♃ & ipso ♃ nunc alia ratione regebam obtutum, si quæ in illum inciderem; sed irriti omnes conatus, & vt verbo dicam, ♃ matutinus visus non est. Hoc latere te nolui; memor operæ etiam superiore anno frustra collocatæ, in disquirendo Mercurio, vt literis alijs perscripsi.

Sequitur vt tibi impertiar quidquid circa nuperam Lunæ Eclipsim conscriptum habeo: quando aut totum describere, aut etiam dare literas tum per otium non licuit, cum nudum tibi abacum obseruationis meæ transmisi. Accepi simul cum literis, quod circa Eclipsin ipse obseruasti, ac miratus sum, vel potius obstupui, dum ex tua, meaque obseruationibus collatis animaduerti sequi vt Dinia occidentalior Tubinga sit. Accepi etiam continuò ex Diodato schedulam, qua Berneggerio significasti hæerere te, qui fieri possit, vt tantum

lapsum admiserim. Ego verò etiam, mi SCHICKARDE, hæreo, neque satis capio, quid totum id sit. Sed nempe transcribo imprimis quidquid in Commentariis est, subiecturus quidquid memoriæ præterea succurrerit, ex facta vsque obseruatione. Id igitur ita se habet.

Anno 1634. ac die Martij 14. Stylo nouo. Vesperis, Dinia, Eclipsis (¶ Ninxerat manè, flante Euro, forma niuis irregulari; fueratque propè adempta spes videndæ futuræ Eclipsios, tum præsertim, cum leui pluuiæ perseuerante post niuem, obscurum planè Cælum fuit ad horam vsque pomeridianam 5. Porro sub ipsam horam quintam, visæ sunt nubes heic illic variè interhiscere, simulque non nihil reuixit intermortua spes videndæ Eclipsios. Quamobrem curâ reassumptâ, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque obseruationem Rabbi Azobi.*

Habes hucusque, mi SCHICKARDE, quidquid de hac Eclipsi (¶ in Commentariis reperio. Id mitto cuiusmodi est; quando absoluere non vacat. Ea mihi certè negotia sunt, quæ vix patiuntur exscriptionem: Sed tu facile omnia indulgebis. Vt paucis ergo accipias, quid circa meam obseruationem hæsitatiōis subeat, memini primum me admiratum, dum calculo retexerem Fabricianam obseruationem, ac circa finem potissimum, qui fieri posset vt tanta foret nos inter discrepantia. Cum enim Dinia, & Aquæ-Sextiæ vix amplius quàm tribus minutis temporariis inter se distent; videbam nihilominus trientem horæ interesse. Ac tametsi non dubitabam, quin ipse fuisset accuratior, & quin vir eximius, dum ea sectaretur, quæ præscripta abs me voluerat, errorem quemdam sensibilem seu oculorum, seu organorum, seu adiutantium defectu potuisset admittere; scrupulus tamen remanebat, quòd ipse mihi fiderem ac tribuerem nimium. Ergo memoriâ repetens si quid etiam mihi inter obseruandum contigisset, nihil aliud subiit, nisi quod inter expectandum donec Eclipsis inciperet, & Quadratum aliàs, vt puto, descriptum ad Aldebaran componendo perpendiculum incidisse inter 9000. & 10000. vmbra versæ parteis. Hæerere verò exinde cœpi, an fortè, qui numerus 9300. consignatus fuerat, quo tempore locum ♃ explorari, in vmbra versæ existisset, & qui postmodum adnotatus est 9000. quasi decrementum vt altitudinis ita numerorum iam fuisset vsurpatus pro 1000. & consequenter quòd fortassis aut sectator Stellæ, aut ego ad primam cyphram non attenderemus, numerus 890. vmbra rectæ, existisset scriptus pro 9900. ac postea etiam 8650. pro 9650. atque ita consequenter habitis semper circa primam cyphram 8. pro 9. 7. pro 8. 6. pro 7. 5. pro 6. 4. pro 5. inter sectandum Aldebaram. Verùm nescio quæ φιλονηία persuaderi non potui eiusmodi inaduertentiam. En quo adiutus argumento animaduerti, cum tempora crescentis Eclipsios heinc retraherentur, constare tamen quæ decrementis adnotata fuerunt ex altitudinibus Procyonis. Quia enim primus numerus fuit

970. qui iam vsurpari pro superiore non potuit, & à quo omnes consequentes ad vsque 5950. continua ferie decreuerunt, ea propter omnis planè ratio emendandi sublata est; raturumque habui, ut decremanti, sic incrementi tempora haud malè fuissè designata. Faut quæ Lunæ altitudo Auenione fuerat à Tonduto obseruata in sine Eclipses, & accessit, quod meminerim Eclipsim longè ampliùs, quàm speraueram, retardatam fuissè.) Quin etiam adhuc memini Dauidem Lautaretium clarum Medicum, & rarum amicum, qui tum aderat dum præterissè longè videret, quod tempus nobis præstitueramus, subduktione debita facta ex Kepleri Ephemeride; iocando sapius quæsiussè, Quid, si frustra hic apparatus? Quid si nos Luna ludere velit? Quid si exspectatura sit, donec præ impatiantia discesserimus? & id genus alia: cum & ipse quoque aliqua regererem, & commemorarem inter cætera, quid Origano alias contigisset.

Vides quid mætem occupasset, obseruationi ut fiderem, tu rursùm planè iam communes, tuam reponès obseruationem. Pudet nimirum, dum omnia verso, nihil occurrere, quod meam corrigens, conciliare cum tua possit. Arguere quippe tanti erroris, quãtus inde demonstraretur Tabulas omnes Geographicas extremæ foret impudentiæ. Suspiciari potuissè te, vel leuiter hallucinari, improbũ foret, ac mihi etiam propemodũ sacrilegum. Quocirca nihil superest, nisi, cum ipse homo sim, humani à me nihil alienum putem. Quæso te solùm, ut cum tu quoque Solarem Eclipsim superioris anni obseruaueris, elicias exinde pro tua solertia quid discriminis inter Diniam; & Tubingam intercedat. Nempe quia simul ostendetur, quot minutis proximè hac vice abfuerim in designandis temporibus; fortassis ansa præbatur, qua occasiones lapsus agnoscantur. Poteris quoque explorare num minutulum aliquod ex Organi tui constitutione emendandum fuerit; cum ipsa quoque temporum per Azimutha captatio sua quædam incommoda habeat. Profectò enim vel vnus Meridianæ lineæ inuentio, & exquisita super illam Instrumenti positio, ut nihil dicam de cæteris, non parua est difficultatis. Quamquam id mihi; cum tu quidem facilè omnia præcaueas, quæ vitare hanc *οπισυμμετρίαν* possunt. Quod superest, cum destinassem abessè Dinia proximo Martio, quo tempore Luna iterum deficiet, enitar tamen ita res meas componere, ut illeic adsim, quo possim illeic omnia cautius & disquirere, & describere iteratò. Nihil est opus admonearis, ut ad idem te compares; est enim tibi satis res cordi. Aduerte interea si vacet ad transitum Lunæ propè Fixas aliquas: nam ego quoque eò attendam, quantum per occupationes, & Cælum ipsum licuerit; ac fortassis eueniet, ut eodem simul incumbamus. Non stabit profectò per me, quin transitum (sub Pleiadibus, & 16. Augusti, & 4. Nouembris obseruem. Ut habeas interea quid rei huiusce à datis postremis literis præstiterim; Obseruationes aliquot ecce, quarum prima & secunda peractæ sunt Dinia, cæteræ in hac ciuitate.

Anno 1634. Mense Febr. die 5. Stylo nouo, Vesperis, idque Dinia, Appulsus (ad Pleiadas ex Ephemeride, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, mense Martio, die 6. Vesperis, cum foret Luna ad sensum exquisitè *διχομετρ.*, &c. *Vt in Commentarijs.*

Atque hæ duæ quidem obseruationes Dinia; sequuntur Aquenses præter eam, quam superius retuli transitus Lunæ prope Spicam die Aprilis 13.

Anno eodem, mense Maio, die 13. Vesperis, Aquis-Sextiis. Statueram ad transitum Lunæ prope Cor Scorpj attendere; verùm nubes adèd contextæ, flante Coro translatæ sunt, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, mense Iunio, die 6. Vesperis, Inualefcere occipiente Coro, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, mense eodem, die 9. Vesperis, occultatio australis trium in fronte Scorpj à Luna, &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem, mense Iulio, die 7. Vesperis appulsus Lunæ ad orientalem trium in Scorpj, seu, &c. *Vt in Commentarijs.*

Et hi quidem sunt Lunares appulsus, quos commemorandos tibi habui, nisi fortassis gratum habeas, adici alium platicum magis, non ad Fixam, sed ad ♃ sub mensis huius initium. En igitur obseruationem, quam peregi per triduum.

Anno eodem, mense eodem, die prima, Vesperis perseueravit eximius calor, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque finem obseruationis diei 3.*

Triduanam habes obseruationem, ex qua loca ♃ ac (huiusque appulsus ad illam circiter *διχομετρ.* eruere valeas. Occasione stellulæ postremo loco memoratæ, succurrit in memoriam captatus die 6. Iunij locus stellulæ illius maiusculæ, circa eundem dextrum poplitem Ophiuchi; quam Luna margine Austrino prope attigit mense Augusto anni 1630. Ut habes in eo excerpto, quod impressum est, ex Epistola ad Keplerum. Ut ergo illa obseruatio alicui quoque vsui sit, ecce vnde possit vtrumque locus Stellæ restitui, quando apud Tychonem deest. Distiterunt memorata die, idque inter exspectandum ♃ ea stella, &c. Itemque distantia Fixarum. *Vt in Commentarijs.*

Coronidis vice, & ne te farragine nimia onerem; attexo solùm obseruationem futuram tibi haud iniucundam, quam adnectere liceat occultationi Propodis à ♃ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. mense Iunio, die 8. Vesperis occultatio extremæ alæ sinistrae Virginis, à Marte. Cùm ab, &c. *Vt in Commentarijs.*

Finem tandem facio, Optime SCHICKARDI, cum ista satis superque sint. Hiatus sunt, sed præstitit hianteis versus relinquere, quàm iis complendis elaborando (quod factu semper facilè est) paginas facere inaneis. Non pudet verò adèd incoctas obseruationes communicare, quando tu eo es animo, ut impolitas maus, quàm nullas; eo candore, ut facilè simplicitatem meam excuses; ea bonitate,

vt rerum mearum nolis fieri dispendium; quibus curandis istud ipsum, quo ad te scribo, suffuror tempus. Quod innuis te procuraturum, vt ex meis obseruatis euulgentur aliqua; nisi quid fortè exceptum velim, scito omnia tibi permiffa, & me solùm excipere, quod tu duxeris excipiendum. Tamen enim certo consilio animum his rebus applicui: & longè sum tamen ab eo tempore, quo expetitur vsus deducam, & liuoris expers, nihil planè est, quòd habeam quasi in arcanis. Fortassis quoque ista olim non vacabit excutere: quid ergo inuideam, si quid fortè sit, ex quo studiosis fructus quærat. Tu iudex esto; nam ego quidem testari affectum, & candorem possum; exquisitam operam polliceri non possum. Accepi tuis cum literis treis illas primas Velitationes circa Astronomiam, ac simul agnoui, quanto me in illis honore affeceris. Id non merebar, mi SCHIKARDE, neque sperandum mihi fuerat, vt me inter tantos viros cooptares: Sed nimirum nescit amor tuus modum, pectorique tuo permittendum est, vt hosce ardores effundat. Pellegi porrò auidè omnia, & consequutura mirè expetens, visus sum mihi vniuersam, eamque maximè sinceram, rerum Cælestium disciplinam fasciculo vno collectam videre. Accepi etiam libellum tuum de Bacchanalibus Iudæorum. Eo declaras te nihil posse sic perfunctoriè agere, quin ludi tui seria aliorum 'ongis excedant parasangis. Erit profectò cur exinde Iuriconsulti mirè illustrent Legem illam, *Iudeos quosdam Codice de Iudæis, & Calicolis*, in qua restituenda, & interpretanda quidam defudarunt. Accepi tandem literas quibus me beaui clarissimus Lanzius. Adnitar illi hisce conclusis verbulum reponere, sperans vberius respondere. De Fabricio nostro nihil est, quod adiciam; Ipse enim est ad ad te perscripturus. Non hodie tamen (nimis quippe aliis iam curis distrahitur) sed intra proximum octiduum. Tamen verò literæ meæ ad te peruenturæ maturius non sint; festino tamen hac occasione destinare Parisios, vt dum Fabricianas illic expectabunt, procuret noster Luillerius eas obseruationes excipere, quæ transmittantur ad Hortensium, quòd excipere mihi bis non vacet. Expectat etiam Fabricius ex communi nostro Diodato Responsum, si quam fortè nouerit viam, quâ MSS. Codices, quos tu expetis tutò transmittantur. Vtinam verò ea pateret, nam plura tecum communicaret, vir longè humanissimus, & amantissimus tui. Quod de Holstenio scripseram, memoriæ lapsui imputandum. Siquidem ille literis suis ad Fabricium datis ante quatuor annos, non se Tubingæ fuisse scripsit, sed Viennæ de te sermonem habuisse cum præclaro illo Tegnagelio, qui etiam testatus est se adlaborasse, vt pertraheris in Aulam Cæsaream. Degit porrò Holstenius Romæ, estque Eminentissimo Cardinali Barberino à libris. Ipse est, qui Porphyrium nuper edidit cum Notis de vita Pythagoræ, emissurusque est propè diem minorum omnium Geographorum, quos Antiquitas habuit, aut quos nancisci saltem po-

tuit, manipulum valde insignem. Nihil obseruatum Romæ accepi, cuiusmodi tu exigis. Nam Scheinerus quidem Solarem Eclipsim superioris anni illic obseruauit, & ante discessum in Cæsaris Aulam schemata aliqua nobiscum (etiam excusa) communicauit; sed de tempore nihil addidit, fortassis id sibi reseruans, donec euulget, quem de ea Eclipsi Tractatum promittit. Cæterum, dabo operam, vt quæ Eclipsis futura est proximo mense Martio, Romæ sedulò obseruetur; curæque erit, vt quidquid demùm fuerit obseruatum, deinceps accipias. Sed Vale tandem, vir Optime, idèmq; Amicissime; & qualem me ducis, talem esse habe. Scribebam Aquis-Sextiis, xv. Kalendas Augusti, anno M. DC. XXXIV.

GABRIELI NAVDÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

N Ic demùm dies, mi NAVDÆE, diurni silentij finem attulit. Nec verò illud iam abrumpo, vt tibi propterea satisfactum existimem; abrumpo solùm, ne defuetudo nimiam præscriptionem inducat. Est nimirum, quòd conquerare, nisi prolixas literas dem, treis saltem versus non exarari. Me quoque ipsum, dum attendo, negligentia huiusce pudet; quasi, quod iure amicitia liceat planè confidere, ipsum violare ius libeat, quo officia mutua præstantur. Quid faciam tamen; cum talem me Natura parens effinxerit, ac te eum habeam, qui præsto sis nihil Amico non condonare? Age ergo, dignam te ipso bonitatem mihi prætende, qui nullam tibi excusationem debeo, possum-ve prætere. Negotia certè prætereo, quæ me iam anni prope dimidium extra proprios detinent lareis; quippe & interdum per illa interquiescere licuit; & per id tempus literas ad alios Amicos conscripsi. Incusare etiam non possum occasionum penuriam: quando hospes adsum nostro isti magno omnium & literatorum, & literarum præsidio, Peirescio inquam, per quem sum conscius quid vterque comunicetis. Non dico tandem, quia rogâras, vt quidpiam tibi de Fluddana Responsione perscriberem, me expectasse donec prodiret Frisiana illa Responsio, quam Fluddus minutatus est, vt res meliùs perstringeretur. Debueram nempe, vel hanc meam, quod nunc temporis facio, expectationem significare. Quid ergo, inquires, Ne nunc quidem licebit quidpiam cognoscere ex iis, quæ respondit Fluddus? Id verò licebit, Optime NAVDÆE, sed vno verbo, cum me vberius rem præstiturum recipiam, postquam quid à Frisio Fluddum defendente, (nisi Fluddus est sub nomine Frisij) fuerit responsum, peruidero.

Paucis igitur totum Opus paginarum est octoginta septem, & folij quidem non magni, sed characteris tamen minuti. Titulus prælongus; Inscrubitur enim, *Clavis Philosophia, & Alchymia Fluddana; sine Roberti Fluddi*

Fluddi Armigeri & Medicina Doctoris, ad Epistolam Petri Gassendi Theologi Exercitationem Responsum; In quo Ioannis Marini Mersenni Monachi obiectiones, quæque ipsius iniuste, immerito in Robertum Fluddum adhibita examinantur, atque auferuntur: Seuerum ac altitonans Francisci Lanouij de Fluddo iudicium refellitur, & in nihilum redigitur: Erronea principiorum Philosophia Fluddana detectio à Petro Gassendo facta corrigitur, & equali iustitia trutina ponderatur; ac denique sex illa impietates, quas Mersennus in Fluddum est machinatus sincera veritatis fluctibus abluuntur, atque absterguntur. Tractatio deinde iuxta Titulum in quatuor Membra diuiditur, & quodvis Membrum in plureis Parteis.

Primum est præcipue aduersus Mersennum, quem Fluddus conatur insignis ignorantia conuincere, quod viribus suis diffusis, alienam opem poposcerit, ac simul respondet cum ad alia, tum ad obiecta minus præcipua, quæ in Epistola illius Dedicatoria legere licet. Alterum est totum aduersus Lanouium; scilicet propter Epistolam Dedicatoriæ illi subiectam, Tertium idque prolixius aduersum me totum est, initio facto à descriptione naturæ, seu indolis meæ. Postremum est tum in eluendis illis impietatibus, quas Mersennus ipsi ex mea Exercitatione collectas inussit; tum in explicanda Diuina, mysticæque Alchymia.

Stylus autem est, ut cum Fluddus Alchymiam suam explicat, Scripturam Sacram semper intrudat; in cæteris verò ipsa Textus verba, seu Mersenni nempe, seu Lanouij, seu mea præsertim proferat; & consequenter ipsis respondeat. Neque verò textus aut omneis, aut semel, aut ordine citat; sed selectos, & quoties placet, seu ad institutam à se pertinere methodum putat. Iam quod ad ipsos tam Mersennum, quam Lanouium attinet; dici non potest quanta illos acritudine infectetur, quantisque probris impetatur. Ad me quod spectat paulò se moderatiorem præbuit. Exscribi iubeo integrum caput (id Epistolæ deinde adiungam) in quo obseruabis Fluddum laborare, ut me à Mersenni, Lanouijque genio alienum esse planum faciat. Sic aliis locis nonnulla sunt in commendationem mei, ut, quod à Mersennio traditur, inquit, argueret in Gassendo philantiam; sed ego ipsum Mersennum potius istius vitæ affinem puto, quem alias in pluribus falsum, & errantem inueni; non verò Gassendum, qui longè prudentior, & modestior esse apparet; quantumvis imperiosus iste, & iactans Mersenni sermo huiusmodi rei suspicionem inferre videatur. Et rursus: Certè commendo, inquit, aduersarij istius mei ingenium, qui tanto ardore cuiuslibet scientia radys quodammodo illuminari appetit, tantæque diligentia affectat. Non inuideo illi bonam hanc inclinationem; sed commendo, inquam, potius, Ac postea; Non dubito profecto, quin meliora, & profundiora longè in memoriali Gassendi arca delitescant; sed non vult ea (meliori nimirum prudentia Gassendi Epistolæ

fretus, quàm est illa Fluddi) Mundo rudiori propalare. Vulgaria nimirum publicare gestit, quoniam Mundana Mundanis optime arident, at arcaniora, & magis ardua, quippe Mundanis ideo exosi, quod captum ipsorum superent, sibi ipsi sapienter referuat. Quod ipsum si ego ab initio fecissem, non persequerentur me iam nunc Mundani tantis iniurijs. Vnus locus est, in quo bilem continere non potuit, nempe cum respondendum fuit ad ea verba, in quibus sanè acum profundius infixeram. Dixeram enim, quod ipse refert, Ecce cum Fluddus in Roscos Fratres tam benè animatus fuerit; cum semel, iterum, tertioque Apologiam pro ys scripserit, cum non modò vota illis clandestina vouerit, sed palàm etiam, & aperta voce ut Bahal, Bahal in clamauerit, cum ad futuros sibi ut Deos è machina sperauerit, cumque ex his proficere nihil omninò potuerit (scilicet illis adeo beatissimis non vacauit sic diuertere) nihilominus ipsorum aduentum, ac per ipsos restaurationem hisce temporibus faciendam tanti putauit esse momenti, ut sicut Christo olim nascente, nouum Sidus exortum est: ita Fratribus iamiam diuersuris, duæ illa Stella, Altera in Cygno, Altera in Serpentario recenter apparuerint. Hæc verò ille sic excipit: Intelligat cachinnis ouans ac turgens Gassendus Fluddum vtrumque prouocatum, irritatumque, pacificum tamen esse, & perfacile posse istiusmodi à viro mundano, glorioso, atque Thrasonico profecta scommata, ac irrisiones ferre. Et postea, Mea autem inuocatio, cum non more Gassendiano siue Papiastico ad mortales vel Sanctos per imagines pictas, & ex lapidibus atque lignis sculptas seu manufactas, sed ad ipsum Deum viuum dirigatur: ille ipse cum ad Sanctos suos coram Idolis ab hominibus sculptis & deauratis genua flectens, ut Bahal Bahal in clamet; Confidat in Hostia, & vino, siue Missa sua facta, & infra. Cæterum sat scio etiam ipsum Gassendum tanta rerum cognoscendarum curiositate esse captum, ut audito Fratrum R. C. virtutum rumore, & intellectis ys, qua de Naenra miraculis ab ipsis in eorum fama, & confessione publicata erant; mox egregius in ipsius mente appetitus, & sitis plusquam Tantalea, res ab ipsis editas intelligendi, atque addiscendi exarsit: sed mens ipsius superba impedimento fuit, quominus sese illis submitteret, & sic, more hypocritarum, aliud coram hominibus professus est, aliud verò in corde habuit. Ac rursus, Qua in re obsecro, adeò excellens est? An-ne quicquam in libello ipsius aduersus Aristotelem emissum est, quod omnia ingenia humana superet? Num hic solus Daphnis in syluis hinc vsque ad Sidera notus? An-ne obseruationes ipsius Cælestes adeò raræ, ut etiam à sapientissimis adorentur? Num denique Exercitationes ipsius in Philosophiam Fluddanam adeò magnifica, ac miranda, ut eadem tam gloriosa conclusione (summa scilicet philantia indicio) finiret, & ante victoriam, quasi triumphum caneret, vendicaretque sibi palmam, ingeminans illud, Io Pæan? Io Pæan? Sed intelligat velim Gassendus

cum toto Orbe Christiano eruditione prædito, illius in scripti sui præcedentibus modestiam atque moralitatem calami mei rigorem, atque acrimoniam compefcuisse, & hucusque temperasse: At si imposterum me scommatis premere tentarit; sentiet ipse, & reliqua sua pluma aues, qui Vir siem. Abstini enim hætenus ab examine libelli sui aduersus Aristotelem, item ab inquisitione obseruationum ipsius Cælestium; sed si me porro incitarit, ostendam, &c. Ista excipio fufius, quàm mihi proposueram; sed ideo ago, quia hæc sunt, quæ quantum conicio desideras nosse. Agnosce verò, quàm id ingenuè; puderet quippe ad alium ea præsertim conscribere, quæ sunt in mei commendationem, sed tecum nimirum, quasi cum me ipso.

Quod superest, an putas Fluddum eiusmodi Clauem suæ Philosophiæ, Alchymicæque tradidisse, qua vtramvis aperire seu intelligere liceat? nihil sanè minus; Quia semper, quod abundè conieceramus, obscurum per obscurius. Ac pernegat quidem me penetrasse in diuina suæ Philosophiæ, Alchymicæque mysteria. Ego verò cum id non profitear, non video tamen quorsùm dissuadeam, quin ea sit illius mens, quam sum mihi visus primùm detexisse. Certè cum ad alia respondeat, quæ ponderis magni non sunt; intacta tamen præterit ea, quæ præcipui erant momenti. Quippe Merfennum, exempli gratiâ, monueram, vt illum vrgeret, *An nomine Christi, Messia, Seruatoris, &c. intelligeret non Etheream illam, seu quintam suam substantiam; sed Hominem illum verum, ac specialem, cuius natura à Verbo Diuina, ante annos mille sexcentosque, & non prius assumpta est, qui natus est ex vera, & non metaphoricè dicta Muliere, at Virgine; qui in forma verè humana cum hominibus conuersatus est; & anno ætatis 34. sub Pontio Pilato cruci est adactus, in ea mortuus, ac postea suscitatus, &c.* Enimverò quia disertè heic respondere cogebatur, & non ambages quærere; idè obmutescere maluit, quàm aut sese prodere, aut amphibologicè loqui. Non ita sanè circa id, quod obtestatus conscientiam fueram, num alia via non peruenisset, quàm Geomantica in notitiam eius verrucæ, quam sub sinistra palpebra amafixæ sui contubernalis extare diuinauerat. Nam ad hoc respondens: *Quod scripsi, inquit, verum est, atque ex animo Deum testor, me solum Geomantia ope, atque rudimentis hoc perfecisse.* Occasione porro Artis diuinatricis, quam profitetur, rem ecce lepidissimam. Proposuerat illi Merfennus in suis Commentariis Amici cuiusdam Theodidacti manus, iusseratque illum pronunciare de ipsius indole; minatus, ni vera referret, fore vt ille egregiè errores eius exciperet. Fluddus verò cum iam responderet, caput scribit, in quo contendit me esse illum Theodidactum, cuius eæ manus fuerint. At ego, cum Merfennus illa Commentaria edidit, neque virum nôram, neque ipsi adhuc innotueram; adè vt saltem ex hoc capite Fluddus factus sit Pseudomantes. Prætereo, vt non mussitanter in eadem persistet senten-

tia, quòd Anima hominis non creetur ex nihilo, sed ex Diuina substantia (vt & cæteræ formæ,) subducatur; quòd Causæ Secundæ per se nihil agant, & consequenter nullæ sint, Deus verò solus omnis in creaturis operationes eliciat, & id genus cætera, quibus quid ego obiecerim, quid ille responderit, quid regerere valeam, non vacat iam commemorare. Id fortassis cum fœnore tum vt præmonui, præstabitur, cum Frisij responsio venerit in manus. Verbulum addam ad illustrem, doctumque illum Claramontium; tu cum illi reddes, aut reddi curabis, quidquid deest, fac suppleas. Mitto ad te duos libellos, alterum Schickardi, alterum Hortensij, quos meo artexas Mercurio. Prohibet breui integrum Schickardi de eo Volumen, Exempla nactus cum fuero, tecum etiam communicabo. Vale intereà, & me porro vt pridem facis, amare perge. Scribebam Aquis-Sextiis vi. Eid. Septemb. an. sal. M. DC. XXIV.

Dolet illustris Fabricius temporis satis sibi non esse, vt quas destinarat ad te literas hac occasione dare non possit. Salutatur te intereà eo, quo nôsti illum erga te affectu; ac recipit se breui, hoc est, per Lugdunensem Veredarium iacturam hanc compensaturum. Vale iterum.

Excellentissimo Equiti SCIPIONI
CLARAMONTIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Quantum tibi debeam, Clarissime Vir, nec sine ingenti affectu, nec sine immenso pudore commemorare potis sum. Debeo enim gratiam ob summum honorem, quo me cumulatum voluisti, dum literis Naudæi nostri illos tua manu apposuisti versus, qui mihi plusquam aurei sunt. Debeo & multam ob negligentiam, haud dubiè incredibilem, quâ per tot mensis distuli gratitudinis testationem. An debeo mihi illud de tua humanitate polliceri, vt boni consulturus sis pœnitentiam hanc adè seram? Non debeo sanè, si me attendam; debeo si te respiciam. Ego quippe priorem gratiam meritis planè non fueram; hanc posteriorem etiam demereor: At tu, qui bonus exististi incogitantem deuiciens, non potes non optimum te, supplicem complexus præstare. Agnoscenti ergo ignosce, & sic habe me, segnem licet, non fuisse tamen immemorem insignis illius fauoris, quo me dignatus es prosequi. Ipse te potiùs prior ambire, & compellare debueram; quo ergo loco mihi habendum, quòd tu præoccupaueris? Sed præclarus nempe Naudæus se proxeneta interposuit; nescio an ratum, an irritum id habere debeam, quod ab ipso gestum. Nam cessit quidem in rem meam, quod & me tibi cognitum, & te mihi amicum fecit: At rem egit præter decorem, cum te virum adè illustrem eo demitti passus est, & me imparem

imparem reddidit, qui dignam gratiam unquam reponam. Vt cumque egit, & te illi, & me tibi sic debeo, ut in illo nihil non agnoscam antiquo affectui consentaneum; in te bonitatem ut promptissimam, sic profusissimam experiar. Nihil superest, nisi ut me talem erga te imposterum habeam, qui nihil officij, si quomodocumque præstandum fuerit, præteream: Tu verò is esse, qui iam accepisti, hoc est, mei amans imposterum pergas. Vale, Aquis-Sextiis VI. Eid. Septemb. M. DC. XXXIV.

Cum illustris ille Fabricius, de quo non potest Naudæus noster non conseruisse tecum sermones, resciret me dare ad te literas; postulavit salutem tibi nomine quoque suo dici; ita te etiam suscipit, & eruditionem, virtutemque tuam, ut est omnium Literatorum fautor eximius, veneratur.

Viro Clarissimo, Amicissimoque IOANNI BAPTISTÆ MORINO, Doctori Medico, & in Inclita Parisiensium Academia Regio Matheseos Professore,

PETRVS GASSENDVS S.

P Ellegi tuum, mi MORINE, de Longitudinibus librum. Cum sit verò, quod gratuler, tam præclarum opus abs te exantlatum; est tamen quod condoleam subesse tibi quod conqueraris. Quid facias tamen, cum ea sit humanitatis conditio, ut nisi ex spinis non decerpatur rosas? Stupendum foret, si pro votis singula tibi contigissent; neque parui ducere debes, quòd multa probè successerint. Est etiam fortassis, cur pietas tua rem totam sic interpretetur, ut hac ratione Optimus Deus gestientem lætitiā compescuerit. Ecquis scit enim, an-non fortassis elatus fuisses nimium; nisi hæc temperandi tibi subnata fuisset occasio? Vt cumque se res habeat; edoctus esse, profectò debes ea, qua iam ætate es, nihil te pati non humanum. Porro quod deposcis abs me, ut in tua causa arbiter se-jeam, vide à quo, aut quid deposcas. Nam ego quidem longè abs sum ab ea seu eruditione, seu experientia, quæ ad hoc negotium necessaria est, & quamvis esset quidpiam in me, quo possem utcumque gloriari; is sum tamen, qui soleam mihi-met ipsi diffidere, & à ferendo iudicio de rebus, quæ videntur etiam perspectissimæ, abstinere. Cum tu etiam celebres Viros ex Iudiciis effeceris reos; qua fronte ego, qui neque tecum, neque cum illis sum comparandus, cognoscere ausim, vel dirimere tantos inter Viros contestatam litem? Sanè, cum illi, saltem Mydorgius, Bulengerius, Belgrandius tum cogniti mihi, amicique sint, tum habiti semper ut præcipua quædam lumina Mathematicarum; exoptandum mihi potius, & procurandum, si fieri possit, ut coætatis rursus in gratiam, quam ut in dies exasperari vestrum animos vel videam, vel feram. Quid, quòd ipse quoque meum iudicium, vel eo nomine

Gassendi Epistola.

fecisti suspectum, quòd me in hocce tuo libro, & amicum tuum (vti sum reuerà) declaraueris, & commendatione toties repetitâ, ampliùs quàm decebat, exornaueris? An-non mutuum scabere videar, si cum applausu accinuerò, vel admittere facinus indignum, si refragatus fuero? Aut ergo mihi potius tacendum, quòd ipse tam non expetis; aut boni debes consulere, ut planè recusem Iudicis personam:

Itaque ut & morem geram, &c.

Hæcce literas non absolui, quia iudicium interponendo posse me placere non sensi.

Admodum Reuerendo, ac Optimo Patri THOMÆ CAMPANELLÆ,

PETRVS GASSENDVS S.

N Aud ægrè feres, ut opinor, factum me conscium tui aduentus. Nouit Illustris noster Fabricius, cui committeret, cum mihi commisit. Commisit videlicet viro continentissimo Arcani, & obseruantissimo tui. Quem-putas verò ex tota Gallia accessum tuum cumulatior cum voluptate, accepturum? Maxima certè fuit exultatio, qua te foeliciter adlapsam ad oras nostras comperi, ac me continere non potui, quin fausta omnia apprecatus, id maturè significârim. Id insignis istius meæ foelicitatis sensus exigit, qua tamdiu in hac tum Prouincia, tum Ciuitate detineor, donec te tandem contueri, complecti, & alloqui possem. Accede ergo ad nostrum decus, ac me apud ipsum diuersantem, teque expectantem comperies. Vale. Aquis-Sextiis, ex Fabricianis ædibus III. Kalendas Nouembris, M. DC. XXXIV.

Clarissimo Carissimoque Viro D. VVILHELMO SCHICKARDO, in Tubingensi Academia lingue Sanctæ, & Astronomiæ Professore Celebratissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

A Nnus ferè est, Optime SCHICKARDE, ex quo nullas dedi ad te literas. An verò mihi sperandum fuit, ut pertingere ad te vllæ possent in hac tanta rerum Germaniæ, VVirtembergæ, Tubingæ tuæ perturbatione? Haud ampliùs certè, quàm mihi spondeo fore, ut ad te istæ penetrent, adeò omnia adhuc sunt turbarum plena. Enimverò fortunæ nostræ, Amicorumque optimorum Luillerij, Diodati, Berneggeri committendum aliquid est; quoniam non omnia interciderunt, quæ sunt illorum interuentu vltro citroque tradita. Quin etiam ingenti deputandum lucro, si facta, vel semel iniqua non sunt, ut propterea nos pigere

G 2 non

non debeat operæ in Epistolis perituris frustra consumptæ. Animos sanè adiicit, quòd quæ tu mihi circa obseruatam Lunæ Eclipsin nuperam communicata volucas, ad me vsque peruenerint, utinam verò ad te vsque mala illa non peruenerissent, quæ ex iisdem literis intelligere licuit, ac displicuit? Quamquam quæ vocitentur mala, quæ tu pro constantia tua singulari, habueris veluti quædam exercitamenta virtutis rerum bonarum bonarum maximæ? Scilicet, vt Vir Sapiens, conditionem nôras rerum humanarum, eaque in boni sola duxeras, quæ abs te eripere nulla fortunæ iniquitas posset. Et durum quidem grassante lue, Coniuge iam, ac liberis orbem, obiectam statim habere Patriam nefandissimis hostibus, qui Matrem, Patruum, Sororémque immaniter confoderint; verùm quòd fuere tela grauiora, eò commendatior factus es, quòd non propterea illis succubuisti, sed perstitisti eadem semper fortitudine animi. Id præstitisti, vt cognosceremus non esse inermem virtutem, aut sapientiam inane nomen; effecisti que, vt æuum nostrum gloriari possit Philosopho, quem Seneca, si viueret, cur? Stilpone illo suo copularet. Nos saltem fœlices, quòd ipse incolumis euaseris, ac eminentiã tuæ virtutis deuiceris ipsos victores? Sed nempe hoc bonarum Artium fœlicitati debebatur, vt illi Marcello fœliciores essent, réque sospitem in ea tanta strage reperirent, ac tuerentur. Viue igitur, Vir Præclare, & animo illo infracto benè mereri de literis perge.

Ego, quod te videam ob malignos casus rerum Cælestium, ac Diuinarum non intermisisse curam, suppeditare ecce pergo, si quid cælitus obseruauit, vnde tua illa studia, adiutentur. Et postulare quidem tuæ circa memoratam Eclipsin obseruationis occasio, vt quam circa eandem peregi, initio statim reponerem, verùm quia exspectas præsertim quidquid circa Mercurium à Septembri mense superioris anni obseruatum à me est; eapropter inde auspico; memor me idem literis superioribus præstitisse. Porrò, quia nimis prolixum foret obseruationibus matutinis vespertinas attexere, quas per eadem tempora habui, aut vespertinis matutinas; idcirco ea solum appono, quæ vnà cum ☿ seu manè, seu vespere obseruata extiterint. Describo autem semper omnia, vt in Commentarios relata comperio.

Anno 1634. mense Septembri, die 28. Stylo nouo: Manè, Aquis-Sextiis in Fabricianis ædibus. Respergebantur toto Cælo, &c. *Vt in Commentarijs ad vsque diem 19. Octobris inclusiuè.*

Anno eodem 1634. die Nouembri 4. ☿ præter seu supra ☉ &c. *Vt in Commentarijs.*

Anno eodem 1634. mense Decembri die 12. Vespertina, &c. *Vt in Commentarijs, ad vsque diem 23. inclusiuè.*

Anno 1635. mense Ianuario, die 16. mane, Aquis-Sextiis, &c. *Vt in Commentarijs, ad vsque diem 7. Februarij inclusiuè.*

Habes hætenus, mi S c h i k a r d e, quidquid est à me Aquis-Sextiis circa ☿ obseruatum. Repetij lareis post-modum, à quibus toto abfueram anno; Verùm satis esse fœlicem non licuit, vt sequutam ☿ post Verum Æquinoctium vespertinam apparitionem potuerim inde obseruare. Notæ iam tibi querelæ meæ de intercepto nobis præmontium altitudine Horizonte; præ illa certè ac nubibus, quæ satis crebræ extiterunt, quater dumtaxat Mercurium & videre & comparare cum solo Tauri oculo licuit. Id fore præsentens mandãram Agarrato apud Optimum Petrisium relicto, vt ipse illeic attenderet, & detectum semel ☿ iuxta eam praxin, cuius mihi fuerat adiutor, obseruaret. Ac egit sanè ille, quod potuit, eamque adiuturus heic, quæ obseruata ad me transmisit: At, quia schedas eius retexens, haud eam reperio, quæ continere obseruationes Aprileis debuit; eapropter iteratò scribo, vt eas quam-primùm communicet, quòd possim saltem ad calcem harum literarum attexere vnà cum singulari illa, quam se mense Iulio peregisse scripsit circa ☿ matutinum. Dum expecto, ecce interea quid obseruatum mihi sit.

Anno hoc eodem 1635. mense Aprili, die 3. Vesperis, Dinæ, Cum flaret Corus, sed satis leuis, Distiterunt inter se ☿ & Aldebaram 3000.2935. hoc est 33.grad.min.3 $\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ac statim post pedis Orionis grad. 25. ac proinde hora 4. min. 16. Sirius & Lucida ped. II 3000.2920. hoc est grad. 32. min. 58 $\frac{2}{3}$ deb. grad. 33. min. $\frac{1}{3}$

Die 4. sequente, Vesperis, distiterunt ☿ & Aldebaram 3000.2701. hoc est 31. grad. min. 49. Fuit Altitudo ☿ grad. 11. min. 50. ped. Orionis grad. 24. min. 15. Sirius & Lucida ped. II 3000.2920. hoc est grad. 32. min. 58 $\frac{2}{3}$ vt die superiori.

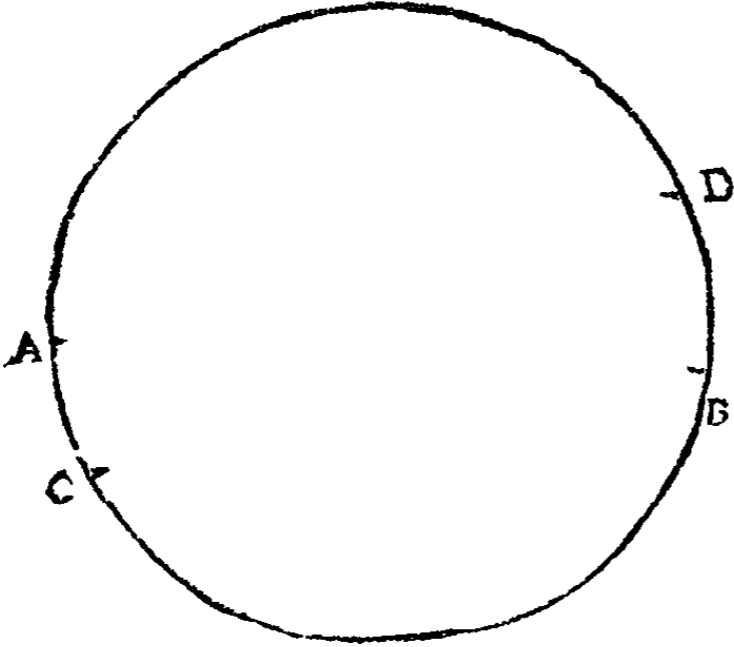
Die 6. sequente vespere (scilicet die superiori induxerat Africus nubes) distiterunt ☿ & Aldebaram 3500. 1831. hoc est grad. 29. min. 40. Fuit altitudo proximè eadem quæ heri, Sirius, & Lucida ped. II 3500.2432. hoc est grad. 32. min. 57 $\frac{1}{3}$

Die 8. sequente vespere, Africo obturbante Cælum, sed non quantum die superiore, distiterunt inter se ☿ ægrè conspicuus, & Aldebaram 3500.1515. hoc est grad. 27. min. 54 $\frac{1}{3}$ Fuit altitudo ☿ grad. 12. ped. Orionis grad. 20 $\frac{1}{3}$ Sirius, & humerus dexter Orionis ægrè visi 3500.1340. hoc est grad. 26. min. 55 $\frac{1}{3}$ deb. grad. 26. min. 58.

Hiscæ de ☿ præmissis, tempus est excribam, quæ obseruata abs me sunt circa Eclipsin nuperam Lunæ. Et fortè quidem iam habuisti, quæ per Diodatum ab ipsa statim obseruatione ad te transmissi; verùm quia non tædet laboris in tui gratiam iterati; & rem vberius in Commentarijs quàm tunc scripserim expõsitam habeo; idcirco ista elicio.

Anno 1635. mense Martio, die 3. Vesperis, Aquis-Sextiis, Eclipsis Lunæ. Flauit Corus, ac cœpit nubeis ab hora vsque matutina circiter quarta discutere, rarâsque solum

solum transtulit ab hora circiter octaua. Cæterum ea fuit venti vehementia, vt vehementiorem non meminerim, & cum serenitatis spem pro Eclipsis obseruatione penè indubiam fecerit; fecerit tamen dubium, exsequi-ne quædam ex iis, quæ destinaram, foret passurus. Sanè cum à Meridie procurarem apponi lintea, quibus vis eius reprimeretur, mirum quanta colluctatione contra nitendum fuerit, vt pauca consisterent, nec disrupta pessundarentur, &c. *Vt in Commentarijs.*

Ipse, quia malus sum Pictor, exhibeo heic tibi dumtaxat nudum circulum, quem si peripheriam intelligas Lunæ *A* erit punctum Initij Eclipsos, *B* Immersionis, *C* Emerfionis, *D* Finis. Addo punctum *D*, fuisse è regione Caspiæ illius maculæ, seu tantillum supra eius medium; *B* paullo supra medium Pedis maioris illius Homuncionis; *C* vix quicquam supra aliam maculam quasi oppositam, & æqualem Caspiæ, & ad læuam Umbilici, *A* denique sensibilibiter supra aliam longè minorem, marginisque valde vicinam. Addo iterum ex meis Picturis colligi ab *A* in *C* gradus Lunaris circumferentiæ 25. à *C* in *B* 142. à *B* in *D* 30. à *D* in *A* 163. Redeo ad Commentarios.

Restat vt ex varia, &c. *Vt in Commentarijs.*

Exscribo hucvsque Optime Virorum, quæcumque circa hanc Eclipsin, etiam ex tua obseruatione in Commentarios inferui. At texto verò, vnde nuper exultare contigerit. Conquirebam reliquias antiquarum Obseruationum, quas transferrem in Codicem, cum inter schedas insperatas occurrit illa, in qua Lunaris Eclipsis superioris anni primariò hoc est cum re ipsa obseruaretur, descripta fuerit. Peruestigauit illicò num quidpiam adnotatum foret, vnde momenta, quæ nos torserunt, corrigi possent, vel confirmari. Ecce autem post obseruatam Abdebaræ altitudinem 6900. seu 34. grad. 36. min. hoc est hora 8. min. 22. cum defectus crescens foret Digitorum $6\frac{1}{2}$ reperi hac Stella nube occultata & priusquam retegeretur, foretque alta 6780. seu 34. grad. 8. min. hoc est hora 8. min. 25. cum defectus foret digitorum 7. Reperi, inquam, altitudinem mediæ trium Balthæi Orionis obseruatam fuisse 6050.

Cassendi Epistola.

seu 31. grad. 10. min. Igitur magna auiditate subducere calculos cœpi, vt viderem, num inde tempus exhiberetur cæteris vel consonum, vel discrepans. Porrò quia exhibitam vidi horam 8. min. 25. adeò vt vnus aut alterius ad summum minuti foret discrepantia; idcirco haud malè ominatus sum de tota illa serie temporum ex Aldebaram deductorum; hæcque occasio, vt verum fatear, torporem meum excitauit, vt ad te tandem scriberem, id ipsúmque significarem. Expendes proinde, quid totum hoc sit, vt iteratò, sicubi error delitefcet, subodororis. Dum hæc scribo (res planè mira!) redduntur mihi literæ à præclaro illo, & sagacissimo Viro VVendelino, in quibus inuenio quam obseruationem nuperæ Eclipsos peregit Heræ Louanium, vt puto, & Leodium inter. Lego autem Initium Eclipsos illeic contigisse hora 6. min. $52\frac{1}{2}$. Immersionem horâ 7. min. $57\frac{1}{2}$. Emerfionem horâ 9. min. $38\frac{1}{2}$. Repletionem horâ 10. min. $43\frac{1}{2}$. Vt Medium fuerit horâ 8. min. 48. Mitto quàm præclare Obseruatio ista cum Aquensi nostra consentiat, indicatâ Meridianos inter differentiâ tam ex Initio, quàm ex Fine minutis $5\frac{1}{2}$. Cum aliunde ex Medio eliciantur minuta 5. ex Emerfione min. 6. Vnica Immersio differentiam solum minutorum duorum indicat; quod vtri imputandum dicere non possum. Suspico quidem non fuisse illum inter obseruandum vsu Telescopio; sed cum istud ad coitionem Meridianorum faceret, idem argueretur in cæteris punctis. Vt cumque sit, vides profectò ex collata etiam hac obseruatione cum tua, quàm nimium tuus Meridianus in Geographorum Tabulis à nostris hîc abducatur.

Hactenus porrò de Eclipsi. Exspectas iam aliquot Lunæ ad Fixas appulsus conscribam; verum hoc anno adeò foelicem, ac superiore esse non licuit. Certè quos me obseruaturum ad Pleiadas receperam, nubes penitus obuclarunt, nisi quòd nocte illa inter 15. & 16. Augusti, anni superioris, facto semel hiatulo, ac iam superatis à Pleiadibus, interuidere Lunam potui à Lucida Pleiadum distantem secundum lineam $\delta\chi\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\varsigma$ 1685. 1398. hoc est 1. grad. min. $36\frac{1}{2}$. Idque, cum Luna alta foret superiore cuspide 22. grad. 35. min. Erat ipsi Stella ad dextram, & situ quidem superior, quasi tota Diametro ζ . Obiter autem dixi lineam $\delta\chi\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\varsigma$, non centrum; licet ea per centrum agi videretur, quòd perpendicularis ex Stella non in centrum casura, sed in partem lineæ illius Borealem visa fuerit. Nec verò nubes solum crassæ fecere negotium tota ea nocte, quæ sequuta est diem 5. Nouembris; sed tenues etiam aliquæ iunctæ claritati Auroræ Pleiadas fecerunt penitus inuisas, die 10. mensis huius manè. Sic frustra planè aduigilatum circa Australem frontis Sagittarij, & die Ianuarij 14. & die 9. Martij, de quibus Keplerus admonerat. Sed ne causeris nimiam huius anni sterilitatem, En adhuc præter monita, treis appulsus satis insignis.

Anno superiori 1634. die Aug. 3. Vesperi, loca imprimis Veneris, Martis, Saturni, &

G 3 Lunæ

Lunæ adnotata, Expectato postmodum, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno eodem mense Septembri, die 12. manè, Appulsus Lunæ ad Pleiadas, &c. *Vt in Commentariis.*

Anno hoc 1635, Mense Maio, die 30. Vespèri, Dinæ. Cùm ad Lunam attenderem, &c. *Vt in Commentariis.*

Gratum nunc, opinor, habebis, si commistam referam Lunam concursibus illis trium Planetarum Saturni, Martis, Veneris, qui debuerunt multis sub finem Octobris superioris esse conspicui. Itaque, ne hoc etiam loco circa matutinas Observaciones immorer, vespertinas ita exscribo.

Anno 1634. Mense Octobris, Die 24. Vespèri, Aquis-Sextiis, Nubibus superstitibus, &c. *Vt in Commentariis, ad vsque diem 3. Nouembris inclusivè.*

Hæc me admonent, vt exscribam quod observare licuit die 24. sequente eiusdem mensis Nouembris, Cum iam ♀ posset Observari interdium. Id sic habet. Occurrens fortè (in conspectum, sub hor. 2. à meridie, &c. *Vt in Commentariis.*

An adiungam etiam vnam, alteram-ve Observacionem de ♀ cum ipso ☉ comparata? adiungam sanè, ac simul etiam observata contemporanea, vt de ♀ loco certior fias. Itaque Anno hoc 1635. Mense Februario, die 3. Vespèri, splendore ☉ satis retuso, distiterunt inter se, margine superiore ☉ exstante alto, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 5. sequente, Vespèri, distiterunt inter se (& inter rimas quidem nubium) ☉, &c. *Vt in Commentariis.*

Extrema dies, qua hac vice ♀ ad Occasum vidi, fuit 17. huius mensis. An videri etiam potuisset diebus consequentibus, nisi nubes obtitissent, incertum. Telescopio apparebat adhuc, quasi falx (trium dierum, sine Telescopio quasi nubecula, minimèque rotunda, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 28. sequente manè apparuit ♀ inter nubis adèd magna, ac splendida, vt videri haud dubiè potuisse à quatuor aut quinque diebus superioribus iudicata fuerit, nisi nubes obtitissent. Cùm nubes non permiserint illam cum ☉ comparare, expectavi deinceps donec ☉ ex Horizonte ac nube, quæ ipsi incumbebat, emergente, distiterunt. ☉ orà occidua, &c. *Vt in Commentariis.*

Die sequenti, ac primo Martij, distiterunt inter se, Cælo satis pulcro, & Aurorà iam clarà ♀, &c. *Vt in Commentariis.*

Die 9. sequenti manè (nimirum diebus superioribus non licuerat propter nubis) distiterunt ♀, & inferior, &c. *Vt in Commentariis.*

Verùm mi SCHICKARDE, modum tandem facio; cùm innumera prope alia, communicanda suppeterent. Nimirum hæc scribo è lecto, in quo me condyloma quoddam ab aliquot diebus ita detinet, vt si velim citò, ac planè curari abstinere ab hisce iubeam. Probro etiam vertitur mihi, quòd die 10. Mensis huius vim mihi quandam fecerim nimiam, ad observandum transitum Lunæ supra Pleia-

das ante memoratum. Sed ego leuia hæc omnia duco; nihil non sperans ex tenui victu, quem hac occasione tenuiorem adhuc solito instituo. Vt cunque sit, obtemperabo Amicis tantisper; addamque heic solùm vt liberem fidem, quas accepi proximis diebus ab Agarrato Observaciones. Exscribo illas, quales sunt, sed censurà adhibità quatenus coniectura iuuat.

Anno 1635. Mense Martio, die 23. Vespèri, Aquis-Sextiis. Detectus est ♀ altus duorum circiter graduum, sed observare comparando cum Stellis Fixis non licuit, &c. *Vt in Commentariis ad vsque diem 15. Aprilis inclusivè.*

Agnosco has Observaciones, vt sunt à me recensitæ fore tibi haud iniucundas. Quod ad matutinā Mensis Iunij spectat etsi spe delusus aliquot iam annis penè mihi persuaseram ♀ quoque nuper versantem in ☉, ac in ♀ futurum manè inconspicuum. Hortatus tamen fueram Agarratum, vt ad illum attenderet, si fortè vspiam compareret, & crediderat quidem comparuisse die Maij 29. Sed vt optimus Fabricius perscripsit, Lucida Arietis, non ♀ fuerat. Errore detecto attendit vterius, estque opinatus se illum tandem detexisse die sequentis Iunij 2. & cùm tam ipse ♀ quam Lucida Arietis apparerent ægerrimè, adnotavit vtrūque distare ♀ & Lucidam ♀ 2900. 1065. hoc est 22. gr. 15. min. adiiciens statim futuram fuisse ex horologio Urbico horam quartam cum quadrante. Nihil tale potuit deinceps ob nubis dierum sequentium seu videre, seu observare; & cùm admonissem, vt attenderet, num fortè pro ♀ aut caput Medusæ, aut mandibulam Ceti, aut aliam Fixam vspauisset, rescripsit sese rem explorasse, memorem situs eiusce Stellæ; ac peruidisse illam haud-dubiè existisse Mercurium: Ipse adhuc anceps, imò penè certus non existisse, nihil definitio.

Atque heic demùm finis esto. Propero, vt possit Amicus crastina luce discessurus literas deferre ad Fabricium, qui per memoratos initio Amicos, ac pro incredibili erga nos affectu, & sollicitudine, transmitti ad te procurabit. Quæso te, si & Lanzius noster euasit incolumis (quod omnibus expeto votis) salutem dicas meo nomine cum gratulatione ingenti. Tu verò Vale, & me porrò ama. Dinæ xv. Kal. Aug. an. M. DC. xxxv.

E I D E M.

¶ E traham ampliùs tam longas moras, SCHICKARDE Amicissime, mitto ecce Observaciones, quas ante mensẽ in hac vrbe circa ♀ habui, & quam-primùm quidem nanciscor, quas penes optimum Fabricium eodem tempore peregit Agarratus ille, de quo iam ante. Nempe illas attexi meis volui, vt vberius tibi satisfaceret vnde supplere, probare, emendare posses. Faxit Deus modò, vt literæ meæ ad tuas vsque, per hanc bellorum confusionem, perueniant manus. Occipio à die, quæ præcessit apparitionem ♀, de qua sic lego in Commentariis. Anno 1635. Mense Septem

Septembri, die 11. Stylo nouo, manè, Diniæ. Quod ꝑ per hosce dies exoriturus speraretur, &c. ad vsque diem 2. Octobris inclusiue; adscriptis è regione Observationibus matutinis, Aquis-Sextis habitis, à die 12. in 25. Septembris inclusiue, prout illas in Commentarijs asseruo, &c.

Istæ dum scribo; accipio esce, Virum Optimum peste interijisse.

PETRVS GASSENDVS
MERSENNO SVO, S.

A Ccepi nudiustertius vno eodemque fasciculo treis illas tuas literas superiori mente perscriptas, quibus interpellas eximium Fabricium, vt abs me eliciat, quid sentiam de Quæstione singulari à docto Viro proposita. *Vtrum sit aliqua demonstratio perfecte Logica, perfecte Mathematica, perfecte sensibilis, qua probetur dari magnitudinem latitudinis non expertem, qua aliquando, & alicubi sit in puncto verè Mathematico, & cuius puncti nullæ sint partes, & tamen in eodem ipsa habeat partes extra partes?* Ipse pellubenter deposcerem tempus ad Quæstionis meditationem, quod heri præsertim tota penè die interesse me, aut etiam præesse Sacris oportuerit, nec potuerim huc intendere mentem, verum quia tu tantopere vrges, & præsto est occasio rescribendi Aquas-Sextias ad illustrem Fabricium; calamum ecce arripio, & conscribo raptim, quod ille ad te veredario proximo mittat.

Initio porrò mirabere, si rogatus sententiam dicere, aperuero nullam: Sed excusatio mihi in promptu, quod quæstionem non assequar, dum qua de magnitudine ea instituitur, non fati capio. Profectò, si præclarus Vir exigeret, num certa quædam, & explicata magnitudo probari demonstrando possit in puncto existere, haud refugerem explorare, declarareque sententiam; nunc autem labor, quem ille facit in coniectando potiùs, quàm in demonstrando versatur; & mihi quidem non tam de re, quàm de eius mente est addubitatio. Quid verò, inquires, Potest-ne illi magnitudo alia, quàm corporea, sensibilisque, & vna, vel plures trium vulgò dictarum dimensionum intelligi, comparata cum illo puncto, quod ab Euclide est definitum? Potest, mi MERSENNE, quantum suspicor; quando & quæsitum videtur non posse dimensionibus, punctisque vulgatis quadrare; & vir præclarus innuit posse ex eius resolutione accipere lucem tum Chiasmum Platonicum, tum aliqua id genus alia.

At quorsum videtur vulgaribus hisce dimensionibus non quadrare? Primum, quia longitudinem seu lineam perspicuè excludit; scilicet proponit magnitudinem latitudinis non expertem; neque opinandum est virum, cui garrulitas est exosa, *καταχρηστικῶς* loqui velle, censendo latitudinem illam in longum exporrectionem. Sic etiam non cadit in mentem Virum solertem, ac serium intelligere

seu hanc primam, seu dimensiones cæteras, esse aliquando, siue in momento, quod est punctum temporis, & pari iure durationem, seu magnitudinem temporaneam, si corporum affectio sit attribui posse tam lineæ, quàm dimensionum aliarum punctis. Quippe hæc sunt nimis *ἐπεερωτῆν*, & ad Sophistarum nugas releganda. Prætereo autem, nisi velit seclusam longitudinem, prout latitudo illam comprehendit, ea tum posse oblici, quæ sunt mox circa ipsam-met latitudinem attingenda. Subinde enim latitudo, seu dicta superficies, potest-ne in puncto constitui? In quo-nam amabo? An in aliquo sui-ipsius? At præter nouam *καταχρηστικῶς*, non iam in puncto, sed in punctis innumerabilibus erit, & nullum tamen erit, in quo, sed iuxta quod parteis extra parteis constitutas habeat. An ergo in aliquo puncto contigui sibi corporis? At si plana quidem superficies contingat planam, tunc parteis habebit non puncto vel punctis, sed partibus æqualibus sibi attiguis respondentibus; & quid quid ipsius dicetur esse in puncto contiguo, nihil prorsus erit, præter eius punctum. Sin autem plana Sphæricam, aut Sphærica Sphæricam tangat; tunc manifestiùs conuincetur punctum id esse, quod est in puncto; non partem vllam superficiem, quæ parteis extra parteis habeat; nisi ad eas recurratur, quæ non in puncto, sed iuxta sunt.

An fortassis ille recurrat ad Corpus Dominicum, quod, cum suis constet dimensionibus, ac proinde habeat magnitudinem latitudinis non expertem, sic cohæret tamen cum speciebus panis in Eucharistiæ Mysterio, vt totum sit in minima parte, & in quolibet eius puncto? Qua occasione disputatur, & vulgò etiam admittitur posse totam montis substantiam in punctum confluere, ablata ipsi diuinitus, seu interna partium extensione, quæ plerisque est quantitas; seu etiam externa duntaxat, quæ eisdem est illius affectio; adè vt partes substantiæ omnes, (seu *entitativas* solum, seu præterea *quantitativas*, sic loquuntur, posueris) ritè in puncto coexistent? Attamen puto Virum præclarum spirare amplius aliquid, quàm quod edocemur in Scholis: Vt præteream Mysterium Eucharistici Corporis Fide tenendum, non explorandum aliqua Mathematica, sensibili-ve demonstratione. Adde quòd, cum ex Fide sit, substantiam Sacri Corporis in speciebus reuera esse; fortassis tamen non est ex eadem, quòd quantitas illi subiaceat, & miraculum in eo est, quòd Corpus ibi destituatur propriâ magnitudine, sicque ne ibi quidem sit magnitudo vlla latitudinis non experts, quæ in puncto constituta parteis extra parteis tueatur. Nihil autem morandum quòd Scholastici de confluxu illo superextruunt; quoniam arguantur de re, quæ nullius est existentia, & eas habet hypotheseis, quas demonstratio non admittit. Iam ergo nisi Quæstio intelligenda esse videtur de magnitudine corporea, aut saltem sensibili, de qua-nam tandem intelligetur? Videtur sanè de incorporea, seu quæ sensum effugiat, & quæ non Inani seu Vacuo, sed naturis, quæ sola Mente sunt perceptibiles, conueniat.

Hoc censu ille habere potest & Deum ter-Maximum, & Intelligentias, & humanam Animam; sed Deum potissimum, qui & pluribus suffragiis incorporeus est, & ita magnus canitur, ut magnitudinis eius non sit finis. An verò etiam diceret hanc Dei magnitudinem latitudinis esse non expertem, idque non modò provt in se perfectione pollet immensa, attolliturque eminentia planè insuperabili; sed etiam provt extra se, seu veriùs, quodam cum respectu, diffusionem duplicem habet, alteram quidem secundum locum, iuxta quam Cœlum, ac Terram implet, & ultra hunc Mundum infinitè patet; alteram verò secundum tempus, iuxta quam omni ævo constat, èstque initio omni superior, omni fuit vltior? An diceret, etiam quæ puncta in loco, rebùsque locatis, itémque in tempore sunt, eiusmodi esse, in quibus cum Mathematica sint, & nullas parteis habeant, ipsa magnitudo Diuinæ substantiæ reuerà existat, parteis sic habens extra parteis, ut illæ sint semper & vbique eadem, vel potiùs vna, & ut sic loquar, vniuersa res seu substantia; quippe quæ admittatur tota in toto loco, ac tempore; & tota in qualibet parte (quod etiam proportionem quadam & de Angelis & de Animabus Rationalibus concedunt) posset dicere, verùm aliò respexisse videri potest.

Etenim quid prohibet illum intelligere Animæ ex Timæo compositionem? Duas certè illius parteis admiserunt Pythagorei, & Pythagoreos imitatus Plato; alteram *μειγνύ*, diuiduam, ut potè corpoream; cum sit quidam veluti flos, ac portio quædam purissima, renuissimâque materiæ; alteram *ἀμειγνύ*, planè indiuiduam, hoc est, ipsam Mentem incorpoream; cum ipsa ex natura sua ab omni materiæ concretionem libera sit. Ac non memoro quidem quorsum tendat eiusmodi contextura, seu ad explicandum quò pertineant τὰ θυμαίδια, & τὰ ἀσθματικά, mortalia; quò τὰ λογικά, immortale; seu ad insinuandum quo vehiculo Mens, quæ sit diuinæ particula auræ transmittatur in corpora, & quæ sunt hisce consequentia. Id solum dico, quod ad rem est, Deum, cum ex mente illorum has duas naturas, alteram diuiduam, alteram indiuiduam *συνεχόμενα* commiscuit, id effecisse, ut magnitudo latitudinis non expertem, ut putà res diuidua confociaretur veluti puncto rei scilicet indiuiduæ, & hac ratione simili puncto verè Mathematico; ac in ipso partium experte, haberet ipsa parteis suas. Certè nisi præclarus Vir hoc aut simili se explicet modo, non video quorsum respiciat. Et possum quidem toto Cælo in comminiscendo errasse: Sed hoc ipse turpe non duco, neque ægrè feram si magnæ hallucinationis conuincar; quando nec videri volo Oedipus, nec me Sphinga domi habere profiteor. Res ipsæ sunt, quas auide, quantum licet quidem scrutor, & addisco; obscura verba, quæ obtruduntur datâ operâ parùm scuro. Heinc si ridiculum me putes, quò euagatus tam longè fuerim; vide, quî sis ipse dignandus, qui me tam impensè ad id prouocaris. Quin etiam tibi ipsi verte, si nihil lu-

cri ex tot iam verbis abs me effusis reruleris, putà quia nihil adhuc responsum ad quæstionem propositam, *Vtrum sit demonstratio qua probetur*, &c. Siquidem, ipse in causa es, qui rē sollicitaueris mihi non certam, nec præfinitam, quique prouidere debuere an-non sic excurrendum foret, ut explicaretur, si fortè aliquid occurreret, vnde ipsa de re constaret.

Vtrum, his etiam valere iussis, instigabis præterea, ut postrema expositione tanquam germana supposita, explicem quid videatur esse de demonstratione sentiendum? Si facis, rem improbam petis; cum noueris me nihil minùs, quàm demonstrationes iactare, & species tamen ipsa Quæstionis demonstrationem exigat, seu quis respondendo affirmet, seu neget. Enim-verò, ut partim tibi quadam ratione morem geram, partim meo me genio *ἀπορητικῶ* permittam, respondebo non demonstrando, sed addubitando solum, uti reuerà heic multa sunt, quæ hesitationem pariunt. Ac primùm quidem, quòd non percipiam quid ille vocet demonstrationem, nec quibus Principiis niti ipsam velit. Videlicet cum ratio, & efficacia demonstrationis alia sit apud Platonem, alia apud Aristotelem, alia apud Epicurum, alia apud alios; non apparet mihi quæ forma demonstrationis ipsi probetur. Coniicio solum Virum præclarum non exigere vulgarem, seu Aristotelis in suis, qui demonstrationem depinxit, qualem proferre nullam potuit. Insinuat ipse habere se speciale quoddam organum, quo iuxta propria Placita demonstrationes contexantur. Verùm si taleis exigit, proferat ipse potiùs, neque enim æquum videtur, ut hariolemur iterùm, quid ille adseruet in penu. Fortè est ipsi duplex Criterium; Intellectus putà, & Sensus, quando demonstrationem poscit Logicam, & sensibilem, cum aliunde illa, quam & mediam habet, & Mathematicam appellat, sensibilis sit, propter immersionem quantitatis in materiam, & intelligibilis, propter abstractionem ab eadem. Neque verò arbitror illi demonstrationem Logicam dici, quæ tradatur in Logica, vel sit de rebus Dialecticis, nisi fortassis Logicam seu Dialecticam non Stoico sensu, aut Peripatetico, sed Platónico vsurpet. Verùm quacumque tandem ratione demonstrationem accipiat; videtur saltem admittitur illud vniuersè dici demonstrari, quòd ita evidens sit, ut Mens planè certa de illo reddatur.

Cæterùm seu compositam, seu simplicem Animam dicat, cum illam habeat, vel ex toto, vel ex parte saltem, substantiam incorpoream; non video, quî possit exinde contexi demonstratio, seu evidens ratiocinatio, certa habenda ipsi Lycæo, quòd nihil ducit incorporeum, nisi *τὸ ἐντελεχίαν*, hoc est inseparabilem à corporibus perfectionem; aut ipsi Porticui, quæ nihil nisi *τὸ λεκτόν*, seu significationem vocis; aut ipsis Hortis, qui nihil nisi *τὸ κενόν* Inane putà, seu rerum locum. Neque dicas nihil curandum, quòd illi possint manifestam Veritatem abnuere: Etenim, si illa fuerit manifesta, Intellectum ad assentiendum non dico suadebit, sed coget. Quis certè propriis

priis oculis in meridiano Sole apertis, flectere mentem valeat, ut refragetur assenti esse tunc diem, potiusquam noctem; atqui perfecta demonstratio esse debet eiusmodi ut repugnantiam omnem excludat. Dubito rursus quorsum roger an possit de illa magnitudine esse Demonstratio perfecte Logica, perfecte Mathematica, perfecte Sensibilis (neque enim tres hæc formas cum disunctione proponit) quippe si magnitudo illa in Intellectum solum cadit, nec subiicitur Sensui, quo fieri modo poterit demonstratio sensibilis, & non quidem quomodocunque, sed sensibilis perfecte? Quomodo verò etiam erit perfecte Mathematica; cum numeri, &c. Dimensiones, & tota illa harmonia, non nisi Analogia quadam, & per translationem ipsi attribuantur? Sed & quomodo poterit Logica perfecte censerī, cum rerum purè intelligibilium nulla sit in nobis perfecta notitia? Siquidem illas non intuemur, sed negatione duntaxat rerum corporearum sic enitimus assequi, ut nihil tamen nisi fingamus, dum eas adumbratione quadam, ut possumus, concipimus. Quod si dicas posse ex rebus, quæ sunt perfecte sensibiles Intellectum meditatione perfecte Mathematica assurgere in cognitionem rerum perfecte Logicarum; & ex Principiis stabilitis demonstrationem contexere, quæ perfecte Logica sit. Attende, quæso, ut Intellectus suam illam gradationem faciat, & deprehendes euentiam ita paulatim immiui, ut ad extremum cum venerit, vix aliqua umbra illius supersit. Et dicant eiusmodi res manifestissimas naturæ. Eæ certè nobis tales non sunt, verèque quod attinet ipsas, dicimur habere oculos noctuarum.

Idem porro dicere licet, si ille fortè sensibilem magnitudinem profiteatur. Quippe, cum ipsam alliget puncto, quod suo quodam modo incorporeum est, & sensum planè effugiens ab Intellectu solo spectatur, sequitur punctum non intuitu, sed abstractione solum cognosci, per detractionem videlicet rerum diuiduarum, & habentium parteis, quo usque Mens eò perueniat, ut capere se quidpiam putet, quod sit & partium omnium, & diuisionis omnis expertis. Non vrgeo autem, ut fieri posset, punctum reuera nihil esse, sed meram fictionem, & hypothesin, ex genere earum, quæ foeliciter Mathematicis succedunt, dum ex illis ratiocinantur, cum iuraturi tamen non sint, illas sic in rerum natura, ut ipsi somniant, existere. Verum hæc, & sexcenta alia longioris sunt disquisitionis. Finito Itaque, mi Mersenne; cum & iam fessus scribendo sim, & *λαμπυριστος* vrgeat. Perturbatè omnia habebis, neque erit vnde satisfactum putes; sed veniam tamen non deprecor, quando quod potui, id præstiti, & in hisce quidem temporis angustiis. Tu & bene Vale, & Amicos saluta. Scribebam Dinix postridie Kal. Nouemb. ann. DC. x x v.

E I D E M.

Significas tuo Epistolio, MERSENNE Iucundissime, accepisse te litteras, quibus responsum utcumque est ad Questionem

preclari Viri. Nisi illè prorsus placuerint, haud me propterea pœnitet; quando nihil hac in re mihi contigit ex inopinato. Attexis ipse alias quasdam solutiones Problematis; Verum de illis dicere mei non duco esse officij. Præstamus quisque quod possumus; atque adeo præter ius est exigere quidpiam supra vires. Hoc solum dico circa illam, cuius ipse author videris, (& in quam etiam Bullialdus noster, ut accipio inciderat) vix posse, quantum conicio, solertiolem excogitari. Hærescis ipse in Parabolæ Foco; ille etiam pedem in Hyperboles Umbilico constituit: An quod Vir præclarus te admonuit pergendum esse ulterius, innuit aliquid attextendum de radiis post factam in Foco, aut Umbilico coitionem diffusis, quò ex ipsa decussatione eliciatur notio Chiasmī illius, qui apud Timæum? Hoc certè & ipse opinatus fueram, perscripseramque ad Fabricium (nostrum illud eximium decus) sed non curam tamen aut tibi, aut præclaro Viro innotescere, quòd neque etiam hæc solutio vndequaue faceret satis.

Ut verò paucis rem iam declarem; resumo solum quod me ad calcem superiorum literarum attigisse commemini, Nempe Mathematicum punctum esse meram quandam fictionem, ac hypothesin; non verò quidpiam quod reuera existere per artem aut naturam possit. Quippe, ut Marcus Tullius Oratorem nobis depingit, qualem reperias neminem; ac ut intelligamus solum, tantò fore speciatim quemque Oratorem perfectiorem, quantò propius ad eminentem illam Ideam accesserit: Ita & Mathematici puncta, ac magnitudines describunt indiuiduas, non sanè quòd taleis indigent vsquam; sed ut puncta, aut lineas, aut superficies vsurpaturi, intelligamus tantò congruentius attribui illis hæc nomina, quantò iis quæ de illis traduntur, definitionibus congruerint magis. Hinc quidquid de punctis, lineis, & superficiebus indiuiduis demonstratur, præclare succedit, quando explicantur Physicis punctis, lineis ac superficiebus, quæ non exuunt vnquam rationem diuidui; demonstrationesque in istis tantò veriores efficiuntur, quantò sua tenuitate propius illis accesserint. Solent pari ratione illi hypotheses statuere in rerum Cælestium doctrina, quales tamen sic se habere, ut statuunt, non asserant, Concentricos, Epicyclos, Deferentes, Equanteis, & alia id genus; Et faciunt tamen, quòd ex ipsis calculus Mathematicus intelligatur, procedatque. Sanè cum ad eandem aliqui assumant Telluris motum, ceteri quietem, quarum opinionum oportet falsam esse alterutram; vides tamen ut calculus ex hypothesi vtraque textur. Quod attingo solum, ut intelligas nihil me dicere absurdi, cum puncta, lineas & superficies à Mathematicis definitas pro meris habeo hypothesibus; quæque fieri possint de rebus, quarum nulla sit existentia.

Quare & exinde peruidebis quid momenti habeant, quæ aduersus statuentes continuum ex insectilibus componi, subtiliter argumentantur; ut fore Diagonium latere quadrati

quadrati non maius; circulos homocentricos inter se fore omnes æquales, atque id genus cætera. Dico iam punctum in quod radij seu parabolicæ reflexi, seu hyperbolicæ refracti concurrant, non fore vnquam Mathematicum punctum, sed dumtaxat Physicum; quare & in puncto partium experte nunquam fore magnitudinem parteis extra parteis habentem. Nam admitto quidem demonstrationem, quæ fit de radiis, seu potiùs Mathematicis lineis in superficiem parabolicam, hyperbolicam-ve Mathematicè spectatam, & vt planè politam incidentibus, iisdemque seu reflexione seu refractione coeuntibus in Mathematicum punctum. At persuasum quis faciat lineas Physicas, seu radios Solareis perinde coincidere in punctum Mathematicum, & non potiùs coangustari in spatium, quod sensus quidem iudicet punctum; sed quod mente tamen in tot disseccari debeat particulas, quot coarctati radij capientur? Sanè demonstratum non est lucem esse quidpiam incorporeum, & lucidum radium non esse defluxionem corpoream ex luminoso corpore; quin potiùs contrarium arguitur ex motu, ex refractione, ex commistione, & aliis id genus: adèd vt radius traiciatur independentè à medio, siue subiecto, quod in eo sit, corporeus ipse, imò corpus tenuissimum, gracillimumque. Quòd si radius est quoddam corpus, aut saltem non sine subiecto corporeo; vides-ne vnum quidem radium in Mathematico puncto consistere posse; quippe nulla puncti capacitas est quæ corpusculo illi coæquetur. Si hoc verò sit, quantò minus esse poterunt plures radij, hoc est plura corpora; cum non modò punctum esse nequeat locus excipiendo corpori; sed ne plura quidem corpora possint per naturam consistere simul, seu coire in eundem locum? Ridebis fortè, quòd sis persuasus politissimam superficiem posse radios reicere in punctum planè indiuiduum: Verùm cogita priùs nulla arte exprimi posse superficiem adèd politam, vt reuerà sit cavitatum & protuberationum experta. Ad sensum quidem ita erit, & neque oculus, neque digitus asperitatem vllam discernet; sed natura tamen semper inæqualitatem agnoscit; idque demonstratur vel ex eo quòd, nulla sit superficies, quæ non semper capiat, retineatque aliquid affusi humoris; adèd tenuiter vel aqua, vel gluten vel quid simile potest in particulas minutulas diuidi, quæ & ipsæ hamulis minutioribus incidant in repagula quibus cohibeantur. Et indica certè instrumentum poliens, in quo, & ex quo demonstrare asperitatem non liceat imprimendam superficièi? Esto enim lima, esto puluis; esto quod voles aliud; profectò semper efficientur fossulæ quædam sensum fugientes, Deinde, vt nihil dicam de Materia, nihil de artificio formæ seu parabolicæ, seu hyperbolicæ constituendæ, ac nihil morer difficultates planè insuperabiles, si quis velit omnia exquisitissima haberi. Dico solum admittam quoque eiusmodi formam planè exquisitam, radios qui ex illa coibunt, nunquam coituros in eam confusionem, quam

erigeret punctum illud indiuiduum. Si possit quispiam mortalium præstare quicquam in hisce formis elaborandis; eximius ille est noster Mydorgius: Verùm is magni, opinor, ducet, si focum, vel vmbilicum deducere poterit ad exilitatem animalculi illius, quod Acari dicitur, vel decimæ illius partis. Sanè hoc animalculum pro puncto penè est sensui; ac illius saltem portio decima tam minuta est, & similis puncto, vt nemo sit illam amplius diuisurus. Porro cum vel refectus vnus Acari pediculus habeatur sensui, ac humanæ industriæ indiuiduus: Cogita tamen quàm sit amplior ipsa Naturæ subtilitas, quæ resoluere illam potest in millones aliquot particularum illarum, ex quibus ipsum contexit. Aliquot dico; nam Natura aliquò vsque tandem procedit, neque diuisionem, resolutionem-ve in infinitum molitur. Itaque esto spatium non amplius pede Acari, in quod radij confluant; cum id pari iure possit diuidi in millones aliquot minorum adhuc spatiorum: habebunt in eo radij singuli regiones suas inconfusas; adèd vt quotquot radij coibunt habituri sint regiunculas inter se distinctas. Nimirum cum radij liberè vergentes non ita sint multi, (Paradoxa mihi causa est, quod non ex puncto quolibet superficièi lucidæ diffundantur radij in quodlibet mediij punctum) illi, extruso aère, aëreis-ve corpusculis, quibuscum esse nequeunt (ne corpora multa sint simul, aut sese mutuo penetrent) ex diffusis collecti fiunt: Similèque est, ac si comam totis infusam humeris, vittâ colliges in digitum vnum. Vt in hac verò constrictione non penetrantur mutuo capilli; sed sunt singulorum loca singula in spatulo, quod comprimit vitta: ita & de radiis est Philosophandum, habita ratione gracilitatis eximæ; adèd vt in decussatione radiorum ex oppositis in oppositas parteis procedentium, non per eandem hi, ac illi spatuli parteis transeant; sed per distinctas, & inconfusas. Et vides, quòd vulgò id non aduertatur, in quas cogantur angustias, qui vrgentur, quamobrem fiat, vt traiectæ Solis, cæterarumque rerum species foraminulo, aut per lenteis Optici tubi, ita decussentur, vt situs, & color, ac varietas partium ita perfectè conseruetur? Sed nempe vulgò non attendunt ad subtilitatem Naturæ, & metiuntur omnia ex iis, quæ vel sensus dispicere, vel manus potest elaborare. Quàm sum iam nimius, mi MERSENNE; certè plusquam credideram. Iam ergò demum benè Vale. Dinia, Eid. Decemb. M. DC. xxxv.

Clarissimo, Doctissimoque Viro D.

BAPTISTÆ POISSONIO

Regio apud Andeis Cognitori, &

Procuratori,

PETRVS GASSENDVS S.

A Ccepi, Vir Amplissime, quas ad me literas dedisti plenissimas beneuolentiæ. Id non merebatur illa qualiscunque Problematis tui celeberrimi discussio, quando præsertim

præsertim non licuit, quod ingenuè professus sum, vel eius scopum subodorari. Verùm quæ tua bonitas fuit, affectum ita attendisti, vt pro effectu duxeris, cum sic erga me fuisti animatus. Ipse probè cōsciū, quantum balbutierim, non est, quod iam amplius ausim mussitare, ac circa tuum aliud Problema examen instituire. Satius lōgè duco planè apertèque testari ignorantia, quàm operosè obducere immensa quadam argumentatione. Ita sagacitatem tuam & suspicio, & veneror, cum versari tibi in mente affirmationis Problematis veritatem conicio, quæ mihi pro ingenij hebetudine nō apparet. Quippe, tametsi prima fronte occurrerit mihi, quæ vocant Intentionalem speciem, seu imago, ac simulacrū, quod ex obiecto sensibili ita per mediū effunditur, vt prototypi retinens figurā, sic recipi totum in toto videatur, vt sit etiā totum in singulis partibus, punctisque illius, quæ sint infinita: nihilominus cogitavi statim aliud animo tibi insidere; ac præsertim cum species illa non sit eadem, vt mea fert opinio, neque in toto medio, neque in quibus-vis eius partibus; vt neque in diuersis Seseuum organis, neque in diuersis partibus eiusdem. Haud ita quidē creditur vulgò, Paradoxūque nimium videtur, si dicatur obiectum quodpiam non posse idem à multis simul respectantibus conspici; attamen sic rem se habere puto, fortassisque ipsi conciliarem fidem, si tu animo illam agitares. Verùm aliud quidpiam, vt dixi, spectari abs te suspicor, tantū abest vt iam rursus prius Problema quasi retracturus explicare illud contendā de eadem specie, seu imagine, quæ ipse credideris, & contrahi posse, & esse in puncto verè Mathematico, in quo tueatur parteis extra parteis. Videlicet pari ratione respondere fortassis possem non contrahi speciem in punctum verè Mathematicum. Imò, quod Merfennus miretur, luminosis radiis non cōtingere, vt in tale punctum vnquam coëant, quantumcunque Mortales omnes ad parandum speculum siue parabolicum, siue hyperbolicum connitantur. Hoc autem attingo, quod ipse potueris in eam luminosæ speciei coarctationem respicere, tametsi mihi semper videaris & manifestiora, & sublimiora attendisse. Ac meas quidem illas nugas peruideres ipse aliquando ex Commentationibus in Epicuri Philosophiam, si illæ tanti forent momenti, quanti iudicantur abs te; sed eæ sint potius tineis asseruandæ; neque dubium est, quin communis noster tibi imposuerit, cum vt de ipsis tanta opinio conciperetur, author fuit. Ipse perinde non impono; cum me tibi esse deuinctissimum profiteor. Tu me, vt cœpisti, sic amare perge, & Vale, Dinix pridie Kal. Mart. an. m. d c. x x x v i.

Viro Clarissimo, Amicisimoque MARTINO HORTENSIO Delfensi, ac apud Amsterodamenseis Mathematico Celeberrimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Am faceffat silentium, HORTENSI Humanissime, & pudor nunc tandem excitet torporem. Agnosco nempe bona fide

quantum in te, ac nostram ipsam araicitiam peccauerim, dum semel, atque iterum compellatus, nihil reposui. Verum tu, quod Vir bonus sis, viro ignosces minimè malo; quique præ mera segnitie non est assequutus tuam diligentiam. Excusationem nullam prætendo, quod nec vllam habeam; nec, si suppetat, ea sit obiicienda. Præstat veniam vt deprecari, ita dumtaxat consequi ex bonitate illa naturæ, qua mihi fecisti peccandi fiduciam. Quippe non aded socors fuisset, nisi perspecta indoles tua condonationis spem induxisset. Ac non rarò quidem accinctus, vt ad te rescriberem, fui; verum vel leui semper quadam occasione interueniente contigit vt in proximas hebdomades res transferretur, effectumque tandem est, vt dum mora moram trahit, ipsa procrastinatio non in mensis modò, sed & in annos euaserit. Nunc etiam parum abfuit, quin scribere adhuc differrem, quasi id facturus Aquis-Sextiis, quò sum profecturus intra paucos dies; Attamen quia eram nuperæ Eclipseos obseruationem missurus, & aliunde Diodato nostro pollicitus fueram literas tandem ad te dare. Idcirco placuit paucos potius attexere versus, quàm fieri amplius dilationi semper producendæ obnoxium. Videbis potè, qua ratione Obseruationem peregerim; ac nisi aliud, saltem fidem, Verique amorem, & studium probabis. Tu si quid istheico obseruatum, pari iure communicato, vnà cum superioris anni obseruatis Eclipseibus; nempe quas literas insuauas id continenteis, haud accepi. An ipse quoque non habueris obseruationes de illis meas, incompertum mihi est: certè vt haberes, & volui, & per Amicos procuravi, quibus commisi, vt non prius ad Schickardum *μακαρίστου* illum, quæ destinasset transmitterent, quàm descriptum foret, quod etiam ad te transmitteretur Exemplum. Sed *μακαρίστου* nostri quæ fata extrema passus eximius ille Vir fuerit; & quantum sui desiderium reliquerit nobis amicis, & Literatis omnibus, ac rerum præsertim Cælestium studiosis. Utinam ipse, sicuti es, ita te dignum habeas, cui is tradidisse lampadem videatur. In id incumbere, quæso, & attende, quàm rari supersint, quibus adyta illa Vranix abstrusiora sic pateant, vt possint quidpiam exequi immortalis nomine dignum. Non stabit per me, quin Diodatus noster haberi procuret, ac tibi committi diuitem commentariorum illius suppellestem; Nosti verò quanto studio illam, dum vixit, vndique conquisierit, instruxeritque; si modò clades illæ ingentes fieri sospitem permiserunt. Sed de his aliàs, vt & de tua præclara illa Oratione, cuius me exemplo beasti; cuiusque me lectio delectauit mirificè. Habuit Valefius, quod tu cum ipso communicatum esse voluisti; existimòque illum iam tibi gratitudinem fecisse testatam. Accipio Argolum operâ ipsius ad editionem nouarum suarum Ephemeridum vsurum; Tu velim mihi significes, quid sperandum esse videatur circa Ephemeridas, quarum spes facta in præfatione Tabularum Lansbergianarum. Significa etiam, si placet, an editionem distuleris elucubrationis de Diametro

Diametro Solis, ut si res adhuc integra sit, id quod circa dedicationem abs me exegisti, impertiar. Benè Vale, ac nunquam me, licet immerentem, amare desiste. Diniæ, Kal. Martiis an. M. D. C. XXXVI.

Clarissimo, Doctissimoque Viro MATTHIÆ BERNEGGERO, Supremæ Curia in Inclita Argentorantensi Academia Moderatori sapientissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Quod ad te scribam, Optime, Doctissimeque BERNEGGERE, tum ex officio, tum ex votis communis nostri Diodati est. Et officij quidem non possum sine rubore meminisse, qui toties de me meritum nulla sum vnquam gratitudinis testatione profectus. Scilicet dum noster Schickardus à *manipulis* superesset, quoties, amabò, vltro citroque literas te intercedente, dedimus, & accepimus! Eras ipse velut communis vtriusque nostrum depositarius; & ipse tamen, quod non possum non verecundè commemorare, nunquam ad te ipsum, ut, seu commendarem, seu agerem gratias, vel verbulum scripsi. Id semper sat fuit, quod noster Diodatus sese præstiturum recepit; tantà me fecit confidentiâ de tua bonitate securum. Nunc verò postquam amicus ille longè optimus est fato pefunctus, quid differam amplius veniam deprecari, id ipsum agendo, quod dudum, ac sæpius debui agere, scribendo nimirum. Scribo porrò etiam pro Diodati votis, quando is impensè me sollicitat, ut quædam ad te carmina in defuncti laudem transmittam. An verò possim id agere non exaratis paucis versibus, quibus ruditatem excusem? Certè Poëta neque esse, neque salutari vnquam volui; & exacto semel ætatis efflorescentis impetu eiusmodi studia planè intermissi. Nunquam etiam fui ea felicitate, ut mihi ipse satisfecerim, eâ patientiâ ut idem sæpius versando arrosferim vngueis. Quare non iniuriâ diu detrectavi, quod ille abs me petiit, donec obtestanti per beatos Maneis, perque ius amicitia, iratis Musis natus videri, quam parum illi obsequens malui? Hoc autem dico, ut lenius feras, si quasi viâ sacrâ pergenti obtrudam, quæ stomachum moueant. Id scilicet ago ex necessitate, sponforem eundem, ac Patronum, qui compulerit, habiturus. Quin etiam non leuis est spes fore, ut tu, quidquid id est, pro tua bonitate castigis; aut etiam planè deleas? Ut vt feceris, gratissimum erit. Cura modò ut Lanzius ille, abs quo me amari summopere sentio, sui me oblitum non putet; Vale.

Ergo morbus iners Marte potentior,
Ausus grande nefas, id Caput abstulit,
Cui per bella, per hosteis
Tot iam fata pepercerant?

*Ergo fœda lues ulcere pessimo
SCHICKARDVM rapuit, quo mage candida
Illimisque magis nix
Celfo non venit Æthere?
Ergo qui poterat pectore ferreas
Delinire Tigreis, mitis, & innocens
Exorare Tyrannum
Orci non potis exstitit?
O Diuum pietas! ô hominum fides!
Quid virtus igitur? Quid probitas iuuat?
Quid nouisse tot Artes?
Quid culmen Sapientia?
Quid prodest oculis, mentèque Siderum
Explorasse vias, si nihilominus,
Quam Cælestium inanes,
In Terra premitur sinum?
Quid linguas Asia, iuræque Regibus
Cum priscis docuisse aurea proficit:
Si iam Patria cippo
Mutum pertenui tegit?
Sed fallor; quoniam quâ bonus exstitit,
Tot rerumque sciens, parte superstite,
Diis miscetur, & altè
Hac mortalia despicit.
Excelso feriens Æthera vertice,
Stellis inferitur, quas procul ambiit;
Et presens specularur,
Qua coniecerat eminens.
Spiratque, & propriis eloquitur libris,
Persis, queis dederat viuere, celsior;
Et dignatus Olympo,
Diuum Nectare pascitur.
Fœlix, qui Patriis, atque domesticis
Infractus potuit viuere casibus;
Et passus grauiora
Hunc finem reperit malis!
Certè, si lacrymis quis decoret Virum;
Non qua pertoleret iam mala, desleat;
Sed quæ damna reliquit,
Cum desiderio sui.
Æther præcipue lumina contrahat,
Ac fundat latices, nubibus obtegens
Vultum, quod sacra templa
Mystes deficiat frequens.
Obducat faciem Phoebus, & aureos
Cincinnos resciet; quod Decus inclytum
Qui spectet, celebrè que
Hymnis haud fiet amplius.
Exercere choros Cynthia desinens
Condat sub tenebris ora nitentia,
Plangendosque labores
Mærebunda redintegret.
Ipsi nam varians hætenus obstitit
Motusque implicitus, formaque multiplex,
Ne noscatur, honoris
Quantum debeat adsequi.
Ille autem poterat fila retexere
Solutus; iamque decus reddere cæperat,
Pollens mente sagaci,
Filum cum Lachesis secat.
Hunc casum pariter cætera congemant
Velatis radiis Astra vagantia;
Queis tantam, remoratus,
Lucem par fuit addere.
Sed tu præ reliquis, inclyte Mercuri,
Cui curas vigiles, & studium tenax,
Ut te nobilitaret,
Me instigante, dicauerat.*

Vultus

Vultus quippe tuus sic patet infrequens,
Sic pars oculitur maxima Semite,
Ut quæ proruptus obires,
Nemo sat benè diceret.

Is verò monitus te reducem gradu
In Phœbi folio cum velut Arbiter
Cœli deuebereris,

Conspectum mihi primitus;
Ansam continuo carpserat impiger
Texendi numeros, legibus orbitam
Certis exhibiturus,

Cum mors improba restitit.
Tellus quin-etiam quassa remugiat,
Quæ seu per Samia Gentis obambulet
Leges, haud habitura
Talem sit modò Vindicem.

Seu quæ longa iacet, debeat exprimi,
Errorum nebulis, que is scatet, eruta,
Non visurasit ullum
Deinceps huic oneri parem.

Sic Pontus reboans infremat, & caput
Nereus concutiat, dorsa quod æquoris
Tiphys destituantur,
Instructo illius artibus.

Sic Aër; quoniam, siue Parbelia
Scrutari lubeat; siue quid ampliùs
Inspectare per altum,
Haud is Dadalus euehat.

O quas non lacrymas fundere debeant
Nympha, mirificis qua penetrabilibus
Natura referendis
Tanto iam carcant Duce!

Quas non sacra simul Pieridum cohors
Arteis ingenuas docta recludere,
Abstante chorago,
Cui Phœbus dederat vires!

Sanè seu decuit ficta Pœseos,
Seu vera Historia gestare uoluere;
Nemo doctior illo,
Nemo comptior existit.

Sin Genteis varias adloqui oportuit,
Quas Sol exoriens, quas videt occidens;
Haud ullus peregrinos
Effatus magè calluit.

Illi sed studium, curaque maxima
Linguam nosse Sacram, quæ solet vsui
Immortalibus esse,
Prisci gloria Codicis.

Hæc est quam reperens Æthereas domos
Excultam retulit; quæ modò Calites
Interfatur, & audit,
Quæ Mortalibus haud licet.

Illeic ergo sua premia consequens
Virtutis, Superùm par sit honoribus?
Æternùmque beatus,
Diuùm delicias legat.

Tu verò recolens, quàm tibi flebilis
Eius mors fuerit, non tamen irritos,
O Dulcissime LANZI,
Luctus perpetuum trabe.

Id cur potius, molliter ut cubet,
Qui viuens Anima dimidium sua
Te duxit; monumenta
Dum fatis pius eripis.

Nimirum violas sparseris, ac rosas,
Fœtus edideris si tibi cred' eos,
Et doctisque bonisque,
Exstinctos animaueris.

Gassendi Epistolæ.

PETRVS GASSENDVS
DIODATO SVO, S.

Tranfmisisti iam, vt opinor, ad Virum clarissimum, amicissimùmque Martinum Hortensium, quas ad ipsum nuper dedi literas per Luillerium nostrum tibi consignandas, vnà cum obseruatione Lunaris Eclipseos abs me per-acta Diniæ, vigesima die nuperi Februarij. Cæterùm accessi deinceps ad hanc Ciuitatem, solitòque hospitio à per-illustri optimo, & nunquam satis laudato Nicolao Fabricio Petrisci Toparcha exceptus, reperi illum iam adeptum, quas optàram ipsum in Oriente vsque (pro ea, qua vbivis notitia, & veneratione habetur) sollicitare obseruationes Eclipseos Lunæ, quæ contigit superiore mense Augusto. Quare & ipsas, cæterâque, quas conquirere licuit, non priùs habui præ manibus, quàm tuo rursus interuentu communicandas esse duxi cum eodem Hortensio. Vtinam verò superstes etiam optimus ille Schickardus foret, qui-cum res communicaretur: Sed ne fata conquerat frustra; aggredior potiùs exscribere, quæ excerpta mihi, & vel leuiter versata, subductaque sunt, vt hac occasione transfantur.

Obseruationes Eclipseos Luna, quæ contigit Anno 1635. Mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. manè) Stylo nouo, per acta, ac primum quidem

A QVIS-SEXTIIS.

Aspicor verò haud immeritò ab ea obseruatione, quam in suis Ædibus, ac Obseruatorio proprio optimus Fabricius fieri procurauit. Accessit P. Theophilum Minutium ex Minimorum Ordine, Domesticòque adhibuit Agarratum, atque Corberanum. Obstiterè plurimùm ipsis venti, nubes, ac fulgetra; sed ita nihilominùs, vt & quatuor præcipua Puncta non omninò inniderint, & plures Phæsis intermédias permiserint obseruitare. Itaque Initium Eclipseos nudo, liberòque oculo spectatum tunc contingere visum est, cum ora Lunæ superior adhuc foret ad Occasum alta 32. grad. 15. min. & Aldebaran 27. grad. 5. min. (nempe ferreo Quadrante amplo, & singula minuta prima transuersalibus ostendente) vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. min. 25. Ex Stella verò hora 13. min. 21. At respectatum Telescopio, seu cum margo Lunæ cœpit reuerà temerari, orbari-ve luce primaria; adnotatum Initium est eadem horâ Lunâ adhuc altâ 31. grad. 46. min. & Capella 39. grad. 20. min. vnde fuisse colligitur ex Luna quidem hora 13. m. 31. ex Stella vero hora 13. min. 30. Quod spectat ad Phæsis crescentis defectus, haud fuit omnium satis perspicua, accuratâque designatio. Tres præcipuæ
H fuere;

fuere; Obscuratio semissis peripheriæ, Obscuratio beffi; & Obscuratio dodrantis. Ac primùm quidem adnotatum est semissem pene peripheriæ fuisse obscuratum alto ad Orientem Polluce 10. grad. 5. min. Seu hora 14. min. 0 $\frac{1}{2}$. Itémque semissem fuisse obscuratum margine Lunæ superiore alto 28. grad. 55. min. Seu hora 14. 2. min. Et rursus, cum videretur paulò post deesse adhuc quidpiam semissi, consequenter tamen fuisse aliquid semisse amplius obscuratum, Capellâ ad Orientem altâ 45. grad. min. 0. seu hora 14. min. 5 $\frac{1}{2}$. Assumatur porrò intermedium congruum & obscurati semissis peripheriæ tribuatur defectus Digitorum 7. haud improbabile fuit crescentem Lunæ Defectum Digitorum 7. contigisse hora 14. min. 3. Deinde adnotatum est nondum beffem peripheriæ fuisse obscuratum Humero dextro Orionis ad Orientem alto 15. grad. 50. min. (ita opinor scribendum fuisse pro 19. grad. 50. min.) seu hora 14. min. 10 $\frac{1}{2}$ Et mox beffem visum fuisse Sinistro pede Orionis ad eandem regionem alto 11. grad. 15. min. seu hora 14. 11. min. Ac rursus tamen non amplius beffe iudicatum fuisse, Capellâ altâ 46. grad. 10. min. seu hora 14. min. 13. Quia verò Beffi obscurato respondet defectus Digitorum 9 $\frac{3}{4}$ idcirco probabile fiet defectum Digitorum 9 $\frac{3}{4}$ contigisse hora 14. min. 13. Fortè fuit hora 14. min. 16. Quòd prima obscuratio circa Dodrantem mox referenda hùc pertinere videatur; Sed ipsa observatio relinquenda intacta est. Denique ergo adnotatum est obscuratum iam peripheriæ Dodrantem fuisse, Aquilâ ad Occasum alta 15. grad. 2. min. seu horâ 14. min. 16. quo etiam tempore cuspis falcatae Lunæ inferior attigerat infimum limbum. Additur visum paulò post superatum fuisse Dodrantem. Aquilâ altâ 14. grad. min. 0 seu hora 14. min. 21 $\frac{1}{2}$. Quare & accepto congruo intermedio, & respondentibus Dodranti digitis 10 $\frac{3}{4}$ probabile fiet defectum Digitorum 10 $\frac{3}{4}$ contigisse 14. hora min. 20 $\frac{1}{2}$ aut si malis hora 14. min. 21. Totalis obscuratio Telescopio respectata adnotata est cœpisse ad Mactlam illam solitariam, ac veluti Caspiam, cum ora Lunæ inferior attolleretur adhuc 25. grad. 45. min. & Aquila 12. grad. 5. min. Vnde prodit ex Luna quidem, hora 14. min. 24. ex Stella verò hora 14. min. 32 $\frac{1}{2}$. Verendum nè paulò maturius ea obscuratio contigerit; non modò, quia proportio defectus crescentis ita exigit, sed etiam quia Humero dextro Orionis alto 18. grad. 20. min. seu hora 14. min. 24. Dicitur filum dumtaxat illuminatæ Lunæ superfuisse; & Humero eodem alto 19. grad. 2. min. seu hora 14. min. 28. fuisse filum longè tenuius; adèd proinde, vt quidquid lucis deprehensum post-modum est ad claritatem superstitem referendum esse videatur. Illa scilicet tanta esse ad aliquot minuta solet, vt facillè mentiatur lucem directam, ac primariam. Quare verisimile est Totalem hanc obscurationem non cœpisse tardiùs, quàm hora 14. min. 28. Recuperatio luminis pri-

ma adnotata est contigisse cum nubes occuparent Lunam; sed mox tamen ante eam fuisse conspicuam, claritate scilicet illa secundaria iam inualescente; idque cum Lyra ad Occasum attolleretur adhuc 7. grad. min. 50. seu hora 16. min. 3. Porrò, quia cum Luna deinceps apparuit, adnotatus est Quadrans peripheriæ iam restitutus, alto ad Ortum Pectore Cygni 28. grad. 5. min. Vnde proditur hora 16. min. 15. Eapropter, si supponamus respondere huic Quadranti restitutionem Digitorum 7 $\frac{1}{4}$ & tali restitutioni tribuamus vel 6. vel ad summum 7. temporis minuta; videtur non potuisse Prima Recuperatio esse maturior, quàm hora 16. min. 8. Et tempore quidem altitudinis Stellæ Cygni adnotata est fuisse altitudo superioris marginis Lunæ 13. grad. 10. min. Vnde prodit solùm hora 16. min. 4. sed fidendum magis videtur expositæ altitudini, & collationi Fixarum: Nisi quod fortassis, ne tanta à conspecta vsque Lyra retardatio inducatur; assumi verisimiliter potest hora 16. min. 6. Phases decrescens defectus neque tam multæ, neque tam certæ, constantisque sunt adnotatæ, vt inscribi heic debeant. Id consideratione est dignum, quòd cum Luna magis, magisque intra crassitudinem vaporum demergeretur, species eius magis, magisque ampliari obseruaretur, etiam Telescopio. Finis restat, qui in clara iam Aurora Telescopio respectatus visus est contingere sub maiori pede Homuncionis illius Lunariorum, cum ora Lunæ superior attolleretur adhuc 4. grad. 20. min. seu hora 17. min. 1. At libera acie spectatus cum eadem ora attolleretur 3. grad. min. 45. vnde colligitur hora 17. min. 5. saltem, si vera Parallaxeos, Refractionisque Lunariorum habita est ratio.

DINIÆ.

AN addam quid mihi contigerit Diniæ, ac in villa quadam ad montem Cossonium, in quam me-met cum tota pene suppellectile obseruatoria receperam, ob præreptum Vrbi occiduum illum Horizontem. Certè vt nihil causer vehementiam venti, fulguræque, & tonitrua, tota penè nocte continentia; ac tandem pluuiam vberriam, quæ effusa est Aurora iam inclarescente; ipsæ Nubes tantâ constantiâ seu potiùs obstinatione eripuerunt nobis Lunam, vt vix circa horam à media nocte secundam videre illam permiserint. Id totum quidquid fuit scripsi tum Parisios, fortassisque etiam res fuit cum Hortensio communicata. Nisi fuerit, sic iam attexo. Exspectabatur breui hora à media nocte secunda, cum series tenuiorum nubium, quas agebat Africus, visa est procedere, succederéque versus Lunam. Tunc concepta aliqua spe interuidenti defectum, & Quadratum (more tangentium in costis diuisum) compositum fuit altitudinibus comparandis, & accepta præmanibus

manibus Telescopia, ac Schemata defectum Lunæ per singulos semi-digito exhibentia (erant nempe mecum adiutores soliti.) Adacta spes, cum Aquila inter hiatum quemdam interlucit, & venti vehementia visa est non nihil remitti. Igitur Aquilam sectando, detecta demum Luna est præter tenuia nubila, & quantum æstimare licuit vsurpando Telescopia, & respectando Schemata. Defectus iam fuit *Digitorum* 5. Tunc lucida Aquilæ fuit adhuc alta 340. seu 18. grad. 47. min. vnde prodit *hora* 13. *min.* 54. & ora inferior 540. seu 28. gr. min. 22. Vnde *hora* 13. *min.* 55. Emergit post Luna paulò clariùs, cum iam tota semi-diametro, aut insensibiliter ampliùs, foret obscurata. Erat proinde defectus *Digitorum* 6. aut tantillum ampliùs. Fortè $6\frac{1}{4}$ Fuit tunc altitudo marginis inferioris Lunæ 530. seu 27. grad. 55. min. vnde prodit *hora* 13. *min.* 59. Inconspicua tunc Aquila; sed comparuerunt tamen tam lucida Lyræ, cuius altitudo fuit 475. seu 25. grad. $24\frac{1}{2}$ min. quàm Markab Pegasi, cuius etiam ad Occasum altitudo in umbra versa 765. seu 27. gr. 44. min. Ex qua vtraque altitudine colligitur, *hora* 14. *min.* 1. Rursus apparuit Luna, sed paulò obscuriùs, cum iam videtur Defectus proximè *Digitorum* 7. aut aliquantò minùs, fortè $6\frac{1}{4}$ fuit tunc ora Lunæ inferior alta 525. seu 27. grad. 44. min. vnde *hora* 14. $2\frac{1}{2}$ min. & Lyra, quæ sola comparuit, 465. seu 24. grad. 56. min. vnde *hora* 14. *min.* 4. Non longè post clarissimè quidem, sed postremum tamen visa est Luna, cum defectus æstimaretur *Digitorum* 7. $\frac{1}{2}$. Tunc fuit altitudo oræ inferioris (517. seu 27. grad. 20. min. vnde prodit *hora* 14. $5\frac{1}{2}$ min. Et ipsius Lucidæ Lyræ 456. seu 24. grad. 31. min. vnde *hora* 14. *min.* 7.

PARISIIS.

Observator fuit egregius ille, & non ignotus tibi, vt opinor, Ismaël Bullialdus, cui tamen nubes, ac ventus ab Occasu Hyemali cætera præpedierint, sequentia tamen non inuiderunt. Ac Primùm quidem, cum Defectus crescens per Telescopium apparet *Digitorum* 7. Fuit ipsi Altitudo Lyræ in Quadrante idoneo 31. grad. 23. min. ac proinde *hora* 13. *min.* 37. Cum foret verò defectus *Digitorum* 9. fuit altitudo eiusdem Lyræ 29. grad. 40. min. ac proinde *hora* 13. *min.* 48. Apparuit deinde *Totalis obscurationis Principium*, Aquilæ altâ 16. grad. 30. min. ac proinde *hora* 14. *min.* $4\frac{1}{2}$ Et *Emerstionis Principium* Lyræ altâ 14. grad. 32. min. ac proinde, *hora* 15. *min.* 40. Denique Defectus decrecens apparuit præcisè *Digitorum* 6. cum Lyra foret adhuc alta 10. grad. min. 50. ac proinde *hora* 16. *min.* 12.

ROMÆ.

Observatores ibi aliquot; sed aliquid sanè videtur apud hæc desiderari. Vt mittam illos, qui nimis multum exorbitauisse videntur, duos propono, quibus est *Gassendi Epistola.*

saltem quæpiam Altitudo cælitus desumpta. Prior est optimus ille, & doctissimus, clarissimûsque P. Athanasius Kirkerus è Societate I. E. S. V., qui ab eximio nostro Fabricio prouocatus, adhibuit quidem socium P. Melchiorum Incoferum ex eadem Societate Mathematicum insignem; sed fuit illis præ manibus pusillum solùm Astrolabium; vt minùs sit mirum si prodiderit nimiam temporis anticipationem. Vtcunque sit *Initium Eclipsæ* adnotatum est contigisse Lunâ altâ 29. grad. 30. min. Incompertum nobis an centrum, an limbum vsurpauerint; sed supposita verisimiliter altitudine centri, colligitur fuisse *hora* 13. *min.* 56. *Totalis obscuratio*, Lunâ altâ 24. grad. 24. min. vnde colligitur *hora* 14. *min.* 45. *Emerstio* quantum licuit per rimas quasdam nubium, Lunâ eleuatâ 8. grad. 54. min. vnde colligitur *hora* 16. *min.* 33. Posterior est Galpar Bertus, iuuenis industrius, atque eruditus: sed is nempe, vt postea scripsit, & perfunctoriè solùm id egit, putâ vt quibusdam amicis quoquo modo rem demonstraret, & moderationem Quadrantis, quo altitudines sunt captæ, commisit cuiuspiam adstantium, eiusmodi rerum non valdè perito. Vtcunque sit autem, *Initium Eclipsæ* adnotauit contigisse centro Lunæ alto 31. grad. 45. min. & Aquilæ 19. grad. 35. min. vnde colligitur ex Luna quidem *hora* 14. *min.* $42\frac{1}{2}$ Ex Stella verò, *hora* 13. *min.* 51. $\frac{1}{2}$ vel 52. Totalem verò Obscurationem eodè centro Lunæ alto 25. gr. m. 58. & Lyra 18. gr. min. 5. Vnde colligitur ex (quidem) *hora* 14. *min.* 35. Ex * verò *hor.* 14. *min.* 42.

NEAPOLI.

Observarunt duo, heinc nempe egregius Matheseos Professor Camillus Gloriosus, cum assumpto socio Bernardo de Magistris studioso Astronomiæ; inde Ioannes Ladron de Gueatratra, præsentè Ioanne Baptistâ de Benedictis, perito Mathematico. Et huius quidem Posterioris Observatio, nescio quo pacto non cohæreat, propter nimiam retardationem: Nempe Eclipsæ Initium refert ad horam 13. *min.* 51. Ex Lunæ altitudine 32. grad. 7. min. Quo etiam tempore plura horologia pulsauisse scribit horam $1\frac{3}{4}$ à media nocte. Quanquam se vsum Sextante addit 7. Palmorum Neapolitanorum; quo etiam minorum partes exhibentur, & quo altitudo Poli Neapolitana comprobata fuit eadem, quæ exstat in Saminiati Tabulis, Scilicet 40. grad. $48\frac{2}{3}$ min. Ne memorem alia momenta absque vlla altitudine Lunæ, aut Stellarum prolata; etiam Finis Eclipsæ, quem nescio, quo pacto doctus aliàs Astrologus, contigisse collegerit Luna iam sub Horizontem demersa min. 30. Itaque tutior, & accuratior videtur prioris, hoc est, Camilli observatio. Certè ille per-quàm ingenuè profitetur deesse posse paucula aliquot minuta circa designatum Eclipsæ Initium. Quippe cælo aliàs vndique serenissimo (ô quantum illius à nostro discrimen!) turbatus est ipse ob
H 2 in umbra

invibrationem Lunæ verticem occupantem, cum limbus tamen Telescopio intemeratus conspiceretur. Quare & *Initium* Eclipsæ contingere est opinatus, cum Aldebaram iam attolleretur 31. grad. 55. min. (utebatur autem Quadrante Palmorum $4\frac{1}{2}$) qua ex altitudine colligitur *hora* 14. min. $23\frac{1}{2}$. Et quia subdit hoc commentum morulâ exiguâ antecessisse verum *Initium*, idè videtur assumi posse ad minimum pro *Initio* *hora* 14. min. 25. *Totalem Obscurationem* contigisse dicit (addendo hanc Observationem exactissimam, & indubiam) cum iam altitudo Aldebaræ foret 49. grad. 25. min. vnde colligitur *hora* 15. min. 21. Subiicit, quo tempore fuit *Dimidium lucis recuperata*, horologium Nouitatus Iesuitici vicini pulsasse præcisè *horam* 10. Et quia adnotarat tempore prioris observationis idem horologium pulsasse *septimam*, tempore posterioris *octauam*, adè vt discrimen à priore sit horarum 3. à posteriore 2. Idcirco si ad horas 14. min. $23\frac{1}{2}$ addiderimus horas 3. vel ad horas 14. min. 21. addiderimus horas 2. Colligetur defectus decrescens Digitorum 6. contigisse *hora* 17. min. 21. vel $23\frac{1}{2}$ aut discrimine perexiguo hor. 7. min. 22.

CAHIRI in Ægypto.

Observauit P. Agathangelus Capucinus vnâ cum socio Ioanne Molino Dragomano Veneto. Is exquisito, vt memorat, vsus est Astrolabio altitudini Lunæ accipiendæ. Non adnotauit porro, an centrum, an oram Lunæ attenderit: Arramen probabile est (supponamus saltē) attendisse centrum. Igitur *Initium* contigisse refert altâ ad Occalum Lunâ 27. grad. Quare & suppositâ, quam ille designat, Poli altitudine 29. grad. 50. min. Colligitur fuisse tunc *hor.* 15. min. $14\frac{1}{2}$ Supputarat ille ex Astrolabio *horam* 15. min. 11. Quo exiguo discrimine Instrumenti fides probatur. *Totalem* verò *Obscurationem* cœpisse Lunâ altâ grad. 15. quare & ex iisdem suppositis, colligitur fuisse *hor.* 16. min. $16\frac{1}{2}$ Subdit præ Nili humiditate vaporibus, ac nubilis observari non potuisse, neque *Recuperationem* lucis, neque *Demersionem* Lunæ infra Horizontem, neque alia.

ALEPI in Syria.

Observauit P. Cælestinus à S. Liduina, Carmelita discalceatus, vnâ cum P. Michaële Angelo Capucino perito Mathematico. Ille adfuisse sibi scribit varia horologia, ac etiam Telescopium, quo sint duodecim Phases adnotatæ. Accipit aliquoties Lunæ, ac Stellarum quarundam altitudinem; Et si non refert quo Instrumento, neque an centri, an limbi Lunæ altitudo existerit. Ac cætera quidem haberi, & transmittenda esse scribit à memorato P. Capucino. Ipse intercæ, quod habuit communicare haud graue duxit. Cœpta iam

illeic fuerat Eclipsis, cum *Prima Phasis* accepta est. Ea Sola est communicata, sicque exhibita, quasi iam defectus foret $\frac{1}{8}$ *Diametri* seu *Digitorum proxime* 2. memorantur horologia indicasse tunc *horam* 4. *matutinam*, seu 16. à *meridie*; ac Lunæ altitudinem fuisse 19. graduum. Supponatur autem fuisse vsurpatum centrum, & Polarem eleuationem esse Alepi 37. grad. 20. min. Colligemus fuisse tunc *horam* 15. min. 38. adè vt horologia anticipauerint min. 21. Quòd si pro duobus digitis detrahantur ex eo tempore minuta circiter 10. haud planè abs re deducemus *Initium Eclipsæ* contigisse Alepi *hora* 15. min. 28. Subiicit ille *duodecimam seu postremam Phasim* fuisse obseruatam cum iam Aurora elucesceret, & horologia indicarent *horam* $4\frac{3}{4}$ cum 5. minutis, hoc est vt puto *hora* 16. min. 50. & exiguo post tempore superfuisse solùm modicam quandam, & dubiam lucem; adè vt *hora* 5. (seu 17. (completâ Luna visa fuerit omninò demersa intra tenebras. Intelligere ex his licet eiusmodi Phasim, vel fuisse finem Illuminationis, Obscurationisque totalis initium; vel certè tam parùm superfuisse lucis primariæ, vt Totalis obscuratio debuerit incipere post vnum, aut alterum, tertium-ve minutum. Supponantur duo defuisse minuta; tunc *Totale Immersio* contingere debuerit *hora* 16. min. 52. iuxta horologia, adimantur verò minuta 22. propter anticipationem iam expositam, debuit esse *hora* 16. min. 30. & quia talis horologiorum anticipatio sic crescebat (ex iis quæ mox referentur) vt attenda proportione videantur adhuc adimi posse min. 3. Idcirco *Totale obscuratio* videtur esse referenda ad *horam* 16. min. 27. Ad explorandum porro horologiorum fidem id facit, quod adiicitur. Die iam inclarescente, & Luna subeunte crassiolem vaporum caligantem, illius altitudinem fuisse obseruatam grad. 5. min. 30. quo tempore ab horologiis indicabatur *hora* quinta cum semisse; siue à Meridie *hora* 17. min. 30. Siquidem cum ex adnotata Lunæ altitudine, colligatur fuisse *hora* 16. min. 56. Patet & tunc quoque anticipationem fuisse, & auctiorem quidem min. 12. adè vt tunc horologia anticipando aberrauerint min. 34. Porro & hic error etiam comprobatur, quòd cum arcus semi-diurnus in ea latitudine sit hor. 6. min. 32. debuerit proinde Sol oriri *hora* 5. cum semisse; & tamen eo tempore, quo ab horologiis *hora* illa demonstrabatur, aberrat adhuc Sol ab ortu 5. aut 6. gradibus (nempe quantum Luna ipsi opposita ab occasu) atque adè *horæ* circiter dimidium. Et certè fit quidem diei inclarescentis mentio; at non exorientis, aut exortu Solis.

KEBECI in noua Francia.

AN postremò addam quod Mothæus noster Vayerius literis primùm indicauit, & ipse deinde factò cœperi, exstare nēpe in Relatione

tionem rerum nouæ Franciæ postridie Eclipses conscripta, & Parisiis edita; quod P. Paulus Iunius & alij PP. Societatis I. E. S. V. ad Kebecum residentes (aut certè ad vicinas ædeis B. Mariæ de Angelis) Eclipsin Lunæ magnam spectarint, ipsa die Augusti 27. *circiter nonam vespertinam*. Sanè Eclipses aut maiore præcisione adnotatæ à Veteribus habentur, & ab Astronomis curantur, vt propterea ista obseruatio qualiscunque tandem sit, non fuerit nobis prætermittenda. Vtinam verò Patribus illis optimis venisset in mentem insigne quoddam Eclipses punctum, vel ex horologiis suis designare. Deum immortalem! quantum exinde quæsitum fuisset emolumentum, & ipsi Geographiæ, & Expeditionibus, quæ fieri solent in eas oras.

Hactenus varias huius Eclipses obseruationes refero. Non instituo verò illarum inter sese comparationem, quâ seu consensus, seu dissensus circa Incidentiam, Moram, Durationem, & consimilia innotescat. Duo quædam solum adnoto pro longitudinum differentia. Vnum est, inde confirmari, quod addubitaueram, Meridianum Parisiensem ab Aquensi, & Diniensi longius ad Occasum distare quàm huc vsque ex alia quadam Eclipsi supposuerimus. Scilicet discrimen inter Parisiensem, & Aquensem habitum fuit minorum temporariorum 14. At illud nunc maius intelligitur 12. proximè minutis; Adeo proinde vt Diniensis (distans aliunde ab Aquensi tribus proximè minutis ad Ortum) vix quicquam minus à Parisiensi, quàm semissè horæ diffideat. Porrò id facit, vt iam minus improbabilis videatur illa differentia, quam inter Diniensem, & Lodunensem, Pictauiensem-ve Meridianos collegeramus ex Occultatione Reguli à Luna, quæ tum Bullialdo Loduni, tum mihi Diniæ est obseruata Die 17. Iunij, anno 1627. vti sub finem *Epistolarum de Mercurio in Sole viso* obiter adnotatum habes. Quin-etiam si Schickardus ipse, *ò uanopimus* viueret, minus exinde miraretur Paradoxum illud, ad quod tum ipsius, tum meæ obseruationes Eclipsion, nos vel maximè inuitos cogebant, nempe Meridianum Diniensem vix quicquam esse Tubingensi occidentaliorem habendum. Alterum est inde constare, quàm nimis multum Tabulæ, Chartæque Geographicæ omnes illa Ægypti, ac Syriæ loca à nobis remoueant. Quippe parùm abest, quin treis horas, seu gradus 45. inter Meridianos Alepi, & Massiliæ constituent (parum est autem Massiliæ Aquis-Sextiis occidentalis) Cùm ex relatis tamen constet ampliùs quàm duas horas, seu 30. grad. non debere interferi. Et dubitauit quidem primùm de Obseruatione Cahiri, non capiens nempe, quâ fieri posset, vt tam prope Neapolin, aut ad nos vsque reduceretur; sed ipsa Alepi facta Obseruatio tum Cahirensis comprobauit, tum sibi ipsi fidem fecit; quando utcunque dubitare de cæteris liceat; illud saltem constat visam illic fuisse immersionem Lunæ totalem in vmbra. Nam si visa quidem ea fuisset exi-

Cassendi Epistola.

stente Luna in ipsissimo Horizonte, atque adeò statim orituro Sole. Scilicet hora à media nocte 5. cum semissè; sanè tum demum viderentur tres horæ esse interponendæ; At quia constat Lunam adhuc visam, obseruatamque fuisse cum iam horæ dimidium ab Immersione effluxisset; non possunt saltem plusquam duæ horæ cum dimidio interiici. Cæterùm, & quia tunc quoque Luna ab Horizonte abfuit 5. aut 6. gradibus, quibus debetur aliud circiter horæ dimidium; Eapropter indubium videtur, non esse maiorem longitudinis differentiam Alepum inter & Massiliam, quàm horarum duarum, seu graduum Æquinoctialium 30. quod mirabile sanè est, & adnotatione dignum.

Hæc cum ita se habeant, cùmque immane adeò peccetur circa nobilissimam, vtilissimamque artem, vides profecto, mi DIODATI, quantum ea fuerit debitura nobilibus curis optimi Fabricij, si permoti tandem illius exemplo magni quidam Principes simili studio Geographiæ restituendæ detinerentur. O quantum illi, & gloriam sibi, & populis suis, hoc est Societati generis humani vtilitatem compararent? Sed vota iam nimis antiqua, ac nescio quid sit porrò ominandum. Ne id obliuiscar, curauit vir ille eximius Eclipsin Lunæ nuperam in ædibus suis per eosdem obseruari, adhibito præterea *Honorato Buccia*, Theologo Mathematico, Præposito Barresimensi. Cùm multæ porrò fuerint obseruatæ Eclipses Phases, Adde heic solum eius finem seu *Primam limbi restitutionem*, spectatum Telescopio fuisse attentione magna obseruatum, cùm Spica Virginis foret iam alta ad Ortum 21. grad. 0. min. ac proinde *hora 11. min. 33 1/2* Mihi, vt nosti, idem finis obseruatus Diniæ, ex altitudine quidem humeri dextri Orionis *hora 11. min. 36 1/2* ex altitudine verò Pollucis *hora 11. min. 35 1/2* hoc est medio congruo *hora 11. min. 36*. Quare & differentia longitudinis Diniam inter & Aquas-Sextias eadem comprobatur, quam sæpe supposui trium proximè minorum. Nempe ex quo ad Snellium scribens (dum ille adhuc foret in viuis) eiusque Methodo insistens, habui ipsam minorum Æquinoctialium 40. Prætereo Eclipsin visam istheic fuisse infra quantitatem trium Digitorum consistere: vt minus sit mirum, si mihi non excesserit Diametri quadrantem; quem tamen studiosè ad id attendendo attigisse iurauerim. Prætereo etiam virum eximium iam rescuuisse hanc Eclipsin obseruari non potuisse nec Romæ, nec Neapoli. Vtinam Cælum fuerit propitium aliis in locis magis distitis, in quibus obseruari eandem procurarat. Quæso te verò, vt cum ista rescire Hortensium curabis, cures quoque vt ille nos participes suarum vtriusque Eclipses obseruationum efficiat. Memini illum datis quibusdam ante biennium literis adiunxisse quasdam obseruationes Eclipsion, quas Oxonij peregisset insignis quidam Mathematicos ac Medicinæ Professor; Non recorder iam nominis (neque enim sunt literæ ad manum) sed si ab illo iam habeat,

vel habere possit quidpiam circa istas posteriores obseruatum, per-gratum rem faciet, si communicare dignetur. Accepi Schickardum, quod adhuc tempore Eclipseos mensis Augusti superstes foret, illam Tubingæ obseruasse. Accepi etiam eius fratrem virum præclarum ad eum misisse Obseruationem quandam eiusdem ad ostia Garumnæ perctam. Utinam Vir doctissimus clarissimisque Berneggerus vtramque illam obseruationem haberet adhuc depositam; quod sicuti agi inter nos solebat, dum saluus foret, ὁ μακρὶν, possẽm ab illo accipere? At si pertempus iam liceat, ipsum ea de re paucis compellabo. Tu benè Vale, mi DIODATE, ac me semper ama, quemadmodum soles. Scribebam Aquis-Sextiis v. i. Eidus Aprileis. Anno M. DC. XXXVI.

Ad Illustrẽm, ac Per-Amicum NICOLAVM CLAVDIUM FABRICIVM Petrisçi Toparcham,

PETRVS GASSENDVS S.

GVM iam non liceat ex integro obseruationes describere, quas abs te mecum communicatas, & supputatione facta in Commentariolos relatas deposcis; excerpo saltem velut Compendium, quod tuis intereà votis satisfaciãt.

Eclipsis Lunæ Totalis obseruata anno 1635. mense Augusto, die 27. (seu vt vulgus numerat 28. mane) Stylo nouo, ac primum quidem,

ALEPI in Syria.

EXordior ab Obseruatione, quæ in loco maxime Orientali per-acta est ab optimis, &c. *Vt in superiore, his exceptis.* Id verò adscribo, licet vrgear, vt agnoscas vberius, quam sint futuræ vtilis nobilissimæ istæ tuæ curæ. An commemorabo, quod bearis me, cum significasti haud minimam partem huiusmodi Obseruationum ab Eminentissimis Cardinalibus procuratam fuisse. Intellego nempe, si semel Principibus Viris hæc placuerint, fore vt tandem nobilissima, vtilissimaque Artium Geographia possit instaurari. Vetus iam nimis propter illius deturpationem exspostulatio, quod ipsius restitutioni, Viri priuati sint impares, & surdi sint nimis, qui rerum potiuntur, quorumque ea res interest præcipuè. At si tandem Pontifex Summus, aut saltem magnus ille Nepos in hanc curam incumberet (posset autem facillimè per Sacerdotes ac Religiosos, qui in omnes Mundi Regiones mittuntur) Deum immortalem! quanta exinde & vtilitas generi humano, & ipsi gloria compararetur? Sanè immensam gratiam apud omnes doctos, ac bonos miret, & te, vel solum inchoata, vniuersam Rempublicam literariam demere-

retur. Quamquam hæc tibi, quid occino; qui rem totam apprimè tenes. Ergo Vir Nobilissime, meique amantissime Vale.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO Condatensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

DECIMUS penè agitur mensis (Præclarissime VVENDELINE) ex quo accepi literas ante annum abs te conscriptas. Non est verò, quod suspicere meam in rescribendo moram compensationem exigere: publica potius causa est, qua interclusæ nobis viæ literarum vltro, citroque dandarum. Et hætenus quidem causa perseuerat; verum eximia nostri huiusce viri, & amici incomparabilis solertia ferro potentius castra per-rumpens, viam aperuit, qua iam tandem communicare mutuo possimus. Age proinde, nihil cunctemur, cum non sit præsertim, quod extimescamus fore, vt nostræ literæ, si quas contingat intercipi, nos perduellionis reos conuincant. Innoxius nempe calamus nobis, neque πολιτεία attingens, quando neque ipsi publicis seu rebus, seu consiliis immiscemur. Quæ tractamus negotia Reipublicæ separatæ sunt, & commune nihil cum diffidiis huiusmodi vulgaribus habent. Ipsum est Cælum, ipse est Mundus, ipsa rerum Natura est, in qua contemplando versamur, & ex qua nihil potest vni ditescendo accrescere, quin sit statim omnium, & communis iuris. Nihil in ea discriminis, seu Celtæ, seu Cantabri sinus. Quare & incolæ Mundani possumus, vt Diogenes olim, oppositas acies tuto permeare. Cæterum non est, quod propterea existimes literis tuis hac vice satisfactum iri; abundè erit si semel nobis glacies hæc secta fuerit, & ex eadem porro detrita, sperare vberius quidpiam concedatur. Sanè & illæ redditæ solum post superioris anni Solstitium, non præstiterè, vt possẽm ipsam Solstitij obseruationem, vbi poscebas, peragere; ac multum erit, si per negotia proxime futurum obseruare liceat. Quippe Parisios reuocor dudum, & me sola heic detinet Fabricij nostri nobilissimi, humanissimi, amantissimi consuetudo. Quocirca & ipsi præsertim debebis, si dum remoram iniicit, maximam illam, quam exigis Solis altitudinem sim Massiliæ adnotaturus. Interea ne Epistola absque tessera abeat; scito nos illeic nuper adfuisse; & cum amplius Quadrans præ manibus foret, Meridianas aliquot altitudines per biduum acceptas, exhibuisse penè, quam ipse supponis eleuationem Polarem. Eiusmodi præsertim fuit altitudo Solis die 12. huius mensis, in Meridie exhibitæ 65. grad. min. 0. 1/2. Nimirum, cum aliunde foret Declinatio Solis Borea 18. grad. min. 22. 1/2. Equator deductus est altus 46. grad. 38. min. & Polus ipse 43. grad. 22. min. exigua minuendus Solis parallaxi. Nescio porro

porrò an Instrumenti vitio, an aliunde contigerit, vt præcedente xi. die altitudo Solis obseruata fuerit 64.grad.48.min.vnde altitudo Poli deducta 43.grad.19.min. dumtaxat vt-cunque sit, eadem 12. die ex altitudine Aquilæ manè obseruata 54.grad.36.min. intellecta rursus fuit altitudo Poli 43.grad.22.min. quæ die præcedente ex altitudine 54.grad.37.min. habita fuerat 43.grad.21.min. Sic vespere eiusdem diei vndecimæ altitudo Spicæ 37.grad.26.min. reposuit eandem Poli altitudinem 43.grad.22.min. Cùm die superiore existens 37.grad.28.min. præstitisset solum 43.grad.20.min. Prætereo Martem vespere eiusdem diei xi.altitudine sua summa 40.grad.18.min. & Declinatione 6.grad.20.min. prodidisse adhuc eandem Poli altitudinem 43.grad.22.min. Quamvis Saturnus eodem die manè altitudine sua 24.grad.28.min. & die sequente 24.grad.27.min. non fecerit Polum altiorem, quàm 43.grad.19.min. & 43.grad.20.min. Id non ausim in speciem Refractionis conicere, vti neque quòd altitudo Cordis Scorpj 21.grad.7.min. fecit solum altum 43.grad.21.min. miratus sum magis, quam-obrem Arcturus altitudine sui maxima 67.grad.45.min. extulerit Polum ad vsque 43.grad.min.23. Quo se cùmque modo res habeat; habes bona fide quid præstitum fuerit. Et non apparet heic quidem obseruationum omnium vel conspiratio, vel constantia, quantam fortassis deposceres; sed versatus ipse in hoc genere, ac non vna vice, (opinor) delusus, conatum haud minùs probabis. Ad illum certè tui gratià optimus Fabricius, & ego animati idcirco sumus, vt si fortassis non liceret Solstitialem illam altitudinem obseruare, id substitueretur, quod est enarratum. Porrò si illam obseruaro, non Quadrante solum perficiam, verùm vsurpabo maximè Gnomonem, & si possim quidem, quantum aliàs Gratianopoli, sex videlicet plus minùs orgyiarum. Quippe hoc tibi præsertim cordi, & dummodò res ad libellam, ac perpendicularum componatur, nihil obtineri potest exquisitius. Re peracta, non differam, quominùs tecum communicem, ac simul etiam alia, quæ circa Eclipseis, & maximas Mercurij elongationes nosse peroptas. Impertirer iam aliqua; sed aduersaria non sunt ad manum. Habeo in illis plusculas cum Solis, tum Lunæ notatas Eclipseis; & Mercurium quod attinet, Apparitiones vespertinas octo, matutinas quinque, postremo hoc triennio, ex quo reuisi Patriam, diligenter obseruitatas. Solebam ista, & alia, ad optimum illum Schickardum, cùm superesset transdere; nunc cùm tu easdem agites curas, haud inuitus sanè profundam. Itaque plura pro otio, & dum Commentarij præ manibus erunt, ac tua etiam Epistola, ad quam plenior porrò dabitur responso. Velim interea, si quid fortassis cum illustribus illis Viris, & amicis eximijs Myræo, Geuartio, Puteano, & Chiffletio agas, salutem dicas meo nomine; & significes quàm sit mihi semper clarissimorum Nominum, & carissimorum Caputum iucunda recordatio. Tu autem Vale, & me ama. Dabam

Aquis - Sextiis xiv. Kalendas Iunij M. DC. xxxvi.

Hac absolueram, cùm noster Fabricius transmittere se ad te dixit Synopsin quæ iam abs me compactam obseruationum varijs in locis peractarum circa Eclipsein superioris mensis Augusti, quam ipse quoque tomet isteic obseruaturum receperas. Adiecit se etiam mandasse, vt attexeretur Exemplum facta à me Obseruationis circa Eclipsein nuperam, quæ contigit Februario mense, prout ipsam acceperat cum Hortensio communicatam. Gratissimum id habui, & quia bona sorte fuit illi etiam præ manibus obseruatio Eclipseos, quam ante mensis quatuordecim in hac vrbe peregeramus; suasti, vt curaret seligi, ac subdi quatuor illa puncta, seu momenta præcipua, quæ tu etiam Herce (quantum memini) scripsisti abs te obseruata. Quin-etiam quia Finis nupera Eclipseos & in hac vrbe est obseruatus a Viro Illustrissimo, & Amstelodami etiam ab Hortensio; idcirco & hoc subyciendum censui, tu consule boni, & iterum Vale.

E I D E M.

R Ecepi ante duos menses, VVENDÉLINE Doctissime, scripturum me vberius, si Solstitium tunc proximum possem Massiliæ obseruare. Nunc quando, &c. *Habetur sub Titulo, Solstitialis altitudo Massilia, Epistola.*

Viro Clarissimo, Amicissimoque MARTINO HORTENSIO, Professori Matheseos Amstelodami Doctissimo, atque Celeberrimo,

PETRVS GASSENDVS S.

E T iam quoque scribo per-pauca, HORTENSI Humanissime, plura haud dubie perscripturus, vbi Diniam peruenero, quò crastina luce apparo discessum. Exigo interea ab inlyto hocce, optimoque Fabricio, vt non prius ad VVendelinum, quas ipsi committo, donet literas, quàm exscribi curauerit quod possit ad te cum hac scheda transmitti illarum Exemplum. Nempe id exopto, vt quidpiam abs me circa Diametros Luminarium habeas, dum obseruata alia, & commentationes de modo visionis ex meis Aduersarijs Dinia afferuatis expectas. Delectauit me plurimùm quòd heic adhuc adfuerim, cùm Nobilis ille Tillyæus inlustrem Fabricium inuisit, vt de te audire, & conferere iucundissimos sermones liceret. Scito enim nihil esse mihi vt amicitia tua carius, ita vel sola nominis tui commemoratio iucundius. Spero me tandem Parisiis mense Octobri adfuturum. Illeinc Deo volente, & facilius & crebrior erit communicatio. Vale interea, Doctissime, Amicissimèque HORTENSI, & vt me cœpisti amare, perge porrò imposterùm. Vale. Aquis - Sextiis, pridie Nonas Augusti M. DC. xxxvi.

*Viro nunquam satis laudato GALILEO GALILEI Magni Hærru-
ria Ducis Mathematico Primario,
ac Philosopho Præstantissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

PVtas (Virorum Optime, Clarissimèque GALILEE) debere me præclarum virum transeuntem prætermittere, non commissa per schedulam, quam ad te perferat salute? Nec possum sanè, nec debeo; tantum iam tempus intercessit, ex quo literarum nihil dedi ad te; tam grata mihi in pectore semper viget memoria tui. Vereor, ne non satis crediturus sis, quàm iucundos de te sermones cum illo conferuerimus, aut quantæ veram fœlicitati, quoties audire quempiam, qui te fuerit coram allocutus, licet. Ita me Deus adiuuet, vt te sospitem voueo, quò & ipse quoque frui tuo conspectu optatissimo tandem possim. Id, fatis benè volentibus continget mihi, priusquam annus proximus prorsum elabatur; quando fixum, ratum, constitutum est, non rediturum me Parisios, quin te prius adiero; & fœlicem istam senectam amplexibus meis fuero prosequutus. Deceui nihil emittere ex nugamentis illis meis circa Epicuri Philosophiam, donec reuersus fuero abs te: Utinam sis ipse superstes, si is tandem fœtus visurus sit lucem. Memorabit egregius Vir, quid me rerum interea heic molientem offenderit; scilicet eximio illo Telescopio, quo me beare dignatus es, effigiari Lunam procuro suis lineamentis, & coloribus; qua etiam in re Pictor iam adhibitus fuerat ante duos annos per complureis mensis. Nunc eidem negotio tantò incumbo ardentius, quantò noster Fabricius, incomparabilis ille detinet heic Claudium Melanum, Pictorem illum, Cælatorémque celeberrimum, quem tu Romæ nosti (certè & ipse mihi de te quam plurima commemorauit) vt penicillo, scapellóque instituto subseruiat. Si res succedat, nemo te prius promeruisse Exemplum potest. Vidisse videor in Venere quæ corniculata etiam-num apparet, futura breui $\delta\chi\tau\omicron\mu\theta$, nescio quid disparitatis inter intimam extimámque oram. Si, cum euadet $\delta\mu\phi\iota\kappa\upsilon\rho\tau\theta$, nebulosior in medio, quàm in limbo deprehendatur; tum demum comprobabitur, quod est verosimillimum, $\tau\omicron$ $\phi\alpha\iota\nu\acute{\alpha}\delta\mu\theta\omicron\nu\omicron\upsilon\omega\epsilon\sigma\sigma\omega\pi\omicron\nu$, simile Lunari quadrare in ipsam, Vale, Virorum Optime, méque semper, qui semper tui sum obseruantissimus, ama. Salutat te quam plurimum illustris Fabricius, abs quo quantum & suspiciaris, & ametis, apprimè nôsti. Scribebam Aquis-Sextiis in illius ædibus XIV. Kalendas Decembris, anno salutis M. DC. XXXVI.

PETRVS GASSENDVS
GABRIELI NAUDÆO SVO, S.

Significasti, mi NAUDÆE, obscurum euasisse me, dum breuis esse volui: Ecce igitur vt multam expendam. Dixeram ipsum Solem horizonti vicinum, &c. *Habetur sub Titulo, De Apparente Magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistola quatuor.*

*Clarissimo, Doctissimo, Amicissimóque
Viro MARTINO HORTENSIO, Professore Matheseos apud Am-
stelodamenseis Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Lter iam mensis labitur, HORTENSI Humanissime, ex quo Diodatus, optimus ille, transmisit ad me literas Octobri mense abs te conscriptas. Præter destinatas ad me, erant quæ ad nostrum Valesium: Is ad me, cum eas accepisset, remisit subinde, vt pellegerem; ac impensè sollicitauit, vt votis tuis facerem satis. Hoc itaque est, quod aggredior; tum quidem, quia ille efflagitat, tum verò præsertim quia iam erga te debitor sum inueteratus. Deposcis, vt significem, quo artificio Solis, ac Lunæ aucupari diametros soleam. Postulas etiam, vt causam dicam detectæ abs me differentiæ, qua diametri huiusmodi alia magnitudine in visum incurunt, alia per vmbra se depingunt; quam rem video Morinum nostrum, secus quàm se habet, ad te perscripsisse. Age ergo consule boni factum compendium operæ, quando exscribi iussi exemplum Epistolæ ante duos mensis ad Naudæum virum amicum, & Philosophum in Italiam missæ, in qua vtrumque præstitum est. Obseruata in exscripto proportio non est, nec trabeculæ, nec pinnacidiorum; sed ipse satis intelliges ex adiuncta hac descriptione. Suppono Pedem Regium, seu Parisinum diuidi vulgò in duodecim digitos, quem-vis digitum in duodecim lineas (sic dicere solemus vncias) & abs me quam-vis lineam per transversos ductus in duodecim particulas, seu quasi puncta subdistingui. Hac ratione trabecula (quæ dimidio pedis crassitudine non est maior) deprehensa est continere secundum lineam fiduciæ inter pinnacidia extremis apposita pedes 22. digit. 2. lin. 0. part. 4. vniuersè particulas 38308. pro quibus inter supputandum substituere soleo Secantem complementi 261542. Vtrumque autem Pinnacidium Altitudinis aliàs debitæ deprehensum est latum digit. 5. lin. 6. part. 4. vniuersè part. 796. Atque hoc quidem addendum fuit. Addendum & aliud circa id, quod conquereris de inobservabili Lunæ vmbra. Sed suppono nempe eam trabeculam mira tractari facilitate, si circiter medium, vel fenestulam debitè alta suffulciatur. Suppono etiam lucem è fenestra ita esse circumcidendam, vt non multò amplior, quàm

quàm ferant pinnacidia, subingrediatur in scenam. Suppono demum ex ea umbra, quam pinnacidium superius in inferiore depingit, reiciendam esse, quam penumbra vocant, accipiendaque solum esse extrema umbra nigerrimæ, tanquam includentia id spatium, quod Luminaris diameter nulla sui parte respectat. Iam cum res notatu facilis videatur in umbra, quam Sol proiicit, ita corrigo hebetudinem delineationis Lunaris. Parata, & ad manum habeo pluscula alba foliola geminis lincis interstincta, parallelis illis quidem, sed intercapedine inæquali in diuersis foliolis, ut ex facta successiuè applicatione plurium inferiori ipsi pinnacidio, internosci possit ac determinari, quæ intercapedo exquisitè umbra compleatur. Demonstrationem attexerem, quam in memorata insinuavi Epistola; sed ipse statim eam peruidebis. Itaque præstat heic subiiciam, quod in illa non attigi, (neque verò necesse fuit; quando postulata solum causa fuerat diuersitatis diametri secundum obtutum & secundum umbram) præstat, inquam, subiiciam quid obseruatum hæctenus circa diametralem vtriusque Luminaris quantitatem. Ac primùm quidem prætereò, quod superiore Æstate, vigesima nempe mensis Iunii obseruavi Massiliæ, vbi vsurpare trabeculam licuit pedum 36. digit. 1. lin. 7. part. 7. vniuersè particularum 62443. Cum mecum enim detulissèm, ipsique apposuissèm eadem Pinnacidia latitudinis particularum 796. umbra superioris deprehensa est in inferiore contracta ad digit. 1. lin. 8. part. 10. hoc est vniuersè ad particulas 250. ex quibus accipiendo pro dimidio superstitis lucis 273. ratiocinatus sum semidiametrum Solis esse grad. 0. min. 15. sec. 2. seu diametrum totam grad. 0. min. 30. sec. 4. Superiore nocte, cum Luna foret ad exortum alta gradibus circiter 10. Umbra diametri illius decurtatæ quidem apparuerat digit. 2. lin. 1. part. 2. Integræ verò digit. 1. lin. 11. part. 6. Vnde exhibita fuerat semidiameter decurtata quidem grad. 0. min. 13. sec. 38. Integra verò grad. 0. min. 14. sec. 9. seu diameter tota grad. 0. min. 28. sec. 18. Sed hæc ut dixi prætereunda, quando plures iteratæ obseruationes non sunt. Quippe eo solum processeram, ut Vendelino gratificaturus obseruarem illeic loci altitudinem Solstitialem, quam, ut hoc dicam obiter, deprehendi esse grad. 70. min. 10. sec. 55. Quoniam vsurpato stylo altitudinis pedum 51. digit. 8. lin. 4. part. 0. hoc est vniuersè particularum 89328. obseruavi umbram meridianam minimam pedum 18. digit. 4. lin. 5. part. 10. vniuersè particularum 71750. idque detractâ solum vnicâ particulâ, quod Sol paullò maturiùs initium ☉ attigisset, quàm in ipsa meridie diei 21. vbi particulæ fuerunt 31751. Adcò proinde ut fuerit proportio Gnomonis ad umbram qualis radij 1000000. ad tangentem 3554312.

Sed ad Diametros Luminarium tandem redeo, quas & sæpiùs, & quietiùs in hac ipsa Ciuitate, ædibusque ipsis optimi Fabricij obseruare licuit, vsurpatâ Trabecula initio descripta. Ergo quod Solem attinet, cum obseruationes paucæ vix ad paucula secunda excur-

rant; plurium tamen consentiunt, ut Apogeiis sit grad. 0. min. 30. sec. 12. Perigeiis grad. 0. min. 31. sec. 6. Illeic nempe umbra superioris pinnacidij contrahitur in inferiore ad digit. 3. lin. 2. part. 4. vniuersè part. 460. heic verò ad digit. 3. lin. 1. part. 6. vniuersè part. 450. Quod ad Lunam verò consensus similiter est, ut Apogeiis sit grad. 0. min. 26. sec. 37. propter umbram in inferiore pinnacidio contractam ad digit. 3. lin. 5. part. 8. Perigeiis verò grad. 0. min. 31. sec. 6. hoc est, præcisè prorsus tantâ, quantus Sol etiam Perigeiis, propter umbram similiter contractam ad digit. 3. lin. 1. part. 6. Id mirabere, mi HOR TENS I, sed ego quidem non video posse errorem magnum subesse. Expendès ipse omnia, & si quid vitij, discriminis que obseruando agnoueris, pro tuo candore admonebis. Iam, ut vel vnum Exemplum habeas diametri per umbram variæ apparentis, provt Sol decliuis, aut sublimis euaserit, Ecce, verbi causâ superiore Iulio, ac die 12. manè, Cum Sol foret altus 3. grad. Umbra ipsius in prædicto inferiore pinnacidio fuit digit. 3. lin. 3. part. 6. vnde colligitur diameter grad. 0. min. 28. sec. 52. Alto verò Sole grad. 5. umbra fuit digit. 3. lin. 3. part. 0. Alto grad. 8. umbra digit. 3. lin. 2. part. 8. Sicque deinceps donec à 15. circiter gradu altitudinis, ac in ipso meridie umbra fuit digit. 3. lin. 2. part. 4. Missum autem facio incrementum umbræ eadem proportione à meridie factum, cum & vespere antecedente, alto Sole grad. 3. fuit similiter umbra digit. 3. lin. 3. part. 6. Sicque rursùm diameter Solis fuisset grad. 0. min. 28. sec. 52. Ad-hæc ut exemplum etiam habeas variatæ Lunæ diametri, provt vel secundum umbram spectatur, vel secundum nudum obtutum; idque in diuersis lucis gradibus; Ecce cum die 24. superioris Iunii, hora 2. matutina, Obseruassèm eadem ratione diametrum Lunæ decurtatam grad. 0. min. 18. sec. 42. propter umbram digit. 4. lin. 1. part. 0. Integram verò grad. 0. min. 28. sec. 36. propter umbram digit. 3. lin. 3. part. 10. (Refero autem bona fide, cum Luna inter Apogeiū & Perigeiū media, videri debuisset diametri dimidio minuto circiter maioris: sed nimirum in Plenilunio obseruari potest exquisitiùs) cum id, inquam, sic peregrissèm, vsurpauī Radium, ac in eisdem tenebris seu ante natam Auroram, & cum sola Lunæ respectatæ lux transversum afficeret oculos deprehendi diametrum eius, decurtatam quidem grad. 0. min. 26. ¹/₆. Integram verò grad. 0. min. 38. Cum postmodum autem Aurora cœpisset inclarescere, obseruavi decurtatam grad. 0. min. 25. ⁵/₆. Integram grad. 0. min. 36. ²/₃. Rursus cum dies foret omnino iam clara, decurtatam grad. 0. min. 24. Integram grad. 0. min. 34. ²/₃. Iterum cum exortus Sol versaretur adhuc inter vapores satis densos, decurtatam grad. 0. min. 23. ¹/₅. Integram rursus grad. 0. min. 34. ²/₃. Denique cum Sol foret iam nitidissimus, & dies clarissima, decurtatam grad. 0. min. 21. ¹/₆. Integram grad. 0. min. 33. Obiter heic adnota, quod dicere oblitus fueram, Diametrum ipsius-met Solis inter vapores existentis, & in altitudine grad. 3. tum cum per umbram exhiberetur

beretur solum grad.o.min.28.sec.52. obseruatam fuisse eodem Radio grad.o.min.33 $\frac{1}{4}$

Ex his iam pernosces quid tibi Morinus significare voluerit, neque opus est aliquid adiciam circa rationem, quam exigis huiusmodi apparentiarum. Illæ nimirum aliæ sunt, quam ipse perscripserit; & cum huiusmodi sint, ratio tibi est abundè perspecta. Quippe & ratiociniis tuis in Dissertatione mecum instituta id debeo, vt me suspicio eius ipsius, quam in prædicta Epistola expressam habes, subierit. Cæterum de Morino nostro nihil aliud dicere possum nisi quod vir optimus est; de eius opinionibus, deque assentatione, aut potiùs veneratione, qua illas prosequitur, quid dicendum sit, ipse satis nosti. Delectauit me plurimum, quod perscripsisti de Instructione Naucleris vestris tradita, vt possint in India, aliisque locis Eclipseis Lunæ obseruare. Delectauit etiam optimum Fabricium, qui procurauit per Generaleis Religiosorum Ordinum subditis sibi Religiosis, qui peregrinantur, degunt-ve in illis Regionibus, idem muneris demandari. Porro quoniam Instructio illa typis, vt ais, excusa est, per-gratum nobis facies, si curaueris illius Exemplum ad nos transferatur. De Schickardi scriptis nihil prorsus audio; sed nempe longum iam tempus est, ex quo ne noster quidem Diodatus à Berneggero aliquid habet. Nosti quæ sint earum Regionum, viarumque impedimenta. Benè Deus fortunet omnia, Tu benè Vale, mi HORTENSI, ac me amare ne desine. Illustris Fabricius te multum salutatur, prosperaque omnia tibi apprecatur. Scribebam Aquis-Sextiis in illius Ædibus, Eidibus ipsiis Februariis, M. DC. X X V I I.

Viro incomparabili GALILEO GALILEI, Magni Ferruriae Ducis Mathematico,

PETRVS GASSENDVS S.

A Deram nuper Aquis-Sextiis, GALILEE Clarissime, Præstantissimeque Virorum, cum Inlustri Pireskij nostri *господину*, germanus tuas accepit literas, & quanta mei mentio facta abs te fuisset, ostendit. Et confestim quidem gratitudinem testaturus ad te scripsissem; sed partim, quæ ad manum erant negotiola inturbantur, partim desiderium, ac spes agendi coram gratias continuât. Constitueram videlicet hoc ipso anno te conuenire, inarseratque animus, cum significatum à Diodato est, grauem morbum ætati iam ingrauescenti superuenisse. Quare apparato comœtu de die discessus deliberabam, cum ecce renunciatum est itinera omnia terræque, marique sic occupari milite, vt sine magno discrimine penetrari istuc non possit. Id vbi confirmatum est, ac bona sorte simul accepi te ab eo morbo conualuisse, sic nutare cœpi, vt tandem præstabilius censuerim differre adhuc in paucos menses meam versus te profectioem. Accessi interea ad hanc Ciui-

tatem & discessuro Lugdunum Veredario paucos hodie versus exarare placuit, qui Rossio, Cognatòque tuo, optimis viris commendarentur. Accipies proinde & valere me, & gestare semper in mente, medullisque intimis memoriam iucundissimam, ac venerationem tui. Quantum verò putas id doleo, quod commemoras quòdque à Diodato iam acceperam, oculorum altero te fuisse orbatum? Sed & quantæ putas id mihi consolationi vertitur, quòd perspectam animi tui moderationem habeo, neque hæreo, quin solitâ, hoc est inuictâ constantiâ casum istum admiseris, tanquam nihil à conditione humanitatis passus alienum? Et versetur etiam alter, qui superest oculus in simili discrimine: cogito tamen te ad hanc quoque iacturam leniter ferendam esse paratissimum; quippe sic affectum, vt quocumque te, vel Natura, vel Fortuna adegerit, lubens, lætusque consequaris. Nosti nimirum quantum præstet sequi volentem, quam trahi inuitum; & patiendi necessitatem consensione potiùs lenire, quam repugnantiam exasperare. Te verò præsertim consentaneum est ad omnem euentum, compositum esse, qui es iam pridem aduersus Fatum tantopere exercitatus; quemque vix vllum telum ferire, quod non fuerit præuisum, potest. Quæ cæcitas certè instare videtur, non ex inopinato contingeret; neque sic mœrore afficiet ob hebetatam corpoream aciem, quam voluptate recreabit, ob superstitem perspicaciam mentis. Accidat enim; futurus tamen & habendus es, quasi alter Appius, quo inter Romanos nemo oculatior; aut quasi alter Democritus, quo (seu verum, seu fictum sit quod de cœcitate eius dicitur) nemo inter Philosophos solertiùs, ac penitiùs naturam rerum introspectit. An fortè etiam non cogitabis præter hoc spoliolum, quod nisi aliud, saltém mors sui faciet iuris, superfuturos oculos immortalitatis luce corruscantes? Videlicet fieri non potest, vt extinguantur, aut intereant fœlices illi oculi, quibus primis concessum est tot res mirandas conspiciere, & conspiciundas exhibere. Verùm consisto; ne candorem, modestiamque summam offendam; addoque solum esse, quod doleam, nisi te lumine utroque res discernentem conuenero. Quippe tecum communicare in animo erat præter cætera non contemnendum Paradoxum, *Quod aperto licet oculo utroque, altero tamen solum videamus visione, quam distinctam vocant.* Sed quamquam non possis ipse explorare, quæ experiundo mihi contingunt; habebis tamen facilè cæterorum experimenta; & vel ex solo parallelismo motus oculorum tibi cognito conicies, opinor, opinionem hanc videri planè necessariam, Et quæretur quidem fortassis quid alter præterea oculus moliatur; verùm constabit illius axem sic relaxari, aut retrahi, vt planè prorsumque otietur, & Naturæ ductu ex oculis duobus illius axem dirigi, qui valentior extiterit; vt solent membra gemina inæqualis esse virtutis.

Plura, Deo volente, coram: Interea nihil adicio circa dolorem quem concepisti ex immatura Optimi, Nobilissimique Pireskij morte.

motte. Sanè is summo quidem studio bonos, literatosque omnes qua Orbis patet, complectebatur; sed te vt primas in iis tenere arbitrabatur meritò, ita imprimis & suspiciebat, & prosequeretur insigni affectu. Consciussum ipse quid tui causâ procuratum voluerit; quàm vehementer institerit; quàm obtinere non desperarit. Et quamquam fortassis id tibi, qui es ingenti animo præditus, ἀδιάφορος fuit: saltem illius erga te mens esse non potuit ardentior; nec per cum steterit, staturum-ve fuit quin maxima cum libertate tranquillitateque degeres quod superest æui. Me quod attinet, ipse te superiorem longè hisce casibus, insultibusque Fortunæ duco; istamque sedem habeo, non instar infausti cuiusdam exsilij, sed instar optatissimi, fortunatissimi que secessus. Quasi verò cordati viri quidquam ampliùs desiderent in medijs Aulæ fluctibus, tumultibusque Ciuitatum, aut quasi tibi in hac ætate possit aliquid esse dulcius, quàm procul abesse à prophana turba, quæ quasi bellua multiceps nihil verè humanum sapit; nihilque, præter simulationem, inuidiam, perfidiam, cæteraque id genus spirat. Isteic proinde contentus viue, & quantum licet fœliciter, Vale. Massiliæ III. Eid. Octob. M. DC. XXXVI.

*Principi Magno, Sapienti, Bono,
LVDOVICO VALESIO, Alensi
Comiti, leuioris Equitatus per Gal-
lias Magistro, & Gallo-Prouincia
Pro-Regi,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

MAGNE PRINCEPS, Commuto locum, Deo propitio, valetudine commutata. Haud est verò fas te in salutato stationem hanc deferere, in qua te præeunte fui constitutus. Discedere nempe teneor Aquas-Sextias, ne Abbas Campinius larcis repetat, quin salute coram accepta, salutem ipsi referam præfens. Et plenum quidem robur non est: sed vireis fortassis acquiram eundo. Spero certè abundè fore, vt ad te breui redeam, ac præfertim si vel Brinoniæ, vel Belgenferij fueris, vbi adfuturus speraris. Spem aliunde fecit optimus Antistes, is nempe in cuius δόκιμος versaris, fore vt te etiam conueniat ab Assumptione Dei-paræ. Fecit & Belrecullius, eximium illud Iuenum decus. Vtinam publica negotia illis, mihi que fœlicitatem, hoc est augustissimam simul, ac iucundissimam tui consuetudinem non inuideant. Retulit nuper Robertus meus quantâ excepisses lætitiâ alterum illum Præfulem à partibus meis futurum. Non hæreo etiam, quin ipsi semel, iterumque adeunti te testatum esse volueris quàm sit rem tibi facturum gratam. Faxit Numen, vt ipse olim non intestatum faciam, quàm tu me sponte obstrinxeris, quàm ego iure euaserim tuus. Quod spectat certè ad id negotium, ecquid fausti non ominer, quòd fœlices tuæ

intercedant manus? Sex Primarij Viri sunt, quorum suffragiis res peragenda: debetur autem reuerentiæ augusti tui nominis, quòd conciliatis quatuor, sim iam duobus votis superior. Et ex cæteris quidem duobus, alterum deprecari nefas, nimumque est, quòd ipse illi tuam deposcenti gratiam fauere detractaueris: quid verò alter tibi Parisiis responderit, mihi non constat. Id quidquid sit, maximum fuerit, si priusquam inde discedas, Vicarium accersueris, qui Sede vacante suo vtetur iure. Tametsi enim fortè reponat se iam alij fidem dedisse, aut vt det literas habuisse; exigere tamen ex eo poteris, vt quantum per fidem licebit graue non ducat, vel tui causâ symbolum in me suum conferre. Scilicet nullus dubito, quin suæ spontis adhuc sit, & fore confido, vt Electus Præsul libertatem ipsi plenissimam faciat. Recepit quoque præclarus ille, quem primo loco memorauim, suis agere literis, vt conspirantem illum efficiat. Quid verò non euenerit, si ex desiderij tui testificatione accesserit pondus? Vide, OPTIME PRINCIPVM, quantum mihi de te polliceor. Temerè sanè, si me spectem; sed licentia tamen non illicita, si indulgentiam illam tuam, quæ reddidit iam pridem me de tua bonitate securum. Viue semper fœlix, & Superis charus, ac benè, imò optimè Vale. Draguiniani in ipso discessu III. Kal. Augusti, M. DC. XXXIX.

E I D E M.

MAGNE PRINCEPS, Iterum quidem te interpello; sed interpello tamen volentem. Nempe conquestum te memini, quòd ad te non sapius, & Latine literas darem. Tametsi verò negotiis nunc distineris oppidò magnis; emergit tamen, vel potius constat semper animus liber, solè que inter classica, etiam Euterpes tibias audire. Paucis aliunde volo iam te; quoniam sum ad te breui rediturus. Occasionem fecit, qui hac iter faciens literas vltro ad te accepit. Is Corculi illius tui magnum agit Vicarium; estque in ipsius Ecclesia benemeritus, notusque Præcentor. Cum verò me impensè amet, exoptetque meum negotium pro votis tuis succedere; satagit ipse quoque illud pro sua virili promouere. Et quoniam accepit eum virum, de quo scripsisse commemini, abs te, vt eius quoque suffragium euincatur, accitum iri; ideò insinuanda tibi verba censuit, quæ ad institutum non parum conducant. An-non patiere, OPTIME PRINCEPS, vt illa tibi suggerat, quando mea res agitur, quæ est tibi maximè cordi? Maior est profectò humanitas tua, maior benevolentia, quàm vt audire lubens detractes. Agnosces porrò virum alioquin cordatum, ac omnino dignum, quicum sermones conferantur. Excusationem nullam subtexo, quia nullam abs me exigis, sed vis candidè, & quod non promereor, penè familiariter agi. Fortunet Deus consilia tua, teque sospitem diu seruet. Vale. Dabam Dinæ, III. Kalendas Septembris, anno Salutis, M. DC. XXXIX.

E I D E M.

E I D E M.

MEm, MAGNE PRINCEPS, quàm debeo tibi gratias vberes agere, ob tam profusam beneuolentiam! Scripsisti ad meum Præfulem, vt significares quid Regi placeret; vt sponforem præstares te posse à promissis illum resiliire; vt innueres te experiri, quid tui causâ facere vellet; vno verbo, vt illum mihi, cæterorum instar quæreret fauorem. Quonam interea, Deum immortalem! dicendi lepore es vsus? Quos stimulos non adhibuisti, vel infixisti veriùs? Quos ad persuadendum, quod intenderas, rationis neruos non contendisti? Dicam ingenuè visus es mihi factus te ipso superior, nec potui mihi non gratulari, ac fœlicitati magnæ vertere, quòd te eum gesseris mei causâ! Habebam certè iam alia: sed hoc habeo nunc argumentum incomparabilis bonitatis, quòd non potuerit etiam in caput coniunctissimum esse comparatior. Faxit Deus ter-Maximus succedant tibi prosperè omnia, & cum impar sim, qui grates rependam, ipse *ἀδελφὸν* meam suppleat infirmitatem. Erit porro, OPTIME PRINCEPS, cur admirare virum illum nescio qua ex causa ita obriguisti, vt cautè Maresia fuerit inflexilior. Alium certè neminem noui, qui non statim dedisset manus, nec puto quemquam esse Mortalium ita natum iratis Gratiis, vt vel audito nomine tuo non euasisset obsequentior. Misit ipse statim consultum ecquidnam responsurus esset: sed ad illum nempe cuius interest, vt votis tuis non fiat satis. Et videbis sanè, cum responderit, vt dare non ausus repulsam perspicuam, hæere tamen se insinuet quo retrahere pedem possit. Ita penè iam egerat circa obstrictam tibi fidem; detexi enim quo artificio adniteretur facere fucum, vt quasi Proteus deluderet, elabereturque, quæsito prætextu. Rem totam perscripsi ad nostrum, si dicere liceat, Campinium, subnotauique compedes aureos, quibus ille vinctus tenetur. Indicaui etiam tam illi, quàm præclaro Marescoto, quid facto opus existimem, vt sui vel nolens deditioem faciat. Noui quippe eum nihil æquè, ac fauoris tui iacturam extimescere, sed vt te habet Principem bonum (qui profectò es optimus) ita te esse procliuem putat, qui & verba accipias, & excusationem quamcunque admittas. Quare si innotuerit te, non sine indignatione tergiuersationem eius excepisse, displicuissèque quòd noluerit saltem Maiestati Sacræ obsequi: haud-dubiè deuictus coram te procumbet. Quia verò & tuam, vt mihi videretur, dedecet Personam, & ille se dignum non præstat, cui ipse id significes, congruere magis visum est, vt Marescotus, cui is aliunde plurimum confidit, rem exsequeretur. Vocauì quoque Ber-villam, amicissimum scilicet caput, in partem quandam operæ, ratus per-grata fore omnia, quando & de me agitur, & de testatione tuæ voluntatis, quam irritam fieri non est consentaneum. Tu igitur quidquid id est, æqui, bonique sic consule, quasi ipse ad quilibet de te audendum me animâris. Vale, PRINCEPS

OPTIME, & me amare desine nunquam.
Diniæ IV. Eid. Septemb. M. DC. XXXIX.

PETRVS GASSENDVS
BORIENÆO SVO, S.

Micorum Candidissime, reddidit mihi hesternæ luce tuus famulus tertium Epistolium. Occupatissimus cum forem, non vacauit extemporaneam responsionem cōscribere; is verò recepit se illam circa vesperam quæsiturum. Non rediit tamen; quare ne illam nimis retardatam causeris, mōx expergefactus calamm arripio. Sed hem! mi Amice, quàm appositè famulus ingreditur limen, excusationem ex eo texens, quòd heri ad te reuerti non debuerit. Ne heic ergo illum diutius detineam, ago paucis immensas gratias ob singularissimum affectum: Quantum certè tibi debere me sentiam, ipse, qui me nosti, conicere potes. Virum hætenus non conueni, quia ex quo ipse discessisti, pomerij sineis egressus non sum. Accepi aliunde locum heri fuisse peruulgato versui, ac interpretationibus, ob quam sibi aselli sui iacturam Martinus creauit. Quamprimum tandem & potero, & licebit illum inuisam; quoniam & debeo, & tu hortaris. Exspectat adhuc doliolum, virus haud-dubiè, non vinum hausturus. Vtinam ex fago comedere vellet; sed alexipharmacum non curat. Commiseram huic nudius tertius vnde imposturam conuelleret de claudio in me pedibus non eunte. Quid fidei factum, nondum comperi; hodiernus dies fortè docebit. Multa haberem præterea; sed quia adscribere non vacat, vnum quod lubens intelliges, subiicere animus est. Accepi nempe literas à Principe ter-optimo eidibus huius mensis datas; ex quibus quia Latinæ sunt paucos excrispisse versus non pigebit. *Nepotis, inquit, ad Antistitem tuum missi, reditum exspecto, cuius contumacia tantis à me machinis oppugnabitur, vt supplices, & victas manus cogamus eum tenere. Cunctator Naturâ meditatatur aliquid, quod votis respondeat meis. Fortassis sodalium nobis vota conciliat, vt confecto negotio gratior ad me accedat.* Sunt plura, sed heic modus esto. Tu benè Vale Amicorum decus. Ex Museolo XIIII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.

Principi Magno, Sapienti, Bono,
LVDOVICO VALESIO, Alensî
Comiti, lenioris Equitatus per Gal-
lias Magistro, & Gallo - Prouincia
Pro-Regi,

PETRVS GASSENDVS
Εὐχαρίστη.

MAGNE PRINCEPS, Redit ad te de-
mum Antistitis Nepos, literasque defert,
in quas penetrare, piaculum mihi, ac Religio
est.

est. Vereor tamen ne possis de me Euripideum illud vsurpare.

Μάγνης ἄριστος, ὅστις εἰργάζηται καλῶς,

adedò visus sum ad te scribens rem ipsam acu tetigisse. Perspicies ipse quidquid id est, & si sit fortè aliqua Sphinx, Campinius tibi OEdipus erit. Hoc testari possum, internuncium tuum sese generosè gessisse, ac esse cur in eo agnoscas animum planè obsequentem. Est etiam quamobrem fidem illi habeas, cum referet ecquid-nam causæ remoram tantam iniecerit. Iuuabit hoc quoque, vt intelligas quid in recessu conditum lateat, ac vbi rem pernoueris, id agas pro more, amoréque erga me tuo, quod expedire videbitur. Me quod attinet, longè absum, vt quidquam præscribam, aut insinuem; quando tua illa solertia grandiora omnia, & vt sic dicam, magnificentiora prouidet, ac præstat. Certè hac ipsa occasione fecisti ipse non rogatus, quod ne in mentem quidem mihi occurrisset; ac tamen occurrisset, nefas duxissem, aut sperare, aut abs te exigere. Ita efficis, vt de te dicere idem liceat, quod de Gratiano Ausonius, *Spem superas, cupienda prauenis, vota prauenis, quæque animi nostri celeritas Diuum instar affectat, beneficijs præuinitibus anteceditur, præstare tibi est, quam nobis optare velocius.* Heinc nihil mirum, si sentiam me tanta hac beneficentia non onerari, sed opprimi: & (quod durum est animo gratitudinem profitenti) peruideam nullam temporis longinquitatem sufficere, vt quas debeo gratias debitè persoluam. Hisce si addas immensam illam beneuolentiæ restitutionem, quam expressisti nuperis tuis, iisque Latinis literis; quid superesse animi putes? Est sanè cur contraham vela; est cur non modò fileam, sed etiam planè obstupescam, scilicet non minorem gloriam Mnemosyne tibi, quam Bellona parat; quando Viris quoque studiosis, umbraticisque præripis palmam. Vis dicam quid contigerit? Reuocauit mihi in mentem mellita tua Epistola quod Carolus IX. Auus ille tuus, Regum generosissimus, ad Petrum Ronfardum carmine perscripsit; at displicuit tamen me eum non esse, qui polliceri idem possim, quod Coryphæus ille Poëtarum. Quippe si prodire quidpiam ex me posset, quod genium haberet, vnde viueret, scripta ad me tua intexerem chartis non igne, non ferro, non vetustate abolendis. Quam-putas quoque displicuit non posse me Senecæ instar, Epicurum imitari, qui ad Idomeneum scribens, rigidæ tunc potentiæ Ministrum, & magna tractantem, (ita loquitur Seneca) *Si gloria, inquit, tangeris, notiore te Epistola mea facient, quam omnia ista, qua colis, & propter qua coleris.* Pergit autem ille, *Nunquid ergo mentitus est? quis Idomeneæ nosset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? Omnes illos Megistanas, & Satrapas, & Regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, obliuio alta suppressit.* Et postea, *quod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili; habeo apud posteros gratiam; possum tecum duratura no-*

Gassendi Epistolæ.

mina educere. Neque verò ipse quoque Seneca mentitus est, quando suis Epistolis ignotum aliàs Lucilium ad nos vsque, & porrò transmisit. Enim-verò, cum is non sim, qui talia spondere, aut præstare valeam, neque profectò tu is es, qui timere debeas, ne tanta tua virtus tradatur vnquam obliuioni. Cæterum quod tuo illo stylo in quo grauitas sententiarum cum elegantia verborum certat, nescio quid duriusculum lenias, id dignum sanè tua comitate, ipsèque planè aggressus sum, qui sciam dumtaxat laruam laruam, & simiam simiam dicere. Qualiscunque sim; fœlicem me habeo, quòd tu dignaris amare me. Perge id agere, & Vale. *Diniæ XII. Kalendas Octobris, M. DC. XXXIX.*

Commendatio Extemporanea,

Contendunt ecce in Italiam per-eruditi iuuenes Baptista Baillius Normanus, & Ludouicus Derodo Delphinus; & quia inuisum non præteribunt maximum illum Galileum, quem affari vt coram possint, peregrinationem præsertim suscipiunt, idcirco sciant se maximum operæ-procurum esse facturos. Videlicet Virum conuenient, famâ super Æthera notum, & quo alium non extulit ætas hæc nostra gloriosiore. Quippe tametsi Orbis terrarum laudatis Virorum inlustrium scriptis, factisque circumstrepit; horum tamen omnium memoriam silentium altum breui inuoluet, nomen, quod ille Cælo inscripsit, donec Cælestia curæ erunt, apud Homines perennabit. Quæso Præclaros Iuuenes, salutem meo nomine dicant; ac persuasum habeant inuidere me, quòd vnà adire, Virumque complecti perinde non liceat, obstantibus fatis. Apprecor illis faustum iter, Aquis-Sextiis raptum, *XVI. Kalendas Nouembris M. DC. XXXIX.*

PETRVS GASSENDVS BORIENÆO SVO, S.

Debeo multa, persoluo pauca; sed satius est aliquid demum, quàm nihil omninò reponere. Perspectum habeo quidquid tibi mei ergo contigerit: non fuit verò id tibi ferre quàm mihi audire ingratius. Te scilicet amoris candor facere potuit alacrem, me quòd causam præbuerim, non potuit angor non occupare. Hoc vno sum nomine fœlix, quòd tu me nec ignarum habes, nec inimicem tanti tui affectus. Vtinam liceat, quantum me tibi deuinctum agnoscam, opere testari. Spero saltem fore, vt olim meminisse ista nos iuuet; vbi mutuò in apricis illis, viridariisque fabulabimur. Vale interea, ô candidum, & dulce Amicorum Decus. Aquis-Sextiis Non. Nouemb. *M. DC. XXXIX.*

I LVDOVICO

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

QPTIME PRINCEPS, En redit Campinius abs te, nec defert tamen literas, quas receperat abs te postulare. Eæ sunt, quas pro tua illa incomparabili bonitate conscribere dignatus es ad Grassensem Episcopum, An-non boni consules, si quas ille oblitus est, exigam iam per famulum, quando ipse nequeo te coram adire? Consules haud dubiè, mèque eum habebis, quo obsequentior non deuinxeris, neque obseruantior tui. Vale IX. Kal. Febr. M. DC. XL.

E I D E M.

Scribere nolui, sed ire ipse: obstitit tamen nescio quod fatum. Id perumpam Deo propitio, nec longas sanè moras heic traham. Utinam interea valeas optimè, ô & dulce Decus, & Præsidium nostrum. Diniæ, ex Musæolo XVI. Kal. Maias an. Sal. M. DC. XL.

E I D E M.

Est sanè, quòd me non iam moræ, sed morositatis accuses: nisi accipias quid remoram mihi iniiciat, vnde excuses. Mouit scilicet Præsul noster quietis impatiens camarinam, quæ vt clarescat, Collegæ omnes enixè obtestati sunt, ne videar subito discessu deserere communem causam, ac vireis quidem omneis explicui, vt bonus illè præter Statuta, vsûque Ecclesiæ nihil attentaret: verùm nihil profeci, in eoque iam sumus, vt prouocationis auxilio vtamur. Mittimus proinde quæsitum iusta Appellatoria, quæ vbi lege agentes impleuerimus, nihil crit, quòd me deinceps detineat. Vale interea, PRINCIPVM DECVS; & me, quod facis, æternùm ama. Diniæ ex Musæolo VIII. Kalendas Maij, M. DC. XL.

An-non pro tua bonitate patière salutem abs me Optimo Bervilla dici?

E I D E M.

Præter omnem profectò spem rescribò ecce, nec iam aduenio. Quippe non rescripsi per complureis dies, qui discessurus in singulos fui, & non discessi tamen, quia in singulos subnatæ sunt variæ resistendi causæ. Qui eas subtexit is ipse fuit, qui priores texuerat; sed technis illius breui finis fiet. Vtcunque fuerit, expecto solùm τοῦ ἀγαθοῦ ἀγίου aduentum, ipsòque propitio vela tandem faciam ἐν τῷ συμπαρουσίῳ τῶν ἡμερῶν ἡ πνευματικῆς. Ita & officio erga Deum fungar, nec deferam Fratres, qui id expetunt, vt simus ἀπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τῷ αὐτῷ & non suberit cur deinceps discedam abs te ante ipsum חזקתו בארץ חסדו. Sospes in-

tereà esto, ac Vale. Diniæ ex Musæolo XII. Kalendas Iunias, M. DC. XL.

Salutem semper plurimam, quantum per te piciet, Bervilla dico.

Verè Pio, Docto, & Amico Viro
ATHANASIO KIRCHERO
è Societate IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

REDUX in hanc urbem, Optime KIRCHERE, literas accipio abs Naudæo nostro, quibus salutem nomine tuo, vt semper solet, plurimam dicit. Non possum verò me continere, quin ad eum rescribens schedam hanc seponam, qua grates iam toties debitas rependam. Eram quoque vltro ad te perscripturus quod à me diebus proximis circa variationem Magneticæ acus obseruatum fuit. Nempe Valesius noster scripsit se tibi significasse eius libelli argumentum, quo fides est facta in Anglia variationem hanc decreuisse. Conieci autem fore, vt lubens ex literis meis addisceres, si quid eius rei haberem in promptu. Cum primùm ergo admonitus obseruationis Anglicæ fui, reuocaui statim in mentem obseruatam mihi Parisiis variationem longè minorem, quam Authores eam præscripsissent. Memini quoque illam Diniæ, Massiliæ & in hac ipsa Ciuitate nunquam posterioribus annis eò potuisse pertingere, quòd prioribus peruenisse noram. Quare & rem sum facile persuasus, & parùm abfuit, quin mei me pudoris suppuerit, qui inuariatam variationem habens, meæ culpæ adscripsissem totam obseruationum varietatem. Re communicata cum eximio illo Iosepho Galterio, Valtetæ Priore, qui-cum, mecumque aliàs penes nostrum Peireskium, τὸν μαθητήν, es conuersatus, non est ille quidem perinde adensus, sed dignam tamen rem censuit, quæ à nobis exploraretur. Cum ipse verò vix iam à morbo diuturno conualesceret, incumbendum mihi præcipuè rei obseruandæ fuit. Peregi autem tam intra ædeis, quas ille iam inhabitat, & in quibus recens Meridianæ lineæ ductæ sunt, quàm intrâ alias, quas iunior incoluit, & in quibus lineæ ante triginta annos supra pavementum exarata adhuc conspiciuntur. Ne longum verò faciam. Dorelseus quidam tum Professor Philosophus, & Arelatensis postea Ecclesiastes variationem in hac Vrbe ante annos prope quadraginta censuerat esse graduum nouem. Ipse Galterius non longè post deprehendit Dorelseum acu non satis proluxa vsum, nec lineam ipsi habitam ex intersectione cum vmbra perpendiculi Azimuthum referentis ad obseruatam interca Solis procul à Meridie versantis altitudinem supra Horizontem, quæ est profectò Methodus omnium optima semper visa. Quamobrem cautiones quas decuit, adhibuit, ac obseruauit variationem consistere infra gradum septimum, breuèque peruidit
ne

ne attingere quidem sextum. Superueniens ego ab annis circiter duobus supra viginti, certus propè fui variationem non excedere quintum gradum. Re consequenter, & repetitis obseruationibus, exploratâ deprehendimus variationem paulò minorem gradibus quinque, definitamque gradibus quatuor cum dodrante habuimus. Hac præoccupatione ducti (neque enim fateri pudet) nihil deinceps hæsimus, quin variatio huiusmodi pro constanti habenda foret, vnde & oscitantius mentem deinceps aduertimus, & si quid incongruum apparuit, meræ negligentia attributum fuit. Sanè cum ante quatuor annos obseruarem Massilia proportionem umbræ Solstitialis ad Gnomonem, & Meridianis lineis ductis Pyxidem amplam, accuratèque elaboratam applicarem, memini sæpius conquestum me quòd variatione Magnetica tertium gradum non superante, non duxissem lineas satis exquisitas. Nunc verò quid putas abs me obseruatum? Nulla fuit profectò Meridiana linea cui acus variè applicita peruenit ad tertium gradum. Ac in aliquibus quidem constitit ad duos cum semis, visa est etiam aliquando non peruenire prorsus ad duos; verum applicita ad lineam, quam habuimus maximè tritam, quæque est adhuc maximè omnium ex antiquioribus conspicua, duos omninò gradus exhibuit. Adnixus est optimus Senex id cognoscere etiam ipse, ægréque demum fidem adhibuit, cum tam procul à quinto gradu resistere acum contempexit. Atque hæc sunt tandem quæ te scire volui, ne si cum fortè plures aliunde obseruationes habueris, tessera mea desideretur. De causa nihil adhuc potui, quod satisfaciat, cominisci, tametsi variè versauerim, & Copernicanam anticipationem, & Gilbertinam verticitatem, & Keplericos nucleos, & Democriticos hamulos, catenulasque, & alia id genus oppidò quàm multa. Exspecto quid censueris ipse, qui præter insignem solertiam perfecisti haud-dubiè experimenta longè plura. Vale, Aquis-Sextiis, v. Non. Jul. M. DC. XL.

Clarissimo, & Doctissimo Viro FORTVNIO LICETO, in Bononiensi Academia Philosopho Eminentissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Deliberandum diu non fuit, FORTVNIO LICETE, Vir Eximie, an accepto tuo de Quæstis libro, deberem ad te scribere; cum tu me in eo sic obstrinxeris, vt planè oportuerit meum erga te gratitudinis affectum testari. Quippe, &c. Aquis-Sextiis Eidibus Augusti, anno Salutis M. DC. XL. *Habetur sub Titulo, de Apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, Epistola.*

Gassendi Epistolæ.

PETRVS GASSENDVS,
NAVDÆO SVO, S.

Sesqui-mensis est, mi NAVDÆE, ex quo ad Licetum scribere occipiens, dedi ad te literas, quibus me breui transmissurum quidquid scriptum foret, spem feci, &c. Aquis-Sextiis, Eidibus Augusti, M. DC. XL. *Exstat ad calcem superioris.*

Clarissimo & Doctissimo Viro HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ecquem me virum habeas, Virorum Humanissime, qui semel, iterumque prouocatus, nihil respondeam, & vix iam tandem post tertiam interpellationem aliquid reponam? Scilicet annus prope est, ex quo me beare tum literis tuis, tum libelli egregij *De Solidorum grauium naturali motu*, Exemplo voluisti. Menses quoque non multi sunt, ex quo aliæ literæ tuæ ad me peruenerunt, & dies perpauci, ex quo tertiæ, quæ cum Exemplo alio eiusdem libelli fuere destinatæ. An-non proinde iure succenseas, quasi aut ego insolescens, tantam humanitatis tuæ testificationem parui fecerim; aut obtorpescens non potuerim diligentia hac tanta excitari? Ego verò, Præclare Vir, torporem in me pudendum agnosco, & cui nisi pro tua illa bonitate eximia ignosci non debeat: Cæterum enim, quàm mihi caræ literæ tuæ fuerint, quàm cara tua munera, non est mihi dicere promptum. Sed res nimirum ita se habuit. Literas tuas semper accepi aut in itinere, aut in ipso ad iter faciendum procinctu; & cum semper in primum otium responsum distulerim, effectum est, vt vel nancisci parum otij licuerit, vel aliquid semper interuenerit, quod aliò traduxerit curam. Nunc etiam parum omninò abest, quin huc appulsus, occasionem ad te scribendi prætermittam; adèd promptum reditum parat Princeps, Pro-Rexque optimus, quicum accessi, & quicum nuper, cum iam Tolone discessissem, postremæ tuæ redditæ sunt. Ne committam tamen, vt diutiùs officio deesse conuincar, hæc conscribo (raptim licet) & commendaturus sum, vt ad te mittantur quam-primùm. Doleo nimirum, quòd paratæ hesternæ luce non fuerint, cum Veredarius hæc iter fecit. Imprimis autem gratias tibi, quantas possum maximas habeo, quòd agere mecum literis prior occeperis; quòd me fieri amicitia tuæ participem volueris, quòd xenia etiam contuleris; quòd finem silentio, velut obstinato tuâ constantiâ induxeris. Deinde, quòd rogas ecquid de libello abs te transmissò sentiam; scito me illum suspicere propter demonstrandi methodum specialem. Quippe eximius Galileus, qui eadem proposuit, & plura deduxit,

alia ratione progressus est : Egregius autem vir Balianus propriam aperuit semitam, ac perspicuum fecit posse multis viis ad Veritatem perueniri. Et postulat quidem concedi nonnulla, quæ quispiam fortè abnueret, quòd Naturæ subtilitas hebetudinem sensus non sequatur; quòd contactus retinaculo motus, non videatur vllò momento coæquari liberrimo; quòd perpendicularorum parallelis in similitudinem assumptus non eximat difficultatem; cum velut ex eius suppositione circa hæc nostraria interuallula error tantò proditur magis, quantò heinc magis receditur; ita ex postulatorum concessione tantò possit maior detegi fallacia, quantò motus prolixior (videlicet ex Cælo vsque, aut ad Centrum vsque) vsurpabitur. Enimverò & cohærentia experimentorum illis fidem facit; & consequutio proportionis, qua graua decidentia velocitatis acquirunt gradus. Mirabile certè videatur, si Balianus solo ratiocinio eam proportionem inuenerit, quam primus, quod sciam, Galileus est experiundo assequutus: Et par est tamen ita censere, cum ille adeò inclutus Vir experimenti nec proprij, nec Galileani meminerit. Est mihi porro specialis quidem eam obseruandi methodus, ex descensu puta per aquam, quæ tardatiorem casum faciens, obseruabiliorem reddit per momenta celeritatis acquisitionem; attamen non est cur heic loci quicquam de illa congeram, vt neque de Physicis causis, quas ad explicanda huiusmodi symptomata sum alias commentus. Recipis adhæc te missurum Exemplum duorum Dialogorum, quos præclarus ille Licetus committi prælo mandauerit. Res verò mihi quidem per-grata; sed fronte planè perfricta sim, si cum nihil præ manibus, quod rependatur iam habeam, ausim acceptatione mea tuam prouocare liberalitatem. Memini primis illis tuis habitam fuisse abs te mentionem meæ cuiusdam Epistolæ, quam clarissimus Vir & expendisset, & in opus suum de Quæstionibus dignatus fuisset inserere. Ego tum id opus nondum videram: neque prius vidi, quam Naudæus noster (nostrum appello, quia ad me scribens, te agnitum sibi, amicūque profiteretur) exemplum transmiserit, quod accepi solū superioribus mensibus. Accepta porro occasione testandæ gratitudinis scripsi copiosè ad Licetum: Vtinam verò non præ nimia loquacitate obruerim: adeò multa congesta sunt, quæ circa Problema illud de Speciebus, vmbriisque corporum venire in mentem. Siquidem præter Physicas causas, præcipuorum effectuum, quæ circa Visionis mysterium occurrunt, Paradoxa quoque multa interserui, quæ non-nisi æquum, atque perspicacem, qualis ille est, iudicem sustineant. Memini etiam te requisisse, an superstes esset, & quid-nam rerum ageret celebris ille Medicus Faber. At quia Naudæus significauit plura te de illo Parisiis, quàm ego nôrim, accepisse, idcirco nihil heic adicio, adhortorque solū, vt si paratum

habes id opus, quod titulo subindicasti, id euulgare ne differas; cum seu ille simile quidpiam ediderit, seu suppresserit, tua tibi laus sit integra futura. Videlicet fieri non potest, vt vterque vel in idem collineaueritis, vel iisdem experimentis, iisdem ratiociniis, iisdem ordine, figuræque dicendi vsi fueritis; vt proinde eadem planè sperare ex vtroque liceat. Quod scribis de Viro insigni Iacobo Gaufrido nostrate, quem generosissimus Parmæ Princeps sibi à Secretis esse voluit, fuit longè acceptissimum. Quod verò sperasti eam mihi cum illo intercedere amicitiam, vt quas familiareis exoptas tradere possim literas, scias velim ne ea quidem fœlicitate me esse, vt probare me illi facie, nomine-vè cognitum possim. Quare & licet benè de Viri humanitate coniicio, non ausim tamen rem pertentare, quæ te nihil iuuet, & me nihil aliud, quàm ineptum declaret. Si credas tamen literas quomodocumque profuturas, nihil me respiciam, sed dabo, quàm conducenteis potero, vt in me saltem obsequendi non desideres voluntatem. Vale. Scribebam Antipoli, x1. Kal. Octobris M. DC. XL.

Viro Clarissimo A. F. PAYENO, Iurisconsulto Auenionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

N-non me iure habeas Mortalium morosissimum, in quo ex datis vsque tuis humanissimis literis causari potes tantum morarum? Pudet profectò Baronis nostri Viri optimi pollicitationem, & expectationem tuam iam toties delusam; Pudet varia negotia segnitiem-ve obtendere, vt excusationi prætextus quærat. Quare & præstat vt venia, si indulgentiam censueris, bonitati tuæ adscribatur tota. Spero autem fore, vt etiam condones, quòd iam tam pauca respondeam, cum intelliges me reuerà etiam-num fuisse præpeditum, neque arripuisse calamum, nisi ne Baro inclutus absque Epistolio ad te aduentaret. Quem verò me tandem haberes, nisi hac saltem occasione testarer gratitudinem, quòd me prior conueneris, quòd te amicū obtuleris, quòd mea deprædicaueris, quòd lucubrationum mearum aliquid habere cui inuigilares, experieris? Ac par esset quidem tecum aliqua ex obseruatis communicare; sed non heic mihi illorum copia, qui maturioris reditus spe apud lares omnia deposui. Faciam tamen satis quam-primum licebit; ac ne expectabo quidem donec domum rediero, si quæ niues, & frigora præcipitauerint tantopere, mitescere Cælum non-nihil patientur. Quod de variatione Magnetica rogas, scito illam quoque nobis variam esse; Quippe ante annos triginta singularis noster Iosephus Galterius, Prior, ac Dominus Valletæ prolixiorum contraxerat, fixamque & ratam habuerat graduum sex; quadrante

drante aut triente minus, & cum ante annos viginti vterque simul incumbentes gradu integro minuissimus, habucramus, nihil iam hærentes, ipsam inuariatissimam. Nunc verò postquam noster Valefius Anglicæ illius obseruationis admonuit, mentem seriò aduertimus, deprehendimusque illam vix excedere duos gradus. Id nempe acu applicita tam Meridianis lineis, quæ ante annos xxx. ductæ, indeletæque perseuerarunt, quam aliis recentioribus, quæ demissis semper ad varias Solis altitudines perpendiculis, fuere exarata. Verùm Deo propitio aliàs de his plura. Salutem intereà dico plurimam eximio illi San-legerio, abs quo, & ab optimo Bardio memini iucundissimam nominis tui mentionem factam. Vale Eruditissime Vir, & me vt cœpisti, sic amare perge. Dabam Aquis-Sextiis, 1v. Kal. Nouemb. M. DC. XL.

Viro Erudito, & Amico Sincero PETRO PVTEANO Claudij F.

PETRVS GASSENDVS S.

Nsinuauit Luillerius noster postremis suis literis, adhibuisse te ægrè fidem iis, quæ ad ipsum perscripseram de factis à me circa motum Proiectilium experimentis. Id verò miratus, &c. Aquis-Sextiis, xii. Kal. Decemb. M. DC. XL. *Habetur sub Titulo, De motu impresso à motore translato, Epistola.*

E I D E M.

Moram non traho, Vir Eximie, sed mox obfignatis, missisque, quas peruidebis literis, hæce occipio, vt liberem de proposito Parenthesi fidem. Aquis-Sextis iiii. Eid. Decemb. eodem anno. Quippe, &c. *Habetur ad calcem superioris,*

Erudito, Candido, & Amico Viro D.

IOANNI CAPELLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Aud sanè hæseram, mi CAPELLANE, quin si Luillerius noster communicaret tecum meam illam satis prolixam Epistolam De apparente magnitudine Solis humilis, & sublimis, &c. *Habetur sub Titulo, De apparente magnitudine Solis humilis & sublimis, Epistola.*

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Et hæc etiam vice, per-optime BARDI, redditæ sunt mihi in ipso ab Vrbe discessu tuæ literæ Kalendis Decembribus datæ. Memoras initio scripisse te alias diebus mox *Gassendi Epistola.*

antè præteritis: Ego verò illas ad me nondum peruenisse ægerrimè sero. Repete quæso, ac mente vestiga, quâ illas viâ transmiseris, plurimi quippe redemptas velim, vt quam mentem tuam iis significatam insinuas intelligere, & satis proinde pro mea erga te obseruantia facere possim. Etenim quod de literis abs Clarissimis illis Viris Galileo, atque Liceto, seu conscriptis, seu conscribendis obiter attingis, non capio. Non quòd tu disertè mentem non aperias, sed quòd aperire te viro, qui priores tuas iam acceperit, perspectasque habeat, præsumas. Ac suspicor quidem facere te etiam mentionem illarum, quas ipse ab Augusti vsque Eidibus ad Licetum dedi, quarumque etiam cum nuperas ad te scriberem memini; sed vereor, ne hanc suspicionem faciat desiderium, quo flagro pernosse an eæ literæ fuerint ad Licetum perlatæ. Cum illas enim Romam ad nostrum Naudæum, cuius interuentu Bononiam transmitteret, direxerim; nec rescire quidem in hunc diem potui, Romam-ne vsque, & ad optimi illius amici penetrarint manus. Id mihi fuit consolationi, quòd cum postremis hisce tuis accepi exemplum eorum Dialogorum, quorum mihi spem feceras, quibusque eximius Licetus te intercedente donatum me voluit. Debeo porrò ingentis gratias illi propter donum, tibi propter operam: & cum par sit animo grato mentionem mei nominis eius calamo, ac tuo ore toties expressam excipere; tum id præsertim commemorandum, quòd meam illam Epistolam *de Solis sublimis, humilisque* vmbra iteratò edi vterque voluistis. Est verò cur tibi simul gratuler, quòd talem sis nactus Amicum, qui tibi parteis præcipuas in iis committat Dialogis, quique eximias animi dotis abs te præ summa modestia penè conspultas iacere non sinat. Nempe id saltem adnoto, dum totum librum cursim euoluo. Euoluo, inquam, ne cum teneat ad te quam-primùm rescribere, comprobem me in cognoscendo argumento non negligentem. Tametsi certè per primum otium gratias habiturus optimo Liceto, cogito rem plenius & disquirere, & cum eo conferre; nihilominus tecum quoque, cuius ille personam induit, paucis agere ex officio est. Sed velim pernoscas mihi penitus non innotuisse dissidium, quod inter Viros Clarissimos Licetum atque Claramontium intercedere Dialogi docuerunt. Siquidem neque illius opus *de nouis Astris, & Cometis*; neque istius reprehensionem, vel fando inaudieram. Non potui porrò non ægrè ferre, Viros & magnos, & amicos, eò potuisse procedere, vt bona mutuo verba non audiant; Quippe cum id moris minùs deceat, & professionem Sapientia, & Humaniores literas, quibus vterque efflorescit. Verùm spero rem compositum iri, & Claramontium eadem hasta, qua læsit, vulnus curaturum, ac præsertim cum obseruarit nihil fuisse propterea abs Liceto dictum acerbius. Percurri ergo imprimis opus *de Centro & Circumferentia*; adnotauique magnum Virum pro solita illa sua diligentia nihil fecisse reliquum;

& subtiliter etiam excogitasse plurima, veluti centrum leuitatis in apice leuium, ascendentiumve corporum, & centrum qualitatis neutrius in qualibet Cæli particula constitutum. Percurri & opus inscriptum *de Terra unico centro motus singularum cæli particularum*, obseruauique quod superius insinuatum fuerat, de Terræ globo cum aëre ad vertices vsque montium circumfuso, ecce cum nempe Physicum centrum, circa quod Cælestia moueantur, potiusquam punctum, partem-vel illam circa medium insensilem, id ipsum in hoc repeti, copiosissimæque, & nullo omisso probationis genere, aduersus Claramontium defendi. Percurri denique, & illud *de Regulari motu, minimæque parallaxi Cometarum Cælestium*, animaduerti que Licetum propugnare fulissimè argumenta illa Tychonis de Cometarum motu per circulum maximum, deque per-cxigua illa Parallaxi, ex qua conuincitur non ferri omneis infra Lunam, ut censuit Claramontius. Neque me latuit institutum, quo Licetus innuit fatigisse se demonstrare in opere *de nouis Astris & Cometis* Aristotelis Philosophiam cum Astronomorum experimentis consentire. Optime BARDI, cum redierim solùm heri in hanc urbem in Comitatu Optimi Principis, & Pro-Regis nostri, cœperam hosce ad te versus hoc statim manè exarare. Pluribus prosequuturo adest ecce mihi ex inopinato Tabellarius hac transiens, ac postulans si quid fortassis sit mihi præsto præ manibus. Ego verò ne oblatam occasionem præteream, qualescunque sunt versus, trado, confusus te excusaturum, quòd non modò alteram manum, sed ne iteratam quidem lectionem præ festinatione patiantur. Vale Aquis-Sextiis, Non. Ianuariis, M. DC. XLI.

Ita propemodum se habet hæc Epistola, quòd ipsum-met protographum cum suis lituris consignatum non potuerit huc, nisi memoriter, transferre.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαεάτιεν.

Disco ecce, cum tu accedis; at volens facio, quia te volente. Significabit Robertus meus quid causæ fuerit, cur maturarim, cur ipse posterior discessurus sit. Postulabit etiam abs te meo nomine Epistolum, quòd quia peruidebis esse è re mea, scribes haud-dubiè non inuitus. Quæ consignata volueras verba, resignare non distuli: cognosces autem quemadmodum Viri illustres gesserint morem, Inclytus Galliardus mira comitate, cum tu abires, deuinxit me: id tibi insinuo, ut non sinas meam gratitudinem intestatam. Vale ô DECVS PRINCIPVM, Aquis-Sextiis, IV. Eid. Ianuariis, M. DC. XLI.

E I D E M.

N redeunt ad te Sanitiensis, & Glandatensis Præsules, Roberto meo comitante, ipse discedo heinc Parisios, & ne lareis quidem reuiso. Quid causæ sit, ex illis disces, qui simul etiam enarrabunt, ut omnia se habuerint, ut omnia nobis successerint. Æquum est autem, ut ex me nôris incredibilem animi ardorem, inconcusamque constantiam, qua tui ergò sese gesserunt. Non commemoro autem odium penitus implacabile, quo noster ille semper exæstuat; id cognosces ex Glandatensi, cuius vehementiæ, ac industriæ quantum debeam, non, si vox quidem ferrea sit, non si ora centum exprimere possim. Recepti tibi significandum quid adhuc ex tua desideretur opera; non hæreo verò, quin tu illud tantò exsequaris lubentius, quantò rem tuam ex re mea facis. Nempe id demum superest, ut cœpto negotio coronidem imponas. Rem insinuavi etiam Roberto, cui rerum pro me agenda- rum indiculum concredidi. Scribam amplius, Deo propitio cum Lugdunum perueno. Tu interea, optime Vale. Dabam Ebreduni in ipso discessu, XI. Kal. Februarij, M. DC. XLI.

E I D E M.

Non mirabere, cur heinc scribam; cum iam nôris me non potuisse in Delphinaleis illos montes, nec Vapinio, nec Sistarico penetrare. Scilicet tantæ niuium moles occuparunt itinera, ut viatores omnes heinc illeinc resistant. Necessitate ergo cogente in has inferiores regiones deflexi, vnde iam rectà iter instituo. Interea cum Mannâ transierim, vetulam vidi, cuius Marchio aliquoties mentionem fecit. Ea est octogenaria maior, neque è lecto facile assurgit; sed nempe ex casu, quo præfracta tibia perfecte sanata non est. Facies illi vegeta satis, neque rugosa admodum, ostendit viraginem fuisse; & ipsa, & quæ circumstabant mulierculæ aliquot, testatæ sunt renatos dentes ante annos circiter quatuor, cum quindecim scilicet annis vixisset planè edentula. Rogata num per dentitionem exquisitum fuisset dolorem experta, exquisitissimum, respondit, Quin-etiam, inquit, infandus est, quo per hæc tempora discrucior. En quippe vnum iam emerfurum, qui omnem quietem conturbat. Is autem fuit molarium vnus ad læuam maxillæ superioris partem. In illam cum respicerem, animaduerti paucos dentes albicantes, aut integros; plurimi quippe nigrescebant, nonnulli erant carie exesi. Plura Deo volente per otium. Cum hesternâ luce prandissem Balmetis, transire volui per Vallem-clausam, ut mirabilem illam Sorgæ scaturiginem contemplerer. Non vacat illam describere, faciam autem Deo propitio, si interquieuero tantisper Lugduni. Vale interea OPTIME PRINCEPS. Dabam hospiti ad te transmissuro, cum discederem Insulâ in Comitatu Venafino, VI. Kal. Febr. M. DC. XLI.

E I D E M.

E I D E M.

Destinâram pluribus ex hac vrbe perscribere ; verum festinanti non suppetit tempus. Vnum est , quod tacere non possum ; Illustrissimam nempe Heroïnâ tuam Coniugem nullo non officio deduxisse in parteis meas Præsulem Heduorum. Ita oportuit augustam domum in me deuinciendo conspirare totam. Videtur aliunde meus hûc appulsus non sine quodam Numine in id tempus incidisse , quo properantem ad te egregium à Secretis Virum videre , & affari licuit. Quippe ex ipso quoque non pauca addidici , quæ nosse interfuit. Excepit nos communi mensâ noster ille Campinius , publicus Iustitiæ in hac vrbe Vindex , qui quantum te semper & colat , & amet , dicerem , nisi nôsses satis ? Seruet te nobis sospitem Deus in annos Nestoreos. Dabam Lugduni in Itinere. Kal. Febr. M. D C. XLI.

Finiebam Epistolium , cum allata sunt , redditaque mihi iucundissima tua litera 14. Kal. presentis data. Quam auidè exosculatus , quam arctè complexus illas fuerim , ipse qui tui erga me amoris , qui mea in te obseruantia non nescius es , coniuicere potes. Accepi simul , quas es dignatus commendatitias adiungere ; utar verò ipsis , ut mones , communicato consilio cum præclaro ac iure tibi carissimo Victoria Abbate. Quòd mittere dignatus es ad Grassensem Episcopum , qui nominationem ratam adferat , consentaneum est eximio affectui , quo cœpisti me prosequi.

Dij tibi , si qua pios respectant Numina , si quid vsquam iustitia est , & mens sibi conscia recti , Præmia digna ferant.

Iterum Vale.

E I D E M.

Scripsi ad te paucis discedens Lugduno. Subij deinceps Ligerim , in quo suborta tempesta me integrum diem Digonij detinuit. Successit die sequente in idem diuersorium Hugo Antagonista , cum Camerario San-victorino. Ipse , quia expeditiore vehabar nauigiolo , Briaram maturius perueni , dimissoque lembo Aureliam vsque conducto veredis mihi utendum censui. Cum peruenissem Corbelium , scaphidium rursus vsurpauit , quo foeliciter denique quinto Eid. hûc appuli. Quem primum conueni succedente die , fuit tuus Abbas , Inclytus ille , qui sanè provt virum decuit tibi addictissimum , literas tuas , meque excepit. Is inter cætera officia per-affabilem præbuit illustrem Chavinium , qui lectis tuis literis aded se comem præbuit , fauoremque omnem pollicitus est , vt perspectissimum fecerit quo te censu habeat , quo affectu colat. Dies fuit ante-cinereus , quo etiam videre , affarique licuit placidissimè illustrem Noyerium ; & , ne quidpiam illius diei foelicitati deesset inuisi præterea optimum illum Caldo-Bonæum , qui me consequenter reuifens , renunciauit Heroïnâ Ducessam Aquiloniam commendasse me Præsuli Carnotensi , huic non-nisi hesternâ luce

literas tuas reddere potui ; quæ sanè illi tam grata fuerunt , vt sese nihil non tui causâ præstiturum receperit. Illustrissimum Principem Parentem tuum , quia ruri est , conualesciturque , nondum vidi. Literas etiam nondum reddidi illustrissimo Principi Condæo , tum quia ferè hæctenus inter Filij nuptias fuit , tum quia rebus aliis procurandis tempus impendi. Præsules omnes , qui Comitibus sunt interfuturi nondum sum affatus. In his est Augustodunensis , quem tamen accepi generosè respondisse Abbati San-vandrillæo aduersarij parteis tuenti , se prorsus à meis futurum. Conuenient cras omnes apud Alti Modorenses , vt definire valeant quo die ex Vrbe discessuri sint , quo initari Comitibus. Sanitiensem cum meo Roberto in dies ac horas expecto : quippe ex literis Campinij transiisse eos Lugduno in confesso est. Desunt verba , vt exprimam quantum me Grassensis , optimus ille deuinxerit , scilicet nihil reliquum ad ratam præstandam procurationem suam fecit. Quæro te pro tua bonitate , gratitudinis meæ sensum per nostrum Berecyllium illi insinuandum procures. De negotij successu nihil est , quod adiciam. Nulla quantum coniecto fiet Agentium commutatio in sequens quadriennium. In id mihi incumbendum , vt causa mea cum Hugone decidatur ; & si superior fuero , in subsequens quinquennium admittar. Omnia Deus ter-Maximus pro beneplacito disponat. Nescio quas alias literas dare præterea in Prouinciam possim. Necessè est tamen amici me hoc præsertim tempore , nisi ad eos scribam , excusatum habeant. Tu optimè Vale, DECVS PRINCIPVM , & præsidium meum. Oblivisceris rogare te , vt si quid transmittendum ad me fuerit , id ad Andream secretarium , officiosissimum iuuenem , cum literis tuis destinari iubeas. Comperio nempe hac via me recepturum omnia longè diligentius. Ber-villam semper , vt par est , saluto. Iterum Vale. Parisiis , xv. Kal. Mart. M. D C. XLI.

Hæc iam scripseram , cum prosper aduentus Sanitiensis Præsulis , ac mei Roberti renunciatus fuit : hoc te scire volui , quia & viros amas , & iucundum duces , quod Illustris Præsês rescire tuo iussu id possit. Erit profectò quod letetur Germanum sibi numquam visum firmiore valetudine , neque Robertum hilariore.

E I D E M.

Scribo adhuc ad te ex Vrbe ; sed proximo tamen discessurus die. Scilicet Præsules quo die conuenturos prædixeram , distulere discessum in totum octiduum. Literas tuas non reddidi Illustrissimo Principi , quoniam Andream , cui eas Abbas inclytus concredidit , à sex vsque diebus videre non potui. Sistaricensis Præsul aduenit , qui tuas de me literas ostendens , nihil non se tui causâ facturum pollicitus est. Die Lunæ seu v. Kal. fiet Comitiorum auspiciò ; causa autem nostra vel non discutietur , vel saltem non dirimetur ante finem hebdomadis. De successu est semper cur metuum ab Abbate San-vandrillæo , tanto feruore aduersarium tuetur , tanta autho-

ritate pollet, ac ex contracta potissimum non ita pridem affinitate. Glorietur certè se aliquot auertisse suffragia; & cum deflectere Præfulem Augustodunensem non possit, futurum sperat, vt Decanus Matifconensis ab eo deficiat, suffragiumque irritum reddat. Spes mea semper in Domino, qui causæ æquitatem nouit. Vtinam eius voluntas fiat. Scribere alij nemini vacat, sed nempe tu satis es bonus, vt si qui amici te rogauerint, quæ valeam; valere me dicas. Vale tu optime, Ô PRINCIPVM DECVS, & præsidium meum. Parisiis VIII. Kal. Mart. M. D. C. XLI.

E I D E M.

EN denique, OPTIME PRINCEPS, quo sine negotium coronatum fuerit. Cœperat causa primo statim Comitiorum die disceptari (quid rei fuerit aliàs exponam) cum delecti sunt Præfules, allectique alij ex inferiore Cleri ordine, qui acta censerent. Primas in iis tenuit Archi-Episcopus Tolosanus, Vir omni elogio superior, qui postquam nouit ex familiari, plenòque fiduciæ colloquio auersari reipsa me, quod nisi cum dedecore poteram non prosequi, negotium arbitrato suo componendum vtrò suscepit. Non ignoras, OPTIME PRINCEPS (quod nòrunt etiam Bervilla, Berecullius, & Valletæ Prior, amicorum intimi) optasse me semper exoriri aliquem, qui in id curæ incumberet, vt me ex illo honestis quibusdam conditionibus expediret. Itaque ansam arripui; ac tametsi mihi videbar haud-dubiè superaturus suffragiis, ius tamen cessi aduersario, acceptis conditionibus, quas optimus Præsul cum suis Assessoribus, ex quibus Arelatensis Archidiaconus fuit, præscribenda censuit. Quæ illæ fuerint edicam aliàs. Nunc, cum non vacet abundè est, si noueris magnâ me lætitiâ perfundi ex translato onere, quod ne toto quidem Cræsi auro impositum humeris vellem. Vox est Comitiorum me relictis spinis delegisse rosas; quietemque mihi non proprio, sed alieno dispendio comparatam fuisse. Probârunt consilium etiam qui tui causâ fauebant constantissimè, Sistaricensis, Augustodunensis, & Sanitiensis Præfules; itémque Prior San-Victorinus; ne quidpiam dicam de cæteris. Hæc raptim, dum scribo Parisios, quo proximo die discessurus sum, Vale, Ô DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum. Meduntæ, Kal. Mart. M. D. C. XLI.

Cum ne Riantiensis quidem Baroni, mei tam amanti, ad quem videbis literarum fasciculum dirigi, scribere quicquam liceat, manda, queso, quis exitus negotij fuerit, significari,

E I D E M.

REdditæ sunt mihi ab Andrea literæ tuæ suauissimæ, IV. Kal. Martias conscriptæ. De iis quid possum dicere, nisi quod tu semper similis es tui. Quas nuperas dedi Meduntæ de negotij exitu te certiore facient. Cum hûc redij, mirum dictu quantopere Amici omnes congratulati fuerint. Scilicet

me mihi ac Musis redditum esse agnouerunt, quem penè condoluerant intra procellas Aulicas, & ciuileis turbas coniectum, absorptumque iri. Ipse, quid mihi in votis esset, significare ausus non fueram, nisi vni Luillero; aded verebar ne Aduersarius mentem alicunde subodoraretur. Agendum semper ferriò fuit, vt illi metum incuterem, quo mihi expetitas pacis conditiones demum offerret. In fructu iam est, quod iucunda veterum Amicorum consuetudine frui placidissimè licet; sed cumulata erit voluptas cum te licebit reuisere. An id sit futurum ante anni finem, spondere planè non audeo. Si te priùs tamen, vel publica pax, vel certè induciæ finerent, quod sæpe optasti, venire ad nos; Non redires sanè, quin me, quod sæpe promisi, in comitatum dederem tuum, Ne interea otiosus per Æstatem sim, quæsitum mitto quam retractare elucubrationum farraginem, possim. Eam dum exspecto, fortassis edam, quam dudum Vitam Peireskij, τὴ μακροβίτη pellegisti. Itinerarium de quo loqueris, compendio quidem, sed integrè habes; nisi literæ aliquæ perierunt. Scripsi quippè Ebreduno, in ipso discessu; scripsi Insulâ, & Lugduno in itinere. Scripsi ex hac Vrbe ab ipso appulsu. Obstinatam mentem Antistitis noui; sed tu præclare insinuas Horatianum illud, *lenius fieri patientiâ, quidquid corrigere est nefas*. Mittam proxima occasione, quam ad Augustodunensem scribis, Schediolum addam, quo meam gratitudinem testatiorem faciam. Si fortè ad Sistaricensem, & Sanitiensem scripseris, significare poteris te gratam habere constantiam, qua ad meum vsque negotium compositum perseuerârunt. Veretur posterior ne consilium, quod cœpi sis improbaturus; videlicet è re non fuit innotescere omnia omnibus. Quamobrem fac quæso, vt intelligat rem tibi esse non iniucundam. Bervillæ semper apprecor salutem. Vale, OPTIME PRINCIPVM. Parisiis postridie Non. Mart. M. D. C. XLI.

E I D E M.

Scripsi mox antè literas alias, quibus Franciscum Amalricum nostratem Canonicum te salutare desiderantem, commendatum facerem; Scribam fortassis alias in gratiam Lafayæ, tum vt gratias agam propter bona verba, quibus illum es consolatus, quod se comparare ad expeditionem præ inualetudine non potuerit; tum vt exorem ne quod munus implere hac vice non valuit, detrimento illi impositum sit; sed ad ampliora potiùs prout spem facere dignatus es, gradui. Nunc scribendum nihil superest, nisi quod iam sum vberrimè affatus viros Religiosos, actui obseruantis, Hilarionem, Merfennum, Reynaudum. Inuisebam heri Burdelorium; bona autem forte incidi in Russilionensem Comittem, qui me complexus, illicò rogauit de te, quæ valeres. Retracto nunc Peireskij Vitam prælo commissurus statim à Paschalibus. Tu Vale DECVS PRINCIPVM, & præsidium meum. Parisiis, Eidibus Martij. M. D. C. XLI.

E I D E M.

E I D E M.

Nihil potuit contingere dulcius, quàm non displicuisse tibi, quod cepi consilium asserendi me in tranquillam vitam. Campinio paulò secus visum; sed nempe ut optimus est, meique amantissimus, dolet non saltem fuisse mihi conditiones æquas, & vtileis magis. Ego verò quamuis aliunde nihil penè in rem meam vertatur, maximi tamen æstimo Animi quietem, & libera studia. Nullo certè cum auro commutatum velim, quam voluptatem iam percipio, dum quidpiam pacatissimè lego, meditor, comminiscor. Quippe nemo possit auidius diurnam aut famem, aut sitim explere. Accedunt hisce deliciis, mellitissimæ literæ, quibus me beare suauissimum ducis. O te optimum! ô me ter-fœlicem! Viue diu, ac semper Vale, DECUS PRINCIPVM, & præsidium meum. Parisiis, xi. Kalend. April. M. DC. XLI.

E I D E M.

Non multum vacat Sacro hoc die calamo dare operam; quia tamen Berecullius noster significauit peruelle te negotij conditiones nosse: En paucis, ut se res habuerit. Exonerabam seriò pectus coram optimo Archi-præsule, cum id vnum esse cordi insinuauim, ut suppeteret vnde posset creditoribus fieri satis. Tum verò ille, dummodo, inquit, debita tua non excedant librarum millia quinque aut sex, spero negotium confectum iri. Ego autem, excedunt, inquam, duobus aut tribus millibus (quippe præter Chirographum, cuius ipse commemorasti, liberarat me iam alio Campinius, supererantque partim Aquis-Sextiis, partim Dinæ leuiora alia) & ille, vereor ne sit plus nimio, inquit; siquidem Vir, quicum rem habes mitæ tenacitatis est, prælaturus abs te habere vel huiusce summæ dimidium. Videro tamen an, cum supersint muneris gerendi anni quatuor, & stipendia in singulos quatuor millia librarum sint; partiri summam sic liceat, ut octies mille in rem tuam cedant, Ad quæ ego, ut videbitur, inquam, nam tamen si exemplo Agens possem plura exigere, idque in re præsertim curta; spes est tamen fore, ut Deus in futurum prouideat, abundèque est, si præteriti anxietate mens eximatur. His sermonibus habitis, optimus ille ita incubuit, ut rem demum deduxerit quò proposuerat deducendam. Est igitur Hugo mihi traditurus octo librarum millia, dimidium perfectis Comitibus, residuum post annum exactum: idque vel Aquis-Sextiis, vel pro libitu in hac Vrbe. Conditionem tamen appositam voluit, ut si fortè currente anno è viuis excesserit, residuum illud exigere ab hæredibus non sit fas, & æquum. Hæc sunt, PRINCIPVM OPTIME, quæ de negotio addiscere pro tua illa eximia beneuolentia per-optasti; Et pernouisses quidem priùs; sed pollicitus fueram me nemini euulgaturum, præterquam vni Campinio; cuius potissimum intererat nosse.

Enim-verò quod ad te spectat, dicere videor nemini, quamquam & me à data fide pene liberum sentio, quando rem per alios innotuisse iam plerisque comperio. Vt cumque sit tamen, nolim fieri author; adeò ut cum possint Berecullius, & Ber-villa esse conscij, velim præterea cum nemine rem per ipsos communicari. Salutem illis plurimam dico, nec tu dici heic abnuis. Vale OPTIME PRINCIPVM, & præsidium, ac Decus meum. Parisiis, iv. Kal. April. M. DC. XLI.

E I D E M.

Lteras habui, OPTIME PRINCIPS, à Natali Tornatore Ecclesiæ nostræ Presbytero, quibus accipio illum tua auctoritate indigere. Nescio an te id deceat, aut qua ratione eius votis te intercedente fieri satis possit. Hoc vnum testari, & possum & debeo, virum esse omninò bonum, Dinensiumque neminem esse, cui sim, quàm illi obstrictior. Ipse est, qui meorum omnium negotiorum curam gerit; qui in ædibus meis habitat; quem commensalem habeo; cui si dixerò vade, vadit, si, veni, venit; cuius ea est in me propensio, ut quidquid mea interest, suâ interesse haud secus ducat. Sanè Præsule etiam nostro adeò erga me malè animato, ipse quoque illius odium subire veritus non est; & cum Præsul plureis amicos, imò & quem famulum nôsti, auertere tentauerit, Tornator nec prece, nec pretio, nec minis, nec iniuriis, à mei amore deflecti vquam potuit. Quin-etiam, quod me tam constanter amet, causam fuisse existimo, cur bonus ille eam ipsi ansam ad te confugiendi fuerit machinatus. Quæ innuo, ut cum certus sim te, ut me amas, nihil mei causâ, quod in te fuerit, non præstiturum, intelligas perinde esse illi, ac mihi gratificari. Dicerem plura, nisi hæc satis. Tu, OPTIME PRINCIPS, Vale, Parisiis, Non. April. M. DC. XLI.

E I D E M.

Deum immortalem, quàm bonus es! ausus fueram rogare te, vel expetieram potius postremis meis literis, ut quam abs te opem Tornator ille meus exigeret, non esset graue impertiri. Tu verò quam-primum res tibi innotuit, & ne expectato quidem meo desiderio, negotium voluisti confectum, ac plura etiam fieri mandasti, quàm mihi optanda ipse nouerim. An-non hæc summa bonitas, amorque nimius erga me? Sed nempe Deum imitaris, qui nos non modò inconsultos, sed immerentejs etiam suis cumulat beneficiis. Vtinam Ipse præmia digna, qui fons est bonorum inexhaustus, ferat, nam tibi quidem grates dignas persoluere haud opis est meæ. Quas nuperas ad me dedisti, vel potius quibus me beasti, non habui satis tempore, ut eas, cum ad te scriberem, fuisse redditas renunciarem. Testari dignatus es meam pro Lafaya commendationem non existisse tibi ingratam. Hoc ipsum verò quoque est, pro quo tibi gratias debeo immortaleis. Id illi

illi iam significo : & quia literas à me poscit, quas ipse manu sua donet , ideò præter hoc Epistolum , aliud eius manu accipies, quod quæso sit non importunum. Nisi facerem, posset ille aut me frigidum ducere amicum, aut persuaderi me de tua diffidere benevolentia. Illud ego nolim , hoc ipse non vis. Literas accepi diebus proximis ab Episcopo Augustodunensi , cum fasciculo , quem iam ad te tranfido. Scripsit specialeis in eo conclusas ad Heroïnâ tuam Coniugem ; & quia rationem, vt puto reddit commendati mei ab illa negotij , idcirco mihi ipse permisi , quoniam ex officio esse credidi , eas conscribere, quas istis attexo. Tu bene, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum, Parisiis, pridie Eid. April. M. D C. XLI.

E I D E M.

Cum nihil mihi possit contingere dulcius mellitis tuis literis , tum quas nuperas habui , mellitissimæ extiterunt. Non ob id sanè , quòd me animæ dimidium tuæ salutasti (id enim me potius rubore suffudit, tot nominibus imparem , tot parasangis sepositum) sed ob suauem adeò pro excusso iugo ponderoso congratulationem , vt potuerit etiam si quid pœnitentiæ fortè superfuisset, prorsus delinire. Quid non neruorum intereà emollientia verba habuerunt ? Erat apud me Vir per-eruditus , cum tuas accepi literas. Is me legente, Deum ! inquit , vt stylus hic Tacitum sapit ? Ego verò , imò , inquam , dicere debuisti , vt Taciti geniū adeò potest optimus Princeps potiore iure, quàm Lipsius, appellare Tacitum suum. Cætera vt præteream, id verum præcipuè, deteritum me, quòd arduum esse agnouerim, inter abruptam contumaciam , & deforme obsequium medium inuenire. Quibus scilicet paucis diebus interesse Comitii licuit, facile fuit peruidere, aut loquendum ad gratiam, aut esse à gratia prorsus excidendum. Cum illud verò pro indole , institutòque abhorrerem , istud pro rerum gerendarum conditione extimescerem ; nihil visum tutius, salubriusque est , quàm lubricum adeò iter declinare. Et suggillabant quidem boni , meique amantes Prælati , quasi animo desponderem, neque durum Virtutis callem tenere possem impavidus. Ipse verò, id vobis, inquam, per facile dictu, factuque , quibus illicò discessuris agendum nihil supererit , at cum fuerit mihi deinceps tatum temporis in Aula terendum, Virique illi grauissimorum negotiorum causâ tam sæpe adeundi , quibus displicere non erubuerim. Dicite , amabo , qua fronte, qua mente repullas, supercilia , ac fortè grauiora excipiam ? Ac si immersus quidem iam forem, necessitas-ve adigeret , enatarem sanè rotis viribus , & vel foelix emergerem , vel fortis perirem : Verum re adhuc integrâ , & cum mihi nihil sit necesse , ecquid me dem præcipitem , volensque experiar iniquitatem Fortunæ ? Hæc tum ego , quæ tibi iam non improbari gaudeo. Viue , ac Vale DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum.

Parisiis , XIII, Kalend. Maias , an. M. D C. XLI.

E I D E M.

Et nobilis quidam Diniensis cognomen habens à Salice , qui repetitis vicibus vt donem ad te literas deposcit. Vellet enim quantum coniector , causam nescio quam commendari in Sabaudi Principis Aula , ratus si haberet à te literas , fore vt Princeps, eiusve Parens dici fieri ius imperarent. Ipse huc vsque abnuï , nescius quî possis pro temporum , rerumque conditione esse comparatus. Nunc sanè etiam subterfugio ; non quòd verear ne minùs me ames, tanquam importunè nimis rogitem ; sed quòd non feram te in eas quasi angustias conici , vt vel non sponte aliquid præstes, vel inuitus aliis opinionem facias, quòd in me non satis propendeas. Et agnosce quantum aliunde confidam. Æquum foret me Ber-villæ , Bereculij-ve vsurpare industriam ad subodorandum nihil-ne prohibeat , quò minus concedas quod expetitur : Et ecce malo tamen ipse , ipsi tibi id insinuarè , vt significari mihi iubeas obstaculi-ne quidpiam subfit. Nempe si subfit, quàm poterò ingeniosè virum auertam , ne rogaturus te adeat. Sin minùs tum votis illius nihil subueritus faciam satis. Vale interea quàm optimè , DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis VI, Kalend. Maias M. D C. XLI.

E I D E M.

Quod ad te scribam nihil est , nisi hoc ipsum , nihil esse quod scribam. Fallor tamen ? Sed nempe consilium vt in arena accipio. Quid hoc est, inquires ? Succurrit, inquâ , vt ad te perscribam quid iam agam rerum. Ecquid verò est ? Absoluo examen Primæ Philosophiæ, siue Metaphysicæ Renati Cartesij viri celebris, quâ manu-scriptam Mersennus habuit, meæque censuræ commisit. Operis argumentum rogas ? Ecce author illud distribuit in Meditationes sex , quarum Prima inscribitur. *De iis , quæ in dubium reuocari possunt. Secunda de natura Mentis humana , quod ipsa sit notior , quàm corpus. Tertia de Deo , quod existat. Quarta De vero , & falso. Quinta de essentia rerum naturalium , & iterum de Deo, quòd existat. Sexta De rerum naturalium existentia , & reali Mentis à corpore distinctione.* Vis pernosse quidpiam vberius ? Ecce In Prima dubium facit , quidquid in hunc diem cognouit , tum ob frequentem Sensuum fallaciam : tum ob somniorum delusionem , ob quàm certus esse non potest, iam-ne dormiat, an vigilet ; tum ob quempiam fortè errorem, in quem possit, nisi à Deo, saltem à malo Genio induci. In Secunda , Cogito , inquit , igitur existo : ac tum requirit ecquid-nam sit, animaduertitque se non esse corpus , sed præcisè rem cogitantem. Heinc se dicit Mentem, quæ corpora esse iudicans , quia illa cognoscit, tantò magis se esse inferat , quantò se clariùs, hoc est , cogitatione propria cognoscit.

In

In Tertia habet pro Regula, *Quidquid clarè, distinctèque percipit, verum esse*; vnde & quia cognoscit per Ideas, & Idearum vna representat Deum, scilicet substantiam æternam, infinitam, omnipotentem, ac cætera; Et hæc Idea tantum habet realitatis obiectiuæ, vt neque ipse, neque alia causa præter Deum, producere illam in Mente potuerit: Eamobrem cum ipsam clarè, distinctèque percipiat, & aliunde à Deo se habere sciat, neque ea in re possit decipi; concludit existere Deum. *In Quarta*, probat Deum fallere non posse, esse se errori obnoxium, quòd de nihilo participet; errorem esse Voluntatis, seu arbitrij, quatenus latius, quàm Intellectus, patet, & iudicium de rebus fert, quas Intellectus non percipit clarè. *In Quinta* agnoscit se habere Ideas corporeorum accidentium, vt extensionis, ac figuræ; & acceptâ figurarum vnâ, vt putâ Triangulo, argumentatur Deum necessariò existere, quia non minùs impossibile est concipere Deum, seu Ens perfectissimum, cui desit existentia perfectiorum præcipua, quàm concipere Triangulum, qui non habeat tres angulos patet duobus rectis. Additque propositionem, quòd Deus existat, certiorum esse quacumque alia etiam Mathematica; quòd de cæteris certum esse non liceat, nisi priùs constiterit Deum esse, neque esse fallacem. *In Sexta* ratiocinatur, esse aliquid, præter seipsum, idest præter Mentem, ac specialiter proprium corpus, & quia habet Ideam corporis distinctam ab Idea Mentis, concludit esse proinde Mentem distinctam à corpore; ac existere sine illo posse. Quid de istis sentiam, cognoscere aues? Cum conclusiones prorsum amplectar, nempe Deum existere, Mentem separabilem esse; non adrident tamen ratiocinia, quibus ille putat se eas demonstrasse. Hæc & non habui, & habui scribenda. Tu optime Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Non. Maias M. DC. XLI

E I D E M.

NE sit molestum, OPTIME PRINCEPS, monstrari à me tuas literas; id enim finis tuâ, meâque, & Reipublicæ interest. Tuâ interest; quia tametsi tibi non alius studiorum sit præfixus scopus, quàm vt quæ negotiis intercurrunt otia non inutilia exigas, & honestissimam voluptatem rerum gerendarum curis intermiscas, non est tamen nihil habendus, qui honor blandè vestigare, vltroque ambire virtutem solet, etiam inuitam. Meâ interest; quia licet & mihi studia ipsa sint pretium, non potest nihilominùs gloriosior fieri accessio, quàm si boni, doctique omnes probari tibi ea nouerint, ac me eum esse, quem tu tam bonus, tamque doctus Princeps tantopere ames. Interest Reipublicæ; quia in hac tanta peruersitate celari non debet tam rarum exemplum, quo edoceantur Proceres quantum virtus, ac eruditio cohonestet amplam fortunam; & sentiant minores vellicatam aurem, quasi suppudere illos debeat temporis iacturam vltro facere,

ac te indefessum in Artibus bonis excolendis non imitari. Quod me attinet, nullus acrior infigi valeat stimulus, quàm ex perspecto illo ardore, quo caues adeo sollicitè, ne dies abeat sine linea, ac censes illum planè periisse, in quo non quidpiam legeris, scripseris, fueris meditatus. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, quando tua hæc studia sunt non solum tibi oblectamento, sed aliis etiam emolumento; & sic habe, tantò tuam gloriam pleniorum fore, illustrioremque, quantò pauciores æmulos habueris, parem neminem. Significauit Berreculius quemadmodum te gesseris erga meum illum Antistitem; id ipse totum refero ad amorem erga me tuum. Conuenit ille cum meis Collegis, & meo quidem vnus damno, præter fas, & recens, antiquumque ius; Sed nempe agendum interdicto erit, vt iure, præsensque eò restituar, vnde me ille iniuriâ, absentemque deiici suis technis curauit. Tu Viue, & Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, vi. Eid. Maij. M. DC. XLI.

Eximio Viro RENATO CARTESIO,

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE; Beauit me Mersennus noster, cum tuarum illarum sublimium de prima Philosophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præstantia, ingenij perspicacia, nitòrque dictionis mirificè placuit, &c. Parisiis Eid. Maij M. DC. XLI. *Habetur sub Titulo, Disquisitio Metaphysica, seu Dubitationes, & Instantiæ aduersus R. Cartesium.*

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS

L'v d'v' l'v.

Nimis bonus es, qui ita me amas. Quòd dare illas literas te inconsulto nolui, publicarum rerum ignorantia fecit. Certè de tua benevolentia diffidere me, non est quòd verearis. Literas ergo dabo, quia non improbas; verum proxima solum occasione. Nunc me quippe Mersennus noster facit occupatissimum, qui transmissurus crastina luce in Hollandiam Animaduersiones illas meas in Cartesianam Metaphysicam, donec exscribuntur, sollicitè instat. Heinc neque iam tecum agam pluribus; abundè erit, si gratias agam ob testationem affectus tui erga me constantissimi aduersus meum illum Antistitem factam. Nolui ipse literis tuis, quæ tua est moderatio, eos sermones significare, quos, satagente illo tecum redire in gratiam, habuisti de me; at illi profectò mihi innotuerunt. Quòd scribis declarasse illum velle etiam tecum redire; qui potuit seriò facere, quando interea omnem mei conciliandi an-

fam

fam præfecit? Scilicet mihi interea id iuris suffuratus est, cuius nisi sim planè excors, atque improbus, dedicationem necessariam fecit? Nam si me solùm id attineret, condonarem facillimè; at Beneficij mei ius est, quod vt illibatum accepi ab Antecessoribus, ita ad Successores transmittere teneor. An committam, vt illi mihi vertere olim opprobrio possint, quod in me satis aut animi, aut fidei non fuerit, vt vsurpatorem sinerem impunè? Videre profectò ne possè quidem Ecclesiam prius repetere, quàm in integrum fuero restitutus. Et Spinoza quidem Vir optimus; sed facilem nimium sese præstitit, cum de iure me attinente, & de quo non fuerat controversia, ita permisit transigi, vt ipse spoliatus eo fuerim, & homo infensissimus, cui cordi magis nihil fuerat, illo tanquam præda exstiauerit ardorem hostilem. Sed hem quo abripior! id ignosce ac benè Vale DECVS PRINCIPVM & Præsidium meum. Parisiis, XVI. Kal. Iunij, M. D. C. XLI.

Quòd iter susceptum vertat prosperè, è peccatore voueo. Literas hac vice non habeo à nostro Bereculio; sed superiore geminas habui. Cum Ber-villa meminervis, an-non patière heic adiici quam multam illi salutem dico? Peireskij Vita est tandem sub pralo. Vale iterùm.

E I D E M.

PErscripsit ad me Bereculius Antistitis mei pollicitationes. Illis diffido, quia noui, quàm modicæ fidei Vir sit. Quòd sciam certè, nisi aduersum me promissis suis nunquam stetit; Sed nimirum voluit abs te reconciliatus discedere; fretus interim transactione, quam aduersum me pepigit, vel potius extorsit. Et vis scire, quid cogitaret? Videlicet possè humanitùs quidpiam tibi, mihi ve contingere, priusquam de iure controuersia fiat. Profectò, si homo ἀναλόγηται, Græcam non affectasset fidem, declarasset schedâ tibi consignata velle se nihil meo iuri, ea transactione derogatum, & rem constare integram donec plenius cognosceretur. Non fecit? Scito anguem latere. Cur verò putas illam ad calcem conditionem apposuit, vt nisi iura ea transactione sibi tributa consequeretur, non staret ipse cæteris? Cur, inquam; nisi quia agnouit iniuriam mihi à se illatam, nec potuisse Collegas meos in ipsum transferre meum ius; ac interea putauit omnem conquerendi ansam mihi adimi, quod sæcus Capitulum totum in me-met veluti armarem, quasi aduersus fœdifragum, instaurandique belli authorem? Clausula sanè insolita, naturæ contractus aduersa, & de qua (si id per amicos à me salutatores liceat dicere) ne Normanus quidem quispiam cogitasset. Ac non me latuerat quidem eius mens; sed accipio ecce Diniâ literas, quæ illam planè perspectam faciunt. Quid te his tamen rebus detineo, HUMANISSIME PRINCIPVM, quasi nihil possim scribere, quod sit tibi lectu iucundius? Condone, quæso, animi motus, qui frangi possè visi non sunt, nisi ad te appellerentur. Nisi tam bonus, tam mei amans, tam tui

esses similis, non effunderem ista in tuum pectus. Aliàs agam de aliis. Nunc saltem tacendum præterea non est, quod Bereculius adiicit, non potuisse omnino te, qui es: Hominum mansuetissimus, tam aduersus Antistitem, quàm aduersus Spinosam bilem continere. Qua de re quid dicam, non habeo nisi quod nimium fœlix sum, qui te erga me talem habeo. Viue igitur, ac optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kalend. Iun. M. D. C. XLI.

ANTONIO GODELLO, Grassensium Episcopo,

PETRVS GASSENDVS S.

PAucis ac serò respondeo, PRÆSVL OPTIME, sed perspecta nempe tua bonitas opinionem facit peccandi impunè. Rescriptissimè tamen maturius; verùm is codex, intra quem latuit præclara tua Epistola, est nuper dumtaxat Belgenferio missus, Nunc, nisi scribo pluribus, concurrenteis, nescio qua sorte, occupationes possum causari. Et per rumpo nihilominus, quòd treis denique versus, quàm nullos dare ad te præstet. Id præfertim, quia Bereculio te esse Aquis-Sextiis, meminissèque mei nunciante, vellicari aures non abs te persentio. Suppudet quippe videri me præ negligentia immemorem tam virtutis tuæ eximiæ, quàm amoris erga me tui. Peireskij Vita mandatur iam typis, foliorum formâ quadripartita, eaque erunt, quantum coniicio, numero prope sexaginta. Quintum iam-num excuditur, polliceturque Typographus operam satis diligentem. Quod tu scriptum probas, non de opere, sed de materia accipio, quæ haud-dubiè superat opus. Agnosco interea candorem, sed non sine benevolentia, quæ imponere tibi potuit. Vt cumque sit operam dabo, vt in me obseruantiam, gratitudinèque desideres nunquam. Vale, Parisiis, IX. Kal. Iun. M. D. C. XLI.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS

Εὐχαρίστησιν.

SI ex me quæras, OPTIME PRINCIPVS, quid iam rerum agam, paucis referam. Nosti varia Experimenta, quæ circa res projectileis, deciduasque peracta sunt, cum per superiorem Autumnum, quâ curru, quâ equo perlustrares Prouinciam, & Triremi celerissima tenderes Massiliâ Casteldisium versus. Quippe non modò te auctore plerique illa exsequuti sunt, sed præiisti quoque ipse, & vt egregiè perceperas, ita eximiè edisseruisti quæ contingeret, vt omnes motus rerum à nobis tam emissarum, quàm dimissarum perinde fieri apparerent, seu id corpus, cui insisteremus quiesceret, seu moueretur. Ego subinde

ad

ad Amicos in hanc urbem ea perscripsi; & quia sperare à quibus fides non-nisi ægrè impetraretur, idèd conscripsi vberiores ad aliquos Epistolas, quibus causâ expositâ eximerem admirationem. Ostendi nempe id potius fuisse futurum admirabile, si lapis fursum ex curru aut equo, vel naui translatis proiectus in ipsam manum non recidisset, aut si ex summo malo dimissus, non decidisset in pedem mali. Nunc igitur præcipuas duas eiusmodi Epistolarum volentibus ipsis retracto, ac vt euulgentur vltro patior; etiam posterior, quâ ostensum est Copernicæam (nisi Pythagoricam potius, & Platoniam) de motu Terræ opinionem impetendam esse argumentis firmitioribus, quàm quæ usurpare est moris. Id stupore profectò dignum, homines non è vulgo modò, sed eruditos etiam, & ex Philosophis, Mathematicisque maximè illustreis obiiicere experimenta, quæ neque ipsi fecerint, neque ab expertis acceperint; sed quæ putent ita debere necessariò succedere, vt perfecisse illa se iactitare non erubescant. En præ cæteris Clauij verba, *Pariratione efficeretur lapidem, seu sagittam aliquam magna vi fursum directè proiectam non in eundem locum recidere, veluti in naui aliqua celerrimè mota accidere conspiciamus.* Quid tu heic dicas, qui in naui celerrimè mota, secus accidere conspexisti; Et si dixisset quidem ille, *veluti probabile est, aut veluti ferunt, qui fuerunt experti;* solam vel negligentiam, vel credulitatem caufarer; at cum id dixit, *veluti accidere conspiciamus;* est sanè cur præterea summam admirer securitatem. Tu benè Vale, **PRINCIPVM, DECVS.** Scripsit ad me nuper Arnulfus (affinis ille scilicet, hospesque Draguiniani meus) timere se quidpiam à Conciuium malè animatorum technis: si te adierit, certus sum te illi præsidium solitum non denegaturum. Iterum Vale, Parisiis, Kal. Iun. M. DC. XLI.

E I D E M.

NE mirere, **OPTIME PRINCEPS,** si immoderati isteic sint feruores; tales certè heic quoque vigent, quales vix sentit Africa. Ac fortassis quidem videri penè intolerabiles possunt, quòd repentè subierint; quòd diurnis, exquisitisque frigoribus successerunt: sed vt vt sit vix medio Iulio expectatus fuerat æstus importunior. Hæc verò rerum est inconstantia, quæ humanam omnem providentiam eludit. Nam suas quidem causas hæc habent; sed sagacitati nostræ nusquam obuias. Sol dispensator est caloris, quo accedens ad nos Æstatem, abscedens creat Hyemem; at cum incedat, vno tenore; cur non vno quoque tenore increfcit, ac decrefcit calor? An-non est necesse causæ interueniant, quæ & hanc interruptionem faciant, quæque & media Hyeme æstus, & media Æstate excitent algores? Eæ sunt ergo causæ, quas dixi fugere humanam solertiam. Repetunt ipsas Astrologi ex Schematismis Siderum; sed hæc non postremæ illorum sunt nugæ. Quippe Schematismi len-

Gassendi Epistola.

tissimè fiunt: sunt hæc mutationes prorsus repentinæ. Et si fierent quidem propterea ex Sideribus quædam veluti specula, quæ radios Solis nunc collectos, nunc dispersos transmitterent; id quandam veri speciem præferret; nunc verò illi orbiculi nunquam sese ita componunt, vt variationem facere alieni, vel sui caloris, sensibilem possint. Videntur ergo potius ex ipsamet Terra causæ repetendæ, ex qua Austrini halitus per Hyemem suborti teporem inducunt, Borei per Æstatem feruorem retundunt: sed quis est idcirco adeò oculatus, vt quibus diebus, quibusve horis huiuscemodi halitus sint suboriturus prospiciat; id garrunt quoque Astrologi; sed nempe vt solent humanos euentus. En famulus meus correptus est febris; ardent viscera; arteriæ subfiliunt: requirunt illi causam ex Astris, ac Natalitio Themate; & verò ipse proximam, recentemque non nescio causam. Præclare penitus vt nosti; ac me edisseruisse aliàs memini, ille Poëtarum Coryphæus,

*Ἢ ποποὶ, οἷον θῆνη θῆς βεστοὶ ἀποκῶνται;
Ἐξ ἡμῶν γὰρ φασὶ κακ' ἐμῶναι, οἱ δὲ καὶ
αὐτοὶ*

Σφῆσιν ἀπαθαλίσιν ἑσὶς μῆσιν ἀλγεῖ ἔχουσιν.

Quod in hunc modum interpretor:

*Ehcu! quam grauitè mortales Numina
culpant?*

*Quippe mala à nobis aiunt accedere; at
ipse*

*Stultitiâ propriâ, haud fato, mala perpe-
tiuntur.*

Sed modus esto. Quas heic adiungo literas à Roberto meo transmittendas habui. Manda quæso tuorum alicui, vt transdat illas, quò destinantur. Tu benè Vale, **PRINCIPVM DECVS.** Parisiis, VII. Eidus Maias M. DC. XLI.

E I D E M.

Scribebam nuper de repentinis mutationibus Acris: id comprobatum peropportune, cum temperati feruores sunt, vno, altero-ve post die. Ecce enim vernante cælo frequentes pluuiæ, tonitruaque, & hodierna etiam hac luce à tempore ante-lucano. Quàm delectabit, si inaudiero parem istheic esse temperiem, vt quia scribis te in oram Prouinciæ orientalem excurrere, salubrius, gratiusque excurras? videlicet non tuâ solum, sed meâ quoque interest (ne quid dicam de cæteris) vt valeas, & iucundè valeas. Heinc timerem magis; sed compertum habeo, quanta cum incolumitate, suauitateque potueris in eadem regione ducere Æstates. Id deberur tuæ virtuti, quæ ad omne cælum corpus comparat, animum ad omnem fortunam. Eadem est enim, quæ temperantiam, æquanimitatēque præscribit, quarum ope & sanitatem, & alacritatem tueris. Ita maximum tibi adest bonum, quo frui per naturam licet, sana in sano corpore mens. Nihil est opus te admonere, vt perenne id facias; qui apprimè nôsti quàm pretiosum sit, quàm non possint imperia

K omnia

omnia, diuitiarumque omnes cum illo conferri, doles te negligentius solita studia colere per has bellorum occupationes; sed non ignoras ea nos lege, conditioneque esse natos, ut vndique esse beatos non liceat. Voluptas aliunde non exigua est, in commune bonum conuertere vota; populos commissos probe regere, quam nactus es Spartam, illam exornare. Denique negligentiam illam cum ea compensas diligentia, qua libris dimissis, rebus ipsis studes. Quippe tua studia umbratilia tota, quemadmodum nostra non sunt; sed intermissam, ut plurimum contemplationi actionem habent. Est verò cur interea Reipublicae literariae nomine tibi gratias agam, quando sic amas literas, ut perire existimes, si quid temporis illis non impendis. Maeste porrò animo esto; nam quidquid agas, semper studes, qui dies, horasque ita dispensas, ut nullam frustra exigas, nullam non impigre, honesteque ducas. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Praesidium meum, Parisiis, postridie Eid. Iun. M. D. C. XLI.

E I D E M.

Postridie quam nuperas scripsi, accessit Laurentius Aquensis Consiliarius, inuisurus (quod fecerat nondum) Abbatem Campinium, Virum optimum, & Germani instar, obseruantissimum tui. Discessurus voluit me etiam coram videre, & alloqui: quare euocatus ex Musæolo ad salutandum ipsum processit. Datis, acceptisque communibus de valetudine verbis enarrauit vultu, & ut apparuit, pectore in lætitiā effuso, scripsisse se pridie ad te vtròque tuam in impetranda redeundi licentia opem implorasse. Protulit etiam, ostenditque Epistolae suae exemplum, innuens, si potuisset, eam stylo supplice magis contexere, fuisse haud-dubie vsurpaturum. Insinuauit quoque, si tam ipse, quam Socius potuissent literis reddendis clariores viros deligere, haud quaquam fuisse neglecturos. Cùm recitasset quid in Prouincia, quid in Aula actum, non actum-ve foret, subdidit se, vnà cum Socio conuenisse Parentem tuum, itémque Chauinium, & Abbatem Victorianum, ut submissam tibi mentem restarentur, possentque tuam beneuolentiam Viris eiusmodi intercedentibus conciliare. Denique adiecit me sibi rem facturum gratissimam, si ad te scribens, summum ardorem, quo praesidium tuum expetit, efflagitaretque, significarem. Excepi ipse lætari me, apprehensum denique filium, quo se ex mæandris subducere posset. Conscriptas ad te literas, & argumento, & stylo, & manu reddentium fore non ingratas, PRINCIPVM te esse summè generosum, ac bonum, & qui inuictus cætera, sinceris tamen precibus, affectibusque sis non inuictus. Præclare actum erga Patronos, qui tui tam studiosi sint, in quos sis ipse aded propensus. Me nullo plane habendum loco, qui nullus esse apud te

debeam, nec possim nisi temerè talibus Viris interuenire. Ausurum tamen, quia id veller, suggerere ipsius pronam, & ad omne obsequium comparatissimam voluntatem. Quod superesset, pergeret modò, quo dextro pede occeperat. Hæc summa est, OPTIME PRINCIPVS, confertorum mihi cum ipso sermonum. Ac datam quidem libero fidem, dum, quod expetiit, exsequor; sed interim tamen quo & decet me, & tuâ interest, candore, id præsto, quin-etiam neque consilium, neque suasionem adhibeo; cùm tu sapientior, meliorque sis, quam ut præter nudam historiam, aut face, ad diuidicandum, eligendumque quod optimum; aut stimulo ad exsequendum, prosequendumque indigeas. Vale optimè, ó PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XI. Kalend. Iul. M. D. C. XLI.

E I D E M.

Vborem creas, OPTIME PRINCIPVS, cùm iis me elogiis, quibus sustinendum impar, exornas. Sed nempe, ut Parentibus filiorum naui lumina sunt: ita verendum est, ne tibi cuius est candor eximius, amor ille rarus, quo me prosequeris, imponat. Ego profectò longè absum, ut in me, quam præsumis scientiæ plenitudinem agnoscam; quippe qui non Oceanum, sed nec riuulum, aut ne stillam quidem posse summis labris attingi confidam. Tametsi enim eius scientiæ, quam appellare τῶν φαινομένων, seu Historicam soleo, consequi possim aliquid; illius tamen percelebris, qua intimæ rerum naturæ, proprietatésque cognoscantur, ne atomum quidem mihi-met polliceor. Hæc est, quam Deo totam concedo, qui, cùm Naturæ opifex sit, solus habere perspectam sui opificij rationem possit. Et considera quidquid primum in rerum natura occurret, Animal, Plantam, quidvis aliud: non omnes simul Philosophi causas germanas proximásque, & modum aut artem structuræ illius vnquam explicabunt. Vnus qui fecit, dicere potest; at nobis honnucionibus præter stuporem, superest nihil. Fœlices nihilominus, quibus Diuina bonitas spectaculum tot operum admirabilium non inuidit. Videtur author ille Naturæ sese habere ut artifex, qui fabricatus Dædali statuas, aliâque id genus stupenda, ipsa quidem propalam faciat; sed interiora tamen illa machinamenta non reuelat. Quare, ut satis esse spectatoribus debet oculos pascere iucundè, neque aut conqueri de Artifice, aut se habere miseros debent, quòd illius solertiam non complectantur animo; ita nobis in pulcrum hoc Naturæ Theatrum admissis, sufficere debet tot rerum, quæ in illo exhibentur, contemplatio suauissima; neque iure possumus aut cum Deo expostulare, aut infelicitati cuiquam vertere, quòd ipsius quoque peritiam in iis condendis non assequamur. Ac sapienter sanè ille sic prouidit. Quippe non iam admirationi, aut venerationi hominibus foret, si supra homines nihil saperet, ipsique eius industriam se consequu

consequutos gloriari possent. Vides proinde, quæcunque sint Scholarum pollicitationes, qua de scientia ego desperem; vides quam ausim prosequi, dum *τῶν μαθημάτων*, seu historiâ rerum, hoc est ipsâ effectorum *τῆ ἀμύνης*, sum speculatione contentus. Sed & vide quæso, an id sit, quod vocas altum sapere; cum me ex gradu illo summo sublimis Sapientiæ demittam, & hanc humilem, cuiusque è vulgo nemo non sit capax, confecter. Vt cunque sit, aurea profectò, ipsòque digna Apolline tua illa sententia, de Veritate cum agitur; non esse, quod Aristotelis aut Platonis sumus studiosi. Dicendum aliàs de illa erit. Nunc, ne sim nimius, finem facio; apprecatus tibi omnia prospera. Viue & Vale DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis IV. Kal. Iul. M. DC. XLI.

E I D E M.

Quod cœperam nuper dicere, resumo; ne videar illam ad eò præclaram de Veritate sententiam absque tessera dimisisse. Imprimis verò illud occurrit, tam Aristotelem, quàm Platonem reuerentiores fuisse Veritatis, quàm vt sese illi præhabuerint; qui si præhabuissent, non esset profectò quamobrem ipsos reuereremur. Quippe Sapientiæ professores ob id solùm suspicimus, quòd docere illos arbitremur vera; nam si profiterentur falsa, ecquis ad illos accederet? Itaque ipsa Veritas est, cuius vnus studiosi sumus, & cuius speciem induat oportet, si quid falsum prosequimur. Videlicet ne mimi quidem, picturæ, & alia, quibus decipimur, delectant, nisi quatenus præ se ferunt similitudinem cum vero. Vnde & constat quàm sit pretiosa, quàm diuina res Veritas; cuius sola umbra tantoperè placet. Quàm optandum proinde foret, vt humanum genus aperiret oculos, quo Veritatem potius ipsam, quàm similitudinem, aut umbram & agnosceret, & confectaretur. Ecce enim fucus obtenditur rebus, quo solo abducimur; neque interim vera bona aut cogitamus, aut disquirimus, aut discernere ardentè studemus. Quare nec mirum est, si rerum veritate non perspecta, atque idcirco si naturæ voce, seu ratione non exaudita, cœci nos motus abripiant, & quasi cynosurâ destitutos in scopulos, breuia; syrteisque coniciant; Donec profectò quid reuerà, quid apparenter solùm sit bonum, non satis internoscimus; inuoluunt nos, seu potius obruunt cupiditatum inanium fluctus; & quia illis metas secundum naturam non præscripsimus, longè omninò absumus, quàm vt nos ad portum patiantur perducì. Is portus Tranquillitas est, quam cum nemo non expetat, nemo non passis velis declinat. Quid enim aliud agimus, dum libidini, ambitioni, avaritiæ laxamus habenas? dum odiis, iniuriis, rapinis, bellis, cædibus, prodicionibus Cælum cum Terra commiscemus, & societatis humanæ iura súsque

Gassendi Epistola.

déque euertimus? nisi non harum perturbationum origo, & causa ignorantia est; quæ, dum Veritatem studiosè requirere negligimus, tenebras facit, ac intereà occupat, tenetque imperium. Sed vetus nempe querela est; neque cum rebus humanis ita benè agitur, vt cessare potius nostris, aut futuris, quàm præteritis temporibus, debeat. Tu inter has publicas turbas placidum illum animi statum, quod facis, constanter tuere. Viue diu fœlix, & Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLI.

E I D E M.

Veniã dabis, OPTIME PRINCEPS, si paucos prorsus versus dem: sed nempe scriptioni destinatum tempus suffuratus Amicus est; cui omni officio fuit satisfaciendum. Id licere mihi putavi per te, qui tantam fecisti de te confidentiam. Fiet aliàs Deo volente cum hac iactura compensatio: quamquam iacturam non dicerem, nisi ipse pro tua immensa bonitate ita sentiret. Quippe esset potius lucro apponendum, si quod legendis literis meis tempus deteris, ad alia referres. Tu præsertim, ac isto quidem difficillimo tempore; quo sustines tot, ac tanta negotia. Accepi nimirum, quas habuisti causas, vt Prouinciæ metueres, & singulariter prouideres. Vides intereà casum insignem, quo hostes recens percussu sunt; cum esse nihil potuerit eâ, quam sunt adepti victoriâ luâtiosius. Fortunet Deus prosperè omnia, teque imprimis incolumen seruet. Viue diu, & Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLI.

E I D E M.

Nihil fuerat opus, OPTIME PRINCEPS, conscribi ad te Cartesianæ Metaphysicæ argumentum; quando ea iam excuditur, Merfennusque noster editionem curat. Ita ipsemet est nuper confessus, qui initio celauerat; adiecitque imprimi vnâ cum Obiectiones alias, tum Animaduersiones meas solutione iam à Cartesio missa. Requisiui ipsum, vt mihi illius copiam faceret, cum verò tergiuersaretur, an non facis, inquam, quòd Antagonista se acerbiorẽ præbuit, verèis que ne ex lectione aliquid molestiæ creetur? annuit ingenuè; tum autem ego, Tu non igitur me fat nôsti, qui si quid rationis occurrat, ardentè excipiam; si quid stomachi, facile condonem? dedit itaque demum pellegendam. Cum perfecissem, quàm benè, inquam, mecum agitur, quòd meæ Animaduersiones secundum totam seriem cum Responsonibus imprimantur! quippe erit vnde Lectores æquum de controuersia, déque stylo iudicium ferant. Hæc ipse ad illum: Tu OPTIME PRINCEPS, cum liber erit præmanibus, quid id totum sit; vberius cognosces,

K 2 Heic

Heic solùm addo , per-mirum esse , quàm firmus quisque nostri amantes , quàm sententiæ semel infixæ tenaces , quàm contradic-tionis minimè patientes ! Cùmque id minus quemlibet deceat , tum præcipuè virum sapientiam professum , qui dignus esse eo nomine , nisi pro scopo habeat veritatem so-lam non potest. Non modò enim æquum videtur , vt patiamur Placita nostra contro-verti ab aliis ; sed etiam vt ipse simet nos ve-ritatis ergo , ipsa euertamus. Digna sanè vox Aristotele , *Νέξεν δὲ ἴσως βέλπον ἔθ' , καὶ δὲν ὄπ' σωτηρία γὰρ ἡ ἀληθεία καὶ τὰ οἰκία ἀνα-ρεῖν , ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας.* Sequitur , quod nuper innuebam , *ἀμφοῖν γὰρ ὄντων φί-λων* , hoc est Platone , ac veritate , *ὅσον παρ-τημῶν τὴν ἀλήθειαν.* Sed hæc , & alia tu melius nôsti. Viue diu ac Vale , DECVS PRINCIPVM , & Præsidium meum. Parisiis XIV. Kal. Au- gusti. M. DC. XLI.

Bervilla semper salutem nuncio. Scribo ad Valtortam , vt illi commendem mei cuiusdam agnati causam : nisi tecum sit queso te , vt tuorum quispiam meas literas ad illum transmittat. Iterum Vale.

E I D E M.

ERam nuper apud Thuanum , cùm Prin- ceps , Antistêsque Metensis ed adue- niens , post confertos quosdam sermones , ecquis Vir essem requisivit. Cùm Thuanus verò , Puteanusque dixissent ad aurem esse me virum Prouincialem , quem tu amore tuo dignareris , dici non potest , quanta me derepentè in tui gratiam humanitate fuerit complexus. Cœpit subinde facere palam quantum te Cognato gloriaretur , lætare- tûrque ; quanta eximiam tuam virtutem , cuius exempla rerulit , veneratione prosequere- tur. Non refero porrò , vt omnès & as- senserint & symbola contulerint ; id solùm attingo , vt nôris quanti ab illo Principe fias ; quanti ab omnibus , qui te nôrunt. Quin etiam talia non scriberem , si vel fa- cere aliquam tibi assentandi opinionem pos- sem ; vel te eum nossent , qui ad vanam ostentationem ista referres. Sed nimirum tu sic me amas , vt nouam quandam abs te gratiam inire necesse non sit : ego tuæ vir- tutis eam habeo rationem vt incentiuum fa- cere , potiusquam remoram contendam. Et teneris certè vel ex eo , pergere constanter , quò cœpisti gressu ; quòd in oculis omnium , clarissimâque luce versaris ; neque potes non in hac morum peruersitate esse exemplo , cuius , quibus innati sunt veræ virtutis ignicu- li æmulatione accendantur. Quàm , putas , verò res est diuina , dum hoc tramite inde- flexus incedis , spargere te interea , & dum nihil cogitas , odorem , quo alliciantur plu- rimi , inducantûrque in eandem viam ? Ma- gis proinde animo esto , & quod agis , id semper age ; sic enim demum poteris inter Heroës locum habere. Eò multi aspirant ; sed quia interim virtutem non-nisi fuca- tam sibi statuunt ob oculos , ideò lactan- tur inani spe , exciduntque ingentibus ansis.

Viue modò diu , ac Vale , DECVS PRIN- CIPVM , & Præsidium meum. Parisiis , VII. Augusti , M. DC. XLI.

Obsignâram iam Epistolium , cùm reddita mihi tua litera sunt , ipsis huius Mensis Ei- dibus conscripta. Reseraui ergo , sed eo so- lum sine , vt significarem mihi redditas : quip- pe non-nisi proxima occasione is responsu- rus. Ber-villam iubeo semper saluere. Vale iterum.

E I D E M.

Respecti mihi labores sunt , quos in communiendis iis locis , quibus ali- quid timeretur , impendis. Et quereris quidem non sine lepore ex nihilo nihil fieri ; sed cùm opus diuinæ sit ex nihilo nihil facere ; proximum tamen ipsi est , pauca ex te fa- cere multum. Haud malè proinde omina- ti sunt , nec meriti malè de tua prouiden- tia , qui à te tantum operæ ex subsidiis tan- tillis sperârunt. Quippe , vt non aliud , hoc saltem fecere , vt te tutelæ Numinis credi- tum esse constiterit. Heinc est tua illa *Δελ- πια* , quâ gloriari potes eadem nauî te , ac tuam simul fortunam vehi. Fortunati nimi- um , qui tecum vehuntur ? Populi fœli- ces , sua si bona nôrint ! Perge modò , O P- TIME PRINCEPS , grandi hoc passu in- cedere ; gerentem quippe hos animos Nu- minis fauor destituet nunquam. Gratiam fa- cienti quod in se est non denegari , trita sen- tentia : tu verò vota non concipis , nisi ad- mota aratro manu. Ista nec de te nimium spondes , nec præ segnitie Cælum fatigas ; sed cùm præstitisti , vt per te nihil staret , vt Deus omnia fortunet , voues. Nôsti eiuf- modi consilium ne Ethnicos quidem latuif- se , qui adiuuari forteis à Diis , & Deos omnia vendere laboribus pulchrè senserunt. Nôsti Diuinam , Primamque causam se so- la non agere omnia , quæ & Secundas cùm fecerit , eas sanè esse nequicquam noluit. Quare optas quidem ab ea incrementum ; sed & plantas , & rigas tamen. Quidni hac fretus conscientia , & ratus nihil prætermis- sum , serena mente constanter sis ; qui vtcum- que de prospero euentu securus non sis , nihil videas tamen , cuius te possit propter infau- stum pœnitere. Apprecor ipse prospera om- nia , infausta omnia deprecor. Sic Viue diu fœlix , & Vale. Parisiis , postridie Kal. Au- gusti M. DC. XLI.

Quod spes sit fore , vt Epistolium te Aquis- Sextis conueniat , an-non feres heic à me dici , quando non vacat scribere , Bereculio nostro , aequè ac Ber-villa plurimam salutem ? Vale iterum.

E I D E M.

Mensis prope est , ex quo ad te scribens memini Victoriæ , quæ non *ἐπιβίον* verum *ἀπαιδίων* victoribus fecit. Agnosces iam quæ non ouatio , sed *γελευσθία* illis suc- cedat. Videlicet , deiectâ Statuâ , basis quo- que suffossa est ; & qui erat Patuleius , factus est

est illis Clusius Deus. Mirari profectò par est, nos heinc securos maximè esse, vnde ante dies tam paucos timebamus quam-maximè. Sed hæc est nempe fœlicitas, hoc sacrum consilium imperans Fortunæ. Quippe cum sit sagacitatis id coniiicere, quod futurum est, tum prudentiæ præsertim est quidquid demum occurrerit, sic temperare, vt benè verat. Euentus plærumque in nobis non sunt; at cum causa cæca illos faciat, potest prouida sic inflectere, vt nihil videatur non factum consultò. Hoc ego sanè dicere soleo, non tam quadrare circulum, quàm ex globo facere cubum. Nôsti enim quod dicitur,

Vt sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes.

Quamquam quid ego ista ad te; qui tantâ sapientiâ omnia moderaris? Verùm condonabis, quòd exciderint ex recente memoria, ac præsentanea meditatione. Facile profectò non fuit non intendere animum ad inexpectatissimum casum. Voueo tibi nullum fieri improuisum; nullum ex quo non te fortunatissimum probes. Viue modò diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. D. C. XLI.

E I D E M.

Quod dicis te veram virtutem non possidere, sed optare, ex ipsa virtute proficitur: Quippe, vt præteream hoc esse modestiæ, quæ ipsa quoque cum est ingenua, ac sine fuce, Virtus est: Oportet profectò non inchoatam modò, sed adultam etiam obtineat, qui veram atque consummatam expetit ardentibus votis; Et diceret fortassis alius te ne istâ quidem destitui; sed neque ipse de te sic sentis, neque sentire congruum est; quoniam ipsâ excideres, si te consequutum putares. Nôstis vis, vt istud accipiam? Dicis ipse egregiè veram virtutem esse immotam; Dicis Primo tantùm Motori conuenire, vt non moueatur: colligo ergo veram virtutem in Primo tantùm esse Motore. Et quia tamen de virtute, cuius homines valeant esse capaces, agitur; putârim id sic temperandum, vt humana virtus consistat in similitudine cum Primo Motore, non omnimoda illa quidem (neque enim Dijesse possumus) sed quantum quidem per humanam imbecillitatem fas est; adèò vt quisque veram virtutem tantò magis obtineat, quantò obtinet constantiorem. Heinc accedere ad veram virtutem, est ad Deum accedere; hoc est, ad constantiam aliquo modo similem immutabilitati Diuinæ. Et quia res est per se ardua, perinde esse mihi videtur, ac si quis non secundum flumen, sed aduersus, hoc est in ipsam scaturiginem nauiget. Vt enim facilius nihil est, quàm secundo flumine ferri; ita nihil procliuus, quàm delabi per vitia, & vt labor est tendendi in fontem; ita difficultas inhiantis ad illam quasi originem virtutis. Quare vt nitenti in fontem quiescendum non est, nè referatur ab ipso fonte; ita aspiranti ad sum-

Gassendi Epistola.

nam virtutem conuicendum perpetuò est. ne, si non faciat, ab ea recedat. Atque hoc tandem est, quod volebam, cum fore dixi, vt à virtute consummata excideres, si in ea esses opinione, vt te adeptum existimares. Nempe hæc opinio feriatio est quædam, per quam non modò non promouemur, sed etiam longè semouemur; sicque comprobatur, quod sæpe audiisti, in via virtutis non progredi, esse regredi. Cætera aliàs, ne sim iam nimius; intereâque exopto tibi non virtutem modò eximiam, sed etiam virtutis eximie cumulatissimam mercedem. Benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, xvii. Kalend. Septemb. M. D. C. XLI.

E I D E M.

An nuper contradictio fuit, cum te virtutem esse immotam asserente, sic annui, vt censuerim tamen non esse quiescendum? Non videtur sanè quando quidem virtus ipsa est Animi constantia, quæ constantissima cum est, tum demum vera virtus est; Neque enim est, cur putemus solam iustitiam esse constantem, atque perpetuam voluntatem, vt Iurisconsulti definiunt; id ad virtutem omnem spectat; & vt constantia voluntatis tribuendi suum cuique est Iustitiæ; ita Temperantiæ honestè; Fortitudinis generosè, Prudentiæ sapienter agendi. Porro, quod nôsti habitum dici Qualitatem permanentem variis actibus comparatam; dictum habeto de Virtute, quæ habitus est, quæ permanens est, quæ repetitis actibus firmitudinem nanciscitur suam. Vnde & sicut desuetudo habitus alios obliuiscit, sic speciatim ipsam virtutem, ac proinde, ne id eueniat, intermittenda actio non est. Quin-etiam tantò magis est ipsi virtuti prospiciendum, quantò non modò cessatio lentitudinem in mentem inducit, sed crebræ etiam sunt occasiones oppositorum actuum, qui in habitum contrarium detorqueant. Quippe vt desint cætera, passiones continuo insurgunt, quæ nisi Virtutis ipsius reprimantur imperio, eam demùm è folio deiiciunt, occupantque, & tenent arcem. Itaque Virtus quidem immota: sed vt sit, agnoscis vt non sit quiescendum. Id fit, vt dum arbor tanto fit stabilior, quanto amplius radios agit; sic nempe minus & arbor ventis, & virtus passionibus cedit. Si placeat, comparato quoque ipsas passiones cum fluctibus, Animum cum nauis, facultates eius cum iuuenibus, quorum vt ille loquitur, alij malos scandunt, alij per foros cursitant, alij sentinam exhauriunt; si quidem virtus denique ipsa similis erit Gubernatori, qui clauum tenens sedet in puppi quietus, nec (vt verbis eiusdem dicam) facit ea, quæ iuuenes; sed multò maiora, & meliora facit. Hæc satis sunt. Tu autem Vale, Ocelle Virtutis, & PRINCIPVM DECVS. Parisiis, x. Kal. Septemb. M. D. C. XLI.

K 3 E I D E M.

E I D E M.

Rigidissimum te Poëtam dicis; quid, si calidissimus fores? Noui sanè ingenium tuum ad maiora natum, maiora sectatum, non fuisse ardentem complexum hoc-ce eruditionis genus. Memini, quod abs te accepi, vix tibi semel iterumque carmen aliquod excidisse; at simul noui quo enthusiasmo animi sensa exprimas; memini simul quo studio elegantiores Poëtas colas. Quare & minùs mirum est, si in versus omninò bonos, vel non cogitans interdum erumpas. Eiuscemodi profectò ij sunt, quibus Epistolam clausisti

*Occidit fortuna Ducem, Martemque repressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit ense.*

Agerem lubens Commentatorem; sed inferuisse in Epistolium, ut pretiosam gemmam sufficiat; quò nitorem tuum ad te referens, indeque splendescens gratiosius accedat. Adderem quoque ex me nonnulla; sed quid Anferi cum Olore? Sum ipse quippe longè frigidior, qui vix semel quoque decennio agitante Deo calorem concipio, ægréque tandem Apis Matinæ more, modòque, seu per laborem plurimum operosa paruus fingo carmina, ut verbis illius rem dicam. De reditu, quod admones, memento, PRINCEPS OPTIME, nondum esse annum exactum. Peireskij Vitam nunc primùm, vel potiùs tandem è prælo prodit, delibero autem quidpiam-ne præterea eo, quo superest semestri committam. Semestri dico; nam, ut quæ nôsti inita mecum pacta compleantur, expectandus est Martius proximus. Accepisti Comititia demum ad umbilicum, quod aiunt, perducta. Ostendit in iis Robertus animos omninò ingenteis. Hugo quoque ille, cui vices remissi, ita gessit generosè, ut nihil sit, cur facti pœniteat. Abest vterque cum Gerenteo, cumque illis Præsulibus, quos destinârunt Comititia ad dicendum Regi postremam salutem. Ego sic tibi salutem dico, ut te saluum velim in annos Nestoreos. Utinam ita viuas, & Valeas, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum, Parisiis, III. Kal. Septemb. M. D. C. XLI.

E I D E M.

Non est, quòd te heic multum morer, nam & superiore die scripsi per Veredarium publicum; & hæc credo cursori tuo comites libri, in quo es mihi prima, summâque camœna dictus. Is porrò liber exemplum est editæ nunc primùm Peireskianæ Vitæ, cui nihil potuit esse gloriosius, quàm & pro tuis voris conscribi, & tuis sub auspiciis in lucem prodire. Artexo ipsi duo Exempli, quorum, si per te liceat, alterum Valauesij sit; alterum Baronis Riantij; nempe istorum, secundum te interest prima omnium habere. Omnia incompacta; Sed ea adparò, cuiusmodi mox è Typographeio traduntur, ne cursore ex improviso transeunte, imparata habeam. Adde quòd Valauesius, qui compactorem Peires-

kianum in ære habet, significauit velle se curare exemplum Musæo destinandum tuo: Neque ego non debeo rem facere illi pergratam. Quæso te ut facias tu quoque, atque aded iubeas tria simul Exempli ad memoratum Baronem mitti; is enim tradet artificem, qui tuum elaboret ex præscripto Patris. Hoc solùm volui; Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis pridie Kal. Septemb. M. DC. XLI.

E I D E M.

NON OPTIME PRINCEPS, quæ sunt vices rerum. Scripsi ad te ante sex mensibus de negotio composito; & ante octiduum de pactis seruandis: Scribo nunc omnia ne quicquam acta, nihilque mihi superesse, nisi ut illud occinam, opera, & impensa perit. Quid, inquires, istud rei est? Ut paucis dicam, Regia Maiestas & Cardinalis Maximus irrita, fecere tam Ebredunensem, quàm Arelatensem nominationem Agentium; Hugòque, cui ius cesseram, liberatus proinde fuit fide præstita de damno sarciendo. Heinc, cum spes foret his ipsis diebus quatuor librarum millia, & intra sex mensibus quatuor cætera persolutum iri; comprobauit quàm verum sit, spem vigilantium esse insomnium. Si nosse porrò desideres, ut se res in Aula habuerit; ecce quemadmodum Robertus, qui ipse interfuit, enarrauerit. Præsul Gratianopolitanus, cui Meduntensia Comititia priusquam distraherentur id commiserant muneris, coram Rege iam peroratur cum Agentes Cleri pro more, ut gratos haberet, ipsi exhibens, hoc abs Rege tulit Responsum, *Ego illos gratos non habeo, quòd nominati fuerint absque præscripto illo meo; tuncque* (respexit tunc in Hugonem) *etiam pecuniam numerasti. Poterunt deinceps alij nominari, Cancellarijque meum hac de re interpretabitur Placitum: Interea Prior Sandionysianus Agentium functionem obibit.* Cardinalis quoque subinde peroratione ab eodem facta, *accepistis, inquit, ipso Regis ore, quid velit circa Agentis factum. Id significauit, me non inconsulto; ac, si quid forte oblitus fuisset, qui suggererem præsto aderam. Quòd ad Cancellarium remisit, ne hereatis, alio non tendit, quàm ut securos vos inbeat id iuris, quòd cuique Prouincia ex ordine competit, sartum tectumque seruatum iri. An tu verò* (oculos simul ad Abbatem Grinanium vertit,) *nominari iterum possis, providebitur postmodum.* Et quoniam Hugo tunc requisit, num posset quoque iteratam nominationem procurare; neque tu, inquit, *qui numerasti, neque qui accepit, potestis.* Dicente illo, nec se numerasse, nec accepisse alium; & quam-vis Chirographo sese obstrinxisset, fecisse id tamen pro voto, atque applausu Comitiorum; nihilque actum in ea re fuisse, quòd non esset agi consuetum pro Comititiis cæteris, quæ iuberent semper eum, qui cederet, præstari abs eo, cui cederet, indemnem. *Benè vertit, inquit, quòd non numerasti; sic quippe nihil tibi laboris in repetendo supererit. Quòd spectat ad Chirographum, iubebit Rex illud Arresto rescindi.* Hætenus

atenus ille retulit. Cum inaudiisset Andreas tuus eodem ipso die, quo hæc fuere peracta, fatigit, ne, si fortè Hugo Arestum illud depolceret, ipse inauditus exciderem iure. Non sanè quòd velim, aut possim virum cogere, vt promissis stet, sed quòd æquum esse videatur, vt eorum emolumentorum, quæ per semestre tempus cepit, me quadantenus participem faciat. Heinc & rem mihi statim nunciavit, & Victoriano etiam Abbati, qui vt humanissimus est, tuoque amore reuerà dignus, omnem operam vltro obtulit. Rediit iam Hugo in Urbem, in eoque sumus, vt quid debeat, velit-ve commune facere noscatur. Scribo aliunde ad Andream, literas ad Bossarium dans, si quid fortè Numina flekti Parentis interuentu possint. Sed facio solùm vt Amicis id volentibus satisfaciam: nam neque spes vlla affulget, neque si esset aliqua, non eam ducerem infomnio vaniorem, scilicet lactari iam dedidici, restatque solùm vt animum aduersus hunc casum obfirmem. Et nihil quidem fuisse in rem meam versum graue nihil est, id vnum angit, non superesse vnde me ære liberem, ac præsertim erga optimum Campinium, cuius in me amor tener nimium fuit. Verùm Deus ter-Optimus qua ratione sit prouisurus nouit. Viue tu fœlix OPTIME PRINCEPS, ac in annos Nestoreos Vale. Parisiis postridie Non. Septemb. M. DC. XLI.

Literas afferuo, quas scripsi postridie, quam dedi ad te superiores. Ea sunt conclusa fasciculo Exemplarium trium Peireskiana Vita, quem Cursor tuus receperat se hæc transendo accepturum. Fortè-ne transferit incompertum habeo, neque inuisens hoc manè Abbatem petere ex eo memini; sed si iam transit leuis iactura, nisi quòd mihi fuisset pergratum id opus quamprimum a te conspici. Vale iterum.

E I D E M.

Nihil à datis vsque ad te superioribus literis ex Aula accipio. Hugo sic rigidè tuetur, & debere nihil à se, & sibi emolumentorum perceptorum nihil superesse, vt quod sperem penè nihil sit. Deus Optimus benè omnia vertat. De cursore tuo nihil audio; quare sepono Epistolium ante dies quatuordecim scriptum, quod vnà cum isto accipias. Exempla si deinceps mittam, id te præhabuisse nihil nocuerit. Do interea vt breuitatem qua iam vti cogor quodammodo suppleat. Nempe officio distrahor, quo me amicus expertus pridem nimis obsequiosum implicuit. Quid faciam tamen, quem Natura eius finxit facilitatis, vt quicquam Amicis leuioribus licet, recusare potis non sim? Tu benè, inò optimè Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis Idib. Septemb. M. DC. XLI.

E I D E M.

Transiit denique Cursor tuus, discessitque heri ex hac Ciuitate. Non fui ego domi, cum me requisuit; at monstravit ipsi

meus famulus fasciculum ad te destinatum. Cur illum non detulerit, ipse-met tibi renunciabit. Literas attulit ab Andrea, quibus accipi, quod & Bossarius Abbati Campinio iam significarat. Euenit nempe, quod Amicis, Vates non malus, prædixeram, quòdque ad te etiam memini perscriptum. Ipse, cum omnia commiserim Diuinæ Prouidentia, tueri quantum licet *εὐδουμίας* conor. Id solatio est, quòd nihil eorum, quæ mihi, Amicis-ve visa sunt, conducentia prætermiserim; quod superest, quòdque in mea potestate situm non est, ne me frustra torqueat, animum contendo. Versabar heri, cum heinc abessem apud illustrem Cancellarium: Scilicet hac hebdomade videre me semel, ac iterum voluit, occasione Vitæ Peireskij, quam se pellegisse totam est testatus. De eximia humanitate, singularique eruditione, cuius specimen dedit, dicerem, nisi tu Virum abundè nosset. Demiratus sanè id sum; ac in illo potissimum negotiorum mari immenso. Audio te in Urbem breui rediturum, & quantum coniector, istæ literæ tibi iam reuerso tradentur: Faxit Deus ter-Maximus, vt incolumis redeas, fœbolémque saluam, lætámque inuenias. Dicere non memineram scripsisse me ad Valuesium, vt ex iis Exemplaribus, quæ ad ipsum transmissa sunt, quæque haud-dubiè breui accipiet, tibi offerat, quod & destinarat. Ac doleo quidem librum non citius incidisse in tuas manus; quando momenti licet non magni, habere te tamen primum oportuerat; verum nòsti ipse, quæ obstiterint fata. Dum tu, quidquid demum id sit, æqui, bonique consulas, quod sanè facies, mitius feram. Diu, ac fœliciter Viue, atque aded optimè Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis XII. Kalendas Octobris M. DC. XLI.

Non vacat iam ad Bereculium, vt constitueram rescribere; Enim-verò, tu satis bonus, vt patiaris ipsi heic me, æquè ac Bervilla salutem unnuciare. Vale iterum.

E I D E M.

Deficiunt me verba, PRINCEPS OPTIME, quibus tua illa tam apposita, tam aurea, tam bona accipiam. Ecquid enim possit præclarius, animosiúsque depromere Philosophia tota ex diuite penu? Ecce nempe sic me affaris, vt me affari ipse debui, si is quidem essem, quem tu, dum scribis, esse peroptas. Certè, tametsi Sapientia me nihilo inferiorem Stilpone finxisset, non aliud mihi ipse dixisset, quàm quod tu me mones tuis literis. Iusserat Demetrius cum Magaram cepit, Philosophi domum intactam seruari; & cum postmodum prouideret, vt restituerentur, quæ erepta fuerant, ea proptèrque *ἀναγραφῶν ἢ ἀπολαυτότων* ab eo poposcerit, respondet vt Laërtius habet, *μηδὲν ἢ οἰκείων ἀπολαύσαι, παιδείαν γὰρ μηδὲν ἐξεντίμωχέναι, τὸν τε λόγον ἔχον, ἢ τὴν ἀπιστήμιον*. Quæ proinde à Seneca merito iure exaggerantur, addente ipsum id respondisse, *cum captâ Patriâ, amissis liberis, amissa uxore, ex incendio publico solus,*

Et tamen beatus exiret. Ac nihil quidem simile iussit, qui fortunas meas cum aliorum fortunis coniunctas euertit; sed neque ego ea sum virtute, qui si perinde fuisset rogatus, fuisset perinde responsurus. Tu vero, PRINCEPS eximie bonus, ominaris melius de me, ac talem mentem, qualis fuit magni Viri interpretaris: Utinam me dignum tuo iudicio præstem, eumque me exhibeam, quem de prædicas. Ex hoc certe casu non potui non quodammodo conturbari; quanquam, ut ingenuè id dicam, nihil me mouit iactura propria, sed quam perpeffuros Amicos persensit. Nam ad me quod spectat, tum pauca sufficiunt, tum interest parum, quando-nam, & induturæ, an nudus sepeliar. Ad Amicos quod attinet; non ita possum fieri austerus, ut si quod illi pro nimia sua in me propensione patiantur detrimentum, non me afficiat. Quippe quod illi quoque inuunt, se mei ergo leniter ferre, nescio quo pacto afficit magis. Si quid solatur, fati est rigor, dum patientiam facit necessariam, ægritudinemque inutilem monstrat. Quid de profusissima illa voluntate subiiciam, qua animatus erga me es? Profectò grates tibi dignas persolueri non opis est meæ. Facultates offers, neque ambigo, quin ex pleno offeras corde: At cum te tanta bonitas deceat, esse à me debet non alienus pudor. Quamquam, ne putes me non satis de tuo candore dignè sentire, summam, quam ipse suggeris testarer confidentiam, nisi faceret ratio religiosum. Nempe non vererer facere vorfuram, commutare-ve debitum, nisi te in eo esse nossem, ut Maternam hæreditatem ære alieno liberam facias. Satis est proinde hanc affectus tui significationem habere, commendatamque facere, cum aliunde æquum non sit fieri tuis rebus malè consultum. Gratias hac quoque vice ago pro communicato illo carmine:

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum;

Quippe & ex ipso, veluti ex vngue felicitatem venæ agnoscere iuuat, ipse cum mihi recens nullum, quod reponam ad manum sit, attexo ecce *ἄρωδος μίλα*, quod in Schickardi obitum excidit ante paucos annos. Habebis vnà fasciculum non aliorum carminum modò, verum Orationis etiam Funeris, in qua vnum miror fuisse prætermisum. Memini antè Demetrii de Stilpone solliciti; Marcellum similem de Archimede gessisse curam: Dux Lotharingus, nisi aliud, hoc præstitit saltem memorabile, quòd in Tubingæ obsidione Schickardi virtutem reueritus est, cauitque ne ipsi, eius-ve familiæ à militibus noceretur. Hoc est, quod Orator omisit, quòdque existimaui tibi virtutis amantissimo fore lectu non iniucundum. Ducere volebam lituram insertis de me versibus, at videri id vanius, quàm tolerare intactos potuit; cum & nihil fuerit propter te necesse, qui & nôsti me non ambire elogia, & persuasus es me aliis de me plusquam mihi credere nolle. Fasciculum paulò grandioremm artexam; tu condonabis, mandabisque pro singulari humanitate ad Valaesium quam-primùm mitti.

Viue diu, ac Vale, DECVS PRINCIPVM,
& Præsidium meum. Parisiis, v. Kal. Octob.
M. DC. XLI.

E I D E M.

Scripsit ad me Salzæus ille, qui te conuenit, ut literas ad Sabaudum Principem dares. Cum fuerit verò abs te exceptus non modò pro eximia tua erga omnes humanitate, sed etiam pro tua erga me singulari beneuolentia, dici non potest quantà lætitiâ exultantem dimiseris. Quas ad me certè literas scripsit, testantur effusissimam; & quas mihi gratias ob se commendatum egit, peregitque, aded vberes, feruidæque sunt, ut quàm fueris ipse in illum effusus, perspectissimum faciant. Teneor ipse quidquid gratiarum ab illo fero, ad te referre; cum alioquin *εὐδὲναι μὲν, ἀποδύνααι δὲ* non liceat per vireis. Sed nempe tu nimis es bonus, ego nimis sum imbecillus; tibi que aut affectus ille, quo in me propendes, temperandus est, aut ferendum si testationem gratitudinis haud æquam reportes. Studia mea in eo iam sunt, ut quas nôsti Commentationes Philosophicas digerere pergam. Quinquennium est, ex quo ad illas animus non appuleram, neque cogitabam quos de ipsis habeo fasciculos euoluere ante reditum in Prouinciam meam. Instigârunt tamen Amici, Luilleriûsque noster imprimis, ut quando eram in hac Vrbe Hyemem totam commoraturus, mandarem illos ad me transmitti, Ij ergo transmissi iam sunt. Quare & quas curas elapsis tot annis intermiseram, repero nunc primùm. Supererant pauca ex Tractatulo de Causis, Fortuna & Fato; ea iam attexo, scripturus statim de Ortu, & Interitu. Nihil fuerat necesse id significare; sed tu is es, cui debeam omnium, quæ à me aguntur rationem. Fortè etiam, ne quid non nôris subnotabo impostèrùm quidquid dabitur comminisci. Nimirum satis conicio, quam gratam facturum rem sim. Vale interea quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, iv. Non. Octob. M. DC. XLI.

Patere semper Bereculio, ac Beruilla salutem dici.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Est profectò, cur me ineptum, æquè ac negligentem habeas, qui cum fuerim tanta à te humanitate prouocatus, nihil à tempore iam tanto in hanc diem responderim. Tantum proinde abest, ut culpæ excusationem vllam prætexam, quin me profiteor prorsus indignum, quem vltro honoraueris, quem deinceps, rogatus licet, beneuolentia prosequaris. Non etiam tantum est animi, ut postulare veniam ausim; quippe quam me nec promereri, nec iure sperare sim conscius. Vnum superest, ut me tibi sistam, ipse verò quidquid à me actum, non actum censeas, plenòque

plenòque factò arbitrio imperes, condones-ve multam; *παρεργον* certè est, quod subiicio, aliquam rescribendi moram mihi subnatam ex occasione discessuri ad te Amici, quo non potest esse amicior. Scilicet cum significaris Peireskij memoriam esse tibi caram, ac meam qualemcumque opellam de eius Vita, ac moribus fore tibi non iniucundam, cogitavi ad te per illum eius Exemplum transmittere, hæcæque simul literas dare. Tu sic accipies, non quasi liber aliquid ex me habeat, sed quasi eius sit argumenti, quod se ipso sit placiturum. Id si tuas sensisset manus, ecquo non ornatum decore prodisset? (nempe modeste nimum agis, tuam industriam dum eleuas) ex meis habet non quod oportuit, sed quod mearum virium, officiique fuit: cum is sim, non quem depingis, sed quem esse in votis est. Vt cumque fuerit, & meam seignitiam quomodocumque interpreteris, scito eximiam comitatem, qua te tam sponte in me gessisti, hæere mihi medullitùs, meque adeò non fore nunquam vt tibi deuinctissimum, ita ad obsequium omne comparatum. Vale. Dabam Parisiis, Non. Octob. M. DC. XLI.

SAMVELI PETITO, *Viro Clarissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Ardè respondeo; sed tardè nempe, quem destinasti Librum accipio. Gratiarum pro illo habeo ingentes, & quales tua virtus, amorque, quo me prosequi dignaris, merentur. Legam porrò ipsum, atque pellegam; sed non quo ipse, qui es Mortalium modestissimus, animo deposcis. Faciam potius, vt segetem eruditionis demetam, neque enim potest non vberima ex tam feraci sperari fundo. Non est proinde, cur à me aliud expectes iudicium, qui præiudicium heic ratum habes. Ipse es, qui censere debes, seu quid est alienum, seu tuum, qui potes non aliena modò absque liuore, sed etiam tuam *ἀνδρα φιλαυτίαι* perspicacissimus spectare. Mitto eam ob rem, quod spectes, ac censeas, Peireskianæ vitæ Exemplum, tametsi meum nihil est, quod ferre tuam limam possit. Habebis id verò in pignus obseruantia erga te meæ, futurum alioquin pergratum ob descriptum Heroëm illum, qui te, dum vixit, plurimi fecit, tuique amantissimus fuit. Et cominatio sanè haud æqua, neque exquisita compensatio; at cum multum desit, reputabis tamen suppleri id ex animo, quo me tibi totum deuoueo. Tu me semper ama, & Vale. Parisiis, v. Eid. Octob. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβήτων.

Superioribus literis, recepi perscripturum me si quid comminiscerem rerum. Nunc, cum ea, quæ meditor ex media illarum,

quas nôsti, elucubrationum sint serie, operæpretium esse videtur seriem hanc prius retexere, vt quorsum ista potius me, quàm alia habeant, perspicuum fiat. Itaque cum fuisset pro votis Luillerij nostri, vt Epicurum calumniis, quibus à tot iam sæculis infamatus fuit, purgarem, peruidi esse quidem præcipuè circa eius Viri doctrinam, Philosophiam-ve incumbendum: At præmittendum omninò censui librum Apologeticum circa eiusdem Vitam, ac mores. Nimirum, si semel constaret quanta honestate morum fuerit, tum posse eius Placita videri minùs improbanda. Sic Aristoteles testatur parem illam Epicuræ de Voluptate opinionem, quam Eudoxus profitebatur, fidem præsertim obtinuisse ex Temperantia profitentis. *διαφορῶν τῶν ἰδίαι σάφραν ἔδ,* Quod de Epicuro sanè dici potuit. Nihil verò necesse est, vt te admoneam, quemadmodum, si quæ sunt Placita ipsius cum Religione pugnantia (vt nemo fuit Philosophorum, qui non peccarit aliqua) illa studiosè imperam. Memini enim te perspexisse, quæ fuerint speciatim à me aduersus ipsum in gratiam Prouidentia animaduersa. Conscripturam seriem mearum illarum Commentationum, ea cogitatio incidit, fore tibi non iniucundum, si summam quoque subiecero, quasi exinde sis habiturus operis totius Breuiarium. Quippe tametsi id non possit vnus peragi literis; nihil oberit, si in plureis aut in plurimas distribuatur. Quin potius fore id præsentio, vnde & mihi scribenti labor, & tibi legenti fastidium leuetur. Quanquam videtur cogitatio concoquenda maturius: nunc enim primùm in mentem subit. Quidnam facturus igitur sim, proximæ literæ monstrabunt. Tu interea, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale. Parisiis, v. Eid. Octobris, M. DC. XLI.

Hac quoque vice Bereculio, ac Bervilla salutem dico.

E I D E M.

Puribus te iam affari non vacat; videlicet comparo me, vt Eclipsin Lunæ, quæ futura est hoc ipso vespere, obseruem. Teneor tamen significare redditas mihi fuisse tuas humanissimas literas, B. Dionysij festo conscriptas. De iis dicenda multa cum forent, attingo solùm fuisse te pro more tuo bonum nimis, cum memorem tui me esse iussisti. Quasi verò aut tu is sis, cui loco esse aliquo debeam; aut ego is sim, cui excidere tantus ille amor, quo me beas, possit? Videor perspexisse quò respexeris: sed si me nosti, nihil est necesse, vt quæram, præstem-ve sponso-rem. Talis sum planè, qualis Ennius à Cicero describitur, haud magna in re, sed fidei plenus. Quare & quidquid euenerit, securus esto neminem vnquam, quisquis mortalium ille sit, posse irritum facere, quod pactum satis ipse censuisti. Quod pollicitus fueram me perscripturum his literis, differre nunc quoque in proximas cogor. Scribendum etiam aliquid foret de malignitate mei Præsulis, sed Bereculius, cui pluscula ea de re mox scripsi,

scripsi, supplebit. Vir ille certè meæ quieti vltro nimis tendit insidias, & si quid tibi de me promisit, pessima exlequitur fide: sed Simia nimirum semper Simia est. Tu dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. xli.

Viro Clarissimo, Amicissimoque A. F.
PAYENO, Iuriconsulto Auenionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

TAnta fuit tuæ erga me humanitatis profusio, vt apertis literis tuis, ac vix dum visis titulis, quibus immerentem ornasti, præ confusione restiterim. Ecquis sum enim, quem tu debueris tanta non dicam honorare, sed obruere beneuolentia? An dicam fuisse illum tibi vitri cuiuspiam conuexi instar, quod *ἑστὸς* imposuerit, dum me tantum deprædicasti, qui nullus propemodum sum? Certè cum ipse affectum tuum quam-maxima possum, ac par est; animi gratitudine excipiam, tu patiaris volens oportet, me id, quod non sum respuere ingenuè. Et quam-putas animo prompto ea regererem, quæ te magis decent? At non mihi perinde sunt suaues illæ Musæ propitiæ, agnoscóque me imparem, qui possum quidpiam meritis tuis, ac mea erga te voluntate dignum proferre,

ὅτι εἰ μοι δέξαι μὲν γλώσσα, δέξαι δὲ σέματ' εἶεν,
Quod exoptaras, vt illa tua de Peireskio elucubratiō vitæ illius atreteretur, doleo non potuisse præstari; sed nempe id opus ante seculi mensē circiter è prælo iam prodiit. Pervelim illius exemplum ad te, & ad Tondutum dari; nescius præsertim aliqua ne obtineri Lugduno valeant: at qua possim via in promptu non est. De Observatiōibus est sanè per-æquum vt tibi demum fiat satis; quo circa in id quam-primum incumbam. Si liceat nobis per nubila obseruare quicquam ex defectu Lunæ, qui futurus post paucas horas, seu proximo vespere est, id fiet statim tecum commune. Dum memet certè comparo, vt ad eum attendam, parùm abfuit, quāsi hac occasione nihil rescriberem; sed visum est satius versus pauculos, tametsi incompositos, exarare, quàm nullos. Scilicet me magis obstrictum pensavi, quàm vt differrem diutiùs grati animi significationem. Plura igitur aliàs. Tu intereà cum optimo Tonduto San-legerio, Vale. Parisiis, xv. Kal. Nouemb. M. DC. xli.

E I D E M.

Idem libero, Præclare PAYENE, id scilicet mitto, quantulum est cumque, quod ex Eclipsi nupera obseruare per nubis licuit. Accinctus eram cum Bullialdo ad eam accuratè spectandam: at non fuit Cælum satis propitium. Cum enim Luna exoriens, & libera quidem adhuc à defectu sese in prospectum dedisset, nihilominus gra-

vis duos cum semisse alta vix fuit, cum præter nubis sese surripuit, neque per duas circiter horas, quæ lateret, indicium fuit. Quin-etiam maligna lux fuit, confusus-ve albor dumtaxat, quo sese primum prodidit; & cum vix tandem nubila aliquantisper attenuarentur, discernere marginem Lunæ nisi per extremos digitos vix licuit. Et quosdam quidem notauimus; sed commemorare nihil necesse est, cum non sint præsertim summè exquisiti, vnicum finem, de quo nobis indubiè constat, adscribo. Nosti à limbo restituto superesse adhuc ea parte nigritiem, siue penumbra, quatenus eiusmodi pars non pleno adhuc Solis aspectu, totis-ve radiis collustratur: eius rationem porrò non habeo, cum de Eclipsos Fine pronunçio. Itaque Finis tum adnotatus, cum ora Lunæ priùs temerata restituta primum apparuit; contigit nobis superiore Lunæ margine iam elato supra Horizontem grad. 24. min. 20. Nulla tunc comparebat Stella; quare esse oportuit hac Lunæ altitudine ad eliciendum horam contentos. Fuit proinde (si ritè tamen ratiocinati fuimus) hora à meridie octaua cum minutis 50. Cæterum cum Bullialdus habeat quem communicatum secum voluit obseruationum Codicem ex quo aliunde nihil iam tametsi præ manibus esset, vacaret mihi exscribere. Comperio ecce bona sorte mea inter Schediasmata Epistolam semi-perfectam, quam ad Schickardum tum scribebam, cum illius mors nunciata fuit. Ea continet obseruationes à me peractas Diniæ circa matutinam apparitionem Mercurij, anno 1635. ac mense Septembri, vnà cum nonnullis circa Venèrem, Martem, ac Iouem interceptis. Id ergo totum quidquid est, mitto; vt, quod exoptare te significas, exercere calculum valeas. Attextas ibi animaduertes, quas Obseruationes per id tempus fieri Aquis-Sextiis curavi. Non habeo illas in Commentariis, neque occurrunt schedulæ, quas de iis ad me Obseruator dedit. Verùm tu per otium poteris curare ipsas & exscribi, & ad me transmitti, ne iis orbatu remaneam. Quod superest, Epistolam vel mei causâ tibi habe, qui ad te conscriptam reputare potes. Nescio quo casu primum folium semi-lacerum euaserit; sed cum lubuerit pellegere, facile erit adglutinare. Si rem volueris cum Optimo Tonduto facere communem, beabis me quam-plurimum. Illum quam-plurimum saluto. Tu autem Vale. Dabam Parisiis, viii. Kal. Nouemb. M. DC. xli.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐχαρίστητον.

Vellicant aurem literæ tuæ, ne non exsequar, quod iam destinâram. Ergo ne longum faciam, Apologeticum illum Librum, in quatuordecim Capita distinguo. *Primis* nempe *duobus* historiam, seu nudam vitæ seriem

riem retexo. *Duobus alijs* occasionem infamiae quaeritæ disquiro. *Postremis* decem calumnias, quæ aduersus Viri pietatem, bonitatem, sobrietatem, castitatem, studium bonarum Artium fuere congestæ, discutio. Atque vt de primo Capite iam dicam, Natus est Epicurus Gargetti (quodd Oppidum fuit Atheniensis agri) Patre Neocle, ex genere Philaidarum. Annus fuit tertius cix. Olympiadis, ac dies decima mensis Gamelionis; hoc est, annus ante Christum cccxli. & dies secunda Februarij; si retroagas anni nostri formam: fuit autem is annus decimus sextus à nato Alexandro Macedone, septimus à mortuo Platone. Anno ætatis decimo quarto prælegebatur ipsi illud Hesiodi, Ἡ τοῦ πρώτου χάος, &c. *Exortum primum chaos est, &c.* Quæsiuit ex Grammatico, *unde-nam chaos exortum foret, si primum quidem exortum erat.* Cum ille autem id nosse non sui, sed Philosophorum muneris dixisset, *abeundum ergo, inquit, est mihi ad Philosophos; vt ab eis edocear rerum veritatem.* Hacce proinde occasione & Philosophiam colere cœpit, & Præceptores aliquos habuit (speciatim verò Nausiphanem, qui fuerat Pyrrhonis auditor) sed penè tamen dici potest fuisse eum ἀποδιδάσκων, aded verè de illo sectator Lucretius:

Pectore parva suo, quaesitæque proemia liquit. Cum Democriteum se profiteretur, ludum apertam habuit Mytilenæ, & Lampfaci, annos natus triginta duos. Athenis deinceps confedit, Sectamque à se vocatam instituit, annum circiter trigessimum sextum. Comparauit autem Hortos, in quibus cum discipulis, familiaribusque philosopharetur, pretio minarum lxx. seu, vt monetæ exprimam nostrâ librarum Turonicarum m. m. m. cccxli. Memorabileque est, quod Plinius obseruat, instituisse illum primum agrorum, villarumque delicias nomine Hortorum in ipsa Vrbe possidere; cum vsque ad eum mos non fuisset in Oppidis habitari rura. Sub annum quadragesimum quartum contigit illa celebris per Demetrium obsidio, qua fames à Plutarcho descripta inualuit, Epicuro interea Scholam, seu familiareis sustentante numeratis dietim in singulos fabis. Quot autem ad ipsum familiares, amicique non ex Græcia modò, sed etiam ex Asia, Ægyptoque confluerint, insinuat Laërtius, dum ne Ciuitates quidem integras ipsis excipiendis fuisse satis, ait. Et Cicero, postquam est miratus quàm pauca Amicorum paria ex Antiquitate memorentur: *At verò, inquit, Epicurus in una domo, & ea quidem angusta, quam magnis, quantaque amoris conspiratione consentienteis tenuit amicorum greges?* Præcipui ex illis amicis fuere Metrodorus, Hermachus, Polyænus, quos *magnos Viros, inquit Seneca, non Schola Epicuri, sed consubernium fecit?* Vis-ne Valerij Maximi verba, *Hoc, inquit, loco aptè referantur Polystratus & Hippoclidus Philosophi eodem die nati, eiusdem Præceptoris Epicuri Sectam sequenti, patrimonij etiam possidendi, alendaque Schola communione coniuncti, eodemque momento temporis ultima senectute extincti. Tam aequalem*

fortuna pariter, atque amicitia societatem, quis non ipsius caelestis concordia sinu genitam, intactam, atque finitam putet? Sic ille. Ad Libros quod spectat, memoratur plures, quàm Aristoteles scripsisse, ac vno Chrysippo pauciores. Quamquam neque Chrysippo cœssit, si attendas istum compilatorem duntaxat fuisse, Epicurum vocibus propriis ad trecentos vsque cylindros complèssit. Ne te prægrauem, hæc sufficiant. Tu, meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, viii. Kalendas Nouemb. M. DC. xli.

E I D E M.

Scripsi ad te pauca de Epicuri Vita; habet & iam pauca de illius morte. Testamentum condidit, quo Amynomachum, & Timocratem bonorum suorum non tam hæredes, quàm Curatores instituit. Hermacho successore suo in Schola designato, mandauit ipsi ab illis tradi & libros, & domum, cum Hortis, qui ad Urbem; itémque domum, quæ in Melite oppido; in eius nempe, ac cæterorum vnà philosophantur, successorumque illorum vsum. Mandauit quoque, vt reditus ex eiusdem consilio, prout esse videretur, ex comphilosophantium vsu dispensarent, & ex iis etiam alerent liberos Polyæni, & Metrodori amicorum, filiaque eiusdem Metrodori consentaneam dotem constituerent. Mandauit rursus certam partem eorundem reddituum seponi ad parentandum singulis annis, mensibusque variis, Patri, Matri, Fratribus tribus, & Metrodoro, ac Polyæno; itémque sibi. Seruos præterea manummissit, ac tandem constituit, vt tuendæ Scholæ, Hortorum, cæterarumque rerum studium ad Curatorum hæredes, aut eos quibus sui successores illud committerent, transiret. Calculi morbo laborauit, quo, dum iam penè deficeret, ita ad Idomeneum, seu, vt Cicero habet ad Hermachum scripsit, *Cum ageremus beatum, & eundem vita supremum diem, scribebamus hac. Tanti autem morbi aderant vesica, & viscerum, vt nihil ad eorum magnitudinem posset accedere. Compensabatur tamen cum his omnibus animi letitia, quam capiebam memoriâ rationum, inuentorumque nostrorum. Sed tu, vt dignum est tua erga me, & erga Philosophiam voluntate ab adolescentia suscepta, fac vt Metrodori tueare liberos.* Cum foret deinceps demissus in balneum, merum poposcit, idque vbi hausit, Amicos admonuit, vt Dogmatum suorum essent memores, intèrque ea verba animam efflauit, dies fuit morbi xiv. & Gamelionis mensis decimus; fluente Olympiadis cxxvii. anno secundo. Attigit proinde annum ætatis lxxxi. sed Græco more, quo tribus diebus lxxxi. superauit; cum re exacta ad nostram anni formam, desint totidem, nempe dies illa respondet trigessimæ primæ Ianuarij (quæ fuerit dies Mercurij) anni supra ducentessimum septuagesimi ante Christum. Cum obiisset, honorauit illum Patria statuis æneis, referente Laërtio. Et vt de affectu successorum aliquid adiciam, Ecce Cicero sub persona Attici, *Nec verò, inquit, Epicuri licet obliuisci, si cupiam,*

piam, cuius imaginem non modò in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis, & annulis habent. Et Plinius, vultus, inquit, Epicuri per cubicula gestant, ac circumferunt secum. Natali dius xx. Luna, sacrificant, feriasque omni mense custodiunt, quas Icadus vocant. Sed hæc satis sunt. Tu diu Viue, ac benè Vale, D E C V S P R I N C I P V M, & Præsidium meum, Parisiis Kal. Nouemb. M. DC. XLI.

Plurimam semper Bereculio, ac Bervilla salutem nuncio.

E I D E M.

D Erscripsi nudam vitæ, ac mortis Epicuri historiam. Nunc de Moribus priusquam dicam, occasionem ecce infamiæ, qua illi fuere vulgò traducti. Vixit Epicurus, sed non-nihil iunior, quo tempore Zeno Stoïcorum Princeps. Ut porrò Zeno natura austerus, ac terribus fuit, ex Laërtio, sectatorisque studiosè se eius exemplo composuere, ex Luciano; ita Dogmata ab eo tradita, ab istis defensa austeritatem cum nimia quadam iactatione præ se tulerunt. Nempe summum Bonum Virtutem statuentes, arduam, asperamque ad illam præstituere viam: edixere Dolorem non esse inaleum, Sapientem esse ἀρετήν, atque idcirco non iniuriâ affici, non pœnitere, non misereri: addidere illum non ignorare, non opinari, Diuitem, Regem, Deo parem esse, & id genus similia, quæ Plutarchus est insequutus, Epicurus autem pulchra quidem verba, sed verba tamen esse hæc censuit; quamobrem humanius, simpliciúsque agens, ac agnoscens quidquid homines agant, voluptatem quandam ab illis spectari; haud est veritus Voluptatem finem bonorum dicere. Non dixit tamen quamlibet à viro sapiente requirendam esse; sed eam dumtaxat, quæ in Indolentia, seu sanitate corporis; & tranquillitate Animi consistit. Censuit consequenter virtutem esse solam idoneam huic voluptati comparandæ; quatenus Temperantia sanitatem corporis facit, & ipsa aliæque virtutes sedandis affectibus natæ tranquillitatem Animi parant. Cum ergo Zeno, Stoïcique viderent suum fastum ex hac Epicuri simplicitate fieri ludibrio, neque ignorarent celebres suas quasdam cum in Physicis rebus opiniones, tum in Dialecticis argutias ab eo constanter improbari; ideò exarsere in ipsum implacabili odio, neque, quoad Sectæ viguere, infensissimi esse destiterunt. Hinc quæsito ex voce Voluptatis prætextu declamare summum Bonum ab ipso constitui in ingluuie, ac Venere; quod Zeno ad Antigonum innuit, & Virtutem fieri voluptatis obscenæ ministram, quod Cleanthes expressit pictâ tabulâ, in qua voluptatem vt Reginam, virtutes vt pedisequas, famulanteisque representauit. Sic Chrysippus Epicurum exhibuit, vt discipulum illius Arcestrati, à quo fuit copiosè de gulæ voluptatibus disputatum. Sic Diocles composuit ipse quinquaginta amatorias Epistolas, illasque & quæ Chrysippi erant, eius generis, sub Epicuri nomine euulgauit. Sic alij citati Laërtio, ac in iis etiam optimus Epicetus. Sic apud Agellium

vir sanctus, & grauis dictus Hierocles: luc vno verbo cæteri fuere non absimili genio constantissimè instigati. Nempe is fuit Sectæ veluti character, vt nemo illi nomen daret, nisi præuio quodam quasi Sacramento, religiosoque fœdere inito, contra Epicurum. Et perspicuè nosse id vis? Attende solum ad Senecam, qui, quod Epicurum perinde, ac cæteri conlectatores non insectaretur, & aliquoties etiam commendaret, hæc ab illis exprobrationes audiit. *Quid agis Seneca? deseris parteis? quid nobis Epicuri Præcepta in ipsis Zenonis Principijs loqueris? Quin tu benè, & gnauiter, si partium piget, transfugis potius, quam prodis?* Ita ipsemet memorat in libro quem scripsit de vita Beata, in quo aliunde ostensurus se veritatis, potius quam partium studio adigi, *Mea, inquit, ista sententia est, (inuitis hoc nostris popularibus dicam) Epicurum sancta, & recta præcipere.* Et iterum, *Non hoc dicam, quod plerisque nostrorum Sectam Epicuri flagitiorum magistram esse, sed illud dico, malè audit, infamis est, & immeritò.* Verum hæc satis, superque sunt. Tu, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, v. l. Eid. Nouemb. M. DC. XLI.

Salutem semper Bereculio, ac Bervilla plurimam dico.

E I D E M.

S Ad iam ad ante perscripta de occasione infamiæ, Declamatores, & Comicos, qui ab Athenæo, aliisque citantur, ludicrum exinde contexuisse argumentum, ex quo in theatris, concionibusque plausum quærent, ac referrent. Quare & cœpit apud vulgus rumor propagari, radicisque agere; ac tantò magis, quantò deinceps non defuere, qui dediti luxui, voluptatibusque obscœnis, iactauerunt sese habere & authorem Philosophum, & Philosophiam adstipulantem. Tales fuere quidam Pseudo-Epicurei, quos, qui erant germani, dixere Sophistas ex Laërtio. Talis Piso ille, in quem Marcus Tullius inuectus est; tales vno verbo, quotquot Seneca his verbis perstringit, *Non ab Epicuro impulsæ luxuriantur, sed vitij dediti luxuriam suam in Philosophia sinu abscondunt, & eò concurrunt, ubi audiunt laudari voluptatem.* Attexi possent viri maligni, qui seu mera affectus prauitate, conscribere calumnias, vt Theotimus ille, qui propterea accusatus à Zenone Epicureo, & multatus capite fuit, quod Athenæus memorat; seu vt superstitionem fouerent, questumque inde facerent, effudere conuitia, vt Pseudo-Propheta ille Alexander apud Lucianum. Dicendi subinde sunt viri, docti illi ac boni quidem, sed qui populares tamen fuerint, quique tamen veritatem noscent, putarint tamen declamandum non modò aduersus prauam voluptatem, sed etiam aduersus authorem illum, apud vulgus creditum, vt ea ratione gratificantes multitudini, virtutem plenius inspirarent. Tres seligantur ex Ethnicis, qui studiosè, præ cæteris contra Epicurum dixerunt, ex iis Cicero vnus esto, qui in Tusculanis, *Negat Epicurus, inquit, posse incundè vini,*

vini, nisi cum virtute viuatur; negat ullam in Sapiente vim esse fortuna; tenuem victum antefert copioso; negat vllum esse tempus quo Sapiens non beatus sit; omnia Philosopho digna; sed cum voluptate pugnantia. Non istam dicit voluptatem? Dicat quamlibet; Ac statim, *Et conqueruntur quidem Epicurei, Viri optimi (nam nullum est genus hominum minus malitiosum) me studiose dicere contra Epicurum.* Rursusque, *Et illi pugnant, & quidam vicinorum fidem implorant, &c.* Quo loco vides Ciceronem & veras Epicuri opiniones non ignorasse, & illas tamen, sectatoribus licet reclamantibus, populariter interpretatum fuisse. Sic cum in libris de Oratore easdem deduxisset, *Ego non quero, inquit, nunc, qua sit Philosophia verissima, sed qua Oratori coniuncta maximè.* Alter Plutarchus, qui in posteriore libro aduersus Coloten relatis opinionibus, ob quas Epicurus infamatus fuit, tum reclamare Epicureos fatetur, tum sibi ipsi obiiciendo iniustitiam calumniæ; *attamen, inquit, nos opinionem, non veritatem attendimus ἀλλὰ τὴν δόξαν, ἢ τὴν ἀλήθειαν σκοπέμεν.* Id ne dixisses de tanto Viro? id magis mirare; retuli prius Epistolam, quam Epicurus iam moriens scripsit. Cum ille se in ea opposuisse dicat doloribus suis perceptam animo lætitiā ex recōdatione antecedentium ratiociniorum, *ὅτι τῆ ἡμετέρας γρονότων διαλογισμῶν μνήμη,* sic enim habet textus Græcus exstans apud Laërtium, cuiusque quam habes interpretationem, ex ipso Cicerone est: at Plutarchus, vt esset, quod carperet magis, verba sic detorsit, vt dixerit *Epicurum opposuisse dolores suos τῆ μνήμης ἢ ἀπολελασιμῶν αἰσθητικῶν ἡδονῶν earum voluptatum memoria, quibus sese ante proluxisset.* Tertius Galenus, qui testatus legisse se cum opera Epicuri alia, tum præsertim Ratas Sententias, ac speciatim illam, *Nihil unquam prodesse venereorum usum; præclare agi si nihil noceat, nihilominus ita sæpe aduersus illum declamitat, vt si nihil prorsus aliud, quàm obscœnitatem oleret.* Seligantur denique tandem tres quoque ex Patribus Sanctis, qui profectò quantò ad vitam magis Cælestem attendunt tantò fuerunt excusatiores; recitatis mox Ethnicis. Primus Clemens Alexandrinus, qui cum legisset Epistolam illam ad Menæceum, cuius Præfationem oppidò quam-pulchram, in Stromatis retulit, & in qua Epicurus germanam de Voluptate sententiā exposuit: nihilominus sic inuehitur, quasi ille non aliam, quàm corpoream, pecudumque propriam voluptatem commendauisset. Secundus Lactantius, qui postquam libro Institutionum tertio retulit *Epicurum constituisse summum Bonum in voluptate animi, Aristippum verò in voluptate corporis;* deinceps tamen exaggerat fuisse illum *carpissimam voluptatis assertorem.* Postremus Beatus Ambrosius, qui cum in suis Epistolis illam etiam partem citatæ ad Menæceum Epistolæ, quæ est de Voluptate, producat, his verbis, *Etenim, clamat ille, Gassendi Epistola.*

quia non potationes, neque comestationes, neque filiorum soboles, nec fœminarum copula, nec piscium copia, aliorumque huiusmodi, quæ splendido vsui parantur conuiuij, suauem vitam faciunt; sed sobria disputatio, &c. Et attamen variè aduersus illum, sectatoresque perinde instat, ac si illi disrumperentur delectatione corporis, & voluptatem magis aestimarent inquinamento corporis, quam sobrietate mentis. Sed hactenus esto occasio infamiæ. Dicerem iam de occasione, quæ te Tolonem euocauit, quàmque mecum communicare literis tuis dignatus es; sed, vt vides modum excessi; cum & nihil aliud necesse sit, quàm agere tibi gratias continenteis. Benè, imò optimè Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, Eidibus Nouembris, M. DC. XLI.

E I D E M.

Quæ hactenus recensui, eò spectant, vt constet vnde Epicurus infamari occæperit. Aggredior deinceps Capita præcipua criminationum enumerare: repositurus è vestigio, si quid sit, quo illæ diluantur. Cum sit verò ab obiecta ipsi impietate ducendum initium, illa omittenda heic est, quæ spectatur circa doctrinam; scilicet non iam quæritur, docuerit-nè aliquid impium, sed vtrum impiè vixerit. Vixisse porrò videtur primùm tum à Cicerone supponi, tum à Seneca, dum propter negatam ab eo Prouidentiam, hic quidem instat non subesse *cur Deum Epicurus vereatur, quando ipsi, neque tribuendi, neque nocendi materia est.* Ille verò, *Quamobrem, inquit, dij colendi sunt, non intelligo, nullo nec accepto ab is, nec sperato bono.* Heinc esse videtur, quorsum tam Plutarchus, quàm Athenæus exaggerent abolita fuisse apud Epicurum mysteria, sacrificia, libationes, primitias, pompas, festos dies, & id genus alia. Addit Plutarchus, si Epicurus Deos aliquando adorauit, sacrificulis adstitit, & de Deo, rebúsque diuinis similia cum populis, dixit, fecisse illum simulatè, ac præ multitudinis metu. Deinde, cum Deos è Mundo sustulerit, videtur voluisse, tam se, quàm suos haberi in Diis. Legitur enim apud Plutarchum mandasse Idomeneo, vt mitterentur primitiæ ad sacri sui corporis cultum; & cum delati fuissent à Colote honores diuini, illum & gratè eos excepisse, & verba illa adiecisse, *effecisti vt & nos te sacrum vicissim deputaremus.* Ac rursus illa, *Incorruptibilis esto, ac nos incorruptibileis reputa.* Spectare huc possunt cæremoniæ Testamento institutæ, idque comprobante præsertim euentu, quo Sectatores illas *ingdas* & diuina festa coluerunt, & Epicurum tanquam Deum quemdam venerati constanter sunt. Deum certè dixit Lucretius illis versibus,

Deus, ille Deus fuit, inclyte Memmi,
Qui Princeps vitæ rationem inuenit eam,
quæ

L Nunc

*Nunc appellatur Sapientia, quique per
artem*

*Fluctibus è tantis vitam, tantisque te-
nebris*

*In tam tranquillo, & tam clara luce lo-
cavit.*

Quòd voluerit autem Sectatores suos Deos facere, confirmare videtur tum illud ad Menæceum, *Fiet ut iussis parens meis, vinas tanquam Deus inter Homines*; tum quod Plutarchus memorat, Epicureorum fuisse proprium, vt sese Deorum æqualeis iactarent. Denique subiici heic posset impietatis species in Patriam, Parentes & alios, prout Epicætetus illam obiicit: verum quia ex Placitis Viri deducitur potius, quàm factò probetur; idè immorandum circa eam non est. Hæc iam sufficiant. Tu responsionem, qualis afferri poterit; proxima occasione expecta. Vale interea, dulce meum Decus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M. DC. xli.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Singularis sanè est bonitas tua, cum tantillum munusculum, tam ampla grati animi significatione commendas. Id tanti non esse ingenuè agnosco; & dum sit in pignus mei erga te obsequentissimi affectus, suum operæ-pretium est. De Pinacotheca Peireskij, quod rogas, mihi planè est in incerto. Hoc testari possum Virum nobilem, & *non magis* germanum recepisse se digesturum immensam illam congeriem chartaceorum monumentorum. Res fuerat digna omnibus votis, vt ille ante obitum quæcumque nôrat de mensuris, ponderibusque conscriberet; at nihil est vnquam tale aggressus, habuitque solum in Commentariis indigesta Schediasmata. De Guijone nihil mihi compertum, ac debebo tuæ diligentia, quis vir fuerit cognoscere, vbi opera eius euulgâris. Ad mea studia, quod attinet, vix per quinquennia repeto libros, infœlicitatè que ea sum, vt abductus statim fato nescio quo mearum obliuisci deliciarum cogar. Causa hæc est, cur meæ illæ Commentationes quas memoras, quidpiam adhuc desiderant, hæcòque abundè-ne satis habiturus quietis sim, vt manum extremam imponere possim. Æstimat illa Robertus meus pro suo amore erga me nimio. Non sunt ea profectò adèd sedula, ac coniectura fortè est facta. Vt cumque fuerit, operam dabo, vt de euentu certior fias, obstrictus nimirum, quòd curæ sit ecquid rerum à me agatur. Tu benè Vale, ac me porrò ama, qui eximia tuæ virtutis sum obseruantissimus. Parisiis, x. Kalendas Decembris, M. DC. xli.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Non expectas sanè, vt Epicurum excusum, quasi non spuria, sed germanæ Religionis sectator fuerit. Cum is eadem laborarit seu infœlicitate, seu culpa, quæ cæteri Philosophi; satis est, si vt alij pij habentur, quòd Deos coluerint, Epicurus quoque haberi, quòd Deos coluerit, possit. Ad hoc porrò vel illud potest ex Laërtio sufficere, quod affectus sanctitatis, seu pietatis eius erga Deos, *τὸ πρὸς θεῶν ὑπόπτου*, ineffabilis fuisse perhibetur. Ne memorem vixisse illum in ea Ciuitate, ac iis temporibus, quibus Philosophi Deorum negligentes malè multabantur, vt argumento sit ipsum nihil tale peccasse, cui ea Ciuitas honores decreuit. Quid quod cum illi iam in vera Religione magis probentur, qui Deum colunt, non vt serui, supplicij metu, aut præmij spe, sed, vt filij, ob maiestatem, excellentemque eius naturam, Epicurus coluit posteriore hoc, cæteri illo priore modo? Id obiecta ex Cicrone, & Seneca loca confirmant, ac præsertim cum Cicero in libris de Deorum natura, Epicuream illam vocem referat, *Habet venerationem iustam quidquid excellit*; & Seneca libro de beneficiis quinto addat *Epicurum Deum colere, nulla spe, nullo pretio inductum, sed propter maiestatem eximiam, supremamque naturam*, illudque etiam habeat: *atqui hunc vis videri colere, non aliter quàm Parentem*. Ad Plutarchum quod attinet, memoratum iam ante est, vt fuerit præter verum, ac fas in Epicurum comparatus. Et neget priuatim eum sacrificasse: at saltem innuit non neglexisse publicam Religionem. Quod simulate verò egisse causatur, scrutatorem cordis inuidiosè agit. Vt præteream, quia ritus illi superstitioni, ac spurij erant, potuisse illos mente improbari; cum Sapientia tamen eorum temporum Patrias de iis leges seruandas censeret, Athenæus loquutus est ex Poëtarum rumusculis; & vtrumque verum sit; quod de abolitis mysteriis, cæterisque obiicitur, id non potest osoribus superstitionis fieri exosum. At postulauit Epicurus sibi offerri primitias; diuinos honores delatos admisit; Deum se declarauit, & Colorem etiam, atque id genus cætera? quasi verò, non ista sapiant spurias illas Epistolas, quas Stoici & confinxerunt, & sub Epicuri nomine vulgarunt? nisi Epicurus non se mortalem agnouit, neque vnum ex præcipuis Dei attributis incorruptibilitatem censuit; vt sibi aut cuiquam Mortalium asseruerit Diuinitatem? quæ Testamento porrò cavit, ea fuere, quæ pro more tunc agebantur; cum quidpiam quoque persimile, sed alio fine etiam-num fiat. Dixerit verò Lucretius Deum; at videtur certè

certè voluisse nihil aliud, quàm gratitudinem testari propter accepta beneficia, imitatus nempe receptum Antiquitatis morem de referendis in Deos hominibus illis, qui suis inuentis ac laboribus generi humano profuissent. Vide vt ex comparatione consequenti argumentetur,

*Confer enim diuina aliorum antiqua re-
perta:*

*Nàmque Ceres fertur fruges, Libérque li-
quoris*

Vitigeni laticem Mortalibus instituisse,

*Cùm tamen his posset sine rebus vita ma-
nere;*

*Vt fama est, aliquas etiam nunc viuere Gen-
teis;*

At bene non poterat sine puro pectore viui:

*Quò magis hic meritò nobis Deus esse vi-
detur,*

*Ex quo nunc etiam per magnas dedita Gen-
teis*

Dulcia permulcent animos solatia vitæ.

Idem habet de Hercule, cuius laboribus eleganter enumeratis, pergit,

*Cætera de genere hoc, quæ sunt portenta
peremta,*

Si non victa forent, quid tandem viuæ nocerent?

Nil, vt opinor: ita ad satiæ Terra ferarum

Nunc etiam sciat, & trepido terrore repleta est

Per nemora, ac monteis magnos, siluâsque profundas,

Quæ loca vitandi plerumque est nostra potestas.

At nisi purgatum est pectus, quæ prælia nobis,

Atque pericula sunt ingratis insinuandum?

Quanta conscindunt hominem cuppedinis acres

Sollicitum curæ, quantique perinde timores?

Quid-ve superbia, spurcitiæ, petulantia quantas

Efficiunt cladeis? quid luxus, desidiæque?

Cùm Epicurus porò dixit eum, qui præceptis suis pareret, victurum vt Deum inter homines; nihil aliud quàm phrasin figuratam vsurpauit, vt immortale Virtutis decus, quo Sapiens fulget, commendaret. Plutarchum autem miror; quasi non nosset Stoïcorum potiùs esse proprium, vt sese iactarent æquales Deorum? De pietate in Patriam, testimonium dicunt Statuæ ipsi ab illa constitutæ. Pietas in Parentes, ac Fratres ex Testamento innotescit; cum & Plutarchus exaggeret beneuolentiam illam fraternam. Non reticet quoque Laërtius & mansuetudinem in seruos, & vniuersè bonitatem, affectumque inexsuperabilem ἀντιπαιδείων erga omnes. Vnde & Cicero, *Epicurus*, inquit, *homo minime malus, vel potiùs vir optimus*. Sed modus esto. Is certè, nisi excederetur, de literis tuis quidpiam dicerem, quamquam putare dictum debes, me, quod exigis, mentis oculos habere in te reuerà coniectos. Multi me de Monæci arce, vel tui causâ rogitant, sed

Gassendi Epistola.

ego neque quicquam habeo, neque si haberem (& de tuo præsertim consilio, & ductu) nisi tuo iussu euulgarem. Vale, ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, 111. Kal. Decemb. M. DC. XLI.

E I D E M.

VT nunc accipias, quæ Epicuro obiici malignitas soleat, duo sunt illius capita, Vnum est ingratitude erga Præceptores; Alterum maledicentia aduersus omnes Philosophos. Et prius quidem potest ex Cicerone confirmari, cum Epicurum notat, quod Nausiphanem Magistrum tam malè acceperit, illumque vexarit omnibus contumeliis. Contumeliæ autem præcipuæ haberi videntur ex Epistola, cuius Laërtius & Empiricus meminerunt. In ea enim Epicurus appellauit Nausiphanem *pulmonem*, quasi sensus expertem, *indoctum*, *sophistam*, *improbum*, *impostorem*, *cynadum*. Eadem ratione legitur Pamphilum Platonicum mirificè contempsisse; negasse se quidpiam didicisse à Xenocrate; dissimulasse Lyfiphanis, Praxiphaniisque institutionem. Quamuis autem Democritus amplius quàm sæculi dimidio ante ipsum natum, mortuus fuerit; quia tamen eius doctrinam hausit, & se aliquandiu Democriteum professus est; idcirco dici quoque potest, fuisse in illum, vt in Præceptorem ingratus. Nempe & aliàs ipsum vituperauit, scribente Cicerone *se nolle Democritum laudatum à cæteris, ab Epicuro qui eum est vnum sequutus, vituperatum*. Et cætera inter pro Democrito ἀνφοκείτων dixit apud Laërtium, quasi gramiis laborasset, seu in cognitione rerum cæcutiisset. Videtur porò cum ingratitude coniuncta fuisse ambitio; quòd exinde nempe voluerit haberi ἀυτοδιδασκῶ. Ita manifestè Empiricus tradit circa Nausiphanem: circa Pamphilum verò Cicero, *Metuit*, inquit, *ne quid vnquam didicisse videatur*. Et rursus gloriante Epicuro se magistrum habuisse nullum, *Hoc non prædicanti*, inquit, *tamen facile equidem credam, sicut mali edificij domino glorianti se Architectum non habuisse*. Similia habet Plutarchus circa Democritum, docens Epicurum studio gloriæ tumescentem, furentemque cum eo rixari. Prætereo autem quod memoratur aliquos tum illius, tum aliorum libros pro suis euulgasse, iactatus se vnum inuenisse verum, præcelluisseque omnibus; vt præ cæteris recitat, & insectatur Cleomedes, instituta inter ipsum, & Therfiten comparatione. Posterius autem caput comprobari potest, vel ex vno Plutarcho, apud quem tam ipse, quàm Metrodorus dicuntur, quæ vocabula inter homines fœdissima sunt, scurrilitates, cantillationes, iactationes, scortationes, homicidia, suspiratus, corruptelæ, grauedines; ea aduersus Aristotelem, Socratem, Pythagoram, Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, & aduersus quem non virorum illustrium, congerentes effudisse? Scribit quoque Cicero dixisse illum contumeliosissimè aduersus Pythagoram, & Empedoclem;

L 2 malè

maledixisse turpissimè Phædoni Socratico; totis Voluminibus proscidisse Timocratem. Exstant etiam apud Laërtium scommata aduersus Platonem, Heraclitum, Protagoram, alios. Habeturque adhuc speciale fragmentum cuiusdam Epistolæ apud Athenæum, & Eusebium, in qua Epicurus causatur Aristotelem dilapidasse paternam substantiam; militasse infelicitè; egisse pharmacopolam, & id genus similia. An fidem harum rerum facit, qui genius fuit Sectæ, quasi inspiratus? ea non memoro, quæ Plutarchus habet de Colotæ virulentia, ac mordacitate aduersus Platonem, Empedoclem, Parmenidem, Melissum. Adnoto solum ex Cicerone Metrodorum, & Hermachum dixisse contra Pythagoram, Platonem, Empedoclem; & meretriculam Leontium fuisse etiam ausam scribere aduersus Theophrastum. Sic scribit Zenonem, quem nôrat Athenis, fixisse maledictis Socratem, scurram Articum appellando; itémque Chrysippum, Chesippum, & alios. Sic sub persona Cortæ alloquens Velleium, *Tu ipse*, inquit, *paullò ante, cum tanquam Senatuum Philosophorum citares, summos Viros desipere, delirare, dementis esse dicebas*. Missum autem facio, quod Athenæus habet de Diogene Babylonio, cum illum dicit *malè moratum, maledicum, obreftatorem, & ne Regibus quidem parcentem, ea propterque Antiochum, qui ab Epiphane secundus Rex fuit, iugulari ipsum mandasse*. Heic modus esto. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô dulce Decus meum, Vale. Parisiis postridie Nonas Decemb. M. DC. XLI.

E I D E M.

Quam fuit eximia bonitas tua cum literas dedisti plenas de Monæci negotio, Principisque ad te appulsu. Quidpiam simile exoptare (vt tuæ nempe famæ seruirem) ausus fueram; tu verò vota pro singulari humanitate præuenisti; scilicet, vt mihi gratificareris, nondum quippe meæ illæ literæ ad tuas peruenerant manus. Qualeis itaque par est, ago gratias, Deum precatus ter-Maximum, vt cætera tua omnia consilia perinde fortunet. Quam certè refers ex istis laudem, vt cumulatiſſima est, ita quantum afficiat me nosse ipse potes, qui nosti me esse obseruantissimum tui. Ad pensum venio, quod non est cur amplissimum iam expectes. Etenim multa quidem obiecta superioribus literis; sed breuis Responsio ex Laërtio patet, dum enumeratis iis, quæ fuere à Stoicis, aliisque congesta de ingratitude, ambitione, maledicentia, subiicit illos insanire, *μηνίαν δ' εἶμι*. Opponit proinde, quæ ipse ad calcem Epistolæ penultimæ de pietate, humanitate, mansuetudine, bonitate commemorat. Et certè, cum ex Cicerone, Epicurus fuerit non modò vir bonus, sed etiam optimus; quæ potuisset talis haberi, si fuisset tam malè erga Præceptores, cæterosque illos Sapientiæ Professores animatus? An malignitate laborans tot, tam bonos, tamque constantis Amicos parare

aliunde potuisset? nihil verò propterea aduersus Ciceronem, Plutarchum, Empiricum regero. Dico dumtaxat illos sequutos, quæ resperfa erant per spurias, supposititiâsque Epistolas, de quibus est superius dictum, & quarum Authores, vt Laërtius insanos, sic Illustrius appellauit calumniatores *δαιμόλιος*. Addo, cum nullatenus probabile sit effudisse illum conuitia vlla in Præceptores; fieri absque vitio potuisse, vt si vel aliquos non audisset, vel nihil frugi ab iis didicisset, inficiaretur Præceptores. Quinetiam, si multa ex se excogitauit, adinuenitque (vt alia profectò ratione haberi Sectæ Princeps non potuit) nihil prohibuit ipsum se habere *ἀντὸ δεικνόν*, cum non sit ex se *ἀντὸ δεικνόν* mala; & verissimum sit, nihil omninò sciri, quod non primus quispiam seipsum docuerit. Contradixerit porrò in multis ipsi etiam Democrito; atque id amore Veritatis licuit, cuius respectu Democritus dux eius non dominus fuit, vt verbo dicam Senecæ. Satis est, quod Democrito honorem habuerit, vti reuera habuisse fidem faciunt apud Plutarchum & Leonteus, & Metrodorus. An autem illius aliorum-ve libros pro suis venditauerit, diiudicari debet tum ex claritate eorum temporum, tum ex vbertate, qua ipsi fuit promptum, ex alibi dictis, conscribere libros. Quod ad cæteros Philosophos spectat, nihil ad generalem responsionem addendum, nisi fortassis propter illud, quod est aduersus Sectatores obiectum. Ac, vt non negauerim quidem, quin aliqui esse degeneres potuerint; quando profectò non ita benè agitur cum rebus humanis, vt societas vlla absque næuo sit; ita videtur calumnia tam concitari aduersus illos, quàm aduersus ipsum authorem potuisse. Id Cicero præsertim suadet, cum de Epicureis loquens, testatur nullum vnquam fuisse genus hominum minùs malitiosum. Res expenderetur fœlicius, si eorum libri superessent, Nam & cum scripſisse aduersus Theophrastum, Philosophum-ve alium, neque insolitum, neque illicitum sit; tum libri illi, in quibus effusa maledicta dicuntur, supposititij fuisse videntur. Profectò, cum vnicum nobis Lucretij opus supersit, agnoscere ex eo licet, non fuisse Sectæ genium, vt Philosophis cæteris malediceretur. Vt de Democrito enim taceam, cuius opinionem aliquoties impugnaturus ita præfatur,

Democriti, quod sancta Viri sententia ponit.

Ecce Empedoclem non refutat, quin laudes Siciliae, è qua ille erat, prosequutus ita exordiat:

Rebus optima bonis multa munita virum vi,

Nil tamen hoc habuisse Viro præclarus in se,

Nec sanctum magis, & mirum, carumque videtur.

Carmina quin-etiam diuini pectoris eius Vociferantur, & exponunt præclara repta:

Vt

Ac debet illi quidem tota Natio quas cecinit laudes in Gallicum nomen; sed debet longè ampliùs tibi, ex quo iudicium de tota Gente ab ipso factum, expressumque. Hæc tamen aliàs. Cùm nunc expectes quid de Epicuri sobrietate dicturus sim. Ecce describit illum Laërtius: *Simplici pane, & aqua contentum; & splendidius epulaturum, quidpiam casei solum poscentem.* Citat quoque Dioclem refequentem illum, sociòsque *frugalissimis, vilissimisque cibis usus; & cum quavis aqua in potum sufficeret si vinuli quidpiam aliquando adhiberetur, satis illis fuisse colyton,* hoc est, mensuram Parisiensi *semi-sextario* non maiorem. Stobæus, cùm memoret etiam *pane, & aqua contentum* fuisse, addit celebre ex eo dictum, *habentem se mazam, & aquam, paratum esse etiam cum Ioue de felicitate certare.* Plutarchus ipse tenuem hunc victum dissimulare non potuit, cùm illum *in maza, & lenticula* suauitatem summam quæsiisse scripsit. Porphyrius autem, *notum est,* inquit, *ut plerisque Epicureorum ab ipso usque Principe ita exorsis, maza, fructusque sufficiant.* Exinde minùs mirabere, quod Cicero ait, cum de Epicuro loquens, *Hic verò ipse,* inquit, *quàm paruo est contentus?* Sed erit tamen cur mirere, quod exstat apud Senecam, *Ecce,* inquit, *gloriatur Epicurus, non toto assè se pasci, Metrodorum, qui non tantum profecerit, toto?* Non erat autem assis valor monetâ nostrâ æstimatus, nisi denariorum Turonicorum nouem. Quæso te, quàm deberet famem malignè extinguere, cùm parciùs adhuc victitaret? Scilicet idem Seneca, *Quin-etiam,* inquit, *certos habebat dies ille magister voluptatis Epicurus, quibus malignè famem exstingueret; visurus, an aliquid deesset ex plena, & consummata voluptate; vel quantum deesset, & an dignum, quod quis magno labore pensaret.* Plura congererem; sed Iuuenalis versus sufficiant, dum veluti indignatur, Si quis

— Non Epicurum

*Suspicit exigui letum plantaribus Horti;
Dùmque ostensus, ecquis-nam sit finis cupiditatum constituendus, rem in hunc modum exsequitur:*

— Mensura tamen qua

*Sufficiat censùs, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora possunt;
Quantum, Epicure, tibi paruis suffecit in Hortis.*

Non est proinde, cur immorer in iis reiiciendis, quæ fuere obiecta. Nam vulgus quidem probra conicit, quæ vera sint, necne haud nouit. De Chrysippo est aliàs dictum: Comitorum scommata non Epicurum modò, sed & Socratem & cæteros magnos Viros profciderunt. Idem de Timone dicendum, qui conscripsit *σλλυς*, hoc est maledicta aduersus omnes Philosophos. Assentatio illa eleuatur tum ex tenuitate victus, tum ex iis quæ Epicurus tam ad Idomeneum, quàm ad alios scripsit de cupiditatibus coercendis; quale est illud apud Senecam, *Si vis Pythoclea diuitem facere; non pecunia adyciendum, sed cupiditatibus detrahendum est.* De genio,

atque instituto, non Plutarchi modò, sed Sanctorum etiam Patrum, dictum vniuersè suo loco. Horatius nihil aliud, quàm ludit. Quòd ex Timocrate memoratur, videtur planè commentitium; seu spurcitiem spectes, quæ in illa Ciuitatis luce tolerata non fuisset; seu impensas, quæ nimirum excessissent Epicuri censum. Quòd moribundus merum petierit, perspicuum est fuisse non crapulæ vitium, sed debilitatis remedium. Quòd laborarit calculo, non intemperantiæ fuit, sed naturæ. Quòd morbo interierit, id habuit cum bonis, ac malis commune. Denique Suidas rumusclos, non verò quæ ex Testamento, probatisque authoribus haberi poterant, collegit: & quòd Epicurus cum Sardanapalo, similibusque comparatur, merè declamatorium est. Attexam hæc, in gratiam eorum, qui germanum Epicuri institutum Sectati fuerunt, quod Cicero de illis habet. *Ita viuunt quidam,* inquit, *ut eorum vitâ refellatur oratio; atque, ut cateri existimantur dicere meliùs, quàm facere: sic hi mihi videntur facere meliùs, quàm dicere.* Et ut exemplum victus habeas, en ut de Pomponio Attico Cornelius, *Nemo,* inquit, *in conuiuio eius aliud acroama audiuit, quàm anagnosten (quod nos quidem iucundissimum arbitramur) neque unquam sine aliqua lectione apud eum conatum est; ut non minùs animo, quàm ventre conuiuia delectarentur. Nunquam eos vocabat, nisi quorum mores à suis non abhorrent.* Pergit, *Cùm tanta pecunia facta esset accessio, nihil de quotidiano victu mutauit; nihil de vita consuetudine; tantæque usus est moderatione, ut neque in sestertio vicies, quod à Patre acceperat, parum se splendide gesserit; neque in sestertio centies, affluentius vixerit, quàm instituerat; parique fastigio stetit in utraque fortuna.* Tu benè Vale, P R I N C I P V M D E C V S, Parisiis, VI. Kalendas Ianuarij, M. DC. XLI.

Quod dixi superioribus literis minam Atticam valere aureos Solares nostrateis sex cum semisse; dicere debui aureos solares septem cum sextante. Quod hæc autem legis fuisse Attico sestertium vicies, interpretare monetâ, quæ iam utimur, Turonicas libras 1861110. Quod sestertium centies, 930550. Salutat te Luillerius noster, eximie sanus, eximie bonus, quem nescio quo malo, ac impostore genio ductus meus ille Antistes depradicari fecerit per nebulonem quemdam, deplorataque fama Elecmofynarium nomine Ioannem Stephanum Galterium, emissariosque alios, fuisse capite truncatum ad Grenam.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Quod vberem adèd commentarium de Guionio perscripseris, humanitatis tuæ fuit. Ego certè ausus non fueram ad id operæ prouocare, abundè ducens, cùm opera euulgerentur,

rentur, cognoscere. Doleo nihil me simile habere de Lepanthino prælio, quod, te deposcente, reponam; sed ego nempe is Vir non sum, cui speciale quidpiam de eo compertum esse potuerit, præter vulgarem historiam tam Prosâ à cæteris, quàm Carmine à Rege Scoto, Vasconéque Poëta conscriptam. Quando tu tanta sedulitate circumstantias scrutatus es, quæ singulares singulis innotuerint; non debes sanè committere, ut nobilis labor sua careat luce. Quas per me dare ad Naudæum literas voluisti, ad ipsum transmissi, nescius licet, Romæ-ne adhuc degentem conuenturæ sint. Quippe illustris Mazarinus illum accersit omnibus votis, ac pollicitationibus; & ex postremis literis exspectabatur solum consensus Cardinalis Antonij, in cuius ære ille viuit. Mirè commendat Robertus meus, quæ experitur abs te officia: ipse in me quam possum partem gratitudinis maximam recipio. Tu Vir illustris optimè Vale. Parisiis, VI. Kal. Ianuar. M. DC. XLI.

PAVLO DV MAY, Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

CVM responsionem differo, occurrit ecce interim gratias agendi noua occasio. Scilicet tibi satis non fuit grata manu, & cum elogio meas illas de Peireskij Vita commentationes excipere: sed, ut accipio ex literis, quas Riantij Baro ad me dedit, perscripisti, quoque ad ipsum, quàm magnificè de illis sentires. Id bonitati tuæ eximia acceptum totum refero; & quantum me impari esse commendationi tuæ sum conscius, tantum me tibi ob singularem beneuolentiam deuinctum profiteor. Est etiam aliud, quod tibi debeo propter meum Robertum humanitatis genus. Etenim cum ille sit mihi merito magno carissimus, & quantum tibi debeat literis suis significet; non possum ego, quantum id est, non ducere in me collatum. Quas datis ad me literis adiunxeris, redditæ fuerunt. Non est, cur de meo studio dubites in captandis ansis, de quibus scripisti. Aegre solum habeo, me non esse tanti, qui rebus à me commendatis pondus addere magnum possim. Vale, Parisiis, VI. Kalend. Ianuar. M. DC. XLI.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίης.

DIXI nuper de Gula Epicuro obiecta; en nunc obiectam Venerem. Primum declamatur in illius Hortum, quasi in infame lupanar, in quo meretrices prostituerint, Leontium, Themista, Phylænis, & alia à Plutarcho, Laërtio, & Cleomede commemorata.

Celebratur autem præsertim Leontium, cuius existat Epistola in Græcanicarum serie circa Epicuri lasciuiam senilem. Legitur verò apud Laërtium non Epicurum modò cum eam habuisse, verùm etiam Metrodorum. Addit Clemens Alexandrinus duos alios; addit Athenæus Epicureos omnes; subiiciens Danaën Leontij filiam fuisse similiter scortatam. Huc spectare putes nocturnum conuentum, de quo dictum est, cum de Gula; itémque gloriations illas Corniadæ, numerantis apud Plutarchum, quoties concubuisse cum Hedia, & Leontio, Thasium bibisset, oppiparè cœnasset; ut minus sit mirum, si Epicurus rursus comparatur cum Sardanapalonte purpuram inter scorta, & illius Hortus cum Synagoga Strigum, Paradiso Mohammedis, & similibus. Deinde congeruntur ea, quæ in Epistolis Epicuri amatoris fuere conscripta, ut quod existat apud Laërtium, *ô Regem Apollinem, Lentiola, quo nos tumultuoso plausu compleniisti, Epistollulam pellegentes tuam!* Itémque, *Is sum, qui nisi vos ad me accesseritis, possum vel sapius voluntus impelli.* Et rursus ad Pytoleum formosum, & duodeviginti annorum adolescentem, *Sedebo operiens exoptatum tuum, & veluti Dei alicuius ingressum.* Huc spectant infractæ, & blandulæ illæ appellitationes, quibus Colcten, verbi gratia, dixit ex Plutarcho *Κολκίαν*, & *Κολκίαν*, Colotulum, & Colotillum. Taceo obiici istam quoque intemperantiæ speciem, ut causam morborum & mortis, de quibus ex Suida, Stoicisque dictum iam est. Denique tam ista, quàm superior intemperantia causa Epicuro fuisse dicitur, cur abactus fuerit à Philosophorum choro. Visum est iam Cleomedem, Epicetum, Hieroclen relegasse illum ad cynædos, & meretrices. Refert Themistius patrem suum sustulisse ipsum à Catalogo. Maximus Tyrius, *Epicuri*, inquit, *ne nomen quidem fero, neque enim admitto Philosophiam, quæ lasciuiat, ut neque Imperatorem qui ex acie discedat.* Et Lactantius, relatis illis ex Lucretio de Epicuro carminibus,

Qui genus humanum ingenio superauit, & omneis

Præstinxit, Stellæ exortus uti Etherius Sol;
Subdit, Quos equidem versus nunquam sine risu legere possum. Non enim de Sociate aut Platone hoc saltem dicebat, qui velut Reges habentur Philosophorum; sed de homine, quo sano, & vigente nullus æger ineptius delirauit. Memorabile est, quod Archefilas apud Laërtium interrogatus, *cur homines ex cæteris ad Epicureos, ex Epicureis autem ad cæteros non migrarent,* Respondit, quoniam *ex viris quidam Galli sunt; ex Gallis verò viri non sunt;* alludens scilicet ad Gallos Sacerdotes Cybeles exsectos, & effœminatos. Ad hunc locum spectat, quod Suidas, Aelianus, & alij memorant fuisse Epicureos à Romanis expulsos; itémque à Messeniis, à Lyctiis, ab aliis Rebuspublicis; quòd adolescentium corruptores essent & sapientiæ degeneris, turpis, effœminatæ inventores. Vno verbo existat versus apud Apollinarem,

Ast Epicurus eliminat undique virtus.
Vale PRINCIPVM OPTIME, & cœptum hunc annum, ac Nestoreos porrò fœliciter exige. Parisiis, III. Non. Ianuar. M. D. C. XLII.

E I D E M.

Cum testimonium iam aliquod de Epicuri castitate, expectes, palmare est, quod verè doctus, Sanctusque Pater Gregorius Nazianzenus in Iambicis habet, dum postquam retulit Epicurum Voluptatem statueret pro fine bonorum, subdit,

Ac ne ob voluptatem, improbam hanc laudatier

*Quis crederet, moderatus, & castus fuit,
Dum vixit ille; Dogma moribus probans:*

Et de Dogmate quidem cum agatur, perspicuum fiet Epicurum ea tradidisse Continentiæ, atque honestatis præcepta, ut seueriora non potuerint tradi. Nunc, cum de moribus agatur, notabile præsertim est, quod legitur apud Stobæum, scilicet asserente quodam Sapientem amore non capi, ac, cæteros inter, exemplo esse Epicurum, excepit Chrysippus, *haud legitime id concludi, eo quod Epicurus ἀναισθητός, sine sensu fuisset.* Testimonium ab inimico; sed interim probans, quod aliunde probabilissimum facit parcissimus victus, de quo ante scripsi; & labor assiduus, quo præter doctrinam viua voce traditam, libros innumeros conscripsit. Quippe & subductis libidinis fomitibus, & fugata desidiâ, potuit circa venerea ἀναισθητός iure censerî. Non repero ipsam Voluptatis vocem fecisse totam fabulam: addo potius illud ex Cicero,

Quid ergo (dicit aliquis) Epicurum existimas ista voluisse, aut libidinosas eius fuisse sententias? Ego verò minimè; video enim ab eo dici multa seuerè, multa præclarè. Itaque, ut saepe dixi, de acumine eius agitur, non de moribus.

Quamuis spernat voluptates eas, quas modò laudauit; ego tamen meminero, &c. Itémque illud ex Seneca, *Mirum est aliquid fortiter dici ab homine mollitiem professo; ita enim plerique iudicant: apud me verò Epicurus est fortis, licet manuleatus sit.* Sed ne plura confectet, & ut ad obiecta breuiter respondeam; fuere quidem fœminæ quædam cum Epicuro in Hortis versatæ; sed quo versatæ modo fuerunt Lasthenia, & Axiothea cum Platone in Academia; Theano, & aliæ cum Pythagora; Gemina & aliæ cum Plotino; & aliæ cum aliis Philosophorum Coryphæis; nempe, ut philosopharentur. Et quoniam Leontium potissimum obiicitur; sanè illam non meretricem, sed studiosam fœminam fuisse, vel illud vnum arguit, quod ex Cicero *librum scripsit aduersus Theophrastum scito sermone, & Attico;* quòdque Plinius memorat illam depictam fuisse cogitabundam. Prætereo autem fuisse ipsam Metrodori uxorem, ut & Themistiam Leontei, & aliorum familiarium alias; ac Epistolam ipsi attributam fuisse Alciphronis stylum exercentis commentum. De conuentu illo nocturno iam diximus, Corniades Epicureus non fuit. Comparationes declamatoriæ sunt. Epistolæ

à Diotimo confictæ, in quibus esse quoque potuit, & illud de Colote, & quidquid fuit præterea Epicuro obiectum ab iis, quos insanire Laërtius dixit. Circa obiecta de morbo, ac morte, nihil adiiciendum ad antedicta. Superest locus de reiectione à Philosophorum choro. Sed qui reiecerunt, vel Stoici fuerunt, vel certo consilio hæserunt disseminato in vulgus rumori. Ut autem magnos Viros opponam, & intereà citatum iam B. Nazianzenum reticeam; primus occurrit Constantinus Porphyrogenneta Imperator, qui Insulam Samum describens, *ex hac, inquit, prodierunt Viri Sapientiæ laude insignes, Pythagoras, Epicurus, Melissus, alique non pauci.* Succurret Cicero, qui & aliquando *Philosophum nobilem* dicit, & passim nobilissimis Philosophorum intermiscet. Et Seneca, qui dum respondet obiicientibus Philosophos aliter vixisse, quam docuerint, *hoc, inquit, per malignissima capita & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Epicuro, obiectum Zenoni.* Non subiicio Apuleium; non ipsum Laërtium; non innumeros alios, ac potissimum eruditiores quosque, ex quo bonæ literæ restitui ante annos prope ducentos cœperunt. Continere me non possum, quin & subindicem egregium Epigramma, quo apud Laërtium Epicurus concluditur ab Apolline, aut Musis edoctus; & subtexam ex Anthologia distichon Menandri præclarum, quo Epicurus confertur cum Themistocle, cuius quoque Pater appellatus Neocles fuit,

Χαίρει Νεοκλείδα, δίδου μοι γῆρας, ἔνθ' ὁ μὲν ὑμῶν

Πατρίδα δολοπιῶν ῥύσαι, ὁ δ' ἀφροπιῶν.

Quod ego quidem distichon, ut potui, ita reddidi.

Par Neoclidarum salice; queis Patria debet,

Vni, ut libera sit; alteri, ut & sapiat

Quod ad expulsos Epicureos spectat, non negandum quidem, quin esse potuerint degeneres aliqui; ecqua enim vnquam instituta Societas fuit, in qua omnes fuerint, institutorum seruantes? sed fatendum quoque, & potuisse illos ob calumnias, factionesque aduersariorum expelli; & hoc illis commune fuisse cum cæteris Sectis, ut testantur Edicta Antiochi, Lysimachi, Atheniensium, Romanorum, ac præsertim suadente Catone, & imperante Domitiano, sub quo Epictetus quoque fuit Româ deiectus. Addo Epicureos, ex Eusebio, floruisse omnium diutissimè in urbibus; & quemadmodum Epicuro, sic illis quoque dicatas statuas, ut ex inscriptione Brundusij reperta constat. Concludo verò, selecto illo ex pluribus Ciceronis loco, *Ac mihi quidem, quod ipse bonus Vir fuit, & multi Epicurei fuerunt, & hodie sunt, & in amicitiiis fideles, & in omni vita constantes, & graues, nec voluptate, sed officio consilia moderantes; hoc videtur maior vis honestatis, & minor voluptatis.* Tu Viue iucundè, Vale DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, IV. Kal. Ianuar. M. D. C. XLII.

E I D E M.

E I D E M.

Quidquid Superioribus literis circa Epicurum defensum, quidquid postremis circa alia studia commendare dignatus es, id totum debeo humanitati, ac singulari benevolentia, qua dignaris me immerentem. Sed ne ad alia iam digrediar, superest extremum caput accusationis in Epicurum, quod est de odio bonarum Artium, seu liberalium disciplinarum. Nam vniuersè quidem auersatus illas fuisse dicitur, testante Cicero, cum nihil olere ex puerilibus disciplinis; scribente Quintiliano, fugisse illum omnes disciplinas; dicente causam Empirico, quod disciplinas ad Sapientiam nihil conferre existimaret. Neque id modò, sed etiam dehortatus ceteros fuisse, ne illas amplecterentur; ut Pythoclen apud Laërtium; ut Sectatores omnes apud Plutarchum; Athenæum, & alios. Confirmat vtrumque Cicero his verbis; *Hæc Epicuri non probo; de cetero, vellem equidem aut ipse doctrinis fuisset instructior (est enim, quod ita videri necesse est, non satis politus iis artibus, quas qui tenent, eruditi appellantur) aut ne deterruisset alios a studiis.* Speciatim verò quod spectat ad Grammaticen, mitto, quæ apud Plutarchum, Empiricum, Laërtium, Cleomedem leguntur. Sufficiat idem Cicero, cum de Epicuro loquens, *Si loquendi, inquit, vim, si consuetudinem verborum tenuisset, nunquam in salebras tantas incidisset.* Et rursus, *In hac exposita sententia, inquit, sunt qui existimant, quod Epicurus inscitia planè loquendi fecerit, fecisse consultò;* de homine minimè vafro malè existimant. Huc spectat, quod Plutarchus scribit noluisse illum occupari sapientem in Criticorum quaestionibus; neglexisse Historiam, repudiasse Poësim; quod præter Heraclidum Ponticum, Maximum Tyrium, & alios, Torquatus quoque apud Ciceronem testatur; *An ille, inquit, tempus, in Poëtis euoluendis consumeret, in quibus nulla solida utilitas, omnisque puerilis est delectatio.* Quod ad Rhetoricen, arguitur omnem prorsus ornatum Orationis neglexisse, scribente Agellio ipsum curas vocum, verborumque elegantias non modò non sectatum, sed etiam infectatum fuisse. Idem confirmat Halicarnassæus circa voces, & Athenæus circa structuram conscripti ab Epicuro Symposij. Cicero autem illius, ac Metrodori libros cum quibusdam confert, quos neque distinctè neque eleganter, neque ornatè scriptos latine commemorat, & de Epicuri Philoſophia alicubi loquens, *Abeſt, inquit, ab eo viro, quem querimus & quem authorem publici consilij, & regenda ciuitatis ducem, & sententia, atque eloquentia Principem in Senatu, in populo, in causis publicis esse volumus.* Et sequutus Quintilianus, *alia, inquit, mihi quaestio exoritur, qua Secta conferre plurimum eloquentia possit; quanquam ea non inter multas possit esse contentio. Nam Epicurus imprimis nos a se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam velocissima iubet.* Quod ad Dialecticen, non refero, quæ Stoici, Plutarchus, Themistius, & ceteri obiecerunt. Vnus Cicero sufficere potest, cuius sūt varia hac de re loca,

sed ille præcipuus, *In illa, inquit, Philosophia parte, qua est quaerendi ac differendi, qua λόγικη dicitur, iste vester plaxè, ut mihi quidem videtur, inermis, ac nudus est. Tollit definitiones, nihil de diuidendo, ac partiendo docet; non quomodo efficiatur, concludaturque ratio tradit; non qua vi captiosa soluantur, ambigua distinguantur ostendit, iudicia rerum in sensibus ponit, quibus si semel aliquid falsi præ vero sublatum sit, sublatum esse omne iudicium veri, & falsi putat, &c.* Quod denique ad Mathematicen, ecce Torquatus Epicurum excusans, *An se, inquit, ut Plato in Musicis, Geometrica, Numeris, Astris conficeret, qua & à falsis initiis profecta, vera esse non possunt; & si essent vera, nihil afferrent, quo iucundius, id est melius viveretur.* Plutarchus verò ostendit quibus se voluptatibus Epicurus priuauerit, dum neglexit Geometriam, Arithmetica, Astrologiam, Musicam, ac persuasit etiam Regibus, ut in suis Conuiujs, quilibet potiùs scurrilitate, quàm Musicas, Poëticasque disquisitiones tolerent, Prætereo quæ varia habet Cicero, ut illud, *Quod profecto nunquam putauisset, si à Polyeno familiari suo Geometriam dicere maluisset, quam illam ipsum dedocere: itémque illud, Quæ si bis bina quot essent, didicisset Epicurus, certè non diceret: sed dum palato quid sit optimū indicat, celi palatum, ut ait Ennius, non suspexit.* Prætereo etiam quæ Cleomedes, & alij, ac id seligo, quod habet D. Augustinus, *Quæ, inquit, Geometricas literas legere magistro Epicuro, aut discere voluit? contra quas ille multum pertinaciter, nihil carum, quantum arbitror, intelligens differebat.* Hæc satis; quæ idè est visum ceteris obiectionibus circa mores attexere, quod aspernari ingenuas Artibus maxima labes morum videatur. Tu morum candidissimorum illustris PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, xvi. Kal. Februar. M. DC. xlii.

Si iam Aquas-Sextias redieris, patere, quaeso, nomine meo, tam Bereculio, quam Ber-villæ salutem quam plurimam dici. Vale iterum.

E I D E M.

Dicturus postremum de obiecto odio Liberalium Disciplinarum, id vniuersè adnoto, esse in illis quidem, vnde liberales, hoc est homine libero, ingenuoque dignæ censeantur; sed irrepissè tamen in singulas multa, quæ sint vaniora, inutiliora, spinosiora, perniciosiora, quàm ut ea Vir sapiens consecrari debeat. Ipsum verò Epicurum non illas vniuersè repudiassè, sed quatenus solum sunt vanæ, inutiles, spinosæ, atque perniciosæ. Quoniam autem nulla non fuit captata in ipsum declamandi ars; idè ex hoc capite quoque exprobratum illi fuit, quod omnem prorsus disciplinam oderit, ac disfluferit. Decantatum præ ceteris videtur illud ad Pythoclen, *Omnem disciplinam obsecate, deuota;* ex eo enim est, seu ex fonte deductum quod M. Tullius, Quintilianus, Plutarchus, alij obiecerunt. Verum, cum illud coniectum fuerit in Epistolas, ex Laërtio supposititias, perspicuum est, quidquid exinde derivatum fuit,

fuit sapere calumniam. Cùm Empiricus certè addit causam, quòd Epicurus existimaret disciplinas esse ad Sapientiam inutiles, id subnotat ipsum illas non damnasse, si ad Sapientiam, & voluptatem non illaudatam quicquam conferrent. Heinc, quod ad Grammaticen spectat, testatur idem Empiricus, non fuisse illam ab Epicuro quacumque ex parte eiectam; & quod Plutarchus reprehendit circa Criticos, arguit Epicurum ipsum eodem respexisse, quo Senecam, dum in Professores artium liberalium, vt molestos, verbosos, intempestiuos, scribens subdit, *Quatuor millia librorum Didymus Grammaticus scripsit; miser! Si tam multa superuacua legisset? In his libris, de Patria Homeri queritur, in his, de Aeneae matre vera, in his libidinosior Anacreon, an ebriosior vixerit: in his, an Sappho publica fuerit: & alia, quæ erunt dediscenda, si scires. Huc proinde spectat illud Torquati, Non Epicurus ineruditus; sed y indocti, qui quæ pueros didicisse turpe est, ea putent usque ad senectutem esse discenda.* De Poësi testatur Laërtius, placuisse Epicuro Sapientem rectè, de illa differere, & Poëmata non fingere quidem, sed tamen pangere *ποιημάτων τε ἄνεργον ἴκασ ποίησαι*, hoc est, non describendo fabulas, sed aut res præclare gestas, quod deinceps Atticus fecit; aut quæ ad morum institutionem, naturæque illustrationem faciant, quod Lucretius. Quod spectat ad Rhetoricen, non fuit Epicurus illius ignarus, qui librum de ea ex Laërtio scripsit; sed reléquit solum, quæ ab ea aliena, inutilia-ve censuit, & perspicuitatem *σαφελύειαν* solam retinuit. Cùm hæc verò constet ex delectu, dispositioneque tum verborum, tum sententiarum; clarum videtur quidquid prætereà ex illa arte exigitur, aut esse inutile, aut ab ea alienum. Ipse ne verò, seu in loquendo, seu in scribendo fuerit adeò barbarus, & inelegans, vt interdum Cicero, alique declamant, vel Cicero ipse esse testis potest; exempli causâ; cùm, *Vide*, inquit, *quantum fallare, Torquate. Oratio me istius Philosophi non offendit; nam & completitur verbis, quod vult, & dicit plane quod intelligam.* Sic Seneca passim, *Aliquam magnificam vocem Epistola secum ferat. Ecce occurrit mihi nescio utrum verior, an eloquentior. Cuius, inquit, Epicuri.* Item, *Eleganter, itaque ab Epicuro dictum est, Ac rursus, Et apertior ista sententia est, quam vt interpretanda, & disertior, quam vt adiuvanda.* Quod ad Dialecticem, Scribit quoque Empiricus, non omnem fuisse ab illo neglectam, sed Stoicam solummodò, id nempe ob superuacaneas, spinosâsque illas argutias. Heinc solo Dialectices nomine mutato, *Canonicam* scripsit, hoc est, Regulas tradidit, quas vtilibus esse ad ratiocinandum putauit; & in quibus potestate, vt loquuntur, continerentur, quidquid visum est à Cicerone desiderari. Id suo loco disquireretur, edisserereturque speciatim quod circa sensus obiicitur. Heic sufficiat, cùm Plutarchus illum circa syllogismum quemdam reprehendisset, excepisse Agellium, *Id factum minute nimis, ac propè etiam subfrigide, vnde & Epicurus, inquit, cuiusmodi homo est, non inscitia vi-*

detur partem illam syllogismi prætermisisse; neque id ei negotium fuit, syllogismum tanquam in Scholis Philosophorum cum numeris omnibus, & cum suis finibus dicere, &c. Quod ad Mathematicen denique, non in ea quidem fuit Epicurus tantus, quantus Pythagoras, aut Plato: verùm neque inferior fuit Zenone, & aliis; neque tantum illam explofit, quantum Socrates, cùm etiam de Cælestibus censuerit Sapienti esse differendum. Heinc quæ specialia obiiciuntur de magnitudine Solis, & similibus, suis locis soluenda sunt; satisque iam est dicere, non fuisse Epicurum auerlatum hanc partem, quatenus ad Sapientiam, honestamque voluptatem conducit; sed quatenus solum infrugifera est, aut mirificè laboriosa. Illud ex Plutarcho circa Musicam, esse declamatorium, vel ex eo constat, quòd inter Epicuri Placita Laërtius id refert, *solum Sapientem de Musica ritè habiturum sermonem;* cùm & aliandè Empiricus scribat Musicam ex eo dumtaxat ab Epicuro, vt à Platonice quoque, improbatam fuisse, *quòd inutilis, segnis, vinosâ, pecuniarum prodiga esset.* Atque heic tandem Apologiæ circa Epicuri mores finis esto? Non esto verò vnquam meæ erga te obseruantia; qui sum, viuoque ex asse tuus. Tu annos Nestoreos, & Viue, & Vale, ó & dulce Decus, & Præsidium meum. Parisiis, 1x. Kal. Februar. M. D. C. XLII.

E I D E M.

Vides, PRINCIPVM OPTIME, vt lentè licet festinantes, ad Apologiæ peruenimus metam. Superest aliud, quod sit quidem incomparabiliter prolixius de Doctrina curriculum; verùm id semel ineundum est, precandùmque solum vt Deus fortunet. Si exeuntem manè viatorem sollicitudo caperet tanti illius numeri passuum sigillatim percurrendorum; hæreret sanè in limine: sed & ille debet eam mittere curam, iterque solum ingredi; quoniam tametsi non aduertenti, spatia immensa superabuntur; & nobis non immensitas operis cogitanda est, sperandùmque solum, vt sensim progressi simus illud tandem ad umbilicum perducturi. Non quòd sim certus tot me adhuc abfuturum hedomadas, vt totidem datis ad te literis, id completi quidquid est, possim; sed quòd si fortè tandiu absim, nolim me demùm ob institutum non satis maturè prouisum pœniteat. Et absim breuiùs; nihil nocebit aliquo vsque processisse, & quidquid demum peractum erit, id fiet ipsi operæ-pretium. Non poterit certè res tibi non esse iucundissima; tum ob Sapientiæ studium, quod vnum erit argumentum; tum ob manum, quam tibi esse non ingratiorem satis testaris. Adde quòd literas non-nisi septeno quoque die accipiens, non sis facile sensurus fastidium; ac tot aliis curis interpositis, sis interim, quasi animum relaxans, & ad quidpiam rerum nouarum diuertens vniuersam propemodum Philosophiam repetiturus. Nempe, vt antè ad Luillerium, non eam dumtaxat, quæ Epicuri fuit specialis, sum prosequutus; sed quidquid præterea

prætereà ex cæteris Sectis perspectum habui, complexus sum; ita compendio tecum agens, quidquid præcipuum ex singulis videbitur, haud prætermittam. Initium verò faciam ab iis, quæ generatim de Philosophia videntur esse prænotanda; ne videar illotis, quod aiunt, rem atrectare manibus. Quanquam id deinceps prima occasione; iam enim, si aggrederer, excederem haud-dubie modum. Sunt etiam duo quædam, quæ hîc attextenda mihi supersunt. Vnum est, quam debeo gratiarum actionem ob bona illa tua verba, tum de Epicuro purgato, tum de enarrato Peiretkio, quorum si vterque adhuc viueret, foret cur se amplius vni tuo elogio, quam prolixis meis Commentariis debere putaret. Alterum est, quod meo Roberto tibi haud profectò incognito, officium debeo. Grauis quædam illius causa disceptatur impræsentiarum coram Senatu Diuionensi. Ac non audet quidem petere abs te commendatitias literas vllas; sed quia subueretur, ne aduersum se dare aliquas rogiteris, vellet bonitatem tuam exoratum, ut cum te non fuerit meritis propitium, non experiatur quasi infensum. Nouit cuius illeic ponderis habeatur attinentium te proximè Principum commendatio; timetque præsertim, ne quædam ad illos literæ à te extorqueantur. Ipse recepi me id tibi illius rogatu significaturum. Tūque tantò magis id consules boni quantò nosti, quæ inter me, ac illum sit necessitudo. Vale, P R I N C I P V M O P T I M E, Præsidium ac Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Februar. M. D. C. XLII.

E I D E M.

VT stem promissis, OPTIME PRINCEPS, non aliunde exordiar, quam ab ipsamet Epicuri adhortatione ad Menæceum, dum ad illum scribens, ut est apud Laërtium, in hunc modum præfatus est. *Neque iuuenis quis existens philosophandi moram trahat, neque senex cum fuerit, philosophando defatigetur. Ad Anima quippe sanitatem neque immaturus, neque intempestiuus est quisquam. Et qui dicit tempus ad philosophandum, aut nondum adesse, aut præteriiisse; perinde facit, ac is, qui dicit tempus ad beatè degendum aut nondum aduenisse, aut esse elapsum. Itaque & iuueni, & seni est philosophandum; isti quidem, ut in senio, quasi iuuenis, efflorescat bonis, ob præcætorum gratiam; illi verò, ut in iuuentute, quasi senex, maturescat ob futurorum securitatem. Hinc ea meditari par est, quæ felicitatem pariunt; si quidem cum illa adest, nihil est, quod non habeamus, cum abest, nihil non agimus, ut consequi illam possimus.* Hactenus ille: refero autem, ut imprimis definitionem intelligas, quam apud Empiricum tradit, dum, Philosophiam esse dicit *Exercitationem, quæ rationibus & sermocinationibus vitam beatam instituit.* Quo loco, *Exercitationem* dicit, ut innuat studium Sapientiæ (id enim sonat ista vox) debere esse animatum; non habitus instar torpentem, siue quis secum ratiocinando, siue sermonem cum aliis ferendo, studeat Sapiens euadere, beatamque vitam adipisci. Deinde, ut agnos-

cas finem, quem ex Metrodoro apud eundem Empiricum sola omnium artium Philosophia considerat, videlicet *felicitatem.* Vbi ille habet Philosophiam quasi *artem vitam*, & cum artes cæteræ de opere quidem, at non de fine sollicitæ sint (ut dum faber conficit clauim, quæ alius aperiat; aut Orator parat Orationem, quæ alius tuadeatur). Philosophiam ita vult esse de suo fine sollicitam, ut non censeat Philosophum, si quis felicitatem aliis, non sibi parare contendat. Hîc ipsi quoque Stoici spectasse videntur, dum Philosophiam definierunt *Exercitationem artis conuenientis*, qui describentes Sapientiam, *rerum diuinarum, humanarumque scientiam*, id solum dixere specialius, quod rationibus, sermonibusque disquisitum, vitam beatam parat. Hîc etiam Aristoteles, qui in Metaphysicis ita Philosophiam definit *Veritatis scientiam*, ut statim declarans functiones illius contemplationem & operationem, contemplationis finem dicat veritatem, operationis ipsum opus; ac deinceps in Ethicis, ad felicitatem referat vtramque. Hîc & ipse Plato, qui non alio sensu dixit Philosophiam esse *Exercitationem mortis*, quam ut indicaret alluescendum esse in seuocando animo à rebus corporeis, cogendoque ut secum sit, & dignioribus cogitationibus incumbat; hoc enim modo *Animum secernere à corpore*, nihil aliud est, ut Cicero interpretatur, quam *emori discere.* Hîc quod ipse Cicero aliàs, dum præclaram illam in tertiam Tusculanarum Præfationem concludens, *Est profectò, inquit, Animi medicina Philosophia, cuius auxilium non ut in corporis morbis petendum est foris; omnibusque opibus, viribusque, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, elaborandum est.* Adderem alios; sed hoc sufficiat; cum vita beata iuxta Epicurum in corporis, & animi, sed huius præsertim, sanitate consistat, Philosophiam in eo esse, ut ex Virtutum ac potissimum temperantiæ praxi sanum corpus præstet, quantum per humanam fragilitatem fas est; & ex cognitione, ac æstimatione rerum debita, Animum sanum, hoc est tranquillum terroribus putà, ac inanibus cupiditatibus liberum; quantum per humanam imbecillitatem licet, efficiat. Agnosces exinde, quò respiciant trita ex Lucretio carmina.

*Suaue mari magno, turbantibus æquora ventis,
E Terra magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quemquam 'st iucunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue 'st.
Suaue etiam belli certamina magna tueri,
Per campos instructa, tua sine parte pericli:
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrinâ Sapientum templa serena;
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palanteis querere vite;
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis, atque dies niti præstante labore,
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.*

Et

Et quæ sequuntur.

*O miseris hominum mentibus ! ô pectora cæca !
Qualibus in tenebris vitæ , quantisque pe-
riculis*

*Degitur hoc aui , quodcumque est ? nonne vi-
dere 'st*

*Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut, cum
Corpore seiunctus dolor absit , monte fruatur
Iucundo sensu , curâ semota, metûque ?*

Sed modus esto ; Tu annos Nestoreos corpo-
re simul, ac mente sanus, Vale. Parisiis , po-
stridie Non. Februar. M. D C. X L I I.

Bereculio & Ber-villa perpetuam salutem.

E I D E M.

Scripsi mox ad te , & pluribus quidem,
via compendiosiore. Hæc iam post-scri-
bo , vt significem Viri nobilis legitimum vo-
rum. Is est Paulus du May Diuionensis Se-
nator, qui vt cum Peireskio dum vixit, amici-
tiam coluit, ipse quoque & literarum , & Li-
teratorum amans , ita pridem tanto affectu,
quantum verbis vix liceat explicare , profe-
quitur. Sunt illi Cognati , fratrum nempe
vnus , & ex fratre altero Nepos , ciues Tolo-
sates , qui graui lite contestaturi in Senatu
Prouinciæ, te haud-dubiè sunt inuisuri. Ad-
nixus est ipse, qua est caritate , eorum dissidia
componere , & Condæi quoque Principis il-
lustris , à quo impensè diligitur , interposi-
tam fieri auctoritatem procurauit, Nihil pro-
ficere cum potuerit , superesse existimat , vt
iuri dicundo locus permittatur. Et quia tamen
subueretur, ne qui prior accesserit, bonitatem
inuocet tuam, vt tuo patrocinio causam adiu-
ues, idè exoptato te exoratum , vt à διάφορῶν
neutri faueas, aut verique fauens , verique sis
author Patriam repetat , Arbitròsque à Prin-
cipe memorato delectos audiat, Quoniam ve-
rò illum non latet , quanta in me sis propen-
sione , idcirco id tibi per me innotescere ex-
petit ; qui posset profectò, vt tu optimus, ipse
merentissimus est, nullo vti intercessore. Ego
autem & morem gero, quoniam ius amicitia
est ; & tantò facio alacrius , quantò id quod,
quæso, tuæ dignitati, æquitatiq; est consen-
taneum ; ac certus sum , te pro tua illa in me
benevolentia æqui, bonique consulturum. Vi-
ue, & Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis ite-
rùm, postridie Non. Februar. M. D C. X L I I.

PAVLO DV MAY , Senatori Di-
uionensi ,

PETRVS GASSENDVS S.

Ecce , Fabroti nostri manu tuas accipio
litteras , ac statim conscribo , quas dari
per me ad optimum nostrum Pro-Regem de-
poscis. Haud eas obsignabo , vt si fortè velis
proprias ipsis adiungere, possis, quod fortassis
non fuerim satis assequutus, declarare. Gra-
tias tibi habeo pro significata Roberti vale-
tudine , abs quo nullas habui litteras hac vice.
Quidquid in illum humanitatis , officiiq; con-
tuleris, id mihi fore collatum nôsti. Quod

de vindiciis Lazari , Magdalenæque nostra-
tium mones, opis meæ sanè non est. Quæstio
facti est, quæ aut Actis , aut testibus decidi
debet ; ego idoneis destituor , solámque Ma-
iorum meorum , quam piè sequar , pietatem
habeo. Deus qua bonitate est, veritatem pro-
sterni , aut iacere non sinet. Vale. Parisiis,
postridie Non. Februar. M. D C. X L I I.

LYDOVICO VALESIO , Principi
Optimo ,

PETRVS GASSENDVS

Εὐσεβίου.

QVM superioribus literis dictum sit Phi-
losophiæ finem non alium , quàm fœ-
licitatis adeptionem esse, non est, cur alia oc-
casione factam ipsi originem , quàm ex eius-
dem fœlicitatis desiderio existimemus. Nam
causa quidem apud Platonem , Aristotelém-
que admiratio est ; verùm ne admiratio qui-
dem ad Philosophandum , seu requirendum
causas instigat, nisi quia res molesta est, & in-
fœlicitatis pars, in ignoracione versari. Cæ-
terùm Epicuro quoque eam philosophandi
occasionem fuisse ex hisce Lucretij carmini-
bus intelliges.

*Nam cum vidit hic , ad victum qua flagi-
tat vsus ,*

*Et per qua possent vitam consistere tutam ,
Omnia iam fermè Mortalibus esse parata :
Diuitiis homines , & honore & laude po-
tenteis*

*Affluere, atque bonâ natorum excellere famâ:
Nec minus esse domi quidquam tamen anxia
corda ,*

*Atque animum infestis cogi seruire querelis :
Intellexit , ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniâque illius vitio corrumpier intus ,*

*Qua conlata foris , & commoda cumque ve-
nirent ,*

*Partim quòd fluxum , pertusumque esse vi-
debat ,*

*Vi nulla possèt ratione explerier unquam :
Partim quòd tetro quasi conspurcare sapore
Omnia cernebat , quacunque reooperat intus ,
Veridicis igitur purgauit pectora dictis :*

*Et finem statuit cupidinis, atque timoris :
Exposuitque bonum summum , quò tendimus
omnes ,*

*Quid faret , atque viam monstrauit trami-
te prono ,*

*Qua possemus ad id recto contendere cur-
su , &c.*

Quandoquidem verò Epicurus nec primus,
nec solus fuit philosophatus , & requiri po-
test ex quo vique tempore Philosophia oc-
cæperit non est primùm , cur immoremur
circa vocis originem , cuius Authorem Py-
thagoram fuisse , cum Leonti Phliasiarum
Regi roganti quantum saperet , respondit, se
nihil aliud, quàm φιλόσοφον εἶναι, Sapiencia esse stu-
diosum ; restantur Cicerò , Laërtius , Lactan-
tius, & complures alij. De re ipsa quæstio cum
sit , fabulas prætereo , vt quod legitur de
Zoroastre,

Zoroastre, Persarum Philosopho, quinque annorum millibus ante Troiæ excidium; quod de Vulcano, qui Philosophiam apud Ægyptios primus docuerit quinquaginta annorum millibus ante Alexandrum Macedonem; & id genus alia similia. Dico solùm, sub nomine Sapientum celebrari in Græcia septem illos, qui fuere non multùm antiquiores Pythagora; quanquam historia de Tripode apud Laërtium memorata arguit Sapientis nuncupationem & recusatam ab ipsis, & vni Deo tributam fuisse. Succurrit locus ex Cicerone, quem non pigebit exscribere. *Itaque, inquit, & illos septem qui à Græcis σοφοί Sapientes à nostris & habebantur, & nominabantur, & multis ante sæculis Lycurgum, cuius temporibus Homerus etiam fuisse ante hanc urbem conditam, traditur; etiam Heroicis ataribus Vlysem, & Nestorem accepimus, & fuisse, & habitos esse Sapientes. Nec verò Atlas sustinere Cælum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur; nisi Cælestium diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabula traduxisset; à quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, Sapientes & habebantur & nominabantur. Hæc ille; quibus nihil antiquius apud Ethnicos memoratur, nisi quòd ferunt de Minerua Sapientię Dea, seu Præsidae, ex cerebro Iouis prognata. Ad nos quod spectat, non Sapientiam modò æternam profiteamur ex Summi Dei Intellectu progenitam; sed creatam quoque, propagatamque, agnoscere eundem Authorem tueremur, vt qui illam primo Parenti initio Mundi indiderit. Sic primus homo celebratur, tanquam primus Sapiens, seu Philosophus, argumentoque affertur, tum quòd imposuerit rebus nomina; tum quòd ea Sapientię monumenta reliquerit, quæ insculpta duabus columnis apud Iosephum recitantur. Successit porrò longa serie, ac post diluuium Abrahamus, cuius Sapientię testimonium dixerunt ex Ethnicis Hæcateus, Nicolaus Damascenus, ac Berofus præ cæteris, ex quo Iosephus verba hæc refert. *Post diluuium autem decima etate, erat quidam iustitiæ cultor, Vir magnus, & Sideralis scientia peritus: Subiicit postea Abrahamum, cum venisset in Ægyptum, communicasse cum Ægyptiis numerorum, ac Siderum scientiam. Nam ante Abrahamum, inquit, rudes erant Ægypti huiusmodi disciplinarum, quæ à Chaldæis ad Ægyptum profectæ, exinde ad Græcos tandem peruenerunt.* Habes heic originem veram, deriuationemque Sapientię ad Græcos vsque, ex quibus vides riuulos adhuc quosdam deduci. Differendum foret de speciali modo comparandæ Sapientię, sed quia sum iam nimis, sufficiat adscribere vulgatos illos, quos Agellius refert ex Afranio versus.*

*Vfus me genuit, mater peperit Memoria;
Sophiam me vocant Græci, vos Sapientiam.*

Vale, PRINCIPVM SAPIENTISSIME, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, Eidibus Februarij, M. DC. XLII.

Gassendi Epistola.

E I D E M.

Triplex distinxit Epicurus genus Humanum, qui ad Philosophiam nascuntur. Senecæ quippe verba hæc sunt. *Quosdam ait Epicurus ad Veritatem sine vllius adiutorio exisse; fecisse sibi ipsos viam. Hos maxime laudat, quibus ex se impetus fuit, qui seipſos protulerunt. Quosdam indigere operâ alienâ; non ituros, si nemo præcesserit, bene sequenturos. Ex his Metrodorum ait esse; egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium.* Et paulò post, *Præter hæc, adhuc inuenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidendum, eorum, qui cogi ad rectum, compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adiutore, & vt ita dicam, coactore; Hic tertius color est, Si quaris exemplum, Hermachum ait Epicurus talem fuisse. Itaque alteri magis gratulatur; alterum magis suspicit. Quamuis enim ad eundem finem vterque peruenerit; tamen maior est laus, idem effecisse in difficiliore materia.* Sic ille. Cæterùm, cum Plato exigat in eo, qui est futurus Philosophus, inuestigandi Veri ardorem, ingenium docile, memoriam firmam, affectus temperatos, laborem constantem; ac præterea fœlicitatem nascendi in ea Regione, in qua Sapientia excolitur; vnde & Diis gratias agit, quòd Græcus fuerit, non Barbarus natus, ea de causa mirum non est, si Epicurus illi consentiens, pronuntiârit apud Laërtium, *non in quouis corporis habitu, neque in quouis gente Sapientem nasci.* Quod quidem tametsi Clemens Alexandrinus ita fuerit interpretatus, quasi Epicurus censuerit solos Græcos posse philosophari; nihilominus non videtur alia eius fuisse sententia, quàm esse perdifficile emergere in virum Sapientem, ac philosophari, vt par est, nisi consentaneæ dotes à natura concessæ sint, & institutio, exercitatio, occasio, exemplum accedant. Certè & habuit ipse amicos ex Ægypto philosophantibus; & non modò nouit Aristippum Cyrenaicum, Diogenem Sinopeum, aliosque non Græcos, philosophatos fuisse; sed cæteros inter Democritum ipsum abiisse procul philosophatum cum Ægyptiis, Chaldæis, Magis, ac Gymnosophistis. Quo loco admoncor, vt paucis percurram quos nouimus olim apud varias gentes præter ipsos Græcos Philosophiam coluisse. Itaque in extrema India celebres fuere *Gymnosophistæ*, quos inter præcipui fuere, qui dicti sunt *Brachmanes*; nempe fuere & alij dicti memorato Alexandrino *Sarmanes*, Straboni *Garmanes*, ac in ipsis *Hylobyj*, seu in syluis æuum degentes. Præterea autem *Pramnas*, quoniam illi quasi Sophistæ inter Gymnosophistas fuerunt. Celebres deinde fuere apud Persas *Magi*, quorum Princeps Zoroaster, & apud Babylonios, Assyriosque *Chaldæi*: tametsi Cicero & alij Chaldæorum nomen non artis, sed gentis putant; fortè quia, vt Diodorus habet, Philosophia erat quarundam familiarum propria, traditioneque acquirebatur. Fuere apud Iudæos *Pharisæi*, *Sadducæi*, & *Essæi*, seu *Esseni*; quos postremos Plinius, & Porphyrius

M riuſ

rius commendant. Apud Ægyptios autem celebratissimi fuere *Sacerdotes*, ad quos non modò Democritus, sed Plato quoque & Thales, & Solon, & Pythagoras (qui ut posset eorum mysteria cognoscere, etiam circumcisionem ex Porphyrio est passus) & plerique alij. Memorat D. Hieronymus in Æthiopia *Gymnosophistas* cum eo accessisse Apollonium scribit: & ne mirere, Lucianus illos Indorum propaginem facit. Memorat D. Augustinus in Mauritania *Atlanticos*, seu *Libyicos*, Sectatores nempe Atlantis, & Herculis, qui primi in ea Regione sunt philosophati, ac de rebus præsertim Cælestibus, ob quarum peritiam, & propter spheræ inuentionem dicti sunt Cælum sustinere. Memorat idem Sanctus Pater *Hispanos Philosophos*; sed qui illi fuerint, nobis incomperum. Iam de *Druidis* nostratibus nihil est, quod adiciam; de quibus apud Cæsarem & alios tam multa. Obseruo solùm videri illos, cum ex Britannia aduenissent, successisse memoratis Diodoro Saronidis, & Straboni Varibus, quibus antiquiores adhuc fuerint *Samothæi*, *Sannothæi*-ve Laërtio dicti. Nihil proinde addo de *Bardis* Gallorum Poëtis, quorum non Strabo modò, & alij meminuerunt; sed Lucanus etiam illis versibus tibi profectò non ignoratis.

Vos quoque, qui forteis animas, belloque peremptas

*Laudibus in Calum Vates demittitis auum,
Plurima securi, fudiſtis carmina Bardis.*

Fuere præterea *Tyrrheni*, seu *Etrusci* in Italia: *Sacra fœmina* in Germania, & vltèrius *Geta*, *Scythæ*, *Hyperborei*, de quibus vix quicquam præter nomina apud memoratos Alexandrinum, Augustinumque habetur. Nam quod *Zamolxis*, *Geres*, & *Anacharsis* *Scythæ* philosophati fuerint; ad ipsos Græcos est referendum; ut referendum etiam quod *Lucianus* de *Orpheo*, & *Eumolpo* *Thracibus* scribit. Sed hæc iam satis. Tu philosophare, ac æternùm Vale, D E C V S P R I N C I P V M, & Præsidium meum. Parisiis, IX. Kal. Mart. M. D C. XLII.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi cum literis tuis egregium tuum illum de Burgundico bello commentarium. Egregium, inquã, reuerã enim nihil mihi ex eo inter legendum non placuit, nisi quod nimis properè factum iri finem ex mole præfensi. Et quàm ardentè, putas, exoptauì, ut quo stylo, ac studio illam Landonæ obsidionem exsequutus es, aggressus fuisses cætera, quæ non ad bellum nuperum modò, sed vniuersè etiam ad Burgundicam attinent historiam. Perge modò, Vir Erudite, nam si hoc quidem opusculum, nihil fuit aliud, quàm prodromus, est cur te magnam oppidò gloriam esse consequuturum speres. Gratiarum, quàm - possum maximas pro tuo in meum

Robertum affectu & habeo, & dum vinam habeo. Explorata mihi magis eius fides, quàm ut dum tuæ beneuolentiæ argumenta commemorat, commendatque diffidere possim. Sed nempe tu nimis es bonus, qui esse vis magis, quàm videri amicus. Esto igitur æque in vtrumque; nam ego quidem illum, quàm me habere cariorem non possum. Vale, Parisiis, IX. Kal. Mart. M. DC. XLII.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίμων.

Obscrabam nuper meas literas, cum tuus ille Viëtorix Abbas, hominum vrbaniſſimus miſit ad me tuas, estque ipſemet statim inſequutus. Vocabant me etiam aliò quædam curæ; aded ut ne post-scripto quidem licuerit mentionem tuarum facere, quarum me profectò decuit meminisse. Nempe & illæ conſcriptæ fuerant vrgente diſceſſus apparatu in Aulam, & tantum temporis ſuccideras, quantum ſufficeret, tum ut quid rerum egiffes, faceres perſpectum; tum ut ſignificares quam tibi id ſit, quidquid ſcribo, non iniucundum. Verùm tu mihi hætenus eam feciſti confidentiam, ut nihil penè non audeam; & ſi quid culpæ ſit, ipſe, dum nimis bonus es, videaris ſolus eſſe in culpa. Nunc, cum tibi grata res ſit, ire pergo eandem-met viam, ut non improbatâ Apologiâ, quæ de Viri moribus eſt, ſupperat vnde ferre quoque de Doctrina iudicium poſſis. Ac non malè quidem es ſubodoratus me mea perſæpe interpoſiturum ratiocinia; ſed mens etiam eſt, ita cæterorum antiquorum Philoſophorum intertexere Placita; ut credere poſſis non vnus magis, quàm omnium ſimul Philoſophiam eſſe. Hænc eſt, quamobrem videas me in iſtis Philoſophiæ Procemialibus immorari. Quippe non vnus, ſed plurium inueſtiganda ſapientia eſt. Cum ſuperioribus porrò literis illos recenſuerim, qui antiquitùs præter Græcos philoſophati memorantur, & ſim conſequenter dicturus de Græcis, ex quibus Epicurus fuit, & à quibus eam quæ ſola penè cognoscitur, habemus Philoſophiam; Tria quædam hoc loco præmitto. Vnum eſt, quòd te obſeruafſe apud Empiricum memini, treis generales philoſophandi apud Græcos rationes fuiſſe; Dogmaticam, Acatalepticam, Scepticam. Quicunque enim exiſtimârunt ſe veritatem inueniſſe, illi *δὲγμαται*, ſeu *Decreta* rata, certaque tradiderunt, vnde ſunt dicti *Dogmatici*, quales Peripatetici, ac Stoici fuerunt. Quicunque verò ſunt opinari veritatem aded occultam, ut eſſe *ἀκατάληπτον*, ſeu *incomprehenſibilem* putârunt, ij *Acataleptici* dicti ſunt; cuiuſmodi fuere Academici ab Arceſila præſertim inſtituti, qui ne veriſimilitudinem quidem retinuerunt; & cum Socrates dixiſſet ſe hoc vnum ſcire, quòd nihil ſciret, ipſi-ne ſe hoc quidem ſcire, an nihil ſcirent profeſſi ſunt. Quicunque demùm neque

que statuerunt verum inuentum, comprehensumque, neque censuerunt inueniri, comprehendique minimè posse, sed assensum sustinentes, in eo quærendo remanserunt, ij ἀπὸ τῆς ἀσφάλειας, seu à consideratione, Sceptici appellati sunt, veluti etiam Ephectici ἀπὸ τῆς ἀποχῆς à cohibitione assensus; tales autem fuere Pyrrhonij, ad quos tamen Epicurus, pertinere interdum videatur, ac præsertim circa Meteora, seu Sublimia, atque Cælestia; at tamen ad Dogmaticos, quod dogmata, tradiderit, & Sapientem esse traditurum censuerit, videtur esse referendus. Alterum est, duos generaleis fuisse Philosophiæ tractandæ modos; vnum obscurum, alium perspicuum. Et obscurum quidem sectati sunt, tum qui fabulis Dogmata obuelarunt, vt fecisse creditur Homerus, & qui res Diuinas ac naturaleis descripserunt Poëtice, vt Empedocles, Xenophanes, Parmenides, aut moraleis per Apologos, vt Æsopus; tum qui symbolis, Ænygmatibusque Placita obduxerunt, vt Pythagoras, & plerumque Plato; tum qui styli obscuritate, vt Heraclitus qui propterea dictus est σκυταίνος, tenebrosus; & Aristoteles, qui Alexandro de librorum Acroaticorum editione conquerenti, rescriptit illos sic editos, quasi non essent editi, & ab Attico comparatus est sepis atramentum effudenti. Perspicuum autem sequuti sunt Aristippus, Zeno, Pyrrho, ac præ cæteris Epicurus, cui, vt antè scripsi, σφίγητι vnicè placuit, & cuius Sectatores fuere semper animati aduersus obscuritatem, veluti Colotes dum apud Macrobius improbat figmentum à Platone vsurpatum; & Lucretius dum Heraclitus ab eo dicitur.

Clarus ob obscuram linguam, magis inter inaneis,

Quàm de Græcis inter Græcos, qui vera requirunt,

Semper enim stolidi magis admirantur, amantque,

Immersis qua sub verbis latitantia cernunt.

Tertium est, fuisse Græcorum Philosophiam in varias *αἱρέσεις*, seu Sectas diuisam, quæ sumperint nomen, aut à Sectæ Principe, vt Pythagorica, Epicurea; aut ab eius Patria, vt Cyrenaica, Megarica; aut à loco, vt Academica, Stoica, aut ab adiuncto, vt Peripatetica; aut à modo, vt Ephectica; aut ab instituto, vt Cynica, &c. Vt illæ autem reducantur ad certa quædam Capita, præscribenda imprimis est tota Poëtarum factio, qui seu præcessere Troianum excidium, vt Musæus, Linus, Orpheus, seu sequuti sunt, & Olympiadas præcesserunt, vt Homerus, Hesiodus. Cùm verò Olympiadem circiter quinquagesimam floruerit illud celebre Septem vocatorum Sapientum examen, ex quibus fuit Thales, qui docuit in Ionia; & circiter sexagesimam Pythagoras, qui in illa Italiæ parte, quæ olim magna Græcia, nunc Calabria dicitur; idè dicere possumus ex illis vsque temporibus cœpisse duas matrices Sectas, *Ioniam*, & *Italicam*, ex quibus aliæ sint deriuatæ. Verùm de ipsis postea. Tu interim, optime Vale, DECVS PRINCIPVM, De Gassendi Epistola.

cus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Mart. M. D. C. XLII.

Si iam Aquas-Sextias redieris, Bereculium aquæ, ac Ber-villam saluto. Hunc ipsissimum versum occipiebam, cum alias accepi abs te literas, Deum immortalem! quàm mihi nimium tua illa nimia bonitas tribuit.

E I D E M.

¶ Abes iam Thaletem Milesium fuisse Principem Sectæ Ionicæ, qui habetur etiam Physicæ inuentor. Successit porò illi Anaximander Præceptor Anaximenis, cuius auditor Anaxagoras Philosophiam transtulit Athenas. Huius successor Archelaus Magister fuit Socratis, qui relicto Physicæ studio, solam excoluit Ethicam; isque fuit interea, ex quo, vt ex fonte centesimam circiter Olympiadem, Nobiles profluxerint Sectæ; etenim ex eius auditoribus Plato quidem docens in Suburbio *Academia* dicto, instituit Academicam: Antisthenes in Gymnasio *Cynofarge* dicto, Cynicam: Aristippus dictam à Cyrene Patria Cyrenaicam: Euclides dictam similiter à Megara, Megaricam, & Phædon ab Elide, Elidensem. Cùm Plato verò præter Aristotelem, (de quo postea) auditores haberit cùm Speusippum Sororis filium, tum Xenocratem; successere isti in Schola; & cum Zenocrati successerit Polemon, successere Polemoni Crantor, & Crates Atheniensis; ac eatenus fuit Vetus Academia subsequutus Arcefilaus, author Acatalepsiæ, instituit Academicam appellatam Mediam, vt & Lacydes eius discipulus dictam Nouam, seu Tertiam: Nisi quòd non-nulli ipsam referunt ad Carneadem auditorem Hegesimi, cuius Præceptor Euander Lacydem audiuit. Cùm Carneadi successisset Clitomachus, discipulus istius Philo instituisse dicitur Quartam, & Philonis auditor Antiochus Quintam; idque ipsis iam Ciceronis temporibus, qui & illum audiuit, & istius familiaris fuit. Incompertum quæ fuerit deinceps successionis series: cum Cicero ipse, Plutarchus & alij in Academicis habeantur. Quod autem sub Alexandro Imperatore cœperit noua factio, è qua fuere Ammonius, Plotinius, Porphyrius, Iamblichus, & alij; isti non iam amplius Academici, sed Platonici fuere dicti. De Aristotele vt iam dicam, is à magistro Platone desciscens, in *Lyceo* docuit, & Peripateticam idè dictam, quòd deambulando doceret, instituit. Successit illi Theophrastus Præceptor Stratonis, cuius auditor Lycon discipulum habuit Aristonem magistrum Critolai, qui vnà cum memorato Carneade Legatus Romam venit tempore Catonis maioris. Post Diodorum Critolai discipulum ignoratur successorum series: cùm memorentur tum & Cratippus Ciceronis tempore, & Nicolaus Damascenus & plerique alij: ne aliquid dicam de Interpretibus, Alexandro, Themistio, Olympiodoro, Simplicio, Philopono, &c. qui sub Imperatoribus floruerunt, Quod ad Sectam Cynicam spectat, Antisthenis discipulus celebris ille Diogenes fuit, cuius

cuius auditor Crates Thebanus, Præceptor fuit Leonis Citiensis, à quo instituta fuit noua Secta dicta Stoïca *ἐκ τῆς πόλεως ἐκ τῆς πόλεως ἐκ τῆς πόλεως ἀποκαταστατικὴ*, in qua docebat. Successit Zenoni Cleanthes; huic Chrysippus; huic Zeno Sidonius, quem sequutus Diogenes Babylonius tertius, cum Carneade, & Critolao Roman venit. Huius successorem Antipatrum audiuit Panætius, qui fuit Scipionis Africani familiaris, & Præceptor Posidonij, quem Pompeius Rhodi inuifere voluit. Cum nos heic series deficiat, habiti sunt tamen deinceps inter Stoïcos multi magni viri, Seneca, Epictetus, Antoninus Imperator, & alij. Ita cum series Cynicorum in Cratete deficiat, fuere tamen deinceps inter illos magni nominis Demetrius commendatus à Seneca, Demoxax à Luciano, & plures, &c. Quod ad Cyrenaicam attinet, successere Aristippo heinc Arete filia, heinc Antipater. Et Arete quidem Aristippum filium instituit dictum propterea *μικτὸς διδάκτωρ*, cuius discipulus fuit Theodorus, Bionis præceptor. Antipater verò successorem habuit Epirimedem, Præceptorem Paræbatis, à cuius discipulis Hegesia & Anniceride fuere *Hegesiaci*, & *Annicerij* dicti. Hegesias porro ille fuit, qui *περιθάρσας*, *mortis suae* dictus, prohibitus fuit à Ptolæmeo disserere de infelicitate vitæ. Quod ad Megaricam, cuius Sectatores etiam Dialectici, & Eristici, siue contentiosi appellati fuerunt: successit Euclidi Ebulides, huic Alexinus, quem sequutus Apollonius Cronus Diodorum Cronum auditorem habuit. Sunt qui velint Euclidis non sectatorem modò, sed etiam auditorem fuisse Stilponem de quo aliquid ad te pridem scripsi. Quod denique ad Elidensem, illa satis obscura est; vixque de ea duntaxat notum, quod Phædoni successerit Plifanes, istumque audierit Menedemus Eretrias, qui suis deinceps successoribus Eretriarorum nomen fecit. Et de Secta quidem Ionica satis. De Italica, Deo volente literis proximè sequuturis. Vale interea, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, Non. Mart. M. D. C. XLII.

E I D E M.

Pincipem Italicae Sectae Pythagoram fuisse iam dixi. Nempe tamen Patria Samius, Polycratis tamen tyrannidem non ferens, secessit in partem eam Italiae extremam, in qua docuit & obiit. Successit illi Thelanges filius, post quem, qui ad decimam vsque successionem seu Philolai discipulos, Aristotelis tempore floruerunt, fuere *Pythagorici*, seu *Pythagorei* specialiter dicti. Pythagoram aliunde, aut certè Thelangem vt nonnulli volunt, audierunt Empedocles, & Xenophanes, ex quibus iste instituit Sectam Eleaticam dictam, ab Elea, Parmenidis successoris patria; itémque Zenonis, qui Parmenidi successit, idque, cum Heraclitus interea Ephesi philosopharetur. Zenoné porro audiuit Leucippus, Præceptor Democriti, qui Hippocratis, & Socratis temporibus vixit. Democritum audiuerunt Protagoras, & Metrodorus Chius præceptor Diogenis Smyrnaei,

cuius discipulus Anaxarchus, is fuit, qui coram Alexandro de Mundorum pluralitate disseruit. Auditor Anaxarchi Pyrrho, Sectam instituit dictam Pyrrhoniã Ephecticã, Scepticã; cuius, aut ante memini. Discipulus eius Nausiphanes fuit: at nulli ipsi successere, qui fuerint verè Sceptici ad vsque Ptolemæum quemdam Cyrenæum, cuius discipuli fuere varij, ac nominatim Euphranor, cuius auditor Ebulides Ptolemæum Alexandrinum docuit, Heraclidis illius magistrum, quem Ænesidemus Zeuxippi præceptor audiuit. Successit huic Zeuxis præceptor Antiochi, cuius successorem Menodotum audiuit Herodotus Tarsensis præceptor Sexti Empirici, qui Plutarchi ex sorore Neptos M. Antonium Philosophum auditorem habuit. Cum illi successisset Saturninus quidam, incompertum est quoque, quæ fuerit deinceps successorum series. Ad Nausiphane Pyrrhonis auditorem vt redeam, is fuit præceptor Epicuri, à quo est Epicurea Secta instituta. Aliquot eius auditores iam commemoravi superioribus literis, vt Neoclem, & cæteros fratres, vt Metrodorum, Polyænum, Idomeneum, Leonteum, Pythoclem, Murem, &c. Sed heic referendus præsertim Hermachus, qui Epicuro in Schola successit. Habuit porro Hermachus quidem successorem Polystratum, hic Dionysium, hic Basilidem; at cum varij deinceps memorentur, Protarchus, Demetrius Lacon, Diogenes Tarsensis, Diogenes Babylonius, &c. ignoratur tamen qua serie deinceps successerint; cum habeamus solùm ex Suida, fuisse successiones quatuordecim per annos cc. xxxvii. ab vsque Epicuri morte, ad vsque Iulij, & Augusti Imperatorum tempora, quibus floruit Zeno Sidonius, Apollodori successor, & Ciceroni visus, auditusque. Prætereo autem quàm multi Romæ per id tempus floruerint. Nam præter Andronicum Grammaticum; Lucretium Poëtam Cicerone antiquiores; ecce ipse memorat vt contemporaneos, Pomponium Atticum, C. Cassium, C. Trebatium, L. Papyrium Pætum, L. Sanfeium, T. Albutium, M. Fabium Gallum, L. Pisonem, C. Aminium, Catium, Pausam, complures alios; quibus addi possent ex Poëtis, Virgilius, Horatius, Propertius. An memorabo statim post fuisse Bassum, Aufidium, ac Diodorum, quos Seneca laudat? An statim post, quos refert Plutarchus, Zopyrum Medicum, Alexandrum? An statim post, quos Lucianus, Damidem, Hermonem, Hermodorum? An statim post, quos Galenus Pudenciamum, Antonium? An consequenter alios? Addere præstat Laërtium, cum posterius scriberet, memorasse deficientibus cæterorum Philosophorum successionebus, Epicuri successionem continenter perseuerare, idémque posterius testatum Eusebium, itémque Lactantium, & alios. Notandus verò præ cæteris locus apud Eusebium, vbi aliunde Numenius exaggerans summam Epicureorum consensionem, secus quàm euenerit Platonis, Stoïcis, aliis, quos fuisse diuisos in factiones constat; sic habet, *Heinc propter constantem illorum in-*

ver se consonantiam, Dogmata placidissimè, pacatissimèque se habent: hæcque Epicuri Institutio Reipublica cuiuspiam vera, germanaque persimilis est, quam nempe à seditione remotissimam una mens communis, unaque moderatur sententia. Ex quo nec defuerunt, nec defunt, neque ut apparet defuturi sunt, qui perlibenter illam sequantur. Sic ille. Idem est postmodum testatus Themistius, dum Epicuri Placita servari apud Sectatores, ut Leges Lycurgi, aut Solonis scripsit. Et ne similia ex Cicerone, aliisque resumam, sufficiat illud Senecæ. *Apud istos quidquid dicit Hermachus, quidquid Metrodorus ad unum refertur: omnia, quæ quispiam in illo contubernio loquutus est, unius ductu & auspiciis dicta sunt.* Hæc iam satis. Tu semper Vale, DECUS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Parisiis, pridie Eid. Mart. M. DC. XLII.

Cum illustrissimus Princeps Condaus lectâ iteratò Peireskij Vitâ expetisset Videre me, accessi ad illum ante duos dies, ipse verò & me excepit humanissimè, & ut aliquoties conuocarem inuitavit.

E I D E M.

Quas ad me quinto Eidus scripsisti, voluit tuus Abbas sua reddere manu: nôram iam quæ te habuissent negotia; nôram fuisse te in procinctu, ut Arelatem discederes; quare nihil minus quàm literas ista occasione abs te expectabam. Verùm quæ tua bonitas fuit, quæ animi tranquillitas, etiam me hac vice voluisti, & potuisti beare. Ego, cum literis postremis, ut de cæterarum Sectarum, sic de Epicuræ præsertim successione perscripserim, commemorare iam deberem quæ monumenta ex singulis, ac Epicuræ præsertim supersint. Attamen in iis recensendis cur deteram tempus non est; cum si Platonis, Aristotelisque, & Interpretum doctrinæ ipsorum opera seposueris, & quæ Sextus Empiricus pro instituto Pyrrhonio scripsit, quæ Arrianus ex Epicteto iuxta Stoicorum Placita collegit, paucaque alia adfeceris; vix aliquid præter fragmenta habeamus. Nempe, ut illos præteream, qui nihil scripserunt, ut plerique sentiunt de Pythagora, qui Gymnosophistas, Chaldæos, Sacerdotes Ægyptios, Druidas, aliisque imitatus, non scripto, sed voce, & per Cabalam ut loquuntur, Dogmata sua tradidit; exstiterè cæterorum numerosissima opera, temporum iniuriâ planè exciderunt, nisi si quæ transcripta exstant in libris superstitionibus. Huic fato inter cæteros obnoxius Epicurus fuit, qui tametsi plura, ut Laërtius habet, quàm Aristoteles scripserit; nihil tamen ad nos ex ipso peruenit, præter paucas Epistolas, & Ratas, ut Cicero appellat, Sententias *Kvetas d'Zas*, quas idem Laërtius transtulit in decimum librum. Cætera sunt veluti scopæ, quas ex Cicerone, Seneca, Plutarcho, Empirico, aliis colligere licet; nisi quòd tres personæ sunt in Ciceronis Dialogis, quæ videri possunt Epitomen quandam Opinionum Epicuri, ac potissimum Moralium texuisse; Torquatus primo de finibus: *At-*
Gassendi Epistola.

ticus primo de Legibus; Velleius primo de natura Deorum: quin etiam iactura tot Voluminum, quæ de rerum natura Epicurus scripserat, tantò ferri facilius potest, quantò Lucretius iis sex libris, qui de eodem argumento supersunt, videtur fuisse omnia illius Physica Dogmata complexus. Proposueram de Philosophiæ partitione addere pauca; sed quia occurrit impræsentiarum quod aliò diuertat, modumque præscribat; idè hac de re, proxima occasione. Subiungo solum quod distichon occasione Lucretij mox memorati ex Ouidio succurrit.

Carmina sublimis tum sunt peritura Lucreti,

Exitio Terras cum dabit una dies.

Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, & Decus meum dulce. Parisiis, XI. Kalend. April. M. DC. XLII.

E I D E M.

EXsequor ecce his literis quod fui nuperis præstiturus, Scilicet paucis de Philosophiæ partitione dicendum restat, ut ipsas deinde partes aggrediamur. Itaque, ne multa confectè, solet Philosophia bifariam distribui. Et primùm quidem in *Contemplatiuam*, & *Actiuam*, *θεωρητικὴν*, & *πρακτικὴν*, quod non Aristoteli modò solemne est, sed etiam Platoni ex Alcinoò, Stoicis ex Seneca, denique ipsi Epicuro. Docet Plutarchus Contemplatiuam esse, quæ in ipsa rei disquisitæ speculatione conquiescit, ut dum quæritur, *Sit-ne Sol animal? Sit-ne aliquid extra Mundum?* Actiuam verò, quæ præterea ad actionem vitæ contendit, ut dum quæritur, *Quomodo vita sit instituenda? quomodo oporteat liberis præesse?* cum constet autem partem actiuam esse Ethicam, quatenus tanquam sui partes complectitur Monasticam, Oeconomicam, Politicam: est aliqua tamen inter Philosophos circa Contemplatiuæ subdiuisionem discrepantia. Quippe cum Aristoteles species illius fecerit treis, Philosophiam primam, seu Theologiam (quam etiam Metaphysicam Sectatores appellauerunt) Physicam, & Mathematicam; Cæteri habuere Mathematicam cum suis illis speciebus, Geometria, Arithmetica, &c. non inter partes Philosophiæ, sed inter Artes liberales. Quod spectat ad Theologiam, Plato quidem illam ut partem à Physica distinctam habuit, appellando Dialecticam, quatenus, ratione, & discursu ad diuina assurgitur: at Stoici, Epicurei alij fecere partem Physicæ, prout Physica causas inuestigans, agnoscit in ipsis diuinas, ac potissimum Productricem, Conseruatricem, Gubernatricem naturæ rerum. Secundò celebris est Diuisio in treis illas partes, Logicam, siue Rationalem, nomine alio Dialecticam; Physicam, siue Naturalem; Ethicam, siue Moralem: sed aliqui vnicam tantum ex his partibus admiserunt, ut Ebulides Logicam, Thales Physicam; Socrates Ethicam; nonnulli duas solum, ut Xenophanes Logicam, & Physicam; Archelaus Physicam, & Ethicam; Cyrenæici Ethicam, & Logicam.
M ; Cæteri

Cæteri tres simul, ut non modò Stoici, sed etiam Plato, Aristotelisque (ex Cicerone, & aliis) ac ipse demùm Epicurus. Etenim, licet Epicurus vnicam ferè Ethicam probârît; admisit tamen Physicam, ut necessariam Ethicæ, & licet videatur repudiassè Dialecticam; quia tamen ipsa fuit duntaxat Stoicorum Dialectica, Canonicamque ipsi substituit, Tertiam quoque partem sub nomine alio, ut Seneca habet, induxit. Non addo heic quemadmodum Stoici Philosophiam comparantes cum agro dixerint Physicam esse quasi arbores, Ethicam quasi fructus, Logicam quasi sepeis; & comparantes cum ouo, vitellum esse Ethicam, albumen Physicam, testam Logicam; & comparantes cum Animali, Ethicam esse Animam, Physicam sanguinem, & carnes; ossa ac nervos Logicam. Addo potiùs quod attinet ad tractationis ordinem; Panætium quidem, ac Posidonium censuisse initium faciendum esse à Physica; & Diogenem Ptolemæensem ab Ethica; sed Zenonem tamen, & cæteros Stoicos, Aristotelem quoque & alios, ac nominatim Epicurum, voluisse à Logica esse auspicandum. Sic cum Chrysippus ex Stoicis, & Simplicius ex Peripateticis, Ethicam Physicæ præmittendam censuerint, cæteri tamen existimârunt Physicam esse præmittendam. Ex his proinde fuit Epicurus, qui ut habuit Canonicam quasi præmulum Physicæ, ita autumavit sine Physica seu contemplatione rerum naturalium constitui non posse Ethicam siue doctrinam de sine bonorum. Aristoteles causam censuit, quòd Adolescentes ob passionum vehementiam non sint Ethicæ auditores idonei, qui sint tamen Mathematicæ (adde & Physicæ) capaces. Verùm quid id sit, cognoscendum est ex perspectis partibus de quibus deinceps Deo propitio erit agendum. Tu interea Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, v. Kal. April. M. DC. XLII.

E I D E M.

Literas accepi, quas dare ad me VIII. Kal. cum iam Arelate rediissès, voluisti. Composuissè te porrò eius Ciuitatis dissidia nihil mirum est; ecquis enim tibi iubenti, vel suadenti potiùs resistere valeat; cum is sis, qui lenire Tigreis, tumidòsque Leones possis? Quomodo possit quæcunque demum populo in magno coorta seditio non illicò frangi, vbi tu primùm affulseris, & tua illa oris maiestate, vocis suavitate, rationis solertia occæperis dictis animos regere, pectoraque mulcere; quod ais te meas expectare literas, humanitatis est; at quod expectes sollicitè, amoris est oppidò vehementis. Sed nempe nec recès, nec insolès est amari me nimiùm abs te; meas nugas abs te aliquid putari. Qualescunque eæ sint, mihi satis est, esse tibi non iniucundas. Pergo proinde, & cum literis superioribus dictum sit tres partes Philosophiæ, Canonicam, Physicam, Ethicam iuxta Epicurum distinguere; aggredior de prima pauca scribere. Præmitto autem Canonicam dici, propter librum, qui ab Epicuro inscriptus est *Κανὼν*, si-

ue *Regula*; cum fuerit etiam inscriptus *μὲν νόμος*, de iudicio, seu iudicandi instrumento, ex quo effectum est, ut Cicero aliquando *Regulam*, aliquando de *Regula*, & *iudicio* librum citârît; ne memorem apud Plutarchum *Κανόνες*, seu *Regulas* dici ob complexionem plurium Regularum. Cum porrò vox Canon transferatur ad varia; tam potuit tamen isti Epicuri, quàm celebri illi Polycleti libro conuenire, à quo, ut à lege, Plinius memorat peti solita artis lineamenta. Quippe ut Statuaris in suo Canone *proportiones omneis corporis descripsit*, & *mox opere præcepta probauit*, quod à Galeno etiam adnotatum est; ita Philosophus in suo omnia veritatis Criteria, seu iudicia exposuit, & subiecto mox opere, Physica videlicet, Regulas redegit in praxim. Heinc ergo hæc prima Philosophiæ pars Canonica dicitur; ac non minore quidem iure, quàm pars illa Geometriæ, siue Musica, quæ ab Agellio describitur; siquidem ut illa est Ars modulandi Canones tradens, sic ista est *Ars tradens canones diiudicanda Veritatis*. Cæterum quoniam hæc Ars est, aut Dialecticæ species, aut substituta Dialecticæ: eapropter eius tractationem duobus libris complexus sum, quorum Prior inscribitur de Canonica Dialecticæ substituta; Posterior de Canonibus. Ut autem heic habeas quandam veluti totius opellæ synopsis: ecce requiro Priore libro, quid Dialectica sit, & qualis antiquissima fuerit? quæ fuerit Zenonis, Euclidis, Platonis, Aristotelis, Stoicorum: quatenus Dialectica fuerit ab Epicuro repudiata, & substituta Canonica: quid verum, quid falsum, & de vtriusque Criterio: Veritatis Criterium, qui tollant: qui modi Epoches Scepticorum: Criterium qui ponant: quod nam, & quotuplex Criterium ab Epicuro assignatum. Posteriore autem libro, Canones propono, vnum de Veritate; statuendo aliquid verum esse, ac illud posse diiudicare, & sciri. Quatuor de Sensu Criterio primario; statuendo non sensum, sed opinionem falli, & quatenus opinio haberi debeat vera, aut falsa. Quatuor de Anticipatione, seu Prænotione, Criterio altero; statuendo vnde sit, & quomodo ex ea aliquid dignosci, rationeque colligi valeat. Quatuor de Passione Criterio postremo; statuendo quemadmodum ex Voluptate & Molestia iudicium de rebus eligendis, ac fugiendis ferendum sit. Duos de Vocum in differendo vsu, statuendo, ut debeant vtrique à colloquutoribus vsurpari. Hæc itaque sunt, de quibus ad te, Deo propitio singulis deinceps literis aliquid perscribam. Tu interea Vale, DECUS PRINCIPVM, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. April. M. DC. XLII.

Bereculio semper, ac Ber-villa plurimam salutem. Sperâram posse transmittere Exemplum mearum Epistolarum de Apparente magnitudine Solis humilis, & Sublimis; sed ne nuuc quidem integra è Typographico prodierunt; & Bibliopola consilium cepit attextendi alias de Motu impresso à motore translato. Id nisi sit graue, poterit Bereculius rescire per te. Vale iterum,

E I D E M.

E I D E M.

P Erscripsit ad me Bereculius, quàm habueris agrè meum illum Antistitem continenter non meam modò, sed eorum etiam, si qui me amant, aut mea curant, quietem turbare. Quid verò tamen facias; cuius iram minuere, nulla temporis longinquitas possit? adeo qui vt terrorem sui incutiat, nihil sibi esse vindictâ dulcius, & gloriatur, & factò probet? Ac me quidem quod attinet, quem quàm gratis oderit, nosti; nihil esse quod non facile feram; id solùm angit, quod Amici sic mei causâ exagitantur, vt de deserenda vrbe cogitent; adeò se ille iactat finem, quoad vsque ad vnum omneis exterminarit, nunquam facturum. Verùm, ne te rerum istarum recitatione detineam, quas attingere solùm volui, vt quas tibi debeo, ob tantum affectum gratias agerem, Occipio, quod recepi nuper, me literis sequentibus de Dialectica commemoraturum. Imprimis Dialecticæ vox non est Platone antiquior, qui occasionem eius sumpsit à Dialogis, in quibus Interrogans, & Respondens mutuò disserunt, ac ratiocinantur; ex quo & Dialecticos dixit. Heinc Zeno Eleates Dialogorum simul, & Dialecticæ author perhibetur, Laërtiusque id memorans, definiti Dialogum dicit, *qui ex interrogatione & responsione constans instituitur de re quapiam Philosophica, vel civili, idque seruato personæ decoro, & apta verborum structura: Dialecticam verò Artem sermonum, qua aliquid confirmamus, aut refellimus, constantem ex interrogatione, & responsione differentium.* Non malè proinde Cicero, nunc *Disceptatricem* interpretatur Dialecticam, nunc *Artem differendi, & vera ac falsi dijudicandi* describit. Non heic memoro, quemadmodum Plato, Aristoteles, ceterique acceperint: quemadmodum Stoici, alique alio nomine Logicam appellauerint: obseruo solùm cum sit paucis de origine, antiquitatèque illi dicendum, non de Naturali, quàm vocant, heic agi, sed de Artificiali, cuius potest duplex quasi causa agnosci; Vna ludicra propter æquiuocationum, & sophismatum, quam ab otiosis, & lusù gratiâ excogitatam, exultantque fuisse, tum Cicero scribit, tum Agellius exemplo probat. Altera seria, nec alia, quàm quæ circa Rhetoricam à Quintiliano exprimitur, dum *Homines*, inquit, *sicut in Medicina, cum viderent alia salubria, alia insalubria, ex obseruatione eorum effecerunt Artem: ita cum in dicendo, (adde & in differendo) alia utilia, alia inutilia deprehenderent, notarunt ea ad imitandum, vitandumque; & quædam secundum rationem adiecerunt ipsi quoque.* Haud abs re porrò Dialecticæ, & Rhetoricæ parem causam facio; quoniam hæ duæ Artes fuere primitùs indiuiduæ, Sapientèsque habiti sunt, qui simul & rationum vi, & verborum gratiâ valuerunt. Heinc Socrates apud Xenophontem eosdem *δialeκτικώτατες, & ἡγεμονικώτατες* dixit, constatque primos Legiflatores, ac Principes cum eloquentes extitisse, tum, vt existerent, meditari priùs apud se debuisse, & rationes varias, & methodum scitè, apposi-

tèque ad persuasionem deducendi. Taleis fuisse Lycurgos, & Solones Plato, Ciceròque testantur. Tales fuere heroïcis temporibus Nestor, ex cuius ore melle dulcior manabat oratio; Phœnix, qui Achillem esse *μύτων ἡγήρα* docuit; Vlysses, cui ipsa Minerua adstitisse non alia de causa fingitur, quàm quòd prospiceret quemadmodum foret ratiocinandum, perorandumque. An cum sub iisdem temporibus Salomò noster floruerit, ille nullum vestigium reliquit? Alia prætereo, notòque solùm, quod in hunc modum interrogat: *Quis talis vt Sapiens, & quis cognouit solutionem verbi?* itémque quod his verbis habet, *Si multitudinem Sapientia desideret quis: scit præterita, & de futuris æstimat; scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum.* Vis aliquid adhuc antiquius? Vide Dialogum Iobi cum Amicis, quem plerique autumant à Mose conscriptum, & obseruabis vt illi mutuò sibi vendicent differendi artem. Tale est illud, *Respondete, obsecro absque contentione. Non inferior vestri sum; quis enim hæc, quæ nosti, ignorat? Et, An, cum ceteros irriseris, à nullo confutaberis? quid nosti, quod ignoremus? quia intelligis, quod nesciamus?* Itaque Dialectica ars non fuit quidem scriptis ab omni æuo commendata, sed in vsu tamen fuit aliquo, ex quo homines mutuò degere, colloqui, alique aliis persuadere quidpiam studuerunt. Vale, **DECVS PRINCIPVM**, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Idus Aprilis, M. DC. XLII.

E I D E M.

D Electauit magnopere non displicuisse tibi sententiam de præhabita ceteris Morali Philosophiæ parte. Et certe quisquis attenderit, necesse est ipsam cæterarum principem habeat, quatenus cæterarum fines ad eius finem diriguntur, sed hæc aliàs. Nunc vt dicam primùm de Dialectica Zenonis Eleatæ, ipse Aristoteles fuit, qui Zenonem Dialecticæ, quemadmodum Empedoclem Rhetoricæ auctorem fecit; tametsi propter Artium coniugium Empiricus habuit Empedoclem vtriusque auctorem. Institutum porrò Zenonis fuit desciscere à ritu Poëtarum, qui argumentatione inartificiali rationem reddebant rerum omnium ex sola Deorum voluntate, *δὴς τετελεστο δὲ λή*, itémque à more cæterorum Pythagoricorum, qui silentes addiscebant, neque cum Præceptore colloquebantur; ac deinde loco rationis auctoritatem eius obtendebant *αὐτοῦ ἴσα*. Heinc & ratiocinationem instituit, & Dialogi forma expressit, vnde & illius ars Dialogistica fuit; continens putà regulas, quibus ad seruandum decorum colloquutores vterentur. Illam Plato mirè excolluit, nemòque fuit Philosophorum, qui non saltem Symposium, Dialogum-ve alium composuerit. Ex hac philosophandi ratione euenit, vt omnis ratiocinatio dicta interrogatio fuerit, quod ex eo tempore vsque Syllogismi, non vt nunc sit, absolutè, & integrè, sed interrogando & per partes solummodò proponerentur. Exempli causâ, nunc dicimus, *Omnis*

homo est animal; atqui Socrates est homo; igitur homo est animal. Tunc autem ita procedebatur, *Est-ne omnis homo animal, an-non? est sanè. Et Socrates non-ne est homo? profectò, Igitur Socrates est animal? oportet omninò.* Vides proinde artem Zenoniam fuisse quasi subtilem quandam consequutionum methodum, de qua loquens Proclus, ostendit quemadmodum Zeno tradiderit viginti quatuor consequutionum quasi formas, ex quibus manifestum fieret, quid sequeretur, vel non sequeretur, quoties quidpiam compararetur, puta vel idem ad seipsum, vel aliud ad aliud, vel ipsum ad aliud, vel aliud ad ipsum. Fuit & exinde à quibusdam author habitus ῥευσμῆς, litigiosæ artis, quam sequutus illum Protagoras mirè prouexit. Sed Zenonis quidem refert Aristoteles argumenta varia, ac potissimum quibus ille probabat nullum dari morum. In ipsis fuit argumentum Achilles dictum, non quòd validissimum foret, quemadmodum Achilles erat Græcorum robustissimus; sed quòd in illo Achilles celer pedibus, cum restitudine tardigrada compararetur; ostendebatur nempe, si vel vno pede testudo Achillem antecesserit fieri non posse, vt Achilles testitudinem nunquam assequatur; quoniam cum testudo nullo non momento spatij quidpiam conficiat, quòd nisi successiuè seu vno momento post aliud non possit ab Achille confici, tantumdem semper conficiendum interfit. Protagoræ verò celebratur argumentum, quod ἀντισπῆρον, seu *reciprocum* vocatur, & quo fuit aduersus ipsum Enathlus discipulus vsus. Is se illi ea conditione instituendum tradiderat, vt mercedem non solueret, nisi quo die primo apud Iudices causam egisset, euicissetque. Dum cunctaretur postmodum Protagoras illi diem dixit, & dialemmate hoc est vsus, seu *viceris, debebis ex pacto; seu non viceris, ex sententia.* Enathlus verò excepit, seu *vicerò, non debebo ex sententia, seu non vicerò, non debebo ex pacto.* Prætereo autem Iudices causam differentes in longissimum diem, dixisse per-quam lepidè, *Mali corui, malum ouum.* Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xiv. Kalendas Maij, M. DC. XLII.

Patere, quaso, Bereculio, ac Bervilla salutem dici.

E I D E M.

Quoniam discipuli Euclidis (à quo fuit Socrates auditus) Dialectici dicti specialiter fuere; sciendum est eius Dialecticam à Zenonia quidem profectam, atque aded Eristicam, sed speciali tamen adhibito modo. Quippe Euclides id moris habuit, vt apud Laërtium est, non sumptionibus impugnare demonstrata à cæteris; sed conclusionum frequentiam aliis super alias inductis, qui vrgentissimus arguendi est modus. Prætereo fuisse ab eo reiectum à comparatione ductum argumentum, quòd seu simile vsurpetur, illud cuius causam vsurpatur, præstabilius sit; seu dissimile, id rem non attineat? adnoto verò

Eubulidem eius successorem inuenisse varia Interrogationum, seu Sophismatum veriùs genera, quorum Stoici arripuerunt non pauca. In iis fuit τὸ ἀδύμουν *Mentiens*, de quo Africanus Iuris-consultus. Exemplum à quo factum nomen apud Ciceronem sic habet: *Si dicis te mentiri, verumque dicis, mentiris: Dicis autem te mentiri, verumque dicis, mentiris igitur, Ἠλίκατα*, de quo Lucianus. Exemplum de Electra fratrem non cognitum rogante, ita est apud Sophoclem; *An ille viuit? Si ego quidem, An tu ille es?* &c. Ἐπεκαλυμμένον, *Obuelatum*, de quo idem Lucianus, apud quem etiam est exemplum. *Nosti tuum Patrem? maximè. Quid igitur, si prope te obuelatum aliquem Statuam, & rogem nostin' hunc? quid dices? stilicet non nosse me dicam. At ille ipse est Pater tuus? quare patrem tuum nosti, & non nosti.* Σωπειτήρ *Acerualis*, de quo Vlpianus, nomen verò habet ab aceruo, quem vnico grano constitui, aut destrui iuxta exemplum, quod Cicero habet, ita potest argui. *Vnum granum alteri additum, facit-ne aceruum an-non? si neges, an tertium duobus additum faciet? si neges, quartum-ne? quintumne?* atque ita porrò, donec vbi confessus fueris, colligatur vnicum esse granum, quo addito aceruus fiat, sublato aceruus tollatur. Καρπυῖον *Cornutum*, de quo non-nemo; cum exemplum vulgare sit; *Quòd non amisisti, habes; non amisisti cornua; cornua ergo habes.* Fuere præterea διαλαδύνον *Fallax*, & φαλακρὸν, *Caluum*: sed quorum exempla legisse me non memini. Sunt, qui Obuelatum, & Cornutum referant ad Diodorum Cronum, quem Cicero facit Eubulidis successorem, vnà cum Stilpone, cūmque Alexino viro contentiosissimo, Diodori porrò argumentum, quo nihil moueri arguebat, sic habuit; *Si quid mouetur, aut quo in loco est, aut in quo non est, at non in quo est, manet enim; neque in quo non est, quia nihil agit vbi non est: non igitur quicquam mouetur.* Nosti ex Sexto Pyrrhonio, quàm facetè proinde illum Erophilus irriferit, cum afferentem humerum luxatum, vt restitueretur, sic affatus est, *Humerum dicis loco motum? dico ego non esse; nam si est motus, aut quo in loco fuit, aut in quo non fuit, &c.* Stilpon autem cum negaret species, seu vniuersalia, assererat consequenter eum qui hominem dicit, dicere neminem. Is de Minerua Phydix aliquando rogauit, referente Laërtio, *Nunquid nam Iouis filia Minerva Deus est? certè: Atqui hæc est Phydix? profectò: igitur Deus non est.* Neque deuitauit exilium; tamen accusatus apud Areopagitas responderit se negasse *Deum*, non *Deam*; quod causatus Theodorus quæsiuit, sublata-ne veste spectasset: denique Alexinus Menedenum sic interrogauit, *An verberare Patrem tuum desisti?* Verum ille, quasi Haruspex Haruspicem, ita excepit, *Neque verberavi, neque desij.* Prætereo autem Menedeni, qui enunciationes negatiuas sustulit, & ex affirmatiuis connexas, hanc fuisse rogatiunculam, *Diuersum non-ne à diuerso diuersum est? certè, Prodesse autem à bono diuersum est? ita sanè. Non est ergo prodesse bonum.* Sed ista plus æquo: Tu benè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce, Parisiis, VI. Kal. Maij, M. DC. XLII.

E I D E M.

Non miror sanè te comprobare factam à me parem, imò indiuiduam Dialecticæ causam cum Rhetorica. Videlicet te spectare non potes, quin vtriusque vim ex æquo agnoscas; sed hæc aliàs. Nunc quod obseruas Dialecticæ vocis authorem Platonem, appositè me admonet, vt quidpiam de eius Dialectica dicam. Itaque supponendum est velle Platonem Animam nostram portionem esse animæ Mundi, & Mentem nostram portionem Mentis, quæ sit ipsius animæ Mundi pars purissima, ac intelligentissima, continensque proinde Ideas, seu existens potius ipsa Idea rerum omnium, vno verbo ipsemet Deus. Vult consequenter Mentem nostram esse ex natura sua rerum omnium scientissimam; sed quarum tamen obliuiscatur, dum à suo toto, siue principio veluti præscinditur, & in corpus demergitur; adeò vt ignoret præcipue suum illud Principium, quod sit summum ens, summum verum, & summum bonum. Hoc posito vult Dialecticam esse *νοητικὴν* siue progressionem ex hoc quasi specu ignorantie ad lucem intelligentie summi illius Veri, docetque eam progressionem fieri, cum ex rebus istis materialibus proceditur sensim ad immateriales. Nempe censet Mentem per species rerum extremarum excitatam reminisci rerum prius cognitarum, de quibus tandem scientiam habeat (cum rerum externarum, siue sensibilium non habeat nisi opinionem) contendit autem studium Matheseos præmittendum esse quasi *προπαιδευτικὴν*, ad annum vsque ætatis circiter trigessimam, (vt Mens assuescat abducere se, siue cogitare res sine materia) ac tum demum Dialecticæ incumbere, illiusque ductu conniti ad illam primi Entis notitiam; ascendendo nempe ex umbris, seu rebus materialibus ad simulacra, seu formas rerum ipsis impressas; & ex simulacris ad illorum fontem, siue Ideam primi Entis, à quo regrediatur, ad quod redeat, in quo denique conualescat. Est autem præsertim Analysis duplex, in qua *νοητικὴ* illa consistit; vna dum ex variis rebus sensibilibus, quibus perfectio aliqua, vt pulchritudo inest, elicitur notio eius perfectionis, quæ intelligibilibus conueniat, exempli causâ ipsius Pulchri. Altera, dum ex demonstratis ac subdemonstratis, ad carentem medio propositionem, peruenitur, vt dum Animus immortalis ostenditur per viam motus, qui à principio sit, cuius non sit origo. Ad vtramque verò Analysis tria quædam requirit, diuisionem putà, qua rebus debite tributis omnis deuitatur confusio: definitionem, qua rei cuiusque natura, & sciatur, & exprimat (videlicet germanam scientiam definitione vult comparari) denique ipsam inductionem, qua ex singularibus vniuersalia deducuntur, vt ipsis deinde tanquam mediis, seu principiis vti inter ratiocinandum liceat. Ac aliquando quidem etiam inductione à contrariis vtitur; verum refellendo dumtaxat,

seu argumentando aduersus Sophistas. Quippe, vt Plotinus declarat, etiam Platonis Dialectica cognoscit mendacia, seu Sophismata, sed veluti ex accidenti. Tale est illud apud Laërtium, *Tuus Pater aut est à meo diuersus, aut idem. Si igitur diuersus à meo, tuus est Pater, cum diuersus à patre sit, pater esse non poterit. Si verò idem est, qui meus Pater, cum idem sit, qui meus Pater; meus igitur Pater eris.* Itémque illud in Enthymio, *Canis est tuus, canis est catulorum pater; igitur canis est tuus Pater.* Mira verò solertia est, qua sub persona Socratis Sophistas vbique refellit, dum vel distinguit facile, vel respondendo aliquid amplius, quàm sit rogatum adiicit, quod ferre Sophistæ non possunt. *An Patrocles est frater tuus? Ex matre quidem, non ex Patre. Igitur frater & non frater? non eodem quidem patre, &c.* Sed de Platone ista sufficiant. Tu optimè Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Non. Maij, M. DC. XLII.

E I D E M.

Dedi ad te mox antè aliam Epistolam satis prolixam; hac, non multis quidem te volo, sed multum, seu ardentè volo. Nouit Burdelotius quantum tu me ames; nosti ipse, quantum ego illum; noui ego quantum ille Petrum Baptistam Borghium Genuensem nobilem, eruditum Virum. Exoptat ergo Burdelotius vt tu, intercedente me, gratificeris Borghio, ac in re quidem quæ dignitatem, æquitatem, humanitatem tuam deceat. Cum ad Borghium Romæ degentem transmitterentur nuper Genuâ duo integra volumina (dicunt vulgò *Pieces*) ex serico panno, ac damasceno opere, vnum viride, aliud cæsum; contigit duas rateis, quibus vehebantur, quibusque *Montagutas*, & *Podesta* præfecti erant, à duobus Prouincialibus Myparonibus inuadi, ipsaque adeò volumina in Prouinciæ oram abduci: quod te proinde rogo, eò spectat, vt pro tua illa antiqua fide, próque tua autoritate disquiri mandes, qui illi sint, qui Genuenseis naueis diriperunt, suaque fecerunt, quæ ad Borghium pertinent; ac postea ipsis imperites, vt cum in res Genuensium non fuerit piraticum ius, id reddant Viro eximio, quod fuit iniuriâ ipsi ablatum. Cum sis porrò is, quem te noui, scilicet Princeps, quo non est iuris, & æqui seruantior; non est quidem tibi alio incentiuo, quàm ipsa facti notitia opus: at patietur tamen tua bonitas addi, quod agatur causa Viri eruditi, & quæ Burdelotio sit maximè cordi. Patiere, inquam, ob sincerum, quo me prosequi dignaris amorem; ac suaue habebis, dum rem facies iustam, facere simul mihi per-gratam. Plura non dico; ne videar satis non agere tecum confidenter. Hoc solum habe, non posse mihi quicquam iucundius accedere, quàm si me amicum non inutilem Burdelotio probem. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Nonas Maij, M. DC. XLII.

E I D E M.

E I D E M.

DE Dialectica Aristotelis non est, quod multa congeram; cum faciat in Scholis paginam vtramque. Adnoto solum ex Cicerone, fuisse illi duas Dialecticæ partes, Inventionem atque Iudicium; quod Laërtius subpartiri in Dispositionem & Vsum videtur. Cum velit autem Dialecticæ finem esse adaptionem notitiæ tam veri $\tau\acute{\omega}$ ἀληθῆς, quam verisimilis, $\tau\acute{\omega}$ πιθανῆ (ad quod vnicum, aliquando accommodat Dialecticæ vocem) idcirco, ut manu veluti ducat ad Inventionem argumentorum, quibus vtrumque comprobetur; conscripsit libros Topicos, in quibus continentur loci, & quasi sedes argumentorum, quæ proinde duci dicuntur à definitione, à partium enumeratione, &c. Et quia censet omne Problema, siue quæstionem quæ disceptatur, reuocari posse ad Capita quatuor, Definitionem, Genus, Proprium, Accidens: idcirco & locos distribui secundum ista capita; & constat proinde pertinere quoque ad Inventionem tum Porphyrij librum de Prædicabilibus, seu *Genere, Specie, Differentia, Proprio, Accidente*; tum Aristotelem de Categoriis, quæ nihil sunt aliud quam series Generum, Specierum & Individuorum sub summis illis Generibus, quæ dicuntur *Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, &c.* Pertinent porro ad Iudicium, seu dispositionem non modò libri Analytici dicti, tam Priores, quam Posteriores, sed ille etiam, qui de *Interpretatione* inscribitur; cum in eo agatur de collocatione vocum, seu ut appellant terminorum (Subiectum dicunt, & Attributum) ad conficiendum enunciationes, quæ sint affirmatiuæ, negatiuæ, vniuersales, particulares, veræ, falsæ, &c. Continetur autem in prioribus Analyseos libris artificium Syllogismi, quatenus ille constituitur ex tribus Enunciationibus, quarum concessis prioribus duabus, (Maiorem, & Minorem, seu Propositionem, & Assumptionem vocant.) Tertia quæ dicitur Conclusio, non potest omnino negari. Ita si probandum sit illi, *Omne C esse B*, nimirum exempla in literis affert, pro quibus *Hominem, Corpus, Animal*, (quodlibet accipere licet) vsurpat argumentum, seu, ut vocant, Medium *A*, illudque ita copulat nunc cum vno, nunc cum alio eiusmodi terminorum, ut confectis, præmissisque hisce Enunciationibus, *omne A est B, omne C est A*; hæc necessariò inferatur, *igitur omne C est B*. Talis est & ille, *nullum B est A, omne C est A*; *igitur nullum C est B*. itémque ille; *omne A est B; omne A est C, igitur aliquod C est B*. Adfero verò hæc tria exempla iuxta numerum trium Figurarum, quas ille distinguit; prout vel medium sit subiectum Maioris, & attributum Minoris; vel attribuitur in vtraque; vel in vtraque subicitur. Nisi verò adiungit quartam, in qua medium fiat attributum maioris, & subiectum minoris, ut si dicatur, *omne C est A; omne A est B; igitur omne C est B*. idcirco facit, quia talis figura nihil aliud est reipsa, quam prima; sola nimirum præmissarum transpositione ab

ea diuersa. Ut præter eum verò & Modos singularum Figurarum varios, Conuersionesque, & Reductiones, itémque alias præter Syllogismum Argumentationis species, Enthymema, Inductionem, Exemplum; addere præstat paucula de posterioribus Analyseos libris. Continetur ergo in illis doctrina de Demonstratione, siue Syllogismo necessario, & gignente Scientiam, hoc est, certam, euidéntemque notitiam (cum de Dialectico, seu probabili, gignentéque solum opinionem agatur præsertim in Topicis; & de Sophistico seu Fallaci, gignentéque errorem, in dicendis mox libris) idque siue Medium sit causa, atque definitio subiecti conclusionis; quo casu Demonstratio dicitur *Non propter quid*, vulgò à *Priori*; siue sit effectus, & proprietates necessaria; quo casu Demonstratio dicitur *in, Quia* vulgò, à *Posteriori*. Vult proinde duas Præmissas esse Principia, seu Axiomata, hoc est Propositiones per se notas, vniuersales, necessarias, immediatas, veras, &c. Tametsi in exemplum solum afferat Planetas non scintillare, quia propè sunt; non esse saltatrices in Scythia, quia non sunt vitæ; & alia id genus. Denique ad partem Iudicij, quæ dicitur Vsum, pertinent libri Elenchorum, in quibus traduntur tum varia tam Interrogantis, quam Respondentis officia; tum genera varia Sophismatum, quæ vel in dictione, vel extra dictionem vult esse. Scilicet in Dictione sunt, quæ dicuntur exempli gratiâ *homonymia*, ut cum ex eo, quod Canis latrat, inferitur Canem cælestem latrare, & *Amphibolia*, ut cum ex oraculo de peruertendis opibus coniecit Chærus Perficas, qui euertit interim suas, &c. Extra Dictionem verò, quæ dicuntur à *dicto simpliciter ad dictum secundum quid*, vel contra: ut cum ex eo, quod arma reddenda Domino dicuntur, inferitur, ergo & furioso; vel ex eo, quod non reddenda furioso, inferitur, ergo neque Domino. Itémque *Ignoratiõis Elenchi*, ut, cum ignorat aliquis contradictionem solum esse de eodem respectu eiusdem; ex eo quod duo sint dimidium quatuor, putat duo vnus duplum non esse; quasi idem dimidium, ac duplum esse simul non possit, &c. Verum hæc nimis; cum hæc, & plura incomperta tibi non sint. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, VII. Eid. Maij, M. DC. XLII.

CASSIANO A PVTEO, Nobilissimo Equiti,

PETRVS GASSENDVS S.

QPortuit igitur me quoque tuam experiri humanitatem, cum me donasti iis literis, quibus non potuerunt esse humaniores. Sed non vana nempe est fama, te eum esse, qui nullam vnquam bene merendi prætermittere occasionem possis. Quam certè habuisti scribendi ad me, tuæ comitatis fuit tota; ac me idcirco tantò magis tibi obstrictum persentio, quantò nihil fuisse agnosco in me, vnde id honoris consequi spes foret.

Quod

Quod nostri enim Peireskij τὸ μαγεῖον memoriam propagare studuerim, id multis debui nominibus: quòd mentionem nominis tui, non meritis profectò parem, sed qualem occasio tulit, fecerim; id tuæ virtuti, debitum fuit. Cùm ta itaque ob vtrumque testaris gratitudinem, non tam rependis gratiam, quæ nulla debetur abs te, quàm gratiam impendis, quæ abs me debeatur. Addis, quæ est bonitas tua, eam testationem benevolentia, vt ad quiduis officij experiendum securum facias. Ipse, cùm veram fœlicitati, quòd sic erga me animatus sis, verbis tamen destitutor, quibus animum significem gratum. Hoc saltem testor fore nunquam, vt me effusæ huiusce tuæ voluntatis obliuio capiat; ac amare te neminem, quem probare obseruantio, & obsequentio possis. Vale, Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMÒ BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Compertum iam tibi, BARDI Optime, quàm morosus sim debitor, qui, &c. Reliqua exciderunt.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS

Εὐδοκίαν

Exulta fuit Dialectica à Stoicis potissimum; tametsi de ipsa inueniendi parte, vt Cicero habet, nihil tradiderunt. Quinetiam cùm pars Iudicandi consistat præsertim in confectione Syllogismorum, nihil tradiderunt de Absolutis, in quibus Aristoteles totus fuit; sed de Hypotheticis duntaxat, in quibus Aristoteles penè nullus. Fecere porrò primùm duos locos, vnum de Voce significante, alium de Re significata. Occasione Prioris, inquisierunt, quid vox, quid dialectus, quid barbarismus, & similia. Occasione Posterioris, quoniam Rem intellexerunt, non quatenus est in seipsa, sed quatenus sui specie transmissa per sensus, à principe Animi parte comprehenditur, & ab illa dicitur, siue enunciatur; idè egerunt de Sensibus, de Phantasia, seu Comprehensione, & de Dictis τῶν λεκτῶν. Cùm vellent autem Dictorum alia esse imperfecta, vt scribit; alia perfecta, vt Socrates scribit, & ex his præcipua esse Axiomata, Effata, seu Enunciationes (nam sunt etiam interrogationes, iussiones, &c.) Idè distinxerunt Axiomata varia, & curam non simplicium præsertim habentes, alia appellârunt *Connexa*, vt, *si dies est, lux est*: Alia *Adnexa*, vt, *quoniam dies est, lux est*. Alia *Copulata*, vt, *dies est & lux est*. Alia *Disiuncta*, vt, *vel dies est, vel nox est*. Sunt in his singulis duæ partes, quarum priorem In-

cipientem, posteriorem *Desinentem* dixerunt. Quare & ex earum comparatione de veritate, aut falsitate Axiomatum pronunciantes dixerunt, verbi causâ, *Connexum illud verum esse, cuius parti incipienti, si dies est, repugnat oppositum desinentis, nempe lux non est*, atque ita de cæteris. Egerunt postea de Syllogismo, quem & λόγον Rationem dixerunt, & constare etiam voluerunt tribus Axiomatibus, Sumptione, Assumptione, & Conclusionem vocatis, hoc modo, *Si Sol lucet, dies est: atqui Sol lucet, ergo dies est*. Adhibuere verò Syllogismo τὸς ἄλλους Modos, siue Regulas eiuscemodi, *Si primum, ergo secundum; atqui primum; ergo & secundum. Si primum ergo secundum, sed non secundum; igitur nec primum. Non primum simul & secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui primum, non ergo secundum. Vel primum vel secundum, atqui non primum, ergo secundum*. Prætereo autem vt Syllogismos dixerint ἀπερὶπτος qui rectum exitum nō habent, vt, *si dies est, lux est, atqui dies est, igitur Dion ambulat: ἀπὸ ἀπὸς, qui non coherent, vt, si dies est, lux est; atqui lux est, igitur dies est*. Vt cohæreret autem, assumendum fuit, non, *atqui lux est, sed, atqui dies est*. Prætereo rursus quas de veritate, & falsitate tradidere Regulas; veluti, *verum vero est consequens, vt, si dies est lux est; & falsum falso, vt, si Terra volat, Terra habet alas; Et, verum falso, vt, si Terra volat, Terra est; at non falsum vero, vt, si Terra est, non sequitur Terram volare*. Adnoto solùm Stoicos tradidisse varios captiosæ rationis, siue Sophismatum modos, vt præter numeratos, cum de Ebulide, *Mentientem, Fallentem, Electram, Obuelatum, Soritem, Cornutum*, dici possunt ἀπειρῶν *Metens, ὑπερῶν Dominans, ἄπὸς Nullus, παραίων Colligens*; & qui fuit præ cæteris celeberrimus Κροκόδειλος *Crocodylus*, cui nomen, vt opinor fuit, quod est à Luciano indicatum exemplum, *Est-ne tibi puer? Quid-ni. Quid si hunc ad fluuium fortè ambulantem Crocodylus rapiat, & postea se redditurum polliceatur hac lege, vt illi verum dicas, quidnam de puero reddendo apud se decreuerit; quid tu dices ipsum in animo constiuisse? Questionem rogas ad quam difficile admodum est, &c.* Denique ἀγνοῦς λόγος *Ignava Ratio*, cui si pareamus, inquit Cicero, nihil est omninò, quod agamus in vita. Sic enim interrogant, *Si fatum tibi est ex hoc morbo conualescere, siue Medicum adhibueris, siue non, conualesces. Item, si fatum tibi est, ex hoc morbo non conualescere; siue tu Medicum adhibueris, siue non; non conualesces*: Et alterutrum fatum est: *Medicum ergo adhibere nihil attinet*. Suggesti adhuc possent Sophismata plura ex Chrysippo, cuius supra trecenta Volumina de rebus Dialecticis à Laërtio recensentur. *Qui non-initiatis indicat mysteria, impie agit; Ierophantes non-initiatis indicat mysteria; ergo impie agit*. Et, *si quis est Megaris, non est Athenis; homo est Megaris, ergo homo non est Athenis*. Et, *est quoddam caput, illud tu non habes, ergo caput non habes*. Et, *si quid loqueris, ex ore egreditur tuo; atqui currum loqueris, igitur currus ex ore egreditur tuo*. Verùm faciendus iltis est modus, ne si consueti tot inutilia, redarguere

quere videar te, dicentem à me non inutilia scribi. Quod interseris interea iudicium de Dialecticis studiis, præclarum est; vt cætera: quod de amore erga me tuo, latentis ignis est scintilla. Perge me amare, & Vale, D E C V S P R I N C I P V M, & Præsidium meum. Parisiis, postridie Eid. Maij, M. DC. XLII.

Bereculio semper ac Bervilla salutem.

E I D E M.

LX iis, quæ hætenus perscripsi de Philosophorum variorum multiplici Dialectica, elicies, opinor, quorsum Epicurus repudiauerit Dialecticæ studium. Non fecit nempe, quòd, verbi causâ, negligendas voces putârit; sed quòd eas ex communi vsu, ex Grammatica repetendas censuerit. Non item, quòd Syllogismos non nôrit; sed quòd esse non necessarios, vel à natura suggeri, vel faciliore Methodo parari posse crediderit. Non etiam, quòd Sophismata interdum texti ignorârit; sed quòd vel contemnenda esse, vel artificio longè planiore solui existimauerit. Dialecticam ergo reiecit, non vt præcepta falsa tradentem, sed vt inutilissima, & operosissima congerentem. Eadem ratione D quoque Augustinus eam minùs probavit, similitudine allata, quam vix vlla vnquam prætermittere occasione soleo. Si quispiam, inquit, dare valens præcepta deambulandi moneat non esse cuiquam leuandum pedem posteriorem, nisi cum posuerit priorem, &c. Vera dicit, nec aliter ambulari potest; sed faciliùs homines hoc faciendo ambulant, quàm animaduertunt, cum faciunt, aut intelligunt, cum audiunt, qui autem ambulare non possunt, multò minùs ea curant, quæ nec experiendo possunt attendere. Itaque plerumque citiùs videt ingeniosus non esse ratam conclusionem, quàm præcepta eius capit, tardus autem non eam videt, sed multò minùs quod de illa præcipitur, magisque in his omnibus ista spectacula veritatis sepe delectant, quàm ex eis in disputando aut iudicando adiuuamur. Hætenus D. Augustinus. Improbavit porrò Epicurus ipsam Stoicorum Dialecticam potissimum, non ferens videlicet illos eius causâ intumescents. Iure-ne autem, an iniuriâ ex Cicerone intelliges, qui Stoicos propterea carpit, dum ait, *Illos ossa nudare, spinas vellere, contortius concludere, dicere squalidiùs, ratiunculis vri.* Itémque ex Plutarcho, qui confert illos cum Polypo propria acetabula hieme voranti; quasi ipsorum Dialectica suis inuentis solâ pascatur, neque extra ipsam vllus sit præceptorum vsus. Et ex Luciano, qui illos causatur, nihil aliud, quàm sibi mutuo affingere cornua, facere Crocodilos, nihilque habere aliud quàm misera verbula, & rogatiunculas, quibus mentem pascant. Et ex Themistio, qui postquam recensuit illorum Outidas, Obuelatos, Dominanteis, Cornutos, quæ molesta ait, & importuna Sophismata subdit, quorum & intelligentia difficilis est, & inutilis notitia, *Lorci illius instar, cui Mida plaustrum illigatum fuit.* Quid, quòd Seneca etiam, tametsi Stoicus, consimilia habet? Vt ex locis oppidò multis seligam vnum, aut alterum: cum Zeno ali-

quando ita concludisset, *Nullum malum gloriosum est; mors autem gloriosa est; mors ergo non est malum;* excipit Seneca, sed indignabundus, *Perfecisti? Liberatus sum metu, post hæc non dubitabo porrigere cernicem? Non vis seuerius loqui, nec morituro risum mouere?* ac infrà, *Ego non redigo ista ad legem Dialecticam, & ad illos artificij v eternoissimi nodos. Totum istud genus exturbandum iudico, quo circumscribi se, qui interrogatur, existimat; & ad confessionem perductus, aliud respondet, aliud putat. Pro Veritate simplicius agendum est, contra mortem fortius.* Et paulò post, *Quem Mortalium circumscriptiones vestra fortiosem facere, quem eroctiosem possunt? Frangunt animum, qui nunquam minus contrahendus est, & in minuta, ac spinosa cogendus, quàm cum aliquid grande componitur.* Et tandem, *Aduersus mortem tu tam minuta iacularis? Subulâ Leonem excipis? Acuta sunt ista, quæ dicis: nihil est acutius aristâ. Quadam inutilia, & inefficacia ipsa subtilitas reddat.* Sic alibi, *Non debuit hoc nobis esse propositum, arguta differere, & Philosophiam in has angustias ex sua maiestate detrakere. Quanto sanctius est ire apertâ viâ, & rectâ, quàm sibi ipsi flexus disponere, &c.* Et rursus, postquam edisseruit, sint-nè virtutes Animalia, iuxta Stoicos, *Dissilio, inquit, risu, cum mihi propono solacissimum Animal esse, & barbarissimum, & Syllogismum, & aptas illas facies, tanquam Pictor assigno. Hæc disputamus, attractis supercilij, fronte rugosa. Non possum hoc loco non dicere illud Cacilianum, ô tristes ineptias? ridicula sunt.* Sed hæc satis. Tu benè Vale, D E C V S P R I N C I P V M, & Præsidium meum. Parisiis, x. Kalendas Iunij, M. DC. XLII.

Bereculio ac Bervilla salutem.

E I D E M.

LNui iam antè Epicurum, cum repudiaret Dialecticam, seu artem illam disputatricem, substituisse Canonicam, seu continentem Canones diiudicandæ veritatis. Veritatem porrò duplicem distinxit, vnam *Existentiã*, seu qua res est id ipsum quod est: quo sensu dixit nihil differre an aliquid dicas *verum, an existens, ἀληθὲς ἢ ὑπάρχον*, aliam *Dictionis* seu *enunciationis*; ac *Iudicij*; quo sensu dixit *verum esse, quod ita se habet, vt se habere dicitur, τὸ ὅπως ἔχειν, ὡς λέγει ἔχειν.* Priori veritati nullam falsitatem opposuit: Aurichalcum enim, verbi gratiâ, non falsum aurum est, sed verum auricalchum. Posteriori autem opposuit falsitatem, qua *res aliter est in se quàm se habere dicitur, τὸ ἕτερον ὅπως ἔχειν, ὡς λέγει ἔχειν.* Nimirum Prior ab intellectu iudicante non pendet, cum nihil aliud sit, quàm ipsamet rei, vt loqui solent Entitas; Posterior pendet, cum nihil sit aliud, quàm conformitas iudicij cum re iudicata. Consensit proinde circa vtramque cum Aristotele, vt & speciatim circa quæstionem de futuro contingenti; quatenus admisit quidem totum istud coniunctum, *Viuet cras Hermachus, aut non viuet*, at non separatam illud, *Hermachus viuet*, neque rursus

rurfus illud, *Hermachus non uiuet*. Vide, sic habet Cicero, *quàm sit cautus is, quem isti tardum putant? Si enim, inquit, alterutrum concessero necessarium esse, necesse erit cras Hermachum uiuere, aut non uiuere. Nulla autem est in natura talis necessitas*. Non adicio quemadmodum à Stoicis dissenserit. Illi enim sunt, quos Cicero notat; obseruo potius, cum in ferendo de rebus iudicio opus sit Criterio, seu, vt sic loquar, Iudicatorio, vel iudicandi instrumento; idè illud fuisse ab eo disquisitum. Et solet quidem vulgò ex Empirico triplex distingui Criterium τὰ ὑφ' ἧ, à quo, videlicet Homo, τὸ δὲ ἕ, per quod, scilicet Mens, sensus, aut facultas alia; & τὸ κατὰ ἧ, secundum quod, putà Operatio, aut applicatio facultatis (consimilis res dicitur, vt cum ad explorandum pondus, requiritur *libripens, libra, & libra usurpatio*; aut ad explorandum mensuram, *mensor, orgyia, & applicatio orgyia*.) Veruntamen illud *A quo*, non tam Criterium est, seu iudicatorium, quàm iudex; & cum aliunde id, *secundum quod*, referatur ad id, *Per quod*, ipsum, δὲ ἕ, siue *Per quod*, aut solum, aut certè præcipuum videtur. Quia sum verò postea dicturus quidnam de Criterio, non Epicurus modò, sed cæteri etiam senserint: ideo heic prænoto, Res omneis, quatenus ad nostram notitiam, atque iudicium comparantur, aut manifestas esse, aut occultas: Manifestæ sunt, quæ ex se patent, vt lux diurna; Occultæ verò triplices ab eodem Empirico distinguuntur; Quædam enim sunt penitus occultæ; eæ nimirum, quæ nullo modo discerni, comprehendique possunt, vt, sint-ne Stellæ numero pares? Quædam sunt occultæ naturâ; eæ nempe, quæ ex seipsis quidem euidentibus non sunt, sed per indicia tamen aliqua comprehenduntur, vt sunt pori in cute, qui ex se inconspicui, inferuntur nihilominus ex permanatione sudoris. Quædam sunt occultæ ad tempus; eæ scilicet, quæ ex sua quidem natura euidentibus sunt, sed ob externum tamen impedimentum, aut defectu debitæ diligentia nos latent, vt sunt Antipodes, qui ad nostrorum vsque Proauorum ætatem latuerunt. Adnoto hæc autem, vt intelligas non disquiri Criterium, neque circa res manifestas, quæ ex seipsis innotescunt; neque circa res penitus occultas, quæ incertitudinis sunt inuictæ; sed circa res naturâ sua, aut ad tempus solum occultas. Siquidem, cum incertitudo, qua circa has afficimur, aut ex factis indiis, aut ex remotis obstaculis superari posse videatur, non desunt tamen, qui sentiant deesse nobis Criterium, quo necessaria indicia, seu necessariam obstaculorum amolitionem percipere liceat. De his postmodum. Tu interea Vale, DECVS PRINCIPVM, & Præsidium meum. Optat Lafaya denuò tuam bonitatem experiri; dabo illi fortè alias literas; nôsti verò profectò illas esse non posse perfunctorias. Tuas accepi datas XIII. Kal. próque ipsis gratias debeo immortalis. Vale iterum. Parisiis III. Kal. Iurij, M. DC. XLII.

Gassendi Epistola.

E I D E M.

Quæris ex me, OPTIME PRINCEPS, qui fieri possit, vt Stoici, cum Philosophi tanti fuerint, ac sese in Dialecticis exercuerint tantopere, Inuentionem tamen prætermiserint necessariam adè Dialecticæ partem? Sed si fecere quidem consultò, arbitrari causam par est, quòd rari fuerint Inuentionem non esse partem Dialecticæ, neque ad illam pertinere. Videlicet ars nulla docet suam inuenire materiam, sed operari solum circa ipsam. Sic tradit Sutoria, non inuentionem corij, sed confectionem calcei ex corio; & Fabrilis non inuentionem ferri, sed confectionem clauis ex ferro; ac pari modo cæteræ. Quare & Dialecticæ erit tradere non inuentionem argumenti, sed confectionem Syllogismi ex argumento. Quemadmodum autem Coriaria suppeditat corium Sutoria, & Metallaria ferrum Fabrili; ita cæteræ disciplinæ argumenta Dialecticæ. Ex quo fit proinde, vt si requiratur, verbi gratiâ, Sit-ne Octobri proximo futura Eclipsis, an-non? Dialecticæ munus non sit inuenire argumentum, quod inuestigare, & assequi est Astronomiæ proprium; sed subministrante argumentum Astronomia, declarare quemadmodum Syllogismus fiat, quo futuram esse Eclipsin probetur. Et, si proponatur sit-ne pax ineunda, an-non? Ipsi non incumbat inuenire rationem, quam explorare, & pernosse Politicæ solius est; sed suggerente rationem Politicæ, methodum texendi Syllogismum tradere, quo pacem esse ineundam suadeatur, & sic illi quidem tueri se aduersus Ciceronem possent. Interim porrò heic subnoto, quod sui alioquin perscripturus, videri posse non abs re Philosophos quosdam sensisse latere nos quid verum sit; quando vix vllum placitum adè est verisimile, vt non illius oppositum æquè verisimile fiat. Philosophi porrò ij fuere, qui pernegarunt vllum esse veritatis Criterium; & non pauci sane, nec notæ obscuræ. Vt Poëtas enim Laërtio memoratos reticeam, Homerum, Euripidem, Archilochum, & nihil de septem Sapientibus dicam: ecce recenset Cicero Parmenidem, Nausiphanéinque reprehendentes eos, qui, cum sciri nihil possit, audeant se scire dicere. Subiicit Laërtius Zenonem Eleatem, Empedoclem, Hippocratem, & cum Democritum etiam addat, notanda profectò Ciceronis verba, *num nostra, inquit, culpa est? Naturam accusa, que in profundo veritatem, vt ait Democritus, penitus abstrusit*. Heinc nimirum est tritum illud, delitescere veritatem in Democriti puteo. Quid dicam de Socrate, cuius illud quoque peruulgatum est, *hoc unum scio, quod nihil scio?* Quid de Platone, quem ex iis, quæ Socrati tribuit, argumentatur Cicero ipsum eadem cum Socrate sentire? Et certè Academicis ab eo instituti, de Veritate desperantes, aut verisimilitudinem solam retinuerunt, aut omnimodam etiam ἀκαταληψίαν, seu *incomprehensibilitatem* induxerunt, quod tribuitur Arcesilæ. Socratem etiam Ari-

N stippus

stippus imitatus in eo est, quod Physicam respuit, quasi incomprehensibilia tractantem. Accensentur rursus ab Empirico Xenias, Anacharsis, Protagoras, Enthydemus, Gorgias, Metrodorus Chius, Anaxarchus, & Monymus Cynicus. Ex quibus fuit quidem Protagoras, & Gorgias potissimum celebres, sed memorare tamen potissimum iuuat, quod de Metrodoro habet Cicero, *Illo enim sensus appellauit post Democritum obscuros & tenebricos; & initio libri, qui est de Natura, Nego,* inquit, *scire nos, sciamus-ne aliquid, an nihil sciamus? Ne id ipsum quidem nescire, aut scire scire nos, nec omnino scire-ne aliquid, an nihil sit?* Speras ut Pyrrhonios, Scepticos-ve adiungam; sed eos capere pagina non posset. Quippe attingendi sunt Modi, ac veluti Loci communes, ex quibus illi sunt argumentati, continendum est, siue cohibendum assensum, quoties non de eo, quod apparet, sed de eo quod res in seipsa est, diciturque verum, est quaestio. De ipsis ergo commodius literis proximis dicetur. Tu interea, ô & Præsidium, & dulce Decus meum Vale, Parisiis, postridie Non. Iun. M. DC. XLII.

E I D E M.

Modi Epoches Scepticorum, de quibus dicendum suscepi superioribus literis, commemorari decem solent. *Primus* ex Animalium varietate desumitur. Cum de veritate enim rerum naturalium, siue sensibilibus præsertim agatur, non Homines soli audiendi, quibus solis sensus concessi non sunt; sed audienda quoque Animalia cætera, quibus sui quoque sunt sensus. Porro, ut in illis temperies, contexturæque organorum varia est, ita res eadem apparet vni vnus coloris, odoris, saporis; alij verò alterius, ex quo fit, ut tanquam grata requiratur ab hoc, tanquam ingrata refugiatur ab illo. Quare & dici quidem potest, qualis res cuique Animali pro speciali eius constitutione appareat, non qualis secundum se sit; cum si talis aut talis esset ex natura sua, talis omnibus appareret. *Secundus* ex ipsa varietate Hominum, quippe tamen illis solis standum foret, ea tamen est temperamentorum, organorumque diuersitas, ut manifestum sit vnã rem non vnusmodi omnibus videri, idque non in rebus modò sensibilibus, sed in intelligibilibus quoque; aded ut proposita quaestione de aliqua re, dici quidem possit, quid de ipsa huic, quid illi videatur; at non tamen qualis sit reuera, & secundum se. *Tertius* ex varietate Sensuum. Quia tamen concederetur vni homini standum esse; nihilominus varij sensus variè rem eandem percipiunt. Nam mel, quod palato est suaue, molestum est oculis; & quod vnguentum olfactum exhilarat, ingratum est gustatui: ex quo dici duntaxat potest, qualis res cuique sensui appareat; non qualis secundum se sit. *Quartus* ex varietate affectionum in eodem sensu. Quoniam tamen standum foret vni vnus hominis sensui, is tamen aded diuersè afficitur, prout in iuuentute, senectute, somno, vigilia, sanitate,

morbo, saturitate, fame, quiete, motu, & similibus est; ut dici solùm possit rem talem, aut talem pro tali affectione apparere, non talem, aut talem sua natura esse. *Quintus* ex variis positionibus, interuallis, locis. Constat enim ex his variatis magnitudinem, figuram, motum, colorem, qualitatesque cæteras videri diuersimodè, sicque nihil aliud dici posse, quàm talem rem in tali situ, distantia, loco, talem apparere. *Sextus* ex admitionibus quibuscum rerum species ad facultates perueniunt. Quod enim coloratum vitrum, aut bilis suffusa, quam species visibilis pertransit, manifestè facit, dum colorem variat, id, licet minus aduertatur, facit suo modo medium quomodocumque dispositum, sicque dici aliud nihil potest, quàm talem apparere rem, qualis est mediij dispositio. *Septimus* ex quantitate, & constitutione subiecti. Atenulæ enim, verbi gratiã, separatim asperæ, coniunctim sunt læues, Cornu Caprinum integrum nigrum est; & argentum album, cum illius tamen ramenta alba sint, huius verò nigra; atque aded solùm dici potest, prout res solitaria, sociata, integra, coniuncta est; talem, talem-ve apparere. *Octauus* ex Relationibus. Quandoquidem nihil non habet relationem ad varia, dicique potest respectu quidem vnus, pulcrum, dulce, eruditum, magnum, &c. respectu verò alterius deforme, amarum, ineruditum, paruum, & alia. Quocirca, & cum dici talis, aut talis absolute nequeat, dici solùm potest, quatenus ad hoc, vel illud comparatum apparet. *Nonus* ex crebrò, & rarò contingentibus, quo pacto non Solem, sed Cometam miramur; non aquam sed aurum suspicimus: cum si vices commutaueris, sit longè mirabilior Sol, & aqua pretiosior futura. Ex quo fit, ut vel æstimentur non ex eo, quod secundum se sunt, sed ex eo, quod infrequentes, vel familiares apparent. *Decimus* denique ex variis moribus, atque institutis. Notum est enim nullam legem, consuetudinem, persuasionem apud nationes quasdam vigere, cuius non opposita vigeat, vigerit, vigere possit apud alias, ex eoque definiti non posse, quid bonum, honestum, iustum suã naturã sit, sed solùm quid istis, illis-ve Gentibus appareat. Atque isti quidem vulgares sunt Modi. Numerantur & quidam alij; sed tres tamen præcipui sunt; vnus *Diallelus*, seu *Alternans*, cum nempe quispiam arguitur probare vnum ex altero, quod ipsum, nisi mutud per alterum probari non possit. Alius *Hypotheticus*, seu *aduersum supponens*, cum supponente aliquo propositionem tanquam veram, opposita assumitur, quam supponere pari iure liceat. Tertius *Reiciens in infinitum*; cum nimirum probatio probationis exigitur; & rursus postremæ probationis probatio: atque ita porro; quasi nihil sit sine ratione admittendum. Possim exempla omnium afferre, sed paginam expletam vides. Ipse, si lubeat, seu ex Laërtio, seu ex Empirico, seu ex teipso plura depromes. Vale, ô D E C V S P R I N C I P V M, Præsidium,

dium, & Decus meum dulce. Parisiis, Eidibus Iunij, M. DC. XLII.

E I D E M.

Qui Veritatis Criteria sustulerint, ante perscripsi; qui posuerint paucis ecce. Insinuavi iam admissum ab ipsis vel solum sensum, vel solum intellectum, vel vtrumque; vel quidpiam præterea. Et qui solum quidem sensum pro Criterio admisserint, vnus ferè memoratur Asclepiades, persuasus nimirum, vt Empiricus habet, esse omnes sensuum apprehensiones veras, ratione nihil comprehendi. Qui Intellectum, Mentem, aut Rationem solam, memorantur primùm non pauci ex iis, qui tollere omne Criterium sunt visi; quemadmodum Xenophanes, Parmenides, Empedocles, Democritus, Plato; quasi ipsi nihil aliud voluerint, quàm abrogare sensibus fidem; neque pernegarint, quin rationis esset discernere verum, & falsum. Deinde ij, qui ex Thalate ortum duxerunt Physici, ac Anaxagoras præsertim, cuius est opinio celebris de Mente; cuique, vt sensuum imbecillitatem in discernendo vero probaret, exemplum vsurpauit duorum colorum, albi, & nigri, quorum si vnus guttatim infundatur in alterum, visus nunquam percipiet mutationes ad naturam subiectas. Itémque Pythagorei, ac nominatim Philolaus, qui repudiatis etiam sensibus, Mentem vnica adhibendam censuerunt, sed purgatam tamen, vt faciliùs cum Mente communi, seu Vniuersi communicet; quod Heraclitus quoque sensit, addens, cum dormimus, secretiorem quandam fieri mentis communis, & specialis; cum vigilamus autem per ipsas sensuum quasi portas attractionem fieri illius ad istam. Qui sensum simul, & intellectum, ij fuere non modò Aristoteles, Theophrastus, Peripatetici cæteri; sed ex Platonis quoque Sectatoribus Speusippus, & Xenocrates; quatenus duo distinguentes rerum genera, Criterium sensibilem Sensum, intelligibilem Intellectum dixerunt. Quod idem Galenus, aliique sequuti sunt. Qui aliquid præterea, fuere Stoicorum nonnulli, cum ad sensum, & intellectum adiecere nunc Appetitum, nunc Scientiam, nunc anticipatam notionem, nunc comprehensiuam Phantasiam. Quo loco nota est Zenonis apud Ciceronem similitudo, cum inanum aduersam digitis extensis simplicem esse Phantasiam, (hoc est apparentis rei perceptionem, quam Cicero *visum* interpretatur) dixit; eandem cum digitis non-nihil depressis, Assensum; cum eisdem in pugnum compressis, Comprehensionem; cum manu alia ipsam arctè, vehementerque constringente, Scientiam. Notum & quòd Laërtius, aliique de Sphæro Stoico scripserunt, qui, cum exorta apud Ptolemæum Philopatora quæstione, Opinatur-ne Sapiens, nec-ne? Opinaturum esse negasset; iussit Rex apponi mala Punica cerea; ad quæ ille manum deceptus portexit, Exclamante autem Rege assensisse ipsum Phantasiam non veræ; negauit

Gassendi Epistola.

se assensisse, quòd mala essent Punica, sed quòd talia esse verisimile foret. Superest de ipso Epicuro dicam, qui supposuit primùm omnem quæstionem esse posse vel de vocibus, vel de rebus; ac censuit ad voces non opus esse alio Criterio, quàm perspicuitate sermonis, de qua duos Canones proposuit suo referendos tempore. Supposuit deinde quæstiones de rebus aut ad speculationem solam pertinere, esseque vel de rebus sensibilibus, apparentibusque; vel de intelligibilibus, & immanifestis, aut referri etiam ad actiones vitæ. Supposuit denique Criterium, à quo esse solum Hominem; Criterium per quod esse solum Mentem; Criterium autem secundum quod, de quo præcipuè agitur, esse posse quasdam functiones tam Sensus, quàm Mentis, quàm ipsius quoque Appetitus. Ex his autem conclusit tria esse veritatis Criteria, τὰς αἰσθήσεις, ἢ τὰς προλήψεις, ἢ τὰ πάθη, Sensiones, Anticipationes, Passiones, singulæque accommodauit singulis rerum generibus: Nimirum voluit sensibilia diiudicari ipsa sensatione (ita potius dico, quàm Sensu, vt deuitetur æquiuocatio, tametsi rem semel præfatus, dicere quoque sensum possim, cum vt Græcè αἰσθῆσις, sic Latine *Sensus*, non facultatem modò, sed actionem quoque significare valeat.) Intelligibilia Anticipatione, seu anticipata notitia, quam etiam prænotionem dicunt. Actiones vitæ denique Passione, siue voluptatis, atque doloris affectione. Ad singula porò Criteria varios adhibuit Canones, sed quia illi erunt deinceps sigillatim commemorandi, idè ista heic vniuersè prælibasse sufficiat. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XII. Kal. Iul. M. DC. XLII.

E I D E M.

Priusquam Canones proponantur, qui possunt circa singula Veritatis Criteria ex Epicuro constitui, generalis ille attingendus est, *Esse aliquid verum, quod possit diiudicari, ac sciri*. Attingo autem OPTIME PRINCEPS, non tam quòd ipse planè acquiescam, quàm quòd teneat causam non malam viri non mali adiuuare. Ea verò videtur defendi sic posse. Certum est imprimis dari veritatem *existentiam*, cum tametsi Gorgias argumentatus fuerit nihil existere, constet nihilominus & extitisse eum, qui id dixit, & nos existere, qui id iam consideramus, & vniuersè cæteri: Ac certum rursus, dari veritatem *Enunciationis*; cum quidquid ille iterum ratiocinatus fuerit, constet plurima verè enunciari, vt Sole exorto, diem esse, aliæque id genus similia: Veritas verò vtraque diiudicari siue Sensu, siue Criterio alio potest. Deinde quia fortè dicetur huiusmodi veritatem esse dumtaxat τὰ φαινόμενα, eorum, quæ apparent: Difficultatem verò esse de Veritate τὰ ἀδιόρατα, eorum, quæ sunt immanifesta: Idè certum quoque videtur talem aliquam veritatem dari, quæ intellectu, seu ratione, vt Criterio diiudicetur. Quippe, quidquid Sceptici dicant, constat,

N 2 verbi

verbi causâ quod attingi aliâ esse in ipsa cute poros, qui manifesti cum non sint, ex sudore tamen, ut indicio indubitato colliguntur. Nam si cribrum esse perforatum debet, ut tritici grana transmittat, esse profectò debet & cutis, ut sudoris guttulas; quando, nisi foramina seu magna, seu exigua sint, ut exitus pateat, exire nihil potest. An dicent quæstionem esse non de hoc effectu, sed de ipsa natura cutis, aut hominis etiam, alterius-ve rei? Verum cum nemo profiteatur, aut profiteri debeat se naturam cognoscere; non dico rerum omnium, sed ne vnus quidem ea perfectione, ut ipsius nihil lateat; nihilominus negari non potest, quin quadantenus in eam penetretur, ac tantò magis, quantò plura eius attributa peruestigando innotescunt. Et certè Viri perspicaces, nisi nòrunt omnia, quæ ad hominis verbi gratiâ naturam spectant, plurima tamen non ignorant; neque dici potest (vtri secus posset) inutile esse omne studium, omneis Doctores, omneis libros. An opponent non ideò res Aristotelea demonstratione sciri? At nisi tali demonstratione, saltem sciri definitione, quæ Platoni est vera scientia, possunt, definitione, inquam, quæ licet non vndique perfecta sit, reuerà tamen est aliqua; & tantò quidem perfectior; quantò quisque sagacius, feliciùsque res inuestigat. Quid dicendum verò ad Epoches Modos? Ad primos illos quatuor quod spectat; tametsi res eadem non appareat vnusmodi & variis Animalibus, & variis Hominibus, & vni etiam homini secundum sensus varios, & affectiones varias: attamen duo aliqua sunt, de quorum veritate constet; Alterum esse in ea re causam generalem, quæ apparere ipsam sensui faciat; Alterum esse in sensibus variis causas speciales, ac varias, quæ faciant variè apparere, ut vnus enim est Solis calor, qui incidens in ceram, & lutum, illam emollit, hoc indurat, ob dispositiones in ipsis diuersas; sic ob diuersas idem mel, verbi causâ, applicitum organis variis, exasperat vnum, & demulcet aliud: & cum sua cuilibet causæ necessitas sit; ob quam hoc potius, quàm illud agat; ideò est saltem aliqua huius necessitatis certitudo. Idem proportione dicendum de Modis consequentibus. Quippe positio, interualum, locus, admistio, quantitas, raritas, frequentia, necessariam important causam, cur res talis appareat, atque idcirco sciri id possit. Moralis etiam ille modus causam habet in diuersitate temperamentorum, quæ varia in variis cum sint; necesse est animis ea sequentibus diuersa placere. Ad tres postremos, quod attinet, Dialtelus imprimis non est, cum ex effectu colligimus, intelligimusque necessariam causam. Tum si assumentibus nobis esse diem, quando Sol lucet, alius supponat oppositum, id potest profectò, sed videat quàm iure. Denique Effata per se nota sunt, quæ probatione non indigent. Quamobrem necesse non est infinitum processum dari. Dicenda sanè hæc pluribus; sed tibi tamen intelligenti, & hac præsertim tempestate occupatissimo, multa nimis. Vale ergo,

PRINCIPVM DECVS, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, v. Kalendas Iulij, M. DC. XLII.

E I D E M.

Sonitatis sanè fuit nimia, eas literas in ista Aula agitatione conscribere, quas ix. Kal. Tarascone dedisti. Ad ipsas verò ecquid respondeam, præter id ipsum, quod est à te sapienter, scitéque expressum, hoc est, quid aliud quàm plausum dem ad illas tuas adeò prudentes, atque elegantes sententias? Parum certè abest, quin ad eas attendens, abducar, vel potius absterrear à nugis meis obtrudendis. Verum quia esse illas tibi non iniucundas subindicas, dum immersus licet ciuilibus vndis, testaris te illas legere, ac pellegere; idcirco obfirmor, cœptis que insisto. Scripsi ex Epicuri mente triplex esse Criterium; cum autem Sensus primarium sit, deque eo distinguam quatuor Canones, en iam tibi illorum primum, *Sensus nunquam fallitur; ac proinde est omnis sensio, omnisque adeò apparentia vera.* Ne res porrò adeò absurda, ac haberi solet, videatur; memento, quæso, quemadmodum duplex distinguatur cognitionis genus, ut putà, simplex Apprehensio, qua asseritur, aut negatur nihil: & Iudicium quo asseritur, aut negatur aliquid, quòdque vel est præceptum, diciturque *Opinio*; vel maturum & dicitur *Ratio*. Etenim censet Epicurus non aliud cognitionis genus competere sensui, quàm simplicem apprehensionem, quæ ita est vera, veritate illa, quam existentia diximus, ut falsitas ipsi opponatur nulla. Videlicet veritas illa, cui falsitas opponitur, Enunciationis veritas est, atque idcirco ad Iudicium spectat, quo sensum destitutum vult. Heinc Ratio ipsi prima est, quia sensus non ratiocinatur, & memoria caret; ex quo fit, ut non valeat duos terminos connectere ad faciendum Enunciationem, ferendum-ve iudicium; sed in nuda rei apprehensione consistat: vnde & falsum proferat nihil. Ita visus, dum percipit alicuius rei colorem, nihil aliud, quàm recipit eius coloris speciem, & merè passiuè se habens, non pronunciat rem esse, aut non esse eius coloris; sed simpliciter apprehendit colorem oblatum, speciem-ve illius. Altera est, quia sensus quidquid demùm sentiat, reipsâ afficitur, & qualiscumque res appareat, reipsâ talis ipsi apparet, & propter aliquam quidem causam, qua perseverante non possit talis non apparere. Quamobrem sensus non fallitur, apparentiam percipiens, quæ reuera est, quæque constante causa non potest non esse; qualis est etiam species turris, quæ procul sita rotunda apparet, aut baculi, qui partim in aqua, partim in aère constitutus apparet deflexus. Tertia, quia sensus non potest refelli. Non idem à seipso, quia semper æquè afficitur, & non potest aut diiudicare quandonam sit melior, aut deterior sensio; Non vnus ab alio; quia vnus obiectum alterius non nouit, nec apprehendere illud potest:

test: non denique ab intellectu, quia intellectus potest quidem Opinionem corrigere, at nullo modo ipsum sensum, à quo sic dependet, ut quidquid cognoscit, eius interuentu cognoscat, & si aliquid corrigit, ab illo monstrante addiscat. Quarta, quia sensus proinde est Regula prima, quæ si fallax sit, nihil certi vnquam haberi possit. Multa Lucretius ad hanc rem; sed illud præfertim,

*Denique, ut in fabrica si praua 'st Regula
prima,*

*Normaque si fallax rectis regionibus exit,
Et libella, aliqua si ex parti claudicat hili-
lum;*

*Omnia mendosè fieri, atque obstipa neces-
sum 'st,*

*Praua, cubantia, prona, supina, atque absona
recta,*

*Iam ruere, ut quadam videantur velle, ruant-
que,*

Proditâ iudicijs fallacibus omnia primis:

*Sic igitur ratio tibi rerum praua neces-
se 'st,*

*Falsaque sit, falsis quacumque ab sensibus
orta 'st.*

Postrema, quia fide Sensibus detracta tollitur omnis vitæ degendæ, & rerum gerendarum ratio; ex quo præstare ille docet, reddere mendosè apparentium causas,

*Quàm violare fidem primam, & conuellere
tota*

Fundamenta, quibus nixatur vita salusque.

*Nec modò enim ratio ruat omnis; vita quo-
que ipsa*

*Concidat extemplo, nisi credere sensibus
ausis,*

*Præcipiteisque locos vitare, & cetera, qua
sunt*

*In genere hoc fugienda, sequi contraria, qua
sunt.*

Mitto, quæ possent congeri ex Tertulliano, & aliis, occasione eorum verborum; *Mitte digitum tuum huc, & vide manus meas, &c.* Itemque, *Quod audiimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt, &c.* Scilicet ab ipsis ad Sensuum certitudinem prouocatus, verum indicasse sat est. Quod spectat ad experimenta, quæ solent vulgò obici, ea ex Canone sequente soluentur. Vale, PRINCIPVM OPTIMÆ, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Non. Iul. M. DC. XLII.

E I D E M.

Alterum, opinor, Canonem expectas circa primum Criterium: ille igitur ita habet, *Opinio est consequens sensum, in quam veritas, & falsitas cadit.* Ut exemplo manifestetur; peroret procul aliquis, & auditor tenuem dumtaxat, confusamque vocem percipiat, tum, si opinetur Oratoris vocem esse quoque propè tenuem, & confusam, falsa erit Opinio; si fortem, & distinctam, vera. Quid ipsa sensio interim, seu perceptio tenuis, & obscuræ vocis? ex superiore Canone illa falsa esse non potest, sed vera planè;

Gassendi Epistola.

quia reuerà talis vox percipitur, neque potest auris percipere aliam; quando vocis maxima pars dissipata est, deperditaque per aërem, priusquam ad aurem perueniat. Non conuenit ergo sensioni, ut falsa aliquando sit, sed Opinioni solummodò: seu, quod idem est, cadit falsitas non in sensum, qui simpliciter apprehendit, sed in intellectum, qui præterea suum iudicium adhibet, ac talem esse rem in se, qualis sensu apprehenditur, opinatur. Intelligere heinc licebit, quod eleganter Lucretius,

*Cetera de genere hoc mirando multa vide-
mus,*

*Quæ violare fidem quasi sensibus omnia
querunt,*

*Ne quicquam; quoniam pars horum maxima
fallit*

Propter opinatus animi, quos addimus ipsi;

*Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus
visa.*

Soluit proinde experimenta, quæ numerosa obiiciuntur, non negando quidem falsitatem illis subesse, sed ostendendo illam ad Mentem, non verò ad Sensum esse referendam. Primum petitur ex turri quadrata, quæ apparet procul rotunda; sed nempe intellectus est, non verò sensus, qui rotundam pronunciat, talémque visum iri opinatur, si quis propius accesserit; cum sensus quidem nihil aliud, quàm renunciet talem turrim apparere ob speciem detritam; rotundamque in via factam, renunciaturus pari fide non rotundam, sed quadratam vbi propius astiterit; scilicet ob integram speciem. Aliud est de umbra sequente, imitantéque corporis gestus; at sensus quidem nihil aliud, quàm umbram videt, vbiicumque, &, quodcumque videt, opinio est autem, non sensio, siue simplex visio, quòd obseruata succedens umbra, eadem sit cum antecedente. Quippe memoriam non sensui ad apprehendendum, sed intellectui ad opinandum, connectendum-ve terminos quibus affirmet quidpiam, neget-ve, inseruire perspicuum est. Tertium de naui visa immota, ac prætereunte littore. Sed cum visus quidem nihil aliud, quàm nauim, littusque, vbiicumque se offerunt, percipiat, & memoria careat, qua res prius visas cum posterius visis coniungat, manifestum est intellectum esse, qui opinetur quiescere nauim, cui semper inest oculus, & moueri littus, cuius partes oculo succedenter exhibentur. Ut breue autem faciam, idem dicendum ad ea quæ ille aggerit de Sideribus quiescere visis, cum tamen continuo moueantur; de montibus distitis, & procul tamen visis coniunctis; de apparente pueris post gyrationem circumcurfatione; de Sole proximè monte visis, cum immensa tamen spatia interiaceant; de tanto spatio sub aqua visis, quantum à Terra ad Cælum est; de flumine visis, dum traicitur, versus caput suum relabi; de visa abire in angustum porticu; de Sole nautis visis ex vndis emergere, & in vndas demergi; de remis inflexis, seu refractis visis; de visis noctu Sideribus præter nubila properare; de rebus visis

N 3 geminis

geminis, pupillâ leuiter detortâ. Denique de rebus per somnium (adde & insaniam) apparentibus, quatenus est etiam sensus interior irrationalis, nihilque aliud, quàm species, motiones-ve earum percipiens. Scilicet eadem Responso accommodari omnibus potest, potestque de omnibus dici, quod Diuus Gregorius Nyssenus de remo, deque Turri habet, *Neque est, inquit, hic error visus, sed intellectus. Nam ille quidem videt, & annunciat? Intellectus autem representatis non attendit.* Idem habet Macrobius, rationem arguens negligentiae, non incertitudinis sensum, quem dicit *rem unam certissimam omnium.* Imò idem quoque videtur Aristoteles insinuasse, dum non errare sensum dixit circa proprium sensibile, pronunciauitque esse sensui, magis quàm rationi fidendum. Verùm de his post-modum plura. Nunc, Ô PRINCIPVM OPTIME, benè imò optimè Vale, Parisiis, v. Eidib. Iulij, M. DC. XLII.

Bereculio, & Berville salutem.

E I D E M.

Versari te adhuc Tarascone rebar, cùm tuas accepi literas Nonis huius Mensis Aquis-Sextiis datas. Significasti verò rem miram, pergere te Antipolin, quasi aliquid ab hoste metuentem. An Hispano enim satis animi, vt milite nostro Iberum bibente copias in Orain nostram dimittat, opperiente te, & Regia Classe insequutura? sed mei captus ista non sunt: quare venio ad nugas meas, quas te non ingratas habere testaris. Perscriptum iam sensum non falli: perscriptum Opinionem esse, quæ aut vera, aut falsa sit. En de vera Canonem tertium, *Opinio illa vera est, cui vel suffragatur, vel non refragatur sensus euidencia.* Nimirum Euidencia est ea sensus apparentia, quæ in controuersiam vocari non potest; quæ fidem ex seipsa habet; quâ probabilius nihil est; quare, si talis quæpiam sit, quæ opinioni suffragetur, aut certè quæ non refragetur, censet Epicurus opinionem veram. Suffragatur autem verbi gratiâ, si ob factam ex interuallo hominis apparentiam, opinio fuit Platonem esse, & sublato deinde interuallo, apparentia sit euidens, quæ Platonem esse confirmet. Non refragatur verò, si quis opinatus verbi causâ Lunam esse infra Horizontem, nulla sit deinde apparentia, etiam semotis nubibus, quæ esse illam supra conuincat. Docet proinde Epicurus non ex quacumque apparentia opinandum esse, siue pronuncianum de re; sed ex ea solummodò, cui contradici iure non possit. Ipse est nempe, qui introduxit apud Laërtium τὸ προσμεν, quod est *exspectandum* esse, siue temerè iudicium non ferre; vt cum Turri apparente procul rotunda, quæritur an rotunda sit: præscribit enim illum, qui videt, non debere statim pronunciare, sed προσμεναι ἢ ἐξυς ἡλίου τῆς πύργου ἢ καθεὶν ὀπίθ' ἐξυς φαίνεσθαι, *exspectare, & ad Turrim propè accedere, ac animaduertere qualis cominus appareat.* Colligis exinde quam immeritò suggil-

letur Epicurus; quasi non distinxerit inter id quod apparet, & id quod pronuncianum est, aut existimauerit ex quacumque apparentia ferendum esse iudicium de eo quod res est, cùm ex opposito docuerit non esse temerè opinandum, sed circumspectanda diligenter omnia, exspectandūque, donec euidencia, aut faueat, aut non reluctetur. Non immoror porrò in iis, quæ Cicero speciatim habet, refero solum ex eo locum Canonis allato consentaneum, *Meo, inquit, iudicio ita est maxima in sensibus veritas, si & sani sunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obstant, & impediunt. Itaque & lumen mutari saepe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur, & interualla aut contrahimus, aut diducimus, multaque facimus, vsque eo dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicij, quod idem sit in vocibus, in odore, in sapore; vt nemo sit nostrum, qui non in sensibus sui cuiusque generis iudicium requirat acrius.* Hæc ille, & plura; in quibus solum notandum est, quod iudicium sensibus ex vsu loquendi attribuit, esse ad mentem referendum. Idem notandum in Macrobio, ex quo locum rursus appositum ecce; *Nam si eminus, inquit, pomi, quod malum dicitur, figura visatur, non omnimodo id malum est, potuit enim ex aliqua materia fingi mali similitudo; aduocandus igitur sensus alter, vt odor iudicet; sed potuit inter congeriem malorum positum auram odoris ipsius concepisse: heic tactus consulendus est, qui potest de pondere iudicare; sed metus est, ne & ipse fallatur, si fallax opifex materiam, quæ pomi pondus imitaretur, elegit. Confugiendum est igitur ad saporem, qui si formæ consentiat, malum esse nulla dubitatio est.* Sic ille. Tu vbicumque fueris, OPTIME PRINCEPS, optimè Vale. Parisiis, xv. Kal. Augusti, M. DC. XLII.

E I D E M.

LRat Mercennus optimus mecum, cùm tuas accepi literas pridie Eidus, Caninis conscriptas. Memorarem heic quid ille de te, & senserit, & dixerit; sed neque ferret animi tui insignis moderatio; neque ignoras quid ille fuerit publicè testatus de tua Virtute. Itaque in eo iam non motor, dicturus potiùs de Canone, qui superest quartus, atque vltimus de Criterio primo. Is ita se habet, *Opinio illa falsa est, cui vel refragatur, vel non suffragatur sensus euidencia.* Rem ex superiore iam tenes. Quippe euidencia Lydius lapis est, quo Opinionum vt veritas, ita falsitas exploratur. Si quis enim exempli causâ opinetur ignem calidum non esse; an non idcirco falsa eius Opinio conuincitur, quod Euidencia sensus refragatur? & dum vulgò opinantur esse Sphæram Ignis inter Aërem, & Regionem Lunæ, an-non potest falsa haberi opinio eiusmodi, quod non suffragetur sensus Euidencia? absurdum profectò videtur ob ratiunculas aliquas, & leucis prorsus coniecturas, deferere fidem manifestam sensuum; ac præsertim cum dogmatum ingentes moles super-exstruantur, sic enim contingit, quod ait Lucretius,

Deinde

Deinde adopinamur de signis maxima paruis,
Ac nos in fraudem induimus, frustramur
& ipsi.

Exinde concludo partem maximam Contro-
uersiarum Physicarum posse facilè dirimi, si
ad euentiam Sensus prouocetur. Adderem
plura, sed iam non vacat. Tu id, O P T I M E
P R I N C I P V M, boni consule, & optimè Va-
le, Parisiis, VI II. Kal. Augusti M. D C. X L I I.

E I D E M.

Quam gloriosum, quæso, est hoc? nasci
veluti in purpura, & posse tamen quæ
es ad me scribere dignatus de Aula sentireis
fanè mihi esse videtur dignus Principe ani-
mus, qui superior splendore illo, quo fasci-
nantur cæteri; mortalia omnia infra se vi-
det: ac verè liber, suique compos, tribuit rei
cuique legitimum pretium. Viue beatus hac
indole, & non improbens tua illa studia meis
plerumque intercipi nugamentis, ista iam
habe. Criteriorum alterum est, quod Epicurus
περίψιν dicit, Cicero Anticipationem,
Prænotionemque interpretatur. Id non est alie-
num ab eo quod Aristoteles, ἀντιπρολήψεων
αντεcedentem notitiam, & Stoici ἕνωσιν
immanentem notionem vocant. Vis autem de-
clare utcumque quid sit? Ex quo vsque
tempore vidisti verbi causâ equos, impressa
est menti, memoriæ-ve tuæ ea animalis spe-
cies, quæ cogitationi sese offerat, quoties
equi vocem audis pronounciari. Quis fit igitur,
ut si quis apud te differat de equo, nullo la-
bore illum percipias? nempe quia habes an-
tè perceptam illius animalis speciem, ad quam
referas, quod ab illo audis. Itaque talis spe-
cies, seu mauius imago præconcepta, menti-
que hærens & quoties opus est, occurrens,
ipsa est Prænotio, seu Anticipatio, aut An-
ticipata cognitio, περίψιν, de qua loquimur.
En iam de illa Canonem Primum, *Omnis
quæ in mente gignitur prænotio dependet à sen-
sibus: idque vel incurstone, vel proportione,
vel similitudine, vel compositione.* Id ipsum
est quod alij dicunt nihil esse in Intellectu,
quod prius non fuerit in Sensus; insinuatúr-
que interim, ut in sensu præfuerint, quæ vi-
dentur nunquam transiisse per sensum. Im-
primis quippe dubium non est, quin Sol,
Luna, Terra, Aqua, Homo, Lapis, & simi-
lia omnia, quorum prænotiones in mente ha-
bemus, in sensus nostros incurserint, ac pro-
inde quin prænotiones fuerint in nobis geni-
tæ & ἀντιπρολήψεων incurstone. Deinde verò quæ-
cunque aliæ prænotiones in nobis sunt illæ
ex istis præhabitis, atque aded ex iis rebus,
quæ prius in sensus inciderint, pendent. Quæ
enim, verbi gratiâ, Gygantis, aut Pygmæi
est; ided in mente gignitur, quod prius visi
homines fuerint vulgaris magnitudinis, alij
maiores, alij minores, mensque exinde an-
sam accipiat augendi, atque imminuendi præ-
habitam speciem, seu prænotionem hominis
& ἀναλογίαν proportione, iuxta quam pergat
illam augere, ac minuere, faceréque quan-
tumlibet prolixioris, aut contractioris.
Quæ est aliunde Americæ, ipsa gignitur &

ομοιότητι ex similitudine, in mappis, ut vo-
cant, Mundi delineata, spectatáque ab ocu-
lis, adiuncta simul comparatione cum perf-
pectis à nobis terris. Quæ est chimæræ, au-
rei-ve montis: ea gignitur & οὐδένων per
compositionem, quæ à mente fit, dum visis
Leone, Capra, Serpente, illorum species co-
pulat, & visis seorsim monte, ac auro, mon-
tem aureum inde compingit. Hæc iam suffi-
cient; nam & quæ subiicienda forent de an-
ticipata notitia Dei, Angelorum, cæterarum
rerum, tum ad loca specialia spectant, tum
heic vniversè intelligi potest, quas habemus
species huiusmodi rerum, non esse absque
analogia ad res, ut corporeas, sic sensu perce-
ptas, Vale, ô DECUS P R I N C I P V M, Præ-
sidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Kal.
Aug. M. D C. X L I I.

E I D E M.

Alius δὲ περίψιν Canon, de quo iam
dicendum, huiusmodi est, *Nihil quære-
re dubitare, intelligere, opinari, redarguere,
edifferere sine Prænotione licet.* Ita Cicero, Em-
piricus, Laërtius, Clemens, alij non pauci
commemorant. Idem autem penè est, quod
Aristoteles censet; cum docet omnem doctri-
nam, omnemque Disciplinam in cogitatione po-
sitam ex præexistente cognitione esse. Tametsi,
cum Aristoteles velit prænotandum, & quod
res sit, & quid eadem sit, Epicuro sufficiat
Prænotio quid sit, seu quid voce significetur.
Quippe prænotio quoque haberi rerum non
existentium potest, ut Chimæræ, & consi-
milium. Cæterum, quod nihil quærere sine
prænotione fas sit, manifestum penitus est,
cum inquiri nulla res possit, de qua suspicio
quædam non sit; & de illa esse suspicio sine
aliqua Prænotione seu, ut loquitur Cicero, in-
formatione accepta non possit. Referre iu-
uat quemadmodum Epicurus rem exemplo
declaret, εἰ καὶ ἀν' ἐξήγησιν, inquit, τὸ ἐπι-
κρινεῖν, εἰ μὴ πρὸ τοῦ ἐπικρινεῖν αὐτὸ, οἷον τὸ πρό-
βω εἶδος, ἵππου ἢ βοῦς; δεῖ γὰρ καὶ περίψιν
ἐπικρίνεσθαι ποτε ἵππου καὶ βοῶς μορφῶν, ἐπὶ τὴν ἀνο-
μοσύνην πρὸς τὸ πρὸ τοῦ ἐπικρινεῖν αὐτὸ καὶ περίψιν φ' ὑπὸν
μαδόντος. Neque verò id, quod quærimus, quærere-
mus, nisi illud prius haberemus cognitum, exempli
causâ, quod procul consistit, equus-ne an bos est?
oportet enim equi, & bouis formam aliquan-
do prænotione habuisse perspectam. Quippe ne
nominarem quidem aliquid, nisi prius illius
effigiem prænotione arriperemus. Dicerem de
cæteris, sed res nimis clara. Itaque patiere,
ut heinc finem faciam, cum etiam vocer ad
alia. Tu benè Vale, P R I N C I P V M D E C U S,
Parisiis, VI. Eid. Aug. M. D C. X L I I.

Isthaec absoluebam cum ecce à Pronincia ad-
ueniens Nobilis Pontifex Durbarum Toparcha,
& inuist me, & significauit dolere se magnope-
re, quod te coram sistere se in nupera Ordinis sui
conuocatione non fuerit potis. Expetiit dolorem
hunc suum innotescere tibi meis literis. Ego ne-
gare id officij Viro amico non potui; ratus te, cui
nihil non ingenuè volo cognitum, boni consultu-
rum. Iterum Vale.

E I D E M.

Nihil sanè ex literis tuis addiscere iucundius potui, quàm te in illo assiduo (& hac præsertim tempestate) per Prouinciæ oram discursu, valetudine frui firma. Vt nam id liceat in Nestoreos annos; adeo è re est generis humani, vt tales vigeant Principes, qui regimine subditis, exemplo vniuersis profint. Non parum tibi interim debet nobilis Ordo Prouinciæ, dum vt commendes illius fidem, iis maioribus dignum prædicas, qui Carolum Imperatorem olim inglorium expulerunt. De me quod habes, nimirum est; sed illud nimirum pro tua bonitate, De Merfeno dici non potest, quantum illum beaueris. Verùm alia instant, quæ ad te iam scribam. Nempe expectas Canonem de Prænotione tertium. En verò cuiusmodi sit. *Habende Prænotiones sunt quam-maximè generales, vt argumentari tutius in singularibus liceat.* Hæc supponitur Prænotionem tantò generaliore esse, quantò est singularibus conditionibus denudatior: sic enim cum ex Prænotione, exempli causâ, hominis detrahimus alborem, nigrorem, adolescentiam, senium, eruditionem, ignorantiam, & alia quàm possumus multa singulorum quorundam propria, ac ea interim retinemus, quæ communia sint omnium, vel quam-maximè licet plurius, veluti est Animal bipes, implume, & ratiocinij capax; tum prænotionem Homini, quam maximè licet generalem assequimur. Vides obiter Prænotionem hanc non differre ab eo, quod vulgò in Scholis, & Vniuersale, & cuiusque rei Definitionem appellant, cum aliunde quoque videatur nihil esse aliud, quàm Idea Platonica, quatenus sic abducta est à rebus singularibus, vt nulla sit tamen singularis res, quæ non ex illius participatione noscatur. Cæterum quia argumentari nihil aliud est, quàm ex generali intelligere, colligere-ve singulare: notum est tantò tutius, faciliusque id fieri, quantò Prænotio est generalior. Quærat, verbi gratiâ, de Æthiope, an sit homo, aut non. Vnde colligas autem, hærebis, si eam hominis prænotionem habueris, vt album esse Animal debeat; at dices & verè & incunctanter esse, si colorem detraxeris. Nempe hæc statim in animo argumentatio intercurret. *Quod est Animal bipes, implume, & rationis capax id homo est. Est autem Æthiops huiusmodi; Igitur est homo.* Quo loco agnoscis operosas illas argumentandi formulas non esse admodum scitu necessarias; si quidem modò in mente sit generalis prænotio, conclusio de re singulari sponte ipsa colligitur, nullaque arte Dialectices, sed lumine solo naturæ est opus. Experiencia sanè id docet in omnibus hominibus, etiam in pueris, ac rusticis; qui modò habeant animum generali quadam alicuius rei prænotione informatum, conclusiones ita elicient, vt ne Dialecticissimi quidem Dialecticorum id faciant meliùs. Prænotit enim Rusticus animal esse id quod sentit, seu videt, audit, &c. tum si ex eo quæras, est-ne Plato animal? putas-ne, aut hærebit vt esse respon-

deat? aut si poscatur ratio, etiam vt hoc addat, quia sentit? & præscribet quidem Dialecticus dicendum in forma, *Quod sentit est animal, atqui Plato sentit; igitur Plato est animal.* Sed totus iste syllogismus iam ab eo factus supponitur, cum breuitatis causâ respondit, Plato est animal, quia sentit. Vnde & tamen dicere non possit quid sit Propositio, quid Assumptio, quid Figura, quid Barbara, quid alia id genus similia; rem tamen ipsam tenet, ac præstat. Et Dialecticus supra ipsum habet solum verba, ac obseruationes circa modum intelligendi aliqua; cum ille interim rem eandem, & quo par est modo intelligat; quod vnum est operæ-pretium. Tu bene Vale, PRINCIPVM DECVS, Parisiis, XVI I. Kal. Septemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

Nihil sanè est, quod adiciam meditationibus illis tuis, quibus posse eo, quo es natus, ac positus loco, sic incumbere; absit vt esse, vel fructuosius, vel laudabilius quicquam possit? Qui secus faxit, haud quaquam mirum, si quid intersit, semper ignoret; si dedecus domus sciat vltimus, imò & fortè nūquam sciat, sed ad Criterium cuius est postremus Canon attextendus is ita habet, *Qua minimè euidens sunt, ex rerum euidens prænotionibus demonstrari debent.* Sic demonstrauit Epicurus Inane rem ineuidens ex motu, qui euidens est. Sic porò cutis inconspicui ex sudoris conspicui dimanatione ostenduntur. Notandum verò rem euidens, quæ ad probandum aliquid ineuidens assumitur, quæque vulgò & Medium, & Argumentum appellatur, dictam fuisse antiquis Signum, Græcè σημεῖον, ἢ τεκμήριον. Tamen verò Epicurus pro eodem ferè habeat τὸ σημεῖον, ἢ τὸ τεκμήριον: videre tamen licet Quintilianum sic distinguere, vt dicas τεκμήριον appellari signum, seu Argumentum necessarium, quod cum aliter se habere non possit, vix pertinere ad artis præcepta videatur. Nam, inquit, *vbi est signum insolubile, ibi ne lis quidem est: σημεῖον verò appellari signum, non necessarium, comprehendens nempe ea, quæ ἐκόντα Græci vocant, quæque, inquit ille, etiam si ad tollendum dubitationem sola non sufficiunt, tamen adiuncta cæteris plurimum valent.* Cum tam pauca porò τεκμήρια Quintiliani sensu occurrant; quanti putas faciendum est si τὰ σημεῖα occurrerint, quæ haberi ἐκόντα, seu verisimillima possint? eiusmodi habuit Epicurus quam ἰσονομίαν dixit, & Cicero est *aquilibratam, seu aquabilem tributionem* interpretatus. Ea æquiualeat vulgari effato, *Posito uno contrariorum in rerum natura, (quod scilicet euidens sit) poni debet & alterum (nempe quod sit ineuidens.)* Vfus autem est τῆ ἰσονομία, vt demonstraret, si mortalium tanta multitudo sit, esse immortalium non minore; & si quæ interimunt, innumerabilia sint; etiam ea, quæ conseruant, infinita esse debere. Et obiicit quidem Corta, *istò modo, quemadmodum homines mortales sunt, sint aliqui immortales, & quemadmodum nascuntur in Terra, nascantur*

nascantur in Aqua, &c. Verum hæc solùm arguunt Demonstrationem eiusmodi constare ex signo minimè necessario; neque obstare quin sit ex iis, quæ adiuncta cæteris, ex Quintiliano plurimum valent. Quod si quis putet Demonstrationem instituendam solùm iuxta Aristotelem ex signo necessario, Dicunt Græci ἐπιδεικτικὸν, Cicero *insignem ac propriam percipiendi notam* appellat. Id in Geometria quidem est verum, at non perinde in Physica, in qua vniuersa, ne Aristoteles quidem suæ illius Demonstrationis vllum proferre exemplum possit. Sed hæc satis, Tu benè Vale, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce, Parisiis, XI. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

Quod exoptas, OPTIME PRINCEPS, vt ad Criterium prænotionis accedat aliud, quo liceat actiones vitæ diiudicare; ecce quàm opportunum sit. Nempe dicendum superest de Criterio illo postremo, quod Epicurus *Passionem* vocat, & quo diiudicari vult quidquid est agendum in vita, *Passionem τὸ πάθος* appellat, quam alia voce *Perturbationem, Commotionem & Affectum* interpretantur; complectiturque eo nomine tam Voluptatem, quàm Molestiam; quas idè vocat τὰ πρώτα πάθη, *Passiones primas*; quod cæteræ omnes ad eas referantur. Est ergo apud Eusebium hæc illius sententia, ἡ αἰσθησις, ἡ φύσις ἀρχὴ, ἡ κερταίων ἔχειν ἡρώς τὴν ἰδούτων, ἡ τὸν πύρον. *Voluptatem & Molestiam esse in nobis principium, Criteriumque prosecutionis & fugæ.* Idem habet apud Laërtium, supponens quidquid agimus, rerum prosecutionem, aut fugam esse; ac docens, cum deliberatur voluptatem & molestiam tam præsentem, quàm confectaneam esse studiosè attendendam. Sunt hac de re Canones Quatuor, tanquam generales quædam Regulæ omnium Actionum humanarum, quas vnico ecce prospectu exhibeo. Canon I. *Ea voluptas, quæ nullam habet adnexam molestiam, amplectenda est.* Canon II. *Ea molestia quæ nullam habet voluptatem adnexam, fugienda.* Canon III. *Voluptas, quæ aut maiorem voluptatem impedit, aut grauiorem molestiam parit, fugienda.* Canon IV. *Ea molestia, quæ aut maiorem auertit molestiam, aut vberiore voluptatem creat, amplectenda.* Fecunditas magna horum Canonum; nam professioni etiam Christianæ quam-maximè accommodantur. Verùm & res est per se nota, meditationeque sola indiget, & cum vniuersa Moralis Philosophia heinc pendeat, non est quod multis iam dicatur. Vale PRINCIPVM OPTIME, & ita age omnia, vt quidquid demum euenerit, nulla te actorum subeat pœnitentia. Parisiis, IV. Kalend. Septemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

Benè me nosti, OPTIME PRINCEPS, quando mecum agis tanta confidentia. Ist hæc sunt, quæ pro more est, vt tanto ma-

gis dissimulentur, quantò impentiùs afficiunt; tūque longè sapientior es, quàm vt, quod ad te attinet, ipsa fieri propalam velis. Sed nempe tu me illum habes, cui possis vt tibi omnia dicere; & cum eâ prudentiâ sis, vt temerè nihil efferas; eo simul candore es, vt fidum pectus latere nolis. Hæc porrò aliàs; nam & si quando te reuifere dabitur, animos fecisti, qui tum inardescunt. Nunc cum habueris hæcenus varios Canones de Criteriis rerum; superest, vt & duos accipias de legitimo vsu Vocum. Vnus ad illum, qui loquitur, Alter ad illum, qui audit, spectat. Videlicet fabula vitæ his est actoribus contenta. En ergo priorem; *Dum loqueris, delige voces communeis, & perspicuas, ne aut ignoretur quid velis, aut interpretando tempus frustra teras.* Præceptum heic vides, ac rationem simul. Cum enim vox sit homini concessa, vt audienti mentem declaret; quid-nam absurdus facere potest, quàm voces ab vsu alienas, obscurasque sic vsurpare, vt declarari ipsum debeat, quod declarando est destinatum, & (quasi luci lux alia, qua videatur, sit necessaria) illi qui interpretem agit, opus esse interprete? Et vulgaris quidem excusatio est, quod non semper voces familiares suppetant; sed aut falsum est non suppetere, si modò quis rem probe teneat, & linguam ritè calleat; aut præstat eas suppressere, quæ nihil aliud quàm crucem figant. Quæritur, vt exemplo dicam ecquid Motus sit, resonant Scholæ *esse actum entis in potentia, quatenus in potentia.* Quod me attinet, mallem dicere esse progressionem de loco in locum, vel mutationem loci (& vbi volueris ad alia quoque extendere, mutationes qualitatis, &c.) quam tradere definitionem longè obscuriorem ipso definito. Neminem certe reperias, qui audito nomine, Motus, non concipiat mente, quid ea voce velis; neminem, qui audita primum ea serie verborum, *actus Entis in potentia, quatenus in potentia*, suspicari possit, intelligi Motum. Annon præstatet igitur illam prorsus negligere, quàm rem ex se claram per eam obscurare? Sed, vt præteream cæteros, ecce vt pulchrè Cicero notet diligentiam inutilem, qua vsi fuere Stoici in repudiatione communium, & inductione nouarum vocum: *Zeno*, inquit, *Metelli vitam negat beatiorem quàm Reguli, proponendam tamen; nec magis expetendam, sed magis sumendam, & si optio esset, eligendam Metelli, reiiciendam Reguli. Ego quam ille proponendum, &c. magis eligendam beatiorem hanc appello, nec vllò minimo momento plus ei vite tribuo, quàm Stoici. Quid interest, nisi quod ego res notas notis verbis appello, illi nomina noua querunt, quibus idem dicant. Ita quemadmodum in Senatu, semper est aliquis, qui interpretem postulet, sic isti vobis cum interprete audiendi sunt. Bonum appello, quidquid secundum naturam est, quod contra, malum: sed nec ego solus, sed tu etiam Chryssippe, in foro, domi, in Schola definitis. Quid ergo aliter homines, aliter Philosophos loqui putes oportere? (Scilicet illi valetudinem verbi gratiâ non bonum, sed præpositum, præponendum-ve appellabant, & dolorem non malum sed reiiciendum)*

dum)pergit, *Quanti quidque sit aliter docti, aliter indocti; sed cum constiterit inter Doctos quanti quidque sit si homines essent, vstatè loquerentur.* Hæc Cicero. Tæ benè Vale, PRINCIPVM DECVS. Parisiis, Non. Septemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

PRæclarum est, OPTIME PRINCEPS, quod eleganter exaggeras de humanæ mentis imbecillitate. Ea nempe est, vt nihil nosse, præter rerum corticem liceat; & ne minima quidem rei intima natura introspecti possit. Oh! si vel hoc vnum intelligeremus, quomodo eliciatur Visio, res familiarissimæ, qualis sit hæc videndi vis; & qui fiat, vt talem rerum faciem percipiat? cur seu foras quidpiam prorumpat, seu ingeratur aliquid, consequatur hæc adeò pulcra & amabilis actio; quam speciosus censerì posset vanitati nostræ quæsitus prætextus? Nunc autem cum alta caligo mentis nostras sic occupet, vt tale nihil perspiciamus: an-non suppedere iactationis debet, qua efferimur, dum tantopere de nostra solertia, & subtilitate gloriamur? Quod Sapienter addis *verborum dissidium; si constet de re, non esse curandum;* id tum in mentem reuocat, quod literis nuperis scripsi, tum admonet vt posteriorem circa vsum vocum Canonem subiiciam. En vt illum conceperim, *Dum audis, id enitere, vt vim subiectam vocibus teneas; ne te vel præ obscuritate lateant, vel præ ambiguitate deludant.* Regulæ scopum duplicem vides; cum enim dicentem audiamus, vt veri quidpiam ab eo discamus, danda nobis opera est, vt & pernoscamus quid velit, & caueamus ne fucum faciat. Sufficit porro hic vnus Canon, Sophismatibus omnibus soluendis; cum si priusquam respondeamus ipsum Sophistam, seu rogantem, seu syllogisimum obrudentem interpellemus, vt explicet, ecquid singulis vocibus, propositionibus-ve intellectum velit, cogatur obmutescere, aut futilitatem suam propalare. Nam finge Sophistam, qui roget, *An-ne omnis Canis latrare potest, an-non?* Ac esse qui vicissim quærat, *Quid intelligis hoc nomine Canis?* Tunc si intelligere se dicat Animal illud quadrupes, domesticumque, nulli non notum; erit, quod respondens affirmet, sed ille ridiculus erit si pergat assumere, *aliquod sidus esse canem;* tale scilicet animal, vt latrare Sidus concludat. Sin dicat se sua interrogatione comprehendere etiam Sidus; tunc erit quoddam respondens neget; ille verò interea comprobabit se stolidum, qui in Sidera transferat latratum. Quod si non roget, sed vna serie syllogisimum totum contexat, rogandus erit pari modo, quid in prima propositione nomine Canis intelligat, Efficieturque, vt hæere in ipso limine cogatur; & qui ridere alium volebat, fiat ipse ridiculus. Dicerem plura; sed sufficit id attexere, quod Seneca habet, dum rem indignam Philosopho Sophismatum structuram docens, *Tu mihi, inquit, verba distorques, & syllabas digeris: scilicet nisi interrogationes vaferrimas struxero, &*

conclusione falsa à vero nascens mendacium adstruxero, non potero à fugiendis petenda secernere. Pudet me; in re tam seria senes ludimus, Mus syllaba est; Mus caseum rodit, syllaba ergo caseum rodit. Putas me nunc istud non posse soluere; quod mihi ex ista sententia periculum imminet? quod incommodum? sine dubio verendum est, ne quando in muscipula syllabam capiam aut ne, quin, si negligentior fuero, caseum liber comedat; nisi forte acutior est illa collectio, Mus syllaba est, syllaba autem caseum non rodit, Mus ergo caseum non rodit. O puerileis ineptias? In hoc supercilia subduximus, in hoc barbam demissimus; hoc est, quod tristes docemus & pallidi. Mitto cætera, quæ ille præclare, ac speciatim dum ista confert cum præstigiatorum acetabulis, calculisque, & captiones dicit, quæ nec ignorantibus nocent, nec scientibus iuuant. Et tantum de Canonica compendiosè perscriptum esto. Tu, meum dulce Decus, & Præsidium, Vale, Parisiis, postridie Eidibus, Septemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

QVAM absum longè, OPTIME PRINCEPS, ab eo, quem postremis literis describis! Putas me esse ἀμαθῆ: Ego verò me μαθητὴν, plusquam credi possit, agnosco. Sed nempe tu eximie bonus per-humanè interpretaris quidquid in aliis humanum est, ac in me præfertim, in quo amor tuus facit lumina ex næuis. Ac verum est quidem animi Passiones acriores in his, leuiiores in illis, plus minusve erumpere: sed & contingit, vt plurimum tantò grauiorem esse affectum, quantò interiùs concoquitur; & vtcunque etiam interiùs perturbatio non magna sit, verissimè tamen illud dicitur. *Quisque suos patimur manere.* Heinc & verius dici nihil potest quam quod dictum est præclare à Te, *illos censendos esse perfectos, qui minus imperfecti sunt.* Scilicet nemo est hominum; qui vitiis prorsus careat, beatúsque ille habendus est, in quo & pauciora, & leuiora vigent. Quod de amicitia non iam primùm habes, id ipsum pergit in me ruborem, passionemque adeò, creare; quando is non sum, qui-cum & te inter amicitia ius, quod æqualium est, versari dicatur. Beneuolentia erga me tua, obseruantia erga te mea, genere alio relationis, quam *equiparantia*, vt Scholæ loquuntur explicanda est. Enim verò tua erga me beneuolentia modum nescit; & me quod spectat, rem sic accipio, vt tu censeas me, dum te veneror, eum esse, qui reuerà sum, videlicet φιλαλήσιον. Aggressurus fui scribere ad te de nobili illa Philosophiæ Parte, quæ Physica dicitur (nempe quæ de Canonica dici poterant, hætenus perscripsi) verum id officij abs me impræsentiarum exigitur, vt inhumanus planè sim, iniuriósque ἀπαθῆς, nisi eo studiosè defungar. Itaque stylum heic abrumpo, sperans, si quid iacturæ veritas (licet profectò tanti non sit) dandis proximè literis id cum fœnore compensare. Quæso te interea, si vacet, eam Præfationem pellegas, quam libris quæstionum naturalium Seneca Vir magnus præfixit. Legisti iam illam

illam haud-dubiè;at cùm iteratò,cùm attentè,
cùm mei memor repetes, nouam flammam
haud-dubiè cum voluptate noua concipies.
Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium,&
Decus meum dulce. Parisiis, XIII. Kalend.
Octob. M.D.C. XLII.

Beryilla salutem.

E I D E M.

Non displicuisse tibi priorem de Voci-
bus Canonem, & placitum quoque
eum fuisse, qui ab illo supererat, res est mihi
per-quàm iucunda. Agedum nunc relictis
verbis, emergamus ad ipsas res, Res scilicet,
quas Physica, de qua recepi aliquid ad te scri-
bere, contemplatur. Mitto porò Physicam
dici ἀπὸ τῆς φύσεως à *Natura*; & cùm sit vox
φύσεως ἀπὸ τῆς οὐρανῶν, quod est tum *nasci*, tum
gignere, idè Naturæ nomen complecti non
modò quidquid nascitur, sed etiam quidquid
est eius causa; & quidquid proinde in Vniuer-
so est. Ex hoc certè est, cur interdum, & Vni-
uersitas ipsa rerum, & vniuersè vis agendi,
quæ in rebus est, Natura vocetur; interdum
& quæuis singularis res; & quod singulare, ac
internum est in ipsa agendi principium. Vides
proinde cur Epicurus Physicam scientiam,
seu φυσιολογίαν, sic enim appellat, definiat, quæ
περὶ τῆς φύσεως θεωρίαν πάντων ἔχει, *uniuersam de
Natura speculationem continet*, ea videlicet
tam Naturæ rerum vniuersæ, quàm singula-
ris cuiusque rei perscrutari debet principia,
partes, causas, vires, proprietates, actiones,
effecta, & quidquid demùm ad illam intimè
cognoscendam spectat. Quamobrem autem
quidpiam dicatur aliquando fieri naturâ po-
tiusquàm vel arte, vel casu, vel arbitrio, vel
diuinitùs; id ex iis, quæ aliàs edifferuntur,
fiet perspectum. Nihil heic de Origine seu
antiquitate Physiologiæ addo; quippe ea vi-
detur esse cum ipsis Hominibus nata; neque
enim Homines primi potuere oculos in Cæ-
lum, alias-ve res coniicere, quin nosse appe-
terint, requisierintque vnde quidque esset.
Et quamuis Thales Milesius dicatur Physi-
corum primus; id tamen duntaxat, quia ex-
posuit primus, quæ de Natura perceperat, vo-
cibus vulgò intellectis, non Deorum, aliarum-
ve rerum fabulofarum nominibus, vt Poëtis,
qui ante id tempus philosophabantur, mos
erat. Certè & cum Thales Eclipsin prædixit,
antecessores habere debuit, qui consimileis
plureis adnotassent; quòd illum quoque non
pernegasse apud Plutarchum legitur. Nihil
addo etiam de Physicæ scopo, cùm qui est
aliàs vniuersè Philosophiæ propositus, vt
comparanda tranquillitas, tollenda admira-
tio, voluptas inde consequens, is ad partem
hanc præsertim attineat. Hoc solùm admoneo
corrigenendum scopum, quem Epicurus præ-
stituit, dum eum fructum voluit ex Physiolo-
gia colligi, vt liberemur terroribus, qui par-
tim ex Eclipsibus, Fulminibus, Cometis, cæ-
terisque similibus; partim ex morte ipsa im-
pendent. Non sanè quòd ipsa terrorum de-
pulsio, si præcisè consideretur, legitimus sco-
pus non sit; sed ille voluerit tum Sublimia

illa (ita enim vocat, non esse timenda), quasi
nulla diuina vi, institutione, curâ contin-
gant, tum mortem metuendam non esse, quasi
animus superstes non sit, & Inferi ipsi sint
mera commenta. Videlicet possunt sublimes
effectus iuxta institutam à Deo rerum seriem
contingere, & nos tamen non conturbare,
qui nouerimus Deum sinere causas naturales
suas agere vices ac esse aliunde optimum Pa-
rentem, qui nihil instituerit, nihil patitur ac-
cidere, nisi in nostrum commodum; tamen si
id nos, vt plurimùm lateat. Potest quoque &
immortalis superesse Animus, & non esse fa-
bula mera, quod proditur de Inferis; ac non
idè tamen perterrere nos quibus sit com-
pertum supplicia infanda manere solos im-
probos, delicias verò æternas probos; quales
vt simus studendum sit, si homines quidem
dicamur, & simus.

*Sic igitur terrorem animi, tenebrasque ne-
cesse est*

Non rade Solis, neque lucida tela dici,

Discutiant; sed natura species, ratioque.

Vt iisdem verbis sed alio sensu cum ipso Lu-
cretio concludam. Tu optimè Vale, DECVS
PRINCIPVM, Præsidium, ac Decus
meum dulce. Parisiis, VI. Kalend. Octob.
M. D. C. XLII.

*Viro Amico, & Erudito SAMVELI
SORBERIO,*

PETRVS GASSENDVS S.

Binas abs te literas habeo, ex quo te
isthuc recepisti. Vtrisque eum erga me
amoris affectum testaris, qui sit dignus tua
indole; cùm in me quidem nihil sit, quod præ-
tor effusam in te voluntatem suspicere possis.
Quod certè habes de comparatis ad aliquid
nugarum mearum excudendum Typogra-
phis, officij tui totum est; quippe nihil veri-
tus es tua commendatione illas prægrauare.
An-non fuit tibi prospiciendum, ne te pro
Viro, qui soluendo non esset, præstares spon-
sorem? Quam-puras enim leuis rei est mea
illa congeries Epicurearum Commentario-
rum? Non ausim sanè committere, vt in aper-
tum prodeant; abundèque est, vt Amici, qui
ferre næuos patienter possunt, illarum parti-
cipes fiant. Prodromus Exeritationum Para-
doxicarum libellus tanti non est, vt iteratò
lucem accipiat. Ad Instantias, quod attinet,
concessi lubens Pratæo nostro, vt licet res
digna eâ curâ non sit, apparet, quia vult, illa-
rum Exemplum. Quod aliunde habes de op-
timis Viris Riuto, Vossio, & aliis, id & factæ
abs te mentioni, & bonitati eorum eximia,
quàm sum præsens expertus, debeo. Vtinam
foret pro viribus, vt me illorum beneuolen-
tia, & tua simul erga me propensione dig-
num probarem. Dicere non possum quàm
fuerit res grata id accipere quod subindica-
sti posterioribus literis, fuisse te nempe illu-
stri illa Rhingrauij domo exceptum. Audio
Riueti facinus esse: vertant illi prosperè om-
nia, quando bonis tam benè vult. Vale, mi

SORBERIO,

SORBERI, & me semper ama. Parisiis, v. Kal
Octob. M. D C. XLII.

LUDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS

Εὐσεβένειν.

R Auca sum nuper ad te scribens circa Physiologiam præfatus. Addo iam duo Capita, quæ non videntur prætermittenda. Alterum est de Methodo, qua Epicurus philosophandum in Physiologia censuit: Alterum verò est de Ordine, quo in ea procedendum innuit. Et circa Prius quidem, duæ sunt præcipuæ eius Regulæ. Vna, ἡ ἐστὶ ἀξιόματα κινῶν, καὶ νομοθεσίας φυσιολογητικῶν, ἀλλ' ὅς τὰ φαινόμενα ἐγκλιταί. Philosophandum est de natura, non ex vana auctoritate, & quodam quasi legis præscripto; sed prout deponunt, quæ nobis apparent. Aurea, ut vides, sententia, & quæ adiuvanda non sit; quando constat illum non philosophari, qui ex alieno nutu pendet, qui ducem habet non rationem, non observationem, atque experientiam, sed placitum Magistri solum, in cuius verba iuratum sit. Altera, πρῆτον τι, καὶ διαρετόν ἔστι μοναχῶν ἔχει τοῖς φαινομένοις συμφωνίαν, καὶ εἰ ἐκωνπιμαρτυρεῖ τοῖς παρ' ἡμῶν γενόμενοις πλεοναχῶς σωτέλειδω. Attendendum, ac discernendum quæ ea sint, quæ singularem habent cum apparentibus consonantiam, & quæ pluribus modis fieri consonum est iis, quæ apud nos fiunt. Scilicet, cum philosophando de rebus occultis iudicandum sit ex iis, quæ apparent, distinguendum voluit inter ea, quæ apparent vnico modo euenire, & ea, quæ contingit fieri pluribus; ut cum dicere liceat ea se habere certo modo, quibus respondent apparentia, quæ vnico modo eueniunt, non perinde dicamus ea certo aliquo modo fieri, quibus apparentia responderint, quæ fieri pluribus contingit. Prioris generis esse duxit *Inanis* existentiam, & *Principiorum* infestilitatem. Posterioris ea, quæ *Sublimia* dixit, ut Phaseis Lunæ, Eclipses, Cometæ, tonitrua, &c. quorum omnium adnixus est tradere modos, causâsque plures. Cur sic fecerit, audi Senecam, qui relatis causis Terræ motus multis. *Omnes*, inquit, *istæ esse posse causas Epicurus ait, pluresque alias tentat, & alios qui aliquid verum ex istis esse affirmauerant, corripit; cum sit arduum de iis, quæ coniecturâ sequenda sunt, aliquid certi promittere.* Circa Posterius verò caput, videtur ille Physiologiam effecisse quadripartitam. Quippe quantum colligi potest ex iis, quæ restant monumentis, egit *Primum* de Vniuerso, deque Atomis, & Inani; ex quibus illud composuit, & consequenter de rerum omnium, quæ generantur, & corrumpuntur, Principiis, Causis, & de ipso Ortus, ac Interitu, de Motu, atque Mutatione, de variis Qualitatibus, quæ mutationem consequuntur. Egit *Secundo loco* de Mundo, tanquam de parte Vniuersi; nimirum esse putauit plures, qui nostri huius instar, sint omnes &

ortui & interitui obnoxij. *Tertiò* de Sublimibus *αὐτὴ μπιώνων*, sic enim vocauit quæcunque visuntur in superiore regione Mundi; seu nempe in Cælo, seu in Aëre, atque adeò non Astra modò, sed Meteora etiam specialiter dicta. *Denique* de Humilibus, quo nomine complecti licet tum ipsum Telluris globum, ex Terra & Aqua constantem; tum quæ ille putauit Inanima esse, hoc est, tam Fossilia, quàm Plantas; tum quæ prædita Anima scilicet ipsa Animalia, è quorum numero est Homo. Et posset quidem alius præterea ex ipso ordo colligi, cum & alium sit sequutus Lucretius, qui cætera inter Sublimia postposuit. Verum qui propositus est, commodus præcipuè apparet. Pelagus immensum, *PRINCIPES OPTIME*, sed pergendum tamen quo vsque licebit. Hæc nempe sunt studia, quibus incumbendo *est aliquò prodire tenus, si non datur ultra.* Tu bene interea (ò Decus meum) Vale. Parisiis, v. Non. Octob. M. D C. XLII.

E I D E M.

Iteras accepi geminas, ex quo ipse dedi postremas: sed Victoriani nempe Abbatis, Prudomique absentia priores seriùs redditas fecit; vtrisque & eruditionem, & benevolentiam erga me oppidò ingentem testaris. Ego verò ut illam reuereor, hanc exosculor; ita pudore planè suffundor. Profectò enim de me, & sentis, & scribis magnificè nimis; eaque interim bonitate, ac industria rem temperas, ut siue annuam, leuiculus sim; siue abnuam parum decorè fastidiosus videri possim. Abnuo tamen potius qui plus mihi debeo, quàm aliis de me credere; neque hæreo, quin tu qua es indole, id candori potius, quàm fastidio veras. Non facio aliunde, quasi præscripturus, qua mecum ratione debeas agere; id enim pleni tibi est iuris, nimirumque est, quod sic me ames, ut modo tandem, quocunque agas; sed facio solùm, ut insinuem agnoscere me, & quantus tu sis, & quantulus ego, quem tu sic exornas. Sed agedum ad institutum. Ex iis, quæ nuper deducta sunt, colligis esse iam aliquid de Vniuerso perscribendum. Ecquænam verò putas est vocis huiusmodi notio? nomine quidem *Vniuersi* nihil aliud intelligitur, quàm ipsa rerum omnium complexio. At cum ex Physicis antiquis alij complexionem hanc strictius, alij laxius acceperint, idcirco non omnes perinde Vniuersum intellexerunt, Plato, & Aristoteles, τὸ ἅλον, τὸ πᾶν, *Totum*, seu *Omne*, vel *Vniuersum* idem cum *Mundo* esse voluerunt, neque enim existimauerunt præter istum Mundum esse aliquid; quæ eadem videtur fuisse Heracliti, Thaletis, paucorum aliorum sententia. Cæteri aliud Vniuersum, aliud Mundum esse censuerunt; nam Vniuersum quidem putarunt esse in immensum diffusum; Mundum verò ut potè suis definitum limitibus, per exiguam esse Vniuersi partem. Cum isti porro opinarentur esse circumquaque ultra istum Mundum spatium aliquod infinitè sparsum; fuere, qui illud habuerint omninò Inane, seu

feu Vacuum, ut imprimis Pythagorici, qui ne cessarium esse duxerunt, ut esset in quod, & ex quo respirare hic Mundus posset; ac Stoici etiam, qui id admisserunt, ut esset in quod Mundus olim conflagraturus dissolueretur. Fuere, qui materiâ oppletum totum habuerint; quemadmodum Empedocles. Fuere & qui partim Inane, partim Plenum posuerint, ut quotquot præsertim asseruere plureis, infinitos-ve esse Mundos, infinitaque Principia, ex quibus possent Mundi compingi. Huiusmodi fuisse perhibentur tum Sectatores Thaletis ad Socratem vsque, si Anaxagoram exceperis, tum ex Secta Italica Xenophanes, Leucippus, Democritus, Metrodorus, Anaxarchus, maximè verò Epicurus. Ex huius mente est, quod Lucretius Vniuersum appellat *Omne, Naturam omnem, Naturam rerum, Summam rerum, Summam totam, Summâ totius summam, &c.* Adnotari autem heic potest commendari Epicurum à Lucretio, quod non passus animum iisdem, quibus Mundum coarctari angustiis, illius claustra confregerit, spatiarúsque fuerit liberrimis spatiis.

*Ergo vniuida vis animi peruicit, & extra
Processit longè flammantia mœnia Mundi;
Atque omne immensum peragrauit mente,
animoque.*

Et vide ut admoneat,

*Hicce tibi in rebus latè 'st altèque videndum,
Et longè cunctas in parteis disspiciendum;
Ut reminiscaris Summam rerum esse profundam,
Et videas Calum Summâ totius unum,
Quam sit paruola pars, & quam multesima
constet.*

Tum non multò post,

*Scilicet & fluiuius, qui non est maximus ex 'st,
Qui non ante aliquem maiore vidit: & ingens
Arbor, homoque videtur, & omnia de genere
omni,
Maxima, qua vidit quisque, hac ingentia
fingit,
Quom tamen omnia cum Calo, terraque marique,
Nil sint ad summam Summâ totius omnem.*

Cætera aliàs. Accipies vnâ Epistolarum aliquot recens excusarum Exemplum. Fortè satis animi erit, ut occasione proxima, aliud pro Bereculio mittam. Vale interea, P R I N C I P V M D E C V S. Parisiis, VI. Eid. Octob. M. DC. XLII.

E I D E M.

E Gregia fuit sanè tua illa distinctio, cum id separans, quod Epicurus parùm piè de Deo sentit, id amplexus es, quod ex Physiologia consequi licet emolumentum. Id pari modo iam facito. Dicebam nuper ex Viri mente aliud esse Vniuersum, quàm Mundum; addo iam ex eadem; constare Vniuersum ex natura duplici, corporea nempe, & incorporea; & illà utrâque esse infinitum. Natura corporea duplex ipsi est, simplex scilicet, & concreta, siue maui composita. Simplex est quæ postea Atomus dicitur, putà ut illud minimum in quod vi naturæ resolui quid potest.

Gassendi Epistola.

Concreta, quæ contexta est ex simplicibus, siue Atomis, ut lapis, ut planta, ut Terra, ut Mundus. Appellat autem tam simplicem, quàm concretam naturam Corpus. Naturam incorpoream alia voce ἀναπλω' intatilem dicit, ac per ipsam nihil aliud, quàm Inane intelligit. Putat siquidem nihil posse incorporeum intelligi præter Inane spatium, quod aliunde tale describit, ut neque agere, neque pati possit, ac præstet solum, ut corpora moueri per seipsum possint. Et dari quidem corpora in Vniuerso ex sensu probat; dari Inane ex ipso motu; nihil verò dari præterea ex eo arguit, quod præter naturam, quæ sit solida, quæque tangi vel tangere, pati vel agere, pellere vel resistere, cæteraque id genus valeat; ac præter naturam, quæ nihil omninò soliditatis habeat, neque istorum quicquam præstet, concipere tertiam non liceat. Concludit proinde Lucretius.

*Omnis ut est igitur per se Natura, duabus
Consistit rebus, quæ Corpora sunt & Inane.*

Atque hoc quidem loco peccatum Epicuri fuit, non quod appellauit Inane Naturam incorpoream; sed quod non aliam propterea incorpoream agnouerit, qualem nos esse profitemur & Diuinam, & Angelicam, & Animum humanorum, ut suis locis dicendum est. Obiici Epicuro posset, præter illas duas naturas, dari grauitatem, leuitatem, calorem, frigus, &c. Verùm, ut Aristoteles ista appellat accidentia, & non tam entia esse vult, quàm Entis entia, seu modos Entis; ita omninò Epicurus ipsa appellans ἢ συμπτώματα, ἢ συμβεβηκότα, seu ex Lucretij interpretatione, Coniuncta & Euenta, considerari illa non vult, ut aliquas per se Naturas, neque, ut aliquid distinctum à duabus huiusmodi

*Nam quacunque cluent, aut his Coniuncta
duabus*

Rebus ea inuenies, aut horum Euenta videbis.

Dicere deberem de Infinitate; verùm occasione proxima commodiùs. Hac ipsa attexo Exemplum, cuius superiore iam commemini. An non vel ex eo boni consules, quod id Bereculio nostro destinatur? Vale, ô DECUS PRINCIPVUM, Præsidium, ac Decus meum dulce. Parisiis, XVI. Kal. Nouemb. M. DC. XLII.

E I D E M.

E Eas me valde, OPTIME PRINCEPS, dum tanti ducis meas literas, ut ex ipsis semper aliquid retractes. Scilicet non maiore posses argumento ostendere esse eas tibi non iniucundas. Pergo itaque quod cœperam nuper ex Epicuro dicere, Vniuersum nempe esse infinitum, tam multitudine corporum, quàm magnitudine spatorum. Et generatim quidem esse non posse Vniuersum finitum, probat, quia quidquid finitum est, id concipi potest cerni aliunde extrinsecus; at cum Vniuersum complectatur omnia, atque idcirco omnem locum, nullus potest concipi locus, ex quo cernatur extrinsecus, quamobrem concludit non posse Vniuersum esse finitum.

*Omne quod est igitur, nulla regione viarum
Finitum 'st; namque extremum debebat habere.*

○ *Extremum*

*Extremum porro nullius posse videri
Esse; nisi ultra sit, quod finiat, ut videatur,
Quo non longius hac sensus natura sequatur.
Nunc extra Summam quoniam nihil esse fa-
rendum est,*

Non habet extremū: caret ergo sine, modoque.
Speciatim autem de spatiis probat, quia nul-
lum est spatium assignabile, ultra quod aliud
cogitari, assignarique non valeat. Nam ut di-
cas totum spatium occupari ab isto Mundo;
concipiatur, inquit, aliquis existens in ipsa
ora Mundi extrema, è qua telum extorsum
vibret. Aut procedet telum, & sic erit spatium,
per quod illud transuolet; aut non procedet,
quia impeditur; & cum impedire nihil possit,
nisi corpus, illud erit igitur extra Mundum
corpus, atque adeo spatium, quod id occupet;
quare & cum possit de qualibet spatiorum
parte idem dici, idem carebunt spatia extre-
mis, seu quod idem est erunt infinita,

*Hoc pacto sequar: atque oras ubicunque lo-
caris*

*Extremas, queram quid telo denique fiat:
Fiet uti nusquam possit consistere finis:*

Effugiūque fuga prolatet copia semper.

De corporibus verò probat, quia si cum spa-
tia sint infinita, finita forent corpora, hoc est
non tam Mundi, quàm Atomis, ex quibus sunt
Mundi; tunc quæ corpora in iis mouerentur,
in immensum excurrerent, neque mutuo sibi
occurrere, seque apprehendere vnquam pos-
sent. Quare neque fieret, ut coire possent, &
siue Mundum, siue aliam quamlibet rem pro-
gnere,

— *Nunquam concreta creassent*

Vllam rem; quoniam cogi dissecta nequissent.

Vnde & concludit, quemadmodum spatia
magnitudine infinita sunt, ita debere corpora
multitudine esse infinita. Quo loco cum infi-
nitas spatiorum tolerari possit; si quidem &
nostri plarumque admittunt esse ultra Mun-
dum infinita spatia quæ *Imaginaria* appel-
lant, & in quibus fatentur Deum posse conde-
re innumerabiles Mundos: non perinde tamen
tolerari potest infinitudo corporum; quando
aduersatur Fidei principiis, ut sit quidpiam
aliud præter Mundum hunc, qui finitus cum
sit, ex infinitis constare non possit. Heinc ne-
que ea ratio concludit, qua infinitudo corpo-
rum probatur; quoniam neque Mundus, ne-
que aliud quicquam ex fortuito vllò Atomo-
rum concursu fit, sed Deo condente, atque
disponente originem habet. Sunt præter hæc
duo alia quædam, quæ ille habet de Vniuerso;
sed cum iam non vacet, aliàs referam:
quippe & hæc ipsa tumultuarie scribo. Tu
interea, Vale, DECUS PRINCIPUM, ac
Decus meum dulce. Parisiis, IX. Kalend. No-
uemb. M. D. C. XLI. I.

E I D E M.

Quam postremis literis tuis, & restatio-
nem eruditionis, & significationem
affectus erga me demonstrare pergis, non est,
quod multis iam repetam. Satis esto, eum esse
te, quem maximè omnium Mortalium suspi-
ciam, & colam. Ad illud quod nuper conscri-

psi, Vniuersum ex Epicuro esse, dicique infini-
tum, id imprimis consequitur, ut centro siue
medio careat. Non est verò opus id pluribus
probem; cum satis constet non esse centrum,
ubi circumferentia non est; nec medium, ubi
non sunt extrema. Heinc, quod vulgò cen-
trum seu medium vocamus, id dicitur res-
pectu Mundi; eodemque pacto, qui alios esse
præter hunc Mundos asserunt, suum cuique
centrum, seu medium assignant; cum interim
tamen ipsi Vniuerso, siue rerum Summæ, ni-
hil simile tribuant. Quamobrem & non ne-
gant quidem, quin sint partes Mundi vndique
cum centro reuinctæ; & motus omnes vel ad
ipsum vel ab ipso, vel circa ipsum medium
sint: at non concedunt tale quidpiam in Vni-
uerso existere, versus quod omnia comi-
tantur, aut cui illigata cohæreant.

*Illud in his rebus longè fuge credere, Memmi,
In medium Summæ (quod dicunt) omnia nitì,
Nam medium nihil esse potest, ubi Inane, lo-
cūque*

*Infinita: neque omninò, si iam medium sit,
Possit ibi quicquam hac potius consistere causa,
Quam qualis alia longè regione manere.*

*Omnis enim locus, ac spatium, quod Inane
vocalamus,*

*Per medium, per non medium cõcedat oportet,
Æquè ponderibus motus quacunque fe-
runtur.*

Obeffe Epicuro videtur, quòd Atomorum ex-
plicans motum, tendere illas deorsum dicit. Si
sint enim in Vniuerso quæ dicimus loca deor-
sum, ac sursum, seu superum, ac inferum, ne-
cesse videri, ut in Vniuerso detur centrum,
seu medium, cuius respectu illa dicantur. Sed
nempe loca sursum, deorsumque accipiuntur
quidem iuxta Aristotelem ex comparatione
medij, extremique in ipso Mundo; at non,
perinde iuxta alios, Platonemque potissi-
mum, qui docet in Mundo nihil absolutè sur-
sum, deorsum-ve magis, quàm prorsum aut
retorsum, dextorsum, aut lætorsum dicen-
dum. Sed ista omnia solum dici comparatio-
ne Animalis, ac pro eo situ, quem ipsum in
Mundo habere contingit. Vnde & Mundi cir-
cumferentiam extremum quidem, sed non su-
preum; ac centrum ipsum medium quidem,
sed non infimum locum vocat. Referam aliàs
quomodò graue, & leue proinde accipiat non
respectu centri, sed respectu loci ad quem
quidlibet sponte fertur, aut à quo vi abducitur.
Hoc ergo modo, cum Epicurus meminisse
locum sursum, ac deorsum, ipsa intellexit po-
sitione solum, comparatèque ad Animal, quod
sings vbiuis in Vniuerso constitutum, ha-
bensque heinc à capite, versus quod Atomis
accedat; hinc à pedibus, ultra, quos discedat,
lineam infinitè protensam; idcirco totam il-
lam regionem, è qua Atomus aduenit, appella-
uit sursum, illam in quam abit, deorsum. Id
deinde ex Vniuersi infinitate consequitur, ut
censeatur Immobile. Verum hæc de re alia
occasione. Vale interea, OPTIME PRIN-
CEPS, Decus Principum, Decus meum dulce.
Parisiis, pridie Kalend. Nouemb. M. D. C.
XLI. I.

Quasò Bereculio ac Beruilla salutem.

E I D E M.

PHILIBERTO DE LA MARE,
Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Nihil necesse profectò est meum tibi Robertum commendare pergam; quando tu illum obstringere, vt ex ipsius literis sum certior factus, vltò pergis. Necesse est potiùs adhibeam nouum actionis gratiarum genus, quatenus tu vota præueniens, non fecisti precibus locum; sed ea est nempe bonitas tua, vt occasiones benefaciendi prouoces potiùs quam exspectes. Hoc saltem habe, gerere me animum, qui sit, & gratitudinis, & reuerentiæ erga te plenus. Vale, Parisiis, postridie Non. Decemb. M. D. C. XLIII.

Ingenuo, Studiofo, ac magnæ spei Puer,
IOANNI BOCHARTO SARRONIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Carissimam habui, quam nuper tuis ad Patrum literis testatus es memoriam mei. Iucundissimum simul fuit tuo ex stylo agnoscere quantum breui profeceris; scilicet exinde auguratus sum, quid sis deinceps præstiturus. Neque verò metuo, ne meam fallas spem: quippe qui nucibus relictis, nihil ampliùs puerile sapias. Intelligis iam quanto ornamento cariturus sis, nisi serid, alacritérque hac, qua es ætate, ingenium excolueris. Quamobrem non hæreo, quin ipse-met tibi addas animos, & quin ex te ipso maximum erga literas ardorem concipias. Id ergo age, mi SARRONI, hoc est, quo pede cœpisti, perge. Si facias enim, ita te noui, vt ausim de te nihil non sublime spondere. Vale, Parisiis, pridie Non. Mart. M. D. C. XLIII.

LVDOVICO DECORMIO BERECVLIO, *Regio generali Aduocato in Senatu Aqvi-Sextiensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Dignum profectò, BERECVLI, ea persóna, quam sustines; dignum eo cultu, eoque affectu, quo Regis longè Maximi, ac Piiissimi Maiestatem, virtutémque es profequutus; cognoscere studiosè velle, quas ille memoratu dignas per extremum morbum voces fuderit. An tamen, dum illas pernoſſe ex meis potiùs literis, quàm ex vulgari fama peroptas, satis meministi quis sim? Vir scilicet nunquam ad Regiam accedens, neque quid rerum in ea geratur, quidve dicatur, nisi id fuerit apud omnes passim euulgatum, callens? Ecquid ergo putas consilij cepi, cum neque frustrare te votis, neque rem præstare tuæ de mea fide opinioni incongruum su-

Gassendi Epistola.

stinui? Nempe optimum Principem, Pro-Regémque nostrum consulendum censui, vt ipse, quæ nosset, mihi renunciaret, & ego ad te non rumusculos, sed excepta illius ore, vt dictata ex adyto Oracula perscriberem. Is quippe & complura nouit, qui Regi frequens adfuit, & fallere nescit, cui pudor; ac fides, veritasque nuda non inueniunt parem, & sic nos amat, vt nihil non sit, si quid fortè iuuet, gratificaturus. Non priùs certè quid tu me velles, quid ego ipsum subinnui, quàm ecce pectore effuso, eo me prouocatis, *inquit*, quo sponte, imò impete feror. Siquidem verba illa aurea, quæ cedro digna Rex est loquutus, vel potiùs vt Cycnus moriens cecinit, ita recursant animo, vt nihil esse possit illorum, & vestri causâ potissimum, commemoratione iucundius. Paululum postea meditatus, ac ingeminatis illis versibus, quorum Gallicus lepor est.

*Ego, qui Athenis visitavi Socratem
Incarceratum, quique vidi toxico
Eius labores ultimos finire, &c.*

Iam faciam, quod vultis, ait; tametsi non est cur speretis, vt verba vobis vel omnia, vel ordine quodam seruato recenseam. Tu postea, vt voles, illa digeres; ipse referam, vt quæque occurrent. Imprimis verò, quam mox audisti fieri mentionem de Socrate, scito eam mihi excidisse, quòd pro certo habeam, neque Socratem, neque Canium, neque si qui fuerunt istis similes, spectasse intrepidius mortem. Mensis penè fuit integer, quo mortem pro foribus esse, renunciantibus Medicis, Sacerdotibusque in confesso habuit. Tantum verò abest, vt illum interea dulcis vitæ amor tenuerit, quin potiùs moram longiorem trahens repetit illud identidem, *Tædet animam meam vitæ meæ.* Et cum deductus aliquoties ad extremum anhelitum, veluti reuiuisceret; *Per-mirum*, inquit, *posse reos pronunciatos sibi capitali iudicio vix paucis horis superesse; me mortis instantis redditum certiore, tot diebus superuivere!* Ac ne putes tamen dixisse id illum, præ mero vitæ fastidio; ecce imitatus Apostolum est, dum dissolui cupiit, & esse cum Christo. Nempe, cum primùm fuit de vita breui finienda admonitus, vsurpauit illud ex Psalte, *Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* Heinc maturè voluit extrema confessione sese probare, totam, ex quo regnare cœpit, vitæ seriem retexere; quidquid emendatione dignum speciatim foret, edoceri; Eucharistico Sacramento, vero Viatico, non destitui; extrema denique Vnctione, agens Animam communitari. Hæc autem dum ministraretur, sese ipse-met ad illam composuit; digitis suis capillitium dimouit à temporibus; attentus fuit, responditque ipse ad preces Antistitis; & cum videretur in altera manuum esse nimis tenue inunctionis vestigium, ipsam exporrexit, innuitque, vt sensibiliùs illineretur. Cum treis exinde hebdomadas in ancipiti fuerit; interpellauit Medicum, ne se celaret extremam horam, cum illam haberet indubiam, Medico proinde vnicam duntaxat superesse horam monente, *Bene est*, inquit, *ipsam igi-*

tur non sine fructu transigamus. Dum preces illæ recitarentur, quibus excedens è corpore Anima Deo commendatur, quam attentionem potuit, collegit, & qua voce poruit, cum Ministris respondit. Expetierat, sperarátque Animam reddere feriâ sexta, qua & suam Patri Seruator Christus reddidit. Cùm iam verò quinta iniret, ipsáque Mensis decima quarta, & Dominicæ Ascensionis sacra; *Nihil graue*, inquit, *hac die mori; quâ ascendit Christus in Cælum; quâ Corporis sui mysterium instituit, & qua anniuersaria Regnum hoc terrestre cum illo Cælesti commutandum monstrat.* Mirum interim, quàm paterna fuerit sollicitudine, ne quod dimittebatur Regnum, detrimenti quid pateretur. Quippe à morbi usque initiis peragi cœremonias iussit, quæ in sacro Baptismate Delphini desiderabantur, vt Successori mox futuro nomen simul imponeretur. Tum Regni habentis Reginæ commissis, delectisque Proceribus, quorum consilio vteretur, quidquid eò usque consiliorum de Maiestate Imperij, deque salute publica inierat, concedidit. Quod mirere autem, ipsis conuocatis, & consultare coram se, tanquam iam satis defuncto iussis, spectare voluit quemadmodum res perageretur, cùm amplius non esset. Voluit & deinceps continenter penè, ac pridie etiam, quàm obierit, cognoscere ipse, ac statuere quidquid incidit rerum gerendarum. Accipiens sub id temporis, assensisse demùm Hispanum vt proximo Iulio conuenientes Munsterum Legati de Pace ineunda seridò agerent. *O me*, inquit, *foelicem, qui beandum breui meum Populum futura pace prouideo! O, si mihi tantum suppeteret vita, quàm eò totis viribus, ardentèrque incumberem? nunc quia me Deus, ad se vocat; illum saltem coram orare, quo usque exorem, pacemque obrineam, nunquam desinam.* Idem & sapius aliàs repetiit, testatus, si optare sibi diuturniorem vitam liceret, eo solum fine optaturum, vt & Regno suo pacem quæreret, & sibi Diuinam clementiam pœnitentiæ conciliaret. Nempe inter has Regni curas, nunquam singularis, veræque pietatis affectum deposuit. Sic statas quidem horas negotiis cognoscendis adhibuit; sed & statas etiam sacris Martyrum historiis prælegendis habuit. Sic Liberos quidem Reginæ cum rerum summa commendauit, Fratrîque etiam, & Condæo, ac pro suo cuiusque gradu Proceribus cæteris; sed & fausta omnia à Deo apprecatus, Patriarcharum more ipsis benedixit. Sic & omneis sese adeunteis, salutantisque resalutauit; & bona semper verba, aut consolatoria, aut admonitoria adiunxit. Testantibus luctum Forcæo, & Castilionæo, Marecallis: *Ne mihi*, inquit, *condolete, qui sum in procinctu, vt ad Deum pergam, sed vobis potius, qui præter rectam salutis viam inceditis.* Parenti meo à Tertiana conualescenti maciem ostendit, & *Vide*, inquit, *vt hominem conditio Regia non eximat à conditione mortalitatis.* Eadem Liencurio demonstrata familiare illud subiecit, *Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris.* Chiturgo quoque cubiculario, Bontano scilicet ve-

strati, eo ipso die, quo obiit, *congruum iam profectò, vt repetam terram, qui iam præter terram olere nihil videor.* Addam-ne alia, quæ ad eundem aliquoties dixit, aut etiam repetiit? *Si obseruâris*, inquit, *me in delirium incidere, tua esto cura, vt mundus, compositisque semper inueniar, & statim atque obiero, memento abluere cadauer.* Ac rursus. *Exsecato me quidem*, inquit, *sed iam penitus frigidum, tri-duoque etiam exspectato.* Innuente verò illo, cadauer demortui morbo hominis non posse tamdiu asseruari, *vt igitur*, inquit, *videbitur fiat.* Quid memorem verò respectantem sapius, quâ fenestris apertis licuit, Sandionysianum Oppidum, commemorasse, *se illic breui suis Patribus appostumiri, & cum sint via gemina*, inquit, *qui cadauer meum illuc transferent, eâ, qua prolixior est quidem, sed commodior tamen incedant.* Iussit & noctu transferri se, ac sine pompa sepeliri. Stupendum intereà illum his de rebus ita sermones conseruisse, vt si se attinuissent nihil, vt si spectassent ad alios; vt si de familiaribus, solitisque negotiis fuissent. Scilicet ea semper apparuit serenitate, tranquillitate, securitate animi, vt persuadeat quod ante dixi, posse Mortalium neminem aut constantius oppetere, aut imperturbatius opperiri mortem.

Hæc sunt, BERECVLI, quæ optimus Princeps, sua illa oris suauitate, quantum quidem memoriâ complecti potui, enarrauit. Prætereo enim quæ subiunxit de exemplo Maximi Regis ad quod sese componere Orbem iam torum sit consentaneum. De Prouidentia, qua contigit & regnare illum xxxiii. annos, secundum mensuram ætatis plenitudinis Christi, & exquisitè aded complere huiuscemodi numerum, vt Magi fuerint ipsi iustiùs, quàm Platoni olim sacrificaturi. De sanctitate, qua par est credere Regem optimum euectum in Cælum, ac promeritum aded opportunam, insignemque victoriam à generoso Principe Enguenij Duce reportatam. De foelicitate, quæ sub tam augusto Regimine speranda est, educato interim Rege sub eius Matris auspiciis, quæ Senatori exaggeranti Infantis pulcritudinem, *Ego verò*, inquit, *dabo operam ne minus sit bonus, quàm pulcer.* Plura sunt, quæ ex ipso coram audire breui poteris, iam enim comparatus est, vt proximis festis exactis discedat. Habebis verò interim ista, non quibus tibi fiat satis, sed quibus reputare debeas nihil amplius sperari potuisse ex me, licet obsequentiissimo, & obseruantissimo tui. Quali acunquæ sint, ipsis fruere, & benè, imò optimè Vale. Scribebam Parisiis, xi. Kal. Iun. M. DC. xliiii.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI
SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Facio tandem satis, SORBERI; mitto scilicet quem iam dudum efflagitasti Codicem mearum aduersus Cartesij Metaphysicam

physicam Instantiarum. Nisi prius feci, &c. Parisiis, v. Eid. Iun. M. DC. XLIII. *Habetur sub titulo, Disquisitio Metaphysica, seu dubitationes & Instantia aduersus Renati Cartesij Metaphysicam.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

EN resumo nunc calamum, quando te iam coram affari non possum. Facio verò, quia tamen in itinere adhuc sis; prouideo tamen literas meas tibi sub ipsum-met ingressum in Prouinciam redditum iri. Heinc vt ipse prosperum iter, faustaque omnia apprecor; sic literæ meæ, quod foeliciter accerseris gratulabuntur; ac ne inter acclamationes, quibus te conciuēs excipient, ipse solus videat tacere, præstabunt. Accipies vnà Exemplum meæ ad Naudæum Epistolæ, agnoscesque eam ipsam esse, quam Escueni dum dignareris cubiculum inuisere, me scriptitantem obseruasti. Erit & vnum quod Beruillæ, te volente, donabitur; reliquus ille fasciculus ad Bereculium destinatur. Is restabitur accepisse se, quem extremorum Regis verborum Commentariolum ipse dictasti, & vt ad illum perscribere mihi liceret, assensisti. Viue in annos Nestoreos, ac benè Vale, **PRINCIPVM DECVS.** Parisiis, pridie Eid. Iun. M. DC. XLIII.

GODEFRIDO VVENDELINO
Condatensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

PAuca horæ sunt, ex quo datis ad F. Langerenum literis, tum te rediuiuum sum congratulatus, &c. Parisiis Eid. Iunij, M. DC. XLIII. *Habetur sub Titulo, Solstitialis altitudo Massiliensis.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

SPes est, vt istæ literæ te iam Aquis-Sextiis receptum conueniant. Faxit Deus ter-Maximus, vt inaudiamus totum iter tibi prosperè successisse. Cùm inuisissem nudius-tertius præclarum illum Abbatem tuum, vt si quid haberet abs te, renunciaret; is restatus est nihil habere se, ex quo fuit ad te Andreas remissus. Craftina luce, Deo propitio, accipiemus quemadmodum Lugdunum superaueris, & Campinius ne fuerit reliquum iter comitatus; an paucos dies assumpserit,

quibus sit te consequuturus. Nôrisiam quid rerum nouarum & heic, & istheic contigerit. Foelicem te, cui Deus finxit præcordia de meliore luto; quàm vt casibus hisce temerentur. Est animus tibi, rerumque prudens, & secundis temporibus, dubiisque rectus, quamobrem is semper sui similis, hæc per negotia liber emerget. Nulla tibi opus Sibylla, quæ non cedendum malis admoneat; sed contrà, quæ fortuna sinit, eundum esse audentius: quippe cùm tibi fortunæ loco diuina Prouidentia sit, ipsi totum te (præstans interim quidquid Virum bonum, generosumque Principem addecet præstare) committis. Id age semper, **OPTIME PRINCEPS,** & longum viue ac benè Vale. Parisiis, XIII. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

E I D E M.

REdiit nudius-quartus in hanc Ciuitatem Hugo ille Ebredunensis, cui ante duos annos ius Procurationis totius Cleri concesseram; quique speciali nutu Regis, Cardinalisque abire iussus, reuocatus à Clero est. Is dum hæc scribo, est in procinctu, vt restituatur in integrum, ac deinceps procuratione insequens biennium fungatur; & quia ius, fâsque exigunt, vt quantum restat temporis, tantum me præstet eius iacturæ, quam simul sum passus, indemnem, ideò præstolor rei euentum, vt si quid fortè serus vesper sit in mei gratiam vecturus, experiar. Exopto certè, non alio fine, quàm vt (quod aliàs sum conquestus) alieno ære me eximam, maximeque erga Campinium, in quo non possum profectò aliud, quàm bonitatem nimiam causari. Habes Tolone iuuenem egregium nomine Vitæum, cui copiarum Naualium plurima, vt audio, est commissa cura. Quæso si quæpiam se offerat gratificandi ipsi occasio, illam mei causâ non insuauem habeas. Is & eximia est indole mihi à puero vsque perspecta, & Parentem habet, quicum mihi arcta, valdeque antiqua est necessitudo. Itaque, si quia tu me amas, ille se amari à me senserit, res sanè continget, qua mihi esse iucundior vlla non possit. Tu benè Vale, **PRINCIPVM DECVS.** Parisiis, VI. Kal. Iul. M. DC. XLIII.

E I D E M.

SPeramus tandem proxima occasione accipere tuum in Prouinciam appulsum. Faxit Deus ter-Maximus, vt talis fuerit, qualem voueo; faustissimus videlicet. Hugonis instauratio de qua ad te nuper scribebam, decreta quidem à Clero fuit; sed ille tamen nondum voluit se in negotia ingerere, donec Regina factum probârit, quod sese Prior Sandionysianus dectero opposuerit, ac Sanitensem Episcopum procuratione ad hoc transmissa, suarum habuerit partium fautorem. Literas ecce habeo à Medico claro, Amicissimoque Dauide Lautaretio, apud Diniensibus Consulium primo, quibus ardentè expetit, vt pergam tibi eam Ciuitatem, quæ & mea sit,

commendare. Ego verò nihil arbitror necesse commendationem reperere, cum sic me ames, ut non possis quidquid habere cordi me semel nôris, non meminisse. Rescribam tamen rem præstitam, addamque me confidere, ut sis non modò Ciuitatem, quæ mihi est carissima, sed ipsum quoque Lautaretium, virum & eximiam virtutis, & singularis in me amoris, summa gratiâ prosequuturus. Optime Vale, **PRINCIPVM DECVS.** Parisiis, VI. Non. Iul. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Nondum accepi, **OPTIME PRINCIPVS**, peruenisse te Aquas-Sextias, sed fuisse tamen in procinctu ut Arelatis eo pergeres. Ita renunciauit Andreas, qui & omnia heic successisse tuis pro votis certior fecit. Fortunet Deus omnia, teque imprimis per hosce ætus, eaque in regione incolumen seruet. Campinius, quantum conicio, debet iam conuenisse te, Vir, quem tu sic amas, qui te sic obseruat. Est sanè cur Virum tibi gratuler, quicum possis omnia, perinde ac tecum. Discessura heinc eius vxor proxima hebdomade est, quæ te quoque & totam familiam venerationi maximæ habet. Nihil de optimo Abbate, deque nostro Luillero dico, nosti enim quo cultu te suspiciant, atque reuerentur. Me quod attinet, quis erga te sim, vel innuere superuacaneum. Pauca ad Berecullium scribo; patere, quæso, Bervilla nôrit, quam ipsi annuncio plurimam salutem. Tu & longum Viue, & optime Vale. Parisiis, VI. Eid. Iul. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Accepi demum & aliorum, & suauissimis tuis literis, te Aquas-Sextias incolumen per medios ætus accessisse. Quàm id iucundum fuerit, ipse vel ex eo, quo te veneror affectu conicere potes. Quas vicissitudines notas, admirabiles sanè sunt; sed ea est conditio rerum humanarum. Vix erit, cur Posteriores credant; sed iis nempe, quibus perspecta ipsa inconstantia constantia non erit. Heinc tu omnia reputans noua, à Sapiente non dissides, qui habens omnia vetera, etiam nouitatem rem habuit non nouam. Fœlix interim tua mens, quæ tot inter motus immota consistit, & sublimis, mortalia omnia, velut ex Cælesti arce despicit. Deuinxisti me nimium, cum meam Commentariunculam adedò auidè pellegisti. Si quid in ea fuit tuis oculis dignum, id ipsum fuit, quod tu meas aureis fueras dignatus permulcere. Cæterum meministi-ne, qua te ante discessum tuum de recogitandis mecum vitæ annis quæsierim interpellatione? Beabis profectò, si occæperis, à Natalitiis vsque exorsus. Suppetent haud-dubiè horæ aliquæ in singulas hebdomadas, quibus quid rerum egeris, aut quid tibi contigerit, intra saltem vnum, alterum-ve annum, & repetas mente, & chartis committas. Id vernaculè fieri poterit, & siue aliquod Epistolium, siue nullum adiunxeris, ut fasciculus literarum mitti. Quæ recensui coram heic non repeto; memento dumtaxat te mihi annuisse. Iuuerit

prima occasione vitæ Parentum seriem ad te vsque natum vel breuiter retexere, intexerè- que præ cæteris & tempus Coniugij, & communem Prolem. Succedente postea licebit commemorare circumstantias temporis, ac loci, quibus natus es, quibus initiatus, quibus enutritus ad id vsque tempus, quo agnoscis esse in te memoriam antiquissimam tui. Cætera consequentibus expedies quàm facillimè, ratus præsertim te non debere scrupulosè contendere, ne quid prætereas, aut transferas; cum id, si quid fuerit, valeat postmodum per schedas suppleri, atque emendari. Aggredere modò, **PRINCIPVM DECVS**, memor me eum esse cui depositum sit sacratissimum futurum. Vale interea quàm optime. Parisiis, XVI. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Ne obliuiscar iterum, ecce auspico à salute, quam Merfennus, optimus ille, annunciari tibi per me exoptauit. Quam Andreas dixit abs te, fuit longè iucundissima: & maximè quia constitit te semper optimè valere. Nisi quod te nuper rogavi memoriæ satis hæreat, patere aurem tantisper veli, ac te deinceps facilem da. Memento, nisi sis hodie incipiendo idoneus, neque etiam cras, aut perendie fore; ac in huius genetis rebus procrastinationem eò ducere, ut facienda omnia infecta relinquat. Pertumpendum itaque est, & quocumque modo admouenda manus; cum difficilius semper sit incipere, quàm emendare, si quid non benè cœperis. Cuius res sit molis morandum non est; aggrediendum modò, neque cogitandum quàm sit operæ quod restat immensum. Nempe id sensim minuitur, si modò quid detrahi cœptum; & quod immane initio est, temporis progressu tandem euanescit. Multis ictibus deicitur quercus, ut vetus habet Adagium; ac memini aliàs proposuisse me exemplum viatoris, qui nihil moratus, quàm sit exiguum quod vno passu peragitur, ingreditur tamen, & nihil cogitans, conficit postremò magna, interualla. Heinc est quamobrem te interpellem ut cum te aliunde Prouerbum non lateat, ἀρχὴ ἡμῶν πάντες, *dimidium facti, qui cœpit habet*; idè properes, neque te venturas differas in horas. Et forsitan quidem nihil id necesse, quòd tu iam te accinxeris: verum inculcasse nec quicquam nocebit, nec tu non boni consules pro eo, quo es erga me affectu. Vale, **PRINCIPVM OPTIME.** Parisiis, IX. Kal. Augusti. M. DC. XLIII.

Admodum Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico, & Pastori Hercano,

PETRVS GASSENDVS S.

Non est mihi dicere promptum, **VVENDELINE** Clarissime, quàm suaueis habuerim tuas literas die mensis vndecima datas. Ex iis scilicet didici ut viuas, ut

vt valeas, vt studeas, vt me, quo non potes habere tui obseruantioem, ames. Tamen si verò non satis agnoui an ad me scribens acceperis quem circiter medium superioris mensis literarum fasciculum Naudæo nostro credideram; est nihilominus cur mihi-met gaudeam quòd geminæ illæ meæ literæ ante septennium traditæ seu nuper, seu recens pervenerint in tuas manus. Demirari satis non potui, quem significasti stupendum consensum obseruatæ illius à me Eclipseos Lunaris anno 1636. cum Lunaribus tuis Tabulis, neque enim potest contingere vt maior in rebus huius generis sperari fœlicitas possit. Noster quoque Bullialdus deprehendit hanc Eclipsein prout est à me obseruata non potuisse ad conditas à se Philolaïcas Tabulas cæterarum instar quadrare. Sed vide nempe quod negotium fuerit ipsi quoque Tycho ni creatum circa Eclipsein à se obseruatam sub finem Ianuarij, ex eius Epistola ad Longomontanum, quam retuli in ipsius Vita. An isthæc verò fuit causa, cur ne suæ Lunari Theoriæ detraheret fidem, ipsam non inseruit in Catalogū Eclipseium à se obseruatarum, vt obiter adnotavi. Quod spectat ad illam anni 1628. talis est prorsus eius descriptio, qualem tecum communicatam Peireskius ab alio, quàm à me non accepit. Ipse nempe sum, qui eam obseruavi præsentem nostro Galterio, ac vsus Quadrato cuius ipse costas tribus pedibus Parisiensibus cum semisse longas Tangentium more diuiseram. Designavi Initium ex Sirio iam alto partibus tangent. 3870. hoc est 21. grad. 9. min. Immersionem ex corde Hydræ iam alto 2525. hoc est, 14. grad. 0. min. Emerisionem ex eodem alto, 5440. hoc est, 28. grad. 33. min. Finem ex Pede Sin. Orionis adhuc alto 5010. hoc est, 26. grad. 37. min. neque in eorum designatione vllam rationem habui penumbræ, sed patefactæ solummodò per Telescopium obscuritatis. Tuum est meminisse, qua ratione ipse, aut germani tui paria designaueritis; nam ego quidem, si quid vitij à me admissum fortassis fuit, qua ratione intelligam, corrigamque, non habeo. Quos de Eclipseibus libellos à Mœstlino, VVelperoque editos commemoras, non incidere in meas manus. Eclipsein illam mensis Maij anni 1631. nobis quoque nubes in hac Ciuitate prorsus eripuerunt. Quantitas Eclipseos quam obseruavi Dinix anno 1623. ac die Aprilis xv. æstimata fuit à me digitorum xi. ac semissis. Quoniam tamen oculo nudo, atque etiam Radio falx lucis residua æstimata fuit sesqui-digito; nihilominus Telescopio, & comparata ad Diametrum $\frac{1}{2}$ cui habita æqualis fuit, visa est debere digito integro deminui; idque ob Iouis Diametrum vix quicquam minuto maiorem. Si te fortè præterea iuuet nosse quantitatem alterius Eclipseos, quam obseruavi etiam Dinix, anno 1634. & die 14. Martij, scito illam fuisse digitorum præcisè xi. Contigit eius Finis Procyone adhuc ad Occasum alto 31. grad. 55. min. ac proinde hora 11. min. 2. Et quia ipsissimum Initium obseruare non licuit, ex Phasibus tamen, per singulos semidigitos obseruatis ante & post medium Eclipseos, deduxi ipsum Me-

dium contigisse hora 9. min. 21. $\frac{1}{2}$ Quod exigis verò Eclipseis horum postremorum annorum, ac illam imprimis, quæ contigit anno 1638. & die Decembris 20. ecce eam exscribo, prout est inserta in meos Commentariolos: hoc solum præmittens, quòd fuit à me obseruata Dinix, apparatus pro more meo variis Phæson Schematibus, in quibus semidiametrum umbræ esse supposui non iam triplam (aut proximè) ad Lunæ semidiametrum, sed partim duplam, partim duplam cum Semisse; partim proportionum inter has mediarum. Nempe experiètia me docuerat arcum umbræ in disco Lunæ esse portionem circuli, quàm vulgò habeatur minoris; cum & nihil sit opus heic insinuem, quod aliunde pernosse potes, obseruatum fuisse à me Lunæ Diametrum Apogeiæ quidem non nisi 0. grad. 26. min. 36. sec. Perigeiæ verò 0. grad. 31. min. 6. sec. vt Diametrum quoque Solis obseruavi, Apogei quidem 0. grad. 30. min. 12. sec. Perigeij verò 0. grad. 31. min. 6. sec.

Eclipseos crescentis Phases, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipsein attinet, quæ contigit anno 1641. & die Octobris 18. Accinxi me quidem cum iam aduenissem Parisios ad eam obseruandam cum Viro Clarissimo Ismaële Bullialdo; sed inuiderunt nobis nubes maiorem spectaculi partem. Quidquid obtinere tamen ex ea licuit, en vt subinde fuerit in Commentarios eosdem relatum.

Cum Luna foret, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipsein anni 1642. ac diei Aprilis 14. (Decem-nouenalis post illam, quam primam obseruavi Dinix) accinxi me quidem quoque cum eodem Bullialdo, ac Religioso optimo P. Georgio Furnerio Societatis IESV: Quid tamen nobis contigerit, planius erit cognoscere ex Commentariorum excerpto. Sic ergo in illis inter cætera.

Sub horam xi. ipsum locum, &c. *Vt in Commentarijs.*

Quod ad Eclipsein eiusdem anni 1642. ac diei 7. Octobris, (seu diei octauæ mane) præclare me-met compararam cum eodem Patre Furnerio ad illius obseruationem, sed densæ adeò fuere nubes, vt Luna ne minimum quidem se conspiciendam præbuerit. Versabatur per illud tempus iuuenis industrius Antonius Agarratus Amanuensis quondam meus inter copias Barcinonensis. Is autem fore Eclipsein præsentens, & mihi gratificaturus secessit paulisper ab Exercitu, & sese quatenus licuit ad obseruandum composuit. Cum venisset postea Parisios retulit se fuisse vnâ leucâ circiter ad ortum Ilerdæ (quæ vulgò *Lerida*, seu *Leida*.) ac obseruasse quantum potuit, *Apparato nempe Quadrante, habitoque vnâ Telescopio, &c. Vt in Commentarijs.*

Tu ex his proficies quantum poteris, & affectum saltem, quo vellem quidpiam exhibere magis exquisitum probabis. Habeo adhuc in schedis fuisse Initium obseruatum Lugduni, oculo $\frac{1}{2}$ alto 57. grad. 45. min. hoc est horâ 2. min. 46. & Totalem Immersionem Viziliæ (vbi Polus attollitur 45. grad. min. 5.

min. 5 $\frac{1}{2}$ ad meridiem Gratianopoleos) Procyone alto 35. grad. 12. min. hoc est hora 3. min. 27. quæ non congruunt quidem inter se spectata Meridianorum differentiâ & cum siderim potius Viziliano obseruatori, Lugdunensis nihilominus cum Ilerdano, habita quoque Meridianorum ratione, magis congruit, Tu tamen omnia videris. Dabo operam, Deo benè propitio, vt quæ Eclipsis proximo Septembri instat, obseruetur quatenus Cælum fauerit, ac tecum statim communicetur. Agnoui ex literis tuis quam-eximiè bonus vir sit R. P. de Rheita, cum tantum absit, vt propter meam Censuram succensuerit, quin potius tibi significarit se & illam gratam habere, & velle ea mihi nomine suo dici, quæ me rubore suffuderint. Itaque velim, si tibi vacet, ipsi vicissim significes me pectore pleno, affectuque sincero eius virtutem venerari, ac in eo esse, vt si quid egi, quod displicuerit, deuocem, & quantum licet, velim non actum. *Lampadem* tuam non videram; quæ enim duo eius exempla fuerant ad Naudæum transmissa, ita distracta fuerant, vt neutrum potuisset ad me peruenire. Obstupui eam legens & sagacitatem, & solertiam tuam, exoptoque quam-maximè, vt quæ præclara Paradoxa dudum concepisti, ac iam parturis, fausto denique Sidere nascantur. Proh! quàm arrisere tuæ illæ in Iudiciariam coruscationes? quàm expetij, vt etiam te fulminantem experiretur. Quod me interim tanti facis, dum innominatum non sinis, id & nimium est, & nimij amoris. De lapidis casu ex Terræ superficie in centrum intra 12. potius, quàm 20. horæ minuta, quæ colligi valeat, non satis percipio. Extulerat Keplerus Solem semidiametris Terrenis 13876. Tu 524. superadiicis; huius quo argumento? resalutat te optimus Petauius, qui etiam rediuiuum te est gratulatus quam-plurimum; resalutat quoque Præclarus Naudæus, qui etiam bis, tæque, ne negligere inculcauit. Saluta tu Amicos eosdem, quorum mentionem factam habes superioribus literis, & longum Viue, ac semper Vale. Parisiis 111. Kal. Aug. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίαν.

ET hac adhuc vice in aurem obgannio, vt si id nondum occæperis, quod iteratò rogatus es, meminisse possis occipiendum esse. Non video profectò quæ te differas, cum possis nulla fructiosiore occupatione distineri. Nam, & quod iubet Oraculum, cognitioni tui vacabis, & disquirendo quis fueris, agnoscendoque moliri-ne aliquid melius potueris, intelliges quem esse te in posterum sit consentaneum. Imitaberis & Principes Viros, qui de Vita, rebûsque gestis scripsere commentarios, quibûsque non habet Historia aut generosiores, aut innocentiores. Id fiet per

schedas; sed interim tamen ego sic compingam, sicque adseruabo, vt ipse tu olim rem cognoscere, tæque in ea agnoscere sis suauissimum habiturus. Tunc & iuuabit meminisse, & intexere si quid deerit, & detrahere, si quid efferetur; & transponere si quid non quadrabit; & membris, articulisque congruo situ dispositis adhibere carnem, ac vitalem succum. Id tamen, vt fieri aliquando possit, incipiendum maturè est ab elementis rudissimis; neque enim fœtus vllus consummatur, qui non initio informis sit, neque exquisitum erit vnquam opus, cuius sperabuntur exordia perfecta. Maturè ergo aggredere; nam donec mora moram trahit, ante initia consistitur; & præscinditur spes omnis prouectus. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Kal. Aug. M. DC. XLIII.

E I D E M.

HOC vnum addo, OPTIME PRINCIPVS, ad superiores literas, non esse quamobrem verearis, ne vanitati res vertatur, si non mihi modò, verum etiam aliis fortassis innotuerit. Nam primùm quidem, si ita probes, res ita agetur te inter, & me, vt nemo futurus sit conscius, & quidquid mihi dixeris, lapidi fuisse dictum videatur. Deinde verò cum te Deus eâ gratiâ donauerit, vt haberi possis eximium Virtutis exemplum inter Principes; non est profectò inuidendum, si qualis es, talis non esse, & olim fuisse existimeris. Sic autem loquor, securus tantum abesse, vt exinde vanâ gestias gloriolâ, quin descendas potius in te, vt agnoscas gratus-ne sis in Diuinam munificentiam. Heinc prouidendum quidem est, tibi, quòd & quantum noui, peroptimè facis, ne animus tuus ob egregias doctis efferatur, & insolescat; ne te illas merito tuo, potiusquam ex mera Dei dignatione habere præsumas, ne te reputes esse aliquid, & si qui sunt tui dissimiles, damnes; aliæque id genus, quæ diuinum Verbum in Phariseis improbat, quæque spem præscindunt æternæ mercedis. Verum seruatâ, quæ par est moderatione animi, nôsti Præceptum esse Diuinum, vt coram hominibus luceas, quò illi videntes tua opera bona, gloriam referant ad Cælestem Patrem. Quare & debes te exemplum; ne sint, qui putent fieri non posse, vt cum splendore isto Natalium, cumque hac tua tanta fortuna cohærere Virtus perfecta non valeat; & teneris, cum sentias te non tibi solùm esse natum, adiuuare quam-plurimos qui se profectò comparabunt ad virtutem Heroicam, cum te illum habuerint, cuius imitatione teneantur. Vale, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Literas hæc iam obsequarum, cum bona sorte fuere ad me suauissima tua postrema perlata. De ipsis nihil aliud attexere vacat, nisi quòd gratias plurimas ob te mihi annuentem habeo. Cætera Deo benè propitio proxima statim occasione.

Ad

Ad Venerandum Senem, IOSEPHVM GALTERIVM, Doctorem Theologum, Priorem ac Dominum Valletæ, Amicorum antiquissimum,

PETRVS GASSENDVS S.

Equid miraris, OPTIME SENEX, Morinum nostrum remisisse veteri amicitiae nuncium, edito aduersum me libro, in quo vltro inoffensusque, sese infensissimum gessit? An non tibi pridem perspectus eiusce viri genius? is nempe, &c. Parisiis, IV. Eid. Sextil. M. DC. XLIII. *Habetur sub Titulo, Ad librum Ioannis Baptiste Morini, cui titulus Ala Telluris fracta, Epistola.*

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Gratias iam egi ob pronam tuam in vota mea voluntatem. Eas iam repeto, ac te solum oro, vt quam-primùm vacauerit, memineris stare promissis. Inaudieram iam aliquid de ista, quam commemoras hominum nostrarium factione. Faxit Deus ter-Maximus, vt illi in viam redeant, & qua felicitate sunt, dum te talem habent, agnoscant. Dolui maximè nostrum illum ad eorum parteis accessisse, neque potui alia ratione eius mentem interpretari, quam vt voluerit apud illos plenior fidem quærere, quò posset ipsos faciliùs restituere in bonam frugem. Audio illorum præcipuos vnà cum ipso huc aduenturos; non capio tamen quid valeant, nisi te habuerint propitium, sperare. Non nõrunt adhuc se alterà qua lactabantur spe excidisse; an-non frustrabuntur quoque alterà, nisi id fortè prouiderint, vt te geras intercessorem. Gratulor tibi noua trophæa, quæ generosissimus Princeps Conso-brinus tuus proximis diebus retulit ex *Theonis-Villa* expugnatione. Gloriosissimus certè ille, & dignissimus sanguine vtroque, quo cum ipso comunicas. Vtinam illum Deus, vt vnum ex præcipuis Galliæ columinibus incolumen seruet. Tu OPTIME PRINCEPS, & meum Decus Vale. Parisiis, postridie Eid. Sextil. M. DC. XLIII.

Admodùm Reuerendo, Religiosissimo, & Doctissimo Viro P. HONORATO FABRO è Societate IESV,

PETRVS GASSENDVS S.

Reddidi tibi germanus tuus, eximia comitatis vir, quas voluisti mihi per ipsum literas raræ & doctrinæ, & humanitatis

plenissimas dari. Cùm omnia certè suspexerim, tum imprimis illam effusam, singularémque bonitatem, quâ me ignorum, immerentemque, inexpectata adedò amoris testificatione obruendum censuisti Num insinuâram quidem germano suauissimum fore, si quando daretur tuas illas de Cælestium motuum Physicis causis speculationes per-egregias cognoscere; at te idcirco obsequuturum, & tam cumulatè præsertim, vt iure non debueram, ita nec reapsè profectò sperâram. Itaque gratias impareis quidem, sed quales tamen possum, habeo; confisus te meam saltem erga te pronam voluntatem esse probaturum. Miratus iam fueram tuum illum Tractatum *de Coloribus*, tametsi neque integrum, neque nisi cursum legendum concessum; nunc verò accipiens totam Physicam parè te studio excultam, & vel vnicum *de Motu* argumentum illustratum plusquam triginta propositionum centuriis, & stupeo, & sæculo nostro prodiiisse Virum gratulor, qui quam diuinus Artifex Mathesin implicuit tanto operi, explicare vt generosè, sic felicitè aggrediatur. Quas te aduersus Copernicum excogitasse rationes dicis, dignæ erunt haud-dubiè tua illa solertia: siquidem, tametsi non satis perspicio, quid ex tarditate eius partis rotæ, quæ aduersam axi viam tenet possit in ipsum colligi; auguror tamen te exinde rationem tenuisse validissimam, vel ex eo, quòd Terram quiescentem supponis, vbi de motu Cælestium Physicâ causâ sermonem instituis. Sanè verò quiete Terræ in centro Mundi supposita, nulla potuit Hypothesis (quantum quidem possum mente assequi) ingeniosior excogitari. Hactenus enim permulti quidem Planetarum motus per spiras, ceteriorémque Firmamenti circumductionem in Occasum peragi autuma-uerant; at nemo perinde causam Physicam spirarum istarum dicere tentarat; túque rem ita aggressus es, vt simul ipsam reddidisse verisimillimam videaris. Quippe tametsi cæteræ quoque Suppositiones dubium patiantur; ille tamen spiralis motus, cuius sint gyri angustiores ad Tropicos, explicatiores ad Equatorem, adedò perspicuè declaratur ex compositione *recti* accelerati, & circularis æquabilis, vt nihil sit procliuius, quam existinare rem eo peragi, quo deducis modo. Quin-etiam itus, reditúsque ex Tropico in Tropicum eam habent Analogiam ad eos excursus, recursúsque, quos non improbabile sit peractum ire lapidem in perforatam Terram dimissum; itémque ad vibrationes, reuibrationésque ponderis funipenduli, vt rem non intellectu modò, sed oculis penè cernere videamur. Et quamuis ex tua Positione acceleratio motus *recti* videatur futura secundum rationem, quâ Sinuum versorum incrementum fit, quæque non-nihil differt ab ea quam Galileus, Merfennúsque, & si fas dicere, etiam ego, obseruitare visi sumus; attamen circa ipsa initia discrimen est adedò insensibile, vt possit penè ad obseruandi difficultatem reuocari. Siquidem vt nuper scribebam ad Amicorum aliquem, diligentiam propè omnem superat, discernere an sit progressio iuxta numeros

meros integros 1. 3. 5. 7. 9. An iuxta hosce 1, 2 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{4}$ 6 $\frac{1}{3}$ 8 $\frac{1}{2}$ &c. Idem porrò dico de assera à te constitutione Apogæi, deque eius moru (& ne ipso quidem æquabili) in consequentia, de inuariata excentricitate, & (quod mihi pene probatum) de inuariata similiter obliquitate Eclipticæ; de præcessione Æquinoctiorum, deque turbinacione Solis, & si quæ sint alia, quæ Hypothesin Solaris motus attingant. Quippe, quantum-vis nonnulla sint tum operæ difficilioris, tum Intellectus abstrusioris; vniuersa tamen demonstrant quod sis ingenio, & animo ad quidvis quantumlibet arduum exsuperandum comparatus. Quanquam enim tu is non es, qui motum illum prodromum, quem supponi posse Galileus censuit, ita serid accipias, quasi reuerâ aut necessariò in conditu rerum fuerit aliquis; nihilominus ipsum adeò scitè atque appositè vsurpas, vt inde penè tam facilè Cælestium motuum originem, varietatèque explices, quàm qui vsurpant fluxum puncti, explicare solent creationem, accidentiæque dimensionum. Heinc deuinxisti me sanè nimium, cum rescire voluisti me quàm hæc præclarè excogitâris; ac proinde viam quasi straueris ad inuestigandum vberius Physicam causam tum præcipuam, tum organicam motionum Cælestium. Nimirum spes est, vt pro tua sagacitate, atque solertia, disquisitionem hanc promouens, facem præferas, qua quæ tenebræ adhuc supersunt, discutiantur. Perge itaque rem facturus dignam præclarissima indole, dignam non erudita minùs, quàm illustri familia; dignam Societate, quam quidquid est rarum, sublime, magnificum decet. Sic verò habe me vt honori, sic fœlicitati magnæ vertere, quod fueris non modò cooptare me, sed accersere etiam in tui amicitiam dignatus. Quantò certè me tibi obstrictiorem vel ex hoc vno capite sentio, tantò darurus sum operam, ne tua de me opinione, tuoque affectu me indignum probem. Vale, Literatorum Decus, & me, vt amare cœpisti, sic perge. Parisiis, xlii. Kal. Septemb. M. DC. xliii.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελῆν.

AN narrabo tibi, quod mihi (dormienti, nescio, an vigili) superiore nocte contigit infomnium? Meditabar quâ fieri posset, vt tot iam tentatis remediis, nullum non impar hætenus fuisset Filio tibi carissimo, ac tantæ spei persanando. Subiit verò me cogitatio curationum admirandarum, quas ad Balnea, Thermasque nostras Dinienfis peractas cognoram; actum, quid-ni, inquam, si illuc deferretur illustris Infans, sanitatem recuperaret? An-non, si malignus est humor, qui meatus obstruxerit, eamque, quam memorant, neruorum infirmitatem fecerit, adest tum aqua ad exfoluendum, tum Crypte suda-

toria ad educendum comparata? An-non illeic innumeri, qui sint neruorum aut debilium, aut decurtatorum Paralytici annis singulis conualescunt? Et non-ne opus dumtaxat foret singulari prudentia in temperando vsu pro morbi, ætatis, virium conditione? Dicere non possum somnus-ne deinceps me inuaserit, an continens fuerit; at cum-primùm fui postmodum sub auroram expergefactus, ea cogitatio sic rediit, vt censuerim illam qualiscunque foret, esse tibi significandam. Itaque hoc ipsum iam præsto, & cum par non sit, vt meis insomniis, ac tanta præsertim in re fidem adhibeas aliquam, addo tamen te rem facturum Paterno studio non indignam, si Lautaretium Medicum accersueris consulendum. Non sanè quòd isteic desint Medici, qui nostri eiusmodi Balnei, vaporariique sint apprimè gnari; sed quòd degens illeic Lautaretius, illaque præsertim, qua est sagacitate, & diligentia, rem cognoscere præ cæteris possit. Vt cumque fuerit, saltè ad te hæc perscripsisse nihil nocebit. Vale, PRINCIPVM, Vale meum Decus. Parisiis, xli. Kal. Septemb. M. DC. xliii.

E I D E M.

BEasti me, OPTIME PRINCEPS, cum iteratò fecisti spem eorum, quos petij commentariorum. Comperta mihi iam pridem fuerat animi tui moderatio, neque ego non sensi me tui pudoris pulsare fores; sed nempe idè non destiti, quòd ratus fuerim esse te de meo candore securum. Aggredere itaque solùm, & quo quidem modo ipse instituisti, is enim peregregius est. Hoc vnum te quaeso, ne te singularis, de qua dixi, modestia adcelandum quidpiam quòd videri possit laudabile esse, compellat. Quippe id in meum sic effundes sinum, vt centere possis in tuo constitisse. Commemini, exempli gratiâ sed non tamen satis disertè, conseruisse te nescio quos sermones cum Condæo Principe, tempore nuptiarum ipsius; cum Duce Mon-morantio, quo tempore nescio quid ipsi interuenit dissidij cum Henrico Magno, dum te aliquando inter Pueros quosdam Primores vnum requireret, & alia id genus, quæ mihi noluerim omninò abs te reticere. Huiuscemodi quoque sunt, quæ te tam carum cum cæteris, tum præsertim Auo tuo reddiderunt. Vale, O DECVS PRINCIPVM, & quò lætus pergis inde fœlix redi. Parisiis, v. Kal. Septemb. M. DC. xliii.

PETRVS GASSENDVS
NEVRÆO *Suo, S.*

Quocumque scribas idiomate, rem mihi periucundam facis. Perscripsit ad me optimus Campinius quantum se tibi deuinctum sentiat; ne dubita verò quin affectus ille, quo est erga te animatus, in dies excrescat. Facis profectò pro singulari animi tui moderatione, cum te sic demittis, tuamque industriam, quæ quanta sit, noui, sic attemperas; facis pro eximia Sapientia, cum si quid potest

potest tædij, molestiæ-ve interuenire, hoc & sale condis, & melle dulcoras; sed tu cordatissimus nempe, qui pari studio quamcumque Spar-ram nancisceris, ipsam exornas. Chorezius nihil de caritate Telescopiorum suorum remisit. Vnum heic habebis cum geniculo, & mordaci cochleola, sustentaculo ligneo inferenda. Est canaliculus præterea, cui adhibitum præstare possit Microscopij vsum, verum cum is sit longior cubito, alia occasione erit transmittendus. Vale. Parisiis, v. Kalendas Septembris. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβήσιον.

Dici non potest, OPTIME PRINCEPS, quanta lætitia fuerim perfusus, cum in fasciculo librorum, quos voluisti missos ad me, tuas non modò literas, verum etiam commentariorum quasi primitias conclusas habui. Quàm suaue autem putas, fuit, candorem illum agnoscere, quo recensuisti omnia, neque timuisti, ne ea secus, quàm se haberent, interpretarer. Hæere certè ex eo non debui, quin fiducia tibi foret de me plena, ac reputares posse te mecum, perinde ac tecum serere sermones. Et quantum quidem possis, docebit te dies, exscripti intereà schedam integram, ipsùmque ad te iam remitto autographum, vt certior euadas nihil harum rerum tua ipsius manu scriptum remanere. Nec verò secus de cæteris, quæ deinceps ad me transdere dignaberis agam; quæso te solùm, ne id præstare, quantum per negotia licebit, omittas. Quippe plurima quidem sunt, quæ te rogatum præterea circa primum istum commentarium velim; sed nolo te interturbare, cum abundè interim sit, quod rem per summa, ac præcipua pro temporum serie capita enarres. Scilicet hæc vbi fuerint absoluta, retexemus specialiùs omnia, & circumstantias intertexemus, quarum licet tibi videaris oblitus, percontando tamen dabo operam, vt excitari memoria possit. Quàm difficilia euaserint tempora, mihi non ignotum; verum spes est fore, vt breui mitescant, & Cælum hisce nubilis variè turbatum serenetur. De libris transmissis id cepi consilij, vt res cum viris optimis Merfennio, Hilarione, Nizzerone communicetur, ij enim vt sunt eruditi, & sui instituti, sodaliùmque amantes, sic opportunè prouidebunt per quos-nam ex suis libri offerantur. Siquidem videri indecorum posset, & instituto iniurium, si alienus quispiam se ingereret in rem spectantem ad hominem, qui nomen dedit Sodalitati. Concredam proinde illis ipsos libros, ratus te non malè consultum id ire. Nihil attexo rerum nouarum, tametsi eæ sint, quas nosse interesset; sed nimirum qui tua curant, noruntque omnia præclariùs, isto me subleuant labore. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, pridie Non. Septemb. M. DC. XLIII.

Gassendi Epistole.

E I D E M.

Nihil est noui, quod ad te scribam. Nam quod spectat quidem ad carissimi tibi Viri instaurationem, ob quam vt tui causa læter, ita impensè gratulor, res fiet abundè perspecta per tuos. Remisi nuper id Schedion, quod dignatus fueras ad me mittere, speroque fore vt deinceps consimilia recipiam, quantum certè tibi per ea quibus distineris negotia, licebit. Libros commisi Patribus, de quibus postrema occasione scripsi. Dixit Merfennus se argumentum ex ipsis Authoris literis iam nosse, omnesque simul receperunt deliberatos se cum suo illo viro optimo Chalouio per quos & libri offerantur, & votis Authoris satisfiat, ac mihi rem postea significaturos, cuius possim te facere certior. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Septemb. M. DC. XLIII.

Hæc iam scripseram, cum reddita mihi postrema tua litera fuerunt. Et vix quidem vacauit schedium ipsis adiunctum exscribere. Perfeci tamen, quare & ipsum cum hoc Epistolio recipies. Condonabis autem, si de argumento literarum nihil reponam; exscriptio illa videlicet nihil temporis reliquum fecit. Vale iterum.

Clarissimo, & Doctissimo Viro, HIERONYMO BARDIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Vas ad me geminas dedisti ante duos menseis literas accepi solùm nudius-tertius. Commisi verò statim Amico quas ad Petrum Fabrum vnà destinasti, & commendauit sollicitè, vt virum ad tibi rescribendum instigaret. Nimia porrò est bonitas, qua me pergis obstringere, cum nihil tam diuturno offensus silentio nihil de singulari tuo erga me affectu remittis. Et potes sanè esse de mea in te propensione securus; sed interim tamen nisi prorsus bonus, non posses hanc meam negligentiam tantam consulere boni. Per-gratum fuit cognoscere quem attexuisti Indicem præstantissimum tuorum Operum, is quippe vt saluam mouit, ita editionis impatientiam fecit. Mirè interea me delectauit, quòd vnum versari sub prælo agnoui; vtinam & id breui prodeat, & cætera mox consequantur. Quod renuncias de optimo, præclarissimòque Liceto, nouum mihi penitus est, nisi quantum noui ex Naudæo nostro editum pridem ab eo librum *de luce Luna secundaria in Galileum τὸν μαθητήν*, ac partim etiam aduersum me: siquidem neque quod exemplum, neque quas insinuas literas ad me perucnerunt. Beabis me verò, si libri Exemplum transmitti ad me procuraueris; non tam profectò quòd in illo res agatur mea, quàm quòd sit iucundissimum habere atque asseruare tanti amici monumentum. Id poterit, quantum opinor, Genuensi internuntio tradi, & ad optimum Principem, inque mea Prouincia Pro-Regem rectè dirigi, inuolucro solùm superaddito, quod Epigraphen istam
P præferat,

præferat, *A Monseigneur, Monseigneur le Comte d'Alais Gouverneur, & Lieutenant general pour le Roy en Prouence.* Ille scilicet ita amat me, vt & volens ipsum excepturus sit, & iussurus statim vt ad me transdatur. Interim, si quidpiam fortè literarum ad eximium Licetum des, quæso te, illum iubeas, & saluere meo nomine, & rescire neminem esse apud quem possit eius virtus, atque eruditio fieri commendatior. Velim etiam vt plurimam Clarissimo Medico Sebastiano Baldo annuncies salutem. Tu benè Vale. Parisiis, xiv, Kalendas Octob. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Evdædæv.

Tertium cum tuis literis nuper datis accepi Schedion, id verò cæterorum instar exscriptum cum hisce remitto. Cumulas me gaudio, cum te tam constantem hac in re præstanda experior; neque subest, quamobrem hæream, quin sis deinceps, dum per negotia licebit, perseveraturus. De Bereculio, quod memoras, dolorem mihi renouat, quo, illum à te defecisse accepi, Conuenire ipsum aliquoties volui; sed à suo semper diuersorio abfuit. Inuisit me ipse semel, iterumque; pernegavit autem sese aliquid, quod reputaret esse tibi displiciturum commisisse. Nempe restitisse se quidem Classis illius supplicum libellorum institutioni; at fecisse ex munere, & non fuisse vnquam abs te, si quid displicuit, significatum; & cætera quod attinet, esse se constanter reuerentem tui. Quid porro ego reposuerim, nihil est necesse commemorare; tu enim satis id coniciis ex veneratione qua te, tuamque virtutem perspectissimam meritò complector. Cætera inter illi prædixi, quod & euentus iam comprobatur, nisi & ipse, & cæteri, eo quo par est modo te propitium quærant, nihil esse quod sperent pro votis cessurum. Scripsi hodie Genuam ad quendam Amicum nomine Hieronymum Bardium, vt transmissurus ad me librum, quem Licetus in Galileum, ac in me simul edidit, ipsum ad te cum inuolucro, & epigraphe dirigat. Si faciat, nullus dubito, quin & excipias, & transdas volens. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xiv. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Nuperum, quod literis tuis attexuisti Schedium, cum hisce recipies. Quos ad me libros miseras, delecti ex ordine viri, vt præsenferam, obtulerunt. Ipse Cancellarius Regij priuilegij pollicitus diploma est; id vbi viri Religiosi præ manibus habuerint, consignaturi mihi sunt, vt ad te, seu ipsum ad Authorem transdam. Concedo rus crastina luce cum Abbate Campinio (cuius summa semper in te obseruantia) & Molæo Præfide mei etiam amantissimo, Lunæ Eclipsin, quæ perendie futura est, obseruaturus. Horizontem liberum quæro, vt quia Luna est oritura aliquantisper

iam deficiens dum Sol occubiturus est, experiarum vterque sit (Terrâ interpositâ licet) simul supra Terram futurus conspicuus. Scilicet quasi vaporum Regio ita vtriusque radios refringere heinc inde valeat, vt quamuis demersi infra Horizontem, imminere tamen ipsi conspiciantur. Res obseruata aliàs est, verum non à me, qui ne ausim quidem vt Cælum sit mihi futurum hac vice propitium sperare. Ista ad alium non scriberem; sed nempe tu meas non improbas nugas. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, vii. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Vna manus nobis vulnus opemque tulit.

Scilicet quantum prima fronte literarum tuarum copturbarunt, febrim renunciantes, qua tentatus es; tantum eadem te conualuisse commemorantes exhilararunt. Vtinam hæc fuerit, ac etiam nunc sit valetudo constans; teque porro Deus incolumem seruet in Nestoreos annos. Id, quod me literis postremis timere dicebam, euenit, quippe Eclipsios tempore obstitere votis densissimæ nubes. Heinc non modò simul supra Horizontem conspicerem Solem, Lunamque non licuit, sed ne deinceps quidem Lunam, dum in summo defectu fuit. Exitum dumtaxat, Cælo sese postea aperiente conspeximus, vno altero-ve minuto post horam octauam. Versabamur tunc Sucij, quod oppidum nostri satis editum non longè à tuo, Parentis-ve Grobosio; quamobrem illeinc optimus Abbas, optimus Præses Molæus, & ego redire nolimus, loco egregio non per-lustrato. Eremum quoque Camaldulensium sacri causa adiimus, ac interim suspeximus insigne Paternæ, tuæque pietatis monumentum superstitorium. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Kal. Octob. M. DC. XLIII.

Pensum remitto.

Admodum Reuerendo & Clarissimo Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico, & Pastori Hercano,

PETRVS GASSENDVS S.

Quas postremas literas dedi, spem fecere obseruationis, si quam fortè peragerem circa Eclipsin tunc futuram, quæ & deinceps contigit die xxvi. superioris mensis. Fidem itaque istæ liberabunt, tametsi per-pauca obseruata sunt; Cælo scilicet inuidente. Concesseram Sucium, quod Oppidum est tribus heinc leucis ad ortum distans, cum inclinatione tantilla in Austrum, (Meridianorum differentiam vnus minuti temporarij habeo) vt quia locus editus est, experirer num Sole adhuc supra Horizontem exstante, Luna non-nihil suo in exortu iam deficiens exstaret quoque. Verum & dies fuit totus pluuius, & densæ nubes non modò illud intercepte spectaculum, sed maximam etiam, de qua maxime sollicitus eram, quantitatem Eclipsios.

Eclipseos. Cætera negata cum fuerint, fœlicitas saltem fuit aliqua, spectare defectum deficientem posse, & momentum id adnotare, quo Telescopium exhibuit oram Lunæ redintegratam. Id quidquid fuerit vt habeas, ecce heic illud tibi exhibeo.

Altitudo Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.*

Prætereo autem Eclipsin desuisse ad partem Lunæ superiorem, non omnino ad verticem, sed tantillum ad dextram, seu versus Occasum, & quatuor, aut quinque post horæ minutis (nempe dum Luna superstitem inumbrationem exueret) distitisse π , qui erat tunc Lunæ inter Austrum & Occasum, à margine quidem remotione Lunæ 1. grad. min. $41\frac{1}{2}$ à viciniore verò 1. grad. min. $13\frac{1}{2}$ à centro autem 1. grad. min. $31\frac{2}{3}$. nempe quantum Radio Astronomico assequi id licuit. Obseruauit per idem tempus in hac Ciuitate Ismaël Bullialdus ac ita se habuit eius obseruatio.

Arcturo ad Occasum, &c. *Vt in Commentariis.*

Adiecit Arcturo alto grad. 19. min. 42. seu hora 7. min. 19. sec. 12. distitisse π ab ora Lunæ proxima 0. grad. 45. min. Exspecto si fortè qui alij, quibus eandem curam commendaue-ram, fœliciores exstiterint. Interea nolui committere, vt hæc non rescires quam-primùm. Tu quid tibi contigerit, si significes, periucundum erit. Vale, & Amicos saluta. Parisiis, v. Non. Octobr. M. D. C. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
L'Académie.

Appulsurus Monæcum es hoc ipso, quo hæc scribo die, quantum quidem ex tuis; aliorumque literis supputanti conuicere licet. Vtinam faustis auibus eò accesseris, inde redeas, & omnia ad obsequium, tranquillitatemque comparata offendas. Perspectum iam erat, quod dignatus es rerum nouarum insinuare; faxit Deus ter-Optimus, vt quantus ad benè merendum de Prouincia nostra propendes, tantus habearis ab omnibus, & quæ conditio est temporum, temporum conditio esse agnoscat. Quos innuis mores hominum, noui; sed spes est, vt illi descendant in se, ac potissimum, dum nequicquam se contendere obseruabunt. Videlicet, vt præconcepta de tua lenitate opinio fecit audendi animos; ita generoso honesto incoctum pectus animos franger. Fœlices! quòd tu ad eò bonus, vt sis respicientibus iniuriam omnem condonaturus. Perscriptum est ad Valaesium esse te in ipsum animo infenso; is verò iurat nihil se aliud, quàm obseruantiam testatũ fuisse. Nam quod *Arearum*, hoc est suam propugnata causam voluerit, id & postulatã abs te, & imperratã licentiã fecisse. Sux esse infœlicitatis quòd te suis rebus, votisque aduersum habuerit; at nihil idcirco de reuerentiã tibi debita remississè. Dolere se potuisse tuas aureis accom-

Gassendi Epistola.

modari maleuolis, qui ausi fuerint nescio quid tibi præter verum insufurrare. Nempe te queri fecisse se, quod ne somniãrit quidem vnquam; neque enim se vnquam accessisse, aut in consortium dedisse iis, quos tu causaris tuis consiliis, institutisque repugnare. Implorare se meam fidem, si cum nòrim qualis vir fiet, qua consuetudine cum iis, qui tibi minùs affecti sunt, id vel ipsa specie probabile ducam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, testari possum nobilem virum & venerari semper te, & quantum coniecturis mihi maximè euidentiibus assequor, non fecisse locum exostulationi. Quod superest, non latet te, qua me necessitudine Peireskius ille *o magister*, suæ familiæ deuinxerit, quã me & ipse Valaesium Riantij Baro & eius filius teneant. Quare non improbabis sanè, si id præstem ipsi erga te officij, quod recusare, nisi desertor amicitia habeat, non possum. Præsto aliunde pro eo affectu, quo tibi, si modò liceret per virium mearum modulum, conciliare, aut sistere quam plurimorum animos vellem; ratus nihil tibi esse iucundius, quàm regnare in animis, ac nihil esse magis à tua indole, quàm serenitatem testari, alienum. Certè & tua illa verba inserta in Epistolam, *paucorum culpa fuit, vnius pœna*, &c. id reuocârunt in memoriam, quod Ouidius cætera inter de Augusto cecinit,

Multi metu pœna, pœna qui pauca coercet;
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Sed hæc satis, OPTIME PRINCEPS, tu meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, VII. Eid. Octobr. M. D. C. XLIII.

E I D E M.

Accipio discessisse te vno, altero-ve post die, quam statueras; sed discessisse expeditiorem. Redeas modò incolumis, quidquid est rei, perinde est; nam quod attinet quidem ad inducias, satis deinceps, Numine benè propitio, omnia supplebis. Dignatus fueras ante seique mensẽ rescribere ad me, non inuaua fuisse, quod de illustri, carissimoque Infante admonueram; ipseque volueram, quid-nam spei foret ex Lautaretio cognoscere; si fortè de morbo quidpiam inaudiisset. En verò literas iam habeo, quibus ille ad me perscribit se fando quidpiam inaudiisse, & quantum experientia annorum triginta, quibus Balneorum, Thermarumque vireis probauit, suggerit nihil se Infanti ex illarum vsu metuerè, quam plurimum verò sperare. Tempestatem iam præterlapsam, qua vsus aquarum consentaneus est, opportunam fore Vere proximo, si & (quod vouet meritò) Optimus Deus ægellam seruet, & ipse ea sis voluntate, vt earum vireis experiatur. Id ego nescire te nolui, tum vt ex facta spe recreeris, tum vt eò curam conuertere possis. Futurum puto, vt Lautaretius proximis Comitibus intersit; poterit verò ea occasione tum *αποψα* explorare, quæ sit morbi vis, & conditio, tum tibi edisserere quid facto existimet opus. Vtinam omnia prospere, ac prout sunt mihi in votis, succedant. Tu, OPTIME PRINCEPS, quam-optimè Vale. Parisiis, postridie Eid. Octobr. M. D. C. XLIII.

P 2 EIDEM.

E I D E M.

Spes est, ut faustum reditum Epistolium hoc gratulerur. Scilicet debes, quantum conicio, speroque, Monacho rediisse, & ab aliquot etiam diebus in ipsa Vrbe consistere? Annon porro aliquoties, dum fores eius loci spectator, repetiisti illa ex Virgilio?

— *Quantas acies, stragemque ciebut
Aggeribus socer Alpinis, atque arce Monachi
Descendens gener aduersis instructus Eois.*

Perspecta nempe tibi historia? An meditatus aliunde es, quamobrem *μυσιου* vocetur? duplicem causam designat Seruius, nimirum vel quod Hercules illeic pulsus omnibus, solus habitaret, vel quod in illius templo nunquam aliquis Deorum simul colitur; sicut in Iouis Minerva, & Iuno, in Veneris Cupido? At forsane fuit causa alia, quod eius loci situs præruptus habitationem singularem, & solitariam faciat? Fortè-ne proinde, quod sæculis priscis eò se Piratæ reciperent. Hercules à loco ipsis repurgato cognomentum tulit, potius quam donauit? Tenere me non possum, quin occasione Herculis Liguriam quoque, dum ex Gallia (vbi *Ἰλλυριαν* Urbem condiderat) rediret, lustrantis; author sim tibi, vt perlegas quæ pauca habet hac de re Diodorus Siculus *libro Historiarum quarto*. Præ-cæteris certè admirabile historiolam, quam ille *Σελδον* vocat de muliercula operas locante. Aliud quod scribam, nihil est. Tu, OPTIME PRINCEPS, quam optimè Vale. Parisiis, x. Kal. Nou. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Ediisse te Monacho accepi, & cogitasse statim Massiliam. Rumor fuit te ipso Comitiorum Consularium die, hoc est, nudius tertius illeic adfuturum; hæsi ipse, ac visus sum hærendi rationes vtrunque habere. Precor semper Diuinum Numen, vt omnia tibi pro votis cedant; aded sum certus nullum te non legitimum concipere votum. Vereor, ne illa negotia obstaculo fuerint penso instaurando; quamobrem & nihil abs te ne proxima quidem occasione exspecto. De insequentibus melius ominor; dummodò quiete, ac otio, quod spero, maiore fruaris. Interea verò, si modò valeas; benè, imò optimè est. Vale ergo quam optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Nouemb. M. DC. XLIII.

E I D E M.

MD, quod veritus fueram, euenit, vt gratia nempe illa negotia ne aliquid commentariorum ista quoque vice haberem, obstarent. Id delectauit, cœpisse omnia placidè aded succedere; ac spem factam, vt ex ea vrbe discederes votorum compos. Debebitur successus fœlix & singulari prudentiæ, & generosa indoli, quæ vinci ac cedere nescia, nihilque metuens, meruit timeri, Fortunet semper tua consilia Deus Optimus Maximus; & cum ipse sinxerit cor, tribuat tibi omnia secundum cor tuum. Id ego voueo vnice, ac vt te inaudiam optimè valere. Vale igitur semper optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Non. Nou. M. DC. XLIII.

PETRVS GASSENDVS
NEVRÆO SVO, S.

Quæ per-eleganter scripsisti de Spectro illo lucido, cognoscere per-gratum fuit. Quod verò nomine non tam tuo, quàm optimi Principis expetiisti nosse quid de eo sentirem, id non fuit perinde incundum. Etenim & ille est nimium sibi pollicitus de me; & tu non factis excusasti curtam meam supellectilem, cum eius desiderium suscepisti significandum. Quippe ego quidem vt in cæteris, sic in hisce rebus præsertim cæcutio, in hisce, inquam, in quibus aliunde periculum non leue est, ne quis aut nimium credulus, aut parum pius esse videatur. Enimverò, cum præferam ineptus videri, potius quam morosus, ac vbi præsertim obsequium Principi tanto debitum (& à me quidem) exigitur; en, quam non verear balbutire. Imprimis non inficior sanè, quin lucula illa, quæ per nocturnas tenebras, & cum nulla extrinsecus penetrare in lectum posset, intra ipsum lectum apparuit, potuerit esse diuinitus ad significandum aliquid immissa. Id probabile enim facit tum Pietas eximia quæ tam generosissimus Princeps, quàm eius Coniux Heroïna illustrissima, commendantur (tales nimirum sunt, quibus-cum communicare ille solet, qui vna lux est in tenebris lucens) tum commemoratus à te blandus, plenusque dulcoris sensus, quo affectus vterque fuit. Is nempe est, cuiusmodi ab Angelis lucis creatur; cum horror incuti non modò à Potestatibus tenebrarum, sed à spectris etiàm naturalibus, qui fuerint improuisi, soleat.

Porro, cum is sim, qui id non inficior, an non tamen dignum consideratione, cur si id signum Deus iminisset, perspectum simul non fecerit quid eo significatum vellet? An reputare enim par est, Deum nihil aliud, quàm lusisse, vt purà signum ludicrum solùm, inutileque exhibens; cum intelligi ex eo non potuerit, quid-nam sperandum, aut metuendum; quid-nam prosequendum aut fugiendum foret? An se Deum peius gessisse, quàm parentem, quàm Principem, quàm virum prudentem, & bonum, qui si subditorum quidquam interest, illos non Ænigmaticè, sed explicitè commonitos facit? Ac difficile quidem est, imò vireis fortè humanas excedit, si ea lux naturalis fuit, causam illius dicere; at æquè profectò non est notitiæ nostræ modulo vim incomprehensam naturæ metiri. Nisi fortè ea vertigine sumus, vt quasi omneis naturæ vireis ad vnguem perspexerimus, nihil supra captum nostrum sit, quod non illicò esse quoque supra naturam existimemus? Et quæ-nam tamen, inquires, subesse coniectura potest, ob quam opinemur naturam consimile quidpiam interdum moliri? ego quidem non sum tam solers, vt vllam intimè peruideam; sed, quantum tamen assequor, dici fortè posset huiusmodi lucem aut ob affectum oculi, aut ob rem, quæ reuerà esset extra oculum, apparuisse.

Vt verò primùm aliquid de affectu oculi dicam, videtur res contingere alterutro duorum modorū potuisse; Vno, si téporanea in optimo Principe fuit, quæ in Tiberio Imperatore per-

petua

petua penè fuit dispositio. Is nempe, dum noctu expergisceretur, aperirétque oculos, eam ex ipsis lucem fundebat, vt res positas in obscuro, in quas obtutum dirigeret, ad certum tempus conspiceretur; quod noui etiam nobili cuipiam fœminæ contigisse. Altero, si oculos habuit, vt ipse quoque aliquando in me experior, comparatos. Scilicet interdum, cum expergessio, interdum etiam cum ante somnum fortè aperio oculos ipsos ea luce perfusos habeo, vt ex improviso immisam in lectum lucem suspicer, & videre ipsum lectum clarè videar; tametsi re ipsa extra me nihil videam, quippe neque brachium exporrectum detegens, neque rem vllam manu contactam vbi, aut qualis est, discernens.

Et posse quidem ex oculis lucem aliquam promanare, qua res obiecta illustretur, quæque reflexa in oculos speciem ipsius referat, nemo penè ierit inficias; cum & ferè sit in confesso nocturna Animalia luce vti propria, vt prædam conspiciant, & animaleis spiritus, qui coaceruari intra oculum, ac deinceps effundi possint, naturæ esse igneæ; atque idcirco lucidæ (non iis certè minùs, qui ex pilis affrictis vulgò promicant) varia argumenta persuadeant. Possè aliunde oculum tepore somni, conclusionèque palpebrarum excalesfactum lucem quandam concipere, quæ facultatem interiorum, Imaginationem videlicet, moueat; nihil absurdum inuehit. Etenim si in variis lignis, in squammis, & fluore piscium, aliisque huiusmodi rebus excitatus putrefactione calor lucem in ipsis sensibilem creat; quid-ni creare in oculo possit excitatus calor à conclusis, mobilibusque spiritibus; cum & in ipso talis fieri temperies aduentitia valeat, qualis in ipsis cindelis, noctilucis-ve natiua est?

Quod autem etiam ex lucula intra oculum existente imaginatio sic percclatur, vt conspectæ lucis apprehensio fiat, vel illud arguit, quòd dum inspecto Sole oculos concludimus, videre adhuc videmur Solem, aut superstitem eius lucem nobis veluti obuersantem; quæ etiam oculis subinde apertis, & in librum intuentibus characteres aureos exhibeat; cum is tamen color seu huiusmodi lux intra ipsum oculum sit. Nempe imaginatio id quod intra est, extrò transfert, quocumque visus defigitur; quomodo solent quoque qui ictero, aut hypophagmate laborant, res visas habere lucidas, aut rubras, & nemo non imaginatur seriem esse lacrymularum translatarum per aërem, quæ series guttularum est translatarum per oculum; & qui ex Sole directè inspecto contraxere noxam (vt ego certè aliàs) videre videntur in aëre medio quasi congeriem graculorum gregatim volitantium; cum sit potiùs congeries notularum in oculo à radiis Solis inuistarum. Atque id quidem, ne memorem eandem vim Imaginationis non modò lucem, aut colores existentes in oculo, quasi exterius in aëre existentes apprehendere; sed apprehendere etiam ex solo motu imaginũ, specierum-ve in cerebro ex rebus vsque impressarum, vt furiosorum, delirantium, & somniantium visa manifestũ faciunt.

Vt dicam verò etiam aliquid de re, quæ extra ipsum oculum sit; videtur potuisse ea lux ex-

Gassendi Epistola.

dem modo contingere, quo *Castores*, ignesque alij, luculæ-ve potiùs consimiles solent. Quamobrem enim, si aliquando id euenit in nauibus, vt postquam rudentes, cæteræque partes præ uehementia tempestatis incaluerint, ij excitentur halitus, qui concrecentes conspicui fiant, & citra ardorem colluceant; non possit interdum halitus humanus & conclusus præfertim, sic concretere, vt similis ignis minimè ardentis, sed lucentis solùm speciem referat? Et non-ne constat halitum non ex cæteris modò Animalibus, sed ex Homine quoque transpiratus formari in ignem, luculam-ve huiusmodi; quando non modò incalescentes post ferotinas pluuias equi visi aliàs sunt binas flammulas binis gestare artibus; sed id ipsum etiam quod est à Poëtis cantatum de Ascanio, testati Historici sunt de Seruio Tullio iuene; vt nempe illi in Regiæ dignitatis prælagium obseruata fuerit

Lambere flamma comas, & circum tempora pasci?

Addere possem loci genium, è quo fundi queat talis halitus; quippe non sola Cœmiteria illis fundendis sunt comparata; sed loca etiam alia, cuiusmodi sanè memorandum est *Rogoni* Castrum in Prouincia, vbi per nocteis verè hie-manteis illud per familiare est, quod singulare Seneca habuit de Stella visa consistere supra Gylyppi lanceam, dum Syracusas peteret, & Plinius de visis à se supra militum pila inhærere. Illeic siquidem quotquot efferuntur hastæ, baculi, digiti per atrium, aut præter fenestras, totidem statim igniculi, seu luculæ potiùs innoxie super-exoriuntur. Possem simul commemorare specialia quædam Africæ loca, in quibus spectra varia nõ alia de causa familiaria sunt, quàm quia ventorum defectu varij glomeres vaporum formantur, consistuntque per aërem, & cum ad motum accedentium, recedentium-ve solùm moueantur, non assuetos indigenas, sed aduenas solùm inassuetos perterrefaciant. Possem & edisserere, vt vapores uicini fieri ob corpusculorum ex quibus texuntur variatam positionem valeant; citarèque beciam Auroræ Borealis, qualem mirabilissimam obseruauim eo tempore, quo Mons Albanus obsidebatur. Possem postremò alia quoque hinc affinia subtexere, ad declarandum quòd potuit intra illud cubiculum is seu halitus, seu vaporis conformari glomerulus, qui abierit in luculam; sed faciendus is denique est modus.

Im, si requiras vtra ratione existimem probable luculam illam apparuisse; nihil pronuncior; sed dico solùm, nisi ipsa quoque illustrissima Heroïna eandem luculam conspexisset, futurum fuisse, vt haberem quasi rem verisimilem, apparuisse eam luculam propter affectum oculi, & posterioris quidem modi. Nimirum instabilitas, & discursio à te descripta, videri posse arguere mobilitatem oculi; eodem modo, quo illam arguit instabilitas & discursio lacrymularum memoratarum. Hæ quippe non alia ratione moueri apparent, quàm quia dum visionis axem versum ipsas obliquè stas conuertimus, auertimurque, quæ guttulæ in oculi sunt, vnà cum oculo mouentur, perpetuòque axem visionis, aut antecedunt, aut

consequuntur. Sic umbellæ, quas memorasti, videntur arguere crassiusculas aliquas parteis humorum ocularium, quæ interceptæ speciem umbræ media in lucula crearent; eo fortassis modo, quo mihi contingit, qui ob crassiusculum vaporem intra pupillam oculi dextri, præ me fero semper umbellam lenticularis amplitudinis, quam & clausis etiam oculis discerno, & dum oculo illo lego, characteribus interceptam habeo; ex quo & lego laboriosius. Sic dici posset inconstantiam magnitudinis, & figuræ, quam similiter adnotasti, arguere illam luculam intra oculum mobilem, dilatari, contrahi, diuersimodè figurari: quando quæcumque mutatio euenire interius potest, illam vis imaginationis fieri exterius apprehendit. Sic demum quod refers voce excitata, & exporrecto brachio luculam statim euauisse, arguere posset luculam contentam intra oculum, ea contentione velut discussam dissipatamque excessisse.

Verumtamen, cum Heroïna illustrissima eandem viderit, & neque aur loqui ad gratiam aut sibi ipsi imponere (qui eius est candor, quæ virtus) voluerit, atque idcirco tale spectrum extra oculos fuerit (secus scilicet non poruisset utriusque simul apparere) eapropter non video quid supersit aliud, quàm vt posteriore ratione apparuisse existimetur. Videlicet propter vaporis, halitus-ve glomerulum, qui & lucem conceperit, & discurrerit, & transformatus fuerit, & tandem euauerit, quo solent modo *Castores* aut genera alia consimilia lucis.

Et hætenus sit balbutiisse satis. Tu quid quid id est, boni consule, & cum memorabis quid rescripserim, partim tua eruditione, tuoque iudicio tempera; partim pro tuo in me amore, quatenus decere, aut conducere tibi videbitur, dispensa. Benè Vale, ac nostrum illum Galterium, Senem Optimum, Bargemoniumque simul saluta. Parisiis, Eid. Nouemb. M. DC. XLIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Per scripseram iam ad Neuræum, àm reddita fuerunt tuæ literæ postdie Kalendas conscriptæ. Retexere heic mihi vacat ex literis ad illum datis circa apparere tibi luculam; id quidquid est, cognosce eo referente poteris, quando & ipso intercedente innotescere mihi rem voluisti. Quod solum iam vacat, tibi gratulor, & ob celerem reditum, & ob res omnes provoto gestas. Aliàs Deo propitio plura; & quæ præsertim attexere in animo erat, de æmonio Socratis, de genio Bruti, & aliis, si per tempus quidem licuisset. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium & Pecus meum dulce. Parisiis, Eid. Nouemb. M. DC. XLIII.

E I D E M.

Ediisse te Massiliam accepi, vbi cum quæ fueris, fausta ad precor. Vereor, ne quæ semper negotia interuenire plurima solent, diuturno obstaculo sint commentariolis repetendis. At modò tibi res penitus è memoria non excidat, & cum primum vacauerit, curam illius non prætermittas; id hoc vnum exigere fas. Ad discam lubens eadem-ne semper tibi apparere lux pergat, & quòd tuum-met de illius apparitione sit iudicium. Nam & nemo te melius quid id rei sit definire, aut saltem conicere valeat; & quòd ego quidem de illo, te volente, balbutij, nullius est planè momenti habendum. Vt cumque sit tamen, Tu OPTIME PRINCIPVM, & dulce meum Decus Vale. Parisiis, XI. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

Hæc quæ vides iam scripseram, cum fuere ad me tua litera cum Commentariolo perlata. Præuenit meum votum tua diligentia: quamobrem mihi tantò gratior, quantò insperatior fasciculus fuit. Non remitto iam schedion, quoniam non vacat exscribere; id verò proxima occasione, nunc significasse contentus, remittam. Interea Vale iterum,

E I D E M.

N remitto iam Schedion, quod occasione superiore non licuit. Quas es dignatus dare Massiliæ ad xv. Kalendas, accepi. Hæc verò, quanta animi, & magnitudine simul, & moderatione conscriptas? De tuo in Prouinciam affectu, nemo qui te nouit, vquam dubitet. Quid enim tibi potius in votis, quàm vt contueri florentem valeas? infelicitas tua fuit, quòd neque eam acceperis, quam tueri fœlicem posses, neque fuerint ea tempora, per quæ reddere licuerit fœlicem. Vtinam verò Conciues mei id satis intellerent, & durare, semetque rebus secundis seruare sat nossent; quippe quantum-vis aliquorum ingratitude querere; quantum-vis sint, qui te inuitum ad extrema remedia vocent; non idcirco tamen quam-primum rerum conditio tulerit, tuum illum affectum minùs explicabis. Faxit modò Deus, vt tam apparere, quàm bonus es, possis! nam etiam qui te adegerunt, vt dignitate temperares indulgentiam, experientur te indulgentiâ temperare dignitatem. Viue igitur in salutem omnium, & eum te semper, qui reuera es, præsta. Viue, inquam, & benè Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce, Parisiis, v. Kal. Decemb. M. DC. XLIII.

SAMVELI SORBERIO SVO,

PETRVS GASSENDVS S.

Quas ad me dedisti ipsis Eidibus superioris mensis literas, accepi. Debui maturius quas tantas debeo pro tantis officiis gratias reddere; sed tu tam amans mei cum sis, etiam indulgens haud-dubiè eris. Quem inspiasti mei amorem in Curcellæi optimi pectus; te, & verbis expertus sum, nam quæ fuere tria prima

prima folia Disquisitionis meæ excusa, & abs te explorata misit; ac dedit simul literas humanissimas, & affectus plenas. Rescripsi illicò ad ipsum gratitudinem quâ potui testatus. Ipse, qui tua commendatione fecisti mihi beneuolum, facito quoque tua sponfione de mea obseruantia securum. Doleo non potuisse me adhuc meæ illius qualiscunque in Fludum Exercitationis, quod ad te transmittam Exemplum nancisci; sed enitar tamen, si qua potero, non rem sanè, sed tuam illam erga me propensionem spectans. Spes est vt Bornius, eximius ille, si te Hagam iam recepisti, viderit iam te, conserueritque tecum sermones. Deum immortalem! quum statim alter alterum deperibitis, qua vterque indole estis? Sentio me ab illo amari; sed tu, qui amplius nôsti me, etiam erga ipsum te sponforem præsta. En quantum mihi de te permittam; sed est nempe mihi tuus ille candor, ardorque apprimè perspectus. Perge modò amare me cui hæres profectò in ipsius medullis. Hæc adhuc cum suis transdet officiosissimus Martellus, iuuenis sanè omnibus nobis merito magno carissimus, meque dum in hac Ciuitate superest, potissimum beans. Valè. Parisiis, IV. Kalend. Decemb. M. D. C. XLIII.

Hæc iam scripseram, cum ecce accipio insignem fasciculum, in quo præter optimi Curcellai literas folia consequentia ad vsque Alphabeti finem reperio. Manum hænc tollo, vt ad eum scribam, nolui autem nescire te vt ingeminare pro me grates possis. Vale iterum.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
L'Académie.

Quæ de conspecta lucula literis ad Neuræum datis disseruerim, ipse, dum vnà cum Campinio ad te redierit, commemorabit. Quæ constitueram de genio Bruti, & de dæmonio Socratis, vt celebrioribus dicere; at texerèque literis, eò ferè tendebant, vt confirmarent luculæ spectrum nihil non humanum, naturale-ve existisse. Quandoquidem verò exoptas, vt quæ de iis sentiam iam edisseram. En paucis vt de Bruti genio esse imprimis sentiendum putem. Nox erat profunda, & silebant Castra, erântque lumina propè omnia extincta, cum Brutus ad somnum compositus, & tamen (quia parum propter instans bellum dormiebat) semi-somnians, non desisteret animo versare quanto vrgeretur rerum pondere; quo in discrimine Respublica foret, quæ Pompeium mansisset fors; quid in extrema clade, & desperatis rebus capiendum esset consilij; cæteraque non absimilia. Quare & nihil mirum, si aliunde anxæ, ærumnosæque complexionis cum foret; si cum ex Sectæ placitis tam multa animo hærent de Geniis, ac Dæmonibus, iisque tam bonis, quàm malis, visus sibi fuerit videre accedens ad se illud spectrum, quod se & ma-

lum diceret Genium, & Philippis rursus videndum; tamen si reuerà nihil conspexerit, sed spectrum fuerit solùm in mente, & ex genere quidem eorum, quæ præ Imaginationis vehementia, ac per incertum præsertim somnum, solent nos dubios facere, vigilando-ne fuerint, an somniando conspecta. Ac Brutum quidem fuisse dubium, inde primùm colligitur, quòd ex famulis, quidpiam-ne vidissent, audiissent-ve requisivit, Videlicet sibi non habebat fidem; eratque, cur subdubitaret, num fuisset reuerà res visa insomnium. Deinde ex eo, quòd illi nihil se nec vidisse, nec audisse professi sunt; qui tamen nisi viderant, audierant-ve Genium loquentem (vt qui potuisset oculis solùm, oculisque Bruti se accommodare) at debuerant saltem humanam, notamque Bruti vocem audire, si is quidem fuisset reuerà loquutus, cum visus fuit sibi & rogare Genium quis esset? & ad illa eius verba, *videbis me Philippis*; intrepidè dicere, *videbo*. Rursus ex eo, quòd, cum rem die sequente enarrasset Cassio, & Cassius ex suæ Philosophiæ principiis fuisse insomnium edisseruisset; sedatus eius animus fuit, vt putà quasi nihil amplius hærens, quin fuisset reuerà insomnium. Quid-quod potuit quoque falsus esse rumor apparitionis; nempe ex eorum numero, qui occasione magnarum cladum disseminari solent in vulgus, quòd sibi factum satis non putat, nisi aliqua præcessisse successisse-ve prodigia narrentur. Plutarchum certè non aliunde historiam illam accepisse insinuat satis vocula, *Dicunt*; quam repetit quoque dum apparitionem Philippus iteratam refert; & quòd caput est, memorat Publium Voluminium, virum Philosophum, quicum ab vsque initio ipsi Bruto commilitasset, cætera quidem multa recitaret, de tota autem apparitione mentionem nullam fecerit. Atque hæc quidem de Bruti genio. De dæmonio Socratis aliàs. Nunc, si gratum fuerit fauere optimorum, amicorumque Virorum desiderio, quatenus Bervillæ id innui, rem & ipsi, & ego simul tuæ bonitati feremus acceptam. Non hæreo quin Deus fortunet quæ meditaris Comitæ; quippe sperari successus alius, quàm quem fœlicem cætera consilia parturiunt non potest. Aderit ipsis Lautaretius, tu, ipso viso, non poteris caræ pròlis non meminisse. Viue diu fœlix, & Vale DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis pridie Non. Decemb. M. D. C. XLIII.

E I D E M.

Quod iam circa Socratis Genium à me expectas, siò accipe. Plutarchus quidem, & Apuleius scriptis hac ipsa de re libris, consentire in id videntur, vt verus Dæmon fuerit, qui Socrati adstiterit. At Xenocrates qui pernosse Platonis, & Socratis mentem (si quis alius maximè) dehit, professus est *ἀδαιμόνα βονο δαμονε πρᾶδιδυμ*, hoc est, *fœlicem esse illum, cui obrigerit bona Anima*; adiecitque *ταύτην ἰνδῆσθαι δαίμονα*, *hanc unicuique Dæmonem esse*. Ex quo verisimile fit, Socraticum Dæmonem non aliud fuisse quàm

P 4 Animam,

Animam, mentem-ve ipsius ratione, prudentia, solertia, sagacitate, meditatione, exercitationeque instructam. Certè & Apuleius ipse id non obscure innuit his verbis, *Nihil aquè miror, quàm cum omnes & cupiant optimè vivere, & sciant non alia re vivi, quàm animo, nec fieri posse, quin ut optimè viuas, animus colendus sit, homines animum suum non colant. Nec aliud te in Ulyssè Homerus docet, qui semper ei comitem esse voluit Prudentiam, quàm Poëtico ritu Minervam nuncupavit. Igitur hac eadem comitante omnia horrenda subiit, omnia aduersa superavit. Quippe ea adiurice Cyclopi specus introiit, sed egressus est, Solis boues vidit, sed abstinuit; Hæc ille: quæ commemoro, ne nimis veritas temeritati, quod videar in dubium reuocare rem, quæ sit apud omnibus propè in confesso. Ac-ne putes non alias quoque mihi subesse coniecturas, ecce imprimis Timarchus ille, qui, referente Plutarcho, in Trophonij antrum delapsus, interrogauit de hoc Genio, nihil aliud responsi habuit, quàm Genios huiusmodi portiones esse Animæ nostræ non ut cæteras depressas in corpus, sed caput velut circumstanteis. Nempe quasi Genius nihil aliud sit quàm τὸ ἀνωγεινὸν princeps illa Anima pars, quæ in capite sedem habet. Deinde Siminias apud eundem quæsit diligenter ex Socrate ipso, cuiusmodi foret ille eius Genius; at Socrates nihil prorsus respondit: scilicet quasi mentiri nolens, ut si suum Genium esse dixisset separatam substantiam; & persuasionem tamen non tollens, ob quam salutaria consilia (quod suggeri diuinitus crederentur) arripiebantur: ut fecisset, si esse nihil aliud, quàm Mentem prudentem dixisset. Adnota interim quàm multi non insequentibus modò Sæculis, sed ætate quoque ipsa Socratis de veritate, conditioneque huiusce Genij dubitârint. Ad-hæc memorabile est, nunquam dixisse Socratem se vidisse quidpiam Dæmonium, sed solum vocem Dæmoniam, ut signum quoddam inaudisse. Nimirum quasi prudentia foret, cuius dictamen exaudiretur. Ea nempe est, quæ infusurra secretam-ve gannit in aurem; & loquutio est familiaris, ut dum rationem consulimus, dicamus, videri nos nobis aliquid audire, quod obmurmuret, persuadeat, doceat, &c. Præterea notatu est dignum, eam vocem eiusmodi fuisse, ut nunquam quid agendum foret, sed quid non agendum monuerit. Nisi verò id non insinuat partam experientiâ prudentiam, quatenus videmus multos pœnitere ob id, non quod tacuerint, hæserint, non egerint; sed ob id quod loquuti fuerint, asseuerârint, fecerint. Heinc sanè, cū Socrates ipse se apud Iudices excusat, quòd à suo genio deterritus ne ad Rempublicam accederet, fuerit; nihil omninò aliud videatur, quàm præcauisse pericula accedentibus impendentia. Et cum dicit se eodem cogente obstetricatum quidem fuisse, sed nihil tamen generasse; nihil aliud, quàm errores cauit, in quos incidunt, qui Dogmata tradunt. Denique, ne ob id, quod dixi de salutaribus consiliis existimes illum noluisse persuasionem falsa prodesse; ecce hoc ipsum est quod illi, Platoni-ve eum in-*

ducenti ab Eusebio obiicitur; & ipse-met tum in Theage gloriatur quantum hac ratione profuerit; tum se excusat in Apologia, quòd suam illam vocem multò rectius Dæmonium vocet, quàm alij faciant, qui Deorum vim, potestatemque Anibus tribuunt. Sed hæc nimis. Tu benè Vale, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Decemb. M. D. C. XLIII.

En hæc mox obsignaturus, tuas accipio literas Kalendis ipsis Massilia datas. Apparitionis constantiam miror; si quidem Neureus ad me scripserat obseruasse te fuisse primam lucem traiectam in cubiculum per rimulam quandam in laqueari factam. Spectanda res erit attentius; nam ad me quidem quod attinet, nihil est, quod pronunciatum velim; nescius præsertim conditionum, quibus ea apparitio sit. Interea verò, subest omninò, cur bono semper sis animo (quem admodum reuera es) ratus te illi adhaerere, in quæ qui sperant, non confunduntur. Quod superest autem, ita semper habeo, id quidquid apparet, si à Deo sit, non diu passuram eius bonitatem ut quid te velit dubius pendeas; si quidem augustius sentiendum de eius Maiestate est, quàm ut monendo non moneat, hoc est moniturus illudat. Nisi sit, euenire posse, ut diutius appareat, sed naturali tamen ex causa; qua constante mirum non sit, si pari modo perseveret. Id verò obiter. Tu iterum Vale.

E I D E M.

Compensabit prolixitatem superiorum Epistolarum breuitas huius Epistolij. Multa nugatus in illis sum; sed argumentum quàm fuit naturâ vix paucioribus expediri potuit. Res est & scatens scrupulis, & implexa ambagibus; an putas sententiam posse arripi, quæ firmamentis stet inconcussis? Non mihi certè, cui satis est, si aliunde maior quædam verisimilitudo affulgeat. Heinc par est me eum semper habeas, qui, seu quidpiam dicam, seu dicere videar, nihil præiudicatum velim. Ac non hæreo quidem, quin aliunde me sectantem seria nerui deficiant, animique; sed & tu is es, qui nihil non meo erga te affectui condones. Vt cunquæ profectò langueant cætera, at viget semper studium, quo sum ad obsequendum comparatus. Tu Vale semper quam-optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, xv. Kalend. Ian. M. D. C. XLIII.

Hæc perscripseram, nihil literarum hac occasione abs te expectans; & ecce tamen literas, Schedionque accipio satis tempore, ut significem accepisse. Cum aliud non vacet, hoc saltem te volui. Vale iterum.

E I D E M.

Veniâ dabis, OPTIME PRINCEPS, nisi succidam ex die Solemni, vnde te morer pluribus. Schedion remitto, quod occasione superiore non potui. Conuenit nudius tertius me, qui verè est summa in te propensione atque obseruantia præclarus Legerius. Accepi fuisse te Salone. Vtinam qui hodie

hodie ^{πρωτη} nascitur, in salutem quoque Infantis illustris nascatur. Tu Salve, ac Vale semper optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis ipso fortunatorum Christi Natalitiorum die. Anno M. D. C. XLIII.

E I D E M.

DVM me accingo, OPTIME PRINCEPS, vt faustum annum apprecet, ecce redduntur literæ, quibus ipse es prior apprecatus. Nec verba modò hisce Kalendis vtrimque læta dicimus, *Et damus alternis, accipimusque preces*: sed tu, quæ tua est bonitas, apponis etiam Xenia, quasi stipem, caricas, mel, *Incœptum peragat dulcis vt annus iter*. Donarem ipse Tripodas, quæ præmia fuere Graiorum fortium, si & mihi foret hæc vis, & animus tibi talium rerum egens; sed neque tu expectas aliud, neque mihi aliud suppetit, quàm gratus in te animus, plenusque votorum affectus. Ac videri quidem tibi potest satis, si rem agnoscam in pectore, quam ipse ne verbo quidem expressisti. Quippe quod alij hominum contenti dixisse, non faciunt, tu contentus potiùs fecisse non dicis; quòdque alij vtraque manu ostentant, dum altera dant, tu sic dextrâ das, vt sinistram celes. At cum is sit in te character bonitatis eximiæ, tum improbare sanè non potes, si vt collati beneficij conscientia tibi sufficit, non mihi perinde accepti sufficiat. Videlicet quæ virtus est in conferente reticentia, in accipiente crimen est; illéque magis beneficium, quàm suum benefactorem amat, cui non est longè potior fruitione testificatio. Et vide, vt etiam ter-Optimus Deus, à quo est omne donum perfectum, commemorari beneficentiam non modò pariat, sed etiam deposcat. Deposcat, inquam, non sui causa, sed ne qui ipsam experti sunt, surdo veluti verberè ingratitudinis torqueantur. Tu ergo cum non exigas, patere saltem referre me quas grates debere me sentio, ne videaris mihi rem longè iucundissimam inuidisse. Et gestit quidem pluribus sensus interior se prodere; sed modum adhibeo, ne sim importunus. Vno proinde verbo, vt tu dictam tibi putas posteriorem partem, ita ego mihi priorem Græci illius versiculi, *χαειν λαβων μινυνο, η, δεεσ επι λαθη*. Viue, & Vale in annos Nestoreos DECUS PRINCIPVM, ac meum Decus dulce. Parisiis, Kalend. Ian. M. D. C. XLIV.

Rescripturus Ber-villa eram, sed cum iam per tempus non liceat, & res præstanda Deo propitio occasione proxima sit, nunciabo illi interim, te benè volente, plurimam salutem.

E I D E M.

Ecerant postremæ tuæ literæ literas hac vice sperandas, cum nullas habeam, causam conicio, quòd Massiliam diuerteris. Rumor heic fuit nescio quid turbarum illeic contigisse: ipse, si quid fuit, leuissimum fuisse ex eo auguror, quòd tale nihil ex literis optimi Campinij habeatur: quin - etiam

apud aliquos rem exaggerantes sic interpretor, vt tu tanquam communis Parens, & Aquas-Sextias, Massiliamque pari affectu prosequens, partiri cum vtraque Vrbe Festos dies volueris; ne altera neglectam se præ altera conquereretur. Scilicet rem esse non nouam, vt vtrouque alternis degas; ac nihil fieri posse prudentiùs, quàm prouidere ne quòd opus ipse struxeris suffodiatur; téque idcirco præbere & vigilem, & indefessum. Vtunque fuerit, exspecto semper, ac Diuinum veneror Numen, vt compos fias votorum omnium, aded certus sum nihil te præter τὸ κελόν, κεραιδόν spectare. Vale semper quam-optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. Ian. M. D. C. XLIV.

Hæc cum perscripserem & iam literas ad Ber-villam absoluerem, recentiores ab illo habui, quibus, quia significauit quid rei Massilia actum fuerit, animum planè serenauit. Adiecit quàm tibi gloriosè, quàmque pro votis omnia succedant; ea verò res, Deum immortalem, quantâ me animi lætitiâ perfudit! Vale iterum.

E I D E M.

Literæ istæ, quantum conicio, te aut iam Valletam appulsum, aut in itinere conuenient; vtinam & incolumem & prospere omnia gerentem conueniant. Literas habeo Diniâ, quibus conciuēs illi mei vberes habent gratias pro eo, quo recens à te cumulati sunt beneficij. Nempe quòd tuam ac Monæceam cataphractorum centurias diueri aliò iusseris, id tuæ erga me beneuolentiæ referunt acceptum. Ego verò quas-nam propterea tibi agere potis sim, qui me vtrò ac non rogatus tot nominibus continenter obstringis? Mirum certè, quàm angerer, sentiens me aded imparem, nisi nossem spectare te voluptatem solam, quâ afficeris, dum rem agis quam prouides mihi existuram iucundam. Itaque nihil aliud mihi superest, quàm vt vota continuò fundam, ac identidem illud repetam, *Dy tibi si qua pios*. Futurum spero, vt nunc demum Lautaretium non modò videas, sed arctè etiam complectaris, tum vt merentissimum Virum, tum vt amantissimum mei, tum vt desiderantissimum pristinæ valetudinis in illustissimo Infante. Operam, quantum opinor dabis, vt priusquam monteis repetat, illum inuisat, exploretque, & quidquid ipsi ab exortu notatu dignum obtigit, exquisitè, & ad vnguam addiscat. Magna semper me complet spes restitutionis in integrum; tanta me in Viri industriam, eximiâque aquarum doteis, secundum Deum, tenet fiducia; Deus vtinam vota mea fortunet. Hæc dum conscribo, literæ tuæ Nonis datæ mihi redduntur. Quam verò tu bonus semper erga me, qui quasi essem aliquid, graue non ducis testari te mei desiderio teneri. Parùm sanè abest, quin statim prorumpam; ita subuereor ne non videar ad minimam tuæ voluntatis significationem satis comparatus. Ac non possunt quidem mea illa cum Hugone negotia (ex quibus factum iri satis optimo Campinio spes est) nisi anno sequente componi.

componi; at si sensero te in eo esse ut in Patriam redeam, meque tibi sistam, nihil rerum est, quod valere non iubeam. Testor candidè, & ex animo, ut & persuasissimus sum tuis illis verbis nihil esse candidius. Vale, DECUS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce meum Decus. Parisiis, xviii. Kal. Febr. M. DC. XLIV.

E I D E M.

NEque est, quod ad te iam scribam, neque, si esset, possem omnino id explicare pluribus. Aliud nimirum literas do, ut fusufulas, ita arduas ob difficilem, quam verso materiam. Non debui tamen committere, ne versiculis saltem paucis non dicerem, quam apprecor, continentèrque voueo, salutem. Ipsam, ut opinor, accipies incipientibus Comitiorum fluctibus detumescere: exopto verò semper is sis, qualem suum Mallium describit Claudianus, *quem nec tot limina rerum, aut tantum turbanit onus, &c.* Tu porrò haud-dubiè talem te præstabis, cui præcordia sunt de meliore luto, & virtutis studium haudquaquam ignavius. Esto igitur, ut Olympi vertex, perpetuum nulla temeratus nube serenum. Esto per tanta negotia liber, ac similis tui emerge, & Vale. Vale, inquam, benè, imò optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, xi. Kal. Febr. (qui mihi Natalis) M. DC. XLIV.

E I D E M.

Dici non potest, OPTIME PRINCEPS, quàm iucundæ fuerint tuæ literæ in ipso procinctu ad Comitia datæ. De tuo in omnibus Ordines affectu ecquis dubitet, cum & naturâ, & studio non possis ad benefaciendum quam plurimis potes, esse comparior. Vt cunque enim ea moueas, quæ videri ingrata possunt, & inuitus tamè id facis, & idcirco facis ne in eorum vicem longè ingratiōra succedant. Rem non agnoscunt qui solent omnia commodi, aut incōmodi præsentia dumtaxat metiri; at geri rem decet ex tua prouidentia, non ex illorum ignorantia, & si qui fortè seu rerum gnari, seu ignari obmurmurent, meminisse Fabij illius cognominati Maximi, qui non ponebat rumores ante salutem. Versiculum nôsti qui insequitur, *Ergo magisque, magisque viri nunc gloria claret.* Nempe consequuntur semper tempora, in quibus qua mente quidque actum fuerit, perspicitur, & commendetur. Extorquet demum veritas etiam ab infensis elogia, & plærumque sunt, quos nimia alioquin indulgentia abalienandos, sinceritas austerâ conciliet. Curandum modò ut virtus ingenua honestique studium sibi semper constet. Quod superest enim, ipsam suus honos vltro demum ambit, longèque vestigat. Quod conuentus causâ Valletam concedens optimi Senis memineris, qui loci illius Prior salutatur, dignum fuit tuo illo in bonos, eruditòsque Viros amore; dignum affectu quo es in illum, vel mei ergò animatus, An-non verò consules boni, si id

ego ipsum rescire procurem, qui nihil habeo carius, quàm ut, si qua ratione possim, fœlicem illius senectam oblectem. Nimirum cum maximi ducat à Principe tantæ virtutis amari, non poterit sanè non summa suauitate tum affici, cum accipiet quàm bonis verbis fuerit abs te cohonestatus. Perscripsit ad me aliquid Neuræus de libro Patris Oculi, cuius duo exempla ad me Septembri mense transmisisti. Significauit tum temporis quibus ea ut alterum Regi, alterum Cancellario traderentur, cōcredidissim; ac me deinceps (fatebor enim) cepit ipsorum alta obliuio, securum ut puto fuisse illis curam, quorum maximè interfuit, commissam. Nunc à Neuræo admonitus, schediolo prouoco Mersennum, ab eoque vicissim schediolum accipio, quod literis hæc habeas adiunctum. Habebis, inquam, tum ut perspicias quatenus res procefferit, tum ut elicias quo pretio liber ille habitus fuerit, & penes Cancellarium, & penes illos, qui eius verba exceperunt, recitaruntque. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, iv. Kalend. Febr. M. DC. XLIV.

Erudito, & Amico Viro SAMVELI
SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Non potero sanè deinceps tecum agere, mi SORBERI, nisi opinionem de me abs te conceptam temperes, ac titulis parcas, quibus me exornas. Quorsum-nam verò tu leuem illum, quo te donaræ expunxisti, ut non possem sine rubore meam videre Epistolam Epigraphe adedè ieiuna vulgatam? Quorsum in ea quam apposuisti Typographi nomine, fuisti in meos adedè profusus, ut donare libri exemplis, si quæpiam nanciscar, ausim neminem, ne laudis immensæ, ac immeritæ propalator videar? Esto, quæso, in posterum in te simul, & in me æquior; ac te maiore, me oppidò minore modulo, metire. Quod de natura Temporis rogitas, eiusmodi est, ut neque satis id assequar, neque assequutus exprimere possim. Causam conicio, quòd Mens nostra sit præoccupata notione vulgari, quæ efformatur, dum voces illæ transcendentales, ac Synonymæ *Ens, Res, Aliquid* proferuntur. Quippe cum, ut voces, ita & notionem applicemus solùm ad id quod Substantiam, Accidens-ve concipimus, ea nos tenet anticipatio, ut quidquid est rerum, aut Substantia esse, aut Accidens debeat. Exinde autem efficitur, ut quia esse Tempus in rerum natura habemus indubium, persuasi simus illud esse aut Substantiam aut Accidens, & definiamus eius naturam iis vocibus, quas non-nisi substantiis, accidentibusque inditas habemus. Cæterum Tempus esse videtur aliquid ab omni substantia, accidentèque prorsus distinctum; & habere se ex pari cum Loco, qui ratione consimili neque in substantiis, neque in accidentibus sit habendus. Nempe ut Locus quæpiam res est immobiliter perseverans; ita & Tempus

Tempus res quæpiam est inimpedibiliter fluens; ac in Rerum distributione assignanda esse videntur præter substantiam, & Accidens, duo quædam quasi genera rerum, *Locus*, quo capiatur, & *Tempus* quo duret quidquid vel substantia, vel accidens est. Vtrumque genus ex se infinitum, siue principio, & fine carens; illud secundum Dimensionem longitudinis, latitudinis, & profunditatis; hoc verò secundum prioris, posteriorisque successionem; adeò vt ratione illius concipiamus Deum Immensum, & ratione huius Æternum. Vtrumque etiam habens parteis inexhaustas, illud quidem, secundum quas & Mundus & quæuis pars eius dicatur heic potius, quam alibi esse, cum super sint nihilominus ultra Mundum immensa spatia, in quibus perinde existere posset. Istud verò secundum quas & Mundus, & quæuis pars eius esse dicatur nunc potius quam aliàs; cum Duratio, tamen interminata, & Mundum præcesserit, & (si Deus destruat) sequutura sit, in qua existere perinde potuisset. Est verò vtrumque præterea & secundum totum, & secundum parteis inalterabile, inuariabileque; adeò vt siue aliquid rerum creatarum sit, siue nihil; siue quiescat, siue moueatur; & siue feratur ocius, siue seignius, illud nihilo secus constans, immotumque perseueret, istud nihilo secus vno, eodemque tenore fluat. Dicit hæc pluribus deberent; sed erunt tibi tamen plus æquo, vt inde elicias quovsq; meæ me nugæ perduxerint. Tua illa porrò seria omnino, ac relata potissimum non ad Temporis existentiam, quæ neque à motu, neque à quiete dependet, cum omnis potius motus, & quies in tempore sit, seu tempore aliquo duret; sed ad notitiam Temporis, quæ profectò nisi ex motu, partibusque eius succedentibus haberi non potest. Id autem præclare insinuat tum illud de Somno exemplum, quod est ab Aristotele, Interpretibusque eius illustratum, imò & illud de insomniis, deque cogitationibus, quæ succedenter elicitæ, animaduersæque habentur pro motu tempus mensurante. Illud autem te videtur monere quod si nullæ prorsus mutationes forent, tunc non modò respectu nostri, sed etiam reipsâ nihil præteritum, aut futurum sed præsens solummodò esset. Enimverò res illo casu non præterirent quidem, quasi desinentes, cum fuissent; neque essent futura, quasi exorientes cum non fuissent, sed durarent tamen, hoc est immutata perseuerarent certo tempore, in quo ob inuariatum fluxum liceret semper distinguere prius, & posterius, seu præteritum, & futurum non actu quidem mensuratum motu aliquo, sed mensurabile tamen. Scilicet non Tempus est mensura motus, vt vulgò definiunt; sed motus potius Temporis: Vt cumque motu cælesti assumpto pro generali quadam mensura, videamur nobis non tam parteis huiusce motus, quam temporis ad mensuram cæteros speciales motus usurpare. An fortè proinde videris res ipsas duranteis non durationem designare, cum dicis in ipsis nihil fore futurum, aut præteritum, sed præsens dumtaxat? Hæc ipsa certè transumptio est,

quæ videtur mihi præcipuum circa Æternitatem negotium creasse? cum quæ propria sunt æternæ substantiæ translata in eius durationem sunt, cuius tale nihil esse proprium possit. Sed ista plus satis. Salutem, quæso, optimo Curcellio nuncia plurimam; ac significat rescripturum me cum accepero quæ sex folia Meditationum fecit speranda. Vale, Parisiis, III. Kal. Feb. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαερίην.

Reducem te quantum conicio hoc Epistolium domi comperiet. Vtinam & incolumem, & votorum compotem factum. Audire spero Lautaretium in comitatum adhibitum, vt subinde inuisere, explorareque Infantem possit. Faxit Deus ter-Optimus, vt res denique optimè succedat. Quæsit Mersennus ex me demandatam-ne salutem nunciarem; ego verò etiam Schediolum, quo eam demandari expetieratque translatum asserui. Nouisse ex eo poteris friguisse heic magnopere tota decade *Φθινογτες* superioris Mensis; at τῆ νεομηνία, seu Kalendis huius, aëris temperies propè vernans rediit, nec Sequana modò ob niueis quiescentibus intumuit, sed plenæ etiam aquarum viæ deduxere non semel & *χηματοφόρον* in vitæ discrimen non leue. Tu bene Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Nonis Feb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Quod exoptaram, hoc mihi tuæ significarunt literæ, nempe te vidisse & complexum fuisse præclarum Lautaretium, & quod amplius est, illius industriæ, experientia, affectui plurimum tribuisse. Fore spero, vt Deo propitio, nunquam te fiducia illi habitæ, commissæque curæ pœniteat; adeò sagacem, solertemque, & sedulum compertum habeo. Quod conuentus primordia probè, & pro votis tibi cesserint, summè & lætor, & gratulor; neque tamen illa præcipue tibi fuisse cordi coniciam, hætere licet quin cætera parisi fuerint felicitatis. Res debetur & prouidentia, & magnitudini animi, qua te inuictum præstitisti, quæque præstabit in posterum, vt affectus ille in Prouinciam tuas, qua par est reuerentia, agnitioneque excipiantur. Vereor, ne non-nihil te permouerit, quod iam haud-dubie de Parente illustrissimo inaudiisti. Non sanè quod videri possit iacturæ quidpiam tua in re familiari esse timendum; sed quod pro tenero amore, quo erga illum affectus es, nolles rem præter conditionis ætatisque decorum factam. At, quæ est in te natura, studioque insignis *μετριοπάθεια* non potest profectò non statim, sic temperasse animum, vt motos fluctus composueris, & dicto citius,

citius, quod ille ait, tumida æquora placâris. Nimirum Sapientiæ tantopere amans, quid in tua facultate sit, vel non sit, meditatam tenes; paratúsque es, si quid accidat, quod auertere tuæ opis non sit, excipere imperturbatè. Et sapientis certè non est, impotenter æquè, ac frustra torqueri, & angor ille animi cui se vulgus hominum dat, non valetudini modò obest, sed etiam consilio, si quod fortè sit tanquam in arena capiendum. At tibi quidem quod-nam heic sit, capiendum, absit, vt præscribam: Res ingenij mei modulo est maior, túque tibi ipsi consultor esse consultissimus potes. Nôsti quippe maxinè omnium, neque monitore est opus, vt memineris quidnam te vt filium, vt Principem, vt Pro-Regem, vt eum, qui es, quique audis, deceat. Mihi satis est æquam mentem arduis in rebus abs te seruatam congratulari, commendarèque; foelici nimiùm, quòd tu is sis, qui ob sermones hisce de rebus tecum confertos non offendare. Vale, ô, DECUS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis prid. Eid. Febr. M. D C. XLIV.

E I D E M.

Innaudio nostrum quidem Campinium Aquas-Sextias iam reducem, at te vna, aut altera hebdomade ampliùs domo abfuturum. Vbicumque fueris, Deus Optimus-Maximus te sospitem seruet, Inaudio quoque exacta fuisse Valletana Comitia, vt tu iam cœpta perscripseras, fausto videlicet successu. Quàm delectat verò fuisse pronam omnium in tua vota conspirationem! Iam quippe rumpatur inuidia, si quæ supersit, necesse est, cum & turbarum concitandarum succisa sit spes, & ademptus color. Quàm placet quoque ita potuisse comparari negotia, vt quo tempore subsidiorum grauiorum metus incutiebat, Prouincia potuerit leuiora sentire? Heinc scilicet erit, cur tota Prouincia te vt verè Parentem habeat, eúmque agnoscat, abs quo liceat quam-maximum tempora patientur leuamen sperare. Viue igitur tanto nostro bono, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce & Vale. Parisiis, XI. Kalend. Mart. M. D C. XLIV.

E I D E M.

Qui dicebaris Cotiniacum Religionis ergò iter instituisse, euocatus es, vt accipio, sedandis Arelatensium rixis. Sed nimirum pietatis solùm commutasti officia, memor voti abs te concepti pro publica tranquillitate. Agnouisti Deo pacis principi gratissimum fore pacis sacrificium, & abs te præsertim, quem vt vindicem, sic Antistitem illius constituit. Diceris inde Massiliam quoque ad componendum dissidia illeic suborta concessurus. Scilicet tanquam Angelus pacis eo confestim aduolas, vnde accipis ipsam exulare. Quàm vouendum nobis, vt viuas, & valeas, præstiturus te semper hisce studiis, ac laboribus indefessum? Viue igitur in annos Nestoreos, & vt tot negotiis sustinendis par

sis, valentissimam valetudinem. Vale. Parisiis postridie Bissextilium anni M. D C. XLIV.

E I D E M.

Conuenit me nuperis diebus præclarus Abbas Victorianus, & quæ te subierit de me cogitatio, perspectum fecit. Quis mentem stupor, quis faciem rubor inuasit, ipse perpende. Idem profectò etiam-num quoties repeto, aduertòque, inuadit. Agnosco nempe quàm sim non dignus bonitate illa immensa, qua sic in me propensus es: quàm impar illi muneri, cui tu me parem pro inexhausto in me affectu existimasti. Quid putas-verò animi sit, aut effari quid valeam, cum tu hac tua beneficentia sic me pergas obruere, vt nullam ampliùs eloquendi facultatem reliquam facias. Ipsa quoque res de qua agitur, putas-ne eiusmodi est, vt ad ipsam consilium afferre expeditum possim? an-non ipsam admittere fidentis nimiùm, nec satis conscij quid vires ferant, animi est? an-non reicere fastidiosè, ac fortè diuinæ, tuoque vnti ministerio dispensationi aduersantis? Ecquid proinde mihi sit tutius, dum reuereor tacitus voluntatem erga me tuam, animum ita comparare vt neque affectando, neque recusando laborem, Numini committam vt prouideat. Ipsum; tibi que, & aliis ea consilia suggeret, quæ & gloriæ suæ, & meæ saluti esse agnoscerit conducetiora. Vale ô DECUS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Non. Mart. M. D C. XLIV.

E I D E M.

Non potui profectò non mouere me, qui te permouit nuperus dolor. Qui enim exopto nihil magis, quàm videre te vt rebus florentem, valentémque prosperè; ita præsertim serenitate, tranquillitatèque animi fruentem; quàm, putas, ab iis metuo rebus, quæ conturbare statum hunc possunt? Quam verò magis metuerem nisi perspectam satis haberem, & generosam indolem, & sapientiam, qua prouides, ne sis casibus humanis inferior; ita sit nimirum, vt concuti quidem, quod hominis est, at non deiici, quod Sapientis est, valeas. Et humana certè imbecillitas vix patitur quemquam eò perfectionis assurgere, vt non primo eorum aspectu moueatur; at sapientia tamen sic animum regit, vt illicò factam commotionem sedet. Ostendit nempe humanos casus esse quasi *μορμαλιχία*, ad quorum aspectum pauitare procliuè sit; verùm id esse inter sublimia, vulgariæque ingenia, quod est inter viros, pueròque discrimen. Vt enim pueri nunquam satis aduersus terrorem firmantur, neque animi satis habent, vt personam detrahant; Viri autem, qui nôrunt esse inania terriculamenta, neque subesse quidpiam laruæ, quod meritò metum incutiat; pauore statim eximuntur: sic ipsa è vulgo ingenia ad omne casus percelluntur, neque vnquam satis vel audent, vel possunt quid iis subsit, aut non subsit discernere; quæ verò sese sic euexerunt, vt mortalia omnia

omnia tanquam ex alta arce despiciant, nõ-
runt larvam esse quidquid territat, ac nihil
veri mali, quod iure perturbare possit subten-
di. Heinc, quia quidquid in iis est mali, non re,
sed opinione constat, id imprimis curant, vt
sanas de rebus opiniones habeant, congruã-
que ipsis preta statuant; quod nisi quis fece-
rit, degere imperturbatus non possit. Non sa-
nè, quod apud eos homines, quibus-cum ver-
samur, non interdum viri commoti persona
geri possit, aut debeat; sed quòd sit longè aliud
reuerà, ac intra pectus affici, aliud sese eum
exhibere, quem talem videri intersit. Nempe
videri iracundum, miserabundumque sæpe ex-
pedit, licet improbum castigare, & subleua-
re miserum, absque commotione interna suf-
ficiat. Sed nõsti ipse meliùs omnia, insinua-
sèque satis est; quod ipse penitus peruideas.
Tu temet proinde ipsum consule; & quod re-
uerà generosum, erectumque tuum decet ani-
mum, præsta, ac tuere te semper his superio-
rem casibus, réque maiorem reputa, quàm
vt succumbas molestiã, aut inutilis te mœror
conficiat. Vale potiùs, OPTIME PRINCEPS,
qui Præsidium es, & Decus meum dulce. Pari-
siis, v. Eid. Mart. M. DC. XLIV.

PETRVS GASSENDVS
NEVRÆO SVO, S.

PAUCA pro multis, mi NEVRÆE, sed
duo nempe verba sufficiunt, admira-
tio, & gratitudo. Quippe rapit me in admi-
rationem tua illa Phocæ descriptio, aded ac-
curata, atque elegans, vt videre rem videar;
& gratias habeo vberes (qualeis profectò de-
beo) pro ipsa mecum communicata. Optan-
dum, vt sæpiusculè tibi ingeratur occasio
conscribendi similia; quando ea tui styli fœ-
licitas est, vt nihil non graphicè exhibeas; &
dum verborum proprietas, collocatiõque cum
varietate, delectuque rerum contendit, inex-
hausta interim quadam dicendi vbertate
exundes. Delectauit mirificè descriptionis le-
ctio, & Abbatem nostrum, illum virorum
optimum, & Puteanos fratres cum toto con-
fessu, è quo tuus Bullialdus fuit. Visa res illis
fuit digna, quæ infereretur in Piscium histo-
riam, ipsèque excepi, si Aristoteles tam
eorum quos descripsit piscium, quàm tu hu-
iuscè αὐτὸν fuisse, non fuisse futuram Athe-
næo ansam iocandi ob res illi incertas.
Salutem tibi nunciat Bullialdus, fœlix iam ob
Typographi operas gnauiter resumptas. Com-
missi ipsi quas copiosas Dantisco habui lite-
ras, ob obseruationes Eclipseon, quarum mi-
hi fuit facta illeinc copia. Ex Hollandia nihil
adhuc habeo. Hac in Vrbe res literaria nihil,
quod sciam, noui profert. Arnaudus Doctor
Theologus à Cancellario accersitus, iussus
est nomine Reginæ Romam quam primùm
concedere, rationem libri illius sui *de Com-
munionis frequentia*, coram Pontifice red-
diturus. Vale, & Senem optimum in eo no-
mine plurimum saluta. Parisiis, v. Eid. Mart.
M. DC. XLIV.

Gassendi Epistola.

LYDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίῳ.

AUD malè fueram ominatus te Arelatis
reducem, Massiliam quoque concessu-
rum. Nihil verò mirum, si vbique tibi pro vo-
tis omnia succedant, cum hoc vnum in votis
sit, vt tranquillitatem vbique stabilias. Nihil
mirum, si omnium regas animos, si omnium
mulceas pectora, cum ministrante arma furo-
re, facibusque, & saxis iam volantibus, obo-
riri nemo, conspicique valeat, vt dignitate, &
sanguine, ita meritis, & pietate grauior. Ac
optimum quidem Campinium tecum confi-
pirare mihi in confesso; potesque sanè id, quod
facis, fidum Achaten dicere; sed interim ta-
men bonitatis est tuæ, quòd, dum ob rerum
prosperè gestarum gloriam demetis, ipsum ita
in partem voces. Is tecum haud-dubiè infi-
gnem communicauit imposturam, qua euin-
cere Author studuit, vt illum inde abduce-
ret; nescimus verò tibi-ne simul parcere satis
voluerit, ac ob rumores potissimum, quos (ip-
so forsan ventilante) inaudimus isteic resper-
fos. Quàm es porrò fœlix, cui tot, tantisque
districto negotiis, graues ijcasus, quos lire-
ris insinuaisti se ingerunt; & semper nihilo-
minus animum inuictum, & infractum ge-
ris. Maeste esto, OPTIME PRINCEPS; præbes
te quippe hac ratione dignum Deo spectacu-
lum, quale Seneca Virum fortem cum mala
fortuna compositum dicit. Hac vna re sanè
euades te maior, si te ipsum, hoc est, huma-
nam imbecillitatem superaueris, non passus,
putà, animum ob hæc humana deiici, aut
ignauè languescere; sed generosè temet obfir-
mans, vt ipsum non modò tranquillum, sed
& alacrem tuearis. Et, si quidpiam quidem
prodesset dare se angori in prædam, tolerabi-
le forsan foret labi animum sinere; cum verò
id nihil sit aliud, quàm malum malo aggere-
re, quid fieri possit laudabilius, quàm sic re-
gere animum, vt quo par est pede consistat,
neque imbecilliter demittatur. Res ardua,
paucisque concessa; sed videlicet vera Virtus
res vulgaris minimè est, Heroicæque est in-
dolis difficultates perumpere, & ad fastigium
contendere, de quo attingendo vulgus iners,
& minima quaque occasione animos despon-
dens, ne cogitat quidem. Vale, ó DECUS PRIN-
CIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Pa-
risiis, xv. Kal. April. M. DC. XLIV.

E I D E M.

VENERANT Eidus Martiæ, cum Arelatem
postridie discessurus, id ipsum tuis lire-
ris significare dignatus es. Spes est, vt Deo
benè iuante, confecta ex voto negotia illa
fuerint, quæ vt eam in Urbem redires fece-
runt. Ist hæc, qua hæc perscribo, dies, duplici
sacra nomine (vt purà, qua Christus Seruator
vitam mortalem induere, exueréque voluerit)
attulisse iis debet finem; quare, & iam voueo
faustum reditum, proximòque dies vt festos,
sic

sic faustos. Ipsos, ut opinor, transiges Salone. Faxit Deus ter-Optimus, ut concinente illud Ecclesia *Hac est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea*; ipse pleno exultationis, lætitiæque corde illi accinas יהוה ילל . Cæterum, cum per hosce dies eximium Capellanum leui inualitudine laborantem inuiserem, is significauit non nescire se quid nomine meo postulatum foret. Ipse obstupescens, quia neminem alium, quàm optimum, fidissimùmque Abbatem Campinium (& præclaro quidem Victoriano volente) conscium feceram; ecquo-nam, inquam, id nōsti modo? Apud amicum, inquit, versabar cum superueniens Sant-Angelus, vbi fortè fuit de te facta mentio, quid actum fuisset verbo nos docuit. Tum ego, tuam erga me benevolentiam exaggerans, quid Chauinius in tui gratiam apud Cardinalem egisset exposui. Ille verò non puto, inquit, inde rescisse Sant-Angelum; sed ex Reginæ potiùs ore, qui-cum rem fortè prouerit Cardinalis communicare. Et confertis subinde variis de negotio sermonibus, Patere, inquit, tibi sum author, ut optimum Principem tuum, quando rem serid exoptat, roges, dignetur ipse ad Reginam, Cardinalémque literas dare, quibus feruorem suum testetur, & quis Vir sies, explicet, ac simul destinare alias ad Condæum Principem velit, quæ eum animent, ut opus promoveat, amoliatúrque obstacula; siquidem prouideo fore, ut res stet & optimi Principis fide, & præsidio Viri in Aula potentis. Idem penè censuerat optimus Abbas Campinius; ac nisi rem vellem ad te scribere, receperat se ad fratrem scripturum. Itaque facio utriusque satis, dum candidè hæc ad te scribo; sed nempe quasi historiam nudam, &, quòd te celare nihil debeam; alioquin enim neque consilium, neque precationem adhibeo, qui expeto potiùs, ut illud duntaxat, quod Spiritus tibi Diuinus suggererit, agas. Quin etiam cum id totum fuerit cum præclaro Abbate Victoriano communicandum, assensu, cum censuit nihil esse necesse machinas novas adhibere priusquam grauius quid ingruat; illustrem enim Chauinium videri hæcenus prouidisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VII. Kal. April. M. D. C. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimoque
IOANNI HEVELIO, *Dantisana*
Republicæ Palæpolews Scabino,

PETRVS GASSENDVS S.

EA sanè fuit, Vir Sapientissime, humanitas erga me tua, ut grates dignas persolvere non sit omninò opis meæ. Vocasti nempe ipse me in partem amicitie, quam ego potiùs ambire debui, ac vtrò simul donasti ea, quæ exigere prohibuisset pudor. Decet proinde, ut non sis minùs in ignoscendo liberalis, quàm in præoccupando fueris; & agnoscendi impotentiam, quam feci-

sti ipse in me, non mihi vertas vitio, sed tibi-met ipsi condonandam putes. Quin etiam, quòd tardè rescribam venia debetur, quòd tardè prorsus literas tuas acceperim, quippe duos prope menses cum semisse, ex quo es dignatus ad me scribere; subestque; ut ipsum quoque excusationis partem faciat, nisi tibi hac occasione satis copiosè respondeam; quando præstare cenfeo, ut pauca potiusquam nihil dem, ne ea, qua tenearis par est, expectatione diutiùs frustreris.

Gratulor, quòd potueris tot illas Fixas priùs inuisas in Aquario sic peruidere, ut factum tibi satis putaris in dignoscendis iis quinque, quas optimus Vir pro Erronibus circa Iouem habuit. Quod ego certè de quinque Stellis pridem perspectis rem exposuerim, fecit conditio, & Stellarum, quas ille dixit se *Mediceis* multò maiores inuenisse, & Telescopij, quod ut ille nouum, insolitumque deprædicauit, sic visum fuit posse huiusmodi esse, quod prospectu foret duorum, aut trium graduum; alioquin profectò taleis ipsi visas, qualeis tu postea, summa haud-dubiè sagacitate, & diligentia obseruando detexeris, satis insinuauit, cum adieci Iouem esse potuisse inter alias solo Telescopio conspicuas; eamque cum Ioue ac inter se dispositionem obtinentes, quæ exhiberetur in Diagrammate; vnde & exempla similibus configurationum adscripsi. Ex diebus secunda, quartaque Septembris, quibus ipse Iouem vidisti in eadem Aquarij regione, in quam post menses quatuor redierit, adnotata mihi solùm est secunda, de qua in Aduersariis habeo sic, *Hora quarta vespertina cum semisse, priusquam nebula occultarent Iouem, visos fuisse Mediceos quatuor, duos ad Ortum, propiorem distantem ab illius margine diametris $2\frac{1}{3}$ remotiorem diametris undecim, duos ad Occasum, propiorem distantem diametris similiter $2\frac{1}{3}$ remotiorem, qui & omnium maximus fuit diametris quatuor.* De diebus 22. eiusdem, deque 26. Octobris nihil habeo; tamen non desit de circumstantibus aliquid. Gratias verò interim habeo pro communicata illa in certas horas euariatione.

Debeo porrò ingentis quoque pro aded egregio Solis Schemate, in quo aliquot maculas, faculæque appinxisti: lætorque te & obtinere egregium aded Telescopium, & methodo vri, quæ videatur longè quàm Scheineriana facilior, & pollere non modò visu, qui possit sanè haberi Lynceus, verum etiam manu aded eleganti, ut depingi nihil accuratius possit. Facit hoc certè, ut non modò consentiam, sed quantum licet etiam exhorter, ut quem ego *Salenographiam* affectaui, ipse perficias; siquidem, cum mihi pingendi ignaro vtendum aliis fuerit manibus; potes tu rara scelicitate tuis-met vti, & pingendo, &, quod maximum, æri incidendo. Et quantum quidem ego perfeceri, ut agnoscere valeas; mitto ecce icones duas, alteram Plenilunij, alteram \dagger *διχοτύπιας*, seu Quadraturæ posterioris, cuiusmodi solas incisas, excusulæque habeo; cæteris affectatis quidem, sed neque incisus, neque, ut conicio vnquam incidendis.

Manum

Manum in vtraque agnosces egregij Pictoris, cælatorisque Cl. Mellani; nisi quod cum oblitus fuerit apponere maculam pertenuem, quæ est ad limbum orientalem, prope aliam maiusculam, fitque persæpe inconspicua; ipse calamo, nec benè apposui. Quod ex Icone Plenilunij decerptum est, conspectum nihil turbat; quando ad eam partem nihil insignè conspicitur. In alia quidpiam est turbatum prope ipsam *δυστομίαν*: sed agnosces fuisse vitium excudentis. Saniores mitterem, si ad manum forent; sed aliæ prorsus nullæ sunt, præter vnâ quandam Plenilunarem, imperfectiorem; quales verò cumque sunt, mitto, quoniam non hæreo, quin sis ipsas iucundissimas habiturus. Quod superest, quoniam in Peireskij Vita quid de variis Selenographiæ vrbibus concepissem, legisti; nihil est, quod hoc loco subiiciam.

Quas obseruatas à te cum Solis, tum Lunæ Eclipsis describis, obseruare quoque mihi contigit; quare & non parùm obstrinxisti me, cum me tuarum obseruationum, quas possem cum meis conferre, esse participem voluisti. Solaris anni 1639. diei primæ Iunij, fuit obseruata Aquis-Sextiis, vbi & cœpit hora 4. cum min. 44. Finem obseruare non licuit propter suborta nubila; cum hora 6. min. 35 $\frac{1}{2}$ non deficeret ampliùs, nisi vnus digitus cum min. 26. Sed interim ex adnotatis tam ante, quàm post medium, Phasibus 57. ratiocinatus sum Finem contigisse hora 6. min. 46. ac Medium proinde fuisse hora 5. min. 45. existente tum maximo defectu digit. 8. & min. proximè 13. Prætereo autem Eclipsin cœpisse infernè & ad dextrum respicientium Solem in distantia à perpendicularo grad. 60. secundum Solis marginem, & defectum incrementem digitorum 6. fuisse exquisitè ad dextram; defectum decrementem iterùm 6. fuisse exquisitè sursum. Eclipsis autem Lunaris anni 1642. ac diei 15. Aprilis manè obseruata fuit in hac vrbe, vbi & contigit illius initium hora à media nocte 0. min. 10. Totalis obscuratio hora 1. min. 11. Recupratio luminis hora 2. min. 47. Finis hora 3. min. 48. Ita portò fuit nobis quoque euanda Luna sub medijm Eclipsis, vt ne vllum quidem vestigium illius apparuerit, nisi quibus fuit acutissimus visus. Eclipsis verò anni superioris, ac diei Septembris 27. obseruata fuit partim in hac vrbe ab egregio Viro Ismaele Bullialdo, cuius iam Astronomia Philolaica sub prælo versatur; tum à me quatuor ab hinc leucis Gallicis ad ortum, quo nimirùm discesseram, vt ex loco edito, quid in Sole occidente, & Luna per Eclipsin oriente contingeret, obseruarem. Obstitere nubes ad vsque bessè, dodrantem-ve Eclipsis; sed præter tamen aliquot Phasibus ante finem obseruatas perspicuè demùm contigit Finis, illi quidem hora 7. min. 59 $\frac{1}{2}$ ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi hora 8. min. 1. ex altitudine cinguli Andromedæ 38. grad. min. 25. vel hora 8. min. 2. Ex altitudine Lucidæ Arietis 21. grad. min. 5. & extremæ in ala Pegasi 33. grad. min. 5. Quæ quidem censui commemoranda, vt tu quoque possis ob-

Cassendi Epistola.

seruationum nostrarum cum tuis instituere comparationem.

Et vt totidem communicem alias, En tibi ex Solaribus præter duas quasdam typis mandatas, alteram anni 1621. ac diei Maij 21. alteram anni 1630. ac diei Iunij 10. En, inquam, aliam obseruatam Dinæ anno 1633. ac die Aprilis 8. non quod spectat sanè Initium (illud enim mihi nubes inuiderunt) sed quod ad Phasibus 27. acceptas partim ante Medium, partim ante Finem, qui cum contigerit hora 5. min. 45. ratiocinatus sum ex Phasium collatione contigisse Initium hora 3. min. 40. ac Medium hora 4. min. 42 $\frac{1}{2}$ cum foret maximus defectus digitorum 8. min. 18. Non tacendum verò fuisse tunc in Sole tergemina maculam, præter duas alias minutulas, quæ occultari cœperit crescente defectu digit. 7. & desierit emergere decrecente defectu, digit. 7. min. 42. Idque distando tunc à centro Solis versus Austrum partibus Sexagesimis Diametri eius 22. Cum & primum apparuisset die mensis primo, & visa postremùm deinceps fuerit 12. Ex Lunaribus duæ postremæ ante illas tuas, obseruatæ fuere, Altera anni 1638. ac diei Decembris 21. manè, Dinæ, vbi contigit illius Initium hora à media nocte 0. min. 36 $\frac{1}{2}$ ex altitudine Aldebaræ ad occasum grad. 49. min. 18. vel hora 0. min. 37. ex altitudine Capellæ grad. 71. min. 29. Et post Phasibus 34. Totalis obscuratio hora 1. min. 38. ex altitudine Arcturi grad. 39. min. 21. vel hora 1. min. 39. ex altitudine Sin. Pedis Orionis grad. 26. min. 0. Emergio prima hora 3. min. 13 $\frac{1}{2}$ vel 14. ex altitudine Hum. dextri Orionis ad Occasum grad. 30. min. 32. & post Phasibus 38. Finis hora 4. min. 14. ex altitudine eiusdem grad. 20. min. 3. Singulare autem fuit, quod dum penumbra occuparet adhuc marginem Lunæ occidentalem, orientalis è regione occuluerit Stellam quæ est in extremo pede Castoris, antecedit-ve aliam in pede præcedente Geminorum, idque alto eodem Humero Orionis grad. 15. min. 54. Ac proinde hora 4 $\frac{1}{2}$ min. 37. Altera anni 1641. ac diei Octobris 18. & Parisiis quidem, vbi tamen non licuit præter paucas Phasibus nisi solum finem videre deducereque ex sola Lunæ altitudine (nullis comparètibz Fixis) ipsum contigisse hora 8. min. 50.

Quod de occultatione Saturni à Luna anno 1629. ac die Iunij 19. à te subiungitur, poterit conferri cum excerpto illo ex literis ad Keplerum meis, quod vnâ cum Mercurio in Sole viso editum fuit. Superest, vt si quid me velis, quod præstare meæ facultatis sit, libertate summa perscribas. Sic enim velim habeas, esse me eum, qui, vt amicitiam vltro oblatam exosculor, réque ex animo, affectuque pleno complector, ita sim perpetuo maximi facturus, posse quoquam obsequio illam, qua me prosequeris beniuolentiam demereri. Salutem tibi nunciat memoratus ante Bullialdus, non omissurus in suis illis Astronomicis Tabulis quas tuas cum ipso communicavi Obseruationes, ad eliciendum Meridianorum longitudinis-ve discrimen, Dantiscum, & Parisios inter

Q 2

Quæso

Quæro verò si inter te, & eximium illum Eichstadium necessitudo intercedat, salutem illi dicere nomine meo plurimam velis; ac sponforem præstare te gratitudinis erga illum meæ. Vale. Parisiis, v.ii. Kalend. April. M. D. C. XLIV.

LYDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβίου.

Literis optimi Campinij ad te Arelaten pergentis didici te ea in Vrbe per dies festos adfuturum. Conieceram fore, vt eos Salone cum familia exigeres: sed vbicunque exegeris, vtinam prosperè, suauiterque. Credere par est Solem isteic vernantissimum affulgere; quando heic illucere serenior, gratioque non possit. Cœpit hæc constitutio cum ipso Æquinoctio; neque arbitror tempestatum sineis fuisse vnquam aded exquisitè compositos ad præscripta Astronomorum. Scilicet pluuia, nubila, niues, frigoræque hiberna, quæ donec Sol versatus est in toto Piscium signo, viguerat, excessere cum Piscibus, moxque ingresso in Arietem Sole, successit verna temperies, qualis Mundo nascente fuit, si verum sit quidem, quod plærique volunt, Mundum conditum occupante Sole Arietis initium,

*Non alios prima nascentis origine Mundi.
Illuxisse dies, alium-ve habuisse tenorem
Crediderim. Ver illud erat, Ver magnus agebat*

Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.
Ita nimirum Poëtarum Princeps; tamen non desunt qui floribus Vernis præferant fructus Autumnaleis; & Mundum Autumnno creatum probabile facit Hebræorum annus, quem nihil necesse fuerat iubere instituendo Pascha deinceps inchoandum Verno Æquinoctio, Plenilunio-ve mox insequenti, si id quidem initium prius, & ab ipso Orbe vsque condito fuisset. Verum hæc ipse præclariùs nôsti. Vale semper quam-optimè, DECVS PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, Kal. April. M. D. C. XLIV.

Clarissimo Viro, CASPERIO GEVARTIO, Scribæ Ciuitatis Antuerpiensis Primario,

PETRVS GASSENDVS S.

AN-non par est, Eximie Vir, te, ex tempore illo tanto, quo nullas ad te dedi literas, oblitum esse nominis mei? Ipse quidem tuam illam raram aduersum me benevolentiam ex animo nunquam deposui; at debui sanè præterea adhibere affectus mei crebriorem significationem. Nam quod per nostrum VVendelinum, optimum illum scilicet, dictam aliquoties salutem voluerim, id

negligentiam in exarandis paucis versibus non excusat. Benè interim mihi vertit, quod de tua eximia humanitate non diffido; ex ea quippe quam non promereor, quamque tamen efflagito, consequuturum me veniam spero. Cæterum quod iam torporem excussit, Exemplum fuit per-egregiæ optimi VVendelini *Eclipsigraphia*, quod Religiosus eruditusque Franciscus Nizeronus ex Minimorum ordine non prius fuit nactus, quàm id Viro clarissimo Ismaëli Bullialdo Tabulas edenti Astronomicas, committi quidem, sed mea manu voluit. Ipsum scilicet cum percurrerem, animaduerti rem mihi longè cognitu iucundissimam, Antoninum tuum sub prælo versari. Et quia nôram præclarum virum Ægidium Menagium, qui in eandem curam dudum incubuerat, cuique ego spem pridem editionis huius tuæ feceram, rem quoque gratam habiturum, idcirco cum ipso eam communicauit. Is verò lætitiâ testatus, declarauit se abdicasse institutum euulgandarum in cum authorem coniecturarum, ex quo nuper prodiit editio Anglicana Casauboni, qui earum partem maximam MSS. variis, quibus ipse fuerat destitutus, comprobauit. Adiecit nihilominus superesse adhuc circiter viginti ab illo intactas, easque tibi per me offerri perquam gratiosè voluit; vt, si qua ratione probares, iis pro libitu vtereris. Egi ipse gratias tuo nomine, significandamque ipsius in te propensionem recepi. Itaque hoc est, quod iam præsto. Tu præscribe quod factum voles. Si putes enim te posse rem habere satis tempore, vt eam expendas, & si quid fortè tanti sit, ad calcem apponas, dabo operam, vt breui accipias. Quod ad VVendelinum Epistolium do, curabis, sat scio, volentissimus, vt in ipsius perueniat manus. Vale singulare Literarum Decus. Parisiis, postridie Kal. April. M. D. C. XLIV.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro GODEFRIDO VVENDELINO, Pastori Hercano, Condatensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

Vonam in censu haberes me, Præclarissime VVENDELINE, si ad Geuartium tuum scribens, non adderem saltem ad te verbulum? Accepit singularis, & Religiosus Vir Franciscus Nizeronus Minimus eximij illius tui *de Eclipsibus* operis exemplum, & tantam in eo mei nominis mentionem factam conspiciens, voluit ipsum quidem cum clarissimo Bullialdo, sed mihi nihilominus non inuisum communicari. Ego itaque, occasione memoratæ tibi editionis librorum Antoninianorum, quam Ocellus ille bonarum literarum apparat, ad ipsum scribens ansam arripio destinandi simul ad te Epistolium, cui prolixam sanè Epistolam debeo. Quippe non possum vnquam satis, quas debeo gratias commemorare ob affectum erga me

me tuum (ita tacere de me non potes) nec non teneor aliquid tecum conferere de opere, cuius causâ refers tam egregiam laudem. Sed nempe sperandum est mihi, quovsque licuerit vberius totum librum pellegere, qui nondum est mihi, nisi cursim visus, aut Bullialdus mentem aperuerit, cui haud-dubiè nobilis illa Eclipseon congeries erit vsui in ea quam molitur ac sub prælo habet, *Philolaica Astronomia*. Hoc solum iam possum innuere, esse quòd summopere mirer insignem discrepantiam nostras inter obseruationes duarum nuperarum Eclipseon, quæ heic, isteicque fuere per-actæ. Nam si finis quidem postremæ ad 27. Septembris superioris diem contigit vobis adeò præcisè hora 8. aut tertio, quarto-ve ad summum minuto prætereà, quæ fieri potest, vt idem nobis eadem hora contigerit, quadrante horæ circiter remotioribus in Occasum? Bullialdo nempe in hac vrbe contigit ipsa hora 8. ne inregro quidem seminuto minus ex altitudine Ariadnes 30. grad. min. 54. Mihi verò Sucij, quod in Ortum distat decem proximè Italicis milliariibus, hora 8. cum sesqui-minuto aut minutis duobus. Quomodo verò altitudo trium diuersarum Stellarum, quam continenter venatus sum, facere mihi ludum potuit? Fuit enim Lucida Arietis alta grad. 21. min. 5. vnde prodiit hora 8. min. 2. Extrema alæ Pegasi grad. 33. min. 5. vnde hora 8. min. 2. & cingulum Andromedæ grad. 38. min. 25. vnde hora 8. min. 1. Quomodo aliunde Agarratus meus obseruans Raræ in eodem proximè mecum Meridiano, ac in latitudine obseruata 49. grad. 18. min. adnotare quoque eandem horam potuit, & ex altitudine præsertim eiusdem Stellæ Arietis 21. grad. 10. min. Vnde prodiit illi, sicuti & mihi hora 8. min. 2. Et si finis antecedentis ad xv. Aprilis anni M. DC. XLII. contigit vobis, aut hora 16. min. 2. ex horologio, aut hora 15. min. 41. ex culminatione capitis Ophiuchi post minuta 4. quæ fieri potest, vt idem nobis contigerit non hora 15. min. 23. vt tu supputas; sed hora 15. min. 51. ex altitudine marginis Lunæ inferioris gr. 12. min. 30. aut ad minimum, & tutius quidem, hora 15. min. 48. ex serie altitudinum Arcturi antecedenter obseruatarum? Siquidem etiam, cum superesset vnus tantum digitus, interlucens Arcturus fuit adhuc altus gr. 42. min. 0. vnde hora 15. min. 42. Et cum superesset adhuc ferè semi-digitus, altus fuit gr. 41. min. 12. vnde hora 15. min. 46. Ego certè planè cæcutio, cum de tua solertia, industriæque non dubitem, & non videam tamen quæ potuerint imponere variorum Astrorum altitudines consentientes. Sed de his quidem per otium plura: nam & destino ad te mittere, si putes quidem è re fore, appulsus Lunæ aliquot ad Fixas aliquas insignes, vt possis ad ipsas vberius explorare Tabularum fidem. Vale intereà, Inclyte Vir, cui multum mea Dinia (imò & tota Prouincia) ego verò plutum debeo. Dabam Parisiis, postridie Kal. April. M. DC. XLIV.

Gassendi Epistola.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

E Acile sanè coniectu est, quid rerum euenturum sit, quocunq; intuleris pedem. Scilicet vbique id exsequeris, quod conceperis animo; Deusque semper consilia tua, vt quæ, nisi eius auspiciis, non soleas inire, fortunat. Intererat publicæ pacis, cui incessanter aduigilas, vt Ciuitatum principum, qui tuo è nutu penderent, moderatores crearentur. Id verò nunc demùm assequutus es, exturbatis factionibus, & prouidentia peruigili, & diligentia indefessa. Vtinam, si qui adhuc sunt tuæ bonitatis immemores, sua demum sponte resipiscant. Quod & liuorem aspernaris, & calumniam floccifacis, rem vt indole generosa, sic tua virtute dignam præstas. Quippe grandi passu incedens, est cur, vt molossus suo robori fidens istorum quasi occurrentium catellorum insultus contemnas, factusque sublimis, vt Luna, ipsos vt nequicquam latranteis despicias. Deo commissam sibi vindictam volenti obtemperas volens; ipse ergo vindex inimicos tuos pedum tuorum scabellum ponet. Hoc habet virtus sua molestans, vt quasi rupes inconcussa prauorum minas non extimescat, quæ videlicet quasi fluctus, dum allabuntur, colliduntur. Perge itaque Heroico gradu, sicque semper te compara, vt tametsi fractus illabatur Orbis, ipsæ te ruinæ impaudum feriant. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Eid. April. M. DC. XLIV,

E I D E M.

R Efcieram ex aliis, ac indigitaram superioribus literis, quod ipsemet dignatus es nuperis tuis significare. Quam sæpe verò, putas, sublere, dum te cogito, illa carmina,

*Quæ non seditio, quæ non insania vulgi
Te viso lenita cadat? quæ diffana roræ
Barbaries Medi, quam non reverentia
frangat?*

Scilicet quocunq; aduentas, quasi Sol quispiam exoriris, caliginemque turbarum omnem, si quæ sit suborta, momento dispellis. Quod isteic autem aliquantisper, compositis licet rebus, commoraris, paterni sanè affectus est; sic enim concordiam, quam non sine quodam labore parturieris, tanquam prolem foues, donec adolescat. Cogitas subinde vniuersam illam maritimam oram lustrare, tuæque præsentia, quæ esse vallum non possit tutius, communire. Hoc verò prouidentia est, quam dicerem te eripere tibi, nisi ipse solam agnosceres tuam, quam assiduis laboribus tueris Prouinciæ quietem. Gratias semper habeo immensas pro eo, quo me dignaris amore. Victorianum quidem Abbatem, quia tibi sic visum, conueni; sed nempe dumtaxat,

Q 3 vt

ut testarer me in eo assensu perstare, quem illi adhibueram opinanti nihil mouendum, nisi quidpiam grauius vrgeret. Sufficere quippe quod foret à Chauinio iam præstitum, quòdque præstari, ac veluti refricari per vi-ces posset, maximèque si bonus ille in ancipi-ti statu pergeret, cum si alioquin melius ha-beret, vti habere fama est, abundè, ac plus nimio foret fuisse me singularem aded bene-uoletiam abs te expertum. Vale modò, **OPTIME PRINCEPS**, Vale ô Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, x. Kalend. Maij **M. DC. XLIV.**

E I D E M.

Reatus es, **OPTIME PRINCEPS**, dum ratione temperas tædium ex amicorum absentia, quam tuam Solitudinem vocas. Nam potest sanè dici solus, quisquis non ha-beret qui-cum omnia, vt secum, loqui valeat, neque te minus solitarium hæc turba circum-stantium reddit, dum absunt fida pectora, quàm olitorem sua olera, aut pastorem oues, dum socij non adsunt. Verùm quia ipse didi-cisti esse tibi instar multorum (videlicet pers-pectam habens humanæ vitæ conditionem, quæ stabile esse nihil paritur, capitæque etiam carissima pro varietate casuum abducit, id-circò beatum te habeo, quando germana hæc ratio est occupandi eos aditus, quibus fortuna tendere fœlicitati insidias solet. Hinc est, cur gratias agere Deo immortales tenearis, quòd cum ferè alij mortales degere secum nescij, magnam æui partem cum sui ingenti fastidio traducant; prouideris ipse maturè, vt possideres in teipso, quod dies noctisque fa-ceret breueis. Quippe iucundius nihil est, quàm animo esse ita comparato, vt neque aliorum comes, sis illis oneri, neque solus ti-bi-met ipsi; ac saltem liceat dicere, tibi seu quiescenti, seu iter agenti nunquam iniucun-dam solitudinem, iniucundam sæpe societa-tem fuisse. Tritum est, quod Cato apud Ci-ceronem de Scipione maiore scripsit, dicere nempe eum solitum nunquam se minus otio-sum esse, quàm cum otiosus, nec minùs solum, quàm cum solus esset: sed vide, vt ille exci-piat, *Magnifica verò, inquit, vox, ac Sapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, vt neque cessaret vnquam, & interdum colloquio alterius non egeret. Itaque, pergit, Dna res, quæ languorem afferunt cæteris, illum acuebant, otium, & solitudo.* En autem quàm præclare Ennius illum cæterorum languorem apud Agellium expresserit,

*Otium qui nescit vti, plus negotij habet,
Quam quum est negotium in negotio.
Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi, mentem atque animum de-lectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit.
Hoc idem est: neque domi nunc nos, neque mi-litia sumus.
Imus huc, heinc illuc, quum illuc ventum est,
ive illeinc l:bet.*

Incertè errat animus; præter propter vitam viuatur.

Sed ista nimis. Tu & fœlix Viue, & perpetuò Vale, **DECUS PRINCIPVM**, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, x. Kalend. Maij **M. DC. XLIV.**

E I D E M.

Diuinæ sanè est prouidentia, quòd plæ-risque Viris non vndique bonis multa fœliciter eueniant; quasi ea cum actionibus, quæ proficisci ex virtute videri possunt, sint compensanda, at quæ insinuas, cum ad Diui-nam quoque prouidentiam pertineant, ipse secus interpretor. Quippe author quidem non sum, vt timorem illum deponas, quo vt firmamento Christianæ Religionis perfectio stat, (iubemur nempe cum timore, tremorè-que satagere vt tum etiam, cum nihil esse præ-termissum conscij sumus, nos inutileis seruos agnoscamus) Verùm quæ tua vota Deus sic fortunat, ad Populi potiùs tranquillitatem, quàm ad te spectant, quem Deus aliunde dif-ficillimis, diuturnissimisque casibus exercet. Quare subesse non videtur, vt à prosperitate hac timeas, quam optare semper debes maxi-mam; vtcumque pro tua pietate esse circa propriam expetendam à Diuinitate possis. Id age potiùs, vt cum omnia ad Deum authorem re-tuleris, ipsum habeas instar optimi Parentis, qui habet figmentum, hoc est imbecillitatem humanam perspectam & facienti quod in se est, denegare gratiam non potest. Aggrauat semper corpus hoc, quod corrumpitur, ani-mam; nihilque vnquam prorsus sincerè, & citra omnem ad nos respectum illius ergo agimus. At cum nôrit virium non esse nostrarum, vt omnem planè nostri amorem, hoc est, naturam ipsam exuamus; quid-ni satis æquus, benignusque sit, vt præstantes quod possu-mus, quò ipsum quam-licet sincerissimè dili-gamus, non auerferet? Accessit huc tandem eximius Bervilla, ac delectauit summoperè potuisse me non prorsus malè discessus illius coniiicere causam. Gere modò semper inco-ctum generoso pectus honesto; pectus Prin-cipe, ac teipso dignum; vt quam es huc vsque laudem meritis, non tuearis solum, sed etiam adaugeas. Vale, **OPTIME PRINCIPVM**, Præsi-dium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kalend. Maias, **M. DC. XLIV**

**Erudito, & Amico Viro SAMVELI
SORBERIO,**

PETRVS GASSENDVS S.

Vberius aliàs, mi SORBERI, nunc ne ni-hil rescribam, pauca accipe. Quod ais Dogma esse Cartesij, nullum dari Vacuum in rerum natura, expectandum est donec de-monstrârit; quippe id antiquum, sed nondum probatum, ac iis præfertim, apud quos

Natura duabus

Consistit rebus, quæ Corpora sunt, & Inane. Omnem materiam esse extensam, seu vt dicere illum

illum ais, esse extensionem essentiam materiae, suo quodam sensu verum est; at vicissim omne extensum esse materiam, non sequitur. Ego certè duplicem soleo extensionem distinguere, corpoream putà, & incorpoream; illam corporis, seu materiae; istam spatij, seu loci propriam; vnde & moris mei est dimensionum alias corporeas, alias spatiales indigitare. Heinc cum ille, vt ais, dicit vbiicumque est spatium mensurabile, ibi esse corpus; vides quàm absim, vt id concedam, qui fateor quidem omne corpus occupare aliquod spatium, omneisque eius dimensiones coæquari totidem spatij dimensionibus; at non subinde spatium omne occupari à corpore; cum seu corpus sit, seu non sit, & seu continuum, seu interruptum, seu quiescens, seu transiens, ipsum spatium semper immobile sit, & cum inuariatissimis dimensionibus perseueret. Quod subdis illum defendere ne Deum quidem posse inducere vacuum in rerum naturam, non satis perspicio, quàm adeo fidenter limites præscribat Diuinæ virtuti; quasi ea non possit quidquid est corporeum intra ædem hanc, in nihilum redigere, obsisteréque, ne in vicem ipsius aliquid succedat. Nam quod destruendo aërem destrui quoque spatium oporteat, nulla ratione euincitur; & quod interuallum inane inter ædis parietes mensurari non valeat, ipsa est conclusio, quæ fuerit probanda. De calore quod subnotas, distinctiunculâ solùm eget. Siquidem, cum calor non sit absque motu corpusculorum, quæ Veteribus fuere spherica, si ipsa quidem corpuscula per inane abeant, aut in corpus incidant, quod non temerent, nullus erit calor; at si in corpus subeant, cuius parteis discutere, semoueréque valeant; tunc calor erit aliquis; cum is nimirum aliud nihil sit, quàm talis motus corpusculorum, quatenus sit cum cohærentium inuicem partium diuisione. Et quia ista esse videtur generalis caloris notio, illi speciatim additur sensus in Animalis corpore; quando talis partium diuisione in eo fieri absque sensione, hoc est perceptione illius non potest. Quamobrem erit quæstio de Voce, si velis calorem ibi solùm esse, vbi est sensus, siue facultas partium diuisionem percipiens; scilicet ipse ex subiecto speciali rem definies, alij generatim accipient. Qui fiat porro, vt hæc diuisione in Animalis corpore cum sensu quodam doloris sit, natura facit, non sumptorum separatim corpusculorum, sed contexturæ, quæ est ex ipsis, quæque fieri perinde potest ex insensilibus sensilis, ac sit calida ex non calidis, humida ex non humidis; qualitibus nempe subnascentibus ex habitudine complurium. Sed hæc sanè nequeunt paucis explicari. Ista dum scribo, nunciatur ecce aduentasse demùm Exempla meæ illius Disquisitionis. Id profectò appositè, vt possis optimo Curcellio salutem dicens, significare. Tu optimè Vale, ac me semper ama. Parisiis, prid. Kal. Maij, M. DC. X L I V.

Viro Doctissimo, Clarissimoque ADRIANO HEEREBOORDO *Inclytæ Leydensis Academiae Professori Philosopho,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quo me rubore, dum tuam lego Epistolam, suffuderis, dicere promptum mihi non est. Quippe non modò amicitiam, quam meritò plurimi facio, vltro offerre dignatus es, sed ea simul exhibuisti benevolentia indicia, quæ mereri me potuisse non sentio. Nam quod habes quidem de aliquibus quæ excidere opusculis; id tanti profectò non est; tuæque potius est comitatis, quòd meas nugas aliquid putes. Quocirca rem potius acceptam in verba de me nimis bona optimi Bornij refero; sat enim noui quàm ille se continere potis non sit, dum plenum amoris pectus efferuescit. Vt cumque sit, tamen impar tuæ illi de me opinioni sim; is saltem sum, in quo sis nunquam & animi erga te grati, & affectus reciproci candorem desideraturus. Inaudij allatum esse in hanc Urbem vnum, alterum-ve Exemplum editæ Louanij censuræ, quam commemoras in meam illam Epistolam de detectis recens circa Iouem Stellis, quamobrem, vel te monitore, dabo operam, vt quid-nam rei sit cognoscam: interim verò penè sum certus, quinque illas Stellas esse Inerranteis; ac, nisi nudo visu conspicuas; quales indigitæ sunt, saltem (provt innui) ex numero earum quæ Telescopio solùm patefcunt. Scilicet ex quo tempore habitæ in Planetis sunt, Iouem circumire non sunt deprehensæ; quod vnum tamen suppetere Censori potuisse argumentum video. Perpendiculari inconstantiam ipse non asserui; sed retuli solùm, ac nescio an aduersus illam plura à Censore dicta fuerint, quàm ipse ego inseruerim in alteram Epistolarum, quæ in Bornij nostri manus pertuenerunt. Vale, Vir Præclarissime, & qui tam sponte amasti me, ne desine, quæso, rogatus amare. Parisiis, pridie Kal. Maias. M. DC. X L I V.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐχαρίστην.

Qvanta sit literarum tuarum suauitas, dicere quàm valeam? Iis videlicet præcordia sic tangis, vt sentiendo quidem, sed exprimendo impar sim. Ecquæ-nam est verò hæc bonitas tua, vt affectum erga te meum, ardentissimum illum sanè, sed qui non alium quàm obseruantia mereri possit titulum? Tu amicitia elogio, quasi quæpiam foret conditionis paritas, dones; & quasi id satis non sit, etiam Petrum tuum amicissimum voces? Quid illud quoque, vt velut oblitus quod in me

habes imperij ius, & roges me, & non enixè modò, sed enixissimè etiam roges? Roges autem, ut impetres rem, tanto iure debitam, tanto operè pronam, ac tui recordatio est; quam si velim deponere, deponat potiùs ignis calorem. Idem de Bervilla testaret, nisi tu ampliùs illum noffes, quàm ut me teste egeat, Vir sanè pretij ob excessum candorisque plenum animum ingentis. Quàm dolerem porrò esse eum abs te, nisi & causam utcumque noffem; & generosi animi tui vigorem perspectum haberem, & conscius forem eius lætitiæ, qua superesse isteic tibi optimum Campinium veluti exsultas. En reddetur tibi cum his literis Exemplum eius Disquisitionis, quam nosti me pridem aduersus Cartesij Metaphysicam instituisse. Mitto verò, non ut in ea bonas aliquot horas perdas, sed ne quidpiam meum te lateat, maximèque, cum inaudieris voluisse Hollandos ipsam euulgari. Pudori est solùm, vnà mittere, quod Typographi nomine præmissum elogium amici fecerunt. Sed ago ne in petecum simplicius, quàm ut aut quæram, aut velle videar gloriam quærere ex gloriæ contemptu. Satis est, qualiscumque sim, non esse meum pectus tibi conuelatum. Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, Præsidium & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Non. Maij. M. DC. XLIV.

E I D E M.

UD sanè vetum, *OPTIME PRINCEPS*, experiri nos rerum vices, quas ipse eximie declaras. Ecce enim Duces ad exercitus ex Hibernis iam eductos discedunt, ac repertunt Belgium, ex quo Heros ille Consobrinus tuus superiore anno spolia reportauit. Accipio quoque Hollandorum classẽ fore postredie comparatam, ut quo opus fuerit, statim aduollet; & Auracum Principem fuisse nudiusquartus ad eam discessurum. Fortunet Deus omnia, ut fractis hostium animis, de pace in eunda serid cogitetur. Spes non est, ut ante Septembris, qui Legati illius ergò conuenerunt, de ea disceptent, quippe quidquid iam agitur, vestibulum vix attinet; ingressusque in adyta ab Æstatis fato momentum exspectat. Heinc non hæreo sanè, quin cauere debeas à machinatione aduersus Prouinciam, cuius fuisti admonitus; siquidem, tametsi spes non sit Hispano, ut si quam arcem inuaserit tueri illam diutulè possit; prouidet tamen rem opportunè euenturam quo tempore, inclarescere, ponderisque ostentare plurimum possit; ac sit de compensatione potiùs, quàm de vindicatione agendum. Quamquam non fat video qui bene consultus aggredi rem auit, cum neque tuam sagacitatem, prouidentiam, animi magnitudinem, neque copiarum Naualium vim qua reprimi possit, habeat incompertam. Utcumque sit, quia fieri potest, ut quasi in angustias actus, nullum non moueat lapidem; sũntque aliunde res hominum infidæ, & alearum plenæ; idcirco tutius nihil est, quàm nullam vim hostium pusillam, infirmam-ve existimare. Quid ego tamen noctuas Athenas? Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Eid. Maij, M. DC. XLIV.

E I D E M.

Quod nullas ad te literas ante octiduum dederim, in causa fuit rusticatio mihi tota hebdomade cum optimo Abbate communis. Ob eandem certè neque ille, neque ego vllas dedimus ad Campinium fratrem. Quod tu autem nullas abs te datas ob susceptum iter excusas, & nullas esse proximè dandas, ob suscipiendum occupas, id sanè est tuæ illius singularissimæ comitatis. Scribere enim me ad te officij est, quod intermitteri citra culpam non valeat. Te verò ad me scribere, bonitatis est, à qua abstinere citra excusationem possis. Sed nimirum in te non est, ut euadas vnquam dissimilis tui; hoc est ut esse desinas Principum humanissimus, ac in me præsertim qui-cum agere effusissimo affectu cœpisti. Id mirè profectò etiam comprobatur quidquid in tua reliqua Epistola est argumenti. Quippe id eiusmodi est, ut ne gratias quidem ausim agere, ne laudes agnoscam, quas commemorare sine pudore non sustineam. Quare neque erit, cur mihi vitio veritas, si dum ipse tibi in me commendando non temperas, & me neque tuum causari iudicium, neque meam ignorare imbecillitatem par est, planè prorsumque obmutescam. Vna est tua in me propensio, quam neque nescire, neque tacere vnquam liceat. Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, VI. Kal. Iun. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Uti factum est, *OPTIME PRINCEPS*, ut cum donec futurus esses in itinere, nihil literarum abs te expectandarum præmonuisses, literas tamen Tolone transiens, ad me datas volueris? Scilicet tibi diem sacrum feriari solidum non licuit; nec de eo partem non demere, quo ex insperato posses me beare. Itaque quam maximas possum tibi grates meritò habeo, maximèque cum argumentum literarum esse volueris id, quod circa Antipolin cui præsertim timeas, cepisti consilium. Ac suspicatus quidem fueram Tolonem esse, cui hostes inhiarent, sed est reuerà Antipolis expugnationi patientior, & utcumque possit deinceps longè faciliùs recipi, parum id Hispanus curaret, si esset modò quod obtenderet, tum cum vniuersè de rebus componendis disceptaretur. Timetur heic quoque, ne è Luxemburgo irruatur in Campaniam ob eas, quas illeic apparant copias Bekus, Lamboyus, & Verthius, Lotharingoque potissimum, ut ferunt, suas collaturo, neque obtinente Enguenio quantum opus seu militum, seu Tormentariorum machinarum foret. Sunt tamen, qui putent eas copias euocatum iri in Flandriam; videlicet non modò nostris oppugnantibus Grauelingam, quo est ante triduum Calero discessum; sed Hollandis quoque aliunde negotium faceffentibus, quos nuperrimæ literæ mox irrupturos perhibuerunt. Quàm intereà Classẽ nobis subministrant è regione Dumkerkæ est; obstitura ne Grauelingam aliquid subsidij profiliat, quare & nescio, verum-ne sit, quod

quod ferunt diebus proximis prorepisse illeinc, & lembulis quidem, homines sexcentos. Vna ferè hostibus spes in ipso est Piccolomineo, Equitatuque, quo pollet. Vtinam hanc quoque Deus sic infringat, vt seridè deinceps de pace agatur. Vale, P R I N C I P V M O P T I M E, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Non. Iun. M. DC. XLIV.

E I D E M.

N isteic quoque frigus viget, quod fugari visum, quo tempore festum ignearum linguarum illuxit, ab exactis tamen Octauis, quasi post-liminio sic rediit, vt iam adhuc magna ex parte redintegratum perseveret. Noster certè exercitus, ex quo non pauci per ætus illos interceptos siti perierunt, longè nunc abest, vt de ardore intolerabili conquerratur. Is, vt accipio, ex millibus Peditum quatuordecim, Equitum sex reipsâ constat; suntque ad ipsum præterea ex legione Palatina destinatae cohortes decem, aut Centuriæ, maui, xxx. Facta est spes, vt Eidibus circumvallatio perfecta sit, ac vrbs intra duos menses expugnetur. Vt cumque sit labor præsertim futurus circa San-Philippeum propugnaculum; quod Vrbs non minus protegit, quam ipsum tutelæ est Vrbi. Ferunt Piccolomineum tribus solum milliaribus à nostro esse exercitu, cui nihilominus quâ terra, quâ mari vberimus suppetit commeatus. Scribebam nuper esse Hollandos in procinctu, vt aliquorsum nutu primo irrumperent: audio tamen nunc esse adhuc illos in eadem Litoyæ ad Mosam statione. Lotharingus, diuisis copiis, earum partem ad Bekum mittit, partem verò ad Bauarum, cui restitutus Thurennius Rhenum traiecturus breui perhibetur. Henricus Iulius Dux Lauemburgi pergere Olnabrugum fertur, Imperatoris nomine, speraturque proinde, vt Dux Longa-villæ Regis nomine eò breui contendat. Id vbi fiet, tum demum spes futuræ pacis firmior euadet. An quo ista perscribo die, Thomas Sabaudus exercitum in Mediolanensibus educturus sit, ipse, quàm nos citiùs pernosces. Pernosti verò haud-dubiè fuisse Hispanum Venetis Cremonam oppigneraturum, si quam modò pecuniæ vim, copiasque eorum impetraret, Mediolanensibusque id habuisse, quasi indignum facinus, ac prætulisse pecunias ex sese ipsis corrogare. Cætera nos longè remotiùs attinentia prætereo, vt Transyluano non omnia pari fœlicitate succedere, & Konismarkium aliunde quasdam Imperatoris vireis fregisse; Galasium accurrere Dano Gottemburgum nunc obsidenti; & Torstensonum ab Iutlandia Chersoneso scilicet illa Cimbrica, non discedere; Anglum continenter esse in angustiis, ac esse præsertim, quod meritò timeat ab obsidione Eboracensi. Ea etiam prætereo, quæ ad Aulam spectant, quæque ad hesternas Guebriani ad Deiparæ sepulti solemneis exsequias; cum quæ huiusmodi sunt, par sit omninò ex aliis te quàm ex me rescire vberius. Vale, P R I N C I P V M O P T I M E, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Amplissimo & Clarissimo Viro CASPERIO GEVARTIO, Scribæ Civitatis Antverpiensis Primario,

PETRVS GASSENDVS S.

Quam sim nescius, literæ-ne, quas ad te, & ad VVendelinum Aprilis initio conscripsi; redditæ tibi fuerint, suggero ecce alias, quibus te certiore faciam iterum, nisi editio Notarum tuarum in Antoninum sit absoluta, esse Viro clarissimo Ægidio Menagio dignas notatu coniecturas, ipsi intactas Casaubono; quas (nosse modò desideres) sit tecum communicaturus. Hoc solum te volo, ac vt ames me. Vale, ô eximium literarum Decus. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Admodum Reuerendo & Clarissimo, Doctissimoque Viro GODEFRIDO VVENDELINO, Pastori Hercano, Condatensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

Vas nuperas dedi ad te literas, eæ destinatae fuere Antverpiam ad eximium Geuartium postridie Kalendas Aprilis. Nisi eas fortè acceperis, iactura leuis, certus sis modò esse semper me & animo grato, & affectu prono pro singulari, qua erga me es animatus, benevolentia. Eam certè abundè es nuper testatus in eximio illo de Eclipsibus opere, cuius editionem gratulatus sum, & de quo quæ plura iam dicam, non habeo; quando Exemplum cursim visum meas in manus non recidit. Quia sum verò pollicitus loca aliqua Lunæ singularia, exquisitèque obseruata, ex quibus possis Tabularum Lunarium fidem explorare; describo ecce occultationem Quadrilateri Pleiadum, ad quam dum forem Aquis-Sextiis ante annos septem, attendi. Deligo eam verò quòd videatur vna habenda instar plurium, ipsamque exhibeo, qualis tunc relata in Commentariolos est; quòd minùs mirere, nisi supputarim omnia tempora, sed quæ dumtaxat cognoscere aliis tum curis distracto, sat fuit. Cum resumpsissem porrò nuper in manus tuas literas superiore Octobri datas, admonitus sum, quod fueram oblitus, literas dare Aquas-Sextias, vt impetrarem quam B. Marij scriptam per Dinamium poposceras vitam: quoniam, verò fecit absentia Sistaricensis Episcopi, penes quem iam est Legendarium, ne ea vita exscriberetur, mitto quod intereà excerptum ex vetusto Breuiario est, ac literas simul, quas ad me scripserant tum Riantij Baro, qui Peireskio ex fratre Nepos, & in munere Senatorio successor est; tum Decormius Bereculius generalis, Primariùsque in eodem Senatu Regis Aduocatus, quos, vt exscribi vitam illam procurarent, interpellaram. Cum primùm ipsam, vt spero authoribus illis obtinero, ad te incunctanter transmittam. Subiit aliunde cogitatio,

tatio, facturum me tibi rem gratam si excraberem, & hac occasione ad te mitterem, quod collegi aliàs de Sanctis Ecclesiæ Diniensis Antistitibus, quorum meministi haud-dubiè reliquias à te pridem visas. Id scilicet, cum Atlanteo operis immensi authore communicare poteris; ut (si ita videbitur) Sanctorum quoque Præfulum nostrorum memoriam illustret. Rem aliàs coram pollicitus optimo Rosvveidæ non præstiteram, quoniam qua isteic fui Æstate, quem benè valentem reliqueram Iunio, cum in Hollandiam discederem, reperti defunctum cum redij, Iulio. Tu VV E N D E L I N E, æternùm Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Fortassis Viri eximij Caramuel, atque Vangrenus suaue ducent cognoscere pro suo uterque instituto quam ad te mitto Observationem occultarum Pleiadum. Id si ita sit, haud-dubiè communicabis cum ipsis volens. Vale iterùm.

Admodùm Reuerendo, Amplissimòque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, Lobkovvitzio,

PETRVS GASSENDVS S.

Egi, Vir Præclarissime, Censuram illam tuam mei qualiscumque Iudicij de Stellis circa Iouem visis. Persensi verò inter legendum me factum obstrictissimum, reputauique non posse me absque ingratitude nota non respondere aliquid, & prouocarum potissimum humanissimo illo Epistolio. Itaque gratias refero, non quantas debeo, sed quantas possum. Primùm, quòd ipse præoccuparis, ac adedè sponte, gratiosèque amicitiam obtuleris mihi expetendam, mihi requirendam. Deinde, quòd me iis elogiis, quibus prægrauer, exornaueris; quippe quasi amans iam me, licere putasti, si meriti quicquam in me foret, exaggerare. Insuper, quòd tenuem opellam sic retractare fueris dignatus, ut integram denuò euulgaueris, ac pleniore etiam luce illustraris; & me ea ratione cum religiosissimo, optimòque Rheita conserueris, ut ille nihilo me minùs habiturus sit obseruantem sui. Ad-hæc, quòd licet non agnoscam quæ duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur, id tamen, quod ex ipsis vrges, quòdque cætera attinet, eiusmodi sit, ut comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circumstent, cum nisi ita sit, mea coniectura semper perinde vigeat; saltem quod attinet ad Stellæ Telescopio solo conspicuas, qualesque à se obseruatas, (vnica excepta, ex cognitis pridem) Vir clarissimus Ioannes Hevelius Dantiscanus significauit. Præterea, quòd insertas meas obseruationes aliquot non modò commendaueris, sed & subinde tuo quoque ratiocinio nobilitaris; utcumque mea ex dictione facta fuerit anfa intelligendi Coniunctionem Veneris, ac Solis spectare ad diem Februarij anni

M. DC. XXXVII. decimam sextam, cum profectò non ex Eichstadio, cuius nullas nôram, sed ex Keplero, cuius tunc solas habebam Ephemerides, coniunctionem reiecerim in diem sequentem decimam-nonam. Vtcumque etiam velle videaris eleuare illam Veneris latitudinem, cum non minorem præscripta fuisse, vel illud possit arguere, quòd detecta Venus quadrante horæ post occasum Solem, gradibus adhuc circiter quatuor eleuata extiterit, & dimidio horæ post Solem occidens Horizontem subierit gradibus proximè 12. Borealiùs, quàm ille subiisset.

Denique, quod obseruationem de reciprocante Perpendiculo ita refutandam institueris, ut & honorem nobili Viro eius Authori habueris, & mihi id solùm tribueris, ut bona fide retulerim qualem ille perscripserat; quando neque me rem nondum expertus, reciprocationis præstiti sponforem; neque præstiturus me deinceps fui, cum & experientia, & ratione nixus, sum argumentatus aduersus Morinum; qui ipsam scribens aduersum me, est per-auidè amplexatus. Quod superest, duo gratulor, vnum te esse adedè felicem, ut obseruare tutò possis incrementem, decrecentemque magnitudinem Diameterum, Lunæ quidem in singulos dies, Veneris, & Solis in singulas hebdomadas; cæterorum Planetarum in singulos menses, atque adedè etiam, dum illi circa Apogeia, atque Perigeia versantur: quippe mirum dictu, quantum heinc subsidij ad perficiendum Astronomiam vniuersam sit accessurum, ob interualla Planetarum, Terræque inde stabilienda, vbi res semel constiterit. Alterum, apparare te præclaram Selenographiam, & (quod nuper etiam perscripsi ad memoratum Hevelium, quidpiam simile meditantem) subleuare veluti me eo labore, quo cœperam ante decem annos defungi. Scilicet institutum meum cognoscere potes ex Vita Peireskij, in cuius libro quinto exposui quas agnoui fore præcipuas Selenographiæ utilitates. Cedo autem lubens curam integram, qui neque nisi paucas habeo Lunæ Phæsis æri incisas, neque in eo esse iam possum, ut cælatores dirigam iuxta Iconismos cælitus captatos duobus ampliùs annis per Pictores eximios; neque me habeo satis idoneum, qui nomina imponam congrua tot, tamque variis partibus per Lunaris Mundi mappam digerendis. Tu verò age, Vir Eximie, positam in medio gloriam occupa, & immortale nominis Decus tuæ pretium operæ puta. Vale. Parisiis, III. Eid. Iun. M. DC. XLIV.

Vir Clarissime, si cognoscere fortè voles, quam ad VVendelinum occultati à Luna quadrilateri Pleiadum obseruatiunculam transmitto; agnosces ex ea aliquem Selenographiæ usum. Quam maculam appello Caspianam, eam peruidebis intelligi, quæ est solitaria ad limbum occidentale, cuique ex opposito penè respondet alia sat similis, ut dici Anti-Caspia possit. Quem verò Homuncionem (aliàs Therfiren) dictum videbis, dico etiam Mare occidentale; cum & Mare Eoum vocem maiorem illam in Ortum effusam, Boreicumque refusam in Boream; & interdum quoque

que maculam maiorem imitatione antiquorum dicam. Hecates Penetræ. Ne quidpiam attin- gam de partium minorum indigitatione, ut Sa- linarum, Vallis umbrosæ, Rupis niuæ, Amara montis, Umbilici, Lacunæ, & similia, que abs te haud-dubiè feliciter indigitabuntur. Vale iterum.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Eὐσεβίου.

Rediisse te incolumem ex perustratione Maritimæ oræ, quantum suaue est, tantum gratulor. Perscriptum est tecum aduentasse famam insignis repulsæ, quam passi Hispani ad Ilerdæ muros ingentem non hominum modò, sed commeatus quoque, & auri, quantum duo gestarent veterina, fecerint iacturam. Res mihi in voto, potiusquam in spe, quatenus eam fieri ratam non comperio. Constantior nobis fuga hostium ex arce San-Philippeæ, quam ostiduo amplius rueri potuerant, nisi prætulissent Pyrium puluerem in Urbem non satis instructam inferre. Exscendere demùm Hollandi ad Philippinam Flandriæ, neque procul Tasio, quod Gandavi dicunt, metati sunt castra. Timent Flandri Dammæ, Hulstia-ve; Comæque Ifemburgius magna Peditatus cum parte aduersum occurrit. Hollandos esse non pauciores millibus octodecim ferunt. Turennius missis sarcinis ex improuisoque Rhenum superans, paria Germanis, nisi iam castra mouere cœpissent, redditurus fuit; tamen compluris ex iis interfecit, & adduxit captos, vel ab vnico Roseo, Equorum plusquam mille, hominum plusquam septingentos. Sunt reipsâ Turennio Equitum sex millia, & Peditum quinque; cum sint Germanis Equitum decem, & Peditum octo, præter Lotharingi, quas expectant copias. Inaudij tamen Lotharingum (vtcumque etiam Piccolomineus duo Equitum millia ab illo expectet) in eo adhuc esse, vt deliberet vtrum nobis se, an Hispanis sit dediturus. Ex quo Ratgoskuis in Transiluaniam se recepturus perhibetur, pondusque belli Germanici transferendum in Daniam speratur, intolerabiliores sunt, quas Legati Imperatoris Monasterij proponunt pacis conditiones. Perseuerat adhuc in Anglia Ebotacensis obsidio; tamen rumor de capta Vrbe admodum percrebuerit. Sed hæc nimis. Tu bene Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, xv. Kalendas Iulij, M. DC. XLIV.

E I D E M.

Ratulor denuò quem es dignatus reditum foelicem nunciare. Mira, dignaque te prouidentia, qua cogitasti tam Tolonem, quam Antipolim communire; mira, & te digna, quæ sollicitudo te habuit de rebus ad

Ilerdam gestis. Multum sanè est, quod tuæ curæ debent, quorum causa vnum Centurionum eò destinasti; at longè est amplius, quod debent elogio abs te reddito de strenua, qua viros egerunt virtute. Vtinam ille referat hosteis non modò in vltiorem Iberi ripam recessisse, sed & coactos fuisse Hispaniam interioriorem repetere. Grauelingana obsidio prosperrimè semper succedit. Erant iam nostri ante dies quinque ad ipsam vsque fossam promoti, parabantque inde tormentis viginti tum præsidia quædam murorum deicere, tum reddere fossæ traiectionem tutam. Discesserat Piccolomineus, vt impetus primos Hollandorum retunderet; at postquam visum est ab illis nihil metuendum summoperè, rediisse fertur, & Dunkerkam, nostrisque inter constitutus, Luxemburgicis copiis increuisse. Ea de causa ferunt Enguenium secundum Mosam discedere, Leodiumque versus properare. Conualefcit iam Lotharingus; sed versatus semper in ancipiti, è quorum stare partibus debeat; staturusque potius à nostris speratur. Hollandorum pro pace legati discessuri mox Monasterium sunt, itémque, qui ad componendum Dani, Suecorumque diffidia mittuntur. Sunt isti tamen Dani suspecti, vel eo nomine, quòd interim naueis quadraginta armatas conscendant. Sed nimirum timent Hollandi, ne quæ eodem vergit Hispanica classis fretum occupet, quod iurgiorum est non postrema causa. Est intereà tam Suecica, quam Danica classis comparata ad prælium; quid autem euenturum sit, Solus, cui omnia patent, nouit. Imperatoris exercitus, dum Transyluano iustat, ne sibi instet Turennius metuit; sicque inter saxum & sacrum, quod aiunt, quodammodo stat. Perhibent nihilominus Galasum Lipsiam obsessurum. Excessit Anglus Oxonio, obsidionem metuens, expectansque interim, si fortè quidpiam prosperi Roberto Palatino ad soluendum obsidionem Eboracensem misso contingat. Rumor fuit abiisse illum in Hiberniam; verum non sunt ipsius res hæcenus adeò deploratæ. Tu foelix Viue, ac semper Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, viii. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

Admodum Reuerendo, Sapientissimoque Viro, D. IOANNI CARAMEVELI, Lobkovvitzio, Abbati Disembergenfi,

PETRVS GASSENDVS S.

Reddidit mihi nudius-tertius optimus Merfennus tuas literas, quas cum scheda sub inuolucro ad se destinato accepit. Oblitus es rescribere vbinam, & quando illas dederis; sed quantum conicio eæ fuere scriptæ Cruciniaci ante decem plus minus dies. Ipse à diebus quindccim meas ad te Louanium dedi, & nescius tamen, illeic-ne fores, ipsas destinaui ad eximium Chiffletium Bellofontanum Balernæ Abbatem, qui illas vbicumque te versari

præsente Rege in Concilio Ecclesiæ Gallicanæ, his verbis. *Post hac omnia Papa Martinus cum toto Concilio dedit literas ad Prælatos, & Inquisitores, in quibus continentur articuli Ioannis VViclef & Ioannis Hus, inter quos iste ponitur articulus XLI. Non est de necessitate Salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Super quod dicit Papa, approbante Concilio, Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares. Deinde in Interrogatorio in ipsdem literis posito, super quibus haberent interrogari suspecti de hæresi Hussitarum ponuntur sequentia, Interrogetur vtrum credat quod quodlibet Concilium generale, etiam Constantiense, vniuersalem Ecclesiam representet. Ex quibus manifestum est, quod per Papam Martinum, & Cardinales, qui tunc ibi communiter aderant viginti tres, vna cum toto Concilio fuit approbatum, quod Concilium generale habeat suprematam in Ecclesia, & quod vniuersalem Ecclesiam representabat. Quod verò dicitur Vniuersitatem Parisianam id imitam esse, à diebus Constantiensis Concilij, ecce proferunt Parisienses epistolam scriptam ad Parisiensem Facultatem Theologiæ ab Innocentio VIII. die Septembris 7. an. 1486. quæ improbatum nihil fuerit, quod fuisset eo vsque ab illa defensum, sed comprobatum potius huiuscemodi verborum tenore, *Dilecti filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Intelleximus non sine magna cordis nostri lætitia sinceram animorum vestrorum deuotionem, quam ad nos, sanctamque Romanam Ecclesiam, & Fidem Catholicam habetis; cum omne studium, & curam vestram pro eiusdem Fidei defensione, & hæresim exstirpatione sicut probatissimos quosque Christianos decet, incessanter adhibueritis. Afferunt quoque non improbatum Facultatis eiusdem Decretum de celebratione generalis Concilij diei Ianuarij 11. ac anni 1497. in quo ad quæsitam à Rege respondendo inter cætera sic habetur, Responsum est, quod Summus Pontifex & Pater Sanctissimus tenetur de decennio in decennium congregare Concilium generale Vniuersalem Ecclesiam representans, & maxime nunc, cum tanta sit deordinatio in Ecclesia, tam in Capitibus, quam in Membris, quæ cunctis notoria est. Inferius autem, Dixit & definit prædicta Facultas quod tempore urgentis necessitatis, vt nunc, vel post decennium ab ultimo celebrato Concilio, vt supra dictum est, postquam aliqua bona, & magna pars & notabilis Christianitatis, quemadmodum regnum Francia, vel Rex Christianissimus ipsius vices gerens, rogauerit, summauerit, & exhortatus fuerit dictum Summum Pontificem, ceterasque partes Ecclesiæ, de congregando dictum Concilium, & ad ipsum conueniendo, & de prouidendo necessitati Ecclesiæ. Ipse verò Pontifex, vel aliqua prædictarum partium fuerint recusantes, negligentes, vel differentes de veniendo ad dictum Concilium, nihilominus illi, qui aderunt, & comparebunt poterunt sine alijs non comparentibus dictum Concilium celebrare, & necessitati Ecclesiæ prouidere.**

Ad ipsa Maioris tempora vt veniam, id mitto, quod habet Senonense Concilium, anno

Gassendi Epistola.

1528. celebratum, Cardinali à Prato S. Sedis Legato, Præsidente, in Decretis Fidei, Decreto III. his verbis, *Proinde, cum certa sit, & infallibilis Ecclesiæ Regula, ne aliquando inuisibilitatis prætextu tandem eludi queat; ea profectò Sacris generalibus Concilijs authoritas derogari non potest, quæ proximè Vniuersalem representant Ecclesiam. His enim Concilijs, si ea decernendi, quæ ad sinceritatem Fidei, & exstirpationem hæresim, Ecclesiæ reformationem, & morum integritatem pertinent, potestas adimatur; nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique, quo Hæreticus ab Orthodoxo possit internosci, Nec erat, quo veterum quondam retunderentur insultus, nisi Ecclesiastici Proceres exemplo Apostolorum Concilia celebrassent, quibus Sancti Spiritus authoritatem ferocientibus illis, & humanarum rerum scientiâ tumentibus opponerent. Mitto & quod habet Ioannes de Celaia Parisiensis Theologus, ac Valentia in Hispania natus, qui tamen in Patriam redux, mutarit sententiam, opinionis tamen Parisiensium fidem fecit sub Gallorum Doctorum nomine, scribens in 4. sent. dist. 25. qu. 5. de Symboli editione, his verbis, *Pro huius quæstionis enodatione, est aduertendum, quod mirabilis est controuersia inter Doctores Catholicos circa istam difficultatem, veluti de superioritate Papæ ad Concilium. Nam Ioannes de Gersono & Galli Doctores, & multi Almanorum tenent, quod ad Vniuersale Concilium pertinet edere Symbolum, & determinare ea, quæ Fidei Catholica sunt & non ad Papam. Quo loco, vbi ille addit, contrarium tenere non modò Italos, sed etiam Hispanos, tuum est videre, teneat ne etiam Abulensis, quem ipse post Adrianum Papam VI. Cardinalem Cameracensem, Cusanum, Panormitanum, Florentinum, citasti, præter Franciscum de Victoria Professore Salmaticensem, qui, vt Nauarus, probabilem vtramque opinionem putat. En verò ex Gallis præter Almainum, aliosque citatos à te pauculos Adrianus Gualterus Parisiensis Theologus, & maioris Monasterij Monachus in tract. de primatu Petri, & Ecclesiæ hæc habet, *Sic ergo relinquitur, temerè dici, veritati que maxime contrarium esse, quod Summus Pontifex in nullo casu Concilio Vniuersali sit inferior. Nec minus item falsum, quod in nullo casu possit ipse deponi, præterquam in casu hæresis; nam ipse potest esse criminofus, aut fautor alicuius criminis, vel intolerabilis erroris, tam perniciosi Reipublicæ Christianæ, quam perniciofa est hæresis. Cui crimini refecando, si non possit remedium adhiberi, nisi per Summi Pontificis destitutionem, verè & realiter destituendus est. Et paullo post eandem doctrinam hocce disticho comprehendit,***

PETRVS in Aede Sacra Caput est, & quandoque Membrum;

Paret, vt est Membrum; præcipit, vt Caput est.

Ioannes Arboreus, Parisiensis etiam Theologus lib. 4. Theosophiæ, cap. 32. sic sentit, *Decretales Epistolæ non exequentur canonibus Conciliorum & definitionibus. Hanc facillè suadebo assertionem. Minus authoritatis habet Romanus Pontifex, quam tota, & Vniuersalis Ecclesiæ, quam representat Concilium generale ritè con-*

R gregatum

gregatum. Nam Papa in Fide errare potest, ut dicit Innocentius huius nominis IV. cap. 1. de summa Trinitate; & tota mihi aberrare via videtur, qui aliter sentit; & plus veritati tribuendum est, quam amico. Assentantur sanè Romano Pontifici, qui faciunt eum immunem à peccato, & lapsu hæreseos, & schismatis; cum non sit diuino munere confirmatus in gratia. At Concilia generalia legitime congregata non possunt in Fide aberrare. Claudius Confors, similiter Parisiensis Theologus, in confutatione errorum VValdensium, Paucis, inquit, probemus utramque & Ecclesia & Petri auctoritatem, Ecclesia primò, ex eo, quòd generalium Conciliorum definitione Ecclesia sit supra Papam, quem instituere & ex causa destituere potest. Verùm iste scribebat iam anno 1548.

Cæterum ab anno vsque 1542. conditi fuerant celebri Facultatis Decreto articuli Parisenses dicti, numero XLII. quos iuramento adhibito profitentur etiam-num quotquot in fine Licentiæ sunt Doctoratum adepturi. Ipsorum autem XXI. huiusmodi est, Eodem veritatis firmitate recipiendum, potestatem excommunicandi esse de iure diuino, immediatè à Christo Ecclesia concessam. Et XXII. certum est Concilium generale legitime congregatum vniuersalem representare Ecclesiam, in Fidei, & morum determinationibus errare non posse. Ex quibus minùs mirum est, si scribens posteriùs Dominicus Soto (vtcumque oppositum cum sua familia sequutus) in 4. sentent. dist. 20. qu. 1. art. 4. sic quærat, *Vtrum potestas iurisdictionis in utroque foro fuerit collata Ecclesie, vt in toto corpore immediatè resideat, an verò in Prælati eius?* Et postea sic habeat, *Nihil hic dicere molimur de illa molesta lite, vtrum Concilium sit supra Papam; quæ causa est, vt nunquam Concilia eo candore fœliciter celebrentur, quo antiquitus; sed quia rerum consequentia hoc exposcit, ne clauium tractatus mutilus maneat; quidquid sit de illa quæstione, pro nostra tenuitate subiectum proximum Ecclesiasticæ Potestatis & iurisdictionis explanare adoriamur.* Enim-vero Gerson in *Tractatu Potestatis Ecclesiasticæ*, quem imitatur Almainus in suo libro de *comparatione Papæ, & Concilij*, cap. 6. atque alij fautores illius opinionis, quòd Concilium est supra Papam, arbitrati suam opinionem ex hoc fundamento pendere, aiunt potestatem Ecclesiasticam iurisdictionis in utroque foro residere in tota Vniuersitate Ecclesiæ, hoc est in toto corpore, quod aiunt, *Categoriaticè, instar Republicæ Ciuilis.* Hoc tempore non video rem vocari ampliùs in controuersiam; fortassis ob iuratos illos ab omnibus articulos; tametsi sunt, qui opinionem utramque probabilem putent. Cùmque neutra disertis verbis defendenda proponi soleat; retineri tamen antiquam, iuratumque intelligi potest ex ipsa ratione loquendi tam eorum, qui libros conscribunt, quàm eorum qui disputant Theses. Quippe cum nihil simile obseruem pro opposito; facere tamen pro hac videtur, quòd scribens Franciscus Hallerius Parisiensis Theologus pro defensione Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu in vindiciis Censuræ Facultatis Theologicæ

Parisiensis aduersus Hermandi Loëmellij Spongiam, editis anno 1632. §. 2. sic instat. *Legisti in libello Richeriano Regimen Ecclesiæ esse Aristocraticum; an-non legisti statum esse Monarchicum?* Et postea, *licet Episcopus hic, aut ille morte extinguatur; licet ob crimen expellatur, sine Episcopo tamen Ecclesiam esse negamus, in qua semper remanet Episcopalis Cathedra, in qua viget semper Episcopi principatus.* Et rursus, *Hoc sensu neque Ecclesiam vniuersalem, nec particularem ullam perfectam sine Episcopo esse posse pronunciauit Parisiensis Theologorum Facultas, & contrariam sententiam falsissimam, in consequentia periculosam, temerariam, scandalosam, ordinis Hierarchici destructiuam, Populo Christiano nociuam, traditionis Apostolicæ, & successionis Apostolicæ fundamentum conuellentem; imò & in hæresin inducentem iudicauit.* Facit verò etiam, quod Theses proponens Robertus Constantinus Baccalaureus Sorbonicus anno 1639. die Nouembris 18. Sorbonica 29. Thesin hanc inter cæteras vltima columna reposituit, *Promulgatio essentialis est legi, non acceptatio; tenenturque omnes Principum edictis parere, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Pari iure quisque fidelium, excepto nemine, Ecclesiæ Catholicæ, & Conciliorum decretis subditur.*

Atque hæc sunt quidem, quæ recepi initio commemoranda historicè, non dogmaticè verò expendenda. Videlicet retuli solùm, vt tibi quasi fido amico rem exigenti gratificarer; non vt sententiam dicerem, cui nullum ex me accederet pondus. Tu id totum quodcumque est, quo do affectu excipe, & tanquam pignus quoddam meæ erga te obseruantia habe. Parisiis, VII. Kal. Iul. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίειν.

 Væ de Ilerdæ obsidione & vouisti, & prouidisti, ea perinde protus contingunt. Quam times Classem Neapolitanam, comparatam audieram, quæ sese nostræ opposeret, si Tarraconem obsideremus. Nunc, quod Hispanus præoccuparit, prospexitque fore, vt Mortæus cogere pedestris copias ab instituto diuertere; id arguit Classem huiusmodi aduersus Prouinciam destinatam fuisse. Præclarè autem vertitur, quòd tu & sagax præsenferis, & indefessus perfeceris, ne nostram in oram appellere, nisi vt in scopulum possit. De obsidione Grauelingana nihil non faustum accipimus. Piccolomineus, & Melosius nihil hætenus attentarunt, & tametsi sperent ad vndecim millia, quibus iam præsumt, militum, accessura, ex Beko sex, & ex vicana coactione decem, nihilominus id nostros nihil terret; quorum circumvallatio absoluta est, & quinque Regiis arcibus, seu mauiis propugnaculis tuta. Tormenta interea, de quibus iam scripsi deiecere Urbis præsidia, vnicumque cornutum opus superstes in pomærio, nuperrimis

perrimis diebus occupandum fuit. Hollandi, quod mirum, nihil interim mouent, & quasi minante Isanburgio, Assenedæ semper consistunt. Deliberant adhuc eorum ordines Clafsis-ne, de qua nuper scripsi, Danis se, an Suecis addicat, an neutra remansura sit; videturque euentus belli Danici habiturus esse exinde momentum. Urget semper Galasium Saxo ad obsidionem Lipsiæ; ignoratur tamen, facturusne sit, an petiturus Daniæ, an irrupturus in Pomeraniam. Accessere ad illum Coloredi vires, relicto Hasfeldio, qui sit obstiturus Konismarkio, ac Hessis copias collaturus. Constat Transiluanus viribus infractis, & utcumque Polonus ipsum ad ineundam pacem cum Imperatore instiget, non obaudit tamen, dum Turca non annuit. Redit per Poloniam ex Moscouia Voldamarius infecto matrimonio, quod propositas condiciones amplexari renuerit; nempe profitendi Religionem Gentis, iuxta quam Baptismus iterandus fuit; & excedendi nunquam Moscouitæ ditionis confinia. Fama est hunc fuisse quæsitum prætextum, ex quo illi Sauromatæ afflicti Daniæ Regnum inaudierunt. Lotharingus Vormaciæ est (quippe iam redux Treuiri) suâque adhuc copias in statuis habet. Anglus continuò angitur, & Eboracum paritur extrema. Plura dicerem; sed ista plus æquo. Tu, OPTIME PRINCIPS, & meum Decus Vale. Parisiis, Kal. Iul. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Secessisse Albaniam te per hosce æstus, quos maximos experimur, mirè delectat. Quippe & is locus videtur esse amœnus præ cæteris; & aliunde eo situ est, vnde momento valeas, quò vocare te præsertim negotia possunt, conuolare. Id sanè est nuper à te probatum felicissimè, cum Massiliæ vix priùs fuit seditio succensa, quàm abs te extincta. An-non verò cum eò potueris tempestiua adedò diligentia accurrere, commeministi Corij, in quo locum deligere qui totum æquè pressum vult debet? Quid heic queque rerum turbare operarij quidam attentauerint perduxisse iam ad te fama potest. Id tanti fortassis non fuit; sed Aulæ nihilominus redeundi in Urbem occasionem fecit. Ferunt eam inde non discessuram ad vsque Grauelingam captam. Eius porrò vrbis obsidio felici pede semper procedit. Tentârunt hostes nuperis diebus trecentos quinquaginta viros ex reformatæ, vt vocant, militiæ præfectis delectos in ipsam Urbem intrudere; at ij incidere in nostrorum Equitum quadragintos circiter, qui omnes strenuè, obstinatèque dimicantes interfecerunt, perpaucis exceptis, iisque manu captis. Ipsi sunt, qui Aurelianensem certum fecerunt Piccolomineum perquam grauitè laborare, & Melosium esse podagrâ correptum. Exercitum imparem esse, qui munimenta nostra adoriatur; ac videri esse aliquid ab ipsis obsessis timendum. Hollandi nihil aliud, quàm mouerunt castra, quæ & metati sût Adegemij, loco Brugis miliaribus horariis tribus distante. Rediit Enguenius ad fluenta Mosæ, postquàm parte exercitus in Luxem-

Gassendi Epistola.

burgum penetrante, Beki copias sic euocauit, vt parte alia interim traiectionem fecerit tutam, adducendi copias ex Leodiensi tractu Marcino. Aiunt Lotharingum mouisse cum suis Luceburgum versus, & fama tamen semper est ipsi nobiscum conuenire. Turennius obseruat semper Bauaros, Rhenum vt minantur, breui traiecturos. Transyluani exercitus præcellit semper Imperatorio. Lentè admodum incedit Galasus. Torstenfonus cogit, moxque educiturus in aciem exercitum est. Nullum adhuc Nauale prælium in Balthico mari commissum. Commisere Sueci Franco-furtum aliâque Vrbeis ad Oderam Marchioni Brandenburgico, qui & iam se ipsis penitus addixit. Sunt semper res Angli afflictissimæ: nam cætera inter, Principem Rupertum memorant à Scotis fugatum. Lusitani ex Castellanis insignem tulere victoriam, sed tu illam iam, vt opinor, nôsti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, postrid. Non. Iul. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Quam dignatus es ad me mittere Exercitium tuiunculam tuis cum literis accepi. Acceptissima verò mihi fuit, & quòd tua, & quòd ingenium, quantum est tuum, redolens. Quòd postulas verò vt pro meo candore quid de ea sentiam, edisseram, faciam sanè, nec tamen dicam, quòd de Henrici Engolismensis Propatruj tui carminibus dixisse Malherbium subiungis. Scilicet ista, quæ à Viris tuæ sortis proficiuntur, pretiosissima habeo; neque exigenda ad eam limam duco, qua probari solent virorum vmbraticorum lucubrationes. Res est adedò rara, Virum Principem se habere dignum, qui partem sui nobiliorem, Animum nempe, excolat, natalibusque congruum exhibeat, vt qui se supra cæterorum veluti turbam euehant, sint commendandi maximè; & quos edunt partus ingenij, sint quouis auro pretiosiores. Quippe, vt interdum non vacat, ita & plærumque non decet factus lambendo sic expolire, vt scrupulositatem magis, quàm fecunditatem testentur; satisque est, si qua erumpunt felicitate ingenij, exemplum fiant, quò & alij animari Principes possint, & priuatos suppu-deat, nisi studiosè æmulentur. Memini rem ad te scripsisse de generosissimi Regis Caroli IX. Aui tui carminibus, quæ censuisset pari ratione supprimenda Malherbius, & magnus tamen vir Ronfardus gloriosum habuit carminibus suis, vt nobileis gemmas inferere posse. Itaque huiusmodi censu lucubrationum tuam habeo, in qua utcumque aliquid posset, si ab otioso, literatòque prodisset, desiderari; nemo tamen non sit abs te, ac inter tot præsertim curas, occupationesque profectam vnice exosculaturus, & quoniam haud-dubiè requites, quid desiderari posse iudicem, insinuabo ecce seorsim in scheda, schemate putà apposito, ex quo ipse reregere tua illa cogitata possis. Id nempe tale non contexam, in quo alia membra, aliâque rationes quàm à te allatas exhibeam, aut aliquid etiam, quòd videri possit superuacaneum reseccem; viderer

R 2 quippe

quippe non tuam opellam ad Analysin reuocare, sed synthefin quandam meæ facere; verum id conficiam, in quo eadem omnia, ac sola, quæ tibi venerunt in mentem, quasi digerantur. Faciam verò, quo simul innuam, seu (quia bene id voles moneam) vt cum deinceps simile quodpiam aggredieris opusculum, attentè spectes argumentum, quod tibi proposueris, & perspectâ eius naturâ duas, treis, aut plureis eius parteis statuas, & si opus fuerit earum vnamquamque diuidas, ac subdividas, referâsque omneis in schematis speciem; scilicet inde fiet primùm, vt nullam partem, quæ videri possit necessaria, prætereas; deinde, vt nullam præposterè colloces, sed quo esse idoneo maximè loco possit constituas; tum, vt quid congruat ad cuiusque aut confirmationem, aut illustrationem, & excogites, & dicas distinctè. Ad-hæc, vt neque quid perturbes, neque alienum quid inferas, neque idem bis memores, neque, vt breui faciam, aliquid in toto contextu superfit, aut desit. Sanè vbi rem pertentâris, allquotiesque perfeceris; mirum dictu est, quanta copia te affluere sis obseruaturus; quando præter spem, tantum aberit, vt labores penuriâ, quin potius labor futurus sit in habendo eorum delectu, quæ numerosissima occurrent. Mirum, quàm proinde breui tempore id sis præstiturus, & omnibus quidem absolutum numeris; quod aliàs non-nisi prolixo spatio, ac semper deficere quidpiam suspicatus, exsequeris. Mirum denique, quàm sis facile peruisurus, agnitusve aliorum-ne scripta, concionesque se probè habeant, & possent-ne res aut conscribi, aut dici apposite magis. Verum ipse intereâ modum excedo; neque satis caueo, ne Sus, quod dicitur, *Minerua*. Tu id, quidquid est, pro tuo illo in me amore consule, & bene semper, ô & Præsidium & dulce Decus meum, Vale. Parisiis, Eid. Iul. M. DC. XLIV.

Remitto ecce autographum Exercitationis, retento exemplo. Rerum nouarum nihil scribo, tum ne te nimium onerem, tum quia ad Campinium omnia iam perscripsi. Vale iterum.

E I D E M.

OPTIME PRINCEPS, nihil est opus insinuatione, vt literis meis refricem memoriam tuæ illius adedè insignis, incomparabilisque iacturæ. Scilicet illa animi tui celsitudo, atque constantia mihi adedè perspecta est, vt nullus hæream, quin sis ad id generosissimè comparatus. Ac fieri profectò non potest, quin tam grauis casus te commouerit, ipsèque inhumanus sim, si excipere illum te absque acerbò luctu debuisse contendam. Sed par est nihilominus de tua virtute augurari, vt modum consentaneum dolori adhibueris, ac tempore breui id euiceris, quod ipsæ è vulgo animæ prolixo demùm consequuntur. Quippe ea quidem non est imbecillitatis humanæ conditio, vt abdicare omnem molestiam, & si quæ præsertim ex naturæ sensu (qualis tuæ est orbitatis) profecta sit, possit; cum & ipse naturæ Author propensionem

istam in liberos tantam esse nequicquam noluerit: at non est tamen ipsum quoque diuinum munus Sapientiæ frustra, vt non plurimum vehementiam perturbationum temperet, vt non maximoperè omnem acerbitatem leniat; vt non placidissimè animum ad Authoris naturæ decreta componat. Fœlix es proinde, *DECUS PRINCIPVM*, cui Deus mores ex hoc metallo, præcordia ex hoc luto finxit. Quamobrem age, ipse te quoque dignum fingere Deo perge, dum cogitas effectum quidem præter naturæ ordinem, vt à quo efferri debueras, dulcissimum filium præmatura hac abreptum morte extuleris; at non contigisse tamen præter institutum æternæ Prouidentia, citra quam ne capillus quidem cadere ex capite potest. Videor certè mihi te identidem illud repetentem audire, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen eius benedictum*. Videlicet in eo es, ne esse videare malæ fidei, quasi inuitus reddens id, quod commodatò solum habueris; ne grati parum animi, quasi nihili reputans tanti pignoris vsuram concessam. An-non verò etiam lucro deputas, exercitationem constantia, qua ille rerum Arbitrator probandum te, Aquilæ instar, non degenerem censuit; dum oculos tuos in illam corpusculi conflictationem tam molestam, tamque diurnam inconniuerter defixos voluit? An-non vertis quoque summæ indulgentia quòd te orbarurus carissimo puellulo, animum tuum sic præparârit, vt rem expedire & tui, & illius gratiâ fuerit consentiendum? Quod superest autem, an-non tibi satis perspectæ res humanæ sunt; vt nôris quam dicunt *Fortunam*, (sed nos *Prouidentia* partem facimus) ita in ipsis ludere, vt inaneis curas proculcet, ludibriòque habeat? Cum sanè te illa orbitatis importunissima cogitatio sæpius haud-dubiè subeat, vix hæreo quin ipsi opponas illud ex Sacro Oraculo, *Nonit Deus cogitationes hominum, quoniam vana sunt*. Nempe ij ferè sunt homines, qui generi, stirpi-ve suæ æternitatem destinant; ignari Deum consilia hæc euertere, pessundarèque. Heinc, cum ipse quoque interdum potueris hac cogitatione mentem pascere, ac tanto quidem æquius, quantò in tuo illo Ascaniolo spes inclinata recubuit propagandi superstitis ex Stemmate Regio rami singularis, ea tamen dubio procul fuit animi tui moderatio, vt te non lactâris inani hac spe, qua homines vulgò sibi somnia fingunt. Nisi nos verò Historiæ monent intercidisse familias omneis prole olim beatissimas, nullaque illarum vestigia iam-pridem agnosci. Nulla vnquam diurnior fuit *Capetana* hac gloriosissima, cuius tu quoque furculus es, at quàm pauci, quæso, ex tam numerosis supersunt iam rami? Ipsos ego æternos voueo; at quis tamen iuret eadem illos fata, quæ & cæteros non breui manere? Fac verò esse superaturos non vnum, non duo, sed decem, & plura adhuc sæcula? Quid demum, quæso, id torum est, si cum totius temporis longinquitate comparetur? An-non dices guttulam aquæ collatam ad Oceanum, ac etiam cum Simonide, ne punctulum quidem æternitatis minutulum esse?

Vt

Vt pridem certè euanuerè tot illæ stirpium series, ex quibus contextæ fuere Dynastiæ Ægyptiorum, Assyriorum, Persarum, cæterarumque Nationum omnium; ita profectò spes non est, vt quæ nunc in honore sunt temporis progressu non attingant metam. Et, putas, si homines fortè aliqui meminerint nostri post vnum aut duo, tria-ve, aut quatuor annorum millia, memoraturos etiam post decem, post viginti, post plura si Mundus quidem durauerit? ô quàm alta tandem obliuio & nos, & res nostras inuoluet! quàm altum silentium hos strepitus omneis, quibus iam per totam Europam obsurdescimus, obruet! Tempus veniet, ne dubita, cum Grauelingane, & Iberda extiterint vnquam ignorabitur; cum nescietur Hispani-ne & Galli, quales nos iam sumus, spiritum vitalem vnquam duxerint; cum istæ Suecorum in Germaniam, & Transiluanorum in Hungariam irruptiones reticebuntur; cum perinde erit & Regi, & Parlamento Angliæ, seu vicisse, seu succubuisse, tanquam profunda caligine nostram hanc lucem excipiente. Nimirum quæ hucusque fuit rerum omnium vicissitudo vices agere suas perget; & ex Regnis Respublicas, ex Rebuspublicis Regna, & Anarchias faciet. Quippe incessanter commiscens Imperia; sineis Prouinciarum, ditionumque turbans; his addens, illis adimens; quasdam dispescens, quasdam consocians; omnia sùsque, deque sic constituens, vt si quempiam nostrum fingas reducem, non sit amplius rerum faciem agnitus, ac tantò magis, quantò ex eadem vicissitudine rerum est, vt interdum literæ vigeant, interdum barbaries sic obtineat, vt præteritorum omnium memoria penitus deleatur. Ne memorem vetusta omnia recentibus semper ita cedere, vt semper quæ sunt omnium vetustissima, obsolescant. Ist hæc verissima cum sint, facilè tamen non capimus, quæ capere etiam penè auersamur; excæcati nempe vano gloriæ studio, quo nomen nostrum propagare, transderè que in vniuersam posteritatem satagimus, ac sæculis paucis nos consequuturis æternitatem ipsam merientes, exhorremus cogitationem in Chaos illud defigere, in quo omni luce sumus carituri. Quorsum hæc verò, OPTIME PRINCEPS, certè, vt vel monente me, tametsi haud-dubiè id facis, attendas, temetque solueris hoc Dilemmate, aut *Mundus breui desinet*, aut *immensis adhuc sæculis durabit*; ac si breui quidem desiturus sit, cur me discruciet orbitas, quem alioquin Nepotum series post tempus non longum fuerit defectura; cui ad æternam vocato gloriæ, perinde prorsus futurum sit, floruisse posteris, aut caruisse. Sin longissimè sit perduraturus, cur me adhuc sanguine longo non censeris discruciet, cum fuerint alioquin & nati natorum, & nati ex illis seriùs, ocyùs agmen clausuri; cum densa nocte conuelante, & mea, & omnium posterorum, interfuturum nihil sit, quispiam-ne ramum duxerit ex me, millesimum, an nullum. Enim-verò, cum fieri nequeat (aut difficillimum certè sit) vt hominem planè exuamus, hoc est præstemus, ne aliqua gloriæ cupiditas

Gassendi Epistola.

nos tangat; cùmque suaue proinde sit per ora virum, tam dum sumus superstites, quàm paucis illis sæculis de quibus dixi, volitare nôsti vt famam extendere opus sit solius virtutis. Non Alexander certè, nec Cæsar; non Aristoteles, nec Tullius hanc, qua vigent gloriæ à liberis habent; sed ab iis quibus incubuere illustribus factis, scriptisque. Est in te vtrumque, PRINCEPS OPTIME, qui & scribenda facere, & scribere facienda potes. Interim verò est iam ad manum, vt parem testatus animi magnitudinem cum celebribus illis viris Anaxagora, Pericle, Xenophonte, Antigono, Paulo, Puluillo, & cæteris, qui liberorum mortem, atque orbitatem constantissimè pertulerunt, parem cum ipsis gloriæ, nominisque splendorem merearis. Itaque, postquam meditatùs illud Menandri fueris,

Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νεός,

Nempe propter illud, *Optimum non nasci, proximum verò quam-primum mori*: ne, quæso, te luctui committe,

Ἄλλ' αὐτὸς ἀνὶ μίμνε πῦρ σωτῆρ φύσιν

Σώζων βελταίως, ὥστε χυτὸς ἐν πυρὶ.

Sicque esto diu superstes, ac Vale. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, ô & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kalendas Sextil. M. DC. XLIV.

E I D E M.

ABSIT, PRINCIPVM OPTIME, vt quàm nuper fui, tam nunc sim prolixus. Habet certè me, donec cogito, pudor nescio quis; quasi opus tot verbis fuerit tuæ illæ Heroicæ, verè que cælesti virtuti. Quippe tyrocinium iam pridem non speculatione nuda perfecisti, sed animatissima etiam, exercitatissimæque constantiâ, qua excepisti hæctenus tam varios fortunæ insultus. Id verò quis præstet, nisi animum supra conditionem vulgarem possideat; nisi generosè sese erigens, inflexè que continens, maioris se faciat, quàm vt patiatur se deprimi, obuiis que passim casibus prosterni? ô fœlicem illum, qui cum Metrodoro possit dicere, *occupauit te, fortuna, atque cepi, omneisque aditus tuos interclusi, vt ad me adspirare non posses?* Sed nempe ij plærumque sumus, vt donec prospera sunt omnia mandemus malæ fortunæ laqueum, dum aduersi quid accidit, nihil possit statim videri deiectius. Te verò non tenet haud-dubiè imbecillitas ista tanta, grandiorè que animo es, quàm vt propositi immemor, temet neque habeas, neque ostendas virum. Postquam naturæ id indulxisti, quod ipsi negare in manu cordatissimorum non est, haud hæreo, quin te, qua par est, fortitudine excitâris, & ratione agens, ex te obtineris, ne diuturnus te conficeret luctus: Et certè cùm nihil sit magis non inutile modò, verùm etiam noxium; quæ-nam hæc foret Sapientia velle mœrore opprimi, recusarè que attollentis virtutis manumprehendere, emergerè que in tranquillum statum? Sed finio, ne modum iterum excedam; memor te ista & meliùs nosse, & animosius exsequi, quàm vt tibi sit monitorè, hortatore-ve vllò opus:

R 3 Perge

Perge modò præstare te tua virtute dignum,
& Vale. Vale, Ô DECUS PRINCIPVM,
Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, IV. Kal.
Sextil. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Mitto ecce, OPTIME PRINCEPS, quas à nostro Luillero literas accepi ad te destinatas. Dicit non potest, quanta is semper veneratione te prosequatur; quanta quoque optimus Abbas, qui nisi etiam ad te scripsit, tenerritudo affectus fecit, qua veritus est, ne vulnus attingens asperitatem induceret, cui delinenda impar foret. Austerior ego; sed me nimis, cui est perspectior tua virtus fecit securiorem, ratum aliunde posse te quod officij simul & affectus fuit, merito abs me expectare iure. Nunc verò ut vel animi diuertendi causâ aliud exsequar, pauca ecce rerum novarum, quantum quidem habeo comperta, renuncio: utcumque ipse aliunde plura, vberioraque sis accepturus. Otiduum iam est, ex quo nostri Grauelingâ potiti sunt, deditione facta; cum iam & propugnacula occupata, & intra Urbem milites non plures octingentis superstitis forent. Speratur Dux Aurelianensis ab expeditione illa breui redux, Mellereo, qui munimenta restituenda curet, relicto, & Gassione, qui aggressuros quidpiam Hollandos adiutet, misso. Spes aliunde est, ut Enguenius collatis cum Turenno copiis Friburgum obsidione soluat; ut fama est (nescio an rata) Odancurium iam soluisse Ilerdam. Qui Monasterij, Ofembrugique Imperatoris ministri sunt, agere de pace ineunda, nisi interfit Danus, recusant. Ferunt Imperatoris copias, dum à Transyluano se recipere, fuisse pessimè ab illo affectas; adduntque ipsum Imperatorem admodum vereri, ne à Turca nihil impetret; imò ne etiam prouocet quæ viginti hominum millia in procinctu esse ad Budam dicuntur. Commissum est Nauale prælium Danum inter & Torstenonum à maritima nona in noctem, Feneram prope Insulam. Hic paullo peius habuit, ille paullo prius cecinit receptui; vterque in eo iam est, ut se comparet pugnae instaurandæ. Perhibent interim Legatos Hollandorum eò peruenisse, cum & aliunde accesserint Konismarkius Bremam, & Galasius Mekelburgum. Res Angli afflictissima; Eboracum captum; cæsa hominum octo millia. Robertus Princeps in fugam actus; Nouocastrensis, & alij Proceres Hamburgum appulsi. Rex quoque ipse, ut aiunt, excessit, recepitque se in Hiberniam. Regina verò ad nos discedens Brestensem Armoricæ portum Parlamentariis nequicquam insequentibus appulit. Cætera mitto; quoniam hæc nimis. Tu benè Vale, PRINCIPVM DECUS, Parisiis, Non. Sextil. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Vguratus sanè nequicquam non fueram, te casum longè asperrimum ea excepisse animi lenitudine, & constantia, quæ virtutem Heroicam, teque dignissimam deceret. Id

enim ecce vel ex tuis agnosci literis est promptum; quando non modò renouare dolorem scribendo auersatus non es, verum es præterea de eo temperando generosè ratiocinatus. Quin-etiam accepi quam anxiam aliunde tibi procurarint rerum sollicitudinem, qui leuamentum debuerant, tum cum literas exarasti; ut tantò magis proinde mirer animum tibi inter tot graueis occasiones molestiæ, constitisse imperturbatum. Perge modò, OPTIME PRINCEPS, erectum semper, infractumque aduersus hosce quasi fluctus vndosi maris te gerere; videlicet qui clauum tenens se gnauiter habet, procellis agitantibus gloriâ deinceps, voluptatèque æquore pacato, assequitur grandem. Quam Summi Pontificis mortem accepisti, haud-dubiè, inaudimus ipsi quoque. Compleuit ille quam proximè tertium annorum septenarium; sed æqua demùm necessitas fortitur insignis, & imos. Par est, ut etiam noueris Ticinum-ne sit, ut aiunt, à nostris obsessum. Fama satis constans heic est, solutum esse obsidione Friburgum. Obsedere Hollandi tandem quod Tassium Gandauense vocant; nec desunt, qui iam captum censeant. Terror exinde Flandris ingens; sed, ut opinor, Hispanis maior. Omini vertunt, quod Munsteri Ædes Hispanorum ictæ fulmine ingenti arserint incendio. Grafatur Transyluanus liber (copiis nempe Imperatoris nondum relictis) Hungariâ totâ. Proccedit Galasus è Mekelburgo in Regionem Holsteniam; sed illi tamen excipiendo sese comparat Torstenonus. Prælium Nauale inter Suecos, Danosque nondum instauratum. Ferunt Tuillerium ex Dania discessisse in Sueciam. Non excessit Rex Angliæ in Hiberniam: Transiit iam Regina Nanuetis, speraturque heic breui adfutura. Reditus Ducis Aurelianensis retardatior non-nihil est, sic expetentibus Hollandis. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, meumque dulce Decus Vale, Parisiis, pridie Eid. Sextil. M. DC. XLIV.

Quam Exercitium unculam dignatus fueras transmittere, typis mandare congruum duxi: feci autem, vel ex eo fine ut puriore charactere expressa posset asseruari. Excusa sunt verò pauca exemplaria, ut sit quasi non edita, si tu ipsam forte volueris suppressam. Aliquot exempla cum hisce accipies, simulque agnosces vix vnum, alterum-ve fuisse interpositum verbulum, ac speciatim de Pœnitentia, ut consequi posset, eam esse secundam post naufragium Tabulam; quando ipsa est, de qua dici id solet. Tu quidquid id est, boni consule, affectuique tribue, ut soles, sincero. Vale iterum.

*Nobilissima, ac eruditione, virtutè-
que omnigena ornatissima Virgini,
ANNÆ MARIÆ SCHVR-
MANNÆ,*

PETRVS GASSENDVS S.

Deuinxit me nimium optimus Duchef-nius exempla donans Dissertationis, quam tu, ô rarum Sæculi, ô incomparabile Sexus tui Decus, instituisti annis superioribus de
non

non incongruo Virginibus bonarum literarum studio. Nam hæctenus quidem inaudieram, demiratúsque fueram Virgineam esse *Ultraiecti*, quæ penicillo, cælo, radio, acu prouocare artifices quosque expertissimos posset; quæ præter linguas hæc vulgareis, etiam Latinam, Græcam, Hebræam, Arabicam, earúmque lepores eximiè calleret; quæ ad coronamentum ingenuarum Artium adhiberet rerum etiam Diuinarum, etiam Humanarum, etiam Naturalium singulare studium; quæ nihil denique non assequeretur subtilitate ingenij, nihil oris facundiâ non exprimeret, nihil manus industriâ non imitaretur. At me stupor iam occupat, cum ex paginis hæc paucis, vt ex vestigio Herculem, aut ex vngue Leonem, sic perspicere mihi videor, & maturitatem iudicij, & modestiam animi tantam, quanta esse potest in specimine commendatissimæ virtutis. O, quàm te proinde, *Virgo*, memorem! nam esse quidem fœminæ possunt, quæ & verborum elegantia, & sententiarum pondere animi sui admirationem pariant; at licet semper interuidere siue loquantur, siue scribant, nescio quid non spontanei, affectatiquæ studij; nescio quid gloriolæ inanis, leuitatisque ingenitæ: in hocce verò opusculo, inque subiuncta ad Virum illum eximium Responsiuncula, is mihi videtur candoris, ingenuæque simplicitatis fuisse expressus abs te character, vt nemo legens non internoscat eminere æquè in te & meditatissimam peritiam, & compositissimos mores. Ad me quod spectat, non alium puto esse genium Sapientiæ, quo beari homines possint; vnde & te fœlicem habeo, quæ talem nacta fueris, qualem vix perfectissimi Philosophorum sunt assequuti. Neque verò ego is sum, qui isthæc legenda obiicerem tibi, nisi te eam agnoscerem, quæ ob encomia non gestias, quæ tuas laudes nisi inuita, nisi vultu moderationem, pudorémque testante, non audias; quæ exinde potiùs occasionem captes & referendi omnia ad illum, à quo omnis perfectio est, & cauendi, ne quid indignum habita de te opinione agas, explorandique, si quicquam desit ad consummatissimam virtutem. Obiicio verò interim, tum quia ille significauit non esse meum nomen tibi inauditum, tèque eo me habere loco, quem meritis sanè non sum; tum quia, cum nostrum hocce æuum te in exemplum extulerit, quo nullum huc-vsq̄ue habetur illustrius; visus sum mihi censeri posse in fœlicitatem eius inuidus, nisi tuæ virtuti tantæ testimonium hoc redderem, & commendatione mea qualicunque, meoque applausu quasi calculo comprobarem. Quod superest, tu perge modò esse semper similis tui; quando alterius esse non potes, perge reputare tot præclaras doteis, ob quas efflorescis, ac suspicetis, ex eo maximè semper effulsuras, quòd tam sponte, tamque constanter fucatas hæc, & caducas aspernata illecebras, delicias veras, perennesque in excolendo animo, hoc est parte tui diuina, immortalique posueris. De me

verò sic, quæso habe, neminem esse, foreve vnquam, qui esse possit obseruantior, venerantiórque tuæ virtutis. Vale. Scribebam Parisiis, Eid. Sextil. M. D. C. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Agnoui ex literis optimi Campinij esse te Massiliæ, ac benè valere, Deum immortalem! quanto gaudio! nimisquam enim metueram, ne ad tempestatis intemperiem accedentes tot, tamque graues ægritudinis occasiones valerudini detrimento forent. Sed tua nempe est *εὐθυμία*, cui secundum Deum id debes; cum quæ Medici vocitare animi *παθήματα* solent, aded frequentis, adeoque graueis corporibus inferant noxas. Rerum nouarum nulla est tibi renunciatu iucundior victoria memorabili, quæ Duci Enguenio Consobrino tuo longè generosissimo obringere sanè gloriosior non potuit. Varias ipsius circumstantias prorsus singulareis aliunde accipies; mihi satis est non tacere eum fuisse ardorem inuidissimi animi, vt nihil quantumlibet arduum insuperabile reputans, & periculis, manifestis licet, sese intrepidè obiciens illum Bauarorum profligauit exercitum, qui capto Friburgo, Brisacúmque iam cogitans, obstaculo quam-maximo paci ineundæ videbatur. Scilicet ratus Imperator fore, vt ipsius, Hasfeldianique interuentu, res suas ad Rhenum restitueret, & ciuitates liberar, Proceresque Germaniæ eo semper metu contineret, quo non auderent ad Comiticia Monasteriensia accedere; vtque aliunde missis in Daniam auxiliaribus copiis, Suecorum vireis frangeret, totamque proinde Germaniam suam sub iugum mitteret; idè visus est huc-vsq̄ue nihil minùs, quàm pacis studium cordi habere. Nunc verò si exercitus victor irrumpat in Bauariam, illicque hiberna in statione sit, tum instante periculo ne Germanicæ libertatis illucescente sidere Vrbes, Principesque animos resumant, tum metu incusso, ne copiis quibus Bauarus defensetur, reuocatis è Dania, res illic, Oratore Regio intercedente, componantur, Suecique denuò irruant, ac Imperij res pessum eant; videtur esse, cur Imperator seridè de pace sit cogitaturus. Quanquam meum sanè non est falculam mittere in hanc messem. Quod superest, ferunt Galasum, Torstenfonúmque non amplius quàm vnus diei itinere mutuo abesse, speraturque fore, vt breui Dauos inter, Suecosque quæ terra, quæ mari prælium committatur. Vrgent semper Hollandi Thasum, Hispanique, metati licet proximè castra, nihil tamen mouent. Rumor est egisse Brugenfeis, Gandenseis ac totam viciniam de redimenda pensiunculis agrorum suorum libertate. Dimisit Gassio quam Vattensem arcem, Abbatiamque ceperat, difficultate communiendi.

Illo relicto, rediit in Urbem Mellereus à diebus quinque, ipseque Dux Aurelianensis accessurus quoque dicitur post triduum. Adventura hodie Carinanea est; Regina verò Angliæ, nisi post mensem non expectatur, quod sit diuersura ad Aquas Borbonias. Rex eius Coniunx in magna semper rerum perturbatione est; & quia suspendi nescio quos Parlamento fauentis iussit, scribunt strangulandos hac hebdomade Cantuariensem Archiepiscopum, aliósq; quosdam Regiarum partium. Enim-verò non-ne hæc nimis? Tu, ô PRINCIPVM, OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xiv. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Rastina luce, Deo propitio, mittam ad Luillerium nostrum literas, quibus beare es illum dignatus. Quas hodie ex eo habui, significant ipsum Medio matricibus reducem; eò scilicet cum cæteris sui ordinis Oratoribus salutaturus ierat aduentatam primum Schombergium Pro-Regem. Speraram quidpiam de Enguenij instituto perscriberet, nam ex quo Enguenius discessit Friburgo, curamque ipsum ad deditorem cogendi Erlaco commisit, fama est susceptam ab eo magni momenti expeditionem, verum ea de re perspectum nihil habuit. Ferunt quatuor hominum millia mitti in Alsatiam ex copiis, quæ sunt relictae ad Grauelinguam (rediit nempe Aurelianensis in Urbem ante quatuor dies) sed nescio tamen verum-ne sit, quando accipio Melosium destinasse quosdam ad Picolomineum aliquid à nostris metuentem. Dum ipse interim Melosius nihil aduersum Hollandos tentat, vrgere illi pergunt Tassium acriter, vt aiunt, obluetans. Classes Suecorum Danorumque non cõslixere iteratò; tametsi in procinctu sint, neque pedestres Danorum copiarum Galaso adhuc accessere. Habetis statua proximè Torstenonum; quanquam pugnaturus fortassis non est; ac præsertim si verum sit euocari ipsum in Hungariam, quòd Imperator alias copias, quas obiicere Transyluano possit, non habeat. Dicuntur interea qui Munsteri sunt Imperatorij Ministri oblatas à nostris agendi de Pace, seu voce, seu scripto, seu Oratorum Venetorum interuentu, conditiones respuisse. Afflictissimus semper Anglus, maximèque ex quo detecta aduersus Essexium machinatio est; nempe Duces quidam militiæ præcipui si ventum fuisset in prælium, tradituri illum ipsi Regi erant. Quod perscriptum fuerat de Archi-Episcopo Cantuariensi, & aliis ratum haberi iam non comperio. Vtcunque sit, Tu benè Vale, DECVS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, vii. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Etor, cum mandari typis procuravi tuam lucubratiunculam, fecisse me rem tibi non ingratam. Non hæreo verò, quin à viris quibuscum illam communicasti, & à no-

stro præsertim Sene optimo plausum tuleris; ij quippe non possunt non eadem in illa quæ ego ad te initio scripsi, suspexisse. Suspexit sanè etiam Neuraus; ita enim Tolone scribens citra vllum vestigium adulationis significauit. Fiet aliàs Deo propitio suspiciendi occasio plenior, cum aliorum Opusculorum fieri copiam volueris. De rebus Aulæ nihil scribo, quòd ex aliorum literis eas cognoscere meliùs possis. De exoticis ista pauca. Dum exercitus Bauarorum reparatur ad Neccarum, Hasfeldiùsque in Belgium destinatus, eò reuocatur, Enguenius interea cum Turenno secundum Rhenum properat, obsessurus, vt fama est, & occupaturus, vt speratur, Philippoburgum. Tassium sic semper oppugnatur, vt expugnandum breui sit, & tunc magna castrorum pars senserit factam inundationem. In eo feruntur esse Hollandi, vt quia Legatis in Daniam missis abundè satisfactum non est, statuunt Naualeis copias, quas in mari Balthico habent, Suecicis in mare digressis adiungi. Accessere iam ad Galasum terrestres Dani copiarum, ac fore speratur, vt breui inter ipsum, Torstenonumque res decernatur, Konismarkius interea victricibus armis pergit properè, vt cum Transyluano in Morauiam irrupturo conferat vires. Confirmari iam audio, quod penultimis literis scripseram de Parlamentariis Regis Angliæ iussu suspensis, deque Cantuariensi Archiepiscopo Talionis poenam iure metuente. Decretæ heic fuere diebus proximis quæ necessariæ impensæ sunt Vattensi arci communiendæ, quando non illam Gassio, quod percrebuit, dimiserat; sed distulerat communiendi curam. Scripsit Campinius optimus soluisse Brezcum Tolone Tarraconem versus: vtinam Ilerdæ iactura cum Urbis illius occupatione compenseretur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. postrid. Kal. Septemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Aud iniuria sanè tuo metuis Enguenio; scilicet periculum est, ne generosus adeò cum sit, periculis se plus æquo obiiciat. Quid facias tamen? Id in eum quadrat, quod nôsti dictum de Cæsare, *nescia est virtus stare loco, solus est pudor non viuere; natus quocunque vocet meus acer, ac indomitus manum ferre, ferro nunquam parcere, successus vrgere, instare, quidquid obstet, impellere; fecisse ruinam viam, gaudere.* Inaudiisti nuper quid apud Friburgum; accipies quam-primum vt in expugnando Philippoburgo se gesserit. Seruet ipsum modò incolumem Deus. Ominatus fueram fore, vt si ille, exturbatis hostibus, in Bauariam irrumperet, tum Galasus è Dania in Germaniam reuocaretur. Nunc nescio, an extimescente, Imperatorémque implorante Bauaro, an Imperatore ipso præsentiente, ac metuente Palatinatui, arcique famosissimæ; an aliunde contigerit; sed ferunt Galasum reuocatum fuisse. Addunt verò Torstenonum, re ex interceptis literis perspectâ, illum ita præoccupasse, vt coactum conflagrare planè pror-

sumque profligabit, & in Germaniam, Daniâ dimissâ, victorica arma conuerterit. Id, si verum sit (neque enim res habetur adhuc satis constans) Imperatoris res agitur, tempusque est sanè vt cogitet Pacem. Bauaro iam exercitum Hasfeldianum concesserat; sed erit profectò cur aliò diuertat. Enguenius interea potietur securus, Deo benè propitio Philoppoli, ac perget toti illi Regioni terrorè creare oppidò ingentem. Ferunt Spirenses expulisse, quod à Lotharingo habebant præsidium; & ab Enguenio obtinuisse. Nescias quid interea consilij capturus Lotharingus sit; adeò erunt illi deinceps pingua statua parum tuta. Mitto non esse propterea Danos liberos à Suecorum metu. Nam præter relicta non-nulla à Torstensonò præsidia, præterque Horni exercitum; superest semper ipsorum Classis, & iam quidem propter adiunctam Hollandicam, formidabilior. Hæret Konismarkius in Saxonia, Torgauum vehementer vrgens, dum Transiluanus prætolatur in Hungaria exercitum ab Imperatore iam iam instauratum. Scribunt Tasij obsidionem prosperè semper succedere, ac proximis diebus deditioem fore. Ruunt semper in peius res Angli, Parlamentumque suspendio demum multauit Viros nobiles, tamen si hætenus pepercit Archiepiscopo Cantuariensi. Vale, **P R I N C I P V M O P T I M E**, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Eid. Septemb. M. D C. XLIV.

E I D E M.

Rit profectò, cur læteris expugnatum fuisse ante dies sex ab Enguenio Philippoburgum. Scilicet, cum maxima sint quæ meritò ex eo sperantur, nescio tamen sperari ne facinus illustrius, gloriosiusque possit. Quippe dimidio vix amplius mensis potitus est arce, quam Suecus, fulmen illud belli, vix anno obtinuit. Cùmque ea iure haberetur Germaniæ propugnaculum, nihilque foret, neque nobis, neque hostibus hac obsidione imperatius; obstupescere omninò par est, & in audendo animum, & in exsequendo diligentiam, & in vrgendo contumaciam, & in potiundo fœlicitatem. Vt cunque sanè alia tam præclare gesta non suppeterent, tam egregia spolia relata non forent; aliundè foret, vt salutaris Germanicus, Imperatorque, & victor deberet. Enim-verò cum isthæc sit futura tibi lætitiæ causa; quanta-nam tamen Deum immortalem! molestiæ causa suberit, cum alterius illius tui laudatissimi Consobrii Comitum Turnonij fatum innotescet! Is nempe fuit non iniuriâ habitus tibi carissimus; quando & amantissimus tui, & ea omninò fuit indole, qua esse generosior, atque amabilior non potuit. An-non verò solabitur, quòd licet in flore iuuentæ præreptus, consummatæ tamen virtutis specimina ediderit; & factis famam extenderit longè deinceps perennaturam. Ac dolendum quidem, cum ipso occidisse illustrem adeò, totque sæculorum familiam; sed illi tamen obtingere gloriosius sepulchrum non potuit; cum non

possit ruinis illis, quas inter occubuit, adeò fortiter, marmor vllum, aut elegantius, aut durabilius reperiri. Cogita interim, amabo, quàm verè nupèr edisseruerim, sollicitos frustra esse homines de serie Nepotum perpetuò longissime-ve producenda; quando vix vlla exstat familia, cuius acta, monumentaque monstrari, quàm huius antiquiora valeant; & tamen cum superstes iam tot consepultis aliis foret, ipsa quoque suum hæc inuenit fatum. Quid-ni verò? cùm ea sit rerum numanarum conditio, vt ob indefinenteis motus isti ascendant, illi exscendant, fiatque etiam temporis progressu, vt ex bubulcis Reges fiant, & bubulci ex Regibus? Id autem quæ contingeret, nisi aliqui intereiderent, vt alij exorirentur, ac nisi aliqui exorirentur, vt alij intereiderent? Sic versat omnia vicissitudo; & vt cunque prospera fors aliquantisper interdum constet, aduersa nihilominus in filiis, Nepotibus-ve seriùs, ocyùs suas habet vices. Sed tu hæc omnia meliùs, qui es iam-primò omnia attentissimè meditatus. Rerum nouarum quid-nam adiciam; cùm hæc Philippopolitana sit ex æquo cum pluribus; imò suo splendore cæteras præstinguat? magni momenti secundum ipsam expugnatio est Tasij, quod ab Hollandis denique ante decem dies occupatum fuit. Non fuit Torstensonum inter Galasumque commissum prælium; sed pergere ferunt vtrumque, istum in Misenam, illum in Silesiam. Incedit Torstensonus lentius, crediturque, cùm illi se addidere Konismarkius debeat, magnum aliquid ab eo agitari. Aliàs de tuis literis humanissimis, ac te dignis; sunt enim iam ista haud-dubiè plus æquo. Vale, **P R I N C I P V M O P T I M E**, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, xvi. Kal. Octob. M. D C. XLIV.

E I D E M.

Compertum quoque ex literis optimi Campinij habeo, quod de tuis laboribus cum ipso communibus scribis. Vtinam finem det breui Deus, vt quiete frui quietissima, qualem mereris tandem possis. Spes fortè non est, vt ille in frugem se recipere aut velit, aut valeat, qui mali causa, præter spem præterque decorum istheic superuenit; sed vertet omnia Deus in melius, neque aspirante eius numine ibunt res Aulæ ita turbatarum, vt seditiosi vouent, iactantque. Nempe, quod momentum est visum posse lancem deprimere, successu rerum sic temperatur, vt appareant deinceps omnia in æquilibrio constituta. Quam Tarsaconis expugnationem asseuerari hæc audio, certa-ne sit, tu meliùs nosti; de Santyaca res est dudum nota. Quando-cunque illa contingeret (nam saltem habetur indubiè futura) Odancurius tanto maiore cum fœnore demeret gloriam, quantò non defuere, qui probro illi verterint Ilerdam amissam. Enguenius interea, Turrennio dimisso cum millibus Equitum quatuor, & Peditum tribus, Vormatiam in fidem recepit, speraturque fore, vt Moguntiam quoque, aduersus quam idem Turrennius subinde concessit,

cessit , recipiat ; cum aliunde Bekus Bauari rogatu præfidiariâ turmâ roborasset Francodalum ; Enguenius , nescio an Turennius , misso Tubatole , delerint ad vnum octingentos equites , qui deduxerant pedites quadringentos . Temperabunt ista non-nihil gestientem Imperatoris lætitiâ , ob munera quædam à Turca , Moscovitâque mutuò accepta , obque spem conditionum pacis , quas à Transilvano sibi pollicetur . Qui certè Ministri , Legati-ve eius Monasterij sunt non perinde esse à pace alieni , ab audita vsque Bauarorum profligazione perhibentur . Galafus , mutato consilio , Albin traiecit non sine magnis à Torstenföno incommodis . Restitit verò & Torstenfönus , ac dum præstolatur Konismarkium , traiecit & ipse ; & vix à Galaso dimidium , vt aiunt , est dieni . Ita versaturi iam sunt inter Albin & Visurgim , Regione ob Drusum , Varumque famosa , duo insignes exercitus ; sed nescias , conflicturi-ne , quod imitatus Fabium Galafus restituere rem cogitet cunctando . Vale , ô DECUS PRINCIPVM , Vale ô dulce Decus meum , Parisiis , ix. Kal. Octobr. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Vri versabar , OPTIME PRINCEPS , cum redditæ mihi tuæ literæ amœnum alioquin secessum amœnissimum effecerunt . Suspexit illas Præses Molæus , cuius in villa prope Grobosium senos dies exegimus , & studiosissimus librorum cum sit , sensit se tanto tui exemplo fieri debere studiosiorem . Redux in Urbem electum audio Cardinalem Pamphilium in Pontificem Maximum , ac ab eo assumptum Innocentij decimi nomen . Quo cum applausu Electio fuerit excepta in Aula , mihi incompertum , ipse tu coniectabere . Dolendum prorsus obsidionem Tarraconensem fuisse solutam ; sed nempe inde edocemur , quàm verè dictum pridem sit , nihil esse parte ab omni beatum . Aliunde quippe succedunt semper prosperitate prosperrima quæ Enguenius tuus agitât consilia . Ecce enim accipio recepisse illum in fidem non modò Moguntiam , de qua spem nuper feceram , sed etiam Cruciniacum , Bingenium , Oppenheimium , aliâsque cum arceis , tum vrbeis , quas inter non desunt , qui Landauium numerent ; cum alij dicant solum obsessum . Constantius perhibent Turennium obsidere Francodalum , arcem scilicet munitissimam , quæ vnica , si expugnetur , esse operæ-pretium possit . Nescio verum-ne satis sit quod Electorem Moguntinum implorasse Regis tutelam , narratur ; vnum verisimile est , fore , vt si res nobis constent , & Francodalo potiamur ante Hyemem , rerum Germanicarum facies maximoperè commutetur . Bauari nihil adhuc tentârunt ; exercitum ægrè cogentes , & Land-grauianis potissimum negotium facessentibus , ex quibus aiunt etiam quatuor millia ab Heroïna ad Enguenium missa . Ferunt Galasum cum Cæsarianis , superato Albi , tendere in Austriam , & Torstenfönum cum millibus Equitum quatuordecim illum continuò insectari . Cum ru-

mor sit fuisse pugnatum in Anglia , dicitur victoria à Rege stetitisse ; sed circumstantiarum circumfertur nihil , & cum scribatur ex Hollandia traiecisse inde Palatinum in Angliam , docebit nos dies , traiecerit-ne tanquam concordiaæ arbiter , quod non-nulli interpretantur , an vt eligatur in Regni Vicarium , quod alij probabilius putant . Vale , OPTIME PRINCIPVM , Vale ô dulce Decus meum . Parisiis , prid. Kalend. Octobr. M. DC. XLIV.

HENRICO BORNIO , *per-erudito , ac per-amico Iuueni ,*

PETRVS GASSENDVS S.

Edduntur ecce , Rure dum redeo , literæ tuæ suauissimæ ante dies XII. datæ . Adest verò Martellus noster , dum eas accipio , per-opportunè , vt destinatas ad se habeat , verbulumque simul rescribat . Nempe nihil aliud per tempus licet , quàm raptim tibi significare , literas tuas redditas , ac reddere simul , diceretque paucis plurimam salutem . Aliàs , Deo benè volente , plura : nam etiam quod de Physica Cartesiana me rogatas , nihil esse potest , quod iam respondeam , cui illam viderem nondum contigit . Quippe nec prostat adhuc venalis , nec Mersennus eius Exempli , quod per Veredarium obrinuit , copiam ante discessum fecit . Nescio aliunde , an-non possit videri nimis in vrbano , & à meo genio nimis alienum , pacatum dissidium vltro renouare , & in librum , qui me speciatim non attineat , inquirere . Vtcunque ille iam in me non scriptis , sed verbis insultet ; ac fuerit in isto quoque opere , tacitè , vt ais , me subnotaturus . Nimis me interim & tu , & tot alij insignes Viri , quos insinuas , obstringitis , cum me reputare eum dignamini , qui viri commenta retegere possim . Id scilicet affectui tribuo , curæ rei alioquin conscius , ac non nescius prouinciam hanc ad vos longè potius spectare . Quamobrem & tibi , & illis gratias habeo quam-maximas . Tu & tibi habe , & cum iis partire , cumque ipsis Vale . Parisiis , Kal. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO , *Principi Optimo ,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίῳ.

Erudisti sanè Neuræum , OPTIME PRINCEPS , insigni gaudio , cum illum adeò humaniter , familiaritèrque excipiens , dignatus es quarundam tuarum elucubrationum ἀπορτίω habere . Nempe illarum quasi plenus literas perscripsit ad me , plenas profectò & stuporis , quo tuum ingenium suscipit ; & affectus , quo raram tuam bonitatem prosequitur ; & lætitiæ , qua sibi ipsi ob habitum

tum abs te honorem gratulatus, vix temperat; & gratitudinis, quam non-modò coram sed etiam, vt vides, tam procul demonstrat; & obseruantia, qua tot illustris excellentia notas in te veneratur. Id, quod miratur potissimum, tua illa ratiocinia sunt in libros Nicomachios; & sunt ea certè tuo delectu, tuoque studio dignissima; maximèque cum eò spectent, vt in exserendis consimilibus circa Politicos inseruiant. Videlicet notiones illæ de Fœlicitate, de Bono, de Virtutibus, Vitiisque, de Affectibus Animi, quædam velut Principia sunt, ex quibus par est in publicis rebus administrandis philosophari. Rerum nouarum vt quidpiam addam; acceperamus iam Gassionem arcem quandam denuò cepisse, & occupasse, profligassèque sesqui-mille Equites: ecce autem fama iam est, irruisse illum præterea in stationem hostium insignem, quæ illis mirè exturbatis cum sarcinis tota ipsi cesserit. Exspectamus, num ratum fiat, quod proximis diebus percrebuit de capta ab Enguenio tuo Vrbe, arcèque Heidelbergensi; deque incessu in Bauaros, si quæ prouocari in certamen possint. Sunt, qui ferant illum ab expeditione in Aulam breui rediturum; sed nescio, an ea ipsi mens, præsertimque, si cordi sit, vt esse debet, parta tueri. Siquidem aiunt Bauaros, Hasfeldianosque in eo esse, vt cum primùm Bekus, Lotharingusque accesserint, aut Enguenij fortunam sistant, aut etiam, quantum dabitur, eò vnde deiecti fuere, restituantur. Incedunt semper Cæsarei, Suecique per Germaniam. In Hungaria autem ferunt Transylvanum, de concordia dum agitur, detrimenti nescio quid passum. Discessit Hollandica Classis ex Balthico mari in Germanicum, Danica verò & Suecica, quasi conflicturæ, in alto consistunt. Fuit nuper, vt audio, in Anglia non tam commissum prælium, quàm actus in fugam Parlamentarius Equitatus, factaque, armis positis, Peditatus deditio; sic tamen, vt aliqui fuerint Regiis turmis accensiti; cæteri, qui prætulert abire inermes, dimissi. Scribunt Palatinum sic fuisse exceptum à Parlamentariis, vt laudatis coram, atque comprobatis Parlamenti consiliis, decreta ipsi pensio fuerit, qua ille debeat non indecorè. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Parisiis, Non. Octobr. M. D. C. XLIV.

E I D E M.

Ræter literas, quas dare ad me i. v. Novas dignatus es, accepi etiam alias, quas dederas v. Kalendas. Eæ sunt, quibus adeò constanter de carissimi Capitis Comitum Turnonij interitu philosopharis. Hoc verò sanè est animum ita habere comparatum, vt fortunæ, quod ille ait, mandare laqueum liceat. Qui nempe eius lusus nouit, & prouisis casibus variis, quibus solet impetere, animum firmavit, ac apud se statuit fortiter illos qualescumque occurrerint, excipere, is est, quem cubo insidentem Fortuna exagitet frustra. Is est, qui dum volens, fata sequitur, trahi se inuitum ab illis non finit; dicique adeò potest

inexorabile fatum subiecisse pedibus; quando illud iam, vt quidpiam impendens, horrendumque non extimescit. De gloria, quæ ratiocinatis, eiusmodi profectò sunt, vt dici nihil posse videatur præclarius, cum enim eius appetitus innatus hominibus sit, non tam est conandum, vt eradicetur ex illorum mentibus, quàm opera danda, vt ad ea solùm, quæ sunt honesta, conuertatur. Illud scilicet foret attentare rem factu impossibilem, & cui rati-tè illi etiam, qui acrius in ipsam inuehi videntur, testimonium dicunt. Istud est rem à *Δύπορον* in legitimum dirigere vsum, & de hominum, in qua viuunt societate, bene mereri. Id peregregium interim est, quod positam omnem in hominum memoria gloriam esse caducam reputas; est enim reuerà tempus rerum edax, & quod illius refugit dentis per aliquot paucas chiliadas annorum, per myriadas certè non effugiet Egregium & illud, quod consequitur, rei saltè studendum esse, qua durabilior nulla sit; quippe nihil est magis secundum naturam, quàm id bonum eligere, quod gradum præcipuum in multis obtineat. Literis posterioribus cætera quidem omnia digna tua sagacitate sunt; sed nihil, vt puto, verosimilius, quàm prosperos hosce successus eliminare pacis spem; qui nimitum sunt, Hispanorum mores. Adde verò quæ gesta nuper ad Ilerdam, Tarraconemque; exinde enim obiicient non recuperandæ modò totius Prouinciæ spem factam, sed & hunc fore quasi gradum, quo euecti, & Lusitanum ex usurpato folio deiiciant; & tot tamque variis in locis amissas arceis recipiant; & in nos demùm, quos sperant semper aut exhauriendos peculio, aut factionibus turbandos, grassentur. Ex iis, quæ nuper scripseram, obsessum quidem fuerat Laudauium, quod & fuit demum expugnatum; at non item verò perinde Francandalia (ita nominat, non Francodalum, qui inde ad me literas Disembergiensis Abbas dedit. Urget continenter Galasum Torstenonus; & cum non parùm illi negotij ad Salam fluuium fecerit, perhibetur, ipso prope Magdeburgum relicto, in Bauriam cum Equitatu sanè ingenti irrupturus. Transiit per hanc Urbem diebus proximis rediens in Hispaniam Melosius. Tutius-ne illi forsitan foret in Lusitaniam appellere, quæ manent illum fata monstrabunt. Vale, PRINCIPVM, OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, prid. Eid. Octobr. M. D. C. XLIV.

Subiuerentur Concines meæ, ne Pedemontana illa copia hiematum in Prouinciam redeant; unde & te exorem, instans, vt te misereat Regiuncula quam maior vis miseram fecit. Mihi vel semel id ipsum tibi subinsinasse abundè est.

Erudito, & Amico Iuueni, ABRAHAMO PRATÆO,

PETRVS GASSENDVS S.

Exardescit nimium tuus in me amor, dum quasi satis explicare pro votis affectum non valeas, in laudes erumpis, quibus

prægrauer, tanquam meritis longissimè impar. Vnum, quod agnosco in me propensissima est voluntas, quâ non potui te, ex quo mihi perspecta tua indoles fuit, non amantissimè complecti. Quippe tua ista lenitas morum, & cum eruditione coniuncta modestia fecere te amabilem; candor verò, ardorque ille, quo amari me abs te sensi, insigni feruore pectus animarunt. Magnoperè gaudeo incubuisse te interpretando operi, cui præbere lucem non possis, quin ab eo ipse inclarescas. Præclarum Vallæum mei meminisse sua illa in Epistola humanitatis fuit singularis. Quod rogas autem, vt si quid habeam ad corroborandum sententiam, à qua ille se non stare insinuet, perscribere velim ad te, non est sanè quorsum quid à me expectes. Agnoscere scilicet potes me non tam sententiam dixisse, quàm obseruationem nauasse, & ea quidem mente, vt non propterea voluerim quidquam vllam in partem præiudicatum. Hoc inculcare dumtaxat possum, commemorasse probè me, transfadactâ Payani manu per septum cordis spathulâ, obrusiusculo-ve spicillo, animaduersum fuisse cum ab aliis, tum abs me curiosius spectante, nihil dilaceratum, aut effractum fuisse (postquam ille, causantibus nobis, secari iussit septum secundû, & ad vsque spathulam,) sed spathulam fuisse traductâ per fluxuosum quidem, sed vnitissimum tamen, politissimamque, non autem cruentum, vlla-ve ratione discerptum meatum. Cùmque id repetâ, abs me tamen, vt vel autem simileis meatus in omni corde reperiri, quandoquidem non modò Fluddus (Haruco etiam non inconsulto) scripsit eos non fuisse obseruatos in aliis; & descriptum illum à me esse potuisse ex speciali illius cordis dispositione; sed etiam præclarus Vallæus scripsit in illa Epistola, talis meatus, nisi fiant tentante manu, non reperiri; vel idcirco statim admittam mero ex casu contigisse, vt illi reperti à Payano fuerint; ac volo rem solùm vt nudam, meramque historiam à me recitatam. Rogas rursus, vt si quidquam habeam de meatu Cholidocho, per quem nosti à me deductum ex stomacho in iecur chylum priusquam detectæ lactæ Venæ fuerint, id iam tecum comunicem. Sed nempe nihil habeo, nisi quod inserui in Meditationes meas Physicas, & curæ, quibus iam distineor, otij satis non faciunt, vt id pro votis exscribere transmittereque ad te possim. Cogitavi autem aduersaria mea, si res fortè vrgeat Martello nostro committere, vt tum id exscribat (faciet enim volens) tum etiam illud, quod sequitur de Sanguinis circulatione. Videlicet, vt quædam moneo aduersus Venas lactæas, vsu-ve ipsis attributum; ita causas commemoro, ob quas fieri possit, vt quis longè minus illam sanguinis circuitiorem probet. Paucis vt dicam, nihil est quod tibi de me, si modò quid possim, polliceri iure non debeas. Clarissimis Medicis, Sponio Guillemino, & plurimam refero salutem. Tu & bene Vale, & me semper ama. Parisiis, prid. Eid. Octobr.

M. D. C. XLIV.

Viro Clarissimo, Sapientissimoque
IOANNI HEVELIO, Dantiscanæ
Republicæ Palæopoleos Scabino,

PETRVS GASSENDVS S.

Non multum est, ex quo accepi literas tuas suauissimas sub Iunij finem Dantisci datas. Suauissimas dico, tum propter sincerum, quem erga me spirant, affectum, tum propter adiuncta ipsis pignora meritò mihi cara habenda. Accepi verò tempore satis, vt cum Bullialdo communicarem, quas Eclipsion obseruationes impetiri dignatus es, tū à te peractas, tum à cæteris magnis illis Viris, vnâ cum datum ad te literarum exemplo illo, in quo præclarus Linemannus comparationem Meridianorum iuxta obseruata instituit. Scilicet ille, nondum perductis ad vmbilicum Tabulis, habuit vnde obseruationes suam in locum transferere, & vestra illa loca pleniùs cum hisce nostris conferre posset. Mira aliunde lætitia, quas Phæson Lunarium Icones vnâ transmisisti sum exosculatus; siquidem non potui non valde mirari, & oculi tui in obseruando perspicaciam, & manus tuæ in penicillo, cœloque tractando industriam. Nam & cùm sit in te præterea tum affectus ad exsequendum, tum constantia ad insistendam, tum diligentia ad explorandum, sunt in te vnæ eæ dotes, quæ vix in alio vllò sint vnquam; quæque, nisi concurrant, frustra perfectio operis difficillimi expectetur. Etenim sat noui, quod tu insinuasti, neminem intelligere quanti id sit laboris, posse, nisi manum admouerit, præstareque quidpiam ipsemet tentarit.

Videris porrò titulo cuiuslibet Phæos apponere tempus debere, quo obseruata fuerit, v. c. Anno 1644. die Aprilis 10. hora 8. à meridie, & hora 16. diei 4. à Coniunctione. Quia enim quoties idem tempus à Coniunctione est rediturum, non eadem Phæsis futura est, sed vmbrae sectio obliquè facta promouebit cuspidem Boream, reducet Austrinam; vel promouebit Austrinam, & reducet Boream; sicque parteis quasdam retegat, & retegat teget; neque proinde Maculæ eadem apparebunt amplius in eodem lucis, vmbraeque confinio, quod aliunde magis, minus-ve distabit à limbo, prout libratio illa Lunæ magis, minus-ve partem illustrem, visamque è Terra, aut ampliabit, aut contrahet; Idcirco fieri poterit, vt qui Lunam contemplabuntur, & cum Phæsis tuis conferent, aut existiment fuisse te quadantenus hallucinatum, aut non adiutentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eadem Phæses fuerint expectandæ. Quod superest, nemo te meliùs diiudicare valeat, sit-ne, exempli gratiâ, Macula illa, quam *Caspian* nominare soleo, tantillum æquo nigricantior; & debeat-ne pingi eius circumductus paulò laceratior, ac sursum, deorsumque non proinde obrusus? Vniuersè certè videretur mihi & sectionis vmbrae, & Macularum saltem maiuscularum

iufcularum limes exhibendus inæquabilior, idque præstari forsan posset non prorsus infœliciter, si æs non scapello, sed aqua forti excuaretur. Prætereo autem in Phasibus primorum illorum dierum, videri frequenter, quantum memini, vltra Austrinam cuspidem, ac in ipso limbo, duo aut tria quædam lucida puncta non parùm distita ab ipsa, & à se quoque inuicem, quasi editos vertices vastis vallibus interceptos; verùm non fuere illa fortè in iis vmbrae sectionibus à te exhibitis conspicua. Quanquam isthæc ego solùm attingo, ne cum ipse petieris, vt si quid mihi videretur notatu dignum, significarem, desiderare possis candorem; alioquin enim tu potior iudex, cui ipse omnia concesserim.

Quod de Campanella rescire peroptas, fabula est mera. Ille neque de Telescopio conficiendo cogitauit vnquam, neque vnquam rerum Cælestium obseruandarum studiosus fuit. Circiter id tempus, quo rem inaudiisti, perscriptum ad nos fuit ex Italia Neapolitanum quendam nomine *Fontanam* adinuenisse Telescopium, quod habita eatenus omnia vt canalis prolixitate, lentiùmque amplitudine, ita obiectorum aduictu, admonitioneque longè superaret. Adferebatur in exemplum grandescere per ipsum Lunam, quantum *Platea*, vt vocant, *magna* Urbis Neapoleos grandis est; itémque Saturnum ouali forma sic conspici, vt hinc inde à medio, ac versus extrema perforatus esset, Cælumque & Stellæ præter foramen, viderentur; Martis discum talem spectari, vt posset in vno eius latere mons quidam discerni: Iouem non modò Satellites iam notos circumvehere, sed etiam præ se quasi ferre quandam trabem aut fasciam, cæteraque huiusmodi. Et quia contigit Campellam hisce de rebus aliquando coram quibusdam rerum Cælestium inanibus differere, factum est, vt seu ipse sibi eius Telescopij inuentionem tribuerit, seu alij ex ipsius verbis interpretati sic fuerint, seu ob quæsitum Viro nomen, rem ad illum retulerint, ipsèque non prorsus abnuerit; factum est, inquam, vt peruulgata exinde fama fuerit de inuento à Campanella huiusmodi Telescopio, deque rebus ab ipso visis, sed cum immutatione quadam, vt vsurpatæ *Platea Regia, siue Parisina*, pro Neapolitana. Neque id modò, sed & quia ille rogatus de causa insignis æstus, siccitatisque, quæ per id tempus nescio quid de Solis ad Terram accessu protulit in medium; idè seu reuera enumerauerit (ac fortè quoque senserit) Eccentricitatem Solis valde imminutam ab annis superioribus, Solémque adeò vltra quadragena leucarum millia Terris admotum, seu illi, qui ex eius ore verba exceperunt, sic acceperint, id sic elatum in vulgus fuit, vt rerum ignari pro certo habuerint descendisse admodum versus Terram Solem, quo vsque frigora ac pluiæ annorum consequentium fidem fecerunt aut remansisse, aut restitutum fuisse Solem in suum locum.

Rogas subinde, nouerim-ne, an Telescopium ex sphærica, an ex hyperbolica sectione fuerit præparatum; sed fateor id mihi esse

Gassendi Epistola.

incompertum, qui Telescopium minimè vidi; vtcunque inaudierim, cum vsurpatum Florentiæ fuerit, comprobasse illeic Viros eruditos insolitum nihil ipso demonstrari, sed ea solùm, quæ videntur per Telescopia cætera, aliquantò maiora simul, distinctioraque apparere. Interim autem suspicor sectionem esse sphæricam; atque idcirco à cæteris magnitudine non specie differre. Nempe quotquot noui industrios, solertesque viros hactenus conatos conficere vitra Hyperbolica, operam planè perdiderunt; & qui præcellit cæteris, machinâque nullas non commentus est, peraffabreque elaborauit Vir oppidò vt sanguine, ita animo Nobilis Daniel Auberius Maurerius, eò tandem peruenit, vt agnouerit, faterique Cartesium hâc transeuntem coegerit, fieri non posse, vt exquisita hyperboles forma per compositos quoslibet motus incidatur, quoniam organum incisoriū ita inæquabiliter agit, vt vna sui parte in vnam; alia in octo parteis vrgeatur. Et, quia is mihi est per-amicus, idè postquam ipsum admonui, quid tua illa & à teipso elaborata vitra præstarent; tum obstupuit, tum me rogauit exorarem te, vt significares alia-ne esset, & quanam forma, præter sphæricam, vsurpata. Ego verò recepi quidem me id perscripturum ad te; sed absit tamen, vt exigam, si vel nimirum fuerit graue; qui sic alioquin sum comparatus, vt nihilo sim minùs obstrictus futurus, si certo fortè consilio rem nolueris communicatam. Id solùm audeo mihi de tua beneuolentia polliceri, vt transmittere digneris ad me tuorum illorum vitrorum par, quo rem experiri mirabilem liceat. Fixarum nempe deradiationem, discumque simul maiusculum quem ipse habui hactenus, etiam minorem, quàm Galileus. Si facias, nôsti vitra esse tabellulis ligneis probè communienda; & aut fasciculi literarum forma per veredarium, aut libelli, per mercatorem destinanda esse ad Bibliopolam *Cramoissum*, cuius interuentu ea sim accepturus. Vides quàm agam tecum fidenter; sed videlicet, vt peropto agere te mecum, si quid fortè sit, quod ex me, bona mea forte, velis. Animos autem addit munus præclarum, quo me beare vltro dignaris, Librum mittens futurum mihi merito iure carissimum, & tui causâ, & Authoris, eximij scilicet Eichstadij, quem velim per te sic resalutatam, vt intelligat esse neminem, à quo maiore cum affectu & veneratione colatur.

Salutat porrò Bullialdus quoque pleno pectore te, & illum, exoptatque, quod ego prior, vt plurimam etiam salutem præclaro Linne-manno dicas. Quod is Massiliæ tribuerit, quam Eclipseos obseruationem ipse per-egi Aquis-Sextiis, non multum sanè interest; quoniam Massilia non est vel vno minuto horæ integro Aquis-Sextiis occidentalior. Cùm nihil inaudiissem de libris, quos à claris Viris Gaulmino, Gaffarelloque editis literæ tuæ insinuârunt, Authores ipsos quæsi, si illos prælo iam commisissent, pernegauit verò vterque, ac solùm spem aliquam fecit fore vt breui committeret. Quod superest verò prodire nihil noui in re Literaria, quod scire te iuuet;

S expecto

exspecto que solum, donec memorata euulgentur Tabulae, ut ad te transmittam illarum Exemplum. Incidit mihi casu in manus typus quinque Phaeon Lunarium, quas ante annos 18. quidam Antonius Faber (Vir alioquin industrius) caelari, excudique curauit. Illas proinde heic adiungam, eo solum sine, ut si libuerit profitearis quantum huc - usque in vera Lunae representatione aberratum sit; utcunque eod post Galileum non-nulli adhibuerint curam, Adiungam verò etiam schema delineationis primariae, quod ego incidi aeri procuraram, ut partium situ, proportionèque, quanta fieri potuerat, accuratatione praesignatis, Phases deinde singulae ad id relatae conformarentur. Magnum id compendium, ac nescio, tu-ne praepararis quidpiam simile; quoniam video maculas quasdam, ut duas illas longiusculas, quae inter Caspium, ac limbum sunt, non fuisse eodem situ à te in utraque Phasi notatas. Tu quidquid id est, boni consule, ac eo affectu, quo sincerior esse non possit, traditum habe. Vale, Vir Praeclarissime, meque porro amare perge. Parisiis Eid. Octob. M. DC. XLIV.

Excidebat quod admones, Stellam, quam ante duos annos, & die 2. Septembris obseruaram ad ortum Iouis, distantem ab ipso diametris eius XI. Fixam fuisse non Mediceam; id debere sedulitati, qua in Calum intentus es. Nempe id potuisse intelligere ex Observationibus à te crebrius antecedenter, consequenterque repetitis, cum me etiam facere cautiorem potuerit dies 7. qua rursus Stellam in eodem propè ad Iouem positu conspexi (distitit scilicet ab eo 10. diametris) quippe cum ea esse potuerit, qua die 2. distiterat duabus ac semisse dumtaxat. Vale iterum.

Admodum Reuerendo, Amplissimoque Viro, D. IOANNI CARAMVELI, Lobkovvitzio, Abbati Disembergensis,

PETRVS GASSENDVS S.

Ancipio ecce literas tuas decimo Septembris Francandaliae datas, ac doleo simul datas à me, etiam à Mense Iunio, ad te usque non peruenisse. Destinaram illas ex tuo praescripto Cruciniacum; & ut possent tutius transmitti, credideram ipsas Equiti illustri, qui-cum Langerenus agere per literas solet; pollicito nempe, perscripturum se ad nobilem foeminam, cui Veredariorum Bruxellensium cura, ut studiosè satageret, earum ad te transmittendarum. Feceram satis tuis votis, quantum quidem fuerat in me (qui scilicet Auenionensis, non Parisiensis Theologus sum, ut de alma hac Facultate quantum ipsius alumni norim) aegreque iam habeo frustratum te fuisse meo qualicumque officio, ac me idcirco erga te videri posse indiligentem. Et vereor quidem ne literae (quibuscum fuere aliqua etiam ab optimo Mersenno datae penitus interciderint; verum non propterea factum repeto; sed praestare duco paucos hosce

versus exarare, & Langereno commendatos facere, ut si fortè isthuc penetrare valeant, qua de re est ut ambigam, certus reddaris habuisse me tuas utraque literas Cruciniaci, & Spirae datas; ac simul monearis non incongruum fore, si amicum quempiam Bruxellae, alibi-ve indigires, qui & literas habere à me, & ad te transdere tutò possit. Id sanè ubi praestiteris, ac simul innueris necdum à te fuisse literas meas recuperatas; tum iteratò eadem conscribam, numerum scilicet Authorum, quales expertis, ad auctiorem; ac sententiam quoque de laudabili circa oscillationes, diametrorumque Planetarum conatu. Vale interea, & saluus semper ex mediis hisce turbis emerge. Parisiis, Eid. Octobr. M. DC. XLIV.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Der-egregiè sanè distinguis inter quietem, & otium, quando comparare te licet cum Governatore, qui ut verbis dicam M. Tullij, *clauum tenens sedet in puppi. Non facit ea, qua iuuenes; at multò maiora, & meliora facit.* Utinam ventus adèò secundus tuum conspiret in regimen, ut foeliciter in quem tendis tranquillitatis portum peruenias. Efficiere satis ab aliis de Enguenij reditu certior. Rediit & Parens eius in Aulam, quae ipsa est per hosce dies tota in procinctu, ut repetat Urbem. Rumor est non leuis Galasum fuisse tandem à Torstenfono ad decernendum praelium compulsus; ac Peditatu profligato, fugatisque Equitibus, machinas belli, sarcinamque penitus omnem amisisse. Id si verum sit (quod profectò difficile creditu est, perspecta Galasi sagacitate, & prouidentia, eaque castrorum metatione, quae fuerat, Sala superato, opportunissime deleta) actum propemodum de rebus Imperatoris videri potest. Nihil certè potest obesse, quominus Torstenfonus pergat securus in Bauariam, eamque ut Daniam deprædetur; nescioque an-non Bauarus id fortè praesentens nuncium miserit, qui Regem quaesit de neutrali statu. Is videtur saltem quas habet ad Rhenum, copias euocaturus; quare & relictus ab Enguenio, Turennius non-modò nihil quaesitis metuet, sed etiam ad aliquid amplius tentandum animabitur. Ferunt eum nuper ita irruisse in Equitatum Francandalianum, qui nescio quorsum prodierat, ut ne nuncius quidem, qui posset factum narrare, fuerit superstes. Gassio aliunde ita excurrit, grassaturque per Flandriam, ut, si Picolomineo nihil animi relictum foret. Nihil ferè minùs laborant Dani ob Suecos relictos cum Vrangelo, quam dum totus Exercitus cum Torstenfono impenderet. Excitatae recens in Scotia sunt turbæ aduersus ordinem Nobilium, qui à Rege constiterant; Rexque interim non neglecta prosperi successus, de quo nuper scripsi, occasione,

casione, obsidet Plimuthum. Eo si potiat, magna fiet ad vireis ipsius accessio, iam enim saltem poterit maris dominium controuerti. De Catalonia quod memorant, rescite ipse præclarius potes. Vale PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XII. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Quod dignatus es optimi Mersenni ad te appulsum significare, mihi oppidò quàm iucundum fuit. Facile nempe intellexi quantà tu lætitia perfusus, Virum exceperis, tam bonum, tam doctum, tam tui obseruantem; quantà ille quoque Principem conuenit, tam humanum, tam eruditum, tam & cognoscentem, & amantem sui. Animo iam conceperam fore, vt Massiliam sub tempus Comitiorum concederes; quoniam tamen si non ignorabam esse in te, vt mero nutu, ac sine Comitibus Consules creares; augurabar tamen te ea bonitate authoritatem temperatum, vt si modò Ciues meliora suadenti morem gererent, patereris vltro rem geri pro more. Non nequicquam interim notas vix fuisse olim Purpuram Romæ ambitu maiore peritam, quàm experatur iam in Vrbe, quæ illi Orbis capiti fœdere iuncta fuerit; quippe homines & vbiuis gentium, & omni æuo homines sunt, & cum varia sint, quæ in ipsis pro variis conditionibus passiones efficiunt, ipsæ tamen interim passiones eadem, pares ve in omnibus sunt; cum neque Rex, amissâ Prouinciâ turbetur magis, quàm rusticus amisso prædiolo; neque maior in illo sit iræ vehementia, dum indicit bellum, quàm isti dum intendit litem. Et habes certè ipse iam in Prouincia exempla multa, ex quibus sit promptum intelligere suum cuique Oppidum Romam esse; neminẽque eorum, qui primas in vnoquoque ambiunt, secus esse quàm Marium, aut Sullam, animo affectum. Rerum nouarum vt quid attexam; ferunt Turennum Philippoburgo discessisse Spiram, VVor matiam, Oppenheimium, & Francandaliæ imminere. Interim autem Bauari receperunt Manheimium, ac præsidium interfecerunt trecentorum militum; ipsèque Rosa ægrè euasit, traiecitque lembo cis Rhenum. Falsum constat fuisse rumorem, qui tantopere percrebuerat de Cæsarianis profligatis. Ij constant semper ad Berneburgum, præstolanturque Saxones, qui vbi semel accesserint, perhibent prælium à Galaso detrectatum non amplius iri. Quanquam ferunt etiam Torstensonum sic collocasse copias, vt neque Saxones quin prius dimicent, accedere possint; neque Cæsariani, qui prius certamen ineant, discedere. Res semper Danos inter, & Suecos versantur in accipiti; spēsque est non leuis, vt Tuillerio intercedente, componantur. Id memoratu interim dignum, constare semper Regem illius virtute, & canis venerabilem, infracto prorsus animo; ac adesse coram exercitui aduersus Hornium comparato; inque eo esse videri, vt ostendat quàm gloriosum

Gassendi Epistola.

sit Imperatorem stantem mori. Anglum victoria illâ suâ indiligenter vsu scribunt. Addunt Valles ipsi instare, Essexium reparare vireis, Nouocastri expugnationem paucos intra dies sperari; cceptam interea nescio quam aliam magni momenti obsidionem; Irlandos, qui in Scotiam irruerant prorsus deletos; ac plura eiusmodi. Tu ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Kalend. Nouembr. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Sed proxima occasione accipere negotia illa, quæ affecta subindicas, confecta feliciter fuisse. O te felicem interea, qui potes in mediis hisce fluctibus aded tranquillè philosophari! Fidem certè vberem facis definitioni Platonice, qua Philosophia dicitur esse exercitatio, seu meditatio mortis. Nempe hoc est ipsum, quod eximiè præstas, cum de huiusmodi argumento ea & meditaris, & scribis, quibus non video præclariora neque Socrati, neque Senecæ venisse in mentem. Perge modò, OPTIME PRINCEPS; neque enim hæ cogitationes vitæ iucunditatem turbant, vt sibi vulgus hominum fingit; sed eam tranquillitatem patiunt, vt exinde Vir Sapiens summum nec metuat diem, nec optet; verum patienter ipsum expectet, & coram factum vltro excipiat. Scilicet, memor frugalitatis, nihil affectat præter fas, & vitam non prolixitate, sed honestate metiens, ipsam moriendi necessitatem præstato assensu delinit. Agnoscit hanc vitæ vsuram fuisse sibi gratis concessam; quare & quantacumque est, ipsam in lucrum deputat; eaque fruitur, vt conuiuio, à quo inuitus recedere, vt quieti se dedat, non debeat. Verum tu ista longè meliùs; adnoto solum, vt mors sui, illustribus semper exemplis nos moneat. Ecce nimirum inaudiimus obiisse Regnam Hispaniæ; quod etiam par est te iam accepisse. Ferunt Regem cum duabus horis ab ipsius obitu Madritum accederet, graui morbo correptum fuisse. De Regina Angliæ, quæ est in hanc Urbem cras excipienda, vulgare est laborare ipsam hecico affectu. Lotharingiæ Dux ægrotare periculose dicitur, ac ingenteis interea querimonias profundere aduersus Duces Cæsarianos. An addam verò ne quidpiam rerum nouarum non communicem, ipsas eius copias ad Mosellam consistere, & Turennum semper circum Francandaliæ versari. Comuniunt Bauari Manheimium, intereaque Hassiæ Urbem nescio quam obsident. Galasus adnixus est frustra se Magdeburgum recipere; frustra accipere nouas vireis. Quippe proprio Castrametatu interfluuiali quasi obsessus, ac Torstensoni non permittente, aut ipsi excessum, aut aliis accessum. In Baltico mari nihil adhuc tentatum, & cum Danus perhibeatur Bredenburgum recepisse, fertur tamen nescio quam grauem passus iacturam in Noruegia; capto, abductoque Gottemburgum Pro-Rege. Ex Anglia nihil dignum memoratu habeo. Ex Flandria id solum, quod Picolomineus de recuperanda Vattensi

S 2 arce

arce cogitat, deque præsidio, comæatûque Audomaropolim immittendo. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kalend. Nouemb. M. D. C. XLIV.

Redit ecce ad te Bervilla, valetudine prospera, ac semper tuo illo cordato, sinceroque affectu dignus. Inuisens me proximis diebus Nobilis ille Turrium Baro, dici non potest quantâ se teneri tui obseruantia fuerit contestatus.

Admodum Reuerendo Clarissimoque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, Pastori Hercano, Condatensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

DElectârunt summoperè, quas repetitò dare ad me (etsi priores non habui) superiore mense literas voluisti. Ex iis nimirum addidici & valere te, quod præcipuum votum; & tradi abs te obliuioni tuas illas delicias non posse. Beabis profectò & me, & posteros rerum istarum studiosos, Eclipsis euulgans, quas commemoras, ipsèque lætor interea quòd adstrui illis asseris præclararum tuarum Tabularum fidem. De illis à me obseruatis nihil aliud, quàm fidem descriptionis spondeo; cum esse possit in me industria, at non voluntatis defectus. Ad tempora quod attinet, scito illa fuisse à me methodo eadem semper captata. Solitus sum quippe ea semper venari ex altitudinibus Siderum, non quemadmodum ipse coniciis azimuthali villo sessili-ve Quadrante, sed suspensò potiùs, & eo quidem modo, vt clauus ad centrum grauitatis quadratè infixus, & intra fulcrum teres liberam ipsi verticalem circumductionem faciat, ac ipsum-met interea fulcrum parte superiore intra inferiorem versatiliberam faciat horizontalem. Hac proinde ratione non cohæret amussis, perpendiculum-ve ad latus Quadrantis, sed ab infixo ad centrum cylindro liberè proximèque faciem quadrantis dependens, ac supra eandem leuiter pulsans, secat, demonstratque in arcu gradus, & minuta, prout pinnacidia alteri laterum applicita diriguntur in Astrum. Cùm verò aliunde quam-maximè licet, Astrum deligam non in situ humili nimis (metu scilicet refractionis) neque aut in nimis sublimi, aut nimis prope Meridianum (quippe veritus, ne ascensus descensus-ve tarditas moræ discretionem non satis pro voto sensibilem faciat) sed in situ mediocri, & ad Ortum quidem, Occasum-ve, cùm ascensus aut descensus intra minutum temporis admodum sensibiliter, obseruabilitèrque variatur; non video sanè qui possit tempus methodo vlla, vt simpliciore, ita tutiore obtineri. Quæ certè obseruatio hac ratione peragitur, solam Instrumenti elaborationem, Obseruationisque attentionem supponit. Quæ verò aliis, multa prætereà, in quibus peccare nihil est procliuius. Nimirum inter cætera, vsus Quadrantis Azi-

muthalis, tum libellatam supponit planitiem, tum cohæsiõnem ad Meridianam lineam, tum hanc eandem lineam probè adinuentam, tum alia, quæ cuius sint molis, testari soli experti possunt. Sic tua illa ad quampiam turrim procul positam collineatio supponit & eandem Meridianam lineam; & situm faciei, anguli-ve turris omninò perpendicularem, & oculi constitutionem in ipso Meridiano plano; & vel æstimationem distantia ab ipso Meridiano iustam, cùm Sidus in illo non est; vel oscillationes eà chordâ expressas, cuius longitudo inuariata maneat, ac indubitato ituum, redituumque numero dimetiatur horam: ipsamque consimiliter perspectæ durationis, & alia, in quibus est opus, ac labor. Sic, ne de horologiis machinatibus quidpiam dicam, tua illa Scioterica perspectam supponunt & declinationem plani, & directionem axis, & seu Meridianam loci obseruatam, seu variationem Magneticam, & plura quæ neque te latent, neque scrupulosè agentibus, certitudinèrque requirentibus non difficillima sunt obtentu. Ingero hæc autem, non sanè vt tuis obseruatis fidem aliquam detraham, aut meis maiorem aliquam conciliem; sed solùm, vt quo es candore, & erga veritatem sincero affectu, diiudices ipse ecquid rei sit, quorsum inter nos non semper conueniat.

Quippe quòd mones Initium Eclipses anni 1642. ac diei Aprilis 14. debuisse Parisiis contingere hora 11. min. 45. ac me, sciosque idèò illud falsò retulisse ad horam 12. min. 10. Cogita, si horam venati appenso Quadrante, vt iam dictum est, potuerimus hallucinari, non paucis aliquot minutis in Cordis Leonis altitudine obseruanda; sed totis quatuor gradibus; ac ne admoneri quidem erroris tam grauis in tota illa serie altitudinum consequenter obseruatarum? Cogita etiam, cùm inter horam appellatam tibi Cælestem, & templi horisonium discrepantia fuerit Initio Eclipses minorum 5. & in Fine minorum 21. num discrimen sit referendum potiùs in reputati à te Meridiani deflexionem à vero, quàm in irregularitatem horisonæ machinæ; quasi ea intra horas 4. horæ quadrante à se abfuerit. Non quòd idcirco machina censenda sit fuisse exquisitè composita cum ipso Cælo; sed quòd ex capite vtroque potuerit error quispian componi. Pari ratione quod attinet ad Eclipsin illam anni superioris, ac diei Septembris 27. Cogita, quæso, cur debeas potiùs ad illos Bullialdi Digitos attendere, quos ille & incertos habuit, & nulla habitatum præ oculis Phæon directione determinauit, quàm ad ipsum Finem Eclipses, quem ille ratum vnicum habuit; maximèque, cùm idem Finis fuerit Agarrato obseruatus, ac mihi; & non modò obseruationes tres in diuersis locis habitæ consenserint; sed etiam ex iis tribus Stellis, quarum altitudo obseruata fuit à me, duæ idem minutum exhibuerint, ac tertia discrepârît vnico dumtaxat. Inuitus sanè hæc inculcarem, quæ ante quoque

quoque innueram : sed animos addit sinceritas tua , cum & faciam solo Veritatis studio, & amore tui cordatissimo , quo tuam famam fartam , testamque in omnem velim Posteritatem. Ac durum quidem suspicari , non esse tuas Hypotheseis, Tabulasque omninò ratas; sed durius est sanè vim facere Cælo, obseruatique Phænomenis : cum fas, & æquum sit nos Cælo , si quidquam comminiscimur, non Cælum nobis accommodare. Quamquam, cum aurea sit illa vox , præstare Philosophum virum tuendæ Veritatis gratiâ *ἢ τὰ ἀνεῖα ἀναγεῖν* , non hæreo , quin ipse comparatus sis ad agnoscendum te hominem , ac fatendum potuisse te quapiam in re hallucinari. Multum sanè præstiteris , si condideris Tabulas , quæ propius ad verum collineent, quàm aliæ vllæ ex tam multis , quæ conditæ hæcenus sunt; Vt cunque forsân aliquid desiderari adhuc possit. Hac sanè ratione mereberis laudem, si illas solùm extuleris, vt omnium vero proximas, non autem vt verum planè assequutas. Nam si alioquin taleis iactâris , & tales fortè non fuerint , excides gloriâ , quam ij merentur , qui licet quidpiam vndique absolutum non proferant , præstant tamen , quod in se est, eaque moderatione sunt , vt commendationem vltra fas non quærant. Sin autem tales fuerint , tum nihil famæ addideris , quoniam & tales habebuntur, si tales quidem extiterint , & non quia ipse dixeris , sed quia verum erit, laudem consequeris. Interim verò tantum detrahetur , quantum modestiæ deerit ; & procliuiserit defectus alicuius suspicio ; quatenus commendatio propria est, semper quæsi hedera, quâ vinum, vt aiunt, generosum non eget. Exemplum insigne , recensque habemus in Lansbergianis Tabulis, quibus extollendis id euicit Author , vt non ipsas modò incertitudinis , sed proprias quoque obseruationes fidei non bonæ fecerit suspectas. Scilicet videtur multas detorsisse , vt congruere possent hypotheseibus ; cum laudabile potius fuisset eorum admonere , quæ forent incongrua , iudicio Posteris relicto , qui in eo sunt incubituri , vt alias fingant hypotheseis, quæ sint Cælo consonantiores ; quique iuuari sentient se nostris etiam erroribus , eoque nomine gratiam referent , si modò illos bona fide non erubuerimus propagare. Neque verò est , cur existimemus conatus nostros vltimos fore , ac ita à nobis laboratum iri , vt nihil supersit operæ. Profectò nimirum supererit semper , quod nobis extinctis , ac in omne æuum homines moliantur , vt has disciplinas perficiant ; nôsque abundè satis agemus , si quo viuimus sæculo , transdamus illa ad Posteris , vnde progressus perinde fiat , ac factus ad nos vsque est , ex iis , quæ Maiores nobis reliquerunt. Sed heus ! quò abripior , Optime Virorum ? Tu condona affectui , quo esse erga te sincerior , vehementiorque nullus potest, Vale. Dabam Parisiis, inuigilaturus proximæ Ecclipsi, de qua admones , Non. Nouemb. M. D C. XLIV.

Gassendi Epistola.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίαν.

Nihil fuit mihi præter spem factum, cum successisse tibi pro votis Massiliensia Comitibus ex literis tuis addiscere licuit. Nôram scilicet tuam prouidentiam, neque hærebam, quin animis in te propensis sic vtereris, & alienos tuæ præsentia , autoritatèque ita contineres vt nihil non pro tuo destinatu, pacificèque per - ageretur. Summoperè intereà gaudeo te eò deduxisse negotia , vt videaris posse deinceps longè quietius degere , tanquam & turbis iam sedatis , & rebus sic compositis , vt suum ex seipsis tueri impostèrum tenorem possint. Accessit , quo prædicti die Regina Angliæ ad hanc Urbem ; Rege Reginaque tota cum Aula obuam progressis. Qui Hispanæ obitus fuit aliquantò post euulgatus, Aulam totam pullatam fecit. Rerum externarum , ac potissimum Germanicarum vix quicquam habeo ; scilicet Cursorem præcipuum non spoliatum modò , sed etiam trucidatum ferunt. Accepi solùm Konismarkium partim occidisse , partim adduxisse Halberstadium tria Equitum millia ex Cæsariano exercitu , qui deprædatum excesserant Halberstadiensem, Anhaltinamque Regionem. Ex Anglia etiam aliud nihil noui, quàm moueri iterum causam Archi-Episcopi Cantuariensis, ac duorum simul nescio quorum Hibernorum Nobilium, qui se subduxerant è Turri. Addunt quidem Parlamentarios in eo iam esse , vt de conditionibus pacis Regi offerendis deliberent ; verum hæc iam vetus, & citra spem fructus repetita cautio. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME , & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Nouemb. M. D C. XLIV.

E I D E M.

NAud abs re fuit quòd Neuræum recentium illarum barbarum delegisti enarratorem. Is videlicet rem eo stylo , eaque simul fide descripsit , vt legens mihi videar meis oculis singula hausisse. Delectauit autem præcipuè intelligere , quantâ tu, accepto tumultu, diligentia accurreris, quanta animi magnitudine, securitate, constantia, seditioforum consilia , impetus , motus freris : quanta vt oris maiestate , sic lenitate , & gratia bonos demerueris ; continueris , firmaueris ; quanta postremò facilitate commotos fluctus sedaueris , & ad tuum illud , *Quos ego ?* cunctus dicto citius , tanquam Pelagi ceciderit fragor. Vtinam illi impostèrum sic respiscere condiscant , vt neque quicquam deinceps turbent , neque sibi malum accersant , ipsèque , qua es indole , & benefacere omnibus, & scire in neminem possis. De exteris quas nôrim rebus , id ratum habetur,

S 3 quod

quod scripseram nuper de Cæsarianis Equibus à Konismarkio partim cæsis, partim manu captis, Halberstadiumque abductis. Addunt Torstensonum cognita penuriâ, qua exercitus Cæsareus laborat, ita fuisse metatum castra, ut Galasum oporteat aut fame perire, aut prælio rem decernere; atque adeò sibi non sine discrimine facere viam. Memorant aliunde Nauale certamen fuisse Suecos inter, & Danos Octobri ruente tandem initum, at quo successu planè non constat, ita scilicet prioribus fauent Hamburgenses literæ, posterioribus Lubecenses. Licebit fortassis proxima occasione quidpiam certi perscribere. Per-mirum interea, nisi Sueci victoriam reportauerint, quibus fuere, ut perhibent, Naves quadraginta duæ, inque iis Præfecti magna parte Hollandici; cum Danis non plures quàm sexdecim fuerint; utcunque insignis in illis extiterit vocata *Draco*, vna cum Theifone Nauarcho eximio. Nosti fuisse iam-priorem actum de contrahendis nuptiis inter Reginam Sueciæ, & Brandeburgicum Electorem; audio iam rem deliberatam, ac esse vtriusque de pactis, conditionibusque conuentum. Incertus heic rumor percrebuit de morte Regis Angliæ; ille verò, ut scribitur recepit se hospes Oxonium. Quæ literæ id perferunt renuntiant fuisse Nouocastrum post obsidionem quindecimestrem à Scotis tandem expugnatum. Quanto id Parlamentariorum emolumento contigerit coniicere ipse quam-optimè potes. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, XIV. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Rediisse in Urbem te, iucundissimum fuit pernosse. Videlicet visus es tuas repetiisse delicias, Musæum reuisens, ac libros. Per-quàm gratè etiam accepi, quod de venatione scripsisti; siquidem intellexi tibi relaxaturo animum, non ipsum modò Apollinem, sed Dianam quoque propitiam fore. Id verò præsertim mirè delectauit, quod ex aliorum literis noui fuisse nimirum multos, qui se in bonam frugem receperint; quippe futurum inde præsenfi, ut tranquillitatem demùm stabilires. Faxit Deus ter-Optimus, ut quàm generosus, quàm bonus, quàm sincerus es, tam intelligant, & profiteantur omnes; quò & illis optimè vertat, & tibi suauissimum sit, vniuersorum animos habere tecum conspiranteis. De exteris rebus nihil video iam refragari famæ de victoria illa Suecorum in Danos nuper reportata. Quin etiam iam addunt hæcè circumstantias, ut maiorum illarum Nauium Danicarum captæ decem fuerint, exustæ duæ, æque præcipuæ, *Pelicanus*, & *Draco* vocatæ; duæ submersæ, & non plures, quàm duæ, tres-ve superstites vix è periculo dilapsæ. Nihil necesse est memorare, quam-multi proinde seu Duces, seu milites fuerint cæsi, vulnerati, & capti; id verò memorabile, ex Suecorum exercitu milites paucos, Duces nullos, cæsos, aut vniuersos fuisse. Ferunt Vrangelum subinde Insulam *Fur-*

neren inuasisse, & classem, viribus resumptis, altum repetiisse, nescio quid denuò attentaturam: tametsi scribunt quoque Gallum, Hollandumque Oratores, impetrasse octiduanas inducias. An-non, ut verisimile est, Danum procuratas ab iisdem Oratoribus pacis condiciones non recusaturum; ita videtur Imperator rebus suis haud-dubiè publica pace consulturus; quando si iam tantum negotij à Suecis, qui in Germania sunt, sustinet, est cur valde metuat, si qui aduersus Danum occupati nunc sunt, se quoque in ipsum conuertant? Obiter porrò Pacis res eo solùm promotæ dicuntur, ut cum Cæsarei, Hispanique Legati ægrè consenserint res Fœderatorum vnà cum nostris disceptari; in eo iam sint, ut quos Fœderatos intelligamus declarerur. De Konismarkio quod scripseram etiam maius famâ fuisse comprobatur. Continet semper se Galasus non sine ingenti penuria, neque ferendis ipsi suppetiis destinati Saxones Magdeburgo prodeunt, seu quòd sibi caueant, seu quòd ipse Dux prodire eos nolit, nisi Galasus comparet se ad rem aperto Marte, instructaque acie decernendam cum Suecis. Perhibent tamen Hasfeldium discessisse à Bauaris, ut ipsi ex illis angustiis excessuro opitulerur. Nescitur verò an Bauari sint interea rerum quidpiam molitari; & quia nihilominus de Rheno traiciendo cogitârunt, eam ob causam quæ Regiæ copiæ non procul Francandalia erant, Moguntiam versus discesserunt, ac Rosa speciatim cum tribus Equitum millibus in eo est, ut coitioni virium Lotharingum inter, & Gleenum obster. Est iam Regina Sueciæ pro comitiis Regni Maior habita, ac, ut nuper scripsi, breni coniuganda. Res Angli nunc tandem propè desperatæ, Quippe vix securus in parua, quæ post varias cladeis superest ipsi Regiuncula, salutem aliam, quam à Parlamento oblatam sperare vix potest. Tu Ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, VII. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Summoperè gaudeo rediisse te valetudine prospera in Urbem. Huiusmodi exercitationes, & animum recreant, & vireis reficiunt, ac temperante potissimum, quæ tibi cordi semper est, cautione illa, *ne quid nimis*. Poterat sanè atrata Aula Regiæ Angliæ obuiam prodire: quippe mors Regiæ Hispaniæ sic renunciata iam fuerat, ut ne nec quidem (quemadmodum ex literis meis nouisti) latuisset; verum ne testandæ lætitiæ foret luctus impedimento, dissimulanda ea mors fuit, neque in vulgus, nisi post vnum, alterumve diem efferenda. Meritò porrò eximias doctis tantæ Regiæ commendas; nam quantum quidem accepi fando, legendoque cum alia, tum libellum, quo Oliuarez exauthoratus describitur, ea esse non potuit, & Natalibus, & illa imperij maiestate dignior. Timebatur nuperis diebus, ne inualescentibus Bauaris, relictæ apud Mediomatrices Enguenij copiæ, illicine abduci, vtriusque ad Mortæ obfidio

obsidionem non possent; audio tamen iam abscedere illas, ac Darmstadium versus in hiberna concedere. Id si ita sit, in promptu haud est, ut Lotharingi copiæ cum Luxemburgicis, & Gleenicis cœant, ac promoti præsertim versus Mosellam Rosa, qui in eo esse dicitur, ut obstet, ne etiam destinata hiberna capeant. Ferunt Galasi exercitum vrgeri in dies maximis angustiis, & vix illi duo hominum millia ex Peditatu superesse, occupante Sueco omneis aditus, neque ullam interrim rerum necessariatum penuriam patiente. Iussus repetitò Hasfeldius in auxilium accurrere, properat quidem, sed scribunt tamen obstituros Hassiacos magna vi, ne copias admoueat. Discedebat Hornus ex Dania in Sueciam. Danus id factum seriò accipiens insequi illum acriter cœpit; ipse verò acie conuersa, fudisse insequenteis fertur, & aut cecidisse, aut manu cepisse cum Ducibus multos, eosque insignis, tum milites supra bis mille quingentos. Ad sunt ex Anglia literæ, quæ nuperas illas Regis cladeis eleuent, ac ipsum prodiisse Oxonio Londinum versus, perhibeant, quasi iterum conflicturum. Quid id rei sit, euentus monstrabit. Interea præcipuæ pacis conditiones à Parlamentariis oblatæ dicuntur, ut qui Regis partes viri Primores sequuti sunt, ipsi Parlamento plectendi sistantur; seigniores tertia bonorum parte compensandis belli expensis mulctentur: ut triennio quoque Parlamentum cogatur, & per intermorium resideant in aula viginti quatuor quasi *Ephori* (Commissarios illi appellant) sine quorum arbitrio nihil à Rege decernatur. Ut vocata illa *nobilis custodia* (qualem nosti esse in Normannia) abrogetur per Angliam, Regique ob remissum ius, centum Iacobæorum millia quotannis pendantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, postrid. Kal. Decemb. M. DC. XLIV.

Clarissimo, Doctissimoque Viro ADRIANO HEEREBOORDO, Professori Philosopho in Inchyta Academia Leydensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Pergis, Vir Præclarissime, ea humanitate me obstringere, ut verba me, quibus meam tibi gratitudinem insinuem, deficient. Quod certè cum optimo Bornio studium conferens rem facere mihi gratam satagis, eiusmodi est, ut dolendum sit illud, quidquid est opellæ meæ non esse tanti. Heinc quæso & te, & optimum illum, ne sitis de ea tantopere solliciti, eum habentes me, qui affectus vestri candorem exploratum habeam, ac certus semper vos non stare, quin illud, quod in mei gratiam estis aggressi, perficiatur. Et verè quidem auguratus est Bornius fuisse Priuilegium euulgandarum Epistolarum non Bibliopolæ sed mihi concessum; verè etiam censuit nihil vestro illi ab eo Priuilegio, quod mihi in scriniis seruatur metuendum; at neque

Epistolæ illæ editæ id studij merentur, ut iteratò excudantur; neque quilibet adnectere ipse tanti habeo, ut vel minimùm vestra hac sollicitudine dignas putem. Si pergatis tamen, & mos isti vestro affectui tanto gerendus sit, abundè mihi videtur esse, duas *de Motu impresso*, ipsisque duas illas ineditas adiungere: sic enim & volumen congruum, argumentique vnus fiet: & qui habent iam exempla argumenti huius, alteriusque *de Solis magnitudine*, ex editione altera, minùs grauabuntur habere ex ista; & si quæ pauca fortè ex illa Bibliopolæ adhuc supersint, ea poterunt ob parem formam cum aliis non recusis diuendi faciliùs. Verùm, ut vobis videbitur, quibus plenum competit ius & in me, & si quid est meum. Vale, Vir Præclarissime, & me, ut cœpisti, ita semper ama. Parisiis, III. Non. Decemb. M. DC. XLIV.

Verè Erudito, sinceròque Amico HENRICO BORNIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Quas ante menssem literas ipse, & eximius Heereboordus ad me dedistis, reditæ fuere ante octiduum. Non rescripsi tunc, quòd officiis nescio quibus distraherer; nunc verò etsi ingruunt alia, succidenda tamen breuis mora est, ne debitum tibi ampliùs differatur. Itaque quam-maximas possum gratias ago, ob tuum illum assiduam, profusumque affectum; testatus nihil esse in me, quod pellicere illum possit; ac tuam esse bonitatem, generosamque indolem, cui ipsum referam acceptum. Scripsit quoque eximius ille, de editione Epistolarum; ipse autem ad eum rescribo, nihil esse quidem à Priuilegio, quod ipse mihi obtinui, Bibliopolæ vestro timendum; sed non videri tamen rem tanti, ut vestris hisce curis sit digna. Et quia tamen Martellus noster consentire non potuit, ut quas ad te transdiderat Epistolas, remitterentur, ac ipsi assentiendum fuit ut liceret vobis duas illas *de Motu* iteratò edere, quò duæ ex eodem argumento nondum editæ possent euulgari; idèò ad illum scribens subiicio, id mihi quidem si modò vobis videbitur, non ingratum fore. Hac nempe ratione Bibliopola nostras, si qua adhuc habet editionis suæ Exemplaria, detrimenti minus patietur, potis ipsa diuendere, ut coniugata cum cæteris, quæ solus de alio argumento habebit, & qui hactenus Exemplaria ex editione illa quæserunt, minùs ægrè ferent ex recente hac quærere, tanquam geminata habituri pauciora. Ne volumen commemorem fore, ut vnum ita vnus argumenti non inuentum: quamquam ut vobis gerere omnia pro arbitrio liceat volo, & concedo vtrumque fiet, scito, mi BORNIO, me semper securum de tua erga me voluntate esse, & sic me habere, ut obsequentiorem ac tui amantiorem neminem habeas. Vale, Parisiis, III. Non. Decembris, M. DC. XLIV.

LYDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελιστὴν.

QUAM est hoc verum, OPTIME PRINCIPVS, quod æternitatem in splendoribus Sanctorum admones spectandam! Siquidem nulla potest lux in hoc tenebrarum Regno perennare; neque est, cur apud mortaleis splendor aliquis nominis fama-ve vlla non mortalis speretur. Beati proinde fuerimus, si hæc caduca floccifacientes, ad sola illa verè constantia, ac nunquam peritura bona conuerterimus animos, & vota. Appositè verò memoras euersos Crassos, Pompeiosque, & illum, *ad sua qui domitos deduxit fræna Quirites;* scilicet vt ij admoneantur, qui rerum potiuntur, potiri-ve student, in quàm lubrico illis res constet, edocti præsertim tot illustribus, quæ etiam-num ob oculos sunt, vicissitudinis exemplis. Errant dititionibus spoliati Lotharingi, Palatinique, & Principes Germaniæ plures. Anglus in eo penè iam est, vt vel re, & nomine Regis, vel re saltem careat, si nomen tueatur. Idem penè Dano timendum est, nisi maturè ipsa pace, quam iam exoptat, & suggerunt Regni ipsius Ordines, sibi, suisque rebus prouideat. Nempe id confirmant, quod perscripsi nuper, de fuso eius exercitu, amissisque speciatim Equitibus mille, & quingentis. Vix euasit ipse Malmoyenum saluus cum mille superstitionibus; & cum euocare eò satagat, quos præterea habet Gluchstadij nongentos, accinctus est Vrangelus, quò id armatorum quinque millibus instructus impediatur. Quid tot memorem Regna, Prouinciâsque ex Hispanica dititione tam in vetere, quàm in nouo Orbe rescissas, ad eò vt, quæ Austriaca Domus affectabat nuper totius Orbis imperium, illius, quod iam obtinebat, amiserit non minimam partem? Certè, vt reliquiæ seruentur, & ad recuperandum amissa tutior pateat aliquis aditus, ferunt Hispanos, Cælareosque, qui Monasterij sunt Legatos, seridè nunc demùm agere de Pace nobiscum ineunda. *Circulus*, vt vocant, Franconiæ eodem incumbere decreuit, missis ad Imperatorem Oratoribus, qui deliberationem renuncient, non ratihibitionem quæ sint; idque Imperator, vt aiunt, præsentens, licentiam ipsi, cæterisque per Germaniam *Circulis*, vt nominibus suis Monasterium Legatos destinant, concessit. Quin etiam addunt Bauariæ Ducem ad eum scripsisse, sibi se priuatim quæsiturum Pacem, nisi ab ipso grandæis suppetias, quibus nempe nos à finibus suis depellere possit, obtineat. Galasus adhuc in angustiis, cum etiam nuper Torstenfonus centum illi currus commeatu onustus interceperit. Et Hasfeldius quidem iam propè accessit, sed propè quoque Hassiaci, vt videatur nihil penitus sine prælio posse tentari. Ex quo Bauari visi fuere se in Franconiam recipere, excessit Rhenum Turennius, & munitum nescio quod Oppidum obsidere nunc per-

hibetur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Decemb. M. DC. XLIV.

E I D E M.

ECQUIS ambigat, si te quidem nôrit, quin tua semper eò vota tendant, vt Ordinum Prouinciæ omnium, si qui sunt auersi, animos concilies, & stabilita tranquillitate, pacificè, & per-amanter in illorum mentibus regnes? Is scilicet tuus est genius, vt mereri bene de omnibus velis, malè verò de nemine; ac nemo est, qui tuum in pectus, intimùmque cor penetrans, non deprehendat indolem incomparabilis bonitatis. Qui certè penetrare abnuunt, aut se nosse dissimulant, pauci sunt; iique sunt, qui priuatis rebus, potiusquam publicis studentes, suâ interesse existimant, vt tuum potiùs regimen quàm hominum mores, temporùmque conditionem causentur. Enim-verò spes est non leuis, vt ipsi se quoque in frugem recipiant; ne, si dum Regiâ incedis viâ, & sinceritatis splendore perstringis, omnium oculos, tuæ virtuti manus non dent, se & exuisse Hominem, & Tigrides esse natos profiteantur. Nihil ex Aulæ rebus perscribo. De exteris, ferunt Galasum emeruisse tandem ex illis angustiis. Emissis nimirùm delectis tribus Equitum millibus, iussit Torstenfonus maiorem Equitatus partem illos insequi; Galasus verò, re perspecta, mouit properè, & parte duntaxat sarcinarum in Castris relicta, stitit se propè Magdeburgum. Ita habetur ex literis pridè Kalendas Lipsiæ datis. Quod adnôro ob alias quasdam, quibus scriptum esse ad Cardinalem dicunt fuisse Cæsarianos sub Galaso planè prostratos. Nempe id quoque verum esse, scripris postremis literis potest. In Dania Rex semper vrgetur à Regni sui Ordinibus, vt aurem paci accommodet; & continenter potissimum, quæ terra, quæ mari infestantibus Suecis. Ex Anglia scribunt fuisse tandem Cantuariensem Archiepiscopum à Parlamentariis suspendio damnatum. Aiunt Bauaros in Palatinatum reduces cepisse quoddam Oppidum, & Gleenum, Lotharingumque versus Rhenum accurrere; quo successu, dies docebit. Debet Mottæ obsidio ab aliquot iam diebus occæpisse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus. Vale, Parisiis, xviii. Kal. Ianuarij, M. DC. XLIV.

E I D E M.

QUOD Vespasianum imitatus, si quid amici peccant, taces, si quid rectè agunt, commendas, id sanè est tuæ illius imperio dignæ humanitatis. De optimo nostro quid dicam, non habeo; nisi quòd dulci larium amore, & quietioris vitæ desiderio allectus, mihi fuisse videtur ad cogitandum de reditu. Quod autem te æquè, ac nos consilium suum celauerit, fecisse videtur, ne vlla ex parte ab instituto diuerteretur. Ac tuâ quidem magis, quàm nostrâ rem cognouisse intererat; sed hoc ipso videtur mihi ad eam respexisse indulgentiam, quam iam erga ipsum testaris. Quantum porro

porro ego doluerim, iræque etiam obuiam si licuisset voluerim. (nam ut tuâ referre, sic etiam illius, ne abs te discederet germana mea erat sententia) dicere nihil attinet; præstatque hac ipsa in re tui imitatione teneri. Scripsit ad me nuper ex Belgio ille eximie doctus, bonique Godefridus VVendelinus, cuius memini in Vita Peireskij, versari se in eo, ut suam de Declinatione Solis maxima Diatribam quadruplò auctiorem iteratò edat, & quia pars non parua Diatribæ innititur Observationi, quam ipse in eius gratiam peregi Massiliæ, quâunque compendiosè descriptam illis exhibui paginis, subiecit se illam S. P. Q. Massiliensi inscripturum, si me authorem habuerit; vnde & iteratò rogat, ut suafor, disuafor-ve sim. Ego verò, cum sim ad illum crastina luce rescripturus, consilij inops penè sum, quòd virorum in ea Vrbe principum genium non satis nôrim. Non sanè quod ille, optimus virorum, aliud exigat, quàm suam pronam in condecoranda Vrbe voluntatem ab ipsis gratè accipi (neque enim aut impensarum in editionem erogandarum, aut alterius rei prorsus meminit) sed quòd sim nescius quæ illis mens in excipiendo futura sit, aut quid possim Viro tam bono tamque amico facere sperandum. Cogito nihilominus animos ipsi addere, fretus illa commendatione, qua confido te, pro tua bonitate esse illos animaturum, ut gratitudinem in ipsum testentur. Cum sis certè in eruditos, bonosque omnes adèdò propensus; eris profectò etiam in illum, quo nescio an eruditorem, meliorèmq; usquam inuenias. De rebus nouis, vanus non fuit, quem nuper rumore esse posse verum de Cæsareorum clade perscripsi. Nempe Galasi Equitatus, Albi superato, VVittembergam petebat, cum Torstenonus ipsum fuit ea insequutus fœlicitate, ut totum planè fuderit, Ducèsque vel occiderit, vel sauciauerit, ac ceperit viuos. Benè cessit ipsi Galaso, quòd Magdeburgi constiterit cum peditatu, & sarcinis; nimirum hoc est, quod superest saluum. Percrebuerat rumor de capto ab Imperialibus Olmutzio, at iam obsidionem memorant solutam, Cæsarèmq; ipsum laborare non parum, ut Transylvanum reprimat, qui acceptis octo Turcarum auxiliariis millibus, tum Urbem quandam nuper cepit, tum aliam denuò obsidet. Abscessere Rheno Gleenus, Lotharingusque infecta re; & ad statiuam Mosellam versus, Confluentèmq; ipsum redierunt. Turrenius, qui non alio sine traiecerat Rhenum, quàm ut Bauaros à supperitiis Galaso ferendis reuocaret, pedem retulit, ac iam seriò obsidet Cruciniacum. Danus est nouas passus cladeis ob munitorum aliquot, eorùmque insignium locorum iacturam. Quod de conditionibus pacis Anglo oblati memoras, admonet me, ut ipsas met, quales nudius-quartus accepi, transmittam. Audio Regem non recusare omninò de iis agere; sed in eo hætere, quòd agnoscere Parlamentum nolit ut legitimum Parlamentum nisi hac præuia cum conditione agere nolit. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

*Admodum Reuerendo, Clarissimòque
Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, Pastori Hercano, Con-*
datensi Canonico,

PETRVS GASSENDVS S.

Est sanè cur fata demirer mearum illarum literarum, quas primùm & ante octennium, & repetitò ante annum dedi; ut nimirum nuper dumtaxat tuas in manus peruenierint. Sed miror magis, te nunquam mihi disertis verbis significasse, non fuisse tibi eas redditas, inuitatus licet à me literis consequentibus, & vïso in Vita Peireskij earum ipsarum argumento. Id ego non aliò referre, quàm ad summam moderationem, bonitatemque tuam possum; quasi fueris subueritus, ne me fortassis importunè ad iterandum operam videreris sollicitare. Vt cumque fuerit, summè delectat præstitisse me aliquid, quod tibi potuerit esse non ingratum. Mea illa ratiocinia aduersus tuam, receptamque Obliquitatis variationem eo solùm sine congesta fuerunt, ut ad ea attendens, prouidere posses de ea sententia, quam defenderes, firmissimè constabilienda. Abundè est verò, quòd æqui, bonique meam libertatem consulueris; neque etiam offensus fueris postremis illis literis, quarum mentionem quoque iam facis. Parum certè abfuit, quin literis datis meæ me licentiæ pœnituerit; sed quanto iure debuerim semper de tua bonitate benè ominari, fecisti ipse perspicuum; dum quidquid id fuit, ut à pectore candoris pleno profectum habuisti. Heinc est profectò, cur nihil prorsus mihi super sit scrupuli; quando utcumque hallucinatus in suggerendo consilio fuerim, muneri tamen non defui, quod sinceri esse amici est visum. De tua κατακλάσι aliàs; iam enim diuertor, neque ea licet, quæ liberet attextere; hoc esto satis interim vidisse me quidem sæpe Lunam plenam transuersa nube, ceu trabe bisectam, & perpendiculararem eius Diametrum non-nihil transuersâ visam prolixiorè; at mihi tamen prolixitatem, qualem memoras, nunquam visam fuisse. Quin-etiam illa solùm mihi ad oculum talis apparuit; siquidem dimensio Organo per-acta diametros prodidit æqualeis; retulique adèdò τὸ φαινόμενον ad hallucinationem illam, quam me sæpe docuit experientia, dum attendenti ad tres Stellas, quarum vni altera sit ad perpendicularum subiecta, & tertia ad libellam sita, ea, quæ est subiecta, apparet longè distantior; cum Organum tamen longè propinquoerem, quàm eam quæ sita est ad libellam, prodat. Sæpe aliunde animaduerti corniculatam Lunam in situ decliui, ac intra nubila, vapores-ve densos, ostentare quidem inferiorem cuspidem, nimis ut elatam, ita & retusam, ac rotundatam propemodum; at superiorem tale nihil passam, ut pati debuisset, si tam κατάκλασι, quàm ἀνάκλασι suas egisset vices. Sed aliàs plura, cum & hoc solum impræsentiarum obiiciam, ut ansam ampliorem meditandi faciam. Quod ex me circa tui *Loxia*
nuncupa

nuncupationem rogitas, citius fecero, si exscribam, quod hesternâ luce ea de re perscripsi ad optimum æquè, & generosissimum, ac eruditissimum Principem Ludouicum Valesium, mea in Prouincia Pro-Regem. Sic porro esse agendum censui, quod & ille me satis amet, vt expetitâ commendationem polliceri mihi potuerim; & cogitarim Primores illos hac commendatione perstrictos, testaturos haud dubiè gratitudinem vberiore. Tu me semper ama, & æternum Vale. Parisiis, x. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

Resalutant te plurimum Clarissimi, & Eximij Viri, Petanius, & Bullialdus, abest Furnerius à Ciuitate. Salutem quoque Arnaudo tuo renunciatum in Prouinciam misit. Vale iterum.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Eὐδελήμων.

Vispicor à fœlicitate, qua vt inchoandus perendic annus tibi totus eat, Deum veneror. Plurimum semper te laborum, negotiorumque sustinere incompertum mihi non est; sed cum nihil in vita mortalium omni ex parte beatum sit; fœlix es tamen, quantum licet, donec tuo illo generoso, atque infracto animo quidvis excipis, quidvis geris. Qui nimirum hoc instituto mentem semel non obfirmarunt, fluctuant, seu potius exæstuant semper, & nunquam non rerum seu iam exactarum angore, seu circumstantium difficultate, seu impendentium metu torquentur. Cæteri verò, quibus ipse præluce exemplo potes, postquam id sibi defixerunt, vt indecorè nihil agant; vt quantâ licet prouidentia, quæ sint ventura subdorentur; vt impigrè quidquid maturè deliberarint exsequantur, illi demum possunt otium in negotio, tranquillitatem in medio æstu, serenitatem in statu rerum etiam perturbatissimo nancisci. Quippe neque præteritorum discruciantur memoriâ, vt quorum nihil suâ culpâ euenisse conscij sint; neque obuiis præsentium difficultatibus offenduntur, vt ad quas saltem vniuersim perspectas sese compararint; neque futurorum errore, periculo-ve consternantur, vt quæ nisi auerti possint, fortiter ferre decreuerint. Quod Hispanos seridè de pace non cogitare addubitas, iure, quantum assequor, asfacis, quando ipsis spes semper insidet, vt vel nostris rebus turbatis, exhaustoque ærario, vel Cæsaris rebus in Germania prosperè succedentibus, restitui in integrum possint; & velut ex æquo agere de pace, quam, vt res iam sunt, nisi cum iactura, nominisque dedecore sperare posse non videantur. Si quid tamen ipsos compellat, metus erit, ne decipi pergant, & dum malè de rebus nostris, ac benè de Cæsaris ominantur, res in peius ruere non cessent, sortemque tandem pessimam habeant. Inaudies breui, vt conicio, fore, vt valde percillantur, cum Principem vnum, in quo

habent spei collocatum quam-plurimum agere seorsim de pace accipient. Distulit Harcurius discessum in Kalendas Februarias; perhibeturque eius exercitus haud-quaquam minor millibus militum viginti futurus. Clades Cæsarei equitatus, de qua ad te semel iterumque scripsi, vndique iam asseritur; additurque Galaso Magdeburgi concluso nihil amplius quam Equites mille, & duo Peditum millia superesse, Transyluano aliunde accessisse Turcarum ferunt non octo, sed quindecim millia. Danis, Suecisque pactæ induciæ in Decadem Ianuarij primam, qua exacta futurum est vt inter illos de pace agatur. Misit Rex Angliæ ad Parlamentum, qui arbitrium significent circa propositas condiciones. Discessuri illeinc sunt Legati Hollandiæ, vt Parlamentariis non prorsus accepti. Accessit interim ex Suecia, qui de ineundo fœdere cum ipsis agat Parlamentariis, ac eorum permissu vim militum cogat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, III. Kal. Ian. M. DC. XLIV.

E I D E M.

Vota repeto, inito iam anno, quæ pro tua fœlicitate, ruente, imò desinente superiore conceperam. Vtinam exaudiat, faxitque Deus Optimus-Maximus; ita me ipse adiuuet, vt non annum modò, sed & totum æuum sis beatissimè exacturus. Exiges porro, quantum quidem humana patitur conditio, si ad eius nutum te attemperans, tuebere constanter quam soles virtutem, atque honestatem; ac omnia gerens pro ea prudentia, & sagacitate, qua præditus es, consiliorum fara eius prouidentia sic commiseris, vt quidquid demum eueniat, nullius pœnitentiâ, quasi id non potueris meliùs instituere, ducaris. Comitia abs te conuocata, vt prosperè succedant voueo, successura autem ex ea, quæ virtutem tuam circumstat fortuna conicio. Nihil de carcere Odancurij scribo, quando is tibi prius debuit, quàm nobis innotescere. Miseror dumtaxat, ac miror quemadmodum *Heinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto sustulit; heic possuisse gaudet*. Laborare adhuc fertur Lotharingus in distribuendis per hyberna copiis, futurumque erat diebus nuperis, vt se per Regalia Bruxellam conferret. Perseuerat adhuc Turennius in obsidione Cruciniaci, speraturque fore, vt breui Arce expugnata potiatur. Torstenonus vno, alteroque captis, deuastatisque Oppidis hiematurus dicitur inter Albin fluuium, syluamque Hercyniam, & Konismarkius interea ita destinauit cum suis, tum Hassiacis copiis hibernam stationem, vt de obsidione Magdeburgica, concluso Galaso cum reliquiis exercitus cogitare videatur. Instare semper Transyluanum aiunt, & Legatum Cæsareum ne fandi quidem licentiam à Turca adhuc obtinuisse. Instigant continenter Dani summâ vehementiâ ad pacem suum Principem, ac fuisse ferunt, qui vellet, nollet, ineundam esse conclamarint. Quod perhibent Anglum misisse Parlamentariis significatum, in eo est, vt quia agitur de regimine

mine cum Politico, tum Ecclesiastico inno-
uandis, de loco prius, in quo res tanta decerni
possit conueniatur. Tu, ô PRINCIPVM
OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Pa-
risiis, ipsis Regalibus, hoc est postrid. Non. Ian.
M. DC. XLV.

*Hæc absolueram, cum allatum est schediolum
de Anglicis rebus. Id qualecumque est, ut possis
cognoscere, hisce concludam, eo non continentur
propositæ omnes à Parlamento conditiones; sed
reuerentia interim, qua sunt oblata, notanda est.
Addunt Cantuariensem Archiepiscopum esse
quidem in superiore illo conclavi facti conuictum;
sed superesse quaestionem iuris, an nimirum id-
circo sit ut Maiestatis reus damnandus. Vale
iterum.*

E I D E M.

Nunquam es profectò non similis tui,
qui semper quam-optimus es. Nota
Boni germana est, quod spontaneam sui dif-
fusionem faciat. Quàm esse te bonum proinde
par est, qui es in me etiam profusus? Ecce
enim redeunte anno tua redit munificentia,
& fœlicem anni decursum, dum mihi optas,
etiam facis. Quippe Virtus quidem vtramque
in fœlicitate complet paginam, sed supersunt
tamen quasi margines, quibus hæc, quæ vitam
beatiorum, hoc est commodiorum faciunt,
adscribantur. Nam est Virtus quidem seipsâ
ad benè, beatèque viuendum contenta: sed
vtcumque illam externa non iuuent ad viu-
endum melius, quatenus in nulla vitæ condi-
tione alium, quàm iustum & tenacem propo-
siti virum esse patitur: conferunt tamen ad
viuendum beatiùs, quatenus non vt probitas,
sic fœlicitas quæ huius est vitæ, latitudine,
& gradibus caret. Ac gestit quidem Porticus
vocibus planè magnificis; verùm ipsis seposi-
tis, spectatâque dumtaxat re, nihil aliud,
quàm Hortus, aut Lycæum sentit. Hæc tamen
alias; quando iam istud à me solùm attingi-
tur, ne ab instituto discessisse videar, cum te
dico fœlicitatem verbo apprecatum, & re
exsequutum. Videris mihi interim Deum
Optimum-Maximum imitatus, cuius verbum
efficax est, ac nunquam quem præfert non
præstat effectum, Ecquid-nam verò mihi pro-
pterea subesse putes animi? Sanè, vt tuam
continenter bonitatem exosculer, quam im-
merens licet continenter experior. Et quod
pergas quidem tuis literis nihil prorsus de
munere abs te collato significare, agnosco te
quoque perstare in eo, vt ne gratiam quidem
à me, commemorationemque exspectes, sed
dum ita me hisce radiis tuæ beneficentiæ per-
fundis, non potes iure habere me ἀφωρότερον
illa statua, quam Sole radios affundente effe-
ctam memorant vocalem. Hoc doleo, verba
mihi deesse, quæ quidquid fibrâ latet arcanâ,
non enarrabile, resignent,

ὅτι ἐν μοι δὲ καὶ ἡ γλῶσσαι, δὲ καὶ τὸ σῶμα ἔστιν.

Dolerem verò longè amplius, nisi tu amplius
nosset me, quàm vt pectus geram, tibi, nisi
verbis testantibus, immanifestum. Id vnum
testor, vigere in me eum gratitudinis affectum,
quo exigere calentiorem non valeas, quique,

quod tibi abundè sit, eo nomine solum mihi
facit satis. Gratias rursus ago pro ea volunta-
te, quam in VVendelinum virum illum eximiè
bonum testaturum te recipis; si velle quod
iam cœpit, pergat. Quæ de Anglo ratiocina-
ris, præclara prorsus, & generosa tua indole
digna sunt; sed facturum-ne ille sit, si ad tantas
modò redigatur angustias, summus rerum Ar-
biter nouit. Nihil hebdomade hac habemus
ex ora illa Britannica; nempe aliquando cauet
Parlamentum, & rebus præsertim minùs pro-
speris, ne nauis vlla è portu soluat. Danicæ
res semper turbatæ. Decumbit Magdeburgi
Galafus, corpore nescio, an mente prostra-
tior. Deliberare Cæsarem ferunt de substi-
tuendo ipsi Hasfeldio; intereà verò Magde-
burgum ea laborat penuriâ, Konismarkio pu-
tà, & Hassiacis variè incommodantibus, vt
deditionem factura sit, nisi suppetiâ à Saxone
intra sesqui-mensem ferantur. Quos Bauarus
Legatos mittit ad Monasteriensia Comitata,
superauere iam Franco-furtum: ij, vt opinor,
rem peragent, quam superiorum literarum
aliquibus iam insinuauit. Potitus demùm Tu-
rennius est ea, quam obsidebat Cruciniaci
arce, ac deinceps copiarum partem Mosellam
versus in hyberna deduxit. Rediit ad Arrebates
Gassio, prouisumque est, ne Vattensis arx
glacie hostibus fauente capiatur. Nimirum ita
iam hyemat, vt supercrustante gelu Sequa-
nam, plærrique nec pontes, nec lembos re-
quirant. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME,
& dulce meum Decus. Vale, Parisiis, Eid. Ian.
M. DC. XLV.

E I D E M.

Rerum vicissitudinem eximiè ob oculos
ponis; &, quod cæcitatibus Mortalium,
quæ sunt conditione te misereat, humanitatis
est affectus. Subest interim, cur tibi des plau-
sum, vt vnus ex iis, qui rati apparent in tam
vastò gurgite, æqui rerum æstimatores. Nam
videas quidem plurimos hæc eadem ediffere-
re; sed qui propterea res humanas vt è specula
contemplantur, & suum cuique pondus tri-
buentes comparatum animum habeant iuxta
propriam arbitrium, *numero vix sunt totidem,
quot Thebarum porta, vel diuitis ostia Nili.*
Porro, qui sic affecti sunt, ij sunt veri illi Sa-
pientes, qui iudicio Pythagoræ sic hisce for-
tunæ ludibriis intersunt, vt qui spectatores
accedunt ad Panegyrium, & spectaculis absque
vlla sollicitudine fruuntur. Ac te quidem Na-
taliū, præsentiumque rerum conditio non
patitur quasi è Terra labores nauigantium, aut
quasi è monte militantium motus intueri; sed
quantum-vis tamen sis rerum gerendarum
studio immersus, is es, qui conatus res tibi,
non te rebus submittere, quæcumque seu à
cæteris, seu à te quoque ipso geruntur, tan-
quam infra te posita conspicias. Ea, quæ de
Anglis subinsinuare præsertim videris, eius-
modi sunt, vt consentiente ad pacem Rege,
nolint Parlamentarij cum illius Legatis, sed
cum ipso solo de ea agere. Ceperit ij recens
quædam Oppida, iusseritque Londinum de-
duci coniuratos sexdecim, qui Duroneri
arcem.

arcem, portumque Regi tradere satagebant. Ea verò fuit causa, cur nihil superiore hebdomade illeinc addidicerimus; tanquam nulla nauis è portu solente. Tentarat Hasfeldius in Dania nescio quid in Vrangelum; verum infœlici, vt aiunt, successu: cœpta aliunde grassari pestis in ipsa Metropoli, incolas non parum conturbat. Dicitur tamen hoc demum mense illeic de pace seriò agendum. Fertur Regina Sueciæ annos iam nata octodecim cepisse Regni sui habenas, audio tamen eius coniugium cum Brandenburgico Electore turbari à Rege Poloniæ, minitante fore, vt Prussiam Ducalem Fisco applicet, si ille Prussiam occasione Vasallus cum sit, ad Regnum adspiret, quod ipse ad se pertinere contendit. Obsidetur semper Magdeburgi Galasus; feruntque ipsi milites non superesse vltra non-gentos: addunt eius Urbis Archiepiscopum in eo esse, vt procuret inter Saxonem, Torsten-sonumque statum neutralem. Ipse interim Torsten-sonus ita in Bohemiam perhibetur irrumpere, vt Pragenfis miro terrore percellat. Fore aiunt, vt Imperator pacem cum Transyluano ineat; sed acceptis nempe, quas ille præstituit, conditionibus, quarumque illæ esse feruntur, vt sentiendi de Religione libertas in Hungaria sit, & eodem ex Regno Iesuitæ pellantur. Scribitur Bauarum misisse Oratores ad Cæsarem, qui aut ingentem quandam pecuniarum vim, aut restitutionem Regionis supra Anisanæ obtineant; quando non videtur de Palatinatu superiore esse securus. Atque hæc quidem sunt, quæ iam, vt è specula contemplari licet. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, meumque dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Feb. M. DC. XLV.

E I D E M.

Successisse Comitibus prosperè, proque tuis votis gaudeo, gratulorque impensè, siquidem (quæ est temporum conditio) id penè præcipuum incumbere munus Pro-Regibus in Aula putant, vt ex demandatis Prouinciis importari vim pecuniarum quam-maximam licet, in ærarium curent. Videlicet alia ratione inutilem esse eorum prouidentiam; quatenus frustra Prouinciarum tranquillitati consulitur, nisi eam fieri tutam armis, sola vi numerorum animandis procuretur. Nihil verò mirum te animos habuisse prorsus obsequentes; quando, sit licet penuria ingens, nemo tamen nescit emunditionem hanc te inuito fieri, ac parendum esse, vel ex eo præsertim, quòd incumbens necessitas tua bonitate temperetur. Vtinam tempus demum adueniat, quo subleuare populos ab hisce oneribus possis; quippe voluptatem præsentio, quâ humanissimè perfunderis, si quando, Numine propitio, réflorescentem Prouinciam tuo sub regimine contuitus acclamationes exceperis affectus & votorum plenas. Ferunt Cæsarem, Hispanumque ita ad pacem esse propensos, vt destinati mox sint Principes Ministros Monasteriū, atque adedò ipse etiam Longa-villa sit breui sese ad eandem expeditionem comparaturus. Faxit Deus, vt nisi res tempestate verna

possit peragi; non differatur vltra Autumnum, quo vix sperandum hoc anno bonum, saltem sequuturo proximè allucescat. Destinatur iam in Picardiam copiæ, ne si fortè Picolomineus, vt aiunt, tentet aliquid, aggredi imparatos possit. Verisari Moguntia nunc ferunt Turennum, & nuper quasdam eius copias è rediisse spoliis onustas ex Durmstadiensi Prouincia, in quam, traiecto Rheno, irrepserant. Hæret Galasus semper Magdeburgi cum militibus non ampliùs quingentis, Torsten-sonus verò non mouit quidem, sed Equitatu iam instructo esse dicitur in procinctu, ac sibi ab eius incurfu superiorem Palatinatum non minus, quàm Bohemiam timere. Scribunt non potuisse Transyluano conuenire cum Cæsare, ipsūque idcirco mouisse denuò castra in Cæsarianos. Speratur adhuc Saxonem coiturum cum Suecis in neutralem statum. Speratur & pax Danos inter, Suecosque proximè ineunda, apparante Sueciæ Regina terrestris, Naualeisque vireis, quæ nisi ea incauratur, bello instaurando comparata sint, prostrato aliunde ab Vrangelo, quod dicere nuper volui, Hasfeldio. Ex Anglia, quid sperandum sit, nemo facile diuinabit. Nam cum Parlamentum delegerit locum decimo quinto ab Vrbe milliari, in quo de pace cum Rege agat, sic tamen Legatis agendi tempus præfinit, vt quæsitus esse in Regem prætextus, nisi absque mora conditionibus subscribat, videatur. Et aliunde id, quod appellant *Londinensis Urbis Consilium*, decreuit (sese nimirum gerens Parlamento quoque superius) tum coitionem *Conclauium*, tum negata Regi, ob prauum eius regimen, obedientiam; faciendam de nouo regimine consultationem; quæ res agitata, & ad præfinitum vsque illud tempus indecisa remanens, argumentum est eiusdem prætextus. Fuit miser Archiepiscopus vigesima mensis capite plectendus. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, VI. Kal. Feb. M. DC. XLV.

*Nobilissima, ac eruditione, virtutè-
que omnigena ornatissima Virgini,
ANNÆ Mariæ A SCHVR-
MAN,*

PETRVS GASSENDVS S.

Non id promerebar, ò VIRGO longè incomparabilis, vt mei causâ discederes à tuo illo instituto scribendi nihil ad exteros, nec mihi sanè ad te scribenti fuerat aliud in animo, quàm vt tuæ virtuti tam raræ tabellam quasi appenderem, & tibi quanta apud me esses veneratione significarem. Itaque, quòd meam qualemcumque conceptæ de te opinionis testificationem acceptam habueris, & dignata prætereà fueris rem facere mihi perspectam præclaris illis, & tua modestia, eruditioneque dignis literis, beasti me oppidò non parum. Quod interim verò consilium, morèque fueris prætergressa, intelligo factum me esse vel hoc nomine obstrictissimum.

Paucula

Paucula porrò hæc iam repono, non vt parem rursus gratiam prouocem, sed vt quam possum maximam gratitudinem ob acceptam tester. Vnde & exoro, ne, nisi quid forsan bona mea forte iussura me sis, præscriptam tibi metam transilias; ac meminisse dumtaxat velis, esse me eum semper, qui tuam virtutem constantissimè, summèque reuerear. Vale. Parisiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

Clarissimo, Doctissimoque Viro ANDREÆ RIVETO, Selectis Aurais Illustrissimi Principis, à Consilijs.

PETRVS GASSENDVS S.

QVanta putas me verecundia, ac simul lætitia tuæ literæ perfuderunt, Virorum Humanissime, cum & sensi me cultorem tam segnem raræ illius benevolentia, quam adeò sponte, cumulatèque es olim testatus in me; & te agnoui ea bonitate, vt amare constanter me nihilominus pergeres, ac literis etiam constantiam facere testatam non dedignaueris. Id sanè tanti apud me est, vt ne eleuetur, nullam negligentia excusationem prætexere studeam; sed culpam ingenuè professus, solam, cuius tantam spem facis, abs te indulgentiam implorem. Ac testes, sunt quidem quos citas, optimus Mersennus, amabilissimus Sorberius, itémque Dalleus eximius, aliique tecum communicantes, quam semper de te, tuaque virtute magnificè senserim, sed debueram sanè etiam aliquoties per literas significare qua te reuerentia, quo affectu prosequeretur; ac tum saltem, cum non fui nescius te operam mihi nauasse, intercedentibus Amicis, quæ singularem animi grati testationem promereretur. Fuere mihi porrò tuæ literæ vel eo nomine etiam periucundæ, quòd habuere comites alias ab incomparabili Virgine, quam profectò non sine magno nominis splendore tuam dicis. Nempe qui illam tanti facio, vt existimem dono quodam Prouidentiæ genitam fuisse, in qua Natura, Sapientiaque totas vireis experirentur, non possum eius literas non habere quasi carissimum pignus, ac tantò magis, quantò noui cepisse illam id consilij, vt nihil scribens ad exteros, voluerit me tamen facere exceptum. Rescribo ecce, ne intestatam ipsi gratitudinem faciam; sed præsto id tamen paucis versibus, ne velle videar exigere, vt prætergredi institutum pergat. Tu Epistolium curabis volens; fac verò, amabo, vt intelligat, sentiátque de me, esse neminem, qui tantam illam eius virtutem pretio æstimet pretiosiore.

Quod scribis iudicium, censuramque meam in opus Cartesij nouum exspectari; verum est quidem fuisse me sollicitatum à plurimis, vt aggrederer Physices illius, quemadmodum aggressus fueram Metaphysices discussionem: sed ego hanc spem feci nemini; neque pollicitus quidquam sum; quin potius detrectauis semper, ac me multis nominibus excusatum constanter feci. Reponere nimirum soleo, non ex meo esse genio, vt in aliena opera, nihil prouocatus, inquiram. Nam

Gassendi Epistolæ.

quod Metaphysicam viri paullò studiosius disquisierim, factum ideò fuit, quòd ille in me se gessisset præter decorum. Compositum iam videri dissidium; quando, tametsi ille dicatur me semper linguâ laceffere, calamo tamen prorsus quiescit, & ne tria quidem illa verba, quibus se Physicam edentem resposurum receperat, vsquàm operis illius apposuit. Potuisse me gerere morem, si opus ab alio fuisset euulgatum, aut nihil prius inter me, Authorémque intercessisset; quippe tum pronum fuisset consilium, ad veritatis studium referre: nunc autem nihil fore procliuus, quàm ita rem interpretari, vt quidpiam fuerit, ac etiam-num quid alta mente repositum maneat; símque vt tenax propositi, sic nimium amans contentionis. Possè aliunde videri me liuore quodam id facere, ac nihil aliud, quàm prodere aut malignum nimis affectum, quasi aliorum partibus illicò suffocandis inhiem; aut animum sterilitatis rerum bonarum minùs conscium; quasi cum nihil in me sit vnde gloriam promerear; quærere mihi aliquam ex detractioe alienæ affectem: atque hæc sunt quidem, aliáque id genus, quæ instigantibus obiicio. Addo iam verò, vt putes me tecum agere confidenter, videri mihi hunc laboreim esse superuacaneum; quando liber videtur esse Authori suo præmoriturus. Neminem certè video, qui legere à capite, quod aiunt, ad calcem sustineat; qui non rædiosissimum habeat; qui non miretur potuisse virum tam operosas habere nugas. Me quod attinet, vereor admodum, ne quam ille gloriam præsumpsit, non adipiscatur; vt nempe Aristotelem è Scholarum folio deturber, ipse imperium in iis obtineat; veluti tam multis contendit in sua illa Epistola ad P. Dinetum conscripta. Fruatur tamen, si possit quidem, sua illa bona fortuna; conqueri sanè non poterit obstirisse me (vt conquestus est, obstirisse optimum virum) ne & prælegatur, quod expressum est in illa eadem Epistola; & familiam ducat, quod ad alium scripsit; & Theologi etiam quas cudit nouas opiniones antiquis præponant; quod quartis obiectionibus respondens prædixit venturum. Id verò mirere, Geometram eximium potuisse sibi tot in somnia, atque chimæras fingere; &, quod est ampliùs diuendere pro demonstrationibus ratis. Nam virum quidem solertem quis neget posse plurima comminisci, quæ quadantenus inter se cohæreant; & eo stylo conscribantur, qui altercando, rixandóque vt in Scholis solent, comparatus sit; sed velle protinùs commèta in rerum naturam inferre, & profiteri huiusmodi, non alia esse rerum Principia, sic se non alio habere modo, primam Materiam, proximas Causas, natuos Motus, &c. hoc iam esse nolle agnoscere quid humani ferre humeri recusent. Nihil necesse est speciatim attingã; nam ab vsque hypothesi, *quod corpus mundanū infinitum sit, seu, vt ludit, indefinitum; quod ex se prorsus solidum sit, neque à spatio differat; quòd teri in fragminula loco varie commutabilia absque admisto inani valeat;* aliáque eiusmodi; id quot trahat incómoda, contradictionésque perspicit non nemo? Non

T

quòd

quòd ille suis distinctiunculis subterfugere, faceréque fucum non valeat, aut saltem nitatur; sed nempe, non, vt imperiti, inanésque verbis capiuntur, sic Viri graues, studiosíque veritatis iis inhærescunt; neque non verbis sepositis ipsas res sollicitè quærunt. Hoc vnum dumtaxat lubet adnotare, quoniam ad Metaphysicam Disquisitionem attinet; cum ille priùs nihil non egisset, tum meditando, tum respondendo ad Dubitationes varias, sed ad primam potissimùm, circa Meditationem quintam, vt persuaderet Trianguli, rerúmque aliarum Ideas non fuisse vnquam nobis per sensus illapas, sed ab ortu ingenitas; ac ipse semper institissè Ideas huiuscemodi illapas esse nobis per sensus, quatenus ex vno, aut aliquibus singularibus perspectis, Ideas quasdam, seu notiones generaleis effinximus, quæ singularibus postea omnibus accommodarentur; ecce iam ita manus dedit, vt cætera inter ipso primæ partis articulo 59. isthæc legere verba liceat, *Eodémque modo, cum spectamus figuram tribus lineis comprehensam, quandam eius ideam formamus, quam vocamus ideam Trianguli, & eadem postea vt vniuersali vtimur ad omnes alias figuras tribus lineis comprehensas, animo nostro exhibendas.* Paria obseruare mox ante circa vnitatem Temporis liceret; verùm hoc, aliis que dimissis, eum indicasse locum sufficiat, quem, si tanti ducas, possis cum obiectis, priùsque responsis conferre. Quo loco admonere possem, non fuisse cur ille, tanta iactatione gloriaretur se falsi nihil ex eo die admisisse, quo omnia exiit præiudicia, & Deum vt sui Authorem, ita non fallacem agnouit. Nam nunc, verbi causâ, secus planè sentit, quàm senserit in Methodo post præiudicia abiurata, Deumque & sui Authorem, & non fallacem agnitum, cum Imaginaria admitteret spatia, in quibus Deus nouam materiam nouo Mundo componendo sufficientem creare posset, cætera que hisce affinia. Sed finem potiùs facio, ne velle heic videar ipsam, quam recuso, dicere sententiam. Tu, quidquid id est, boni consule, & loquacitatem hanc tantam cum diuturno illo silentio compensa. Vale, Vir Humanissime, & senectam hanc viridem, etiam vltra sæculum profer. Parisiis, v. Kal. Febr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Eu. *de l'eu.*

Est cur gratuler iteratò, emerfisse te è fluctibus illis turbarum Comitialium, ac posse, dum iam Tolone quiescis, luctantè cum Stæchadicis fluctibus Africum spectare. Ac tu quidem illos cum istis egregiè prorsus comparas; verùm addi potest, cum fabula sit, quod de Neptuno tumida æquora placante, narratur; temperate reuerà te tumultuantium affectuum æquor, dum & consiliis animos regis, & dictis mulces pectora. Delectat interim, quod homines nostros eo dignaris elogio, vt

prono obsequio erga Regem sint; nam tamen si ad infimum præsertim Ordinem id refert; eò tamen incumbet tua prouidentia, vt si quid Proceres delirent, non ideò Achiui plectantur. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur, ac potissimùm, cum ab iis abstineam, quæ attinent siue ad Aulam, vt consilium de repellendo Cardinali Valencæo ante octiduum huc appulso; siue ad Curiam, vt exostulatio ob insolitas, crebrásque à legitimo Tribunali Euocationes. Non discessit adhuc Harcurius, præstolatus putà iudicium circa Egulonium Ducatum. Sunt Turenij copiarum adhuc Trans-Rhénanæ, perhibentque Oppidum quoddam ab ipsis occupatum fuisse. Torstenonus semper in procinctu stat, coëuntque interea in Bohemiam Cæsarei, ac futurum erat diebus proximis, vt Verthius eò appelleret, & cum Hasfeldio vireis conferret. Versatur Galafus semper Magdeburgi cum Ducibus aliquot, ipsorumque vxoribus; dimissi autem in Bohemiam, qui supererant 500. aut 600. milites, in itinere cæsi memorantur. Ferunt aliunde Konismarkium, & Hassiacos ab iis finibus excessisse. Accessit Oxesternius Sueciæ Cancellarius cum duobus Senatoribus ad agendum de pace cum Dano; non desinunt tamen idcirco, ac cis mare potissimùm obsidiones quædam, prouocationesque hostiles. Qui vicus in Anglia delectus ad agendum de pace est, *Vxbridgium* vulgò appellatur; & quos Comites Conclauè Superius eò destinavit, sunt *Northumberlandus, Pembrokus, Dembigius & Salisberiensis*, nomina octo destinatorum ab Inferiore non memini, neque de Scotorum, aut destinatione aut nomenclatura aliquid accepi. Soluit interea Princeps Robertus, non absque insigni iactura, quam susceperat, Regis nomine, Abingtonensem obsidionem; & quæ præsidia prope Plimmuthum occupata à Regis fuerant, recepta iam esse produntur. Quin-etiam aiunt Parlamentarios inuasisse nescio quod Castrum magni momenti in Vallia. Exspectantur tamen à Rege millia duodecim Hibernorum. Incoelix Archiepiscopus fuit tandem capite truncatus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Febr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Gratulor tertium, OPTIME PRINCIPS, sic peracta fuisse Comitiam, vt plausum etiam tuleris cum te in Urbem recepisti. Ac præclare tu quidem Deo cordium scrutatori committis, veri-ne fuerint, an personati, qui vultus tibi occurrerunt: interim tamen qualescumque ij fuerint, augurari licet temperiem ipsorum affectibus factam; ac sperare, vt sese demum in bonam frugem seridè recipiant. Quod superest, non multum te hacce occasione morabor; videlicet accingo me, vt euenturam hoc vespere Lunæ Eclipsin obseruitem, sicque sacris Vranix, à qua ipse es non alienus, vacem. Nec verò aliunde perspexi rerum nouarum aliquid, quod magni videatur momenti. Ferunt Turenij

Turennij copias non fuisse satis prosperè obfessionem quandam aggressas. Aggressi sunt atiam Hassiaci, aliámque item Konismarkius, Holfatiæ formidabilis; dum Torstensonus interim variè excurrit in Bohemiam, ac eius irruptio nihilominus in Palatinatum timetur. Rumor est nouæ cuiusdam cladis, quam passim Dani fuerint; tametsi benè semper de Pace eos inter, Suecósque ineunda speratur; vt-cunque de ea non ante Kalendas huiusce mensis debuerit agi. Quæ Monasterij disceptatur, lento semper procedi gradu, Ministris Regiis, Cæsareisque procuraciones instauratas indeptis ac Hispanis adhuc prætolantibus: debet nihilominus Longavilla illuc discedere ante mensum. Quæ in Anglia, dies nos breui quò euasura sit docebit; scilicet debuit occipere die superiore eius disceptatio. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, IV. Eid. Febr. M. DC. XLV.

*Admodum Reuerendo, Doctissimoque
Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico,
Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

N tibi, Optime VVENDELINE, totam seriem obseruationis, quam superiore nocte peregi; neque enim patiuntur temporis angustia, & interturbationum vices, vt agam tecum iam pluribus, si velim quidem hac expedita occasione communicatam.

Phases Lunæ deficientis, &c. *Vt in Commentarijs.*

Reuocare cœperam ad calculos omnia; sed toties fui interturbatus, vt vix potuerim tumultuariè vel vnus Procyonis calculum absoluere. Expende ipse, & emenda omnia, ac Valè Dabam præproperè Parisiis, I I I. Februar. M. DC. XLV.

Recepit optimus Princeps præstiturum se erga Massiliensium quidquid rerum petierimus. Excusatum habebit me eximius Langrenus si metuens, ne Cursor discedat, nihil iam ad ipsum dem literarum.

*LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Evdæstev.

Nihil esse potest, quod adiciam ad tuam illam commendationem Viri manibus innocentis, & cuius menti infusum aurum, non auri cupiditas est. Adderem solùm, si id pati tua illa modestia posset, esse te verè huiusmodi, tametsi nihil adderem ad eam, quâ præluces, gloriosissimam, ac meritissimam famam. Me quod attinet, is sanè non sum, quem, vt sæpe dixi, cum describis voues,
Gassendi Epistola.

vtinam verò vel vmbra solùm eius, quam de me concepisti, opinionis me dignum exhibeam, obseruavi nuper, quam perscripsi me obseruaturum Lunæ Eclipsin, quæque tuos oculos quoque euocauit haud-dubie, si fuit quidem tam vobis istheic, quàm heic nobis Cælum propitium. Cœpit ea nobis hora 5. cum minutis 34. Desiit octauâ, cum minutis 40. ac fuit proinde tota duratio horarum trium cum sex minutis. Contigitque medium hora 7. cum min. 7. Fuit maxima obscuratio Digitorum 9. cum quadrante aut semisse ad summum. Cœpit autem infernè ad Boream, ac desiit supernè præcisè, aut tantilla cum deflexione versus Austrum; idque cum duæ cuspides in perpendiculo eodem fuissent, defectu prouecto ad Digitos sex cum semisse; ac fuissent planè ad libellam deducto, defectu ad Digitos treis. Linea ducta per discum Lunæ à marginis puncto, quo Eclipsis cœpit, ad illud, quo desiit, non reliquit plureis ambitus Lunæ gradus ad partem lucentem, quàm 25. aut 30. supra centum, (id verò, cum summo defectu obseruato non malè congruit) & fuit aliunde arcus vmbrae eundem discum temerans, portio circuli vix maioris, quàm qui diametro excederet semel Lunarem. Molestus forem, si adderem plura; nisi, quò adnotari potest, futuram vlui obseruationem Tabulis Cælestium motuum reformandis; quando nullæ non aberrârunt, neque nullæ non prolixiorum durationem sperandam fecerunt, quàm reuerâ contigerit, vt putà aliæ excedentes à vero totis sex minutis, aliæ 10. aliæ 15. aliæ 19. aliæ 27. & amplius. Atque ista quidem Cælestia. Ad res humanas quò attinet, discessit Harcurius tandem nudius tertius. Turennius apparat Equitatum. Regij pro pace Legati in eo sunt, vt cum Suecis deliberent, qua ratione ipsum de pace negotium promoueri valeat, qui autem illuc Imperialium Ciuitatum iam accessere, in eo sunt, vt obstant, ne id promoueatur, quò vsque, qui à cæteris sunt destinati, accesserint. An proinde tam citò quàm speratum fuit Longavilla, (& cum eo noster Capellanus, generalis rei gerendæ à secretis delectus) discessurus sit, est cur meritò vocetur in dubium. Deliberasse aut saltem egisse de rebus momenti non parui Torstensonum memorant cum Saxonico, Brandenburgico, & Hassiaco Legatis; ingressus est autem, ac pergit passu iam grandi per Bohemiam cum vniuerso exercitu, adoriturus, vt putatur, Cæsareum. Propterea certè Imperator Pragæ iam degens copias omneis cogit, ac dici potest ipsius res, exercitu illo Galasi consumpto, rediisse ad Triarios, & vel ex eo de summa agi, quò in ipsa Imperij sede victorem exercitum insultantem sit excepturus. Ferunt res Danorum paullò erectiores. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm cœptum esse agi de pace à die ante istum nono. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Mart. M. DC. XLV.

*Admodum Reuerendo, Doctissimoque
Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, Pastori Hercano, Con-
datensi Canonico,*

PETRVS GASSENDVS S.

QUOPTIME VVENDLINE, non abs re verebar, cum ante octiduum ad te scriberem, ne præ nimia festinatione, interturbationeque cretra præposterè quid ageretur. Ecce enim cum deinceps altitudines tum Pollucis, tum Ceruicis, Cordisque Leonis reuocassem ad calculos & singulis sua tempora, vt factum iam fuerat, circa Procyonem approposuissem; facile deprehensa fuit ex vniformi discrepantia tam geminarum cellularum inter Procyonem, & Pollucem, quàm singularum inter Leonis Ceruicem, & Cor immutatum quidpiam circa ordinem fuisse. Euocato itaque Agarrato meo, quo in hac Vrbe iam morante vsus fueram, vt altitudines captaret, ac describeret, dum ego forem interea Telescopio in Lunam intentus, iussi illum in suam ipsius descriptionem intendere, ac dispicere quid rei id foret. Ac demonstrauit ille quidem me non aduertisse cæcos quosdam ductus, ob quos altitudines Cordis Leonis, ab octauo vsque decrementi Digito fuerant reducendæ, reponendæque omnes vnâ cellulâ superius, vnâ cum illa cellula vacua, cui postponenda foret altitudo Cordis Leonis præcedens, ac statuenda illi è regione altitudo Ceruicis superior in vicem altitudinis Procyonis 40. grad. 30. min. cuius lituram non aduertissem; cum non aliud fuisset, quàm altitudo 40. grad. 3. min. bis posita; id quidem, inquam, demonstrauit, at quod spectaret ad Procyonis, Pollucisque altitudines, nihil comperit fuisse interuersum. Ego proinde ratus iam errorem fuisse calculi circa Procyonem instituti, sic ipsum cœpi retexere, vt initio statim deprehenderim fuisse me sub ipsum principium vnâ cyphrâ hallucinatum, ac totam deinde seriem calculi fuisse deinceps ex eo turbatam, idque præter speciales lapsus, qui sub finem irrepsent, quare & totam descriptionem ipsius Agarrati manu exscribendam iussi, & instaurato calculo, sua altitudinibus singulis tempora adscripsi. Iussi & illum deinceps exemplum totius obseruationis conficere, quod hodierna luce ad te mitteretur, vt vel scrupulo te eximeret, vel labore etiam quodam subleuaret. Id ipsum porro est, quod heic habes, cuique hosce versus attexo, vt errorem excussem, qui tibi haud-dubiè negotium quoddam facerit. Sed nempe facile agnosces candorem simul, affectumque, quo rem gratam tibi facturum facere volui, nihil cunctatus, nihilque aded reueritus ne transmitteretur quidpiam inconditum. Tu proinde quidquid id est, æqui, atque boni consule, ac Vale. Parisiis, xii. Kalendas Martij, M. DC. xlv.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐχετην.

Aud è nihilo est, quod præsentis fore, vt Bohemia sit quasi Theatrum, in quo bellum mox recrudescat. Ecce nimirum Torsten-sonus ferro, igneque omnia deuastans, abesse Pragâ dicitur milliaribus non amplius quatuor, ipseque Cæsar, cum ea ex vrbe Pilsenum versus discederet, pedem referre coactus fuit. An recrudescet etiam in Dania, quo iam expugnato Homburgo, Albique traicecto, Konismarkius properat, vireis collaturus cum Vrangelo, à quo Ripenum cum internecone cruenta memorant receptum: longè hac ratione sunt Cæsar, & Danus, vt suppetias inuicem ferant, cum & aliunde negotium Danicæ pacis non promoueatur. De Anglicana potior est spes, modò Londinenses non obstant. Ad generalem quod attinet, accepere tandem Legati Hispani iteratam procurationem, adduntque Regem Hispaniæ destinasse præterea Medinam Torrezius, & Cameracensem Episcopum ad Monasteriensis conuentum. An Torrezius sit vice Pignerandæ, quem delectum audieram totius legationis caput, nondum mihi comperitum est. Addam-ne sperasse Gassionem, vt Audomaropoli, fauente intestina Ciuium coniuratione potiretur; eamque fuisse germanam causam copiarum nuper heic mittendarum, ac spe frustratum, inuolasse Duacum inter, & Insulam, cepisque illeic Orchias, vnde & deinceps vltèrius grassetur. Pluribus te iam morare non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, vi. Kal. Mart. M. DC. xlv.

PETRVS GASSENDVS
NEVRÆO SVO, S.

VT fuerim vsus narratione Massiliensis expeditionis scribo ad optimum Campinium. Tibi debeo speciatim gratias, ob Lunaris Eclipseos communicatam obseruationem. Ipse iam meam ad te transmisi, quam posses cum tua conferre; & quod adici circa illam heic possit, nihil superest. Attexo dumtaxat horarum momenta altitudinibus isteic obseruatis, vt si fortè tibi, aut optimo Seni non vacauerit calculos subducere, comparisonem temporum isthæc inter loca instituere possis. Res igitur sese in hunc modum habet.

Phases Lunæ deficientis, &c. *Vt in Commentarijs.*

Coniicio ex temporum serie altitudinè Procyonis primam fuisse consignatam à te non 26. grad. 30. min. vt exscribendo irrepsit, sed 46. grad. 30. min. vnde potest deduci hora 7. min. 25. Hærendum autem puto Initio, ac Digitis primis; quoniam Digitorum variatio redditur sub medium Eclipseos inobseruabilior. Nutat tantillum finis. Et nisi tamen calculus Lunæ nimis multa supponeret, supputatum ex ea tempus meliùs consonaret cum Initio, quàm illud quod deducitur ex alterutro illarum Fixarum.

Quamquam

Quamquam & habui rationem centri, cum ipse non expresseris, centri-ne fuerit, an superioris inferiorisve limbi altitudo. Sed de his aliàs; nam ista ecce imminente nona præproperè do. Vale, & Senem optimum saluere quam-plurimum iube. Parisiis, v. i. Kal. Mart. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Naudiimus ipsi quoque, quem apparatus Turcicum narras. Vtinam Deus Principum Christianorum mentes illustret, vt conciliatis affectibus, imminetent auertant perniciem. Ac non est quidem è nihilo, quod Melitenses sibi prospiciunt: sed si Turca fortè cogitet Siciliam, vnde-nam, quæso, potest Hispanus abundè virium cogere, quibus-cum irruenti obstat? sin inducat in animum, vt Transyluano fauere pergens, auxiliareis ipsi copias conferat; quomodo Cæsar Suecis aliunde impendentibus impetum recundet? Mirum profectò, nisi ille Christiani osor nominis ex hisce proficiens occasionebus, impietatem suam cum ditone promoueat. Quod dico porrò de Cæsare, confirmant literæ postremæ, quibus scribitur Torstensonum in eo esse, vt Egram traiciat, ac Imperatorium adoriatur exercitum, qui ad Pilsenum iam conuocatus, vix accedere dicitur ad militum quindecim millia. Credunt Turennum, dum copias omneis prope Philippoburgum accersit, mente agitare facinus insigne. Deiciunt Hassiaci præsidium, quod dudum obsessum vi tandem ceperunt. Putant Konismarkium breui irrupturum cum sex hominum millibus in Archiepiscopatum Bremensem. Danicæ res semper se perinde habent. De Anglica pace penè desperatur, quod rex præbere assensum nolit, aut expungendo Episcopatu, aut iuri regendæ militiæ in Parlamentum transferendo: quodque de pace dum agitur, Regij VVimuthum ceperint, qui Portus magni est momenti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, v. Non. Mart. M. DC. XLV.

E I D E M.

Sic sanè est, OPTIME PRINCEPS, comparari Magnates possunt cum Magnis Luminaribus; Homines è vulgo cum Stellarum turba. Rarò Sol ac Luna deficiunt, rarò intereunt Principes; crebrò occuluntur Sidera minora; crebrò populares moriuntur. Defectum in illis vtrisque facit raritas celebrem; defectum in istis vtrisque crebritas facit inobseruatum. Timetur ex vtrisque illis deficientibus rerum perturbatio, deficientibus his vtrisque alta viget securitas; nullum-ne igitur discrimen? Illud profectò vniuersè, quod de Eclipsi Solis, Lunæ cæterorumque Siderum ad hominum omnium mortem comparata, dici idem possit, quod est à Poëta de *Gassendi Epistola.*

eorundem occasu dictum. *Soles occidere & fedire possunt; Nobis, cum semel occidit breuis lux, Nox est perpetua vna dormienda.* Illud speciatim, quod non sit perinde à Solis, Lunæve Eclipsi, ac à morte viri Principis timendum. Quippe qui defuncto Principi succedit, alius homo est, aliæque consilia agitare potest; at Sideri non aliud Sidus, sed ipsum-met sibi succedit; ac noui nihil machinatur, quod ne per breuem quidem defectum eorum malorum causa est, quæ & vulgus metuit, & Astrologi inanes decernunt. An verò Solis luce priuati per integras nocteis, Terrâ eum nobis præripiante, possumus nihil metuere, & ita præpoterri simus, vt priuati per morulam, Luna eundem intercipiente, æquum reputemus expauescere, quasi magno quodam malo impendente! Quàm sapienter, quàmque cordatè dignus ille Præceptore Anaxagora Pericles, cum ob visam Solis Eclipsin consternato exercitu, militum animos crexit; Solem faciei pallio præripiens, edisserensque nihil interesse, prope-ne, an procul velamen obtendatur Soli! Sed hæc aliàs: nunc, quod perscribis iterum de apparatu Turcico, ratum habetur ex Imperio, quò Melitenses Equites iussi sunt se in Insulam recipere ante Aprilis finem. Turennius nihil adhuc mouet. Torstensonus pontem perfecit, quo speratur mox Egram traiecturus. Dicitur Galafus Pragam concessisse, vt casum excuset amissi exercitus; quo successu dies docebit. Irrupit Konismarkius in Archiepiscopatum Bremensem, nec sine stratagemate præsidia ad Albin constituta cepit. Grafatur aliunde Vrangelus in Dania non longè admodum Hamburgo. Anglicana pax propè desperata. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. i. Eid. Mart. M. DC. XLV.

Admodum Reuerendo, & Religiosissimo, Doctissimoque Viro, P. PETRO CAZRÆO Societatis IESV, Mentensis Collegij Reftori Sapientissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Pellegi, OPTIME CAZRÆE, quam dignatus es ad me dare, ac publici, iuris simul facere Demonstrationem Physicam, qua ratio accelerationis in motu rerum grauium naturali determinatur. Agnoui verò imprimis, &c. Parisiis, Eidibus Martij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo, De Proportione quâ grauia decidentia accelerantur, Epistola.*

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Qvam verendum, OPTIME PRINCEPS, ne vires immensæ quas apparat Turca, in Christianorum Principum magnum dede-

cus comparentur! quippe res eò sunt deducæ, vt nihil copiarum transmitti eò possit, vbi timetur impetus, & ne Hispanus quidem in eo est, vt facillè petat, impetret-ve pacem, ac priuato occurrens malo, alios ad commune arcendum inuitet. Spectatores erimus ipsi; sed nescij intereà quid secum vehat Hesperus; vtinàmque Polyphemus ille de nobis vorandis non cogitet demum, aut visuri saltem non simus ipsum Summum Pontificem Auenione rursus sedere coactum. Nisi certè ter-Optimus, Maximusque Deus prospiciat, suamque ipse causam tuteur, nihil non subest periculi, adeò est damno auertendo Christianus Orbis imparatus. Nam quòd ille quidem solam Melitensem obsidionem cogitet non est admodum vero-simile; vtcumque *causa mali tanti conuix iterum*, &c. dici possit. *Sed exurgat Deus, & dissipentur inimici eius; & fugiant, qui oderunt eum à facie eius.* Ad res Germaniæ quod attinet, dicitur iam Spitz agere Turennius, translatis eò sarcinis, quas dudum habebat Moguntia. Torsten-sonus traiecto Egrà Pilsenum versus rectà contendit, Imperatorium exercitum illeic degentem adoriturus: verum-tamen Cæsarei Duces maturè castra inde mouerunt; ac tametsi ille insectari pergat, creduntur nihilominus ipsa quasi Imperij fata prælij fortunæ non commissuri. Cepit Konismarkius Stadenum, Seredanum-ve insignem Urbem in Archiepiscopatu Bremensi; sùntque etiam aliæ, quæ aut captæ iam, aut breui capiendæ sperentur. Mirè aliunde Vrangelus grassatur semper in Dania, donec nimirum præstò non sunt, quæ obsistendo vires sufficiant. Anglicana pax desperata, & viginti hominum millia à Parlamentariis decreta *Farfaxio*, quem totius militiæ Ducem, Imperatorem-ve iam delegerant. Cepere aliunde Parlamentarij Portum vnum, aut alterum ex iis, qui Regi supererant in Orientali littore, ac Plim-muthum ab obsidione inueterata liberarunt. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac dulce Decus meum Vale. Parisiis, xvi. Kal. April. M. DC. XLV.

E I D E M.

Non demiror, OPTIME PRINCEPS, euocasse Hispanum è Sicilia milites, quo tempore fuerant in eam destinandi. Nimirum cum ipsa Hispania sit Imperij cor, cui paroxysmis laboranti, dum Catalonia, Lusitaniæque velut Systolen, ac Diastolen creant, subueniendum præcipuè sit, idcirco potiore Hispaniæ, quàm Siciliæ rationem habuit. At, inquis, Turca est in pro-cinctu, vt inuadat Siciliam, fortèque etiam ipsam Calabriam. Id incertum, excipiet ille, cum & Turca quoque vires comparare in vnam Meliten perhibeatur; certum autem est fore, vt in Hispania impetar, interèstque aliunde, vt non obsistam modò hostibus insultantibus. sed hætenus etiam obtrusos expellam. Nisi verò cum impar sim qui Hispaniam simul, & Siciliam tuteur, satius non est, vt alteram viribus compositis seruem, quàm

vt vtramque diuisis amittam. At periculum grande interim ne detrimentum grauissimum Religio Christiana pariat? Id non mihi probro verteretur, sed Gallis, qui suis irruptionibus effecerint me impotem ad auertendum tantam perniciem. Sed malum è Gallia accersit affectatio Catholici, hoc est generalis in Christianos imperij; ac præstabilius esset pœnas ambitionis patienter ferre, quàm facere causam pietatis disertam? Heic verò, an canetur furdo? an, vt vulgò obiicitur, ille est ita excepturus, vt ad populum phaleras? an illud quoque repositurus Eheu,

*Vare, regustatum digito cerebrare Salinum
Contentus perages, si viuere cum Ioue
tendis.*

Επιχο, exoptòque solùm vt saltem flectat animum ad deposcendum inducias, aut pacem potius, qua valeat intima firmare, extima tueri. Quid euenturum porrò putemus, si verus sit rumor, qui heic de accepta à Cæsare clade constanter crebrescit. Ferunt scilicet Torstensonum iniisse prælium cum Cæsarianis, solidum diem in eo consumptum, cæsa hominum decem millia (sunt qui perhibeant xiv.) Peditatum totum Cæsaris prostratum, interfectum Halfeldium; Goësum, & Verthium manu-captos, Cæsarem ipsum Pragâ dimissâ, vix se recepisse Passaniam. Ac tale quidem nihil habent Franco-furten-ses, Coloniensésque ante dies decem datæ literæ; imò nec quas vidi Pragensis, scriptæ à diebus nouemdecim; sed habent tamen scriptæ Ambergæ in superiore Palatinatu, decimoquinto ante hunc die. An verò, si res ita habeat, æquum est, vt Austriaci sibi plaudant, ac efferantur? Sanè res eius momenti est, vt non videatur, donec vberius constiterit, rata habenda. Addunt Transylvanum tendere Olomontium, vt obsidione eam liberet; ac si Imperator Oppida in Hungaria ab illo capta repetat, destinatum habere à Turca subsidium. Cepere ad-hæc Vrangelus Arceis & Konismarkius Vrbeis insignis; ac ipse Bremensis Archiepiscopus sese in Insulam recepit. Quare & nihil mirum, si Sueci eas Dano conditiones pacis proponant, vt triplicem ampliùs Coronam non gestet; vt se ampliùs Regem Gotthorum, Vandalorumque non venditet; vt vectigalibus mare soluat, vt præcipua quædam præsidia deiciat, & alia eiusmodi. Futurum erat nuper in Anglia, vt conuocato Londinensi Consilio, & hominibus Conclauis vtriusque Parlamenti assistentibus, recitarentur quæ acta fuerant circa pacis negotium, cum Rege non ita pridem agitatatum. Verendum autem, ne decretum in eo consequenter fuerit, vt eiuratâ omni in Regem reuerentiâ, obedientiâque, de regimine nouo prouideatur. Recepere intereà Parlamentarij VVimuthum, nec sine magno scœnore, prorsus, vt appareat nullam posse Regi fœlicitatem esse constantem. Tu constanter Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, ix. Kal. April. M. DC. XLV.

Clarissimo,

*Clarissimo, Doctissimoque Viro, D.
ANTONIO FRANCISCO PAYENO,
Iuriconsulto Auenionensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

A Ccepi solùm nuperis diebus quas dignatus es ad me dare postridie Kalendas Nouembris. Significare id poterit, qui tradendas acceperat, ac eris ipse ea æquitate, vt nihil mihi succenseas, si tardius ecce, quàm debuerim rescribam. Pervellem fecisse maturius, vel gratiarum ergò, quas debeo, quæque quàm possum-maximas habeo, ob præclarum, quod literis accedere voluisti munus. Id certè gratissimum fuit, quòd vt symbolum tuæ benevolentia ita specimen fuerit singularis non modò tuæ, sed fraternæ etiam, hoc est, gentilitiæ eruditionis, & elegantia. Ad dam-ne me fuisse quoque delectatum eius loci recordatione, in quo fui & ipse ante annos vnum, ac triginta inauguratus? Inclytæ certè Academia non possum vnquam sine affectu gratitudinis meminisse. Prodiit (quod requiris ex me) circiter id tempus, quo ad me scripsisti, Bullialdi Astronomia; & quantum accepi, illius Exemplum transmissum ad extremum Tondutum San-legerium fuit. Tu illum, quæso meo nomine saluere quam plurimum iube. Iube & Germanum, ac Vale. Parisiis, ix. Kal. April. M. D C. X LV.

*Reuerendissimo Prasuli, ac Domino
D. IOANNI CARAMVELI
Lobkovvitzi, Mysiensi Episcopo,
& sanctæ Ecclesia, Sedisque Moguntina suffraganeo,*

PETRVS GASSENDVS S.

A Cceperam iam tuas literas Mensè superiore Francofurti datas, cum diebus ecce nuperis priores illæ redditæ sunt, quas scripseras Mensè Ianuario. Hasce expectabam, vt possem tum cumulatius gratulari, tum meam vberius testari lætitiã ob novum, in quem es promotus, gradum. Facio iam autem, ac simul voueo, vt quod dicitur, verè gradus sit, nempe, quòd vterius ad quod vsque culmen es promeritus, eueharis. Quantæ-nam interim virtutis eminentissimus esse Princeps debet, qui te eius virtutis Virum ad id munus delegerit, ad quod plærumque Aulici, ambitiosique assumuntur. Beati me certè, innuens meum nomè non esse ille inauditum; pervelimque esse in me, vnde & tueri, quam illi de me fecisti opinionem, possum; & fieri ea, qua erga cultores bonarum Artium afficitur, benevolentia non indignum. Nullæ sunt tuarum literarum, quæ meminerint tibi redditam, quam quæsisisti ex me Doctorum Facultatis huius almæ conscriptorum confessionem; sed habueris modò, id mihi fat est;

cui aliud nihil cordi fuit, quàm vt tibi quocunque tandem possem modo, gratificarer. Ad nuperam Lunæ Eclipsin quod spectat, obseruavi illam satis diligenter; quippe fuere Phases à me proximè octoginta notatæ. Cætera inter Principium Telescopio inspectum contigit hora 5. min. 34. scilicet Procyone iam alto 22. grad. 53. min. Finis autem hora 8. min. 40. nimirum Corde Leonis alto 34. grad. 35. min. & Ceruice 38. grad. 32. min. ac ipsa statim Luna inferiore, margine 34. grad. 10. min. Defectus promotus vltra Digitos novem, semissimque non fuit. Tu optimè Vale, ac me semper ama. Parisiis, v i i i. Kal. April. M. D C. X LV.

*LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Evdωξίνην.

E Alsus haud fuit rumor ille, quem nuper ad te de insigni clade ab Imperatore accepta perscripsi. Interfectus tamen Haffeldius non fuit, sed captus vnà cum aliis plærisque ex Primoribus Ducibus, Goesus non captus, sed cæsus, & Verthius nec cæsus, nec captus, sed elapsus incolumis cum parte Equitatus non parua; commissum prælium Ianiensij tertio à Tabero milliari, pridie Nonas, seu sexta Mensis; & cruentum quidem præsertim à pomeridiana secunda in noctem; cum à sexta vsque matutina velitationes leuiiores cœpissent. Constabat Suecus exercitus millibus militum viginti, Imperatorius sexdecim; feruntque ex his octo millia in ipsa acie trucidata. Erat tum Imperator Pragæ, & Galasum mox tradere iudicibus meditabatur, cum exercitus iactura accepta, tum Urbis tutelam Galaso commisit, tum properè Vienam concessurus discessit. An Torstenonus deinceps Pragam cogitarit, an in Morauiam contenderit, nondum habetur satis compertum. Pergunt continenter Konismarkius, & Vrangelus quo cœperunt pede. Pacis negotium Danos inter, & Suecos agitari cœptum ab initio circiter Mensis. De Anglicana nulla ampliùs mentio; sed cura est tota heinc inde in exercitibus comparandis, vnde & mississe dicuntur Parlamentarij ad Farfaxium librarum Sterlinarum octoginta millia. Regina verò coniux ad Regem quinquaginta millia, quæ & sceliciùs perlata sunt, quàm pistoletorum, vt vocant, tria millia, quæ fuere Vimuthun deuecta, cum à Parlamentariis fuisse receptum, ignoraretur. Monasterij deprehensum est Hispanorum Procuracionem non carere captionibus. Cæsarei verò agere de asserendo in libertatem Archiepiscopo Treuirensi in præliminaribus recusant. Longavilla nondum eò discessit, sed Balneoli semper, quasi in itinere commoratur; neque nisi noctu, & quasi ignotus accedit ad Urbem. Quid rerum nouarum in Senatu interuenerit, ex literis aliorum cognosces; vti & futurum proximè

T 4 discessum

discessum Cardinalis Valencæi, quicum noster est nudius-quartus Villa-Regij collocutus. Inuisit me nuperis diebus eximius Vir P. Petrus, quem natalium iure tibi subditum; & Matheseos non Practicæ minus, quàm Theoricæ eruditione celebrem nosti. Cùm sermo autem incidisset de Prouincialibus munimentis, & ipse insinuassent exoptare me, ut quæ potissimum Toloni, Stæchadicisque Insulis defunt, ipsius ductu perficerentur; testatus est ille posse nihil sibi iucundius contingere, quàm si industriam tuis sub auspiciis explicare concederetur. Ego verò recepi statim me hacce de re ad te perscripturum, ratus nisi alium destinasses iam, fore ut ipsum huic operæ & deligeres, & præficeres lubens. Scribo proinde fiduciæ plenus, tum quia nullus hæreo, quin pro tuo in me amore licentiam hanc meam boni consulas; tum quia sum certus euenturum nunquam, ut te, si fortè illo utaris, vsum fuisse pœniteat. Scilicet abundè illius ingenium, ac hisce speciatim in rebus experientia perspecta est; neque ipse opinor nescis fuisse illi commissam curam à Cardinali Richelio absoluendorum Præfidiorum, quæ maximè habebat cordi. Vale, **P R I N C I P V M O P T I M E**, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, prid. Kal. April. M. D C. X L V.

*Viro Clarissimo, Sapientissimoque
D. IOANNI HEVELIO, Dantiscanæ
Reipublicæ Palæpolews Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMplius Mensè est, ex quo habeo non tuas modò literas pridie Nonarum Ianuarij datas, sed duos etiam recentiores Lunarium Phæcon ectypos, ac ipsum Exemplum Ephemeridum, quo tu, eximiùsque Eichstadius esse me donatum voluistis. Tenuit me verò nescio quis torpor, ne dum rescribendi occasiones procrastinando prætereo, ad te maturius rescriberem; ac parùm abfuit quin etiam iam oblatam prætermiserim, Rus videlicet concessurus. Sed nescius nimirum proximis-ne diebus, an non-nisi Festis exactis, rediturus in Urbem sim, committere nolui ut tametsi sperem vberius postea rescribere, non paucis saltem versibus res acceptas significarem. Attexere autem par est, quas debeo & tibi, & Viro magno magnas gratias, quasque ut rescire per te ille possit, fore confido. Cùm nihil verò sit ad manum, quòd vobis fore acceptius putem, quàm editam nuper à nostro Bullialdo Astronomiam. Credidi iam ecce illius exemplum eidem *Cramoiso*, quo intercedente accepi Ephemeridas; ut cùm se curaturum ipsius transmissionem receperit, fieri qualiscunque compensatio possit. Adiunxi autem exemplum libelli, qui *Aristarchus Samius de Mundi systemate* inscribitur; quique, tametsi supposititijs, industrius est tamen, & nullibi prostat. Hæc suo tempore habiturus (lenta enim trans-vectio est) habebis heic interim, quod dum ad te scriboseri ex-

scriptum iubeo obseruationis à me per-actæ circa Eclipsin nuperam, quod possis cum eodem Eichstadio, aliisque amicis facere commune. In ipso cùm ille perspiciet præscriptam à se durationem toto penè horæ dimidio ab obseruata discrepare; agnoscat profectò videri non tam ipsius calculi, quàm Tabularum vitium vel ex eo, quod nemo non deduxerit durationem hanc æquo prolixiorum. Quanquam, si vobis quidem fauit, ut spero, Cæli serenitas, id iam procul-dubiò animaduertistis; ac peruidistis, quod Seneca ait, multum restare operis, neque adiciendi adhuc aliquid occasionem esse præclusam. De Phæbus nihil adhibeo ad ea, quæ sunt à me perscripta superioribus literis; quando ipse es potior iudex; & mihi, quid-nam videretur insinuasse abundè est. Nam Caspiam quidem maculam obseruatam pridem à me variantis configurationis, deprehendes satis ex illa, cùm accesserit, Astronomia. Lapidi dixisti, quod dignatus es de Telescopio admonere; etsi, ut verum fatear, partim pigrescens, partim alijs occupationibus abductus, nondum eius rei periculum feci. Si velis quidpiam ad censuram Lobkovitzijs respondere, tibi per me integrum est; quippe & initio constitui nihil aduersus illam instare, & ad ipsum quoque Authorem, qui iam Moguntinus Suffraganeus, priuatim rescribens, verba hæc inferui, *Adhuc tametsi non agnoscam, quò duo illa Theoremata descripto à me apparenti Stellarum motui aduersentur; id tamen, quod ex ipsis virges, eiusmodi est, ut comitatem suspicere, quàm regerere quicquam malim. Scilicet vice omnium, argumentum vnum sat est, si quinque illi noui Errones Iouis Sidus adhuc circũstent; cùm, nisi ita sit, mea coniectura perinde semper vigeat; saltem quod attinet ad Stellæ Telescopio solo conspicuas; qualesque à se obseruatas (unica excepta ex cognitjs pridem) Vir Clarissimus Ioannes Hevelius Dantiscanus significauit.* Beator, si quando complecti præclarum Consobrinum derur. Videbor enim mihi te ipsum complecti, coràmque affari, & quæ peruellem sanè tibi, obsequia ipsi exhibere. Plura aliàs. Vale interca, ac meo semper nomine clarissimos Viros saluta. Parisiis, Kalend. April. M. D C. X L V.

*LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβίου.

VETUM est quidem, **OPTIME PRINCIPS**, non omne malum ex Aquilone, sed iam ex Oriente impendere ingens; at nòsti profectò horrifera Boream fecisse occasionem Euro, qui ad Persida, & matutinis radijs subdita iuga recesserat. Nec verò esse dubium potest, quin Turcicus ille afflatus sit Christiano Orbi metuendus; sed nescimus sanè quò sit euasurus, qui labem in Catholicum spargere Succicus occœpit. Optandum nobis

vobis fuerat, vt Austriaeorum ambitio fræno quasi cœrceretur ; fuitque ipsi temperandæ non omninò inutilis irruptio illa Aquilonaris ; interim tamen effera gens eo iam euasit potentia, vt, si pergat, verendum sit, ne ambitione detumescente, etiam cor ipsum labefactetur. Docebit dies an-non ex iis, quæ circa pacis negotium penè insuperabiles difficultates excitabuntur, futura non postrema sit à victrice illa, superbâque gente. Docebit & num Hæresis, quæ serpsit iam rantopere, radices exinde firmiores, productiorisque sit habitura. Deus Optimus optimè omnia verat. Scribitur Pragâ euasisse ex nupero prælio Cæsarianorum millia quinque, cæsa quatuor, capta quatuor, atque semissem. Non obsedisit Torstenonum, vt creditum fuerat, Taberem, sed successisse in Morauiam, vbi inaudita exercitus clade sponte liberatum obsidione Olmuntium. Timeri, ne ille breui subigat non totam modò Morauiam, sed etiam Austriam, qua parte ipsam, Danubiûmque interiacet, & accedente potissimum, quem aduocauit, Transiluano. Exercitus regendi curam ab Imperatore Galaso commissam ; ac ituras in ipsum copias tum ex prælio superstitibus, tum quæ reductæ à Valstenio ex Olmuntina obsidione. Interim porrò, ne Bauarus vireis iterum conferat, traicit ecce Rhenum Turennius cum decem hominum millibus, negotium illi in Bauaria facturum. Discessit Colomesium Longa-villa ante dies sex ; concessurus inde Monasterium illicò à Festis exactis ; nempe qui Vir eodem contendit ex Hispaniæ Primoribus, Burdigalâ transit ante dies decem. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. April. M. DC. XLV.

E I D E M.

DLenæ Sacro hoc die aures rerum piarum, Diuinarumque vix admiscere quicquam vulgariûm, atque humanarum, quod ad te perscribam. Inaudij solùm Imperatorem se Viennam quidem (& non magno cum comitatu) recepisse ; sed Suecos, qui sub Torstenono, eò vsque sic excurrere, vt, Transiluano aliunde accedente, periculum sit, ne ille ic tutus diù non consistat. Recepit Verthium Bauarus cum millibus Equitum tribus ex nupera clade superstitibus, ac fertur quammaximum potest exercitum cogere, quo fretus, nisi Imperator de ineunda pace generali ferio cogitet, specialem sibi ipse procuret. Id si contingat, mea de qua aliàs, coniectura non malè cedit, quanquam eò redactæ sunt Cæsaris res, vt tergiuersandum nihil amplius videatur. Traicit quidem Rhenum Turennius ; sed quorsum iturus, nondum exploratum. Vrangclus arce Margaritanâ captâ, Glustadium propè obsidet, & Konismarkius captâ Rottemburgica nihil iam facit reliquum iis, quæ à Danis occupabantur in Archiepiscopatu Bremensi. Perhibent etiam Oppidum nescio quod ab Hassiacis captum. Plura addere iam non vacat. Tu Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce De-

cus, Vale. Parisiis, postrid. Eidib. April. M. DC. XLV.

E I D E M.

Nisi nuper mentionem vllam acceptarum abs te literarum habuerim, vestigio-ve quasi subnotauerim, sera nimis reddio fecit. Nunc etiam, si quid fortè rerum ad me scribere es dignatus, in manus nondum incidit, vt possim proinde illius impræsentiarum meminisse. Moueret me, quod insinuauit præclarus Neuraus suis literis, expetiisse te vt conquereretur quòd destiterim ad te scribere ; sed nimirum, quòd conscius sim nullam occasionem à me prætermisam obtudendi tibi garritus mei aliquid ; rem ita sum interpretatus, quasi eum arguere pro tua comitate, tacitèque volueris, quòd non accederet ad te satis frequens. Auguror quippe quæ eruditio, virtusque eius est singularis, delectari non parùm te illius consuetudine, ac ipsum, qua moderatione, reuerentiâque erga te est, nolle tua illa eximia affabilitate abuti. Rerum nouarum vt quidpiam attexam, promouet semper Torstenonus victricia arma per Morauiam, Septentrionalémque Austriam, ac cæsis duobus millibus Cæsarianorum Equitum, tum arceis quasdam alias, tum præsertim Cremiû ad Danubium cepit. Cogit interim cœtus Imperator per ditiones hereditarias, vt calamitati instati occurrat, liberique ipsius Gradiscam cum auia profecti, suppeditari milites, pecuniâsque passim deposcunt. Offensus Rex Dania conditionibus ianciendæ paci prærequisitis ; agere iam amplius de ineunda non vult, fretus copiis naualibus, quibus præesse ipse contendit. Verendum est tamen, ne pessimè vertat, quando, nisi ineatur pax, inaudio Hollandos in procinctu esse, vt vim nauium ingentem cum Suecica conferant, neque satis liquet, quò obsistere generosus ille Rex possit. Consistit semper Durlaci ultra Rhenum Turennius ; ac instituturus iter in Franconiam creditur, quò Hassiaci quoque iam contendunt. Coacta certè ad Neccarum septem Bauarorum millia perhibentur, quò illum, si traicere fluuium mediteretur, impediunt. Accessit interim huc à Bauaro duce, qui Vir è Societate Iesu à confessionibus ipsi est, neque, vt par est, credere absque procuratione ad pacem spectante. Ex Anglia aliud nihil habeo, quàm Exercitum Parliamentariorum ex quatuordecim Peditum & septem Equitum millibus conflatum, in pedes ian stare. Addunt cæsos in Scotia fuisse quotquot à Regis partibus erant illeic superstitibus ; verum id non perinde constat. Tu Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Maij. M. DC. XLV.

E I D E M.

Vte ludibrium demiraris, quo Galasum nunc deprimit, nunc mutata vice erigit fortuna. Ecce illum denuò militia Præfectum ; licet Leopoldus Archidux sit generalissimus creatus. Cogit ille exercitum quanta maxima

maxima potest diligentia; expectatque etiam eas copias, quibus Gleenus, & Lamboyus praesunt; tamen si oportet, ut quidquid est penae Equitatus ad Caesarem mittat. Dicitur porro Caesar non modo ratam in multos annos obtinuisse à Turca concordiam, sed iniisse quoque cum Transylvano pacem, cessis illi septem, praeter occupatos in superiore Hungaria, Comitatus, depulsis ex ea Regione Societatis IESV Religiosis viris, & Lutheranis, *Protestantibus-ve*, ut vocant, in ipsam inductis. Scribunt nihilominus Caesarem non diu Viennae constiturum (dimissis iam Matre, Liberisque in Styriam cum pretiosa quaque suppellectile) maximèque, si verum sit captum iam secundo ab vrbe milliari à Torstensonno Cornemburgum, ac inde ad ipsum usque Pontem excurri. Insignem ferunt apparatus, quo Sueci; quae terra, quae mari circum Stockholmium se comparant; & mox discessurum ab hibernis Hornum grande nescio quid meditari. Obsider aliunde Vrangelus Rogensburgum, suntque eò etiam nonnullae copiae destinatae à Konismarkio, tanquam iam securè Bremensis Archiepiscopatus potiunte. Rediit ad sese Daniae Rex, spesque affulget iterum, ut breui pacem cum Suecis ineat; utcunque illi obex iam praecipuus à Caesare sit, qui ne ille consentiat, ingentem pecuniarum vim sperandam ex Hispania facit. Ac rumor est quidem Hispanicam classem eò iam contendisse, circum-lustrata magna Britannia, per Mare Deucaledonium, sed is-ne verus sit, dies breui docebit. Traiecit Neccarum Turennius, praemisso Rosa cum Equitatu, qui & profligauit Equitatum Bauaricum, & quidquid superfuit ex septem hominum millibus excedere versus Danubium coegit. Qui Vir Religiosus in Aulam missus fuerat à Bauaro, Responsum tulit non heic de Pace, sed Monasterij esse agendum. Discessit Grotius hesternà luce, iterque instituit Hamburgum. Ex Anglia nihil aliud scribunt, quam omnia ad praelium esse comparata, facta Farfaxio licentiâ, ut etiam in exercitum, in quo fuerit Rex, depugnare possit. Qui nuper nobis ex Flandria irrepserat timor, diurnus non fuit. Mortae obsidio promouetur, ac futurum est, ut hebdomade proxima sectis ductibus tendatur ad muros. Tu, O PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLV.

E I D E M.

Cogitare Arelatem, & porro Maritimam oram tua dignum prouidentia est, Vtinam nisi Classis nostra satis se habeat prosperè (videlicet aliquot iam Triremibus malè exceptis) Hispanica saltem, cuius apparatus superiorem longè nostro perhibent, negotij nihil tibi facessat! Vtinam etiam, quod de Principum Ducum expeditionibus auguraris, euentu ipso comprobetur, & tam Aestate proxima sint, quam superiore fuere felices. Aurelianensis adhuc abest, sed Urbem tamen insequente reperiturus hebdomade; & mox in castra se recepturus. Enguenius etiam dis-

cessurus paucos intra dies in Campaniam est; ac fortè priusquam tendat in Germaniam, operiturus Lotharingum, qui Mortae cum manu non parua laturus suppetias putatur. Cepit interea Turennius Hallam non ignobilem Sueviae Urbem, & iam instituere iter Danubium versus dicitur. Cepit & Torstenson munimentum *Pontis* vocitati *Lupi*, quod Viennae è regione est; ac tum superius Pontem extruxit, quo obstat ne copiae Caesareae coeant; tum inferius transmisit manum militum, qui occuparint, communierintque nescio quod Coenobium. Ferunt interea Caesarem asseruisse Archiepiscopum Treuirensis in libertatem, adduntque pacem cum Transylvano non esse habendam penitus indubiam. Quae disceptatur in Dania, speratur breui successura; utcunque Vrangelus semper Rogensburgum sic vrgeat, ut iam caprum esse credatur. Monasteriensis negotium in eo esse iam dicitur, ut Ministri Regij Hispanis, Imperatorisque exhibuerint Regionum iurium commentarios. Res Anglicae semper in eodem sunt statu: nisi, quod vnus ille Primorum, qui Regi fauebat, copiasque insignis habebat in Scotia, profligatus est, & prostratus nuper, Tu, O PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Maij, M. DC. XLV.

*Admodum Reuerendo, & Religiosissimo,
Doctissimoque Viro, P. PETRO
CAZRAEO Societatis IESV, Me-
tensis Collegij Rectori Sapientissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quod non improbaris, Optime CAZRAE, mandari typis meam Responzionem seu quaecunque iudicium de tua illa Demonstratione circa accelerationem grauium decidentium, cuius autographum ad te misi, si modò vindicias, quas intercedente eodem nobili Senatore, & Amico singulari, Francisco Luillerio, dedisti ad me, iuberem attexi: ecce non alia conditione Typographo annui, dum meam opellam exigeret, quam ut tuam simul accipiens, tuo desiderio faceret satis. Vtus sum autem eâ licentiâ, quam abs te, &c. Parisiis, Nonis Maij, M. DC. XLV. *Habetur sub titulo de Proportione quâ grauia decidentia accelerantur.*

*LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS

Εὐαγγελίου.

Quod Edditas tibi fuisse meas omnes literas vehementer gaudeo, non profecto quòd tanti sint, ut non periiisse quicquam inter sit, sed quòd esse tibi quasi continens obseruantiae meae argumentum possint. Spes est te fore cum

cùm hæ reddentur, reuersum Aquas-Sextias. Utinam verò licuisset tibi otam totam inuisere, & tot curis sepositis, animum tantisper laxare. Quanquam haud-dubiè semper in id pro tua incumbis sapientia, vt quidquid rerum seu publicarum seu priuatarum acciderit, erectam mentem semper contineas; serenam, & tranquillam serues; angorem omnem elimines, ac perpetuò memineris, vt bene viuere, sic lætari. Sat nosti gaudium vnum esse ex fructibus Spiritus Sancti, satque reputas quanti sit, vt honestatem prosequi, sic hilaritatem tueri. Non fuit sanè ea vana fides, quam te non habere vanam es persuasus. Quippe datum est affari Amicum, rescirèque ex illo id, cuius me tu quoque pro tua bonitate certiore fecisti: esse nimirum semper te constantissimo in ipsum affectu. Magna animos tenet expectatio, quò Rosæ obsidio euasura sit, vtinam tam foeliciter, quàm ardentè optas succedat; ac in fumum abeat ex opposito, quàm Melitenses Equites non tam metuere, quàm cupere pro iuuenili ardore scribis. Ad res, quæ possint impræsentiarum ad te scribi, quò attinet, rediit ecce hodie in Urbem Dux Aurelianensis ex aquis Borboniis; Enguenius breui discessurus, præmittit interim Grandimontium. Turennius capto Gerneshemio, ad Danubium vsque penetrasse dicitur, & compulso in stationem Verthio, cumque eò mille Equitibus, machinas translatis sex, cum trecentis Bauaricæ sarcinæ curribus cepisse. Torstenonus munita arce, quæ Viennæ è regione est, ac dum Transyluanum expectat, excurrit repenti in Morauiam, eaque occasione Galasus pedem retulit in Bohemiam. Vrgetur adhuc magno conatu Rogenburgum ab Vrangelo, dum Sueci aliunde sese comparant ad obsidendum Magdeburgum. Spes est penè certa futuram Suecos inter, & Danos pacem; cum in conditiones iam concesserint difficillimas omnium visas. Longa-villa nondum Munsterum discessit; sed discessisse iam perhibent redeuntem Munsteri Daualsum. Dicuntur Regis Angliæ res in peius semper ruere; ac recens narratur defectio Primorum Regni quinque aut sex, qui Parlamento dederint nomen. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Maij. M. DC. XLV.

E I D E M.

EX eo, quòd optimus Campinius accessit Aquas-Sextias, conicio te quoque illuc appulisse; quando postremis literis dignatus es eum dicere vt fidum Achatem, sic laborum socium. Utinam modò, cum ille quandam valetudinis iacturam sit passus, tua steterit incolumis, ac porrò constans perseueret. Rerum nouarum si quid est boni, id temperatur detrimento, quòd est in Germania perpeffus Turennius, circumstantiarum vix quicquam notum. Aiunt interim ipsum nihil metuentem, tanquam hostibus procul distitis permisisse exercitum oppidatim distrahi, & copias in castris habuisse non multas, cum superueniens repenti hostis, & castra cepit, & ipsum-

met in Oppidum quoddam ægrè aufugientem, breuique capiendum insequutus est, & reliquas copias serò accurrenteis adhucque dispersas, deleuit, & Duces inter cæteros, Rosam manu-captum abduxit. Voueo vt dies meliora doceat; intereà prouisum dicitur in Aula, vt Enguenius eò discedat, ineunte statim hebdomade; comparato iam Aurelianensi, vt repetat Flandriam, imperaturus exercitui, qui minimùm ex millibus Equitum sex, & Peditum quindecim constet. Quòd superest autem, Torstenonus capto in Morauia Nicolaeburgo, rediit ad Danubium, perhibeturque obsessurus vnà cum Transyluano Pisonium, quòd vulgò *Presburgum*, in ipsis Hungariæ, Austriæque confiniis. Ferunt Galasum accersitum Viennam, vt Cæsari præses Consilij Militaris adsideat, ac regimen exercitus interitum commissum Comiti Bukenio. Speratur Saxo coiturus cum Suecis in neutralem statum, & Konismarkius intereà nihil non comparat ad obsidionem Magdeburgensem. Vrangelus, relicta exercitus parte in castris Rogenburgicis, excessit nuper cum reliqua, Hasfeldium præoccupaturus. Remora iterum iniecta negotio de pace Danos inter, & Suecos. Expectari ferunt Monasterij Archiepiscopum Treuirensis, & Longa-villa dicitur demùm eodem postredie discessurus. Motuæ obsidio sic promouetur, vt fuerit iam ante dies octo ad ipsam vsque fossam peruentum. Hollandi in procinctu sunt, vt sex intra dies Dordracum concurrant. Ex Anglia nihil certi habeo, literis putà, aut non aduectis, aut nondum certè redditis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. Iun. M. DC. XLV.

E I D E M.

EXistimabam nuper te regressum Aquas-Sextias, quòd & accepissem reuersum Campinium, & literas nondum habuissem, quibus dignatus fueras significare te constitisse. Nunc, cum posterioribus tuis, & aliorum etiam literis cognorim te eò foeliciter rediisse; tum id gratulor, tum quos dies commoraturum scribis te, vt auspiciatò transigas voueo. Quòd de Capellano nostro inaudisti, & ex me scire desideras, in hunc se modum paucis habet. Qui Ministri Principes Regia, publicaque negotia curant, fore prouidentes, vt Longa-villa quam-primùm esset è Normania redux, Monasterium discederet, facturos se gratum illi cogitarent, si Capellannum, quem summè amaret, cuiusque peritiam, prudentiam, ac fidem perspectam haberent vnà cum ipso destinarent futurum à Secretis illi, procuratoribusque aliis, totius de pace ineunda negotij. Id & Longa-villa absente, & Capellano inscio, decretum, vt illum mirè delectauit, sic istum mirè perculit; quippe quasi foret obex positus, tum studio valetudinis, qua non satis firma fruatur; tum generi vitæ tranquillo, ad quòd se huc vsque composuerit; tum exercitationi ingenij, cui viribus parem se agnouerit, & addixerit; tum illi animi libertati, qua non ex præscripto, sed sua

ex sententia, quæ agenda, dicenda, scribenda esse videantur assueuerit; tum saltem spei reuertendi Monasterio, cum Longa-villa, si forte illum ante rem confectam regredi contingat, ac non remanendi cum Viris, quibus-cum agens, mari flammam, aut Cælo Terram fuerit misturus. Itaque post effusas varias in Amicorum sinus querimonias, in eo, qua pollet solertia, industriâque, incubuit, ac euicit demum, vt per Longa-villam, perque Ministros rem gratam habentibus, licuerit volenti renunciare muneri; quod nisi fuisset ea, qua est, & moderatione simul, & magnitudine animi, non modò non reuicere, sed & ambire iure potuisset. Et sic res quidem ista se habet. Discessit interea tandem Longa-villa, debuitque heri agere Rhemis. Daualsius iussus eum operiri; discessuri sunt intra vnum alterumve diem Aurelianensis, & Enguenius. Priorem antecessit Gassio, qui-cum abiit Strada recogniturus exercitum, & renunciaturus Hollandis, qui à tertia die Mensis proximi cincturi Urbem quampiam obsidione perhibentur. Euasit sospes Turrennius, traiecitque Mœnum ad Herbipolim, & Castellam ad Landgrauiam cum duobus Equitum millibus, accessit præter cohortes varias, quæ partim Brisacum, partim Philippoburgum, partim aliò se receperunt. Sunt, qui perhibeant Verthium eo prælio interemptum fuisse. Bauari esse in eo dicuntur, vt recuperent oppida à nostris nuper occupata. Cepit Torstenonus Urbem nescio quam in ipsis Hungariæ confinibus, apparatque Pontem, quo Danubium transmittat. Præmississe ad illum fertur Transylvanus Bacorgaborem cum insignibus copiis, iussusque Konismarkius est versus ipsum accedere millia militum duodecim collaturus. Vrangelus, re sceleriter gesta, captòque etiam Friderichstadio, sic Rogensburgum regressus est, vt iam ipsum compellere ad angustias extremas dicatur. Postridie, quàm dedi ad te superiores, accepi Regem Angliæ sic fuisse Oxonij conclusum, vt vix sine periculo pedem referre concederetur. Audio iam Principes Robertum, Mauritiūque eò accessisse cum magna satis militum manu, vixque futurum, quin Parlamentariis pluribus accurrentibus, certamen, & fortassis quidem Decretorium, breui ineatur. Tu ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. I. Kal. Iun. M. D. C. XLV.

E I D E M.

Vtinam Turca sic irretiat iis de quibus scribis voluptatibus, vt de molestia Christiano Orbi inferenda cogitet nihil. Audio tamen, licet iam fortè intactam sinat Meliten, esse quamobrem Siculi timeant, & recens acceptæ Romæ literæ renunciant, centum esse Naueis, quæ iam Oris illis Siciliae, Calabriaeque imminant. Id mihi semper in votis est, vt Deus Optimus optimè omnia vertat. Discessere, heinc, vt præscripsi nuper, Enguenius postridie, & Aurelianensis perendie mearum literarum. Quò hætenus euaserint, quid molituri deinceps sint, euentus nos breui docebit. Sunt, qui putent Enguenium non

prius reuifurum Rhenum, quàm Motta sub iugum data fuerit, nescio tamen ardore ille, contineri adhuc per vnam, alteramve hebdomaden possit. Dicuntur Bauari ouantes illum operiri ad alteram ripam; sed cui absentis minas intentant, eius præsentis, irruentisque impetum haud-dubiè non ferent. Seruet illum modò incolumem Deus. Fortassis etiam Bauari aliò gentium reuocabuntur, maximèque si verum sit, accessurum mox Konismarkium in Hassiam, & collatis cum Lant-graui, cumque Turrennio viribus, in Bauariam irrupturus. Urget Torstenonus Brini obsidionem, neque de futura breui ditione, tametsi post tertiam repulsam, desperat. Urget, & suam Vrangelus, postquam digressus iterum, tria Danorum millia interfecit, aut cepit. Scribunt aliunde Hornum obsidere Christianostadium, & classem Hollandicam, superato Sundo, in Balthici Maris amplitudinem penetrasse. Exiit Oxomio Rex Angliæ, interim autem Farfaxius Tautonica obsidione soluta, accersere dicitur Scotos, vt eorum inter exercitum, suumque, ipsum Regem concludat. Transiit Longa-villa Carolo-poli, Mosâ vehendus Leodium ultra. Qui Regis Lusitaniæ Legati Monasterij sunt, agniti non modò à nostris, sed etiam à Suecis, cæterisque fuere, ipsis Hispanis, Cæsarianisque vix quicquam murmurantibus. Hæc iam absoluebam, cum inuisit me præclarus noster Capellanus. Significauit illi quid nuper dignatus fuisses de eo rogare. Ipse verò quod tua dignum recordatione censueris, dici non potest quanto ardore expetierit gratias tibi per me agi; ac insinuari quanta te veneratione prosequatur. Id ergo hisce versibus præsto, sponforem simul præstans me eximij, quo niter candoris. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale Parisiis, postrid. Kal. Iun. M. D. C. XLV.

E I D E M.

PAucis te hæc vice morabor, nam quòd rosas quidem licuerit exeunte Maio carpere, debet res tibi esse comperta. Quod superest, omnia in procinctu stant, ac prope diem est, vt multa erumpant. Breui scilicet innotescet, quid consilij Aurelianensis, Engueniisque ceperint; quid rerum Hollandi attentauerint; quo impetu Konismarkianæ, Lant-grauianæ, Turrennianæ copiarum Bauaros represserint; quo successu obsidiones Mottæ, Brini, Rogensburgi euaserint; quid Parlamentarij Oxonium obsessuri præstiterint; aliæque statim renuncianda. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Eid. Iun. M. D. C. XLV.

Fuere mihi litera tua reddita, cum has obsignarem. Rescribam, Deo benè propitio, proxima occasione vberius. Memini interea fuisse ante vnum alterumve Mensum affixum Programmata per Templorum valuas, perque compita, quo significaretur adesse, qui Sclauonicum idioma doceret. Requiram illum, itaque, & quicquid rescriero, de ipso perscribam, Tu mihi perscribe, si quid actum velis. Vale iterum.

E I D E M.

E I D E M.

V Erfatur adhuc in Ciuitate is, quem scripsi nuper docere posse Illyricam linguam. Quamobrem exspecto, si quid fortè sit, quod sis me iussurus agere cum ipso. Nôsti scilicet, quanto iure sim quidquid demùm volueris me, ad obsequendum comparatus. Ingressus iam est Aurelianus in Flandriam, ac munimenta aliquot, quæ fuerant progressui obstitura, cepit. Debent Hollandi iam exscendisse; quò tamen, nondum est compertum. Enguenius hæret adhuc Metis, obsidionem obtinuens Mottæ, quæ per pyrios cuniculos subverti luce hesternæ debuit. Dicitur eius exercitus ex hominum millibus duodecim constare. Qui conflatus ex Turenianis, Konisnarianis, & Hassiacis copiis est, non est minor millibus Equitum nouem, Peditum quatuor. Bauaricus partim Equitum, partim Peditum millibus decem non est maior. Quare & dicitur iam semel, iterùmque in fugam actus, ac potissimum ad Kirchemium, cuius promotam iam obsidionem tribus cum tormentis bellicis dimisit. Cepit tandem vi Torstenonus Brinum, ac in eo esse iam dicitur, vt Spilbergam perinde capiat. Accessit Gabor intereà, Bukenio nequicquam obstante, cum sex equitum millibus, ipsèque etiam Translyuanus speratur breui cum viginti hominum millibus accessurus. Creduntur, viribus collatis, obsessuri vnà Presburgum; eamque ob causam Archidux immisit recens partim in urbem, partim in arcem milites mille, & quadringentos. Cepere aliunde Sueci Torgauium in Saxonia. De obsidione Rensburgica ab Vrangeo nihil accepi. Spes iterùm non parua est, pacis inter Danos, Suecòsque ineundæ. Obsidetur reipsâ à Farfaxio Oxonium. Tendit intereà Angliæ Rex in Regionem Eboracensem. Receperunt ex ea Scoti, & prætextu eundi in Cestriam, per Cumberlandiam, regredi putantur in patriam. Nempe in ea Regis res habuisse se nuper non infeliciter dicuntur. Si ille, citra insignem cladem, superare Æstetem possit; est cur non desperet res posse restitui. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XVI. Kal. Iul. M. DC. XLV.

Ista nondum absolueram, cum immisit me egregius ille iuuenis, qui Illyricam linguam profectur, ipsum nondum fueram assatus; sed reuerà mihi est visus & probatis moribus, & eruditione insigni. Requisiui illum inter cetera, an si fortè isthuc concedendum foret, comparare se ad hoc posset, respondit verò sese omninò quidquid suaserò, præstiturum. Tuus iam quid optes, explorare labor; mihi fas iussa capeffere. Vale iterùm.

E I D E M.

B Inas abs te habui heri literas, datas scilicet tum postridie Nonas, tum Eidibus ipsis. Aderant, cum illas accepi nostri, Luillerius, Capellanus & alij Viri eruditi, qui pellectas prius à me, cum legere quoque ipsi expetiissent, dici non potest, quàm fuerint & eruditam sententiam, & elegantem dictionem mirati. Vidit interim Capellanus ipsum sui

Gassendi Epistola.

elogium; ac tum est erga te testatus singularem planè gratitudinem; tum commendandæ heroicæ tuæ virtuti finem vix fecit. Vacat hec iam Regia Matheseos Professio; ac ipse vigeor vndique, ne mihi oblatam, & iam aliquoties à me recusatam reicere pergam. Nescio an sim tandem me vinci passurus. Si faciam, ea erit conditio, vt renunciare non indecorè quam prius mihi libuerit, liceat. Scilicet te semper ita cogito, vt nullam mihi remoram, si quò me voces, factam velim. Rerum nouarum vt quidpiam habeas, cceptæ fuere Cleri Comitiam, quibus Cardinalis Lugdunensis præest, cum hac hebdomade ineunte. Tempore eodem, Regina iussu, Inquisitionum classes curiam repetierunt. Traiecit Aurelianus Colmam, sed non sine cæde hominum, vt aiunt circiter sexcentorum. Sunt qui putent Picolomineum, accessione facta copiarum Lamboij, commissurum prælium nostro cum exercitu; sed nescio tamen iussusne sit talem experiri fortunam. Exscendere Hollandi, ac ipsis dicitur Bekus obsistere. Quod autem Brederodus cum exercitus parte per Philippinam, & Tatum, occupare Regiunculam *Væsum* dictam adnitatur, videtur omninò obsidio impendere Antuerpiæ, cum hac ratione Scaldis sit quasi in compedes iturus. Cuniculi ad Mottam succensi, molésque ingentes emotæ; at non eo successu, quo nostris aditus liber patuerit; quippe & huc vsque repulsam sunt passi, & Magalotto, ob lethale vulnus ad caput influctum, prostrato. Discessit heri Villa-regius, qui & succedat, & rem conficiat. Peruenit Enguenius Sauernam; & quas literas habeo fide dignas ex illius exercitu, tribuunt ipsi omninò millia peditum sex, equitum tria cum semisse. Turenianæ copiarum vnà cum adiunctis, numerum excedunt, de quo scripsi nuper. Bauari cauent, ne compelli ad ineundum certamen possint; idque præstolati intereà exercitum confœderatum. Erigi non-nihil res Cæsaris dicunt; nam & receptæ esse Lupi munimentum, & tantum abesse, vt Sueci Brino potiti fuerint, quin obsidionem potiùs soluerint, metu Leopoldi Archiducis, insignis copias eò deducunt. Erigi etiam aiunt res Angli; nam, cætera inter, cepisse Lecestriam Prouinciæ cognominis caput, inque ea vim opum, armorum, equorum non exiguam. Dicitur tamen Farfaxius, relictis militibus paucis in Oxoniensi circumductu, ipsum è vestigio sic sequi, vt, Scotis iussis regredi, iri duos inter exercitus speret conclusum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Iul. M. DC. XLV.

E I D E M.

Q Cœperam iam ad te scribere, cum datas ad te literas ad XI. Kalendas accepi. Declararam paulò vberius quod insinuatum dumtaxat fuerat superioribus literis, vt Cardinalis Lugdunensis, cui tanquam Magno Franciæ Elcemofynario commissa est cura Regiarum in Academia Professionum, detulisset vltro Professionem Matheseos, & quòd ipse satis constanter abnuerem, tum penè adhibuisset preces, tum Diploma quoque, vt lice-

V rer.

ret minùs recusare, domum misisset. Adiciēbam, vt Amici omnes non obtestationibus modò, sed penè etiam dicam conuictis adēgissent me ad dedendum manus; & victus tamen, ea conditione, cum Cardinali pepigissem, vt liceret mihi quam-primùm luberet, renuciare muneri, integrâ eius beneuolentiâ. Auguratus scilicet fueram, quid fores ad me perscripturus. Quanquam, si pernoctare potuissem, qualeis dedisti literas, in ipso esse itinere, facilem aded me non præbuissem; ac prætulissim prorsùs agrestis reputari, potiùs quàm leuis. Quid factò opus, quando res iam non est omninò integra, indecorùmque adeo est canere palinodiam tam citò? Cogito ecce, quia ea negotia, quæ, te volente in hac Vrbe me detinere hæctenus, habitura finem alioquin non sunt, nisi ipsis Cleri comitiis ad finem conuergentibus; edere intereà quoddam specimen admittæ à me Professionis; ac tum, quia iam fecero fidem Professionem non contempnissè, & fuero Cardinali, Amicisquè quantum potuero, gratificatus, nemini fore querelæ ius, si remittam muneri nuncium, quem me remissurum fuerim contestatus. Id quantum coniecto, sub Hiemem fiet, ac saltem longè abero, vt Deo propitio discessum differam in annum. Viue, quæso, intereà fœlix, animos semper erigens, & comparans semper ad lætitiã mentem. Significauit suis literis præclarus Neurus, quæ tua recens fuerit in meam Diniam bonitas; sed nimirum sic amas me, vt nullam mihi gratificandi occasionem prætermittam velis. Rerum nouarum vt pauca addam, obsidet ab aliquot diebus Aurelianensis Mardikum, Grauelingam inter, & Dunkerkam vrbeis. Dicitur & eò appulisse, quæ nostrorum faueat instituto, Hollandica classis. Perhibent aliunde Enguenium traiecisse Rhenum ad Philippopolim; & cum Bauari nondum mouerint, fœderatum exercitum versari prope Franco-furtum, constarèque ex millibus equitum decem, peditum tribus. Memoratur quidem Archidux Leopoldus eò incumbere, vt liberet Brinum, at Torstenfonas interim neque obsidionem, neque spem potiundi oppido dimisit. Pacis negotium Danos inter & Suecos lentè promouetur, ipsique Oratores Hollandi non interfunt ampliùs quasi arbitri, sed quasi partes (non sine Regis Danici stupore) se gerunt. Videntur illeic omnia ad nauale prælium esse comparata; idque dum interim Rogensburgum aduersus diuturnam obsidionem constat. Scribunt Regem Angliæ reuerti Oxonium, ac per mirum fore, nisi occurrente Farfaxio cum septemdecim hominum millibus, certamen ineatur, etiam procul adhuc absentibus Scotis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis prid. Kal. Quintil. M. D. C. XLV.

E I D E M.

Nsinuauit mihi diebus nuperis eximius ille Grassensium Præful esse hac in vrbe Aquensem Apparitorem, nomine Maurum, qui procuratione accepta à Vinciensibus, vt

Episcopatum vnioni resistat, abutatur passim nomine cum tuo, tum etiam optimi Campinij, vt fauorem sibi nescio quem conciliet. Ego securum esse eum iussi, fieri id haud-dubiè te cum-primis inscio; adeò noui illum abs te maioris fieri, amarique, quàm vt, si quos habeat aduersarios, velis ipsis patrocinari. Ac assensit ille profectò fieri id sine te authore; sed putauit tamen suâ interesse, vt rem tibi suggererem, quò eam improbare, ac non pati posses. Itaque ego hoc officij recusare illi non potis, & maximè quidem fiducia ob tuum in me amorem plenus, tum recepi, tum exsequor, quod me recepi præstiturum. Sperabam, vt sub vesperam Illyricus me conueniret, quò possem certi aliquid de eius discessu ad te scribere, sed à die vsque crastino procurare non desinam, vt si fieri possit, post triduum discedat. Accessit mane ad me Prudhomius visurus quid illi pecuniæ erogandum existimarem. Ipse verò censui sufficere posse centum libras Turonicas, aut ad summum centum viginti. De rebus nouis; ecce, castra communire Aurelianus pergite; sed, quod naues Hollandicæ accedere propiùs ob vada, munimentumque ligneum non possint, ac Dumkerani proinde lembi facile subrepant noctu Mardikum, timetur iure ne obsidio multos in dies protrahatur; nisi tamen fortè Hollandi munimentum illud quam-primùm euertant. Pergenti Enguenio post Rhenum traiectum, dicitur Turennius, Mœno superato, sic occurrere cum fœderato exercitu, vt ex coniunctis tot viribus magni aliquid sit breui sperandum. Sunt qui Brinum iam occupatum dicant; sunt qui Suecos repulsam passos cum insigni quadam iactura perhibeant; adduntque Cæsareos, & Cremij arcem recepisse iam, & in eo iam esse, vt recipiant urbem. Quid id rei sit, dies breui docebit. Perseuerat adhuc Rensburgi obsidio. Rex tamen Daniæ eò rerum compulsus esse dicitur, vt de ineunda cum Suecis pace, tamen si conditionibus parum æquis, cogitet ferire. Commisit Anglus prælium cum Parlamentariis, octauo Kalendas; verum deuictus, fugatusque vix euasit incolumis, dimissis vnâ cum proprio curru, suppellectilèque cariore, omnibus sarcinis, armisque; & præter cæsos, captis abductis quinque hominum millibus. Quæ fata sint illum deinceps mansura, Deus Optimus nouit. Nihil de Motta addo, cuius debuit hodie pactis conuentis fieri deditio. Nihil de Harcurij duplici victoria, quæ non potest tibi esse incomperta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Quintil. M. D. C. XLV.

E I D E M.

Non potuit sese Illyricus ad discedendum comparare totam intra hebdomadam; sperat se nihilominus altero, tertio-ve insequentis die comparatum fore. Inuisere recepi cras, perendie-ve cum ipso Prudhomium, vt centum libras Turonicas tuum iuxta imperium numerandas curem. Insignes profectò sunt clades, quas ab Hispano ad Sicorim nuper acceptas commemorasti; at quanti habes

habes recentiore expugnationem Mardiki, ipsamque præsertim adeò celerem, ut Galli iure ab hostibus, quasi quædam belli fulmina habeantur. Spes est, ut breui inaudiamtis quidpiam simile ab Enguenio, quem fama est, accepto iam fœderato exercitu, Haliprunum (aliqui putant Heidelbergam potiùs) statim obsessurum. Perseuerare adhuc scribunt obsidiones celebres Brini quidem à Torstenono, Rensburgi verò ab Vrangelo, & Christianopoleos ab Horno. Quod addant autem fuisse Presburgum à Transyluano occupatum, ut non valde asseritur, sic verisimilitudine caret. Versatur adhuc Treuirensis Archiepiscopus Francofurti, hæreturque an Monasterium (qui rumor fuit) sit concessurus. Accessit tandem eò Longa-villa; utinam faustis aibus, ac eo successu, quem multi sperant; non pauci vix sperant cum expetant tamen. Rex Anglus post cladem acceptam, recepit sese Bristoviam, instaurareque illeic denudè perhibetur exercitum, quo prælium inire iteratò possit. Ferunt posse eum cogere militum millia octodecim; sed & Parlamentarios quatuor millia ampliùs; idque præter Scotos, qui iam accessisse Nouarchiam dicuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Quintil. M. D C. XLV.

E I D E M.

EN discedit tandem ad te eruditus iuuenis Ioannes Vgevinus ex Ducatu Russiæ, qui linguæ Illyricæ callens, eam prouinciam obeat, quam ipsi præscribes. Ipse est, qui hoc Epistolium reddet, quique & lenitate morum, & facilitate obsequij tibi carior breui euadet, quàm ut commendatione proluxa indigeat. Tu itaque illum pro solita tua humanitate sic excipe, quasi qui sit tibi penitus addictus. Vale PRINCIPVM OPTIME, Vale ô meum Decus dulce. Parisiis, XII. Kal. Sextil. M. D C. XLV.

E I D E M.

DE di iam manè Epistolium, quod consignaturus est tibi expetitus ille abs te iuuenis, qui ex Ducatu Russiæ oriundus perhibetur eximie callere Sclauonicam linguam. Is maturiùs discedere, quàm hodierna luce non potuit. Discessit autem curru Lugdunum, peruenturus illuc decimo ab heinc aut vndecimo summum die. Exegeram solùm à Prudhomio tradendas ipsi libras centum; sed agnoui esse prætereà illi erogandas viginti; & maximè quidem, ut si fortè Lugduni aliquos comperiat eiusce idiomatis libros (qualeis nancisci heic potuit nullos) suppetat vnde coemere absque viatici detrimento possit. Aut verò fallor, aut est omninò probatissimis moribus, quantum quidem pernosse licuit ex consuetudine non valde diuturna; & ex eo, quòd in ipsa facie, ut dictum nosti, legatur homo. Quòd es dignatus meam parendi necessitatem non improbare, solitæ tuæ, ac præsertim erga me bonitatis fuit. *Conditio Gassendi Epistola.*

autem illa, ut fait dumtaxat tui ergò apposita, ita profectò quotiescunque lubitum tibi fuerit, adueniet. Rerum nouarum vix quicquam habeo, quod scribendi curam mereatur. Discessit quidem Mardiko Aurelianus ante sex dies; sed præter Linkij munimentum aduentantis metu succensum, desertumque, nihil gestum accipio. Sic inaudio Enguenium cum fœderato exercitu non longè Halipruno, Bauarisque versari; sed fuisse aliquid ab ipso tentatum nondum comperi. Ex Austria rumores incerti; nisi quòd Brinum, vtcunque extrema pati dicatur, resistit tamen; & suscepta à Transyluano aliqua quidem, non ipsa tamen Presburgica obsidio est. Res in Dania semper confusæ. In Anglia verò Farfaxius expectare adhuc Scotos dicitur, ut vnà cum ipsis Regem adoriatur. Quid nuperrimè ab Harcurio dum hostium commeatus variè intercepti, gestum fuerit, nosse tu priùs, quàm nos oportuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce. Parisiis, eodem XII. Kal. Sextil. M. D C. XLV.

E I D E M.

A Get tibi haud-dubiè optimus Præsul gratias, ob tam effusam benevolentiam. Id nempe cum summa affectus, gratitudinisque testificatione præstiturum recepit se; cum tuis fretus literis, quàm eum amares securum feci. Quid heic præsertim noui sit, ex aliorum literis nosces. Expectatur Dux Aurelianus cras perendie-ve aduenturus; interim verò nata ipsi superiore nocte est filia. Dicitur post aliquot dies repetiturus exercitum, Præfecto interim Ranzouio, donec Gassio à vulnere, quo sauciatus est, conualescit. Speratur subinde grande aliquid moliturus in Flandria; nam & eò tendit, qui nouus Ambiani apparatus exercitus, & qui à Villa-Regio dicitur esse deducendus. Ad munimentum Linkij quod spectat, id nuper solùm captum est; & hostibus quidem non fugientibus, sed sese permittentibus mero arbitrati victoris. De Enguenio rumor est quidem præliatum fuisse in Bauaros, & tum victoriam ab eo stetit, tum casos confingendo fuisse heinc Verthium, inde Turenium, verùm is planè certus non est; constantiùsque aiunt Enguenium in Franconiam contendere, hosteis Bauariam tutaturos desistere Danubium versus. Ferunt Torstenonum parte aliqua exercitus ad Brinum relicta, accedere cum reliqua, eaque potiore ad Transyluanum, Cæsarianis videlicet iam iam inualescentibus; vtcunque quasdam illarum copias sic infregisse perhibeatur, ut ipse quoque Archidux fuerit in discrimen non leue adductus. Creditur iam demùm ineunda Suecos inter, & Danos pax. Ad generalem quod attinet conuenisse Cæsarei, Electoreique dieuntur, ut conuocatis etiam qui adsunt, adesse-ve poterunt, ex omnibus Ditionibus, Comitatusque liberis Germaniæ, singularum iura speciatim disceptent; quòd ipsis pacis Arbitris viam sternant complanatiorem. Memorant Angliæ Parlamentum literas postremò dedisse ad Regem quibus

quibus rogetur, vt ab se omneis turbarum auctores ableget, & Londinum repetat, suam auctoritatem indepturus, quantam sperare maximam per ipsa Regni iura possit: ni faciat, fore sibi promptam apud omneis excusationem, quod extremis denique malis adhibita fuerint extrema remedia. Tu, ô, **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Sextil. M. DC. XLV.

E I D E M.

Qui ante dies quindecim discessit ad te Vgevinus, is quæ sit spes recuperandi Illyricos libros aperiet. Receptit nempe sese Lugduni, si quos in hac Vrbe non potuit nancisci, valeat requisiturum. Quod Turca in Cretam vireis experiatur, facit fortè, ne cum desperet de expugnanda Melite, videri possit exercitum nequicquam coëgisse tantum. Nihil verò mirum interim, cogitare iam illum de occupanda Insula; cum sit mitum potius cogitare tam serò; tamen enim non videatur esse admodum magni, donec habeatur à Venetis, ea tamen est, quæ comparata ad maris (imò & Græciæ, quod pridem Aristoteles notauit) imperium videatur. Dignus sanè Harcurius iis, quibus eum exornas elogiis; sed & foelix interim est, qui talem sit encomiasten nactus. Non accessit hûc Aurelianus; verùm Borburgum obsidet, speraturque eo breui positurus. Nihil tamen mouet Picolomineus, planè vt appareat nihil cum cætera, si modò Dunkerkam tutetur, curare. Id constabit clariùs, si qui nouus nobis apparatur exercitus, Audomaropolim, aut aliam insignem Urbem impetat, neque ille tamen suppetias laturus accurrat. Non longè est Enguenius iam à superiore Palatinatu; nam Rotenburgum ad Tuberam non procul à fontibus cepit. Discessisse ab eo ferunt Konismarkium, vt opem Suecis quos Saxones, Cæsarianique vrgent, ferat. Sunt tamen, qui scribant misisse eò solùm Equites mille, & quingentos. Accessit tandem Transylvanus ad Torstensonum cum exercitu, qui militum vicies mille perhibetur; adduntque Bukenum, dum insidias quasdam ad Presburgum instrueret, cæsum; & Galasi exercitum Pilsenum vsque in Bohemiam compulsus. Offert Danus Suecis, vt impetret pacem, aliquot insignia vltra mare loca; illi verò plura deposcunt, quæ etiam fortassis tandem obtinebunt. Conuenit ipse cum Hollandis; sed superest tamen Suecorum consensio, Angli res pessum semper ruunt, neque modò Farfaxius obsidione Tamtonem soluit, sed obsessorem etiam sub Goringo exercitum fregit. Tu, ô **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Aug. M. DC. XLV.

Dum hac absoluerem, accessit ad me qui renuntiârit se inaudiisse pacem Danos inter, Suecosque sancitam; & fuisse Cantelmum VIII. Kalendas permissurum se arbitratui Harcurij, nisi suppetias experiretur. Vale iterum.

E I D E M.

Non destitit sanè Neuzæus, quod inuasti commendare; neque ego segnis profectò in sollicitando artifice fui; sed nempe ille tum alia quædam opera præ manibus habuit; tum ea perfecit lentissimè; tum me proinde continente procrastinatione delusit. Nunc, cum videatur seriò tandem manum operi admouisse, spes est quidem, vt stet promissis, ac meis votis faciat satis; sed quàm citò id sit futurum, minimè ausim polliceri. Facere dumtaxat certiore te possum, futurum vt per me non stet, quo minùs rem breui absoluat. Exsequutus *Prudhomius* est, quod dignatus es illi demandare. Opinor verò Iuuenem ad te iam demum accessisse. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Borburgi obsidio in dies promouetur; fitque expugnationis spes hebdomade insequutura. De Enguenio nihil certi, ac ne illud quidem, quod ferunt, in eo esse Bauaros, vt digressò iam Konismarkio, præliù aduersus illum instituat. Dicuntur iam Brinù, & arx Spilbergensis extrema pati à Torstenson; ac misisse ad Cæsarem cogi se, vt statim, nisi opè ferat, se dedant. De Bukenij morte dubitari non video. Pax etiã Danos inter, & Suecos vix quicquam in ambiguo est, Monasteriensem quæ putes promotam; cum necdum constet de titulis, quibus se Ministri Principum ornari deposcunt. In Anglia dicitur Farfaxius obsidere nescio quam arcem, in quam Goringus machinas belli, sarcinâsque coniecerat. Dicuntur & Scoti, acceptis stipendiis, tum deseruisse Worcesteriam, tum iter in Valliam instituisse aduersus Regem. Tu ô **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Sextil. M. DC. XLV.

E I D E M.

Qui ad te peruenerat rumor de profligato ab Enguenio Bauarorum exercitu, is fallus quidem, sed veri tamen quasi prodromus fuerat. Quippe tunc nondum prælium commissum; nunc autem sic gesta res est, vt generosissimo Heroi gloriam pepererit ingentem. Cognosces ipse satis aliunde quidquid circumstantiarum est; mihi abundè est, quod tibi, qui sic ad illum attines, hanc ad eò illustrè gratuler victoriam. Id facio verò, dum interim desiderio tangor carissimi capitis, quod eo in conflictu strenuè dimicando occubuit; Nobilibus fuit iuuenis Daniel Auberius Maurerius, cuius industriæ Enguenius ipse professus est debere se Philippo-burgum expugnatum. Is ad indolem verè generosam, tum Philosophiæ studium, tum bonarum Artium adiecerat cultum, ac cætera inter eam apparat suppellectilem Organorum obseruadis Cælestibus, vt speraretur iure Hipparchus, Tychóque Gallicus futurus. Verùm aliter est Superis visum, illéque nobis præreptus est (Capellano verò mihi que imprimis, quibuscum amore iunctissimus fuit) vt ea spectet iam cominùs, quæ eminùs solùm fuerat spectaturus. Non exciderent isthæc mihi, nisi eum te nossem, qui volés meis condones affectibus, vt quocunque lubet se exferant modo. Quod superest, hesternaluce

luce gratiæ solemnes habitæ sunt pro Borburgi expugnatione. Ferunt Transylvanum instructum myriadibus quatuor militum obfidere Presburgum, & Torstenonum cum equitatu idcirco ad eum discessisse, quod Galasus, & Archidux, dum essent suppetias Brino allaturi, coacti fuerint diuertere, tendereque Presburgum versus. Constans semper fama de pace Danos inter Suecosque est. Obfidet in Anglia Scoti Herefordium, cepitque nuper Farfaxius munitissimas quasdam arceis. Venetos consternatos aiunt, non modò quòd actum de Insula putent, sed etiam, quòd se, quà terra, quà mari impetandos præsentiant. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Septemb. M. DC. XLV.

E I D E M.

Accessisse demum ad te optimum illum Iuuenem est mihi sanè perquam iucundum. Scilicet tenebat me iam quæpiam de illo sollicitudo, ob quinque iam hebdomadas ab eius discessu transactas. An fuit porrò istheic die Lunæ magis, quàm hæc Cælum propitium, vt spectare vobis licuerit quod contigit deliquium Solis? Nobis certè præter eius Initium, quod minuto quarto post matutinam decimam obseruavi accidere ad partem Solis Boream (& gradu quidem à verticali proximè trigésimo) vix adnotari quicquam potuit, quod votis satisfecerit. Nam quòd per vices quidem, raptimque interuisum aliquid fuerit, quovsque Eclipsis peruenit ad Digitos quatuor cum besse, deficientibus interim ex ipsa Solis circumferentia gradibus circiter centum quinque; fuere tamen nubes deinceps ea opacitate, quæ & explorare maximum defectum non permiserit, & vt cætera sic præsertim Finem fecerit penitus inuisum. De rebus humanis, cum eo ipso die habitæ fuerint gratiæ solemnes pro Engueniana victoria, occupationeque Norlingæ, quæ postridie prælij facta est; non accipi quidpiam-ne fuerit ab Heroë illo tentatum. Aurelianus Casselium montem de dedendo se sic interpellauit, vt occupare eum iam credatur. Voluit Brinum se Torstenono certis dedere conditionibus; at ille pacisci vllas recusauit; constansque satis fama est, ipsum ea iam Vrbe potiri. De Presburgensi obsidione, aut iam cœpta, aut imminente vix dubitari quicquam video; & quia narratur Buke-nius nescio quam cladem circa eam passus, falsum vides fuisse rumorem, qui de eius morte percrebuerat. Quàm iure verò tu de Danorum, Suecorumque pace hæsisisti; quando literæ recentiores perhibent Classem Suecicam nihil non hostile moliri. Cepit Farfaxius nouam arcem, aliàmque rursùm obsideret; & Scoti obsidere non modò Herefordium, sed aliam quoque Urbem dicuntur. Scribunt interea Parlamentum obtulisse Regi pacis conditiones, quas nisi accipiat, aleam planè iaciat. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, viii. Kal. Septemb. M. DC. XLV.

Gassendi Epistola.

E I D E M.

Quas dignatus es ad me dare pridie quàm Albaniam discessurus esses, accepi. Gratulor Æstatis feruores illeic foeliciter exactos, ac in impendentem Autumnum parem voueo foelicitatem. Quæ de rerum statu in Christiano Orbe ratiocinans, digna te sunt; & maxime quidem circa Venetos, quos ea vixisse securitate, vt de tanto hoste non magis metuerent, est prorsus stupendum. Siquidem videtur Respublica nulla consiliis floruisse sapientioribus; neque maiore prouidentia casibus variis prospexisse; sed per sæpe nimirum Deus sæculi prudentiam confundit, planumque facit, nisi ipse Ciuitatem custodierit frustra vigilare qui custodiunt ipsam. Et de Creta sanè acta res videtur; neque minùs Illyridi timendum esse perhibent ob traiciuentis per Styriam, Carinthiamque copias ingentes; verumtamen res curæ erunt Deo Optimo, Maximo, sperandumque ex eius bonitate est, vt non modò malum serpere non sinat, sed penitus etiam ipsum auerruncet. Ad res nostras quod attinet, Aurelianus non modò Casellium, sed Bethunam quoque, & alia loca munita cepit, ac plura vt capiat in proximo est. Enguenius aliunde semper Bauaros obsidionibus, præliisque infestat. Fama de Brino capto elanguit: imò sunt, qui scribant venisse suppetias, leuis illas quidem, sed aliquas tamen. Reuiuiscit fama ex opposito de Danica pace cum Suecis ineunda. Konismarkius reipsa se in Saxoniam rediisse demonstrat. Anglus nouas perpeffus cladeis, tum Oxonium reuersus est, tum continendis populis Comitem Robertum Bristolæ reliquit. Emerferat quædam Rusticorum factio, quæ sese ab armis tam Regis, quàm Parlamentariorum tueretur; ac incedebant iam armatorum circiter decem millia, cum Parlamentarij incõpositam multitudinem exturbârunt. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kal. Septemb. M. DC. XLV.

E I D E M.

Tenes me sanè multis, magnisque nominibus tibi obstrictum, at non est, quod putes esse in postremis illam, quasi parentationem, quàm meum Maurerium gloriose functum condecorasti. Poterit olim tuus Enguenius quis ille fuerit, te edocere, vt minùs proinde pœniteat te bona ipsi verba dixisse. Habent se porrò Germaniæ res eo, quo perscripti tenore, nisi quod senserit-ne Brinum suppetias, multi dubitant; ac fit iterum de pace Suecorum, Danorumque fama vacillans. De Anglicis vera profaris; Rex enim Valliam deserit, quippe ipsam quoque non fidam expertus, & in Scotiæ monteis recipere se ad Montrosium dicitur, toto penè Angliæ equitatu eum insectante. Nostras cur attingam non est; nam quid hesternam quidem luce in Senatu actum, aliunde pernosces; venit eò Rex, ac iussit Edicta vnde viginti in Acta referri; vtcunque murmuratum sit rem insolitam, hac Regis ætate. Ipsæ Inquisitionum

Classes moueré quíspíam cœperant ; sed nihil aliud denique , quàm Deúm , hominúm-que in Præsídem primum implorârunt fidem. Discessurus fuerat Condæus ab aliquot diebus ad Aquas Borbonias ; restitit tamen hacce de causâ ; & Aurelianus intereâ aduenit nudius-tertius , qui ipse quoque Regi adstaret. Vertat Deus oprímè omnia. Tu , ó PRINCIPVM OPTIME , ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vi, Eid. Septembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Quòd hac vice neque abs te , neque ab optimo Campinio literas vllas acceperim , per-facile coniectu est , fuisse à vobis in montanam nostram Regionem iter susceptum. Quàm verò putas doleo abesse me à Laribus, quos quantum coniector, hoc, quo ad te scribo tempore inuisis. Scilicet te lætitiæ plenus paupere cauo exciperem, neque tu ad me , quasi ad Philemonem diuertere dignareris. Gratulor porrò nesciisse te quanto cum vitæ discrimine Heros Enguenius laborarit. Scilicet , quo nuper vespere scribebam, aduenit Cursor ex Germania renuncians ipsum febre continua , aluique profluuió vndecimum iam diuexari diem : ac nocte solùm superiore aduenere duo alij, qui esse eum iam à febre liberum retulerunt. Quantis itaque in angustiis tota fuisses hebdomade , si morbum rescuisses , de quo ad te scribi ante octiduum potuit ? quantâ iam debes esse lætitiâ , cum ægrotasse illum non priùs, quàm conualescere addiscis ? captum iam ab illo fuerat Dunkelspihelum , exercitúsque ad Halipruni obsidionem deducebatur , cum ipse Philippopolin, vbi quietiùs decumbere liceret, comportatus fuit. Ferunt interim Bauaros se comparare sollicitè vt castra nostra adoriantur ; vtinam irritò conatu ! falsus omninò haberetur rumor , qui percubuerat de inita inter Cæsarem & Transylvanum pace. Torstensonus parte copiarum Brinum obsidentium subducta, dicitur insigne nescio quid moliri. Konismarkius , Miseno capto , Kemmitium petit, Saxóque intereâ cum Suecis coire in statum neutrum expetit. Inita iam demum atque promulgata Danos inter, & Suecos-pax ; vnâque esse præcipuarum conditionum ea dicitur, vt Hallandiæ Prouinciæ sub Suecis remaneat in annos proximè quinquaginta. Non licuit infœlici Anglo penetrare in Scotiam ; ac præter Equitatum , quo semper vrgetur, coguntur copię vndique ; quæ in angustias ipsum compellant. Bristolam intereâ obsidet Farfaxius ; neque potuit Princeps Rupertus equitibus mille stipatus sese ex ea subducere. Migrat Aurelianus cum reliqua Aula his ipsis diebus Fontem-Bellaqueum ; neque est , vt aiunt rediturus in Flandriam. Cepere nostri intereâ Lentium , & Armenterías ; ac vtcunque Insulani nostros hætenus non admiserint ; saltem neque admittere Hispanum præsidium voluerunt. Tu , ó PRINCIPVM OPTIME , ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xvii, Kal. Octob. M. DC. XLV.

E I D E M.

Quas à Campinio literas Tarascone datas accepi , argumento fuere discessisse te in Ortum, illum in Occasum ; meque haud verè coniecisse, cum opinatus nuper sum fuisse tecum iter ab eo institutum. Debes iam haud-dubiè in Urbem rediisse (cum & aliunde Consularium Comitiorum tempus imminet) vtinam & incolumi constanter valetudine , & animo quasi iucunda quadam rusticatione recreato. Aduenit ecce tertium Cursor , qui renunciarit Enguenium ita conualuisse , vt de proximo in castra reditu cogitaret. Quanquam non modò ipsi licentia redeundi in Aulam est facta, sed additum etiam abs Rege imperium, quod eius Parens , quæ eadem est tua Matertera, procurauit. Tamet si porrò Bauari in procinctu esse , vt Haliprunum obsidione soluant , dicantur ; nondum tamen ipsos aliquid tentasse aduersus castra accepimus. Constantior iam habetur pax Cæsarem inter, ac Transylvanum ; feruntque omnes Cæsareas copias in Torstensonum se comparare , dum interim & Konismarkius pactis cum Saxone induciis semestribus, se ad eum confert , & Sueci vires hætenus in Dania occupatæ eodem contendunt. Pax illa Danos inter, & Suecos proclamata fuisse dicitur à decimo ante Kalendas ; & oppida heinc inde capta redditum iri conclusum est pridie Kalendarum Nouembris. Non Hallandiæ modò Prouincia , sed Regiunculæ etiam aliæ remansuræ sub Suecis sunt in annos triginta , non vt scripseram nuper quinquaginta, idque præter Gollandiam , Prouinciolasque alias, perpetuò ipsorum dominio addictas. Id scilicet perscriptum est vnâ cum morte illustris Grotij, qui è Suecia rediens non sine insigni bonarum literarum damno, ipso sui anno Climacterico incidit in febrim , obiitque Rostochij. Videntur Regis Angliæ res non nihil meliùs se iam habere ; ecce enim Monrosius Scotiam vniuersam sub iugum misit ; Scotique adeò , qui per Angliam , tum ipsum Regem insectabantur, tum Herefordium obsidebant, omnibus dimissis Patriam repetunt, si fortè subsidij ferre quidquam possint. Penetravit Rex intereâ Oxonium , vnde & vnâ cum Goringo speratur suppetias Bristolæ laturus. Ex Flandria scribunt Insulanos admisisse demùm Hispanum præsidium ; veruntamen nostros Basseam obsidere. Tu, ó, PRINCIPVM OPTIME , ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x, Kal. Octob. M. DC. XLV.

E I D E M.

Nondum rediisse te in Urbem , qui fuit tibi Campinius occursum , significauit. Interim verò ex literis Amicorum complurium non accepi modò fuisse Dinia te, sed illeic etiam testimonia solitæ tuæ erga me benevolentia exhibuisse. Quippe non modò es dignatus humileis casus inuisere, ac te sistere in Musæolo mearum aliquarum vigiliarum conscio ; sed Hominibus quoque nostris voce, scriptoque palâ fecisti quantum esset cordi, vt

farta,

facta, rectaque illa qualiacunque mea iura haberent; ac intelligerent simul me non posse abs te amari ardentius. Agnoscis ipse quàm non valeam debitas grates rependere; sed ipse nempe in causa es, qui tantus cum sis, tantulum me ita deuincis, ut dum tibi non temperas, me prorsus obruas, ac penitus impari agnoscendo facias. Rerum nouarum vix quicquam habeo; & si quid habeo, ecce vix quicquam mihi superest temporis, quo id perscribere ad te possim. Conualefcit semper, sed lentè Enguenius. An discesserint nostri Halipruno, ut adoriantur Bauaros; an alio consilio, dicere non possum. Constans est rumor de inita Cæsarem inter, & Transylvanum pace; constantior adhuc de inita ipsos inter Danos, & Suecos. Non differetur omnium arcium, oppidorumque restitutio in finem vsque mensis Octobris. Fore memorant, ut Vrangelus quindecim millia militum in Germaniam illeinc deducat; cum constet etiam rumor de semestribus inter Saxones, Suecosque induciis. Ferunt Konismarkium discessisse iam in Morauiam ad Torstenonum. Addunt missa à Transylvano ad Torstenonum tria equorum millia. Quod scribunt Legatos Cæsareos serio iam ad pacem propendere, valde optandum. Quod nostri in Flandria non obsideant Bassensem, causam esse aiunt interceptas literas, quibus hostes admoniti egregiè communièrunt locum. Plura scribere iam non vacat. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kal. Octob. M. DC. XLV.

E I D E M.

Ratulor te demùm in Urbem rediisse; ac tuæ quidem literæ eam fluxionem non memorant, qua dum scriberes, laborabas; sed optimus tamen Campinius illius ita meminit, ut etiam penè diffiderit posse te ad me scribere hac vice. Sed tu scilicet nimis bonus, ut mei ergò nolueris valetudinis habere rationem. Insinuatum ab illo est contraxisse te id incommodi ex mora paullò diuturniore in sudorifica illa Crypte. Ego verò id non demiror; qui ipse quoque aliàs paullò diutiùs in ea moratus, dentium dolorem non leuem sensi. Id periculi iis non subest, quibus sunt humores ex Balnearum vsu educendo dispositi; at imparatis, inassuetisque facilè tota corporis œconomia perturbatur. Deum quæso ter-Maximum, ut te in quam-optimum statum, ni iam fecerit, quam-primùm restituar. Nôram iam dignatum te fuisse lareis meos inuisere, & ipsis-met Consulibus mea illa iura commendare. Quare & gratias iterum habeo, quod & tam sponte feceris, & graue etiam non duxeris ipsemet id significare. Quæ mea heic erant negotiola pessum penè ruunt Hugonis perfidiâ. Siquidem postquam iam à Clero stipendia plena, & quasi nunquam à procuratore abfuisset, obtinuit, ac honorarij etiam vice octodecim millia librarum consequutus est; repetenti mihi mea iura, quæ & ipse semper dum suis frueretur, ut iam fruitur, fecerat speranda; obstinatè negat se quicquam debere; ac, ut in ius vocem

fidenter inculcat. Res mihi aded inexpectata, maximèque ob præconceptam de eius probitate, fide, moderatione opinionem, ut dubius pendeam, me-ne ipsum, qui illi nimis fiderim, damnem; an nihil aliud, quàm malitiam, impudentiamque eius detester. An faciam, quod ille inclamat, sed me id nimirum abhorre nouit, ut vocem in ius, litem-ve scilicet intendam. Hæc ego sanè aut nullo modo, aut planè inuitus ad te scriberem; sed ipse, ut faciam addis animos, dum quæ mea sunt, ita habes cordi. Ut hæc mittam tamen, ac alia attexam, futurum speratur, ut Aula breui in Urbem redeat ob Legationis Polonicæ ad Caletensem oram adpulsam. Aduentat Enguenius; & cum iam credatur peruenisse Nanceium, paucos intra dies Cantillum accedet. Actum aliquid nostros inter, Bauarósque nondum auditur. Scribitur dumtaxat utrosque contendere Danubium versus. Ferunt Cæsarem accedere Lincium, ac sunt, qui id interpretentur, ut cum Bauato colloquatur. Obstat egregiè Torstenonus, ne ipsius copiæ Danubium traiciant, dum Konismarkius interim eò properat, ratis iam induciis. Hæsurus Transylvanus est in ipsis Hungariæ confiniis, quovsque eius Regni comitia ratas habuerint conditiones, quas cum eo Cæsar pepigit; sed quo successu dies docebit. Danica pax, quod alia spectat, exsequutioni demandatur, disceptatioque superest solùm de Archiepiscopatu Bremensi. Scripseram nuper Monrossium subegisse iam Regis nomine vniuersam Scotiam, & Scotos, qui per Angliam, eò accurrisse tanquam ad incendium: nunc autem, quantum hæc vna Regis clades; ecce enim Farfaxius cepit aliunde Bristolam, dedente etiam arcem Ruperto, ea conditione, ut tam sibi, quàm militi discedere cum armis, cumque sarcinis pro more Oxonium liceret. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Non. Octob. M. DC. XLV.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Inas iam abs te habeo literas; tu abs me habes hæcenus nullas. Ecquem-nam virum haberes me, nisi me sub cute, ac intimè nosset? non est profectò, cur suspicere, aut propensionem erga te meæ quicquam penitus decessisse; aut mihi satis non esse cordi, quidquid rerum te attinet; aut tuas mihi literas posse non gratissimas esse. Segnities est mera, cuius lenocinio dum scribendi differo tempus, etiam destinatum præterlabitur, re quapiam noua interneniente. Certè iam etiam parùm absuit, quin literarum nihil darem; ac præclaro illi Newæo tui salutandi committerem curam. Videlicet tuo candori fidendum magis

censeo, quàm vt scrupulosè amicitiam colam. Si quid expediat, aut sit necesse; paratissimus ad officium sum; ac sic etiam me erga alios habeo, vt sim licet in iis, quæ sunt vrbantatis negligens; non vereor tamen, ne amici aut mihi minùs amici sint, aut me minus amicum putent. Scripsi iam nuper, vt expetiisti; neque hæreo, quin ille Vir, qui adedò cordatus, bonùsque est, omni officio te prosequatur. Tu bene vale, & sic habe me nihil vnquam præmissurum, quod intelligam tua interesse. Parisiis, prid. Non. Octobr. M. DC. XLV.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Vidio te adhuc tuo illo laborare *ῥόμω* *πομπῶ*, vtinam breui eum penitus euauisse compertum fiat. Fluxionibus hisce suæ periodi sunt, quæ expectandæ potiùs à sobrio, quietoque vitæ genere, quale tu haud dubiò consecutus es, quàm à nimio vsu pharmacorum videntur. Nondum accessit qui aduentat Orator ex Polonia, ac non mari quidem, vt creditum fuerat, sed terrâ; neque rediit hætenus Aula, vt cumque in dies reditura speretur. Peruenit tandem sospes Enguenius Cantillium ante dies quatuor. Post admotos in Flandria nostrum, Hollandumque exercitus, postque circumuentum iam Hulstium, quod obsidere Hollandi pergunt: regressi nostri non Vdenardam, vt creditum fuit, obsident, sed Basseam. Quanta Flandrorum consternatione isthæc peragantur, non facile dictu. Qui nostri in Germania sunt, immorari Hallæ Sueuorum dicuntur. Ferunt Cæsarem Lincio Ratisbonam vsque venturum, vt conuocatis Principibus amicis, & Catholicis, quid consilij sit capiendum prouideat. Obstat interim semper Torstenonus, donec præstolatur Konismarkium, ne Cæsariani Danubium traiciant. Perhibent Præfectum Hallandiæ ac alium etiam nescio quem hætere, quæsito prætextu, ne Prouinciam Suecis vt pactum est, dedat. Ruunt Angli res continuò in peius; clade noua affectus Monrossius, conclusit se castro, quod iam obsidetur. Defecere recens insignes aliquot vrbes ad Parlamentum; & quæ obsidentur Vocestria, & Nouomarchia, deditioem mox facturæ sperantur. Hæc absoluebam, cum tuæ mihi redditæ fuere literæ; Delectauit summoperè, quod inde agnoui te meliùs valere. Gratias habeo, quòd sis dignatus quis Comitiorum Consularium euentus fuerit, significare. Rescieram iam Caneam captam, condolueramque ita esse Orbem Christianum comparatum, vt nascenti malo ire obuiam non possit. Ecquæ-enim, quæso, perniciès, si Urbis insignis iactura iacturam totius Insulæ sic trahat, vt damnis longè grauioribus inferendis sit quasi gradus? vertat Deus omnia in melius. Tu, *ὦ ΠΡΙΝCΙΠΥΜ ΟΡΤΙΜΕ*, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Octobr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Habebis ecce cum Epistolio exemplum trium Epistolarum, quæ prodeunt nunc primum in lucem. Accipies autem lubens, fat scio, quòd vt cumque magni momenti non sint, meæ sint tamen, & argumento cum iis cohæreant, quibus ipse aliquam pridem ansam fecisti. Si sustinueris vel summulas ipsis præfixas percurrere, necesse non est quicquam heic præmoneam. Multa sunt in textu, quæ legi citra tædium minimè valeant; sed ea nimirum à me extorsit polemicum scribendi genus. Heinc quæsitum remedium est ex illis compendiolis, vt si liber alioquin nimius, Coronidèque sera sit longus, dictum putetur, *legito pauca, libellus erit*. Vota illa tua pro fœlicibus Christianorum in Turcas armis, digna sunt tua & pietate, & magnitudine animi; ac, si quæ Campinius Massiliâ perscribit vera comperiantur, votorum iam es quadantenus compos. Inuenit ægrè heic res fidem, quòd literæ Venetiis datæ die mensis xxvi. victoriæ non meminerint, quæ obtenta tamen à die quarta perhibetur; quasi res adedò prosperè gesta non potuerit tandiu Venetos latere. An insinuem verò esse heic Prophetam, qui Apocalypsin interpretetur, & magna quidem subtilitate, de futuro intra annum excidio tum stirpis Ottomanicæ, tum Sectæ Mohamedicæ; ac ea de causa benè multos, quibus Religio cordi est, aut in militiam sacram conscribi, aut in eam saltem opes erogare. Ipse *ἴμερω*, imò *ἀμέρω*, vt cumque forte nescio qua factus negotij particeps; qui quærere fugio quid sit cras futurum. De præsentibus dicere vt pergam, dum Torstenonus Konismarkium ad Danubium adhuc expectat, accedunt interea Leopoldus, Galasúsque ad Bauaros. Turennius verò vt tot collaris viribus impar, repetit Rhenum. Perstant Hollandi in obsidione, famaque est fore, vt Hulstium expugnent intra viginti plus minus dies. Nostri non Basseam sunt aggressi, sed Lentium; ac non ipsum modò, sed & alia quædam oppida ceperunt. Dicitur Enguenius perendie Cantillio in Urbem venturus; speratur & Aula reuersura tota insequente hebdomade. Legatio illa Polonica diuersura est nocte proxima Siluanectum. Nescio an inaudieris Polonum Regem, dum vxorem magno apparatu, ex Gallia accersit, conuocare interea Toruni Synodum quandam celebrem, in qua inter Catholicos, Lutheranos, & Caluinistas, de Religione sic disceptetur, vt, si fieri possit, in vnâ conspiciant. Tu, *ὦ ΠΡΙΝCΙΠΥΜ ΟΡΤΙΜΕ*, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Non neglexit sanè Neuræus quæ tua fuerit sententia de Hugone significare. Ego verò, *ΟΡΤΙΜΕ ΠΡΙΝCΙΠΥΣ*, malam eius erga me fidem causatus apud te non fueram, indignationem vt prouocarem; sed solùm, vt quæ se haberent mea illa negotiola, quæ tibi esse non parum sordi perspectum erat nescius

nescius non fores. Nihil erit profectò opus, vt te deinceps vlla earum commemoratione fatigem. Addo iam solùm perstare illum obstinatè suo in consilio; & cum optimus Præsul Tolosanus ab eo extorsisset, vt res designatis heinc inde permitteretur arbitris, postquam ego quidem Prælatos illustres, Parisiensem Coadiutorem, & Sagiensem Episcopum, nomine meo indigitaui; tum illum pedem retulisse, abnuisèque rem per arbitros decerni, quin-etiam rogante me nihil-ne conscientiam reuereretur; veritus non est coram eodem Tolosano Antistite, coràmque nostrate Gerentæo respondere, eam sibi esse persuasionem, vt possit idcirco non stare promissis, quòd credat cessum sibi à me ius fuisse sibi à me fauore præreptum. Ita videlicet prætextum quasi lenimen aliquod aduersus conscientiam percellentem quærit. Sed nimis tamen hac de re. Rediit tandem Aula in Urbem; etiam Dux ipse Enguenius valitudine prospera; & quæ Legatio Polonica accessit Sandionysium, ingressura Urbem perendie insigni cum pompa speratur. Cepere quidem nostri in Flandria oppida quædam, quibus se illeic sistere tutò per hiemem possint: at ferunt tamen Picolomineum recepisse montem Casellium, & quidquid præsidij in eo reperit, internecone deleuisse; idque, dum interim Hollandi Hulstio potituri haud-dubiè timentur. De Turenno an sit statua cis Rhenum, ac in Lotharingia habiturus, nondum compertum. Non sunt Bauari longè Halipruno, aiuntque intereà Cæsareos regredi Torstensoni metu, qui ita mouit versus Bohemiam, vt dicatur etiam in altum Palatinatum excursum. Ingressus per Bohemiam Konismarkius sic in Silesiam penetravit, vt oppida quædam insignia illeic ceperit, ac Vratislaviam obseffurus putetur. Ratihabitio Danicæ pacis est vltro citroque data, & accepta; ac perhibetur Vrangelus mox in Germaniam discessurus. Dicitur Rex Angliæ tantillum erectior. Aiunt videlicet Monrossium neque tantam perpersum cladem, quanta iactata fuerat; neque diu fuisse, quin res in Scotia prolapsas restituerit. Memorant etiam Goringum quidem aliquam passum iacturam fuisse; sed passos nihilominus Parlamentarios non minorem. Saltem ipsi Parlamentarij nondum rem esse aduersus Regem planè confectam profitentur; quando constare negotia scribunt, quæ in sequentem annum supersint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & dulce meum Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Nouembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Non multis te moror, quia multa non habeo, neque suppetit multum temporis. Celebris heic fuit ante dies quinque Polonorum exceptio; futurumque est, vt perendie nuptiæ in Regia celebrentur. Nondum cepere Hollandi Hulstium, saltem quod inaudierim, prope diem tamen capturi sperantur. Nostri intereà futuram in Flandria hiemationem in dies stabiliunt. Turennius cis Rhenum hoc est in Alsatia, Lotharingiæque hiematurus

putatur. Qui Cæsarianicum Bauaris ad eum adoriendum coierant, regressiam sunt. Rediens è Silesia Konismarkius dicitur mox vireis in Bohemia cum Torstensoni collaturus. Discessit iam Vrangelus, ac Albi traiecto, per Germaniam incedit. Ex Dania nihil habeo, nisi quod accipio Seuerinum Longomontanum, oppidò grandæuum, vtpote, qui Braheo adiutor fuerit, vitam cum morte commutasse. Ex Anglia perscribitur Regem accessisse Nouarchiam, ac hiemem illeic transacturum. Sollicitant quidem Parlamentarij Scotos vt Urbem illam obsideant; sed futurum potiùs videtur, vt sint de patria solliciti, in qua iterum Monrossius præpoller. Ferunt interim munitissimum nescio quod castrum occupatum à Cromvvele Parlamentario; adduntque ipsum cum Farfaxio aggressurum esse Goringum, vt vel prælium conferere, vel dimittere obsidionem Plimmuthensem cogatur. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos tum visitasse Longavillam, tum ad Ministrorum Regionum postulata responsum dedisse. Obliviscebatur rem satis nouam, Cæsarem nempe, vt specialiùs Transylvanum demereretur, designasse illum Pro-Regem Hungariæ (an-non per-mirum nisi ouem, quod aiunt, lupo commiserit?) ac futurum breui; vt etiam Sacri Imperij Principem creet. Res valdè vulgaris; sed mihi parùm fida. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Nouembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Varum illarum literarum decimo Kalendarum datarum meminisse nuper non potui, quòd non-nisi biduo post nuperas meas ad te datas fuerint acceptæ. Illæ sunt, in quibus præclarè ratiocinatus fueras, tum de vulgari Medicina, tum de eo, quod Tiberius censuit, debere vnumquemque suam regere valetudinè, annos supergressum triginta. Nuptiæ inter Regè Polonum, & Mariam Gonzaguam celebratæ sunt eo, quo prædixerat die Réxque, & Regina sponsam deduxerunt proprio insignem Diademate, è Regia in Niuernam domum. Fuere honores varij deinceps illi habiti, imprimis verò hesternæ luce à summo Senatu, aliisque Magistratuum Ordinibus, & à Clero etiam, Academiæque Parisinis. Eam sub initium hebdomadis insequentis discessuram ferunt. Cum literæ variæ habeantur, quæ captum iri Hulstium paucos intra dies perhibeant; tum legi quasdam Caleto scriptas, quæ ab octiduo memorant captum. Sunt, quæ renuncient Bauariæ Ducem morbo extremùm laborare; & Konismarkium, Torstensonumque ita instituisse colloquium, vt ille in Morauiam redierit, hic iter destinauerit in superiorem Palatinatum. Addunt digressos è Dania Suecos Albi superato sensim promoueri. An accessuri autem sint ad alterutrum vel vtrumque, an constituri potiùs per se, euentus proximè docebit. Plura iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

E I D E M.

Vere rursus literæ tuæ biduo dumtaxat post literas à me conscriptas redditæ; vt proinde agere gratias maturius non potuerim, ob exceptum adeò gratiosè Epistolarum mearum exemplum. Id profectò tanti non fuit, vt verba funderes tam bona, aut te aliud reciperes, quàm vel ipsum Titulum, vel quod summum fuit, summulas lecturum. Sed nimirum, qui tuus est erga me amor modum non tenet, & quam de me præconcepisti opinionem, eiusmodi est, vt, pace tua dixerim, non satis caueas, ne quid nimis. Delectauit magnoperè habuisse te honorem tantum aduentanti Antistiti; quando is non potest non augere eam, qua in Aula præpolles, gratiam. Inaudij verba, quæ in Senatu ille accepit, ac reddidit. Quæ futura heic sit illorum interpretatio, tu coniecis probè. Nondum excessere Poloni ex Vrbe; sed excessuri tamen dicuntur insequente hebdomade. Quod de Hulstio capto perscribendam nuper, euentu ipso fuit comprobatum. Passus est deinde Lamboyus eam à Gassione copiarum cladem, quam futurum conceperat vt ille à se pateretur. Nunc, quod memoratu sit dignum, Treuirorum Metropolis à Turenno sic obsidetur, vt deditio eius speretur intra decimum ab hinc diem. Torstensonus vrbe nescio qua potitus perterret Bohemiam. Vrangelus verò, dum maiores adhuc è Suecia vireis præstolatur, moras per Luneburgum trahit. Futurum aiunt, vt Magdeburgum neutrum à Suecis impetret statum; atque idcirco ab obsidione eminens facta liberetur. Hæc inter verba, redduntur ecce tuæ literæ VII. Eidus datæ. Abbas Saluius est, qui eas ad me mittit, cum solitus fuerit mittere Prudhomius. Nisi id importunum sit, rogarum te velim, vt cum ad me dare literas dignabere, deferri ad Campinium iubeas; vtpote cuius cum literis domum rectè missis eas sum accepturus. De Hugone quod iterare tua dignatur bonitas, intercedit ecce rursus Gerentæus, si stare fortè ille velit aliquorum Prælatorum, Aduocatorumque arbitrio. Facturusne sit, euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Serò magis ex Vrbe redeo, quàm vt morari te pluribus, tametsi desiderem, possim. Habendæ à me gratiæ fuere, & Cardinali Lugdunensi, & Parisiensi Coadiutori, & viris aliis Primoribus, etiam optimo tuo Confobrino Duci Vantadoreo, quod conuenire hesternæ luce in Regium Collegium dignati, perorantem me patienter audierint. Itaque istud causæ est, cur animum tardè ad scribendum appellam. Rerum nouarum pauca inaudij, Regina Poloniæ est cras discessura. Constat Treuirorum obsidio. Leopoldus, & Verthius minis intentatis Torstensonum petunt. Ille interim & variè grassatur, & ad hiberna se comparat. Idem molitur Konisnarkius. Expectat adhuc Vrangelus in Lunebur-

go Suecicas copias. Conuenere Magdeburgenses cum Suecis de neutrali statu. Comes Trantmandorfius Cæsaris Achates Monasterium properans, aderat nuper Franco-furti. Facit illius destinatio, vt seridè de pace cogitare Cæsar credatur. An demereri Germanos velit, vt pacem sibi conciliet, permissâ Protestantibus sentiendi de Fide licentiâ, rei euentus breui docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Decembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

Eminas abs te literas eodem prope die accepi. Quod de Rege magnæ Britanniæ ratiocinans, non coniectura, verum ipsissima res est. Fœlix erat ille futurus, si maturè sibi induxisset in animum, vt cum Parlamento rediret in gratiam: sed nempe obstiteret semper qui adstiteret illi Magnates, cum rati se esse præsertim exosos, neque posse vnquam incolumitatem prece, aut pretio redimere, prætexerunt ipsi & Maiestatis immunitionem ex propositis nimium iniquis conditionibus, & spem prope certam vincendi, mittendique omneis rebelleis sub iugum. Interim verò dum illos audit, consultoremque fidum non habet, pessum in dies ruit, ac verendum est ne breui non modò minutam, sed etiam extinctam Maiestatem videat. Supererant illi nuper quædam copiæ, quibus stipatus videbatur posse citra periculum incedere, consistere: ecce autem illæ sic deletæ sunt, vt dimissâ Nouarkia Oxonium se receperit cum equitibus vix trecentis. Nihil amplius ipsi ultra Nouarkiam aut Regionum, aut virium est; & qui Goringus ad Eccestriam cum superstite exercitu est, sic à Farfaxio cohibetur, vt penè ad vorandum propria, quod aiunt de Polypode, acetabula adigatur. Scribunt Parlamentum fecisse Roberto, & Mauritio discedendi licentiam; ac in eo iam esse, vt postremum destinet, qui offerant Regi pacis conditiones. Nisi accipiat, non video sanè quis se tutò præstet euentus sponsoem. Eiusdem porrò ponderis sunt, quæ cætera ratiocinans; ac de ipsa præsertim pace, ad quam vsque magnum oppidò chaos interiectum; vtcumque dicuntur Hispani petiisse quadrienneis inducias, ea conditione, ne Lusitanis rebellibus suppetiæ ferantur. Perhibent certè Cæsarem eo successu animatum, quo Leopoldus frater nostros cis Rhenum compulit, reuocasse Trantmandorfium, quasi nihil iam amplius timeat, neque esse sollicitus de pace debere videatur. Quanquam hæreo, id-ne sit verum, cum ob cætera, rum quia Torstensonus, & Konisnarkius in eo sunt, vt collatis viribus irruant in superiorem Palatinatum. Mitto captam fuisse Treuirorum Urbem, Electoremque Principem restitutum in integrum. Mitto discessisse ex Vrbe ante dies quinque Reginam Poloniæ. Mitto cætera, quæ aliunde nosces. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Decemb. M. DC. XLV.

E I D E M.

E I D E M.

Literas habeo à Neuræo, quibus ait te gratiosè conquestum, quòd occasione nuperrima nihil dederim ad te literarum. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, & dedi sanè, & eadem viâ, qua semper dare sum solitus, miròque quî fieri poruerit, vt qui debuerunt reddere, euaserint negligentiores. Memini illas ipsas fuisse, quibus oratum volui te, vt quia semper nimis serò tuæ literæ ad me prouenirent, deferri illas ad optimum Campinium, Neuræum-ve iuberes, ita nimirum fore, vt illas cum ipsorum literis rectâ destinatis maturiùs haberem. An verò, cum tu id fortè volueris ipsi Neuræo significare, ille rem non satis percepit, & tuam idèò, quæ mea fuit, querelam esse est opinatus. Certè, si ista quoque vice dare es dignatus ad me literas, illæ redditæ nondum sunt; non quòd illos idèò incusem, quibus est reddendî cura demandata, illi enim haud-dubiè sunt, quàm vt citiùs valeant rem præstare occupatiores; sed vicem meam dumtaxat doleo, quòd si quidpiam fortè inter sit, non possum maturè satis respondere. Vt cumque sit, delectat me, quòd meas tibi per Neuræum literas tradi præscripseris; sic enim, & ipsi occasio salutandi te sapiùs dabitur, & ipse sapiùs virum affari quicum verba non iniucunda conseri valeant, poteris; quippe illum noui eius indolis, vt nisi vocetur, aut quicquam inter sit, ægrè ex musæo discedat. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod rescitur Mardikum ab Hispanis recuperatum. Imbecillum præsidium nôrant, Præfectumque etiam absentem; quare & minus mirum est, si ipso poriti intra horæ dodrantem, ea nocte, quæ festum D. Barbaræ præcessit, dicantur. Qui rumor percrebuerat de reuocato Trautmandorfio, comprobatus verus non fuit. Scribunt videlicet Munstero expectari illum in dies, sed mandatum tamen à Cæsare habens, vt Protestantibus Germanis quidquid demùm petierint annuat, si fœderibus modò Gallicis, Suecicisque nuncium remittant. Ferunt hiberna per Bohemiam à Torstenfona constituta; ac Vrangelum grandi passu eò contendere, Luneburgo relicto. Addunt futurum, vt dimissæ à Dano copiæ nobis succedant. Anglus nihilo meliùs habet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Eid. Decembr. M. DC. XLV.

*Clarissimo Viro PETRO MONERIO,
Doctori Medico,*

PETRVS GASSENDVS S.

ERit cur mirere, Clarissime Vir, me, cum sum tibi vt facie, sic nomine forsan ignotus, id cepisse consilij, vt quidpiam ad te literarum darem. Sed nimirum & tua mihi humanitas fando innotuit, vt minus propterea verear ne succenseas, & quod volo te, cuiusmodi est, vt minus hæream quin pro tuo erga res

bonas studio, æqui, bonique sis consulturus. Inaudij te, ex quo Philosophiæ cœpisti dare operam, tantæ vertisse fœlicitati, quòd esse te eximij illius, Reuerendique Patris Honorati Fabri auditorem contigisset, vt captus eius Sirenibus, ab illo non discesseris; sed contentis aliis collegisse semel curriculo (sic enim vocant) puluerem Philosophicum, ipse constans, ac indefessus colligendum censueris etiam iterum & tertium, quartumque. Sensisti quippe ex eius ore tanquam ex Amaltheæ cornu, vt inexhaustus, sic nouas semper promanare delicias; neque committere, vt illis genium defraudares vnquam potuisti. Aiunt itaque penes te exstare, quidquid ab illo per octennium, nouenniùmque dictatum est, hoc est tuæ facultatis esse thesaurum oppidò insignem, quò beare homines possis. Tertius scilicet prætercurrit annus, ex quo cum mihi concessum fuisset egregia quædam specimina scriptorum eius conspicerè, interpellare Virum cœpi, ac non modò per literas, sed etiam per Viros verè nobileis germanum eius, ac patruelem Valgasium sollicitare, vt quæ tam multa, tamque præclara supra vulgare philosophandi institutum excogitasset, publici iuris faceret, Enimverò ea semper fuit animi ipsius modestia, vt & hæcenus cecinerim surdo, & penè vt imposterum id ab eo obtineam, desperem. Quamobrem rogandum te censui (& non meo quidem dumtaxat, sed etiam complurium, qui Viri ingenium pridem suspiciunt, nomine) vt cum rei pretium ipse noueris, ipse euulgare quidquid ex ea tibi commodissimum videbitur, velis. Fortassis nempe aliquis fuerit hac in re delectus habendus; sed quis ille futurus sit, nosse te melius nemo possit. Ausim interea, si apud te quantulumque fortè sim fide, spondere fore, vt nunquam te eiusce facti pœniteat; neque, vt tibi vnquam vitio, quò rem clandestinè curaris, vertatur. Siquidem, officiosum est hac ratione fallere viros, quorum est in præclaris rebus non tam moderatio, quàm aut parcitas, aut diffidentia nimia; ac illi verè amicos agunt, qui tale quid ipsis aut insciis, aut refragantibus, moliuntur. Per nosces verò ipse haud-dubie facturum te rem eruditissimis, & viro, & familiæ, & Societati non indecoram; ac tum esse te de iis benè, imò optimè meriturum; cum rem procurabis, quæ gloriæ non cedere ipsis non possit. Testabere autem aliunde & in Præceptorem eximiam eximiam gratitudinem, & singularem in hominum vniuersitatem affectum. atque idcirco egregiam planè, quemadmodum merebere, ita profèdò referes laudem. Ad me quòd spectat, si me fortassis bona mea forte audieris, tum gratulabor ipse mihi, quòd præclari facinoris me suasorem præstiterim; ac talem voti mei fortunam non infœliciter tentarim; tum animo erga te viuat vt penitus gratissimo, ita compatatissimo ad obsequendum si quid me velis. Vale, Dabam Parisiis, postrid. Eid. Decembris, M. DC. XLV.

LVDOVIC

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Evangelic.

EA fuit nuper præcipitatio, qua & ad te scripsi, & variè compegi literarum fasciculos, vt confecto præterea vno ex aliquot meæ illius Inauguralis Orationis exemplis, nõ meminerim vnum-ne ad te speciatim destinãrim; quod ne literis quidem meis significauerim destinatum. Enim-verò, aut illud tibi in manus sponte inciderit, aut Neurus saltem tibi consignãrit. Quod autem te eo donatum voluerim, non fuit sanè, vt in ipso pellegendo tereres tempus; sed dumtaxat id vt haberes, cui nihil, quod meum sit, non iure debetur. Cæterum habere Prælectiones pergo in auditorum frequentia pro solita Scholæ solitudine satis magna; sũntque illi maxima parte & rude donati, & ingenui viri. Rerum nouarum vix quicquam est, quod ad te perscribi mereatur. Perhibent Trantmandorfium Monasterium iam appulisse; quo successu docebit dies. Quod scribebam nuper de Danicis copiis ad nos accessuris, ratum iam habetur; asseruntque eas ex sex peditum, quatuor equitum, millibus constare; ac fore, vt ipsi Turenrij exercitui breui accrescant. Excessisse Torstenonus è Bohemia dicitur, vt collatis cum Konismarkio, quæ in Silesia sunt viribus, Turingiam versus iter instituat. Vexatur semper Angliæ Rex eadem fatorum iniquitate. Isthæc dum scribo, ecce mihi tuæ redduntur literæ ipso die Nonarum datæ. Fuere haud-dubiè viri amici, qui de oratione scribentes, meas esse nugas aliquid putarunt. Tu interim, & nimis bonus, & nimium mei amans es, vt illicò ipsis tantam fidem habeas. Vtinam verò tam reipsa, quàm tu me habes, eloquens forem, vt esset quod in tuæ virtutis commendationem impenderetur. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ó dulce Decus meum, ac Præsidium Vale. Parisiis, perendie Iduum Decembr. M. DC. XLV.

E I D E M.

EVere hac vice literæ tuæ paullo maturius redditæ; quippe eas accepi matutinis horis. Quod exspectare meæ illius orationis exemplum dignaris, tuæ humanitatis est, amorisque erga me summi. Eam sanè vbi pellegeris, tanti non fuisse, vt à te exspectarerer, deprehendes. Quæ de Germanis, Hispanisque ratiocinatis, præclara sunt: vtinam verò illi de pace, induciis-ve sic cogitent, vt dum ne seridò cogitare de illis videantur affectant, iis ipsis, quæ seridò haud-dubiè concipiunt, non excidant votis. Nempe & nostra eodem tendunt; sed non tamen consimili artificio dissimulata. Inaudies percrebuisse heic de futura illicò pace, aut de futuris saltem in annos XIV. induciis rumorem, ac auctores fuisse citatos tum Cardinalem, tum Cancellarium, tum & Præfectum, & Censorem Ararij;

verum quas licuit Monasteriensis literas videre, tale nihil habent. Ansa fortassis ex eo facta, quod vulgaris persuasio fuit, Trantmandorfium seridò de pace acturum; sed quidquid ab eius accessu exactum huc vsque fuit temporis, id totum penè in salutando, resalutandòque consumptum excessit: ac aliunde ne adhuc quidem qui profecturi ex Hollandia Monasterium sunt legati de pace, illeinc discesserunt. Aiunt Cæsarem hiematurum Lintzj, ac exercitum eius longè esse, vt insequatur Suecicum, & Konismarkium interim complura per Silesiam insignia loca occupasse. Angli res nihilo melius habent: fecisse illum suorum partium Sectatoribus libertatem scribunt discedendi ad Parlamentum, vt rebus suis quocumque tandem potuerint modo consulant: planè, vt si præsentè iam, aut imminente naufragio, liberum foret accipere quamcumque tabulam primùm occurrentem. Accipies cum his literis tuæ Iconis Ectypum, qui vnicus expressus est à quadrante horæ dumtaxat. Typus scilicet nondum est omni ex parte absolutus, vt transmitti hac vice possit Ectyporum fasciculus; istèque interea sufficiet, vt quid id sit rei cognoscere possis. Vtinam ipso Prototypo frui nobis liceat in Nestoreos annos. Sic proinde viue, sic vale, DECUS PRINCIPVM, decus meum dulce. Parisiis, XI. Kal. Ianuar. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Literas ex Prouincia hac vice accepimus nullas. Videlicet non potuit Cursor, quantum conicere par est, eniti per hæc frigora, quantà solitus fuit diligentia. Heic certè cum prius per aliquot dies hiemasset satis acriter, tum & pridie Natalitiorum, & totis Festis sic congelauit, vt Sequana denso concreuerit gelu. Rigor hic Melano fuit excusationi, cur excudi mihi non curauerit quem Iconum fasciculum mittere ad te destinãram; verum id Deo benè propitio occasione proxima fiet. De rebus nouis, scribunt Munstero ita coepisse Trantmandorfium cum Regiis Ministris agere de pace, vt sit Cæsaris nomine cessurus quidquid illi competit iuris in Metensem, Virodunensem, & Tullensem Episcopatus, vt Landgrauia Hassiacæ nescio quid iurium relaxaturus, vt bona fide cum Palatino causã ipsius cognita, probèque discussã acturus; vt ipsis demum Suecis pecuniã numerata satis facturus. Aiunt interim Cæsarem fidem Bauari habere suspectam; ac subuereti ne is nobiscum quidpiam fœderis meditetur. Traicit Albin Vrangelus, & copiis incolumibus ad Torstenonum iam accessit, quò illi, vnà cum Konismarkio, euasuri deinceps sint, euentus breui demonstrabit. Cepit Turennius quandam arcem munitissimam vltra Rhenum, nec procul Moguntia; ac perhibetur tamen secundum Rhenum, quam secundum Mosellam esse hiematurus. Angli res pronæ semper ruunt. Ceperè recens Parlamentarij urbem, arcemque in Lancastria. Petiit Rex ab ipsis in gratiam Ducis Richemontij, & quorundam aliorum liberi commeatus literas, quas & concesserunt.

Nondum

Nondum accipio missas fuisse quas aiunt postremum ab illis offerendas Regi pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Siccine ergo, OPTIME PRINCEPS, obruere me pergis tuâ munificentia; neque redire Solem ad nos, quin tua simul redeant munera permittis? Sed sedulo nempe Solem imitaris, qui benefaciendo indefessus est, illaque, ex quibus nihil reportat, fouet. Meruit porro interim Sol & haberi Deus ab iis, qui ipsum Authorem Solis ignorarunt, & ipsi *τὸ Θεῷ Dei* nomini causam facere, tam *ὡς τὸ Θεῷ*, quod perpetuo *currat*, quam *ὡς τὸ Θεῷ*, quod *peruidens* omnia, omnibus prouideat. An-non ipse saltem mereris haberi viua Dei imago, quando in Religione Sacra, id quod in Prophana audire non licet: Nosti quippe, quod ait Plinius, *Deus est mortali iuuare mortalem, & hac ad aeternam gloriam via.* Et statim, *Hic est vetustissimus referendis bene merentibus gratiam mos, & tales Numinibus adscribantur.* Ac longè quidem abes ipse, vt simile quidpiam affectes, qui pergis etiam largitionem habere quasi clandestinam, dum ne literis quidem tuis interseris vllum de ea verbum; aded vereris, ne quod occultum esse expectis, retegatur; at forem profecto ego excusator, si minùs in accepto dono commendando modum tene-rem, in quo conferendo ipse non tenueris: & vtunque aliud non liceat; saltem hanc tuam beneficentiam pati inuulgatam non possum. Id displicet, quod verba me, quibus mea in te gratitudo congruè exprimat, deficiant; ac recreat illud solum me, quod meum tibi petus esse non incompertum sentio, neque ambigo, quin meum affectum candoris, venerationisque erga te plenissimum probans, sis pro singulari tua bonitate in ipso regnare contentus. Cæterum, cum binas abs te hac vice literas habuerim, tum non potui illas præsertim sine rubore legere, in quibus meam Oratiunculam tuo prægrauasti encomio. Quippe ea tanti sanè non fuit, quam cognoscere totam sustineres; quantò minus, vt tuo illo Eulogio tanto eam exornares? Habebis heic tandem quem sperandum feci Iconum tuatum fasciculum, vt si lubeat in selectiores distribuere Amicos possis. Vereor ne qui cominùs erunt, desideraturi aliquid sint ad similitudinem exquisitam; sed Mellanus tui causatur absentiam, ac vouet, si quando tuimet ipsius frui conspectu liceat, adhibitum iri à se omne studium, vt imaginem exprimat, qua non sit ouum ouo similis. Quamobrem ipso vsus fuerim, fecit tum viri celebritas, tum facta ante tuum discessum, quam & asseruârat, tui delineatio. Ad typi, tabulæ-ve cælatae magnitudinem, formamque quod spectat, agnosces esse eandem assumptam, quæ ad effigiem Monmorantij Consortini tui *τὸ μαρτύριον* vsurpata fuit. Habebis & Oden, quam ad te transmitti Capellanus ille noster exoptauit. Haud hæreo verò, quin ea sit futura tibi gratissima, & merito Viri, qui

Gassendi Epistola.

tui obseruantissimus semper est, & commendatione Enguenij, cuius laudibus Ode consecrata. Rerum nouarum nihil heic est, nisi quòd falsus rumor fuit, qui de commisso in Bohemia prælio, cladéque à Suecis accepta percrebuit. Rediit Stokolmum Tuillerius, ac fuit Cancellarius Oxesternius Comitibus titulo donatus. Hæret semper Oxoniæ Anglus, ipsamque quasi à Farfaxio breui impetendam communit. Pacis negotium lentè procedit. Turennius partem exercitus in hibernis iam collocauit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, & hunc, & porrò Nestoreos annos fœliciter viue, ac Vale. Parisiis, Non. Ian. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Verebar sanè id, quod euenit, quòdque Neuræus significauit, ne scilicet missa e effigies, tui effigies non satis foret. Noluit ipse pro tuo illo in me affectu quicquam causari, veritus putà ne mihi quicquam molestiarum ingereres, verum hoc ipsum magis me angit, quòd tibi tam bono, tam mei amanti opellam locarim tam parum fœlicem. Et quàm putas vellem, vt licuisset mihi hacce occasione esse cælatori; neque pendere exprimendis hisce lineamentis ab aliena manu? At mihi non cælum subtile, sed rudis solum calamus est, quo vtcumque posset illa tui melior, diuiniorque pars deformari, est tamen aded singularis animi tui moderatio, vt ne pudorem iniiciam, operæ esse parcendum putem. De Iconisino quid cogitem, ad ipsum rescribo Neuræum, vtinam sint & sapientiores, & fortunatiores *ἀγαθὰ φρονίδια*. Quòd fueris dignatus tuas literas tanta amoris erga me tui testificatione complere, pro tuâ illa fuit bonitate, qua, quod ad me spectat, temperate tibi, modumque tenere minimè es potis. Ecquis nimirum non fuerit, si rem nôrit demiraturus, te, tantus cum sis, cum tantulo me agere ex pari; & non qualem possum, ac debeo, obseruantiam exigere, sed reciprocam petere amicitiam. Qualecumque sit, quod tibi de me polliceri potes, (nihil autem non potes, quod opis quidem meæ sit) id omninò tuo ex nutu, arbitrioque pendet. Inaudieris iam appulisse huc Cardinalem Antonium; & filium Longavillæ natum. Perhibent agiam de pace aliquanto feruentius; vtinam verò etiam fœlicius. Addunt Torstensonum collatis cum Konismarkio copiis Litomericum obsidere. Accessit à Turca, qui à Cæsare liberum com meatum exercitui aduersus Venetos comparato obtineat. Scoti Nouarchiam obsident: Rex ipse à Parlamentariis pacem poscere renunciat. Plura pluribus iam non vacat. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, prid. Eid. Ian. M. DC. XLVI.

E I D E M.

ET parum vacat, & pauca sunt, quæ im- presentiarum scribenda occurrunt. Nondum literas ex Prouincia habuimus; sed, quantum quidem conuicere ex superioribus fas est,

X esse

esse oportet, quæ Comitiam tum indixeras iam perfecta, Deum veneror, ut in illis omnia tibi pro votis successerint. Versatur adhuc in Ciuitate Cardinalis Antonius; sed discessurus breui, ut aiunt in Abbatiam Normanniæ quandam, vnde comitatu ex Italia recepto, duos post menseis rediens, excipiatur solemnius, & ut Nepotem Summi Pontificis decet. Rumor fuit admodum vulgaris abiturum heinc illum in Prouinciam, & concedente Turrim Aquosam inhabitandam Lediguerio, immoraturum complusculum. Id si verum sit, non potes profectò suspecti consilij non particeps fuisse. Melius iam habet Dux Aurelianus à sua illa Nephritide, calculos nempe emisit duos quibus fuit per duos dies maximè quidem diuexatus. Illustrissima eius Coniux emisisse partum immaturum dicitur, ac melius quoque se iam habere. Memini nuper foelicis partus, quo Illustrissima tua Consobrina filium edidit, illo ipso die, Pauca sunt horæ, ex quo inuisens Capellanus me, retulit & Matrem, & Filium optimè valere. Adiecit porò literas à Longavilla recens acceptas, spem magnam pacis facere; quippe superatas iam omnes præliminæris difficultates; ac ipsummet componendarum rerum negotium seridò susceptum. Procedere aiunt res Germanicas, Anglicanasque eodem tenore; & quod spectat ad Flandricas, inaudieris iam, ut opinor, quemadmodum Gassio Legioni insigni penè integrè conficiendæ excurrerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis XIV. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Quam eleganter expressisti rigorem illum hiemis, qui istic dum conscriberes literas postremas inualuit? Profectò tempestatis faciem non auersarer magnopere, si tam bella occurreret, quàm est bellè à te descripta. Nos hac in Vrbe nihilo clementiorem experti sumus. Videlicet à Natalitijs in hunc vsque diem, quo cœpit degelare, ita desæuiit, ut glacies robustissima, qua tum Sequana obduruit, etiam-num perduret. Quàm humaniter verò etiam doles vices infœlicis Principis, qui dum Maiorum saragit, etiam minorum iacturam facit. Utinam ille tam cordatè, quàm tu, potuisset ratiocinari, neque enim sese in eas coniecisset angustias, ex quibus reuocare gradum, incolumisque euadere, nisi æquus amet Iupiter, non possit. Isthæc dum scribo, redduntur ecce, quas es dignatus Lambiscij dare. Ita-ne verò, OPTIME PRINCEPS, vacauit tibi literas otio, quietèque dignissimas inter negotia illa tam ardua, importunèque perscribere? Nimirum accepi ex alijs quàm intricatæ molitiones occupationem tibi faxint, & quantum inde suboriri impliciti laboris sentias, vnde lenamen oneris, quod sustines, fuerat sperandum. Næ tamen fallor, qui cum te nôrim ea esse magnitudine, atque constantia animi, ut nihil hisce gerris, titiuillitiisque mouearis, reputare debeam te nihil propterea ex tranquillitate illa temisisse, quam peperit tibi & animi candor, & motum integritas, & dictorum omnium, factorumque consensio.

Audieris, opinor, futurum ut Aurelianus in Prouinciam tuæ conterminam discedat, & Turnonem Comitiam, quibus interfit euocet, nisi ea fortè votorum Aulæ sese audientiora exhibeant. Aduentare aiunt Turennum in Urbem, & vel hoc ipso vespere, vel crastina die adfuturum. Hollandi pro pace Legati accessisse iam Monasterium perhibentur. Ferunt Ministros Regios securitatis titulo deposcere, & Lotharingiam, Comitatusque conterminos, & vtramque Alsatiam, & cum Sungora Brisgoiam, & Philippoburgum, atque Hermentemium, & nescio quæ insuper alia; Suecos autem petere & vniuersam Silesiam, & ipsam Pomeraniam, & Mekelburgi maritima; & Harberstadium, Osnaburgum, quosdamque alios Episcopatus. Interim verò ipsi Sueci non modò Lito-mericum, sed etiam quædam alia circum loca expugnauerunt. Dicitur eorum exercitus computatis Vrangeli copijs, ex sexdecim equitum, & quatuordecim peditum millibus constare. Excurrit veredis Konisnarkius Varsouiam; & cum Polono collocutus exercitum subinde repetiit. Quid id fuerit, rei euentus docebit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Febr. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Accipio ecce literas, quas iterato è medijs Comitibus dignatus es dare. Fit verò ex ipsis occasio suspiciendi iterum quæ animum inter tot turbas adedò imperturbatum geras, & tam serena mente de pace, deque bello ratiocineris. Sed nimirum nescius ad dextram, sinistram-ve deflectere, & recto semper tramite qua virtus demonstrat, incedens, ipsis negotijs superior es, ac illa tractas non negotiosus. Non fueram ego opinatus duratura tandiu Comitiam, subuereor tamen, quid fuerit causæ; ac lætor esse te ea spe, ut foeliciter denique succedant. Significauit mihi Tornator, qua in amicos illos meos bonitate extiteris; vnde & quas possum gratias refero, quando quas par est, meæ non est opis. Haud hæreo verò, quin cogitaris totam etiam Urbem onere eximere, si in te quidem id fuerit situm; quare & grates etiam rependo ob pronam adeo voluntatem. Tametsi enim aliqui immemores beneficiorum, quæ mei causâ conferre soles, non est tamen propterea æquum, ut affectum in Patriam exuam, & debiliorum, pauperiorumque propter aliquos potentiores, ditioresque dimittam curam. Post datas ad te nuperas inuisens Capellanus me, ea legit, quæ dignatus es de condito Poëmate in Enguenij laudem inferere tuis. Quam putas verò, Deum Immortalem! sese deuinctum testatus est, quod tu, tantus Princeps, tam bona de ipso fundere sustinueris verba! Exoptauit certè, ut tibi suo nomine gratias agerem, ac sensum gratitudinis quam-maximum significarem. Nihil

Nihil habet Aula recentius, quod sciam, quàm missum Cursorem a Cardinali Barberino, & Thaddæo fratre, quos cum tota familia, ac sola Thaddæi vxore Romæ relicta, appulisse Leonem aiunt, vt fuit statim tibi haud dubiè perspectum. Insigne profectò temporibus nostris ludibrij Fortunæ, ac vicissitudinis humanarum rerum exemplum, quo moneantur omnes, qui stant, vt iuxta præceptum Seruatoris, videant ne cadant, ac ne ita fidant volubili globo, quin saltem pedem alterum supra immotum cubum constituent. Exemplum aliud in Anglo Rege, qui cum tertium per literas à Parlamento petierit, vt accedere Londinum liceret, & de pace ipsa coram agere, ita repulsam passus est, vt Parlamentum statuerit, nulla ratione neque coram, neque per Legatos cum eo agere, sed præscribere solum ipsi condiciones, in quas concedat. Præter illa, quæ nuper scripsi à Ministris Regiis Monasterij proposita, postularunt ecce vt tota Alsatia Franciæ adscribatur, & Rex, quasi eius Land-grauius in Comitibus Imperij tum sedem habeat, tum suffragium ferat. De Lotharingi negotio agendum Monasterij negant; ac contendunt eum Principem debere ab vno Rege dependere. Tendere aiunt Torstensonum in superiorem Palatinatum; ac fore, vt cum Bauaris, si quæ obstant, prælium committat. An verò etiam aliquid Cælestium rerum commemorabo? Ecce, cum nudius-tertius manè Lunæ Eclipsis contigerit, satis fui scilicet, vt saltem totam, quod aiunt, Incidentiam obseruare potuerim. Cætera inter Initium fuit horâ præcisè quartâ cum quadrante, & Immerisionis Totalis punctum hora quinta cum parte quinta. Prætereo glaciem planè solutam, ac Sequanæ alueum admodum intumescere; tametsi frigus visum est hocce ipso die resumere vires. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kal. Februarij, M. DC. XLVI.

*Admodum Reuerendo, & Doctissimo,
Clarissimoque Viro D. GODEFRIDO
VVENDELINO, Condatensi
Canonico, Pastori Hercano,*

PETRVS GASSENDVS S.

DVo penè sunt menses, Optime Virorum, ex quo accepi literas Bruxellæ abs te Langreno tuo consignatas. Et statim quidem præclaro Viro literas mihi redditas, quò te certiore eiusce rei facere posset, significauit; at non feci tamen Responsonis spem, quo vsque tibi reddere eorum, quæ per me curari in Prouincia exoptâras, rationem possem. Tametsi verò reddere quampiam ab aliquot iam diebus potui; quòd tempus nihilominus nuperæ Eclipsæ instaret, ac perscripturus ad te forem, quam expertus fuisset in ea obseruanda probam, improbam-ve fortunam; idcirco, vt tibi vnis literis satisfacerem, differendum censui. Nunc igitur cum me fortuna circa

Gassendi Epistola.

Eclipsæ obseruationem non omnino delinquit (nam totam saltem Incidentiam dubio tempore conspicuam reliquit) ecce de ea quidem aliquid dicendum; sed prius tamen esse videtur ad capita illa præcipua literarum tuarum præmittenda Responso. Itaque post illas acceptas, destinavi statim, quas per me voluisti ad nobilem Arnaudum transdi, conscriptis vnâ versibus paucis, quibus & dicere salutem, & quanti deberet tuum illum affectum ducere, facerem perspectum. Scripsi autem simul ad Riantij Baronem Aquensis Senatus Consiliarium, & Peireskij *vs manus*, ex fratre Nepotem, ac à tribus iam mensibus ex assè hæredem; quando qui hæres fuerat Pater ipsius Valauesius, terrena illi spolia, petiturus ipse Cælestia, dimisit. Scripsi, inquam, vt tui causâ duo quædam ex eo flagitarem; vnum vt vel transmitteret quem possem tecum communicare Babylonium laterculum; vel curaret saltem impressos in eo characteres ita scrupulosè, exquisitèque delineari, vt nihil interesset, an in ipso-met latere, an in tabula effigiati conspicerentur. Alterum, vt cum exstare nossem in ipsius ædibus antiquum marmor, quod Peireskius Massiliâ obtinuerat, erectum prius ad exteriorem *Templi Accolarum vocati* parietem, quòdque ille esse opinabatur statuam Crinæ Medici, habiti secundi Urbis fundatoris: vt, inquam, curaret id marmor per Pictorem quàm magna posset imitatione adumbrari, quia statua esse, haberi-ve tam Pythæ, quàm Crinæ valeret; neque vlla posse obtineri statua instituto tuo accommodatior videretur.

Cæterum ex Arnando quidem nihil accepi hætenus; at Illustris Baro dum faciendi satis posteriori petitioni occasionem præstolatur, fecit iam satis circa priorem. Videlicet effigiem nactus, quam fieri Peireskius curarat vnâ cum facta descriptione memorati laterculi, & missa quidem, quantum coniector, ad vestratem Rubenium (Italicè quippe ad ipsum scribebat) ad me tam effigiem, quàm descriptionem misit. Vtramque proinde transmitto ad te, ac Baronis etiam addo literas, vt pronam ipsius voluntatem nôris. Vereor interim, ne maiorem euentu spem conceperis; ac potissimum cum Ægyptius potiùs, quàm Babylonius later videretur (vtcumque ipsi quoque Ægyptij potuerint perinde suas Siderum obseruationes conscribere) verum quidquid id rei sit, tu & peruidebis, & consules boni.

Næ verò & nimium es bonus, & mei amans nimium, dum, vt Pythæ ita mei mitti Iconem postulas, ac eo præsertim, quo insinuas sine? Abundè sanè esse potest, si qualiscumque fiat mentio tum meæ in te obseruantia, tum adhibitæ diligentia, vt tibi qua possem ratione satisfacerem; nisi sis etiam adeò profusus, vt tua in me viscera pro tuo erga me ardore effundas. Ac non sum quidem adeò austerus, vt Amicis instantibus tale quid negare sustineam; sed non possum tamen ea esse fronte, vt effigiem mei pagina vlli appictam videam. Cum Peireskius

certè ex me extorsisse, vt Mellani manu eri incidi me parerer, dedi illicò operam, vt typus ipse supprimeretur; ne videlicet res in alios, quàm in intimos, fidòsque Amicos abiret. Heinc vellem quidem aliquis mihi superesset iam Ectypus, quò donare te potis forem (sed eo solùm sine, vt tibi haberes) cum non super sit, operam dabo, vt si qua possim recuperare occasione alia rem præstem.

Adiungam hinc literis quæ exarauit Merfennus raptim de oscillationibus tuis. Peregit ipse experimentum quam-maximè fieri exquisitè licuit per brumam, chordâ Parisinorum pedum 49. assumpta. Quàm sollicitè in Solstitium vnà cum variis clepsydris, quæ ipsi fuere vsui, asseruat; sed hac de re quidem suo tempore.

Ad Lunæ Eclipsis annorum superiorum quod attinet, redij (te non semel, neque frigide postulante) ad Thuanas ædeis, in quibus peractâ obseruatio anni 1642. qua de quereris, fuerat; verùm nihil non circumspiciens, adnotare prorsus nihil potui, quod ex parte Cæli imposuerit, & tempore quidem Initij præsertim, quo serenitas fuit, & Luna, Regulisque extra omnem Refractionis aleam sublimes, ac oculi nostri loco edito ad libellam pene cum rectis domorum vicinarum facti. Quamobrem si quid fuit erroris, id in culpam mei, qui potuerim esse non satis attentus, coniciendum est. De alia anni 1643. idem planè dico; tametsi non possum satis demirari, vt Bullialdus Parisiis, Agarratus Rarzi, ego Sucij aded præcisè circa finem, & tempore quidem cælitus desumpto, conuenerimus; vtque speciatim mihi assumptæ trium diuersarum Stellarum altitudines idem exhibuerint minutum. Idem etiam penitè dico de alia superioris anni; tametsi non licet quoque non mirari, qui fieri potuerit, vt non modò assumpta ad finem Lunæ altitudo, sed altitudo etiam duarum diuersarum Fixarum mihi imponeret, dum ex singulis idem momentum venatus sum, & conspirante præsertim serie altitudinum præcedentium.

Ad Solarem verò Eclipsin superioris Augusti quod spectat, fuit mihi quoque Cælum infaustum; potissimùm verò sub Medium, ac Finem. Accessit infelicitas deperditæ schedæ, cui aliquot Phases consignaueram, dum nubes per Initia aliquoties dehiscerent. Memini dumtaxat contigisse Initium, cum iuuenis pereruditus Ioannes Picardus, & studiosus adolescens Claudius Luillierus, quos vnà cum famulo aucupandæ Solis altitudini præstitueram, idque, dum ipse interea in scena vicina specialem machinam moderarer, pronunciaffent mox ante altitudinem graduum præcisè 46. sicque horam fuisse decimam cum minutis quatuor, aut perparum ampliùs. Memini quoque cœpisse Eclipsin in parte disci Solaris Borea, cum inclinatione ad verticalem versus Occasum triginta graduum proximè; & cum Sol momento interluxisset, sub Medium, aut aliquantò priùs, fuisse Eclipsin Digitorum 4. cum bese; ac deficientis limbi Solaris portionem 105. graduum adnotatam fuisse.

An addam verò perscriptum ad me fuisse Gratianopoli, à Valesio, obseruatum fuisse Auenione Eclipsos Initium Sole alto 52. grad. 25. min. ac proinde hora eius diei XXI. matutinâ 10. min. 25. Finem autem Sole alto 57. gr. 15. min. vel 56. grad. 50. min. hoc est hora vel 0. grad. 34 $\frac{1}{2}$ min. vel 0. grad. 41. min. à Meridie.

An perscriptum Dinia meis ab amicis, quibus demandaram, vt meis vsi Organis id, quidquid possent, exsequerentur; obseruasse se Eclipsos Initium Sole alto 33. grad. min. 8. hoc est hora matutina 10. min. 35. Finem verò alto 56. grad. min. 34 $\frac{1}{2}$ hoc est hora à Meridie 0. grad. 40. min. Ac non ampliorem visum fuisse, quàm Digitorum 3. defectum.

An missum fuisse Româ ad Merfennum schedam, qua continetur geminam fuisse obseruationem illic peractâ, altero quidem Obseruatorum attendente ad Horologium Sciotericum, quod est in Palatio Cardinalis Spadæ; altero verò ad simile aliud, quod est in Conuentu Gallorum Minimorum in monte Pincio; ac obseruatum utrobique fuisse Initium hora 11. min. 16 $\frac{1}{2}$ alto aliunde Sole 58. gr. 30. min. in verticali 53. Eclipsin autem peruenisse ad septimam partem Diametri Solis in parteis 24. diuisæ, hoc est ad Digitos 3 $\frac{1}{2}$.

An denique fuisse perscriptum Danti sco à præclaro Heuelio obseruasse se in ea vrbe, tum Scioterico, tum ex altitudine Solis, contigisse Initium hora 11. min. 24. Finem hora 1. min. 53. idque præter Phases interiectas complureis; ex quibus aliunde obtinuerit fuisse defectum maximum Digitorum 7. cum dodrante.

Porro & Eichstadium similibus vsum Stetinæ Pomeraniæ, obseruasse Initium hora 11. min. 8. Finem hora 1. min. 24. præter Phases itidem varias, ex quibus etiam obtinuerit maximum defectum Digitorum 7 $\frac{1}{2}$.

Et Linnemannum Regiomonti consimilibus etiam vsum, obseruasse primùm defectus sesquidigitum hora 11. min. 48. Digni verò vltimi $\frac{1}{8}$ partem, superstitem hora 1. min. 55. idque etiam præter varias Phases, ex quibus obtinuerit maximum defectum Digitorum 8. Addenda hæc sanè vt possent cum iis, quæ tu hac de re misisti ad me, compensari.

Vt verò iam demùm de Eclipsi Lunæ, quæ nudius-quartus contigit obseruationem meam attexam; vix sanè affulserat spes interuidendi aliquid, aut tota die superiore, qua nubes fuerant densissimæ; aut noctis etiam magna parte, qua effusissima est pluuia. Et verò, Deo benè propitio, cœpere nubes sub mediam noctem tum rarefcere, tum variè interhiscere; ac res ita se habuit, vt paullo ante horam 4. Cælum fuerit iam plærumque serenum, & serenitas fuerit constans ad vsque quintam cum semisse. Ab hora vsque sesquiseconda conscenderam alteram Turrium quæ ad ingressum *Templi B. Virginis*, cum iisdem adiutoribus, quos circa Eclipsin Solis memorauimus; apertas nempe curârat fores optimus Canonicus, Abbâsque Campinius, quo etiam fauente fuerant Organa à die superiore in Turrim illata. Editam elegeram locum, vt, si fors ferret, attenderem, num tempore exortus Solis

Solis heinc Sol , inde Luna deficiens supra Horizontem exstarent; attamen frustratus speculum, quoniam apparuit quidem Sol; sed Luna ob nubes minimè comparuit. Ne longum faciam seriem ecce, qua obseruando progressus, &c. *Vt in Commentariis.* Breui post subortæ ab Occasu nubes Lunam penitus obtulerunt, neque interuidere sunt passæ, nisi semel, idque transcursum, præter hiatulum, cum visa est recuperasse ex luce primaria Digiti proximè dimidium alta adhuc margine superiore 4. proximè gradibus; atque aded horâ proximè 6. min. 55.

Atque ita quidem se obseruatio habuit. Videris ipse, qui fieri possit, vt duo momenta præcipua 9. propè minutis absint ab iis, quæ præscripseris. Aueo certè scire, quid tibi hæc vice contigerit, vt experiri liceat, num saltem aliquis defectus coniciendus sit in Meridianorum differentiam præsumptam.

Isthæc vix absoluo; cum ecce redduntur à Riantensi literæ vnâ cum Statuæ delineatione, de qua sum initio loquutus. Itaque illam etiam adiungo, ac lætor fore exinde tibi voluptatem cumulatiorem. Si iuuet te quidpiam testari in illum gratitudinis facies profectò erga Virum, qui & te pridem suspicit, & de te benè mereri studet. Vale, Virorum Optime, ac esto superstes in Nestoreos annos. Parisiis, III. Non. Febr. M. D. C. XLVI.

Clarissimo, Sapientissimoque Viro D. IOANNI HEVELIO, Dantiscanæ Reipublicæ Palaepolews Scabino,

PETRVS GASSENDVS S.

DOnec pluribus scribere ad te spero, Virorum Humanissime, committere interea nolui, vt iuuenis nobilis, ac per-eruditus N. hæc occasione daret literas, quin participem te simul facerem meæ qualiscunque circa Lunæ Eclipsi obseruationis (nam de Eclipsi quidem Solis dicere aliud nihil possum, quàm contigisse nobis ipsius Initium die illa Augusti 21. hora antemeridiana 10. cum minutis proximè 4. & à Borea quidem, cum inclinatione à verticali in Occasum in ipso Solis limbo graduum 10. proximè, ac existente medio circiter defectu Digitorum $\frac{4}{7}$ defecisse ex circumferentia grad. proximè 105. Cætera cum nubes, & casus præripuit.) Ne verò morer, ecce totam obseruationis seriem, provt statim, seu ipso die Ianuarij 31. cuius manè, seu tempore antelucano per-acta fuerat, in Commentarios eam retuli.

Phases Lunæ, &c. *Vt in Commentariis.* Isthæc sunt, quæ exscribo raptim, tu inelegantiam paginæ excusa, si quidquid est modò, pellegere possis. Breui, Deo volente, & plura, & melius. Resaluto viros præclaros, potissimum verò optimum Eichstadium. Ipse & Vale, & me amare perge. Parisiis, III. Non. Feb. M. D. C. XLVI.

Gassendi Epistola.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίαν.

Næ ego, cum nuper perscriberem natum Longa-villæ filium, feceram imprudens, non aduertens scilicet te orbitatis tuæ admonitum iri: Næ tu verò iam sic rescribis, quasi exinde occasionem leuandi dolorem orbitatis acceperis. Tu alius certè longè ab iis, qui ne vllum quidem vestigium, & quasi *μνησθέντων* pignoris deperditi ferunt, ac rursus ab iis, qui in vidua domo nulla, nisi tristia signa sustinent; e quorum numero nôsti fuisse Herodem illum Atticum, in quem ob mortem filia, nihil nisi atratum ferentem, iocatus Sextus Philosophus, *ecquid napos, domum infers,* inquit ad ancillam, *quos, quòd albi sint non sit herus toleraturus.* Habes ea proinde, quæ sponte mihi in mentem reuocârint, quod de Fabio Maximo à Catone Maiore dictum, dum *multa,* inquit, *in eo Viro præclara cognoui; sed nihil est admirabilius, quàm quomodo ille mortem filij tulit.* Profectò si Posterî nôrint qua animi moderatione hæc in re te gesseris, erit quamobrem, tuam orbitatem cum simili gloria compensatam putes; neque reputes te minùs fœlicem, dum vidèris illum quem propter filium superstitem nemo laudasset; ex eo etiam commendari, quòd præreptum filium moderatissimè tulerit, & laudationem etiam scripserit, *quam,* inquit idem, *cum legimus, quem Philosophorum non contemnimus?* Sed de his aliàs. Nunc vix est quicquam rerum nouarum, quod ad te scribam. Accessit ad Aulam Princeps Carinianus ab vno, aut altero die, sicque post diem longissimum vxorem denique reuisit. Monasterio nihil habetur, nisi quòd Ministri Cæsarei deliberant adhuc circa propositas à nostris ineundæ pacis conditiones. An Anglus oblatas à Parlamentariis excepturus sit, an amandaturus, heinc absurditas, heinc necessitas hærendi ansam meritò faciunt. Obstitisse aiunt Vrangelo, Suecisque in Palatinatum tendentibus niueis, ne pro votis progredierentur; sed captam tamen interrim ab ipsis arcem *Brucum* vocatam, quæ magni oppidò momenti habeatur. Dicitur Konismarkius cogere nouum exercitum, & Torstenfonus misisse Lipsia Osnaburgum, ad impetrandum stipendia copiis Suecicis per Germaniam fuis. Nupturam ferunt Sueciæ Reginam Consobrino illi, qui diu sub Torstenfono militauit. Adduntque Reginam Poloniæ esse Hamburgum iam prætergressam. Vrgent impensè Hassiaci Marpurgensem obsidionem; & Colonienfes à Melandro molestissimè instantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis v. Feb. M. D. C. XLVI.

E I D E M.

Addi nihil potest ad ea, quæ de Fortunæ inconstantia, vicibusque rerum improuis habes. O te interim humanissimum,

X 3 qui

qui pro immensa bonitate tanto es afflictis solatio ! Qui tanta per æquora vectos , tantisque periculis iactatos ea comitate excipis, vt illi non subiisse exsilium, sed commutasse lareis videantur ? Qui Genti nostræ eam laudem quæris, vt nulla videri hospitantior possit ; donec illi crudeleis terras , ac auarum id littus fugiunt, in quo, vt Palinurum, sic ipsos fata infanda exceperint,

*Et gens crudelis madida cum veste grauat
Prensantisque vncis manibus capita aspera
montis*

Ferro inuasisset.

Quod verò perscribis eos viros æquissimè, fortissimèque istam fortunæ iniquitatem, atque acerbiter ferre, id tantò mihi sit minùs dubium, quantò sum mihi semper visus agnoscere in Cardinali (nam germanus quidem haud perinde notus) singularem adèd virtutem, vt facillè capiam vigere in ipso & constantiam mentis inuictam, & animi robur infractum. Heic sanè est, vbi Sapientia vireis suas explicans, quanti sit in vita momenti declarat, quæ & studiosorum sui fida comes, nunquam ipsos deserit, sed per Caucasos, Syrtisque scèctatur, simulque emergit atque enatat, & despondere nunquam sinens, illud identidem inclamat ; *Nunc animis opus, ô Socy, nunc peccore firmo.* Sed quònam euado ? Rerum nouarum nihil penè est, quod vt nôris, valde intersit. Nondum mouere Sueci castra, sed prope Egram semper consistunt. Cepere Hassiaci denique Marpurgum. Monasterij quæ tria sunt Imperialia collegia eò solùm vergunt, vt nostrorum postulata temperent, dum Cæsarei instant, vt deliberetur quidpiam-ne, & quatenus sit ex postulatis concedendum. Aiunt Hispanos eas Hollandis offerre pacis conditiones, vt permirum sit, nisi admittantur. Angli res peius semper habent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xiv. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

A Degere me denique Amici, vt Hugonem in ius vocarem, qui ipse in se dicere ius noluerat, ac arbitrio etiam bonorum, imò optimorum Virorum de quibus ante aliquot mensis quidpiam ad te scripsi, stare recusarat. Qua fide vir sit, vel ex eo nosces, quòd dicere adactus, Sacramento adhibito, quam mihi lumenam promiserit, se non meminisse, iurârit, dicam, an peierârit : itaque in eo iam sum, vt inchoata scripto probatione nixus impetrem licentiam adhibendi testis omni exceptione maiores, quorum sit memoria tenacior. Id disceptandum hodierna luce apud Palatij Magistros Libellorum Supplicum fuerat ; verùm ille tergiuersatus vadimonium desertum fecit. Perscribo hæc porrò, vt tibi insinuem quid me rerum hodie occupatum habuerit, feceritque, vt vix supersit paucis versibus conscribendis tempus. Quanquam & vix est aliquid rerum nouarum, quod ad te scribam ; nisi quòd Strada præfestinanter, inexpectatòque discessit in Hollandiam, vt nescio quid rei inter Ordines, Principemque Aurai-

cum Regio interuentu componat. Negotium de pace perinde, ac nuper. Consistunt semper Cæsarei, Suecique in Bohemia ; aiunt tamen omnia ad prælium breui committendum esse comparata. Angli res semper afflictiores. Cepere recens Parlamentarij heinc Darmuthum, illeinc Cestriam ; ac in eo iam sunt, vt Vorcestriam capiant. Id si fiat, vix ipsi duæ, tres-ve vrbes supererunt, ac ipsas inter Nouarkia, quæ eminè etiam penè obsidetur. Scribit, rescribitque, ac nullas non offert Princeps infœlix conditiones ; verùm surdis canit, & cum iis agit, qui sic in se summam rerum transtulerunt, vt illam aut exuere, aut cum eo partiri velle non videantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vii. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

P Ergit Hugo tergiuersari, ac eiusmodi necit moras, vt nescius in quam longam diem valeat negotium protrahere, doleam, quòd interim tantumdem meum versum te reditum moretur. Quàm vehementi enim me putas tui reuifendi ardore flagrare, vel ex eo, quòd ipse pro tua bonitate teneri te tanto mei desiderio testaris. Enitar profectò quantà maximà licebit diligentia ab hacce lite me expedire ; ac vtinam mihi aliunde faciendi satis optimo Campinio facultas adfuisset ; neque enim ex me, quantum reor, amici vnquam extorsissent, vt ob conceptam erga virum indignationem intenderem ipsam. Mensis est, ex quo ad te scripsi nihil habere Aulam recentius Barberinorum in Prouinciam appulsi ; nunc recentius nihil, quod sciam, ipso Cardinalis Francisci accessu ad hanc Urbem habet. Hesternam die aduentauit, exceptusque ad Carentonem fuit à Cardinalibus Lugdunensi, Mazarino, & Prælatorum, Virorumque Aulicorum insigni turba. Nô rediit cum illo germanus Cardinalis Antonius ; sed eum pertexisse in Prouinciam aiunt. Disseminatus rumor est de commisso in Bohemia prælio, quo profligati Cæsarei, Bauarique à Suecis fuerint ; verùm is ratus nondum habetur. Hassiaci capto Marpurgum, circumvicina quæque expugnant. Admisit Magdeburgum Suecicum præsidium. Excipienda Dantis fuit Regina Poloniæ ante duodecim aut quindecim dies. Pacis negotium haud secus, quàm nuper. Angli res nihilo saniores. Post occupatam Cestriam, etiam Nouarkia cominè obfessa. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postid. Kal. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

V Rgeri se præsentens Hugo, assensit tandem vt lis arbitris dirimenda permitteretur. Perstiti ipse in designandis Coadiutore Parisino, & Sagiensi Episcopo ; ille delegit Arelatensem, & Xantonensem Præsules, adfuturusque est Tolosanus, à quo negotij series cuius ipse fuit pars magna, narretur. Cùm proximis diebus coituri sint, comparo me, vt pari mente faustum, infastumque exitum opperiar, nimirum si fortè cecidere

recidero causâ , lucro non exiguo iam nunc deuto, quod mihi curarum immune restituetur tempus. Sin verò temperantibus, vt fere mos est, iura Arbitris (tametsi in eo semper sum, vt totum, aut nihil, summo iure adiucent) aliquid fiat reliquum, tum ipse mihi infuturabo, id quod in ore est omnium, *multum eum lucrari, qui à lite discedit.* Rumor est, sed nescio quàm verus, mandasse Hispanum Ministris Monasterij degentibus, vt mero Reginae arbitrari conditiones pacis committant. Id, si verum sit, timeo Danaos. Quid enim, si ille contendat aut Regiam, Aulamque nostram vocare in inuidiam. Si præoptare bellum pergat, reclamantibus populis, & Turca, quem ille prætexit, instante, aut rexere cundo, ac redeundo moras; obstaréque, ne miles noster nimis properè ex hibernis prodeat? Mouere Sueci Bohemica castra; quorsum tamen nondum innotuit. Rediturus breui Tuilleries, deducturus est milites, qui iam in Dania nomen dedere. Ex Anglia scribunt Farfaxium, relicta parte exercitus obsidentis Eccestriam, occurrisse Principi Valliæ deducendi suppetias, ac ipsum ita profligasse, vt agrè sospes cum quingentis equitibus euaserit. Cum ea vrbs proinde capienda mox sit, & aliunde Nouarkia deditionem iam meditetur; vix sunt aliæ præter Worcesteria, & Oxonium superfutura. Ac ipse quidem Rex scriptitare, nihilque non offerre pergit; sed conamine semper irritum. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

DEstinat iterum ad te Capellanus noster exemplum conditæ à se recens Odes, ratus te pro ea comitate, qua cætera soles, illud excepturum, ac venerationem summam, qua te colit, atque reueretur, non improbatum. Nondum conuenere Prælati, quos Arbitros delegimus, sed diem nihilominus quorem disceptent, iam condixerunt. Expetiit meus ille Arnulphus Draguinianensis, quem dudum nôsti, commendari tibi ab optimo Campinio, rogatu meo, nescio quid rerum; Tu sic factum intelliges, quasi non potuerim id viro negare, cui præter ius affinitatis, etiam officia, meritæque non sanè parua me obstringunt. Quod superest enim, si quid fortè sit, quod aut importunum videatur, aut ne accommodes autem obstet; scito id à me esse recantatum. Rerum nouarum nihil penè habeo; nam inter Suecos, Cæsareosque nihil quod memoratu dignum videri possit, actum noui. Negotium de pace quantum agitur quidem in propatulo, se perinde habet; sed aiunt tamen arcana quædam colloquia intercedere, ex quibus sit breui aliquid sperandum. Rediere in Hollandiam duo ex Oratoribus Monasterium destinatis, vt ipsimet Ordinibus conditiones ab Hispanis oblatas edisserant coram. Mensis est ex quo Regina Poloniae excepta Dantisca magnificè est; at Rex interim Varsouia ægrotat: neque quovisq; conualuerit, illa excessura Dantisca putatur.

Angli res semper afflictiores, & quod casum eius deploras, humanitate tua est dignum. Quod Guisus Eques retulit de apparatu Turcico, à nemine ambigitur; vtinam Deus omen auertat, & Christiani nominis osor incidat in laqueum, quem parat. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Mart. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Perscripsi nuper Arbitros proximo die conuenturos; at cum in locum conuenierint, non conuenere tamen in sententiam. Nam abs me quidem designati id totum deberi, quod promissum fuerat, senserunt, quatenus Hugoni emolumentorum ob depulsionem nihil deperit; designati verò ab ipso deberi nihil defenderunt ob redditum Chirographum ipso tempore depulsionis. Et reclamabant quidem iura statuentia posse id repeti, quod errore facti relaxatum foret; sed illi nempe in eo hæserunt, vt affectanti quidpiam remitti Hugoni gratificarentur, & meos ad aliquam speciem temperamenti inducerent. Ac noluerunt quidem mei inconsulto me quidpiam de summa relaxare; ego verò, qui adeò inuitus, ac tantas post moras intenderam litem, dimidium potius amittere, quàm instaurare litem malui; sicque assenti vt persolueris quatuor librarum millibus, finis ipsi imponeretur. Id cum fuerit satis, vt me ære alieno liberarem, præstabilius duxi residui iacturâ tranquillitatem redimere, quàm euadere ditior misero bonarum horarum impendio. Quin etiam id sum consequutus, vt liceat ad te regredi quam-primum cœptis Lectionibus in Regio Collegio imposuero finem. Rerum nouarum quid memorem? nam & iam adhuc nihil sunt moliti qui Sueci in Turingia sunt, neque qui Cæsarei, Bauarique prope Noribergam versantur. Apparati in Suecia ferunt suppetias oppidò insignis, quæ in Germaniam breui traiciant. Dicitur Regina Poloniae, tametsi Rex nondum conualuerit, discessisse ad ipsum Dantisca Varsouiam. Obstant ij, quorum interest, vt iura Imperij illibata remaneant; ne alia ad nos transferantur, quàm quæ ad tres Episcopatus, & Mediouicum, Pinarolamque attinent; nam ne alioquin ipsa Alfatia nobis cedat, summè repugnant. Memorant Anglum, vt aliquas ab Hibernis copias obtineat, indulgere ipsis quidquid denique Priuilegiorum expetunt, & ad Religionem maximè quod spectat. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. April. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Vix iam demùm sub vesperam in Musæum redux, calamum arripio, vt proxima Festa fausta apprecer; nempe demere de solido die ne partem quidem minimam propter officia pietatis licuit. Non crit proinde cur à me expectes rerum nouarum aliquid; quandoquidem nec rogare, nec audire quicquam vacauit; & si quid mihi aliud agenti

aureis fortassis perculit, id paucis attingo ad nostrum Campinium, qui sit omnia tecum communicaturus. Cætera inter, quod in sinu de proposito inter Regem nostrum, Puellamque Hispaniæ Infantem coniugio, concedendoque in dotem Belgio, comprobatur id ipsum, quod præclare ais, fallacem Gentem, dum omnia offert, nihil donare, ac interim suspiciones iniicere, quibus exturbet Confœderatos. Profectò enim, ex quo Strada significauit rem Batauis; mirum quàm illi alienata à nobis mente euaserint; quàmque cogitare feridò cœperint de componendis cum Hispano rebus. Quod de futuris Comitibus innuis, tuæ prouidentia est congruum, & maximè quidem, cum non sit hærendum, quin abundè prospexeris, ut commoda ex iis speranda, sic timenda incommoda, quæ sæpe ex communicatis coeuntium Ordinum, factionumque consiliis, sequuntur. Hæc dum scribo, nouus Cæsar, quo peritior neminem similitudini exprimentæ noui, attulit ad me specimen eius Iconis, quam expressit ex prototypo Monasteriano; videtur id mihi non omninò malè, transmittòque ipsum, ut interim habeas, habiturus plura, ubi procuraro, ut exactis Festis plura excudantur. Utinam res tibi non ingrata sit; cui facere gratam fuit maximè cordi. Vale, ò DECUS PRINCIPVM. Vale ò dulce Decus meum. Parisiis, III. Kalend. April. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Qua bonitate, quod te rogatam de Arnulpho exceperis, Neuraus mihi significauit. Per scripsit nempe te incuhentanter quidquid id esset, factum iussisse; ac misisse etiam Stripatorum vnum, qui & placitum renunciarer, & si quid opus præterea foret, tuo nomine exsequeretur. O meam licentiam erga te nimiam! ò tuam erga me nimiam indulgentiam! Cum me inualetudo leuis per hosce dies habuerit, non vacauit quos Iconismos fueram pollicitus procurare. Ipsos proxima occasione, Numine fauente, accipies. Rerum nouarum id non postremum, quod Valliæ Princeps, cum à Farfaxio versus Cornubiense adigeretur promontorium, subduxerit se, & in Atemoricam migrarit. Dicitur & Rex eius Parens migraturus fuisse in Hiberniam; sed tutum ne iter illi fuerit, quæ terra, quæ mari meritò hæretur. Verti aliunde in dubium video, futuri ne Hollandi sint in suo nobiscum fœdere constantes; aded prætexunt varia, libellis etiam editis, ut pacem cum Hispano ineuntes, iure nuncium remittere in ita nobiscum Societati videantur. Procedit interim vtcunque Monasteriense negotium, aiuntque Cæsares in id consensisse ut Electoratus restitatur Palatino Principi, sed ea conditione, ut Octauus sit, & donec ipsi superior quoque Palatinatus restitatur, persoluantur Bauarocenties tricies centena millia. Germanici exercitus nihil adhuc mouisse narrantur. Memorant Reginam Poloniæ peruenisse tandem Varsouiam, ac futurum fuisse, ut circiter medium superioris mensis nuptiæ age-

rentur. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid. Non. April. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Non fuit profectò sine scœnore illa Epistolij iactura, quando tu ipsam postmodum aded solidè compensasti. Certè & ipse Capellanus se verbis tam bonis prægrauatum conqueritur; & ad me quod spectat, quæ tibi idonea reponere valeam, non suppetunt verba. Cum non sit meus reditus tantus, ut tibi cordi esse mereatur, est mihi tamen conspectu tuo desideratissimo frui tantus, ut pauci qui supersunt menses euasuri sint annis prolixiores. Habebis heic quos Iconismos recepi nuper transmittendos. Censui autem ex iis texendum satis insignem fasciculum, ut sit vnde valeas, si libuerit, quam plurimis gratificari. Noueris aliunde haud dubiè Aurelianum Ducem cum Cardinale Mazarino concessisse diebus nuperis Liancurium, & Gassionem eodem conuenisse è Flandria, ad deliberandum quid mox facto opus. Pergens Turennius interim ad exercitum in Germaniam, transiit Nanceio, & Metis, scribitque Luillerius eius equitatum per Regionem illam in hibernis relictum ex lectissimis cohortibus nonaginta constare. Monasterij nihil aliud nobis offerri ab Hispanis aiunt, quàm Damvillerium, Bapalmam, Hedinum, & nescio quem præterea alium non minoris momenti locum. Non dum planè constat Valliæ Principem in Atemoricam transiisse; tametsi ex ea Insula, in quam se Farfaxij metu recepit, transiturus speretur. Non transiit quoque Rex in Hiberniam; sed continuit sese Oxonij, penè iam inermis, ac potissimum à profligatis recens tribus hominum millibus, qui ad ipsum deducebantur, quibusque excipiendis ipse frustra cum alio filio Eboracensi Principe, ac Palatinis, Oxonio excessit. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. April. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Non esto aliis, OPTIME PRINCEPS, at mihi certè, meisque es Cæsar; dum quod ab illo in Imperio, abs te in Prouincia præstat. Tenetur sanè meus ille ad dicendum tibi Panegyricum; at nisi satis eloquio valeat, affatu tamen satis pollet, ut & pro accepto abs te beneficio sentiat se obstrictissimum, & si quid aut tu illum iubeas, aut ipse tibi quomodocunque placitum prouideat, sit tibi omni obsequio gratitudinem testaturus. Ego verò, ad me quod spectat, quidquid mei ergò in eum contulisti, sic volo receptum in me, ut abs me deberi solidum profitear; ac patiar ex me olim repetas, si quid in illo desideretur. De rebus nouis nihil est constantius, quàm quod tota Aula breui discessura in ipsa Flandriæ consinia sit; neque, ut speratur quidem, sine fructu. Monasterij nouæ semper difficultates suboriuntur; scribunt tamen spem

spem esse magnam, ut pax anno saltem ruente ineatur. Hiemant adhuc Sueci; sed ad Cæsarem interim scripsit Bauarus propriis se copiis indigere, ut illas opponat Turenno, cuius aiunt exercitum ex sexdecim militum millibus constare. Perhibent verò constiturum aliunde Hassiacum ex duodecim millibus; sed accedente nempe Konismarkio, qui iam ad ipsos properat; ut pote prorsus compositis inter Saxones, Suecosque negotiis. Ex Anglia scribunt Parlamentarios inuitasse Principem Valliæ, ut in suam ipsorum fidem sese dedat; fore videlicet, ut omnia pro conditione experiatur; ac dicitur simul à Parente iussus, ut discedat potius maturè in Franciam. Ipse interim Rex ad Parlamentarios velle se Londunum accedere scripsit, non iam amplius ut paciscatur de pacis conditionibus, sed ut eas, quas ipsi præscripserint, subeat. Responsum autem tulit, si prius accedat, quam oblati subscripserit, coniectum iri totum ipsius comitatum in carcerem; ac prouisam simul iri, ne quisquam, qui sit Parlamento suspectus, ad eum admittatur. Non addo Reginam Poloniæ fuisse exceptam VVarsoviæ, & celebratas Nuptias *à d. Angl. mensis superioris.* Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

E I D E M.

QUOT, tamque bona sunt illa verba, quibus dignaris, OPTIME PRINCEPS, commendare curam valetudinis, ut ad immensas, quas debeo gratias nihil aliud possim addere, quam id, quod concipio pro tuæ constantia, perfectioneque ardentissimum votum. Ad meam certè quod attrinet, vix est, quod illam magni habeam, nisi quia spes est, ut sit ad præstandum tibi obsequium comparata futura. Est semper Aula heinc discessura sub hebdomadis insequentis finem. Rumor videtur satis constans de iam inita cum Cæsare pace; sed is nempe eo argumento, quantum opinor, nititur, quod discessurus Cæsar Presburgum ad Comitata Hungarica, mandauit Ministris Monasterij degentibus, ut eas offerrent conditiones, quæ viderentur non posse nobis, Suecisque esse non acceptæ. Quas illi proinde offerunt iam, ex sunt, ut Brisacum nobis, itémque Alsatia, ac Dioceses totæ trium Episcopatum cedant. Ipsi autem Suecis cedat Pomerania, illaque ad eam altera maris Balthici expetita ora. Sunt interim adhuc Sueci in hibernis; utcumque Bauarus dicatur suas seduxisse copias Turennij metu, ut nuper scribebam. Patitur Anglus penè extrema, quoniam & excisus illi equitatus, qui Oxonij supererat; & perhibentur Parlamentarij ipsum eminus statim obsessuri. Plura scribere iam non vacat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Kalend. Maij. M. DC. XLVI.

Per-erudito, ac per-amico Viro, SAMVELI SORBERIO,

PETRVS GASSENDVS S.

QUOD epistolium ad me Caletio, velle me facturum dedisti, accepi. Nihil opus fuit excusate, quod vale coram non dixeris; nam præclarus noster Martellus fat declaravit quàm improuisa discedendi occasio fuerit; & quàm requisieris me tamen; utcumque non adfuerim domi. Quod addis autem potuisse te ante discessum extorquere ab eximio illo Hobbæo id exemplum libri de Ciue, cui ipse manu propria marginaleis notas apposuit, ut cum isthuc, vbi te voueo incolumem, peruenis, edi iteratò procures; id summoperè delectauit. Videlicet tam pauca fuere excusa libri Exemplaria, ut illa sui sitim potius fecerint, quàm expleuerint. Siquidem innumeros video, qui librum ardentè, sed frustra requirant, & liber certè est non vulgaris, dignusque, qui omnium qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque, si illa seposuero, quæ Religionem, in qua sumus *ἐπιπόθετος*, attinent, Scriptorem agnosco, qui hoc argumentum scrutetur quàm ille profundius. Utinam verò cætera etiam, quæ ille versauit, perinde extorsisses? quippe & ex ipsis in lucem prolatis summe beastes nationem totam Philosophantium solidè; cum ego quidem neminem nôrim, qui sit inter philosophandam magis à præiudiciis liber; quique penitus quidquid rerum edisseruerit introspiciat. Enim-verò tu Virum satis nôsti, frustra foret, si quid præterea in commendationem eius adderem. Vale, & Amicos optimos saluta, imprimisque Curcellium, Hereboordum, Bornium, & alios. Parisiis, IV. Kal. Maij. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβήτων.

QUOD Ratum fuisse tibi, quem ad te transmisi Iconum fasciculum, argumentum est bonitatis tuæ. Quod verò meam singularem erga te obseruantiam etiam amicitia nomine commendas, id affectus est erga me immensi, iam enim sæpius dicendum fuit, te in amore erga me testando non tenere modum. Cum neque fas sit admonere, ut tibi ipsi temperes, neque, si quicquam studiosè velis, ire aduersum liceat. Quod supersit, Deum veneror, ut me faciat hac saltem tanta benevolentia non indignum. De rebus nouis, prorogatus Aulæ discessus iterum est in hebdomadem insequentem; ferturque quin-etiam, alteram Aurelianus expectaturus. Nôris autem iam, ut opinor, Andegauum ac vnà Condæum, itémque Cancellarium in Ciuitate remansuros. Constans semper rumor de pace cum Imperatore ineunda;

ineunda ; tametsi ille præscribens modum oblaris conditionibus, deposcit, vt Regiones illæ deficiente Borbonia Stirpe in statum redeant pristinum, ac possideantur Regio iure, non vt Germaniæ Circuli, ob ius ad Diatas Imperiales. Urget porrò interea Imperatorem Bauarus, de pace alioquin acturus priuatim, ac Regem etiam postulaturus Tutorem filij honorarium, veritus scilicet, ne Cæsar vendicans sibi tutelæ ius, bona pupilli faciat sua, ac mobilia potissimum, in quibus esse dicitur auri, argentique vis ingens. Teneatur Rex Angliæ Oxonij conclusus, & cum Eccestriâ iam deditâ Farfaxius eò properet, vides quid illi supersit spei. Parlamentarij, dum seditionem in Ciuitate metuunt, edicunt velle se nihil aliud, quàm Monarchiam constabilire; ac illam quidem temperatiorem, sed & florentiorem simul reddere. Valliæ Princeps se in Iarsæam Aremonix Insulam recepit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, 1 v. Non. Maij. M. DC. XLVI.

E I D E M.

T Ametsi non prorsus pacatam Arelaten reliqueris, abunde est tamen quod non valde commotam. Fieri videlicet non potest, quin in tanta illa studiorum, animorumque varietate non sit semper variarum partium, seu agitationis intestinæ quidpiam superstes: sed, vt mare nunquam est adeò tranquillum, quin aliqua semper agitariuncula tentetur, & tranquillum tamen non desinit dici, donec insignes fluctus non sunt, quibus susque deque vertatur; ita nec ciuitatis status non quietus censendus est, donec factionum motus non sunt, qui sursum deorsum omnia conturbent. Ex quo fit profectò, vt tu nihilo sis minùs Neptunus habendus, quàm ille æquoreus, qui nunquam sic placat tumida æquora, quin aliqua semper subagitatione affecta relinquat. Quod mones de Classis discessu, facit vt & ego bene apprecer, & votum addam, ne ex accidenti Turcæ negotiis heinc consulatur. Discessere heinc denique Rex, Reginaque nudius-quartus, & Cardinalis nudius-tertius, excipiendi à Condæo Cantillij, indèque post vnum, alterum-ve diem digressuri Compendium. Dicitur negotium de pace in dies promoueri. Aiunt siquidem & Imperatorem remissurum esse conditiones appositæ, & Hispanum offerre adhuc heinc Ruffilionem, & Rosæ portum, inde Grauelingam, & Theonis-villam. Feruntur Sueci reliquisse hiberna, ac Vrangelum vnà cum Hassiacis pergere obsessum Urbem ad Visurgim. Nondum mouisse tamen Cæsarei, Bauarique ideò dicuntur, quòd nosse priùs peruelint quid rerum mediteretur, moliaturque Turennius. Maiores adhuc Angli angustix; futuræ omninò breui maximæ, nisi insignis quispiam metus, aut seditionis in Ciuitate, aut defectionis in Scotia, Scotorumque exercitu frangat animos Parlamentariorum, Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Eid. Maij. M. DC. XLVI.

E I D E M.

S Vspecta habere, quæ circumferuntur de pace cum Cæsare, etiam prætermisso Hispano, ineunda, sagacitatis sanè est tuæ. Inaudiisti porrò deinceps Hispanum etiam obtulisse conditiones non prorsus incongruas. Quid, si ex eius sententia fuit, quòd Cæsar fuerit se absque ipso pacem initurum, quasi minitatus? Videlicet cum rerum suarum necessitate eò adigatur, vt ipse quoque in eam consentiat, id prouidisse maximè potest, vt quam gloriosam minimè licet, saltem non indecoram obtineat? An-non verò talem obtineat, si prætexere valeat maluisse se redimere pacem iniquissimis conditionibus, quàm non maturè saluum facere quidquid virium possit, quod vt tremendo illi nominis Christiani hosti opponeret; ac tum maximè, cum aliunde ab illo consanguineo defereretur, à quo iure nihil non opis expectare debuerat. Vt cunque sit, rumor ille semper constat, & literæ Monasterienses, quas legere recentis licuit, facere spem pacis non exiguam pergunt. Discessura Aula Compendio insèquente hebdomade; ac statim à Festis exactis Ambianum versus perhibetur. Aiunt Suecos iam obsidere Hoxteram, & Imperiales castra mouisse, peruenisseque prope Marpurgum. Noriburgenses literæ postulasse ferunt Turcam à Ragotzkio, vt comeatum liberum præbeat Tartaris ad se accessuris. Quas ex Anglia habemus, variæ sunt; cumque consentiant omnes Regem habitu seruili exiisse Oxonio, sunt quæ perhibeant agnitum, captumque à Parlamentariis; sunt quæ hac de re nihil prorsus habeant. Quid id sit rei, breui constabit. O caliginem interim, atque inconstantiam rerum humanarum! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

E I D E M.

N On debuit sanè æuum nostrum suis carere prodigiis, tametsi ea sunt, quæ vt rectè ais, *Posterius vix sunt credituri*. Quippe nihil habent Antiquitatis monumenta admirabilius, quàm quod olim in temporum nostrorum Historia legetur. Succisam tam breui Austriacam potentiam, toti non Europæ dumtaxat, verùm etiam Orbi formidabilem. Regem Angliæ adeò florentem Regno spoliatum, eoque redactum, vt quò sese tutò recipiat, non habeat, Lusitanum dispendio tanto Monarchiæ Hispanicæ, tot iam annos nobile Regnum, quasi abs parente traditum, tueri. Galliam nostram Rege, & Cardinali extinctis, ac Pupillo tot inter hosteis imminenteis superstitè, non modò non fuisse prostratam, sed victricem quoque, & expugnatricem effectam. Tot insuper, tantæque alia his contigisse temporibus, vt visa fuissent non iniuriâ haberi posse in fabulis, si quis euentura nobis prædixisset. Quid vesper adhuc serus vehat, nemo facile dixerit; sed conicere tamen licet nondum esse factum euentis insignibus finem. Spes illa pacis, quæ fuerat seruida adeò, iam elanguescit.

elanguescit. Futurum fuit, ut hisce diebus irrumperet Enguenius in Flandriam. Aurelianus hoc demum die discessurus ex Vrbe fuit. Hollandi sub medium mensis insequentis grande aliquid aggressuri sunt. Hoxtera ad Visurgim à Suecis iam capta. Peruenit Anglus incolumis ad Scotorum exercitum. Scripsere hi ad Parlamentum, quid facto opus videretur. Rescriptum, ut Regem in carcerem conicerent. Quid actum deinceps, hætenus nescitur. Literas habeo à tuo Roxolano, quibus enixè rogat me, ut discedendi veniam à tua impetrem bonitate. Ego officium hac in re meum superuacaneum existimo; quando ea est humanitas tua, ut si ipsemet à te postulet, tu sis cum ipso illicò, ut cum homine libero acturus. Mirum, quantum ille commendet quem experitur abs te affectum; & cum aliunde non explicet quam abeundi causâ moueatur; ipse eam inquisitam nolo. Quæso solum te, ut condones, si quicquam fortè egerit imprudens (vir alioquin minimè malus) quanquam neque id opus est, cum tu tanta naturæ sponte ad benignitatem propendeas. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

Per-erudito Iuueni IOANNI VGEVINIO ROXOLANO,

PETRVS GASSENDVS S.

Scribo, quod tuorum est votorum ad Illustrissimum Principem, speroque futurum, ut tibi, qua eximia est bonitate, annuat. Quantum doleam animum tuum amaro hoc affici sensu, explicare sanè non possum. Vertat Deus omnia in melius, conditionemque sic fortunet, ut quam virtus tua meretur, tranquillitatem consequaris. Ad me quod spectat, is semper sum, cui nihil sit gratius, quam aliquo te pro modulo virium demereri obsequio. Talem me semper experire. Vale. Parisiis, VIII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Quod ad te nupera occasione non rescripserim, inualetudo fecit. Nunc pauca rescribo, quòd illa emendatior quidem, sed perseveret adhuc tamen. Vsurpo autem calammum dumtaxat, ut insinuem dic ab hinc quarto discessurum ad te, quem abs me voluisti Eleemosynarium. Is alius est quidem ab eo, de quo ad Neuræum nuper scripseram; sed facta est haud-dubiè commutatio in melius; nullusque hæreo, quin, Deo propitio, res cedat tibi oblectamento. Viri doteis descripti mox literis ad Neuræum datis. Addo hæc solum me sic habere, reperiri vix posse alium,

qui magis deceat tuam tam illustrem, tamque plenam pietatis Domum. Deum veneror, ut rem experiare, qualem sperandam facio, qualemque prior ipse in spe, votoque, & affectu habeo. Nihil enim vnquam erit iucundius, quam præstare obsequium, quod possit tibi esse acceptum. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Parisiis, VI. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

E I D E M.

N discedit ad te Desnosius hoc ipso, quem præscripsi die. Tu illum sic excipies, ut qui sese totum deuouerit tuo famularui. Hisce versibus cum nihil aliud velim, ipsos nempe do illi solum, ut tui adeundi occasionem faciam. Precor Deum ter-Maximum, ut teque, & totam Familiam Illustrissimam incolumem seruet. Vale itaque, DECUS PRINCIPVM, Vale ô dulce Decus meum. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Perseuerat inualetudo; tametsi videtur in dies, Deo propitio, decrescere. Heinc neque multa, neque de multis. Precor solum Diuinum Numen, ut tuam illam lustrationem oræ Maritimæ fortunet. Quidquid rerum nouarum est, & quod spectat potissimum ad Aulæ regressum ex aliis accipies. Concludam hæc solum quam schedam nactus sum de rebus externis. Discessit ad te ante dies treis Desnosius Eleemosynarius. Futurum confido, ut omninò placeat, defert Epistolium abs me, cuius occasione conuenire te possit. Numeravi illi in viaticum centum libras Turonicas; quas hæc transiens heri *Prud-homius* se nomine tuo redditurum recepit. Tu Vale semper quam-optimè, DECUS PRINCIPVM, Decus meum dulce. Parisiis, XVII. Kal. Iun. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Conualefco lentè; sed, iuuante Deo, conualefco tamen. Scilicet tussis inueterata, partim febris fuit deminuta, partim leniri sensum pergit, pulmòque cui timueram, euadit in dies liberior. Vicibatam parcè, ut nôsti; at nunc parcè adhuc viuendum assumpsi; neque id planè absque successu. Nempe hac ratione non fouetur amplius, sed sensim potiùs absumitur superfluus ille, qui vexauit humor. Quæsiui ipse mihi hoc remedium; spèque est fore, ut non pœniteat ipsum omnibus Medicorum, qui etiam sunt mihi amicissimi præhabuisse consiliis. Apprecor tibi semper valetudinem ut vegetam, ita constantem. Futurum spero, ut cum ad te hoc Epistolium perueniet, accesserit iam quem Eleemosynarium exspectas. Sterit promissis *Prud-homius*, misit scilicet nudius - quintus libras illas Turonicas centum. Discessit nudius-tertius ex Vrbe Consobrina tua Longavillæ Vxor Colomesium, concessura inde Monasterium proximo die. Multus semper sermo habetur

habetur de pace cum Cæsare inita, sed quid id sit rei Superi ipsi nōrunt. Coituræ mox dicuntur Turenianæ copiarum cum Hassiacis, Suecicisque in superiorem Hassiam; neque procul illeinc Cæsareæ, Bauaricæque adfuturæ. Inaudieris obsessum in Flandria à nostris Cortereacum; ac spem esse, ut hostibus licet quam-proximè instantibus, paucos intra dies capiatur. Hollandi nihil adhuc mouerunt, quod quidem acceperimus. Detinetur semper à Scotis Nouocastri Rex Angliæ; ac, ut exarmari prius iusserat in Scotorum gratiam Monrossium, ita iam mandauit Præfecto Oxonij ut Parlamentariis Ciuitatem dedat. Parlamentarij interim ipsi nouas agitant conditiones, quibus Rex debeat subscribere. An is sit finis ciuilibus belli Regioni fururus, incertum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Iul. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Non scripsi nuper, OPTIME PRINCEPS, quod à superiore scriptione aliquantò peius habuissem. Nunc, Deo propitio, præclariùs valeo, ac sentio, agnoscoque me fieri in dies roboratiorem. Hoc scire te duntaxat volui, ne ut me haberem nescires, atque idcirco anxius pro tuo in me affectu hæreres. Nam Aulam quidem post triduum discessuram Fontem - Bellaqueum, expugnatam in Flandria Cortereacum, coeuntes Dordracum Hollandos, Valliæ Principem mox huc aduenturum; Parentem eius æquè à Scotis, ac Parlamentariis ad subscribendum conditionibus, quas ipsi præscribunt vrgeri; & quidquid præterea rerum nouarum est, abundè ex aliis accipies. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Iul. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Summè delectat, OPTIME PRINCEPS, rediisse in Urbem te prospera valetudine. Vtinam fruaris deinceps eadem constanter. Plurimum haud-dubiè tolerandum fuit in tua illa lustratione sollicitudinis, ac laboris; maximèque in maturanda illa Classis instauratione, quam fieri expedite operæ-premium fuit. Verùm tu, quæ negotia sunt Regia, publicæque aded curas alacriter, ut dum iis incumbis, nihil molestiarum, quæ non possunt hac tempestate non maximæ esse, sentire videaris. Ad meam quod spectat valetudinem, ea lentè quidem, sed semper tamen recuperatur. Domo nondum exeo, nisi Sacri causâ; sed spes est tamen, ut possim breui etiam longiùs concedere. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Discessit Aula proximis diebus, ut præmonueram, Fontem-Bellaqueum. Accessit quidem ad Matrem suam, sed non ad Aulam Valliæ Princeps, Rex eius Parens constat semper quasi inter saxum, & sacrum, Oxonij deditio iam facta. Non discessit adhuc exercitus noster Cortereaco, cui interim communiendo infudat. Dicuntur Hollandi cepisse iam vnum, alterum-ve muni-

mentum ad Scaldin prope Antvverpiam. In Germania nihil audio ab exercitibus patratum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Iul. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Non sum profectò tanti, ut quæ mea interdum est dubia valetudo, mouere te debeat. Quare & tantò obstrictior sum, quantò sum tuæ huius tantæ sollicitudinis immerentior. Potes porrò iam esse de meo statu, Deo benè propitio, propemodùm securus. Quippe iam ferè ex integro recuperatæ mihi vires; nisi quod vox nondum planè libera; tametsi & ipsa fit sensim ut clarior, ita continuatior. Lætor admodum non frustratum me spe illa, quam conceperam de Elemosynario tibi placituro. Profectò verò quæ bona verba habere de illo dignaris, eiusmodi sunt, ut vel ipsa sola esse satis valeant illi existimando ad omnem virtutem. Delectat etiam, quæ de optimo Roxolano commemoras, exoptoque summoperè quam ille tibi operam iam præstat fieri non iniucundam. Futurum erat, ut Valliæ Princeps hesternæ aut hodiernæ luce San-Germano digressus, & per hanc Urbem transiens, Aulam conueniret ad Fontem-Bellaqueum. In Anglia Worcesteria de deditio agit. Princeps Rupertus, quod propiùs Londinum, quam conditum fuisset, ventitauerit, iussus dicitur ante dies decem transire mare. Legatus Scotorum non alia de re cum Angliæ Parlamento egit, quàm ut conditiones visæ Scotis iustæ ad Regem quam-primùm mittantur. Non fuit comprobatum, quod nuper ad te de Hollandis perscripseram. Quin-etiam subinde per aliquot dies percrebuit rumor de pactis clam cum Hispano induciis, iisque in annos vndetriginta. Nunc, an feridè agant, an-non, quod plurimi interpretantur, definire meum non est; admitto solùm quod perhibent exscendisse illos, ac esse in Flandria, non longiùs à nostris, quàm Belgicis miliaribus septem. Nec-dum etiam iam mouent aliquid Germanici exercitus. Dicitur duntaxat Turennius versari cis Rhenum, ac videri velle obsidione cingere Artembachium. Tu, ô, PRINCIPVM OPTIME ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Quem non mouerent literæ teneritudine tanta edulcatæ? Vtinam exhibere me hocce tuo affectu non indignum possim? Inaudij quàm constans fuerit ille rumor de mea morte disseminatus; quando meum quoque Beneficiolum fuit Auenione impetratum. Sed ecce me tamen, Numine fauente, & superstitem, & qui possim mox ad omne obsequium esse comparatus. Pauca iam scribam, tum-quia iubes, tum quia, si velim, non licet per tempus. Videlicet coactus fui tam multa Diniâ scribere, maximèque propter indignum Primi Consulis facinus, ut reliquum sit temporis penè nihil. Subiiciam proinde solùm vno verbo,

verbo, vigere heic semper quam-maximos æstus: discessisse ab exercitu nostro in Hollandicum sex hominum millia sub Marescallo Grandinontio. Obsideri Antverpiam sed rumore dubio; eò sese Picolomineum cum octo militum millibus recepisse. Longovitzium à Fertæo-Seneterrio expugnatum, ac obsideri iam Montem-medium. Turennum non quam nuper scripsi, sed aliam Coloniam propiorem Urbem cingere. Traiecto illeic Rheno conuolaturum ad Suecos, & Hassiacos, qui irruentes in sua castra Cæsareos, & Bauaros cum insigni eorum clade repulerunt. Esse in eo Anglum, vt vel iis subscribat Scotorum conditionibus, quibus Rex pene esse desinat; vel Ecclesiasticis censuris Regionis illius subiaceat. Palatinos Robertum, & Mauritium Caletum appulso, discessisse illum quidem huc, istum in Flandriam ad exercitum nostrum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Sextil. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Nihil semper dulcius tuis literis; nihil tuæ benevolentia significatione humanius. Debet mihi sanè mea valetudo vel ob hoc ipsum esse curæ, vt & rem gratam tibi faciam, & subsit, quod pro te profundam. Ea mihi, Numine propitio, euadit semper corroborator. Tametsi me adhuc ob æstus perseueranteis domi contineo, hi vbi deferbuerint, assuescam paulatim me credere Cælo, eoque comparare, vt tandem optatum ad te reditum instituiam. Res inter nouas, primas tenet Dunkerkana obsidio; eò scilicet conuolârunt nostri, cum persuasi hostes cinctum iri Antverpiam, ac potissimum ob transmissa illa è nostro exercitu millia hominum sex, totas penè vireis illuc diuerterunt. Et oppugnamus quidem adhuc Bergam Vinociam, quæ est Dunkerkæ veluti propugnaculum; sed Gassio tamen interim munimenta ad mare vsque ab Hispanis nuper molimine inagno exstructa occupauit. Traiecit Rhenum Turennius, & Hassiacis, Suecisque iam adest: Cæsarei autem, ac Bauari castra mouisse, & repetere interiorum Franconiam dicuntur. Missæ tandem ad Anglum sunt conditiones à Parlamento, Legatis iussis, breui redire, neque apud Regem dies amplius decem commorari. Dimissam à nostris Orbitellæ obsidionem inaudiisse tu prior debes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Parisiis, III. Non. Sextil. M. DC. XLVI.

Audio cursorem aduentasse, qui agere Bergam de deditione renuntiârît. Gratias quam possum maximas habeo pro fauore, quo prosequi Draguinianensem Consulem in mei gratiam creatum pergis.

Per-quàm Erudito, & sincero Amico,

HENRICO BORNIO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ecquem me censebis, Suauissime BORNIO, qui nihil hactenus ad tot literas humanissimas dederim responsi? Tibi certè mens *Gassendi Epistola.*

est candidior, quàm, vt eam ob causam, de meo in te affectu hæreas. Mihi longam prætexere excusationem nihil est opus. Vno verbo, inualetudo, quæ me per menseis compluris habuit, huic me officio impari fecit. Quin-etiam cum nondum ab ipsa penitus liber euaserim, erit cur boni consulas, si labori parcès, pauca iam rescribam. Cogito verò verbulum quoque ad illustrissimum Reuensbergium dare; tu, cui solidam debeo, maximè que duco, Viri amicitiam, fac vt quidquid de erit suppleas. Gratissimum erit quod sperandum facis præclaræ Physicæ exemplum, quando vel ex paucis, quibusdam, quas videre mihi licuit Thesibus, veluti ex vngue leonem concilio, auguror que ipsum maiora parente generosæ indolis specimina exhibiturum. De editione Responsonis meas ad Instantias, nihil adhuc inaudio. Tu Vale semper quam-optimè, & cum præclaro Heereboordo, nostrum etiam Sorberium, cuius coniugio omnia fausta apprecor, plurimum saluta. Parisiis, V. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

Clarissimo, Doctissimoque Viro IACOBO REVENSBERGIO, in Vltraiectiona Alma Academia Professori Matheseos Celeberrimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Quod exacto iam tertio mense, & paucis ad literas tuas comitatis plenas respondeam, excusatum faciet, quæ inualetudo tenuit me, atque etiam-num, licet facta iam emendatior, tenet. Id honoris non promerebar, quo me beare dignatus es, amicitiam offerens tuam, & cum ipse ego eam prior ambire meritò debuerim, tantò tibi deuinctior sum, quantò tu vltro præoccupasti. Heinc te præeunte consequor quidem, sed volentissimus tamen; & cum spondeam fore, vt nunquam per me stet, quin omni officio amicitiam colam; securum te iubeo, nihil omnino esse, quod tibi de me, quantum quidem vires suppetent, polliceri non possis. Quæ Solis Eclipsis superiore anno, & die XXI. mensis Augusti contigit, cœpit in hac Vrbe hora matutina 10. ac minuto proximè quinto. Altitudo scilicet Solis proximè antè fuerat graduum præcisè 46. Fuit autem initium defectus supernè seu ad Boream in distantia à verticali graduum quam-proximè 30. Cætera nubes inuidere. Quæ Eclipsis verò Lunæ contigit die vltima nuperi Ianuarij, cœpit nobis Polluce ad Occasum alto gradibus 23. min. 10. atque idcirco hora matutina 4. cum min. 15 $\frac{1}{4}$. Captui Phæcis subinde varias, quovsque Totalis obscuratio contigit alto Regulo grad. 26. min. 50. hoc est hora 5. min. 11 $\frac{1}{4}$ cum & statim Pollux altus adhuc fuerit gr. 14. m. 25. & Castor subinde gr. 15. m. 30. hoc est hora 5. min. 13. Successere breui pòst nubes, quæ reliquo toto tempore Lunæ obtexerunt, quovsque occubuit; nisi quod non-nihil interluxit, cum videretur iam circiter semi-digitus

Y lucis

lucis restitutus, effeteque eius altitudo secundum superiorem limbum 4. proximè grad. atque idcirco hora 6. cum 55. proximè minutis. An Luna prorsus euanida, inuisa-ve futura fuisset, sub ipsum Medium obscurationis, tamen si nubes nihil obstiterent, pronunciare non valeo. Ad Eclipsin illam anni 1642. quod spectat, euanit mihi quidem Luna, cui iam euadit visus hebetior; sed qui adstabant oculatioris, discernere se illam autumabant. Plura aliàs, Clarissime Vir; tu perge rogatus, quod vltro cœpisti, hoc est me amare ne desine, ac bene Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Eumœd'nev.

MEa valetudo, de qua esse pro tua bonitate sollicitus pergis, in eo statu est, ut sperem me posse, Deo bene iuante, Sacrum facere proximo Assumptionis die. Utinam Deus ter-Optimus, quæ vota pro tua, totiusque Familiæ incolumitate concipere pergam, exaudiat! De rebus nouis, Berga quidem expugnata à nostris est; at quia Hispani interim intrusere Dunkerkam hominum millia circiter sex, idè nostri ab ea cingenda cominùs deterriti sunt; ac deficiente præsertim Classe, quæ mari subsidium prohibeat. Obsident tamen Mardikum à quarto vsque mensis die; vtcunque Hispani eò properè iniecerunt duo militum millia. Castrametati citra Scaldin, ac non longè Antverpia. Hollandi illeic hærent, nec quicquam mouent. An Turennius iam cum Hassiacis, Suecisque contulerit vireis, comperitum penitus non est; neque inaudimus noui aliquid ab ipso vsque Cæsareorum, Bauatorumque recessu patratum. Exceptit Longavilla Vxorem Monasterij. Quod verò de pace negotium illeic disceptatur, in eo esse dicitur, ut cum Imperator consentiat, res Germanicas in eum statum quo erant anno sæculi xxiv. restitui, postuletur adhuc restitutio in eum, quo erant anno xviii. Ex Anglia nihil habeo, nisi quod inter cæteras condiciones ad Regem missas, non postremæ sunt, quibus & Religio Catholica (infandum!) planè aboleatur, & militiæ ius penes Parlamentum in xx. annos solidum remaneat. Si quid in Aula transigitur, id ex aliis cognosces meliùs. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, iv. Eid. Sextil. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Nihil est, PRINCIPVM OPTIME, quod tibi potius renuntiem, quam Deo propitio, non esse lethale inflictum luce hesternæ vulnus generosissimo illi tuo

Consobrino, Duci Enguenio, dum via secta incedenti, granatum primum dissiliens, ferit humerum, & capitis partem perfluit, potiusquam perussit; adè vt, tamen si sanandus ante viginti dies non sit, sanandus tamen planè censeatur. Ita scilicet me mox educere acceptæ è castris Mardikensibus literæ; vtcunque rumor ante horam sinisterior fuerit resperius. Adderem nihil posse cogitari gloriosius, quàm quod est ab illo nudiusquintus patratum; cum tot circa ipsum perempti, aut vulnerati Proceres; nisi rem plenius ex vberiore facti narratione perspecturus fores. Addo id solùm, quod ex iisdem intellexi literis, necesse videlicet fore, vt si Hollandi ludere nos pergant, neque Classẽ mittant, quæ communicare Mardikensibus cum Dunkerkanis prohibeat, obsidio à nostris soluatur. Id, si demum fiet, tuus ille intereà, & conualecet, & sese illis non exponet periculis, quæ supersunt haud-dubie vt creberrima, ita maxima; sicque Deo vertente in melius, eueniet, vt hocce casu tanquam leuiore, grauiorem alium redemerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xvi. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Concessisse Brinoniam te declinando æstui sum valdè lætatus. Quantos profectò Aquis-Sextiis viguisse feruores consentaneum est; vbi ego quidem non commemini sensisse me vllum eo, de quo non-nemo heic conquestus est, intensiorem. Utinam verò per negotia licuisset tibi maturius; sed præstat tamen reliquias, quàm nihil, Æstatis amœnitate hac temperare. O Fœlicem aliunde te, qui sic habes Mundi histrioniam perspectam! Siquidem tamen si pro tua indole nihil tibi sit candore antiquius, & graue sit non posse omnia nec cum omnibus aperto pectore agere; id nihilominus agere, quod agas, in rectum collineando finem, & quod conditio temporum, publicæque vtilitas ita exigat; hoc ad Sapientiam pertinet, cuius semper est possessio iucunda. Secus sanè illis euenit, qui ambitione, aliisque occæcati passionibus, neque æqui seruantes sunt, neque veri amantes, dum, quod sua inter sit, dumtaxat attendunt. Rerum nouarum vix quidquam habeo. Nam discessisse tandem isthuc rei tormentariæ Præfectum, ipse abundè pernoueris, & redituum hodie ex Aula Valliæ Principem, sua cum Parente, id minoris refert. De Rege eius Patre hoc solùm accepi, quod conditionibus oblatis subscribere noluerit, tum quia parum æquis, tum quia nihil secum de iis fuerit actum. Quò res porrò sit euasura, magnæ expectationis est, ipso spoliato, inermique, & si fas dicere, captiuo. Significauit Aurelianus fore, vt ante exactum mensem Mardiko denique potiatur, capto iam ab Hollandis, eò demum appulsis, propugnaculo ligneo, & obstructo à nostris canali, quo Dunkerkam inter, Mardikumque erat commercium. Dicuntur intereà Hispani recepisse Mehenemium,

Mehenemium, ac vniuersum præsidium inter-
necioni dedidisse. Illa Enguenij tui adustio
curationis quidem lentioris, sed periculo
tamen semper vacat. Isthæc dum scribo, ac-
cedit ecce, qui mihi renuntiet aduentasse mox
ab Aureliano Cursorem, à quo perhibeatur
illum rediturum, hucque accessurum vnà cum
Enguenio die penultima huius mensis. Scili-
cet spem indubiam esse captum iri Mardikum
die abhinc ad summum quarto. Ad summum,
inquam; nam etiam hodie subuertendum fuit
cuniculis pyriis præcipuum propugnaculum;
ac statim ingressus tentandus. Adiicit ille na-
ucis Hollandorum appulisse non amplius sex.
Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum
dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Septemb.
M. DC. XLVI.

E I D E M.

Quod primè profectò res habet, quòd Clas-
sis nostra est in procinctu. Quippe, nisi
aliud, id saltem præstabit, ne Hispanica quid-
piam aggredi aduersus oram Prouinciæ ausit.
Nisi aliud, inquam; nam & spes heic est, vt
vltus ea Melleræus insigne aliquid moliat. An
verò successus pariter sperandus videtur
vel ex eo, quod scribis totam Prouinciam mi-
lite scaterere? coniciendum certè hosce mili-
tes exercitui Maritimo instruendo esse com-
paratos. Deus Optimus bene omnia fortunet.
Accessit ad Urbem, vt præscriperam, hester-
na luce Aurelianus; verùm remansit tamen,
qui imperet exercitui Enguenius: videlicet
intra quatrimum meliùs omninò habiturus.
Captum Mardikum eo ipso, quo ad te
nuper scribebam, die, superstitibus adhuc li-
cet tribus militum millibus, qui & se victo-
ris permisere arbitrio, &c. vt manu-capti sunt
in Galliam adducti. Nemo heic non putat
Enguenium eò incubiturum, vt Mehenemium
recuperet, quod alioquin vix liceat Corterea-
cum facere tutum. In Germania dicunt Tu-
rennium, & Suecicarum copiarum partem
anteuertisse Cæsareorum, Bauarorumque
exercitum, ac necesse fore, vt ille aut prælio,
aut fame (aliunde iam valde afflictatus) pereat,
sicque euenturum, vt nostri, Suecique hiema-
re securè in Bauaria possint. Ex Anglia nihil
habeo noui à Legatorum reditu. Parlama-
ntarij siquidem deliberant adhuc quid sit factò
opus; quando Rex subscribere oblati condi-
tionibus recusauit. Tu, ô PRINCIPVM OP-
TIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis,
prid. Kal. Septemb. M. DC. XLVI.

E I D E M.

ID timendum sanè, quod tuo Enguenio
times; quando quidem ille dum omneis
animi verè generosi implet numeros, id-
ipsum non timet. Vtinam eum seruet incolu-
mem Deus, qui ornamento tanto est & Regno
florentissimo, & gloriosissimæ Familiæ. Cum
pati iam currus vectionem possit, dicitur
non cœpisse modò deducere exercitum, sed
cingere etiam Basseam obsidione. Hoc tamen
nondum, quod sciam, constat, vti neque
Gassendi Epistola.

constat de Grandimontij reditu cum sex
hominum millibus quos obsidendæ Antver-
piæ prætextu Hollandi nobis subdixerunt.
Aiunt Cæsareos, Bauarosque defectu com-
meatus, viæque tutioris sic deflectere, vt
etiam Rhenum traiecturi sint; ac fieri vix
posse, quin planè eant pessum. Addunt Tu-
rennium, Fœderatosque interea cepisse varia
oppida, munimenta que non contemnenda;
ac esse in procinctu, vt Haliprunum obsi-
deant. Negotium de pace penè intermissum,
instaurari iam dicitur. Faxit Deuster-Opti-
mus, vt proxima hyems, cætera sterilis, fœ-
tum tantis votis expetitur parturiat. Degit
Angliæ Rex semper Novocastri, ac paruit
tandem iussis Monrossius, armis positus, ac
itinere mari destinato. Parlamentarij esse nu-
per in eo dicebantur, vt deliberarent, an pa-
terentur accedere non-nihil propius Regem
Londinum. Heic noui nihil, quod nôrim
quidem, nisi quod die superiore accessit Le-
gatus à Regina Sueciæ, quòdque Aurelianus
est Fonte-Bellaqueo Blossum discessurus. Tu,
ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum
dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Septemb.
M. DC. XLVI.

E I D E M.

Quod dignaris perscribere de exercitus
nostri apparatu, bene ominari de suc-
cessu iubet. Id vix persuaderi bene multis
potuit, vt quidpiam denuò aggredere-
mur, aut, vt res, & tempora sunt, exsequeremur
fœliciter; sed spes iam tamen est plurima in
ipso Imperatore sita; ac in iis copiis, quibus
illum iri instructum insinuas. Heic, si quid
rerum nouarum est, paginam vtramque tuus
Enguenius facit. Ille de Basseæ obsidione
spargi rumorem curauerat, cùmque tendere
illuc crederetur, VVernam diuertit, occu-
pauitque, hoc est præclusit aditum, qui so-
lus Dunkerkam supererat hostibus liber. Di-
citur subinde aggressus Urbem cominùs cin-
gere, Hollandorum classe interim appellen-
te, aduentéque Grandimontium cum ab-
ducta militum manu. Videtur fama satis
constans de Halipruni obsidione à nostris,
Suecisque suscepta: sed interim tamen re-
gressos Hassiacos cladem nescio quam per-
pessos est rumor. Nihil adhuc est, quod au-
dierim quidem, à Parlamentariis in Anglia
decretum. Aiunt tamen illos per-molestè tu-
lisse effectum Regis indulgentiæ, vt iam
Hibernia penè tota Anglicanum excusserit
iugum. Discessit ad Aulam Suecorum Le-
gatus, ac Aurelianus, qui huc redierat,
eò reuersus est post aliquot dies Blossum con-
cessurus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME,
ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis postrid.
Eid. Septemb. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Aud hæreo quidem, quin bene mul-
ti iteratam expeditionem auersati illud
obtendant,

— *Quia nos vestigia terrent;*

Y 2

Plurima

*Plurima te aduersum spectantia pauca re-
trorsum.*

At non hæreo quoque, quin multis præstan-
tia Ducis animos addat; ratis putà, quid vel
Caprarum ducente Leqne exercitus possit.
Fortunet Deus omnia; ac vtinam tandem tua
illa vora de conuertendis in communem ho-
stem Christianorum armis compleantur. O,
quid non possent vel ipsi Galli, collatis in
vnum totis viribus, & accedente ad animos
ea, quâ iam vident, bellandi peritia!

O quantum posset Terra, Pelagique parari!
Constans satis huc vsque fama de obsessa ab
Enguenio Dunkerka; sed vtunque tamen
circumvallatione cingere Urbem cœperit se-
ctis ire viis aggressurus non est, quò vsque
videat, quid referat quem nuncium petitu-
rum misit, & quidpiam nummorum animan-
dis militibus, & Prætorianas aliquot tam Gal-
licas quàm Heluetias cohortes, Non rediere
à Grandimontio nisi soli pedites; verùm ad-
uenere interea quatuor Polonorum millia
meritura. Minimè visum Turenno est immo-
rari ad Haliprunum, sed illius vice obsedit,
cepitque Schorendorfium, quo fretus tutò va-
leat in Wirtembergensi Ducatu hiemare. Qui
hostes fuerant versus Rhenum digressuri cre-
diti, Danubium versus diuerterunt, ac Ratis-
bonam iam properant, vt Bukonium sibi ad-
iungant. Verumtamen accurrunt simul Tu-
rennius, & Vrangelus, vt præoccupent, & ad
prælium cogant. In Angliâ res adhuc eadem
confusione; atque hæc quidem publica. Ipse
differo in dies discessum, præstolando quò-
nam euasura sint, quæ mihi primus Consu-
lum Diniensium nomine *Iuranius* fraude in-
signi negotia fecit. Interim verò, quia tran-
seunte nuper manu militum Diniâ non po-
tuerit eius Collegæ literarum tuarum reue-
rentiores obtare, quo minus eorum aliquot
saltem, & vni meorum Affinium, & redempto-
ri meorum qualiumcunque redituum destina-
uerit, diuertendos. Ideò veritus ne si deinceps,
quod absit, incidat similis occasio, ille
testari odium pergat, scribo ad meum Tor-
natozem, vt elenchum eorum, quos velim
exemptos, ad tuum à Secretis mittat, quò
tuo iussu Diplomata illis necessaria conficiat.
Tu, qui iam vltro, ac pro tua illa incom-
parabili bonitate ire obuian volueras, annues
haud-dubiè licet non vtar vberiore compre-
catione. Vale, PRINCIPVM OPTIME,
Præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, XI.
Kal. Octob. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Quam sum recreatus, Deum Immorta-
lem! literas suauissimas legens, quas
dare ad me Belgenserij dignatus; restricui
mihi memoriam cari illius Capitis, cuius, ni-
si cum voluptate desiderio mista recordari
nò licet! Vtinam verò illi per fata esse licuisset
superstiti, vt posset te hospitem tantum hortis
illis, quos suâ curâ nobilitarat excipere! Vti-
nam, & tibi licuisset ab ipso, quo erat genio,
excipi!

O qui complexus & gaudia quanta fuissent!

Verùm desiderio, & pudor & modus adhiben-
dus est, ac leniendum patientiâ, quò durum
cùm sit corrigere est nefas. Audio te deinceps
repetiisse Urbem, ac voueo, vt te in illam sa-
nus, incolumisque receperis. Quò de disces-
su Classis perscribis, exspectationis magnæ
est; vtunque ea fortassis aliò, quàm quò ru-
mor ipsam dirigit, contendat. Occcepit En-
guenius sectis ire viis, ac sese sub Eidus men-
sis proximi Dunkerka potiturum sperat. Cen-
seri possunt Duces Hispani, vt inter saxum,
sacrumque stare; nam ecce interim Hollandi
cingunt, oppugnantque Lierium, arcem, vt
munitissimam, ita momenti maximi Mechli-
uium, & Antverpiam inter; illi autem non
possunt aut vireis partiri, quin reddant pror-
sus inefficacis; aut in alteros incerto euentu
sic conuertere, quin alteri locum expugnent,
qui Prouinciæ iacturam trahat. Sollicitat His-
panus Anglos; sed illis est satis negotiorum
domi, nec dicuntur hætenus aliud, quàm
pulueris pyrij quidpiam impertiri. Cepere
nostri in Germania Donanerdam supra Da-
nubium; irrumpentisque in Bauariam, con-
sternationem pariunt ingentem. Ferunt Au-
gustam Vindelicorum de deditioe agere; &
Bauarum ipsum relicto, vt potuit, minutis
Monaco, atque Æniponto, Ratisbonam dis-
cessisse. Literæ postremùm Monasterio ac-
ceptæ perhibebant pacem cum Cæsare propè
conclusam, iam verò timendum non est, vt
ille vel à Bauaro instigatus, referat pedem.
Tu ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dul-
ce Decus, Vale, Parisiis, IV. Kalend. Octob.
M. DC. XLVI.

*Admodum Reuerendo, Clarissimoque
Viro, GODEFRIDO VVEN-
DELINO, Condatensi Canonico,
Pastori Hercano, Amico longe-op-
timo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quas duodecimo, quartoque Kalendas
dedisti ad me literas interuentu nobi-
lissimi Equitis à Scala accepi. Cùm non vacet
iam pluribus ad vtrasque respondere; pau-
culos saltem versus transdo, vt & acceptas signi-
ficem, & me propitio Numine non viuere
modò, sed etiam valere renuntiem. Saltem
plurimum iam conualui; & spes est, vt breui
quidquid reliquiarum morbi superest, planè,
prorsumque euanescat. Vtinam verò idem fa-
tum contigisset morbo optimi illius, carissi-
mique Erycij Puteani,

*Cui pudor & Iustitia soror
Incorrupta fides, nudaque Veritas
Quando vllum inuenient parem!*

Literas certè legenti tuas, & cogitanti Ar-
cem illam, in quam videbar mihi aliàs vt in
Parnassum ascendere, ac, illo præeunte, Mu-
sarum choro interesse, subiit illicò exclamare,
*excessere omnes! verùm desiderio sit
pudor, ac modus.* Vnus iam, alterve est annus
ex quo Bullialdus discessit Venetias, mensis-
que

que est, ex quo perscripsit petiturum mox Romam se, neque diu fore, quin solutura Constantinopolin ex ora Hetruriæ nauis Anglica, eodem, occasione accepta contendat. Si illi propitium, quod voueo, Salum, Solum, Cælumque fuerit, obseruabit illuc haud-dubiè quam commemoras Ianuarij Eclipsin. Salutem illi abs te nunciabo; & si quid à se obseruatum ex ea Eclipsi transmiserit, id quid sit, te diu latere non patiar. De illa, quæ ante annos quatuor, nihil est quod addam ad meas nuperas; nisi quoddam tibi integrum est, ut quosum vsi Organum causeris. Quadrans fuit eiusdem Bullialdi, cuius fides penes eum est, neque enim ipse illum explorauit. Resalutant te Viri optimi Merfennus, & Petauius; ad Furrerium quod attinet, ille iam-pridem ab vrbe abest. Tu & Vale diutissimè, & Vale semper quam-optimè, & me, quod facis, æternùm ama. Parisiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Quod inaudiisti, OPTIME PRINCEPS, de instituta aduersum me lite à Dinien-sibus, dum factæ à se vsurpationis iurium mei Beneficioli constabiliundæ satagunt, comperitur nimis-quàm verum. Quod potissimum displicet, ipsa est meo illo optato reditui ad te remora iniecta. Dabo operam tamen, ut ea perrumpatur quàm fieri citò poterit; fiet autem, opinor, si Consulis primi iniquitatem repressero, qui Ciuitatem non commouit, nisi ut patrocinium sibi publicum quæreret, postquam quæsitum à se fundum à meo, mei-ve Beneficij dominio malignè subduxit. Est certè, cur illi præsertim succenseam; nam & secundus Consul, & alij quidam Primorum Urbis qui è factione eius non sunt, conantur, quantum quidem possunt, (vasertimus nimirum est) eius artibus obuiam ire. Verùm, quid te tris, apinisque moror! Ecce de alijs rebus ut dicam, accessit ante dies quatuor Thaddæus Barberinus cum vxore ad Aulam; idque post acceptum iam nuncium de restituta in integrum, motu proprio, Pontificis familia tota Barberinorum. Dicitur Aula esse Urbem sub initium hebdomadis insequentis repetitura. Percrebuerat rumor ante paucos dies de iam occupata ab Enguenio Dunkerkæ: sed is fuit dumtaxat prænuncius illius qui breui verior, Deo propitio, succedet. Confimilis resperfus fuerat de iam occupato ab Hollandis Lierio; & deinceps tamen dubitari cœpit, neque omninò constitit reuera-ne obfideretur. Excurrere nostri, Suecique in superiorem Bauariam pergunt; neque iam de facta Augustæ deditio dubitari video. Conditiones pacis, de quibus nos inter Cæsareosque conuenerat, ratæ haberi non debebant, nisi superiore Septembri exeunte, cum Confœderatis etiam conuenisset. Quid verò,
Gassendi Epistola.

idcirco profectus Osnaburgum Longavilla euicerit resciri nondum à nobis potest. Mortuus in Anglia Essexius Comes; interim verò ambigitur Scoti-ne ab Anglis in Regis gratiam sint discessuri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Octob. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Discessurum te rusticandi, seu ut ipse interpretaris, oblectandi animi gratiâ, fuit profectò mihi scitu periucundum. Nam cum nôrim te tot, ac tanta sustinere negotia, quid possim accipere dulcius, quàm te interdum curis gaudia, ne iis conficiaris, interponere? Quanquam, qui tuus genius est, vix esse vnquam potes, quin muneri continuo vacans publicis commodis inseruias; ex quo fit sanè, ut verear, ne non mera recreatio sit, quæ te ab Vrbe euocet; sed ea prætextui solum sit, aut certè non præcipua, sola-ve discedendi causa. Vt cunque sese habeat res, faxit Deus domum incolumis redeas. Regressa demum Aula in Urbem ab ineunte hebdomade, neque diu admodum fuit, quin tota perstreperit de sælici armorum Enguenij successu. Scilicet inuictus gloriosusque ille, Dunkerkâ tandem potitus est; & cum de conditionibus deditiois ipsis Nonis pepigerit, earum vna fuit, ut in Urbem quinto Eidus admitteretur. Itaque debuit hesternâ luce victor, triumphator in eam ingredi; & nuncius die crastina, qui factum narret, expectatur. Non perseuerat iam ampliùs, qui tantoperè percrebuerat de deditioe Augustæ rumor. Constantior est longè, certiorque, qui de capto ad Lycum Ranio, deque excurrente in totam Bauariam nostro, Suecique milite, hostium nemine vsquam obfistente. Rediit Longavilla Osnaburgo, post diem decimum; at Suecos hortatus, ut cum Cæsare, imitatione nostri, conuenirent, nihil aliud responsi, quod perhibeant, tulit, quàm illos sese Stokolmio ecquid facto sit opus expectare. Dicuntur aliunde, qui sunt Germani Catholici, nolle iam ampliùs stare iis, de quibus antè constiterat, ipsos inter & Protestantibus. Aiunt Scotos fieri in dies ad coeundum cum Anglicanis Parlamentariis difficiliores; spemque esse Regi, ut experturus non sit ab Aquilone omne malum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Oct. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Naudieram iam Classem nostram oppugnare arcem Iluæ Insulæ, cui nomen inditum *Portus-longus*; at neque circumstantias, quas perscribere es dignatus, perspexeram; neque tempus quo coniciis fore, ut expugnetur, nôram. Id si contingat, tempus erit, quod tuus Enguenius præter-propter in expugnatione Dunkerkæ consumpsit. Quippe, qui ad cingendum Urbem XIII. Kalendas accessit, agere Præsidium coëgit de deditioe, ipsis Nonis, ac Vrbe demum potitus est, quo
Y 3 prædixi

prædixi die, putà V. Eidus. Rex, Reginaque, & tota Aula nudius-quartus ritu solemnipro tam expedita, imò pene dicam, pro tam improuisa, inexpectataque, & tanti momenti occupatione gratias egerunt. Quid ille deinceps sit facturus, nescitur; nam cum sint qui domum reuersurum dicant, sunt, qui fore coniciant, vt aliquid adhuc priusquam milites in hiberna mittat, moliat; maximèque, si verum sit, quod video increbrescere, obsidere Hollandos Venloium ad Mosam. De capto Ranio nullum iam dubium. De Augusta verò nihil aliud est, quàm fuisse in eam minas intentatas certum. Non coiere adhuc in vnum Cæsaris, ac Bauari copiarum nostrarum, Suecicarumque ad prælium eas inlicere meditantur. Arduum semper illud, ingentisque molis de pace negotium, tametsi nescio quid Hispano futurum iam animi sit, nobis Dunkerkâ potentibus, nisi conditiones ab ipso, quas accipere liceat, offerantur. Nihil in hunc diem, quod sciam, à Parlamentariis Anglicanis decretum est; sed difficilem nempe cardinem, vt cui rerum summa innitatur, versant. Prosperam tibi apprecor rusticationem, venationemque. Vale, ò DECUS PRINCIPVM, Vale ò præsidium, & Decus meum dulce, Parisiis, xlv. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Nondum rediisse te in Urbem, sed proximè tamen rediturum fuisse perscripsit Neuræus. Apud nos noui nihil est, quod equidem sciam, cuiuspiam momenti. Nam qui percubuit iterum rumor de capta Augusta iterum euauit; & qui inualefcit de pace siue inita, siue mox ineunda nescio quàm sit rarus. Vnum est dumtaxat memorabile, consentire denique Scotos, vt Rex permittatur Parlamentariorum arbitrio, ac Parlamentarios in eo esse, vt deliberent, quo ille sit modo deducendus Londinum. Ex Flandria nihil certius habeo, quàm pluuisse Bruxellæ pluuiâ purpureâ seu rubefcente, quam vulgus dicit sanguineam, pridie Eidus huiusce Mensis, seu pridie quàm de ditione Dunkerkæ actum, pactumque est. Illius historiolum descripsit, typisque mandauit præclarus ille VVendelinus de cuius arduo opere Massiliensibus dedicando memini ad te aliquid scripsisse. Summa est, vt ostendat quid discriminis inter ipsam, & descriptam illam à me in Peireskij Vita, inter sit; & causam eius esse declaret Chalcæthi copiam, quâ regio subterranea Scaldin inter, Mosamque scatet. Plura iam non vacat; sic me totum diem, qui me inuisere Germani, Anglique aliqui tenuerunt. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, seu ruri, seu domi, seu vbiuis sis, bene, imò optimè Vale, Parisiis, v. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Per-iucundum fuit accipere te valetudine prospera in Urbem reuersum. Quæ pro Enguenio tuo voues vota, ipsa sunt, quæ concipere omneis par est, quibus Patriæ

gloria est cordi. Cum Parens illum exceptura progressa iam Cantillium sit; an-non abundè videtur dignus, quem ipsa quoque suis humeris referat Gallia vniuersa. Inuisens me hesternâ luce præclarus Capellanus Decatetrastichon Epigramma, quod in eius laudem ac in monumentum Dunkerkæ captæ composuit, ad te transcendendum consignauit; idque in pignus venerationis, qua te semper prosequitur, ac ratus aliunde fore tibi rem, pro eo quo Consobrinum tantum deperis amore, pergratam. Cum post datas literas tuas concessurus Massiliam fueris, vt adesses quo tempore Consules creari pro Comitibus solent, inaudio ecce nescio quid turbarum illeic interuenisse. Tametsi verò nondum satis, quid id sit rei, compertum habeam; accipio tamen nihil potuisse ex magnitudine simul, moderationeque animi tui desiderari. Id verò mihi haud-quaquam nonum, cui perfectum iam pridem est, quàm generosa sis indole; quàm pacis amans, quàm æqui seruans. Rerum nouarum nihil propè habeo. Inualuerat iam tertium rumor de occupata à nostris Augusta, & ecce tamen iam perhibent etiam solutam obsidionem. Sic post famam quoque de Venloo capto, discessisse exinde, re infecta, Holandos ferunt. Aiunt & iteratò Scotos nondum conuenire penitus cum Anglis; sed rem iam maturius Comitibus conuocatis deliberari. Monasterienses literæ spem multam pacis facere pergunt, etiam cum Hispano ineundæ, à capta Dunkerka; verendum tamen, ne quæ Infantis Hispaniæ interuenit mors, negotium non-nihil ob spem Cæsari factam, interturbet, sed quid sit venturum cras, fugio quærere. Tu ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale, Parisiis, postrid. Kal. Nouemb. M. DC. XLVI.

Admodum Reuerendo, Clarissimoque Viro, GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longe-optimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Lecto scribo, OPTIME VVENDELINO, sed ferre nimirum diutius non possum, quin quas debeo rependam grates, pro præclarissimo libello. Is per doctas virum manus volitauit, nemòque eum legit, qui non sibi habere illius exemplum expetierit. Ad me quod spectat, summoperè gaudeo rem obseruatam, descriptamque à Viro amico, & fidei pleno, qui ad rem accuratè explorandam nihil non contulerit studij. Itaque non hæreo, quin purpurea pluuiâ, qualem describis, deciderit, alia scilicet à præsumpta illa, quam à me descriptâ in Vita Peireskij commemorare dignatus es, nec sine vestigijs amoris aduersum me tuum. De causa, fateor dici nihil posse, quod allatam illam à solertissimo Chiffletio, cui ipse subscribis, non immeritò, verisimilitudine vincat.

eat. Tamen enim ne ille quidem, quo candore est (ac probe memor quanta sit humanarum Mentium circa hæc Naturæ arcana caligo) iuraturus sit, rem se haud-dubiè ita habere, vt se habere secus non valeat; attamen nemo alius, opinor, facile quidpiam proferat, quod cum ipsius ratiocinio videri possit comparandum. Nam, vtcumque posset opponi non rubere, vt rosæ folia, ita Asphalticam materiam, quæ macerata intra nubem ex Chalcantini affusione ruborem pluuiæ perinde creet, ac creant rosæ illius aquæ, qua macerata fuerint, Chalcanti oleo superinfuso, neque sufficere, quod ex Asphaltum eliciatur oleum obscuriore purpura splendens, quo arguatur vis rubescendi intra Asphaltum contineri; quoniam idem Chalcanti oleum nulum ruborem exprimit in aqua qua fuerint folia ex Sena macerata; licet ruborem quoque latentem illud videatur arguere, quod is ex infuso tartari oleo exprimat. Vtcumque, inquam, siue istud, siue aliud quisquam opponat; nihilominus & aliquid semper deprehendetur discriminis, & probabilitas semper sua ratiocinio simul, experimentoque constabit. Mira sunt præterea quæ de igne illo subterraneo ratiocinatis, quamquam ego semper *improbo*, tanquam persuaderi non potis, posse flammam vllam in loco obturato, aut excitari, aut perdurare; nam quod alioquin Ætnam, similiæque loca quasi caminos habeas; illa videntur sanè imparia tanto incendio spiramenta; credoque quas flammæ ea loca eructant, non ex imo prorumpere, sed quo momento materia inflammabilis in aërem erumpit, creari. Verùm hæc longioris sunt disquisitionis. Quod habes de puluere pyrio, qui ex auro paratus vocitari solet *aurum fulminans*; facit admoneam, posse quoque huiuscemodi puluerem ex aliis Metallis parari; saltem ex ære, atque ferro; de quibus, quo dubites minus, concludam hisce literis ex utroque aliquantulum, vt experiri tutemet possis. Scripsi ad Bullialdum ante dies quatuor, ac illi à te salutem nunciaui; & quidquid fuit tuorum votorum expressi. De mei effigie quod pergis esse adeò sollicitus, faciam tandem (tamen sanè non absque verecundia) satis, quam primùm meliùs habuero. Spes enim est, vt Deo propitio ex inuoluntate hac breui emergam. Tu interim, mi VVENDÉLINE, bene, imò optimè Vale. Parisiis, v. Eid. Nouembris. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Nillas ad te literas dedi superiore hebdomade; quoniam non prorsus bene habebam. Valeo nunc meliùs, Deo propitio, tamen me committere in aliquod tempus aëri prohibeor. Quàm me delectat interim te prosperè semper valere! Utinam in annos

Nestoreos. Accessit denique ad Urbem tuus Enguenius ante dies quinque. Digressurum aliò rumor fuerat; sed hærent omnes meritò, generosior sit, an prudentior. Accessit quoque eius Parens ad Aulam nudius-tertius. Fama rursus est, initam pacem etiam cum ipso Hispano esse; cum totis votis eam expetam, vix tamen adduci eò possum, vt credam. Turennius, Suecique in procinctu sunt, vt inferiores numero licet decem hominum millibus, prælium cum Cæsareis, Bauarisque committant. Ferunt nondum Scotis, Anglisque de Regis dedendi forma, modoque conuenire. Nollent nimirum isti emisse, illi vendidisse videri. Docebit nos dies & euentus omnia. Quod de Portu-longo occupato scribis, nondum inaudieram: extremus quippe nuncius dicebatur nihil aliud retulisse, quàm obsides datos. De Ilerda video rumorem, qui sinister fuerat, mutatum in melius. Scripturus ad te nuper fueram de Draguinianensi negotio; verumtamen, si faciam iam, factum erit tempori satis. Sex sunt, puto, menses, & amplius, ex quo pro tua bonitate, & vt mihi gratificareris, designasti Consulem, meum illum affinem Arnulphum. Nihil non deinceps illi egerunt, qui regendæ urbis ius inuaserant, vt quod feceras, redderent infectum. Negotiis turbatis, ego hîc incubui, vt in Augustiore Consilio fieret Placitum, quo rei totius informatio Campinio nostro permitteretur. Quippe reputaui esse neminem, qui ardentiore studio quidquid egeris ratum curet. Tu, quæso, si quid opus sit, illi sic faue, vt quod cœpisti asserere, constabiliatur. Fidenter sanè, sed noui nempe, quanta tua sit bonitas, quantus amor erga me tuus. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, Vale dulce Decus, & Præsidium meum. Parisiis, XVI. Kal. Decembris, M. DC. XLVI.

E I D E M.

Ræclara sunt adeò, quæ de obitu Principis Hispani præmaturo ratiocinatis, vt accedere ad ipsa nihil valeat. Satis mihi proinde est, attendere, quàm tibi sit rerum humanarum conditio perspecta, quàm egregiè noris virtutem in quam manca ruat semper fortuna, vnicam esse. Valetudo mea, Deo benè propitio, habet se satis prosperè, tamen domo, nisi Sacri audiendi causâ, nondum excedo. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Accessurum breui in Hollandiam ferunt Marchionem Brandenburgicum, ducturum illic in uxorem Principis Auraci filiam. In Germania sunt semper nostri, Suecique in procinctu, vt cum Bauaris, Cæsareisque prælium committant; nisi obstant, qui illuc missi Monasterio Legati sunt metu euentus, qui, iam promotio pacis negotio, remoram iniiciat. Non sunt quidem fausta, quæ istheinc de Ilerdensi obsidione audio; sed de ea heic semper eximia est spes, maximèque propter suppetias, quæ fuere Harcurio ferendæ insignes. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IX. Kal. Decembr. M. DC. XLVI.

Y 4

E I D E M.

E I D E M.

QUoniam tanta sit illa affectus erga me tui teneritudo, haud abs re deficiunt me verba, quibus exprimam, quo idcirco sensu arcanis in fibris afficior. Quæso solum semper ter-Optimum Numen, ne me patiat hoc amore, quem satis sentio hæere tibi in intimis visceribus, medullisque fieri indignum. Valeo iam, Deo propitio, melius, spēsque est, ut eius adspirante gratiā, vitæ satis ad id complendum, quod tua spectant, vota, super sit. Si quicquam sanè foret ex ipsa maturius discedere graue, illud esset potissimum quod non liceret tuæ de me exspectationi facere satis. Seruet modò te incolumem Deus. Rerum nouarum nihil iam habeo; nam qui rumor quidem vagatur de quæsitā nostris, Suecisque aduersus Cæsareos, Bauarōsque victoria, nullum habet certum, quem nōrim authorem. Quod heic perhibent de recessu Hispanici exercitus ab Ilerdensibus castris, potest tibi esse, quàm nobis perspectum. Debes iam ipse esse complexus Melleræum, inclytum illum famæ Gallici nominis in Italico orbe vindicem; quando tanto cum scœnore res nostras in illo restituit. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, & Præsidium Vale, Parisiis, prid. Kalendas Decembris, M. DC. XLVI.

E I D E M.

Rofusus nimium amor tuus, cui mea valetudo tantopere cordi. Ea fit in dies corroborator, donec memet domi contineo; ac interim laboribus, studiisque operosis parco. Dum super sit, quod mihi liceat tuum in obsequium profundere, erit, cur cum fructu ingenti recuperatam putem. De lite quod rogas, Consules Dinienses, vel potius eorum primus *Iuramius*, Procuratorem Regium Aquensis Rationum Curia implorârunt; isque obstitit, ne illa heic gentium, ut poterat fieri, compendiosè dirimeretur. Itaque lis ad Curiam illam proximis diebus remissa fuit; eritque ea mihi istheic agitanda. Quod maxime doleo, est illa grandis iactura temporis, quod melioribus impenderem curis, ac potissimum, dum prouideo, qua me illi sint diuexaturi prolixitate, existente *Iuramio* litigiosissimo Mortalium, & totam istam camarinam non alio fine commouente, quàm ut insignem iniuriam, qua me, Beneficiūque meum affecit, texisse videatur. Quin etiam doleo summoperè, quod postquam ad te, Deo propitio, concessum fuerit accedere, sit mihi continuo à tua illa iucundissima consuetudine discedendum, ut hisce me occupationibus omnium importunissimis dedam. Verumtamen hæc vitæ fors, & rerum conditio. Cogitationes hæc ut mittam, & rerum nouarum addam aliquid, redux ecce in Urbem est ab æsterna vsque luce Melleræus. Laborat Nerosus Dux insolita quadam Apoplexiæ specie, à qua parum spei super sit: Princeps haud paruus, ut video, facturus sui desiderium, ac ista præsertim ætate, isto habitu corporis,

cui tale nihil videbatur timendum. Non conflixere in Bauaria, ut ferebatur, exercitus; nec perseverat etiam rumor de Monaco à nostris obfesso. Perhibent tamen omnia semper prosperè nostris succedere; cum & hostium horreum Lansbergam occupauerint, & vnum, alterum-ve copiosum com meatum interceperint, & hætenus hostes fluminis obiectu ab ingressu in propriam Regionem Bauariam prohibuerint. Aiunt aliunde Hassiacos Colonienfis copias, quibus præerat Melander, fuisse. Elanguescit iam iterum quantum audio Pacis negotium; at nulla sanè illius facies noua, inopina-ve surgit. Nondum penitus inter Anglos, Scotosque conuenire scribunt. Addunt vereri Parlamentarios, ne Londinensis Ciuitas affectum in Regem resumat, memor nempe foelicitatis, quam cum illo amiserit. Et sanè si illa à parte Scotorum Regem instaurare cum legitima autoritate conantium staret; Parlamentarij haud-dubiè à præstituto exciderent sine. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Admodum Reuerendo, Doctissimo, Clarissimoque Viro D. GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico, Pastori Hercano, Amico longè Optimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Mensis est, plus minùs, OPTIME VVENDELINE, ex quo ad te scripsi Amicos, quibus pellegendi tuam illam de *pluuia purpurea* historiam copiam feceram, expetiisse sibi ipsius exempla. Commisi subinde quod fueras dignatus transmittere ad me meo Bibliopola, isque non modò curauit illud typis nouis exprimi, sed plurimis etiam, qui Latine nesciunt, rem pernosse cupientibus, Gallicam illius velut compendiosam edidit interpretationem. Mitto ad te proinde editionis vtriusque exemplum; testatus abesse Librarium, ut iacturam inde vllam experiatur. Mixti Latinum potuit ante quindecim, Gallicum ante octo dies, verum distuli, quo vsque licuerit opera eadem transdere, quam repetitis, feruentibusque votis tuis non potui negare imaginem mei. Vnà igitur illam iam transmittito; tu sic accipe, quasi nihil sit, quod tibi de me, si meæ sit opis, & quantumvis cogar, erubescere, polliceri non valeas. Vale, & me æternum ama. Parisiis, postrid, Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

Verè Nobili, Eruditōque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, Patrio Parisino,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi vnà cum literis Gergouia Aruerorum datis tuam illam Disputationem Physico-Mathematicam, cuius me lectione recreare

recreare voluisti. Dicere profectò non possum, quàm me mirificè delectarit, cum suspendente animum acumine, nescio, an elegantia magis, eam sic prægustare non potui, quin, valetudine licet parum firmâ, vno tenore hauserim totam. Ecce interim tu es erga me ea bonitate, comitatéque, vt mihi hocce in argumento plenam messem deferens, tibi spicilegium dumtaxat attribuas? Inuertenda sanè hæc sunt, cum & aliunde sint in meo illo alioquin parentiore campo, inanes solùm spicæ enatæ; ager hic tuus, angustior licet, grauidis aristas canescat? vt verbo dicam, est cur exoptem rem fieri quamprimùm iuris publici; tum tui ergo, ita nihil est tua solertia non dignum tum mei, ita est honori adstipulatore tanto asseri; tum veritatis, ita interest, vt aduersum ingenia hæc simileis tui fautores habeat. Optimus ille nihil iteratò, quod sciam in me edidit; reputare autem par est fore vt si semel tuum istud quasi totius controuersie coronamentum conspexerit; quidquid fortè illi præ manibus fuerit machinamenti dilabatur. Vale, Præclarissime Vir, ac me, quod facis, porrò ama. Parisiis, postrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Abuisse se omnia Massiliæ pacificè, ac pro tuis votis delectauit summoperè. Utinam omnia semper tibi prosperè perinde succedant, euanescentibus perinde si quæ tuas aduersum curas fortè comparentur, consiliis. Demiratus sum tam breui momento, tam pugnantia fuisse tibi de Ilerdensi obsidione renunciata, vt prioribus literarum versibus fausta scripseris, posterioribus infausta narraris. Subiit certè statim illa cogitatio,

Ipsa dies quandoque Parens, quandoque No-
nerca.

ranta est instabilitas, incertitudóque rerum humanarum. Iure interim, vt opinor, Amici tui vicem doles, cum te, vtcumque se, qua de re hæret nemo, generosissimè gesserit; vitio tamen ipsi vertatur, quòd suapte sponte id negotij susceperit; & si qui in Aula ipsi malè affecti in illum sunt, ansam declamandi in ipsum hanc habeant. An verò heinc erit retardandæ pacis vel occasio, vel excusatio? Video iam certè de illa breui ineunda pene desperari. Quid, si Hispani hocce successu elatiores facti quidpiam insuper, nec infœliciter tentent? Meditari nempe eos aiunt obsidionem triplicem, Cortereaci (dicunt etiam aliqui Dunkerkæ) in Belgio, Plumhini in Hetruria, Balaguerij in Catalonia. Quid si interim Dux Bavariz, quem morbo extremo laborare ferunt, diem obeat? Fortunet Deus nobis omnia. Tu modò, ô PRINCIPVM DECVS, Viue semper fœlix, & Vale, Parisiis, postrid. Eid. Decembr. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Nihil sanè gratius mihi poterat, quàm quod est expressum tuis literis abs te, ac de te renuntiari. Ecquid enim possum audire iucundius, quàm & bene valere te, & facere te ea, quæ tueri constantem, diuturnamque valetudinem possint? alterum quippe præsentè bono, alterum spe futuri delectat; & cum inter sit te viuere, interest tamen magis valere. Fœlicem diem, quo te subiit cogitatio eiusmodi, vt non modò pristinas illas exercitationes repeteres; sed aliis etiam adhibitis efficeres continentiores. Scilicet ἡ γυμναστικὴ nobilissima ἡ ὑγιεινὴ pars est; meritóque inter tria illa sanitatis tuendæ ἀσκήματα positam habemus πρῶτον ἀσκήσιον. Perge proinde, OPTIME PRINCEPS; memineris modò, quod est à Sapiente iam olim dictum, μηδὲν ἄγαν. Rerum nouarum vix aliud habeo, quàm quod perhibent Fœderatos inter, & Bauaros, Cæsareosque initum conflictum. Sterisse victoriam à nostris (quatuor millibus hostium cæsis) addunt; idque præter cladem non mediocrem à VVerthio mox antè acceptam. Sed id-ne totum verum sit, vadem me præstare non ausim. Cum noluerint Sueci de pace Monasterij agere, ne videri possent quicquam cum Legato Pontificio habere commune; discessisse iam cæteros Osnaburgum memorant; futurumque, vt tam Cæsarei, quàm nostri eodem breui concedant. Fuere Hagæ ipsis Kalendis celebratæ nuptiæ inter Electorem Brandenburgicum, & Principis Auracici filiam. Ex Angliâ nihil, quod sciam, noui, nisi quòd Farfaxius Londini exceptus aliqua cum specie fuit. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, XII. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

E I D E M.

Villus hæreo, OPTIME PRINCEPS, quin quotquot hac vice literas accipies, obitum renuntient illustrissimi Principis, quem demum nudius-tertius sub horam nonam vespertinam sua illa, qua toties diuexatus fuerat, σπασυρία abduxit è viuis. Ipse casum commoro dumtaxat vt significem, quam tibi ob factam iacturam condoleã. Nimirum præter insignis illos Cognationis, Agnationisque quibus cohærebatis gradus, tu te illum dicto, factoque sic amare testatus es, vt non possit tibi non relinquere singulare desiderium sui. Id me erigit, quod prouideo te tuam illam constantiam aduocaturum in subsidium, neque passurum vt animus, qui se hætenus aded grandem, inuictumque aduersus tot alios luctuosos casus præstitit, ad renuntiationem huius deiciatur, soles quin-etiam sic omnia tela Fortunæ habere prouisa, vt istud præsertim te non fugerit, ob repetita identidem eiusce morbi symptomata; dicturusque proinde statim, ipso audito, haud-dubiè sis,

Hoc quoque percepi, atque animo mecum
antè peregi.

Et cum sint, qui fati se accommodent, vt quod corrigere est nefas, patientiâ leuius faciant;

eciant; id tibi sapientius est moris, ut omnia permittens arbitrio æternæ Prouidentia, persuasus sis nihil posse melius, vtiliusque contingere, quàm quod illa (cui etiam casus capilli est curæ) dispensante contingit. An-non verò etiam id solabitur, quòd ille hæredem reliquit, Magnum, Celebrémque Enguenium, qui-cum ut tibi hæcenus vehemens amor intercessit, ita est sanè imposterum ardentior adhuc intercessurus. Seruet vos modò incolumeis Deus Optimus in Nestoreos annos. Cum nihil sit, quod insuper rerum nouarum abs me expectes; addo solùm antecedente eiusdemmet diei, quo Condæus interiit, manè natam fuisse Aureliano prolem, quæ si fuisset mascula, tum exclamare de hisce aureis Regiæ stirpis ramis licuisset, *vno auulso, non deficit alter*. Quia secus visum Superis, subiit salutem cogitare, quàm verè dictum ab illo fuerit,

Nec nox vlla diem, neque noctem Aurora sequutâst,

*Que non audierit mistos vagitibus agris
Ploratus mortis comites, & funeris atri.*

Tu iterùm Viue, & Vale, DECUS PRINCIPVM, ô & dulce meum, Parisiis, v. Kal. Ian. M. DC. XLVI.

E I D E M.

N Aud est par sanè, OPTIME PRINCIPVS, ut hanc labentis tacitè anni abire patiar originem absque votis ardentibus pro tua, totiùsque Familiæ incolumitate conceptis. Causæ scilicet publicæ, priuatæque insignes sunt, ob quas interest saluum te, quam diutissimè superesse. Ac noui quidem singularem animi tui moderationem, non modò quod ad cætera, sed etiam quod ad ipsius vitæ diurnitatem attinet. Verumtamen quod tuæ virtuti, id non perinde *ἀδύνατον* illorum desiderio est, qui te, ut obseruantia, ita amore prosequuntur. Tametsi æquum profectò est, ut omnes vel tui exemplo permoti, nosmet admoneamus posse fieri, ut qui iam incuntem annum vidimus, exeuntem non perinde videamus. Nempe, cum nobis in decursu vnus annorum, quem cœperimus desinendum sit, nemine vtimur sponfore, quo liceat nobis de hoc potiùs, quàm de alio esse securis. Nam quod plerumque Astrologi, cæteri que id genus Vates annos tam facillè largiuntur, impudentiâ, imposturæque intolerabilis videtur, sed querela hæc alterius est loci. Utinam modò quæ tibi fausta, fortunatæque apprecor, Deus ter-Optimus concedat. Significauit mihi Neuræus, ut dignatus fueris ad meos illos scribere; sed isthæc nimirum familiaria sunt tuæ illius erga me beneuolentiæ argumenta. Rerum nouarum nihil pene habeo, nisi quod *Seruiens* Plenipotentiariorum nostrorum vnus simul cum vno ex Cæsareis accessere iam in Hollandiam, ut cum Marchione Brandenburgico de compensatione Pomeraniæ, quam Sueci ab Imperatore deposcere dicuntur, agant. Quod Vlmæ autem coituri nostri, hostiùmque Duces feruntur, ut agant de induciis; id nondum satis perspectum est; uti neque

id quod Turennius millia hostium duo cecidisse dicitur; aliâque id genus non-nulla. Quàm præclara interim sunt, quæ ipse de rebus Catalonicis, deque Harcurio ratiocinans. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Parisiis, prid. Non. Ian. M. DC. XLVII.

E I D E M.

QUæ anni noui occasione ratiocinans, OPTIME PRINCIPVS, eiusmodi profectò sunt, ut nisi te alia tam multa supra vulgus eueherent, possent abundè genium grandem & curantem quidquid dignum Sapiente, bonoque est demonstrare. Quam abundè appreciationem mei causâ instituis, ea est quæ nisi te abundè nosses, amplissimam fidem posset facere incomparabilis tuæ bonitatis. At quam voluisti quasi appendicem literis tuis esse adiunctam, ipsa est, quæ pergit ruborem creare, aded mihi continens est tuæ non modò beneuolentiæ, sed beneficentiæ quoque argumentum. Gratiam itaque quantum quidem maximam possum habeo; sed quæ tamen sit & tuo dono, & affectui, quo per-velim testatam facere gratitudinem impar. Tu, qui aded constans in me demerendo obstringendoque perseueras, constantem saltem hunc affectum, quo esse non possit ardentior alter, acceptum habe. Habebis autem dubio procul, ut vel id mihi solatio sit, qui etiam priusquam ad te veniam, in illud ipsum inciderim, cuius metu Socrates olim accedere ad Perdiccam renuit. Rogatus nimirum cur id faceret, *ἵνα, ἔφη μὴ τῷ καίῳ ἀλέθρῳ ὑπολόμαι*. Quod quidem declarans M. Antoninus, *πετίς*, inquit, *μὴ εἶ πατῶν ἐδωκῶ ἀντιδοκίῃσι*. Sed neque ego Socrates sum, neque tu is es, cui prona voluntas videri non possit superque, & satis. Viue, & Vale PRINCIPVM DECUS. Noui nihil attexo, quia nihil iam est, quod quidem ad te perscribi mereatur. Insultant semper Confœderati, dum interim hostes sese in interiora recipiunt. Negotium de pace nihilo promotius; neque inauditur adhuc, quid Seruiens penes Hollandos profecerit; pactis conuentis que conditionibus de daturis pecuniam Angliis, discessuris que ex Anglia Scotis, expectatur adhuc, quid Regi, de quo nihil est pactum conuentum, sit euenturum. Quid rerum Italia moliatur; quid ex ea nuncietur ipse meliùs nôsti. Vale iterùm dulce meum Decus. Parisiis, III. Eid. Ian. M. DC. XLVII.

E I D E M.

NUc obstupui, OPTIME PRINCIPVS, parem tibi fuisse hacce occasione, & cogitando animum, & conscribendis literis manum. Scitè dictum ab illo est, curas leucis loqui, ingenteis stupere: an-non ergo Sapientia fuit, quæ fecit, ne, percussus licet grauissimo casu hæeres tamen attonitus, sed te ipsum statim tibi redderes, tuique similis constares? Quippe fieri quidem non potest, quin tam acuto, validoque Fortunæ telo imperitus, inflictum vulnus senseris; at præsto tamen fuit

fuit lenimentum, quo & dolorem temperare, & inducere cicatricem valueris. Sic age semper, OPTIME PRINCEPS, hoc est, paratus semper esto æquo perferre animo, quidquid serus Vesper sit demum vecturus. Rerum nouarum nihil est, quod sciam, nisi quod Princeps Auræicus dicitur extremo laborare morbo; & Rex Angliæ extremo pene authoritatis detrimento. Rogarat nuper Parlamentum, vt liceret sibi Londinum circumvicinamve aliquam Regiam domum accedere, è qua de pace agere polleret: at Parlamentum cauit, ne de pace agatur; sed conditiones solùm ad Regem, quibus subscribat transmittantur. Ac potest ille quidem si velit recipere se domum nescio quam viginti leucis Londino distantem; sed commoraturus tamen cum iis dumtaxat quos Parlamentum destinaret, & quatenus id ad salutem tum Regis, tum Regni conducere videbitur. Obscurius forte rem enuncio; sed illi non-nihil ambiguè Decretum suum expresserunt. Quo fine, euentus docebit. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

*Admodum Reuerendo, Clarissimoque
Viro GODEFRIDO VVENDELINO, Condatensi Canonico,
Pastori Hercano, Amico longè
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

Vi, quàm fuisti, mi VVENDELINE, circa Eclipsin nuperam fœlix! Ecce enim contigit nobis Telescopio attendentibus, pluuia opportunè cessante, attenuatisque nubibus illius Initium hora 8. min. 8. Procyone videlicet alto 32. grad. 45. min. & statim 32. grad. 50. min. ac Ioue 33. grad. 45. min. Finis autem hora 10. min. 16. Corde Leonis nimirum alto 35. grad. 50. min. ac statim post, Ceruice Leonis, 40. grad. 25. min. cum & statim ante fuisset altitudo Ceruicis 40. grad. 10. min. Cordis 35. grad. 45. min. De interceptis Digitis nihil admodum certi adnotare licuit, ac ne potui quidem præcisè æstimare quantitatem maximam, quòd densæ præsertim per id tempus nubes non permiserint limbum obscuratum vllatenus discernere; aded vt dicere solùm possim, constitisse Eclipsin infra disci dimidium; neque accessisse, nisi ad Digitum præterpropter quintum. Cætera prætereo, vt cœpisse Eclipsin in parte limbi infima (siue minimum vergendo ad dextram, hoc est in Meridiem) qua parte terminabatur linea per mediam faciem *Homuncionis*, ac Lunæ centrum concipi ducta; hoc est, qua parte Langerenus noster habet *Sanedriam maculam*, desisse autem ad limbi dextram, octoginta proximè gradibus, nempe qua parte circiter, Langerenus reponit *Carolum Lotharingum*. Prætereo hæc, inquam, vt subiiciam voluisse me aduigilare, valetudine

licet nondum firma, vt attenderem, si qua Luna occultatura Iouem foret. Occultauit porrò parte superiore, ac subiit illum margine, citra Telescopium conspicuo, hora 14. min. 10. Arcturo nimirum ad Ortum iam alto 39. grad. min. 5. Cùm Telescopio verus margo tantum adhuc à Ioue abesset, quantum est dimidium longitudinis *Cassie* maculæ, vt reputare exinde liceat, quantum per Plenilunium, noctèque intempesta, lux illa spuria nobis imponat; quantumque æquo citius ineunte Eclipsi spurius ille margo temerari incipiat; & exeunte tardius desinat, quàm verus, atque aded quantum potuerint Maiores nostri Telescopio destituti hallucinari. Verùm spectata Telescopio Luna cœpit denique occultare Iouem, Arcturo alto 40. grad. 17. min. siue hora 14. min. 17. Desiit verò Ioue, nempe viso ad Occasum emergere, Arcturo alto 46. grad. 55. min. hoc est, hora 15. min. 0. seu hora matutina diei XXI. tertia. Pars autem limbi, qua Iupiter mirè est visus, fuit è regione medij illius quadratuli lucidi quod est ad dextram cuspis niuæ, siue qua parte Langerenus reponit *Sinum Principis*; quæ exire, è regione genæ sinistrae *Homuncionis*, siue aliquantò supra maculam Langereno *Hugeniam* vocatam; exitu distante ab initu, gradibus 72. Expendes ipse singula, quæ ego mitto iam supputare. Adnoto dumtaxat occultationem Martis à me in hac vrbe obseruatam, descriptamque ad calcem *Mercurij in Sole visæ*, fuisse ad eandem planè regionem, & Iouiali ista perparum minorem. Quippe initu, exituque intra huiusce limites proximè heinc inde contentis; complectentibusque circumferentiæ partem non septimam solùm, verùm etiam sextam, vt tunc adnotauit. Vale, OPTIME VVENDELINE, ac me, quod facis perpetuum ama. Parisiis, VIII. Kalendas Februarj, M. DC. XLVII.

*LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίμων.

Perspicit abundè sagacitas tua, quo dicere sensu cum Sapiente potuerim, *Nihil esse sub Sole nouum*. Quare & lubens tibi subscribo, dum argumentaris noua esse omnia, ob continentem, quæ in rebus obseruitatur, mutationem. Nam verum quidem est rerum Summam eandem generatim constare; sed verum est quoque, singulareis rerum circumstantias in dies variari. Non potest res graphicè magis, quàm abs te est factum, circa mores exprimi; aded mihi sum visus illud Poëtæ audire,

*Dissidet ambiguus semper mens anxia votis,
Nec voluisse homini satis est: optata recusat;
Esse in honore placet; nunc displicet, & dominari.*

Vt possint, simile volunt, &c.

Ad Naturam verò quod spectat, non sola sanè lucernæ

lucernæ flamma perseverare eadem visa, alia, aliâque semper est. Non solus fluuius habitus idem, ex aquis tamen indefinenter succedentibus, rusticôque frustra expectante, dum defluant, constat, vt proinde Heraclitus iure dixerit, *eundem fluuium bis non transferri*, & Cratylus adiecerit, *ne semel quidem transferri eundem; quando secundam partem transferendo, prima iam dilapsa, tertia nondum allapsa est.* Ipsi nos quoque in pari fluxu propter nutritionem versamur; & quod ferunt de Naui Argo, in qua tabulis sensim substitutis, nihil nouum fuit cum Græciam repetiit; quod de populo quolibet, in quo nemo non alius post centum annos interuenit, id ipsum potest & de nostrum vnoquoque existimari; quando licet iidem senes dicamur fuisse, qui iuuenes; ob particulas tamen nostri abscedentes, accedentesque, tales sensim euadimus, vt iidem dici, nisi, quod aiunt, æquialenter non possumus, sed hæc vt mittam, addam-ne cum ante annos nouemdecim obseruassem istheic Lunarem Eclipsin die Ianuarij xx. obseruasse me heic nuper eadem die aliâ, cuius Initium cõtigerit hora 8. cum minutis 8. Finis hora 10. cum minutis xvi. Quantitas autem accesserit ad Digitum proximè quintum. Rerum nouarum nihil adiicio, nisi quòd Consobrina tua Longavillæ Vxor discessisse iam Monasterio debet, vt Parentem superstitem consolatura in urbem redeat. Quod Marchio Brandenburgicus abiisse ex Hollandia ante duodecim dies dicitur propter vtriusque Pomeraniæ, de qua Monasterij, Osnaburgique agitur, negotium; quod scribunt conuenisse demum Hispanos inter, & Hollandos; sed Vltraicentensi Prouincia excepta; conditioneque apposita, si modò cum Gallis conueniat. Superest pergenti ad Comitata tibi, itum, reditumque appreçer fœlicem; exorémque, vt quando illa Draguiniani es habiturus, haberi ratum id iubeas, quod semel de meo Arnulpho statuisti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, viii. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

*Clarissimo, Sapientissimoque Viro D.
IOANNI HEVELIO, Dantiscane
Reipublicæ Paleopoleas Scabino,*

PETRVS GASSENDVS S.

EXcedebat superior annus, cum tuas accepi literas perendie Eiduum Nouembris datas. Reddidi statim, quas adiunctas reperi optimo Mersenno, qui & illicò responsionem ad te transcendendam consignauit. Distuli verò mittere, quòd essem meam attexturus, vt significarem vnâ operâ, si quam Eclipsios nuperæ exsequeretur obseruationem. Nunc autem demum quia bona forte ea mihi tota non periiit, Initium, atque Finem do; quantum per Cælum licuit (quòd tota die pluuium, & ad tempus vsque Eclipsios inuisum, iis tamen momentis potuit conspici) quantumque

per meam valetudinem (quæ est iam toto anni besse parum firma) attendere graue non fuit. Itaque cœpit nobis Eclipsis die huius mensis xx. hora 8. min. 8. ex altitudine Procyonis 32. grad. 45. min. Desiit hora 10. min. 16. ex altitudine Reguli 35. grad. 50. min. Maximus defectus definiri præcisè ob densitatem nubium non potuit. Addo porrò Eclipsin Iouis post aliquot horas à Luna contacti. Subiit scilicet illum Luna parte sui Borea, Arcturo alto 40. grad. 17. min. seu hora 14. min. 17½ dimisit Occidua, Arcturo alto 46. grad. min. 55. seu hora 15. min. 0½ cum interstitio graduum in ipso Lunæ margine 72. Mitto dicere vtramque Eclipsin, quatenus designatur heic, spectatam Telescopio fuisse. Expecto quid tu de vtraque; ac suspicor quidem posteriorem istheic nullam fuisse, operæ tamen pretium erit, nosse quantum Luna infra Iouem transierit, si fuit à te quidem distantiola illa proxima adnotata. Saluere semper quàm maximè clarissimum Eichstadium iubeo. Discessit Bullialdus Bizantium; vtram ed sospes peruenerit, illicque Eclipsin obseruârit. Tu quàm optimè semper Vale. Parisiis, viii. Kal. Febr. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi
Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβήτων.

EXimie nosti, OPTIME PRINCEPS, qualis Iberorum sit genius; at damno certè suo iam nôrunt, non esse Gallos ita leueis, quin, sicut possunt quærere, ita sciant parta tueri. Faxit modò Deus, vt quas mari, terraque copias in illas Hetruriæ arceis comparant, eludamus; ac sponsorem propè dem me, fore, vt ab iis, quas obtulerant conditionibus non referant pedem: nempe consilij inopes sint, nisi agnoscant, vt hactenus nihil sibi æquè nocuit, ac melioris Fortunæ spes; ita euenturum, vt in ea perstantes, deteriore semper conditione sint; ac fortè quoque sibi malum denique maximum accerant. Nondum rediere Longavilla, & Trantmandorsius Osnaburgo; spēsque est, vt priusquam redeant pacis negotium Cæsarem inter, Suecòsque, & nos valde promoueat. Quàm putas id verò vrget Bauarus, dum videt milites tam suos, quàm Cæsarianos grassari iam in superiore Palatinatum! Scilicet ed digressi sunt, traiecto Ingolstadij Danubio, dum terga vertunt nostris, Suecisque, qui interim capto ad lacum Actonium Constantiensem-ve Bregentio, perhibentur Lindauium quoque, quod oppidum est munitissimum, breui occupaturi. Acepi heri tuam illam Illustrissimam Consobrinam non tam maturè discessuram, quàm spes, rumòrque fuerat; quòd se prægnantem compererit, nec se credere itineri ausit. Ex Anglia nihil habeo hac hebdomade, vt se res tamen nuper habebant, verendum est semper, ne omnia Regi optimo pessimè vertantur. Significauit

Significauit mihi Neuræus fuisse te tandem ad Comitata postredie tuarum discessurum. Dicere interim non ausim, quanto ille semper affectu literas de te suas compleat, quanto candore de te sentiat; quanto cultu te veneretur. Potes tu nempe id coram nosse. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale ô Decus meum dulce, Parisiis, Kalendas Febr. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Nillas hac vice literas, neque optimus Abbas, neque ego istheinc habuimus, quod Cursor partem fasciculorum reliquisset Lugduni dicatur. Sed bene est, si modò tu, & quos ipse amas valetis. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod Turcæ nuncius exigit recens à Cæsare, vt pedestrem traiectionem ad ditionem vsque Venerorum liberam faciat. Obsidetur semper Lindauium à Confœderatis exercitibus. Agitur adhuc de negotio Brandenburgici Electoris. Euicit apud Hollandos Seruientus, vt quod iam penè cum Hispanis ratum fecerant, infirmetur. Qui missi Londino ad excipiendum Regem à Parlamentariis fuerant, creduntur iam illum deducere Hombeium, Regiam nempe domum, leucis Gallicis viginti Londino distantem, vbi commoraturus sit, quomodo, & quamdiu Parlamento commodum erit. De quodam negotiolo ad me attinente vt quidpiam attexam, cum diebus proximè elapsis nobilis Riantij Baro de Romularum Prioratu sermonem haberet cum Puteanis Fratribus, admonitus ab illis fuit, factam coram Vice-legato resignationem inualidam esse; quod Beneficij collatio ad Lerinensem Abbatem spectet, & Celsissimus Contyæus Princeps Indultum habeat Cardinalitio par, quo talis collatio ipsi vindicetur. Itaque & ipse, & illi, amicique cæteri in id consentire, vt Beneficium huiusmodi meo nomine peteretur; ac tum illustrissimus Præsul, Parisiensis Coadiutor, rem communicauit cum Celsissima Heroïna Matertera tua, tum optimi Patres Petauius, & Burdinus de eadem egerunt cum Celsissimo Principe; tum Burdelotius, vt faceret fidem, quantum tu me ames, quantumque proinde res grata tibi futura esset, habere quasdam voluit ex tuis ad me literis, illamque delegit in qua præclare adeo testatus es luctum ob mortem Celsissimi Principis, quamque & ipsi Principes, & plerique alij sunt iure admirati. Vt paucis dicam, res hæcenus pro amicorum voto successit; ipseque tibi illam insinuo, vt nisi incommodum sit, digneris Epistolia abs me reddenda transdere quibus tam Celsissimæ Materteræ tuæ, quam Celsissimo Conso-brino testatum facias factam rem ab ipsis erga me, tibi gratam fuisse. Videlicet tum nomen tuum, quo mihi iure merito gloriari licet, interuenit, tum alterius opem, quam tuam testandæ gratitudini, cui sum planè impar, implorare non possum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô & Præsidium, & Decus meum dulce. Parisiis, vi. Eid. Febr. M. DC. XLVII.

Gassendi Epistola.

E I D E M.

Scribebam nuper, OPTIME PRINCIPVS, eatenus probè successisse, quod de Romularum Prioratu Amici certatim curarant. Bullam quoque mihi demceps Celsissimus Princeps iam concesserat; supereratque vt de adeunda possessione prouideretur; cum ecce subortus Indultarius est, qui & amicorum conatus, & Principis gratiam elusit. Nempe illius Priuilegium quæsito mihi iure est potius; & vtcunque Amici sustinendum velint, donec vt se habeant illius acta constiterit; ipse tamen ab vsque initio pollicitationi Fortunæ diffusus, nihil est quod sperandum ducam. Non me interim res admodum mouet, qui etiam identidem Amicis optimis opposui, quod est præclare ab illo dictum, *Cur à fortuna potius impetrem vt det, quam à me, ne petam?* Ipsissimum hoc exarabam cum tuas accepi literas, sub mensis initium Draguiniani datas. Quam putas verò sum demiratus, te in salo hoc negotiorum tanto, delibrare posse quidpiam temporis, quod siue Philosophiæ, siue conscribendis literis impendas. Me quod attinet, habeo etiam gratias, si, quovsque redux in Urbem euades, intermittere hanc curam digneris. Sanè & quas nuper expetij, ad Celsissimos Principes, aderunt satis tempori, si modò à te fuerint non incommodo tempore conscriptæ. Porro, vt quid noui habeam, iam perscribam; perhibent ecce nuncium illum à Turca ad Cæsarem missum, poscere ab eo reliquiarum nomine trecenta auri dolia; hoc est vt puto, trecenties centum millia triginta-ve milliones Turonicarum vt vocamus Librarum. Constat semper obsidio Lindauensis ad lacum Acronium. Negotium illud Electoris Brandenburgici circa vtramque Pomeraniam absolutum iam dicitur; atque adeò potest Germanica pax censerì admodum promotà. Fecere Hollandi infectum, quidquid cum Hispanis actum fuerat; & cum Plenipotentarius Hispanus ad illos accedens, vix abesset iam sextum lapidem, missi sunt, qui illum pergere vltèrius prohibuerint, ac reduxerint Monasterium vsque. Nondum accepi Rexne Angliæ Hombeium deductus à Parlamentario comitatu fuerit: audiui dumtaxat recussasse illum eò contendere, ac elegisse pati potius non inultum violentas manus, quam amittere sponte libertatem. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xv. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

Verè Nobili, Eruditòque Viro D. IACOBO ALEXANDRO TENNEVRIO, Patricio Parisino,

PETRVS GASSENDVS S.

Scribere distuleram ad binas illas literas, quas Fratres tui Nobiles, atque per-humani, abs te reddiderant, quò vsque ad manum iterum haberem tuam illam *Disputationem Physico-Mathematicam*, in

Z

qua

qua scribis te lapsam agnouisse. Cùm illorum itaque alter ipsam superioribus diebus ad me referre dignatus sit; facio ecce satis prima occasione, pellecto rursùm opere, ac iis maxime Corollariis, circa quæ es subodoratus, quid tibi Cazaræus reponere valeat. Porrò non quadrant quidem speciarim, & nisi facta accommodatione, Corollaria huiusmodi ad factam continuò, æquabilitèrque accelerationem; sed nimirùm tu definiendum quid esset motus æquabilis, æquabiliter-ve acceleratus, non allumpseras; verùm quid esset alterum motum esse altero velociorem; quod potuit saltem *ad hominem* (vt facturus deinceps eras) argumentando vsurpari. Quamquam, cùm ista aut similis suppetere exceptio possit; tui profectò erit candoris, si quid superfit scrupuli, fateri ingenuè excidisse tibi præ festinatione membrum alterum argumento accommodatius. Videlicet, vt bona fide, per quam homines nos esse agnosimus, nihil potest præstabilius, laudabiliusque reputari; ita & lucro est deputandum, quòd vel nobis infensi rectum quid admonent, vt si quid hiet, si quid protuberet, si quid amissis vt ille ait, deliret, emendare valeamus. Facies tu hoc verò, detrimento tantò minore quantò in te ipse ius dicens, hostem præuenies, & alioquin præoccupaturum, exarmabis. Quod alter ille, cuius mentio à nostro Merlenno est facta, adnixus iteratò sit ostendere emensa decidendo spacia æqualibus temporibus non numerorum imparium, sed vnitarum seriem inire, tradita tibi lampas iam est, vt hunc quasi cursum absoluas. Ego certè, quantum nunc quidem per inualetudinem licet adhibere animum studiis, ita diuertor ad alia, vt ad hæcè curas reuerti, si velim, non possim. De Caramuèle, & Rheita quod rogas, rescripsi quidem ad priorem, postquam iterum illam meam Velitationem edidit; verùm priuatæ literæ fuerunt, quibus aliud nihil contestatus sum, quàm vnicam aduersum me valere experientiam posse; nempe *si quinque illi Errones præter Mediceos inducti, circumpositi etiam nunt circum-euntesque Iouem deprehendantur*. Nihil ad hoc responsi datum; sed interim optimus Rheita volumen ingens edidisse de Cælestibus rebus dicitur, titulo *Oculus Enoch & Elia*, ac in eo tum fuisse conquestus egisse me præproperè, tum edixisse mihi iam satis à Caramuèle fuisse responsum. An verò sibi experientia suffragaretur, ne verbum quidem. Tu & bene Vale, & me semper ama. Parisiis, XI. Kal. Mart. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Euægelic.

Debet iam esse adhibita extrema Comitibus manus: vtinam verò pro tuis votis. Quam tu es causatus ab illis absentiam, ipse

demiratus non sum, qui geminam illis fuisse causam putârim; alteram videlicet standi promissis impotentiam; alteram inuidiæ conflandæ occasionem. Futurum fuerat, vt Princeps Condæus Consobrinus tuus in Italiam contenderet; sed ecce iam in Cataloniam, reuocato Harcurio, concedet. Nempe, vt exercitui Pedemontano Carinanius; sic nauali imperitabit Princeps Mathias, quem esse nostri Magni Hetruriæ Ducis germanum. Erit porrò breui Condæus ad expeditionem accinctus. Quippe mandauit Comitatu, vt se comparet in Nonas mensis insequentis. Futurus dicitur in Flandria sub Aureliano Princeps Nemurius (quem recidisse audio in morbum valde periculosum) vnà cum Gassione, & Rantzouio, illeicque propugnando potius, quàm impugnando constitutus. Subscribi debuit pactis conuentis inter Brandemburgensem, & Suecos, Eidibus ipsis huiusce mensis; & quæ postremæ Osnaburgenses, Monasteriensisque literæ id habent, maximam nobis, si quam vnquam Germanicæ pacis spem faciunt. Sunt certè, qui fore eam citiùs perfectam, quàm expugnatum Lindaium putent. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kalendas Martij, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quas dignatus es dare literas ad Serenissimos Principes, vnà cum datis ad me accepi. Habeo verò tibi pro illis immensas, quales & debeo, gratias; fœlix, nisi eas scribere mediis in negotiis fuit importunum. Non reddidi ipsemet illas, quoniam proximis hisce diebus fuit vnde timerem, ne in meam illam inualetudinem reciderem; vt proinde necesse fuerit, ac etiam-num sit, me aliquantisper continere domi. Commisi tamen eas Burdelotio, qui se redditurum, & captata quidem per-oppotuna occasione recepit. Nondum retulit fuisse redditas; non hæreo verò quin pro eo, ac mereris sint excipiendæ. De reditu quod subinsinuas, nihil mihi sanè magis est cordi; ita ardentè expeto statim atque Verna temperies, meaque valetudo fuerit confirmata, ad te conuolare: spero id autem, Deo propitio, non longè ab ipsis Paschalibus fore. Dicebatur hesternæ luce Nemurius è viuis proximè excessurus. Scribunt aliunde Auracum ad Æquinoctium vix peruenturum. Versatur adhuc illeic Seruientus, & vt aiunt quidem, re nondum confecta. Ostendit Capellanus à Longavilla literas, quibus pax cum Cæsare, Hispanis nequicquam obsistentibus, promotior in dies fieri perhibetur. Conditionibus inter Suecos, & Brandemburgensem subscriptum; appositumque, non nisi parta generali pace, esse valituras. Accipimus hodie literas Nanceio, quibus scribit Luillierius non esse Lindaium à Suecis obsessum; & pleraque tamen sunt aliæ, quæ singulareis obsidionis circumstantias renuncient. Recepit se, & quod superest, hie-mat Turennius in Virtembergæ. Debet iam
Rex

Rex Angliæ peruenisse Hombium. Libertate excepta nihil-non honoris à Proceribus Anglis experitur. Aiunt, cum ex eo quæreretur, an-non cum Anglis degere, quàm cum Scotis duceret satius, respondiisse, malle se sane cum ipsis sui emptoribus, quàm cum venditoribus esse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kal. Mart. M. DC. XLVII.

E I D E M.

DEum immortalem! OPTIME PRINCIPVS, sic affici te, quod mihi fortunam non aridere existimes, vt totis penè literis nihil aliud, quàm conqueri de iniquitate illius videaris! Ego sanè tuum illum tantum erga me affectum suspicio, & exosculor; interim autem neque mihi non aridere fortunam duco, quæ hætenus mihi non paucarum rerum, quas pro iure suo absportare posset, vsuram permittit; neque vllam prorsus iniquitatem eius agnosco; quæ mihi nihil pollicita, rea agi non potest, quod non stet promissis. Ipse sum potius in eam iniquus, dum vt amicis gratificer, fores illius importunè pulso; adeò proinde, vt, si repulsam patiar, debeam non ipsam nimis austeram, sed me instituti parum memorem, parum quoque renacem, causari. Verùm ne tibi plura de me (nisi quod nondum valeo meliùs admodum, quàm antè octiduum) dictus fuerat Condæus Princeps discessurus initio statim insequentis hebdomadis; nunc autem eius finem dicitur esse expectaturus. Sarcinas interim præmisit ab vno, aut altero die; transiturusque per Burgundiam (neque illic multum commoraturus temporis) accessurus in Cataloniam ipsis Paschalibus perhibetur. Scribunt Monasterio, agi iam negotia tum Lant-graviæ Hassiacæ, tum Palatini Comitum; ac in eo esse, vt quam-primùm sint coronidem adeptura. Cogitant interim Hispani, quid ad quinquaginta plus minus, quas ipsis proposuimus, conditiones sint responsuri, quodque potissimum queruntur, induciæ sunt, quas Lusitanis partas, ratasque voluimus. De Anglo aliud nihil audio, quàm esse ipsi charta, calamoque interdictum; neque ipsi aut famulos, aut custodes alios, quàm à Parlamento præscriptos, adesse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postridie Nonas Martij, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quam verendum semper, ne quod subuereris de pace, sit nimisquam verum! Ecce enim cœpit hebdomade hac quæ spes illius superiore incalescebat, decallescere; adeò nihil videtur lucis, nisi extinguendum, exhiberi. Dicitur Condæus quarto ab heinc die Regi, ac Reginae vale dicturus; vtcumque deinceps dies aliquot commoraturus in Vrbe sit; inaudiòque eius germanam paucis post diebus aduenturam. Obsidetur semper Lindaium, cepitque in-

Gassendi Epistola.

tereà Turennius Tubingam. Traiecere Rhenum Lotharingi copiæ, accessuræque Landgrauio Darmistadensi auxiliares dicuntur. Constat semper Anglus in eo, ne aut abrogationi Episcopalis ordinis, aut eorum, quos est expertus fidos, partiumque tenacis, damnationi subscribat. Hæc publica; ad me quod spectat, aliquantò meliùs Deo volente habeo; scilicet dum me in lecto contineo, crudus ille, ac acerbus humor longè iam decoctior, mitiorque euasit. Tamen porrò proximis diebus prodire ipse foras non potui; non destiti nihilominus eò per amicos incumbere, vt Draguinianense negotium, quod in mei gratiam, pro tua singulari bonitate occæperas, auctoritate demum Regia postremam acciperet manum. Illustrissimus nempe Cancellarius id me exoptare non nescius, cauere voluit Placito quidquid visum iam fuerat optimo Campinio cauendum, imò & censuit quædam amplianda, quæ vixdum ille indigitarat. Expetij porrò ita fieri, non tam profectò quod in illius Arnulphi aliquid intersit, quàm quia agitur de rato præstando, quod ipse constitueris; de protegendo viro, quo in ea Vrbe neque fidiorem, neque cordatiorem habiturus sis; confirmandis partibus, quas sis probaturus, factione opposita multis nominibus potiores. Exhibebit tibi Placitum Campinius, vt plenius agnoscas quid id rei sit; neque interim opus est, vt si quid in illo exsequutioni demandando auctoritate tua indigeat, rogem te, vt annuas, faucasque. Vale modò, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, Eid. Mart. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Valeo in dies meliùs, Deo bene propitio, speroque semper fore, vt sim post dies à Paschate non multos ad discedendum comparatus. Scilicet hoc vnum mihi est in votis, vt possim tandem itineri discrimine nullo me committere, & natale solum repetens, tuos simul in amplexus ire. Non possum certè fando explicare, quanto me rubore suffundant, quantoque simul sensu permovent repetitæ illæ, & sinceri affectus plenissimæ inuitationes, in quas, vt si aliquis forem, vt si tecum essem ex pari, tua bonitas est adeò profusa. Ad res nouas quod attinet, dicitur denique Condæus luce crastina discessurus. Quod scribebam Kalendis mensis Autaicum Principem non producturum vitam ad vsque Æquinoctium, euentu ipso est comprobatum, nimirum occubuit Hagæ biduo ante Eidus; illas, inquam, Eidus, quæ venere quidem, sed non excessere, saluo Cæsare. Aiunt Hollandos interim non conuenire neque de eo, cui dignitas eadem Imperatoria deferatur, neque de pactis conditionibus cum Hispano ratis habendis. Ferunt Bavarum in eo esse, vt pacem nobiscum seorsim ineat, ac induciarum negotium, de quo agitur Vlmæ, probè successurum. Turennius interea, relicto Tubingæ præsidio validissimo,

Z 2 repetiisse

reperiisse dicitur Danubium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, XI. Kal. April. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Pater literas, quas ad me tua bonitas est dare dignata, accepi etiam alias ad Riantij Baronem conscriptas. Plenissimæ priores sunt continentis illius tuæ de mea valetudine sollicitudinis, & sinceri illius desiderij, quo meum reditum præstolaris. Dolui id egisse veterem Amicum, quod tibi displicuerit; sed est iam quod gaudeam, fuisse tibi factum in Aula abunde, & satis. Ad posteriores quod attinet, ago sanè tibi quàm maximas possum pro tam effuso affectu gratias, verum quæso simul, ne id improbes, quod cepi de ipsis, deque Alliaudi literis minimè reddendis consilium. Quippe non sustinui Baronem in eas conicere angustias, vt aut mihi, tibi-ve potius, quod posceretur, denegaret, aut ex consanguineo id exigeret, quod detrimento ipsi foret. Satius mihi longè, faciùsque fuit id negligere, quod in meam rem esset, ac semel abiectam non resumere habendi beneficij curam. Succurrit mihi semper illud, *Satis multa bona habebimus, si timuerimus Deum*; ac interim Dei in me benignitatem exosculor, qui in re tenui animum paucis contentum est largitus. Non tam proinde illum precor, *det vitam, det opes*; quàm vt mihi parare, seruarique pergat æquum animum, quo vt euadam ditior, non diuitis adiiciendum, sed cupiditatibus detrahendum censeam. Habebis heic Exemplum Odes, quod Capellanus, optimus ille, ad te destinandum mihi consignauit. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nam Condæi quidem discessum, quo prædixeram nuper die, ipse abundè noueris; & quod Generalis Trirerium Præfectus clam non Amita modò, sed domesticis etiam suum ad officium discesserit, diu te latere non potest. Pacis negotio remoram iniicere Succidicuntur, quatenus vt superior etiam Palatinatus restituatur, instant; Konismarkius interim, & Hassiaci cepere Kirchemium. Aiunt obsidionem Lindauij solutam, & pactas tandem Vlmæ inducias. Consensere Hollandi, vt Filius Auaici Principis iisdem omnibus, quibus Parens muneribus, iuribusque potiatur. Quòd Angliæ Rex in eo pergat, vt nolit neque in Religionem, neque in Amicos suos peccare; Parlamentum esse in eo perhibetur, vt seueri nescio quid sanciat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, IV. Kal. April. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Recruduit tantillum, qui me vexat humor; sed & breui post maturefcere non nihil occæpit. Ita fiet demum, vt Deo propitio, post tentamenta varia sensim infirmata penitè mitefcatur. Vergit eò semper mea spes summo animata desiderio, vt ad te

quam-primùm & discedere, & peruenire incolumem liceat. Delectauit summoperè fecisse me rem tibi non ingratham, cum sum adnixus negotium illud Draguinianense promouere. Sunt interim verò immensæ, quas tibi ob tantum fauoris in re exsequenda præstiti, debeo gratias. Id profestò Neuræus quoque cum insigni affectus tui testatione ad me perscripsit; ipseque interim sum ex eo fœlix, quòd & illum talem, qualem tu describis, amicum experiar; & tu ea bonitate sis, vt testimonium dicere amoris illius erga me digneris. Ad publica quod attinet, debes ipse iam in procinctu esse, vt Condæum Principem per ipsa Prouinciæ confinia transeuntem conuenias. Auaicus Princeps pro ætatis feruore, ac genio familiæ, aliud nihil, quàm Martem spirat: sed Fœderati Ordines maiori ex parte non adhibent aurem. Urgent continenter Suecici Ministri rem difficilem, vt nempe fiat penitè satis um Palatino Comiti, tum Hassiacorum Land-grauiz. Scribunt Vlmensis Arbitros conuenisse, vt Bauarus in neutralem statum admittatur; ac ratihabitionem heinc ab ipso Bauaro, inde à Longavilla in dies expectari. Addunt illius exercitum ea ratione iri dimissum, vt sit ad Venetorum copias aduersus Turcam accessurus. Haud difficile quidnam interim cogitare Cæsar valeat, diuinare. Anglus in iisdem semper angustiis; futurum enim erat nuper, vt Angli, Scotique Legati coniunctim cum eo postremum agerent de subscribendo conditionibus, quarum hætenus memini aliquoties. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale, Parisiis, Non. April. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Pergit mihi mitefcere, Deo bene propitio, importunus humor; ac neque iam tussis adeò aspera est, neque expectoratio adeò difficilis; neque respiratio adeò vehemens, neque oris sermo adeò laboriosus. Videor mihi proinde, Numine fauente, esse in procliu, vt in meliorem statum restituatur; sicque possim breui in procinctu esse, vt, quod pergis expetere, valens non malè, ad te regrediar. Rebar nuper scribès ad te, esse te in eo per id tempus, vt legentem tunc confinia Prouinciæ, Condæum Principem conuenires; verum id, vt accipio, biduo iam ante præstiteras; adeò ille supputationem vulgarem dierum, ac itinerum suâ præuertere diligentiam solet. Ex Aula nihil habeo noui, nisi quod Aurelianus hesterna luce cum Coniuge ad Aquas Borbonias discessit. Quod superest, constans habetur, quod de Bauaro nuper scripsi. Addunt autem ab eo concedi Lavvingam quidem, & Haliprunum nobis, Memmingam verò, & Vberlingam Suecis, dimissuris vicissim ipsi Donaverdam, & Rauium. Restitutum etiam VVitembergenfi perhibent quidquid ex ditione eius occupauit, ac ipsos Rosam, Sundbergumque liberos ad nos remissurum. Meditari semper Lotharingum aiunt irruptionem in Palatinatum, & quæ præsertim ditio est Archiepiscopi Treuirensis; vnde

Fertæo

Fertæo mandatum, vt copias in eum colligat, & Turenno etiam, vt aliquas mittat. Monasterio nihil scribitur, quod exscribi multum intersit. Processisse iam debet admodum Consobrina tua Longavillæ vxor, quam exceptura Parens discessit proximis diebus Cantillium; & excepturus frater Contyæus discessurus est tertio abhinc die. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Eidibus Aprilis, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Non iam breuis esse laboro; sed cogor potius, OPTIME PRINCEPS, ad eum mihi temporis parum sacra diei officia residuum fecerunt. Ago proinde solum gratias tuum nomine meo, ob illum amorem, quo temperare tibi non potes, quin nimis de me magnificè sentias: tum nomine etiam nostri Cappellani, qui se deuinctissimum tibi, ob illa tam bona verba profitetur. Ex rebus nouis seligo vnam, quæ plurimum instar meritò sit, si vt spes est quidem, vera comprobetur. Aiunt nimirum Cæsarem, ex quo accepit Bauarum Vlmensibus illis conditionibus subscripsisse; subscripsisse & ipsum pactis conuentis Monasterij ante aliquot iam, vt inaudiisti, menseis. Fortè, qui in gratiam Hispani manus dare abnuerat, sensit paratam sibi non leuem apud ipsum excusationem. Res eiusce momenti est, vt tamen illam à viris fide dignis acceperim, expectandum tamen, quousque vberiore fide constiterit, censeam. Interim autem, si vera sit; haud dubium videtur, quin Hispanus quoque breui tempore in pacem consentiat: an-non verò, si id contingat, ac aliunde Ottomannus ille nihil aliud, quàm sanguinem spirans, diem, vt perscribunt, extremum obierit: an-non, inquam, spes magna est vt Orbi Christiano pax demum quærat? Vtinam! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kalendas Maij, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Elix Condæus, qui te, vt Consobrinum, ita & Encomiasten habet! non Achilles talem Poëtam, non Alexander talem Pictorem nactus. Quod obseruasti nihil in eo esse, præter ætatem iuuenilem; quàm citò, quæso, per-quam eximio comprobauit specimine? Inaudio nempe eum omnem pompam à Barcinonensibus recusasse; ac Authorem fuisse, vt impensæ amplificando bellico apparatus destinarentur. Seruet illum modò incolumem Deus; ac tibi æuum ita propaget; vt florentem immensa illa, quam meretur gloria diutissimè videas. Quod scribebam nuper fuisse proditum de subscriptione Cæsaris, votum solum fuit, ac spes penè certa. Videlicet scripsit Daualsius rem ita esse in procliui, vt pro confecta haberi possit. Adiecit verò vrgeri se, vt Monasterium repetat, quod Mediatores instent vt etiam cum Hi-

Gassendi Epistola.

spano res peragatur. Quæ cætera habeo, non magni momenti; aut si quidquam est id nisi aliunde, saltem ex Campinio pernoctare licebit. Iam enim amplius nihil vacat, quàm tibi gratias agere ob literas commendatitias ad Dinienfis Consules in illorum gratiam, quos habeo in ea Ciuitate cariore: hæc scilicet tui erga me amoris argumenta sunt planè continentia. Mea valetudo eo iam euasit, vt, Deo propitio, Luillerius accessurus prius non sit, quàm sperem fore me omninò ad discedendum heinc comparatum. Cum ille verò experierit, vt nisi se coram salutato, non abeam; scripsit se nihil aliud deinceps, quàm militarem comitatum quo viarum pericula tutò declinet, præstolari. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Maij, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Significatum iam memini superioribus literis, nihil penè esse, quod amplius me, præter nostri Luillerij, quem exspecto, aduentum, posse remorari. Quippe tamen sum nudius-tertius leuicula febrè tentatus, & tussis mihi non-nihil crebrior, asperiorque effecta est; attamen & ecce dies iam exactus, in quo tertianæ paroxysmum, qui Deo propitio nullus fuit, metueram; & illa in pectus defluxio nihil sensibilis cœpit incrementi. Causam noui symptomatis, non sanè in mutationem victus, quæ vix aliqua in me fuit coniicio; sed in mutationem potius aëris, qui toto iam octiduo ventis, frigoribusque sic infestatur, vt planè oportuerit diploidas resumere, & Vulcanum perinde prorsus, ac per ipsam Brumam propitium habere. Spes est, verò vt saltem statim, ac Cælum euadet clementius, redintegrare, confirmareque occupiam valetudinem, de qua nuper fuit, vt non modò bene sed etiam optimè sperarem. Nimio me interim rubore suffundere pergunt tuæ literæ, quibus profectò humaniores, suauioresque esse non possunt; ad eum te delectat, vt natura bonum, ita ratiocinio optimum probare, imprimis verò erga me, quo non esset quisquam Mortalium scelicior, si obtinerem vel minimam earum, quas in me reputas, virtutum. Vtinam verò sit aliquid, quod in tuum obsequium impendere liceat. De rebus nouis dicitur Rex tota cum Aula pridie Nonas discessurus Compendium. Aurelianus verò ex Aquis Borbonis ipsis Eidibus accessurus. Ex quo Bauaris conuenit nobiscum, sunt ipsos inter, & Cæsareos in simultates omnia procliua. Coloniensis proximè est, vt Germani sui exemplum sequatur. Daualsius adhuc Osnaburgi, itémque Trantmandorsius, qui-cum Sueci semper contendunt pro eius Urbis Episcopatu; pro Amnestia; pro Antonomia Regionis-ve libertate. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non. Maias, M. DC. XLVII.

Z 3 E I D E M.

E I D E M.

Lementius iam effectum Cælum, cœpitque mihi interim tussis non-nihil mitescere; ipsi deliniendæ, aut etiam eliminandæ penitus Medici Amici Asininum præscribunt lac. Fortè hac vice, donec Luillerium exspecto, illos audiam, quibus hæcenus leuem habui fidem. Verendum mihi, ne si faciam, *ὄχι πῶς λυγρὸν* efficiar; sed mihi nempe insuffrabo, *εἰ μὴ δάμαιο βῶν, ἔλαυτε ὄνον*. Discessere hesternæ luce Rex, & Regina Cantillium, vnde mox Compendium, & breui Ambianum. Dicitur Regina discedens, testata se non sine pace comite reducem futuram. Id dulcius, quàm quod scribitur Trantmandorfium offensum nimia Suecorum contumacia, & excessisse Osnaburgo, & Monasterio etiam re desperata excessurum. Quamquam, vt res Cæsaris sunt, non video quî facturus sit. Grafantur Sueci in Franconiam; aiuntque Turenium, occupato Darmstadio, cum Lant-grauij familia, etiam Marpurgum, quò ille aufugiens sese recepit, obsidere. Vt Colonienſis iam amplexus; sic amplexurus mox dicitur Moguntinus neutralem statum. Plura atrox iam non vacat. Tu, *ὄ* PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vi. Eid. Maij. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quam longè sum, OPTIME PRINCIPVS, vt eæ mihi suppetant voces, quibus tum exprimam affectum, quem mihi tuæ literæ mellitissimæ accendere pergunt; tum moram excusam, qua habitam abs te mei reditus expectationem etiam-num fallo? Solatio est mihi quòd te adeo bonum, adeò candidè de me iudicantem; adeò mei amantem sentio, vt etiam tacenti de affectu credas, & nisi quidpiam exsequat, quod præstandum receperim, in defectum non voluntatis, sed facultatis culpam conicias: ac, Deo quidem bene propitio, non prorsus malè habeo; sed non est sanè facta mihi, quantam speràram, virium accessio; neque polliceri ipse mihi possum, vt me adhuc itineri absque discrimine committam. Repugnant aliunde tantoperè Amici, studio solo meæ valetudinis, vt eorum amori indulgendum sit, quod mei amore exigi heic adhuc proximos feruores deposcunt. Voluit quin-etiam nomine omnium, qui est obseruantissimus tui, optimus Abbas Campinius hac de re ad te scribere, fidem facturum quam-impatienter procrastinationem tam diuturnam feram. Nihil sanè id fuerat opus; sed amori nempe, quo esse non potest sincerior, condonandum fuit. Luillerius quoque, cui negotia remoram iniiciunt idem fuit facturum; verùm necesse nihil est te excusationibus onerare. Hæc retardationis tantæ cogitatio sic mihi mentem occupat, vt vix quicquam rerum nouarum quòd ad te scribam, in illam subeat. Id solùm percellit, quòd aiunt Leopoldum Archiducem cum totis Flandriæ viribus cingere obsidione Armenterias, illucque ideò confluere quidquid virium licet ex

his regionibus corrogare. Quin perhibent etiam mandatum Turenio, vt superiore relicta, in inferiorem veniat Germaniam, ac solitam prius præstari ab Hollandis, operam suppleat. Tu, *ὄ* PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xvi. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Sucepto demum consilio, quod valetudinis meæ status effecit necessarium, trahendi videlicet adhuc in mensem vsque Septembris moras: cœpi ecce hodierna luce, quod scripsi nuper *ὀνιδον* fieri. Fœlix, nisi & tandem *ὄχι*. Si quam insignem emendationem sperandam faciunt, heinc consequar, non prætermittam eius te, quando sic dignaris de me sollicitus esse, facere certiorum. Ex rebus nouis, aliud nihil habeo, quàm accessisse Aurelianum ad Urbem ante dies treis; ac esse post treis discessurum in Aulam. Nondum expugnatas audio Armenterias; tametsi posse copias nostras coire satis tempori, vt suppetias ferant, iactari non video. Exspectatur breui Turenium in Luxemburgum irrupturus; vt cumque non desint, qui ipsam esse obsessurum Francandaliæ putent. Aduenit Curfor nudijs-quartus, qui renuntiavit certo certius initam cum Cæsare pacem. Vtinam tam sit, quàm dicitur verum. Anglus in eodem semper statu. De Herda obsessa vota equidem pro expugnatione concipio; verùm concipio maximè pro Condæi tui incolumitate. Tu, *ὄ* PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, ix. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

Hæc obſignaram, cum tuas pridie Eidus datas accepi. Seruum adeò est, vt non liceat aliud, quàm condolare ob lugubrem erepti tibi Amici casum. Fœlicem te, qui ex te ipſo consolationem quaſieris? Fœlicem illum, cui dederis literales hæc inferias. Tu, & diu vine, & iterum Vale.

E I D E M.

Perculit nos sanè renunciatus ille optimi Campinij morbus, verùm erexit animos quòd significante Neuro, remitti cœpisse eius vehementiam; addere ipse dignatus est id factum ab vno iam die, Vtinam inaudiamus breui euasisse optimum illum tam tui venerantem, tam nostri amantem, nisi valentem penitens, at saltem discrimine immunem. Quàm opportuna interim, quàmque rationi consona tua illa querela est? Reuera quippe Animalia suo illo naturæ instinctu certò requirunt, inueniunt, vsurpant consentanea remedia, quæ Homines suo ratiocinio nusquam, incertò-ve assequuntur. An verò cum sit Ratio hac in parte Instinctui impar; & non possit tamen Natura fuisse nouerca in homines, par est credere nostra fieri culpâ, vt concessus nobis instinctus nihilo quàm illis inferior, sic miserè labefactetur, vt vix aut ne vix quidem vllum illius vestigium in nobis remaneat. Nempe ipsa bruta illibatam seruant, dum

dum alimentis via naturalibus, non immutant temperiem: nos vicitantes adulteratis, temperiem planè immutamus; neque mirum proinde est, si Animalia non abducta à naturæ tramite, ferantur recto quasi ductu ad id, quod sibi congruum est; nos ab eo auersi, erremus, & nisi casu in id, quod expedit, ipsa etiam ratione prælucente, non incidamus. Verùm hæc longioris sunt Disquisitionis. Quod optabam nuper tam esse, quàm esse iudicabatur verum; nequicquam non fuisse euentus probavit; optandum nimirum, seu orandum potius, vt Deus ter-Optimus det, quam Mundus dare pacem non potest. Aiunt non esse ex Germania discessurum Turennum, VVeimarianis abnuentibus, nisi persolutis stipendiis. Versatur adhuc Aula Ambiani, Aurelianúsque eò discessit dumtaxat nudius-tertius. Inexpugnata hætenus Armenteriæ: aiuntque nostros interim esse Iperam obsessuros. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Kal. Iun. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quas ad Abbatem optimum dignatus es literas dare, eodem modo me cum iis, quibus me beasti, obstringunt. Nempe utraq; præ se ferunt bonitatis erga me tuæ characterem oppidò insignem. Nequicquam verò sanè non est, quòd nutanti semper valetudini prospiciendum ducis: ecce enim cùm ante dies quinque exire in Urbem tentassem, inuasit me febricula, ac triduo habuit continenter; nescio an viæ non longæ labor, an aëris feruor penè immodicus, an lactis vsus, de quo scripsi ad te aliquoties læserit temperiem. Vtcunque sit, sum iam omninò, Deo propitio, febre immunis; vtinam verò perinde sit, de quo iterum scripsisti, Campinius. De rebus nouis, dicitur Aula Ambiano digressa, hodie accessura Compendium. Scribunt Aurelianum non illeinc aditurum exercitum, sed in hanc Urbem regressurum. Armenteriæ expugnatae quidem, sed aiunt tamen spem nostris esse, vt illas breui recipiant; neque id verò improbabile, si ea modò vera, quæ hisce subiiciunt; nempe accessisse Turennum, & cum eo millia militum octo; Hollandos id tandem cepisse consilij, vt exercitum pro more educant; hosteis in eo esse, vt copiarum vim in Urbium præsidia distribuant. De Ilerda nihil inaudio. Vtinam illeic prosperè omnia. Appulsus Princeps Carinianus ad Urbem nudius-tertius, die superiore discessit in Aulam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Deum immortalem! quantum delectat, valere meliùs optimum Campinium! Vtinam tandem quam-optimè! De mea valetudine quid mihi pollicear vix habeo; quando ecce mihi acris ille humor tussim asperam denuò instaurauit. Sequela hæc est quædam

eius febris, qua me nuper tentatum scripsi. Nondum resumpsi lactis vsus, eius occasione intermissum, in eo verò sum, vt deliberem, sim-ne omninò resumpturus? Verùm quid de me tam sæpe, & tam multa. Præclarum profectò tuum illud de Hollandis iudicium. Qui de illis nuper spargebatur rumor, is fuit, de quo meritò dubitarim, Turennij etiam aduentus dubius; tametsi nisi venturus sit, dicitur saltem copias missurus. A captis Armenteriis, hætere etiam-num Cominis coram hosteis aiunt. Quod gloriati fuissent Aulam nostram destinasse præ metu redire Compendium; Aula non modò constitit, sed destinavit etiam, vt perscribitur, pergere Cælerum. Sunt nihilominus, qui perhibeant Aurelianum solum eò concessurum. Exercitus interim noster fertur reipsa ex viginti hominum millibus constare. Cæsarei desiderio pacis nihil non concedunt Suecis; & Hassiacis, nobis quoque; nisi quòd Cæsar abstinere, quâ Austriæ Princeps, à suppetiis Hispano ferendis non vult, rogatque, quo potiore iure nos à ferendis Lusitano abstinere detrectemus. Hispani ipsi interim manifestò iam subterfugiunt. Scribunt Anglorum exercitum esse Regi meliùs, quàm Parlamento affectum. Idne sit quidpiam pariturum, breui, vt opinor, edocebimur. Quod ex Italia, Cataloniæque inaudimus, tu meliùs nôsti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Iun. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Ad huc illud vnum de me, OPTIME PRINCEPS, præclariùs valeo; nempe, vt tibi id nosse gratum, ita mihi non prætereundum. Quo penè momento hæc scribo, ipsum Solstitium transigitur; id monet tibi appretcer totam, quam inimus, tempestatem foelicem. Aduentat nunc demum Turennius; & cùm foret, vt perscriptum est, ante dies quinque Metas appulsurus, prope esse iam debet, vt copias Flandrico exercitui iungat. Aiunt proinde exercitum ex triginta duobus militum millibus constiturum; ac fore, vt molliatur breui aliquid, quod Archiducis victorias obscuret. Scilicet etiam post Armenterias, Cominæque, occupatis Lentiis, quibus instat nunc temporis, eius conatus repressum iri; futurumque, vt de propugnando, non oppugnando sit cogitaturus. Ex Aula aliud nihil habeo, quàm Aurelianum huc rediturum, vnde discessurus hac die in Sabaudiam Carinianus fuit. Quod scripsi nupera occasione de Anglicano exercitu erga Regem meliùs quàm erga Parlamentum affecto, eo fuisse successu fama constans est, vt Regem & adierit, & è custodia exemerit, & quasi triumphantem deduxerit Londinum. Id si verum sit, ô planè, profusumque humanarum rerum mirabiles vices! Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Iul. M. DC. XLVII.

Z 4 E I D E M.

E I D E M.

DInas simul literas habui, quas ad me dare, & tertio Eidus & decimo quarto Kalendas voluisti. Quod sapienter adeo in prioribus de Leopoldo ratiocinatis, simile prorsus vero est; ac potissimum, quia facta deinceps accessione Turenij, nihilo fore exercitum nostrum exercitu hostium inferiorem scribunt. Ilerdensis obsidio nimis-quam sane difficilis; sed nempe tuo illi Heroi τὰ κτλ. ἀδ. κτλ. εἴη duntaxat. Tutetur modò illum in tantis periculis Diuinum Numen. Haud abs re peritas in tua illa, quod ad pacem spectat, sententia. Nimirum Austriaci Cæsarei non mussitanter insinuârunt, quid forent reipsâ facturi. Factam accipio Longavillæ reuertendi licentiam; quanquam addunt ea conditione, vt sit post mensis aliquot Monasterium repetiturus. Quæ posterioribus literis appulsus Bullonij occasione philosopharis digna te sunt; ac ipse ea legens visus mihi sum in ipsa Senecæ lectione versari. De Angliæ Rege quid subiiciam; nisi quod hætenus nihil aliud, quàm commutasse custodiam videtur. Quippe nondum est Londinum deductus; ac parum abest, quin exercitus, Scotorum instar, illo potitus, videatur ipsum similibus conditionibus proditurus. Sed erit fortè ille scelicitior, quàm vt experiri hanc tantam fortunæ iniquitatem pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kalend. Iul. M. DC. XLVII.

E I D E M.

DIci non potest, quantæ vertatur Condæo tuo prudentiæ, quòd maturè Ilerdensis obsidionem soluerit; spectatis nempe circumstantiis, planum fecit se animi consilio, magnitudinèque ex æquo pollere. Venerat in Urbem, cum nuncius ab eo huc aduenrarit, Aurelianus; deinceps autem biduo solum commoratus Aulam repetiit. In Belgio cœperat Leopoldus obsidere Landrecium; veruntamen illi tutando dicuntur nudius - tertius milites immissi mille, & ducenti, vnà cum Manicampio; Adduntque Gassionem partim neci, partim mancupio sex penè millia hostium dedisse. Inaudieris iam, opinor, regressum in Germaniam Turenium, quòd VVeimarianis progredi, nisi persolutis omnibus stipendiis, in Flandriam recusantibus, præstiterit exercitum ultra Rhenum integrum, quàm citra mutilatum habere. Extant literæ ex Hollandia, quæ rem cum Hispanis nondum confectam renunciant; ac spem faciant fore, vt breui exercitus ille campis eat apertis. Res Angli adhuc in incerto; exercitu significante, contendere se, vt vnicuique plena sentiendi de Religione libertas sit; vt soluto Parlamento, quod nunc obtinet, instituat aliud; die præstituto soluendum; vt in eo de legitima, quæ Regi permittenda sit, potestate, deliberetur, vt sit, exceptis pauculis, præteritorum ἀμνηστία. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dul-

ce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. Iul. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quod probâris, OPTIME PRINCEPS, renunciatum tibi literarum initio Valetudinis meæ statum, facit heic quoque iam præmittam, me, Deo propitio, valere in dies præclarius. Profectò sic habeo nunc me, vt, si modò Deo fuerit visum, ne in deterius recidam, grata sumpturus manu sim, tametsi in melius deinceps non promouear. Heinc, si ritu illo antiquo, cuius meminisse es visus, literas ad te meas non exordiar, *si vales, bene est*; non illud sanè mihi est causæ, quòd non videar posse satis verè subiicere, *ego quidem valeo*; sed quòd bene valere te, tam absolutè desiderem, vt rem cum conditione efferre non sustineam. Falsum fuit, quod nuper non modò abs me, sed ab aliis quoque haud-dubiè accepisti, de allatis Landrecio suppetiis. Perseuerat adhuc obsidio, nec video spem fieri, vt diu protrahatur. Aiunt VVeimarianis ita factum satis, vt Turenus illos reducturus sit. Si faciat, non est cur hæreamus, quin omnia vertantur, Numine fauente, in melius. Sit-ne Aula breui in Urbem, vt celebre fuit, reditura, non est quamobrem asseuerem. Rumor tamen est, Materteram tuam proxima luce huc accessuram. De rebus Angliæ aliud nihil habeo, quàm quòd Regi meliùs sperandum videatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Iul. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quod hærebas propter rumores, qui de Condæo spargebantur, gratulor optimè vertisse. Lucro profectò deputandum, quòd soluta obsidio incolumem emiserit, cui producta vix poterat (quibus ille est animis) non esse admodum fatalis. Accessit huc ipsius Parens Matertera tua ante dies septem. Hæsit verò Aula, hæretque etiam-num constanter Ambianis. Landrecium nondum expugnatum. Gassio interim Bassam obsidet, & Rantzouius Dixmudam iam cepit, dum Sueci Egram obsident. Expediit Turenium in Germania versari. Audio Lotharingum obsidere Longovvitzium. Data acceptaque ab Hollandis fides, vt si Hispanus, confecta pace, quidpiam in confinia alterutrorum moueat; vtrique iunctim occurramus. Angli negotia nondum perfecta. Debet tibi non nouum esse, quod de nouo Siciliae Rege ad nos vsque percrebuit. Debet & quod de Veneratorum nauali in Turcam victoria, quam Cydonis seu Canæ deditio fuerit insequuta. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIV. Kal. August. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quod Alamum iam assumpseram, vt paucos ad te versus exararem, cum binas accepi abs te literas, priores ante mensem, posteriores

riores Etidibus datas. Illis admones, ut VValterium de valetudine consulam; sed tum ille abest, tum, Deo propitio, melius iam valeo; nullumque est febris heclicæ, quam times, vestigium. Istis facis me de proximo tuo Brinniam discessu certiorum. Deum ter-Optimum veneror, ut illic & te & totam familiam per hosce æstus incolumem seruet. Tuæ est prouidentia, quod exinde sis Maritimæ nostræ oræ prospecturus; at quis Hispano animus, ut cogitare valeat de occupanda Areola, si verum sit quod perhibent, defecisse ab eo florentissima Sicilia, & Neapoleos Regna? Sextus hic est dies, ex quo ut Landrecium sic Bassæam quoque expugnatam accepimus. Heinc compensatio insignis facta; aiuntque exercitum nostrum esse iam hostili potiorum. **Q**uin-erit etiam longè amplius, si, quod memorant, non Lotharingus modò suas abduxit copias, à quibus Longovvitzium fuisse obsecum non constitit; sed Bekum quoque alias, quas vnà cum illo in Turennum deducat. Videlicet ferunt Turennum aduentare iam iterum, & traiecto Rheno, Diuzam Lotharingiæ appulisse. Verendum interim, ne Sueci Egræ obsidionem soluere teneantur; properante eò Cæsare cum insigni exercitu, & concurrente VVerthio cum Bauarico equitatu. Angli negotia semper incerta. Rumor est Aulam Caletum primum, tum Rhotomagum concessuram. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Aug. M. DC. XLVII.

En cum his literis Exemplum Institutionis Astronomica, nunc primum è prelo prodeuntis. Tu id accipe, non quasi mereatur tuas in manus incidere; sed quasi cum meum opusculum sit, par non sit, ut diu te lateat. Salutatur te optimus Merfennus. Vale iterum.

E I D E M.

Non quò rumor fuerat Aulam concessuram, sed post dies omnino paucos huc accessuram fama iam est. Ipse interim Aurelianus accessit nudius-tertius. Perrexit iterum Rantzouius cum copiatum parte ad maritima, ac obsidere arcem Neostendam, quæ inter Neoportum, Ostendamque est, perhibetur. Gassio cum superstitibus prope Bassæam castrametatus, hæret. Compulsus prece, ac pretio Insulanorum, Archidux perumpere castra tentauit: repulsus autem cum insigni iactura à Gassione est. Non Turennius denud traiecerat Rhenum, neque ipse Diuzam peruenerat; sed missus ab eo Lametus cum duobus hominum millibus. Aiunt ipsius milites detrectare imperium Ducum; ac delegisse nescio quem Comitem Gulielmum, cui parere velint. Egra à Suecis occupata; & neque Cæsar tempore accurrit, nec pro voto concurrit VVerthius; quippe quem Bauarus, reuocato equitatu, exauctorarit. Discessit Monasterio Trantmandorfius; pergunt tamen Ministri Regij disceptare negotia cum superstitibus Cæsareis. De Anglo nihil audio melius. Quò Neapolitana seditio (neque enim rebellio fuit) euaserit, scire auent multi. Tu, ó

PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Aug. M. DC. XLVII.

Dum has obfignarem, literas accepi è castris Bassæanis, quibus circumstantia magis singularis tentamenti describuntur. Illas ad Campinium sic transdo, ut moneam ipsas pellegat tantum, mox vnà cum hisce transmittat ad te. Vale iterum.

E I D E M.

Quamobrem adeò bonus es, ut si inter miseris semel rescribere, temet excuses? Nimum foret, si singulo, aut seno etiam quoque mense scribere vel paucos versus dignarere; nunc, cum septeno quoque die bees me tuis literis; nisi interdum facias, causam dicis, quare non facias; sed nempe non care modo humanitas tua eximia non potest. Adest iam occasio, qua illà abutar; sed, non quia ego temerarius, tu idè eris minus indulgens; constans rumor est, fore, ut in Aulam ante hiemem proximam venias; optimus etiam Pater Bizotus, cum vale nuper diceret, retulit te sibi dixisse, dum in hanc Urbem discederet, fore ut tu quoque huc breui aduentares. Ipse hætenus assensum continui; nunc autem, quoniam tempus instat, quo de discessu cogitem, nôrim interest sis-ne reipsa ad nos aduenturus; quippe nisi sis, ipse breui me uti pollicitus iam sum, ad discedendum comparabo; sin autem sis, nihil mouebo, sed te prestolabor attentè, ut transacta heic tecum hieme, tecum Deo propitio, post hiemem discedam. Itaque velim rogatum te, ut, si molestum quicquam non sit, digneris me quid hac de re statueris, facere, certiorum; siquidem ipse, prout res erit, deliberationem instituiam. Vides, quàm agam confidenter; sed facio, ne si isthuc tendam, quo tu excedes tempore, cogar ibi diutulè te non præsentè, facere moram. Cum ad te nuper scriberem, sic Aula denud cœperat cogitare Rhotomagum, ut tunc non longè illeinc abesset. Redit huc autem hodierna luce, Rex, Reginaque videlicet, nam Cardinalis heri accessit. Nihil memorabile, quod sciam, à nuperis meis patratum in Flandria. Rosa à Turenno in carcerem actus, ut potè tanquam proditor, & excitæ seditionis causa. In Anglia si quid noui est, summa est potestas, quæ iam residet penes exercitum, ac Ducem Farfaxium. Quod de *Magnis Bibliis* rogas, quæ sunt in hac Vrbe nuper edita, quadringentis libris turonicis vaneunt, atque ea quidem incompacta; cum ipsa compactio (decem ingentia volumina sunt,) superaddat pretio circiter Dodrantem. Quæ verò Antuerpiensia fuere hætenus *Magna* vocitata, ca trecentis libris, plùs minus venduntur. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus Vale. Parisiis, v. Eid. Sextil. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quam nuper prolixus, tam nunc ero breuis. Non reperam certe quam fiducia plenam precationem nuper adhibui; quando

tu

tu adeò bonus es, & in me quidem maximè, vt nulla tibi opus sit, si quid te rogem, inculcatione. De Aula quid noui perscribam, nihil habeo; nisi quod Dux Aurelianensis Diuam Carnutensem, (quam etiam olim parituram regio illa coluit) veneratum iuit. Ex Flandria id solùm accipio, quod nostri dicuntur obsidere Lentios. Aiunt iam Turennum insequi perduelleis. Qui percrebuit rumor de accepta quadam post Melandri obitum à Cæsareis clade, non valde est certus. Londini quæpiam quidem seditio in Regis gratiam excitata; sed ille-ne idèd fœlicior, quàm hæctenus fuerit, porrò futurus? Verendum sanè ne magna adhuc ea in Insula rerum perturbatio sequatur. Quippe ex duabus, quæ illeic vigent Religionis factionibus, obringente quidem videtur, quæ dicitur *Independentium*, propter Farfaxium, & quos is voluit in Parlamento superstitites; at quæ est *Presbyteranorum*, tum numero vincit, tum milites iam alio titulo in Vrbe conscribit; tum adstantia habet in Regnorum confiniis decem, plura-ve Scotorum millia. Tanti est semel camatinam mouisse. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xvii. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Ro iam etiam, quàm nuper breuior, quòd mihi totus pene dies ab inuisentibus succedenter eiusce conditionis Viris, quos non debuerim pro arbitrio dimittere, fuerit præreptus. Renuntiabo solùm fuisse heri mihi redditas abs te binas literas, priores quidem Nonis, posteriores verò pridie Eidiuum datas. Addam nihil mihi esse iucundius, quàm quod ex vtriusque accipio; te scilicet probè valere, & præter negotia, studiâque, etiam venationi, ac istis excursionibus esse factis. Quod de cœpto, sed non perfecto negotio subinsinuas, Numen veneror, quam optimè vertat. Ne verò anxium animum teneat, maturè semel deliberandum, ac deinceps tenenda constanter sententia. Siquidem opus solùm heic animis, & pectore firmo. Sed tu ista meliùs; ego innuo solùm, vt significem, quàm mihi sit cordi, te vt valentem corpore, sic animo hilarem esse. Lentios nostri non obsederunt, sed duntaxat inuadere stratagemate affectârunt. Cùm id non successerit, successit tamen quòd Equites octingentos circum-venerunt. Cætera momenti non magni. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kal. Septemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Gratias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd mihi adeò confidenter describere dignatus sis quid cogites de proximo, vel sperato potius in Aulam aduentu. Cùm res sic habeat, accingam me, vt ipsis Remigialibus, aut non longè post, Deo propitio discedam. Quòd dignaris autem facere mentionem adornati cubiculi, quo me exceptura tua

bonitas sit; quæso, vt mihi liceat per te diuerrere; proximè quidem, sed extra tamen ipsum Palatium. Non sanè, quod mihi non sit *supra* merita honorificum hospitio abs te excipi; sed quod euenturum prouideam, vt tibi liceat tanto diuturniùs, quanto è Familia minùs videbor adhærere. Nihil est necesse causas insinuem, quæ dici, nisi coram non possunt; factis esto, nihil fore vnquam mea erga te obseruantia vt sincerius, ita constantius. Ex Aula, si quid noui est, ipsa est valetudo Germani Regis, Andium Ducis, qui febri tentatus diebus nuperis, habet nunc, Deo fauente, meliùs. Constantior iam fama Præsulem Aquensem breui in Cataloniam, titulo Pro-Regis iturum. Quas illeinc vidi literas, discessum Condæi ad Eidus mensis proximè sequuturi notant. Quas Româ, ipsam etiam Sardiniam rebellasse memorant; sed, quòd tu nihil ea de re, vereor admodùm ne vera non sit. Quas Monasterio, Longavillam in ipso procinctu, vt hûc redeat, describunt; vnde & sunt heinc aliquot ad ipsum præmissi Abbauillam cursus. Quas è Germania, perhibent cecidisse Suecos duo Cæsareorum millia; ac Cæsarem se Pragam recepisse. Addunt Turennum receptis duobus, qui defecerant, militum millibus, Rhenum rursùs traicere, contenderè-que Luceburgum versus. Quas ex Anglia, ferunt Farfaxium in Urbem admissum occupasse Turrim; collocassèque in ea præsidium. An autem, & quando, quaque conditione admittendus Rex, dies edocebit. Quas et Hollandia, admonent Classis, quam sex militum millibus instructam illi in Occidentalem Indiam destinant, vt ea loca recuperent, vnde fuere nuper à Iustrianis expulsi. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Parisiis, iiii. Kalend. Septemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Vre profectò demiraris Hispanicum illud imperium, quod toti penè Orbi compedes nuper intentabat, ita iam prolapsum corruere, vt instaurari, nisi factò quoquam insperato non possit. Nemo scilicet, si quis prædixisset, donec res illius florebant, id non habuisset in fabulis; tametsi euentus nos docuit, ipsum opinione, ac fama, potiùsquam vigore interno stetisse. Nondum res ad metam deducta; sed fortè tamen deducenda; nisi pacis ope breui prouideatur. Qui degunt illi procurandæ Monasterij, Intercessores adeò obnixè sunt obtestati, ne ante dies aliquot Longavilla discederet, vt ille sit adhuc aliquantum hæsurus; & quod aliunde Oratores Hollandi eò concesserunt; spes est bene multis, vt non sine fructu negotium pacis iam instauretur. Discessit Gassio à statione; sed nempe, vt cuiuspiam Arcis obsidionem auerteret. Creditur Turennius iam in Luceburgo, ac aut ipsam Metropolim, aut Montem-medium obsessurus. Perseuerat rumor nescio cuius prælij, quod inter Cæsareos, Suecòsque commissum, Suecis probè successerit. Rex Angliæ nondum meliùs habet. Ferunt intere à

interea Catholicos in Hibernia planè prostratos, cæcis nimirum quinque aut sex vno conflictu millibus; ac fore, vti victores aduersus Farfaxium reuocentur in Angliam, Scotis iam testatis scripto publico, se aduersus eundem illicò aduenturos. Id si contingat, quantanam adhuc Insulanos illos manet internecio. Quod de Finalij obsidione, aliisque ad Italiam attinentibus memorant, pernoscere ipse melius potes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. No n. Septemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

P Aucula scribo ob paruulam, quæ residua est, ad scribendum moram. Pluscula, Deo bene volente, hebdomade proxima; quam ruri idèò destinavi, vt assueham aëri, qui à mensibus vsque sexdecim vix vltra Ecclesiam sum quicquam progressus. De rebus nouis, Aula perendie Fontem-Bellaqueum est discessura. Flandrico nostro exercitui accrescere vireis in dies dicuntur. Distribuire hostes peditatum in Arcium, Vrbiúmque præsidia. Turennius obsidet Harlonem, Succu leuem nescio quam cladem acceperè à Verthio. Farfaxius in sua illa rerum nouarum molitione perstat. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Septemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

A Rripiēbam iam calamum, vt pauca ad te scriberem, cum literæ binæ abs te reddita, alteræ postridie Kalendas, alteræ quinto Eidus data. Significabas prioribus te, nisi mense insequente non profecturum Massiliam; at significas posterioribus eò te euocari maturius. Coniecto fore, vt eodem redeas, postquam Aquas-Sextias te receperis. Vtinam vbicunque fueris, & quocunque concesseris, seruet te Deus incolumem, tuæque consilia fortunet. Scribo hæc non rure, vt speraueram, sed ex ipsa Vrbe propter leuem febriculam, quæ me cum iam penè in procinctu forem, inuasit. Cum sim verò Deo propitio à illa iam liber, ac super sit solùm quæ recruduit tussicula, spero intra biduum, triduumve quod destinaram exsequi; vt sit mihi quasi virium tentamentum; præexercitamentumque in longiorem viam. Quintus hic est dies, ex quo discessit Aula Fontem-Bellaqueum; nisi quod Dux Andium in Vrbe remansit. Nihil audio noui ex Flandria. Suspecta sit Bauari fides. Konismarkius dicitur breui ad Vrangelum profecturus; idque duobus hominum millibus, qui à Turennio defecere, receptis. Monasterij negotium de pace cum Hispano sic instauratum, vt breui peruidendum sit, quid sperare ex illo liceat. Illeinc non procul Padeborna obsessa ab Hassiacis. Angliæ Parliamentum non alias, quàm veteres Regi conditiones obtulit; quo consilio, dies docebit. Quas Aquas-Sextias literas habeo, triste nuntiant funus optimi illius, & antiquissimi amicum Iosephi Galterij, Prioris Valletæ, qui-

cum mihi videor animæ dimidium meæ amisisse. Vtinam vacet aliquando perspectum Mundo facere, quàm illum sapientem, quàm bonum, quàm mei amantem tot hætenus annos licuit experiri. Tu, ó PRINCIPVM OPTIME, & Viue in annos Nestoreos, & Vale. Parisiis, XII. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Vid animi subesse mihi existimes, OPTIME PRINCEPS, cum tanta pridem reditus mei, & concepta, & facta spe, significare tamen iam cogor quid de me amici Medici censuerint. Nempe apud me vltro conuenerunt, vt exprobrarent quam dixerunt nimiam discedendi pruriginem; ac tantoperè exaggerarunt quod mihi vitæ discrimen subest, nisi vacillante adhuc sanitate memet per Autumnum contineam, à quo cauendum præsertim est; vt manus pene dederim resistendi heic adhuc in pauculos menseis. Ac illi quidem probè conscij teneri me potissimum tui reuisendi desiderio; volebant ad te valetudinis meæ statum, ac rationes eius, qua in me sunt vsi dehortationis perscribere. Volebat & optimus Abbas testem se illis adhibere, veritus quippe, ne non satis, quo habitu sum tibi manifestem: sed abnuī ipse, securos iubens, te mihi satis fidere; neque enim hætere, quin quam-primùm mihi ad te ire incoluini licebit, alacer concedam. Sic verò fiet, & breui quidem, quantum spero, OPTIME PRINCEPS, quando me sic habere sentio, vt pergendo me domi continere, rationemque victus susceptam tueri, valeam, Deo bene propitio, tum Autumnum hunc absque vlllo graui symptomate transigere; tum sub ipsum Veris initium prosperè valeris te conuenire. Ipse interim quam-prosperrimè, ó meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Kal. Octob. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Vre aduenio, OPTIME PRINCEPS, & Sucio quidem, quod prope Grobosium. Degi illeic toto quadriduo, nisi quòd nudius tertius inuitante serenitate, qua & prius carueramus, & deinceps caruimus, iui tantisper exspatiatum in præclaris illis tuis ambulacris. Dum curru exscendo, eni mihi redduntur humanissimæ abs te literæ, octauo Kalendas Aquas-Sextias data. Pergit semper bonitas tua valetudinis meæ curam, quam non promereor gerere; ipsa verò tametsi nondum restituta penitus est, videtur semper nihilominus, quantum quidem sentio, progredi in melius. Aut nihil certè, aut parum est, quod experior incommodi ex hacce breui rusticatione. Quare neque hæreo, quin *die deditus*, sic possim ad te denique Vere ineunte discedere, vt sim non iam ægrotabundus, sed perfectè sanus ad te accessurus. Quantum doleam te cariturum suauissima illa Campinij, quem toties Achaten dixisti, consuetudine, conuicere ipse quàm optimè potes. Est etiam, quod doleam, & mihi, & vniuersæ Prouinciæ; verùm id, quod auertere non licet, leuiter ferendum. Rerum nouarum nihil accipio præter vulnera

vulneratum Gassionem in obsidione Lentij. Sunt, qui etiam mortuum ex vulnere dicant; contracta nempe cranij portione; sed res non planè asseritur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Non, Octob. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Naudieram iam variolarum morbum istheic magnopere grassari; quare pro tua fuit providentiâ, vt Infans illustrissima degeret procul à contagio. Seruet illam tibi incolumem Deus; faciâtque, vt florentis videas de quibus potes dicere, *debes mihi Nata Nepotes*. Rumor fuerat Aulam breui redituram; sed iam constituta in vnam, alteram-ve hebdomadem perhibetur. Mandatum dicitur Turenno, vt in Germaniam redeat, iterum cum Suecis vireis collaturus. Quippe iam demum Bauarus ita foedus initum fregit, vt pars exercitus illius accesserit ad Cæsarem, pars concessam Suecis Memningam obsideat. Et contestatur illi quidem se pactis conuentis cum Suecis duntaxat non stare; velle autem manere fide cum Christianissimo Rege illibata; sed mera nimirum dat verba, quasi debeat Rex interim Confœderatos deserere, expectareque, donec iis fractis, arma in nos deinceps vertantur? Cæterum hocce foedifragio pacis negotium peruertitur; quatenus, vt audio, periculum est, ne Comitibus breui dissolutorum eant. Scilicet non modò Cæsarei, sed Hispani etiam Ministri novos resumunt animos, & reculatis, quæ prius fuerant admittæ conditionibus, facta omnia esse infecta insinuant. Nescio tamen equid nam adhuc spondere certo sibi possint; si verum sit, quod scribitur, Konismarkium ita fregisse Lamboyanum exercitum, vt accessurus Vrangelò, sit adhuc non parum negotij facturum. Ex Flandria à recepto Lentio, & mortuo Gassione, nihil habetur noui. Nam de Dixmudæ quidem obsidione dicitur in Aula non magnopere laborari. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, V. Eid. Octob. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Quam es semper similis tui, dum sic pergis amare me, ac meæ valetudinis plenam tanti affectus rationem habere! Ego vero, OPTIME PRINCEPS, leue semper spero de me, ac tantò magis, quantò isthæc tempestatum mutatio, nihil mihi, quod sentiam, infert detrimento. Exinde certè auguror fore, vt Deo bene propitio, hiemem illæsus superem, ac simul superstites omnes morbi importuni reliquias deponam. Id interim tempus vel ea de causa per-alacriter transigam, quòd sim te volente, hanc nexurus moram. Speratus Aulæ reditus proxima luce fuerat; sed is est dilatus in biduum, triduum-ve. Debet quidem Dixmuda iam aut occupata ab hostibus, aut ab obsidione esse libera; sed res tamen nondum, quod nôrim, innotuit. Qui rumor iam antè de commisso in Bohemia prælio percrebuerat, compertus est vanus. Konismarkius quoque nondum è discessit, verum hæret adhuc cum Hassiacis, quovisque Lamboyus fame pressus, deserat stationem. Aiunt Londinensem Maiorem coniectum fuisse in carcerem, adduntque conditionum Regi mox offerendarum has esse præcipuas, vt contentus deinceps sit Regiorum fundorum prouentu; vt abolendo penitus Episcopatu consentiat, vt quæcunque habuit Sectatores partium, Parlamenti arbitrio permittat. Quò euaserit sub Condæo tuo Agerensis obsidio; quò Cremonensis sub Mutinæ Duce, & quidquid præterea in Italia moueri pergat, Tu melius nosti. Quod scribis de insigni strage, quam passa Classis Hispanica tempestatum læuitiâ est, id videri potest diuinitus factum; ac si præsertim illi fuit, qui à te præsumitur scopus. Licet hoc sanè suaue habere,

Non quia vexari quemquam est incunda voluptas;
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est.

Esto proinde semper fœlix, ac semper, ô PRINCIPVM DECVS, bene, imò optimè Vale. Parisiis, XV. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Non obstiterit venæ sectionem, quominus ad me dextrâ scriberes, amoris fuit singularis, quo dignaris me prosequi. Summè verò interim delectat, fuisse id prophylacticum, non therapeuticum remedium. Si valeas modò, bene est; ego licet non multò melius, peius saltem haud quam habeo. Quod lætatis me Grobosianis tuis ambulacris delectatum, cogites velim delectationem vberiore factam ex spe præconcepta, quòd aliquando *omni deo* forem ea tecum emensurus. Acceperamus iam, quod perscribis de Aquensi Archiepiscopo in Purpuratorum Collegium adscripto. Inaudio verò præterea Pontificem Summum scripsisse ad Regem, exoptare se, ne ille à suo latere discedat. Recepta ab hostibus Dixmuda, perhibent Cortereacum eminè ab iisdem obsessum. Remissæ ad Turennum sunt, quas commodarat copias. Ille verò repetens Rhenum, creditur in transursu recepturus VVormaciam, si verum sit quod memorant eam ab Hispanis occupatam. Creditur & non procul deinceps abfuturus Moguntia, donec in locum demortui nouus Archiepiscopus sufficiatur. Cæteræ in Germania res, ac etiam in Anglia haud-admodum secus. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Kal. Nouemb. M. DC. XLVII.

Clarissimo, Doctissimoque Viro D.
IOANNI HEVELIO, Dantisca-
næ Reipublicæ Paleopoleos Scabino,

PETRVS GASSENDVS S.

Accepi nunc demum, Clarissime HEVELIO, quem fasciculum Exemplarium nobilissimi Operis transdere ad me tuis cum literis

literis ab Eidibus vsque Iuliis es dignatus. Reddidi statim suū cuique, Merseno primū, tum Roberuallio postea Bullialdo (ad nos nūc demūm reduci) ac mihi id habui, quod voluisti meū, & pro quo tibi gratias refero quam-maximas possum. Id compactori traditum statim ac mihi redditū fuit; adfuere Amici qui ipsum auidē legendūm absportauerint, ipseque vix potui ex eo quidquam cursim perstringere, vt donec in manus rediturum foret, significare tibi possem non fuisse mihi planē inuisum. Itaque quantum quidem licuit, percurrēdo cognoscere, dignum profectō visum est Opus, quod in seros Posteros transeat, nominique tuo, donec perennabit bonarum rerum studium, asserat immortalitatem. Quam in eo mei mentionem dignatus es facere, grato, vt par est, habeo animo, ac tanquam singularis tui erga me affectus argumentum completor. Obseruationem transitus Lunæ prope Iouem die sexta Iunij abs te peractam quam æri incisam mittere te scribis, nusquam reperi in fasciculo; verūm poterit alia occasione, nisi incommodum sit, transmitti. Delectauit inrereā peruidere aliam in librum insertam diei Aprilis 12. quippe ipse quoque eandem heic peregi; sed Phasi planē alia; quoniam, cum tibi Jupiter totis sex minutis à cuspide Lunæ ad Boream abfuerit; mihi in ipsamet cuspide dimidio sui disculi super-exstitit; dimidio delituit. Fuit Arcturus id temporis altus gr. 49. exhibuitque adedò horam 10. cum minutis 4. Prætereo autem dum planē emerit, tantum à cuspide eum abfuisse, quantus dodrans est longitudinis vocatæ mihi maculæ Caspiæ, quam tu Mæotidem dicere maluisti; & Arcturo quidem alto 49. gr. m. 50. seu hor. 10. min. 9. quid circa Lunæ Parallaxin ac Meridianorum differentiam colligi heinc possit, pernosse est promptum. Cū primū Bullialdus suas sarcinas explicauerit, tum ad te scribet, tum si quid fuit cælitus venatus, tecum communicabit. Ego ex ipso nihil aliud habeo, quàm obseruatam Smyrnæ Eclipsin Lunæ nuperam, hoc est Initium hora 9. min. 55. finem hora 12. min. 7. itēque Iouis occultationem consequenter cœptam hora 16. min. 37. finitam hora 17. min. 10. aliquid forrē ad præcisionem deest; sed rem per otium cum eo expandam; præsertim verò, si faxit Deus, vt quam mihi videor valetudinem recuperare, constanti eat pede. Proxima occasione Mersennus & ego contexamus fasciculum rerum ad te transmittendarum. Refaluto millies clarissimum Eichstadium. Tu me semper ama, ac optimè Vale. Parisiis, VII. Kal. Nouembr. M. D. C. XLVII.

*Admodūm Reuerendo, & Clarissimo,
Carissimōque Viro, D. GODEFRIDO VVENDELINO, Con-
datensi Canonico, Pastori Hercano,*
PETRVS GASSENDVS S.

 Aud malè sanè es ominatus, VVENDELINÉ Carissime, gauisurum me, quòd do-
Gassendi Epistola.

lueris tantum. Ecquid enim, putas, esse mihi potest quàm te valere iucundius? ecquid acceptius, quàm nōsse te peroleratis his casibus, sospitem adhuc superesse? Ipse, tametsi infirma semper valetudine diem traho, videor tamen, Deo propitio, aliquantò meliùs habere; spēsque adedò non parua est, vt demūm planē conualescam. Hoc ipsum repono, vt sit, quod gaudere vicissim valeas; tametsi aliunde subiticio, quod vterque iure doleamus. Scilicet obitum renūcio amicissimi Capitis, optimi putà illius Galterij, Prioris Valleræ, quem vterque coluimus; qui, vt me semper impensè amauit, sic te & suspexit, & amauit sanè quam-multūm. O qualem Virum! Deum immortalem! Sed te coram nihil est opus de ingenij acumine; de iudicij maturitate; de animi celsitudine; de morum candore; de cæteris eximiis dotibus verba facere; quando is fuit tibi abundè perspectus. Abiit è viuīs *ὁ μακρόχρονος*, propè octogenarius, Nonis Septembris nuperi; corpore quidem valde afflictato, sed vegeta mente, & constantia summa. Rediit sospes noster Bullialdus diebus proximè elapsis Byzantio. Narrat verò sese captandæ ea in Vrbe Poli altitudini destitutum fuisse Organo idoneo; sed fando tamen à quodam Patre Societatis Iesv accepisse, fuisse eam obseruatam graduum 41. cum semisse. Ad Eclipsin quod attinet, obseruauit illam cum Ioanne Fabro Masfiliensi (cui ligneus Quadrans aderat) Smyrnæ, cuius loci *ἕσπερα* ex Meridianis Solis per Ianuarium mensē altitudinibus gr. 38. min. 11. obtinuerat; tametsi iam refert sex ex Solstitiali altitudine eam deprehendisse grad. 37. min. 45. Contigit ergo illis Initium Regulo iam alto 35. grad. 10. min. seu hora 9. min. 55. Finis eodem alto 58. grad. min. 40. seu hora 12. min. aut 7. aut 9. Attendere porrò illi quoque ad occultationem Iouis, adnotaruntque subiisse eum Lunam alto Procyone grad. 9. min. 45. seu hora 16. min. 37. dimiisse Capellā altà 5. grad. min. 50. seu (correcta refractione) hora 17. min. 10. tametsi Capellam in tam decliui situ adhibere haud valde tutum. Addo eundem Fabrum, referente Bullialdo, obseruasse finem Lunaris Eclipsios, quæ anno superiore die 27. Iulij contigit; quānque nos Occidentiores non potuimus conspicerē, obseruasse, inquam, ibidem (& horologio quidem ad Solem composito) hora 8. min. 30. Quod doles autem nuperam, nusquam fuisse, quod innotuerit, obseruatam in Belgio, ecce eam Dantrisci obseruauit præclarus Heuclius, adnotato Initio hora 9. min. 19. Fine hora 11. min. 28. De Occultatione Iouis per illam noctem nihil habet, sed vicissim prodiit à se obseruatam emersionem Iouis è limbo Lunæ occiduo die mensis Decembris superioris anni 24. hora 8. min. 39. cū aliunde Immissio fuerit à Linemmano obseruata Regiomonti, hora 7. min. 53. Quoniam verò Heuclius in sua illa, quæ nuper prodiit è typis, *Selenographia* delineauit transitum Lunæ propè Sidus Iouis ad diem superioris Aprilis 12. retulitque in proximo transcurso distitisse Iouem à Borea Lunæ cuspide min. 6. idque, cū foret hora 11. min. 15. ideo artexo

A a non

non fuisse mihi hunc transitum inobseruatum. Verum (quæ tum fuit insignis ob diuersitatem locorum Lunæ Parallaxis) salutavit mihi Iupiter ipso sui centro ipsam-met Lunæ cuspidem; quippe disculi dimidio occultus, dimidio superexistans fuit margini Lunæ superiori, pulcherrimo spectaculo. Fuit autem in cuspidem ipsa hora 10. min. 4. Emergit integer è limbo hora 10. min. 9. Gratias ago pro indicato nomine *Ioannis de Lineriis*, qualem Astronomum Parisiis ante annos trecentos floruisse incompertum habueram. Rem communicabo proxima occasione cum ipso Bullialdo, cui cæterisque etiam amicis, quod hætenus non præstiti, salutem tuo nomine dicam. Dabo operam, vt quam-primùm exemplum aliquot nugarum, quæ nuper ex me prodierunt, accipias. Tu interim, ô Carum Caput, & diu Viue, & bene Vale. Parisiis, Kalend. Nouemb. M. D. C. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Non vacat quidem scribere multa, & tardè præsertim redeunti ex Diuinis officiis; verùm committere non possum, quin tester saltem me suspexisse egregium ratiocinium, quo familiaris rei curam non esse abiiciendam probas. Nam nisi præscinderes quidem tum *αλεονεξίαν*, cui nullus præscriptus est modus, tum *μυροφύχην*, rem adè alienam à virtute Heroica, hætere aqua, quod aiunt, posset; sed hac cautione adhibita, nihil potest vt fieri, sic dici sapientius. Nimirùm cum Sapientiæ sit prouentibus impensas metiri, ne aut præ nimia parcitate quid illiberale geratur; aut præ nimia profusione, necessitas fiat emendicandi; contrahendi alienum æs; fallendi fidem; rapiendi non suum, & quæ id genus similia sunt; quonam modo potest dimensio hæc fieri; dispensatiõque ritè institui, nisi res suas quis nouerit, ac suis etiam œconomis, ne licere sibi nimium reputent, se eas nosse ferent fidem? Non est Cortereacum obsessum. Peruenit Turennius, vt aiunt, Moguntiam. Memninga fortiter resistit. Bauarus ait se eo sine fœdus fregisse, vt pacem promoueat. Dicuntur eius copiæ cum Cæsareis nusquam coisse. Angli in eo penè sunt vt res & Ciuileis & Ecclesiasticas Hollandorum ritu componant. Quid in Catalonia, quid in Italia geratur, ipse meliùs nosti. Vale, P R I N C I P V M O P T I M E, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, Kal. Nou. M. D. C. XLVII.

E I D E M.

Hoc satis noui, OPTIME PRINCEPS, non quærere te quæ sunt tua. Vtinam in quos, & in quorum gratiam operam impendis, id satis agnoscant. Quod de valetudine mea continenter adè sollicitus es, ex nimio illo

amore est, quo me immerentem beare dignaris. Ea tentata potius, quàm labefactata diebus hisce nuperis fuit. Nam quæ me quidem febricula per vnum diem solidum habuit, tuisim non-nihil instaurauit; at non ea exasperatione, Deo bene propitio, qua consueuerat. Si faxit Deus, vt ruens Autumnus nihil ampliùs noxæ inducat, esse videtur cur de me mihi ominer, spondeamque non malè. Vt illi tamen, in cuius manibus sortes meæ sunt, videbitur, fiat. Ex rebus nouis nihil æquè auditur, ac illa in dies peiora, quæ patrantur Neapoli ab ipso vsque Ioannis Austriaci appulsu; verùm debes ipse, vt priùs, ita plenius illa pernosse. In Germania accessere tandem Bauaricæ copiæ ad Cæsareas, quæ & iam insectari Suecicas dicuntur. Vt oppugnari, sic propugnari generosè Memningam ferunt. Adduntque Turennum obsessis eas misisse suppetias, quæ possint hosteis ad soluendum obsidionem compellere. Ex Flandria nihil habetur noui; nihil etiam ex Anglia accipio, saltem quod valde ratum sit. Tu, ô P R I N C I P V M O P T I M E, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Nouemb. M. D. C. XLVII.

E I D E M.

Nillas hac vice literas ex Prouincia accepimus; scilicet debent seu Druencia, seu flumina alia nimium exundasse. Si valeas modò, bene est; ego quidem meliùs, quàm nuper nunc valeo. Laborat iam Rex Christianissimus variolarum morbo; prodeunt tamen fœliciter, ac propemodùm sine febre exanthemata à die superiore. Videntur hostes iteratò velle eminè Cortereacum obsidere. Cepit Turennius Falkestemium, exspectatque adhuc, quò Hassiacorum, Suecorumque negotia vocent. Discessere à Lamboy, qui in angustiis eum continebant; Vrangelus autem quasi à Cæsareis, Bauarisque, traiecturus mox dicitur Visurgin. Propugnatur semper fortiter Memninga, obsessisque nullas condiciones audiunt. Anglicæ res semper confusæ. Quid egerit nuper Condæus, & an se viæ commiserit, latere te minimè potest. Magnæ expectacionis est, quid vecturus sit dies craftinus de Neapolitanorum rebus. Tu, ô P R I N C I P V M O P T I M E, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVII. Kal. Decemb. M. D. C. XLVII.

E I D E M.

Beam, quam nuper significauit Veredarij retardationem, binas iam abs te habeo literas; alteras Nonis ipsismet, alteras pridie Eidus datas. Pietate sanè tua est dignum, quod occasione institutæ Mortuorum comemorationi, de Animabus, quæ à funere purgari debeant, edisseris; mirumque est Heterodoxos placitum abnuere, cuius fidem adstruat non Sacer modò Codex, tum eo quæ insinuas, tum aliis etiam nonnullis locis, sed ipsum quoque Naturæ lumen, quod sequuntur Ethnici, ac in iis quique Sapientiores, vt Pythagoras, Plato, alij huiuscemodi purgationis necessitatem agnouerunt. Rex dicitur hodie præclarè,
pro

pro conditione morbi, se habere tamen non sese perinde die superiore habuerit. Aiunt Condæum fuisse Diuione hac ipse die discessurum, & huc accessurum perendie. Eques Guisus est in procinctu, vt ad fratrem Ducem discedat, ex quo accepit Neapolitanos delegisse illum in Imperatorem. Apparet iam paulò inconfusus, quò videantur denique res eius Regionis euasuræ. De rebus Angliæ tale nihil, ex quo Legionum aliquot à Fairfaxio facta secessio. In Germania est, cur Land-graui suæ deditio timeat; vt pote cui dicatur Cæsar cum Equitum quindecim, & Peditum nouem millibus instare. Videor mihi *δὲ δ-δύρος*, non multò quidem melius, sed aliquanto ramen melius, quàm ante octiduum valere. Tu, *ὦ ΠΡΙΝCΙΡΥΜ ΟΡΤΙΜΕ*, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Parisiis, x. Kal. Decemb. M. DC. XLVI I.

E I D E M.

Quod Portet iam, quantum coniiicio, cœpta esse Comitia, eo in oppido, quod obtinuit vt faceret nomen *Ciuitatum* suum. Commendat locum *Apiana* vitis; è qua expressum vinum eiusmodi est, vt ex quo in hac Vrbe præsertim innotuit, & *Frontinianum*, & *Hispaniense*, & cætera antè deprædicata obscurârît; verùm celebriorem iam facient, quæ in eo calata Comitia, & te quidem potissimum præsertim, haberi voluisti. Ea vt tibi pro votis cedant, ac vt deinceps tibi sit prosper in Urbem reditus, voueo. Habet se iam Rex, Deo propitio, melius, diesque tertius elapsus est, ex quo euasisse dicitur discrimen. Accessit in Urbem nudius-quartus Condæus tuus incolumis. Accessit etiam Belleuræus ex Anglia, vbi sunt res semper haud-secus turbatæ. Imminui ferunt in dies hostium apud Flandros exercitum; ac Neapolitanis præsertim desciscensibus, ex quo celebrem suæ nationis defectionem acceperunt. Quin in ea geratur ipse melius nosti; neque ignoras quod literarum ad ipsum Summum Pontificem ab ea datarum sit argumentum. Ad Germaniam quod attinet, *Herbipolensis* Episcopus in Archiepiscopum *Moguntinum* pro Regis votis electus est, ac discessit statim *Turennius Memningam*, cuius ramen obsidionem fatigatus à præsidio *Bauarus* dicitur soluisse. Aiunt *Konismarkium*, & *Vrangelum* sic contulisse copias, vt obtent ne *Lamboius* suas conferat cum Cæsareis. Scribunt Monasterio Ministros Cæsareos conditionibus pacis subscripsisse. Valeo nunc paulò, Deo adspirante, melius. Tu, *ὦ ΠΡΙΝCΙΡΥΜ ΟΡΤΙΜΕ*, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Kal. Decemb. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Accepi quas dignatus es *Ciuitate* literas dare. Faxit Deus, vt quæ te illuc deduxere negotia, tam sint euentu suauiua, quàm est ipsum vinum *Ciuitatense* potatu suaue. Quod de valetudine mea voues, eius est erga me amoris, quem sanè vt merear, longissimè

Gassendi Epistola.

absum. Ea porrò, quando es adeò bonus, vt quo sit statu, nosse delectet, non iam prorsus malè, Deo propitio, habet; quippe febricula euauit, tussisque euasit longè mitigatior. Conualescit in dies Rex, ac Regina *Parrens*, quam eodem morbo teneri fuerat creditum, sic breui conualuit, vt omneis liberârît metu. Noui nihil accipio ex *Flandria*. Scribitur semper Monasterio pactas conuentas conditiones nos inter, & Cæsareos esse; nec desunt, qui adiciant etiam Cæsareos inter & *Suecos*. *Memningam* ferunt adhuc obsessam; sed strenuè semper oblectantem. Non eò profectus *Turennius* est, sed ad *Konismarkium*, & *Vrangelum*, quos ob collatas in vnum vireis, fore perhibent hostibus potiores. *Pernosses* aliunde vt Rex *Anglus* sese ex Anglia subduxerit, ac in *Insulam* nostris oris propinquam se receperit, exsul viuere, quàm captiuus præoptans. Inaudiuimus quidem *Classem* nostram *Neapolin* versus discessisse; verùm quo successu, adhuc incompertum. Tu, *ὦ ΠΡΙΝCΙΡΥΜ ΟΡΤΙΜΕ*, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Non. Decemb. M. DC. XLVII.

P E T R V S G A S S E N D V S
S A M V E L I S O R B E R I O S U O , S .

Misit nudius-quartus ad me optimus *Mersennus* tuas literas *17*. *Eidus* mensis superioris datas. Longum iam tempus est, ex quo aliarum quoque debitor sum; sed non est profectò, quod me ideò habeas minùs memorem, venerantem, amantem tui. Insignis nimirum de tuo erga me amore confidentia est, quæ me segnem oppidò fecit, ne culpæ quidpiam conferam in eam inualetudinem, quæ me à sesqui-anno ac amplius iam habet. Quanquam mihi nihil est necesse excusationem pertexere; adè de tua bonitate, beneuolentiæque securo. Quòd meam illam de *traiectione Chyli*, deque sanguinis *Circulatione* *Dissertationem Gallicè* redditam & nomine meo suppresso, committendam typis censuisti, improbare sanè non possum, neque non boni consulerè; cum ipse sis qui feceris. Tibi siquidem plenum in me ius, & si quidquam est, quod proficisci abs me possit; id totum tui est arbitrij. Vnum vereor, ne scilicet si edatur fortè aliquando in lucem *Tractatus de Animalibus*, cuius ea *Disputatio* pars aliqua est, desumpsisse illam fide non bona videar ex alienis operibus, aut frustra, ineptè-que tentasse aliquid noui inuehere; tamen si res fuerit meo Marte, & fortassis non sine quadà nouitatis specie conscripta. Quippe & ista edita fuisse antecedenter comprobabuntur, & meo nomine tacito, illepidum foret, neque mei genij, aut ipsa mihi vindicare, aut de editis conqueri. Vt cunque sit ne ideò putet fecisse te rem mihi parùm gratam; tum quòd hæc omnia minoris ducam, quàm vt debere me de ipsis esse admodum sollicitum putem; tum quòd persuasissimus sim, eum esse tui in me affectum, quo non possit esse sincerior; ac te nihil meum

attingere, nisi vt mihi, quam-maximè abundè potes, gratificeris. Itaque hanc mitte de pectore curam, ac operam solùm, nisi graue est, da vt quo nosse valeam, quid id rei sit, illius ad me exemplum transdarur. Si isthæc fortè Prætor est (frustra nempe volebam nuper cum salutari abs me Lugduni) saluere illum iube abs me; vt & Amicos cæteros, quos esse nobis communeis nosti. Tu, mi SORBERI, me amare perge, cui hæres in ipsis medullis, ac Vale. Parisiis, Eid. Decemb. M. DC. XLVII.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐχαριστήριον.

Quam bene nosti hominum mores, dum sic describis genium istorum oppidatim delegatorum, qui singillatim quidem adnuunt, sed vniuersim deinceps abnuunt! Non sanè, quod non idem propè Societatibus aliis vsu-veniat (obiici certè speciatim quoque nostris, quæ dicuntur Capitulis, solet) sed quòd hocce hominum genus τῆς δουλείας seorsim laboret, vt imbecillitatis conscius, & turmatim τῆς ἀντιπαθείας insoleat propemodùm, quòd stipantibus aliis roboretur. Heinc vulgaris facta illa comparatio virgularum complurium, quæ fragiles singulæ cum sint, distingui congestæ in fascem non possunt. Rumor crebescens de excepto Neapoli Duce Guisio vtramque heic paginam facit. Tenet interim omnes expectatio euentus prælij duplicis, alterius pedestris inter ipsos Ciueis Neapolitanos à Guisio eductos, & collectam Nobilium manum, libero ciborum com meatui obstantium; alterius Naualis nostram inter Classem eò versus recens prouectam; & Hispanicam illeic commorantem. Scribunt Memningam denique occupatam à Bauaris; adduntque Hassiam à Cæsareis maximoperè infestari. Rex Angliæ sese in Insulam non oris sanè nostris vicinam, sed in nobilem illam Vectam oræ Anglicanæ proximam subduxit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eidib. Decembr. M. DC. XLVII.

E I D E M.

Necessè est hac quoque vice flumina exundauerint; quando Prouinciæ Veredarius ὁ χαρμαπόρος nondum huc accessit. Tametsi verò nullas proinde isteinc habemus literas, conicere tamen est promptum, & iam perfecta esse Comitæ, & nisi in Urbem te receperis, proximùm esse, vt te recipias. Nempe Dies Sacri pro foribus sunt, quibus abesse domo non soles. Vtinam sospes cum sospite Illustrissima Familia eos duças, Valeo ipse iâ, Deo propitio meliùs; spesque est, vt possim per eòsdem-met dies Sacrum facere, quòd ne facerem, obstitit per sequisi-mensem inualerudo. Res inter nouas illud heic est, quòd scri-

ptum est Româ postridie Kalendas fuisse eum diem tertium, quo Summum Pontificem grauis *δυσπνία* cum febre vexaret. Sunt qui addant Guisium insignem victoriam ex Nobilibus Neapolitanis retulisse. Monasterienses literæ pridie Eidus datæ perferunt recusare Hispanos pactis conuentis subscribere, nisi Rex susceptæ Neapolitanorum tutelæ renunciet. An verò contingere id possit, reputandum est? Concessit Haliprunum Turennius, eiusque Nepos Durafius Regis nomine missus est, qui bellum Bauaro indicat. Pars Cæsareorum Hassiâ excessit, pars illam adhuc occupat, idque non valde procul Casellis. Dicuntur tamen minui, & Sueci contrà increfcere, dum se ad hiemandum in Brunsvicensi Regione parant. Degit semper (nisi teneretur potius) in eadem Insula Angliæ Rex; ac mitiores nihilo sunt, quæ ipsi offeruntur pacis conditiones. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kal. Ian. DC. XLVII.

Hæc absoluebam, cum allata ad me litera quædam sunt, quæ appulisse huc denique veredarium fecerint fidem.

E I D E M.

Rerum nouarum quod hac vice abs me expectes, nihil est. Quippe literas nullas habeo, nisi à quibusdam eruditis, quibuscum soleo vt in Republica ab hisce Mundanis aliena versari. Et me amici quidem nonnulli per isthæc Festa inuiserunt, quibus curæ est, quid vbiuis gentium geratur rerum, non ignorare; at ipsi tamen professi sunt, nihil sibi, præter pauca de rebus Neapolitanis esse perspectum. Verùm debes ipse profectò ea nosse, veluti fuisse, auspice Guisio, educta ex Vrbe viginti quatuor Ciuium millia, qui tripartitò progressi, triplicia Nobilium præsidia sic euerterint, vt liber omninò iam sit ciborum in Urbem com meatus; itemque quasdam Urbis regiones fuisse à Ciuibus receptas, quòd Hispanica Classis, nostræ metu, præsidij partem inde euocasset; ac rursus Archiepiscopum, Cardinalémque Philomarium fuisse ab Hispano reum Maiestatis conclamatam; vniuersamque eius familiam municipij iure priuatam, quòd inuisentem se Ducem Guisium & admiserit, & reuiserit ipse. Insuper eòsdem Neapolitanos minas Genuensibus intentare, quòd aduersum se Hispanis fauentes sese gerant pro hostibus; & quæ sunt id genus similia. An enarrabo insigne furtum in Lucceburgensi Palatio per ipsa nocturna Natalitiorum Sacra patratum. Diuersabatur ecce in Villa Riuiarius Abbas, cum ingressi fures in illius cubiculum, quòd ipsi Heroinæ cubiculo imminet, singularem famulum id asseruantem trucidarunt, frustulatimque in ipsam secessus foueam deiecerunt; & quatuor *Philippeorum duplorum*, seu *Pistollarum* millia, effractâ arcâ absportarunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Ian. M. DC. XLVII.

E I D E M.

E I D E M.

Vere ad me hesternæ luce geminæ allatæ abs te literæ; alteræ quidem *Civitatibus*, alteræ verò Aquis-Sextiis datæ. Cùm condoluerim propter priores, quòd illis Comitiorum turbis successuras alias in ipsa Vrbe præfereris: consolationi tamen fuit, quòd negotiorum difficultates, qua es solertiâ prospiciens, sic te ad illas compares, vt sapientis, bonique Viri officium nunquam deseras; & tum in mediis eorum procellis pacatum animum tuearis, tum ob infœlicem successum pœnitentiâ non discruceris; quatenus agnoscis nihil fuisse contra prudentiâ leges peccatum, & non fuisse tui arbitrij fortunam, quam plærumque humanæ res potiusquàm sapientiam sequuntur. Cùm etiam propter posteriores, quòd abs te discedens optimus Campinius tantum tibi sui desiderium reliquerit; id mihi quoque solatio fuit, quòd agnoscens esse non posse illius præsentiam perpetuam, præoccupâris animo ferendam leniter absentiam; ac reputâris virum sapientem maximè quidem amicorum consuetudine delectari; verùm, vt possunt interuenire qui eam interturbent casus varij; sic debere illum semper in seipso reponere spem maximam sui. Quid itaque maius nouo hocce anno vouere tibi valeam, quàm vt hoc semper animo sis, ac simul bene valeas; quando ex antiquo senario,

Ἦναι ἐν νῦν ἐδλὰ τῶ βίῳ δῖο,

Sunt sanitas, & mens gemina vitæ bona!

De rebus nouis, versari adhuc aiunt in Alsatia Turennum, ac Brisaco breui traiecturum Rhenum. Pars Cæsareorum se ad habendum hiberna in Franconia parat; pars in Hassia adhuc grassatur, & Marpurgo capto, arcem obsidet. Sueci semper vltra Visurgin, ac in Brunsvicensi ditione præsertim Equitatum reficiunt. De pace nihil sani renunciant. Anglicæ res semper turbatæ. Ea à Parlamento exercitus perit, ex quibus meditari discessionem existimetur. Oblatis conditionibus detrectat Rex subscribere, nisi quibus rerum summa componatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, hoc anno, Nestoreosque porrò & Viue, & Vale. Parisiis, III. Non. Ianuarij. M. D. C. XLVIII.

E I D E M.

Ta est sanè, OPTIME PRINCEPS, ea conditione nascimur, vt confecto hoc breui quasi curriculo denascamur. Quin, etiam eo ipso momento, quo viuere aggredimur, mori quoque incipimus (quando incipimus parte quadam concessæ nobis vitæ priuari, & vitæ priuatio mors est) adè vt, quæ vulgò appellatur mors non tam sola sit, quàm extrema dicenda. Non lusere proinde nos, qui nos dixere nascentes mori, pendere ab origine finem, ac illum ipsum, qui primus datur vitæ dies, dare extremum. Insigne interim discrimen inter extremum hunc vitæ diem, & anni extremum, qualis ille fuit, quo dignatus es scribere. Quippe nobis quidem dat primus extremum; verùm ipsis annis ex-

Gassendi Epistola.

tremus dat primum; egregièque Ægyptij illud serpente, qui in caput caudam inserat, adumbrârunt. Quare neque nos etiam lusit, qui causatus est posse Soleis ita occidere, vt redeant; nobis cùm lux breuis semel occidit, vnam esse noctem perpetuam dormiendam. Tibi certè non infrequens in ore esse memini illud,

Nos vbi dedicimus,

Quo pius Æneas, quo Tullus diues, & Ancus

Et,

Cùm semel occideris, & de te splēdida Minos
Fecerit arbitria.

Verùm ab hisce temperandum ne velle videar lucernulâ Solem facere illustriorem. Ad res nouas quod attinet, nihil est, quòd dicere iam possim. Anglicæ haud secus quàm prius. Germanicæ nondum emendatæ. Hollandi in procinctu, vt pacem cum Hispano ratam declarent. Longavillæ, ne Monasterio discedat, redeat-ve mandatum. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Eid. Ian. M. D. C. XLVIII.

E I D E M.

Verendum præsus, OPTIME PRINCEPS, ne quod auguraris eueniat, vt nempe hocce adhuc anno bella in Christiano Orbe recrudescant. En quippe Cæsar, ac Bauarus prosperioribus paulò rebus non iam perinde pacem reclamant; & Hispanus in Cæsaris fortunam iaciens ancoram, ac emergere non desperans, illi fanciendæ moras trahit. Quare euenturum omninò videtur, vt & tota Germania, & quidquid ditionis Hispanicæ est proxima Æstate armis perstrepat; cùm & aliunde in eo sint Angli, vt videri possint se suis discerpuri vnguibus, & Veneti esse videantur in eo, vt ab extraneis sint lacerandi. Ecquid nobis in ista rerum perturbatione aliud super sit, quàm vt Diuinum precemur Numen, ne ea, quæ pro foribus sunt, contingere mala patiat, ac tot miseratus in fonteis, illis etiam ignoscere, qui sunt tantæ noxæ authores, dignetur. Abundè pernosse haud dubiè ex aliorum literis, sedisse in Senatu sacram Maiestatem nudius-tertius pro Tribunali; iussisseque cætera inter, referri in Acta Diploma, quo Libellorum Supplicum Magistros duodecim conscripsit. Qui ex hoc ordine iam sunt, quòd nescio quid non satis gratum ipsi Principi egerint, euocati luce hesternæ in Regiam, tum obiurgati seueriùs, tum muniis fuere interdicti. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XVI. Kalend. Febr. M. D. C. XLVIII.

E I D E M.

Increbescit quoque heic rumor instituenti istheic Senatus Semestris. Ac ipse quidem, vt audio pro tuo in Prouinciam, eiusque Ordines affectu, nihil non præstitisti, vt posses insignem adè innoationem auertere. Verùm consilio quid opus sit, vbi est parere necesse? In eo semper sum, vt appreper tibi fœliciora tempora, quibus facere tibi liceat bonitatem

A a 3 tem

rem explicatorem. Quod de glorioso Classis nostræ commemorasti prælio, confirmatum in hoc fuit literis à Richelio datis, quibus reditum, appulsumque ad Leornem significauit. Scribitur ex Germania, Suecos admodum inualescere, ac Turennum breui ipsis accessurum, Excedere proinde non modò ex Hassia, sed etiam ex Franconia tam Cæsareos quàm Bauaros; ac illos quidem iam Marpurgensem, hos verò Norlinguensem obsidionem soluisse. Inire fœdus Saxonem, Brandenburgicumque, & Danum, vt Lutheranismum sartum tecum seruent, Germaniamque in eum statum, qui fuit anno sæculi huius xvii. restituant. An Sueci persentiunt id fœdus reipsâ aduersum se pangi? An serid est, quòd Bauarus quasi ex prætextu illius, sibi metuens, Imperatorem vrget ad pacem? Hollandi iam satis constanter nihil sine nobis obfirmaturos contestantur; maximèque ex quo Archidux destinauit Gueldriam Lorharingicis copiis in hiberna. Pessimè omninò res Angli se habent. Subducti recens ab eo sunt omnes omninò domestici; communita quoque Insula vberiore præsidio, neque illum emittere neque admittere ad eum quemquam potest; quin etiam, ex quo quatuor illis insignibus aded conditionibus recusauit subscribere, sanxit Parlamentum, ne quis quouis modo cum ipso communicet; nè amplius de componendis cum eo rebus verbum iniiciat; sectis agentem tanquam reum Maiestatis multatum iri, Instaurata mihi cum febricula ab ineunte vsque hebdomade tussis, quæ licet adhuc perseueret, attramen iam penè absque febre est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, viii. Kalend. Februarij M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Versaris iam, quantum conicio, inter non paruos instituendi Semestris Parlamenti æstus. Qui à Curia huc aduentarunt, iussi dicuntur discedere, neque ex Aula quemquam salutare. Fortunet Deus Optimus omnia, ac tibi tribuat quam exoptas, quàmque mereris tranquillitatem. Quod de Neapolitanorum ominaris rebus, quantæ est, amabò, probabilitatis? Nondum profectò res est ipsis aduersus Hispanos confecta; & vt confecta concedatur, quantis deinceps factionibus misera regio turbabitur, priusquam quietum, constantemque assequatur statum? Quanquam quid imposterum ipsis Hispanisque sit euenturum, *caliginosa nocte premit Deus*; ac videtur posse dumtaxat sperari, fore, vtdunque res cesserit, remoram Hispanis insignem, ne aduersum nos grande quidpiam tentent. Aiunt interim illis denuò cum Hollandis sic conuenisse, vt staturi omninò sint pactis conuentis. Quare & creduntur nobis belli studia in Belgium præsertim deinceps conuertenda. Si pergant modò Suecorum res prosperè in Germania geri, spes est, nostræ quoque in Belgio prosperè succedant. Euasi, Deo bene propitio, à febre, solaque mihi iam hæret tussis. Tu, ô PRINCIPVM OPTI-

M E, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, pridie Kalend. Februarij. DC. XLVIII.

E I D E M.

Retor admodum omnia pacificè aded in Semestris Curie institutione se habuisse, ac es dignatus perscribere. Id tuæ prouidentie haud-dubiè debetur; tametsi non hæreo, quin factum grauamen te grauiter affecerit. Sed publica nempe necessitas fecit, cui & te, & quorum interfuit, parere consentaneum fuit. Commendari heic saltem debet nostrorum hominum moderatio, quos nemo sibi persuaserat posse tantam hanc sine grauibus querelis perferre iacturam. Hac in Ciuitate Senatus deliberat adhuc de Edictis, quæ sedente nuper pro Tribunali Rege iussa fuere in acta referri. Expectatur adhuc quo successu exceptum fuerit Monasterij, quod Rex ante quindecim dies innotescere palàm voluit, & Nuncio Pontificio, & Oratori Veneto Hispanum esse, per quem ster, quòd minùs pax ineatur quam-primùm; quatenus ipse quidem stare iam conuentis paratus est, Hispanus autem tergiuersatur, conditionesque nouas apponit, ac potissimùm circa Lotharingum, cui iam ampliora postulat iis, in quæ prius consenserat. Anglus paris semper infelicitatis. Reposita spes aliqua in Scotis; sed verendum sanè ne illi, si fortè velint, non multum possint. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vii. Eid. Februar. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quam mihi fuit primus literarum tuarum inamœnus versiculus, tam profectò fuit succedens amœnus. Scilicet ille temeritatam, hic redintegratam valetudinem renunciauit tuam, qua iure mihi carius nihil. Vtinam Deus ter-Optimus eam sartam testamque tueatur. Mea, de qua dignaris sollicitus esse, eodem pene in statu est. Hærescit videlicet adhuc importuna tussicula; tametsi spes est, vt, Deo propitio, Vere ineunte euanescat. Rerum nouarum vix quicquam habeo, nisi quod rata habita in Supremo Consilio est, sub initium hebdomadis, quæ fuit istheic Parlamenti Semestris facta institutio. Deliberat adhuc Senatus circa Edicta nupera; ac se perinde semper Magistri Libellorum Supplicum habent. Nôris iam, opinor, vt Bekus repulsus Cortereaco fuerit, quod mane quopiam inuadere ex improviso attentarit. Discessisse Monasterio Longavillam perhibent, ab vsque die xii. Nonas, hanc in Urbem vt redeat. Transduci aiunt Angliæ Regem ex Insula Vecta in Lundiam ad ostia procul Sabrinæ fluuij, ac è regione confinij Cornubiæ, Deuoniæque sitam. Sunt, qui addant ipsum haberi Maiestatis reum apud Parlamentum, quòd disceptare accusationem quadripartitam instituerit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Febr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

E I D E M.

Bene vertit, OPTIME PRINCEPS, quod multa, quæ scribam non habeo. quando vix quicquam ad scribendum mihi superest temporis à dictamine quarundam nugarum, quas excepisse auribus, Amici optimi, non contenti, etiam conscriptas, ut referre domum possent, efflagitârunt. Incumbit Senatus iisdem semper studiis, & Aula quidem instigante, ut finem tandem faciat. Nondum accessit Longavilla, ac Heroïna illius vxor dicitur iam solum esse in procinctu, ut pergat ipsi obuiam. Discessurus est in Burgundiam Condæus tuus, proximis diebus, ut breui redire se ad Flandricam expeditionem compareret; quippe renunciatus Imperator summus. Dicuntur Sueci in Germania prosperiore vti fortuna, dum quæ hætenus fuit Anglo aduersa labitur semper in deterius. Vnica salutis spes in Scotis sita, si illi irrumpant, ut ferunt in Angliam, propter futuram accessionem ex vniuerso populo, qui & desiderio Regis teneri, & Parlamento admodum esse infensus creditur. Missurum nuper fuit Parliamentum alias nescio quas conditiones; ac decreuit intereà *Presbyterium Ecclesiasticum regimen*, quod quidam sic interpretantur, quasi fucum facere Scotis, ut quodammodo demulceantur, veliq. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, x. Kalend. Mart. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Nudius-quartus fuit, cum literas tuas tertio Eidus datas accepi; & nudius-tertius cum datas post octiduum, seu decimo tertio Kalendas. In vtrisque agnosco, ac suspicio tum quam vbiq. spiras pietatem, tum quod es solitus maturum promere de rebus iudicium. Nihil ex Aula, quod sciam noui; nam illa quidem relaxamenta, quibus ad noctem vsque superiorem indulget, nec te audire iuuat, nec commemorare me decet. Accessit primùm Longavilla Triam, hoc est domum, quam habet vltra Pontisaram, decimo-quarto abheinc lapide, vnde in Urbem demùm die superiore aduentauit. Perhibent Turenium accessisse ad Suecos cum octo hominum millibus; ac idem esse exercitum ex triginta iam militum millibus conflatum. Fide non caret, quod fore addunt, ut quidpiam insigne breui adoriatur; ac præsertim, si verum sit, quod supponunt hosteis esse numero longè inferiores. Non heic subiicio quod Dinienfes amici mei conqueruntur se Consulium fraude frustrari eâ gratiâ, qua volueras exemptos. Hoc potius quæso, ut si quidpiam peccetur à Consulibus, id populo non imputes, ac subleuare miseram Urbem grauiamine illo digneris. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, III. Kal. Mart. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Vid hoc est rei, OPTIME PRINCEPS, ut tuæ semper erga me munificentia non immemor distulisse eo solum sine videaris xenia solita, ut esset, cur quodam quasi scœnore ea cumulatio præstares? Sanè, cum tibi suppetat, vnde benefacere pergas, me tamen verba quibus pergam gratias agere idoneas, deficiunt, ut hac proinde occasione liceat mihi dicere *inopem me copia fecit*. Quo vno abundo, ipse est affectus, quem ut venerationis, amorisque plenum, ita & gratitudinis intimo in corde constanter retineo. Ex Aula noui nihil habeo, nisi quod Senatus respondere iussus quid se habere iuris præsumeret in ea Edicta, quæ ipse Rex coram referri in Acta mandasset; respondit se aliud nihil præsumere, quàm modum quempiam si visum fuerit; sed pro ipsius tamen Regis beneplacito illis adhibere. Discessit solum nudius-quintus Condæus tuus in Burgundiam; intereà verò diligenter apparatus exercitus, quem ex millibus octo Equitum, & Peditum quinque supra viginti constiturum aiunt. Id iam confirmatur, quod perscripsi nuper de Suecorum exercitu; scilicet perhibent Cæsareos illum aduentantem nusquam opperiri. Timere aiunt Bauarum, ne in suam rursus ditionem pœnas de perfidia sumpturus irumpat. Detentus semper rigidè Anglus in arce Vectæ Insulæ, donec propalare Parliamentum pergit præcipua illa quatuor criminationis capita, quibus hætenus eum insimulauit. Pergunt conqueri Dinienfes amici de immanitate Consulium, à quibus etiam longè iniquius, quàm Ciuium ceteri excipiuntur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, prid. Non. Mart. M. DC. XLVIII.

Quoniam, ut accipio, tuus ille optimus à Sacris inuacuetudine laborat; quæso immensam tuam bonitatem inbere dignetur cuiuspiam famulorum, ut reddat manu propria quem literarum fasciculum te bene volente his facio adiunctum.

*Viro Clarissimo, Sapientissimoque,
IOANNI HEVELIO, Dantis-
canæ Reipublicæ Palæpolews Scabi-
bino,*

PETRVS GASSENDVS S.

Nuisit me ecce Iuuenis eximius, conciuisque tuus Georgius Fhelaius, ut abs me referat, vnde noster Mercennus valeat satisfacere præclaro Hartlibio, qui ipse exinde sit facturus satis tuis illis literis, quibus nosse aues sit-ne verus rumor, quo perhibent Patrem Societatis IESV accepisse à Cæsare, ac habere præ manibus quas commissurus prælo sit Tychonis Brahei Observationes. Rescribo itaque ad illum quidquid mihi est ea de re perspectum, vnde & spes est, ut breui accipias quid id rei sit ab ipso Hartlibio. Subinde autem, quia iuuenis eximius monet se literas

ad te proxima statim luce daturum; non possum, quin vno tenore hæc conscribam, ac illi tradam, tum vt ex me quoque quam optas rem nosse breuiter addiscas, tum, vt poscam te aliquid, quod occasione tuarum ad Hartlibium literarum mihi venit in mentem.

Imprimis itaque Dodrans prope est anni, ex quo Neoburgi ad Danubium Dux misit in hanc Urbem Religiosum quemdam Societatis Iesu, qui à confessionibus illi est. Is me inuisere dignatus, salutem dixit à Patre Andrea Curtio, Neoburgensis eiusdem Societatis Collegij, quantum commemorari, Rectore; ac renunciauit illum habere concreditas sibi ab Imperatore Observationes Tychonicas, eo fine, vt illarum editionem curet. Rogatus, quàm multas; compactas respondit in xviii. Tomos; ac typis mandatas posse duo insignia in folio volumina conficere; adiecitque optimum Curtium non ita pridem concessisse Tubingam, vt, si illeic quæ piæ exstarent Mestlini, Schikardi-ve observationes, referre eas posset. Quæsiui-an-non ille se ad editionem accingeret; excepit egisse iam illum cum Guiljelmo Cæsio Typographo Amsterodamensi; sed non fuisse pacta conuenta; quod foret quidem Cæsius ad editionem comparatus; at ministrare pecuniam nollet, quam ab eo Curtius exigebat, tum exemplo observationum, quod transmitteret, exscribendo; tum incidendis æri necessariis operi figuris circiter 60. Quanquam Cæsius vice pecuniæ Exempla editionis nescio quot offerret. Subiunxit se iter facientem Lugduno, egisse cum Librario, qui-cum non magis conuenerit; ac requisisse, si qui in hac Vrbe rem aggredi vellent; neque reperisse. Et tantum est quidem, quod hac de re noui. Cùm lætatus porrò fuerim admodum exstare apud egregium illius nunquam satis laudati Ioannis Kepleri filium earundem-met observationum vel Autographum, vel certè Exemplum, quod octo in Tomos compactum sit; miratus sum solùm, qui vterque se dicat habere ipsum-met Tychonicum Autographum; cùm Tycho ex Dania discedens & sub finem anni 1597. scribens, perhibuerit gestare se observationes Vraniburgi viginti & vno annis habitas, eaque in Tomos totidem, viginti vnum nempe, compactas.

Deinde, cùm me mirè delectârît inaudire superstitem esse illum tam dignum tanto Parente filium, persuasi mihi posse te, pro ea, quæ intercedit tibi cum illo amicitia, duo quædam ab ipso in mei gratiam impetrare. Vnum est, compendiosa vitæ optimi Parentis descriptio. Nempe vbi, quando, ex quibus Parentibus natus; vbi & à quibus præceptoribus institutus; quando, vbi, quoties adductus coniugio, quos, vbi, & quando liberos susceperit, qui superstites ex iis fuerint; ac etiamnum, & qua sorte viuant. Vbi, quando & cum qua regionum professionisque commutatione vitam egerit. Quonam præcisè tempore, & vnde euocatus ad Imperatorem, ac Tycho-nem fuerit. Quo die per Comitia illa Rati-bonensia obierit; & quæ id genus similia sunt; quæ ille potest sigillatim, distinctèque aut

quadantenus habere perspecta. Alterum compendiosa quoque eorum, quæ de Tychonis vita, illiusque liberis, aut cognouisse ipse potest, aut fando à Parente, aliisque audiuisse, narratio. Ac peruellem quidem id præcisè tempus, quo natus Tycho addiscere; sed cùm admodum verear, ne ille dicere id non possit, velim saltem nosse, si rescire id valeat, quo præcisè tempore Tycho ad Cæsarem accesserit; & an-ne ex Rantzouiano illo prope Hamburgum hospitio, an alio ex loco, in quo se post annum iam memoratum 1597. recepisset. Nisi id tempus præcisè nôrit coniecere saltem poterit vtrumque ex iis Observationibus, quas Tycho in Bohemia, siue Pragæ primas peregit. Cùm Tycho apud Rantzouium degens, haberet vxorem, & liberos sex; velim quoque scire, quæ fata tum vxorem, tum liberos manserint; qui ex illis superstites, qui, vbi, & qua conditione etiam-num ætatem traducant. Vt paucis dicam, quæ cætera potuerint in eius venire notitiam, ac potissimum circa mortem, si quicquam habet simile iis, quæ fuere à Snellio conscripta. Ille me sanè quam-plurimum, si hæc me rescire, te intercedente, voluerit, deuinciet; ac si digneris ipse te sponforem meæ erga illum gratitudinis præstare; præstabo sanè ipse te, quantum mihi quidem dabitur, indemnem. Dic, quæ-so, semper clarissimo, optimoque Eichstadio plurimam salutem, ac Vale. Parisiis, 14. Eid. Mart. M. D C. XLVIII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Evdwac' Anev.

T Naudieram iam aliquid de subin sinuata abs te proscrizione. Et demi ratus quidem sum fieri occasionem à proscriptis potuisse, quando ipse perscripseras pacificè adeò fuisse omnia peracta; verum facillè intellexi & hominum nostrorum mores, & causas, quæ eos perpulerunt. Quod vnum doleo, ille est labor, quem sustineas necesse est, dum heinc graue imperium est, illeinc contumax obsequutio. Sed dabit Deus his demum finem, ac tantæ agitationis vice, placidam quietem, quod voueo, concedet. Ex Aula nihil, quod sciam, noui; nisi quod Condæus hebdomade statim proxima rediturus speratur; scilicet vt breui discedat in Flandriam, aut in procinctu saltem sit, hostibus meditantibus prodire ex hibernis maturiùs. Timeri video, ne Lotharingus, Lamboyusque viribus iunctis in ea oppida, quæ ad Rhenum occupauimus, irruant, ipsamque Moguntiam speciatim obsideant. Id saltem se exinde euicturos sperant, vt coacto regredi Turenno, Suecorum vires imminuantur. Qua occasione nescio an Sueci nihil non molituri sint, vt priusquam ille discedat, prælium cum Cæsareis, Bauarisque committant. Recruduit mihi non-nihil tussis cum duorum dierum febricula; verum spes est,

est, vt illa rursus, Deo propitio, breui leniatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Eid. Mart. M. DC. XLVIII.

Iubeat etiam queso hac vice vni famulorum tua bonitas, vt heic conclusum fasciculum illi, ad quem transdo, manu propria reddat.

E I D E M.

Quam febriculam reputabam ante octiduum euanuisse, reuixit subinde, ac me iam quartum diem in lecto habet. Adnui hodie, quod toto penè iam biennio abnueram, venæ videlicet sectionem. Fortunet eam Deus pro amicorum votis. Id mihi præsertim doloris incommoda hæc repetita creant, quod tamen forem planè ab iis liber, sub finem mensis proximi, quantum tamen diuturna sunt, tantundem faciunt necessariò meum discessum retardatiorem. Videlicet varios Tractatus amicorum hortatu, suasûque inferendos Operi illi, quod Lugduni sub prælo est, absoluisse non potero, vt bona spe fretus mihi fueram pollicitus; neque potis sum eos absoluerè, nisi hacce in Ciuitate, vbi librorum abundè est. Præstabo nihilominus quidquid per vires mihi licebit, vt quod exopto, possim te quàm citissimè conuenire. Tu interim, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kalendas April. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Scribo quidem adhuc è lecto; sed habens me longè, Deo propitio, meliùs. Non modò enim febris pene iam euanuit, sed ab hesterno etiam die lenior fieri tussis occæpit. Ita fore spero, Numine fauente, vt possim proxima occasione me conualuisse significare. Accèpi interim abs te carissimas mihi binas literas, quibus éximia exprimere pro more ratiocinia pergis. Quod de negotio pacis coniciis, verendum nunc quoque, ne nimisquam verum. Anglo nulla spes nisi ab ipsis Scotis; an tamen, & quid præstituri illi sint, nondum exploratum. Insectantur semper Sueci Bauarum, quem ferunt in propriam ditionem grassatum, vt irruentibus commeatus deficiat. Cepere illi interea Furchemium, Oppidumque, in quo festinans Bauarus, reliquerat maiora tormenta. Aiunt non satis bene Turrennio, Vrangeloque conuenire. Cùm nudius tertius Rex; Reginaque Diuam Carnutensem salutauerint; mox reuisuri Urbem sperantur. Hocce vespere duo illi nefandi, qui ipsa Natalitiorum nocte furati aurum Riuerij fuerant, luerunt immaneis sceleris pœnas. Nôsti enim non simplex furtum, sed horrendum quoque homicidium ab iis patratum, dum Riuerij famulum idèò bisecuerunt, vt deiici posset in secessus barathrum, ac nusquam comparens, & aufugisse creditus suspicionem furti solidam subiret. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. April. M. DC. XLVIII.

Balduinus ille, de quo quaris, non est aggressus,

quantum audio, neque Plutarchi, neque Xenophontis interpretationem.

E I D E M.

Peruagatus iam rumor fuerat à primis tuis literis, de infando facinore, quod dignatus es postremis ad me paullo vberius designare. Inaudieram etiam quàm probata fuisset in Aula tua diligentia, sagacitasque in criminis reis, authoribusque detegendis; quàm seuera fuisset tibi demandata in utrosque animaduersio. Delectat me iam ipsam Ciuitatem tam promptum vouisse obsequium, ac esse tibi integrum sic te in eos gerere, qui non satis te reueriti sunt; vt seridè deinceps tuam opem implorent. Nam iam-ne quidem audiendi sint, nosti ipse meliùs, an tibi expediat; vri & an transferre Parlamenti sedem, quemadmodum plena tibi concessa facultas est. Incipio iam Deo propitio, valere paullo meliùs, scilicet prorsus à febre liber; tamen tussis nondum lenita. Mira ad me de tua illa bonitate immensa perscripsit Tornator; faxit Deus ter-Optimus, vt testari obsequiis, magis quàm verbis gratitudinem possim. Rerum nouarum vix quicquam habeo. Discessurus Condæus tuus illicò à Festis ad exercitum est. Discessit Melleræus heri, & Grandimontius ante aliquot dies. Parùm abfuturum exercitum ferunt à triginta quinque militum millibus, ac in iis fore equitum, vt minimum duodecim millia. Aiunt Archiduci non bene cum misso ex Hispania Saldanio, quasi cenfore, conuenire; adduntque esse quatuor ex Fœderatis Prouinciis, quæ rata habere pacta Monasterij conuenta recusent. Ingens semper Bauaro timor, cui iam curæ esse solum dicitur, vt Danubij traiectioni obstet. Scoti, quicquam-ne aduersus Anglos, an in Regis gratiam molituri sint, nondum declarantur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, III. Non. April. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Nihil est necesse, OPTIME PRINCEPS, Tornator meus huc accedat, vt meum discessum sollicitet; sum quippe ex me satis comparatus, vt quam-primùm fuerit per vires licitum, discedam. Et per-quam urbanè profectò vi quadam opus esse causaris: at non ambigo, quin persuasus sis, vim nullam esse maiorem posse plenissima illa sinceri amoris, qua te prosequor obseruantia, quaque flagrantissimo sum desiderio reuisendi tui. Id verò fiet, Deo propitio, statim ac mihi valetudo permiserit coronidem quibusdam, de quibus iam scripsi, Tractatulis imponere, ac fidem obstringo, seu imposta, seu non imposta, & quomodocumque tandem valeam, discessurum denique me, nisi priùs, at saltem simul, ac maiores calores deferbuerint. Apprecor tibi interim prospera, quæ sunt pro foribus Festa. Rerum nouarum id præcipui momenti, quod aiunt Suecos, Turrenniumque non traiecisse modò ad Donanerdam Danubium; verùm etiam, captâ Landspergâ munitissimâ,

rissimâ, superasse Lycum. Hac ratione Bauarus eandem suo fœdistragio iam concitauit, quam fœdere prius inito sedârat procellam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, 1V. Eid. April. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quæ te adhuc curæ exercent, mihi nimis quam perspectum est. Det ipsis Deus Optimus finem. Concessurum aiunt Neapolim Lambertum cum Peditum millibus quatuor, & Equitibus mille ac ducentis. Discessit, ut audio, Condæus Cantillio, ac in exercitum properat, Melleræo Atrebatibus morbo articulari grauitè laborante. Perhibent Suecos, quòd Bauariam deuastatam reperiant esse in Austriam penetraturos. Scoti nondum deliberârunt, etsi facturi in dies credantur quod in Regis gratiam sperandum fecerunt. Paucula hæc sunt, quæ mihi narrantur. Tussis facta mihi non-nihil moderatior, ac incipio iam iterum versari cum libris. Spes est proinde, ut possim breui, Deo bene propitio, absoluere cœpta, & cogitare de reditu. Significauit Scriba classis criminalis *Orcinus*, quàm multum ipsum deuinxeris; quare pro antiqua quæ mihi intercedit cum illo amicitia, & gratias ago, & quæso etiam, ut si occasio iterum gratificandi ipsi occurrat, pergere dignetur tua bonitas parem erga illum testari affectum. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Parisiis, xv. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quæ & septimo & postridie Eidus, literas dare dignatus es, redditæ fuere nudius-tertius. Vtræque eximæ; sed illæ præsertim, quibus turbulenta confusio huiusce vrbis describitur. Ipse id sum boni ex mea inualitudine consequutus, ut biennio prope integro nihil senserim tantarum turbarum: nempe cum hoc tempore toto vix quicquam in Urbem exierim; nosti quo situ domus sit, in qua Deus mihi oria fecit. Ea quippe à strepitu omni urbano seposita est, ac in media vrbe penè extra urbem. Hospite aliunde tam mei amante, nihil ut humanius sic placidius est; ut proinde in mediis procellis tranquillitate vigerim summa. Pergit mihi tussis, Deo bene propitio, mitior in dies euadere; adeò ut, cum liceat ex studiis versare serium aliquid; spes iam succrescat, finiendarum breui lucubratiuncularum. Ex rebus nouis, speratur Aula discessura Compendium sub hebdomadis insequentis finem. Aiuntque proinde Regem, Reginamque concessisse San-Germanum hodie, Anglicæ Reginæ salutandæ causâ. Melleræus se melius habet; spēsque est, ut breui explicare animum, ac industriam possit. Regressi Donauerdâ Sueci non verò ingressi in Bauariam, progressi dicuntur in Superiorem Palatinatum, & Turennius suis cum copiis ab iis digressus Rhenum repetiit. Nondum à Scotis factum decretum, sed interim Valliæ Prouinciâ in Parlamen-

tum facta rebellis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VIII. Kal. Maij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Non pergo in dies valere, Deo bene propitio melius, ita pergo me alacrius dare iis occupatiunculis, quæ solæ mihi iniicere, ut præscripti remoram possunt. Non est certè, OPTIME PRINCEPS, quamobrem esse aliam causeris; nam quod de ipsis amicorum quasi Sirenibus insinuas; nemo est eorum, qui non me spe facta firmioris valetudinis, versum te, abs quo me amari ita sentiunt, volens dimittat; ipsèque aliunde me illis agnosco hæcenus satis creditum, ut hoc, quod vnum superest, superato obstaculo, mihi esse omnino erumpendum putem. Itaque quam-primum, Numine fauente, id submouero, ad te conuolabo; vtrinam verò ipsum licuisset per valetudinem citius tollere; ita me Deus adiuuet, ut vel apud te, vel in itinere iam forem. Rerum nouarum vix quicquam est, nisi quod omnia perstrepunt de capto ab Hispanis Guisio; atque adeò de turbis illis Neapolitanorum sedatis. Discessus Aulæ in insequentem hebdomadem dilatus est. Adfuere diebus superioribus tum Aurelianus Computorum Cameræ, tum Contyæus Subsidiarum Curia, Edictorum nouorum in acta referendorum gratiâ; cum & pridie, quàm superiores darem, responsum Parlamento fuisset, Placere Regi, ut ad vnguem, quæ penes ipsum relata fuerant, exsequutioni demandarentur. Perhibent Turennum, & Suecos, latis Agræ suppetiis, fuisse iterum coituros. Scribunt esse demum à Scotis decretum ingredi in Angliam, cum exercitu militum quadraginta millium. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Kalendis Maij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Nescio quæ contigisse possit, ut redditæ tibi literæ meæ non fuerint; cum decimo quinto Kalendas & rescripserim, & per veredarium transendas more solito consignârim. Ac non fuit quidem iactura tanti; sed doleo interim quam illa creare suspensionem potuit factæ infirmioris valetudinis, quæ fuit nihilominus, Numine fauente, prosperior. Illa certè eo iam euasit, ut accedenti nudiusquintus Tornatori occasio fuerit lætandi maxime, cum valentem me etiam longè melius, quàm fuisset Lugduni spes facta, inuenit. Agrè dumtaxat admodum ducit, non esse comparatum me, ut quàm cito optaret, discedam; sed nempe eum satis præmonueram, nisi moræ paullo impatientior fuisset. Ad te quod spectat, confido semper fore, ut boni id confulas, & donec plenè conualefco, hanc pauculorum mensium vltro condones morulam, quam mihi aliunde occasio sæpius repetita necessariam fecit. Non dicitur iam amplius Aula discessura Compendium; sed concessura solummodò ad aliquot dies Ruellum. Perhibent

Perhibent Condæum, dum copias perlustrat, accessisse Atrebatibus diebus mox elapsis Peronam; constansque est fama, illius exercitum non pauciore omnino esse militum numero, quam millium Equitum vndecim; Peditum quam viginti quatuor. Constans est pari ratione Scotos irrupturos in Angliam; & pergere Valliæ Prouinciam cæteris non exemplo modò, sed hortatu etiam præire, vt arma pro Rege capebant. Addunt Farfaxium cogere exercitum totum in planitiem, milliariibus decem Londino distantem; ac Parlamentum conuocasse omnes, qui à cœtu aberant, in diem proximè sequentem Kalendas. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Non. Maij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quanto rubore, putas, suffundor, dum pergente constanter te meum sperare reditum, ipse tamen meum Tornatorem discedere absque me patior; & quam occasionem sapius iam repetij, remoratur me ad proximos vsque calores exactos. Sed nempe bonitas est tua, quæ pergit in me fouere fiduciam; præstatque, vt ausim constare in proposito, quod, vt scribebam nuperimè, speciem habet necessitatis. Quod caput est, & Deo propitio; valeo semper in dies melius, quod etiam Tornator coram referet, & vt cumque se mea valetudo tempore præscripto habitura sit, nihil amplius est, quod mihi vltiorem inducere remoram possit. Silentium iam est de Aulæ discessu; ipsæque aliunde pernosces, vt & Parlamentum, & Computorum Camera, & Subsidiarium Curia, & Magnum Consilium societatis speciem inierint, quo agere de stipendiorum restitutione coniunctim possint. Acceperamus iam Condæum cum exercitu incedere; nunc autem rumor effusus est, de Ipera ab eo obfessa. Cepere Sueci Dunkespiellum; an verum sit, quod perhibent Nordlingam à Cæsareis obsidione cingi, dies nos docebit. Nondum consensere Zelandi in eas cum Hispano pacis conditiones, quæ placere Confœderatis cæteris Prouinciis dicuntur. Perhibent Angliæ Parlamentarios ob bellum propè imminens sollicitudine non leui teneri. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, Eid. Maij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quæ pauca vacat, paucis perscribo. Consistit Aula, ac perseverat de eius discessu silentium. Qui nuper fuit de Iperensi obsidione rumor, nunc certa est fama. Condæus institutum suum hostibus delusis eximè celauit. Sperat se intra paucos dies tam ciuicis, quam præsidium ad deditonem coacturum. Sueci, nostrique munimentis Dunkespielli dirutis, tendunt in Sueciam, sed Cæsareis, Bavarisque affectantibus; adeò vt non pauci, ob vires inter vtrosque pendè æquas, initum iri prælium coniciant. Quod de Germaniæ pace inuis, probabile æquè, ac timendum est; obstat

nihilominus, quòd Suecis omnino deposcentibus, vt qui ex Cæsaris ditione hæreditaria profugi sunt, æquas conditiones accipiant; Cæsar id audire nullatenus sustineat. Exiisse dicitur Farfaxius cum toto exercitu in Valliam, Parlamentum verò, illo iam absente, alia quam præsentè iniisse consilia. Quòd certè Scoti cepere nuper non Carlilam modò, sed etiam Barvicum in ipsis Angliæ confiniis; sunt, qui id non sine auspiciis Parlamenti reputent factum. Quorsum omnia sint euasura, alta adhuc caligo est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XI. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Deuincit me nimium tua bonitas, cum gratam habet discessus mei dilationem in paucos menses. Spero interim me intra id tempus, Deo bene propitio, sic conualiturum, vt modò tussis, quæ adhuc hæret (sed remissior tamen facta) euanescat, videar mihi ad te non vegetus minus, quam abscefferim, accedere posse. Nihil eorum perscribo, quæ in vrbe geruntur, dum supræ Curia imperatis Aulæ de non ineundis conuentibus satis perspicue refragantur; & partim sunt, qui in munimenta procul posita transfuehantur, partim sunt, qui idem met sibi, aut aliquid grauius impendere putant. Urget Condæus obsidionem susceptam quam sedulo potest; vtinam perficiat satis tempori, vt Arci Cortereacensi ferre suppetias valeat. Pernoris videlicet vrbe, subducta parte præsidij, fuisse ab hostibus occupatam. Perscribunt ex Anglia Farfaxium cum maiore exercitus parte aduersus Scotos procedere; ac sunt, qui adiciant Cromvelem profectum in Valliam, cum residuas copias, quæ iam in Regis gratiam coactæ erant, debellasse. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, IV. Kal. Iun. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Arripueram iam calamum, vt paucos ad te versus exararem, cum ecce ingresso optimo Mersenno, & cum eo aliquot Amicis, quos non licuit excludere, id detractum est temporis, vt vix supersit, quo vel hoc ipsum tibi significare vacet. Bene est proinde, quod aliunde noris & deditonem Iperæ ante octiduum Condæo factam; & Cæsareorum extremam aciem internecioni à nostris datam, & acceptam demum heinc inde ratihabitonem conditionum Hispanos, & Bauaros inter, Zelandis exceptis, pactarum; & Bel-fortij euasionem è quinquenni illo suo carcere; & nondum planè cohibitas Curiarum Summarum querelas; & Daualsium triduo in Vrbe (sed quasi latenter) exacto, Rociacum dimissum; & si qua sint alia, quæ tibi enarrare vberius potuissim. Omittere verò interim non debeo, quam recepi me optimi Mersenni nomine dicturum salutem. Tu illam ita accipe, vt quam in eo dico amplissimam putes. Vale, ô DECUS PRINCIPVM. Vale, ô dulce Decus

Decus meum. Parisiis, Nonis Iunij, M. DC. XLVII.

E I D E M.

Pro solita, hoc est immensa erga me bonitate facis, quod mihi author es, ut labori parcam. Ego verò & parco satis, neque enim tam sum, quàm vulgò habeor sedulus; & fiam tamen ista tua admonitione cautior, mihi illud identidem insusurrando *ne quid nimis*. Quod attingis de Antistite, non-nihil me sollicitum reddit, quando non satis sum perspicax, ut qua de causa periclitetur, & quo in discrimine sit peruideam. Pernosces aliunde, quid tum in Senatu, tum in Summo Regis Consilio hodierna luce actum sit; quid porrò noui crastina sit allatura, ipsa docebit. Ex Flandria aliud nihil audio, ex quo capta Ipera est, quàm Rantzouium grauissimè ægrota- re. Sueci, Turreniúsque traiecere Lekum, ac sunt qui addant Bauarum Monaci tutandi dimisissè curam, Percrebuit rumor minatos Suecos fore, ut nisi treis intra menses in pacem consenserimus, ipsi seorsim ineant; & Monasterienses tamen literæ pollicitos perhibent Suecos se nihil penitus de pace cum Cæsare cogituros, nisi ille, quod nos attinet, tum Lotharingi tutelam abiiciat, tum fidem præstet se neque palàm, neque clam Hispanis suppetias laturum. In Anglia dicuntur res esse in procinctu, ut partim Scotorum imminente exercitu, partim irritatis Prouinciis, Parlamentariis quidem malè, Regi verò præclare vertat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Iun. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quam pulchrè nostros perstringis mores! quippe, cum aded verum sit posse nos longè difficilius, quàm quærere, parta tueri. Utinam verò quæ cætera tanto impendio quæsiuimus, pari ratione non amittamus? Nihil adhuc noui, quod sciam, ex Flandria, nisi quod Condæus mouit Iperâ, & mouere etiam à suis stationibus hostes. Rumor fuit eos obfedis- se nunc Capellam, nunc Castellum, fortè quod in ipsa confinia copias quasdam dimiserint augurati, sed falsò tamen, ut nobis quidem vouendum est, futurum, ut res apud nos turbentur, ob fœderatas mutuo, & ineuntes Comitias Curias, utcumque id Regis nomine veteretur. Perseuerare adhuc ferunt quem Cæsarei, ac Bauari cepere terrorem à nupera clade; adduntque Suecos heinc Ranium, inde Amsbergam obsidere. Res Angliæ in eo semper sunt, ut videatur Regi præclare sperandum; quippe, vel sola Cantium Prouincia aded numeroso milite iam est, ut Farfaxius non sine strage tentarit illam reprimere, cum & postulatis ab Vrbe septem hominum millibus, qui auxilio forent, tulerit repulsam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

Significauit mihi Felix, Creiffeti Toparcha, & in Diniensi Profenescalia Consiliarius, quanta

*abs te humanitate mei ergò fuerit exceptus. Grati-
as itaque, quantas possum habeo, exoròque, &
quæso, ut si quid negotio illius perficiendo desit,
fauere eius votis tua bonitas pergat. Vale iterum.
Dum obfignarem literas, aduenit qui retulerit,
Dixmudam à Condeo captam.*

E I D E M.

Homines nostros non excuso, quod Sacris prophana commisceant. Miseret me potius humanæ, qua laboramus, infirmitatis; tantæ scilicet, ut Diuina nostro metiamur modulo, & quibus capiuntur rebus homines, iisdem delectari Deum reputemus. Utinam modò pura mente hæc, qualiacumque sint, peragantur. Decreuit hodie Parlamentum Comitias Classium continentia; ac delegauit, qui Regi- næ id factum præter imperium quidem, at non tamen præter ius, probent. Quod nuper iactatum de Dixmuda fuit, ex eo causam habuit, quod Condæus se eam obfessurum simulârît, ut faueret Rantzouio occupare Ostendam ex improviso meditantem. Accessit deinceps Condæus ad Atrebates, recesserêque hostes à confiniis, vltra quæ excurrens eorum Equitatus oppida aliquot expilârît. Rumor interim est Lamboyum cladem accepisse insignem ab Haffiacis; & Cæsareos, ac Bauaros (quorum Dux, ut aiunt, grauiter laborat) eodem continenter terrore teneri. Cùm Rex Poloniæ obierit; aiunt Casimirum Germanum non esse Electionis admodum securum. Pridem iam est, quod inaudieris Bremensem Archiepiscopum esse in Regem Daniæ, Parente demortuo, electum. Res in Anglia semper incertæ. Quam stragem nuper commemorabam, non tam ex Farfaxij, quàm ex parte aduersa fuit; & Scotis dissidentibus, vix quidpiam Regi inde sperandum. En tamen nihilominus Princeps VVal- liæ discedit in Hollandiam, ut opportuno loco sit, vnde, si fors ferat, se in Angliam recipiat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VI. Kal. Iulij, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Delectauit me admodum, quod dignatus es scribere capitalis formulæ litem, qua Antistes meus iste tenebatur, in ordinariam controuerfiam (neque, ut aliunde accipio, citra tuam opem) commutatam fuisse. Quod significauit Tornator intra paucos menses discessurum me, id ut literis quoque ad te datis pollicitus non semel sum, Deo fauente, perageretur. Visa est quidem nuperis diebus remora quæpiam regredienti valetudini iniici; verum & illa, Deo propitio, superata prosperè est, & hæc aded bellè procedit, ut si semel, quæ dudum viget, hyemans tempeftas recaluerit, iri ipsam omninò recreatum sperem. Quam Leonis immanitatem insinuas, valde est insignis; ecquidnam tamen facias genti, cui solemne est, omne ius posse, regnandi gratiâ violari? Significauit Regina Parens grata se habere Classium Parlamenti, & delegatorum Curialium comitia; ac pergunt in iis varia de instauratione rerum disceptari.

disceptari. Nondum discessit Valliæ Princeps; neque aliud habeo ex Anglia, quàm quod aiunt Farfaxium satis malè exceptum in Essexia fuisse. Consistunt semper in confiniis noster, hostiùmque exercitus: ac videntur planè alter alteri ne quicquam moliantur, obstaculo esse. Prosperè adèd in Germania Fœderatorum succedunt res, vt ignorare Bauarum, quò se possit tutò recipere, scribant. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Non. Iul. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Plura profectò Antithesis, qua mentis humanæ inconstantiam depingis. Verum est, quod ais, recrudescere pacis fructum. An Hispani in causa? Certè Pigneranda Plenipotentiarius; *Quod petijt spernit, repetit, quod nuper omisit, ex quo quid rerum heic agatur, rumore perlatum Monasterium est (quasi sit futurum, vt res apud nos perturbentur) illeinc excessit. Nihil hætenus Parlamentum sanxit; nisi, vt qui rei Iudiciariæ in Prouinciis Præfecti præter Ordinem sunt, abrogentur. Ex quo Aurelianus Senatui pridie Nonas interfuit, occæpere res non malè componi. Depulsus fuit hesternæ luce è Summa Ærarij Præfectura Esmerius, ac Melleræus illi substitutus. Pergunt semper exercitus in ipsis Flandriæ confiniis; neque quicquam noui verim-vis auditur. Cœperant Fœderati obsidione Vasserburgum cingere, verùm ab inccepto breui destitire. Expectat Vrangelus Palatinum Sueciæ cum decem hominum millibus, cùmque illo in Bauariam dicitur irrupturus. Heri denique Valliæ Princeps discessit San-Germano Caletum, facturus exinde vela in Hollandiam. Aiunt interim neque Farfaxio in Essexia, neque Cromvveli in Vallia, res satis prosperè successisse. Vt se Italiæ, Cataloniæque res habeant, ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ò meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vi. Eidibus Iulij, M. DC. XLVIII.*

E I D E M.

Pergit me tua bonitas miro pudore suffundere, cùm & dignaris reditus mei tanta expectatione teneri, & tantam de meo erga te affectu (sed nempe summa cum obseruantia) tantam de candore testaris fiduciam. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, ad meum discessum quod attinet, exsequar haud dubiè, Deo bene propitio, quod sum sapius pollicitus; & quod superest (etiam non iuranti credas) ita Deus me adiuuet vt me φιλαλέξανδρον habes. Noua habeo pauca; nam quæ Aulam inter, & Parlamentum, cæterasque Curias interuenere negotia, penè composita iam sunt, Aureliano intercedente. Aiunt Reginam Angliæ, dimisso famulitio, in Religioso aliquo γυμνασίω commoraturam. Obluctatur semper Essexia Farfaxio, feruntque Cromvvelem, relicto Pambrokio, esse

Gassendi Epistola.

illi suppetias laturum. Plebs nempe malè animata militiam ampliùs non reficit. Qui in Flandriæ confiniis perseuerant exercitus, ita semper stationes tenent, vt non videatur vlla posse bello hoc esse pax tranquillior. Prætexit Pigneranda se non rediturum Monasterium, quòd cum viro, qui inferioris, quàm ipse conditionis sit, agere de pace impofterum nolit. Urgetur semper Bauarus; sed nuncium tamen fœderi cum Cæsare inito remittere abnuuit. Tortosæ obsidionem promotam, Cremonæ affectam, Neapoleos dimissam, ipse meliùs nosti. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, xvi. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Næ tu Vates optimus es de Condæo cum nominaris! videlicet

Μάντις ἀείψῃ, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Ac iam fama est, esse illum ex Candidatis Triumviris; qui futuris suffragiis Polonorum sunt destinati. Quippe memorant præter Cazimirum Regis vita functi germanum, & Palatinum Neoburgicum, Condæum tertium aduocari. Ac merito sanè id iure; siquidem ex factis nuper Tartarorum Moscovitarumque irruptionibus, admoniti Poloni sunt, tali se Duce, qualem Condæum omnes celebrant, indigere. Venit ille nuper in urbem, & commoratus pauculis diebus, exercitum nudius-tertiùs repèiit; scilicet renunciatum est, hosteis intereà castra mouisse. Quo fine, nondum satis compertum; nisi quòd creduntur copias aliquas seposituri, quas Erlacho opponant. Ille nimirum mox aduenturus cum quatuor, aut quinque hominum millibus in Luceburgum perhibetur. Succedunt semper prosperè aduersus Bauarum Fœderatorum arma. Conuenisse iam Monasterij aiunt de forma, deque tempore, quo Sueci à Cæsareis illa quinquies millies millia Thalerorum accipiant. In Anglia, sit-ne quidpiam noui peractum, mihi nondum constat. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, ix. Kalendas Sextileis, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quomodum accepi tuas literas, vt apulso pridie Campinio traderem, quas ad eum dedisti. Is eadem semper veneratione, eodemque affectu aduersum te est; dignus sanè, quem, vt cœpisti, ita amare perseueres: Cùm sit sub Octobris finem rediturus, amicorum quidem sunt vota, vt donec discedat, expectem; non faciam tamen, Deo propitio, tum præ summa tui visendi impatentia, tum ne, me in itinere, quæ plerumque solent per ea tempora ingruere, frigora intercipient. Quos hostes nuper mouisse scripsi, deflexere deinceps, VVernam obsessuri; idque sociis, qui non procul eo hæserant sine, præuertentibus, vt Urbem cingentes, Rantzouio præsidium firmaturò obstarent. Ac insequutus

B b quidem

quidem Condæus; sed aiunt vix esse, vt sperandum sit posse ab eo locum sospitem præstari. Scribitur ex Germania non potuisse Confœderatos, ituros vltius, superare Ænum; tanta fuit & aquarum vis, & hostium ex aduersa ripa occurfantium resistentia. Addunt Lamboyum viribus relictis in Hassiam redire. In Anglia res semper perinde turbatæ. Apud nos; actæ nudius-tertius pro Tortosæ expugnatione, Rege præsentem solemnes gratiæ. Hodierna luce confedit Rex in Senatu pro tribunali; ac tum rata fecit complura, quæ iam Senatus decreuerat; tum haberi deinceps vetuit, quatuor supremarum Curiarum Comitia. Quid sit futurum cras, fuge quærere. Viue autem in annos Nestoreos, ô dulce meum Decus. Parisiis, prid. Kal. Sextil. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quid rerum nuper sustinueris, vt te non generosè minus, quàm moderatè gesseris, incertum fieri fama non permisit. Pergratum fuit autem, quod simul accepi; abfuturum mox eiusmodi irritamentorum patientiæ fomentum. Euicit heic Aula, vt Senatus ad mediam vsque mensem exactum intermitteret Comitia; consensitque, vt liceat deinceps de Regio Placito, quod nuper fuit promulgatum, deliberare. Quoad vsque VVerna sit restituta; quò processurus Erlachus sit; quid Lamboyus cum Gexio, Sueci cum Bauaris gesserint, auidè expectant non pauci. VValliæ Princeps in Hollandiam apulsus nauibus decem maioribus, quas *Rambergas* vocant, conscensis, sese cum fratre mari commisit. Farfaxius perseuerat semper in obsidione Colcestriæ; Cromvvel, expugnato Pembrokio, discessit in Boream, obstiturus Scoris, qui Hammiltone Duce tandem profuerunt. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, VII. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Sunt ea profectò, quæ commemoras, diiudicatu perdifficilia. An verò posuit Bauarus spem in vastatione à se facta, in fluminum obicibus, in præcipuarum vrbiū præsiidiis, in amplificandis abs Cæsare copiis (vti & reuerà eæ iam perhibentur, quæ nisi distrahendæ sint, vt succurratur Bohemiæ, non desit quod Sueci per Bauariam timeant? Denique in Germaniæ pace, quasi ea breui ineunda sit? An aliunde huiusmodi pax suffragiis etiam nostris promouetur, quia iniicere remoram non licet? neque tamen si Suecus cum Cæsare, Germanisque conuenerit, conditiones propterea vllæ, quovsque & nobiscum conuentum, & pax publica fuerit promulgata, sunt demandandæ? An demùm Parlamentum peruidit fore, vt nisi iam eam reformationem, quam Aula probauit, sanxitque suaderet, non opportuniùs ipsi tempus imposterum occurreret, quàm occurreret hætenus; imò & fortassis dici illud posse,

Qui non est hodie, cras minus aptus erit?

Ad te nuper cum scriberem, aduentabat qui occupatam ab hostibus VVernam nunciaret. Aliud nihil ex Flandria deinceps accepi, nisi quòd nostri metuunt, ne-non diu Iperam tueamur, ac præclarè futurum sit, nisi hostes, quos apparare insignem Classem memorant, quidpiam cogitent de Dunkerka. Damnos aiunt Maiestatis ab Anglicano Parlamento Scotos; & quotquot ipsis ex Anglis fauent, quales præsertim sunt Proceres Hollandus, atque Bukingamius. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Eid. Sextil. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Continere non possum me quin paucos hosce versus incipiam à gratulatione, quam debeo ob insignem victoriam, abs tuo Condæo in Archiducem reportatam. Commissum prælium dicitur Atrebatibus inter & Basseam; vbi hostes planè prostrati; capta tormenta supra triginta, cum vniuersis sarcinis; & cum Archidux ægrè elapsus, ægrè se in Castrum nescio quò receperit, dicitur Condæus illum obsidere. Vt paucis dicam, victoria hæc non minor, nec minoris momenti, quàm Rocroyana reputatur. Quid possit hostibus deinceps esse animi, ipse iudicabis; & cum simul quidem potissimum acceperint, quam cladem Cæsar passus est, ob Pragam insperatò captam, direptamque à Konismarkio. Scribunt Bruno procuratorem ab Hispano missam consimilem illi, quam Seruietus habet ad ineundum pacem. Quò vsque ea demum sit producenda, dies docebit. Accepi porrò magno dolore non esse tibi turbarum finem; & quòd de moliminibus in Comitatu subindicasti, perscriptum fusiùs ab aliis est. Spes est, vt breui totam hanc caliginem planè discutias. Faxit Deus ter-Optimus, quò tibi demùm ea, quam mereris, quàmque ardentè voueo, tranquillitate frui liceat. Bene interea, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XII. Kal. Septembris, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quanta fuerit illa, quam nunciaui nuper Condæi tui victoria, abundè iam perspexeris. Actæ pro illa apud Deiparæ nudius-tertius solemnes gratiæ; at, quòd subinde iussu Regis abductus Senator, cui *Bruxella* nomen; idèd populus, qui illum habet, quasi iurium suorum Patronum, sic tota Vrbe commotus fuit, vt nulli pro more sub vesperam colluxerint, qui dici solent *latitia ignes*. Fuere deinceps insignes turbæ; verùm, quia reductus est manè Senator, pacata ecce omnia iam sunt. Non hæreo profectò, quin bonitas tua, quæ poterat lenire tigres, rabidosque leones, quantam describis extiterit. Id doleo, quòd ea, vt par est, quorum interest non vtantur. Docebit tandem illos dies, quanti sit tuam indulgentiam, lenitatèque

lenitatēque experiri, & qualis abs te exhibetur, sinceritatem, fidemque præstare. Ego id semper vnice voueo; ita mihi est cordi, vt fruentem te tranquillitate videam, sine qua oneri est vita. Faxit itaque ter-Optimus Deus. Tu interea, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, v. Kal. Septembr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Rit haud-dubiè, OPTIME PRINCEPS, quod condoleas ereptum nobis nuperis Kalendis optimum Mersennum, qui & te donec vixit, tantoperè coluit, & per morbi etiam extrema, cum inuiseretur abs me, commemorat tui. Duodequadraginta dies pleuritide notha ad dextrum latus laborauit, continenter dolens, perpetuò infomnis, difficilè anhelans; & nisi in partem affectam, iacere non valens. Crebrò illi sanguis, ac potissimum per morbi initia; sed nequicquam missus, Cauterium etiam adhibitum, sed parca nimis exsudatio. Denique & latus apertum; verùm successu non fœlici; nam paucis post horis animam efflauit. Vir corde simplex, innocens, mundus, in quo dolus non fuit. Vir, quo nullus vnquam curiosior, scrutantior, experientior. Vir, quem omnes Artes, & Scientiæ, quibus semper quâ explorando, quâ consultando, quâ alios instigando, promouendis sese præstitit indefessum, meritò Ingeant. Et vis singulare illius, qua fuit erga humanum genus, beneficentiæ argumentum? Ecce iam penè moriens Medicis mandauit, suum vt cadauer dissearent, quovsque morbi sui causam, quam ignorassent eo fine addiscerent; vt iis, qui deinceps morbo simili tenerentur, succurrere possent. Viuat, ô ille, vt animo in Cælis, sic famâ in Terris, inter Homines; cui, si qua illis, etiam mortuus, prodesse posset, curæ fuit. Quantum mihi sit Viri desiderium, ipse, qui nos nôras, coniecere potes. Vix certè sustineo tibi quicquam aliud, hac quidem vice, perscribere; adeò mihi vnica penè Capiſtis tam cari effigies animo obuersatur. VVerna mox à Rantzouio occupanda sic creditur, vt Dixmudæ occupatio consequutura breui speretur. In Germania res semper se prosperè admodum habere dicuntur. Agitur iam cum Anglo benigniùs; spēsque est, vt illi res non malè cedant. Reditum Classis in Prouinciam ab irrita Neapolitana expeditione accepimus. Ea, quæ heic contingunt, ex aliis addisces. Ruri Campinius noster est. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Non. Septembr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Elix Condæus, cui tu, tantus Princeps, isthæc tam præclara condidisti. Nempe, vt magna sunt, quæ peregit; ita magnum profectò est, tantum, quantus ipse es, Encomiasten nancisci. Obsidet ille adhuc VVernam; sed nimirum loci præsidium longè amplius est, quàm

Gassendi Epistola.

facta initio spes fuisset. Sparſus rumor est nescio quis de inita cum Cæsare pace; sustinendum tamen, donec certior fiat. Nihil adhuc molitos accepi, qui in Bauaria exercitus; an verò Sueci in Bohemia Taborem, vt aiunt, occupauerint dies succedentes docerunt. Quàm verendum, ne Angliæ Rex degere infœlix perseueret! Mitiùs iam cum eo agebatur, metu Scotorum videlicet; at quid suspicemur, post tantam à Scotis acceptam cladem factum iri! Ecce enim Cromvvel stipatus non ampliùs quàm nouem hominum millibus, illos duplo plureis ita est adorsus, vt fugato Equitatu, non sanè in Scotiam (postico enim occurrerat) sed ipsam versus VValliam, vnde vix possit euadere; peditatus se desertum videns, sui deditionem fecerit, & pauci interfecti cum sint, mancipatorum numerus esse nouem millium dicatur. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, prid. Eid. Septembris, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Quo die ad te nuper scribebam, Condæus VVernâ potitus est; idque, cum glandem mosqueto explosam, idè bufalino thorace excepisset. Fœliciter, quòd in appendiculam casu replicatam, ac resistentiorem proinde, incidisset. Is speratur die proxima, aut saltem perendie adfuturus Ruellij, quò nudius-sextus Aula discessit. A Scotorum clade, & Glocestria capta, nihil habeo ex Angliâ, nisi quod Hamiltonus, qui cum Equitatu aufugerat, dicebatur mox intra Oppidum nescio quod ad se dedendum cogendus. Addunt Parlamentum à conditionibus Regi proponendis non desistere; ac esse in eo Regem, vt illas, qualescumque demum offerantur, accipiat. Fit semper pacis aliqua spes; sed credi, ac probari, nisi euentu, vix potest. Fuit verè, quod ais, Dei digitus, vt tanta commotio sedaretur tam citò. Vtinam deinceps tale nihil contingat; ne Deus ob ingratos mores esse tam propitius non pergat. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, XIII. Kal. Octobr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Non poteras, OPTIME PRINCEPS, iusta facere magnificentiora, quàm cum tam egregio *ἀντιπρόσωπον* dignatus es Mersenni nostri piis Manibus parentare. Oblitus fueram perscribere, fuisse illi, pectore defecto, non quâ dolorem senserat, quâque ad infimas notharum costarum apertum latus fuerat; sed duobus suprâ digitis, Apostema inuentum; adeò vt, si ad illam partem facta fuisset incisio, creditum fuerit potuisse illum incolumem euadere. Attamen sic fata tulere. Perendie, quàm nuper dedi literas, Condæus Ruellium accessit. Aiunt fuisse illum deinceps Thalassiarum Admiraliumve factum; sed rem ex aliis, quàm ex me, certiùs exploratam habebis. Cardinalem

San - Cæcilianum Aquensem Archiepiscopum Romæ mortuum accepimus. Quid Parliamentum heic rerum moueat aliunde haud dubiè pernosces. Fuit illud heri inuitatum à Regiæ stirpis Principibus, vt possent ad San-Germanum, quò Aula erat concessura sermones mutuò conferere. Iuere eò mane ex Curia Legati; sed redierint-ne, aut quid egerint, mihi hæctenus incompertum. Nouitas hæc rerum aliam quamlibet foris aduenientem obscurat. Neinpe excessus Aulæ ex Vrbe, circumstans miles, quorundam carcer, aliorum abactio, Populi murmur, plurium fugium, vtramque penè paginam facit. Profectis Sarronem in Campaniam, in dies x. aut xii. Campinio, & Luillero, ipse eorum tantum reditum, quò ad te discedam, expecto. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, vii. Kal. Octob, M. DC. XLVI II.

E I D E M.

Quod tam amanter conquereris, nihil me de meo discessu scripsisse, anteuertisse me comperies superiore hebdomade, qua significauit nihil aliud me, quàm nostrorum Campinij Luilleriique reditum, vt vale iis coram possim dicere, expectare. Nondum rediere, & non diu tamen commoraturi amplius sunt; ipse interea non desinam insequente hebdomade sarcinulas colligere, quò præmittere eas Lugdunum possim. Insequar deinceps, *ouò deq̄*, quàm potero primùm, & quàm longissimum spero me Lugduni adfore pridie *παράτας* Kalendas. Heinc nihil erit amplius necesse, vt tua bonitas destinet huc vllas ad me literas: quippe quas his acceptis dares, non offenderent me amplius in Vrbe. Ipse proxima occasione faciam te, Deo bene propitio, de die præfinito discessus certiore. Disceptatio Principes inter, & Parliamentum nondum absoluta. Spes est tamen fore, vt breui, ac pacificè exitum inueniat. Cepere Sueci quidquid residuum ex Ciuitate Pragensi erat; sicque vniuersam iam tandem vastarunt. Aiunt Suecos, nostròsque eo fine reperitisse Bauariam, vt Vasseburgum seriò obsideant. Fama est Bauarum nunc demùm obisse, ac egisse Deo gratias, quò vidisset se, & cæteros Principes, Ciuitatèsque Germaniæ nobiscum, ac Suecis in conditiones pacis coiisse. Nosti scilicet vtrunque subscriptum, ac inuitatum Cæsarem, vt & ipse intra mensem, si videatur subscribat, secus enim eo prætermissio, pacem promulgatum nihilominus iri. Et literæ certè Monasterio acceptæ ferunt Legatos Cæsaris incumbere seriò in id, vt illius quoque nomine subscribatur. Tu, ò PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Parisiis, postrid. Kalend. Octobr. M. DC. XLVI II.

Haud memineram facere te certum, fuisse ad Campinium, quas ad eum dedisti, per Abbatem fratrem literas transmissas.

E I D E M.

Quod scripsi nupera occasione me hæc hebdomade collecturum sarcinulas, id hoc demum die, Deo propitio, peragi. Tradidi quin-etiam iam illas cõportandas vectoribus; quò dubites minùs me nunc denique, Cælo largiente discessurum. Et noster quidem Luillerus rure est iam redux; verùm Campinius adhuc hæret, nec se sperandum, nisi intra proximam hebdomaden facit. Ipse solidam prætolabor, at si ille longiorem moram, quòd tamen vix est, vt credatur, trahat; non eò minùs, Numine fauente, ita sub initium alterius discedam, vt sim Lugdunum, quo proximè prædixi die, appulsurus. Interim vix superest tempus, quo perscribere vel hoc ipsum vacet; estque proinde, vt condones, si nihil adiiciam, neque de iis rebus, quæ partim in Aula, partim in Senatu geruntur, neque de negotio in quo esse te dicis *αἰσχυρῶν*, cuiusque vrinam euentus is sit, qui breui te in oppositam persuasionem conuertat. Vale, ò DEVS PRINCIPVM, Vale ò dulce Decus meum. Parisiis, vii. Eidib. Octobr. M. DC. XLVI II.

Viro Erudito, & Industrio, ÆGIDIO MATROPTO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ratè complector, quòd voluisti tuam mihi Sphæram ostendi, ac probo quam machinationem conuersionibus secundorum Mobilium repræsentandis commentus es. Optarim solùm, productiorem Terrenum axem fieri; vt melius idem esse, qui Mundi totius, axis intelligatur. Perge his modò te dare curis, quibus ad eò es fœliciter natus. Parisiis, Eid. Octob. M. DC. XLVI II.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS

Εὐσεβήτων.

Ostremæ hæc literæ sunt, quas ad te ex Vrbe, Deo propitio scribam. Nondum quidem rediit Campinius; sed, seu redierit, seu hæserit, spero ipse discedere non seriùs, quàm quarto ab hinc die. Prosperum iter faciat nobis Deus salutarium nostrorum. Proximè in Aula, ac Vrbe res sunt, vt quietissimè peragantur, faxit Deus ter-Optimus. Literæ Monasterio acceptæ renuntiant Ministros Cæsareos fuisse intra biduum subscripturos pacis conditionibus inter Germaniæ Ordines, nosque, & Suecos pactis conuentis. Ea re peracta, si nihil modò intestini mali vigeat apud nos, spes sit multis, fore, vt breui generalis pax insequatur. Rescribam ad te, Numine fauente, Lugdunum cum appulero, vbi interquiescam per quinque, aut sex

sex dies. Seruet te interea incolumem Deus, vt prospera fruente valetudine reuifere te, denique, & complecti plenissimo venerationis affectu liceat. Parisiis postridie Eid. Octobris, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

EN me Lugduni, OPTIME PRINCEPS, & ab eo quidem, quo præscripseram, die. Fuit verò mihi hætenus, Deo bene propitio, iter prosperum; eademque prorsus, qua Parisiis discessi, constat valetudo. Cogitaram non amplius heic, quam hebdomade hacce commorari; at vereor, vix fieri, vt excedere nisi post Martinalia possim. Nempe Cardinalis huius vrbs Antistes, dimittere me, nisi prius in villam suam deduxerit, & dies in ea pauculos detinuerit, minime vult; ac ipse ea fronte non sum, vt, qua ille id exigit comitate, negare sustineam. Vt cumque tamen fortè adhuc hæream tota insequente hebdomade, constitui saltem initio statim consequentis alterius abire. Quare, & spes est, vt, Deo fauente, ac modò secunda nauigatio sit, accedam ad te, circiter bessè huiusce mensis. Interim verò OPTIME PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Pridie Nonas Nouembris, M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Postride, quàm scripsi nuper ex hac Vrbe, cepit me leuis inualetudo, quæ hætenus quidem me in lecto habuit; verum, Deo propitio, sic iam euanescit, vt conurrecturus mox sim, & nihil obstiturum sit, quominus præscripto tempore discedam. Nam quod optimus quidem Cardinalis me deducere in villam constituerat, id sic meo permisit arbitrio, vt cum fuisset hesternæ luce dignatus me inuisere, tacitè excusarim, nisi facerem satis. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Lugduni, III. Eid. Nouembr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Speraram hodierna, crastina-ve luce Tarasconem appellere, currumque pro tua bonitate eo destinatum vsurpare; & ecce adhuc tamen ex hac vrbe scribo; quia res per me solùm non stetit, cum forem nudius-tertius (ac non penitus refragante præsertim valetudine) ad discedendum comparatus. Scilicet præclarus Neurus vrgenti mihi conquerentique non esse apparatus nauigium, cuius in se totam receperat curam, significauit demum fraudem, qua vsus erat scribendo isthuc, & ad Tornatorem imprimis, non esse adhibendam meis literis de die, ac loco appulsus, fidem. Siquidem non passurum se, vt quidquid molirer, me flumini committerem; sed euicturum, vt quam Lecticam tua bonitas fuerat missura, exspectarem. Cùmque ego, fraude cognita, vehementius expostularem, quippe & ob nimiam erga te

Gassendi Epistola.

fidenciam, & ob discessum præter spem pollicitationemque meam retardatum, excepit Præfectum Cursorum potuisse, quo est genio, non transdere statim nostras literas; ac fore, vt perendie responsum ad ipsas haud dubiè habeamus; &, nisi habeamus, se quam-maximo incubiturum studio, vt nullà amplius protractà morà, initio statim hebdomadis proximè insequentis discedam. Isthæc enarro, vt excusem, nisi promissis steterim, ac vt te exorem, ne nisi fortè iam feceris, Lecticam huc deinceps mittas; quoniam, cum Deo bene propitio discessurus incunte statim hebdomade indubiè sim, ea me prætermitteret, meque heinc digressum comperiret. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, Vale. Lugduni, XIV. Kal. Decembr. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Appuli demum, OPTIME PRINCEPS, ad ripam Tarasconicam, vbi & accepi diu commoratum, quam dignata fuerat tua bonitas ad me destinare Lecticam. Significauit quin-etiam hospes, fuisse curam sibi mandatam, vt quam-primum forem allapsus, si allaberer quidem, nuncium mitteret, quò Lectica reduceretur. Et cogitaram quidem equos, imò & iam conduxeram, vt possem hoc, quod superest itineris, perficere; sed instanti illi denique assensu; tum ne rem facerem tibi parùm gratam, tum ne proritarem leuiculum quidem, sed morbum nihilominus, à quo nondum planè conualui. Prætolor proinde, quod pro tua illa erga me voluntate est; voueoque semper, vt liceat mihi venerabundo te breui complecti. Interim verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Tarascone, IV. Kal. Decemb. M. DC. XLVIII.

E I D E M.

Literas habui, OPTIME PRINCEPS, quas à nupero Cursore acceptas tua bonitas transdi ad me voluit. Hæreo in Vrbe; neque Diniam in proxima Festa concedo; quòd hyemis rigor perseueret; quòd opellæ incumbam, cuius absoluedæ mihi otium illeic non suppeteret; quòd te hîc securius excepturus sim, vt tibi esse cordi es testari dignatus. Tu, seu Maritimam oram lustres, seu consistas alicubi, viue semper similis tui, hoc est, eo vitæ tenore, ea mentis serenitate, qua hætenus te casibus omnibus humanis superiorem præstas. De Ciuitatis studiis, quæ semper sunt varia, nihil est quod dicam, extera ipse meliùs nosti. Vale, PRINCIPVM OPTIME, & cum generosissima Heroïna, cùmque tota Familia, tum Sacros hos dies, tum ætatem totam quàm foelicissimè exige. Aquis-Sextiis, Kalendis Aprilis, M. DC. XLIX.

Exciderat penè tibi renunciare Capitis longè carissimi, Spinosa nempe, hominum candidissimi, ac optimi mortem. Inaudire

venis iam potuisti; sex enim sunt dies, ex qua obiit, at illud potest tibi in tanto desiderio esse solatio, quod in Professione constantissima Christiana, & Catholica Religionis clausuram diem. Ita perscribere ad me, qui ipsi extremum morienti adfuerunt. Molliter ossa eius cubent; tu vero Vale iterum.

E I D E M.

Literas exspecto; non desino tamen ad te scribere, & hac praesertim occasione, qua is, qui tibi hoc schedion tradet, obseruantissimus est tui; neque alio sine ad te adit, quam ut ea tecum communicet, de quibus adhibere ipsi fidem potes. Versor adhuc in Ciuitate ob easdem, quas nuper ad te scripsi, causas; unde & neque Diniam discedam ante illud tempus, quod fecisti spem, ut te complecti hic adhuc possim. Dum id opperior, ipse interim, **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, quam optimè Vale. Aquis-Sextiis, VII. Eid. April. M. DC. XLIX.

E I D E M.

Quas hisce adiunctas literas habebis, id confirmabunt, quod scripsi nuper dictum ab illo iri, qui literas meas ad te pertulit. Spero heinc demum discedere ab exactis Nonis mensis insequentis. Voueo interim, exoptoque tibi omnia prospera; maximèque, ut discussas omnes hasce nebulas foeliciter videas. Imprimis verò, & Viue, & Vale, **PRINCIPVM DECVS**, **DECUS** meum dulce. Aquis-Sextiis, XI. Kalend. Maias, M. DC. XLIX.

E I D E M.

Aud sanè par est esse me officij adeò immemorem, ut tot missis aliis occasionibus, non saltem conuenienti te Patri optimo, paucos versus dem, quibus abs me ferat plenior salutem. Utinam ille saluum te, incolumèque renunciet à Maritimæ oræ lustratione, à qua te fore hodierna luce redugem constans fama est. Ipse, ut reliquisti valentem, sic valere pergo, ac in eo sum, ut breui absoluam quod susceperam operæ; sicque Diniam demum ante Eidus mensis insequentis instituam iter. Significauit mihi Neuraeus dedisse se nuper ad te literas, exoptarèque, ut sicut plenæ sinceri affectus, obseruantiaque summæ fuerunt, ita fuerint acceptæ abs te. Ego verò iussi esse eum securum; adeo perspecta mihi est tua, ut erga omneis bonitas, ita in illum summa propensio. Quod superest, id semper voueo, ut illius verbis fidem adhibueris, qui literas primus detulit Tolonem. Vale, **DECUS PRINCIPVM**, **DECUS** & Praesidium meum. Aquis-Sextiis, IV. Kalend. Maias, M. DC. XLIX.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo Viro, D. CLAUDIO ALVERNIO, Hebraicæ linguæ Professori Regio, & Collegæ Clarissimo,

PETRVS GASSENDVS S.

Quam beasti me, Vir Praclare, cum significasti fore, ut eximia Simeonis Muisij Opera breui in lucem prodeant; & procurante quidem te, ut tam haecenus edita, quam nondum conspecta prælo subiiciantur! Scilicet, qui commemorari quantum me lectio eruditi in Psalmos Commentarij, cætera inter, recreauerit (ut putà propter literalem, historicamque declarationem, quæ mihi cordi cum primis est) in ea sum spe, ut mirè delectet Interpretatio tot aliorum Veteris Codicis locorum, quæ se fecisse explanata à *marginibus* restatus est, & de quorum non-nullis à me, dum superstes foret, rogatus, Deum immortalẽ, quibus me tenuit quasi Sirenibus attentum! Perge itaque vrgerẽ, ut soles, Typographicas operas; quoniam rem facies non mihi solum, sed quibuscunque etiam aliis genuinum Sacri Textus sensum curæ est assequi, per-gratam. Facies verò simul rem tibi decoram, dum gratitudinem erga illum, qui & te instituit in his literis, & te Successorem, ut vouit, ita habuit, testabere; ac id aliunde ages, quod sit & tuæ Professioni consentaneum, & dignum tanto illo ardore, quo ad huiuscemodi studia promouenda es animatus. An-non verò id coherentè præstabis, quo de te toties interpellauit; ut nimirum denique edas tuas illas Sacræ huius linguæ Institutiones Grammaticas, quibus vidisse nihil meminisse, ut captu expeditius, ita memoratu facilius; adeò familiares, ac paucæ; adeò generales, atque coherentes. Regulæ illæ sunt, ad quas inaudita complura, nec-dum tantam molem præceptionum refert? Est, crede mihi res absolutior, quam ipse, pro tua animi moderatione, fateri velis; eaque, ex cuius euulgatione reportaturus sis insignem & commendationem, & gratiam non à tyronibus modò, sed ab iis etiam, qui longum tempus hac in lingua contriuerint; ut quibus non pauca sis demonstraturus, quæ non fuisse prius à se animaduersa deprehendent. Suaderem quoque editionem egregiorum opusculorum doctissimi Maimonidæ, de quibus egisse tecum meminisse, cum ea nobis coram interpretaretur Nobilis ille puer Bignonus, tot rerum supra ætatem sciens, ac tanto Parente dignus filius; sed nihil est anteuertendum, præmature-vo efflagitandum; ac erit cur hacce de re agam tecum vberius, ubi, Deo bene propitio, reuersus isthuc fuero. Ex quo vale dixi, nondum domus meæ salutare limen est datum; sed mea illa inualetudo partim me aliquandiu remorata Lugduni est, partim huc appulsum hæere coegit, ac vigente praesertim Hyeme, quæ vix elapsa etiam-num est. Cogito porrò proximo die laeis demum reuisere, plurimum ex cælo,

culo, soloque, quod mihi Natale est, sperans. Tu cum illo per-erudito, optimoque Fratre, abs quo etiam amari me ut sentio ita lætor, Vale. Dabam Aquis-Sextiis postrid. Eid. Maij. M. DC. XLIX.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίαν.

NE mihi præcepta ista occasio ad te scribendi elabatur, aliud nihil significo, quam me & venisse in hanc Urbem, & fuisse in ipsa ut benevolè, sic honorificè exceptum; idque intuitu beneficiorum, quæ est mei ergo tua bonitas in homines nostros conferre dignata. Tussis mea non-nihil recruduit; sed & Deo propitio, sensim maturescit. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce Decus, bene semper Vale. Diniæ raptim III. Kal. Iun. M. DC. XLIX.

E I D E M.

Schediolum hoc eadem via, qua & superius, destino; scilicet tutum iam non est Aquis-Sextiis transmittere, ubi res in dies turbari accipio. Nihil verò aliud ex me nunciabit, quam quod febrilis paroxysmus sic me superiore die habuit, ut quando hoc die qui iam pene totus est elapsus non rediit, subuerear admodum ne sit Tertianæ febris expectanda. Ut visum Deo erit, sic fiat. Tu verò, OPTIME, PRINCIPVM, ac dulce Decus meum, Vale. Diniæ, VII. Eidib. Iun. M. DC. XLIX.

Viro longè Illustrissimo PETRO SE-
GVERIO, *Franciæ Cancellario,*

PETRVS GASSENDVS S.

Offeret tibi, Magne SEGVERI, singularis vir Ioannes Capellanus, quod destino ad te Exemplum mearum illarum in *Decimum Laërtij Librum Animaduersionum*. Attexo verò tradendas simul mea exaratas manu literas, qui si fuisset mihi tantum animi prætexere typis expressas maluissem. Scilicet Opus tibi dicare sæpe numero cogitavi, at ne facerem obstitit, quod ducere ipsum tanti non poterim, ut tam illustri nomine in ipsa fronte decoraretur. Quippe nihil aliud mihi est visum, quam scopæ quæpiam dissolutæ, variæque & sine ordine nunc heic nunc illeic intertextæ, prout sum passus nunc hæc, nunc illa variè extorqueri à me, de quibus longè abfueram ab initio, ut cogitarem. Sanè, si habere id dignum potuissem, quod magni alicuius Viri inscriberetur nomini, non poterat alius in mentem, quam tu, Vir tantus occurrere, & duplici quidem maximè ex causa. Vna, quod me sentiam affectu non leui amari abs te, ac teneat, si quo

modo possim, singularem ut obseruantiam, sic gratitudinem testari. Nempe, ex quo primùm voluisti ut eximius ille Puteanus ad te salutandum me deduceret, ea fuisti in me propensione, ut nihil potuerim humanius, beneuolentiùsque experiri. Siquisdem non stetit per te, quin & diuersorium tuas intra ædeis, & nobilissimæ etiam Bibliothecæ specialem mihi clauem habuerim, ac nunquam non mihi patere ad te voluisti aditum, nunquam non concessum, si quicquam in mei, amicorum-ve gratiam rogavi. Testatum quin-etiam fecisti non semel, quam ægrè duceres meam illam inualetudinem diuturnam; cuius reliquias etiam-num traho; cæteraque inter argumenta, illud facio meritò magni, quod mihi id voluisti innotescere per tuum illum Cubicularium, & nominis tanti Medicum Cambraum, à quo etiam acciperem inualetudinis leuamentum. Altera, quod me sæpe sapiùs hisce de rebus interrogaris, & num forem ipsas in lucem breui editurus, requisieris; dignatus non raro, seu confidens domi, seu me ad tuas illas extra Urbem deambulationes deducens, non audire solùm, sed etiam tua illa oris facundia amplificare, illustrarèque, quæ ipse pressius, & mea illa ruditare edisseruissem. Quoties-nam interim me esse demiratum commemorem te, cum tot ac tanta sustineres negotia, cum res non modò publicas animo agitates, administrarèque; sed priuatas quoque mille hominum ad te diertim accedentium ita calleres, ut cum singulis colloquens scitè, ac appositè magis, quam ipsi de illis, verba faceres; te, inquam, posse momento post, multitudinem declinàdo, & cum delectis Eruditorum familiariter secedendo, eos commiscere de Philosophia, de Theologia, de Humaniorum Literarum, aliisque studiis sermones, quibus non-nemo recens paratus sese imparem agnouisset. Hisce ergo de causis non poterat alius præter te venire in mentem, cui meas hæc qualescunque lucubrationes publicè offerrem, si impetrare ex me valuissem, ut eas reputarem tuo nomine dignas.

Enimverò, ut hoc Exemplum tradi tibi priuatim curem, facit tua illa humanitas, qua gratè adeò complexus es quidquid meum unquam ad te accessit. Tamen si quippe minimè subsit, ut quemadmodum es dignatus cætera mea pellegere, in quibus partim breuitas, partim ordo potuit leuare fastidium; ita sustineas ex tam prolixo, inconditòque Opere, vel pauca quædam delibare; cum & esse abundè videatur si ipsum vel in angulum tanti illius tui librorum Theauri extremum recondi patiaris. Nihilominus vix erit, sat sentio, ut propter vehementem illum, qui Philosophiæ nomen fecit, ac in te tantoperè viget, amorem Sapientiæ, continere te valeas; quin cognoscere ex eo quidpiam velis, cum deprehendes & Opus esse Philosophici argumenti, & eo contineri Doctrinam Philosophi, cui labem fuisse ob sententiam de Voluptate iniuriæ respersam, dum aliàs te coram edissererem, meminere rem tibi fecisse per-gratam. Et quod Philosophicum quidem argumentum pro tuo genio sit, vel id planum facit, quod iam attigi,

quando animus ille tuus nunquam sic est rebus agendis immerfus, quin serenitatem suam tueatur, & constanter ad contemplandum, complectendumque veritatem, quod ipsum est philosophari, comparatissimus perseveret. Quin-etiam hasce res tot, ac tantas, quibus gerendis es destinatus, non quasi ex ipsis contueris, sed quasi ex specula sublimi, quæ veluti Arx Philosophiæ sit, prospicis; omnia scilicet non tam ex quibusdam apparentibus circumstantiis, quàm ex rationibus à natura intima petitis dimetiens. Quo fit, ut cum aliis, quid agatur, constet, teneas ipse causam, cur quidque agatur, ac speciatim Legum vindex, & custos, Legum-latoribus paria facias, quos idcirco cum Architectis Aristoteles comparat, quod rationem æqui, bonique generaliore prosequantur; Magistratus alij ex præscripto agant. Est verò præterea in te singulare, ut nemo scilicet connectat duo illa summa studia, quæ scissa, habitaque ut plura, magni Oratores conquesti sunt, cum fuissent ab initio quemadmodum iuncta naturâ, ita copulata officio, ut iidem Sapientes atque Eloquentes haberentur. Nam partim quidem inertia, partim morum prauitas fecit, ut alij dicendi studium, quasi nihil ad sapientiam; alij philosophandi curam quasi nihil ad Eloquentiam conduceret abiecerint; tu verò omne tulisti punctum, qui reputans multum hæc inter constituendum esse diuortium, assuetus es, quidquid profaris, suauitate illa Nestorea condire. Certè & videris non alia de causa illam de nitore sermonis fouere Academicam, quàm ut exinde prodeant, qui possint res maximas, pulcherrimasque eleganter exprimere; neque enim, tametsi illinendus rebus ingenuis fucus non sit, non illas potius natiuus splendor, quàm squalor, & barbaries decet.

Quod autem Philosophiæ genus, quo de agitur, displiciturum tibi non sit, vel illud suadet, quod vni licet innutritus Sectæ olim fueris, animo tamen eam libertatem deinceps asserueris, ut cæteras æquè triuisse videaris; neque sic illi addictus sis, quin sis paratus quidquid aliæ similis vero habent, complecti. Et sanè, cum omnes Philosophiæ Sectæ ad vnum tendant, eundemque scopum, Veritatem nempe, & eam, quæ ex illius adeptione consequitur, Felicitatem; par est habere illas omneis non quasi plureis Regias vias, quarum aliæ aliò deducant; sed quasi vnius eiusdemque viæ diuerticula semitasque, quibus denique eodem perueniatur. Quid-ni verò; cum attendenti sit in promptu agnoscere, esse plarumque earum dissidia non tam de ipsis rebus, quàm de vocibus; adde ut, si quis modò nôrit appositè distinguere, is facilè omneis in vnam, eandemque sit conciliaturus? Ac inuitaret quidem occasio, ut compararem Epicuream potissimum cum Stoica, quod ipsi quasi opposita è diametro vulgo habeatur, maximeque, quod attinet ad Philosophiam de Moribus; verùm apud te id nihil est opus, nisi velim *noctuas*, quod aiunt, *Athenas*; cum & res abundè ex germana Epicuri sententia perspecta intelligi possit.

Hûc ad te, scribens, Vir Maxime, ante mensum perueneram, cum ea febris corripuit me, quæ de absoluenda Epistola ne cogitare quidem permisit. Nunc verò paroxysmi quidem leuiores, breuioresque facti considerare me aliquantisper in lecto patiuntur; at non, ut citra periculum irritandi illos contendere animum possim. Quare, cum absim, ut prosequi ea, quæ occæperam, aggrediar; paucos solum hos versus addo, & qualiscunque est, chartam hanc transmittito, ne Libri Exemplum tuas ad manus sine speciali meæ erga te obseruantia tescera accedat. Fiet deinceps, Deo propitio, ut quando hæc res te summe delectant, agam de illis pluribus. Quæso interim, ut pro illa singulari humanitate, qua beasti me hactenus, istud, quidquid est, boni consulas, & quasi profectum à viro, quo tui non sit venerantior, habeas. Vale. Diniæ, Nonis Quintilibus. M. D. C. X L I X.

EVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίου.

PTIME PRINCEPS, ex quo me recepi in hanc Urbem, bis duntaxat dedi ad te literas, easque, quando alia via tutum non fuit, Auenione transmissas. Dedi verò priusquam febris importuna corripere, quæ à Nonis vsque superioris mensis in Nonas huius sic sæuiit, ut vix iam planè euaserim ab ipsius reliquiis liber. Certè ab altero solum die exire in Ecclesiam licuit, & seu lectionis, seu scriptionis ægrè patiens sum per horæ semissem. Ac rogavi quidem iam antè, schediolo missio, Ramefortium, ut si quæ ad te scriberet, remissiores mihi fieri paroxysmos renunciaret; at deinceps scribere ipse nisi hac occasione non valui; quam & arripere tamen debui ut, discedente potissimum versus te nobili Pontifio, non modò viua eius voce, sed exarato etiam mea manu caractere, certior fieri, quantum hactenus conualuerim, possis. Referet porrò ipse, ut sese Urbanæ nostræ res habeant, sed qua animi est moderatione, non commemorabit haud-dubiè quidquid siue ipse, siue optimus frater, siue generosus ex fratre Nepos Durbesius, ut Ciuitas in eo quo decuit, officio contineretur, egerint: ego verò teneor testimonium apud te illorum fidei, constantiæ ac diligentæ dicere, quæ tanta est sanè, quanta, in ipsis desiderari maior haud valeat. Utinam verò licuisset mihi, cum ille ad te scripsit Massiliam, versus paucos, ut rem maturius significarem, adiungere; sed nempe mihi per illud tempus quidquam scribendi defuerunt vires. Suppar illis fuit nobilis Valleuorius Cadafalcus, qui vnà cum Durbesio ex cœtu est Ciuium per hæc turbas res moderantium. Suppares fuere Consules, & bona etiam ipsorum Ciuium præclare affectorum pars; at mihi præter ordinem summoperè commendandus nobilis Perussia Viguerius

Viguerius Illustrissimi, Reuerendissimeque Sistaricensium Episcopi ex sorore frater mei tam amantis occurrit, cuius generosos conatus, indefessosque labores dicere si velim, non possim. Poteris ipse specialiùs omnia, ipsummet rogare Pontisium; cum & indicasse mihi satis sit, & me scribendi facere finem ipsa lassitudo admonet. Fortunet Deus consilia tua. Te verò cum primis incolumem seruet. Vale, **PRINCIPVM OPTIME**, ó meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Dabam Diniæ, x. Kal. Sextil. M. D C. X L I X.

E I D E M.

Proxima hæc occasio est, à discessu Pontisij, quo ad te dare literas licet. Nihil tamen de me quod perscribam subest; nisi me magis, magisque in dies Deo bene propitio conualescere; tametsi nondum neque lectionem, neque scriptione diutinam feram. Nihil etiam, quod de rebus his nostris; cum omnia nisi ex Tabellario, saltem ex Pontisio cogniturus sis. Addo proinde solùm, illos, qui commendati iam abs me sunt, cordatè adeo pergere, vt commendari satis nunquam possint. Digni illi sanè, quos ames, quorumque curam specialem geras. Audio te iam valde florentem coëgisse exercitum: tribuat tibi Deus secundum cor tuum. Imprimis verò, **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ Nonis Sextil. M. D C. X L I X.

Hæc iam scripseram; cum nescio quid noui rebus his nostris intercessit, cuius causâ mutatum est, de tabellario mittendo consilium. Destinatur ergo ad te illius loco nobilis Vir, qui referre ipse quidquid rerum est, possit. Ego verò hosce versus subiicio, vt certiore te faciam esse illum dignum, cui omnem fidem adhibeas; & si quid mandatorum est, quod esse videatur committendum, concedas. Vale iterum.

Qua occasione factum fuerit, vt Vir nobilis, cuius facta in superiore postscripto mentio, te versus non discesserit, ac iam Tabellarius rursus destinatur, cognosces uberiùs ex iis literis, qua ad Pontisium perscribuntur; cognosces & quidquid deinceps peractum. Ipse nihil aliud, quam hoc tibi significandum sumpsit. Pridie Eidus, iterum Vale.

E I D E M.

Quod diceris, **OPTIME PRINCEPS**, accessurus propiùs ad nos, ea fueram spe, vt si modò per valetudinè liceret, & conuenirem te, & coram dicere optatam salutem. Nunc quia semel, ac San-Paulinum illud præsidium deieceris, regressurus esse, & cincturus Urbem obsidione perhiberis; ipsèque recidi in febrim, quæ me in lecto detinet (tametsi ea, Deo bene propitio, & superiore mitior est, & non est, Lautaretio quidem sponsore, futura diuturna) idè Tornatorem ad te destino, qui & fidis oculis hauriat, & fido ore referat, qui te conspexerit valentem. Hæc scribebam ipse, cum manus hætere, restitaturque ob paroxysmum febris obrepentem occæpit. Is, cum iam incipiat deferuere, prohibet imbecillitas, ne

manu calamum resumam. Tu verò, boni consules quod Amanuensis ille meus Antonius Poteria & superiores versus exscribat, & me dictante excipiat, quæ fueram potè conscripturnus. Ea sunt præsertim, quod idem Tornator gratulabitur quidquid prosperæ est fortunæ, quam magnitudo animi, Sapientiæque tua conciliat; cuiusque adè non alium quam te agnoscere artificem licet. Quò magis sanè pergendum est generosos hosce conatus urgere, & cogitandum te iam in ore, oculisque non modò Galliæ, sed & Europæ totius stare; adè proinde, vt nunc præsertim sit animis opus, & pectore firmo ad complendum opus, quo non potes toto ætatis decursu gloriosius moliri. Enarrabit idem Tornator ecquid rerum obstiterit ne literæ, quas heic artexo, fuerint ipsis temporibus, quibus eas scripsi, transmissæ. Recensebit quoque, quis apud nos verus rerum status hæcenus fuerit. Qui ex nostris hominibus affectu propenso in te, qui Alieno extiterint; ac eos, qui fide sincera, constantique animo perseverarint memorans, aliquos etiam referet, qui gestiunt redire ad te, ac denuò quam videri possunt violasse, obstringere fidem. Adiciet, qui meam implorant opem quid ipse illis obiecerim, quatenus factum excusarint. Quod verò te velim maximè exoratum, est, **OPTIME PRINCEPS**, vt Alatici, senis optimi, quem milites tui Valentiolæ manu-ceperunt, miserearis. Is tum Patruus est præclari Perussæ, quem Viguerium adè erga te bene animatum pernocti; tum amicus meus vt valde antiquus, ita omninò singularis, & quamuis quidpiam desiderari in eius filio valeat; ipse tamen semper de te dignè & sensit, & est loquutus. Quod deum Pontisius, Durbesiùsque sunt acturi tecum de eo Oppido, cui tanto iure infensus es, dicere aliud nihil possum, quam esse illos reuerà dignos, quorum precibus non parùm flectaris. Homines certè Oppidi illius longè sunt, vt proposita, pacta-ve vlla tecum conditione sub iugum eant; quacunque enim multà eos plectes, illam subire parati sunt; tantum vellent deuastatione militari esse immunes. An verò cum id Oppidum lapide solùm quarto heinc distet, si illeic milites grassarentur, continere se satis possent ne ad nos vsque excurrerent? Tu, **OPTIME PRINCEPS**, quid expediat nosti. Vale autem semper, & successibus quam prosperrimis frueri; ó & Præsidium, & dulce Decus meum. Dictabam Diniæ, è lectulo, x i i i. Kalend. Septemb. M. D C. X L I X.

E I D E M.

Quid meum Tornatorem à postremis meis conscriptis remoratum fuerit, quid rerum interuenerit, ipsemet satis renuntiabit. Quæso te solùm vt ipsi fidem, qualem mihi habes, adhibeas; & quidquid addet, detrahet-ve superioribus literis, id abs me additum, aut detractum putes. Plura iam non possum, neque parui ducò, quod dum paroxysmum expecto, isthæc scribere licuerit mea manu. Tu, ó **PRINCIPVM OPTIME**,
ac

ac meum dulce Decus, Vale. Diniz, meo è lectulo, xii. Kal. Septemb. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Edit Tornator abs te, ac me, Deo bene propitio, comperit febrim iam immunem. Quam auidè eum expectarim; quanto gaudio exceperim, haud est sanè facile dictu. Inaudieram iam aliquid de prostrata ad tuos pedes, cum Ordinibus totis Ciuitate; ac de ea mansuetudine, qua temperasti victoriam: verùm lætitia maxima fuit, ex ipsomet addiscere, quæ se omnia habuerint; ac præterea intelligere, quàm bene, prosperèque valeas. Et commendabere quidem semper, quòd factionem tantam, ac tam variam tam generosè represseris; at illud tibi potissimùm laudi immortalis vertetur, quod cum posset ad vsque excidium in Urbem tam malè affectam, hominèsq; adeò infensos sæuire; malueris tamen illam saluam, istos esse incolumeis; ac eò potissimum deductos, vt quem iniurià offenderant, à quo ultionem iure timuerant, eius clementiam implorarent, bonitatèmq; agnoscerent, suspicerent, venerarentur. Hac certè ratione non modò inimicos, sed te ipsum quoque gloriosè vicisti, ac planum fecisti, neque tutum esse in animi tui celsitudinem, præter fas, & æquum peccare; neque non tutum ad lenitatem, placabilitatèmq; tuæ mentis, quo decet modo, confugere. Cæterùm ecce ad te Tornator mox idcirco reuertitur, quòd nostræ huius Urbis comitia expetierint cum comitari quos Primores viros ad te destinant, vt & gratulentur prosperos successus, quos exultatione tanta accepimus; & quam-maximas tibi agant gratias, pro iis, quibus nos cumulare fauoribus non desinis; & offerre pergant quidquid est obsequij, quod abs Vrbe in te propensissima, deuotissimèque exigere potes. Lætabere verò haud-dubiè, cum in illis conspicias & Perussiam Viguerium, quo esse non potest alius erga te, relique tuas cordatior; & Esclangonium Consulem primum, quo desiderare potes neminem in procurando, vt omnia tibi pro votis cedant, vigilantiorè; & nobilem Durbesium, Pontisij filium, quem nuper vidisti ex optimo fratre Nepotem; cuius consiliis, animisq; peracta huc vsque omnia sunt; & Iuramium Iuriconsultum, à quo sum quidem, vt ipse nosti, non leuem passus iniuriam, eamque mihi nondum resarciri cœptam; sed quem tamen dicere possum vnum esse ex Ciuibus, qui fuere tuas erga res præclarissimè animati. Vnum adicere heic teneor, Urbem nimirum Sedenam ad nostræ mores, ac regimen adeò studiosè se composuisse, vt & in fide manserit constans, & nihil, quod sciam, egerit, quo promerita duriusculam illam, qua taxata est, animaduersionem videatur. Forsan non-nulli in eam infensi ipsam apud te traduxerunt; at inauditum nobis est, quòd aliquanto vel latum vnguem ab officio discesserit. Nam non defuere quidem in ea perturbatores, ac mali ciues, vt non defuere etiam nobis, qui susque deque omnia euertere tentauerint; verum maior pars fuit

semper sanior, atque idcirco vt melior, in deliberando obtinuit, sic in exsequendo commune nomen tulit. Hoc autem non alio commemoro sine, quàm vt insinuem è re tua esse, animaduersionem ita temperare, vt dum æquitatem tueris, eum te omnes habeant, qui discrimen amicos inter, inimicòsque statuas; neque, quòd aliqui pro te, aut te contra stent, à diáspora putes. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, & Decus meum dulce. Dabam Diniz, xii. Kalend. Septembr. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Quantà lætitià homines nostri, Tornatorque meus imprimis, abs te redeuntes, accesserint, ipse, qui tanta humanitate eos exceperis conicere potes. Quòd præ cæteris delectauit me, valetudo fuit, qua vigere te, tuamque Familiam Illustrissimam retulerunt. Ego, Deo bene propitio, ita in dies conualesco, vt spe non leui teneor, videndi tui, complectendique nisi hoc, saltem proximo mense. Qui Iuuenis hoc Epistolium reddet ille est Fœlix à Creiffeto, patre optimo dignus filius, quem Marchio Grimaldicus Bedenarum Arci præposuit; quique ad te assignandorum stipendiorum causâ proficiscitur. Author illi fui, vt quampiam, quam habet, præ manu Epistolam monstret. Attexam porrò heic exemplum veteris eius Diplomatis, quo beare Chantercerium, meos Nataleis, dignatus es; declarans nempe velle te esse ipsum prorsus milite immune. Facio verò, vt bonitas tua dignetur illi subscribere, & *Iuuenali* vt i subsignet, sigillòque muniat mandare. Nimirum qui nos milites circumstant, ita illi inhiant, minasque intentant, vt vix huc-vsque obsistere, quominus in ipsum deflecterent, licuerit. Causam prætexunt, quòd Diploma vetustatis nimis iam sit, ac eæ res ex illo vsque tempore interuenerint, quæ reddiderint irritum Priuilegium. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ò meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Diniz, prid. Eidib. Septembr. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Dedi quidem hesternæ luce ad te literas per Creiffetum; at non debeo committere, vt Ciuitatis nomine Charanbonus ad te discedat, quin schediolo significem, & esse illum mihi amicum, parentisque, qui olim fuerit mei amantissimus, filium; & fuisse in eo semper tuarum partium cordatum, ac vehemens studium. Nisi Creiffetus tam citò redeat, referre ipse poterit, quòd exemplum Diplomatis renouandi ad te transmissi; ac simul narrabit, quid mihi laboris sustinendum sit, vt obsistam, ne milites Chantercerium meum inuadant. Adfuit nempe Thoardi, operam daturus, ne ille in Sant-Andreana legio, quòd iam cœperat, eò irrueret; & donec expectat, vt schedam hanc tradam, redit ecce quem ad Artaudum Latrunculatorem eo destinaui sine, vt ne Santonæa quam deducit legio,

legio, eodem inuolet, aut excurrat, caueat.
Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, ô meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Dinæ. Eid. Septemb. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Non discessit deinceps ad te Charambonus, morbo scilicet in ipso prociñtu ex inopinato correptus. Habebis autem eius loco nobilem San-Petream, ac ipsius manu accipies cum hocce Epistolio, quem literarum fasciculum destino ad meum Luillerium, quemque velim tua bonitas, vt per quempiam ex dimissis istheinc veredariis, deferri iubeat. Præstitit porrò quidem Artaudus, ne destinata quatuor cohortes ex Santonæa illa legione Chantercerium deflecterent; at metus grauis ex eo impendet, quòd qui Sant-Andreani Sedenæ grassantur, minentur se hùc reuersuros, & deuastaturos redeundo quidquid populati eundo non sunt. Et certè id faciant penè est necesse, cum quacunque semel transferint, efficiatur, *היה ויהי*, hoc est, nihil reliquum fiat, quòd rursus ibidem consistere possint. Mirum dictu, *OPTIME PRINCIPVS*, quàm desolata, infœlixque Montana hæc regio euadat, ab hisce commorantibus, progredientibus, regredientibusque tot legionibus. Id sanè præter tuam mentem, voluntatemque omninò fit; sed militarem licentiam nôsti, quæ consumptis miserimorum Oppidorum cibariis, abreptaque, & coniecta in immensas sarcinas vnà cum abductis iumentis paupercula supellectile, torquet ipsos quoque, cruciatibus diris, quòd vsque etiam exhauserit quidquid corrogari pecuniarum potest. Vtinam tibi adsit facultas; nam de affectu non dubito, vt nos, regionem-ve hanc nostram tot hisce malis eripias; ne tot insontes animæ luere pœnas pro fontibus adeò immanis diutiùs pergant. Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, ô meum dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Dinæ, xvii. Kalend. Octobr. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Hæc ad te scribo, *OPTIME PRINCIPVS*, è meo Chanterceriolo, quod dignata est tua bonitas nouo afficere beneficio; ac id sanè peropportunè; nam tuas literas cum accepi, aderant iam Equites sex designaturi hospitia pro Sant-Andreana legione. Santonæa ab vno, altero-ve die iam abscæsserat; ac teneor tibi significare, debere me multum generoso Marcussæ, quatenus cum foret penè in prociñtu vt Seiis hùc deflecteret, vt honorem habuit tuo nomini, sic literis meis per-humanè respondit. Qui hæc ad te defert, vnus est ex meis non incognitis tibi famulis. Habere autem ipsas voluit, vt libertatem fratris obri- neat, quem Antraguea legio traducere vincitum idè dicitur, quòd Barolensis Consul cum sit, teneri illum de pecunia ab eo Oppido postulata contendat. Id quid sit rei probè non capio; sed coniector præter voluntatem tuam fieri, ac te idè tanto faciliùs clementem

aurem precibus accommodaturum confido. Quæ me heic aliquot iam dies apud patrios lareis detinet occasio, grauis morbus est, quo quæ mihi est Soror vnica, sic laborat, vt vix vllum maius leuamen, quàm ab ipsa mei præsentia sortiatur. Id incommodi, si abesset, posset, opinor, breui, quæ mihi nondum planè est integra, valetudo prorsus restitui natali hocce in aëte; verùm exspectare par est, quid de nobis prospexerit, constitueritque Diuinum Numen. Cæterùm quas literas tuas cum immunitatis Diplomate accepi, Deum immortalem! quanto me voluptatis sensu affecerunt? Hui enim, tibi tot, ac tanta sustinenti negotia, tantum licuisse temporis, quo prolixas adeò illas dares, succidere, ac me simul tanta amoris testificatione beare? Quippe, non præclara sunt modò quæ de amicitia in iis disseris, sed etiam, quæ simul facto ipso præstas; adeò nihil vnquam commendas verbo, quod opere non exsequaris. Quàm verò es graciosus, dum rebus publicè iam compositis, suboriturum tamen ciuile, singulare-ve quoddam bellum te inter, ac me minitaris; nisi ego tui rationem in amicitia habeam? Videlicet, quasi oblitus quantus sis ipse, quantulus ego, congregi mecum velle dignaris, eo certaminis genere, quod Athletas exigit pareis; ac pergis non alio donare, quàm amicitia nomine, quam ego soleo, vt tui ex parte benevolentiam dicere, sic mei ex parte obseruantiam. Vt cumque sit, minimè hæreo, quin me habeas verè *φιλαλίστον*, quando sum reuerà, vt obseruantissimus, ita & amantissimus tui. Quod si quam me habere rationem deposcis, eo fortè spectat, vt de meo ad te reditu cogitem; Sanctè contestor nihil esse, quod mihi magis cordi sit, adeò vel ob hoc vnum expe- to fieri his morborum reliquiis immunis. Tu interea bene, imò optimè, ô meum dulce Decus, & Præsidium, Vale, ix. Kalend. Octob. M. D C. XLIX.

E I D E M.

Qui Amalricus te versum tendit, fuit mihi à teneris annis, & Patentum merito, & indole sua per-carus. Tendit verò, quòd inaudierit Hesmivium San-Ioanneum sibi ex Sorore Nepotem apud te, producem-ve tuum, traduci, vt reum desertæ militiæ; ac in eo sit, vt fidem tibi excusationis faciat, veniamque, si quid est ab illo ætatis inscientiâ peccatum precetur. Dederat adolescens nomen legioni primariæ tui Equitatus, ac fuerat etiam per turbas illas San-Sebastianas commilitans. Cum discedente verò deinceps & non procul heinc transeunte legione domum diuertisset, vt sibi de quodam, quem esse heic nôrat generoso equo prouideret, contigit, vt equus, casu nescio quo inter probandum, conciderit, & Equiti suo, San-Ioanni nempe perfrerit tibiam. Quare & hoc ipsi obstaculo fuit, quominus se ad cohortem suam, vt exoptarat, reciperet, & postulante occasione, suo officio defungeretur. Et segnior quidem fortassis fuit, aut in casu huiusmodi, cui oportuit, significando, aut in petenda, à quo decuit, abstinere

absistendi licentia; sed quòd facere, nondum rerum satis expertus, potuerit, vt condonandum ætati est, ita tuâ est indulgentiâ dignum. Reuersus mox meo Chantercerio, Sororem reliqui graui semper morbo periculosè laborantem, tametsi Lautaretius bene sperare me semper iubet. Debemus Deo nos, nostrâque *אֵלֹהֵינוּ יְהוָה יִשְׁמְרֵנוּ יְהוָה יִשְׁמְרֵנוּ*: Ipse, Deo bene propitio, videor mihi in dies conualescere; ac est solùm, quod verear, ne quæ tussis antè remissior, primis hisce frigoribus non-nihil recruduit, ingrauescat. Admoneor proinde, vel hac ipsa re, vt Cælum clementius experiar; sicque quam-primùm potero, ante Hiemem te conueniam. Vale intereà, OPTIME PRINCEPS, ô meum dulce Decus, & Præsidium, Vale. Diniæ, 111. Non. Octobr. M. DC. XLIX.

E I D E M.

Aud debeo sanè committere, vt meis sine literis Præsul meus ad te discedat. Optaram ego vnâ cum ipso ad te reuisendum instituere iter; neque per illum profectò stat, quominùs me eadem lecticâ conuehendum dem comitem; at non licet mihi esse tam foelici, quòd Germana mea sic adhuc laboret, vt de deserenda, quo-usque non-nihil meliùs habeat, cogitare minimè possim. Spem facit Lautaretius fore, vt nisi antè finem mensis, saltem breui post discedere liceat. Quare & Deo bene propitio, illicò *ἀπὸ τῶν παραγῶν*, redire ad te dabitur; ac vti spero, ob illustris Infantis nuptias gratulari. Nimirum Sponsus ille eximius penè iam, vt audio, pro foribus est, resque in ipso est procinctu. Vtinam è Cælo adsit Hymenæus, qui

— *Et solemnia verba*

Et latos vultus & foelix adferat omen?

Reuersus ad nos Amalricus dici non potest, quantis præconiis immensam illam bonitatem in se effusam exaggeret. Ipse qui tibi solidam debeo, rubore suffundor, quòd illi testandæ continentem penè occasionem faciam. Ad valetudinem quod spectat, est ea iam fauente Cælo, satis propitia; nisi quòd importuna tussis, quam mihi penè euanidam posterior febris reddiderat, quasi postliminio regressa, suas videtur actura vices. Verùm, vt lubet Numini, ita par est nos esse comparatos. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, quàm optimè Vale, Diniæ, XI. Kalend. Nouemb. M. DC. XLIX.

E I D E M.

Refert, qui ad te contendunt ex nostris Consulibus duo, alter quidem, vt Comitibus abs te conuocatis intersit, alter verò vt, quantum licet, testatam Urbis nomine gratitudinem faciat; referent, inquam, idcirco me in dies pauculos discessum differre, quòd quæ mihi negotia cum ipsa Ciuitate sunt, nondum planè confecta fuerint, & in eo sint tamen, vt breui absoluantur. Optandum fuerat ipsos adesse, verùm quòd abeundi necessitas fuerit, demandata est cura tum col-

legæ eorum in Vrbe superstiri, tum aliis quibusdam Ciuibus primariis, vt cæpta perficiant. Spes est proinde, vt nisi hac tota hebdomade res peragatur, id fiat saltem primis insequentis diebus; sicque ad te discedere aut mediis, aut postremis liceat. Exopto certe quam-maximè; quoniam tum adesse non licuit, cum generosus Princeps accessit,

— *ἀπὸ δ' ἰατρῆ δαμ' ὑμῶν αὐτῶν,*

Saltem & breui conuenire. & coram bene apprecari,

χαίρεις, ὦ νόμω, χαίρεις ἐμπέδωρε γαμβρέ.

Tu bene interim semper Vale, ô & Principum, & dulce meum Decus. Diniæ, 111. Non. Nouemb. M. DC. XLIX.

E I D E M.

Vxta literas, quas postremas dedi, constitueram perendie, seu pridie Eidus discedere; verùm eo ipso, quo scripsi die, eadem me cepit infirmitas quæ anno superiore, eodémque hoc mense detinuit Lugduni. Continui me proinde in lecto; nec potui nisi hesternâ luce ex eo surgere, vt mea ex bibliotheca, quos præmitto libros seligere possem. Heinc quia nolueram tuâ illâ indulgentiâ nimium abuti, mihi que equum compararam, quo non incommodè veherer, consilium capio iam de Lectica, de qua iussisti, non recusanda; scribòque ad Desnosium tuum à Sacris optimum, vt eam heic adesse XI. Kalendas procuret. Videlicet spero me, Deo propitio, eas interim vireis recuperaturum, vt me itineri impunè ac eo præsertim genere vecturæ, committere valeam. Qui hæc tibi literas reddet, Oresonius est, filius scilicet optimi in Sede huius vrbis Senescallica Consiliarij. Is ad te contendit, quòd eum prædium habeat in Oppidulo vocato *Archail*, per-motus aliunde eâ miserâ fuit, qua pauculi illi, qui eum loculum incolunt, miserè laborant. Sunt in eo familiæ solùm pauperculæ quatuordecim, neque enim plura sunt, seu aggesta seu in villulas dispersa tuguria. Cùm res verò ita se habeat, ecce homines Marculfenses indignati, quòd Santonæa legio illis prætermisissis, ad se, aliaque Oppida diuertisset, tuæ imposuere Celsitudini, dum obtinere, ab ea decretum, quo miseros illos possent cogere ad soluendum facta in legionem expensa. Fuere autem aded immites, ac ferrei, vt impetu facto in eos irruerint, & omnes omninò, quos habebant *βῆς ἀποθήκας*, omnes omninò asinas, omnes omninò ouiculas, capellâsque abduxerint; ac id quidem pridie, altero-ve die ante Nundinas, quibus infœlices sperabant eiusce peculij commerciolo sibi in Hiemem prouidere. Ij sequuti sunt prædatores illos, scœnum comportantes, quo armenta, hoc est suam spem totam alerent; acerbè autem ab ijs repulsi, accessere omnes ad Ciuitatem supplices, & bonorum omnium vt commiserationem in se, sic in feros illos, atque barbaros, indignationem concitârunt. Barbari profectò audiere, ex quo præsertim admittere vadimonium nullum voluere, ac petiere sibi reipsâ libras quater mille, atque quingentas

quingentas numerari ; cùm miseri illi vix sint totidem denariis persolvendis pares. Rem itaque, OPTIME PRINCEPS, tua bonitate dignam facies, si reddi illis miseris totam eam prædam mandaris, ac iusseris quoque Authores tantæ sæuitiæ increpari. Pete, amabo, ex Artaudo, cuiusmodi sit ille viculus. Nempe, cùm fuisset abs te extortum, vt eò diuerti legionem memoratam præscriberes, ipse præiens fuit omninò præscripta mutare coactus; & Marcussia quoque re coràm spectata, ne momento quidem hætere sustinuit. Demiratus nuper fui admodum, cum tuis ex literis agnouï fuisse ex nostris hominibus aliquos adeò peruicaceis, vt fuerint de Creifseto apud te recentius conquesti. Quippe ex quo ille abs te rediit, semel duntaxat petiit, non quidquam à se aliunde expensum; sed ducentas duntaxat libras erogatas in milites, quibus est tutatus Bedenensem Arcem. Sed nempe illi, vt ne eas quidem ducentas libras soluerent, querelam illam instituerunt; puduitque eos planè, cùm rem mihi ingratitude exprobranti, perspectam nouerunt. Discessurum me re infecta cum Ciuitatis hominibus, Consulium absentiam causantibus, prouideo: discedam tamen lætus ea spe, quòd ad te demum sim accessurus. Vale interea quam - optimè, ô & Principum, & dulce meum Decus. Dinix, 1 v. Eidib. Nouemb. M. D C. X L I X.

E I D E M.

A Ccepi, exosculatusque eximium Epistolium sum, quod statim ἐν ἰσχυρῶν ἔργῳ scribere ad me tua bonitas est dignata. Id obstupescerem, nisi qua in me animi propensione sis, tot iam argumentis haberem perspectum. Sperabam, vti & par erat, ad te literas prior dare, tu verò, ne foret amoris περιηέρον, quo non vinceret, id, quod omninò mei fuit officij, præoccupasti. Hoc vt honori mihi est, ita de te non conqueror; neque meam causor segnitiam, quòd tu anteuertens omnem diligentiam hanc mihi peccandi, si peccatum fuit, necessitatem feceris volens. Nihil hærebam, quominus illud, quod significasti eueniret; sed nempe ter-Optimus Deus quòd sit omnia versurus, nouit; sperandumque est, vt nihil non bene. Apprecor solum prosperum iter; quando & aliud nihil superest, nisi vt continenter vota pro tua incolumitate, felicitate rerum successu concipiam. Luillierius meus ægrè semper, lentèque admodum conualescit; conclususque adhuc cubiculo degit; nisi quòd migravit ad me, vt donec vterque heic sumus, vnà diuersemur. Musæum tuum inuiso frequens, cuius meus quoque Poteria curam quam potest maximam gerit. In eo est, vt omnia inuoluta euoluat, cœcòque aceruo eximat; libros, qui Elencho deerant, additurus, ac cætera omnia ita digesturus, vt cùm heinc discedam, singula distinctè, explicatèque Belmontio committam. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus,
Gassendi Epistola.

Vale. Tolone, x i v. Kalendas Ianuar. M. D C. L.

E I D E M.

Quòd spes sit, vt literæ meæ te Lugduni conueniant, idèd paucos versus illuc destino, quibus apprecari iter prosperum pergo. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, ac habet se quoque Luillierius iam meliùs. Cœpit nudius-tertius vt domo exire, sic adire Parœciam, ἀρχαιστὸν ἢ ἀρχαιστὸν assumptione persoluturus. Sperat animum aliquoties elegantia, varietatèque Musæi tui reficere; ac vbi tempora præsertim pomeridiana arridebunt. Perstat Poteria meus in rebus indigestis sic digerendis, vt, si quid opus fuerit, facili negotio possit competiri. Tu, vbicunque fueris gentium, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Tolone, v i i. Kal. Ian. M. D C. L.

E I D E M.

Allucinatus ante octiduum sum, cùm fore, vt te meæ literæ Lugduni conuenirent, spes fuit. Nunc, cùm sis *Alesi*, deinceps aliquantisper commoraturus, hæce eò do, vt isto anni semi-sæculique residui initio non fellicem modò anni decursum tibi apprecer, sed comprecer simul transcursum fellicem in proximum sæculum; vt possis vidisse te tria, quasi alter Nestor, sæcula gloriari. Apprecor verò etiam Illustrissimæ Heroïnæ, totique Familiæ omnia prospera, ac negotiis tuis optatum successum. Cœpit iam Luillierius Musæum vnà mecum inuisere, amœnitatèque illius recreari. Secreuit Poteria meus omnia, digestsitque in fasciculos; literas videlicet Regis, Reginae, Administrorum, Parentis, Cognatorum, affinium, aliorum, mei etiam compluris; Diplomata quoque, & Placita varia, Contractus item, rationesque Colonorum, & alia, præter libellos, chartasque multas Geographicas, Phragmographicasque; & farraginem quandam nihili. Vale, PRINCIPVM OPTIME, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, postrid. Kal. Ian. M. D C. L I.

E I D E M.

Vid heic gentium rerum geratur cognosces abundè ex literis aliis. Mihi, quod scribam nihil superest, nisi quod tibi prospera omnia summis votis semper exopto. Accipio te semper optimè valere; hoc ipsum verò est, quod imprimis nosse expetitur, cum-primis delectat. Ipse, quando mea quoque tibi valetudo ita est cordi, bene, propitio Numine, valeo. Cœpit Luillierius hesternaluce lustrare Urbis pomerium; tametsi non-nisi lentè conualescit. Poteria meus in eo iam est, vt omnium librorum, quo ordine sunt per pluteos digesti, succinctum texat Catalogum, quo omneis Belmontio & adnumerare, & adprobare facilius sit. Mandabo deinceps, vt duo illius exempla
C c describat,

describat, quorum à Belmontio, ob signatorum alterum transmittam ad te, alterum mihi habeam, tibi que adseruem, si forte quod fuerit transmissum, casu aliquo intercederit. Vale, *PRINCIPVM OPTIME*, Vale, ô Decus meum dulce. Tolone, xvii, Kal. Feb. M. DC. LI.

E I D E M.

A Duectis tam serò tuis literis non possum si velim multis respondere. Quamquam quid opus pluribus? Cùm approbanti tuum illud totum præclarum ratiocinium, vnum sufficiat verbum, subscribo. Doleo & ego Memmium illustrem Præsidentem fato functum (scilicet me quoque, vt nôsti, amabat) sed omnes nimirum eodem cogimur, ac omnium ita versatur Vrba, vt sua cuique fors ferius ocyus exeat. Exempla legi literarum, quæ fuere ad te ex Aula conscriptæ; spes est vt omnia bene vertant: sed times, opinor, semper Danaos. Est aliquid tamen credendum fortunæ, quæ fortassis quoque, donec lentè incedis, commutare omnia poterit in melius. Faxit Deus ter-Optimus, ac te cum primis incolumem, seu in statione maneat, seu in itinere pergat, seruet. Valeo ipse semper, Deo propitio, bene. Tu, ô *PRINCIPVM, OPTIME* ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Tolone, vii. Kal. Feb. M. DC. LI.

E I D E M.

Non profus vanè conieci nuper, fore, vt dum lentè incederes, res compararentur in melius. Scilicet spes nobis sit magna, vt occasione proxima Cognatos tibi Principes esse in libertatem assertos audiamus. Non hæreo proinde, quin deinceps gressu non-nihil concitatore pergat; tamen si, quia non appulisti, nisi nudius-quintus Lugdunum, vix est, vt istæ literæ non præuertant tuum in Urbem aduentum. Sunt heic qui redituum te priusquam ad Aulam peruenieris, sperent; ipse id exoptare quidem, at sperare tamen non ausim. Vtinam solùm moram non trahas, ac breui nos beas tuo reditu. Curatur semper Musæum tuum, quo studio par est, nihilque isti quasi Parnasso, præter suum Apollinem, deest. Discessit Luillerius ante septem dies Maritimam oram lecturus; at ferre tamen me comitem, nisi Hieras vsque non voluit. Dies aliquot cum optimo Grassensi Episcopo moratus, regressurus est Draguiniano, Brinonia, ac Belgenferio in hanc Urbem. Quid deinceps consilij capturus sit, dies docebit. Tu vbiunque fueris, esto semper sospes, ac Vale. Vale *PRINCIPVM OPTIME*, ô dulce meum Decus, Vale. Tolone Eid. Feb. M. DC. LI.

E I D E M.

Spes est, quantum nobis è longinquo licet quadamtenus coniecere, te his ipsis diebus aut iam peruenisse, aut mox

peruenturum Parisios. Haud multum hæremus quin, vt res se habent, appulsus illuc tuus sit auspiciatissimus; quin omnia, vt exoptas succedant; quin animo sis redeundi ad nos; quin te, Deo bene propitio, prospere redeuntem breui excipiamus. Hæc bonorum omnium sunt vota; vtinam Deus illa fortunet. Literas habeo à meo Luillerio Monæco scriptas à diebus quinque; erat tunc ille in procinctu, vt Triremis facta occasione, Genuam sese reciperet, vnde & coniector Romam concessurum. Spero ipse solidum adhuc in hac Ciuitate mensem degere; eaque potissimum de causa, vt subodoret interea quid sperare liceat de tuo reditu, quo quid discedenti agendum de sarcinulis sit, prouideam. Tu, ô *PRINCIPVM OPTIME*, ac meum dulce Decus, bene semper Vale. Tolone, x. Kalend. Mart. M. DC. LI.

E I D E M.

Ardè quidem, sed bene est tamen, quòd ad me tandem tuæ literæ Lugduno datæ peruenerunt. Beasti me nempe, quòd & te, totamque Familiam valere intellexi; & factus certior abs te sum, habere se iam prospere Cognatorum Principum res; tamen si id ipsum ex aliorum præuertentibus literis iam nôram. Ecquam- verò, putas lætitiâ animo meo peperit, quòd te iam quasi respirantem, sperantemque meliora persensit? Sic Phœbus tandem post nubila; sic Deus tranquillum post tempestatem facit. Hæc est mutatio dextræ Excelsi, digitusque Dei est heic. Vtinam, vt cœpit, sic opus perficiat. Coniicimus te esse iam Parisiis; speramusque breui, vt illuc appuleris, accipere. Plura scribere, si velim non possum, Tabellarius enim qui ad nos Tarascone venit, vrget reditum. Vbiunque fueris, bene tibi sit, ac sit Dominus Deus semper tecum. Vale, *PRINCIPVM OPTIME*; ô meum dulce Decus, Vale. Tolone, iiii. Kalend. Mart. M. DC. LI.

E I D E M.

Crispi ad te quidem solùm nudius-tertius; verum tenere me non possum, quin occasione publici Curforis hæce ad te literas dem; vt gratuler tibi, quam summam lætitiâ attulisse is debet, qui carissimorum tibi Caput libertatem renuntiavit primus. Nempe, tamen si tanta ea fuit, quæ tibi ex Briennæ literis accessit, quantam mihi significare Lugduno scribens dignatus es; quia nondum tamen Regia voluntas exsequutioni deman data pro tuis votis fuerat, subesse adhuc poterat, quamobrem Danaos timeres; at iam, cùm non modò donatos liberate Principes, sed etiam in Urbem appulsos, & ingenti acclamatione, applausuque exceptos didicerimus; facile sanè coniectu est, quàm fuerit immensum, quo fueris perfusus, vbi ista

primum

primùm acceperis gaudium. Gratulor verò etiam quam securitatem tibi factam sentio; tum ob hanc ipsam libertatem, tum ob eum depulsum, cui tam Græca fides (quippe & Dores Græci sunt) quemque veritus, tam lentè incedebas. Idem interim tibi contigit, quod Pro-Auo tuo Magno Mon-morantio; adeò plerumque è re est, quod dicitur *σπεύσει Ἀπαθείας*. An verò gratulabor quoque quam incredibilem lætitiã Ciuitas hæc testata est, ob renunciãtam, quam tantis votis, & vel tui amore, expetierat libertatem? Nequicquam sanè non est, quòd illam exstitisse dico incredibilem; quippè ne ego quidem fidem adhibere, nisi domo in vicos plateasque egressus, potuissèm. Videre enim erat, omneis cuiusque conditionis, sexus, ætatisque homines, spontanea quadam exultatione tripudianteis, cantanteis, identidémque inclamanteis, *Vivat Rex, Vivant Principes*. Scaturiebant vndique vini fontes, circumferebanturque Cyathi, ac lagenæ, quæ passim epoto vino, effringerentur. Nemo fuit, qui vittis cæruleis se exornatum noluerit; supputatúmque est, fuisse ex illis ultra millia vlnarum triginta cõempta. Ditiores nimirùm sibi ipsi quæsierunt; Consules autem publicitùs distribuerunt in pauperiores. Turma Equitum erat ex selectiore iuuentute, quæ ensibus strictis, elatissime per Urbem incedens, ingeminandis acclamationibus occasionem faceret non paruum; neque deerant Pedites, qui certatim cum tuæ legionis militibus idem præstarent. Quòdque admiratus potissimùm sum, fuere fœminarum aliquot cohortes, quæ hastis, mosquetisque instructæ, præripere militiæ laudem ipsis militibus viderentur. Debetur verò id quoque gratiæ Roberto, & Mauritio Palatinis Principibus, quòd se tota die Ciuibus commiscuerint, & ad omnia tripudia, maximèque illa, quæ in Publica Ciuitatis Domo, Consules instituere, saltarint. Nihil de confluxu in Ecclesiam dico, vbi in gratiarum actionem celebre, quod vocant *Te Deum* decantatum est; nihil de ignibus tota Vrbe accensis (quos geminos etiam illi accenderunt, quorum domibus patent gemini, seu in duos vicos exitus) Commemoro solùm nihil posse addi ad reboatum, quo non modò tota circum-Ciuitas, multiplicatis machinis, sed & totus præsertim Portus repetitò intonuit; cum omnium & Triremium, & vt maiorum Nauium, sic nauigiorum quoque minorum, quæcunque illis fuere (scis autem quàm multa) bellica tormenta bombum excitârunt, idque vbi primùm ingenti pyra ad Publicam Domum accensa cohortes tam Ciuium quàm militum omnes mosquetis suis concrepitârunt. Ipse certè, cum accepissèm quo apparatus instrueretur, esse spectator, auditorque ex tuo ipsius Musæo volui; ac dici non potest, vt me *ἡ Νῆαυα, ἡ Ἀρχαῖα* delectârir. Ista pluribus ex aliis cognosces; interim verò, quia ex me quoque rem non iniucundè accepturus es, censui eam paucis significandam; vt votum simul innuerem, quo interesse simili ob tuum aduentum spectaculo exopto. Intereã verò, *PRINCIPVM OP-*
Gassendi Epistole.

TIME, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone prid. Kal. Mart. M. D C. L I.

E I D E M.

Scribebam nuper, quantâ lætitiã tota hæc Ciuitas exultasset, quo primùm die acceperat factam Principibus libertatem. Lætitiam dicebam incredibilem; quid putas verò dicendum iam, vbi intelliges fuisse illam solùm insequentis quasi prologium? Scilicet deinceps tota hebdomade (solâ VI. feriã exceptâ) nihilo inferior exultatio fuit; quin-etiam, ignibus seclasis, celebrior longè exstitit. Quippe non incessus militaris modò; non modò choreæ, ac tripudia; non cætera modò fuere continuata; sed accessere etiam largitiones oppidò insignes, ac exhibita publicè conuiuia; idque tam in Aula Domus Ciuicæ, quam in plateis, vicisque mediis, inque ipso quoque Sphuriphærio, quod esse extra pomærium nosti. Quanquam nihil necesse est, vt speciatim quidquam designem; cum sis perspecturus sigillatim omnia ex ea narratione, cuius typis mandata exemplum haud-dubiè accipies. Agnosces ex ea fuisse abs me nuper prætermisã quamplurima, & vittas cum dixi cæruleas, addi debuisse isabellinas, & flauas; nempe ad insigne famulitij tui, censuere Consules addendum tum attinens ad Principes, tum proprium suæ Ciuitatis. Literæ Caldemontio pridie tui discessus datæ, ademerant iam nobis spem accipiendi abs te occasione hac literas Parisiis. Vtinam verò proxima liceat nobis accipere te fœliciter illuc appulisse. Bene intereã *OPTIME PRINCEPS*, ac dulce meum Decus Vale. Tolone, Non. Mart. M. D C. L I.

E I D E M.

Mearum aliquot superiorum literarum prolixitatem harum breuitas compensabit. Quin-etiam aliis distractus curis, nullas impræsentiarum darem, nisi & non possem non testari lætitiã, quam ob tuum fœlicem in Urbem appulsum, animo concepi; ac non tenerer congratulari, quem te tota Aula maximum tulisse applausum renuntiatum est. Vnum est, quod prætereã facere missum non valeam, incidisse me nempe nudius-tertius in additissimum tibi Equitem Villagium, ac non potuisse de suo fato conquerenti non condolere, maximèque vbi vnâ operã & factam ipsi iniuriam, & fractam tibi fidem perspexi. Id scilicet commemoro, vt innuam videri è re tua esse, dare operam, donec istheic degis, vt res in integrum restitatur. Quot verò, & quantis nominibus è tua re sit, ipse meliùs nosti. Festi dies heic nondum sunt completi. Quid putas, vbi ob exoptatum reditum tuum instaurabuntur? Bene intereã, *OPTIME PRINCEPS*, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, III. Eidib. Mart. M. D C. L I.

C c 2

EIDEM.

E I D E M.

EX iis quidem, quæ ad me Neuraus percipit, intelleximus fuisse literas abs te datas; sed nullas tamen neque Belmontius, neque ego accepimus, Præclare sese intermises habet, quod præclare valet, Constitueram sub hoc solum tempus ex hac Urbe discedere, ut si qua possem subodorarer, quid sperandum foret de tuo reditu, quo, pro ut deberet maturè, tardatò-ve contingere, meam supellectilulam relinquerem, aut absportarem. Cùm nihil adhuc subsit, unde aliquid non penitus vanè coniciam (qui rumor est enim etiam literis hominum nostrorum, qui istheic sunt creber, esse pro votis dumtaxat potest) idèd cogito moram adhuc ad proxima vsque Festa trahere, quando ipsismet Festis is Cursor aduenturus est, qui possit præcisè responsum ad hæc literas perferre. Non sanè quòd velim, ut ipse tot inter negotia perscribas ad me; sed quòd exoratum te cupiam, ut dicas Neurae fidiissimo in aurem, quoniam proximè tempore esse te reipsa rediturum putes. Nimirum, si nôrim id breui futurum, vix pauca aliqua emouebo; sin fortè non ante Æstatem, & quovisque Rex euaserit Maior, discessurus sis, tum ita comparabo me, ut post mensem domi transactum, quo mea componam negotiola, possim te Parisios ante Ioannalia conuenire, ac veteres illos tam bonos, fidòsque Amicos inuisere, Bene interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale, Tolone, ipso die Verni Æquinoctij. M. D. C. L. I.

E I D E M.

ED tibi euenit, OPTIME, PRINCEPS, quod plerisque hominum nostrorum, qui vbi appulere primùm ex Prouincia Parisios, solent iactura aliqua valetudinis pertentari. Gratia tamen Deo Optimo habenda, quòd tua hæc inualerudo principes parreus non attingit, & ex earum genere est, quæ periodo breui terminatur. Utinam proxima occasione conualuisse te integrè, accipere liceat. Nullus hærebam, quin illa effusa huiusce Urbis exultatione afficereris magnoperè, quando illa te, tuamque lætitiã, ob liberatos Principes, occasionem non postremam habuit. Delectat, quòd scribis te ad Consules primo quoque die literas daturum; id sanè & illi merentur, & quantum perspicio, è re tua est. Sic enim per vices illorum, ut spes ita constantia est sustentanda. Quòd de Aula scribis, videre mihi videor; vouendum verò interim est, ut Deus omnia optime vertat. Id audire præsertim iuuat, quòd affulgere spem aliquam futuræ pacis interferis; eò nempe ardentissima bonorum omnium vota concurrunt. Faxit Deus ter-Maximus, ut breui tanto bono beemur. Tu verò, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone, VI. Kalend. April. M. D. C. L. I.

E I D E M.

Oleo tibi aliquid adhuc superesse incommodi; sed bene est tamen, quòd vehementia illa ita remissa hæctenus sit, ut defluxio breui euanida sporetur. Nòram aliunde, quòd de Nobilium conuentibus significas; utinam bene omnia cedant. Nullum videtur quidem tutius, efficaciusque remedium, quo laboranti Gallia succurratur, quàm efflagitata illa à Cleri, Nobiliùmque Ordinibus generalia Comitata; sed nescio tamen, illa-ne sint in voto potiùs, quàm spe habenda. Id nimirum, seu Aula timeat, ne quæ sita ex quo celebrari Comitata desierunt, Authoritas quicquam minuat; seu Curia impatienter ferat, excidere ab ea, quam Comitata sibi detraçtam ipsi accessisse conquererentur. Fieri certè exinde potest, ut stante ab Aula partibus Curia, ista Ordinum conuocatio aut denegatur, aut eludatur; utcunque aliunde verendum videatur maximoperè, ne si fortassis Nobiles videri degeneres nolint, magna aliqua rerum perturbatio sequatur. Auertat Deus omnia mala; ac te cumprimis incolumem seruet. Sperandum faciunt literæ omnes, forte, ut breui ad nos aduentus; ipse præstolot quid proxima occasione sis significaturus. Bene interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce Decus meum, Vale. Tolone, III. Non. April. M. D. C. L. I.

Viro Eruditissimo, CLAUDIO BARTHOLOMÆO MORISOTO,

PETRVS GASSENDVS S.

Accipio ecce nunc dumtaxat quas ad me dare literas ad diem superioris Decembris xxiv. voluisti. Quo id fato contigerit, (quando præclarus Barberius aded solet in transmittendo esse diligens) nescio; sed est profectò, cur summe doleam, tum istas tam serò aduentasse, tum illas quas antecedenter conscriptas inanis, intercidisse. Subest nimirum, cur aut me non sat magni duxisse illum, quo beasti me, honorem causeris; aut reputes fuisse me nimium in rescribendo negligentem. Enim-verò, Eximie Vir, & habeo sanè maximi tibi in amicum cooptari, qui eruditionem, virtutemque tuam suspicio maximoperè, & sanctè affirmo me vno tenore pellegisse tuas literas, ac hisce exarandis manum adhibuisse. Significauit Barberius se accepisse simul abs te quòd ad me transferet exemplum nobilis illius tui Supplementi; pro illo itaque gratias ago, addoque me opus tanti facere, ut dignum ducam, quòd Ouidius rediuius pro suo agnoscat. Profectò enim Argumentum tanta imitatione à te continuatur, & ad metam perducitur, ut seu inuentio-nis solertia, seu rerum delectus, seu styli facilitas, seu quidvis demùm aliud spectetur, nemo non illud pro Ouidiano habiturus facile fuisset, si aliquis ipsum tanquam è Bibliotheca vetere erutum venditasset.

Gaude

Gaude proinde nobili fœtu, digniore sanè qui deinceps cum Ouidianis Fastis excudatur, quàm supplementum illud Maffei cùm Virgiliana Æneide. Ecquid enim habet istud comparandum cum immenso illo labore, qui tibi exanthlandus fuit, vt illam rerum varietatem, quæ in tempora, temporumque causas, inque ortus Siderum, & occasus digereretur, corrogares? Plura aliàs maiore otio, iam enim ista solùm attingo, ne abs me diutiùs desideres quam abs me gratiam iure expectas. Vale, Vir Præclarissime, & me, vt cœpisti, sic amare perge. Scribebam Tolone Diniam discessurus, III. Non April. M. D. C. LI.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Eὐαγγελῆν.

Gratias habeo, OPTIME PRINCEPS, quòd ipsemet rogatui meo facere satis volueris. Nihil ergo ante id, quod præstituis, tempus de meo ex Prouincia discessu constitutum; cogito solùm proximis diebus laeis eo sine reuifere, vt negotiis compositis, valeam tibi deinceps hæere constantiùs. Ne interim verò quidpiam detrimenti ex mei absentia tuum Musæum capiat, ecce iam Belmontio sic clauem commisi, vt ipsi priùs adnumerârim, adprobarimque contenta omnia, confecto Indice per meum Antonium Poteriam, cui ipse Belmontius manu sua subscripsit. Curavi autem duo fieri eiusce Indicis exempla, quorum vnum iam tradidi Belmontio, alterum ad te cum his literis transdo vt nôris quid id rei sit, ac, si vacet aut lubeat, possis isthinc tuum Musæum breui momento perlustrare. Ille est nempe pro pluteorum, loculamentorumque ordine confectus, ac licebit præsertim libros quo quemque loco memineras fuisse relictum internosse. Dico autem præsertim libros; nam quia cætera fuere confusanea; illa ita digesta sunt, vt cùm meminisse vbi singula fuerint relictâ potis non sis, vbi tamen iam habeantur, deprehendere possis. Lætor omnia sensim in Aula tranquilliora euadere; ac illud maximè negotium de conuocandis Comitibus, Aurelianensis prouidentia, autoritatèque compositum fuisse. Delectat etiam magnopere quam facere pergis induciarum spem; ac scribens potissimum Heroinam illustrissimam intercedere, quæ sit vt virili prudentia, sic fide apud parteis oppositas summa. Permovebit fortè Hispanum, vt manus non inuitus det, quòd res Neapoli iterum turbantur, quòdque in Cataloniam ij Duces aduenturi sunt, sub quibus nihil à destinatis eò viribus sit timendum. Fortunet Deus omnia, ac præsertim præstet, ne suo tempore occasio vlla incidat, ob quam id quod Nobilium Ordo timendum iam fecit, malum recrudescat. Tu interea, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Tolone IV. Eid. April. M. D. C. LI.

Quos in transmissio Indice libros habebis; præ Gassendi Epistolæ.

ter descriptos in Aquensi Catalogo, qui intra Musæum relictus est, cuiusque ipse Exemplum habes, ipsi sunt qui fuere reperti in Miscellanea illa congerie, ac inde eruti, appositive loco vacuo, ad pluteum imminentem ostio, quo ex Musæo Cubiculum inis. Fuere porro omnes adiecti memorato Catalogo, confecto Aquis-Sextiis, etiam vnus qui inscribitur Magnani Perspectiua Horaria, quemque tua cum veniâ mecum deferam, vt ipsum per otium percurram. Vale iterum.

E I D E M.

Digressus Tolone Dracænam, illicque moratus dies aliquot, accessi domum denique, ac resalutavi laeis nudius-quartus. Cogitauit statim Tornator Parisios, scilicet ob litem, quæ ipsi intentata in magno Regis Consilio est; neque sine aliquo meo ad te Epistolio discedere voluit. Itaque paucos hosce versus non alio fine per ipsum do, quàm ne penitus vacuis, quod aiunt, manibus accedat; nam commendatum alioquin illum facere nihil opus est, cùm ipsum iam satis & nôris, & ames; & quo apud me loco sit, non incompertum habeas. Accipies, ipso referente, quàm Deo propitio valeam prosperè, & quàm acceptus fuerit Conciuius meus aduentus. Id videlicet, quia memores sunt beneficiorum, quæ abs te, me intercedente, obtinuerunt; quæque tantò magis iam exaggerant, quantò à tuo discessu, milite non carent. Expectabo heic donec innotescat, quod est insinuatum de tuo reditu. Interea verò, quam-optimè ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, x. Kalend. Maij. M. D. C. LI.

E I D E M.

Discedenti ante paucos dies Tornatori Parisios literas ad te perferendas dedi. Hæc Aquas-Sextias, oblata occasione, sub eo inuolucro ad te destino, quo Lugduni exempto Parisios transdantur. Cùm binas, ex quo hinc accessi, ex Neuræo habuerim, par est reputare tutam esse viam, qua ille perscribit ad me; hocque insinuo, vt, si me forte beare Epistolio velis, quod reddi maturè intersit, id ipsi Neuræo concredas. Quod nihil certè abs te accipiam, causam suspicor, quòd literas dare ad Belmontium Tolonem pergas, ac per-raræ sint occasiones, quibus heinc illuc, illeinc-ve hinc dare literas recipere liceat. Nihil porro aliud istæ tibi, quàm valere me renuntiabunt, ac præstolari semper tuum fœlicem ad nos reditum. Varia sunt, quæ passim de illo iactantur; ipse verò partium studiis omnia tribuo; & quod superest, Prouidentia Diuinæ euentum committo. Hoc verò interim sum certus, nihil posse te capere consilij, quod præter decorum euadat, ac non generosum animum testetur. Quidquid illud futurum sit, bene semper, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, Vale. Diniæ, IV. Kalend. Maij. M. D. C. LI.

C c 3

E I D E M.

E I D E M.

Nillas ad te, OPTIME PRINCEPS, ante octiduum literas dedi, quod partim aëris commutatio, partim officiorum varia exhibitio, dederit causam febriculæ, quæ me decumbentem per aliquot dies derinuit. Ac non sum iam quidem ea planè immunis; sed ea tamen est relaxatio, per quam possum ac debeam paucos hos versus conscribere, tum ut, quæ valeam significem, tum ut me habuisse ex postremis meis, geminas abs te literas renunciem, Spero ipsis, Deo propitio, ubi meliùs habuerò paulò vberius respondere; non possum interea continere me, quin testatam faciam conceptam lætitiã ob tuum redditum, quem occipis iam facere certiorum. Fortunet illum Deus; faxitque, ut vel quo fecisti tempore sperandum, vel non longa certè intercepta morã contingat. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Dabam Diniæ, iv. Eid. Maij. M. DC. LI.

E I D E M.

Valeo nunc quoque, OPTIME PRINCEPS, aliquanto, quàm nuper meliùs. Id vel ex eo intelliges. quod cogitem hoc ipso manè non modò, Deo bene propitio, solemnè Sacro interesse; sed ipse etiam facere. Hoc vnum est, ferè quod scribere vacat; sed ferè etiam vnum, fat conicio, est, quod ex me, & abs me expectas. Aliud proinde nihil subicio, quàm quæ vota pro tua salute, proque fœlici tuo reditu, ut continenter, sic ardentè fundo. Vale itaque, ô DECUS PRINCIPVM, Veni, ô dulce Decus meum. Diniæ, ipso die Ascensionis Dominicæ, xv. Kalend. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Binas iterùm abs te literas, intercedente Belmontio, accepi. Vitam mihi das, cum quid subsit spei, minimè alioquin credulus, insinuas. Et quantum quidem conicio, non adedò maturo eris reditu, ac plærisque facta spes est; sed futurum quoque illum adedò serum, ac plærisque sibi fingunt, non prospicio. Quocunque tempore is contingat, prosperum tibi apprecor; quanquam quæ possit contingere, & prospero euentu non esse? In nostris hisce regionibus omnia milite perstreperunt, eaque deprædatio oppidatim fit, ut qui simili occasione causabantur tuum regimen, incidisse iam potiùs se ferreum in sæculum fateantur. Id dolendum quidem; sed interim tamen operæ-quasi pretium fuit, & te abesse, & geri ista, ut, quod omnia pertineant, constet. Modij Toparcha nondum ad me sui Cime-liarchij Elenchum transmisit. Ipsum quamprimùm accepero, ad te confestim destinabo. Quod mihi, ut Lugdunum me recipiam, suades; faciam, Deo bene propitio ubi & vacillans adhuc valetudo erit confirmata; & negotiola aliqua domestica peregero. Ecquid porrò dicam, ô PRINCIPVM DECUS, de nesciente modum amore, quo posterioribus literis me

immerentem sic euehis, ut quadantenus etiam me Principibus inseras viris, quibus placuisse non vltima laus sit. Nimirum & mihi idcirco Poëtæ dictum accommodas; & suspicionem assentationis excusatione amoliris; & Natalium etiam splendorem ipsi virtuti subiicis, imitatus, putà Pompeium, cum ex Oriente rediens, & Posidonium Rhodi inuisens, *fascis lixtorios ianua submisit is, cui se Oriens, Occidensque submiserat.* Profectò, nisi gratias agam, non quantas debeo, sed quantas possum, habebor meritò ingratus; cum mihi obtingere abs te effusior amoris testatio non possit. Sin agam, videbor annuere, ac in me agnoscere doteis, quæ potiùs quasi nœui sunt, ex quibus tuus in me amor quasi lumina (quod dicere solent de Parentibus) quædam faciat, Itaque gratias quidem agam pro immenso illo affectu, quo in me ornando exarsisti; sed patieris interim ipse, ut quod non sum, respuens, mecum habitem, & quàm curta mihi sit suppellex, nôrim. Plura dicere pudor vetat, ne pergens me deprimere, vel facere affectatè videar, vel causari non satis te, quid rei ageres, attendisse. Vale, PRINCIPVM OPTIME; ô dulce meum Decus, Vale. Diniæ, viii. Kal. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Rescrisi ad te nudius-tertius post acceptas binas abs te literas. Accepi die hesterna alias, quas Belmontius vnà cum datis ad Episcopum meum transdidit. Rescribente illo, schedulam hanc addo, tum ut tester ipsum vltro subscripsisse cyclicis illis literis; ac dignum esse, cui circa negotium Euocationum faueas; tum ut, agere gratias pergam, ob studium adedò sedulum, quo dignaris facere me de rerum tuarum statu certiorum. Quantà lætitiã exceperim, quod postremum significasti de Oratoribus inauditis, de Euocationibus concessis, de celebrandis Comitibus, de mox decernendo reditu tuo tempore, de eiusmodi cæteris, ipse, qui me nosti conicere potes. Cætera inter, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, vi. Kal. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Schediolum ecce ad te transcendendum, quo momento, qui ad veredarium illud deferat, transcurrit, accipio. Recipit in se eius Author rem, si abs te proberur, ita facilem, ita apertam reddere, ut nihil sis desideraturus. Nullas heic literas à Curseore, qui die Maij xix. Parisiis discessit, habemus; & quas insequens attulit, habere nondum possumus. Speramus autem semper fore, ut omnia tibi bene vertant. Imprimis verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, Non. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Accepi, aut accipio potiùs, quas binas abs te literas expectare me insinuabam nuper. Accipio, inquam; quoniam, qui mihi occasione

occasione transitus sui per hanc urbem eas reddidit, abs me non discedit, sed instat, ut è vestigio, si quid velim rescribam. Paucis itaque, **OPTIME PRINCEPS**, gratiosè quidem conquereris; sed iustè etiam conquereris de mea in rescribendo segnitie, si ullam omninò scribendi ad te occasionem facerem prætermittam. Coniecto verò, quo die statò literas à me habuisti nullas, illum fuisse, in quem vllas dare præ inuoluntate non potuerim. Quod superest enim, nunquam intermisi, & scribere & literas inuoluntate obregere, destinato ad *Dulyæum*, Lugduni Curforum Præfectum. Et certè, cum querela tua literis prioribus contineatur, posteriores innuunt acceptas, quæ fuere occasione proxima perscriptæ, quando pro tuo illo erga me amore dignaris ob recuperatam valetudinem gratulari. Imensas porrò ago gratias, pro incomparabili bonitate, qua me vtrisque literis de rerum tuarum progressu facere participem pergis. Exspecto autem per-auidè, quod te die proximo perscripturum recipis; id enim spectat, quantum coniicio, ut ad describendum extremam negotiorum coronidem, ita ad diem discessus tui ratum, fixumque significandum. Vale interea, **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, III. Eid. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Nondum accepi quas literas postrema occasione fecisti sperandas: augur nihilominus ex iis, quæ perscripta ab aliis sunt, fore, ut nisi expectatæ, proximæ saltem literæ certi quidpiam de tempore, quo sis discessurus renuncient. Quippe, tametsi heic non desint, qui datis ad se literis cessisse et Prouinciam probent, & liuor tamen, & artes notæ, quibus apud istos imponere est moris. Quod, ut Lugdunum cogitem, sæpe sapius me admones, facere adhuc minimè vacat, cum & animus semper sit, quidpiam prius de tempore tui reditus perspectum habere. Vt cumque euenturum sit. Tu, ô **PRINCIPVM OPTIME**, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, postrid. Eid. Iun. M. DC. LI.

E I D E M.

Recreuit me mirum in modum pellegere quas literas Grobosio discedens, urbemque repetens, es dare dignatus. Siquidem nondum tantam spem, quantam his ipsis literis, aut conceperas ipse, aut feceras mihi. Portum iam tenere videris, speroque proxima occasione etiam sacram ancoram fore demissam accipere. Quod de altero Oratorum inaudito, altero confuso perscribis, non absolum est iis, quæ iam antè præsumptas, idque non postremum est rei bene cessuræ argumentum. Illud iam inaudieram, quod interferis illos te, quos par erat præ-cæteris tibi fauere, destituisse. Sed videlicet hæc est rerum humanarum conditio, ut sua quisque potius, quàm aliena curet; agnoscendumque est nullum esse, præter Diuinum, præsidium tutum. Quàm appositè interim Poëta,

Sape premente Deo, fert Deus alter opem!

Certè quantumvis id tibi sit infelicitati vertendum, quòd parum æquos habueris, quos fore æquissimos sperâras; id saltem boni es consequutus, quòd potueris præter nostrorum opinionem ostendere, te non vnico stare pede; sed superesse, vno labante, quo te præclare fulcias. Quid-ni proinde tuæ famæ interfuisse existimes, ut res hac via procederet, ac reputes esse nihil satius, quàm se totum Summi Parentis prouidentie committere, ut cui sit homo carior, quàm sibi, quique nôrit occultis quidem, sed certis tamen tramitibus omnia deducere ad suos fineis. Id ut tu facis, **OPTIME PRINCEPS**, sic perge semper facere *תְּהִי לְךָ אֱשֶׁר תַּעֲשֶׂה וְכִי* Bene verò, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Vale. Diniæ x. Kal. Iul. M. DC. LI.

*Præclarissimo Viro D. IOANNI AL-
CIDIO MVNERIO, Philoso-
pho, & Medico Lotharingo, Cuique
Genuensi,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quòd te paucis hisce versibus conueniam, facit tua illa in me propensio, cuius meus Luillerius Amicorum optimus me sæpe sapius certiore fecit, & ob quam tibi tum refero quam gratiam possum maximam, tum offero reciprocam, plenumque candoris affectum. Cæterum quia longum est tempus, ex quo nihil habeo neque audio de Viro amicissimo; & res, ut nôsti, *soliciti plena timoris amor est*; ideò exoratum te velim, ut quid esse id causæ possit, significare haud graue ducas. Vtinam sit in causa potius, quod commutandi aëris gratiâ, vestra ex Vrbe discesserit, quàm quod deterius (auertat Deus tale omen) habuerit. Habebis me certè deinceps ut tibi admodum deuinctum, ita comparatum ad omne obsequium. Vale, Diniæ x. Kalendas Iulij, M. DC. LI.

Destinare schedam poteris Lugdunum superscriptione huiusmodi, A Monsieur, Monsieur Barbier Imprimeur ordinaire du Roy, à Lyon.

*Per-erudito, & Amico Viro IOANNI
MICHAELI VGEVINIO Pin.
Sclauono,*

PETRVS GASSENDVS S.

Quas ad me Româ literas pridie Nonas Maij dedisti, vbi perlata Parisios incidere in manus nobilis Campinij, transmissæ subinde ad me in Prouinciam hanc, Diniamque meam fuere. Nempe discedente Parisios illustrissimo Principe, Duce Engolismensi, ipse restiti, neque me in eius comitatum dedi. Quare & ad illum remitto, quas non modò ad ipsum adhibuisti literas, verum etiam, quas ad Neuræum, ut qui in eius versetur Aula.

Cc 4 Destino

Destino verò operâ eadem Parisios hocce Epistolium, si fortè tuas ille *Vaisus*, qui fuerit ad te dirigendum, nôrit. Destino, inquam, vt gratias agam pro singulari illo affectu, quo me constanter prosequeris, ac lætitiâ tester, qua recreasti me, dum & vbi-nam gentium fores, & quid-nam rerum ageres, literis tuis significasti. Quippe nihil prorsus de te à quinque annis audieram; tamen non rarè de te, tuâque insigni eruditione, amabilissimâque indole cum Principe eximie bono, ac impensè tui amante; cùmque Neuræo carissimo, sermones instituerim; ac tibi omnia fausta fuerim apprecatus. Delectat proinde accipere te & versari in Ciuitate, quæ vt Caput est Mundi, sic bonarum Artium fautoribus præcellens est, & studiis illis incumbere, quæ animum verè ingenuum, veritatîsque amantem decent. Nîmis me deuinciunt tum eximius Slusius, qui me immerentem eo loco habet, vt sua salute non dedignetur; tum Kircherus, optimus ille, qui me sibi excidere ex memoria non patitur. Quæso vtrique, meo nomine, salutem quam-plurimam refer. Quod meas illas nugas commendas, tuo erga me amori sic tribuo, vt forti etiam foelici vertam, quòd potuerint eximio Viro non omni ex parte improbari. Fortunet Deus tua omnia vota, *VGEVINI* Carissime. Tu verò amare me perge, ac Vale. Dabam *Dinæ* 111. Kal. Iul. M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίου.

Non demiror, OPTIME PRINCEPS, quas iactari minas perscribis; sed suspicio summam constantiam, quâ ipse illas floccifacis. Scilicet illi pro genio agunt; at rara Auis in Terris est, quæ sese volatu hoc tuo attollat. Memini ipse occasiones, quibus meritis fueris timeri, nihil metuens. Ecquid proinde hæream, quin impaudè armatus reuisas, quos intrepidè inermis vidisti? Quamquam putas-ne Thraones illi tam metuendi sunt, quàm videri volunt? Leones erga lepores; lepores sunt erga Leones. Quare & vix est, vt mihi persuadeam intentare hæc illos, vt tibi quem satis nôrunt, metum incutiant; sed vt iis, quos habes caros; quosque incubituros eò putant, vt te quoquo pretio tuo ab instituto diuertant. Id admodum iuuat, quòd tam generosè accelerari exinde potiùs, quàm retardari tuum discessum scribis; quòdque speras te intra hebdomadem imposturum denique extremam negotiis manum. Quid tantoperè ea remoraretur coniiiciebam quidem; at nesciebam planè; & cùm aliquoties conquestus cum Neuræo fuisset, quòd nihil hac de re singulare perscriberet; excusauit demùm, quòd nihil pernoffet, neque enim se eò admitti, vt ampliùs quidquam cognoscere, quàm qui-vis ex Aula inferiore posset. Ac stupeo id

fanè, sed non vrgeo tamen, quoniam & de tuo erga illum amore, & de illius erga te fide dubitare piaculum est. Vtinam verò accipere hebdomade proxima possim, quod ea mihi sperandum facis. Quòd si fortè aliquas adhuc remoras sentias iniici; vnum est, quod te rescire intersit, cuiusque ideò te admonere, quando casu id nosse mihi contigit, debeam. Accepi nimirum duos treis-ve esse ex præcipua nobilitate, qui ante dies paucos Parisiis in Prouinciam redierint, eo fine, vt Primariis illis, qui tui obseruantes sunt, clam suadeant fore, vt haud-dubiè Pro-Regem Contyæum habeant, ac sua interesse, vt illius demerendi gratiâ hæc, & illa agant. Quid facti opus tibi sit, consilium dare meum non est; fortè, nisi aliud, saltem non noceret ad præcipuos quosdam dare literas, quibus & ipsi tenerentur, & cæteros tua in fide seruarent. Vtcumque sit, OPTIME PRINCEPS, ac meum dulcè Decus, Vale. *Dinæ*, 111. Kal. Iul. M. DC. LI.

E I D E M.

NEquè iam miror, OPTIME PRINCEPS, aliquid semper, quod tua negotia remoretur, interuenire. Mirarer potiùs, si in hac tanta, quam innuis Aulæ agitatione, nihil noui suboriretur. Agnouit Heraclitus in rerum natura *ὁδὸν ἀνω, καὶ κάτω*, iuxta quam Mundum constare dixit; quantò ea magis agnoscenda in rebus humanis, ac nostris præsertim, eo solo constantibus, quòd nunquam non sursum deorsum ferantur. Vtinam modò, ne id eueniat, quod, vt illius opinio fuit, Mundum denique *καταρῶδες*, sic res demùm nostræ in incendium abeant. Nam bene quidem est ominandum, sperandumque de superata Regis Maximi pupillari ætate: sed Diuinum Numen interim orandum, ne ea difficultatum seges intra hoc bimestre, quod superest tempus, succrescat, vt illam deinceps euellere nimisquam operosum sit,

Fallax, hoc omen tenuis vaneat in auras,
præstetque Deus glorioso Regi, vt sumptis in manus Imperij habenis, efficiantur illi praua in directa, & aspera in vias planas. Hoc sat scio, tuum est votum, qui & Regem, & Regnum amas vnicè; id ille fortunet, per quem Reges regnant, & in cuius manibus sortes nostræ sunt. Tu verò, ô dulcè meum Decus foeliciter omnia exsequere, ac Vale. *Dinæ*, 111. Non. Quintil. M. DC. LI.

E I D E M.

DAUS sum quidem, non OEdipus; sed videor tamen posse malè interpretari quod recipis *Ænygma* coram soluturum. Ipse quoque præsens coniecturam dicam; non possim verò interea non commendare constantiam, qua Maiestati Sacræ addictus, eosdem cum illa probas, improbas Amicos, inimicos ducis. Dicit non potest, quàm delectârit, quòd tam præclaram fecisti spem foelicis exitus rerum tuarum. Nondum habere literas licet, quibus te proxima occasione rem perscripturum recepisti. An interim tamen eam fuisse per

peractam argumento est, quod San-Markius celerrima celeritate aduenerit, & ab ipso eius aduentu cogitari arma sit rumor. O nos fœlices, quod tu tam bonus, vt etiam præoccupes te nullius vnquam rei magis, quam iniuriarum inmemorem fore. Digna sanè hæc mansuetudo, illa animi magnitudine, qua vt aduersis non frangeris, ita prosperis rebus non effereis. Utinam illam homines nostri ita denique persuadeantur, vt animos omnium tibi reconcilies, & quæ pro salute Prouinciæ concepisti, vota succedant, ac Patriæ Parens ab omnibus agnoscaris, & conclameris. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce Decus meum, Vale. Dinæ Eid. Iul. M. DC. LI.

E I D E M.

Quod ille Principum secessus aliquam adhuc remoram negotiis tuis iniecerit, pro conditione est rerum humanarum. Spes est tamen fore, vt breui accipiamus fuisse rem mox compositam; ac nihil obstitisse, quominus tua negotia perficerentur. Rescioramus iam, vt ex literis à me postremum datis perspicias, aduentasse San-Markium neque nos planè latuerat, quod minatum cum fuisse scribis, priusquam discederet, bellum. Ac fortè quidem per eum non stetit, quin rerum nouarum quidpiam moliretur; verùm omnia hæctenus se pacificè habere inandimus; & Parlamenti quidem prouidentia, factionibus nascentibus Senatus-consulto repressis. Quàm voueo vt hoc non modò augurium, sed etiam quasi præludium sit exoptatæ tranquillitatis! Faxit Deus ter-Maximus. Tu verò interea, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Dinæ, XIII. Kalendas Sextil. M. DC. LI.

E I D E M.

Nillas ad me nuperus Curfor literas abs te attulit, hoc verò non sanè conquerendo dico; sed facio solùm, vt insinuem, potuisse tuas literas occasione quapiam intercidere; si quid fortè ad me pro more (quæ tua nimirum esse solet bonitas nimia) perscripseris. Audio interim non fuisse res Aulæ, vt sperarâm, compositas: quare & reditus ad nos tui fieri auguror procrastinationem. Sat ille citò, si fat bene. Utinam modò ipsi concordia potiusquam diffidium occasionem faciat. Quàm verendum enim ne istæ scintillæ in eum incidant fomitem, è quo strues ingens concipiat incendium! Sic flectat Deus animos, vt similtate deposita, omnium vota in commune bonum, hoc est tranquillitatem conspirent. Tu, OPTIME PRINCEPS, vbicumque fueris, cum nusquam nisi pro Regis nutu, ac voluntate futurus sis, Tu, inquam, ô meum dulce Decus, Vale. Dinæ, VI. Kal. Sextil. M. DC. LI.

E I D E M.

Literas abs te accepi binas, cum postremis videlicet, quas intercidisse nuper suspicabar. Didici ex vttrisque inchoata qui-

dem, promotique negotia, quæ tibi iniiciunt remoram; at nondum tamen eò deducta, vt diem destinare ad discessum possis. Quin etiam tamen spes est, vt postquam Curia iusserit referri in Acta nouum id Diploma, quo Cardinalem postliminio non iri receptum caueatur, Princeps in Aulam redeat, tam breue tamen superest interstitium heinc ad Natalem, quo Maximus Rex pupillari ætate euadat superior, vt te vix discessurum rear, quin prius dies ille fortunatus illuxerit, & Regi gratulatus coram illius manum iam habenas tenentem fueris exosculatus. Vt cunque facias, faxit Deus, vt proxima saltem occasione accipiam peractam esse, quam fieri voues, vocatam magnam Martis cum Ioue in Aulæ celo coniunctionem; & qui Rex inclytus est tibi magnæ Romæ spes altera, imperium summa vt æquitate, ita fœlicitate regat. Quàm præclarum interim est, quod de faciendis Philosophi experimentis ratiocinatis! quippe. experientiam rerum Magistram iure confers cum oculo, quo qui destituuntur Andabatæ fiunt, & non tam Philosophiam, quàm Matæotechniam sectantur. Nam illi quidem sibi officio præclare perfuncto videntur, cum disputationum, quæstionum, argutationum seriem struxere; at, quod ingenij potius figmentis, quàm experimentis inædificent; deprehenduntur nihil aliud, quàm chimæras coaceruare, insomniæque pertexere. Sed hac de re plura, Deo volente, coram. Interea verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Dinæ, postrid. Non. Sextil. M. DC. LI.

Tacere non debeo optimum Pontifium, illum scilicet plenum fidei, & probitatis antiquæ virum, qui te semper summo ardore vt veneratur, sic sanè amat, petisse abs me, tibi dici, quam peccatore toto profundit, vouetque salutem. Nullus planè hareo, quin illius germanus, qui iam est Parisiis, te frequens inuisat. Durbesius certè eiusdem filius, tibi addictissimus semper est. Ipse est, cuius ope rescini, quod scripsi ante circiter mensem, de quibusdam nobilibus, qui aduenissent Parisiis, vt defectionem quampiam molirentur. Vale iterum.

E I D E M.

Quam dolendum, OPTIME PRINCEPS, versari res semper in ancipiti, ac nihil præter vota, vnquam superesse! Nisi insequente certè occasione res accipiamus compositas, non video quid boni ominari liceat. Videlicet res eò vergunt, vt inita licet deinceps concordia, ea super futura diffidentia sit, ob quam discordia facilè recrudescat. Vertat Deus omen in melius, faxitque, ne quæ ante annos trecentos, ac postmodum quoque fata contigere, nos maneant. Quippe, vt se res ac genij habent, pronum est fieri Helenum, vtinam modò non & Cassandram. Perspicias ipse cominans omnia; quare & facile est tibi eminens omnia prospicere. Pauca quidem sunt, quæ insinuas; sed non obscura interim, quæ vis haberi subintellecta. Deus iterum omnia melius; ac te cum primis sospitem feruet. Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô meum dulce

dulce Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, prid.
Eid. Sextil, M. DC. LI.

E I D E M.

Nihil fuit necesse, OPTIME PRINCEPS, lituras illas pauculas præ festinatione ductas excusare. Satis enim noui varias, graueisq; quibus teneris occupationes; permirumque est Virum tuæ sortis, & isto scribendi genere oblectari, & tam pauca, tametsi ferè properantem oblinere; & facilitate tam facili esse, vt tua extemporanea possint aliorum cogitatis grauioribus æquiparari. Suaue admodum fuit legere, quod perscribere es dignatus, Condæum, præeunte Aureliano Regem, Reginamque demum salutasse. Quidpiam-ne adhuc nubilum, quasi per transfennam conspiciam, asseuerare minime ausim: si quid tamen tale supersit, faxit Diuinum Numen, vt Sol id exortu primo discutiat. Solem cum dico, Regem intelligo, qui futurus mox pupillari ætate maior, & autoritatis splendore præfulgens, erit tanquam Sponsus procedens de thalamo suo; & exultabit vt gigas ad currentiam viam, à summo Cælo egressio eius, & occurfus eius vsque ad summum eius, ואין נסתר מהקטרי. Quo putas verò dulcore me tua illa verba perfuderunt, *Ætatem pupillarem pedotentim missam facit Rex noster, cuius indolis eximia odore referta est Aula & Orbis ipse.* Reuocauit certè illicò in mentem, quod votum pro illius gloria, Actione illa mea inaugurali perorans concepi, ac vultu in Cælum elato, id vt compleretur, voui iterum. Præclarum, ac te dignum est, quòd illos istorum, qui te oderint gratis, rumusculos floccifacis; neque, dum bella cogitant, non cogitas ipse cogitationes pacis. Sic Deus me amet, vt tu esse alius, aliud-ve agere, sustinueris nunquam. Adueni modò, ac interim, ô meum dulce Decus, Vale. Diniæ, xv. Kalendas Septembris, M. DC. LI.

E I D E M.

Allatæ nondum ad me sunt, quas nuperus Cursor literas aduexit. Quare & si quas bonitas tua ad me dare dignata sit, respondere iis nondum licet. Quòd sese interim offerat occasio dandi Aquas-Sextias literas, ipsam ideò arripio, ne non fortè alia deinceps occurrat. Facio verò, tum vt me semper, Deo bene propitio, valere insinuem; tum, vt significem qua lætitia me Tornator affecerit, quòd mihi in aurem abs te dixit, quod ipse ore tenus expressum voluisti. Id, vt constitutum, vtinam eueniat; ac tempus etiam expectatum præuertat Intereà verò, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, ix. Kal. Sept. M. DC. LI.

E I D E M.

Accepi quidem literas à superiore Cursore aduectas; at quas aduexit nuperus accipiendi spes nulla est, si verum sit, quod memorant, fuisse eum vecturâ spoliatum. Quod

insinuas de reditu, de tempore interpretor; ac ob id quidem potissimum, quod refers Reginam palam edixisse. Affecere me iterum summo dulcore tua illa verba; *Pupillarem intereà exigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, summæque enitet prudentia.* Faxit modò Deus, quod subinde voues, vt pubertatem aggrediatur, transigatque pacificè. Tantulum est, quod scribere iam vacat. Vale, ô DECUS PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Kal. Septembris, M. DC. LI.

E I D E M.

REX literis quidem quas quærebar nuper spoliato Cursore interceptas, redditæ fuere aliquæ; at non mihi tamen, quas abs te expectabam, qui testatus fueras superioribus, prætermitti nullam à te, quin ad me scriberes, occasionem. Et quidpiam-ne fortè interuenerit, quod obstiterit, ne literas dares, neque scire licet, neque conqueror; sed quæ tamen illarum fata esse potuerint, insinuo; vt si expediat, nosse rem possis. Ad insequentis quod attinet, ipsas cum cæteris accepi. Et quoniam amicus occurrit, qui Auenionem has perferat, ideò occasionem arripio, vt securius ad te transdantur. Iuuat nosse quid istheic rerum à te perscriptarum agatur: quàm iuuaret magis, posse illas minùs turbulenta accipere! vertat Deus omnia in meliorem sortem. De mea versum te profectio, cogitare quidem incipiam, sed vbi tamen ad me vberius, quod & recipis, scripseris. De Neuræo quod attigisti, delectauit summoperè; ille enim profectò is est, quem paucis describebam nuper. Vale, OPTIME PRINCIPVM, ô & Præsidium, & dulce Decus meum. Diniæ, Non. Septembr. hoc est die Natãlitio, quo Rex Maximus transit ad Ephebos, M. DC. LI.

E I D E M.

Eerunt Cursorem, qui ad te meas deferebat penultimas vltra Auenionem iterum spoliatum. Quid id rei sit, coniiicere est promptum, sed conqueri inutile. Quas postremas literas dedi, eas Auenionem destinavi. An meliore fortuna fuerint, tu ipse prior noueris. Tuas interim Kalendis conscriptas intemeratas habui; ita apud nos non semper ius Gentium, publicæque fides violatur. Est verò, cur hanc quam describis tam continentem rerum vicem, perturbationemque doleamus, quando exitum non reperit; sed aliis, aliisque neçtitur ex causis. Faxit, quæso, Diuinum Numen, vt quas proxima occasione accepturus sum literas, referant hanc caliginem tum fuisse penitus discussam cum primum fuerit Rex Maximus tanquam Sol supra Horizontem pupillaritatis exortus; ac Maiestatem (ex eo dictam quòd sit quasi maioris status) tanquam splendorem induens, in suo Themidis folio quasi in Cælo coruscãrit. Tu quoque, OPTIME PRINCIPVM, tanquam Sol nobis exorere; futurum est enim, Deo bene propitio, vt quam-primum illuxeris, superstites omneis apud

apud nos tenebras discutias. Interim verò, ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Dinia, XVI. Kal. Octobr. M. DC. LI.

Viro Clarissimo, Eruditissimo, Amicissimo,
IACOBO ALEXANDRO
TENNEVRIO, in Aquitanico Ve-
tigalium Senatu Regio Consiliario,

PETRVS GASSENDVS S.

Quem eximium librum abs te editum ad me dare, intercedente Monconisio nostro dignatus es, diebus proximè elapsis accepi. Significarat præclarus ille, librum sibi iam traditum, ipsèque Mathematici argumenti eum præstolabar; at ex titulo statim ipso esse deprehendens Historici, nihilo segnius ipsum arripui, neque minù exhausti totum: adeò vt etiam in mei mentionem inter additamenta factam, & ob quam tuæ bonitati gratiam habeo, inciderim. Nimirum & Authoris nomen, & controuersæ dignitas, & perspicuitas ordinis, & rationum pondus, & phrasæos elegantia, fuere mihi quasi Sirenes, à quibus vix quicquam potuerim abduci. Sic proinde habe, me & inter legendum fuisse summo- perè delectatum, & congratulari iam summo- perè tibi, quòd fœlici adeo successu arduum negotium discussis. Ita profectò videris mihi & de gloriosa Regis stirpe, & de Regno esse bene meritus; vt planè insignem consequi gratitudinis restitutionem debeas. Ac fortè quidem eam non aliunde, vt se habent res, morèsq; hominum, consequeris; sed consequeris tamen certè ab eruditis, bonisq; Viris, qui sunt Veritatis, Patriæque amantes, & quibus præsertim innotuerit tui Antagonistæ eruditio, ac fama. Perge modò bene mereri de literaria Republica, quando in quocumque argumento te versari contigerit, natus vnice ad ipsum videris. Perge & semper amate me, qui te & reuerà suspicio, & mihi amicum summo honori duco, Vale. Dinia, XVI. Kalendas Octobris, M. DC. LI.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Quam copiosè, tam eleganter, tam exquisitè describis pompam, qua gloriosus Rex à Tutore, Curatorèque effectus liber, proprii imperij habenas sumpsit, vt interfuisse coram videar, nihilque graue sit à spectaculi ostentatione procul abfuisse. Vtinam modò solemnes isti, magnificique apparatus omina sint exultationis, quæ decursu toto Regni perseueret; ac vouere liceat non inaniter, quod faustum iam sit, quod fœlix futurum. Non fore porrò irritum vorum conicere licet ex summa Sapientia, qua Maximus Princeps

supra ætatem pollet, & ex iis, quæ iam exhibuit, speciminibus æquitatis. Delectat, quod refers de Cinea; at tibi cum non modò Reges, sed ipsum etiam Regem Regum in folio iustitiæ sedentem vidisti, non-ne qua pietate in Deum, quo affectu in Regem es, apprecari illud lubiit cum Psalte, *Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis. Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio*, & quæ omnia in illo consequuntur Psalmo? Ego certè ex eodem semper apprecor, vt in diebus eius iustitia, & abundantia pacis oriatur; & appreciationem quasi ingeminans, desino in eadem verba, *fiat, fiat.* Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac dulce meum Decus, vbicumque sis, Vale. Dinia, IX. Kal. Octobr. M. DC. LI.

E I D E M.

Vix quidem hæreo, OPTIME PRINCIPVS, quin per Curforem nuperum literas ad me dederis: quippe id pro tua erga me bonitate in more habes ac non ita pridem contestatus es nullam te scribendi ad me prætermittere occasionem: verum, si hanc quidem non prætermisisti, nescio quis casus-ve, Deus-ve, quominus literæ tuæ ad me peruenirent, obstiterit. Dum tamen semper prosperè valeas, rebúsque tuis bene sit, cætera patienter ferenda. Hoc est solum quod te iam volo. Plura nempe proximis diebus per Mercatores Lugdunenses, Deo propitio, scripturus sum. Intereà verò ô & Præsidium, & dulce Decus meum, Vale. Dinia, prid. Kal. Octobr. M. DC. LI.

E I D E M.

Hæc quidem è lecto scribo; verum ea spe, vt Deo propitio, proximis diebus in pedes stem. Febris est, quæ decumbere me ab hebdomade ineunte coëgit, & duobus quidem paroxysmis, quorum alter septemdecim, alter duodecim fuit horarum; sed ita tamen, vt tertij tempus, si Tertiana futura erat iam excesserit, ac timeri solùm illius accessus possit, si Quartana fortè futura sit. Nisi præmaturè, quod timeo, ô χαμα ποός discedat, dabo operam, vt quis paroxysmi successus fuerit rescire valeas. Nullas adhuc postremus Curfor literas abs.re detulit; adeò vt iam penè nullus dubitem, quin quas solitus es, dignarisque ad me scribere, intercipientur, ac tantò magis, quantò innotuit eas, quas debueram quarto ante loco accipere, ostensas, lectásque publicitè fuisse. Te exoratum proinde velim, vt si beare me tuis literis pergas, transdere digneris illas ad Belmontium, quoniam tametsi tardiùs, securiùs tamen eas accipiam. Ego, donec constiterit meas quoque intercipi; aut solitâ viâ, aut intercedente Belmontio indiscriminatim, ac provt se occasio obtulerit, scribam. Scribenti ad nostrum Neuræum meo Poteria, vt rei eiusdem eum admoneat, mando. De publicis rebús in eo semper sum, vt melius omen apprecer, quàm vt non absimilia iis, quæ ante annos trecentos contigisse legimus, consequantur.

quantur. Quod noui accidisse Aquis-Sextiis, donec ista scribo, perfertur ad me, alia viâ haud-dubiè pernoctes. Tu, ô & Præsidium, & Decus meum dulce, Vale. Diniæ, pridie Non. Octobr. M. DC. LI.

E I D E M.

N Stæ - ne literæ ad te peruenturæ sint, prorsus hæreo, quando nullas habeo abs te, quæ te superiores accepisse insinuent. A conscriptis certè postridie quàm Rex pupillarem ætatem exiit, redditæ mihi nullæ fuere: vnde & vereor admodum, ne quas confido scripsisse te fuerint alicubi interceptæ. Si meis idem fatum contingat, ac hisce quoque aditus ad te vsque non pateat, id mihi ferendum erit leuiter. Committo ipsas tamen fortunæ, vt si tuas in manus fortè incidant, certiozem te faciant me Deo propitio post duos paroxysmos febrem non sensisse. Octiduum est, ex quo discedentibus Lugdunum Mercatoribus literas, quæ illeinc ad te Parisios transferentur, dedi, Cùm monuerim autem, ne tuas ad me, si quas constaret interciderunt, destinares amplius Aquas-Sextias, nihil opus est heic reperam; sed solum, vt eas, quod innui, dirigas, te rogare pergam. Deum semper quæso ter-Maximum, vt te seruet incolumem, tibi que omnia tribuat secundum cor tuum: Vale, PRINCIPVM OPTIME, Præsidium, ac Decus meum dulce. Diniæ, prid. Eid. Octobr. M. DC. LI.

E I D E M.

N literas denique binas abs te accipio, OPTIME PRINCEPS, alteras quidem pridie Kalendas, alteras verò pridie Nonas huiusce mensis Parisiis datas. Fortè si quando intermisisti aliquas, vt insinuas, dare, non tot, quot rebar post interceptas ob Curforem palàm spoliatum interciderunt. Vt cumque sit, ea mihi voluptas tuis ex literis contigit, quæ ex fœcundis calicibus diurnam sitim explere cupienti. Id verò sanè tantò magis, quantò continenter valere te agnoui; nam quòd me quidem continenter amari abs te sentiam, id pridem ratum, fixumque est. Quominus porro me hætenus itineri commiserim, partim literarum tuarum expectatio, partim ea, cuius iam semel, iterumque meminì, inualetudo fecit, Ac fortè quidem quæ nos iam hac in Regione hyems inuadit, non iniiceret remoram; sed vias sic infestari audio, vt hæream, an non fatius sit, quid serus vesper vehat, expectare. Quæcumque sit verò mea iam hæsitatio, ea mihi, Deo propitio, vltra hiemem non prorogabitur. Tūque aliunde ne dubitæ, quin alta mente repostum sit, quod de amico omnium horarum habes. Quidpiam accepimus de fœlici, cuius mentio est à te facta, expeditione ad Biturigas: vtinam Deus pari successu id, quod superest Regiæ profectiois fortunet. Tu, ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniæ, XI. Kal. Nouembr. M. DC. LI.

E I D E M.

M Irabere, OPTIME PRINCEPS, duos ex Prouincia Curfores meis sine literis discessisse; sed mihi nempe occasiones, quibus Aquas-Sextias transferentur, defuerunt. Accepi interim literas vt tu illis superioris mensis à Neuræo datas, quibus fuisse te illo ipso die febrì correptum renunciauit. Quo id dolore acceperim, quàmque me anxie hætenus habeam (donec scilicet literas succedentis desidero) ipse qui ex tuo erga me amore meam erga te obseruantiam metiris, conicere potes. Faxit verò Diuinum Numen, vt & istæ literulæ in te valentem incidant, & ego breui eas accipiam, quibus & metu omni exsoluar, & pro fœlici spei successu, quæ concipio vota, persoluam. Voueo nempe, vt ne quicquam non sit, quod, dum apprecor pro more, vt valeas, Vale, inquam, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, VI. Eid. Nouembr. M. DC. LI.

E I D E M.

A m raræ sunt iam occasiones, quibus heinc Aquas-Sextias dare literas liceat, vt videri possim immemor officij, abs quo habeas tam infrequentis. Sed res nimirum illius Urbis ita turbatæ reputantur, vt vix quisquam se eò conferre negotiorum causâ sustineat; ipsèque proinde bonæ forti ducam, quòd se occasio hæc offerat, destinandi has Auenionem, vbi veredario transcurrenti committantur. Vt heinc porro illuc perpauci contendunt, sic illeinc perpauci huc redeunt, qui eò destinatas ad me perferant, vt quæ valeas, aut quid tum istheic, tum alibi rerum geratur, cognoscam. Vnde fœlicitati etiam verito, quòd superiore hebdomade literas nancisci à Neuræo potuerim, quibus Octobri licet datis, acceperim te febrì iam immunem. Quæso Deum ter-Maximum, vt quam valetudinem coepit restituere, planè perficiat, ac diurno deinceps æuo sartam, tectam, constantem seruet. Vale itaque, OPTIME PRINCIPVM, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, v. Kal. Decembr. M. DC. LI.

E I D E M.

Vanto cum gaudio literas, quibus beare voluisti me, vt te iam conualescere testareris, acceperim; dicere quæ valeam, qui tantoperè extimueram, ne tua illa febris longè aut malignior, aut diurnior euaderet. Itaque tibi vt gratulor, quod ista quidem tempestate conualescere tam citò potueris; sic gratias quàm possum ago maximas, quòd mihi id ipsum tua manu significare fueris dignatus. Addo & quas debeo, quòd benignè ad eò excusationem admiseris, ob nondum susceptum à me, sed dilatum ad vsque initium Veris proximè successuri iter. Testor interim me, Deo propitio, ita liberaturum fidem, vt neque abs te, neque ab iis amicis, quos insinuas, vllus querelæ amplius de me instituendæ præsterur locus. Vtinam modò seu istheic tibi, seu alibi occurrero,

occurrero, te prospera fruente valitudine complecti venerabundus possim. Vale igitur, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum Decus, ac Præsidium Vale. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

Illustri Viro PHILIBERTO DE LA MARE, Senatori Diuionensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Redduntur mihi ecce tuæ literæ ante mensẽ Diuione datæ. Quàm gratas illas habeam, dicere sanè potis non sum; qui & exinde valere te post inualetudinem tam diuturnam accipio; & me tibi è pectore, nec dum ex memoria post tam diuturnum silentium non excidisse compertum habeo. Quanta ego quoque, quàmque diuturna inualetudine fuerim, dicere nihil attinet, asseuerare sanctè præstat esse mihi te, virtutemque tuam venerationi semper summæ. Quod de Numo Augustoduni effosso me rogas, doleo admodum nihil posse me lucis exoptatæ conferre. Antiquaria illa supellex incomparabilis Peireskij Parisios translata, distractaque est; mihi que nihil potest ex ea, quod ad rem faciat, succurrere. Potuisset sanè *ô mangipime*, aut nemo Mortalium tibi affulgere; nunc, illo extincto, non miror, si in neminem incidas, qui hac in re præferat facem. Difficultas fortè ex eo, quod *Popeonanus* nomen sit, vt suæ gentis, sic sui æui; nec liceat, defectu Historiæ, quis ille fuerit ex nuda stella, & voce *Consa* coniecere. Hariolari certè, ac hariolationes quibus fundamentis par est, non communire sit risu dignum. Est verò etiam, quamobrem doleam, nihil habere me, quo tuum illud *de Leonardo Aretino* institutum quicquam promoueam; sed nempe in Regione versor, quæ vt germanæ literaturæ, sic huiusmodi deliciarum sterilissima prorsus est. Quamquam & quia eximios Puteanos hortatores habes, par est reputare, non posse te aliunde, quod non ex illorum intercessu obtineas, nancisci. Certè, nisi alioquin nôris, nosse saltem ipsis procurantibus poteris spirantem illam Bibliothecam præclarum Naudæum, quo nemo habet omnis æui plures Authores, libròsque perspectos. Non nescire profectò potes, deprompsisse illum antè decem annos sua ex Bibliotheca opusculum illud *Leonardi Aretini de studijs, & literis*, ac præmisisse etiam ipsius ex Trithemio elogium. Sic ergo habe, frustra te (quantum ego quidem opinor) ire requisitum ex aliis, quod non dabitur ex eo impetrare. Ego, si me aliquid roges, quod meæ magis opis sit; dabo operam, vt saltem in me non desideres pronomam voluntatem. Vale, ac me porrò, quod fecisti, ama. Diniæ, prid. Non. Decembr. M. DC. LI.

Gassendi Epistola.

LVDOVICO VALESIO, Principi Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐμαχέτιον.

Mirè recreauit, quas literas vi. Eidus dare mihi insignè constabilitæ iam tuæ valetudinis argumentum: seruet illam Diuinum Numen sartam, testamque in longum æuum; ac tua fortunans consilia, tuis votis, cœptisque omnibus adspiret. Quod de rerum statu attingis, id ipsum est, quod prospexisse, prædixisseque antè videris. Faxit verò vtinam Deus, ne serpente vltèrius malo, Prophetia ampliùs producat. Ipse me Deo bene propitio non malè haberem, nisi Tullis, malum penè populare, incommodas mihi nocteis faceret; nam interdiu quidem est tolerabilior. Spero Festis hisce exactis continere me domi paululum, si decoqui fortè mali causa possit. Quoniam porrò hæ literæ tibi anno iam nouo inito reddentur, par est ipsis tibi illius fœlicitatem apprecer, ac vt consequuturi omnes prosperè quoque decurrant, voueam. Imprimis verò, OPTIME PRINCEPS, ac dulce meum Decus, quam optimè Vale. Diniæ, vi. Kalendarum Ianuarij, hoc est ruente anno M. DC. LI.

E I D E M.

Significauit Neuræus meus fuisse se abs te interpellatum, vt te excusatum faceret, quod otij defectu nullas ad me literas daret. Ego verò, OPTIME PRINCEPS, id ita facio maximi, vt rubore tamen suffundar, quòd immerens sim eiusce honoris, vt, tantum cum sis, dignum habeas me, apud quem texas excusationem. Sed bonitas nimirum tua quod ad me spectat modum nescit; meique officij est, ne quid vltra fas admittam, cauere; ac ne quidquam abutar ea, qua esse dignaris in me propensione. Illud delectat, quod accipio pergere te bene valere; vnde & Diuinum Numen veneror, vt pergas in Nestoreos annos, ac isto quem iam inimus cum primis, quo speciatim tibi apprecor omnimodam prosperitatem. Vale itaque, OPTIME PRINCEPS, ô dulce meum Decus, ac Præsidium, Vale. Diniæ, Nonis Ianuarij, M. DC. LII.

E I D E M.

Quod rerum statum præsentem desces, dignum sanè facis tua humanitate, singularique illo amore, quo in Patriam es, Regemque affectus. Eximium prorsus est illud *Varij* quod innuis *de Constantia* opus; nescio verò an obseruatis fuisse magnum Virum dignatum conscribere illud imitatione Lipsij, vti & conscripsit etiam aliud *de Philosophia Stoicorum*. Nullus hæreo, quin Lipsium quoque *de Constantia* pellegeris; at, nisi fortè feceris, eoque

D d vacet

vacer incumbere, opera tibi non peribit. Habet hoc lectio *Varij*, quod res nostras propius attingens, possit nos magis afficere; sed iuvat tamen agnoscere querelam esse non Regionis, non Aetatis nostrae dumtaxat; verum ubi-vis, ac omni aeuo eandem cantilenam audiri; ut quod humanae fortis est, ac deuitare non possumus, ferre leniter condiscamus. Tu modò OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, Vale. Diniae, XVII. Kal. Febr. M. DC. LII.

E I D E M.

Euauit me sanè Neuræus sollicitudine ingenti, cum literas dedit, ex quibus fuit promptum coniecere, te bene valere. Nimirum literæ Aquenses laborare te grauer (& non-nullæ etiam aliquid peius) deprædicabant; ac tamen ipse assuetus aduentantibus illeinc literis non multum fidei adhibeo; quia tamen nullas neque abs te, neque abs Neuræo, neque abs quoquam alio habebam, quibus quæ valeres, certior fierem; idcirco suspicio creabatur, ne aut tu non posses, aut illi nolent rem futuram mihi haud-dubiè parum gratam renunciare. Et nosti certè tritum illud, *Res est solliciti plena timoris amor*. Utinam verò similes omnes de te rumores perinde euanescant; ac liceat semper, quod sit istorum votis contrarium præsumere. Quocirca & non modò bene, verum etiam optimè, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniae, III. Non. Febr. M. DC. LII.

E I D E M.

Non est profectò quod suspiciet nullas ex tua bonitate ad me literas proficisci. Ecce enim Amicus rediit Aquis-Sextiis superiore hebdomade, qui & sigillum & manum tuam agnouit in aliquibus, quæ fuerint nuper interceptæ. Quare & licet illas non habuerim, non minus tamen ago gratias, quod fuisse abs te conscriptas nôrim. Et memini quidem insinuasse me, ut literas committeres aut Neuræo, aut alij, qui illas non sine adhibita cautione ad me destinaret; at quia res fortè tibi visa à tuo candore aliena est; idèò rursus quidem insinuo; sed ita, ut nolim factum importunè. Cæterum, ubi hæc accipies, si tamen ea sorte sint ut tuas ad manus perueniant, inaudieris iam; ut opinor, mei illius Luillerij Amicorum longè carissimi obitum luctuofum. Is, me ne quicquam oblucente, in Italiam discesserat, valitudine nondum confirmata; ac non sine heclicæ febris periculo, sed penè indicio. Euenit autem id, quod timebam, consumptus enim tabe est, ac diem vltimum obiit Pisis, ipso initio Decadis extremæ mensis superioris. Tametsi verò ego me ad hanc iacturam composueram; quippe ex literis tum ipsius, tum eorum qui illi aderant, promptum fuerat rem coniecere; non potui tamen non admodum renunciato casu percelli; adèò non potuit non vehemens Capitis tam cari desiderium

esse. Id certè tibi maximè omnium reputare facile est, qui conscius fuisti quàm intima, quàmque multorum iam annorum nos inter foret necessitudo. Tu, Ô PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, & Viue, & Vale. Diniae, xv. Kalendas Martij, M. DC. LII.

E I D E M.

Ne nihil scribam (occasione videlicet præcipitata dandi Lugdunum literas quando Aquas-Sextias nulla datur) hoc solum scribo, Neuræum me, cultoresque reliquos tui recreasse maximoperè, cum & scripsit valere te, & esse de tuis negotiis quam-optimè sperandum iussit. Valeo ipse semper, Deo bene propitio, non omninò malè. Tu verò, OPTIME PRINCIPVM, ac meum dulce Decus, quam-optimè Vale. Diniae, postrid. Kal. Mart. M. DC. LII.

E I D E M.

Sex dies sunt, OPTIME PRINCEPS, ex quo oblata occasione dedi Lugdunum schediolum ad te exinde transmittendum. Facta iam occasione alia scribendi Aquas-Sextias, hoc rursus ad te destino, eo maximè fine, ut tibi insinuem, quod tibi per me *Vallenoria Volsini*, ille nempe tuæ cataphracti Equitatus cohortis dux, fieri insinuaturn expetiit. Id verò eò tendit, ut quia fortè tibi displicuisse potest, nescio qua in re: intelligas ipsum factum velle infectum; nihilque magis habere cordi, quàm ut tecum redeat in gratiam, ac id, ut mereatur, nihil non facturum, si modò rem fore tibi gratam cognouerit. Ac videtur is mihi sanè ex imo loqui pectore, dignusque adèò esse, quem non auerferis. Nosti quos secum Proceres trahat, quàmque iuuet hoc tempore Amicorum copia vigere. Nihil vetat discrimen statuere, ne ex æquo omnibus fidatur; ac euenire interim potest, ut qui post defectionem redierint, vel ipso relapsus pudore constantes euadant. Fama certè adsertorum sibi, detractorumque aduersariis virorum huiuscemodi, esse non inutilis potest. Quamquam hæc tibi quid suggeram, qui profundius omnia perspicias. Quæro ergo solum, ut vno verbo significare mihi digneris grate-ne, an ingratè redeuntem excepturus sis; ut re cognita, quid sim ipsi renunciaturus cautiùs prouideam. Interea autem, PRINCIPVM OPTIME, ac meum dulce Decus, Vale. Diniae, Non. Mart. M. DC. LII.

Oro te, ut ad me rescribens digneris tuas literas Campinio, Neuræo, alij-ve committere, ut tuius ad me inuolucro alieno obducta transfendantur.

E I D E M.

Ignoro semper, OPTIME PRINCEPS, eadem-ne meis literis, quæ tuis fata interueniant, si quas fortè bonitas tua dare ad me pro more pergat. Nullæ certè ad me ab vsque conscriptis anno ineunte peruenerunt;

peruenerunt; tametsi accepi interceptas, vi-
sâsque Aquis-Sextiis, quas conieci potuisse te
scribere initio Februarij. Vt cumque sit, non
desino committere semper forti aliquas, vt
læritiam tester, quâ ex literis aliorum ad alios
perfertur ad me, quàm sis Deo propitio vale-
tudine prospera, quàmque in procinctu, vt bre-
ui ad nos redeas. Ipse sic comparatus sum, vt
bene potius, quàm malè habeam, ac sperem
semper non longè ab ipsis Paschalibus disce-
dere, maximèque, si inaudiero (quod ægrè ta-
men suspicor) tuum reditum prolixius differri.
Vale, PRINCIPVM OPTIME, ô dulce meum
Decus, quam-optimè Vale. Diniæ, XIII. Kal.
April. M. DC. LII.

ISMAELI BVLLIALDO SVO,

PETRVS GASSENDVS S.

Acceperam iam tuas literas sinceri affe-
ctus testatione plenas, cum imminente
Eclipsi Lunæ responsurus non antè fui, quàm
vt ad illam sic attendissem, vt possem ad te,
si quid fortè ex ea obseruassem, transmittere.
Cum nubes illius conspectum penitus eripue-
rint; responsum adhuc distuli, donec quæ circa
Eclipsin Solis mea foret fortuna experirer: ac
dato interea ad Neuræum schediolo, rogavi
illum, vt tibi quid rei contigisset, significa-
ret. Cepit me porrò triduo ante ipsam Ecli-
psin febricula, à qua vix iam sum factus planè
liber: non obstitit ea tamen, quin omnia
Eclipsi obseruandæ apparari curauerim, &
cum Bernerio, qui fortè aderat, tum Ama-
nuensi meo Poteria, & quibusdam præterea
Amicis industriis ea mandauerim, quæ per-
agenda singulatim forent. Quin adesse quo-
que ipse volui, ac bona sorte etiam potui
præcipuum quoddam circa Phæson adnota-
tionem munus obire. Vtebar eadem Machinâ,
quam *Paginâ Animaduersionum* 888. indi-
catam habes: cum & proximè extra scenam
foret, qui captandæ Solis altitudini, regeret
Quadratum Geometricum vtraque costa,
umbra-ve, vt vocant, in millenas parteis di-
uisum. Erat verò simul qui ad horologium
Sciotericum attenderet, vt altitudinis varia-
tioni circa Meridianum insensibili, qualem-
cumque posset, opem ferret. Ac Scioteri-
cum quidem visum est vno, altero-ve minuto
antè indicare Initium, quàm ex altitudine
deducatur; Finem duobus circiter post (satis
præcisè videlicet umbra attingebat ipsum-
met Meridiem) verum, cum de Fine contem-
dere nolim, de Initio paulò magis hæreo,
& vt vt res habeat, te latere eam volo. Ha-
bui me exinde paulò deterius, ac vix iam nu-
dius-tertius solum obseruationem resumere,
& ad calculos reuocare vt cumque sustinui.
Inserui iam in proximum folium, & Obserua-
tionem, & quod hætenus potui ex obseruatis
deducere, vt ipse & cognoscere, & explorare
omnia melius possis, cogitaram tantundem
ad optimos Heuelium, Eichstadiûmque
transdere, sed obstat præceptum scribendi oc-
casio, quam ne prætermittam, exaro hæc
Gassendi Epistola.

raptim. Quæro te verò vt pro tuo erga me,
ac illos amore, quidquid hoc est rei scribi-
bere, ac exemplum dare ad illos digneris:
nisi fortè malis tibi habere exemplum, & ad
illos destinare ipsum - met hoc autographum
vt & manum meam agnoscant, & esse me
adhuc Deo propitio saluum perspiciant, &
nôrint viarum interualla nihil obesse, quo-
minùs semper mihi in medullis intimis hæ-
reant. Cum primùm Parisios rediero, diutum
silentium compensare adnitur. Spero
autem Deo fauente sic discedere, vt Pente-
costem transigam Lugduni. Saluere interea
optimum Puteanum, cæterosque Amicos iu-
beo. Dantiscum dum scribes, iube etiam
nomine meo saluari præclarum Mochinge-
rum, de quo Bernerius apud me mira. Allata
est heri ad me Aquis-Sextiis quam Obserua-
tionem Lunaris Eclipsos communicatam me-
cum voluisti: sed nondum vacauit rem ex-
pendere. Gaudeo solum de tua fortuna, ac
nosse aucto equid-nam tibi circa Solarem
euenerit. Cum iam non vacet ne ad Neuræum
quidem, vel schediolum conscribere, cura,
amabo, id sciat, ac me apud alios, quibus
nouit me literas debere, excusatum faciat.
Vale. Diniæ, postridie Eidibus Aprilis,
M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίμων.

Abucram iam sub inuolucro literarum
optimi Campinij conscriptas à te Marti
Eidibus, cum per-lata ad me Aquis-Sextiis,
& nescio quo conscientia ductu redditæ fue-
runt geminæ, alteræ postridie Kalendas, al-
teræ perendie Nonarum Februarij datæ. In-
certus, quæ mearum sint fata, hæc ad Cam-
pinium nostrum eundem destino, si fortè
pari felicitàte, qua tuæ ad me, eius inter-
cessu ad te vsque perueniant. Ipsi porrò nihil
iam aliud, quàm rerum vices tecum doleo,
ac Deum Optimum veneror, vt magno hoc
sanè turbante tumultu rem Gallicam sistat.
Quis status huius Prouinciæ sit, nôris ipse ex
aliis melius. Mea valetudo non iam malè ha-
bet, ex quo quæ me detinuit per aliquot dies
febricula euauit. Ad meum discessum quod
attinet, constitui Lugduni Pentecostes fe-
stum Deo propitio exigere, visurus an Deus
interea quod chaos vos inter, eamque urbem
est, interceptum discutiat; an, nisi rectiore
illo ductu, saltem per Burgundiam tendere
iter liceat. Tu, seu interea ad nos accedas,
seu istheic amplius hæreas, bene, atque fœ-
liciter, ô & OPTIME PRINCIPVM, &
dulce meum Decus, Vale. Diniæ, XI. Kal. Maij,
M. DC. LII.

D d 2 EIDEM.

E I D E M.

Fortunatum fuit illud inuolucrum, sub quo tuæ literæ decimo sexto Kalendas datæ, illæ ad me peruenerunt. Vtinam fortunata quoque de rerum statu renunciaſſent; ſed ferendum eſt, quia Superis viſum. Hactenus omnia apud nos ſatis ſe paciſicè habent; quàm rimendum tamen, ne ſit nobis quoque conturbatio pro foribus. Nihil ſpeciatiſſimè commemoro; quando ipſe aliunde noſſe omnia potes, rumores inter cæteros, venturum Regem Lugdunum ferunt. Id ſi ita ſit, potero diſceſſum non-nihil diſſerre, ne me in medias belli, Aulæque turbas coniciam. Niſi ſit, ſpero ſemper fore, vt me ante finem Menſis illeici ſiſtam; ac deinceps te quàm potero citiſſimè conueniam. Bene intereà, **PRINCIPVM OPTIME**, ac dulce meum Decus, Vale, Diniæ, **IV. Nonas Maij. M. DC. LII.**

HENRICO SCALELIO, Baroni
Brachij, Anſuſij, &c. in Supremo
Aquiſextienſi Senatu Regio Conſi-
liario,

PETRVS GASSENDVS S.

Literis illis ſuauiſſimis, quas Sacriſta noſter, præclarus Galliardus abs te reddidit, nihil potuit mihi obtingere iucundius: qui certè ab vno, altero-ve die decumbebam æger ex febricula, leuari me dimidio inualeſcentiæ perſenſi; ita delectauit agnoſcere te hæredem ſummæ beneuolentiæ, qua me olim Senatus Princeps Auus tuus illuſtriſſimus; ac nobiliſſimus quoque tuus Parens, dum viuerent, dignati ſunt. Recreauit me verò maxime, videre ingenitos illos ad virtutem igniculos, quos à tenerioribus annis in te accenſos perſpexeram, ita iam inualeſcere, vt nullus hæream, quin olim tuis Maioribus longè præfulgeas. Ecquid nimirum de maturiore ætate ſperandum non ſit, cum in iſto annorum flore tanti prouentus frugem oſtentes! Maſte proinde, ô **GENEROSE**; perge modò tui eſſe ſimilis, hoc eſt Virtutis tramiti indefeſſo pede inſiſte; hæc ſcilicet vera, atque vnica ad germanam gloriam eſt via. Quod fieri me rerum nouarum participem volueris, gratias habeo ſanè quam-magnas. Id ex illis præſertim placuit, quòd intellexi reditum adeò expectatum eſſe in procinctu. Faxit Deus ter-Maximus, vt omnia pro tuis, ac bonorum, quotquot ſunt, votis, bene, ac foeliciter cedant. Vale, Dabam Diniæ è lectulo, poſtridie Eid. Maij, **M. DC. LII.**

E I D E M.

Emperare mihi profectò non poſſum, quin alacritatem hanc tantam, qua inter belli cogitationes iſthæc pacis ſtudia ſectaris, commendem. Ecquis enim alius in Prouincia eſt, qui ſimile quidquam, non dico aggredi, ſed vel agitare animo ſuſtineat? Neque verò

eſt, quod abs me, ne id extollam, exigas; rem enim petis inofficioſam, quàmque, niſi virtutis parteis velim prodere, non poſſum largiri. Hanc nempe laudem generoſum tuum inſtitutum promeretur; nemoque eſt bonus, qui non calculum conferens id valde ſuſpiciat. Ac perinde quidem alium non affarer, qui exindè inſoleſceret, & viſus ſibi iam ſapere, à Sapientiæ proſequentione, cultuque retraheret pedem; at verò eam animi tui moderationem eſſe noui, vt inde potiùs anſam accipias exardeſcendi in dies magis erga ſtudium laudabile, præſtandique ne fruſtra ſit, quod ego ad id te animarim, eamque de te ſpem conceperim, qua ſanè eſſe maior non poſſit. Age itaque, ac id ſolùm habe defixum animo, neminem eſſe eo foeliciorum, qui ab vſque adoleſcentia virtutis viam ingreditur; illique hæret ita conſtanter, vt quam ſummis votis concupierit, deperieritque, tandem aſſequatur. Quas Tolone literas habeo, ſignificant Optimum Ducem debere iam eſſe in itinere, neque à nobis procul abeſſe. Omnia aliunde ita eſſe apparatus accipio, vt de ſucceſſu proſpero quicquam dubitare vix liceat. Vale, ô **GENEROSE**, Diniæ, **IV. Kal. Iunij, M. DC. LII.**

E I D E M.

Ne nihil reſcribam (in illa nempe, qua Regius noſter, in hac Dinienſi Proſeneſcalia Conſiliarius, deprehendit me exterorum frequentia) paucos hoſce verſus dare malo, quàm nullos; videlicet ferre non poſſum, vt Tabellarius dimittatur, quin certior ſias & tuas mihi redditas fuiſſe literas tertio Kalendas Anſuſij datas, & fuiſſe me ſumma perſuſum lætitiæ, cum accepi te Plutarchi lectione adeò impenſè delectari. In ea enim ſententia ſum, vt quod Quintilianus de Cicero ait, *Ille ſe profeciſſe ſciat, cui Cicero valde placebit*, idem de Plutarcho reputem dicendum, Plura aliàs maiore otio. Quæſo intereà Diuinum Numen, vt tuum hoc tam generoſum, tam laudabile inſtitutum fortunet. Vale, Diniæ, tertio Nonas Iunias, **M. DC. LII.**

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγέλιον.

Diu iam erat, **OPTIME PRINCIPS**, ex quo non habueram abs te literas, cum ecce mihi redditæ ſunt, quas ſcribere nono Kalendas, & ſtudio optimi Campinij committere dignatus es. Quoniam verò (quantum conicio, tum ex eo, quod ad calcem inſinuas; tum ex literis ad Belmontium datis) par eſt te iam eſſe in itinere; idcirco hanc ſchedam deſtino Lugdunum, vt vbiſcumque Curſorum Magiſter te eſſe nouerit, ipſam ad te tranſdi procuret. Diſces ex ea, quod & ab aliis compluribus perſpectum fiet, quanto tui ſint deſiderio,

desiderio, quotquot boni in Prouincia sunt, rebus præsertim eò deductis, vt quò longior mora, eò sit periculum maius. Ratus te tandem aduenturum, discessum distuli in Autumnum, vt & te complecti in ipsa Prouincia venerabundè liceat, & testem esse prosperi, quem tibi exopto, successus. Deus Optimus Maximus te semper incolumem seruet. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, ô dulce Decus meum. Diniæ, VI. Eid. Iun. M. DC. LII.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissima, Potentissima, Sapientissimaque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβήτης.

REGINA SERENISSIMA,
Non ego is sum, neque me eum habeo, cuius literæ peruenire ad tuas manus Regias, & à Maiestate tua tanta benignè excipi, beneuolèque legi mereantur. Quare neque dum hæc scribo, quas venerabundus ad te destinem, tam vltro, meaque sponte facio, quam inductus tuæ illius erga me immetentem beneuolentiæ significatione, qua insinuata à Burdelorio esse mihi imperium cogentius non potuit. Heinc vereretur quidem, ne meum hoc consilium temeritati verteretur, si ipsum nulla occasione pro-uocatus susciperem; verumtamen cum ipsa sis, quæ me audentem feceris, nullus penè hæreo, quin meæ obseruantia erga te summæ, gratitudinisque restationi id tribuas. Scilicet non possum non me summè deuinctum profiteri, quò tantum illum, quo tua me Maieestas cumulat honorem, cum incomparabili bonitate, & de me sollicitè quærit, & meas lucubratiunculas non inspicere modò sustinet, sed commendare etiam dignatur. Subest verò quorsum abundè mihi-mer ipsi gratuler, neque mea qualiacumque studia frustra abiisse existinem, quando ex tantulo meo penu prodiisse potest aliquid, quod potuerit Regina tantæ, tantæque virtute, eruditioneque ornatissimæ non vnde-quaue displicere. Ecquæ-nam interim hæc est sæculi nostri felicità, vt Principibus cæteris squalere Musas patientibus, tu ipsa exoriaris, quæ illas respicias, & in hoc sexu, in hac ætate, eiusmodi occupes gloriam, qua non sit consequentibus sæculis futura splendidior: id nempe erit semper omni fide maius, te adeò generosè per teneros annos Martis studiis incubuisse, vt bella à Magno Parente suscepta feliciter peregeris; gloriosam Regno tuo pacem, beatamque tranquillitatem populis tuis quæsieris, ac ipsam summâ deinceps curâ sic sartam tectam teneris, vt ad bonas Artes interim conuersa, eas feceris delictum tuum. Fœlices Populos! quos non antè tantus ille Heros destituit, quam velut alter Iupiter, vt cum Poëtis dicere liceat, te Mineruam ediderit, quæ & armata hosteis terreres, & pacis artibus instructa fores maximo tuis ornamento. Sanè quod Fabulæ adumbrare illius specie contenderunt, ipsa Veritas in te exprimit; quippe cum ea sis,
Gassendi Epistola.

quæ merito iure quasi Dea, Præsèsque Sapien-tiæ habearis. Votum celebre fuit Platonis, vt ad Regni felicitàtem, aut Reges philosopharenrur, hoc est Sapien-tiæ studiosi forent, aut Philosophi, seu qui forent Sapien-tiæ studiosi, regnarent: Tu verò id votum omni ex parte complex, quæ & regnando philosopharis, & philosophando regnas; ac non modò es Sapien-tiæ studiosa, sed euadis etiam viua eius effigies, ideaque germana, ad quam sese componere, qui regnare volent felicitàter, debeant. Peccem ego proinde in Sapien-tiam ipsam, si quicquam te adhorter, vt quam viam teris, eam constanter teneas; ac ea præsertim indole cum sis, vt non esse tui similis non possis, rata scilicet perfectionem, coronamentumque Sapien-tiæ ipsam esse in laudabili instituto perseuerantiam. Voueo itaque dumtaxat eam seriem, plenitudinemque annorum, quam adipisci maximam per conditionem humanam licet, vt frui cumulatè valeas beatitate summa, quam consequeris ex hoc præclaro Sapien-tiæ cultu, ex beneficentia, qua tot populos, quorum tibi est tam cara salus, demereris; ex veneratione, & amore, quo te regnare in intimis eorum pectoribus persentiscis. Reputare nimirum decet, hoc fore tibi semper vt summum, sic consummatissimum bonum Sapien-tiæ fructus demerere; subditorum vtilitati quam-maximè consulere; in eorum sincero, ac pleno gratitudinis affectu versari. Viue igitur semper fœlix, Ô, VT EMINENTISSIMA, SIC GLORIOSISSIMA FOEMINARVM; ac perge exemplum fieri, quod omnes suspiciant, pauci assequantur. Isthæc Celsissimæ tuæ Virtutis, æquæ ac Maiestatis venerantissimus, obseruantissimisque dare audebam Diniæ, Eidibus Iul. M. DC. LII.

PETRVS GASSENDVS
BERNERIO *Suo*, S.

Nihil ante literas tuas acceptas inaudieram de singulari Obseruatione, qua Medicus sagax Pecquetus nouum iter Chylo aperuit, quo ab vsque venularum lactearum confluentium receptaculo ad vsque ramos venæ Cauæ subclauicularis euectus, influat exinde in ipsum-met venæ Cauæ ascendens truncum, ac per ipsum cum sanguine circulando in Cor redeunte in dextrum cordis ventriculum, iecore nullatenus traiecto, effundatur. Exopto posse rem experientia non constante minùs, quam luculenta confirmari; (adeo est in votis, posse homini tandem aliquid lucis affulgere in tantis hisce ambagibus) ac mihi periucundum erit, quid id sit, plenius cognoscere ex libro, quem ais hac de re editum, si ad me, postquam Doctoratū fueris adeptus, redieris, id exemplū attuleris, quo te esse donatū ab authore scribis. Quod interim verò postulas quid sentiā de duplici experimento, quo circa Inanis inductionem hydrargyri ope peractum eo in libro describitur, en vt breuiter tibi morè geram. Prius experimentum non aliud est ab eo, quod primum præclaro Roberuallio in mentem venit. Is nempe accepit vesiculam qualis distenta ex
D d 3 ventre

ventre Cyprini, Lucij-ve piscis educitur, & facto foraminulo ipsam tum vacuauit, tum etiam, ne quid aëris intus remaneret contorsit, & factum foraminulum, ne quidpiam deinceps subingrederetur, ligamine strinxit. Habuit cohærenter tubum vitreum solitæ longitudinis, sed baseos ampliata, oréque repando aperta, in quam immisit vesiculam ligaminis parte exterius relicta, qua suspensa contineretur. Suillâ vesicâ ori obductâ, circumque replectâ, capacitatem totam hydrargyro compleuit, qui & deinceps ad solitam vsque altitudinem intra restagnantem defluere permisit, vesiculam intra baseos inanitatem suspensam reliquit. Mirum autem fuit eam sic explicari, circumque diduci, vt quemadmodum fuerat è pisce educta retumuerit. Atque id ipsum est, ob quod obstupescis, tanquam causam non peruidens, ob quam id possit contingere; videri enim tibi ais esse somnio simillimum, quod debere dicunt aëris tantillum inter vesiculæ plicas remanere, quod & rarefiat, & sui dilatatione vesiculam expandat. Itémque quod aiunt, debere quidpiam corporeum intra tubi capacitatem aut remanere, aut externè per vitrum subire, quod in vesiculam penetrans illam ipsius quasi inflationem faciat, quare & rogas, vt si quid putem verisimilius posse id prima occasione perscribam.

Ne te ergo moter causam esse conicio, tum ipsum motum fibrularum, ex quibus contexta vesicula est sese in suum situm restituentium, tum circumfusam inanitatem, à qua nulla motui eiuscemodi obstitentia est. Nempe vt textura viminea propter connisum virgularum ex quibus interplexata est, deflectenti obnititur, ac vbi vis cessat, suum in statum redit; ita membrana ex rectis, transuersis, obliquis fibrulis intertexta, suoque in situ contenta manens, dum inflectitur, ita ex fibrularum singularum renisu contra-nititur, vt cessante vi, ac nisi quid obstet, suum se in statum recipiat. Et de vi quidem, qua omnes res tensæ à statu dimotæ resiliunt; inque ipsum redeunt, nôsti esse à me aliquoties maximèque cum *de rerum tractilitate & flexilitate* dictum: nunc ne exinde quid repetam, assumo solum vesiculam, qua de agitur, quod membrana sit connata aëre semper tensa (quippe eâ Naturæ prouidentia vt grauiusculis piscibus ad natationis facilitatem subleuaculi loco) eapropter, dum aëre extruso comprimitur, conniti non desinere, si qua se restituere suam in contensionem possit. Leuiculus sanè connisus, imbecillaque hæc vis: neque enim est quanta membranæ pergamenæ exarefactæ, quæ vbi conuoluta aliquandiu permansit, quories euoluitur, toties se reuoluit. Scilicet in vtrisque quidem, quot sunt flexæ fibrularum implicatarum particulæ, totidem quasi machinulæ sunt, quæ continenter contrantantur; at cum machinulæ in pergamena robustiores sint, quàm vt aër circumstans valeat earum connisui obistere, in eiusce tamen vesiculæ membrana debiliores sunt, quàm vt compellere aërem ad cedendum sibi, vt distendantur possint. Simile est, vt si catullum; canemque intra arenam condas; hic enim se inde expediet, vbi ille oppressus hærebit.

Resistere porrò non-nihil aërem, quatenus est corpus, suoptéque nutu deorsum vigetur, ipse abundè persuasus es; ac tamen non magna vi ipsi diuertendo, propellendoque opus sit, vbi locus patet, quem mobile cedit, opus est tamen aliqua, ipsaque maiore, quàm in oppressa vesicula vigeat. Adde quod hac occasione opus etiam ea vi foret, quæ aërem ad profundiorum in sese, spatiosâ-ve inania subingressionem cogeret, quando foraminulo obligato, deberet à vesicula ita circumquaque compelli, vt locus interim non pareret, in quem se posset recipere, planè vt contingit in folli-bus obturato orificio diducendis.

Cæterum difficultas omnis amouetur, prorsusque cessat constitutâ vesiculâ intra capacitatem propositæ baseos, à qua sit omnis aër exclusus, & in qua proinde vesicula nihil aliud, quàm inane spatium circumquaque exinde efficitur, vt facta sese expandendi libertate omnimodâ sese componat, restituâtque in solitam illam suam contensionem. Neque verò est opus, vt propterea quæras, quid sit, quod tunc ipsam vesiculam compleat; quippe ea, vt extrâ, sic intus est tota inanis; ac vt distendatur, non aliquo internè distante est opus, sed solo connisu, quo vesicæ partes à solito situ abductæ, sese in ipsum sponte restitunt. Sanè & cum folles in ipsa sui diductione aëre complentur, hoc complementum non est per se ad diductionem necessarium, sed merè ex accidenti est, quod aër à follium tabellis compulsus, nusquam aliàs, quo se recipiat habet; quippe si ad latera haberet, eò se potius reciperet, neque diductio minùs fieret: vnde & licet intelligi ipsum aëris intra folleis ingressum, non spontaneo quodam, internoque attractu fieri, sed prorsus coactum, compulsuque externo. Possit totum hoc ratiocinium eo confirmari experimento, quod mirificus Paschalius peregit; cum montem illum *Domnam* conscendens, detulit secum follem lusorium, quem cum ad radicem montis leuiter inflasset, & flaccidus cum foret, heinc inde in formam disci pressisset, deprehendit ipsum sic sensim inter conscendendum distendi, vt ad summum cum peruenisset foret in orbem compositus; deprehendit verò & eundem inter exscendendum sic sensim laxari, detumesceréque, vt in imò tandem flaccidus perinde, ac antè fuerat, euaserit. Nisi hoc non est argumento eiusmodi follem solitum inflatione contendit, remansisse tamen flaccidum ad radicem montis ob resistantiam aëris pelliculam ob sui pondus ab vsque superficie Atmosphæ-ræ quasi opprimentis, distensionique eius obstantis; sursum verò elatum intumuisse sensim, quod sensim accedendo propius ad Atmosphæ-ræ superficiem, aëris pondus decresceret, oppressioque illa euaderet minor? Nisi & non verisimillimum sit, si efferri folli ad vsque inanitatem aëris, quæ est supra Atmosphæram potuisset, futurum fuisse vt ad summam vsque contensionem prouheretur? Quidni proinde & idem fieri in vesicula valeat, quæ sit aëris tyrannide immunis? Quidni & absque facto villo subingressu; cum & dici non valeat quid subire intra follem possit?

Circa

Circa posterius experimentum, non est quod multum immerer; ipse enim rem acu, quod aiunt, tetigisti. Id tu sic describis, ut assumptum dicas tubum similem superiori, in cuius ampullata & aperta basi vasculum quadratum coaptatum fuerit, ad cuius latera, si quid exundaret, per tubi collum deflueret. Fuisse, ais, supra eius fundum erectum alium tubulum utrimque apertum, qui obserando basim vesicæ suillæ fuerit ipsi circum-ligatus, eadem vesicæ simul obducta foraminulo in basin alioquin patente. Orificio inferioris tubi digito famulantis occluso, fuisse per orificium superioris tubuli totam capacitatem hydrargyro oppletam, & obturato suillæ eodem superiore orificio, subductoque intra restagnantem hydrargyrum digito, totum hydrargyrum exscendisse ad solitam usque intra inferiorem tubum altitudinem; nisi quod superius illud vasculum remanserit, se in imminetentem tubulum insinuarit, euexitque. Causa porro phænomeni non alia videtur, quam abs te deducta; videlicet non totus aër, qui fuerat exterius subingressione in seipsum, de qua me dixisse memoras, tum compulsus, cum hydrargyrum ex utroque tubo delapsus cogeret hydrargyrum in inferiore vase restagnantem aduersus aërem sibi incumbentem attolli, non totus, inquam, fuerat suæ laxitati restitutus, cum foraminulo adaperto, in basin collumque tubi inferioris irumperet, ac depelleret quidquid intra ipsum hydrargyri hæreret, sed tanta adhuc pars illius compressa manebat, quanta extrusa fuerat è superiore tubulo. Quare & non est mirum, si permittus ingredi, ea vi presserit restagnantem in superiore vasculo hydrargyrum, qua ille in immergi tubi inanitatem fuerit subuectus. Neque verò est cur de Experimenti veritate subdubites, quod tubulus ille superior non videatur debuisse amplius, quam tubus inferior depleri, quasi scilicet perinde immersus in restagnantem hydrargyrum: nam in vase quidem inferiore restagnans hydrargyrum aërem supernè insistentem habuit, à quo inhiberetur, ne impendenti intra tubum locum ex toto cederet, at in superiore vasculo restagnans, non iam aërem incumbentem, sed inanitatem meram habuit, ob defluxum hydrargyri ex basi, colloque tubi inferioris.

Horum occasione Experimentorum, reuocas in memoriam ea, quæ anno superiore, cum me Tolone conuenisses, illic loci peregrinus in summo, in medio, ac in imo excessu montis, in summo, ac in imo domus, ac in ipso etiam maris litore. Et postquam inculcasti fuisse tibi semper præ cateris mirabile visum, quod sereno Cælo, & Borealibus spirantibus ventis hydrargyrum intra tubum hærens altius semper restiterit, quam Cælo obducto, & Australibus ventis flantibus: quippe, cum Cælo defœcatoriore deberet pondus aëris esse longè, quam turbidiore minus, sicque minus resistere restagnanti hydrargyro, ac istum proinde debere minus altè euehere, continerique resistantem in tubo. Cumque ipse tū causam videti dixisses, quod serenioribus simul, frigidioribusque temporibus non ij vapores è Terra emer-

gant, qui obductioribus calentioribusque; quare & per illa ponderis ab usque Atmosphæræ superficie, omninò, & absque vi vlla oblitente exprimi; per hæc verò ascendentia vaporis, calorisque corpuscula, aëris ponderi obniti; ipsūque quadantenus refringere; adèd vt, non tanta per hæc, quanta per illa hydrargyro sit ab incumbente aëre resistantia. Nimirum tametsi aër tum sit crassior, non tamen esse ponderosorem, quod non omnia corpuscula illius deorsum ferantur, deorsum-ve compressa nitantur, sed pars efferatur, contraque nitatur, vnde & multæ suspensæ hærent, cuiusmodi sunt corpuscula nubium, quas non ita sanè suspensas videres, nisi esset vis subuehens, illasque sustentans; eo modo, quo pappi subuehantur, volitantque per aërem, qui corpuscula venti sunt, quæ illos alioquin casuros euehant, sustinentque. Cum ipse, inquam, id tum dixisses, rogitas iam tu, ad eandemne causam pertineat, quod donec pars tubi inanis excalefactis pannis fouetur, hydrargyrum nonnihil subsidit, donec eadem pars niue intra linteum circumposita inalgescit, sit hydrargyrum nonnihil euectior: verum non videris satis meminisse dictam à me esse eandem causam ob quam in thermometro calore exscendit, frigore ascendit. Quare & cum legere ipsam in *Meteorologia* valeas, non est quod heic quidpiam de illa subiiciam. Vale modò & præclaro Saportæ redde quam-plurimam salutem. Diniæ, postridie Non. Augusti. M. D. C. L. I. I.

LVDOVICO VALESIO, *Principi*
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβέστεν.

Accipio ecce, OPTIME PRINCEPS, quod Epistolium dare ad me ex illis Montis rotundi Caltris, ad quæ es deductus, & in quibus detineris, dignatus es. Mox autem hosce versus conscribo, quos eadem via ad te destinem, si forte pati felicitate per medios Satellites ire, Caltraque perumpere possint. Ij porro dolorem quidem testabuntur, quo longas esse Regibus manus te expertum inaudij; at gaudium simul renunciabunt, quo vt fortunam tuam ex aliis, sic ex te virtutem, qua hunc casum perfers, discere est concessum. Neque verò sanè, quin te animo hoc infracto gereres dubitaueram; tellis scilicet inuidiæ constantiæ, quæ gessit te per infestam illam, insultantemque custodiam, quæ fui ipse quoque prope inuolutus, commemini. Et digna res certe vitæ innocentia, à qua tibi, vel latum vnguem discedere, religio est; quippe quem ne quater quidem magna fulminantis Iouis manus possit. Heinc possunt quidem inuidi, possunt æmuli, possunt, quibus probitas tua, & in Regem fides oneri est, esse insens, calumniisque periret, quibus sanctissimum alioquin Principem aduersum te moueant; at tu, qui interim didicisti nullà

Dd 4 culpa

culpâ pallefcere , cui conscientia est mille testes, is euasisti, quem Orbis ruinæ , si illabatur fractus , impaudum feriant ; quique aded possis tuæ isti custodiæ, præsidioque dicere,

Pone me, nigris ubi nulla campis

Arbor astina recreatur aura.

Pone sub curru nimium propinqui

Solis, in Terra domibus negata;

nihilo me secus hilarem perspicies. Absit proinde, ut quicquam te adhorter ad ferendum id leniter, quod rerû conditio necessarium facit; quando, ut te solum audias oportet, vitæ integrum, & sceleris purum. Et cur sanè mœror te conficeret, qui tam soluto es animo, ut censere te custodibus tuis liberiolem possis? cui carcer tantò gloriosior est, quantò inuidis tuis dedecori est summo? Plura aliàs, O P T I M E P R I N C E P S , si aditum ad te literis patere accipiam. Detinet me heic adhuc status rerum; neque enim Parisios, quò iam contendissem cogitare sustineo, viis sic obsitis, Vrbe sic turbata. Quòd percrebuisset initio rumor fuisse te Lugdunum, *Petram-ve Incisam* traductum, præoccupare discessum destinaram, ut me Lugduni sisterem, ac, dum ibi rerum sedationem expectarem, tibi me in consuetudinem, si qua esset fas, solitam præberem: at postquam is rumor euanuit, satius duxi heic præstolari, quid serus Vesper vecturus sit. Tu interim, Ô D E C U S P R I N C I P V M , Ô & meum dulce Decus, Vale, Diniæ, xiv. Kal. Septemb. M. D C. L I I.

*Clarissimo, Doctissimoque Viro D.
IOANNI HEVELIO, Dantiscana
Reipublicæ Palæopolews Scabino,
Amico plurimum obseruando,*

P E T R V S G A S S E N D V S S.

HERat profectò, cur subuerer, HEVELI Præclarissime, ne tam diuturnum meum silentium suspicionem quandam remissioris facti erga te affectus ingereret; neque, nisi tot argumentis testatam mihi humanitatem, beneuolentiãque fecisses, videbar posse amplius audere literis conuenire te, excusationemque prætexere vllam: sed enim verò postremum hoc tui in me amoris specimen, quo voluisti etiam publicè testari, quàm non propterea desineres amare medullitùs me, hoc, inquam, eos mihi animos adiecit, ut, quasi veterno excusso, calamum statim arripuerim, ac tam immani denique silentio hunc fecerim finem. Et de ipso quidem faciundo sæpe numero antè cogitarâm, maximèque, ex quo restituta in meliorem statum valetudo fuit; at qui a Parisios simul cogitans, & discedere nisi in dies, saltè in hebdomadas sperans (provt dudum spes crebrò facta, ut res turbatæ componerentur) destinaram illeinc ad te scribere; ea propter effectum est sensim, ut procrastinando, huc denique rerum, temporumque peruentum sit. Sanè & fortè longiùs adhuc trahere moras contigisset, nisi quia Cælum

illeic nondum serenatum accipiens, exigere heic adhuc Hyemem constitui, & publica illa tua interpellatio ita exstimulauit me; ut prorsus visum fuerit nihil ampliùs esse cunctandum. Itaque, Suauissime HEVELI, hæce iam tandem abs me accipies, non excusationem quampiam continentis, quando nulla esse legitima potest; sed veniæ, quam solidam debeam tuæ illi indulgentiæ, bonitarique deprecationem. Quod superest, ne putes me tamen si obstinatè silentem, eò minùs tamen animo coluisse amicitiam, & tuorum erga me meritorum recordationem caram habuisse. Et quî possem certè, aut vitra obliuisci, quæ aded frequentia præ oculis sunt, aut mente non reuoluere plena amoris viscera, quæ mei causâ in Bernerium istheic commorantem fecisti effusa; maximèque, cum ille rem totam, me nuper conueniens sic descripsit, ut te meritò eum solum habeam, à quo possent tot, tantaque præstari. Quid enim? quia ille dumtaxat schedulam habebat abs me, fuisse te statim non illum modò, sed & totum comitatum tanto cum ardore complexum, ut Regium etiam Oratorem, qui-cum iter suum instituerat, & conuiuio excipere, & nominibus aliis multis deuincire volueris? & possunt hæc alio, quàm te esse digna? possunt mihi ex memoria, plenòque gratitudinis affectu vnquam excidere? Dici interim sanè non potest, quanto calore animatus Bernerius omnia recitârit, quantum se obstrictum abs te abuisse fuerit professus. Cum discessurus heinc iam foret, postridie nimirum Eclipseos Solaris, cœperat ad te scribere, ipsèque receperam me literas ad te traditurum, vnà cum facta Eclipseos ipso adiuuante obseruatione, quam communicare tecum destinaram; verum comitatu vrgente perficere illas non potuit, ac perficere distulit, donec Monspelim, quò contendebat ut ibi Medicinæ lauream consequeretur, peruenisset. Memini verò dolere ipsum, quòd literas nullas dedisset ad te, ex quo vsque appulsus, commoransque Venetiis miserat ad te vitra nescio quæ, cuiusmodi expetieras; quòd vbi accepisset vectarium, cui non memini an Pragæ, an Viennæ ferenda alia commiserat, incidisse in milites qui speratorum aureorum vice vitra obuoluta deprehendentes, præ ira, ac rabie illa perfregissent. Misi iam ad illû præclari Mochingeri Epistolam, quam accepi ante sex dies, vnà cum tua obseruatione, cumque Bullialdi literis, ante mensè Lutetiæ datis. Non hæreo quin eius lectio tam beandus sit, quàm eo Doctoratu, quem est maximo cum applausu superiore mensè adeptus; ita nempe se & suspicere, & amare virum, ac optimum etiam Eichstadium non semel contestatus est, apud me dum diuersaretur. De ipso porrò Eichstadio quid huc inferam, nisi quòd percupio, ut resciat quàm grato etiam animo recipiam in me quidquid officij mei causâ in eodem Bernerio collocatum voluit. Accepi illum quoque ea fuisse in me exornando propensione, ut fuerit mihi aliquam suarum Elucubrationum tui instar dicare, dignatus. Nisi ad ipsum iam rescribam, gratèque debitas persoluam, causa est expectatio,

ctatio, qua teneor noscendi quid id rei sit, nisi fortè hominum nostrorum iniuriâ sic intercidit, vt excusa illa Bullialdi quam vidisti obseruatio, quæ ad me transmissa, ad me non peruenit. Vt cumque sit tamen, quæso interim meo nomine sic illum salutes, vt intelligat esse eum me, in quo gratitudinis sensum desiderate vehementiorem, venerantiorè que non possit. Commemini satis debere me illi specimen quodpiam fulminantis tum ex Venere, tum ex Marte, vt loqui solent, pulueris; at quem ex vtroque, ac simul ex Sole à quinque, aut sex annis asseruo, ita euasit languidus (& repositus præsertim à non aduertente famulo in humido loco) vt ægrè effectum debilem præstet; neque is sit, ex quo aliquid ad optimum virum mereatur transmitti. Quamquam, vt puluerem saltem videat, non-nihil heic ex vtroque concludam, operam interim daturus, vt vegetiorem Parisiis, etiam antequam illuc appulerò, accipiat. Ad te, mi HEVELI, quod spectat; ago imprimis non quantas debeo, sed quantas possum gratias, ob tot, tamque insignia tui amoris symbola, in quibus non postremum duco, quod postremum mihi exhibuisti, cum de te nihil tale merentem cohonestasti publicitus; neque sustinuisti tuam Obseruationem absque hac tuæ beneuolentiæ quasi ob signatione ad me peruenire. De Obseruatione ipsa quod dicam non habeo, nisi quod tuâ summâ industriâ, diligentiaque dignissima est; ac nemo est Mortalium, qui quidquam in hoc genere præstare, quàm tu, exquisitius possit. Meam, si quidquam probo, ex eo potissimum est, quod obseruata à me Phases cum tuis collatae, ea conspiratione sunt, vt ab Initio ad Finem vsque discrimen horæ ac trientis pro Meridianorum differentia constantiâ non paruâ exhibeant. Nescio an iam antè Bullialdus scripserit ad te, quod illum rogaram, vt in transmissio nempe exemplo reponeretur ad octauum cum semisse Eclipseos Decrescentis digitum, quæ Phasis coeuntium cum perpendiculari diametrorum nescio quo lapsu ad Crescentis octauum cum semisse fuerat adscripta. Id mihi nimirum in memoriam venit, cum aliquanto maiore otio in Aduersaria rem transtuli. Si fortè Bullialdus post acceptam meam nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem ad te scripsit, eam communicasse tecum poterit: nisi fecerit, habebis heic ipsam prout in Aduersariis exstat consignata. Quæso te, si quidpiam fortassis, quod tamen non mereor rescribas, significare mihi velis, quod euaserit, quam Tychohis Vitam breui edendam perscripseras; ipse scilicet ex eo tempore commentariorum quæ de illa, deque vita Copernici, quorumdamque aliorum congesseram, curam deposui. Superest, vt manum de tabula tollens, iterem eam, quam plurimam Viris præclarissimis, optimisque nuncio salutem. Tu verò, ô Suauissime, Generosissimèque HEVELI, ô Decus Amicorum, Vale. Dinia, 14. Kal. Nouemb. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, *Principi Optimo,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίην.

Accipio tandem, OPTIME PRINCEPS, quod tandiu expetieram, te & in libertatem assertum, & Parisios reducem, & quod caput est, præclarè valentem. Vbicumque, & quomodocumque fueris, sis, futurus sis, eam esse animi tui moderationem compertum habeo, vt vno tenore Æuum exigas, ac tui semper similis viuas; eâ videlicet animi constantiâ, vt neque efferaris rebus prosperis, neque deprimaris aduersis. Nullus certè hæreo quin nuperum hunc casum quam-fortissimè tuleris, & bonâ fretus conscientia minaci fortunæ mandaueris laqueum. Is quippe est tuæ illius Christianæ Philosophiæ fructus, vt fors ferre nihil valeat, quod hanc animi æquabilitatem, hanc mentis sibi consciæ recti serenitatem conturbet. Tres sunt, & ampliùs exacti menses, ex quo iis literis acceptis, quas ex tua illa custodia ad me donare dignatus fueras, rescripsi ad te, ac eadem quidem, quâ illas acceperam via. Literæ-ne meæ eâ fuerint fœlicitate, qua tuæ; vt nempe ad te vsque per istas ambages penetrare potuerint, nescius hætenus planè sum. Ex eo certè tempore, nullas neque habui, neque dedi literas; ac expectaui semper quovsque id addiscerem, quod magno meo gaudio nuperæ literæ ad me Parisiis datæ renunciârunt. Quare & nunc primum est, quod tibi & libertatem restitutam, & reuifos Lareis, & intemeratam valetudinem gratulor; apprecorque porrò omnia prospera, ac iucunda. Quid futurum sit, fugio quærere, ac Diuinum Numen solùm veneror, vt omnia quatenus & tuis, & publicis rebus expedit, fortunet. Vale modò semper, ac me ama semper, ô & Principum, & meum Decus dulce. Dabam Dinia, postrid. Kal. Decemb. M. DC. LII.

Heic adhuc versor, quod tamen impensè ab Amicis sollicitatus vt Parisios me ante Hyemem reciperem, noluerim tamen rebus turbatis me itineri committere; ac ubi esse eas accepi in Vrbe saltem compositas, persenserim Hyemem iam magis esse pro foribus, quàm vt non mihi adhuc Ver proximum foret exspectandum. Vale iterum.

CHRISTINÆ, SVECORVM REGINÆ *Serenissimæ, Potentissimæ, Sapientissimæque,*

PETRVS GASSENDVS
Εὐδοκίην.

REGINA SERENISSIMA, Is est bonitatis character totis imprefus literis, quibus Maiestas tua Regia me beare dignata est, vt & me prorsus imparem sentiam, qui grates dignè referam; & qualeiscumque

que relaturus, unde initium ducam, non habeam. Ecquo enim, putas rubore legentem eas me suffundi oportuit, cum meæ tenuitatis conscius, sensi, agnouique à primo versu in vltimum, iis me elogiis, titulisque à tanta Regina exornatum, vt ne Plato quidem, aut alius ex tot Viris inter antiquos Sapientiam professos eximiis, simileis vnquam fuerit à Principibus magnis consequutus? An proinde aliud mihi superest, quàm vt te præ illis Regibus, quibus potentiâ nequaquam cedis, virtute autem, doctrinâque omnigena longè præfulges, summè suspiciam, ac venerer; ipse verò, qui cum nemine Sapientum illorum comparandus sim, & mecum habitem, & nõrùm quàm curta mihi supellex sit. Quæso hoc solùm tuam Maiestatem, vt quando dignatur aliarum, reperitarumque etiam Literarum spem facere, cogitare, atterereque quanta ipsa sit, quantulus ego, sustineat; neque eò sese demittat, vt me encomiis prægrauans, facere sibi parùm congruè, parùmque decorè videatur. Parum scilicet Tibi visum fuit, mecum quaecunquæ apud alios nomen studiosè adèdò exaggerare; nisi etiam de ea, qua apud te essem, existimatione sermonem instituens, haud graue haberes addere te meos amicos subornasse, vt qui affecta, comparatâque fores erga me, mihi insinuarent. Parùm cogitasse accersere me nisi etiam excusationem beneuolè acciperes, ac, vt saltem per literas liceret mecum agere, Te expetere significares. Parum te exoptare consulere me; nisi etiam sanctè affirmares, Te Præscripta mea pari religione, qua Placita Clarissimorum Legumlatorum obseruaturam.

Cæterùm, quòd me eo loco habeas, vt dignum ducas, cuius nomen licitando amplifices; euectòque in summum pretio, auctiorem omnem longè vincas; quid, ò OPTIMA, MAXIMAQUE possum aliud reponere, quàm esse eo me in medullis, præcordiisque intimis gratitudinis sensu animatum, qui ineffabilis cum sit, verbis exprimi nullis possit. Quoties profectò cogito, (& non cogitare penè continenter qui valeam, adèdò præsertim immeritus) toties mihi illud cum Aenea ad Didonem vouere, exclamaréque subit,

Dy tibi, si qua pios respectant Numina; si quid

*Vsqvam iustitia est, & mens sibi conscia recti,
Præmia digna ferant. Quæ te tam laeta tulerunt*

Sacula? Qui tanti talem genuere Parentes?

Quod verò etiam, vt ego te conuenirem desideraris, quanto id, putas, verè honori, qui nihil agnoscens in me, quod possit mei præsentiam caram, expetendâque facere, senserim me tamen à Regina tanta per-humaniter, perhonorificèque inuitari? Quantæ etiam fœlicitati, si id modò mihi per ætatem iam ingrauescentem licuisset: si per natiuam constitutionem, quam sortitus sum parùm firmam; si per assuetudinem à cunabulis clementiori huic Cælo factam; si per cætera quæ vel ipse ad Burdelotium scribens attingi, vel, vt per illustrem Mon-morium, præclarumque Capellanum (cuius interuentu tuæ Maiesta-

tis literæ fuere ad me transmissæ Parisiis) perscriberentur, operam dedi? Si quid sanè in eo iacturæ, id nõ Te attinet, ò SERENISSIMA, apud quam, si quid mihi est famæ, id mei præsentia imminueret; sed me attinet potius, qui occasionem prætermiserim spectandi te coram, hoc est exhibitum tam grande æuo hoc nostro miraculum, vt neque peruideam sæcula priora simile vllum exhibuisse; neque valeam præsumere posteriora exhibitura. Sincerè, ac, vt sentio, loquor; quando præter constantem famam, quæ in ore est omnium, tam certam iam habeo ab illis testimonia, quorum mihi pridem est perspecta fides, quibusque id iam contingit honoris, vt Te spectare, affarique, & audire cominùs possint. Quippe præter illa, quibus suas semper plenissimas facit literas Burdelotius (ille scilicet tæque, & quater fœlix, cuius præstita erga tuam valetudinem opera, id mereri potuit elogium, quo eum tam effusè, ac tam grato animo in tuis ad me literis commendas) Præter illa, inquam, Naudæus summi vir candoris literis suis nuperis ea ingenuitate descripsit, & doctis naturæ eximias, & virtutes summas, perfectissimasque cumulatifsimè superadditas, ex qua mihi omninò,

Nec primam similem visa es, nec habere sequentem.

Quidquid id est rei, huc infererem, nisi & quæ tua est moderatio, effes auditura inuita; & res mihi apud alios potius esse dicenda videretur. Quanquam tacere vnum non possum, quòd Epilogi instar est; testari illum nempe, se, quoties ad ea quæ fusè recenser, attendit, in eam rapti extasin, vt vix possit oculis suis, auribusque credere; ac Te cogitans, dicat tacitè quod olim Regina Sabæorum ad Salomonem, *Non credebam narrantibus, donec ipse veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars mihi nunciata non fuerat. Maior est sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui.*

Quod subinde autem deposcis, vt tuas saltem literas admittens, velim tua cum Maiestate hoc, quo inter absenteis commercio licet, agere; esto ipsa Iudex, ò INCOMPARABILIS, quàm fieri me exinde animo confusum par fuerit. Quasi verò ego is sim, qui id honoris promerear? qui possim hoc tam nobile recusare commercium? qui non id debeam summæ gratiæ, summo fauori imputare? Quàm vereor solùm, ne literas accipiens vicissim abs me, futurum sit, vt conquerare facere te commutationem, qualem Glaucus cum Diomede? Tametsi non erit quorsum mihi veritas, quod Te spe inani fuisse lactatam sensura sis; cum ipse vt tantam de me opinionem conciperes, occasionem non fecerim, qui nihil vnquam magni de me, neque mihi ipsi, neque aliis spondeo. Suberit verò interim, cur ipse magno deputem lucro, non tuam sanè (vt præ summa modestia Te auere perscribis) erudiisse ignorantiam; sed meam potius propalasse, quam ipsa aut pro tua solertia, sagacitatèque sis dignatura excutere; aut pro tua humanitate, beneuolentiâque ita excusare, vt ipsam quasi symbolum comparatissimi

tissimi huius mei ad obsequendum affectus habeas. Quippe dicere quidem possem, Tutemet ipsam Te consule; quando licet tibi ex te ipsa, tanquam ex dirissimo penu ea depromere, quæ frustra aliunde requiras; sed ne causari tamen possis detrectare me operam, dico ingenuè, obsequar; ac tantò quidem alacriùs, tantòque confidentiùs, quantò spes est, vt nihil ex me (qualecumque id demùm sit) prodeat, quod non ipsa sis pro hoc tam benigno, beneuolòque erga me affectu, æqui, bonique consultura. Nam si alioquin foret in me, vnde aliquid lucis ad diuinum tuum ingenium illustrandum dimanare posset, id, putas, Tibi inuiderem, qui ita comparatus sum, vt nemini abnuam colloqui, cuiuscunque ille sit sortis, qui me quidpiam roget, quod nosse me putet (vtcunque in recessu, quod sibi accedens fuerit, pollicitus, non ferat) Tibi, inquam, tantæ Reginæ, cui si prodesse quicquam liceret, id foret eiusmodi, vt inde exundare in tot capita, ceu ex viuo quodam, perenniùque gurgite posset? Silere heic porrò interim non licet, quod mihi in hunc locum tuæ Epistolæ incidenti in mentem occurrit. Quippe abfui quidem, vt talem me haberem, qualis Philosophus Sextus fuit, sed ipsa tamen mihi visa es tali esse genio, qualis in Sapientissimo Imperatorum Antonino fuit, qui tot rerum sciens, imò & iam senescens, cum ipsi aliquando Lucius occurrisset, requisissetque, quorsum pergeret; *ad Sextum*, inquit, *Philosophum, vt ea discam, qua nondum scio.*

Quod postremò bonitas tua testari dignatur, ac penè iurare eorum, quæ fuerint abs me præscripta, obseruantiam; id verò demùm me eò deducit, vt omninò pendeam dubius animi, hæreámque an Te ipsam satis, an me ipsum satis cogitaueris. Iam enim etiam imitari Pompeiùm illum Magnum videris, qui Philosophum Posidonium conueniens, fores percuti de more à lictore vetuit, & *fasciis lictorios*, inquit Plinius, *ianua submitit is, cui se Oriens, Occidensque submiterat.* Scilicet Tu quoque tot Populorum Victrix, tot Nationum Imperatrix, non erubescis tuam Maiestatem quadamtenus submittere Placitis homuncionis, quem, quantum-vis non habeat, habere tamen aliquid cum Posidonio simile putes. Subiit certè etiam in mentem, in hunc locum dum incidi, nihilo esse Te inferiorem Magnis illis Principibus, quorum meritò celebre in Iure illud legitur, *Digna vox est Maiestate regnantis, Legibus alligatum se Principem profiteri*; ac id, quod consequitur mox, *Reuera maius Imperio est, submittere Legibus Principatum*; siquidem quæ illis circa Leges fuit, eadem Tibi est *digna vox* circa Philosophiam, è qua omnes iustæ, sanctæque Leges originem ducunt. Veruntamen, ad me quod spectat, cum non sim eam Philosophiæ, quam præsumpsisse ipsa videris consummationem assequutus, cogitare sic subiit, eo quidem te fuisse candore, vt præconceptam tuam de me opinionem exprimeres; at fore me nihilominus Mortalium ineptissimum, si ea me vertigo præsumptionis corriperet, vt illa propterea me ducerem dignum. Quate & aliud

nihil licet mihi, quàm illud quasi regerere, vt ipsa potius Te audias, cui tam cumulata sunt omnia perspeeta; ac Tibi simul gratulari, quod hactenus ad eum doctrinæ, Sapientiæque gradum Te euexeris, vnde quidquid siue agere, siue non agere par sit, ceu è specula prouidere possis. Cæteris sanè Principibus eò præcellis maxime, quòd ipsa per Te perspicis, quæ illi vulgò rerum ignari, nisi oculis alienis non vident; neque mirum idcirco est, si dum Consiliarios admittunt, quos non nòrunt deligere, ac ipsis interim credunt omnia, pessum ire omnia patiantur. Quò sit, vt cum esse nihil fœlicius possit eo Principe, qui ipse-met suos, suasque res nouit; ita nihil sit illo infœlicius, qui credit omnia aliis, quorum vix est vltus, qui non se respiciat, ac Principis res accommodet suis. Sed nempe hoc est valde secundum naturam, vt quisque se potius, quàm cæteros amet, ac propter seipsum amet cæteros; adeò proinde, vt culpentur licet, qui non sine quodam habito ad sese respectu Principi consilia, monitùsque dant; culpandus tamen sit magis Princeps, qui ita fieri pro innato cuique erga semet-ipsam affectu ignorat; ac non idcirco dispicit, quò quisque possit vergere, aut certè ea non exhibet perspicaciæ specimina, quibus illis suspicio, ne quidpiam non sani consilij deprehendatur, fiat. Quid facias nihilominus parti Principum maximæ, quos ab vsque cunabulis aduatores obsident, qui iam tum ad redundaturam in se vtilitatem respectant, omniâque ad gratiam loquentes, eam sensim inspirant mollitiem, quæ exhorreatur, refugiaturque, qui est ad necessariam doctrinam necessarius labor. Heinc profectò est, quamobrem deinceps natos quidem se ad regnandum putent; at debere se cuadere idoneos ad regnandum non reputent; pergantque auerfari Doctrinam, vt quidpiam eminentius, cui, si illam admitterent, parere ipsi tenerentur; ac ideò tantum detraheretur summæ potestati, ac mero, quo potiri gaudent arbitrio, quantum illi in se, suasque actiones tribueretur iuris. Miseri! qui proinde se, non vt Pastores Populorum; sed vt Ductores Pecudum habent; neque propterea in se conuersa, effusaque habent Subditorum pectora, qui se ab illis verè amari non sentiunt, sed spectari solum quasi victimas ipsorum nutui consecratas. Quorsum itaque non gratuler Tibi ô REGINA PRINCIPVM DECVS, cum te ea doctrina hactenus imbueris, quæ Te & Reginam & verè Reginam possis gerere; hoc est nonmodò imperare, sed sapienter etiam, iustèque imperare, atque adeò Populis tuis eam facere de Te opinionem, quòd abs Te, vt communi Parente reuera amentur, Teque ideò tanquam Parentem tenerrimo affectu ament, ac non simpliciter vt Reginam, sed vt Deam quandam venerentur, & colant. O præclarum tui Principatus fructum! quando nullum maius, aut expeabilius laborum omnium, vigiliarumque, quibus pro salute tuorum excubas, optare Tibi præmium potes! cum eo certè coniuncta est, quam sunt tui carissimam, iucundissimamque memoriam transmisi in Posteris; qua, si quid gloriæ seruiendum est,

quæ

quæ nos manet post obitum , nulla potest esse gloriosior. Perge itaque, Ô REGINA VERE INCOMPARABILIS, perge eo Cælesti passu, quo cœpisti incedere; neque enim Vates ero inanis, si eam Tibi gloriam, famamque præfalgiero, qua esse præclarius, perenniôrque non possit. Isthæc sunt, quæ Sacræ tuæ Maiestati rescribendam Dinæ, Non. Decembr. M. DC. LII.

LVDOVICO VALESIO, Principi
Optimo,

PETRVS GASSENDVS
Εὐαγγελίων.

LIteras habui, OPTIME PRINCEPS, quas ad me dare Tornatore intercedente dignatus es. Fuera iam tibi prosperum in Aulam reditum gratulatus, neque hæseram quin fuisses in ipsa exceptus perhumaniter; gratulor verò nunc tantò magis, quantò licet id per te-ipsum nosse. Ac dubius quidem semper pendo, quò propterea sint res tuæ euasuræ; verum eæ sunt semper committendæ Diuinæ Prouidentia, optandumque solum, vt bene omnia vertant. Quod Illustris illius tui Consobrini sic vicem doles, id profectò dignum est tua & caritate in Conanguineum, & pietate in Patriam, & constanti in Regem fide. Et meam quidem sortem non decet quidquam causari, inquirere-ve in factum tanti Principis; sed, vt tuum in sinum effundere hoc liceat, desendum est, quam ille tantam sibi gloriam quæsierat, hisce eius actis sic dedecorari. Quantæ nempe laudi ipsi vertebatur, tot peperisse Patriæ Victórias, tot quæsiisse Vrbeis, ac penè Prouincias, tanto dedecori iam datur, facere ipsum hostibus ansam Victoriarum incruentarum, ac recipiendi citra vim quidquid ipsis fuerat tanta vi eripsum. Quid illud verò, quod etiam scribis, creatum illum Summum hostilium Exercituum Imperatorem? Sanè, vt non modò speciosus, sed legitimus etiam illi fuerit commotæ huc- vsque camarinæ prætextus; at nullus esse profectò potuit addicendi sese hocce titulo hostibus; quòd hoc demùm nihil esse aliud, quàm se gerere Patriæ hostem videatur. Ij certè, quibus iam militat, non huius, illius-ve, qui res administrant sunt hostes; sed ipsius Patriæ, quam velint euersam; neque, vt ille sibi infensos vlciscuratur, curæ ipsis est, sed vt hac occasione res suas promoueant. Solemne est dici, *oportere amicum esse vsque ad aras*, at non minore iure decet esse, *ad aras vsque inimicum*; neque si flecti Superi nequeant, mouere Acheronta fas est. Præter meum morem, fat sentio, præterque institutum abripior; sed nimirum id excidit pro eo, quem tecum concipio dolore, quòd tantus Princeps, quem obseruantia, venerationeque summa prosequor, viam ineat illi contrariam, quam sibi amplam iam strauerat ad nomen, decusque immortale. Quod subinde petis, vt meam tibi sententiam aperiam circa

id, quod istheic ab Astrologis perhibetur, exscendisse Solem duobus gradibus; paucis aperio, nugas puto. Idem-met rumor iam euulgatus Campanellæ nomine fuerat; sed nimirum isthæc insomniam ij soli possunt confingere, qui nouitatis prætextu gloriolam inanem venantur, neque verentur ludibrio fieri paucis intelligentibus, si modò sui admirationem apud multitudinem creent. Sol eiusmodi Sidus est, quod vno tenore suam pergit viam; neque, si quid fortè per ipsam alterationis patitur, id tempore aliquo breui, vt ab istis iactatur, fit; sed vix potest demùm post multas annorum Myriadas sentiri. Id declararem pluribus, sed excederem Epistolij modum. Satis esto, si ego quidem hisce in rebus quid assequor, sapere hoc commentum triam fabulam de casu Solis Phaëtonteo. Quas verò non audies etiam fabulas de eo Cometa, qui est per hosce dies conspicuus? Verum, tu, vt Sapiens & supra Vulgus Princeps, non illum magis es in ostentis, quàm aut Solem, aut alia magis familiaria Naturæ opera habiturus. Vale OPTIME PRINCEPS, ac Decus meum dulce; & curriculum imminētis anni feliciter aggredere, prosequere, absolue. Dinæ, pqstridie Natalitiorum. Anno M. DC. LII.

E I D E M.

NE in hac, qua scribo iam festinatione, occasionem primam anni initi præteream sine tessera, præstat omninò paucos versus ad te exarare, quàm nullos. Id nempe, vt tibi iteratò feliciter precer, & vora pro tua incolumitate, rerumque tuarum prosperitate quam-maximè possum ardentia concipiam. Faxit modò Deus Opt. Max. vt & decurrentem iam annum, & porrò Nestoreos, pro vt veneror ipsum, agas. Significauit optimus Campinius (ac Tornator etiam) sapiusculè te scripsisse ad me; at quæ infelicitas mea fuit, nullæ ab vsque exeunte Maio ad me peruenerè abs te literæ, præter datas vnas è Montis Rotundi, vbi detinebaris Castris; & datas alteras Parisiis, post reditum felicem tuum in Aulam. Debuere nimirum alias eadem fata, quibus fuerant iam aliquot antè interceptæ, manere. Quæso proinde, vt quia placet pergere etiam manu propria literas superscribere; committi deinceps eas (mandes aut optimo Campinio, aut alij, cuius inuolucro, superscriptioneque tegantur. Vale, OPTIME PRINCIPVM, Vale, Ô dulce Decus meum. Dinæ, pridie. Non. Ianuar. Anno M. DC. LII.

E I D E M.

Mensis iam est, OPTIME PRINCEPS, ex quo literas ad te dedi nullas. Quàm verendum proinde mihi, ne meam incusares segnitiam, nisi præsto esset tua bonitas, quæ me excusationis faceret securum! Est ea certè mihi sic dudum perspecta, vt fuisset fortè etiam diutius officij quasi immemor, nisi acceptum recens à meo Capellano Epistolium, aurem

tus eximere, significas. Quippe cum nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque adeo esse possit eius priuatione molestius, facis tu profecto per-humaniter cum subire in te aut totam, aut certe molestiæ partem, quam mihi casus hic flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quadam flere voluptas*, eatenus experior, ut molestiam malim ea suauitate temperatam, quæ τὴ μαλαρίτη, consuetudinisque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illā immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti ut parentes, ut filij, ut coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbaque illorū, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihilque fieri iis gratius possit, quàm si alij quoque eadem enarrant, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recollere, quibus aliàs οὐ τὸ μαλαρίτη confabulati fuimus; adeo nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationeque dignum. Superfunt adhuc fœlici fato, quos & tu ipse apprimè nosti Eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximèque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximèque in *Syntagmate de Militari studio*; dice- réque, cum conuenissemus erat solitus parere se Pythagoræ, si per talem quandam Tetradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam cōcederet, ex eo scilicet tempore institui nisi per litteras nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualetudine ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totòque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cum me iam reduce ipse proximè accederet, mutuorumque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenerint, nimisquam est notum. Tamen si porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberri- mum licebat ex eius conuersatione demetere; ea tamen semper seges erat, quæ magni pro- uentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi nolirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. *Reliqua exciderunt.*

*Viro Clarissimo, & Amico Optimo
OLAO VVORMIO, Doctori
Medico, & in Regia Hafniensi Aca-
demia Professore Humanissimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN me, Optime VVORMI, reducem non ex Prouincia modò in Urbem; ve-

rum etiam penè ex Otci limine in vitam Quamprimùm verò hûc appuli, nihil potius fuit, quàm ut quî & ipse, & præclarus Fromm-ius valeretis, interrogarem. Cum respon- sum foret concessisse alterum fatis, & vter ta- men esset, non designaretur, non interqueui donec didici Frommium esse τὸ μαλαρίτη, qui ad plureis abierit; te verò esse, qui Deo pro- pitio & super sis & bene valeas. Tenere itaque me non potui, quin & meam tibi lætitiæ tes- tatus toto animo gratularer, & Clarissimum Medicum nostrum Guidonē Patinum litteras ad eximium Bartholinum dantem offendens hosce ad te versus attexerem, quibus certior fieres me, Deo donante, ex mea illa adeo diu- turna inualetudine emeris, adesse in hac iam Ciuitate, & vitæ Tychonis Brahei ve- stratis, ad quam tu mihi præ cæteris afful- sisti editionem moliri. Quinque aut sex iam anni sunt, ex quo Gedanum ad celebrem Heuclium scribens, illum rogâram ut si fieri posset impetraret meo nomine ex præ- claro Medico Ludouico Keplero Iohanni fi- lio, Regiomonti in Prussia degente, si quid haberet monumentorum ad Tychonis, quem ipse vidisset, vel de quo Parentem loquen- tem audiisset, vitam attinens, ac attinens etiam ad vitam Parentis, cuius summam libens intexerem; responsum verò tuleram futurum, ut breui non monumenta modò, sed vitam quoque integram vtriusque typis commenda- tam accipere possem. Ipse id ratus, omnem curam meam lucubratiunculæ euulgandæ di- miseram, donec quid ille inc adueniret fru- strâ iam tamdiu præstolatus, ac interpellato etiam quid id rei esset Heuelio, eò fui adduc- tus ab Amicis, aliisque præstantibus Viris, quos Vranis amor, ac tanti illius vestri He- rois gloria tangit, ut nihil cunctando, id quod haberem pridem paratum, emitterem. Manum itaque iam adinoui, & cum opella tota foliorum viginti quinque, aut triginta futura sit, quinta iam est, aut sexta pars excu- sa. An verò quia lentè operæ procedunt, & spes est ut priusquam ad metam perueniant, ferre abs te responsum, si quopiam me bea- ueris, valeam, orare te ausim, ut si quid tibi fortè in manus, ex quo plusscula illa ad me mittere es dignatus, inciderit, id eadem viâ, quâ hæ literæ transduntur, velis imper- tiri. Quippe tametsi accessurum tempore satis fortè non sit, fiet nihilominus occasio, ut ni- si in suum locum inferi, attexi certè ad calcem posset. Vnum saltem est, quod te maximè exo- ratum desiderem, ut scilicet mihi procures exaratam manu exemplum Orationis func-bris à Iessenio habitæ, cuius excusum vnicum istheic exstare aliàs scripsisti, cuiusque nul- lum reperire in totis Parisinis Bibliothecis licuit. Exoptem verò si istud adhuc mihi nauare operæ importunum non fuerit, rem diligenter peragi, quo prima occasione trans- mitti ad me possit. Est verò & vnum ad- huc, quod te rogem; vide quantam mihi tua illa immensa bonitas libertatem faciat. Notus tibi haud dubiè est vir illustris Petrus Reer- zius, qui ex Tychonis est cognatione. Is est, qui ante annos sex Legatus Regis nomine hac in

in Aula interfuit. Dignatus me tunc pro sua singulari humanitate inuisere, ac instituti mei conscius, recepit sese, & obtenturum, & mecum communicaturum descriptionem, confessionemque singularis cuiuspiam ungenti à Tychone excogitati, Braheanique nominationi, quod cætera inter Tychonis encomia, non memorare modò, sed describendo etiam, publici facere iuris possem; quasi nempe mirificum, generique humano adiutando comparatum inuentum. Si igitur nôris, & graue non sit ipsum, aliúm-ve ex familia, penes quam id quasi arcanum asseruatur, interpellare, ut copia mihi ipsius fiat, erit cur & tibi, & ipsi gratiæ habeantur, non abs me modò, sed etiam abs summi viri Manibus, & abs quibuscumque leuamen sentietur. Virum illustrem si conuenias, & salutem ipsi nunciare meo nomine poteris, & indicare memorem me illius affectus, quo me prosequi suaue habuit, hæc interseruisse alterâ statim vitæ Tychonis paginâ, *Cum verò fratres ipsius omnes magna in Patria authoritatis, & magna ex parte Senatorij Ordinis fuerint, tum memorandus præcipue. Steno, qui Maiestatis Regia Consiliarius, & in arce Calundburgica Prasês, habuit cæteros inter liberos, tum filium Ottonem Basnesum, tum Birgittam filiam, qua illustri Friderico Reetio nupta quatuor filios edidit, Petrum, Stenonem, Antonium, Georgium, quorum natu maximum Legatione Regia Parisiis fungentem, unâ cum natu minimo videre, affari, experiri beneuolos licuit.* Quæro te iterum exemplum Orationis funebris, & quàm citò quidem per tuas occupationes fas erit. Vale intereà, Vir Optime, ac me amabò amare perge. Parisiis, Eid. Septemb. M.D.C. L I I I.

Clarissimo, Excellentissimòque Viro D.

IOANNI DOMINICO CASSINO, in
*alma Bononiensi Academia Profef-
sori Matheos Primario,*

PETRVS GASSENDVS S.

AMplius mense est, Clarissime Vir, ex quo literas ad me, intercedente nobili Venasco dedisti, illustris Riantij Baro mihi studiosè reddidit. Diurnæ huius meæ ad respondendum moræ non vna fuit causa; sed nihil est neesse aut occupationes, aut inuoluntatem, aut aliud causari. Oro te solùm ut sic habeas me, & honori duxisse magno, quam vltro, gratiosèque offerre amicitiam dignatus es; & fœlicitati vertisse, posse me, non eximè quidem, sed vtrumque tamen tuis votis satisfacere; & quam primùm licuit, arripuisse calamum, ut qua in te esset voluntate facerem perspectum. Gratulatus itaque tibi pro tam laudabili instituto, exscribere ecce ex meis Commentariolis aggredior quas de preciosis obseruationibus trium superiorum Planetarum circa tempora Oppositionis ipsorum cum Sole peractas. Exigis pro singulis ternas; ego verò quinque, senas-ve exhibeo, ut quia omnes ea serie, copia-ve non sunt ex quibus exactè deduci Oppositionum tempora possunt.

Gassendi Epistola.

sint, sint ad manum quas deligas, ac prout videbitur in rem vertas. Organum, quo acceptas distantias agnosces, Radius Astronomicus fuit, Orgyâ proluxior, in parteis 10000. distinctus cum Transuersali immoto, & heinc inde Tangentis vice in simileis diuiso. Fixus ad centrũ cylindricus, in Trãuersali etiam cylindrica emobiliâque pinnacidia. Signis vsus sum

— & — denotandæ aut additioni graduum, scrupulorumque Tangentibus indicatorum, pinnacidis ad diuersas Transuersarij parteis existentibus; aut subtractioni pinnacidis existentibus in eadem. Calculum adhibebo nullum, ne præiudicium faciam, quo vtrumque præoccuperis; doleo certè fecisse me, cum Martis oppositionem, stationemque alteram anni 1623. euulgans, calculum obseruatis subiunxi, ad quem vnum, aut alterum circa Stellas datum supposui, quod deinceps, caro amico Iacobo Valesio monente, non rectè se habere deprehendi. Supposui videlicet Stellam in Humero dextro Sagittarij habere latitudinis Australis gr. 3. min. 31. prout in Tychonis Catalogo habetur, cum habeat tamen solum gr. 3. min. 18. ac aliundè eius distantiam ab Australiore duarum in Boreali parte Arcus esse gr. 6. min. 15. prout calculo eam deduxi; cum probè tamen obseruationes excedere tribus minutis eam prodant. Quo effectum est etiam, ut cum distantiam illam assumpsi rectificando Organo, tantundem abesse, nisi interdum magis à vero potuerim. Hæc proinde est causa, cur obseruationes nudè, & qua fide fuerè peractæ, consignatæque communicem, ne quidquam sit, quod imponere, creare-ve vllam, quod dixi, præoccupationem possit. En itaque ut res se habeat.

P R O ♀

Anno 1621. debuit ex Ephemeride contingere Martis oppositio Sole cum die Maij 6. Itaque Aquis-Sextiis die Maij 3. vesperi, hora 10. distiterunt inter se Mars, & Lanx Australis, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1623. debuit oppositio contingere die 3. Iulij. Itaque Diniæ die 28. Iunij, hora 13. &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1625. debuit oppositio contingere die 18. Septembris. Itaque Diniæ die Septembris 21. sequenti vesperis circiter hor. 10. &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1634. debuit oppositio contingere die 12. Martij. Itaque Diniæ die 7. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 18. Aprilis. Itaque Aquis-Sextiis die 15. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppositio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1638. debuit oppositio contingere die 7. Iunij. Itaque Diniæ die 6. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

P R O ♀

Anno 1620. debuit oppositio Iouis cū Sole contingere die 7. Nouembris. Itaque Aquis-Sextiis die 4. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1633. debuit oppositio contingere

E c 2 die

die 16. Decembris. Itaque Diniæ die 14. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1635. debuit oppositio contingere die Ianuarij 18. Itaque Aquis-Sextiis die Ianuarij 15. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 19. Februarij. Itaque Diniæ die 5. vesperi, *ut in Commentariis.*

Anno 1637. debuit oppositio contingere omnino die 20. Martij. Itaque Aquis-Sextiis die Martij 11. &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1639. debuit oppositio contingere die 22. Maij. Itaque Aquis-Sextiis die 20. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

PRO H

Anno 1633. debuit oppositio Saturni cum Sole contingere die 28. Maij. Itaque Aquis-Sextiis die 25. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1634. debuit oppositio contingere die 9. Junij. Itaque Aquis-Sextiis die 6. mane, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1635. debuit oppositio contingere die 21. Junij. Itaque Diniæ die 19. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1636. debuit oppositio contingere die 2. Iulij. Itaque Aquis-Sextiis die Iunij 30. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Anno 1637. debuit oppositio contingere die Iulij 14. & tamen nihil obseruatum comperio, quàm quod Diniæ die 27. vesperi, &c. *ut in Commentariis.*

Hactenus exscribo, Excellentissime Vir, quæ de Marte, Ioue, & Saturno circa tempora oppositionum obseruatis consignata habeo, Nisi ea tam sint exquisita, quàm ipse forsitan expectasti, tibi que de me pollicitus es, ipse sanè in culpa non sum, qui & quod potui præstiti, & ut maius quidpiam abs me exigere, occasionem non feci. Obseruationes crudas agnosces, & vel ex eo quidem, quod necdum sint plerisque apppositi arcus deducti ex Tangentibus; verùm non ob id eas minùs probabis, vtcumque tibi in deducendo laboris quidpiam reliquerim, quod vt nunc subirem, mihi non vacauit, quin non vacat etiam omnia recensere, ne aliquam fortè cyphrulam præposterè interscripserim; sed si fecero, quod vix reor, rarum erit, vt non ex serie obseruationum possit emendari. Quali acumque tandem hæc sint, tu sic vttere, fruere, vt me saltem tibi ad obsequium comparatissimum agnoscas. Parisiis, XVI. Kal. Febr. M. DC. L. IV.

SAMVELI SORBERIO SUO,

PETRVS GASSENDVS S.

Cceperam iam tuas literas, & gratulatus animo licet, nondum tamen scripto meam lætitiã significãram, cum Capellanus præclarus ille ostendit abs te literas, quibus alias mihi innuebas conscriptas. Expectaui proinde illæ-ne alicunde mihi aduenirent, quosque hoc ipso demùm die, tum ipsæ mihi redditæ sunt, tum aliæ quarum feceras spem ab Illustrissimo, optimoque tuo Patrono Præ-

fule Vafionensi. Paucis itaque, quia tempore vrgeor, gratulor tibi pectore pleno ob tuum illud tam generosum, tantæque pietatis consilium. Nempe res eius est ponderis, cui æquari nihil possit. De salute enim summa agitur, pro cuius commutatione non tota cum auro suo Terra, non vniversus Mundus sit satius. Fuit hæc mutatio dextræ Excelsi, & optimam partem cum elegeris, non erit profectò cur vnquam te facti pœniteat. Felix interim qui incideris in Antistitem aded bonum, aded generosum, aded eruditum, vt & virtutem tuam amare, & pretium tuum nosse potis, fieret tibi in hac humanarum rerum iactura perfugium. Quod tu verò mihi ob mortem Principis tam mei amantis Ludouici Valesij, Engolismensis Ducis condoles, humanitatis officium est, amorisque erga me tui. Et non possum certè non teneri magno Capituli tam cari desiderio, vtcumque in partem consolationis veniat, quod ille me amore sincero, teneroque amauerit, quo Mortalium nemo, aut melior, aut innocentior vnquam fuit. Ille vnus sanè ex iis, quibus dignus non fuit Mundus, qui qua erat sorte vixit in hac tanta sæculi colluie, fide, candore, probitate, vt planè insignis, ita incomparabilis, ac omnino dignus, qui in singulare virtutis exemplum Principibus proponeretur. O quàm sæpe attendant mihi ad inculpatos illius mores infusurare illud subiit, *Quo nihil maius, melius-ue Terris Fata donauere, bonique Diui nec dabunt, quamuis redeant in aurum Tempora prisum?* Sed mihi tempero, vt & finiam, & Antistiti optimo verbulum rescribam. Tu bene Vale, mi SORBERI, & corrobore in dies. Parisiis, x. Kal. Febr. M. DC. L. V.

IOSEPHO MARIE SVARE-
SIO, Illustrissimo, Reuerendissimo-
que Vafionensium Antistiti,

PETRVS GASSENDVS
Eὐχαρίων.

Aud ego sanè id promerebar, ANTISTES ILLUSTRIS-SIME, vt Tu non modò mei, & vultus, & nominis commeminisses, sed dignareris etiam humanissimas dare literas, tanta amoris erga me tui significatione plenas. Sed nempe hoc mihi bonitatis tuæ esse voluisti argumentum, cui pridem insignis tua eruditio, ab vsque consuetudine cum nostro communi Peireskio τὸ μαγίστην erat perspecta. Gratias proinde quantas possum maximas tibi habeo, ac me, quando aliud non possum, tibi totum oppignero in animi grati restificationem. Quàm verò subinde, putas, gratulor ob tam egregium facinus, quo eximium Sorberium Deo, & Ecclesiæ quaeristi? quo illum ad te pellexisti? quo illum foues, fortunarumque ipsius curam suscipis? quo rem præstas, vt tua illa generosa indole dignam, ita dignam, quæ celebretur, cuiusque memòria non intermoriatur? Et merebatur ille sanè incidere in tantum Patronum; Vir tam bonus, tam candidus, tam

tam singulariter eruditus, vir tanta in conuersando gratiâ, in scribendo tanta elegantia, vir, vt paucis dicam, quem tu noueris, quem amaueris, quem delegeris, vt tua in eo vireis suas beneficentia expetiretur. Quod me attinet, sic ego illum amo, vt cum tibi sit tot obstrictus nominibus, ipse vnâ me obstrictum profitear, ac forem modo soluendo par, ita mens adiuuet, vt totam in me recipere obligationem. Et verum est quidem nihil aliud te, quàm vt beneficias spectare; at non idèd minùs, qui tua beneficia persentiunt, ad ea agnoscenda, & gratitudinis ergò, quam-maximè licet, efferenda tenentur. Tu ò PRÆSVLVM DECVS, sic agere perge, ac me eum porrò habe, quo tui obleruantior, tibi que obsequentior sit nemo. Parisiis, x. Kal. Febr. M. DC. LIV.

*Viro Clarissimo, & Amico Optimo
OLAO VVORMIO, Doctori
Medico, & in Regia Hafniensi Aca-
demia Professore Celeberrimo,*

PETRVS GASSENDVS S.

EN iam tandem, Optime VVORMI, Tychonis Brahei vitam editam, cuius ad te mitto aliquot exempla. Quas prouideram fore moras, eâ reipsâ intercesserunt; & cum Bibliopola noluerit exemplum ipsius vllum distrahi, quin alia simul opuscula typis cohærenter commissa prodirent, non licuit vllum ante mensum, quod transdi ad te posset nancisci. Nactus porrò distuli huc vsque, quòd Patinus noster accessurum sperans in dies præclarum Bartholinum ex Italia, expectandum censuerit, donec cum libris ab eo coactis hæc ad te exempla destinarentur. Nunc, cum possit præclaro Viro iniecta esse remora, quæ incertum reditum faciat, ipsèque pudore quodam obruar, quòd non maturè satis exhibeam istud qualecumque meæ erga te gratitudinis specimen, dum aliam vecturæ occasionem quæro, offert se mercator amicus, qui recipiat se fasciculum abs me acceptum Amsterodamum mittere, vnde ad te porrò Hafniam transmittatur. Bonis itaque auibus fasciculum ipsi committo, apprecorque vt tuas in manus & tutò, & quam-primùm perueniat. Exempla in eo quatuor comperies, quorum tibi vnum nominibus multis debitum vt habeas, haberèque velis te quæso. Alterum erit, quo liberes fidem erga illum quemcumque, abs quo obtinuisti quod dignatus es ad me mittere Orationis funebris in laudem Tychonis habitæ exemplum. Tertium dari exopto per-illustri Retzio. Ipse est solus, quem attinentem ad Braheanam familiam mihi esse notum contingit, quare & iure eum deligo, cui meum erga illam obsequium, affectumque testatum faciam. De postremo quid factum velim, vix ausim tibi dicere; vt dicam tamen ipsum addo, vt si, vbi Apostrophen illam ad Regem Serenissimum, qua Tychonis vitam vt concluderem in mentem venit, pellegeris, reputes rem sacræ eius Maiestati non displicituram, habeas ad ma-

nû, quod vel per te, vel per illustrem Retzium meo nomine illi offeratur. Præter fas, ac decorum foret aliquas factò excusando adiungere literulas, cum abundè, imò nimium sit fuisse semel me, & publicè quidem ea interpellatione vsus. Tu itaque Optime VVORMI, vt videbitur, ita agito, ac pergito me tibi penitè deuinctum amare. Vale, Parisiis, postrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

*Clarissimo, Doctissimoque Viro D.
IOANNI HEVELIO, Dantiscano
Consuli, Amico plurimum colendo,*

PETRVS GASSENDVS S.

QVantum me tuæ literæ, Suauissime HEVELI, recreauerint, dici facilè profectò non potest. Nempe & te esse incolumem, quem grauitèr adèd laborare inaudieram; & me abs te semper amari, quod duco sanè maximi, ecquid potuit esse iucundius? Nihil iam, cum tuas accepi, typographicarum circa Tychonis vitam operarum supererat; at Bibliopola certo consilio, ipsam, ac vnâ Copernici, Peurbachij, & Regiomontani vitas non priùs euulgari, quàm alia quædam opuscula simul ederentur, expetiit. Quare & vel hac occasione paulò seriùs accipies, quod ad te exemplum destinatum volui. Et Bullialdus quidem noster etiam expectandum censebat, quo-vsque tempora Eclipsion proximi mensis forent transacta, vt simul, si quid obseruatum à nobis foret, perscriberetur. At quia vecturæ librorum ambages nimis longæ sunt, idèd anteuertendum duxi, commissurûsque statim sum mercatori fasciculum, qui ipsum amico Amsterodamensi commendet, vt inde ad te Dantiscum transdatur. Fortassis quoque priusquam ipsum cum his literis habeas, dandas posteriùs alias accipies. Erit porrò præter exemplum, quod vt tibi habeas pro votis mihi est, etiam aliud, quod quæso te, vt optimo Eichstadio, quem terque quaterque resaluto, tradas. Ægtè me porrò ad editionem opellæ huius accinxeram ob factam à Keplero spem; nunc cum aliud ipsi consilium infedisse significes, minùs pœnitet operis suscepti. Doleo & ipse cum tui causâ, tum Artium ingenuarum gratiâ concessisse eximium Linemannum fati. Plura Deo propitio, proxima occasione. Tu interim bene, imò optimè Vale, Parisiis, postrid. Eid. Iul. M. DC. LIV.

*CHRISTINÆ, SVECORVM RE-
GINÆ Serenissimæ, Potentissimæ,
Sapientissimæque,*

PETRVS GASSENDVS

Εὐαγγελίου.

REGINA SERENISSIMA,
Ruri versor, dum ecce audio Piquerum,
& Fraxineum, vt tuam Maiestatem Antuerpiæ
E e 3 conueniant,

conueniant, die proximo discessuros. Itaque, ne eorum dumtaxat sermone, sed meis etiam literis, quanta semper tuæ Maiestatis veneratione teneat accipias, pauculos hosce versus do ab illis ad te perferendos. Facio videlicet ne meo ex silentio fortè conicias non satis magni ducere me præclarum illud facinus, quod tanto consilio aggressa, tanto animo exsequuta es. Profectò enim demiror potius potuisse vel cogitationem ipsius subire in Fœminæ mentem; & hac iuuenili præsertim ætate, rebûsque adeò prosperis. Sed oportebat nimirum te, dum iexum, ætatem, sortemque supergrederis, insolitum quidpiam, ac omni expectatione maius moliri. Tale verò omninò fuit, pro nihilo habere, ac tam vitro deponere Coronas, Sceptra, Imperia, quibus haberi nihil solet in hominum votis sublimius, ad quæ obtinenda, tuendaque, iure, iniuriâ, dolo, vi, ferro, flammâque passim certatur. Ac facile quidem illud commendatur, quod dictum est olim, *Diadema rem esse ponderosam adeò, spinisque adeò intertextam, ut qui saperent, si humi iacens occurreret, ne attollerent quidem.* At vix tamen vnus & alter summorum Principum memoratur, qui dictum factò probauerit, cum sponte Diadema abiecit. Sed & cum tam rara hæc existant exempla, tanto sanè magis tuum istud erit admirationi Posteris, quantò satietatem regnandi sola tibi ratio, non longæuitas fecerit. Gloriosius poterat videri, in salutem Gentis, subditorumque populorum tuam istam regnandi industriam, sapientiamque impendere, & quam illis gloriam, beatamque tranquillitatem quæsieras, toto porro vitæ decursu tueri: verum & præclare illis consuluisti, cum cum dedisti successorem, qui id præstare eximie posset: & te quod attinuit, tot iam editis Regiminis tui egregiis speciminibus, censuisti Tibi esse viuendum. Quamquam verò id factum varij interpretentur variè, ipse esse securus, quantum in me est iubeo, te ea pollere & sagacitate ingenij, & maturitate iudicij, & celsitudine animi, ut tamen non in tua penetraretur consilia, tempus tamen sit illa haud-dubie quam-optima demonstraturum. Et non potes sanè, quæ tua est Virtus, non sapientissimè prospexisse, quam deinceps vitæ rationem institueres, sectarerisque; neque non perstare in proposito constantissimè decreuisse: quippe alia tibi profectò mens est, aliûsque vigor animi, quàm ut quidquam committere non satis dignum tua hac Virtute, quæsitâque gloria sustineas. Sat siquidem nôstj, tametsi curandum non esse admodum videatur, quid de nobis sentiant, loquanturque cæteri, dum nobis probè conscij simus; debere tamen bonam famam, vel eo nomine esse nobis caram, quòd in societate degentibus felicitatis partem faciat, bene apud omnes, bonosque & Sapientes præsertim, ex quo veneratio & caritas consequitur, audire. Cùmque id non ex vna solùm, altera-ve actione assequamur, sed ex omnium serie, & constantia; idcirco esse operam dandam, ut Vita tenore quodam æquabili degatur, ac tota secum ipsa consentiat. Quin-etiam, cùm in eo, quod superest æui, quodque Tibi ut longissimum, sic

felicitissimum apprecor, incidere plurima valeant, vt res nempe Mortalium sunt, quæ inducere posse aliquam facti poenitentiam videantur, non hæreo, quin Te ita comparâris, vt dicere cum illo possis,

Omnia percepî, atque animo mecum antè peregi:

adeò proinde vt effecta omnibus Fortunæ casibus superior, generosè semper, hoc est intrepidè, & pari passu sis incessura. Fœlicem te certè, quæ vsurpare illud Metrodoreum valeas, *Occupauit te Fortuna, atque cepi, omnesque aditus tuos interclusi, vt ad me adspirare non posses.* Hoc est quod voueo, ô REGINA, nominibus hæcenus multis longè incomparabilis, vt qui sequentur intelligant fuisse te velut dono quodam Prouidentia genitam, in quo totas vires suas summa virtus experiretur. Vale. Dabam Menilij San-Dionysiani, è Castro Illustris Mon-morij, qui ipse quoque tuæ Maiestatis reuerentissimus semper est, x. Kalend. Septembris, M. DC. L. IV.

*Clarissimo, Doctissimo, Amicissimoque
Viro D. IOANNI HEVELIO,
Dantiscanæ Reipublicæ Consuli,*

PETRVS GASSENDVS S.

Scripsi ad te, Clarissime HEVELI, circiter Eidus Iulias, transdens ad te duo exempla editæ heic à me Tychonis Brahei Astronomorum Coryphæi Vitæ, cum subiuncta vita vestratis illius incomparabilis Copernici, summorumque etiam virorum Peurbachij & Regiomontani. Mens scilicet fuit, vt vnum exemplum tibi haberes, alterum optimo Eichstadio communi nostro tribueres, cum nunciata à me plurima salute. Vereor ne nondum fasciculus tuas in manus peruenerit. Destinandus enim nauigio Amsterdamum ad mercatorem fuit, vnde rursus uauit Dantiscum discessuræ committeretur. Vt cumque sit, sat bene erit, si ad te vsque tandem pertingat. Quod recepi porro illis literis communicare tecum, si quid circa tam Solis, quàm Lunæ Eclipseis superioris mensis obseruare concederetur, id fidem liberans, iam præsto. Adiungo nempe hisce vtriusque Obseruationis qualiscumque exscriptum, quod etiam vt commune habeas cum optimo Eichstadio te rogo. Quia ruri adhuc versor, ipsum ad nostrum Bullialdum do, vt cum proximis, quas ad te scribet literis, transmittatur. Tu bene semper Vale, Clarissime HEVELI, & optimum illum meo nomine saluere semper quam-plurimum iube. Menilij San-Dionysiani, Kal. Septembr. M. DC. L. IV.

PETRVS GASSENDVS,
SORBERIO SVO, S.

Mox vt tuas literas accipio, & ne quidquam morer tabellarium, pauculos hosce versus do, ac simul conscribo, quod ad Præsulem illustrem exigis Epistolium. Non tanta mihi

mihī erat cum eo, vt illud auderem, familiaritas; verum de te cum agitur, quis esse pudor, aut modus possit? Exopto solum vt hoc meum officiolum non sit nequicquam. Acceperam iam quod egregia ad præclarum Pecquetum Epistolæ exemplum ad me dederas; verum vt gratias agerem nondum fuerat facta occasio. Facio iam, ac testor me fuisse ipsius lectione maximopere delectatum. Doleo dumtaxat abfuisse me, neque factum vobiscum testem singularis experimenti; doleo & sortem si vos fortassis discessuri sitis ante Remigialia; quippe id solum circiter tempus repetiturus Urbem sum, ac mihī ad eodē frustrā erit, quam ille erga me gerit voluntatem. Et memini quidem me alicubi mentionem fecisse raræ obseruationis, cum Bernerius noster Monspellij degens, quid id rei foret ante treis annos significasset: at suauissimum longè esset rem oculis haustam narrare, ac simul Authorem facere commendatum. Nisi iam liceat, licebit forte alia occasione beatoribus esse. Recreatus mirificè fueram, cum tuam legens Epistolam, viderem factam veteris, per-carique Amici Bornij ad eodē luculentam mentionem (dudum quippe erat; ex quo nihil de eo inaudieram) nunc verò summum beasti me, cum certum fecisti tuis literis, & meminisse illum mei, & nunciasset quoque plurimam salutem. Quæso tu illum nomine meo resaluta quam-plurimum, & cura vt intelligat hæere se mihī semper in medullis. Saluto verò etiam quam-plurimum optimum Pecquetum. Te quod attinet, quàm tuus sim nôsti. Vale, Menilij San-Dionysiani, xv. Kal. Octobr. M. DC. LIV.

Admodum Reuerendo, ac Erudito Viro,
IOANNI LVDOVICO CASTA-
NEO, Canonico Sistaricensi,

PETRVS GASSENDVS S.

Ergratum fuit nuper, cum è graui morbo incipiens conualescere, tuas accepi literas superiore Decembri datas. Factus iam vtcumque lectionis, scriptiônisque quàm tum forem, patientior, pauculos hosce versus pono, tum vt significem literas fuisse mihī à præclaro viro, Cognato tuo redditas; tum vt Regioni nostræ gratuler, quòd tu in ea exoriare, cui de meliore luto præcordia Titan finxerit. Ecquis enim, amabo, est alius, qui studia ingenua sectetur; ita vulgò sunt omnium animæ in Terras curuæ, & Cælestium inanes? Tu sanè tanto es laudabilior, quântò in ista barbarie, intèrque has, quas dicis cautes, ex te ipso emergis, factusque *αὐτοδίδακτος*, contentus es tibi canere & Musis. Quod tuæ illius Præfationis adiunctum voluisti literis exemplum, non sine voluptate pellegi; agnouī nempe diligentiam, industriamque adhibitam in toto opere contextendo. Itaque dum præstes ea, quæ pollice-ris, præstare autem non dubito, author tibi sum, vt te compares ad ipsum edendum. Tameti enim deinceps occurrat, quod correptione indigeat, id tamen curarum erit poste-

riorum, quæ nunquam fient maturiores, nisi crudiores præcesserint. Nihil initio perfectum est, neque haberemus magnorum Virorum consummatissima Opera, nisi illi cœpissent à rudioribus, quæ deinceps castigarentur. Aude igitur, & te quoque dignum Deo finge;

— *tentanda via est, qua te quoque possis
Tollere humo, victorque virum volitare per
ora.*

Mihī certè nunquam erit quidquam gratius, quàm videre te, vt virtute eximium, sic famâ conspicuum, & nomen id longè apud exteros propagantem quod Parens, germanusque iam in Patria clarum fecerint. Vtrumque saluto, ac ipsis, tibi que omnia prospera voueo, appretorque. Vale, Parisiis, iv. Kal. Febr. M. DC. LV.

Viro longè Clarissimo D. IOANNI
HENRICO BOCKLERO,

PETRVS GASSENDVS S.

Ultum est, quod Equiti illustri Scipioni Scaligero aliis nominibus debeo: at illud sanè plurimum est, quòd eius officiis te Amicum debeo. Id ego verò non promerebar, vt tu meam (quod loqueris) ambires amicitiam; meum potius erat, vt si quibus possem obsequiis demererer tuam. Sed nempe addecebat, vt tu hoc erga me humanitatis specimen, Vic humanissimus, exhiberes; hoc est, vt me auertereres, sicque eâ gratiâ prægrauares, quam ego pensare, nisi referens, atque ad eodē factus inferior non possem. Quod itaque mihī reliquum fecisti, id vnice amplector, vt scilicet gratias quam-maximas possem pro oblata mihī tua amicitia referam, & quam prior, vlròque debui, reciprocè offerens, tester eam fore semper cum omni, quantum per vircis dabitur, officij genere coniunctam. Videri possem tardius rescribens in hoc ipso præstando seignior, verum causa fuit grauis morbus, per cuius vigorem fuere ad me tuæ literæ perlatae. Quippe & iam post vnum, alterumque mensem agrè ab eo conualesco, agrèque possum quidpiam scribunt aut meditari, aut scribere. Pauca hæc proinde iam habe, ac Vale. Dabam Parisiis, iii. Kal. Febr. M. DC. LV.

CHRISTINÆ, SVECORVM RE-
GINÆ Serenissima, Potentissima,
Sapientissimaque,

PETRVS GASSENDVS
Εὐσεβὴς.

REGINA SERENISSIMA,
Non ea sanè mihī, ad tuam Maiestatem nuper scribenti inens fuerat, vt responsum eliccerem, quo me es donare dignata; id volueram solum, vt intelligeres non esse cum me, qui in Te, non tam Purpuram, Diademamque spectauerim, quàm generosam indolem, ac verè Regiam. summamque virtutem. Nempe qui ex-

terna

terna illa suspiciunt, fortunam, non personam mirantur, ut si palam magni æstiment, non ipsam geminam in pretio habeant. Porro & quod iam iteratò scribo, facio dumtaxat, ut gratias agam ob eam, quam voluisti ipsa Tibi imperare rescribendi patientiam. Nimum quippe est, quod literæ meæ Tibi non prorsus ingratae sint, quodque meam comprobationem heroici facinoris loco habendam aliquo putes. Certè hoc ipsū quoque est immensæ illius tuæ bonitatis; cum propria facti conscientia Tibi abundè sufficiat, ac te habere eam debeas, quæ sis ipsa Tibi amplissimum theatrum. Et qui humanas quidem res, quasi ex quodam ergastulo, non tanquam è specula contemplantur, rem accipiunt præposterè; verum quid illi sentiant, Tibi curæ admodum non est, quando ij sunt, qui ad splendorem eximiae virtutis non minùs caligant, quàm nocturnæ aues ad meridianum Solem. Quin præclarum est etiam, quod nihil moraris, sed pateris illos invidiâ dirumpi, dum ea improbitate sunt, ut facta vel nulla, vel leuissima occasione, pro affectu suo rumusculos spargant: secura scilicet cum sis nihil veritate esse potentius, & quod dies vna occultat, id aliam patefacere. Ac ipse quidem nullus hærebam quin habenda in figmentis forent, quæ varia circumferantur; sed suauissimum tamen fuit ex Piqueto addiscere quàm non leues fuissent meæ coniecturæ. Perge itaque, ô SERENISSIMA, virtutem serio colere; sic enim ut vertex Olympi perpetuo in sereno degens hosce quasi nimbos, & rauca tonitrua non calcabis solùm, verum etiam planè discuties, ac euanescere demùm coges. Quidni! cum intelligens te maxima in luce versari, tam præclare agnoscas quid Tibi, quid societati hominum debeas, ut sinceram & intus mentem, & extrâ famam tuearis. Quamquam & quod societati præstamus, eiusve causâ agimus, in nos quoque ipsos redundat; dum hac ratione eam mentis tranquillitatem nanciscimur, qua haberi non nos despectui, aut odio, sed venerationi, & amori apud homines persentimus. Etenim quod videri quidem nonnullis incommodum solet Genium ita deflectere, ut quodammodo defraudetur; ij profectò haud-quaquàm eâ, quâ tua Maiestas, sapientiâ pollent; quando minimè peruidet deflexionem hanc fieri assuetudine adèdè facilem, ut haberi pro indole possit, neque habendam potius esse defraudationem Genij, id agere, vnde aliqua molestia, pœnitentiâque sit consequutura. Et par est sanè, aut in syluis, extrâque commercium cum hominibus degere, aut in ipsorum societate versantibus illi ser-

uire, hoc est, quod cuique pro conditione decorum est, sic agere, ut gratia potius, quàm offensa pariatur. Quo abripior tamen? quasi ipsa non sis, quæ omnium Mortalium optimè perspicias geri ab vnoquoque duplicem personam; & à Sapiente quidem vtramque, perinde ac si alteram solùm ageret, sustineri. Age proinde ea semper, REGINA SAPIENTISSIMA, quæ sint & tua Maiestate, & præcellente illa virtute, qua hæctenus præfulges, digna; ut & æuum degas foelicissimè, & nomen gloriosissimum, quod cœpisti, in Posteris transmittas. Vale, Dabam Parisiis postridie Eid. Februarij, M. DC. LV.

*Viro Clarissimo, Doctissimoque D.
IOANNI VALLISIO, S. Theologiae Doctori, & in Oxoniensi Academia Geometriae Professori Saui-
liano,*

PETRVS GASSENDVS S.

ND non promerebar, Vir Clarissime, ut me cogitares, ac mei quam dignatus es, rationem haberes. Accepi & literas tuas humanitatis plenissimas, & quod adiunxisti exemplum præclaræ tuæ obseruationis Solaris Eclipsæ superioris anni. Vereor ne me, ut negligentem, sic immemorem beneficij putes, quod iam solùm post quatuor menses, ex quo dedisti literas, debitas tibi referam gratias. Sic tamen res habet: fuere illæ mihi ante paucos solùm dies redditæ; ac eruditus Erasmus Rascchius cum eas traderet, testatus est tibi recens consignatas. Quod apposuisti destinatum ad nostrum Bullialdum exemplum, ad eum deferri illicò iussi; habebisque, quantum coniector, ab ipso etiam literas per eundem iuuenem egregium Paulum, Terraharium cum hisce meis perferendas. Committo verò ipsi quoque, in compensationem aliquantulam tui muneris exemplum meæ Obseruationis, tum eiusdem Eclipsæ, tum insequutæ etiam Lunaræ. Tantulum est, quo simile munus eximij Heuclij communis nostri compensaui. De Eclipsi mensis Februarij nihil magis quàm tu, quod perscribam habeo; quando heic etiam nubes conspectum illius nobis præripuerunt. Quod superest, & me amare, qui te redamo, & de his studiis bene mereri perge. Vale. Parisiis, x. Kal. Iun. M. DC. LV.

Atque hæc quidem sunt, quas Latine conscriptas recuperare potuit Amanuensis, Epistola.

F I N I S

APPENDIX
EPISTOLAS
AD
PETRUM GASSENDVM
CONTINENS.

REGINÆ SVECORVM SERENISSIMÆ,

ITEM QVE

Quorundam suorum illis adiunctæ,

AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

Lettre de la Reyne de Suede
à Monsieur GASSENDI.

De Stocholme le 25. Septembre 1652.

VOUS estes si generale-
ment honoré & estimé
de tout ce qui se trouue
de personnes raisonna-
bles dans le Monde, &
on parle de vous avec
tant de veneration que
l'on ne peut sans se faire
tort vous estimer mediocrement. Ne vous eston-
nez donc pas s'il se trouue au bout du Monde
vne personne qui se voit interessee à vous esti-
mer infiniment, & ne trouuez pas estrange qu'elle
ayt suborné vos propres Amis pour vous faire
connoistre qu'elle ne s'esloigne pas des sentimens
de tout le genre humain lors qu'il est question
de donner à vostre merite vne estime non com-
mune. Je reste infiniment obligée à celuy qui
vous a fait connoistre vne partie des sentimens
d'estime que i'ay pour vous, & ie le suis d'au-
tant plus, puis que ce bon office est vn sur-
croist des autres seruices qu'il m'a rendu, &
encore que ie confesse de luy deuoir la resti-
tution de ma santé, & de ma vie, & qu'il
semble qu'après cela il ne se puisse rien ad-
jouter à ce que ie luy dois; neantmoins, ie
confesse que l'obligation de m'auoir procuré des
asseurances de vostre estime, esgale tous les au-
tres dont ie luy suis redeuable. Aussi est-il vray
qu'il est seul digne de se vanter de m'auoir
procuré ce bien. Mais ie vous prie de me don-
ner la satisfaction de la durée de nostre com-
merce; & puis qu'il ne m'est pas permis d'esperer
le bien de pouuoir en presence vous pro-
tester mon estime, & bien-veillance, permettez
au moins que mes lettres vous assurent des sen-
timens aduantageux que ie conserueray toute
ma vie pour vous, & que les vostres me puissent
donner les confirmations de vostre bonne vo-
lonté. Souffrez que mes lettres interrompent
Epistolæ ad Gassendum.

22 Gassendi VI

quelque-fois vos meditations, & vostre loisir.
Je vous consulteray comme l'Oracle de la verité
pour m'esclaircir de mes doutes, & si vous vou-
lez prendre la peine d'instruire mon ignorance
vous ne ferez autre chose sinon d'augmenter le
nombre de ceux qui scauent vous estimer digne-
ment. Je vous prie de croire que i'observeray
vos preceptes aussi religieusement comme l'on est
accoustumé d'observer les dogmes des plus ce-
lebres Legislaturs. Iugez après cela combien ie
vous seray redeuable des lumieres que me donne-
ront vos belles connoissances, & croyez que ie ne
seray iamais ingrate enuers vous, & que ie veux
cultiuer avec soin l'estime & la bien-veillance
d'un si grand homme que vous estes.

CHRISTINE.

AUTRE.

De Bruxelles le Ianuier 1654.

DUPIQVET vous dira com-
bien i'estime les tesmoignages de
vostre esprit; vous m'avez obligé
infiniment en me tesmoignant que
nonobstant le changement que i'ay
fait de ma condition vous estimez encore ma
personne. Vostre estime me iustificera contre
ceux qui blasment mon action, & vostre ap-
probation me suffira pour me confirmer dans
l'opinion que i'ay d'auoir bien fait. Conseruez
moy vostre amitié, & soyez certain que dans
l'indifferance que i'ay pour la plus-part des cho-
ses ie ne puis m'empescher de m'interessier fort
pour les sentimens que vous aurez de moy; &
ie vous puis dire avec verité que vostre amitié,
& estime sont du nombre des choses dont ie me
passerois avec peyne.

CHRISTINE.

Ff 2

Lettre de Monsieur du Piquet
Secretaire de la Reyne à
Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR
Le n'ay de temps que ce qu'il en faut pour vous reconfirmer mes tres-humbles seruices, & pour vous dire que la Reyne à receu vostre lettre avec ioye: Elle m'a commandé de vous assseuer de son amitié, & qu'il n'y auoit personne au Monde qu'elle estimast tant que vous, ce sont les propres termes qu'elle m'a prescrit de vous faire sçauoir. Du reste vous pouuez bien croire, Monsieur, que vous aurez tousiours auprès d'elle vn tres-humble seruiteur en moy, & que ie vous feray reconnoistre en toute rencontre que ie suis veritablement

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obéissant Seruiteur

DVPIQUET.

AUTRE.

MONSIEVR
La Reyne m'a commandé de vous remercier de sa part de la lettre que vous luy auez escrit, ie luy ay présenté moy mesme, & vous puis assseuer que la ioye qu'elle en a resmoigné estoit tout à fait extraordinaire, elle me parla si auantageusement, & avec tant d'estime de vostre personne, qu'il seroit mal-aisé d'en parler plus dignement, si elle n'auoit esté empeschée par l'arriuée de l'Archiduc, qui luy à rendu visite avec grande ceremonie, elle n'auroit pas manqué de respondre à la vostre, ce sera par le prochain Courrier selon qu'elle m'a ordonné de vous en escrire, voila ma commission, & voicy

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obéissant Seruiteur

DVPIQUET.

d'Anvers ce 11. Septembre 1654.

Lettre de Monsieur Bourdelot
premier Medecin de la Reyne
à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR
Je vous escriuis il y à vn mois & vous manday l'estime extraordinaire que la Reyne auoit fait de vostre lettre. Vous la connoistrez mieux par celle qu'elle

vous escrit. Elle sera bien aise d'en receuoir de vous de temps à autre: Les preceptes moraux venants de vostre part seront tres bien receus, & si vous y meslez de la doctrine, de l'erudition, des obseruations de Physique, elle en serabien satisfaite. Nous nous efforcerons de nostre costé d'y respondre, Messieurs Bochart, Naudé, Du Fresne, Meybomius & moy, estudions fort & tachons de plaire par nos études à cette Reyne, qui est l'honneur de l'Vniuers. Iamais rien n'a esté de si esclairé, ny de si iudicieux. Monsieur Naudé vous en escrit. Je me remets à luy de toutes choses. Je vous assseueray seulement que c'est à la mort & à la vie que ie suis

Monsieur

Vostre tres-humble, & tres-obéissant Seruiteur

BOVRDELOT.

A Stocholme ce 17. Octobre 1652.

Lettre de Monsieur Naudé
Bibliotequaire de la Reyne
à Monsieur GASSENDI.

MONSIEVR & meilleur Amy
Ayant ouy dire aujourd'huay à Monsieur Bourdelot, que la Reyne nostre Maistresse à tous deux vous escriroit Samedi prochain, j'ay esté rayu de deux choses, la premiere d'apprendre que sa Majesté treuve correspondance avec vous, car encore que ie luy en aye entendu souuent parler en tres-bonne estime, ie ne croyois pas neanmoins que la correspondance fust si bien établie, & la seconde d'auoir si bonne commodité de vous escrire pour vous faire sçauoir de mes nouvelles & apprendre des vostres. Peut-estre auez-vous esté bien estonné d'apprendre la resolution que j'ay pris, & effectué tout ensemble, de venir à Stocholme, où ie m'assseure que si vous & Monsieur de la Motte le Fayer pouuiez venir aussi facilement que moy, ie ne tarderois gueres à vous veoir bien tost, puisque la Reyne ne manqueroit de vous y appeller. Mais comme ie ne sçauois que faire à Paris ou tout le monde me regardoit de costé à cause * * * * * & qu'en mesme temps sa Majesté de Suede me pressoit par lettres de proprio pugno, à la venir voir, ie n'ay pas en beaucoup de difficulté à m'y resoudre. Le voyage à esté de deux mois entiers, tout par terre & sans beaucoup d'incommodité. Pour la Mer ie n'ay pas mis vn iour entier à passer le petit & grand Belt & le Sond; les chariots qui nous ont amené iusques à Coppenhagen, & les cheuaux que l'on change de deux en deux mille de là iusques à Stocholme, qui est vne assez petite Ville, & que le feu à diminué de plus de deux cens maisons depuis mon arriuée. Pour le pais il n'est point si aspre ny si fascheux que l'on m'auoit persuadé. La Sauoye & les Suisses le sont beaucoup d'auantage, & il y à tant de François icy que l'on trouue assez de quoy se diuertir

vertir sans apprendre la langue. Pour des hommes doctes il y en a si peu, qu'exceptez Messieurs Bochart, Bourdelot, Du Fresne, Garde du Cabinet, & Meybomius, ie n'y en connois encore point d'autres. Mais j'oublie toutefois le sujet le plus considerable qui soit icy en cette qualité, sçavoir la Reyne de laquelle ie puis dire sans flatterie qu'elle tient mieux sa partie es conférences qu'elle tient assez souvent avec Messieurs Bochart, Bourdelot, Du Fresne & moy, qu'aucun de la compagnie; & si ie vous dis que son esprit est tout a fait extraordinaire ie ne mentiray point, car elle a tout veu, elle a tout leu, elle sçait tout, & elle en donne des preuves iudicieuses, & avec telle facilité de discours & force de raisonnement, que ie n'en auois pas congeu la moitié de ce que j'en reconnois maintenant. Et à vous dire vray, cela m'a fait apprehender que ce commun dire ne se verifie en elle,

Immodicis breuis est ætas & rara senectus :

Au reste quoy qu'elle tiene assez sa grauité en public, elle l'abandonne tout a fait avec nous, & ie ne la voy iamais en meilleure humeur que lors qu'elle a le loisir de nous auoir auprès d'elle. Mais ne croyez pas qu'elle soit seulement sçauante en ce qui depend des Liures, car elle l'est pareillement en Peinture, Architecture, Sculpture, Medaille, Antiquitez, & en toute autre chose belle & curieuse, & s'il y a un bon Ouurier en ces Arts là, elle ne manque point de l'auoir auprès d'elle. En effect Monsieur Bourdon excellent Peintre arriva il y a cinq ou six iours de Paris: Et pour travailler en cire, en esmail, en burin, pour iouer du Luth, chanter la Musique, danser, &c. on le peut aussi bien faire icy qu'en lieu du Monde. Pour sa Bibliothèque de laquelle j'ay la conduite cum absoluto imperio, elle est tres riche en MSS. tant à cause de ceux de Monsieur Petau, que de Monsieur Gaulmin, de Monseigneur le Cardinal Mazarin, de ceux d'un nommé Stephanides,

de Ravius, & d'autres. Mais pour les Imprimez, il faut aduoier que l'on la pourra rendre beaucoup meilleure qu'elle n'est à present pas la seule faute de ceux qui en ont eu le soin au parauant moy. Outre cela, elle a une Galerie de Statuës tant en bronze qu'en marbre, de Medailles, tant d'or, d'argent, que de bronze, en pieces d'ivoire, d'ambre, de corail, de crystal travaillé, de Miroirs d'acier, d'Horloges, de Tables, de guises, bas-reliefs & autres choses non moins artificielles que naturelles que ie n'en ay iamais veu en Italie de plus riches. Reste les Tableaux desquels elle a aussi une merueilleuse quantité, & ainsi vous voyez que habet animimum apertum ad omnia. Monsieur Du Fresne & moy sommes à la table de Monsieur Bourdelot laquelle est tres bonne, pour les Chambres on nous en prepare dans le Chasteau, & cependant nostre retraite est dans l'Hostellerie avec un peu d'incommodité. Monsieur Bochart depuis cinq mois est aussi reduit à la mesme peine. Il travaille icy sur son liure de Animalibus Sacræ Scripturæ, ou il mettra bien de l'Arabe. Monsieur Meybomius pretend de monstrier bien tost quelques fautes dans Euclide. Cætera turba silet. Pour moy j'ay assez d'affaires à ranger mes liures, à cause qu'il y en a beaucoup qu'il faut quasi tous les iours porter d'un lieu à autre, celuy ou ils doiuent estre a demeurer ne pouuant estre encore prest d'un an. Je vous baise tres humblement les mains, & suis à iamais

Monsieur & meilleur Amy,

Vostre tres humble, tres obeissant,
& tres obligé Seruiteur

G. NAVDE'.

De Stokolme ce 19. Octobre 1652.

A l'heure que j'escris, il fait beaucoup plus froid en France qu'icy.

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS
 LVDOVICI VALESII,
 DVCIS INCVLISMENSIS,
 COMITIS ALENSIS,
 LEVIORIS EQVITATVS
 PER GALLIAS MAGISTRI,
 ET
 GALLO-PROVINCIAE PRO-REGIS,
 AD PETRVM GASSENDVM
 EPISTOLÆ.

LVDOVICVS VALESIVS
 PETRO GASSENDO *Doctissimo,*
ac Carissimo Viro, S. P. D.

VRE diutiùs agitavi,
 Vir Eruditissime, si
 tam exquisitis Episto-
 lis Latinè responsum
 darem. Pudore tandè
 suffusus, more milita-
 ri, & in procinctu, pau-
 cis dicam quid censeo.

Præfulis tui vinculis aureis deuinctam, non
 intueor mentem. Cunctator naturâ medita-
 tur aliquid quod votis respondeat meis, for-
 tassis sodalium nobis vota conciliat, vt con-
 fecto negotio gratior ad me accedat cuius be-
 neuolentiam scelere quærere non licet. Nepo-
 tis ad Antistitem tuum missi reditum expecto
 cuius contumacia tantis à me machinis op-
 pugnabitur, vt supplices & victas manus co-
 gamus eum tendere. Vale. Antipoli Idibus
 Septembris 1639.

LVDOVICVS VALESIVS
 PETRO GASSENDO *Ornatissimo*
Viro, ac dignissimo Dinia Præ-
posito, S. P. D.

Vltimis tuis eruditissimis Epistolis re-
 spondere non erubesco. Campinio no-
 stro carissimo Sphingem Antistitis tui mitto.
 Si tamen tanta opus sit sagacitate vbi (magni
 Alexandri more) nodum illum Gordium ense

liceat secare, Auctoritas illa Regia, cui nihil
 potest resistere gladij tam inuicti Imperatoris
 fungi munere debet. Non erit mirum cum
 tam præclara gesserit Rêx noster si Antistitis
 tui mens ei se subiciat, cui hæretici rebellès
 inuiti cesserint. Quid denique boni augurari
 nõ possum Petro illi Gassendo Musarum alum-
 no cuius suffragium Theatrâli plausu meritò
 præstat. Gloriæ non morituræ cupidine tactus,
 stylo tuo immortalis ac ære perenniori, memo-
 riam commendari meam permittas opto &
 enixè rogo. Vale. Briniolæ 25. Septemb. 1639.

LVDOVICVS VALESIVS
 PETRO GASSENDO *Viro Erui-*
ditissimo, S. P. D.

Optarem, Vir Doctissime, firmiorem in
 hac Prouincia valetudinem, citiùs redi-
 res, & tardiùs à me discederes. Non est tamen
 quod te terreat. Mundi sumus heic, sed non
 omnes. Reuertere igitur velociùs quàm aspa-
 ragi coquantur. Nihil mihi rescribas attamen
 ipse veni. Vale. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1640.

LVDOVICVS VALESIVS
 PETRO GASSENDO *Viro Erui-*
ditissimo, S. P. D.

Escribo tibi mœrens ac laudans, disces-
 sum desleo, promotionem probo, didici
 ex Roberto tuo carissimo, vt res tuæ se ha-
 bent: narrauit etiã Glandatensis ille nun-
 quam satis laudandus. Carissimus ille Abbas
 Victoriz

Victoriæ Commendatorias has reddet literas quæ te admodum possunt iuare. Inuenies Campinij nostri epistolam, quam te absente aperui. Amicorum omnia communia. Ad Grassensem mitto, qui ratam afferat nominationem. Sanitensem expecto. Nostras omni lucubrationes. Vale, Amicos communes saluta & memor esto mei. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

S Peraueram, Vir Eruditissime, itineris narrationem. Cum iucundissimas accepi literas, quæ absentia dolorem possunt lenire. Gratissimus ille Victoriæ Abbas summo te prosequitur affectu. Vinces patientiâ Antistitis Diniensis duritiem, quam corrigere est nefas. Perge negotium prout cœpisti & cum licuerit amicitiam nostram ut æternam respicias, enixissimè rogo. Vale, Artis literatoriae Decus & Ornamentum. Episcopo Augustodunensi Epistolam, quam scripsi, reddes. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO *Ecclesia
Diniensis Prapósito Dignissimo,*
S. P. D.

Exponere non possum, Vir Eruditissime, quali affectus sum lætitia cum peractum negotium retulere ultimæ tuæ literæ, temporis fecisses iacturam, si tantis implicitus negotiis noctium tuarum lucubrationes coactus esses omnino deserere. Quotidie deperditur aliquid nostri, ad famam præcipua sunt dirigenda, quæ cum sit æterna, summo est appetenda studio. Quidquid agas Prouinciam aspicias rogo, amicitia insolubilis memor. Vale literarum Decus. Aquis-Sextiis 12. Martij 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Vltimas & nuperas tuas accepi literas semper iucundas etsi breuiores, negotiosum otium tuum diligo. Lucubrationes tuas nouo pumice polire non est opus. Fâiam Amicum tuum beneuolentia semper prosequar, & quicquid optate poteris, peragere conabor totis viribus. Propriam delectationem utilitati publicæ libenter condono, dummodo annuâ sis contentus absentia. Vale, literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Gorollarium imposuisse negotio tuo lubenter accepi. Explicitus viues ponde-

roso iugo, vitabis Aulæ iter lubricum, Musis gratis dabis operam vtilem, inseruires famæ & quieti, & quicquid accidat leuius erit, & iucundius. Ecclesiæ Gallicanæ onus hac tempestate grauissimum erit. Bellum imminens indurescet semper, iter medium inuenire arduum est, inter abruptam contumaciam & deforme obsequium, optimam elegisti partem. Incœptis incumbere totis viribus, Amicos saluta, frequentius scribas oro. Vale literarum Decus & serues animæ dimidium meæ. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Existimabam, Vir Eruditissime, epistolas meas esse silentio operiendas, & tu Amicis ignorantiam meam detegis, emendationem styli militaris expectabâ, tu laudes in medium afferes & rubore suffusus sum. Quicquid tamen eueniat, studia proferam mea & Amico amatissimo omnia lubentissimè aperiam. Sapius rescribas rogo, & amicitiam nostram pactum falsis existimes vehementer opto. Vale literatoriae Artis summum Decus. Aquis-Sextiis pridie Kalendas Maïas 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Non est quod Antistitem tuum pertimescas, multa promisit & illis stabit. Negotiosi isti dies Bellonæ dicati totum penè nostrum dirimunt commercium, in plagam nostram Orientalem excurrere cogor. Quicquid eueniat semper tuus ero, & tu meus, epistolas sapius exarare necesse est, & absentia diuturniorem mœrorem leuare. Studia negligentius colo. Musæ te absente sunt frigidiores. Quid denique amplius dicam aut literis aut animo præsens esto. Vale delicia meæ & totum literatoriae Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 3. Iunij 1641.

LVDovicVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Vltimæ tuæ literæ, Scientiæ plenitudinem redolere videntur. Quæ quidem iucundissimæ, cum in medium proferant argumenta non communia, Veteris Scholæ iter tritum non sequeris; altum lapis, & nihil vulgare concipit illud magnum ingenium, cuius acumini resistere non possunt huius tempestatis Philosophi antiquitatis amantiore. Sed cum de veritate agitur, non est quod Aristotelis aut Platonis simus studiosi, dummodo ad quæstionum claritatem via non vulgari peruenire liceat. Vale literatoriae Artis Decus, & Ornamentum. Tolonæ 17. Iunij 1641.

LVDVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Vltimis tuis epistolis respondere non potui, diuersis rumoribus agitatus, infinitis implicitis negotiis, non fui mei iuris, civitatem istam quotidie peragro ex infirma, munitam reddere cupiens, ex nihilo, nihil fit, eius est creare cuius est seruare, illique vni contigit perfectio, cui inest summa potentia, ex præiacente materia licet nobis operari, & cum omnia desint ἐπιπραγμία inconcussa manet. Vale. Tolonæ 15. Iulij 1641.

LVDVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Ego & perlego suauissimas & doctissimas literas, quibus respondere non concessum mihi. Aquas-Sextias proficisci coactus fui, & subito Tolonam repetij munitio-nibus nostris operam daturus. Nunc Antipolim cogito. Semper in itinere. Utinam labor iste quietem nostræ Prouinciæ dare posset, illi indefessè incumberem. Fallor equidem. Primo tantum motori licet non moueri, cætera caduca mortalia, & fluxa sunt, vera virtus immota. Hanc opto, sed non possideo, etsi instillare, coneris totis viribus vltimis illis epistolis mirâ doctrinâ plenis, symbolum tuum populi plausibus antepono. Vale. Tolonæ 5. Augusti 1641.

LVDVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Inipincium canis, Vir Doctissime, vltimis epistolis. Luctuosa quidem fuit Victoria & Cadmi, sic fauet fortuna votis Regis nostri piissimi, qui bellum civile nascens, clementiâ clausit, & ignoscendo transegit. Adueniet iustum pacis tempus & quietis quod nobis arcessere per nostra non licet peccata. Rariùs rescribo ob continuas equitationes, cum tamen nihil de amicitia remittam, quæ te præsentem inuisere optat & rogat. De reditu cogites moneo & monebo. Vale literarum Decus & Ornamentum. Epistolam his versibus finire sinas, quæ mihi frigidissimo Poëtæ exciderunt. Briniolæ 19. Augusti 1641.

In Sedani Pugnam,
*Occidit fortuna Ducem Martemque re-
pressit;
Hostibus ecce suis palmam Rex præripit
ense.*

PETRO GASSENDO
Celeberrimo, LVDVICVS
VALESIVS, *Εὐλογίζεν.*

Vltimis epistolis tuis semper iter faciens respondere non potui. Nunc omnem amitto ratiocinationem negotij tui disrupti

dolore tactus summo. Non est quod animo despondeas. Nihil perdidisti, fortuna quod sui erat iuris accepit, reliquit quod tuum est. Ingenium altum, amœnum, omnibus ornatum virtutibus. Constantiam & animi demiror tranquillitatem, negotium veluti alienum narras mihi & vultum, frontemque hilarem præferre videris. Rationi consentaneum est virum tanto genio præditum, inuisum remanere. Quicquid accidat, semper ero tuus & tu meus, & in ista animarum mixtura corporis etiam bona volo esse communia, vtere facultatibus meis vt tuis. Vale. Adiciam versum frigidissimum & corollarium breuis istius epistolæ qui Galliæ nostræ fœlicitatem, Castellæ verò infortunium satis denotat. In Castro Luci 16. Septembris 1641.

Gallia fert laurum, gestat Castella cupressum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDVICVS
VALESIVS, *Εὐλογίζεν.*

Multis de nominibus tibi debitor sum, sed vltimis non potui citius tuis respondere epistolis, accepi exemplaria & Domino Baroni de Riano commisi absente Valauesio, Carmina retinui. Non est mirum Illustrissimum nostrum Cancellarium erga te esse bene affectum. Amor ille è fama tui procreatus intima cognitione fiet maior, eximia illius Viri bonitas & singularis eruditio nullam patietur iacturam. Musæ è Gallia recederent si tantum alumnum neglectum Magnates sinerent. Memor esto mei semper & in æternum Vale. Aquis-Sextiis 9. Octobris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo Viro, LVDVICVS
VALESIVS, *Εὐλογίζεν.*

Significatè mihi in quo sunt studia tua non est superuacaneum. Diligentiam tuam laudo, quæ te Lutetiæ vacantem immorari non sinit. Agnoscere beneficium & debitum perfoluere idem est, Salzæum Amicum tuum benignè excepisse non est mirum. Eset quidem si nomini aut epistolis tuis aliquid denegarem, absoluta illa potestate qua erga me vales sæpiùs vtere. Studia proferas tua nihil mihi iucundius. Vale literarum Decus, & Ornamentum. Aquis-Sextiis Idibus Octobris 1641.

LVDVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Reui discessurus in prociactu scribo, non quidem militati, Tolonem cogito hospitio excepturus Legatos Lusitanos, quos Summus Pontifex Hispanorum minis territus non vult admittere, quamuis armatus, timet inermes. Duci Parmæ bellum vt ediscere potuisti, intulit. Generosos alit spiritus & gerit. Vltimum epistolium de Epicuro verba facit. Studiorum obiectum non est commune, ingenium tuum redeolet amœnum quidem illud, & huius temporis

temporis auribus accommodatum. Vale literarum Decus, & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Nouembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

Morum ac Epicuri vitæ nudam ad me misisti narrationem hisce tuis vltimis epistolis. Antiqui Philosophi Apologiam suscipis qui certè prosperam sui non reliquit memoriam ob infensorum philosophantium inuidiam potius quàm ob tanti viri culpam. E tumulo eum exsulcitas, & Iulij Cæsaris more Marij imagines penè deletas iterum ostentas Orbi. Laborem tuum laudo, rem non vulgarem aggredieris. Operi inusta & quidquid agas Prouinciam semper adspice. Fieri non potest quin in me oculos conicias. Vale literarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 18. Nouembris 1641.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Pusculum, Doctissimi Viri, nomine Macedonis Lusitani ad te mitto, Patriæ ingenium redolet, & encomio meo suppresso, nihil in eo teperies culpandum. Legatis Lusitanis immixtus Italiam transfretauit, absentem te colit quem præsentem demiraretur si fata sinerent. Arci Monæci oculos infixos teneo donec ex omni parte munita remaneat. Carbonem nostrum videbis cuius ope tantum confeci negotium. Obstupescunt Genuenses, Hispani desperant, vicini Nicæni totis artibus contremiscunt, Itali optatam libertatem possunt respicere, vtinam & respiscant. Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 16. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
LVDOVICVS VALESIVS,
Εὐλογεῖν.

EPicuri causa etsi optima non minore indigebat Patrono, seu praualeant illicita, siue consuetudo illa inueterata, quæ tanti viri memoriam dilacerare non desistit. Illius æui Philosophi Epicurum summo odio sunt profecti. Posteriores antè natorum opinionibus excecata tanquam Pedarij Senatores antecambulonum sententias pertinaciter sunt amplexi. Huius verò temporis philosophantes Christianis imbuti dogmatibus, Epicurum inauditum damnant, tempora non distinguunt. Abundè omnibus sit satis, dummodo absit liuor & assentatio. Et veritas elucescat tuis fulta doctissimis scriptis. Vale literarum Decus & Ornamentum. Antipoli 30. Decembris 1641.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pusculum ad te peruenisse admodum lætor, Macedonem Lusitanum summa laude prosequeris, dignus est cui tuo patrociniari suffragio non desinas. Romæ degit antiqua illa lustrans ædificia, quorum vestigia tantum restant, & Romam Romæ quærens quam non inueniet. Caduca sunt & mortalia omnia. Fama verò æterna, huic vni inseruire tentas vt mihi videtur. Festis enim diebus sacris hymnis operam dedisti, quæ amœnum illud ingenium redolent, antiquis par Philosophis, & huius temporis multò elatius. Vale, & in æternum viue, sic annum inchoare decet, & Varronem nostrum Gallicum faustis demonstrare acclamationibus. Antipoli 6. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Doctissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pattrum testimoniis satis fulta Epicuri vita tuo tantum indiget. Quod quidem theatralibus acclamationibus iure antepono. Peireskij vitæ rotus perlegendæ incumbo, tanti viri mores, studia, omnium capax ingenium satis demirari non possum, laudatem quidem si ignotam alloquerer, simplici tua narratione præfulget. Reditum meum superioribus literis significavi. Vale literarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO
Viro Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vre ac meritò de me quæri posses si diutiùs silere tentarem. Humanitas tua delidiam meam solet excusare, Eminentissimi Cardinalis à Lugduno è Prouincia discessuri aliquot diebus comes fui, tanto Præsuli satisfacere lubens conatus sum. Nunc in procinctu Aulam inuisurus vltimis epistolis paucis respondere cogor, tuam ad me scribendi materiam nouam admodum probans. Epicuro tuo vltimam imposuisti manum, Opus difficile & à multis oppugnatum, sed à te egregiè defensum, Philosophiam tuam deinceps expecto quæ tota tui iuris est ratiocinationemque solam respicit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Februarij 1642.

LVDOVICVS VALESIVS
PETRO GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Vltimum epistolium, omnino Philosophicum, lubens accepi, sententiam darem, si liceret alloqui Petrum illum Gassendum

dum Varronem Galliarum, satis est respondere silentio, & Virum demirari Antiquis Philosophis parem. Aulam nunc cogito & Solis nostri radiis illustrari. Præsentiam tuam exoptarem, sed illam tantis tantæ Urbis inuidere viris pertimescerem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1642.

LVDovicVS VALESIVS
Petro GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Vltimis epistolis Aulæ immixtus respondere non potui. Antiquam σοφίαν à mortuis mihi videris exfucitasse. Opus magnum aggredieris quod breui ad summum perfectionis feres fastigium, modò non despondeas animo, doctis gratus eris, indoctis grauis & omnibus ritè philosophantibus ita acceptus, vt nihil vtilitati publicæ addi posse videatur. Mortalitatè superasti & famæ non morituræ probè consulisti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. die Martij 1642.

LVDovicVS VALESIVS
Petro GASSENDO, Εὐλογεῖν.

Seriem antè natorum Philosophorum vltimis tuis accepi epistolis. Respondere non potui Aulæ immerfus & Arelatensis ciuitatis motibus intentus. Omnia seruiliter pro dominatione. Istius urbis Nobilitas diuisa primum occupare locum in Comitibus totis conatur viribus. Pacatam relinquo quam rumoribus implicitam inueneram mærens. Musæum nunc inuiso, Epistolas tuas sollicitè expectans donec præsentia frui liceat. Vale Musarum Decus & Ornamentum, & necessitudinis nostræ monumentum grato animo accipias, oro. Aquis-Sextiis 23. Martij 1642.

Petro GASSENDO
Eruditissimo LVDovicVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Philosophiæ partitionem continet vltimum epistolium. Nihil est in Antiquis quod non inuestiget prudens illa sagacitas, cui res nulla incompta. Meliùs philosophatus est Epicurus, qui vnicam tantum probauit Ethicam, quæ circa nostros versatur mores. Quid enim vtilius quàm sibi consulere? quid magis necessarium, quàm vitam illam caducam, fluxam, & mortalem ita dirigere vt ad æternam perueniat fœlicitatem, & summa animi possit frui voluptate? Aliis frustra præluce studemus si tenebrosa caligine nos obrui sinamus, Operi Philosophico tantæ utilitatis, vltimam impone manum. Et magnæ urbis immixtus deliciis Amicum. absentem nunquam mandes obliuioni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Aprilis 1642.

Petro GASSENDO
Eruditissimo LVDovicVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimis tuis occurrere epistolis citiùs non potui multis distentus negotiis. Episcopum tuum mitiorem experieris, nihil est quod pertimescas. Mihi videris in postremo epistolio antiquam Philosophiam à mortuis auocare. Dialecticam Platone vetustiore non fuisse enarras, illam optimè Rhetoricæ consocias. Prima enim differendi, altera benedicendi Artes edocent. Vtraque nihil vtilius; differere & probè eloqui non nisi magnis viris licet. Heroës ipsi vt rectè ais, eloquentes fuere, & quicquid contra audeant huiusce temporis oriois adolescentes. Militiam Musis excultam satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Aprilis 1642.

Petro GASSENDO
Viro Doctissimo LVDovicVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Et si in Gymnasio tractentur quæstiones illæ Dialecticæ, quas vltimum profert epistolium; ita obscurè tamen à Magistris tractantur, & cum tanta breuitate vt Scholastici sæpius ignari aut confusi ludum deferant literarium. Eget memoria adminiculis, ingenium humanum exercitatione, vir denique bono duce qui ipsum ad illam Philosophiæ summam euehat perfectionem, quæ nisi studio & lucubratione acquiri non posse iure videtur. Opus quod aggressus es omnibus est vtile, sed potissimum mihi cui carissimus es. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Maij 1642.

Petro GASSENDO
Eruditissimo LVDovicVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Paucis plura refert vltimum epistolium. Aristotelis Dialecticam naturæ genij ante oculos ponis ex omni parte perfectam etsi breuem. Arte eximia claritati & breuitati studes, etsi difficile sit. Non est equidem mihi omnino incompta Aristotelis Philosophia, sed tamen enarratio illa mihi fuit gratissima. Et labori grato non incumbit quisquis alterius commodo inseruire iure videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Maij 1642.

Petro GASSENDO
Eruditissimo LVDovicVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mirum est, Vir Eruditissime, Stoicos Philosophos nihil de inueniendi parte tradidisse etsi ab ipsis exculta fuerit Dialecticæ Ciceronis sententia multi ponderis est. Vellem equidem

equidem rescire rationes, quibus eximij illi Philosophi fulti, tam necessariam Dialecticæ partem neglexere. Omnis ratiocinatio, ut mihi videtur, inuentione constat & conclusione, quæ quidem in Syllogismis tribus, in Enthymemathe, duabus propositionibus deducitur. Dialectica est ars disserendi, quæ & inuentione, & aliis necessariis indiget. Hæc nescire tanti Philosophi non potuere. Ad te attinet mihi hanc enodare difficultatem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Maij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ltimis epistolis citius respondere non potui, immixtus Aulæ, eas legere & perlegere non destiti. Ludibrium fortunæ præ oculis habui, & experimento didici nihil esse tam fluxum quàm famam non sua vi nixam. Galliæ vel potiùs Orbis totius, iacentes duas columnas quotidie video, sed quid non video hoc potissimum tempore, in quo beneficia eo vsque læta donec exolui possunt, sed si multum anteuenire odium pro gratia redditur. Nihil tam sublime quod non cadat, nihil tam fixum quod non moueat, & denique probitati omnia peruia, ingratis omnia inuia. Et hoc satis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tarascone 24. Iunij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ota Gallia laborante. Non esset rationi consentaneum Prouinciã nostram immotã manere & quiescere. In prociñtu scribo Antipolim periturus Eminentissimum Cardinalem Rhodanum incolentem in quo sanitati restitutum, vltimas epistolas legi & perlegi. Antiquam Philosophiam ob oculos ponis ita clarè & distinctè, ut nihil desiderandum restet. Lucubrationum tuarum rationem semper reddas oro. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Licet philosophari inter arma, leges non silent, vbi ratio est magistra vitæ, quid prodest homini, nisi sibi constet, & quomodo fieri potest nisi rationis ductu? Sophiæ igitur semper operam demus, Cæsares & Alexandri sub sapientiæ insignibus totum deuicerunt Orbem. Epicuri criteria ratiocinatione tua protecta omnem superant difficultatem. Sententias cui plausum dedisti authori elegantissimo Cornelio Tacito remittere cogor, ne alienis plumis indutus reliquarum

aium fabula fiam. Aula nostra agitata nunc quiescit Phaëtontis casu. Iuuentus & sapientia in eodem subiecto raro remanent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Cannis 14. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vbricæ Aulæ fallacibus solutus illecebris hîc nunc quiesco. Ibi personati histrioniam exercemus, hîc pectore intacto & aperto incedere licet. Ibi denique simulationi est locus, hîc tandem sentire quæ velis, & quæ sentias dicere licet. Vltimis epistolis peruiaciter operam dedi. Rumores Neapolitanæ Classis abstulerunt animum, & Prouinciæ conseruationi totus incumbo, quod scilicet vertat Deus. Interim epistolas charissimas habeo, & diligentissimè seruo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Antipoli 21. Iulij 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quoties è re mea erit Mersennum nostrum recuso, non ob tanti viri defectum qui nullus est, sed ob nimiam erga me caritatem, amicitiam appellarem, si Mundum à multis annis non repudiasset optimus ille, cuius opinioni non refragantur eruditi. Quoad sensus euentiam in tua sum sententia, etsi multi eam oppugnare tentent. Præualet GASSENDI illius mens, & suffragium quod omnibus anteponere non dubitarem si per eius liceret moderationem. Plagam nostram excurrere totam, nunc desisto, satis firma gauderes valetudine, & nobilitate illa stipatus cuius Patres Carolum Quintum Imperatorem olim inglorium expulere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tot ac tantis blandientis Aulæ fulgoribus offusus Philosophiæ subsidium peto. Illius quidem cuius vultus non fallax, dogmata vera, Axiomata certa, verba denique non blandientia, sed veritatem & sapientiam semper redolentia. Deest sanè qui verum dicat ei, qui dignitate præfulgens, & tot fortunæ radiis illustratus cæcutire cogitur sæpe numero. Sed ad alterum Criterium redeo quod Cicero Anticipationem appellauit. Ita clarè vltimum epistolium hac de re loquitur ut nihil desiderare possim præter præsentiam authoris, qui semper mihi erit carissimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 10. Augusti 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimum de prænotione Epistolium lubens accepi, Epicuri mentem optimè declaras, quæ quidem mihi videtur sana, & sensuum naturali operationi consentaneas; experientia rerum Magistra docet nos sapissimè, nunquam fallitur. Illa quidem, & doctis, indoctis principibus viris infimisque facem præfert, utinam illo doctore ita uti possimus ut errores nostros tam politicos quàm Morales emendare valeamus. Durbarum Toparchæ absentiam non damno, necessitati seruire licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 18. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Alexandrum Magnum tot ac tantis belli pacisque præditum virtutibus Athenienium suffragia tanti fecisse non miror, & Tacitum nostrum satis laudare non possum, qui Principum sortem ad famam tendere iure docet. Amico lubenter fateri cogor, æternitate illa tangi, quæ famam nunquam morituram ad Astra tollit, tuis capior encomiis, & Petri nostri auram capto theatralibus anteponendam plausibus; tertium tuum Canonem accepi, & vnumquemque Logicam suam possidere naturalem, quæ Methodo tantum indiget probè tenui. Vale Musarum Decus & Ornamentum Toloni 25. Augusti 1642.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

AD Criterij Canonem postremum tandem peruenisti. Verborum dissidium indifferens est, modò sensu conueniant Philosophi quòd in rerum euentuum prænotionibus accidit. Ex euidente rem ineuidentem conspicimus, etsi nostræ tanta sit imbecillitas Mentis. Omnium corporis ac Animæ functionum rationes quærimus & ignoramus, quotidie videmus & visus actionem problematicam esse constat utrum fiat per receptionem aut per emissionem, & sic de cæteris. Ita ut nobis concludere liceat, cognitionem humanam potiùs esse ignorantiam quàm scientiam. Inuestigamus semper & nihil inuenimus disputamus quidem sed non soluimus. Solus naturæ Author opus suum nouit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni vltima Augusti 1642.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE postremo Criterio quòd Epicurus Passionem vocat loquitur vltimum tuum Epistolium. Non existimabam virum tam à passionibus alienum ita posse de re incognita differere cum verissimum sit Petrum nostrum esse omninò ἀπαθῆ, etsi prouincialis sit & igneæ regionis incola. Non ad nationem carpendam hoc dico, quam semper amare & reuereri cupio. Sed ad maiorem Viri laudem, qui arte & industria naturam domare nouit, vitia erunt donèc homines & minùs imperfecti perfectiores iure censentur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Noli sic omnes repudiare passionem quin amicitiam nostram incolumem & illæsam quamvis extremam retineas. Toloni 7. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non est quod tuis respondeam encomiis, etsi difficillimum, satis me nosco. Prudentis & amici viri dissimulare vitia, & verbis eius virtutem extendere, quem ad perfectionem prouehere statum, totis viribus conamur, à rebus ad verba progreditur vltimum Epistolium, & à mente ad linguam vsque descendere videtur, & iure quidem cum cogitatio debeat locutionem anteuenire, istius Canonis & sequentium audiam libenter explanationem. Hoc potissimum tempore, quo, Perpinio capto, Regis triumphantis victoriam decantare licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 15. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Sophistas summo odio prosequi non desinam, dies rerum verbis terunt, & cum verba mentis sint interpretes obscurum per obscurius explanare non erubescunt. Iure Seneca illos pungit, Philosophia enim omnis in ratiocinatione posita est, atamen ingeniosi nostri verba ponderant. Optimè Gellius non esse captiosis quæstionibus respondendum, verba igitur clara proferre licet, & ita menti accommodata, ut conceptus nostri etiam rudioribus patefiant. Obscuritatis vitio ignari laborant, aut illi quibus scientia oneri non ornamento esse videtur, vltimum Criterium maximè probo. Vale Musarum Decus & Corculum meum, Briniolæ 21. Septembris 1642.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimi epistolij Epilogo respondens libenter fateor me. Physicæ Canones summo studio expectare, modestiam tuam ulterius vigere non sustineo, humilitatem frustra premerem eius, quem scientia non inflat. Pietati studeo & doctrinæ simul, utriusque magna proferens exempla, sed promissum violo, virtutis tuæ eximie laudationem suppressere professus fueram. Silentio tegam quod satis exprimere non possem. Vale igitur Musarum Decus & Ornamentum, neque te inferiorem me existimes, qui tibi literarum & Heroicæ virtutis palmam iure deberi censeo. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Priusquam ad Naturam & Physicam descenderes, de vocibus & ratiocinandi Methodo differere, necesse erat. Hunc ad ipsius definitionem tandem devenit oratio tua, quam vniuersam de Natura contemplationem appellat Epicurus, in eo laudandus in quo naturæ vites contemplatur, culpandus verò cum cælum ascendere frustra nititur, ita tamen possumus eius mentem interpretari cum de fulminibus, Cometis, cæterisque similibus loquitur. Physiologia terrores nostros fugat, dum Meteora omnia sic nostris subiicit oculis, ut res notatu difficiles, hominibus innotescant; sed iam satis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Multa paucis ad me scribens præfatus es. Vltimum epistolum attendente mente perpendens, Epicuri sententiam iure demirari non desino, quæ sic se habet. Philosophandum est non ex auctoritate, sed ex iis quæ nobis parent. Ad experientiam quidem est deveniendū, quæ rerum omnium vera est Magistra, & ita ratiocinationi coniuncta ut ex multis oculis subiacentibus Axiomata illa disciplinarum principia proponantur, tanquam scholarum propugnacula: mox licebit inuisere libros, & defunctos illos alloqui, quorum opera assentatione & invidia omnino carent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vis vltimis & modestis epistolis manum militarem & legionem integram
Epistola ad Gassendum.

opponerem, nisi à Tyrannide longè abesset animus; attamen nec ego Adrianum neque tu Fauorinum es imitaturus, philosophicæ victoriæ palmam assigno, & tanti viri modestiam premere non sustineo. Epistolas tuas libentissimè accepi, legam & relegam, & quem præsentem intueri non possum, reuerebor absentem. Beruillæum nostrum summa perfudisti lætitia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Berucullio & Beruillæo opuscula commissa dedi, lucubrationis tuæ meditatione Typis mandare enixè te rogo. Vltimum epistolum de Vniuerso & de Inani loquitur. Vellem equidem rescire quid per Inane intelligat Epicurus. Etenim per Inane nihil aliud nisi vacuum percipio quod natura non admittit. Tu verò ignorationem iuuabis nostram, ego quidem à vito infinitæ eruditionis Infinitatis tractatum expectabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Octobris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Egregium temperamentum Epicuri sententiæ de Infinito apponit vltimum epistolum. Oculus enim Fidei percipit quod Philosophi egregia mens concipere nullo modo potest. Spatia quidem imaginaria Epicuro concedimus & infinita. Corpora verò finita esse à Christianis non ambigitur. Magni artificis manu condita sunt omnia, & meritò Atomos Epicuri nostri repudiamus. Optimam igitur & Principe Philosopho dignam affers distinctionem. Captiuans intellectum in obsequium Fidei. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nihil infinitum præter Deum Optimum Maximum Fides nostra cognoscit, cuius centrum esse vbiq̄ue & circumferentiam nullibi aliquis ex antiquis Philosophis asserere non erubuit. Atomos suas Epicuro relinquamus, & ad immotum motorem peruenire tentemus, eius impleti lumine gloriæ clarè videbimus, quod Philosophiæ naturalis oculi aspicere non possunt. Optimam mihi contra Epicuri Atomos attulisti difficultatem, etenim quod sursum deorsumque flectitur, finitum esse constat. Non mirum est quidem Philosophum nostrum arietate dum agitur de Vniuersi fabrica, quam solus nouit qui author est,
 G g &

& hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Etiam petiturus epistolis tuis mox verbis respondere cogito. Epicuri tui quaestiones philosophicas enodabimus familiari colloquio. Rationi consentaneum erat me ad te proficisci, quandoquidem diuturniore mora Parisiis degis; praesentem amplecti meditor, quem absentem reuereor. Berecullium nostrum inuitus relinquo, quia nunc palatio indefinenter adhæret. Beruillæum adducam laborum socium, & Amicum communem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Nouembris 1642.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quas-Sextias hilarior accessissem si nostri Senatus dissensiones me non vehementer commouerent. Berecullium nostrum quæror iuuentutis immixtum insolitis, & vanis quidem rumoribus atamen considerandis cum de eorum agatur solatio, & Amicorum. Non ponam vnquam rumores ante salutem priuatâque iniurias utilitati publicæ condonabo. Vitæ meæ seriem ab incunabulis retexere, etsi nullius momenti in tui gratiam non recusabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ex itinere fatigatus totius Prouinciæ accursu deuinctus, citius rescribere non potui. Berecullio, Beruillæoque feci satis. Vltimas tuas epistolas morientem piissimum nostrum Regem, enarrantes auidè more meo pellegi. Aulæ crebras mutationes didici, quid plura? Sapientis verba reiicio qui nihil esse noui sub Sole asserere non dubitabat, imò ut opinor omnia noua. Vanitas ipsa fumus est, gratia, valetudo, fugiunt velut umbræ, fama verò æterna; huic inseruiendum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Et si inuitus precibus tuis concedo quod à me exigere tentasti; Gallicè opusculum describam ex tertia persona, breui-

ter & sine fuce, vt à te nouo pumice expoliatur, singulis hebdomadis quaternionem mittam. Opus quidem sterile & inter tot Heroës locum non inuenturum, satis est si Amico placeat, Berecullium videbis mutatum ab illo quem in Musæo Aquensi colebamus ambo; necesse est ei vnâ apertam aurem committere, alteram verò clausam nobis, & nostris iustis seruare querelis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Omitto fidei quod à me expectasti, quamuis sit difficillimum, inter tot molesta negotia animum liberum seruare posse. Spero quidem fœliciosem exitum, quandoquidem omnia ad publicam utilitatem dirigere studeo, coniciens oculos in libros quos tibi confido, vnus Regi est offerendus, alter verò Protocancellario si digni sint, qui in lucem edantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 25. Augusti 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mbram fugat veritas, insomnium ratio ipsa confirmat, thermas Dinienfes probo, & Lautaretium tuum conueniam, tenera infantis ætas, & virium debilitatio sollicitos iure nos facit. Quærenda sunt humana remedia, & tentata fuere fermè omnia, sed Dei omnipotentis Prouidentiae totum me committo, quotidie deperditur aliquid nostri, singulis verò momentis vnici filij casus, irremediabilisque morbus, maximo conficiunt me dolore. Hic finis esto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quis-Sextiis diutiùs commorari sum coactus in capite rerum vnde in omnia regimen. Berecullium conuenire iam potuisti, ex tua in nos nimia caritate expecto quod ex Amico requirere licet. Satius est mihi ingratos inuenire, quàm de omnibus non bene mereri. Monæcum nunc cogito, mox Massiliam repetiturus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Septembris 1643.

PETRO

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Libris quos mihi bonum cepisti consilium, Eruditos consulis, qui rem attenda mentis acie perpendent. Autographum accepi ea conditione, quam mihi imponere noluisti. Rerum antè actarum memoria labitur facillimè. Aula nostra fert semper aliquid noui. Optimæ Regiæ coalescet authoritas & bonorum præualebunt suffragia. Transitus rerum mutationibus patent. Sola morum constantia hisce temporibus utilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Institutionem Viri amicissimi, ob quam lætatis ex Abbate nostro lubentissimè didici. Schedion secundum accepi, quintum mitto, etsi sanguinis ebullitione & triduana febre tentatus, nunc quidem bene me habeo. Aula nostra in quadro posita, firmiter erit stabilita bonitas Regiæ nostræ; amnistiam decreuerat, prudentia verò animorum discretionem fecit, quæ bonis erit grata, malis quidem terrori. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Sextum Schedion iam mitto inducias facturus, quousque ex Monæco reuerfus fuero. Semper aliquid noui fert Prouincia, quod ex aliis melius dignoscere poteris. Semper neci similis ero, & quicquid euenerit semper immotus, priuatas quidem iniurias utilitati publicæ possum condonare, sed læsæ Maiestatis nunquam. Paucorum culpa fuit, vnius pœna, nempe Assessoris, qui cum seditiosè in Æde communi huius ciuitatis orasset, à me continuo ex officio fuit deturbatus; tu probè nosti ingenia illorum inuenum Senatorum, quibuscum res mihi est, & erit nisi resipiscant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Septembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

In itinere vltimum accepi epistolium, & Schedion, Monæci originem pertractas more tuo, breuiter & dilucidè. Vir-
Epistola ad Gassendum.

gilibus carmina perlegi soceri, & generi plusquam ciuilia bella decantantia. Propugnaculum quidem vidè à natura potius quam ab arte peractum, inexpugnabile tamen, nisi à seipso. Principem loci colui, qui frequentibus ignibus ardorem, & Galliæ significauit amorem. Relationem absolutam, & integram ab alio expectes, & à Præceptore maioris natu filiorum nostri Campinij veram historiam luminis frequenter coniungi, & mihi in lecto decumbentibus simul apparentis sententiam, & opinionem tuam desidero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ & Aquis-Sextiis prosperè peregi, Deo fauente, Consularia comitia, seditiosorum praua consilia funditus corrumpere. Regiæ authoritatis, utilitatis publicæ legitima iura defendens nihil pertimesco. Schedion breue mitto, tuis iustissimis precibus obtemperans. Massiliam rursus cogito, Aquas-Sextias breui reuisurus, & sic incedens mixtus assiduis, & indefessis laboribus munus meum adimpleo. Illud Diui Augustini præclarum dictum demirari non desinens, honores, quibus in hoc Mundo fruimur dormientium esse somnia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vota tua exaudita fuere, omnia prospere celsè Massiliæ, & Aquis-Sextiis. Nihil meæ debetur prudentiæ, sed totum Diuinæ prouidentiae, quæ consilia mea voluit fortunare, quia ad bonum publicum tendere non desistunt, nec desinent vnquam. Ingratps multos in hac Prouincia deprehendo, sed rectam illam viam non deseram, quam ab initio amplexus fui. Mallem probos fecisse, quàm inuenisse, & è contratio reos reperire, quàm facere, non quæro beneuolentiam omnium si promereor, veritas visu & mora, scelera impetu valescere solent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vim Massiliæ commoror, Neuræum audire de apparente lucula non potero, sed quæ de dæmonio Socratis differere promittis,
Gg 2

mittis, & de genio Bruti, ediscere admodum cupio. Tolonem cogito ad conuentus agendos qui breues erunt & foelices, vt spero, & ex prouidentia exspecto diuina, quæ mihi huc vsque non defuit. Omnia sint tibi prospera & diu Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 23. Nouembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Commentariolus è memoria non excidit, quandoquidem est tibi gratus; quietcit nunc animus à negotiis, quæ cum fermè sint violenta, sunt etiam breuiora, conuentus nostri agitabant animum, sed de exitu bene conicio, modò adsint preces continuæ tuæ, quæ magni sunt momenti. Apparet semper ac fermè singulis noctibus eadem lux, quæ nunquam me terruit. Hac de re nihil opinor, tempori & prouidentia diuinæ omnia committens, apparitionis varias huc vsque assignaui causas; omnes tamen naturales, sed nunc firmiter pronunciare possum, digitus Dei hic est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ Kalendis Decembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Seriptum Schedion accepi, octauum remittam si possim. Desiderarem admodum omnes eandem de me concepisse opinionem, quam tu profiteris; non licet de me erga Prouinciam affectu dubitare, iniuriæ priuatæ, vtilitati publicæ obesse non possunt. Idem semper ero quandoquidem sic expedire mihi significas. Egregium stabilire temperamentum mihi videris inter indulgentiam & dignitatem, cuius recordari totis conabor viribus, de aliquorum ingratitude iure quætor, sed malo ingratos inuenire quàm perdere. Conscientia facti sufficit, sat est nobis si proborum suffragia obtineamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accepi quod à te expectabam de genio Socratis, paucis rescribo, obrutus negotiis, non erunt vnquam molesta modò vtilitati publicæ conducant. Epistolarum ordinem parumper interrumpi, seriem nunc repetiturus. Tacitis senescimus annis, anni finem attigimus, vtinam sic sequentis metam assequi possimus, vt æternitati potius quàm tempori inseruire in mente firmiter habeamus. Vale Musarum Decus & Or-

namentum. Aquis - Sextiis 22. Decembris 1643.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Breuitatem vltimi epistolij non accuso, natalitia Domini erant celebranda. Nunc opus nostrum resumere licet, quandoquidem antiqui ipsi dierum differentias agnoscebant; & in fastos & negotiosos diuidere solebant. Schedion accepi emendabile quidem & parum correctum, nullum remittam nunc Conuentibus nostris applicitus & implicitus. Neuræum nostrum libenter audio, & lubentius ferrem fultus tuâ præsentia mihi necessariâ, his præsertim difficilimis temporibus, vbi deest Amicus, qui verum dicat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis - Sextiis 5. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vt bene annum inchoasti, sic faustè finias opto. Breuitatem epistolij facilè excusabis si me ad Conuentus huius Prouinciæ agendos proficiscentem consideres, vtinam foelicem fortiantur exitum, hoc sanè efficiam si possim, ne quis affectum erga singulos ordines desideret meum, qui idem semper eris; Vallettam pergimus satis celebrem quandoquidem Illustris noster Prior eam moderari solitus, cuius honor, nomen, laudèsq; manebunt semper. Cætera peritura, fama verò æterna. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Beruillæus noster & fidus Achates plurimam tibi optat salutem. Sextiis-Aquis 12. Ianuarij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Epistolium tuum cui respondere non potui iter faciens, Vallettam appulsum, conuenit me Dinia, solatium nomini debetur tuo, cui nihil denegari potest, Lautaretium amplector, & pluris facio, infantis morbum eius experientia committam lubentissimè, negotia perage, & Hugonem ita demulceas, vt Campinius noster sit satisfactus, tui ardentissimo teneor desiderio, sed non in tui negotiorum tuorum perniciem. Amicorum omnia communia resque tuæ meæ sunt vt meæ tuæ, Conuentus primordia probe cessere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Vallettæ Ianuarij mensis die vltimâ, 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

MUtrum quidem me permouit quod de Parente inaudij, & non dubito quin meus te pungat iustissimus dolor; rerum domesticarum iacturam non pertimesco, sed familiaris nostræ decus vehementissimè concutitur. Reges nostros proavos ante oculos pono, & futuri æui memoriam semper præsentem intueor; patrem quidem reueor, & indefinenter colam, scis equidem quàm sint mihi pretiosa conscientia & honoris vincula omnibus mihi iure potiora. Parce tristitiæ, quæ multa silentio premit & negotiorum ponderi, quæ me. mihimetipsi huc usque subripuere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis, Martij Kalendis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARelatensium rixis sedatis, Massiliam apulimus, & ubique prosperus fuit rerum euentus, Campinij Achatis fidi subsidio fultis, omnia probè cedunt, non desunt negotia, nec animus qui malis non occumbat quamnis continuis. Non esset rationi consentaneum ibi quiescere ubi non est requies, & in lubrico terrarum Orbis pedem fixum habere. Tempus est mensura motus & omnia ei subiecta, æternitatem solam respicere licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 8. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rustra sit actio gratiarum cum nullum sit acceptum beneficium, non mirum cum de te censeam quod omnes, si idem optem quod singuli. Vitam peregrinantem experior, postredie discedo Arelatem petiturus, ciuitatis proxima me vocant comitia, utinam sint prospera, bene opinor Deo iuuante. Domestico dolore tactus epistolarum tuarum lectione mitesco. Omnes animi ægritudines Amicorum æris leuiore sunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Affiliâ sedatâ iterum Arelatem repetij Campinio comite, memor epistolarum tuarum, quæ obfirmant animos timidiores. Liuiores frequentes sunt in Aula, sed insidiæ vitantur si non intelligantur, palmam semper consequitur patientia moderationi iuncta,
Epistola ad Gassendum.

Deo Optimo Maximo vindictam linquere licet, quam sibi iustè seruauit. Vale Musarum Decus & Amicorum culmen. Arelatis 28. Martij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vius vrbs comitia probè cessere, commotor hic tamen ut præsentia meâ stabilita firmetur concordia, & negotia singularia quæ me solum spectant sint finita. Postea Aquas-Sextias repetam, mox Tolonem, Antipolim, & vniuersam illam maritimam plagam, more meo lustraturus. Et cum nihil sit nouum sub Sole, rem actam semper agimus, & tacitis senescimus annis. Victorianum Abbatem consule, & rescribat quid sit agendum in tua promotione quæ mihi est cordi, quandoquidem tu cor meum es verè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 5. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ix discedit hiems, venti vehementiores huc usque aërem agitauere, Campinius noster Aquas-Sextias repetiit, Beruilaus Lutetiam cogitat, & sic solus remaneo, solitudinem appello iure Amicorum absentiam, qui quidem non absunt modò non excidant memoriâ, videtur esse mors, absentia quæ cum sit frequens, imaginem exitus ob oculos ponit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 12. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tsi habeat suam quoque fortuna rationem, licet Christianis prosperos rerum euentus, Dei Optimi Maximi prouidentia soli concedere, quæ quidem improbis huius Mundi felicitates largitur ob aliquas virtutes notatu dignas, timeo ne idem mihi eueniat. Nolo tamen momentum æternitati antepone, æternum est quod delectat, momentaneum quod cruciat, omne finitum fluxum & caducum est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 19. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Amicorum laudes non sunt explodendæ, ac potissimum quorum probitas & eruditio ita splendent, ut ignorationis & assentationis suspicio procul absit. Expecto nunc Campinium nostrum non mutabilem Amicum.

cum, Neurum tuum lubenter audio, nobis gratum, Maij Kalendis transactis Aquas-Sextias reperam, mox Tolonem inuisurus recedetur nostri Petrus Amicissimus, & Beruillzum nostrum alloquens absentis rationem habeat, rogo cum enixissimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Arelatis 26. Aprilis 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rerum vices vbique experimur, & tandem ad tempus accedimus quo solent exercitus hiberna linquere, hostilia parare Martemque accendere cantu, quod prosperum fortunatumque sit nostræ Galliæ. Italiæ pax, nunc demum stabilita, Eutopæ Christianæ quietem euocare videtur, peruenit ad aures quidam rumor hostium Prouinciam concupiscentium potius-quam sperantium, qui hac vsque vanus fuit, Faxit Deus sit semper idem, nihil desperandum, Christo duce & auspice Christo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis, Kalendis Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pistolatum cursum interrumpere coactus sum, dum essem in itinere, quod mihi est faciendum per aliquot dies, opportunè tamen disquisitionis aduersus Cartesium exemplum hinc accepi, summa perfrusus lætitia, nominis tui gloriam inter Batavos celebrem videns. Nil mirum si tua summa doctrina & suaues isti mores, qui omnes sibi deuinciunt, vniuersum penetrent orbem, legam & pellegam & nunquam demonstrare definam quàm sit mihi charus Petrus ille, quem satis laudare non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 17. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimo epistolio nunc respondere potui sacro-sanctæ Trinitatis festum hinc colens. Cras Antipolim petam obuiam ire hostium conatibus magnoperè cupiens, quos quidem auertere potius licet quàm pertimescere. Et si Duces eximij semper existimauere non esse Militiæ contrarium, & aliquando timere, & opportunè, ne importunè & cum aderit hostis metum demonstrare, inuiti simus coacti, depugnare decet hostem, non despiciere, Deus optimus maximus sic exercitus protegat nostros vt tandem ad fœlicem pacis finem peruenire possimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Maij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nriopolim opportunè iustitiam, vix iter peregi cum ex Cathalaunia lugubres & cruentas accepi literas, hostium conatus cohibuit Lerida, vicere quidem, sed victoria frui non potuere. Cohortes nostræ Prouinciales sic se gessere, vt viros decebat in quorum manibus huius Prouinciæ decus & salus erant affixa, nisi vnum ex Ducibus nostris, qui mihi de vulneratis, occisis, & captis verum referre possit, Tolonem quinque millibus propugnare cogito, Antipolim, duobus quoque millibus armatis, & sic laborans requiem inuenio dum Prouinciæ, & officio confulo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non poteram vberius, quàm ex te, rescire quid noui sit in Aula nostra, in exercitiis, in Oriente, in Occidente, quicquid denique inuestigare libet, capit mens tua, classem è porta Neapolitano mox discessuram respicimus, Leridæ obsidio sic in Catalaunia se habet, vt fœlicem exitum liceat sperare. Primus noster Præsides ad nos tandem accessit, sat citò, si bene, negotiis parem ac vigentem animo iure suspicor, faxit Deus Optimus Maximus omnia illi prosperè & pro voto succedant. Funiculus triplex difficilius rumpitur; ille quidem Campinius noster, & ego, ita iuncti manebimus, vt decet Viros, Monarchiæ, officio, & probitati studentes omninò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Videtur nobis arridere fortuna cum prius Hispanos atollere concupiuerit, vt lapsu grauiore ruant, fuga hostium ex arce San-philippea vel est subdola, vel aliquos Grauelingæ defectus denotat, tempore committendos; ad Ilerdæ muros iacturam hostes fecisse nobis relatum est, vndique aduolant ad campos Catalauniæ copiæ, quæ bene de Ilerdæ obsidione nos sperare cogunt. Turennius trans Rhenum Bauaros vino sepultus concitauit, cum Dux Bullioncus limina visitat Apostolorum comite Cardinale Grimaldo. Expectamus constanter triremium Neapolitanarum discessum, qui semper nummorum penuriâ prorogatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanæ 28. Iunij 1644.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVM in obsidione Grauelingæ decertatur Regiis armis, hæc pennis depugnamus vnus horæ opusculum ad te mitto Typis mandandum suppresso authoris nomine, Schedion manuscriptum remittas togo & libenter non sicut cum Principe, sed vt cum Amico, cui veritas in pretio est me alloqui confidenter audeas, potes etiam Malherbum imitari, qui cum à Magno Franciæ Priore Engolismense de Carminibus ab ipso compositis sententiam dicere rogaretur, ingenuè professus est supprimi debere tanti Principis versus, quandoquidem perfectio Principes deceat. Secretum serua, & quod fidei tanti Viri credo, inter nos lateat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 5. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Grauelingæ obsidione licet bene sperare, & si res sit in integrò, & Picolominæus Dux ita comparatus vt istius Handiræ propugnaculi capti incommodum probè sciat. Auxiliari totis conabitur viribus, & cum suam habeat quoque fortuna rationem, euentum timeo, Ilerda vi non oppugnatur, Motheus ad soluendam obsidionem se nunc accingit, & ita vndique ostentantur arma, vt denique ad illam tutam & æternam perueniamus pacem, quæ quidem victis vtilitati victoribus honori est & ornamento. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 12. Iulij 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

BAUDANS & mærens tibi rescribo epistolium demitans, casum meum delens, mortales genueram filios, quos Deo Optimo Maximo lubentissimè condonaui. Stirpis Regiæ surculos foui, aliquando ramos futuros iure sperans. Impono nunc tumulis supremus Valefiorum nomen. Et quandoquidem temporis seriem in nepotibus respicere non licet æternitati solæ studebo deinceps. Exercitationunculam recepi sententiæ tuæ coniunctam, quæ mihi fuit carissima. Sed cum potiùs impetu quàm methodo agam, ingenium materiæ subiicere est difficillimum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 2. Augusti 1644.

Typis mandare aut supprimere Schedion iudicio relinquo tuo, modò nomen reticeatur.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

NE quid nimis in vltimo epistolio Luillerij nostri suauissimas accepi literas quibus nunc respondeo. Abbatem nostrum verum Nathanaëlem colo, pauit meo dolori dum suum conatur supprimerè, fortius quidem tu qui & demonstrando tuum, meum minuere tentas, & res nouas in medium proferès, diuersionem facis alicuius momenti, quandoquidem ingenij solertia suspendis animi ægritudinem quam omnino delere non possis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Augusti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ALiquot lucubratiunculæ exemplaria à te missa distribui. Iesuitarum Rector ipse satis probauit. Ita vt cætera prudentiæ tuæ committam modò nomen reticeatur; Valletæ noster Prior suffragio fauit & vulganda censet lubentius quod ad animos conciliandos tendit Schedion; & breuitas ad legendum incitat, Grauelingæ successum precibus, igne, lætitia, celebrare conabimur provt nobis fuit iniunctum, fama volans ventorum pennis Ducis Enguinæi victoriam non incruentam hucusque detulit. Faxit Deus vera sit, & Liliorum florem pretiosissimum seruet incolumem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 24. Augusti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

VLTIMUM quod accepi epistolium, de statu rerum & totius Europæ pace optimè auguratur, Ducis Enguinæi trophæa Christianitatis quietudinem augurari videntur, auida est periculi virtus, sed tam pretiosum caput toties fortunæ committere, ferre non possum. Faxit Deus Regiæ domus columen alterum, seruet incolume. Magnæ Britannicæ Regis malam sortem doleo, ætas nostra videt, in purpuram, quid audeat fortuna. Feriunt cæcos fulmina montes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Augusti 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ENGUINÆI nostri prosperi successus significationes lætitiæ hæc renouauère, optimum sequitur consilium, hostes insequendi Friburgo pone relicto, ne idem experiretur incommodum, quod Rex Hispaniæ post foelicem Ilerdæ pugnam. Errores in bello irreparabiles.

parabiles, Mothæum profligasset si victoria poruisset uti, Magni Iulij exemplo, qui Magno Pompeio fugato spatium tutè fugiendi non permisit. Incolumitatem nostri laureati Principis enixissimè opto, ineluctabilis factorum vis quos extollit sapiùs opprimit, omnia sibi subigete tentans. Faxit Deus, æterna sit vita, cuius famam Astris terminare decreuit, hoc virtutis opus cui iure subest fortuna. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Massiliæ 6. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ET de Aula & de exteris rectè scribis, non est quod excusationem in posterum quaras. Campinius noster & ego in itinere ferè sumus singulis momentis; Aquas-Sextias siue Massiliam respicientes in capite rerum, vnde in omnia regimen, vtilitatem publicam, non nostram quidem metientes. Laborem certè ingratum suscipimus & eum omnes amplectimur, singuli recedunt, cuique sua vtilitas, quæ sæpe in publica non reperitur, conscientiæ & honori seruire studemus, & quicquid eueniat satius est ingratos experiri, quàm nulli benefacere. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Massiliæ 13. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Enguinzæ nostri prosperos successus tremens & laudans excipio, Philippi-Burgi expugnationem breui spero, Deo fauente. Mihi videtur epistolum tuum totius Europæ imaginem oculis subiicere dum Cæsaris res afflictas enarrat, Magnæ Britanniæ Regis casum defleo. Etsi Monarchia illa nobis fuit semper aduersa, & vt à Philippo Comminæo rectè dicitur, vnicuique contrarium siue oppositum Deus concessit iure; ne res humanæ euentibus sublatæ secundis nimium insolarescerent, res prosperæ (vt ait Tacitus) acriùs explorant, felicitate enim corrumpimur. Vale, Musarum Decus & Ornamentum. Aquas-Sextiis 20. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Philippi-Burgi expugnationem accipio eo animo quo præclara Enguinæ nostri facinora. Sortem Comitum Turnonij cõsobrini amantissimi, vehementiùs deflerem si in honoris lecto non occubuisset, quid pulchrius iuueni, quàm in prociectu fato fungi; satis vixit qui prosperam sui linquit memoriam, & quicquid Montanus ille tum celebris de gloria dicat, expedit magnos Viros eius desiderio tangi; magnæ animæ omnia honore, ac

honesto iure metuntur, demissæ verò vtilitate. Certum est caducam esse memoriam vt cætera mortalia, sed cum omnia peteant, his inniti ac incumbere decet, quæ sunt diuturniora minúsq; fluxa. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquas-Sextiis 27. Septembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

A Equilibrium illud quod Itatorum vota magnoperè expetunt difficillimè reperietur. Hostium immensa cupido, nullos sibi imponit fines, prosperi nostrorum successus eliminare pacem videntur, quandoquidem Hispani laureatam illam sperant frustra. Enguinæ Ducis progressus frænum ac metam dabit Bauatorum exercitui, Turcarum fides panica vna manu Imperatori munera proferet, & altera gladium. Transiluanus præbuit aures conditionibus pacis, vt potius Torstensoni reditum præstolaretur, quàm potenti hosti confideret. Galatius alter Fabius cunctando non restituet rem. Etsi his opus est parmâ & morâ qui minus esse valent, ac potissimum Enguinæ victricia arma propè habentibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquas-Sextiis 4. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Minimè solus dum ruri versaris comite præsertim Molæo Præsede, cuius præclara fama & probitatis, & eruditionis, quæ non minùs armis, quàm togæ conueniunt, Enguinæo nostro teste, cuius ingenium ad extemporalitatem vsque, primoribus Moguntia innotuit, illorum meditati orationibus Latinè occurrit. Et ita Marte & arte probè vtitur inuictissimus Princeps, cuius annos Nestoreos opto famamque Astris terminatam. Hic in umbra degimus, quieti non otio indulgentes, non quidem sine molestia ac labore Prouinciæ huius tractantes negotia, non ex rumore statuentes, sed priuatas vtilitates publicis proponentes. Faxit Deus ingratis non seruiamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquas-Sextiis 9. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Eucubrationum nugas Neuræo patefeci, Viro eruditionis eximie, delectuque tuo dignissimo. Desidiam otiumque fugio, & cum manus quiescunt, ingenium exercere animumque excolere nitor, Enguinæ nostri reditum vltimæ significant epistolæ. Massiliam nunc cogitamus ad vrbis conuentus agendos, vbi etsi de purpura Romana non agatur, exoptatur

exoptatur tamen ab illis, qui primatum in urbe ambiunt, quæ olim Romæ Orbis capiti, fœdere iuncta fuit, ac sine quo nunquam illa triumphauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Octobris 1644.

Appulit hesternâ die Merfennus noster incolumis.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Massiliæ negotiis implicatus pauca nunc rescribam, Amicos desseo. Sed cum vita sit practica Philosophia, humanis casibus sic uti oportet, & ita mentem fato inuitabili ac semel venturo, assuescere ut impetum tanti hostis viriliter sustinere possimus. Experientia rerum oquidem Magistra est, sed in omnium terribilium terribilissimo exempla sola nos docere non ambigunt. Francandaniæ obsidionem speraueram quasi Germaniæ spolia vltima Enguinæi nostri manibus reportanda, virtuti & fœlicibus huius Principis armis inuidet hyems, & vniuersa pro reditu Gallorum vota, quem feruet incolumem Deus Optimus Maximus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 25. Octobris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Enguinæi Principis fœlicem reditum summa perfusus lætitia nunc audio, Galassi fugam opto potius-quam spero Fabij illius cunctatoris pugnam præcipitatam, iter fauente exercitu non concipio. Imperatoris res profligatæ sunt omninò, si tumor verus existat. Pontificis Maximi vota pacem exquirunt, Cardinales Legatos in Germaniam, Galliam, ac Hispaniam mittit, vtinam cum fortunato successu. Massiliæ comitia prosperè cessere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 1. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Discessit iam Merfennus noster Romam petens & expetens, res Germaniæ nutant ut mihi videtur, Enguinæi nostri discessu, tanti Principis incolumitatem omnibus aliis antepone licet. Imperium complectitur ingenium illud magnum natalibus par. De reditu semper loquitur indefessus miles, vtinam diu. Nihil referam de hac urbe, aliunde rescire poteris turbidos aliquid tentasse, frustra Nobiles probi, & populus ipse à nostris stetit partibus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Massiliæ 8. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Massiliæ discessum insigniuit turbidorum conatus audax, & infœlix moderationis meæ pretium, nunc reposito satis grande, quandoquidem perdere poteram eos, qui vniuersam plebem commouere studebant me præsentente. Malo me dementiæ pœniteat, quàm iracundiæ pudeat, Deo vindictam linquens, qui funiculo iustitiam exercet, & cuius misericordiarum nullus est numerus. Huius urbis Musæum nunc inuiso meum, proxima hebdomada venationes meditans, quo quiescat animus à tot laboriosis negotiis & ingratis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Reginæ Angliæ ad Reginam urbium accessus non fuit mihi inopinatus. Aula nostra obuiam iuit attata, ut opinor, ob Hispaniæ Regiæ obitum, hostes ipsi fatentur Heroïnâ illam maximis dotatam virtutibus muliebria quidem vitia exuerat, & nouissimis istis diebus Regem Virum adiuuerat virilibus consiliis & curis. Mulierem fortem inuenerat Princeps ingenij mediocris, voluptatibus immerfus & boni consilij indigens. Hisce diebus venationi operam dedi satis, & tempestate temperata, & rusticis oblectamentis delectatus urbem nostram repetij prospera valetudine gaudens. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Rælium Nauale commissum inter Danos & Suecos, vltimis prosperum fuisse lætor admodum, Monarchiæ nostræ vtilitatem solam respiciens. Magnæ Britanniæ Regis casum desseo, quem nec victum, nec victorem esse fortuna permittit. Multis iactatum periculis ad portum feret aliquando, ut habeat instrumenta seruitutis & regnet, more populi Romani, qui Deæ illi inconstanti posuisset aliquando frænum, si omnia in lubrico non essent: Magni quoque terga vidit vaga illa Dea, & Magni Cæsaris corpus vulneribus confectum Pompei statui subiecit. Rerum dole vices mearum, Vir Eruditissime, & æternitatem illam fixam ac permanentem in splendoribus Sanctorum attentâ mentis acie considera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Nouembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Mltos è Senatu nostro me in gratiam recepisse certissimum est. Spero fore in posterum administrationem quietiorem. Quòd ad me attinet erga alios me geram, sicut alios erga me exoptarem sese gerere; laborum fructum referam modò animos omniù Ordinum huius Prouinciæ conciliare possim. Gloriam non vtilitatem metere studeo conscientia, & honori inseruiens. Quid de Magnæ Britannia rebus deploratis censeam nuper rescripsi, fortunæ alumnos non Regis filios, aut Reges ipsos respicit Dea illa calua, quæ alecta, & rotæ infidens depingitur, vt eius volubilitas, & inconstantia clarius innotescat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6, Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Si mihi liceret, quereretur de Campinio nostro, qui veniam & copiam ex hac Prouincia discedendi, me inconsulto, clam obtinuit. Amicorum errores dissimulare liquet, non virtutes, Vespasiani more, qui antiquis Ducibus, & eximiis Imperatoribus par erat. Suecorum res in progressu esse lubenter audio. Magnæ Britannia Regis conditio, siue bello immixtus sit, siue paci intentus, admodum dubia, & nutans videtur esse, in aduersis resurgit, prosperis non bene vititur, & Parliamenti pax oblata est potius seruitutis pactio, quàm foederis. Quicquid eueniat virium periculum facere magis conuenit non tantum Regi, sed Viro militari, quàm protrahendo tempus rerum dies verbis terere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ispanos seridè de pace cogitare vix mihi persuadeo, non fortuna quidem, sed prouidentia Dei, quorum sortes mutare vult, consilia corrumpit. Hostium superbiam ubique deprimerè cælum consentit. Quid aliud experimur, quàm rerum crebras mutationes? Reges ipsi corruunt, & huius Mundi fluctibus Pharaonis more, singuli merguntur. Et cum mari rubro Ægyptiorum hæreant nunc vestigia, vix tamen vnus est qui respiscat. Omnes inutiles facti sunt, anchora spei deiecti naufragium patimur. Solemnibus istis diebus ad pietatem attendere licet, & humanæ mentis infirmitatem dolere incerta prospicientis ac futura, præsentium incuriosæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

DE Tortenonij victoria dum Galatij exercitus esset in itinere iure ambigitur, facile creditu est Fabium illum cunctatorem vasis non conclamatis clam discessisse, & antequam Tortenonius rescire potuisset, lógius processisse. Quicquid eueniat, à nostris pactibus, stat prospera fama, quæ in bello, & in togatis negotiis plurimum posse certissimum est, Comitia nostra conuocauimus, de exitu nihil dico, futura in incerto, præterita in nostra non sunt potestate, præsentibus tantum frui licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Decembris 1644.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Odefridum Vendelinum laudo, Massiliensibusque suadere conabor, quicquid probaueris. Angliæ Regis res afflictas deploro cumque tam iniustas pacis conditiones ratas habere posse non video. Necessitas quidem suprema lex est, satius est tamen armis occumbere quàm authoritatis Regiæ, honorisque iacturam facere. Dicam postea de illo quod Tacitus noster olim de Vitellio, vt si cæteri non meminissent, ipse citò regni sui obliuisceretur. Conscientia ac decoris statera omnia esse ponderanda iure arbitror, omnia fausta precor, anno inchoante Viro amicissimo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Nihil noui sub Sole, quid fuit nisi quod est? & quid erit nisi quod fuit? rerum vices demiror, truditur dies die, & annus anno, ver præterit, ætas interitura simul, & tamen nunquam quiescit hominis mens, nec eadem fastidire discit, vitæ oblectamentis innixa. Ad noua semper aspirat animus, sed tamen præsentem æternitatem postponit, vti nam seridè cogitaret, quàm fluxa sunt omnia, contemptui haberet quod tanto opere desiderat. Hic velut è specula vniuersum Orbem perlustro, hinc victores prostratos, inde victos Laureatos, nunc Reges populis fræna ponentes, mox subditos Regum detrectantes imperia conspicio. Nihil tam sublime quod non euertatur, nihil tam demissum, quod non tollatur in altum, ludibrium fortunæ sumus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Oliolij 9. Ianuarij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aput rerum nostrarum Aquensem ciuitatem nunc reuiso, Comitibus nostris pacatè actis, plausus negotiationem nostram sequuti sunt, quales desiderare potuimus, & quamquam in mimo vitæ vultus personatos inspicere liceat, Deo Optimo Maximo scrutationes cordium linquere solemus. Hic vix lumen experimur dum Parisiis omnia concreta gelu narrantur. Varietatem illam vniuersi terrarum Orbis meditor, quæ animorum inconstantiam probè denotat; vicissitudines perpetuas huiusce Mundi contemno, æternitati infixus, vbi ciuitatem in quadro positam ac permanentem intueri concessum est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltima Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Omitibus nostris peractis vbi multum dedudauimus, nunc respirare licet, & Tolonum inspiciens procellosum mare intueri non ab simile, vt mihi videretur vndanti, & fluctuanti turbæ, quæ discessit à nobis; integritas quidem valet, sed ratio sapius obmutescit. Fœliciter tamen egimus, & cuncta prosperè celsè; istius Prouinciæ animis infixæ est Regis reuerentia, & plus sapiunt infimæ sortis hic viri, quàm Nobiles ipsi in Prouinciis istis, quas etsi Aulam nostram pertingant, nunquam tamen inuisunt, ruribus degentes agrestem vitam exercent, & animum ferocem gerunt. Non desinam mirari Britannos etiam nostris ferociores, qui dum suos infastos exitus abscondere student, malorum remedia non ipsa mala differunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Tolonæ 23. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ota illa excipio, quæ protulit eximia erga me illa singularis amicitia non moritura; linquemus enim post nos opusculum quod non imber edax non Aquilo impotens diruere possit. Rerum inconstantiam vides immotus, & Amicorum vtilitati veræ rectè consulis. Deest nempe ac potissimum Magnatibus qui verum dicat, & qui potius personam quàm fortunam illorum audeat alloqui. Conuentus nostri bene finiuntur, vtinam nobis idem eueniat postquam mimum vitæ peragere licebit. Augustum reuereor, qui ita de rebus humanis, excedens è vita philosophatus est, quandoquidem certissimum est vniuersum Orbem histrioniam exercere. Vale Musarum Decus & Ornamentum singulare. Oliolij 16. Ianuarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vtilitati consulere hisce ferreis temporibus necessarium est, & vt probè dicis, Proregum curæ pecuniis importandis in fiscum nunc incumbunt; fat est manus habere puras, & ita aurum istud Tolosanum attrectare, vt famam incolumem seruare possimus. Nihil tam lucidum quod obscuritatem non gignat, & aurum quod ob oculos fulget, nigrescit in tactu, & quamuis nec vulneret nec tegat, ad idololatriam ducit, sed quid opus Philosopho tot animi dotibus ornato, hac ratiocinatione? Diogenis more diuitias contemnis, mentem ditare non arcam iure quæris; non qui plus habet, sed qui minus cupit diues est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ermaniarum res turbidas attentè considero, Hydræ more renascentes. Inclusus Galassus aufugit, exercitus cuius Dux erat est profligatus, & tamen in Bohemia resurgit bellum atrox, quod cruentum prælium vix dirimet. In Magna Britannia odiosæ pacis Regi offeruntur conditiones. Sola stat nostra Gallia Lauræis fœcunda, prosperaque fama, pace, Deo iuuante, citò firmabitur. Musis & Equitationi nunc operam do negotiis peractis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Estinant lentè Hispani cum de pace in eunda agitur, & giganteis passibus ad Monarchiam vniuersalem progredi non erubescunt. Illius nationis vultus pallidi inextinguibilem sitim denotant Galliarum, & confœderatorum armis repressi, ad salubria consilia tendent aliquando, seriùs tamen, vt opinor, ni Turcarum apparatus bellici nos ad vnionem cogant inuitos, Melitensem obsidionem meditantur, aut potiùs inuasionem Siciliæ. Quicquid accidat diuinæ subiecti Prouidentia nihil debemus pertimescere. Magnæ Britannia Regis res afflictæ, status submersionem religionisque iacturam prænuntiant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Lunæ Eclipsi quam obseruauit Neureus nihil est quod scribam. Magna illa
Astra

Astra oriuntur & occidunt, exaltationes & exilia frequenter patiuntur, Minora verò quæ vix parent à paruitate, & obscuritate sua proteguntur, sic Reges ipsi intereunt, sic Magnates, feriant summos fulmina montes; & ita nos mortales quamuis immortalia induamus desideria, præterimus velut umbra, omnia caduca & fluxa præter omnium authorem ad quem solum respicere licet. Nihil hinc noui nisi rumor satis compertus de formidabili Turcarum apparatu Melitensem Insulam, aut potiùs Siciliam minitante, sic nostrorum Principum animos conciliet Deus, vt hosti Ecclesiæ perpetuo, possint obistere. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Februarij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Morrimum vndique Martem belligerantem video, & Cæsareos penè profligatos. Sola Anglia videtur pacem meditari etsi Regi odiosam, necessitatis legi, vt mihi videtur, parenti. Hispanorum superbiam nouissimam deuincimus, nisi Turcarum infinitæ copiæ ad saniora cogant consilia, quos huc vsque nec facta, nec profana, nec ius ipsum rationi subiicere potuerunt. Scrutator cordium Deus Optimus Maximus, videat & iudicet, & ita Christianorum Principum pectora demulceat, vt concordiam æternam aliquando pacifici queant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mille belli diuturnioris trahendi artes oculis nostris parent, plûsque ponderis habet ambitio illa hostium nostrorum mentibus infixæ, quàm Christiana Ecclesia orans & gemens; sua cuique vtilitas, & zelus fragrans maiorum, nunc est extinctus omnino. E Sicilia soluerunt aliquot nauigia militibus onusta Catalauniam petentia eodem momento, quo Italia tota formidabilem Turcarum apparatus iure reformidat. Quid plura? manet tantum religionis species, prævalent illicita, & politica Hispanorum religionis fundamenta destruere non erubescit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pacem inter Regem Magnæ Britannæ, & rebelles subditos esse desperatam non miror. Importuna quies cum bello bene mutatur, nihil grauius isti Principi accidere potest, quàm quod ei offertur subdola fœderis inhonesti specie; obuiam armis ire dedecori

licet. Hæsterna die Iubileum aperuit Aquis Ecclesia celeberrima processione cui interfui, sic summus Pontifex, sacro munere inchoante, communi prouidere saluti studet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non ab Aquilone omne malum, quandoquidem in Oriente Turca, incredibili celeritate, formidabiles vires colligit, Germani bello assueti, & Hispanorum iugo pressi, pacem potiùs concupiscunt quàm spirant, in Anglia nondum victoria, iam discordia. Omnes ferè nouo Imperatori parere detrectant. Rex ipse incertus & fluctuans, rebus secundis dies rerum verbis terens non probè vitur, aduersis premitur, fato succumbit, & improperæ fortunæ pondere fessus, temporis committit, quod rationis fræno deberet regere, tu ne cede malis; sed contra audentior ito. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Martij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Victoriæ Suecorum insignis rumor ad nos peruenit gratus, vtinam verus. Morâ valefcit veritas, & fama, quamuis acquirat vires eundo, retinet aliquid constantis cui inniti liceat omnino. Forsitan cordi est fortunæ bellum finire vbi inchoauit. Bohemia & Praga ipsa vident Imperatoris terga, eodem loco, quo defunctus Cæsar Lauream consequutus est, nondum marcidam, ac tanti momenti, quandoquidem Germaniæ libertatem subiecit, Angliæ Regis res desperatæ minantur extrema & regno, & Regi, pax tandem inde orietur, vnde minùs paret, & Dei Prouidentia ditigit ad bonum finem, quicquid in nostram verti perniciem iure timemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Aprilis 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

GAlassi sortem iure demitor, qui nunc ab exilio venit ad imperium. Fortunæ ludibrium sumus, Magnates deprimuntur, infimæ plebis viri tolluntur in altum. Cæsaris casus & fuga Christianæ Religionis obesse non potest. Succi victores, non habent satis virium ad profligandum bellum diuturnum, atrox, & cruentum malis altius; Bauarus vnionis Catholicorum Principum columnen rem restituet, pacem victoria gignet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Aprilis 1645.

PETRO

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic factis festisque diebus Christiani exercitiis vacare licuit, ne totum vitæ curriculum nostræ, vanis assuescat nimis. Nunc resumere epistolarum commercium decet, pacem optare, potius quam sperare, resque bellicas & aulicas velut è specula perspicere, Aurelianus & Enguinæus sic inchoabunt expeditiones, ut bonum & prosperum successum augurari poterimus. Hic præter Rosæ obsidionem, nihil noui. Arelatem cogitamus, inde maritimam plagam iustraturi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Aprilis 1645.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Recè subodoratus es, duas epistolas eodem cursore accepi, Neuræi tui genium considero, eiusque docta delector cōsuetudine. Arelatem nunc colo antiquissimam ciuitatem Alam nostram cogitamam, sed non est mihi per otium, Prouinciæ negotiis implicitus adhæreo. Credo equidem nec vana fides, te nunc Beruillæum nostrum alloqui, cui permisi aquas salubres tentare, quò sanior euadat in posterum; Campinium nostrum comitem habeo fidum Achaten, & laborum socium. Rosæ obsidio, nunc est in progressu, utinam fœlicem sortiatur exitum, oppugnatur & propugnatur fortissimè. De Turcis expectantur noua, vndique concurrunt Equites Melitenses, qui insulæ obsidionem iuuenili ardore admodum cupiunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 2. Maij 1645.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

In Oriente, Rosa, in Occidente Motta obsidione cinguntur, utinam prosperè. Hinc discessit Campinius noster Aquas-Sextias repetens. Aliqua negotia, quæ res domesticas respiciunt, adhuc me detinent, nihil noui, & si omnia noua, deperditur quotidie aliquid nostri, & dies truditur die, quàm vanæ hominum cogitationes, quàm inutilis ambitio, sepulchri immemores, totius Orbis possessionem exoptamus, & in Motta, in Rosa tamdiu hæremus suspensi, & dum vniuscuiusque gladius proximum suum iugulat, aduenit hostis communis, Tutca Tyrannus Orbi Christiano minitans, ac de successu prospéro securus, ni Deus Optimus Maximus impetum validè repellat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 9. Maij 1645.

Epistola ad Gassendum.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Resurgens in Oriente bellum, Occidentis fortassè dirimet discordias, Treuirensis Electoris liberatio, & Cæsaris res profligatæ hoc mihi prælagire videntur. Nescio quid audiui de Capellano nostro, qui Ducem Longauillæ non comitatur, verùm ex te spero; de Magna Britannia nihil est quod dicam, factio valet, bellum trahitur, quicquid eueniat, Rex premitur admodum, nec habet satis virium quæ possint fessis succurrere rebus. Aquas-Sextias tandem reperij aliquot commoraturus dies. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 16. Maij 1645.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Alam inuisere haud potui rectè ut coniecisti. Prouinciæ negotiis nunc incumbo Aquis-Sextiis in capite rerum Campinio semper comite. Rosæ obsidio promouetur, Classis Hispanica nondum è portu soluit, Turcica minatur, sed nihil certi de oppugnatione insulæ Melitensis habemus, hæc gens voluptatibus immerfa pericula fugit. Hispani, tantum inseruiunt vanitati, & dum minis præsumunt, amittunt certa, minis & verbis depugnantes, tu mentem rebus præclaris instruere non desinis, Amicos fouens inimicis parcens, affectus animi sedans. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Maij 1645.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Castra metationis utilitatem commendat copiarum Turenij nostri iactura, cuius sinistrum casum deslere potius quàm culpæ licet; versat omnes vna, & fortuna sublimiores præcipitat, erigit humiliores. Et in bello bis non peccat Dux aut Miles, sic nos decipit inconstans mobilisque Dea. Aurelianus & Enguinæus rem restituent, ex te interim illius exercitus iacturæ circumstantias expectabo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 30. Maij 1645.

Vellem rescires utrum sit aliquis Lutetiæ qui Illyricum idioma edocere possit.

P E T R O G A S S E N D O

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accessit tandem ad lilia Rosa, & verno tempore quo flores legere solemus, agitur nunc de Gleba, quæ ad legitimum redibit possessorem,

H h

possessorem,

possessorem, Capellani nostri moderationem demiror. Longauiilla pedetentim Monasterium petit, pacis opus, lapis est Philosophorum, quem omnes quærunt, & nullus inuenit. Magnæ Britannix res afflictæ, vix restituentur, re-ctore indigent, & quem habent non regit, sed regitur, Turennius incolumis euasit, exercitu non profligato, Suecorum laurus Delphica procellam fugabit fulgurantem Heroium nostrorum auspiciis & ductu. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Turcarum apparatu bellico est quod timeatur, etsi nihil certi ad nos adhuc peruenerit. Classis Hispanica quinquaginta nauibus, & triginta triremibus adornata, Rosæ auxilium, tardè meditando, nunc è portu soluere seridò cogitat. Classis nostra recepit se opportunè. Tripudiis resonat nunc ista ciuitas festum corporis Christi more suo celebratura. Misce-ri aliquando voluptatibus vulgi oportet ne rusticam & intempestiuam seueritatem percolere videamur. Incolumis est, Deo fauente, familia nostra, incolumes Amici. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 13. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Albanix villæ secessum meditando, tui desiderio flagrare incipio, negotiis tamen tuis oblectamentum postponens ad solitudinem penè redactus, Amici omnium horarum auxilium imploro. Eorum qui à secretis inseruiebant mihi recessus variè iactatur, conscientia facti sufficit. Moderatio mea laudatur à multis dissuendæ magis quàm discindendæ amicitix; innocentia morum & auiditas habendi non bene conueniunt. Amicitias magnitudine munerum retinere volui, & non constantiam morum, sicque magis merui quàm habui, videant quibus interest gratitudinis exempla demonstrare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Iunij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hic quieti non otio indulgere quæro Orientem & Occidentem respiciens, hinc Turcas minantes, illinc, exercitus in pro-cinctu considerans. Italia tremis, Hispania desidiola iacet, sola Gallia Suecis fœderatisque innixa opportunitatem belli captat, vbique fulgens. Britanniam temporis linquo, Germania Austriacæ domus utilitati laudans ac mœrens inseruire cogitur. Aurelianensis Dux Hol-

landis iunctus, magnis incumbet ausis. Enguinæus Bauarum è somno exsuscitabit & fessis coget succurrere rebus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 27. Iunij 1645.

Expecto iuuenem Illyricam linguam edocentem. Et thesaurario Prudhomio rescribo, det sufficientem pecuniam, tu videbis quid erit opus.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rescire potuisti insignem cladem exercitui Regis Hispanix à generoso Heroë Comite Harcurio inflictam; est quod vbique ab hostibus nostris timeatur, de Turcis nihil certi fertur. Classis adornatur sed non è portu soluit. Melita militibus vndique confluentibus iam secuta redditur, Comes Harpajovius vices gerit magni magistri omnibus acceptus & charus. Hispanica Classis immota iacet periculis immixta. Lusitanus in pro-cinctu Gallix victorius tutus & protectus, Hispaniam inuadere nunc seridò cogitabit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 4. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Matheos professionem recusare non licuit, ac præsertim pactis, dimittendi munus, conditionibus. Vtere, vt voles, adueniet interim discessus gratum tempus, quod quiete præstolabor. Albanix secessu delector admodum, etsi æstus feruens fuerit, familiæ hic incolumi immixtus, equitationi & libris operam do assiduam. Sed non diuturnam, ne mens tristitiâ, & corpus morbo langueat. Campinius sæpe adest indiuiduus comes & fidus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 11. Iulij 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE querelis in Apparitorem Morum certiore faciam Campinium nostrum, qui non minus illustrissimum Grassensem Antistitem charum habet. Meunerium à secretis, Lutetix degentem moneo caueat à viro, qui me inconsulto nomen immiscet meum vt fauorem sibi conciliet. Mardicum obsecrum scribis, Regis Anglix exercitum profligatum, & Germaniam aduentu Enguinæi Laureati nostri trementem. Vltima Deo fauente respondebunt primis. De Turcis fertur minitantem classem Venetorum insulas Cephalemiam & Zacinthum inuadere velle. Pestis huc vsque Mahometanos trucidauit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanix 19. Iulij 1645.

PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mardicum captum, Brinium obsessum, Christianopolim ferè expugnatam, Magnæ Britannia Regem è fuga se recipientem, enarrat vltimum epistolium, hæc in Occidente, sed in Oriente Turca Cretam inualidam aggreditur, vilia tanti exercitus spolia, Selymus & Solymannus obiere qui ardua tantum respiciebant. Harcutius Heros impossibilia tentat & perficit, optat & obtinet, adest & vincit, ardet, & audet, incolamem seruet Deus quem Hispaniarum Casarem appellare decreuimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanæ 25. Iulij 1645.

Si libros Illyrici idioma ris inueneris, certio rem me facias, enixè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tu uenem à te missum singulis expecto diebus, ad nouitatem pergit auidè animus humanus, & cum nihil sit in Orbe nostro, quod possit nobis fœlicitatem offerre constantem, de præsentibus ad futura, de dubiis ad secura, de incertis ad certa, de caducis ad immortalia tendit cor hominis, non frustra triangulare, quandoquidem nisi Trinitatis triangulo futurum sit adimpletum. Curia nostra maior, capite uehementissimè dolet, Campinius & ego egregiè cõcordes. Vale Musarum Decus & Ornamentũ. Albanæ Kalendis Augusti 1645.

Prudhomium moneo reddat tibi viginti libras Turonenses, obliuioni ne tradas imagines Virorum illustrium depictas, quas Neuraeus toties commendare non desinit.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Spei repulsam propinqua solatur fortuna, fœminæ partum, Sefenissimæ Dominæ, inlequetur masculus Princeps, qui serò Patri succedet, carius emimus victorias non sine discrimine vitæ Herois Enguinæi, Bauatorum exercitus profligati rumor ad nos peruënit incertus. Diuinæ Prouidentia committamus omnia, adueniet tandem iustum pacis tempus, & Deus Optimus Maximus non sinet inultos nominis sui superbos hostes, & cum alteri gloriam se non cessurum suam, toties asseueret, victimas ad ima detrudet, quos Veneti potiùs pertimescere, quàm vincere norunt otio nimis assueti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanæ 8. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Accessit iuuenis incolomis, optimæ ut mihi videtur indolis. Germania res
Epistola ad Gassendum.

in statu, Angliæ Regis, in pessimo; Catalauniæ in mora esse, & longiùs trahi non est in dubio, Danos inter & Suecos firmari, pax nullo modo potest. Ars est Hispanorum ne pereat diuisio tanti momenti, Turca interim insolescit, & Christianos impunè lædere assuescit. Exurgat Deus & dissipentur inimici eius. Campinius noster non bene haber, & Aquis-Sextiis immoratur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanæ 15. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quòd ab altero pendet semper est incerto, & ita non est cur tuas reprehendam curas, sat citò si sat bene. Res orbis Christiani in Germania sunt in æquilibrio, in Anglia Rex vix respirat, in Italia tuta timentur tamque lentè accingunt se ad Turcicum bellum impiouisum, ut Venetorum iacturam certam prænunciare liceat. Multorum caput caput est Respublica, omnes imperant, nemo parer, deliberant, & non est qui statuat, præuident, sed non prouident, bellum exhorrescunt imparatique suscipiunt, omnes denique bonum publicum prædicant, & sua cuique utilitas nummorum summa cupido, victori seruiatur quicquid non expenditur fortunæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Albanæ 22. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Verum prænuntiant aliquando vulgi rumores, quod peroptamus, loquimur dormientes etiam & ægotantes, prælia, dolores, voluptatésque somniamus. Toti Gallia gratulor ob rem præclarè gestam ab Heroë nostro Enguinæo, sic itur ad Altra. Iuuenis Auberij Maurerij casum defferem magis, si cum decore exitus non esset summa laus coniuncta. Marte & arte valebat eximius vir ac generosus, qui è memoria illustrium nunquam excidet. De Magna Britannia nihil est quod dicam. Nauis est amisso gubernaculo, huc & illuc fluctuans. De Germania bene spero, modò victori Enguinæo opportunè succurrere valeamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Augusti 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Visum peregi fœliciter, Diniæ lares tuos inuisi resque priuatas, quæ te respiciunt Consulibus commendauì, vbique faustas accipi populi acclamationes, Nobilitatis concursum, Cleri piâs preces, dignum laborum fructum, vulgi amorem, publicumque plausum. Herois Enguinæi incolomitatem antè morbum præsciui. Utinam ad Nestoreos annos.

H h 2 Danos

Danos inter Suecos pacem firmam & firmatam opto, Transyluani ambigua consilia magis nociua, quàm si res cum hostibus composuisset incerta, semper lubrica, & cantu quàm magnanimi periculosiores, fortes aperto Marte, timidi, clam agunt. De Anglia nihil est quod dicam, tempore linguendæ & fortunæ huius Regis res deploratæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Septembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quibus conditionibus, pax Danos inter & Suecos, fuerit firmata, refert vltimum epistolum, opportuna illa quidem, cùm Transyluanus tandem, toties repudiatam pacem, Cæsareis concesserit, meliùs est eos quiescere, qui in otio bellum, & in bello otium cogitant. De Turcis varia, fertur insulam Canæam adhuc resistere, Genuësés verò captam fuisse, optant & promulgant, vtinam falsò; de Germanis & Britannis nihil referunt quod possit fessis succurrere rebus. Comitia nostra pacata fuere. Comes Borlonius est primus Procurator Prouinciæ, Bligerius Assessor Rossetus & Lagerus postremi consules. Massiliæ. Lex de ambitu esset necessaria, singulis momentis purpura illa vt Romana respicitur, mox adueniet iustum pugnae tempus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quætores Cæsaris paci obnoxiores lubenter audio, communis hostis infestatio eorum animos franget, quos rationi subicere nationis non fert superbia, & auida illa dominandi cupido, sed quacumque viâ ad quietem pergere publicam possimus, nihil refert, modò iunctis viribus depugnare & debellare Turcas, nobis à Deo Optimo Maximo concedatur. Canæa obsessâ pactis conditionibus, victori cessit, Principum Italiæ Classis lentè procedit, & dum vnusquisque sibi timet & cauere studet singuli pugnant, & vniuersi vincuntur, Enguinæi nostri vires paulatim resciantur. Vtinam transigat hîc æuum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 10. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Luxio qua laboraui cùm febris expers fuerit, leuis, nec incommoda Medico meo Martino paruit, nunc Deo fauente melius habeo, tuo Hugoni iure succensco, Neuræoque commisi quam ad te referret sententiam. Prospera Enguinæi nostri valetudo, mihi nunc sola

cordi. Germaniæ Magnæque Britannia res vt remotas confidero, de Turcis nihil certi audio. Atrocis prælij incertus ad nos peruenerat rumor; sed prosperi, qui non confirmatur, veritas visu & morâ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Antiquitas morbi diætis, & sobrietate è corporibus pellebantur, nunc emissione sanguinis, & potionibus vtuntur Medici, quorum consiliis incolumitatem nostram committimus; sic est vsus vel potiùs abusus. Tiberij Cæsaris in hoc iudicium probo, quod virum triginta annos supergressum valetudinem regere suam debere, inconsultis Medicis, existimabat. Consuetudini deditus & rerum ordini corpus Medico, animam Confessori permitto. Heroëm Enguinæum incolumem reddisse lubentissimè audio. Orbis Christiani res turbatas admodum doleo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quoniam vltimo epistolio exemplum tuum epistolarum lubens accepi, magni quidem momenti tuoque nomine dignum. Legam & pellegam lucubrationum tuarum opus sapientibus gratum omniumque plausus excitans. Archiepiscopi reditus in Metropolim, rapuit Campinium nostrum, qui mox discessit, Prouincia nostra tota est in apparatu, tantum expecto Virum cui adherere desidero multis de nominibus, virum nobilem domesticum catruca vectum. Præmisit, citò sequenturus, de Turcis nihil certi nisi maxima incommoda ab hostibus nominis Christiani Venetis inflicta; omnia in peius ruent si discordia nostra procedat vterius. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Octobris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non nimis de perfido quæri poteris & Amicis volentibus, Hugonem persequi debes, non ita bonitatem colere decet quin periuros rationi obedientes reddas; Prælatos optimos testes habes, & fideiussores qui obuiam ibunt dedecori, & in Ecclesiasticum refractarium animaduertent sedulo, rediit in vrbem Aula trium Reginarum maiestate fulgēs, & purpuratorum Principum fulta, quorum concordia regni felicitatem parit, domi quietem, foris palmas & triumphos, & vbique Gallorum nomen extollit; sic Deus minorem tutatur Regem. Sic mater infantem fouet, sic

fic denique Magnates sunt obsequentes vt extranei obstupefacti hostes omnino corruant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Polonorum magnificam exceptionem narravit pluribus Renaudotius. Reptat adnuc Rex Magnæ Britanniæ, sed vt lapsu grauiore ruat, infœlici Principi deest qui verum dicat, & cui credat, vndique insidiæ eum obsessum detinent, nec à sanguine tutus qui nulli nunc fidere potest; res afflictas in melius vertat Deus Optimus Maximus. Si tantum temporis in præliminariis impendunt Cæsaris Oratores, quid fiet in negotiis tractandis? senescunt Plenipotentiarij aut fato fungentur: mora tamen victoribus non est periculosa. Classis Christiana re infecta pedem retulit, Italici longè à Romanis absunt, Veneti tutius in pace degunt, bellumque detrectant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Res Soles natura non fert, attamen vidit Aula nostra tres Reginas, aut potiùs illam micantia Astra, quæ diei lumini ac vero Soli caliginem offundere non erubere, ita narrantur solemnia, vt ad magnificentiam & pompam nihil desiderari possit; verum est quidem confusionem ordinum aliquid detraxisse antiquæ Maiestatis Regiæ, quæ magis inter primores regni elucescit. Cærimoniarum illæ sunt velut cortices, quas exornare non licet absque arboris deperditione, omnes ascendere, nemo descendere cupit, & sic tandem ad despectum extraneorum deueniemus, si tanto gliscenti, & ex Aulicorum diuisione nascenti malo obuiam non itur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Nouembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Peroranti faciles præbere aures, non est difficile, ex aliis audiuius quanta eloquentia & doctrina oratio tua peracta fuerit, non vanum fuit plaudere manibus post tam celebrem actionem, diu viuas vt prospera tui fama ad multos annos frui possis? Regiæ Poloniæ discessus in dies prorogatur; & quamquam astitit corona florifera, spinæ longi itineris acriter pungunt, & regnum illud, vt honestum exilium respicere licet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Valemus nos quoque Amici tui Deo fauente. Aquis-Sextiis 5. Decembris 1645.

Epistola ad Gassendum.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Præliminarem tuam expectamus orationem doctam & elegantem. De Britannia nil boni, ex Germania, inuitos Septentrionales illos ad pacem cogi, iure existimo & coniicio. Hispani nouissimam exuent superbiam, & inextinguibilem dominandi sitim, offerunt quadriennes inducias, sed iniustis conditionibus, vt ex vna parte populos decipere possint; ex altera verò Monarchiam nostram obruere, sociis derelictis. Fata viam inuenient, & crescet cum Rege prosperitas regni. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non opusculum tuum oculos coniicere non mihi permisit temporis breuitas. Martici inopinam expugnationem vix credere potui. Soli Galli exemplis vt nesciunt, certis moribus addicti, hostes contemnimus, altum dormimus, ad aciem inermes occurrimus, & sic à natura edocti, eadem committimus errata. Certissimum est tamen quod in bello bis peccare non licet; aperto valemus Marte, occulto succumbimus; generosos gerere spiritus, nostræ est nationis, laboribus verò non resistere. Prima nostra feruent, vltima frigent, & sic audacter suscipimus quod cum tædio relinquere solemus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Orationem doctissimam quam cum tanto pronuntiasti plausu, facilius fuit audire quam percipere. Pauci quos æquus, &c. è Diis geniti potuere. Nihil intactum reliquisti, ab arcano Sacrosanctæ Trinitatis vsque ad infima profudit oratio. Non est quod timeas si in lucem prodierit, admiratione non reprehensione digna est quidem. Et quamuis in eam Cartesius criticam exerceret, euaderet elegantior, ac purior. Conuentus nostri nos premunt & breuiorem scribere cogunt epistolam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Decembris 1645.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Imortalia ne speres monet annus, & rerum vicissitudo, quæ sublimia deprimunt, ima subleuat, pacata turbat, discordias dirimit & denique ita omnia miscet, vt vix ali-

quid stabile dignosci possit. Ver proterit ætas, & à iuuenibus è vita expelluntur senes. Virtus tamen immota manet, & vera amicitia qualis inter nos reperitur, æternam spondeo & stabilem, reciprocam peto, & Nestoreos exopto annos, fama & valetudo contingat abundè Petro nostro carissimo, cuius amicitiam, constantiâ morum, considero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Elems etiam hîc acriter pungit, montes niue albescunt, pluuiis valles sunt refertæ & sic vbiq; frigus importunum. Conditiones ab Imperatore mitiores oblatas delector, sed timeo Danaos & dona ferentes. Res Magnæ Britanniæ Regis pessimè ruunt, & sic Principes fortunæ ludibrium, iure dicuntur. Pauones pedes respiciunt alâsq; deprimunt suas. Nouissima cogitemus & exuemus superbiam, cui resistere nec ipsi Angeli potuere, puluis & umbra sumus, sepulchri tamen immemores struimus domos, arborésq; serimus, quæ alteri sæculo profint. Viuimus, horam vltimam è longinquo prospicientes, Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Virtutum cœlator optimus, immortalitati opera mandas, pauci tali pictore, digni, Neuræum accuso si tibi per epistolium fuit molestus, Amicos non premo, illisq; morem gerere glorior. Ad pacem tandem hostes nostros appellere fertur. Credam quod docebit euentus, verbis refarcire quod armis amisere, frustrâ tentant. Ministri nostri hostium fraudibus obuiam ibunt, exercitúsque nostri eorum derident sententias. Lentè procedunt Comitia nostra, sed huc vsq; bene. Tu quidem valeas Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci 23. Ianuarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Singulis hebdomadis ad te rescripsi, Comitiorum negotia commercium non dirimunt nostrum, Longauillæ puerperium maximo mihi est solatio, orbitatis iacturam nominis famâ refarcire conabor, & pennæ tuæ vectus alis, immortalitatem attingam. Posterisq; ab Amico narratus, aut laudatus ero, aut excusatus. Pacem cupio potiùs, quàm spero, dum Occidens Irim demonstrat, Oriens & Meridies nubibus teguntur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lambesci Ianuarij vltimâ 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Berberinorum appulsus animum vehementer commouit, vices fortunæ rarè sempiternæ attenda mentis acie considerans, totius Orbis mente lustravi partes, nihilque fixi, nec etiam Terram, deprehendere potui, motumque rerum continuum, vt volubilis Deæ imaginem propiùs inspicere tentavi. Bellum vbiq; pacem nullibi, regnantes egenos, pauperes sublimes, omniâque subuersa video. Hesternâ die vniuersam familiam excepi conuiuio. Fortiter miserum gerunt ipsi casum diuitisq; affluentes iucunda præteriti recordatione, temporis præsentem calamitatem subleuare conantur prudentissimè. Hos gloria reddit honores, Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Fortunam reformidare licet tot casibus illustrem, volucrem fingunt Poëtæ iure, ob perennem volubilitatem, pedem Galliæ infingat fixum, nobis est peroptandum. Interim fata viam inuenient, Germani suam respicient libertatem, Galli suam stabilire gloriam non desinent, Turcis obuiam ire conabuntur Itali, & dum futura incerta prospiciunt præsentibus adferre periculis remedium non negligent, Aperiatur Deus oculos cæcorum istius Regni hostium quos sola regit ambitio præpostera, Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Infestas vbiq; irruptiones exaudio, sed præsertim in Angliâ Regis ita res deploratas, vt à subditis seruitutis pactiones accipere sit coactus, ni furor arma ministret. Meliùs Eduardus ille Princeps qui vitæ periculum, honoris iacturæ postposuit, Sic Heroës, & Maximus ille Iulius Cæsar omnibus se opponebat casibus, vt sibi victoriam scelicibus acquireret armis. Decus ante omnia ob fortium oculos ponere rationi est consentaneum. Satis vixit qui decenter fungitur fato. Hic tandem dum armorum strepitus militum exsuscitant animos, paulò quietiorem transigimus vitam, absente Amico, cuius desiderio admodum detinemur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 20. Februarij 1646.

PETRO

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Monasterij disquisitiones longius protrahuntur. Hollandi certè pacis conditiones oblatas, non admittent, Ludouici vndecimi notæ sunt artes, Principibus vnitis & armatis offerebat omnia, modò deponerent arma. Sic Hispani Hollandis proponunt quod seruare nolunt, vt à nobis diuellant potentes Amicos, perdantque disunctos, quos sacro fœderis vinculo constrictos vix sustinere queunt. Stemmata respicient perpetui illi confœderati nostri, resque paruas concordiam crescere, discordiam verò maxima dilabi; sic ars eluditur arte: Hispanique olim cautiores, nunc rationi obtemperare studebunt inuiti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Februarij 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Quin litem inchoatam aduersus Hugonem ad bonum deducas finem, nullo modo dubitare possum. Paucis hodie rescribam, Equitis Guisij inopini aduentus cærimonii immixtus. Miserum Angliæ deploro casum, cuius præuam consilium subditos armavit imprudenter, autoritas verò fluxa, exarmare nequit. Sic pereunt Principes qui inter prospera regni nil nisi oblectamenta curant, & in aduersis minimis succumbunt negotiis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Mvgonis tergiuersantis liti finem imponere, antequam discedas, rationi est consentaneum, lentè progredi pacis opus non est mirum; Hispanorum incredibilis habendistis, fortunâ ipsâ aduersâ extingui non potest, Cæsar Imperium Austriacæ familiæ seruare perpetuum cogitat. Diuisæ facti Imperij mentes libertatem concupiscunt magis quàm sperant. Summus quoque Pontifex, Italiæque Principes vindictæ priusquam securitati consulunt. Turcæ interim vndique minantur. Deum Optimum Maximum tantis mederi malis, solum posse certissimum est. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 13. Martij 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Item arbitris committi quam-plurimum gaudeo. Bene vt mihi videtur opinatus

es de literis ab Hispano Rege recenter scriptis, fallaces sunt omninò, & cum omnia offert, nihil donat, confœderatis suspiciones incutit, populis blanditur, Clerum exsuscitat, Deuotis puluerem iniicit, & cum de Turcis obloquitur vniuersus orbis Christianus, optimam sui spargere contendet famam. Paramus hîc Comititia breui futura, ne diuisio, vltimum magnarum urbium malum fortiùs erumpat. Et sic transit vita nostra variè agitata. De Britannia reticeo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 20. Martij 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Dvobis epistoliis vnico respondere cogor. Prius, opus Lyricum inimitabilis Capellani continet & narrat, posterius quidem de composita lite eloquitur proximòque discessu. Verba superat carmen amici tui, prudentiamque denotat tuam, pactio cum Hugone, breuem non impatienter feram absentiam, amplectique lætor admodum, quem absentem reueor. Lætionibus finem impone tuis & Amico indulge omnibus infortuniis maiori. Monasterij res in ambiguo, Britannia Regis in extremis, & Turcas in procinctu video. Dum Italia iacet vindictis immersa. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 3. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Consobrinum tuum Laurentium Consulem, non quidem Regem feci, Cæsar tamen non sum, etsi ex Cæsaribus oriundus, specimen iconis accepi bene expressum ex Prototypo. Exactis festis plura expecto, remque gratam facies. Arelatem singulis diebus appellunt terrestres copiarum lintris & cymbis vestæ. Italiæ terrorem iniiciunt nobis vt refertur, vtinam Turcis opponerentur, Orbis Christianus non in peius rueret à semetipso desertus & proditus. Hollandi satis sagaces Hispanorum dolum sentient, & nodis strictioribus fœdus nostrum firmare non desinent, & sic hostium ars eludetur arte. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 10. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.*

Nustum curis animum Musis que defixum inuacuerudine aliquoties tentari, non est mirum. Sed cum mihi salubre temperamentum vnum ex maximis vitæ bonis esse videatur, Amicum hortor, non tam animi ornamento vacare, quin corpori conuenientia cogitet aliquando, vtriusque vnio, naturalis separatio

ratio violenta, totius nostri compōiti forma diuina est, et si ex diuersis partibus ab Authore Naturæ sit compacta materia. Sed qui solus facit vtraque vnum, ipse ex diuersis vnitatem, è contrariis vnionem, & ex alienis proxima, elicere solet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Arelatis 17. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

E Conismorum insignem fasciculum accepi, ingentes gratias ago diligentissimo Amico cui res minoris momenti cordi sunt, & rectè, quandoquidem in minimis elucet amicitia vera. Magnæ Britannia Regis res in peius ruunt. Timeo ne in hostium manus incidat, dum media semper sequitur dubius & incertus. Principis deplorabilis casus, qui cui credat Amicum intelligentem non habet. Regnante Ludouico vndecimo, Ducis Burgundia Aula Regij sanguinis Angliæ viris refferta erat; sic erit nunc Gallia. Discessus vxoris Longauilla Ducis, Monasterij opus in longius protrahi, prælagire videtur, quod Deus bene vertat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Aprilis 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Absente Campinio, vltimum tuum non accepi epistolium, Arelatem non quidem omnino pacatam, sed quietam reliqui. Singulis annis Comitibus aduenientibus, discordia & ambitus quoque renouantur. Annuam dominationem perpetua emunt seruitute. Iulium habent Cæsarem authorem, qui vicij incogniti præfecturam sedemque primam, secundæ Romæ vrbis, antepone non erubuit; imitantur etiam Othonem qui omnia seruiliter pro dominatione. Et sic animi penis in altum vehimur è portuque rationis soluentes vix euadimus incolumes. Classis nostra vento secundo nunc nauigat, & nos à longè prospicientes, optamus prospera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Conditiones pacis à Cæsare & Bauaro oblatas habeo maximè suspectas, nisi Hispanus interueniat. Etenim quid nobis utilitatis produceret sola Cæsaris concordia, cuius vires attrita respirare desiderant, & Suecos à focus arcere, quo possint hæreditaria Regna ad pristinam scelicitatem restitui. Interim palam aut clam Hispanos fouebunt, Galliam oppugnabunt alienis armis; & sic occulti, periculosiores. Hispanos à Cæsareis

deserti non est existimandum. Demus tempori, tempus, & subdolas condiciones pacis inueniemus facillimè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Evgâ salutem quærere Principibus est durissimum. Magnæ Britannia Rex Scotiam petiit, vt ferrur, & sic depugnat pro vita qui de Imperio olim decertabat. Misera conditio, priuatam degere vitam cogitat, qui coronam perdidit, modò cæteri non recordentur tam scelicis obliuiscetur status aliquando. Beati magnanimi Viri qui vitam honori postponunt, & malunt fortunæ quàm animi pudere. Æuum nostrum multa profert, quæ non credit posteritas. Videmus enim seruos in equis & Principes deambulantes super terram quasi seruos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Maij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Aulæ discessu, deque ineundæ pacis spe certiore faciunt vltimæ tuæ literæ. Hac trāsit cursor extraordinariè missus, Orbitelli nuncians obsidionem, & D. Stephani munimentum compositioni captum; affulget spes bene rei gerendæ, & sic classis nostra non inutilis, & Roma non sine timore remanet. Magnus Herruriz Dux neutralitatem Abbati Bentiuoglio promisit. Veneti à nostris stant partibus, Duces Parmæ & Mutinæ opitulabuntur nobis. Etenim Hispani Eminentissimum Cardinalem Estensem iniuria, singulis afficiunt momentis, & vtrinque Romæ discurrunt armati non sine magna Summi Pontificis sollicitudine, qui totum se nostris commisit hostibus, Patriisque communis nomen omninò perdidit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Maij 1646. Natalibus meis.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Primam te de pace concipere spem, video & gaudeo, vtinam firmam & longam habeamus, de bello extraneo fieri cuiusle sapius accidit. Nec est credendum Hispanos habere cogitationes pacis, nisi emolumentum maioris rationem habeant, quod ex Aulæ diuisione fortassis expectant. Vt cumque res casura sit, licet Deo futurum relinquere motusque componere fluctus vtilius esse viderur. Quid de Magna Britannia dicam? Nunc capite caret, quæ Ecclesiæ voluit esse caput. Et Rex qui nulli se subiicere cupiebat, nunc propriis

priis subactis subiectus, aut in carcerem detruderetur, aut profugus languentem trahere vitam cogetur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 29. Maij 1646.

Eleemosynarium expecto, Preudhomioque meo mandavi honesto, illi Viro itineris expensam exhibeat.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Per mensem integrum à literis quiescam plagam nostram lustrans, inhonesta pace tutius bellum, Heroës nostri hostium contumaciam expugnabunt. Et Deus Optimus Maximus qui viduas & pupillos solet protegere, Hispanorum prosternet superbiam vixque Turcarum effugient manus Germani, de Orbitelliana expeditione nihil est quod dicam, aggressores fortiter agunt propugnantes, victoriam, pro viribus morati contendunt. De Roxolano tacebo, ipsemet rescribit, ei omni modo satisfacere conabor. Est bonæ indolis iuuenis, cuius ingenuitatem diligo. Tu quidem valeas omnium horarum Amice. Aquis-Sextiis 5. Iunij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vltimum epistolium in itinere accepi, improspere tuæ valetudinis summo tactus dolore. Scio te non multum Medicis credere, etsi vsus hoc ferat. Quin sobrietas tibi proffit, non dubito, accessit Eleemosynarius doctus & modestus integereque vitæ. Roxolanum nostrum foueo, dum istius Prouinciæ Geographiæ operam dat assiduam. De Britannia Magna, omnia timenda, nihilque boni sperandum, vbi multitudo regnat, ibi confusio, non sine periculo corruet euellentium, tam profunda antiquæ Monarchiæ fundamenta. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Reuiores in posterum epistolas tibi commendo, & ita valetudinem regas vt pristinam mox recuperare sanitatem possis. Anxius hærebam cum vltimum ad me peruenit epistolium, animi & corporis quietem quæras enixissimè rogo, lectiones linque, epistolis abstine & hisce canicularibus diebus otio te trade. Si tamen otium appellari possit præstantis ingenij meditatio continua, & serues denique animæ dimidium meæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rediret cursim tua bona valetudo, esset optandum, sed modò firmiter adhæreat, fat erit, notum est malum & perinde facilioris curationis fauet ætas, & breui te Prouinciã reuisurum spero, vbi natalem aërem respirare, Amicos alloqui, & ab omni quiescere labore, tunc melius poteris. Sic imminens morbus suadere nititur, sic mihi amicissimo abundè satisfacies. Extranea negligo valetudini tuæ totus incumbens. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Iulij 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Etiam valetudinis tuæ noua gratanter excipio, præsentia postmodum completam efficiet lætitiã. Principem VValiæ Aulam nostram appulisse audio, Regem Patrem captiũ, Britannos & Suecos non bene concordēs suspicor, exinde dicto Regi affulget aliqua spes, quam inutilem existimo si ei desit qui consulat, & verum dicat. A suis desertus semetipsum deseruit, languidam & precariam vitam præclaræ morti, & quam Epaminondas sacram vocabat, seridò anteponeus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iulij vltimã 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quò breuius eò iucundius vltimum tuum epistolium, donec perficiat præsentia, quod semper deest absentia. E paludibus tandem Hollandos migrantes, testudinum more, nunc exaudio, vtinam bona fide. De Magna Britannia obmutesco, soluit Orbitelli obsidionem exercitus noster, multis pressus incommodis, ac potissimum copiis auxiliaribus Neapolitanis, quibus Summus Pontifex passum permisit liberum, Cohortes nostræ admodum debilitatæ restant. Briniolam nunc cogitamus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Briniolam amcenam tandem appuli, vt aliquando rusticam degustarem vitam. Vbiq̃ tamen nos sequuntur negotia; & donec pereat dissimulata facies histrioniam exercere cogimur, beatamque sperare quietem nobis non licet, nisi vera redeat. Theatrales sumus, solusque Deus in æternum permanet. Et sic nihil quod delectet expecto. Heroiũ nostrorum

nostrorum exercitus Bergam honestis recepit conditionibus. Et Dunkercham oppugnatum iri existimant Aulici nostri, incolumes seruet fortuna, duo fulmina belli, Scipiadas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 13. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ic expecto Classis Hispanicæ Genuense legentis littus, vltima noua. Nauigabat nudius tertius Ponentem respiciens, Principe Monæci prospiciente, Orientis fauente vento validiore. Triremes non aderant. Nostra, vt mihi renuntiatum fuit est in procinctu, iræque obuiam hostibus viriliter decreuit. Prouincia nostra militibus est referta. Sto in medio eorum singulis prouidens rebus, non vt volo, sed pro vitibus. Dunkercham vt opinor, non obfidione cinget exercitus noster. Omnia seruiliter non pro dominatione, sed pro ipsa seruitute concedet Magnæ Britanniæ Rex. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 20. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Eroi nostro vulnus inflatum, mortalem ostendit, quem æui futuri memoria æternum reddet. Immensa laudis cupido perdet aliquando Virum incomparabilem, antequam ætas matura animi motus ebullientes refrænare possit. Nullum deseret periculum, nullæ inseruiunt admonitiones, nemo tandem obuiam ire contendet, sequuntur quem demirantur, & dum eius insistant vestigiis, hinc & hinc labuntur. Deus tandem tam caro capiti æterna prouideat pace. De Hollandis nihil dico, eorum cauillationibus obstupefactus omnino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 27. Augusti 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Peruenit ad nos citissime, rei tormentaria Præfectus terræ, marique Imperator designatus, refarciet præterita damna Dux peritissimus. Recepit se Classis Hispanica versus Hispaniam. Apparatus noster magnificus, Iberico minatur orbi, vtinam Turcico, ne communis hostis Christianitatis ex incendio solus proficiat. Huc vndique confluunt pedestres, equestrésque copiæ. Mardicum captum refert vltimus Aulæ cursor ad Aquensem missus Episcopum. Regem Britanniæ Prouidentia diuinæ linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 3. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ot diuersis exercitus constat partibus, vt antequam ad vnum redigatur corpus, non parum infumatur temporis. Melleræus Dux eximius, & cui Poliorcetes nomen conuenit, adest, & omnibus inuigilat curis. Orbitellium execrantur milites, & dum istud effugiunt periculum, incidunt in maius, & insignia deserentes, Præfecti castrorum diligentia, capiuntur, punitur commune crimen, constantique pertinacia, lucri causâ, perpetrant milites, quod pœnâ crescit, & misericordiâ non fit minus. Sic omnia regat ventorum Pater, vt fœlicem portum teneat nostra classis, fortunatumque successum terrestris inueniat exercitus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 10. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Iscce amœnis locis nihil nisi de memoria Peireskij, & de Gassendo obloquimur. Terrestrem incolere paradysum nobis videtur, vbi malum Persicum, vt obiectum culpæ primi nostri parentis, attenta mentis acie perpendimus, & riuulos murmurantis aquæ perspicimus, hinc mitior hyems, & ætas minus feruida nobis paret. Prior ipse, Patrefamilias absente, oblectamento multum inseruit, & quamquam molestissimo implicitus morbo, nullo detentus incommodo obuiam it omnibus, quæ gratiorem domum possunt efficere. Iam iam è portu soluunt nauigia, triremésque nostræ mare petunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Belgenferij 16. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Audis immensa cupido sic animum Ducis Enguinæ stimulat ac pungit, vt ardua petere non desinat. Et vt sui superior omnium oculis videatur, famam senescere suam non sinit. Nauigat nunc nostra Classis, pro cuius incolumitate & prosperitate, continua iacimus vota: accessit tandem Campinius noster alta è rupe Monæci descendens; concordet viuimus, constantique nos prosequimur amicitia. Cùm de reditu in Prouinciam non loquatur vltimum epistolium, non amplius spero, litigant vt rescui, Dinienfes aduersum te, thesaurum, quem possident, vt mihi videtur, nullo cognoscunt modo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Septembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

P Eractis Comitibus huius ciuitatis, & ali-
 quibus desumptis medicamentis, cor-
 pore purgato, Manuescam cogito animi re-
 creandi gratiâ, venationique dandi aliquid
 temporis, & postea ad negotia redibimus. Et
 sic vita transit citò & imperceptibili gressu,
 Neuræum tuum conueniam, & de tuis loque-
 mur negotiis. Enguinæus, vt fertur, obsidione
 cinxit Dunkercham breui victoricibus cessu-
 ram armis, quid plura? aut pax æterna succe-
 det, aut victoria læta. Vale Musarum Decus &
 Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

A ppulit tandem, vt tumor est, Classis
 nostra ad Portum-longum vulgò dictum
Portolongone, est arx in Elbienti insula sita,
 pentagona illa quidem, sed militibus quin-
 gentis tantum defensa; paucorum dierum la-
 bor erit eius expugnatio, custodia verò diffi-
 cilis. Sed nihil est quod non possit Gallia tan-
 tis columnis fulta, cum nihil de Magna Bri-
 tannia dicas, huius Regis deploratas res video.
 Postridie Deo fauente, Manuescam petam, vt
 iam rescripti, Neuræum allocutus sum tuum,
 qui lite finitum iri negotium tutò credit, non
 ei resistere præsumo. Delectationi enim, uti-
 litas est anteponenda. Vale Musarum Decus
 & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Octobris
 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Vrbem nostram post octo dies, iterum
 appuli, hic me inuenere duo vltima à te
 rescripta epistolia, & bonus Dunkerchæ captæ
 nuncijs. Fronte gerit vt video, Laureatam co-
 ronam Enguinæus noster, superior sui, vtinam
 diu? Sic enim in periculis vltro implacabilis
 ardet, vt singulis momentis pertimescere li-
 ceat. Iteratis actibus generatur habitus, & ita
 indurescit tanti Principis animis, vt Amico-
 rum precibus aures claudat omnino. Bene spe-
 randum de Magnæ Britannæ Regis salute si
 à nationum inimicarum discordia pendeat.
 De lite tua aliquid subaudire cupio donec ad
 bonum ducatur exitum. Vale Musarum Decus
 & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Octobris
 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

E discs à Neuræo rumores Massiliæ inter
 Comitibus, me præsentem, qui authoribus

improperi, mihi metipsum & Campinio nostro,
 fuere fructuosi. Monæci Principem in reditu
 colui, Amicum nostrum intrinsicum, Aulam
 nostram petit, citò reuersurus, vnicum filium
 secum ducit magnæ expectationis iuuenem.
 Audiui ex ipso Principe Melleræum Portum-
 longum certis recepisse conditionibus, quas
 hodie exequi oblessi polliciti sunt, de Herda
 nihil subaudio. Celebrabimus Deo fauente
 Diui Huberti festum venatione solemni. Ro-
 xolanus noster veniam petiit Venetiisque co-
 gitat, vt Italia lustrata, patriam aliquando re-
 uisere queat. Vale Musarum Decus & Orna-
 mentum. Aquis-Sextiis 29. Octobris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Quam mutati ab illis, Scoti isti qui legi-
 timum Regem non modò deserere, sed
 etiam hostibus tradere consulant. A Regibus
 nostris olim ob fidem delecti sunt, nunc verò
 proprium prodere Principem non erubescunt.
 De pace admodum dubito, timeo Danaos &
 dona ferentes, nobisque conditiones oblatæ
 multum suspicionis afferunt, cum ex altera
 parte Suenis denegatur quod ipsi belli iure de-
 tinent. Postremò cum Cæsare non cum Hispani-
 æ Rege tantum opus prouehitur. Hic de
 Lerida solliciti, Portum-longum captum ac-
 cepimus, ac Summo Pontifici conciliatos Bar-
 berinos. Vale Musarum Decus & Ornamen-
 tum. Aquis-Sextiis 6. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Improspere tuam quam subaudio va-
 letudinem vix sustinere possum, Achate-
 rem fidum, coætaneum, quem senectuti meæ
 seposui, corpore gaudere sano admodum cu-
 pio, publicam potius respiciens utilitatem
 quam meam. Remedia adhibeas rogo, quæ in
 pristinum te restituant statim. Neuræo iure
 succensui, qui te febre correptum mihi non
 renuntiauerat. Hesternæ die lepore venationi
 operam dedi, etsi pluuiosum inconstansque
 tempus honesto illi oblectamento se opponat
 sæpius. Vale Musarum Decus & Ornamen-
 tum. Aquis-Sextiis 20. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Melius habes vt video, & lætor admo-
 dum. Valetudo nondum confirmata,
 omnes refugit labores, & sic, studiis, literis,
 aliisque vitæ oblectamentis, seridè parcas oro.
 De lite nihil scribis. Campinius supremi Con-
 silij ordinibus probè vtetur, vt iure opinor.
 Pacem tempori, Germaniæ Britannique ne-
 gotia linquo. In te vnum oculos conicio, in-
 columemque

columnemque exopto, sine quo, incolumis esse nullo modo possum. Massiliam iterum petimus Comitibus ultimum imposituri finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Nouembris 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Nondum te domo excedere non libenter audio. Deum tamen Optimum Maximum nostras ratas pro te habere preces, firmiter spero. De Ilerda hodie gratiora accepi. De cæteris quæ nunc in ore omnium versantur, nihil dico, Portum-longum solum respicimus vt belli theatrum. Massiliæ Consules, fido Achate semper comite, meliorum plausu, in lucem prodidimus, pacatam linquo ciuitatem sine qua Romani olim non triumphauere. Nunc omnes de isto capite Mundi triumphare student, & quæ Orbis terror fuit, eidem Orbi est despectui. Sic transit gloria Mundi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Decembris 1646.

Soluta est Ilerdæ obsidio, vt fortuna leuis, magni quoque terga videret. Amici infortunium molestissimè fero.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Incolumem seruet diu Deus Optimus Maximus quem æternitati sacrabit fama temporum vindex. Nunc exercendo corpori & animæ totus incumbo, & melius habeo. Meditationi olim fixus intermissis aliis exercitiis, consopitus iacebam, periculùmque erat ne Apoplexia me raperet ante diem, arte Martini Medici vsus & consilio, nunquam robustior euasi. Hæc Amico renuntio bene merenti. Paucis dixi postrema epistola quid de infauista Leridæ obsidione, sentirem, libellum quem misisti accepi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Tecum litigans duplici dignus est poena, mitissimum virorem oppugnat Doctõsque viros vigiliarum tuarum labore fructuque priuat, importunum morabor Neuraõque consulto, ne quid detrimenti capiat res tua familiaris prouidebo. Libellum de pluuiâ rosea nondum legi, percurrâ, & quid sentiam non reticebo. Germaniæ res protrahuntur. Magnæ Britanniæ Regis infortunium eius pariet salutem, ita vt armatus non potuerit quod ineremis obtinuit, tantique Regis miseriam plebis amorem exsuscitare videntur. Felices quorum magnanimitas admirationem potiùs gi-

gnit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Beni summa vertuntur & nihil est mutatione certius. Aulæ inuidi in umbra educati fermèque omnes ignaui adulationi seruientes, Comitem Harcuriensem quem non sunt imitaturi culpâre audent talibus assueti. Certissimum est tamen vicissè ante Leridam Hispanos numero tantum, & patientiâ illâ inimitabili qua solent vt à tempore quo magnus Confaluis in Neapolitano Regno nostros superauit. Nulla in Catalaunia timeretur obsidio, recepit se Hispaniæ Regis exercitus ad Hiberna insigni militum iactura imminutus, in Flandria hyems nostra tutabitur præsidia; in Italia Neapolis Prorex aliquas cogit copias, sed lentè. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Decembris 1646.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Nunc Ianus bifrons duabus clauibus claudere anni præteriti portam præsentisque fores aperire creditur, nunc obliuioni datur quid retro futurum non intelligitur, soloque fruimur momento, quod præsens vocatur, nunc dies traditur die primusque dedit extremum, nunc denique noua licet condere fata, & ante-actæ vitæ deflere peccata vt veteri Adamo expoliato noui, modernique sequi vestigia possimus. Do tibi Aulæ Romanæ vota ad multos annos quibus Summum Pontificem prosequuntur Purpurati, peropto valetudinem firmam Mundumque victum non deficientem crumena. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die prima anni 1647.

PETRO GASSENDO

*Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.*

Desleo equidem Serenissimum Principem nostrum sanguine purpuratum, ingenio sublimem, pietate fulgentem belli domusque donis decoratum, quem inuidum eripuit fatum, anticipata extinxit senectus, breues, ac infauisti Galliæ populi amores tam charum non potuere detinere Principem; summo eum honore colere non erubescēbam, redamabat optimus Heros cui successit alter tertium similem non relicturus. Quid dicam amplius deest vox, lacrymæ opprimunt tantoque obrutus dolore finire cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vale & iterum vale tantique Viri memoriam mori ne sinas. Aquis-Sextiis 9. Ianuarij 1647.

PETRO

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitia meditantes discessus nunc diem auidè expectamus, noua semper appetentes, vnde miror te in vltimo epistolio asseruisse nihil in hoc orbe esse noui, imò noua mihi videntur omnia horæ, diei, anni momenta, instantia, hominisque natura mobilis semper, & vana, quæ noua semper amat, & mox possessa relinquit. Puerorum more semper varia attendamus, & vt illi manibus, sic nos animo pugnantia concupiscimus. Denique ita immutatur homo, vt vix vlla infantia remaneant vestigia, affectus nostri inconstantes sunt, odio prosequimur quem dileximus, nihilque fixum præter Deum immortalem. Quid aliud expectandum in tot ac tantis angustiis constituti, nisi alteram vitam immobilem æternam, quæ nostra refrænēt vota, & impleat indomitam rerum diuersarum sitim? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Neunte anno Hiberorum pessima notescunt consilia, & dum ore pacem prædicant, corde respicere non erubescunt. Timeo Danaos, & dona ferentes, Hollandis mitiores offerunt conditiones pacis, vt à suis fœdere iunctis eos facilius auellant. Nihil denique sincerum in hoste captioto cuique pietas, iustitiâque non hærent. Ottomaniam viam inuenient Venerisque subactis illorum ambitioni frænnum imponent, tardiùsque à Principibus Christianis dignoscetur quid à Gallis Orbis Christianis sperare, quidve ab Hispanis timere iure debet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Ianuarij 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Cuto ac diurno dolore tactus ob Principis nostri mortem negotia pro solatio accipere nitor. Hicque summa patientia in conuentibus agentes vniuscuiusque sententias Regni necessitatibus accommodare tentamus, vtinam prospere cedat, quicquid tamen accidat impavidum ferient ruinæ. Archiepiscopus Aqueus abest, solus Regiensis Episcopus conuentus nostros presentia firmat, Siefertiensis amissimus qui huius infirmi orbis vinculis omnibus solutus mihi & contrito obitu cælum (vt opinor) petiit. Rariùs tibi rescribam donec Aquas Sextias repetierim, pluuias importunas experimur flagella Dei minitantes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Dracennis 3. Februarij 1647.

Epistola ad Gassendum.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Monasterij res protrahuntur & magnæ Britannia Regis casus ad extremum deducitur, vel potius vt mihi videtur iam perit qui famæ fecit irreparabilem iacturam. Nam contemptu famæ, contemni, Virtutes certissimum est. Quoad negotium de quo mihi perhumanè rescribis, epistolas quas optasti mitto. De reditu serid amicum sollicitans socium curarum quæro, qui & verum enuntiet & secretis horis mihi sit solatio. Fœliciter urbem caput omnium huius Prouinciæ repetimus non sine plausu, qui cum detur malis & bonis conandum est tamen vt vltro concedatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Virtute præditis non semper fortuna fauet tæque ab indultario persequutum, iti non obstupesco, iniusta illa volubilis Dea inuidet bene meritis, excelsos deprimat, infimos extollit, ignaros fouet doctosque Viros despiciere non desinit. Indultariûsque ordinariorum flagellum manu arripit beneficia potiora, liberumque ei est minora respicere, sed ars opponitur arti & aliquando cogitur accipere quod illi offertur satisque potentia inest Principibus nostris ad coërcendam huiusmodi hominum insolentiam. Lites abigere licet, nam vt in bello aliquando firma militis & ducis presentia victoriam consequitur sola sic in palatio linguarum pugna multum potest ficta pertinacia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Februarij 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Paci toties decâtatæ nec credo, nec cõfido ob graues tibi iam rescriptas rationes. Vndecimus præteriti mensis dies conuentibus nostris finem fecit, quem sperabamus. Nunc hîc Saturnaliâ celebramus more gentium Romanorumque rerum Dominorum, qui vulgi voluptates tolerabant, hisque immisceri lætabantur. Soli Iesuitæ quadraginta horarum solemnia colunt vt verbo, & exemplo à ludicris populum auertant. Archiepiscopus noster absens societatem est imitatus Sacro, sanctissimoque Christi corpore exposito precibus, & prædicationibus prauam extirpare morem nititur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6. Martij 1647.

I i PETRO

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non prospera te vti valetudine doleo admodum; aërem reperere natalem licet, vbi mitior hyems. Nunquam Amici praesentiam tantopere desideravi, omnes cum nostra fortuna, nemo nobiscum loquitur. Adulatio, palam, invidia clam agit. Perge igitur, aduola, neque despicias Amicum, qui te summo prosequitur amore. Pacem inter problematica reputo, Regemque Magnae Britanniae in extremis laborantem existimo. Et quicquid ei euenerit Herois nec nomen, nec locum occupabit. Et sic satius est pulchrae occumbere morti, quam vitam degenerem trahere. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 12. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Pertinax illa ex hyemis intemperie contracta valetudo mihi est molestissima. Aëris mutatio multum confert, & quamuis omne solum forti patria sit, regio tamen nativa trahit nos, & allicit. Aliquid semper noui fert Prouincia, Patronus ille Regius olim Amicus nunc infensus Gazellum in carcerem coniecit cohortis huius Prouinciae seu Centurionem, Reginam & Regios monui ministros callido Berecullij ingenio summam opponens moderationem. Huiusce rei successum, & seriem tempus edocebit. Vale interim in id integerrima fuere sanitate quo citius possis ad nos incolumis peruenire. Aquis-Sextiis 19. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Moros componere fluctus non est facile. Pacis opus nunc fiet Philosophorum lapis nisi aduolet communis Christianorum hostis. Quod ad te attinet Regium placitum lubens accepi. Neurausque noster contentus exiit à me. Quod non est parum quandoquidem cum de tuis negotiis agitur impatiens appareat semper donec tuae satisfactum sit utilitati. De Magnae Britanniae Rege nihil est quod dicam non solum loquendi, sed agendi momentum perdidit, clientelisque suis destitutus vicinorum Principum frustra implorabit auxilium. Parcat Deus tanto Principi eripiaturque eum è manibus inexorabilis Deae, quae nemini parcere visa est vnquam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Martij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Morae impatiens breuem absentiam molestius feram. Conualescenti naturae conuenientia afferas remedia enixè rogo. Auriaci Principis magis dessem obitum, nisi pars animi praecipua iam demortua fuisset. Heroës illi ad totius orbis tutelam nati, occumbere optant, cum gloriae inseruire desinunt omnino. Principis Condæi belli meditata esse diuersa ferunt multi. Varij varia. Sunt qui Catalauniam Heroi inuictissimo repraesentant, alij Italiam ei destinant. Modò euadat incolumis nec inglorius, magnis conatibus consentire non recusabo. Francorum clypeus, & ensis Fabium Maximum Marcellumque referat ad Nestoreos annos. Vale interim tu Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non possum quin tuam extollam moderationem, & prudentiam, utilitatem minuis, ne Amici iacturam experiri cogat te fortuna, vitæ commodis renuntiare vales, ne ingratum reperias Amicum, denique tanti pendis, quanti magnanimi illi antiqui, quorum ut amor, immortalis sic viuit memoria, & qui denique salutem Amici suae ipsi praeponebat lætabantur. Diuitiis affluat qui contemnit, detque mihi hoc fortuna ut possim bonis, & commodis Amici tanti nominis virtutes eximias comparare, Capellani opusculum eruditionem non Gymnasij, sed Aulae redolet, semperque sui superior Virgilius noster doctos, & indoctos in admirationem trahit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 9. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Bauariae Ducis neutralitate aliquid subaudieram. Callidus, & versutus Princeps vergente senectute tum demum ad pacem appulit animum, utinam ferid, serò certè erit nisi promoueatur negotium. Condæus Heros magnis itineribus Catalauniam petiit, non me insalutato, ut iam rescripsi, sed de tanto Principe reperita placebunt. Tarasconium ad hoc electum fuit. Vbi summa exaepe lætitia Virorum summum, ne sit Gallorum vltimus, magna modestia insatiabilem gloriae cupiditatem tegit. Nihil est iuvenile in ipso nisi ætas. Luculli, Gastonis, Fuxij, Spinolæ Marchionisque more rem militarem nullo belli experimento optimè callebat, artibus etiam pacis instructus

instructus omnino vtrumque tempus rectè potest gubernare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Facilis est curationis morbus cognitus, & à perito viro quoque sapientissimus ab oraculo Delphico pronunciatus esset si inter septem claruisset. Nunc discessum spero, nunc expecto omnium horarum Amicum, & qui summam mecum experiti libertatem poterit. Inæqualitas cum amicitia non conuenit vt putant plurimi, sed eam existimo esse vinculum contraria etiam coniungens. Sed quicquid sit nec sum Alexander, nec tu Diogenes, ambitiosus ille, contentus iste, magnus vnus, & paruus alter, primi tamen excitauit animum vltimi moderatio, verbis tantum summus ille Imperator iteratis actibus philosophabatur vltimus etsi fors inæqualis, & Diogenis minor, magni mores longè etiam erant inferiores. Exuamus igitur quæ non sunt similia fietque nodus amicitia insolubilis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 23. Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Affulget nunc maior pacis in Germania spes vt video, & opto. Bauarus ad summam vergens senectam labori quietem, honesto vtile præfert. Imbellis Venerus Ottomanii iugum subire non cogetur, Réxque Magnæ Britannia securior Gallia auxiliium opportunum sperare ac expectare iure poterit. Lusitanus copias dimissas euocabit ad se. Catalaunia quoque pondus diei, & æstus ferret, & sic exercitibus ad extraneos missis pax tandem succedet quieta, vtinam diuturna. Rumor est Hispania Regem puellam ferè decennem matrimonio sibi iungere. Mirum est tantam prudentiam sic delirare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis vltimâ Aprilis 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Suauis tactus dolore ad te rescribo heri maligna febre correptus obiit Marignanus Amicus addictissimus. Hodie meam desseo sortem. Nam illius perfectus est status qui in portu nunc quiescit necessariamque Parca soluit dotem. Non est beatus qui viuit, sed qui in Domino moritur; imò infœlix qui tot tantisque expositus casibus vix vnum euadere posse sperare nequit. Epaminondæ mors facta Christiana responderet quodque olim ge-

Epistola ad Gassendum.

nerositas nunc pietas vocatur præuenire tunc mala nunc expectare patienterque ferre licet, & sic non qui fato fungitur suo, sed qui in lubrico semper est, motuque perpetuo, ille infœlix merito dicitur esse. Auulso vno alter non deficiet, modò ad me citò incolumisque peruenias. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Inter bona externa prosperam valetudinem primatum tenere non ambigitur. Et sic nihil est quod ad iter faciendum te cogat cùm remediis præmuniendum sit corpus quocumque sit implicitum morbo. Rediit æger Campinius noster hesternâ die. Non timent Medici, sed quid in parte incerta sola possit coniectura certè non ignoras, muta, & ratione carentia dictamen quærunt & inueniunt. Solus homo non se dignoscit, suum non inuenit temperamentum alteriusque arbitrio vitam committere audeat. Quid miserius, ratiocinatio inutilis est omnino si corpus, & organa in quibus operatur regere non valeamus. Monasterij res protrahuntur, vt Classis Hispanica magnis sumptibus euentu prospero respondere queat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

De itinere ad me faciendo ne sis inquietus rogo. Abbati nostro suffragor non enim esset rationi consentaneum Amici valetudinem non bene confirmatam temporis, & viæ incommodo committere, valeas, & maneat horror, modò stes promissis cùm opportunitas permiserit. Longiùs procedet Campinij nostri ægritudo, longa seu cronica erit, vt affirmant Medici sed non periculosa. Iam tussis concocta expuitur, febris panè imperceptibilis vix pulsu dignoscitur. Et sic non est quod timeamus. Dum peregerim quinquaginta annorum cursum Deo Optimo Maximo gratias ago infinitas, Amicumque nostrum moneo. Nunc etsi prospera vrentes valetudine, senescimus tamen tacitisque labentibus annis finem respicimus vt proximum, aut saltem, non valde remotum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Maij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Te remediis morbum aggredi facilis curationis & cognitionis difficilis lubenter audio, alternis vicibus humana vertuntur

I i 2 morbis

morbis sanitas, prosperis aduersa, infimisque summa succedunt interitura simul. Ingenij monumenta famæque æterna, cætera peritura. Melius habet Campinius noster cuius incolumitas innititur meæ. Malè audiunt hîc Hollandi parùmque politici censentur, nunc Nassouij magnanimi illi desiderantur, qui cum Reipublicæ bellantis iecerint fundamenta, vnica militari arte stare posse hunc statum prudentissimè coniecère. Fides Germana deficit excæcatûrque prudentia illa, quæ armis libertatem acquisitam, absque armis tueri stultissimè putat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

ARmenteriarum propugnatio obsessis gloriam, obsidentibusque honoris parum producet (vt opinor) Leopoldique repentina Archiducis euptio non erit tanti nominis. De Lerida nihil certi nisi quod ab Heroe nostro egregiè, fortiterque impetitur. Quoad pacem, in eadem sum sententia, etsètque vt mihi videtur nocua nisi esset vniuersalis. Domus Austriaca non solum fœdere & sanguine, sed etiam propria vtilitate connexa sibi ipsi auxiliari non desineret, etsètque Cæsar ad opitulandum liberior si Germania quiesceret. Campinius noster conualescit. Totaque domus nostra bene se habet Deo iuuante. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 11. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DVcem Bullionij venientem excipio. Nunc fortuna mitior ei fauere cœpit. Perieratque nisi periisset arx Sedani, solos Reges decet. Parénsque istius ad supremos Aulæ honores peruenisset, nisi infano amore Sedanum deperisset. Militares obtinet virtutes, clariórque esset nisi catcer animum eius exasperasset, minúsque patientem virum exposuisset, cuius constantiam non in præliis solum, sed vbique oportebat demonstrare. Non ad culpandum scribo, sed ad firmandum cor magnanimis exemplis. Morum vt mihi videtur studium vtilius. Non semper belligeramus, non ad suprema euocamur consilia. Sed vbique experimur naufragia, & in paruis, & in magnis assuescere debemus, vt virtutis Heroicæ in nobis, si possit, hæreat habitus infixus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vellem consuleres de tuo morbo Proto-medicum Regis, nomine Valterium Arelatensem, ne febris accidentaria habitualis fiat, iure timeo. Campinius charissimus inuisit me hodie Aquariam petiturus turrin, vt aëris melioris respiratione vires reficiat. Briniolam cogitamus. Quoad Germaniæ pacem clarè nunc vides sententiæ meæ certitudinem. Cæsar Galliæ iungi fœdere pacis cupit, vt sociis Hispanis validiores suppetias ferat, quod si obrineat, actum est de nobis. Magnæ Britanniæ Regis auxilium de Cælis opto, in terrarum enim orbe nihil est quod sperare possit. Hostis Hispanus, rebelles subditi, Hollandi subdoli, Galli extraneo detenti bello, quid possunt? Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Iunij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tolim summus orator Cicero suas finiebat epistolas potiùs ad familiares, quam familiares dicendas, sic tu à valetudine ordiris tuas & bene. Totius enim delectationis fundamentum sanitas, præclara nempe eius ope destituta odio sunt omnino ipsaque iuuentus dum morbus est displicet senectûsque robusta, & sana potior est sine dubio. Quoad res vniuersas Turrenium citiùs euocarem si possem, vt Archiducis præliminaria bellica retundat, & pellat. Hollandis parcere non possum, nisi in periculo mortis ne reprobus fiam. Illorum ignoro politicam, nec mihi suadere possum, quonam modo otiosa stabit quæ vix bello & sociis potentibus fulta Respublica vix viget. Peruanum aurum suspicor, & ne sit Tolosanum timeo. Regis Magnæ Britanniæ casum fortunæ affigno, cuius ludibrium & Reges, eius erit prudentiæ illam firmiter tenere imperiùmque cœcum prudentiâ moderare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Inter spem metùmque scribo de Leridæ obsidione sollicitus, varij varia narrant, isti obsidionis solutionem volunt, illi fictam fuisse contendunt, & Hispanorum exercitum Herois nostri armis, & stratagemate profligatum assenerant. Quicquid sit, modò Princeps incolumis euadat satis est. Martis & fortunæ par insolentia, quos tollunt, aliquando cadere suunt, vt potestatis sublimis specimen nobis ob oculos ponere possint. De rebus belli, & pacis nihil dico

dico ab Aquilone panditur omne malum. Campinius turrem Aquarum inhabitat mox urbem reperiturus. Valemus omnes Deo fauente, valeat etiam Amicus charissimus Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DX Aquarum turre aduenit Campinius noster valetudine satis firmata, hebdomade ista discedam Deo iuante Briniolam petiturus. Hic in medio Prouinciæ vndique noua confluentia præstolabor. Quid tandem Leridæ acciderit, didicimus, soluit obsidionem Heros noster ut tot prudentiæ specimina daret quot fortitudinis inclytæ. Classis nostra Tolonensem portum obtinet, hostes in altum coniuncti nauigant forsan nostros inuasuri aut aliquam ex nostris infirmissimis arcibus, obuiam ibo, Deo fauente, totis viribus & alacri animo ut opinor. Vacant nunc Curia nostræ solaque Vacationum camera laborat, & existit. Tolle lites, grauésque curas vitæ spinas acrius pungentes auelles sine dubio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Iulij 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

DE Magnæ Britannia Regis rebus desperare nunc incipio. Farfaxius exercitus Imperator aut non auget satis, aut Parliamentariis mihi videtur addictus. Quid sibi vult tanta in Londini suburbiis commoratio? quid continui cursores euntes & redeuntes? quid denique ipsimet Regi consilium ad quoddam castellum diuertendi donec res turbatæ componerentur. Respicendum esse finem tantæ reuolutionis existimo. In Flandria exercitus noster nullos, ut opinor, magni momenti progressus faciet. Multis de causis, primam Hollandorum defectionem, secundam Vimarientium rebellionem, tertiam & vltimam nostrorum Imperatorum discordiam pono, quæ magnis conatibus semper aduersa fuit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 30. Iulij 1647.

Quanti emere debeam Regiam Bibliam à Plaignardo Aquensi Bibliopola rescribas rogo; tuis vltimis seriùs acceptis respondere non potui.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

INstitutiones Astronomicas nunc accipi, de tua prospera valetudine certus & lætus, Tolonem inuisi aliquot ibi expeditis necessariis negotiis. Plagæ nostræ (ut fertur)

Epistola ad Gassendum.

grauia minatur Hispanus. De Sicilia nihil certi, populorum seditiones vanæ dum duce carent. Est enim plebs bellua multorum capitum, cum vnum bonum sufficiat. Classis nostra nauigat, Hispanica etiam mare petiit. Nudiustertius venationi dedi operam, pridie Tolonem circuiui, heri denique facibus accensis de secunda vigilia Brinoniam appuli ubi mitior æstus, aër salubrior, fontes puriores, mora quietior. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 5. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mœnam hinc degerem vitam si Amicus adesset Petrus, negotiis, venationi, societati, deambulationi, assiduam operam donisque esset aliquod concupitum negotium imperfectum, quod animum premat, felix foret proculdubio vita nostra. Sed spe ac voto tanta amplectimur, quanta sustinere, nec ferre potest humanus animus; possessis vix acquiescimus, & fortunæ more noua quærere non desistimus confusi ac varij. Hinc ad feliciorum licet attendere vitam. Quoad Monasterij res, Trauandotij discessu, negotia manca, aut remanebit inutilis. Briniolæ 12. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ri tuo sigillum apponens dicam libenter me nondum inuisuram nec Aulam nec Parisios, multis de causis quas scribere non possum, fingo tamen ne longior noceat absentia. Potes igitur valetudinem consulere, itineris te committere quando volueris, hoc firmiter credens te ex corde à me expectatum iri. Manebit anxius animus donec præsentia Amici incomparabilis fruar. Nollem tuo abuti affectu, & lubenter utilitatem mentemque tuam antepone meæ non dubitabo. Mense proximo, Deo iuante, repetam Aquas-Sextias ubi cubiculo satis ornato socium laborum præstolabor. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 19. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Triusque Sicilia turbatæ res Hispanos omnino obruent, aut iustis pacis conditionibus submittent sine dubio. Mirabile est magnum illud Hispaniarum corpus tam citò corruere, cum tam profundis sterisset radicibus. Hinc sapienter à Ludouico vndecimo Gallia Rege dictum fuit extranea extraneis esse linquenda. Monasterij res protrahuntur. Aulæ nostræ confisi Germani crebris mutationibus æquissimas

Ii 3 pacis

pacis respuunt conditiones necessitate compulsi, quietem tandem respiciunt, sed serò. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 26. Augusti 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Stratagema Gassioni probè successisse lætor. Hic alter Marcellus Gallorum ensis hostium tergo semper imminet, prosperisque & claris euentibus milirum animos summa firmat fiducia. Possumus hic tantum quiete respondere, etsi otium appellare non sustineo vitam politicæ immixtam. Pluuiæ aërem temperantes gratiorem huiusce loci fecere moram. Paucis tamen Aquas-Sextias repetam, vt aliquot expeditis negotiis Massiliam sine qua nunquam Roma triumphauit, inuisere queam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 2. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Semma perfusus lætitia gaudióque exultans incomparabili, aduenientem Amicum tempore præfixo præstolabor. Brinoniam inuitus linquo, delicias meas Massiliam peto, vbi vt mari annexam procellæ alicuius venti violenti sæpe perflant, tantamque semper agitant urbem. Non est res magni momenti, sed in ea nihil modicum. Diuisiones internæ, hostes externi, annonæ caritas, infirmorum pauperies, nobilium ambitio, celeberrimæ imminent ciuitati. Hisce remedium afferre è longinquo non possum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Briniolæ 9. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aquas-Sextias linquo nunc ob Massiliam præsentia indigentem mea, vt nuper rescripsi. Propero vt hic sistam cum accesserit Petrus amicissimus, quanta exultem lætitia declarabit Neuræus ille doctus æque ac ingenuus. Comparauit Bibliam Regiam, incomptam, Musæum te manet vt noua expoliatur pumice, in ordinem cogatur, & ita oculis tuis perlustretur Lynceis, vt alios per timefcere vix queat. Neapolitanus equus affessore exturbato campos excurrit, nobiles pedibus subiicit, Carolúmque Gattæum, Ducémque Toraltum sequitur. In Germania detinetur Longauillæus vtinam bona mente. In Britannia regnat Farfaxius, donec Scoti aut alij potentiores illum è Regio deiiciant solio. Rex interim clausus sortem ignorat suam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Reuertis vltimi epistolij me tenet. Timeo ne iterum in morbum incidat charissimus Amicorum. Sed modò itineris, & aëris mutationem ferre possis conualescentiam sperabo iure. Medicus Martinus est expertissimus, eodem morbo laborantem Comitum Carfaxum omnino liberauit. Sæpius rescribas rogo, valetudinem regas, libris parum de operam, scripturæ minimè, recreationique multum impendas temporis precor. Monasterij res in longius protrahet VVerthij victoria. Farfaxius in Britannia nimis amplectitur, è Scotia tempestatem auguror illi funestam totique Regno mæstissimam. Rumor est Campinium è nobis auulsum iri, vt iterum Lugdunensem administret Prouinciam. Durus est hic sermo, omnibusque desertus intimis, in te vnum oculos conicio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Septembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Massiliæ iter mihi interclusere frequentes variolæ, quæ etiam Aquensem infestant ciuitatem, & portæ cuiusdam negotium singulos huiusce vrbis incolas ferme diuisos tenent. Dum maturescet, rura excolere conabimur vindemiisque operam dare, vt mixtam degentes vitam minùs otiosa ac magis sit grata. Verum est Priorem Vallatæ excessisse è vita animæ dimidium tuæ. Quid noui? Reges, rustici, docti, ignaui, duces, & milites eandem incedunt viam, seriùs, ocyùs, omne capax mouet vna nomen aut potiùs, vt antiqui ferebant non est mors sed obitus, separatio illa animi à corpore, quæ sepulchro suam reddit prædam cælisque spiritum ac potissimum Deo, qui vt ait Salomon hominum sapientissimus Ecclesiast. cap. 12. dedit illum nostróque inclusit corpore terreno. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 1. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Moram aliquot mensium libenter feram modò salubrior euadas, & ad nos incolumis peruenias. Timeo tamen ne humidior aër temperamento noceat tuo. Plures esse Gassendos optarem vt Parisini, & Prouinciales eorum operâ vnà absque æmulatione frui possent. Sed vnicus Sol, vnica Luna, vnicus etiam Gassendus, quem vnice diligo, concedo igitur te tibi ipsi vt aliquando meus fias. Quid demum? Tutelam è cælo accepimus,

mus, nobis patrocinatur æther, & coniurati veniant ad Classica venti, imò ad Classem Hispanam, quæ decimo tertio anteaacti mensis littus legebat nostrum, tanta eam corripuit tempestas ut per aliquot dies Indibrium fuerit Mediterranei maris solâque Ducis Oriæ triremis Geniam appulit incolumis. Decem hominum millia ferebat, Tolonémque vi expugnare habebat in mente. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

A Sanguinis ob præcautionem missione calamum sumo ut tibi rescribam. Non multum te accepisse ex rusticatione incommodi lubenter audio. Grobosij ambulacra tibi fuisse oblectamento lætor admodum. De discessu amici nostri nihil est quod dicam. Talis iactura tuâ tantum potest refarciri præsentia. Nulla hîc abit dies quin Sol eluceat. Autumnus frugifer, etsi pauca frumenta, racemi, oliuæque fertiles fuere, & sic Prouidentia Diuina compensat omnia. De Monasterij negotio nihil. Romæ promotio à summo facta fuit Pontifice, nosterque Archiepiscopus vnus est ex sex assumptis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 15. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hisce purgationis meæ diebus otiosus non fui, domesticis operam dedo negotiis, quæ parum oblectamenti multumque molestiæ afferre solent. Humanæ tamen vitæ fundamenta sunt, frustrâque ad alta ambitione nostra properamus nisi prouentuum, nostrorum parsimoniâ fulti. Etenim exhausti patrimonij iactura per scelera erit supplenda, necessitatiq; succedit aliena rapiendi libido, cogitque desperatio quos bona indoles & educatio à vitiis abhortere docuerat. Absit auaritia Idolorum seruitus quam animi hydropisiam voco, deest auaro quod habet, & quod non habet, anima diues est cum nihil cupit, & arca auro cum sit plena. Optimè Græci χρειαῖτα, diuitias appellant, eas tamen moderatur vsus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Affiliam oculis pedibusque iustravi totam, & sub ipsomet Comitiorum tempore, rura repetij, vbi homo viuere salubrius, studet frequentius, meditatatur liberius,

Musasque magis obsequentes experitur omnino. Vrbe denique cogito negotiis, conuersationi operam daturus non ingratis, quandoquidem non quæro quæ mea sunt, sed ad ea tendo, quæ Regis totiusque mihi commissæ Prouinciæ vtilitatem respiciunt. Tu denique valetudinem regas ut incunte Vere ad nos incolumis peruenias. Iucundissimum non accepit epistolium. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 28. Octobris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Terum rura repeto, conuentuum nostrorum tempus expectans, omnium Sanctorum celebritatem colimus, defunctorumque commemorationem propterea quod salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur. Sequitur enim delictum pede pœna claudio, cui satisfactionis siue purgatorij locus destinatur, culpam remittit misericordia Diuina, flammis pœnam extinguit summa Dei iustitia. Prima ad Cælum euocat, altera ad tartara mittit, & ita omnium virtutum specimen nobis linquit Optimus Maximus. Quoad vrbis huius res, bellum inflammatum, pacem difficiliorem video, nisi Neapolis & Sicilia hostibus nostris quietis imponant necessitatem. Perfidus Batarus iureiurando violato senectutis diem dehonestat vltimam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Illuuium paucorum dierum dulcissimum epistolium tuum detinuit diutius, vixque ei respondere momentum restat. De re œconomica rescripseram mouente me rusticatione, quæ aliquando importuna non est. Nunc è te audio Bauarum scædisfragum quærere excusationes in peccatis, quas non inueniet nisi pacem promoueat. In Britannia Farfarius misero Regi illudere non erubescit. Has rerum facies fortunæque ludibria non sine stupore considero, hinc seruum dominantem, illinc Regem seruientem, rebellantes alios, & vsque ad Synarum fines bellum penetrasse artox, cruentum, sæuiens, terra, mare sub tanto ingemiscunt pondere ut omnia misceri iure timeam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Romptus discessus tibi non rescribendi attulit necessitatem. Nunc hîc fixus

duobus epistolis vniuo respondeo. Incipiens à valetudine tua , quæ mihi est cordi. Iure existimabat Tiberius Imperator vnumquemque sibi Medicum esse debere. Quandoquidem experientiâ dignoscitur Ars illa omninò coniecturalis. In Germania bellum inflammatur. Pax in dies difficilior , firmiterque teneo non nisi induciis ad eam peruenire posse delegatos. De Britannia magna nihil certi, præualeat discordia, vbi fixit pedem confusio; nec frater à fratre tutus. Farfaxius ipse (vt fertur) militum animos ad Regis miseras conuersos vix potest cohibere. Equus interim Neapolitanus infrænis Sessorem excussit Hispanum , Galliamque infœlicium proteetricem respicit. Classis nostra ad auxilium properat quingentis nostris electis ex præsidariis militibus onusta. Fauet ventus, fortuna rerumque opportunitas eximia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 25. Nouembris 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Difficiliorem Prouinciæ statum in Comitibus experimur. Populi in vnum coacti sibi videntur liberiores, & audacter denegant quod priuatim ac separatim sine murmure soluunt, pollicentur quod præstare non possunt, omnes verbo depugnant, singuli denique vincuntur. Non sine labore tamen ad finem peruenitur. Preces, minæ, consilia adhibentur, falluntur autem vt pueri quibus Saccaro conditum porrigitur medicinæ poculum. Est pia fraus, quæ ducit ad salutem. Classis nostra à 25. Mensis transacti die nauigat, vt Neapolitanis auxilium ferat opportunum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 2. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Comitibus nostris peractis liberius nunc scribo, distuli infinitis implicitis negotiis, urbem nostram repero, vbi non erit tranquillior vita, & sic quietis nulla spes; non expecto equidem nec spero, donec ad æternam peruenire beatitudinem liceat. Cor nostrum triangulare, solo Trinitatis triangulo repleti potest. De valetudine sollicitus tua præsentiam non spero, etsi admodum desiderem, adueniet tamen discedendi momentum, si pari detinearum desiderio. Neapolis rebellio procedit semper, Classisque nostra in auxilium nauigat, Dux Guisus omni superata difficultate incolumis tandem euasit. Monasterij res (vt fertur) ad pacem tendunt, Bavarique Dux Imperatori quietem inspirat. Discedit Campinius ab amicis raptus cum mei summo retineatur amore. Siccine separat fors quos amor nodo iungit inseparabili? Va-

le Musarum Decus & Ornamentum. Ciuitati 16. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Discessit tandem Campinius noster non sine mœrore, separatio violenta, vbi vniuo stricta fuit, absentia intolerabilis, vbi præsentia tam grata erupit, aufugit, euasit. Sed imaginem sui ita cordi infixit meo, vt nunquam deleri possit. Inest amori in mortem imperiosa manus magisque superabit absentiam amicitia non communis. Nunc omnibus destitutus, post te, tuamque præsentiam fortius clamabo, modò adsit prospera valetudo sine qua vita ipsa ingrata. Breuior fiet epistola hisce diebus festis ac potissimum Domini Natalibus, quæ ieiunio ac precibus colere & celebrare decet. Vale igitur & sic præsentem inspicias, vt absentis amici rationem habere possis. Vale iterum Musarum Decus & Ornamentum, Aquis-Sextiis 24. Decembris 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ad est vltimus huiusce anni dies, aderit citò finis vniuersæ carnis, & sic ad mortem properamus cuncti, vnum est Numen æternum, immotum, cætera caduca & fluxa, primusque dies dedit extremum. Nosque ipsi theatrales Mimum vitæ agimus vsque ad plausum, & qui nobis superstites, censores seueri sunt, odioque, liuore, aut æmulatione ducti, cineribus non parcunt nostris. Nascentes morimur & quamvis morientes viuamus, delicias colimus vt immortales, venationi, ædificationi & aliis oblectamentis immixti vltimæ obliuiscimur horæ, instat illa tamen nosque incautos rapit trahitque nolentes. Sic philosophari decet, dum est mens sana in corpore sano. Grata fama valetudo contingat abundè, viue, valeasque semper Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis die vltima anni 1647.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Anus hîc bissextilis Martialis potius quàm pacificus, vt mihi videtur, erit. Turca Venetum totis viribus oppugnat, Anglus Regem suam detinet in carcere. Bavarus cautus occasionem captat. Socij nostri aut oppressi, aut lapsi, viribus animoque deficient. Aula Romana nouum sperat Pontificem, & Neapolitani magis sine Domino quàm in libertate Hispanorum iugum excutere tentant. Gallia in se vnita internam fauet pacem, dum externum bellum parat. Et sic

fic ubique *Classicum* tuba canit. Tu interim valeas *Musarum Decus & Ornamentum*, bene valetudinem regas, amicorumque absentium memor, studeas frui votis, partis uti ambitioneque illa exui, quæ sublimia cruciat ingenia. Aquis-Sextiis 7. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Molestissimo semeltris Parlamenti implicitus negotio, vix quiescit animus, vndique tamen prospera exoriuntur Dux Mutinensis prospero prælio, Mediolani copias fugavit & cohibuit. Naualis nostra Classis, ut fertur, Hispanicam ferè cœmavit. Hinc & inde victoria. De Germania nihil spero. Monasterij res protrahuntur. In Magna Britannia captivus Rex, subditorum inclamat fidem, & sic incipit annus Bissextilis. Valetudinem firma quò possis citius nos convenire. Valeat Deo fauente familia, excepta vnica filia, quæ parumper ægrotat, non periclitatur tamen, breuique ut spero conualecset. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 14. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Etiam si res in Magna Britannia nutent, negotiumque pacis interruptum esse videatur nullaque concordie lux affulgeat, Dei Optimi Maximi providentia Christianitatem in peius ruere non sinet. Veneti soli resistunt hosti formidabili, Græcia libertatem appetit, omnesque Orientales, qui Catholicam profitentur fidem, nostram implorant opem. Classis nostra incolumis & victrix Tolonem appulit. Neapolitani concupiscunt magis florentem statum quam sperant & inter se diuisi, Hispanicis locum dant vltima tentandi. In Hetruria arces nostræ bene munitæ. In agro Cremonensi velitationes prosperæ audiuntur, & sic ubique incipitur annus. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 21. Ianuarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Moc momento interdicitur Parlamentum nostrum, & postea instituetur Curia semeltris, spero, Deo iuuante, omnia tranquilla. Emissio illa sanguinis est copiosa essetque periculo immixta, nisi ordinum huius Prouinciæ obstaret discordia, nouissimum malorum & extremum. Quoad res Monasterienses, omnia obscura. Nescio an discesserint Hispanienses Plenipotentiarij, ut fertur. Petiit portum Classis nostra multas passa tempestates, Hispanica verò anchora fundauit naues Nea-

politanorum Castellorum sub ictu. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 29. Ianuarij 1648.

Institutum fuit Semestre, nemine refragante.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ebricula etiam ephemera tussi importunæ coniuncta tentatus fui. Nunc bene habeo, valetudinisque tuæ solùm anxius incertus hæreo, donec epistolio me recrees. Anglum desererem magis si Schismaticus non esset. Nunc verò spoliatus nouissimum expectat diem. Monasterij negotium dissimulatione iter pergit imperium cuius terminus Europæ Christianæ erit ruina, hostisque communis prosperitas. Plura dicere vetat breuitas consueti. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 4. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Non sine labore peruenitur ad quietem, bellum pacem post se ducit, & tempestas serenitatem. Confusio denique magna ordinem gignat necesse est omnino. Hispanus pacem horret. Attamen regni Neapolitani rebellio progressum facit, cogenteque necessitate quos ratio non regit, deprimet superbiam nationis fortuna pessima, contumaciam retundet Amicorum desertio. Arces offerunt Summo Pontifici, qui mediatoris patrisque communis nomen non amittet, ut bellum incertum contra nos gerat. Valetudinem cures rogo meique absentis rationem habeas totis viribus precor. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 11. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LUDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Vrbatas Europæ res componere Dei opus est non hominum. Frustraque excruciantur ingenia. Hic digitus Dei est qui peccata nostra punire non desinit, quandoquidem peccare non desistimus, vtriusque temporis, bellorum ac pacis, vitia ponderans, minora sustinet maiora perdens, luxum, superbiam, gulam, lubricitatem cum pace simul eliminat, rapinas, cædes, solitudines, bello committit & permittit. Et nondum statim finis, precibus, conuersionibus, & elemosynis cariùs emetur tantum bonum immeritum. Vale *Musarum Decus & Ornamentum*. Aquis-Sextiis 18. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Longavillæ discessus, pacem videtur explodere, Britannicæ res confusæ denotant regnum, potius sine Rege, quam cum libertate. Cortereaci repentina irruptio prosperum non habuit successum. Veneti imbelles, bellicosæ resistunt nationi, contra omnium opinionem. Armati autem pacem ab Ottomano petunt, nec pecuniis parcunt, modò possint portam venalem adoriri. Itali æquilibrium studentes Neapolitanorum motus quieti respiciunt, libertatisque suæ carum perdunt momentum. Germani denique bello assueti pacem spernunt, quam sanguine & iacturâ emere cogit irremediabilis necessitas, & sic vbique inchoatur Biffextilis annus Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 25. Februarij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Oculos exempla ponit ætas nostra quibus non credit posteritas, spoliatos Principes, fugitivos, mortique ipsi affixos non fortuitæ sed violentæ. Quid plura? Germani ipsi sunt scædifragi, Hollandi ingrati, Scoti denique perfidi clientes. Pulvis & umbra sumus. Vanitati etenim seruientes fortunæque spe, & ambitione omnia oculis vorare non desistimus. Hic præscribere cogimur, quos nec toga rationi obedientes, nec lenis obiurgatio vllò modo reprimere potest. Franciscum Thomassinum, Sinjum & Samaricum Senatus Consiliarios ablegauimus, & iure. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 3. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Quid in Regem suum statuerint Angli adhuc ambigitur, quicquid deliberent, descilere. Non possum quin in eos inueham, qui iure diuino humanoque neglecto, vltimas Principi decernunt pœnas. Timeo aliundè ne cunctando Hispani rem restituunt, socios nostros contumpentes. Rumor est ex Italia Principes Parmæ & Mutinæ ab hostibus premi vt vno inter se fœdere iungantur ad quietem patriæ procurandam. Sic vbique in nos parantur arma & ita eminus & cominus resistendum erit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 10. Martij 1648.

Fertur litteratum quemdam nomine Balduinum traduxisse Xenophontem & Plutarchum, vellem rescire.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nihil desit Regis Angliæ infortunio, & ipsius subditi suum finem videntur degustare, quò possint crimini crimen addere, & seruata legis specie atrocius in Principem inuehi legitimum. Spernunt legem antiquiorem contraque ius diuinum & humanum in illum fictis legibus agunt. Longavillæ reditus reliquam pacis spem expellit omninò, tantæ Vir experientiæ non recederet si scintilla concordie affulgeret aliquando. Quoad Neapolitanos attinet, mobile odi vulgus & arceo, nimiumque libertatis assumet populus, qui maximam perpeffus est seruitutem, Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 17. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nefariorum conatus cum in multos seruire non possit, in vnum grassatus est nomine Guydonem Massiliensem officij semestris candidatum à tribus aggressus nondum occisus fuit. Ita timide se gesserunt vt & arma liquere duo scilicet sclopetta minora ab artifice recognita. Stephanus Vaillac hoc indicio deprehensus est, Venellus Regius Consiliarius fugitiuus abiit. Crisis est insignis morbi, aut lethalis ad interuiccionem vsque, aut ad resipiscenciam ægri. Consules huius vrbes concordēs omnia mihi obtulere, vt securitas & tranquillitas ciuitati reddatur. Vbique supereminet Regia auctoritas. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 24. Martij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
 VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Aeris mutationem natiui, pernecessariam iudicant amici, & Medici, operum tuorum editionem è patria melius & cautiùs curabis procul dubio. Nec est quod te retineat Parisiensis plausus, quem vniuersus non ignorat Orbis Terrarum. Tornatorius tuus qui tuis insudat litibus, idem suadet & iure, quid enim prospera valetudine pretiosius? Quid patria iucundius? Quid amicis denique securius. Discedet mox Tornatorius, obuiam ibit, teque manu capiet si vis expediat, solusque amor ardensque tui desiderium non sint satis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Martij vltima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Nducia tibi cum libris omnique tam animi quam corporis labore sunt faciendæ, quò facilius valetudinem regere possis. Tornatorio totis suadeo viribus, vt te vel inuitum ab aère Parisiensis auellat, vbi vrbs imminet inclyta totius imaginem referens Orbis, hinc Aula eximia paret offundens insipientium oculos, illinc infinitæ plebis obiectum, armati, docti, nobiles, artifices vndique surgunt, diuitiæ immensæ, paupertas etiam iacet importuna, quid dicam amplius, confusio est illius ordo, & quotidie famem timet ciuitas, omnibusque abundans, & referta rebus. Incantat animos, fascinat oculus pulcher Aulicorum corda, & Presbyterum doctissima pietas ad Cælum trahit multos, & sic virtus & voluptas militiam inter se ibi exercent assiduam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Eroem nostrum esse in procinctu lator, vitarumque Prouinciarum discordiam, auidè audio. Etenim tanti Ducis presentia hostibus molesta erit procul dubio. Fœderatis etiam utilis illa dissensio quæ pacem è suis expellet finibus. Imperium bello partum, bello seruatur. Quoad Bauarum, non mihi videntur respondere vltima primis. Tanti nominis septem-vir qui fortitudinis & pietatis tanta edidit exempla, nunc subdolas latebras quærit inutiles. De Britanno nihil pronuntio. Parlamentum mora Regis salus erit, & quod Scoti rationis & officij ductu non sunt ausi, commiseratione & necessitate pressi, forsitan perficient. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis Sextiis 14. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Discessum toties dilatatum iterum promittis, amicum non vgerem, nisi summo oblectamento meo, esset tua coniuncta valetudo, & utilitas. Certissimum est, acris Lutetiæ Parisiorum respirationem, tibi lethalem à Medicis iudicari. Quoad utilitatem quæ te non tangit, dicam vno verbo, nostra erunt communia bona, & maximam mecum experieris libertatem. Nec tibi eiusdem Lutetiæ clausus erit reditus cum expedierit. Exue igitur catenas aureas, sic voco amicitias, quæ te iure detinent. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 21. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Aduenit Cursor absque dulcissimis literis quod miror. Discessit Tornator longioris absentia impatiens. Quoad me, moram amplius ferre non possum tanti dilati oblectamenti. Neapolitanus populus toties perfidus, Hispanos rursus admisit, Duxque Guysius ab equitatu insequutus, captus ab hostibus fuit. Caueamus à Catalaunia, & Germanicam pacem debemus recusare, nisi Hispanos deserat Imperator, & vnio catholica, cuius caput Bauarus septem-vir. Epistolij aut perditij aut neglecti, iacturam resarcias oro. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 28. Aprilis 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Vid dicam tibi nunc ignoro, primis epistolis, à tribus annis exaratis, totum Iustrauimus Orbem, Bocalinique more singula ponderauimus. Quid superest, Monasterium penetrauimus vbi arcanum quod vulgare non licet audiuimus. Lutetiam denique ipsam foeliciter repetere, concessum fuit. Imponamus igitur literis finem, Tornatorisque manu ductus amicus discedat & accedat, vt difficultibus implicitis negotiis, non sui sit iuris, sed potius vt aliquando omnibus solutus curis sibi soli viuat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 5. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Resumunt, vt video, vires & animum Scoti vt Regi restituant quam subripuere libertatem. Hollandi prosperitate inflati pacem quærent intutam & infaultam. Germani inter se pacati onus belli linquere nobis student. Itali delitiis & otio dediti nec audent satis nec prouident. Et sic in Orbe luditur. Dum soli Veneti communem propulsant hostem, sed citò decident deficientibus animis & pecuniâ. Grauiora passi, dabit Deus his quoque finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 12. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Concedo libenter petitum tempus ab amico, cui nihil denegare possum. Et si dubitem te posse ob aduersam valetudinem huc proficisci cum volueris. Affulget ex Aquilone

Aquilone aliqua Regi Britanniae spes. Sed deest vir, qui regat & dirigat infelices Principis res ferè deploratas. Quicquid sit, non omninò defecere Scoti, quandoquidem ad sui Regis reuerentiam & amorem redire restantur. De Suecis audio aliquid quod me perturbat, illos scilicet se se recipere, eis, ab Imperatore & Germanis concessa pecunia, & ita soli remanebunt Galli, tanto impares oneri. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 19. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Bento graditur pede Magnae Britanniae Regis salus, quamvis ipsius aduersitas graui eum premat pondere. In Germania aut cruentum fiet praelium, aut pax à multis desiderata. In Flandria Heros noster coëgit exercitum, & ad hostes pergit alacriter. Deus Optimus Maximus, qui & exercituum appellatur, laurea cingat inuicti Principis tempora, & ita eius subiiciat pedibus, hostium in superabilem superbiâ, ut Orbi Christiano pax immerita concedatur aliquando. Tunc licebit Ottomanum aggredi. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 26. Maij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Per pauca scribere te lætor, modò eandem abstinentiam serues in omnibus, ac præsertim in animæ laboribus & exercitationibus. Dinæ Antistitem Curiae nostræ hærentem ac periclitantem inuenimus. Tornatorem expectamus qui vera de valetudine tua renuntiet. Nunc & de Germania & de Magna Britannia taceo, huiusce orbis res confusiores verum à falso distinguere non sinunt. Tempus veri parens altas & profundas istas discutiet caligines. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 2. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

APERTO dimicare Marte Regium est, dolus an virtus quis in hoste requirat? Victoria erunt donec homines. Sed quibus liceat bis peccare, nisi solis Gallis? Qui in pace, in bello, semper eisdem committunt errores, & intra vnum diem multi pulueris & laboris ciuitatem Cortereacum amisere. Herois nostri lugeo sortem, quandoquidem aliorum culpa veritur in suam. Et sic singulorum imprudentia magni prouidentiam Ducis sternere nititur. Quicquid delirant Reges plectuntur Achiui, & è contrario. Hic rebus vrbis impliciti ingratum sustinemus laborem, et si

non perparuum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 8. Iunij 1648

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Vltima significant mihi noua, quàm instabilia sint huius Orbis omnia, in Germania à nostris adest partibus fortuna. In Flandria non adhuc elegit quem sequeretur Ducem, nutare videtur adhuc, sed inuictum Herois nostri peccus difficilem soluet quæstionem. Bacchanalia huius gentis more sacratissimi corporis Christi solemnitati miscuimus, sclopis tamen armati Sancti Saluatoris Basilicam non ingressi fuere, & explodere prohibiti, modestè se gesserunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum Aquis-Sextiis 16. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Antistitis tui lis, ciuilis est, & ita nihil quod ad dignitatem aut personam respiciat, video. Tornatorem inuisi cupidum tui & amantissimum, te infra paucos menses discessurum promisit, faueat valetudo, fauent omnium vota. Castellæ Leone nihil crudelius; sanguine restagnat Neapolis, vbi pueris non subuenitur pane, sed gladio occumbere datur. Quid Turcarum barbaries posset opponere, quid antiquitas fingere, quid posteritas credere? Triremes Galliae, decem nauigiis iunctæ petunt Siciliam, vrinam faustè, tantisque occurrere miseris illis à fortuna, aut potius à Dei prouidentia concedatur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 22. Iunij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Maturescunt omnia, præter pacem, cuius fructus recrudescit. Optamus quod nolumus, exquirimus quod fugimus, amplectimur denique quod tanto habemus fastidio. Quid plura? Alterum vellem esse Cyneum qui Hispanis tantum suaderet bonum? Omne donum è cælo descendens ab Optimo Maximo, ac præsertim pax illa beata ex eodem oritur principio. Classis nostra nunc in procinctu, mare minatur superbum, etsi innumeris glorians naufragiis. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis Iunij vltima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Ευλογειν.

Am transit æstas, & spes proximi discessus affulget, non vigeo, sed lætor, dum

dum in amici amplexus ruerè cogito. Deest qui verum dicat. Mirum est, Principes ferè omnium experimentum facere, excepta ipsa veritate, quæ illis vnquam nisi personata occurrit. O quàm infœlices quos alloqui audeat nemo! Omnes fortunæ blandiuntur, nullus personæ Principis. Multi Crateri, pauci Ephestiones. Assentatio palam, veritas clam agit & in Aula, pessimum inimicorum genus laudantes. Viue diu ac Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 7. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

POlonia Regis obitum, inter prospera ducet Iberus, successor in incerto ob diuisa suffragia. Casum eligent si intra domum, hæredem quærant, orbem si perlustrent famamque, omnium ore loquentem audiant. Heroëm nostrum meritò constituent Regem. Bauari culpam sequitur pœna pede, non claudo. Tanti septem-viri mentem non capio. Fortunæ committit ætatem octogenariam, cum Vespasianus de sexagenaria, in vtramque partem prudentissimè consulere antequam se ad bellum accingeret ciuile. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 14. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Mutationes in Aula crebræ, vitam rusticam securiorem esse, inficiatur nemo. Meretrici comparatur illa, quæ blanditiis castiores seducit aliquando, sed excurritur mare quamuis innumeris clarum naufragiis, sic Aulam expetit ambitio, vt cæteris præsit. Auaritia vt diuitiis affluat, prodigalitas vt pecuniâ emat suâ summos honores. Probitas vt proficit, malignitas denique vt noceat. Nec plura exquiras, & hæc de Aula satis, vbi silentium sagacitas est, & mysterium. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Iulij 1648.

Campinio nostro epistolium præbeas inclusum, enixissimè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Magnam vndique Britanniam agitatam video, captiuumque Regem viuere, vt respiret, non vt regnet & sic precariam trahere vitam. Valliæ Princeps non mihi videtur per quem salus ventura sit in Israel. Fama quæ aliquando nimia, & nunquam est falsa; cum de tanto Heroë loquitur non est garrula, sed triste seruat silentium. De Suecis rumor est eos cum Imperatore conuenisse præsentè ac interueniente Seruiano Plenipotentiaro, & Pignerandam Hispaniæ Regis Legatum extra.

Epistola ad Gassendum.

ordinarium, Monasterio discessisse ne vocem cum inferiore sociaret. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 27. Iulij 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Dvo difficilia video tertiumque penitus ignoro. Primum quæ sit mens Bauari destructi. Secundum quid sibi vult pax in Germania, si cum Hispano bellum gerere cogamur. Tertium, quò tendunt magni nostri Parlamenti reformationes ipso tempore belli externi, atrocis, diuturni, importuni, inquam, si fas est dicere. Silent leges inter arma, rumorque belli legum latarum promulgationem opprimit. Vnusquisque vtilitati studet publicæ, circumstantiæ tamen non negligendæ. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 4. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Declaratione & præsentia clausit Rex Christianissimus magnæ Curie comitia. Existimant multi res longius processisse quàm vt tam citò stabiliiri possint. Quicquid sit summæ prudentiæ est duos simul hostes non conuenire discordiam, & Hispanos. Res Prouinciales ex aliis, patientiam ex me ediscas. Ad arma conclamatur in comitatu, ego in toga, maledictis petor, precibus respondeo, ignis vndique me premit, aqua fio & sic gubernaculo insistens motas vidas compono, Clerus, nobilitas, populus Regiam respiciunt potestatem, turbidi, pauci, debiles in suam ruunt perniciem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 11. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Patientiâ potui mitescere pardos vt edices postea. Nunc lentescit primus rumor, sua munia reddit Senatus noster etsi semestris, agros & vineas excolunt rustici. Nec vsquam tam profunda pax, cum vbique intonet bellum. Farnum intereà expugnant hostes Heroique noster penè desertus, ipsi patientiæ litare cogitur. Et sic intestina discordia dedecorat nostrum triumphans imperium, grauiora passi, dabit Deus his quoque finem. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 18. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Qvam sit arduum & difficile cuncta re-gendi onus, ob oculos ponere non est necesse. In momento summa vertuntur & vt

in bello, in politica non licet bis errare, Ad Ba-
uarum tendo cuius petiurium ditionis suæ de-
structione corripuit iustitia Diuina nunquam
fallax sed plerumque occulta. Nihil tam poli-
ticum quam Scriptura sacra, nihil sanctius. Di-
ctamen est naturæ ipsius, quod tibi fieri non
vis, alteri ne feceris. Non erat seuerus Imper-
ator ille Romanus, qui liminibus sui Palatij
hanc infixerat pulcherrimam sententiam. De
pace non loquor sed concupisco tamen etsi
non sperem. Vale Musarum Decus & Or-
namentum. Aquis-Sextiis 25. Augusti 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

E Pinicion canerem & ante aras salta-
rem, si Herois nostri gloria, nostra non
esset utilitas iuncta, non obmutesceret inimi-
tabilis Capellanus, non reticebit historia,
fama ipsa centum loquetur oris, nec alium
experietur terminum tanti Viri victoria, quam
ipsum terrarum orbem. Obscundat forti-
tudini ipsa fortuna, trahitque secum Heros
noster inuitabile fatum, cuius voci antiquo-
rum Dij obtemperabant. Seruet incolumem
precor solus ille Deus Optimus Maximus è
cuius sinu oritur victoria, triumphet Dux
inuisus, mortique non subiaceat, cuius ex-
peditiones, æternæ sunt memoriæ caræ,
Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-
Sextiis Septembris prima 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

D Igitur Dei hic est, nunquam rumor ci-
tius euasit quàm hesternus, nunquam
minus damnum, nunquam tam breuis exitus,
Dei opus non hominum, Regis nostri
innocentia auctoritatis non patietur detri-
mentum, & penè septuaginta Regum soli-
data Maiestas non corruet. Monarchia tam
antiqua æternitatem attinget aliquando, aut
certè Orbis caduci finem, gradibus istis pa-
cem ascendimus, copiarum coactione, præ-
lio ac victoria cum ad vim rediguntur om-
nia, si pacto res transigatur, ratione, iusti-
tia, suasionem ac probitate, tantum perficitur
opus. Vale Musarum Decus & Ornamentum.
Aquis-Sextiis 8. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

M Ersennus obiit scientissimus piissimus-
que, Cælum petiit qui vniuersum ter-
rarum orbem oculis subiecerat suis, Angelo-
rum concentu delectatur, qui Musicam op-
timè callebat. Expertus est ultimam horam,
qui omnium rerum fecerat Experimentiam.
Beatitudinè satiatur qui inuestigatione eximia
sciutabatur rerum causas. Quiete denique

fruitur summa, cuius ingenium in continuo
fuerat labore, summus Mathematicus, humil-
limus Religiosus, mitissimus hominũ, simplex
ac timens Deum. Ossibus leuis sit terra & ani-
ma graui gloriæ pondere prematur? Vale Mu-
sarum Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis
15. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

DE omnibus loquitur rebus vltimum
epistolium, de discessu, ne verbum qui-
dem, velle tamen rescire quid adhuc hæres?
Displicet quidem longius iter, patriæque
commotiones. Ne pertimescas, inuenies hæc
quietem sine nube, libertatem experieris non
imminutam, valetudinem integram, & ami-
corum amplexus. Carior mihi eris præ aliis
geniusque tuus meo coniunctus certissimè
præualebit, Natale solum valetudinem red-
det firmiorem, quid denique dicam? Præ-
sentia salus innititur mea & oblectamentum
summum. Vale Musarum Decus & Ornamen-
tum. Aquis-Sextiis 22. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

E Herois nostri cruor est similis illi, quem
à suis Diis fluere Poëtæ sangebant an-
tiqui. Videtur immortalis, etsi vulneribus ex-
positus cuius memoria nunquam est moritu-
ra. Non potest occumbere morti, is è cuius
vita, pendet regni fœlicitas, donec crescat Rex
noster, alter Augustus quamvis Philippi no-
men non habeat, vnici fratris brachio fultus
triumphabit aliquando, Aurelianensem præ-
termitto, victoriarum laureâ rectum. Quoad
pacem, hæreticus sum, in eaque sententia, Ger-
manicam, sine Hispanica inutilem esse credo,
Vale Musarum Decus & Ornamentum. Aquis-
Sextiis 29. Septembris 1648.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

REX nubium conflictu accessit tandem
maxima tempesta, intempestiua illa
quidem, auctoribusque perniciofa, quid sibi
vult ordo cum confusione? quid bellum cum
legibus? quid denique restauratio Regni cum
singulorum iactura? Narrabit aliquando po-
steritas, Senatores nostros olim minorum Re-
gum nutritios, nunc discordes, bellum atrox,
in semetipsos vertisse, dum vbique Rex infans
triumphat & vincit, populo fidunt necessitate
coacti qui eos in Regis manus adducet, quo-
ties eum importuna oppresserit fames; lugeo
prudètes viros, qui tam miserè ad suam totius-
que Regni decurrunt ruinam. Vale Musarum
Decus & Ornamentum. Aquis-Sextiis 6.
Octobris 1648.

Babylonem nutantemque Aulam citò fuge,
PETRO

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Experimur nunc libertatem plenam & quam sit iucunda præteriti doloris recordatio. Nobilitas immixta ciuitatum delegaris inuisit me cum plausu. Massilia sese effudit, currens in occursum nostrum, Dei Optimi Maximi prouidentiae hæc voueo, quandoquidem honores quibus fruimur in hæc vita, somnia sunt dormientium, vt ait Diuus Augustinus. Quoad me attinet, idem sum & ero, inimicis non infociabilis, Amicis fidelis, Gassendo meo charissimus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 6. Aprilis 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ercuiui plagam cum summa lætitia, effudit se Nobilitas, ferèque omnes ciuitates obuiam iuere cum plausu. Massiliam cogito urbem fidam & populatam. Vellem conuenire te in reditu, & Aquis-Sextiis sistentes donec libri inuoluti, & ad me sint transmissi, vnus ex nostris aduenit cum Catalogo, cui quid sit opus probè insinues. Satis firma utitur valetudine familia nostra. De Aula nil noui, omnium vertuntur arma in communem, & externam hostem. Archidux, vt fertur, Iprensi obsidioni totus incumbit, & sic vulpinæ pelli leoninam insuere nititur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 3. Maij 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ecit pacem in virtute sua Optimus Maximus, & qui dedit posse, abstulit velle, digitus Dei hic est, valetudinem non prosperam sustinere te suspiro, Amicique omnium horarum præsentiam frui admodum cupio. Tonatorem amplexus remitto laudantem, & mœrentem. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris ante Aquas-Sextias 26. Augusti 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ornatorem tandem remitto, tuo commendato negotio, bene meritis Consulibus, quos pro mea erga eos beneuolentia benignè excepi. Egregios belli fines, vt ais, existimo, quoties ignoscendo transiguntur. Etiam si indulgentia sit nociua. Meliùs est tamen aliena culpa perire quàm sua. Sic censeo, det nobis Optimus Maximus quietem, non

Epistola ad Gassendum.

otium pacem tranquillam, non fictam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 4. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Reissetum tuum libenter existimo, Amicorum munus est non modò se inuicem prosequi amore mutuo, sed etiam omni momento res gratas efficere, vt augeatur, si fieri possit. Existimo tamen res humanas finitas esse & terminatas, ita vt vnicum Numen sit infinitum. Quamobrem veras amicitias vsque ad certum progredi gradum puta, vbi sistere liceat. Verumtamen quæ in vtramque partem si homo fragilis vt bullæ, & arundini comparatur, & perfectam sustinere possit amicitiam & constantem, nociua ei sunt multa, morum mutatio, absentia, fortuna, fastidium etiam omnibus vitæ ciuilibus immixtum casibus, & sic à tantis pendet accidentibus amicitia, quos vitare nequit humana prudentia. Nunquam de amicitia loquor quin mihi veniat in mentem Pomponium Atticum, qui Cæsares meruit habere pronepotes. Sed longiùs progredior, valetudinem cura, meique absentis rationem habeas, ne excitetur inter nos bellum ciuile. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 16. Septembris 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Diniensem Canonicum negotio confecto, remitto, vellem posse quod olim Cæsar Ciceroni roganti. Sat est intra meæ conditionis carceres, remanere. Voluntas pro facto. Nihil est quod tam latè pateat, quàm amicitia quandoquidem in rem mutatur amatam. Vnde Ouidius, & antiqui Poëtæ suas hausere fabulas, & bene, ego Deus & non mutor, huic soli, & immutatio tribuitur & æternitas, res sublunares vicissitudini addictæ, vt Prometheus Caucaaso, puram redolent inconstantiam. Valetudinem prosperam, & constantem tibi opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Toloni 12. Octobris 1649.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Tinerarium incipio vbi iter secundæ diei fuit finitum. Bohemorum turma, mihi videtur nostra. Nobiles vicini occurrunt, prosequuntur nos lacrymis non fictis. Ipsa ciuitas Aquis-Sextiis, quam marmoream linquo, metallum imitata, clausa manet ac dolore intacta, beneficiorum iniuriarumque immemores Galli, veluti Paradisi aues vento feruntur. Quid tandem scribam, nulli iactantiùs mœrent, quàm qui maximè lætantur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Gardanæ 8. Decembris 1650.

K k 2 PETRO

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Vitam priuatam experimur, & procul à fraudibus Mundi hîc stamus otiosi. Non est tamen in nostra potestate obliuio illa segnis, Imperatoris Vitellij Aulæ illecebræ aliquando aures feriunt nostras, vincitque amor patriæ laudumque immensa cupido. Anima nunquam tuta nec quieta, denegata cupit, absentia exquirat, difficilia tentat, adest frequenter præsumptio, & eius socia temeritas, quæ sapientes in profundum mergere non desinunt. Infœlices homines dominam infidelem, fortunam, colimus, cuius forma capti, alarum fidimus, antiquorum Deæ globo insistenti, rotam semper momenti, instrumenta seruitutis, & Reges habenti. Mœcepati nostri temporis Præsidi Memmio nouissimè defuncto lacrymis liceat parentare. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Alehij 9. Ianuarij 1651.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Estudinis more lentè gradior infantulum, & mulierem gravidam mecum ducens, hîc noua gratiora aures verberare meas incipiunt. Comes Briennæ rescripsit mihi Principum libertatem à Regia maiestate fuisse concessam. Dux Aurelianensis non consentiit modò, sed etiam tantum promouere negotium iure videtur. Tristitiam nunc exere cogor, quam ex iteratis calamitatibus conceperam. Redibit vt spero aureum Saturni æuum, Astrea de cælis descendet, & Hymen sacris vinculis innodabit diuisa, iunget. separata, instaurabit fessa, & vulgi acclamationibus cedit. Quod fœlix, faustum, fortunatumque sit. Vale Musarum Decus & Ornamentum, vltimâ Februarij 1651.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ongè superant modernæ, & effusæ latitæ signa Tolonis vrbs, antiqua illa imitamenta, quæ Romæ sub diuersis Imperatoribus erupere. Stupet Lutetia urbium caput vnde in omnia regimen. Miratur Gallia etiam si sub graui belli extranei pondere gemat. Populare gaudium dum est vniuersum, Dei Optimi Maximi denotat prouidentiam. Plura dicerem si faucium importuna fluxione non laborarem. Affulget nunc aliqua pacis spes domusque omnis Regia citò coniuncta erit vt spero. Aula nostra semper in motu nunquam in eodem statu permanet, cessabunt venti, & tunc parebit tranquillitas magna. Campinium amplexus sum, Luillerium venator teque summum nostræ Galliæ decus, cuius

mens Sidera voluit, vt patrum agnosco vale. Lutetia 17. Martij 1651.

Memor esto Musæi Domini Du Muy.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

St aliquid semper incommodi, quod tranquillitatem proximam perturbare videtur. Nobilitas nostra quæ Lutetia moratur, sæpius inter se conuenit, comitiæque generalia enixissimè rogar. Curia Parlamenti sese opponit viriliter; Aula nondum concors, nunc hos, nunc illos protegit prout conducere existimant vtilitati publicæ. Deus omnia bene vertat, dummodò auctoritas immota maneat. Sunt qui sperant conuentus generales fore conuocandos, hebdomade proxima plura rescribam Deo fauente. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 25. Martij 1651.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ransigas vbi es mensem Aprilem intergrum rogo, scies postea quæ nunc profundo remanent abscondita silentio. Omnia in Aula tranquilliora fiunt, incensoresque publici sunt tristiores, secretis cuniculis serpit Prouidentia diuina omnibusque probis inspirat concordiam. Cardinalis Germaniam petit; vrbs pacata est, excubiæ, custodes, cæteraque imitamenta militiæ omnino cessant, Nobilitas obtentis publicis conuentibus mirè quiescit. Heroïna Longavilla fœdere nos Hispanis iungere seriò cogitat. Vnusquisque concordiam meditatatur. Sola Prouincia tua vindictæ pertinaciter adhæret. Plura per otium rescribam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia vltimâ Martij 1651.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Perit hesternus dies concordiam in Aula, benignè Regina Principes exceptit. Extincta discordia facilius ad vniuersalem perueniemus pacem. Nunc & de reditu in Prouinciam, & de Amicorum negotiis seriò cogitabimus. Hucusque domesticis totum me tradidi. Tu paulisper Tolonæ commoraberis, & de Musæo Domini du Muy aliquid mihi rescribes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 14. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO

Eruditissimo, LVDOVICVS

VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Vesque discors Aula omnibus negotiis iter occluserat. Nunc ad res Prouinciæ publicas,

publicas, manus admouere fœliciter cœpi. Deus fausta omnia reddet, quæ nisi suis auspiciis suscipiuntur. Per hosce molestos dies valetudinem curare studui, ne quid obstaret piis meis salubribusque consiliis. Quocumque mouere me & perturbare, inimici mei non destitère. Videntur lassi, oppositæque profunda patientia, omnia calumniæ, & inuidiæ tela repuli. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 21. Aprilis 1651.

Perspectiuam horariam te ferre gaudeo. Vellem Indicem nouum tam exactum ad me transmissum, non interrupisse cursum meditationum tuarum profundarum, quæ totum complectuntur Orbem, gratias tamen ago, & curis & humanitati tuæ, quæ res minutiores non negligit. Musæum Domini Du Muy tibi commendo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

SPes in fundo, vt probè scis, & sic vsque in finem negotij eniti oportet, vt visu, & mora magis elucescat veritas. In Aula importunè fit quod opportunè perfici non potest. Non hîc ex rumoribus statuendum, prospera rerum facies est aliquando fatuus ignis, qui nos ad præcipitia ducit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 28. Aprilis 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

PRincipibus placuisse vitis non vltima laus est. De magnis & tui simillimis loquitur Porta vt mihi videtur. Credo equidem natalium splendorem esse omnino vanam, & inutilem nisi virtus adsit, ac potissimum vniuersalis illa, sublimisque scientia quâ polles. Procul inter Amicos assentatio, quæ à timore plerumque gignitur. Amicus es qui verum dicis, & cui veritas enuntiari debet omni tempore. Lugdunum cogitare potes quando voveris, illic mitior æstas, & commoratio magis quieta. Lentè hîc procedunt omnia negotia, sed etsi minimè credulus, de meis bene sperare cogor. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 6. Maij 1651.

De Musæo Domini Du Muy memorem te esse enixè rogo.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ed tentim testudinis more iter facimus. Heri in supremo Consilio statutum fuit Parlamenti Prouinciæ nuntios inauditos regressuros, Euocationes certas fore, cumque aduenerit Miromenæus cætera erunt disposita. Ita vt tempus conuentuum generalium etiam
Epistola ad Gassendum.

constituendum erit vt reditus mei. Si res ita sint, & mobilitas Aulæ nihil immutet confusio penè inimicos nostros summæque inter Amicos lætitia futura est. Sigillum ori apponendum, negotiæque nostra in bono esse statu solum dicere licet. Cælum Galliæ nubilosum frequentes denuntiat pluuias Aulæque malè concors magnas, & ineuitabiles totius Galliæ commotiones mihi prælagire videtur. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 12. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nunc ad Parlamentum huiusce vrbs, aut potius Orbis vniuersi cõfusi confugiunt inimici nostri, Orbis dico quandoquidem Reges ipsi illud sacrum aliàs adiere tribunal. Hinc Deum appellabunt iniustitiæ clamoribus surdum, innocentiaque voci aures præbentem apertas. Incertus quidem exitus ob lapillorum differentiam, & æquiuocum modum, quo Senatores procedere solent. Nihil tamen pertimesco conscientia tutus Senatûsque Sacri, tantique nominis probitate fultus. Nesci an morbus, aut te retinuerit obliuio, sed nullas ex te excepi literas, quarum audior sum, ita vt vix tibi pepercerim, nisi validissimas mihi proferas excusationes. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 18. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

In minutam febrem gaudeo valerudinemque validiorem tibi opto. Aërem natalem incommodum experiris, vt epistola vltima enuntiat. Lugdunum cogitare debes, vbi Amicorum societas mitiori iuncta cælo magisque temperato te omnino efficient in eolumem. Hisce sacris dièbus omnibus negotiis indictæ sunt induciæ. Affulget aliqua pacis spes, Gabriel enim è Toleda alter Mercutius oliuam præfert, soli Regij ministri probè norunt quid sit expectandum. Timeo Danaos, & dona ferentes. Ac potissimum Aulæ nostræ discordiam totius Regni proximum incendium denuntiantem. Pupilli Regis incoronatio, & maioritas properè accedunt. Cæsaribusque virtus contigit ante diem; hebdomade proximâ cuncta rescribam, & quicquid sit, demissus resurgam. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 27. Maij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

In numeris iactatus periculis, tandè portum tenere mihi videor, etsi eorum protectione sim orbatus, quorum decus & incolu-
K k 3 mitas

mitas cariora esse mihi non ambigitur. Sanmartius inauditus redibit ut spero, Galifetus breui auditu dimissus fuit satis confusus. Lutetiam hodie cogito, ut molestissimo negotio ultimam imponam manum. Hic tamen ut in Cœnobiis, & Eremitis homo cadit rariùs, resurgit puriùs, moratur frequentiùs. Ad dam quo iue Aulæ non immixtus fraudibus degit, & sic meliùs cogitat dies antiquos salutique inferuire potest. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Grobosiij 9. Iunii 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Restâ ibit ad te istud epistolium per curforem Lugdunensem, breue quidem erit ob vnus fœmoris leuissimum dolorem, quem ex equitatione frequentiore contraxi. Negotiis meis moram iniecit, proxima tamen hebdomade Deo iuuante, his ultimam imponam manum. Nil intentatum nostri liquere inimici, omnem mouere lapidem conati sunt, omnibusque Principibus Prouinciæ obrulere. Usque aded insanire miserum est? Circumcisionem mihi præferunt, seque cum Hispanis, & Turcis conuenturos, potius quam memetipsum Gubernatorem diutiùs ferre, prædicare non erubescunt. Moliuntur ut ipsi proferunt cædes, sicariòsque paratos se habere, qui me è medio tollent antequam Lugdunum appellere possim, ut asseuerant. Tot & eiusdem farinae sermones discessum accelerant sine dubio meum, eademque intrepidatè eos reuisam quâ eos in carcere aliquando respexi, nesciunt miseri mentem meam, quò plus ardent, ego magis frigeo, & cum cædes meditantur ego concordiam, & pacem respirare non desino. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 17. Iunii 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Podagra quæ detinet Ducem Aurelianensem, etsi leuis, negotiorum cursum interruptit, & quominus aliquid certi rescribere possim, efficit. Inuoluuntur interea omnia, & ad Chaos usque deuenient, nisi Regis maioritas tenebras expellat, metum eliminètur lucemque creet maiorem, qui Ministrorum animos nutantes confirmet, electionisque rarum donum Reginae concedat. Absens nunc regit, qui præsens inuisus erat, & Magnatum discordia eis prodest, quibus Monarchia non est cordi. Nihil boni auguror, pax extranea, Regnum cadens, sola potest retinere. Alioquin susque deque vertentur omnia. Rura petieram, sed qui sinistra interpretantur mentem meam, accelerare reditum me coegere, ut præsentia destruerem quod absentia fabricauerat. Rescies modò euentum rerum mearum. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 23. Iunii 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Avlæ artes infinitæ, spero tamen proxima occasione tibi renuntiare posse, ardui negotij egregium finem. Si Deus hoc agat, omnium memor ero iniuriis exceptis, quas utilitati publicæ concedere mædior. Felicitate non corrumpar ut credo, quandoquidem res aduersæ inconcussam linquunt. Salutem ex inimicis meis accepi. Quid dicam amplius? non moneo te sæpiùs, ut Lugdunum cogites alia de causa, nisi tuæ valetudinis ergo; qui cessisse me Prouinciæ scribunt, vota sua enuntiant, non veritatem. In nidulo meo moriar non resupinus, sed stans, ut militem decet. Amicus inimicorum cogor esse, & inimicus Amicorum, ænigma soluam in præsentia. Vale interim literarum Decus & Ornamentum. Lutetia ultimâ Iunii 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Nopinus Principum Regij sanguinis discessus moram iniecit meis difficillimis, & molestissimis negotiis. Euocationes tamen concessæ fuere, Reginaque inimicis meis ore suo pronuntiauit se nolle me Prouinciæ cedere. Sanmartius inauditus discessit & minatus est bellum atrox, & cruentum, aliunde scribitur Parlamentum ipsum, cæteròsque proceres Prouinciæ pacem, & quietem in mente habere. Quod ad me attinet iam rescripsi quid sentirem. Dux Aurelianensis Aulæ discordanti morem imponere totis nititur viribus speraturque Principes qui ad Diui Mauri tantam processere, à concordia non fore alienos. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 7. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Discessus Principum cæteris negotiis iniecit remoram, singulis hisce diebus Parlamentum eorum cum Regina insudauit concordia, speratur fore aliquam conciliationis viam, quæ à viris probis magnopere desideratur. Neuræus noster singularia rescribet, ego infinitis distentis curis omnia Diuinæ committo prouidentia, cuius consilia plerumque occulta, nunquam tamen iniusta, euocationes concessas resciuit, & Sanmartium inauditum discessisse. Nunc quid de conuentibus, & meo statu erit, expecto quietissimè. Te verò historia naturali, & experimentis operam dare admodum delector. Experientia rerum magistra, Theoria verò inutilis, si prima negligatur. Aristoteles etiam, ut Homerus, obdormiuit aliquando, plus auditui, quàm visui credere videbatur, cæterique

rique Magni Alexandri opibus adiuti non fuere, & sic experientia orbatis omnium scientiarum oculo, potentissimo caruere auxilio. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 14. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Spes est, Aurelianum Ducem non frustra insudaturum Regiæ stirpis concordia. Quandoquidem Regina veniam dedit tribus illis viris, qui Cardinali Mazarino videbantur addicti, hi sunt Telius, Seruientus, & Lionæus, heri Aulam relinquere visi sunt. Hodie Princeps Condæus Parlamentum iniuit insalutatis Rege & Regina, die Lunæ Curia placitum in lucem exhibit, concordia vinculum, omnia tristitia & silentio operata sunt, donec Astrorum coniunctio in Aulæ cælo fiat, faxit Deus omnia prosperè cedant, seruet incolumem spem alteram Romæ, Aulam conciliet Aurelianus, innocentem fortunet Deus Regem, Regiisque exercitibus præbeat auxilium è cælo, vt verum sit dicere, cui militat æther, & coniuatati veniunt ad classica venti. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 21. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Res Aulæ ita sunt inuolutæ, vt vix quæ ad singulos spectant audiri posse videantur, Principes alternatim Lutetiam adeunt; in Curiam ingrediuntur, & hæc omnia insalutatis Rege & Regina, quod viros probos, & Monarchiæ deditos admodum cruciat. Dux Aurelianensis nititur in ventos concordia contrarios. Sed quid sit aut timendum, aut sperandum, ignoratur omnino, propterea quod factiosi prævalent, & vrbs omnium gnata, & nihil reticens fremere creditur. Erumpet intra dies paucos hæc flamma siue vt extinguere possit, vel ad maius excitandum incendium. Vide quo in periculo versentur cuncta, & quod oculis non cernis, mente considera. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 28. Iulij 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vidit denique heri faciem Regis & Regiæ Princeps, comite Aurelianensi Duce, Aulâ lætante, Curia promouente prouidentia Diuinâ, quæ Monarchiam nostram regit (sic omnia) Regiæ contraria authoritati, bene vertit, vnde aliquando magnus ille Villaregius solebat dicere cæteras dominationes à viris gubernari, Galliam verò à Deo. Ætatem pupillarem pedetentim missam facit Rex

nosfer, cuius indolis eximia odore referta est Aula, & Orbis ipse, vt opinor. Quicquid murmurent inimici mei, non cogito nisi cogitationes pacis Prouinciâque tuam rectius gubernare si possim. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 5. Augusti 1651.

Cursum scribo, lituras excusa, ac de Domini Du Muy Musæo aliquid certi rescribere.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Nillus discedit cursor quin tibi rescribam, nunc euocationes fuisse planè concessas certiore te facio, de reditu nihil certi, quoad gubernationem spectat palam declarauit Regina non fore mutationem, Aulæ discordia omnia in suspenso tenet, saluare tamen Regem, & Reginam Principes. Mercoriensis Dux comparuit in augusto Senatu suumque non reticuit matrimonium, crastina die conuenit Curia, vt molestissimo negotio vltimam imponat manum. Pupillarem interea transigit ætatem Rex egregius, in cuius fronte animi candor, militaris ardor, summaque enitet prudentia. Faxit Deus, vt libertatem quietè attingere possit. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 11. Augusti 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

En eodem statu remanet Aula, Aurelianensis & Curia enixè laborant, vt omnem euellant discordiam, spes est laborem illorum non fore inutilem, huc vsque tamen Principes Aulam fugiunt, verbis queruntur acerbis, scriptis vrbum implent diffiduntque admodum. Regina interea diem die trudit, pupillaremque Regis ætatem abigere studet. Diuiduntur Aulici, omnesque Prouinciæ veluti è specula rimantur verba, nouaque meditari pro comperto habetur. Comitibus ipsa parum sunt quieta, ita vt etiam tuta timeantur. Tu ipse videris, ad nosque progredi poteris, vt opinor. Rescribam prius, & Amicus Neurus cuius societate admodum delector. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 25. Augusti 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Vid tibi rescribam penitus ignoro, Aula nostra more maris, semper est in notu, Dux Aurelianensis tædio rerum potiusquam iratus aut irato similis, Limocertium profectus est, Princeps Curiam premit, vt pateat eius innocentia antequam Rex pupillarem egrediatur ætatem. Quæstio est de generalibus conuentibus Turonibus assignatis,

quos Principes Lutetiam caput Mundi, transferre desiderant. Multi bellum cogitant intestine, Principes detestantur, prohi enitentur contra. Curia ipsa omnibus omissis, hoc solum in mente habet, ut possit tot tantisque malis obuiam ire. Creditur tamen proborum preces non fore irritas; faue votis nostris, & vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 1. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Empereatoris Romani imaginem vidimus triumphantis hesternæ die, Rex, cui virtus contigit ante diem, equitans, Curiam adiit, ubi, post omnium virorum istius urbis plausum, Regio exceptus est apparatu, paucis dictis fauste accepit ex piissimis Reginae matris manibus huius habenas Regni. Qui interfuerit, cæteris ludicris anteponunt hanc Regiam magnificentiam, Magnates & Nobiles turmatim incedebant superbè vestiti, equi ipsi ephippiis deauratis fræna mandentes, onere ditissimo gaudere videbantur. Quoad Regem, effusus populus acclamationibus eum insequabatur. Quid plura? Talis Alexandri tigrim superantis imago. Nox ut dies reluxit accensis fascibus & focus. Ignisque fuit Solis minister, Regiæque maiestas, ut carbunculus tenebras excutere visa est. Senatores nostri tot Reges, quot Viri veneratione digni, Aulae paruerit vniuersæ, ita Cineas idem de Curia nostra iure prædicasset, quod olim de Romano Senatu. Hodie ad Diuæ Mariæ Deiparæ fanum profectus est Rex pietate insignis, ex manibus Reginae cæli coronam resumpsit, quam altari tantæ Virginis imposuerat triumphantis memoriæ Rex inclitus Pater. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Parisiis 8. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ne iniquorum litarem curiositati, ab epistolis inuitus abstinui. Nunc mœrens scribo, omnia susque deque vertuntur, extraneoque bello intestine iungitur. Cuncta in factiones erumpunt, nubilosumque Galliae cælum maximam portendit tempestatem. Discessit Aula, & Lutetia, Orbis miraculum, tristatur. Probi lugent, diuites timent, ambitiosi sperant, pauperes excitantur, turbulenti soli lætantur. Credo equidem nec vana fides, quod digitus Dei hic est. Si per valetudinem liceat ad reditum hortor, dum via adhuc est libera. Neuræo quod superest, linquo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiae 30. Septembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Rogreditur Rex & Aula, Biturigisque petunt, de oppugnatione urbis ambigitur varij varia, tumoresque fiunt prout fama fingit vulgaturque quisquis quod optat, Dux Aurelianensis vtriusque partis conciliationi studet, speraturque huius Principis conatus non fore irritos. Lutetia de Regis absentia remurmurat, Caputque urbium & Regina, sine Rege viuere non sustinet. Aulae iter à paucis probatur breuèque & parum faustum timetur fore. Solus à Castronouo Dominus adest & sequitur, cæteri Ministri hîc remanent. Præsentem opto omnium horarum Amicum cum vitam elegerim priuatam, quæ aliquando ob assiduè comitantem solitudinem fastidio esse solet, bene habet Neuræus, & cæteri Amici, qui te summè venerantur, & colunt. Quoad me, nulli credo, teque incolumem opto. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiae 6. Octobris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Ebre tertia acuta correptus literarum intermittere commercium coactus fui. Nunc lætus resumo, tuæque valetudinis incertus ac sollicitus, tremens scribo. Neuræus noster cæterique huius Urbis illustres, tuique amantissimi tuam appetunt præsentiam. Ego & valetudinis, & rerum turbatarum rationem habens, iter tuum, tuæ relinquo prudentiæ, non est enim veri Amici, inde delectationem capere, vnde periculum oritur Amico. Sed nunc via est inuia, hostes currunt, vndique naufragium est. Et Rex precariò regnat quamuis pubertatem attrigerit. Hispani ad flumen Burdigalensis ciuitatis appulere. Quid denique dicam? omnia subuertuntur solaque pecunia regnat. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiae 15. Nouembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, *Εὐλογεῖν.*

Imortalia ne speret monet annus, caduca omnia, in morbis expetitur propterea valetudo, in arduis quies, & in bello pax, anima corpori iuncta tanti ponderis soluere vincula cupit. Ambitio præcipitat, enervat voluptas, otium etiam inertibus fastidio est. Magnates ipsi ut vindictæ litent, cætera linquunt. Panditur interea Iani porta, intestineque bello impliciti, tuta timemus & iure. Quandoquidem externum à sexdecim annis absque induciis sustinemus, Europa Christiana vndique agitata ruinam minari videtur, solus Deus qui nostram protegit Monarchiam tantis potest occurrere malis. Quoad me mœrens

mœrens omnia confidero. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 8. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Varius eximius in primis, in prosperis vnionis temporibus, æui huius mala dessebat cum Amicis, eidem nobis liceat oro, sed quid prius lugebimus? Discordias inauditas nostras, imminutam fidem, fraudes innumetas, cupiditates immensas? quid denique Monarchiæ nostræ expirantis vltimum singulum? Euocemus Heroiū manes fato functorum, qui non utilitates solū priuatas, sed vitam ipsam patriæ saluti condonabant? Exsusceitemus prouidentiam illam Diuinam, quæ per duodecim sæcula nostram rexit Galliam? Libenter fateor me tanto esse mœrore confectum, vt vix sustinere queam. Cætera Neuræo linquo. Tu verò interea vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 29. Decembris 1651.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non tibi rescripsi istis Purificationis Beate Virginis festis diebus. Meditationi, & precibus operam dedi quod mihi huic temporis accommodatum videtur. Quandoquidem à Deo Optimo Maximo nostra expectanda salus. Omnes intestinum, & externum deslent irremediabile bellum. Nemo it obuiam imminenti tempestati. Huiusce Monarchiæ focij, & confœderati è portu procellam intuentur. Probi gemunt, improbi lætantur, pauperes res expetunt turbidas, diuitesque timent. Aula discors huc & illuc fertur vbi imminet maius periculum, plebs ad extremum redacta bellum, vt malorum vltimum prospicit. Hic satis quieti viuimus, sed non sic erimus diu, proximum etenim incendium nobis imminet. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 7. Februarij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Hebdomade præteritâ tibi rescribere non potui, nunc etsi summo pressus dolore ob vndique mala imminentiâ, prosperam familiæ valetudinem tibi significo, cætera Neuræo & rumoribus committo publicis, qui etsi non semper veri, rerum tamen faciem præsentare non desinunt. Steterè comæ, & vox faucibus hæsit cum vicinas huius vrbs prouincias oculis lustro, fames successit morbis & bello, ita vt rustici se inuicem vorarent, vt Anthropophagi, & dum urbem petunt, fame pereuntes intereunt, & sic vltima profert su-

spira Gallia illa florens sub cuius frondibus istius coronæ focij remanebant intacti. Nemo it obuiam nostris periculis, hostes insultant, confœderati obstupescunt, mali & improbi maximè lætantur, nos quidem mœrentes à Deo Optimo Maximo vltima expectamus remedia. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 2. Martij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Literas distuli ne à curiosis subriperentur, nunc obscurius rescribo, & securius, hic omnia ad ruinam vergunt, vndique armatæ copię occurrunt, ita vt ad prælium accingantur, nisi diuina Prouidentia animos mutet, quod est difficillimum, quandoquidem omnia subiecerit, præter cor hominis, cuius libertas vim non patitur. Vtimur omnes prospera valetudine Deo fauente, etsi angustia nos premant vndique parentes. Omnia nos terrent, & nemo it obuiam dedecori, consiliaque corrupta fœlicitatis nostræ mutationem denotant. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ 15. Martij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Rarius scribo ob imminentiâ pericula, Luillerium tamen nostrum desseo, & magis quererem, nisi pessimus rerum status esset mors acerbissima, & præsertim huiusce regni probis, integerrimisque viris. Vita oneri nunc est, quandoquidem miseriæ sunt insuperabiles. Vicinæ Prouinciæ cœdibus, sacrilegiis, furtis, impudicitis refertæ, inania ad cælos emittunt suspiria, parentes liberorum carnibus vescuntur, rustici cadaueribus, omnes denique deficiunt. Quid plura? discordia adstat, pertinacia præualet, fraus regnat, omnia timeo, nihil spero, Deo Optimo Maximo sortes committo nostras, & sic tristis & mœrens patriæ meæ perituræ vices doleo. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetiæ Parisiorum 16. Aprilis 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Neuræi nostri inopino, & minùs præuiso discessu, epistolas Campinio committo, quò securius ad te possint peruenire. Mala quibus Gallia nostra torquetur, manifesta sunt, & dilucida. Remedia verò clam lentèque procedunt, & sic timeamus multum, & speramus parùm. Senatores vrbs iter facient ad Aulam crastina die, vtinam faustè ac fœliciter, Lotharingus properat, vt Principum copiis citò iungatur, in Belgio Grauelinga capta est, Trinium in Montisferrati Marchionatu expugnata,

gnatum, Casalium nutans linquere nobis iure videtur, Barcinona mari terræque cingitur, & nisi breui soluatur obsidio, in maximo versatur periculo. Deus prouideat. Ego multa cogito, quæ nunc scribi non possunt. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia 24. Maij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Non quidem virtutem ex me, sed fortunam ex aliis melius edisces. Rumores publicos fugiens, & Aruerniam cogitans Regis longas esse manus expertus sum, & à copiis equestribus, quæ Montem-rotundum obsidionec ingunt, captus, huc deductus Aulæ ultimam mentem expecto. Cui nunc innocentia mea cognita est, rumoresque ficti ab inuidis iacti planè euanescent. Et sic absentibus accidere solet, quibus præsentibus nocere non erubescunt. Quicquid fiat Deo fauente, mentem liberam in captiuo corpore gerere non desinam. Vale Musarum Decus & Ornamentum, in Castris antè Montem-rotundum 22. Iulij 1652.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Corpore liber, anxius animo, variis agitatatus cogitationibus ad te scribo. Aulæ

adsum, Regis & Reginae humanitate bene exceptus. Turbæ inseruentium immixtus, tempus tero, dum abest gubernator puppis, in cuius absentia omnia in suspenso extant negotia publica, Condæum Principem quotidie desseo, alter Samuël lacrymis irremediabilibus, qui Hispanis exercitibus nunc præest Dux summus, prohi mœrent, improbi lætantur, tota gemit sub pondere cymba, & Gallia totis contremiscit artubus. Vale Musarum Decus & Ornamentum. Lutetia Parisiorum 5. Decembris 1652.

Euulgant hinc Astronomi Solem ad nos descendisse duobus gradibus, quid obseruaueris mihi rescribas, oro enixissime.

PETRO GASSENDO
Eruditissimo, LVDOVICVS
VALESIVS, Εὐλογεῖν.

Ratò & pauca rescribo, propterea quòd morum corruptio præualet, intercepta epistolia absentium dirimunt commercium. Quoad me gratias agendo, & iniurias ferendo, Aulæ iter pergo lubricum, noua exoptans condere fata, quinquagenario maior. Quoad te, tibi prosperam exopto ualitudinem, quâ possis ad nos feliciter peruenire. Hisce Saturnalibus Rex & Aulæ, choreis & miris theatri mutationibus eximiam dedere operam, ita ut ab arte natura vinceretur. Vale Musarum Decus & Ornamentum, Lutetia Parisiorum 14. Martij 1653.

CLARISSIMORVM QVORVNDAM AD PETRVM GASSENDVM EPISTOLÆ.

*Domino GASSENDO Professori
Philosopho in Gymnasio Aquensi
H. FABER Libellorum Supplicum
Magister, S. P. D.*

ACCIPIT tuas eo tempore quo incertus eram an literis ut nunc facio, an viuâ voce responsum essem laturus, quia id tunc in Iouis nostri consilio, & ut ita dicam, in Gallicis fatis seriò agebatur,

*Mulciber in Troiam pro Troiâ stabat
Apollo.*

Quid, inquam, Apollo, imò Iupiter ipse, qui tamen, suis aucupiiis intentus, aliena aucupia minùs constanter & laboriosè potuit prospicere. Ego verò ut cum Sexto Empirico non satis intelligebam an expediret quod agitabam, & in eo habebam amicorum meorum sententias inter se directò pugnantes & contrarias. Nempe Tolosatam nostrorum & Aulicorum omnium quotquot nobis sunt familiares & necessarij, vsque ad vota aduersus Aquenses & Prouinciales qui nobis eodem vinculo ut tu amicitia coniuñti sunt; ita nunc quamuis videat mihi liberior & magis mei iuris, ac velut in portu esse procul à tempestatibus & syrtibus, quibus eiusmodi maria infamantur: Tamen hæreo, reuera, an doleam, an gaudeam in vtrumque. Primam partem sequentur præsertim quoties tui similibus mentio fuerit cum singulari desiderio tui. Cæterùm sunt hîc Philosophi & Mathematici quibus magis curæ sunt Sol & Luna Chymicorum quàm Astrologorum, nec defectus alios obseruant & timent quàm eos, qui in marsupiiis contingunt. Philosophandum est cum iis qui vixerunt meliore sæculo, & quorum mentibus autum infusum est non cupiditas auti. Idèd mitto tibi Charronis librum quo continentur tractatus Christiani, quia scio eius tibi authoris genium & ingenium placere, nec proflare venalem apud Bibliopolas Aquenses, eum meo loco poteris aliquando in solitudine habere socium & confabulatorem, & me vbicumque sim tuarum laudum fautorem acerrimum &

amicum obsequentem. Vale. Datum Lutetiæ Prid. Non. Martij, anno 1621.

*Reuerendo & Celeberrimo Viro Domino PETRO GASSENDO
S. Theologiæ Doctori, & Canonico
in Ecclesia Cathedrali Dinienfi.*

REUERENDE & Clarissime Domine GASSENDE,

Ego pro eruditissimis tuorum laborum ἀπαρχαις, quibus rem arduam, rem difficilem & iam multis seculis desperatam aggredieris solus, eamque tanto animi impetu perficis, cui Veteres vniuersi vix parès esse potuere, gratias, ut par est, habeo maximas. Neque enim ut ille quem erroris coarguendum tibi, non sine summo eoque accurato iudicio delegisti, Autoribus falsas opiniones affingis, quod Philoponus ei imputat, & res ipsa palam clamitat. Cùm tam magnis Viris tam absurda sæpè impingit, aut aliena inuenta sibi arrogat. Et propterea illud generosi pectoris institutum tantò magis demiror, quòd à capite ad calcem omnia vel inutilia, vel aliena, vel falsa conuellere aggrediaris. Cùm enim omnes, qui verum amant, quique tantùm fidei autoribus habendum didicere, quantum momenti ea quæ afferunt rationis, & demonstrationis habent, id facillimè videant; multa in Organo esse inutilia, & quædam etiam falsa; in Acroamaticis multa inepta, aliena, contra rationem asserta. In libris de Cælo non pauca falsa, atque alibi aliter ab eo tradita. In reliquis libris porrò sæpè commissum. Nemo tamen adhuc inuentus est qui huic malo medicas manus perfectè attulerit, ut multò plura loca sint persananda & recidenda quam sit ab ipsis factum. Quin aded isti qui hodie inter Philosophos censentur, non id querant, quomodo ea refellant aut emendent; sed quemadmodum malè concepta peius concilient. Astronomi, quidem Opticique & reliqui, qui Mathesin φυσικωτέραν tractant, suam sibi libertatem retinuerunt. At in Scholis tamen, in pulpitis istorum hominum vmbromaticorum, non sine ineptis illorum commentis & interpretationibus audiuntur,

audiuntur, & tanquam fucati in publicum prodeunt. Si quis supra istos sapere velit, vnum hoc ferè est solatium, vt conscientiam suam sibi habeat, suæ ingenuitatis; & suorum laborum testem. Videmus enim quàm malè magni illi Viri sint excepti, qui aliquid contra Diuum Aristotelem mutire, aut ab eo, & spinosa scholasticorum doctrina (quam ne ipse quidem Aristoteles intelligeret, si reuisceret) dissentire instituisset, vt tantò magis ingenuum tui candorem mirari subeat, qui istis contemptis, tam sublimi animo ad veritatis inuestigationem contendas. Neque verò satis demirari possum, Clarissime GASSENDE, eo in veritatis scrutatores te esse affectu, vt me quoque tanto affectu complectaris, quamuis gaudeam me in aded tenui, sed tamen laborioso puluere operam meam tibi probauisse. Mallem utique meliore & digniore causa id demereri me potuisse. Efficiam tamen vt me non temerè ad aded honestum certamen provocauisse videare.

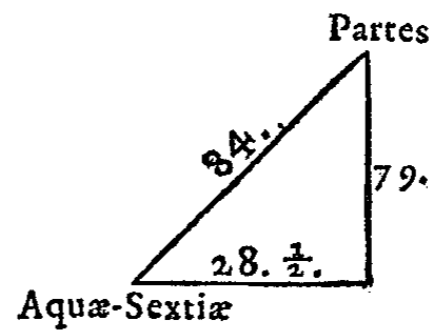
Quam operam Amplissimo Viro Domino Mons-fortio Consiliario Regio me nauare voluisti, eam quàm diligentissimè præstiti, & fabro tantum, quantus meus est 150. libellis faciendum locani, & Domino Botardo pretium placuit, quod ipsum quoque Domino Mons-fortio per literas significavi. Sed cum causam aded commodam nobis obruleris. De Observationibus latitudinum loquor, quem inde fructum Geographia perceperit paucis explicabo. Vt inde quoque pars nostri gaudij ad authorem suum redeat. Longitudinis accuratior differentia Lugdunum nostrum inter & Romam à me sæpè est desiderata. Tuæ obseruationes nobis certum eius rei examen suggerunt. Ex altitudine Poli & itineraria distantia latitudo Augustæ 48. grad. 24. min. Lugd. Bat. 52. grad. 10. min. Romæ 42. grad. 4. min. Augusta Leidam milliaria sesquihoraria 95. dempto triente propter itineris anfractum fiunt 98. horaria, vel quindecimana (quanta 15. vnum gradum implent) 75. at sunt 76. vt in horariis nobis hanc analogiam compendiosè sequi semper liceat 5. ad 4. ita 95. ad 76. Nam ad vnum milliare tam longi itineris mensuram reuocare velle, non est utique postulandum, Hinc Augusta Vindelicorum erit orientior Leidâ 5. grad. 15. min.

Augustâ Romam statuuntur milliaria horaria 195. vnde triente subducto dantur 130, & inde quindecimana 104. vnde differentia longitudinis datur 4. grad. 21. min. atque ideo Roma est quàm nos orientior 9. grad. 36. min.

Et Gallias vestras vestro tentemus beneficio, Lutetiæ latitudo 48. grad. 49. min. Vietæ. Aquæ-Sextiæ Reuerendo Abbati Iacobo Gualterio 43. grad. 53. min. Lugdun. Bat. distat Parisiis horariis miliaribus 102. inde triente deducto, reliqua sunt 68, & quindecimana 55. inde Parisij concludentur nobis occidentales 2. grad. 20. min.

Itineraria distantia Lugdun. 99. Lugduno Auenionem 42. Auenione Aquas-Sext. 15. sunt horaria 157. deducto triente 105. &

quindecimana 84. & differentia longitudinis 2. grad. 45. min. tanto Aquæ-Sextiæ sunt orientiores, & Leida nostra quàm Aquæ-Sextiæ occidentales 23. sunt autem Aquæ-Sextiæ etiam orientiores quàm Massilia, inter Massiliam verò & Romam longitudinis quæ sit differentia non admodum præcisè adhuc noui. At non esse maiorem aut minorem multo $9\frac{1}{2}$ grad. existimo si Tabulas melioris notæ sequar. At verò quàm opportunè hoc accidit quod Aquæ-Sextiæ aded præcisè sub eundem meridianum nobiscum cadat. Vtinam verò etiam Dinia vestra, quæ $1\frac{1}{2}$ grad. videtur orientior quamuis & hoc quoque parum sit. Attamen vtinam. Quantam opportunitatem & facilitatem nobis afferret ad rem eam, quam animo voluimus. Non audeo nunc quicquam addere, si certè & tutò liceat consilia communicare, & si postules atque cupias postmodum explicabo. Essent faciendæ impensæ nonnullæ, ego istas iam hîc deuorauî molestias. Sed ad Geographiam reuertor; non potest ignotum tibi esse Clarissime GASSENDE, è locorum distantia itineraria per sphericorum triangulorum doctrinam longitudinis, differentiam inueniri. Sed cum pauci ea intelligant, ego idem in planis, si latitudinis differentia 5. aut 6. grad. non sit maior explico, etiam si longitudinis differentia sit maxima. Hoc modo, Theorema tale est in nostro Tiphys. Vt sinus totus ad quadruplum secantis dati Paralleli; ita milliaria itineris quindecimana in eodem parallelo ad scrupula euariatæ longitudinis. Et quamuis verus vsus, vt scis, sit in locis sub eodem parallelo sitis, tamen aliò traduco, vt non vno scrupulo à vero abeam diuersus.

Aquæ-Sextiæ

84	79
84	79
336	711
672	553
7056	6241
6241	

815. huius Radix $28\frac{1}{2}$ milliaria,
Aquis-Sextiis 43. grad. 33. min.
Parisiis 48. grad. 49. min.
Differentia 5. grad. 16. min.
Summa 92. grad. 22. min.
Dimidium 46. grad. 11. min.

Ea sunt milliaria latitudinis 79. distantia Itineraria reducta valet milliaria quindecimana 84. dimidium vtriusque latitudinis additæ est 46. gr. 11. min. cuius secans 144434. quadruplum 577736. fiat. Itaque vt 1000. ad 5777. ita $28\frac{1}{2}$. milliaria quindecimana, ad scrupula 165. quæ sunt 2. grad. 45. scrup. vt prius: si non displicet habes rationem compendiosam. Certè eius vsus adhiberi poterit cum

cum latitudinis differentia erit min. 12. 13. 14. 15. Et longitudini differentia etiam multo maior. At, si longitudinis differentia non sit magna, illic esset periculosum. Sed antequam hinc manum de tabula tollam, aliquid est quod obnixè à te contendam, Vir Eruditissime, ut tuo beneficio plurimum locorum latitudines habeamus consignatas. Præterea pedum in locis celebrioribus publicorum mensuras, & vlnarum quoque. Diniæ Aquis-Sextiis, Auenione, Lugduni, Massiliæ & alibi si tibi opportunum sit. Profecto publice per quos profecerim, rogo te subleua me hoc onere, si ex Italia quoque obtinere quid certi possis, facies mihi non tantum rem gratâ, sed rei quoque literariæ. Eratosthenes meus augendus, & locupletior est in lucem edendus. Hæc si à te, Optime G A S S E N D E impetrâto apud amicum hominem & gratum beneficium collocatum dices. Saluta Virum doctissimum iuxta amicissimū nobis D. Iacobum Valesium ad quem occasione proxima literas destinavi mittere. Vale, Vir Summe, ut de bonis deque hoc sæculo & futuro bene mereri perge & cum non liceat voces recipere, saltem literis memoriam mutuam & affectus recordationem suscitemus, iterum Vale, postrid. Kal. Maij 1625. Tuæ Reuer. Addictissimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

In longitudine maris mediterranei Ptolomæum amplius sexdecim gradibus peccare, ex nauticis cursibus & veterum collatione facile deprehendi. At quis nobis in latitudine littoris Affricani cum amplius duobus gradibus à vero diuersum abiuisse vnquam vel per somnium cogitasset. Profecto hoc iam vestris obseruationibus debet Geographia. Nam Hipponis Regiæ latitudinem statuit sub parallelo 32. grad. 15. min. Cùm reuera non sit minor 35. grad. 58. min. Quamobrem si vel ista, vel alia huius generis apud te lateant, Eruditissime & Humanissime G A S S E N D E, erit cur & ego & docti tuis laboribus fauere, & eorum fructu gaudere debeamus. Hoc vnum postulo obnixè ut aliquantò plenius ea, quæ nobis in animo sunt proferamus. Iterum Vale Vir Reuerende, & Snellium tuum in quacumque amicitia parte collocato, modò aliqui hæreat.

Reuerendo & Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO S. Theologiæ Doctori, & Cathedralis Diniensis Ecclesiæ Canonico, Domino & Amico honorando S.

Clarissime Domine G A S S E N D E, Ille tui affectus index summo mihi fuit gaudio, & ut gratias affectui tuo pares referrem, cum nihil inuenirem id enim mihi ingenuè profertenti credes, tamen aliquam mei exprimendæ occasionem commentus sum: quod si hæc literæ aut incuriâ, aut curiositate nimia ad manus vestras perlatæ non sunt, erit aliquid tutius nobis excogitandum, & tale ut omnium literarum dispendia nobis

Epistola ad Gassendum.

sint leuia. Quæ tum expressi vix eorum summam nunc explicare queam. Attamen ea ferè hoc argumento continentur me nobilissimo & prudentissimo Domino Monsfortio operam pro virili nauauisse. Iam tertius mensis agitur, aut excessit. Instrumentum nunc, quale voto concepit visus es, ita confectum existimo, & apud nos hæret & super eo atque pretio ad istum Heroem literas etiam tunc, & iam nunc quoque iteratò dedimus. Tibi verò Vir Reuerende gratias habeo quas oportet, pro eo quem erga me indicas affectu de locorum latitudinibus Diniensi, Aquis-Sextiensi & Gratianopolitana, quid dicam? Aut quem rebus Geographicis fructum attulerint, etiam nunc obiter indicare haud alienum videretur. Principio inde ex itinerum interuallis id cognouimus Romam nobis orientaliorem quasi 10. gradibus si sequamur itinerum mensuram per Germaniam ut pote Coloniam, Augustam, Tridentum, a denique Romam. Idem quoque per Gallias vestro beneficio consecuti sumus. Neque id solùm, verùm etiam Aquas Sextias vix 26. scrupulis nobis esse orientiores. Atque adeò Ptolomæum quoque in latitudine Cathaginis, Hipponis Regiæ facile tribus gradibus aberrare. Id clarissimè vestra obseruationes coarguunt pro quibus Geographiæ totius nomine vobis & vestrae diligentia gratulor, earum enim experts secundum Ptolomæum pronunciasem; & potius tantò amplius vos in meridiem protruissem: sed id totum vestri erit beneficij. Adde insuper quod mihi periucundum accidit, vestras Aquas-Sextias. Sed finem facio ne nimis longis logis aures vestras obtundam, ecce notam, quam ita seruaturus sum, ut de literarum securitate certi simus. Istæ sunt litteræ secundæ exaratae Iulij 20. Lugduni Batauorum 1625. raptim ut vides. Vestrae Reuerentiæ studiosissimus VVILLEBRORDVS SNELLIVS Rodolphi filius.

Ignosce quod Gallicè non scribam, etsi intelligam. At velim me tam commodè vestro idiomate animi mei sensus explicare in his friuolis posse,

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

ERYCIVS PVTEANVS,
Σπυδαίως ἔην ἀεισόν.

Auda, mi G A S S E N D E, Epicureismum meum Sequor Virum, qui vbique clamat, *Honestè viuendum esse*; & hoc duce, rectè agere malo quàm multa scire. Satis profectò est, seipsum non ignorare: in rebus agendis Naturam & Rationem sequi; quæ vera Philosophia est, & ab illo olim tradita, qui cum aliquando Clarissimus esset, postea tanquam impurus lacerati cœpit. Quando igitur desipere tandem desinemus? quando bonum, sobrium, sanctum Epicurum & verum Naturæ mystam Philosophorum Scholæ agnoscent? Tu facies, LI quod

quod curis solutior aliquando destinaveram, & à tanto nomine infamiam propulsando *χρημα* nobis *δίκης* vindicabis. E tam vastis solidissimæ doctrinæ voluminibus quantilla fragmenta reliqua sunt. Ille *πληθύνοντες*, & qui librorum multitudine Scriptores omnes vicit tanquam iners & otiosus exhibilatur. Recense, qui supersunt, titulos, & stuporem iniicies: adde ac mone, nihil de alieno sumptum, & erubescet ætas nostra scriptitare; quæ cum Epicurum non habeat, plures tamen Chrysippos dedit, non auctores librorum, sed, ut iocosè dicam, aratores. Quis suo ingenio famam quærit? aut ad libri laudem putat elegantiam pertinere? In pretio moles est, in mole pretium est, & quomodocumque structam magnitudinem non mente, sed oculis æstimamus. Itaque vasta omnes scribunt, pauci sua: colligunt omnes, totamque studiorum famam solo labore definiunt; docti scilicet, si nihil ingenij, nihil acrimoniæ adferant. Alius omnino Epicurus fuit, totus suus, qui nec opinioni, nec fortunæ seruire didicerat, animo complexus, quidquid scire homo posset, aut quidquid ad felicitatem ingenij faceret. Monumenta eius & opera, quemadmodum infinita serant, ita optima; infelicia tamen, quia in malas & iniquas manus inciderunt. Sectatores accuso; ab his mutatâ, imò corruptâ doctrinâ, Clarissimi industria Authoris obscurari cœpit. Cum in plerosque deinde veteris sapientiæ Mystas novi Philosophi insurgent, in Epicurum aerior tempestas eiecta est. Vir innocentissimus totam hominum voluptatorum, qui secuti, infamiam sustinuit. Frontem cogita, & in hunc omnes riuorum sordes redundasse. Sic igitur postquam in odium conspurcata doctrina venit, mirum non est, libros aboletos esse. Nunc ut aliquid tandem remedij ac solatij sit, non sines diutius Epicurum eruditio tua iacere. Porticus restituta est: quidni & Horti honorem suum capiant? Hic ambulare, hic sapientiæ fructus decerpere suave erit. Ne quid cedamus Stoicorum rigori, in aqua & pulve licebit voluptatem inuenire. Seneca nonne testatur? *Sancta ait Epicurum & recta precipere, & si propius accesseris, tristia?* Quomodo? *Voluptas enim illa ad parvum & exile reuocatur; & qua nos virtuti legem dicimus, eam ille voluptati.* Reliqua in Como meo (qua: deliciae tuæ sunt) expressi. Sed imago ipsa, quam dedi, nonne loquitur? Sicca seuera, tristis est sapientiæ manu formata. Putes ab ipsis labiorum lineis, aurea illa verba venire *Σπουδαίως ζῆν ἀεισὸν* prorsus repræsentari, quemadmodum Lucianus in Pseudomante eum describit, *ἀνδρὰ ὡς ἀλλοῦς ἱερὸν, καὶ θεωσιώτερον τῶν φύσιν, καὶ μόνον μετ' ἀλλοθείας τὰ κατὰ ἔγνωκότα, καὶ παραδειδωκότα.* Quid attinet plura? Rectè, tu quidem in loco Laërtij *χαίρειν καὶ ἀφροσύνην* coniungis; tanquam meum mihi scitum vindices. Notandum hîc tamen, quod Lucianus *ὡς τὸ ἐν τῇ θεωσαυροῦσι πλείσματα* scribit *Epicurum in Epistolis σπουδαίως solitum*

in ipso statim initio τὸ ὑγιαίνειν exarare præterea illud *φίλον τε ἔδνα κτίσασθαι*, neglectâ Casauboni opinione, ingeniosè & verè in *φίλον τε ἔδνα κτίσασθαι*, neglectâ Casauboni opinione. Ingeniosè & verè in *φίλον & δῖνα* commutasti. Non poterat enim voluptatis Magister ab amicitia alienus esse, qui & in his sacris vtilitatem laudat. Potest interim Epicurus meritò eos reprehendere, qui scribente Senecâ Epistolâ I X. *dicunt sapientem se ipso esse contentum, & propter hoc Amico non indigere.* Quinam? Stoici. Et horum tamen decretum istud: *Ita sapiens se contentus est, non ut velit esse sine amico, sed ut possit.* Hac ratione Epicurus Amicum eligit, non ut putet se sine eo viuere non posse, sed velit ac possit cum eo suavius. Quia de Amicis, rectè etiam de Discipulis. Et quis non in sententiam tuam libenseat? quis non, ut Metrodorum Limpfacenum habeamus, *Ἀδελφῶν καὶ Σάνδων* nomina; non nomina, expuncta esse velit? Omnino verisimile est Athenæum & Suidam in margine citatos fuisse, ac deinde in textum irrepsisse, sed è Suida natum esse Sandem. Timocratem tamen non temerè loco suo pelam: quem Metrodori fratrem fuisse mox Laërtius indicat, & inter *ἰλλογίμους* recenset. Possis igitur, hîc fortassis legere: *Μαθητὸς ἦ ἔχει πολλὰς ἐν, σφόδρα ἦ ἰλλογίμους, Τιμοκράτην, καὶ Μητρόδωρον λαμφακίων.* Sed nihil statuo, teque iubeo iudicio exactissimo tuo uti, cui Docti omnes acquiescent. Nunc ut magis etiam te excitem, nouâque tesserâ beneuolentiam meam tesser, has *Adriani Ἰωνίη* in vitam Epicuri, à Laërtio scriptam, notas quas celeberrimæ eruditionis Vir *Ianus Rutsersius* ad me nuper misit, adiungo. Vale, & quod agis age, Epicuri imaginem his sententiis, si me amas, orna: superiori parte *Σπουδαίως ζῆν ἀεισὸν.* Seneca Epistola XX I. *Eò libentius Epicuri egregia dicta commemoro, ut istis qui ad illa confugient, probent, quodcumque ierint.* Honestè esse viuendum. Inferiori verò Epicuri dictum apud Senecam, Epistola XX V. *Sic fac omnia tanquam spectet Epicurus.* Et Epistola XI. *Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper antè oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam illo viuente faciamus.* Iterum Vale, & Clarissimum *Rigaltium* meo nomine complectere ad quem mox *Historiam meam insubricam, siue irruptiones Barbarorum in Italiam* missurus sum. Louanij, in Arce. Nonis Nouembris 1636.

Praclaro Viro Domino PETRO
GASSENDO Amico singulari,
IAC. GOLIVS S. P. D.

Gondonabis spero, Perhumane GASSENDE, sinceri amici moram, non à culpa natam, sed boni animi religione potius. Videar quidem meritò officio litterario, atque promissis defuisse: sed hisce non solutis putavi illud præstari non posse. Accedebat recens quoque Orientis memoria, vbi vix honestum est adire amicum

cum sine munere : ipseque tu proprio exemplo ritum hunc commendâras magis. Quod autem promisi , quodque nunc mitto , inferius certè est meritis tuis ; non enim Elenchum sed (quod mei iuris est) librorum istorum vsum & fructum debeo singulari amico , & exopto solerti ad eò Viro. Ideòque magis dolebam nequidem leuidense illud licere mihi , prohibente scilicet decoris publici lege. Quia enim suppellex illa Academiæ comparata erat : videbatur prima eius inspectio deberi Academiæ moderatoribus , qui liberaliter impensas fecissent. Ei autem rei vacare illos nuper timè demùm sinit Reipublicæ cura. Quamobrem hoc , quidquid est , æqui bonique consulas rogo : facturus scilicet aliàs , vt quotiescumque tibi gratificari queam , sedulum me & studiosum tui experiaris. Nam amicitia à te mihi oblata precium virtus , atque doctrina tua effecerunt maximum. De Apollonij Pergæi Elementis Conicis & Aristotelis libris cognosces ex Catalogo. De Epicuro verò hætenus vix quidquam mihi apud Arabas occurrit. Doctissimi *Hardyæ* literas , quarum in tuis meministi , nullas vidi ; nihilo tamen minùs me deuinctum illi pro beneuolentia profiteor ; multumque etiam obstrictum tibi , quod tuos amicos , meos quoque esse velis. At parce quæso (mi GASSENDÆ) tenuibus rebus meis , ne supprimantur ipsæ commendationis tuæ pondere , nempe quam sustinere nequeam. Satis beaueris me , si me amare pergas. Vale. Hagæ Comitanae VIII. Kalendas Ianuarij 1630.

Clarissimo Doctissimoque Viro D. P. E.
T R O G A S S E N D O S.

 Larissime & Eruditissime Vir,
Etsi humanitas tua, & eruditio multiplex, ac profunda, qua mihi, sed fulguris instar (protinùs enim disparuisti) mentis oculos olim perstrinxerunt, magnum iniecerant desiderium amicitia tua; eam tamen hætenus prohibitus sum obsequiis meis ambire, aut inceptam fouere. Curam singularem adhibueram, vt eruditionis tuæ specimen, non minùs Mundo illucesceret, quàm Romanis Phænomenon illud illustre: sed cum sæpius frustrà eà de causa Typographum adissem, cui ob occupationes densissimas, à societate indita, tum incumbentes nihil otij planè supererat, tandem suffuratus est, vel potiùs se obtulit non nihil otij ad id præstandum; sed eo ipso tempore mihi ab vrbe discedendum fuit, coactusque sum vicariâ alterius operâ curare ne quid vitij editio haberet: ac licet ad eam rem delegeram amicum fidelem nec indoctum, facillè tamen reuersus didici multum interesse tua-ne ipse, an alius curet. Hoc fuit primum optimæ meæ ad tibi obsequendum voluntatis impedimentum. Postmodum cum exemplaria mittenda essent,

Epistola ad Gassendum.

nouæ vocationis occupationibus obrutus ne epistolium quidem adiungere licuit. Nunc postulas tibi duodecim exemplaria. Et hæc rursus non nihil obstaculi. Natalitiis feriis Amstelodamum me receperam; (iam enim Leydæ dego) ipso die quo literas ad me tua causa dabat Clarissimus Dominus Riuetus, Lugdunum reuertebat vbi demùm certior hac de re fiebam. Nunc cogor terriò per alium curare, quod per me curatum velles. Verùm nihil interest dummodo rectè id curetur; nec propterea moram longiorem trahet hæc res, quia eo ipso die hæc ad te mittentur ab alio, quo ipse missurus fuisset si Amstelodami fuisset. Æqui itaque bonique consule hanc qualemcumque meam operam, spero fore, vt illustrior ac liberior detur occasio præsertim sub Veris initium tibi testatam faciendi obseruantiam, quâ virtutes tuas, & eruditionem summam prosequor. Tantisper inducias mihi concede, quia ita postulat grauissima trium adolescentum pædagogia, quæ inirio totum me occupat. Eam eo tempore oblatam quo adhuc pendebat Professionis Philosophicæ negotium prætuli spei quàm alioqui summam, imò certam fecerant amplissimi Academiæ Curatores, & plærorumque ac præcipuorum Professorum fauor ac beneuola in me propensio. Causam quæris? Multas aliàs condiciones pro spe illa professionis, & lautas quidem reieceram; tandem cum nimium protraheretur negotium veritus ne si & hanc reiecerem, fortè (quæ est rerum & voluntatum humanarum inconstantia) omni conditione breui destitutus conspicerer, præsentem futuræ prætuli; cum præsertim multò lautior esset professione, & parentes libenter se mihi obstrinxerint ad suppeditandos annuos ad vitam redditus sufficientes ad honestè viuendum, quàm non amplius vrentur operâ mea ad institutionem liberorum suorum. Quoniam iudicio tuo & prudentiæ plurimum tribuo, optarem ex te intelligere quid horum trium magis faciat ad studiorum promotionem, & ex quo vberior fructus sperari debeat: Præstet-ne pueros Latinæ & Græcæ linguæ vtrumque peritos multa legere, an potiùs multa discere, an denique multa scribere; quo vltimo exercitia thematum intelligo. Nolim tamen meâ causâ interpellari grauiore tuas occupationes, si hæc id minùs patiantur. Accedit & alterum quod alterius causâ te rogatum velim; Typographi illius filius, qui hoc Phænomenon edidit, Pictoriæ artis excolendæ causâ Parisios se recepit; optaret tuâ commendatione accessum habere ad Magnatum ædes, quo liceret ipsi illustriores aliquot picturas exprimere. Si non id præter morem, & decorum, promoue quæso laudabiles iuuenis conatus & parentis causâ, qui Geographus celeberrimus, & meâ, quando obnixè rogauit vt apud te eo nomine intercedere dignarer. Imprimis verò peto beneuolentiæ in me tuæ continuationem. Habebis vicissim tui cultorem

Ll 2 humil

humillimum ac obseruantiffimum Henricum Reneri. Lugduni Batauorum 6. Ianuarij 1630.

*Præclaro & Reuerendo Viro Domino
PETRO GASSENDO Theologo
& Philosopho Doctissimo nunc agentis
Lusetiæ Parisiorum,*

IAC. GOLIVS S.

Nolo ominosam esse charo huic & egregio iuuenum pari culpæ apud te mentionem. Ideoque rogo nunc mihi liceat veniam silentio silendo impetrare. Quid enim indignanti amico amicos commendem, quod tamen ut velim facere, iubet ipsorum virtus & doctrina, ipsumque VValæi & Thyfij nomen, mihi & Academiæ nostræ charum & venerabile; ut verò facere audeam, suadet humanitas tua; ut pote quam esse tantam scio, ut sperem eo ipso me in gratiam rediturum, quod illi materiam offero; dignam præsertim, ut quidem ego arbitror. Neque enim in humanis rebus quidquam præstantius esse, aut amabilius censes, integritate vitæ, ac modestæ sapientiæ studio. Sed cum hæc in te ipso excellant maximè, rectius de iis ipse arbitraberis. VValæi filius Æsculapio, alter Themidi nomen dedit; & honores inde uterque suos publicè cum laude adeptus. Nunc autem vestras Athenas petunt Lycæorum Reginam, ut ibi exemplis & doctrinâ animam augeant. Quò tu in primis eos potes deducere, & in Labyrintho porrigere Ariadneum filium. Hoc & meo & illorum nomine expeto, ut laudabilis vori compotes, prædicent quantum amicum habeam. Sed quoties huius ego amici recordor, tantum non me mei pudet, quod pusilla aded, quæ ipse petit, ac ne mutuum quidem hæctenus præstiterim. Hic quidem apud nos desiderabatur æquè Raphelingi Dictionarium quàm ibi apud vos. At excusatum & responsum oportuit; & ad nobile aded studiosæ peregrinationis institutum, consilia saltem aliqua & subsidia conferri. Fateor, sed quoque testor me voluisse serid, neque amoris diminuti fuisse culpam; quin potiùs ne nimio impeditum non præstitisse quod debebam; ut, cum satisfacere mihi non possem, nisi pro re ipsa abundè tibi satisfacerem, haud quicquam effecerim. Plurima enim erant, quorum te participem memorè inque optabam, quò ea, quæ simili itinere, à me aut neglecta, aut frustra superata fuerant, amico contingerent. Cum verò te in procinctu versari intelligerem, hunc mihi præscriberebam modum, ut eadem illa, Constantinopolim tibi ingresso, auspiciùs offerrem. At nunc, postquam in natali regno animum sedemque rursus firmasse videris, de consilij mutatione & privatis tuis publicisque studiis certior à te fieri aueq. Ego petitione Lexici à te magis incitatus fui, ut tibi & aliis, eiusmodi studio, & labore, licet inglo-

rio consultum irem. Eadem adhuc stat sententia, & quamcumque possum operam nauo ut ad recludenda Arabum scrinia, quoad potero; clauem impertiam. Idque facilius futurum spero, reddita lexicæ mei copiâ, quod Venetiis amissum, postliminio repertum, iam ferè ad me redit; neque longè abesse potest. Vitæ quoque rationem, Deo duce, notam & quietiorem inij, ut resectis superuacuis, inanibusque curis maioribus: quas Reipublicæ literariæ me debere puto, commodiùs defungar. At hæc de re cæterisque plura addere non finit præsens occasio, quàm serid arripui. Votis pro rerum tuarum incolumitate, literas seu literam potiùs absoluam, sedulaque petitione, ut me eo amicitiae loco, quo habere soles, serues, vel denuò recipias. Amicorum omnium quos perperisti mihi memoriam reuerenter colo; iis meo nomine salutem dicas plurimam, meamque in eos obseruantiam testetur, etiam atque etiam rogo, ipsam aliàs propriis verbis, vel, si possim, factis probaturus. Vale Ianuarij 1630.

Doctissimo Viro D. PETRO GASSENDO S. Theologiae Doctori, & Cathedralis Diemensis Ecclesiae Canonico Theologo, S.

Ndius-tertiùs cum iam vesperi accubuissem, & variis heinc & inde repetitis cogitationibus, sicut mihi moris est, somno tacitus obrepenti moras necerem; venit mihi in mentem eorum omnium de quibus sub Aurora te conueneram, & illius Operis maximè de vita & doctrina Epicuri, cuius te idoneum sponforem & locupletem debitorem iam pridem constituisti. Atque, aded me oblectauit tum suscepti istius negotij dignitas & præstantia, tum etiam Scriptorum quæ iam apud te circa illud parata sunt varietas & copia, ut ex iniectis tam præclaro conatui nescio quibus remoris, & defunctoriis in tam præclaro opere cudendo lucubrationibus tuis, in mœrorem certè grauissimum, atque ex eo paulò post in somnum etiam fuerim delapsus; sed quæ me vigilantem exercuerat, eadem me dormientem & placidâ quiete compositum non deseruit nouissima de tuis studiis cogitatio. Atque ipse quidem Epicurus vultu hilaris, veste nitidus, gestu decorus visus est mihi per vtramque Germaniam superiorem videlicet & inferiorem, citato ac veluti Grallatorio passu ambulare, & mox Basileæ, Argentorati, Ingolstadtij, Lipsiæ; Francofurti. Paulò post verò Duaci, Francketæ, Lugduni Batauorum atque aliis passim vrbibus & Academiis Philosophemata sua luculenter explicare. Dogmata stabilire, & Symbolum illud quod antea Democriti fuisse accepimus, in *ἡ ἀληθὴς ἰσὶ τὰ πάντα* magna animi contentione in doctorum circulis & asserere & efferre; subinde verò

verò aliarum rerum de quibus pariter interdium cogitaueram, diuersæ species & nihil quicquam cum Epicuro commercij habentes se se obtulerunt, ex quibus & laudabilem corporis mei temperiem, & mentem à crassis ciborum vaporibus liberam, qualem-ve abstemiorum esse conuenit sine pondere ludentem, & veritatem insuperistorum versuum, qui inter Petronij reliquias à Criticis referuntur deprehendi,

Somnia qua mentes ludunt volitantibus umbris

Non delubra Deum nec ab aethere Numina mittunt

Sed sibi quisque facit.

Tu verò an ulterius *ὀνειροπολεῖν* debeas aut *ὀνειροκόπον* agere equidem non arbitror, illis potiùs animum aduerte, quæ hac somnij occasione commotus familiariter ad te decreui conscribere; quo meis verbis quasi pedamentis quibusdam fluctuantes, circa Epicuri tui elaborationem cogitationes componas mentemque fulcias, & in summa temporis penuria, & intercapedine tanti tamque nobilis & operosi conatus finem & portum faciliùs assequare. Sed papæ, inquis, nouum morem & penitus insolentem! Vt qui viua voce & præsentis colloquio amicum iurare & monere potest, hunc potiùs amet ex scripto conuenire, atque etiam epistola præeunte de rebus grauissimis affari, quem aliàs non infrequenter gettis siculis & inanibus nugis patienti aure detinuerit, & ad nauseam vsque præsens exercuerit. At isthuc te volo, Perdocte GASSENDE teque Censorem non recuso moris istius innouati, non quidem in rebus titiullitij & sermonibus flocci-faciendis, sed in istis de quibus Augustus Imperator nunquam locutus est, ne quidem cum vxore sua Liua nisi ex libello, atque meditarâ & compositâ oratione, quamvis ut notat Suetonius cap. 4. non deficeret adhibita, ex temporali facultate. Quo magis æquum est mihi qui harum neutra dicendi ratione valeo, vtriusque vsum libenter concedi ut qua voce, qua manu, præsens & absens amicorum negotia promoueam, & ea præsertim vrgeam, quæ absque maximo illorum & publici boni dispendio remissius aut indiligentius tractari non possunt. Deinde verò quod summi Oratores & Poëtæ contendunt, illud etiam verissimum esse statuo, nimirum ea longè segnius animos irritare quæ per aures demittuntur; quàm quæ fidelibus oculis patent ipsisque quod in Epistolis præsertim vsu venit, non semel exponuntur. Vt igitur memoriam eorum de quibus in præsentia tecum agere constitui, inde vsque repetam, vnde & tu auocamenta illa quæ te verè ab Epicuro auocarunt repetere consueuisti. Cùm superiori æstate vindemiales ferias procul vrbe transigerem, & Romanorum more nonis tantum diebus, non res urbanas sed amicos in vrbe degentes reuiferem; solebam etiam te in alto illo & tranquillo secessu conuenire, vbi exsculpendo & bene dedolando Epicuro, cæteris curis & negotiis solutus præclarè & placidè incumbabas gestiebamque vehementer huic labori

Epistola ad Gassendum.

torum te addixisse, ex quo maxima nomini tuo gloria & incredunda, ut cùm Antiquariis loquar, Reipublicæ literariæ utilitas prorsus esset reditura. Sed nescio quo casu interim factum est, ut illustrissimus Comes, & cunctis naturæ ac fortunæ bonis impensè cumulatus & exornatus D. de Marcheuille, cui tua singularis virtus & eruditio iam pridem innotuerat, ex quo Regis nostri Christianissimi apud Turcarum Imperatorem Orator est designatus te etiam voluerit,

— *Habere suorum*

In numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere Rheda

Vellet iter faciens & cui concedere curas.

Atque ut me primum de hac re & suscepta in Thraciam & Bisantium peregrinatione certiore esse voluisti. Cœpi continuo mihi gaudere, & tibi vehementer gratulari, quod ea demum se se obtulerit occasio bene merendi de literis & insignes progressus faciendi, in rebus Astronomicis, quarum te callentissimum esse satis superque testantur insignes illæ, quæ nuper cum tua Epistola pro Reuerendo P. Marino Merfeno prodire Observationes, atque etiam communis & vulgata de tuis studiis opinio, quæ te parum cum peritioribus nostri sæculi Astronomicis nec immeritò quidem componit; ac proinde spem certè nec vanam nec mediocre animo meo concepi, quòd vbi semel Alexandria in Ægyptos constiteris, & magno illo Gnomone Mathematico, quem ut amplissimum & omni arte, studio ac industria elaboratissimum haberes, nullis sumptibus pepercisti, cælestes motus obseruaueris; talia profectò de illorum natura retegantur, quæ non minimum illustrandæ Ptolemæi Alexandrini doctrinæ conducant, nomenque tuum cum egregia virtutis & eruditionis commendatione, in omnem ætatem posteram transmittant. Et verò cùm accuratissimam ipsius Vrbis Constantinopoleos totiusque Bosphori Thracici Topographiam ab eruditissimo Viro Petro Gillio; Incolarum autem mores & ritus à Busbequio; Plantarum naturam à Prospero Alpino, varias denique animalium quæ illic degunt, figuras & proprietates à Petro Bellono Parisiensi Medico acceperimus, illud tantum cumulatæ felicitati superesse videtur. Ut perspecta & explorata soli ipsius natura, in eius Cælum irrumpas, & ex Alexandrina specula totius naturæ cælestis ingenium, ac descriptionem experimentorum & obseruationum fide confirmatam literis consignes; eoque diligentius & pertinaciùs huic vni negotio tibi incumbendum esse existimes, quo iam inde à Ptolemei temporibus rariores extitere, qui tam propensum in publica commoda Mæcenatem nacti fuerint; atque adhuc rariores futuri sunt qui vel sub optimi nec non fauentissimi Mæcenatis præsidio, illud ipsum tam peritè ac luculenter, quemadmodum tu ipse, præstare possint. Quamobrem vrgebam supra modum, ne tibi aut amicorum tuorum flagrantibus votis hac in parte

L1 3 non

Horat. satir.
6. lib. 2.

non obsequeris, ne-ve plebeias & humiles animas, quæ domi resident, & affixæ sunt suæ terræ, sed diuiniore illas imitareris, quæ Cælorum instar perpetuo motu gaudent, & faciunt nunquam quiescendo ut cætera omnia placidè semper conquiescant. Verum & illud præterea si rectè memineras, addebam atque etiam vehementer commonebam, ne dum Thraces & Græcos & ignotum Orbem cogitas, familiaris tui Epicuri obliuisceris, ne-ve ipsum sineres tanquam Cæsarianum Aiacem in spongiam incumbere, vel cum blattis & araneis luctari, aut denique, si non extinctum, at saltem sopitum & veluti situ ac puluere sepultum diutiùs obdormiscere. Laborem hunc eo perductum esse vnde nullo vel certè quàm minimo negotio absolui possit, extremos tantum ductus & ultimos colores ei superesse, quibus toti figuræ decor & venustas concilietur, neque temporis angustias adedè premere, quin si laborem tuum partiri velles, & suum Epicuro peculiariter assignare, non hunc ipsum sensum absolueres, & ante Kalendas Octob. quæ tibi supremum in vrbe tempus esse debeant, omnibus numeris perfectum amicis tuis, aut præstolantibus illum Typographis relinquere posses, atque tunc temporis,

ἢ δὲ ἐμοὶ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνεται βουλὴ.

Tibi verò non item, sed partim nihil agendo, ut inquit Seneca, partim etiam aliud agendo. Illud tandem consecutus es ut hoc totum rei bene gerendæ tempus tibi incassum effluerit, quod si prout ipse sapienter constitueras grauioribus studiis destinare voluisses sufficientissimum erat ad illud omne quod de Epicuro in te recepisti, feliciter adimplendum. At nescio quomodo altius quàm conueniat sensum prouehor, & dum Epicuri causam ego tuam deserere videor, quam verbis seuerioribus & tibi forsitan ingratis eleuare contendo; verùm tam ardens est meus in te amor singularis, ut facem propemodum succenderit, quam tibi velut in præsidio ad susceptum iter promptius emetiendum constitueram. Et si tecum paulò liberius ac vehementius cessationem tuam expoſtulaui, id eo certè factum est quod æquum semper esse duxi, ut qui amicorum tuorum beneuolentiam ex libertate, qua tecum vtuntur, dimetiri consueueris, mea præsertim quæ non nisi ex vehementissimo affectu procedit, nusquam offendere. Quicquid sit arbitrabor semper me rem laude etiam dignam fecisse, qui non possum in vllam aliam incidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tua de te tibi suadere videar quod piè facere non possum, tu autem mi suauissime GASSENDÆ; sic hæc accipies ut siue probabuntur tibi, siue quod absit non probabuntur, ab optimo certè animo ac deditissimo tibi & cogitata & scripta esse iudices. Enim-vero ut qui me Censorem & quidem accerrimum satis exhibui, Consultoris iterùm partes sustineam, cum ex Medicinæ præscriptis, non tantum ille foetus vitales existant qui V I I. sed etiam qui I X. & X. mense in lucem erumpunt, non est adhuc quod Epicuri tuo prospero succèssu desperes, qui

videlicet poteris vel extrema prorogationis istius lege conuenienter opitulari. Etsi perfectæ eius elaborationi atque exclusioni legitimæ, præfinita hæc à Medicis tempora nondum sufficiunt. Iurisconsultorum tamen decreta subuenient, qui non adedè strictè tempus nascendi definiunt. Sed vide quæso ne rursus in eundem scopulum impingas, & cauèas sedulò ab istis duobus quasi retinaculis, quæ sola fecere, ut nihil omninò à tribus aut quatuor proximè elapsis mensibus, circa Epicurum tuum feceris. Illa verò imprimis esse existimo, quod nobilissimus Orator, qui te sibi Comitem adiunxit, de discessu suo fermè semper cogitet, Domesticis conscribat, sarcinas & omnis generis impedimenta componat. Triremes conducatur, missionem denique ac abeundi licentiam de die in diem expectet, sapiùs etiam petat & impensius efflagitet. Vnde est quod tibi inter eiusmodi temporis angustias luctanti coërcitòque, satiùs fore arbitraris nihil noui in Epicuro tuo tentare vt pote quem non nisi,

Multa dies vanusque labor mutabilis cui potest in melius referre. Sed potiùs quicquid erit istius temporis incerti, interrupti, intercepti, vberiori linguæ Græcæ, cognitioni ac nescio quibus aliis minoris momenti negotiis, illud totum impendere. Ego verò contrarium quidem censeo, & cum non minora sint quibus nos demereri potest Epicurus quàm Ptolemæus, vtrique ex æquo tibi incumbendum esse existimo. Hoc autem facies, si quemadmodum quando eris Alexandria totum te detinebit Ptolemæus; ita nunc cum Latetiæ degas totum te sibi habeat Epicurus, quod certè rationi conuenientissimum esse faxo statim ut intelligas. Ille siquidem nihil aliud à te requirit quàm quod facili negotio potes illi & Alexandria & vbique Gentium commodare, acutam videlicet oculorū aciem, Astrolabio, Tubo Galilei, aut Gnomone aliquo diligenter adductam & obfirmatam. Hic verò ingentes & instructissimas postulat Bibliothecas, auctores omnis generis, excusos & manuscriptos codices, & doctorum Virorum colloquia, quæ tu frustra alibi quàm Parisiis conquiras, & ne quidem tota Græcia, Aegypto, Asia, vel Affrica possis reperire. Quod si in reditum tuum hoc opus differendum & remittendum esse censeas. Næ tu parum aduertis ad insignem illam Cæli & solis mutationem, ad maris vortices, piratas, tempestates, ad efferam & crudelem pestem Bisantio & totipene Græciæ familiarem; ad victum insolentem, mores ignotos, morbos communes, sporadicos, ad latrones, sicarios, grassatores, & mille alia discrimina, mille pericula, à quibus non solum tibi & Epicuro, sed insuper amicis tuis vtriusque vestrum æquè sollicitis, continuò timendum erit. Nam illud meo quidem iudicio de peregrinantibus potissimum efferri debebat quod de singulis Homnibus dixit Seneca,

Nemo tam Diuus habuit fauentes

Craſſinum ut posset sibi polliceri.

Deinde verò ut hæc omnia nulla sint & nauici floccique faciendæ, at innumeræ species

&c

& nouæ cogitationes, quas diuturna mentis circa Philosophiam Epicuream agitatione concepisti & fideli memoriæ custodiendas tradidisti, intra sexennium (qui legationis Constantinopolitanæ communis terminus est, prorsus euanescent, Amici tui aliò commigrabunt, libri distrahentur, & noua omnia tibi inuisa, inaudita post reditum forsitan apparebunt. Nolim tamen existimes isthæc omnia, quæ tibi liberius examinanda propono, velut quoddam Attalantæ pomum iniici, quo futuræ nauigationis tuæ cursum sistam, aut quemadmodum propola, qui ficus diuendebat coram Crasso in Parthos exercitum ducente, Cauneas occlamem; tantum enim abest, ut etiam istius peregrinationis primum auctorem ac laudatorem semper habueris. Sed hoc tantum contendo, ut interim dum Magnates illi, quos fortunæ calculus rerum nostrarum gubernaculis admo- uit Clarissimo Oratori & Patrono tuo D. de Marcheuille dies continuo protrahunt & subinde moras innectunt prudenter cancas ne tibi similiter & Epicuro ipsæ moræ innectantur, & cum iam instituta ratione promouendi, tempus simul excidat. Sanè licet aliorum exempla non suppetent, meum certè tibi deesse non potest, quo in istis cautior euadas, cum non semel propria experientia didicerim, nihil vnquam de Legatorum discessu statui debere nisi ubi in viam cum toto comitatu se dederint, propter crebras comperendinationes, quibus ita plerumque torqueri & diuexari solent, ut nulla alia re magis. Hoc verò frustra apud te statues, nisi eadem animi libertate & constantia, leuiore alia occupatione, & Græcos illos præsertim valere iubeas, qui te phaleris & grammaticationibus suis impalescentem tandiu detinere, quasi verò egregiam laudem & spolia ampla referre possis ex intellectu Aristophanis Pluto, aut disclupeata ac euiserata non sine Tzet- zis aut alterius ductoris ope Lycophronis Cassandra. Hoc est profectò ne quid molestius dicam, non rectè philosophari, & præsentis grauiissimoque Literatorum fato prorsus impediri, ne cuius nunc Hominis personam sustineas, per te ipsum possis cognoscere: ita ut etiam monitoribus egeas & istius linguæ intemperantiâ laborare deprehendaris: cum tamen vel mediocris eius cognitio satis idonea visa semper fuerit magnis Viris ad principatum in sua quemque facultate obtinendum & retinendum. Sanè & D. Thomas, & Niphus, & Pomponatius quid in Philosophia absque illius auxilio non præstitere? Quid item in Mathematicis Peurbachius, Tycho, Copernicus eiusdem præsidio fermè destituti non effecere? Sed, vin' tu Perronianam de nouo isto eruditionis fastu parodiam patienter ferre? Nuper certè ventosa isthæc & enormis Græcitas Gallias & vniuersam fermè Europam ex Asia cômigrauit animosque Iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam Sidere afflavit. Semelque corrupta Philosophiæ, & altiorum disciplinarum regula stetit & obmutuit, quis postea ad summam Alberti? quis Regiomontani ad famam pro-

cessit? ac ne libellus quidem sani coloris enituit, sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuerunt vsque ad senectutem canescere. Verùm audio quid statim obganniant hesterni illi & nuperi Hellenistæ, nimirum quod eiusmodi Philosophi & Mathematici opera sua longè doctiora, & augustiora reddissent si ab illis auctoribus & libris adiuti fuissent, à quibus constat eos propter linguæ istius ignoracionem perpetuò abstinuisse, & sanè in eorum sententiam descendo, modò hanc litem & contestacionem moueant de mediocri tantum in hac lingua exercitacione, quam ut in omnibus laudo, sic in te potissimum magni-facio, atque vtinam ista contentus, quæ tibi viam facilem referat, & iter planum expedit, ad optimos quosque tum Historicos cum Oratores & Philosophos inoffensè perlustrandos & euoluendos, vltioris in ea progressus curam Humaniorum literarum Professoribus *ἢ κατεργασθῆναι* ut ipsi met loquuntur Coryphæis relinquant, & Cæli tantum ac soli curam geras. Quod nunquam aliter meliùs præstiteris quàm si

Dum res, & atas, & Sororum

Fila trium patiuntur atra,

totis tuis viribus in Epicurum incumbas. Cuius partim Hominum neglectu, partim etiam longo sæculorum decursu, extinctam famam, oblitteratam doctrinam, neglecta & malè arrepta dogmata, dispersos Sectatores, Palabundos auditores. Nisi tu velut alter Æsculapius in integrum postliminio restituas, & cælestis quadam animulæ tuæ particula plenius illustres, non est profectò quod optimus ille & sapientissimus Philosophus præstantiorem alterum vindicem rebus suis deploratis & omninò conclamatis opem vnquam latutum existimet, aut aliunde suam salutem, immò resurrectionem speret & expectet. Quare maeste virtute & honore Amicorum meorum eruditissime, maeste & quod magnis auspiciis cœpisti, magno animo, & pari cum felicitate, constantia, perage, aut enim meus me fallit animus, aut illucescet tandem illa dies, qua tu, quod pro tua singulari humanitate & beneuolentia literatos omnes iuueris non modò eos tibi deuinctos habeas, sed insuper tuam doctrinam tibi honorificam fore, & vniuerso generi humano valde vtilem ac laudabilem magna omnium bonorum gratulatione glorieris. Vale. Dabam Parisiis die vltima Octobris 1630.

Tuus ex animo GABRIEL MISOBRVCI-ROSEVS Parisinus,
sive G. NAVDÆVS.

Clarissimo, Doctissimoque Viro D. PETRO GASSENDO S.

M Ir celeberrime mihi que perpetuum colende,

Nunquam opportuniùs quicquam obtingere potuit aut tuis postremis, aut incluso libello, adeoque honore & amore, quibus me (vtinam magè meritum) prosequeris, si hæc tua ut medicinam afflicti animi

L 1 4 accipiam;

Horat.
ode 3.
lib. 3.

accipiam; nunquam vicissim quicquam inrempestium magis, si ut munera spectem, quibus pro magnitudine illustre gratitudinis testimonium summo iure à me debeat. Sed cum curæ meæ sint eiusmodi, ut & exitum felicem expectent, & chartam refugientes non nisi in amicorum aures ac sinum deponi possint, supprimam, & operam dabo ut forti animo quicquid id est concoquam, quam ad rem optarem animi tui virtutes, quæ veluti supra nubium Regionem locatæ nec ventis agitantur, semper tranquillæ, semper serenæ; & à rebus humanis exortas curarum nebulas aut non excipiant, aut dissipant. Præfens hic animi status, dum in meliorem ac breviorē transferit, quæso ut mihi hac vice apud humanitatem tuam sufficiat ad ampliorum meæ in te gratitudinis argumentorum nonnullam dilationem. Nisi is obstitisset misissem Analyseos meæ specimen illustrius cum adiuncta demonstratione: etsi enim ea res si perspicacissimi ingenij tui aciem, excipere, ac exactissimi iudicij censuram subire debeat, postulet arduam mentis intensiorem, & publico vsui destinata tantisper penes inuentorem delitescere, vel te consentiente, posset; tamen certò tibi deinceps persuadeas nihil meum esse quod non pari iure tuum esse velim. Ac ne verba hæc putes, & vsitatam sæculo ad humanitatem factò formulam; experire fidem meam quacumque in re libuerit. Sed iudicium saltem de scriptis tuis, at in primis maiori illo quo Philosophiæ Fluddanæ fundamenta retegis, postulabis. Sanè si postules, subterfugio non erit locus. Alioquin nec vitium mearum imbecillitas ad tantum fastigium assurgere valet, & genus hoc scribendi eiusmodi est, ut si tantum authoris laudes persequaris, quamuis candidè id præstes, vix adulationis notam effugias; si etiam aliquid carpas, ne adulari videaris; aut inscitiam tuam prodas, aut frigidam affundas amici feruenti in te amori, cui augendo semper potius studendum. Quanquam si tua scripta censuræ sint capacia, eo te candore noui, ut malis eam ab amico proferri, magisque ob id ipsum sis cum amaturus. Non possum tamen quin tribus lineis exprimam, quæ lecto cursim maiori tuo operè protinùs animum meum perstrinxerunt. Ingenij tui par cum candore acies, eruditio per omnia rerum & actuum genera sese diffundens, prudentia, animi modestia, pacis studium ita in eo relucet, ut cum in tuo libro lectores Fluddum quærant, te in primis inueniant, deprehensum ament, reuerentur, imitari cupiant. Sanè dabo operam accuratiori eiusdem examine, ut non minorem ex virtutibus tuis quàm ex multiplici eruditione fructum reportem. De libello alio gestante nomen meum in frontispicio nihil hac vice dicam, ne ieiunitate epistolæ quidquam derogem de magnitudine affectus, quo hoc tuum beneficium prosequor. Hæc sacra festum diem postulant, solùm id obnixè rogabo, ut quo maior ad me ex tuo splendore gloria redeat, non deneges huic regioni exemplaria, incommodum quod verbaris nullum est distractis iam plerisque prio-

ris editionis exemplaribus & alium titulum ac effigiem præferentibus. Reuerendi Patris Mersenni literas, cæteraque quæ iniunxerat diligenter curavi, sed quia responso annectendus experimentorum meorum Catalogus nonnullaque alia, quæ minùs potui hoc rerum statu conficere proxima oportunitate mittam. Dignaberis eum meo nomine humillima salute, me verò tuo & amore & fauore. Lugduni Batauorum 26. Nouembris 1630.

HENRICVS RENERI
R.T. Observantissimus.

Admodum Reuerendo, Clarissimoque
Viro D. PETRO GASSENDO
Theologo, S. P. D.

Reuerende admodum & charissime Domine,

Eruditissimam Diatriben tuam Epistolicam, quæ Fluddanæ Philosophiæ principia doctius ambigo, an elegantius refellis, his diebus ad me misit Chiffletius noster cum litteris tuis humanissimis. Quod quidem minus gratissimum mihi fuit, è quo profundam illam *πλευράθειαν* tuam, & penetrata à te intima Philosophiæ arcana perspexit. Quæ dum lego, vehementer dolui, nobis in transcurso tantùm licuisse raram illam omnigenæ eruditionis tuæ penum gustare.

Felicem Mersennum tuum, qui tam eruditum nactus famæ suæ vindicem. Observationes tuas accuratissimas de Parheliis Romanis cum Vendelino nostro communicavi, qui mirificè earum lectione est affectus. Quod ad Ciceronis locum ad Atticum spectat, de *Patrone*, & *Parietinis* Epicuri manibus & pedibus, in sententiam tuam concedo. Loca enim illa quæ ex aliis Epistoli adducis, planè euincunt legendum uti observasti. Nec dubito ipsum summum Virum Cl. Puteanum, si viueret, tibi assensurum, quod de eruditissimis eius filiis narras. Ad editionem Marci Aug. quod spectat, ex Hispania variantes lectiones è manuscripto Codice expecto, mox illum prælo subiecturus. Vale, Eximie & Clarissime Domine, & quod facis, nos amare perge. Scribebam Antuerpiæ 30. Ianuarij 1631.

Admodum Reuerenda Dom. Vestra
Observantissimus
C. GEVARTIVS.

Admodum Reuerendo, & Clarissimo
Viro D. PETRO GASSENDO,
CHRISTOPHORVS SCHEINER,
S. P. D.

Gratissimæ mihi acciderunt humanitate tua literæ plenissimæ, quas mihi excellens Dominus Naudæus vnà cum Opusculo tuo erudito officiosè tradidit. Quibus cur tam serò respondeam causa fuit, quod nolui coram te vacuus apparere. Speraueram semper

per libellum de Parheliis iam tum semi perfectum absoluere, tibi que eo remittendo simul satisfacere, simul beneficiis à te in me collatis quadantenus respondere. Sed quia negotiis aliis super alia ingruentibus impeditus fui, nunc in illorum locum Pantographice subrogo, luci modo per missam; cum qua etiam adiungo exemplar Pareliorum anno præterito obseruatorum eorumque explicatione petitam subnecto quanquam satis ambigo, horum an eorum Pareliorum quæ anno 1629. obseruauit, quæque tu Commentariis tuis illustrasti, explicationem desideres; sed ut ut sit, quidquid de vno, idem ferè de altero dicatur. Ad singula igitur venio Diagramma ad te manu exaratum rectè perlatum est, quia Romæ illud typis nunquam commisi. Iridum Solem proximè ambientium diametri fuere graduum 43. plus minus; remotiorum in impresso *O R P*, graduum 95. & 20. min. circiter. Colores ut Iridum Solarium primatum, puniceus vel ruber Soli proximus, reliqui ordine & more solito, Omnium istorum arcuum crassitudo seu latitudo æqualis & eadem, Solari tamen diametro minor quasi tertia parte; provt Schemata rectè docent: quanquam inficias non iuerim circulum lacteum horizonti parallelum reliquis arcibus aliquantò fuisse latiorum: cuius diameter apparens secundum Solis altitudinem in sphaera metienda est, iuxta rationem circulorum in Sphaera maximis minorum. Parhelia anni 1629. satis videntur explicata in transmissa charta: anni verò 1650. ita se habuere: Duo quidem *M* & *N*, satis viuacia, altera duo *O* & *P*, minus vegeta extitere, *M* & *N*, quæ parte Solem respiciebant rubore purpureo, auersa colore candido fulgebant; *O* & *P*, tota alba. Omnium istarum imaginum durationes erant differentes. Nam imago *P*, debilitè, & rarò omicuit, obliterata ante omnes, nubibus ibidem crassiusculis conglobatis; imago *O*, & illa debilis, sed tamen satis stabilis, diuque hæsit; duæ laterales *M* & *N*, per tres horas constanter visæ; elanguescente tamen, & post multas conflictationes extincto prius Sole fictitio *M*, alter autem *N*, ultra horam superstes fuit, neque vltimum ipsius obitum, egressus domo animaduertere potui, certus ipsum cum Sole genuino diu solum incessisse neque nubibus, neque vaporibus aut halitibus instar aliorum oppressum. Tandem tamen insecutis pluuiosis, & ipse comparere desit. Igitur si initium cum fine obseruationis conferamus; reperiemus minimum horas $4\frac{1}{2}$: cum autem ad initium animaduersi Phænomeni iam omnia in pleno cursu sese stiterint: facile mihi persuadeo ad quinque aut plures horas totam durationem peruenisse.

Parelia in plano verticali *Q* & *R*, vbi sese arcus Iridum vel interfecant, vel everso situ prope verticem in plano verticali per oculi *F*. & Solis *G*. centra transeuntis contingunt, splendoris vehementia, qua visum feriunt, aliis quandoque cedunt quandoque percellunt, figura & candore ordinariè succumbunt neque figuram eadem magnitudine, neque

picturam simili semper elegantia disperfant, sed modò augent modò minuunt, per varia nimirum Solis *G* agentis, & materiæ *Q* atque *R* patientis temperies. Vnde hæc Parelia in perpetua propemodum lucta atque lucis colorumque fluctuatione versantur. Prima ferè & postrema in Pareliis visuntur, quanquam in hac apparentia, imago Solis *N*, vltimas tenet partes, provt ex industria obseruauit. Distantia siue altitudo iubaris *Q* supra horizontem tempore primæ obseruationis fuit 49. grad. 40. min. Iubaris *R*, 76. grad. 10. min. Solis altitudo, 28. grad. 30. min. vnde distantia ipsius *Q* à Sole in circulo verticali fuit 21. grad. 10. min. At verò ipsius *R* distantia à Sole fuit 49. grad. 40. min. tempore ante meridiano, quo primam obseruationem peregi. Initio harum obseruationum Ventus Boreas erat, sed sensim in orientalem, tandemque meridianum mutatus, pluuias non tamen magnas nec diurnas causauit Diebus subsecutis penè quatuordecim, Cælum quotidie semivapudum apparuit & quotidie ante prandium Sol novos filios creare conatus est, irritò tamen successu, ex defectu scilicet vel materiæ vel debitæ dispositionis. Vide enim in circulo verticali initia Pareliorum manifesta, per sat longa temporis intervalla, vide etiam solium lateralium manifestas reciprocationes. Iris *O R P*, videtur fuisse portio vna arcus circularis, ideoque semicirculus Soli concentricus tametsi iuxta θ & κ horizontem *AB* non penitus attigerit; fueruntque portiones $O\kappa$, & $\rho\theta$, extensionis inconstantis, modò longioris, modò breuioris. Arcus *Z Q a b Q y d e z*, Solem proximè ambientes, ostentabant quidem visui vnum quasi quemdam ambitum circularem confusum, non æquabiliter latum, neque constanter sibi similem, sed perenni quasi fluctuatione exundantem atque varium: reuera tamen, ex arcibus in schemate expressis conflabatur, quemadmodum ex instituto animaduersionibus accuratissimis obseruauit. Cornua *H R C*, videntur esse segmentum semi-circuli minoris, maiorem *O R P*, situ contrario contingentis in communi modo *R*, Arcus Iridum *Z Q a*, & *\beta Q y*, in modo *Q* sese interfecant, ibique Parelium *Q* efficiunt. Soles duo *N* & *M*, enati sunt in communibus nodis seu intersectionibus *M* & *N*; quas facit Iris $\zeta d e$ cum circulo lacteo *O M N P*. Cæli pars Septentrionalis purgatio fuit Australi, quæ tenuibus & viscosis vaporibus incessa huic apparentiæ occasionem & materiem maiorem subministravit. Atque hæc sunt, quæ ad tua quæ sita reponenda occurrerunt modo. In Opusculo de Pareliis plura fortassis ad gustum tuum promentur. Delectauit me admodum tuus eruditus ille super Parelia mea Commentarius; manum certè & calamum accuratorem haud expecto, & gaudeo adumbrationibus meis tantum Apellem superuenisse; ad gustum meum faciunt omnia, quæ de genesi, natura, & significato huius Phænomeni disputas, vti ex meo Tractatu satis perspicies. Meum de Maculis & Faculis Solaribus Opus sub Rosæ Ursinæ titulo euulgatum,

euulgatum, Romæ nunc prostat, & ad te mittet illud excellens Dominus Naudæus; venditur hîc scutis Romanis quatuor, cum tamen à Bibliopolis census sit 15, sed difficultas temporum obstat nunc plurimum rei literariæ. Si foret in Gallia vestra, qui Opus hoc, aut saltem bonam exemplarium summam vellet comparare, posset pro tribus scutis quodlibet nancisci. Pantographice venditur pro tribus Iuliis. Si qui sint quos ista delectant, poterunt hîc votorum suorum compotes fieri. A nobili Domino Gabriele Naudæo maximam humanitatem expertus sum. Ego P. nostri Petauj Opera nonnulla vidi, & magni æstimo, si quid tibi consuetudinis cum illo intercedit, gratum facies si meo nomine salutaueris: & si fieri posset mutua Operum permutatio, multo id gratissimum eueniret. Maculas Solares generabiles & corruptibiles esse, ex Opere meo clarè videbis: vnde rectè contra Malapertium (bonæ memoriæ) & Tardæum vnà mecum sentis. Et mirot Tardæum meum dissimulare nomen, cum tamen ad verbum mea scripta citet tanquam sua. Fecerunt ex maculis stellas, vt placeret philosophastris, & nomen saltem aliquot obtinerent: quod non magis perennabit quàm macularum, spatio videlicet menstruo. Taceo nunc errores vtrorumque innumeros, optarem vt quisque suas venderet merces, & vnique relinqueret suam. Humanitate tua ita me diuinixisti, vti tecum non aliter agam ac si semper simul amicissimè conuixissem, itaque ignosces libertati meæ, quam tua comitas calamo meo ingressit. Vale, & sicut cœpisti, atque esse iussisti, amicum imò seruum tuum fouere pergit. Romæ in Domo Professæ 3. Decembris 1631.

Parheliarum Schemata exciderunt.

PETRO GASSENDO

Doctori Theologo,

GABRIEL NAUDÆVS S.P.D.

Non est profectò, Doctissime GASSENDE, quod grauer & iniquo animo ferre debeas, si tibi, & meî amantissimo, & eius officij, quod inter Amicos per literas exhibetur studiosissimo: diuturnâ mea ad te scribendi cessatione, fel tuum illud licet Columbinum, acrius paulò vellicârim, & occasionem sanè non leuem iniecerim, altiùs inuestigandi. Vnde-nam istius tam obfirmati & immittis silentij causam posses elicere. Vulgatum siquidem est, & solemni apud omnes qui Tallionis legem obseruant sanctione receptum, per quæ quis peccat, per eadem & ipsum puniri. Et verò cum me in eodem equuleo priùs ipse destinueris, non tam inuestigandi quàm diuinandi, cur tuam illam quam D. Buchard mihi reddidit dum Vaticanis in Hortis spatiaremur, acerbiusculè scripseris, hoc sanè tibi reponendum esse penes me sum arbitratus, vt hoc tam longo tempore quo nihil à me literarum accepisti, dubitares saltem cur nihil literarum ad te transmittere-

rem, & pene est vt dicam cur irascerer; pupugerat me siquidem nonnihil epistola tua, neque in eam suspicionem adduxerat. Vt vereretur ne quid à me antea imprudentiùs fuisset, in ipsis quas ad vtriusque nostrum delicias Tubertum Ocellam non infrequenter exarare soleo, de te forsitan insinuarum. Hoc verò si tibi vel per somnium in mentem venerit, quæso, obtestorque vt somnij instar auolet; cum nihil vnquam ego quo tarditatis & negligentia te insimularem, non modò scribere, sed ne cogitare quidem potuerim; quasi verò te non bene nossem, tuaque mihi virtus, comitas, & propemodum incredibilis amicitia patum perspecta esset, aut quisquam mortalium existeret, qui nunc auderet contendere tuos sibi sensus meliùs quàm mihi perceptos esse & cognitos. Crede mihi, Amantissime GASSENDE, memetipsum turpissimæ inscitia accusarem, si tibi per me vel minimæ ignauia nota inureretur & grauer aduersus te peccassem si quod à me tibi tunc temporis erat exhibendum, hoc ineptè voluissem & mihi à te priùs exhiberetur, neque enim ita sum rudis, vt nesciam, nec tam malevolus vt inficiar hunc scribendi morem quod sapienter monet Symmachus, à superstitione vetusta fuisse constitutum, vt ad peregrina digressi priorem sibi locum vendicent cum absentibus colloquendi. Quare nescio quo fato contigisse dixerim, vt quod mihi inter scribendum mera voluptas, iocus, delictum, vrbalitas videbatur, tibi inter legendum non ita similiter appareret, & in hoc tantum peccet mutui nostri consensus regula, quæ in cæteris actionibus tam firma est, & sui semper similis, vt non immeritò videri possint

— amborum fœdere certa

Consentire dies, & ab vno Sidere duci.

Ne tu igitur parùm vrbane facias, vrbantatem hancce meam æqui consule, meque & tunc iocosè locutum, & nunc etiam cum me tibi iratum fuisse dixerim, non serio loqui apud te perpende. Vtor verò libenter hac, non quidem excusatione, ad mentiendum composita, sed liberâ & efficaci ad persuadendum confessione; quod ab hac etiam non penitus abscedas, & tot ridiculis casibus diuersorum Principum in hac velut Mundi scena Histrioniam agentium persuasum habeas, beatissimam illam Epicuri tui voluptatem non alio rectè quàm sapientissimo Democriti risu & blandiloquio posse condiri: Sed heu! quàm te beatum & felicem existimo amicorum suauissime, qui cum Theodoro nostro, & Tuberto Ocella potes ipsum os liberius diducere, & lieni dum seditionem facit locum ampliorem concedere; mihi aut in medio quorumdam nobilium degenti, quos humor melancholicus sapientes, parcimonia grandes & siccos, Dea verò quædam nomine Lesina sibi peculiari cultu deuotos efficiunt, timerem magnopere ne quemadmodum & ipsis, risu atque dictariis & hilariori vitæ genere interdictum foret. Nisi Eminentissimi Cardinalis à Balneo cui me totum mancipaui, vt deliciarum & liberalitatis, sic morum & libertatis

libertatis Gallicæ multum adhuc retineret, & ea omnia suis Aulicis subministraret, quæ nos priscorum Ægyptiorum similes efficerent, apud quos

Porrum & Cape nefas violare & frangere morsa,

quod non item præstant reliqui Cardinales suis Anteambulonibus & Parasitis, quibus sportula tam exilis & artificiosè in singulos dies commensurata distribuitur, ut ipsos annos circiter 30. & aliquando etiam 40. locatæ suæ operæ tanquam venenum aliquod ad certum tempus determinatum pauperie & miseria, nonnunquam etiam rabie enecet, hoc tamen utilitatis interim consequuntur ex coacta illa & imperata frugalitate, quod Israëlitarum instar duro ac Alliato eiusmodi victu ad functiones Aulicas vegetiores existant, non pingui aqualiculo deformes, nec lautiori mensarum apparatu velut vtres distenti, sed honestissima quadam inter ipsos marcedine venustiores & Romana macie decori, adderem plura, nisi, rerum istarum non perfunctoria narratio Elæo nostro seruanda esset, cui iam pridem addicta est ut Mortalium omnium *φιλολόωπ* maximo, lubentiaque ac vitulinæ festiuissimis celebrationibus non per annua reuerticula ut Thessali Gelasino, sed quoties à grauioribus curis feriari aliquantulum licuerit hilariter ac suauiter operanti: Tibi verò ista velut in promissidem attuli, quo me totum ad sales & facietas nunc esse compositum agnoscas, & tunc etiam fuisse coniicias cum tuis Atomis, & ipsarum quibus inter se connectuntur hamis, harpagonibus, & vncinis furcinulisque ac fibulis, idem à Campanella periculum, quod Pygmæis quondam ab Hercule, aut Pediculis à Diogene imminere prædixi, quod equidem tam urbanè & facete dictum omninò fuisse velim existimes, ac si montis istius Vesuij qui etiam nunc flammæ euomit, & latius in dies grassatur, qua Chasmate qua Cinere, qua Torrentibus ignis & aquæ, perdens fata læta, boùmque labores, occasione; quot millia atomorum ex tam profundo specu erupisse, & per aërem hinc & inde dispersa fuisse arbireris, obnixè nunc à te contenderem: imo verò non possum adhuc facere quin toties rideam effusissimè quoties apud me cogito, tam ineptum hoc merum, & tam parum verisimile mendacium, tantum tibi sollicitudinis attulisse; cum alioqui cogitationes tuas verè sublimes & te solo ac Epicuro dignas nullo modo damnare potuerim, nec si potuissim voluerim, neutrum enim modestia & candore meo incolumi fecissem, sed nec ingenij semper sui similis opinione, qui te priori mea ut ipsas redintegratis viribus & alacriori quodam impetu ad finem perduceres vehementer sum cohortatus, ut certè in præsentis, & aliis quas ad te postea frequentius transmittere mihi est animus, cohortari non desinam. Cum enim omnes qui me meumque singularem in Viros literatos amorem cognoscunt. Idem etiam non ignorent hoc mihi semper in more & consuetudine positum fuisse ut eorum velut *ἰσχυράκις* nouos subin-

de fœtus inquirerem, eliceremque frequenter & in Academiarum lucem ac eruditorum conspectum proferrem, tum verò istud vnum mihi præ cæteris faciendum esse semper existimaui, ut te ad hoc quod tam laudabiliter incœpisti Philosophiæ Epicuræ systema perficiendum vehementer stimularer. Et si enim tua naturalis, ad mentem studiorum cultu & melioribus literis excolendam propensio, & Epistola qua me de tuo progressu in hac noua philosophandi ratione certiore esse voluisti, satis ipsæ mihi persuadere valeant te quidem in hoc summo otio & tanta facultate vacui ac liberi temporis non cessare vel otiosi, multa tamen sunt, eaque grauissima, quæ te totum inflammare & accendere debent ut quantum conniti animo potes, quantum labore & diligentia contendere, tantum omninò efficias, neve committas istud operis diutiùs expectari, cuius flagranti desiderio certum est teneri, non tuos amicos modò, sed eruditos omnes, & Orbis Academias vniuersi, quarum maximè interest te sanioris istius Philosophiæ vindicem, nullis obicibus & impedimentis à tam præclaro & generoso conatu retardari. Fuit enim mea semper hæc, nec diffido quin aliorum etiam extiterit sententia, Doctissime G A S S E N D E, eos qui scriptores veteres in Bibliothecarum situ & puluere delitescere erunt, ac prope modum diuino Typorum beneficio, studiorum vsui accomodant; vel iniuria temporum deperditos & instar cuiusdam Hyppoliti hinc & inde distractos, reliquorum auctoritate freti colligunt ac in pristini corporis speciem restituunt, de bonis litteris honestisque disciplinis meliùs longè mereri, quàm qui, aut poëmata, aut orationes, aut libros artem aliquam, iam ante à veteribus traditam atque explicatam complectentes scribunt & componunt, quoniam istorum futillis est plerumque conatus & mediocris industria. Horum verò nunquam non summopere necessarius est labor & non vulgaris doctrina. Quamobrem si tuæ existimationi, & opratæ nominis immortalitati rectè consultum esse velis ad Epicuream tuam syntaxim ocysus absoluendam non tantùm accede,

Sed quantum se homini possunt extendere passus

Arduus accelera —

hoc sit studium, hoc otium tuum; in hoc somnus & quies, in hoc etiam labor & vigilia reponantur. Nam cætera rerum tuarum

Cum semel occideris & de te splendida Minos Fecerit arbitria —

alium atque alium Dominum fortientur, hoc nunquam desinet esse tuum, nosti siquidem illud alterius Poëtæ

Viuatur ingenio, cætera mortis erunt.

Hos igitur ego te imitari malle quorum nomina solo librorum, quos nobis reliquerunt præsidio adhuc vigent & habentur in eruditorum sensu celeberrima cum ipsi tamen duobus ab hinc annorum millibus obierint, quàm istos si qui sunt qui te infirmis rationibus à pulcherrimo sanè consilio conantur

conantur abducere; atque ut nihil ex istorum parte rimendum esset. Vereor tamen ne fatalis quædam pernicies Epicuro tuo incumbat, ab illa tertarum parte à qua nihil vnquam tale sibi ipse iurasset expectandum. Nam dum huius instaurationi & velut anastasi moliente totum te accingebas & pleno animi impetu vehere; quas tibi moras non iniicit, quas casses & tendiculas desideriam illud vltioris Græciæ sedulo perlustrandæ non obtulit? Ut Epicuri cura relicta, alterius te curæ committeres in has oras velut in quasdam latomias deportandum, ut verò nunc quas illud idem non iniicit, ut quod tam laudabiliter incœpisti nunquam perficias? Nunquam dico, & hoc tam securè quàm securum est eos omnes, qui durum istud ac fastidiosum iter ingressi sunt, aut ex ista peregrinatione non reuerti, aut longè falsos eorum, quæ sibi promiserant, redire. Sed quod Elæus tibi persuadet absit ut dissuadeam, cum ipso qui sapientissimus est impellente, nihil inde non faustum, & te qui doctissimus es annuente nihil non excultum ingenio, elaboratum industria, & erutum atque illustratum incredibili propemodum diligentia sperari debeat. Faciendum tamen mihi visum est pro animi mei conscientia, proque eo, quanti te facio. Ut aliquid iisdem de rebus ad te litterarum darem, de quibus ortam ante biennium simili occasione nonnullas dedi, & hoc vnum quantâ possum animi contentione abs te petere in iustitiam hanc inuisendæ Græciæ cupiditatem, qua te nunc flagitare veriùs quàm teneri ex tuis & Elæi ad Dominum Bouchard epistolis cognosco, tuæ enim vtilitati & amicorum deinde commodis ac voluntati lubens accommodes, quorum suffragiis si tantum deferas, quantum par est ab amicissimo & honestissimo quoque concedi, nihil prius aut antiquius omnino habebis, quàm hunc librum suis omnibus numeris absoluere, teque Mulieribus similem gerere, inter quas non raro videmus prægnantes offendi peregrinatione & sequenti locorum mutatione, enixas verò plerumque iuari. Cæterum responsionem earum, quas sub aduentum meum R. P. Scheiner tuo nomine tradideram, nudius tertius tantum accepi cum præfatione tamen veniæ quod ipsam tandiu distulerit, & 3. Decembris anni proximè elapsi exarata, istius tantum vertentis principio exhibuerit, hoc in primis causatus se nimirum variis librorum suorum editionibus & quorundam etiam Italorum fraudibus distractum hinc epistolarum officio negligenter admodum vacasse, cui nunquam ita curis solutus est ut nisi se inuitus accingat atque hoc tantum effatum absque vltiori declaratione protulit. Ego verò facilè mihi persuaderem hunc ipsum tot eruditorum miseratione commoueri & exemplo etiam doceri qui tempus omne suum in hac litterarum vicissitudine, futiliter conterunt, nisi cuiusdam alterius negotij quod mihi cum ipso dissoluendum fuit occasione deprehendissem pari ipsum neglectu & tarditate in reliquis omnibus vitæ officiis incedere solitum,

operis sui de Maculis Solaribus quod ad Dominum Moreau transmisi iudicium tuum expecto, meo interim

— *rudis erit indigestaque moles*

Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem

Non bene iunctarum discordia semina rerum.

Tu si aliter, statim mone, ac de Epicuro etiam quàm rectè se gerat & integrè, quàm seuerè ambulet, quàm nitidè vestiatur, quos amet & inuisat; an prælo se accommodet vel calamo tantum, fusè admone, meque tibi iterum, deinde verò sapientissimis Elæo Theodoro ac Oratio Tuberoni commendatum habe & vale. Dabam Romæ 13. Ianuarij anni 1632,

D. V. P E T R O G A S S E N D O
Doctori Theologo, & Cathedralis
Diniensis Ecclesiæ Prapósito,

G A B. N A V D Æ V S S. P. D.

Non possum non gratulari vehementer felicitati tuæ D. GASSENDE, qui per tot scopulos semel incœpta nauigatione, Physicæ Epicuræ portum tandem attigisti; sed longè vehementiùs mihi gratulandum esse arbitror, quòd apud te statuisti nullum iter suscipere, nec in Græciam aut aliam Mundi plagam cogitare priùs quàm totum id quod superest in moralibus negotiis eodem studiorum impetu absolueris, integramque Epicuri Philosophiam ab Hominum contemptu & temporum iniuriâ laudabili admodum ac strenuo conatu vindicaris. Ita enim consilij tui ratio, quam Elæo pariter non displicere ex eius litteris cognoui, non me solum hoc magno timore ac metu liberauit, quem ex rei difficultate ne vnquam ipsa perficeretur animò meo conceperam. Sed mihi præterea spem non mediocrem iniicit, priores epistolas meas in quibus tam arden-ter hoc vnum à te flagitavi, eo tibi gratiores fuisse & magis acceptas quòd amicorum tuorum consiliis & omnium eruditorum votis fuerint ipsæ persimiles & ab eodem veluti genio dictatæ. Quamobrem finem nunc impono Paræneticis meis sermonibus ut tibi suppetias veniam & in tam præclaro ac difficili negotio animosè desudanti breuiter subindicem quæ vel officio meo inseruiens vel tuis petitionibus obtemperans, tanquam huic operi quod præ manibus habes maxime conducenda in quibusdam cum locis auctoris adnotauit. Et verò licet multa sint, eademque penitus diuersa de quibus te in hac epistola conuenire statui Amicissime GASSENDE, nulla tamen potiori iure præcedere debent & narrationis exordium ducere quàm ea propter quæ ipsam epistola à me suscepta est. Accipies igitur vnà cum presentibus litteris figuram Epicuri Monogrammam qualem ipsum Diis omnibus annexisse auctor est Cicero, aut potius

si Plinium audire mauis lib. 38. c. 3. picturam linearem, & rudiori tātūm penicillo delineatā prout ipsa cernitur vnā cū Socratis & Diogenis ad ostia interioris Palatij quod est in hortis maioribus Ludouisianis accuratissimi sculptoris alicuius cælo licet non admodū antiqui in albo marmore exsculpta & nulla sui parte quantum animaduerrere potui mutila, sed integra, docentis habitu, chartaceum aliquod volumen manu dextra complectentis. Sinistra molliter & placidè supra genua demissa. Capite verò sua caluitie & protensa ac rugis exarata fronte admodūm notabili. Sed quod tamen Eminentissimi Cardinalis mei Pictor Henricus ab Houuen non adedè Graphicè & cum illo spiritu quasi latente exprimere potuit qui lapidem ipsum vberius animare & Epicuri mentem in oculis ac vultu repræsentare magna cum delectatione conspicitur. Ausim nihilominus audacter affirmare parūm aut nihil omninò differre hanc Epicuri Ludouisiani faciem ab ea quam ex veteri gemmā inter Iosephi Scaligeri curiosam suppellectilem diligenter asseruata primūm in lucem protulit amicus tuus singularis idemque Vir eruditissimus & seculi nostri delictum ERYCIVS PVTEANVS in epistolarum suarum reliquiis vbi ad Maximilianum Plouuerium scribit hanc siquidem eandem esse, quam tuo mihi nomine Tubertus ocella transmisiſit vtriusque diligenti inspectione & integra ac absoluta similitudine facili negotio deprehendi. Si verò post modum aliam inuenerim, quæ ab istis duabus vel tantillum differat, vtar eiusdem Pictoris opera, quam mihi libenter accommodare solet vt tibi morem geram & bonis etiam ac eruditis omnibus, quorum maximè interest veram adedè celebris Philosophi effigiem vnā cum suis dogmatibus è tenebris in lucem proferti; atque vt laboris quem circa ipsorum collectionem sustines in partes quoque descenderem quæsiui non semel à Leone Allatio & Luca Holstenio, qui hinc præ cæteris in Græcorum Auctorum lectione & Manuscriptorum tractatione versatissimi sunt, num recordarentur, se quidquam vnquam aut legisse, aut animaduerrisse in Vaticana & suis vel amicorum Bibliothecis, quod tuum opus locuplerare possent. Sed vterque fatum accusauit & pauperiem suam causatus est, nisi forsan velis pro non nihilo ducere fragmentum illud Græcum librorum Diogenis Laërtij Basileæ quondam editorum, in cuius margine quædam annotauit ad librum 10. Thomas Aldobrandinus, quæ non reperiuntur edita cum suis notis ad nouem priores libros eiusdem Diogenis Laërtij. Hoc verò qualecumque sit recipies cum libris, quos nuper ad Dominum Renarum Moreau transmisi, & si quid inde cognitionis hauries, gratiam debebis Holstenio, qui me insuper adinonuit Heronem initio libri de Spiritualibus tractationem instituere de Vacuo ad Mentem Epicureorum, quos inter hunc non vltimum extitisse pluribus argumentis confirmat. Ad me verò quod attinet, nihil quoque habere de quibus te monendum esse operæ pretium arbitrarer, nisi dum libros quosdam

Epistola ad Gassendum.

Saturnalibus istis feriis perfunctoriè satis euoluerem, casu deprehendissimè Muretum nostrum cap. 16. lib. 11. variarum lectionum Agellium accusare quod Epicurum iure à Plutarcho reprehensum frigidè atque ineprè tutari conatus sit. Et Cleomedem lib. 2. *μετρώ-ρην* cap. 1. grauitè & copiosè aduersus eundem Epicurum inuehi, quod Solis orbem non maiorem esse quàm vt à nobis Tubo cernitur asseruerit. Addam & hunc ipsum insimulari grauitè à Casaubono rudiratis & barbariei, quam ipsi peculiarem fuisse passim ostendit commentariis suis ad Diogenem Laërtium & animaduerrorum in Athenarum cap. 2. lib. 5. 13. 8. & 12. lib. item 12. Vbi vocem *σοφιστικῆς* & multas eiusmodi similes in examen Criticorum more adducit. Sed isthæc omnia vix est vt credam à te iam dudum non fuisse animaduerrsa, quare si repetita displicent hoc saltem quod te nouitate sua delectet accipe. Marcus Antonius Bonciarius ex schola & institutione Mureti, Humaniorum litterarum Professor cum longa docendi consuetudine, quam integro ferè vitæ suæ curriculo Perusiæ sustinuit, tum etiam variorum librorum quos omnes literati mirantur ac suspiciunt, editione celeberrimus testatur in operum suorum Catalogo, quem sub finem Rhetorices à se compositæ & ibidem anno 1601. editæ in 8. apud Vincent. Columbarium attexuit, se librū cōposuisse cui titulum fecit *Epicurus sine Dialogus de antiqua Philosophia, in quo efficacibus argumentis & Doctorum Virorum testimoniis probatur neminem de priscis Philosophis accessisse proprius ad veritatem quàm Epicurum, contra nullos ab ea longius recessisse quàm Stoicos.* Vtrum verò talis liber in lucem prodierit nondum liquet quoniam ab ipso Bonciario inter edendos reponitur, & parum abest vt credam idem omninò huic, quod similis argumentis libro Marij Philelphi, quem tibi ex appendice ad Trithemium de scriptoribus Ecclesiasticis paulò antè discessum meum indicaueram contigisse. Nempe vt si editi sint pro non editis, tamen haberi possint quandoquidem nec eos vidi, nec alios vnquam, qui ipsos viderint inueni. Verum heus tu semper auditor nunquam-ve repones? Ita sanè nolim facias meque silentio eneces, qui ab eloquio tuo vt doctissimi & mei amantissimi viri famam expecto, enigitur ad quod respondere possis & debeas? Quærit à me frequenter celeberrimus in Collegio Sapientiæ Professor & quotquot hinc degunt Medicorum Doctissimus Alsarius à Cruce, (quem, vt primum salutauit Lucretianis versibus commentario merè Philosophico illustrandis occupatum inueneram,) num ex Epicuro tuo talis lux hinc Epicureo Poëtæ affulgere possit vt hic ampliori & aliunde mutuata non indigeat, quoniam si illud in te recipis; ipse totum quiddid inde sperari potest laudis & honoris tibi relinquet, nec eodem campo decurret,

In quo magnus equos Aruntis flectit alumnus. Secus verò opus iam fastiditum & pro derelicto habitum Alsarius resumet illudque ab umbilico ad pilos & vngues extremos quantā potest fieri diligentia perducet. Quare tuum

M m est

est nunc, Humanissime GASSENDE, tale mihi responsum insinuare, quo ut rei veritati sic vtriusque vestrum benevolentia & comitati ex integro satisfactum fuisse vnusquisque intelligat. Sed dum ista pro amico impensius rogarem, ecce commodum mihi traditur ab Eminentissimo Cardinali meo Nundinarum Francofurtensium Catalogus, in quo Philosophia & Alchymia Fluddanae clauem inueni siue Roberti Fluddi Armigeri & Medicinae doctoris ad epistolam tuam pro R. Patre Marino Merfeno exercitationem responsum, Verius tamen ego dixerim responsionis titulum, nobis enim qui Romae viuimus non licet esse tam beatis ut libros omnes absque metu & delectu penes nos habere possimus. Sed nec Mercatoribus ipsis Bibliopolis quidquam huc aduehere concessum est quod examen ignis per horrescat, non haereticis modo Lutheranis, sed etiam Paracelsitis ob blasphemias vtriusque commune saepe saepius intentatum, quare, cum hoc illo nomine, atque insuper vasto ipsarum pondere Fluddanae compositiones quibus nunc deferendis vix onerariae sufficerent communi ad nos aditu prohibeantur, fac oro te vehementer & obtestor ne diutius ipsorum ignorantia maceret, quae aduersus tuam epistolam effuderit suo more ac effuderit tam obscurus & imaginarius Philosophus, nec istud tantum, sed hoc insuper postulo ut quid & quomodo scripserit, quidve illi & quomodo responderis (si tamen homini tam impensè nugaci respondendum esse duxeris) breuiter subindices quod nihil est aliud quam sui libri & tuae responsionis synopsis petere, haec enim non mihi tantum gratissima, sed doctissimo iuxta ac Eminentissimo Cardinali Francisco Barberino, qui tuae pridem velitationi locum in instructissima sua Bibliotheca esse voluit & R. Patri Scheiner ac doctioribus Romanis qui per me de tuis laboribus & studiis certiores facti sunt acceptissima futura est. Atque ut de ipsorum affectu dubitare sine culpa tum verò de peculiari in te & propensa Doctissimi Scheineri voluntate sine flagitio non potes, ostendit siquidem suis ad te litteris quanti te faciendum existimaret, & quum illi nuper referrem quae de Mercurio sub Sole die VII. Nouembris à te secundum Kepleri prognosticon obseruato, mihi ut cum illo communicarem praeeperas, totus praelæticia gestiens, obseruationis tuae singula verba laudauit, eoque diligentius & accuratius descripsit quod ipse nubilo Caelo praepeditus & quibusdam negotiis distractus, nihil omninò deprehendere potuerit eorum quae tu aded peritè ac subtiliter annotasti. Optaret nihilominus videre Diagrammata totius obseruationis cum Solis disco & positione lineae verticalis ut Eclipticae ad obseruationis horam. Itemque scire an transitus historiam secundum omnes suas partes & tempora describeris, & vtrum Mercurius dum sub Sole ferebatur, maculae tantum alicuius vel Planetae instar apparuerit cum pluribus aliis animaduersionibus, quas à te dubio procul factas fuisse pro summa, qua polles in rebus Astronomicis doctrina persuasum habet, interim verò se

tibi plurimum commendat & meis verbis gratias agit quam fieri potest amplissimas, sed protrahitur sentim Epistola & communes praetergressa terminos in orationis molem excrescit quamobrem hoc tantum addo Amicorum meorum Doctissime ut persuasum habeas omnibus me officii & perpetuo quodam in te studio & obsequio curaturum, ut tua me benevolentia gratissima quo literarum vicissitudine non prorsus indignum iudices, quod maximum fore amoris erga me tui indicium semper existimabo. Vale & communes Amicos Elæum, Ocellam Theodorum cum ipsos tibi videre contigerit meo nomine saluere iube. Romae 6, Martij 1632.

DOMINO GASSENDO S.

Gratias pro Munere habeo, Vir Eximie, refero & qua possum id agendo ut in plurimorum notitiam veniam, quae à te bono saeculi elaborantur. Vossius in parte memoriae tuae haerere plurimi facit. Quidquid habes obseruationum siue Physicarum siue Astronomicarum commodè inferi poterit & sic melius diuturnitati consecrari in Magno opere Cosmographiae quod molitur VVilhelmus Blaëu Typographorum diligentissimus. Quae de Gargettia Philosophia congestas, eadem si quae Antidoti accedant, gaudebit edere idem VVilhelmus. Ego nihil aliud quod rogem habeo nisi ut pergas tui esse similis, nosque tui reuerentes ames. 12. Aprilis 1632.

Tuus Totus HVGO GROTIUS.

PETRO GASSENDO Philosopho MICHAEL CONSTANTINVS S. P. D.

Non mediocri dolore affectus sum, mihi GASSENDE, omnium Virorum humanissime, cum nuperrimè Gaffarellum prope nostras aedes versantem non inuiserim; gestiebat animus magnoque exilliebat gaudio; votis inuidere Fata & temporis iniuria & laboris itinere multum de te habuissemus sermonem, huncque precatus fuisset ut meo nomine tibi diceret plurimam salutem, quam tibi nec ingrati, nec iniucundam (ob illam singularem, quae es praeditus, humanitate fore sperabam. Geret haec epistola vices, aperietque animi aegritudinem vnus GASSENDI vel alloquio, vel literis leniendam. Nescio, quo infelici fato à carissimis auulsus ruri degam, & solitudinis molestias & tedium ferre cogar; inter has angustias saepe mihi recurrit gratissima tui nominis recordatio, quae me totum suauissima voluptate perfundit, nec vana spe sustentat in posterum me non posse à te seiungi. Si mihi non liceat te praesentem intueri aut alloqui, dabitur ex tuis vberissimis Sophiae scriptis nonnihil doctrinae haurire, & aridas fauces diuino nectare proluere, ieiunamque mentem caelesti ambrosia reficere. Plus æquo videor moræ

moræ impatiens nec verba toties data expectationi sunt positura modum, donec prodeat illa verè philosophantium disciplina; quam & nobis tradere, & posteritati consecrare pollicitus es. Philosophi est officium erroribus hominum subuenire, atque illos ad veram viam reuocare, ne imperiti quorundam fraudibus circumueniantur, & eorum simplicitas prædæ ac pabulo sit astutis hominibus. Arguere verò & reuincere peruersos errores opus planè pium, ac nullis præmiis repensandum; sed non est facilè inperatos depellere. Scio non deesse, qui aded cœcutiunt, & hallucinantur in his quæ ob oculos sunt, & tam pertinaces videntur, ne eum clarissimum Solem sanis ac patentibus oculis videant; videre putent. Malè audit Epicuri disciplina apud bonarum literarum rudes; nam cum summus ille Philosophus summum bonum voluptatem esse censuerit, voluptatem corporis, non animi esse arbitrantur. Habemus locupletissimos testes, & fide dignissimos, qui de Epicuro bene sensere; quorum è numero Laëtantius asserit hunc Philosophum summum bonum animi voluptatem docuisse, cuius disciplina, eodem teste, multò celebrior semper fuit, quàm cæterorum Sophistæ, quos mancipia gloriæ vocat Hieronymus litigationibus furiosis, ac pertinacibus vitam humanam turbant; hi sibi oculos eruunt, vt omnes cæci sint, vt vtrò in lapidem impingant, & populus omnis offendat. Omnia scire se iactant, & gloriuntur, qui longè minùs, quàm artifices sapiunt, hi quam callent artem, eandem non aliam se scire profitentur. Nescio, quis sit ille malus genius, qui erroribus humanis gaudeat, cui sit vnica ac perpetua cura offundere tenebras, & hominum cæcare mentes; ne lucem videant. Tamen ipsa veritas, cogente naturâ, etiam ab inuitis pectoribus erumpit, & lippos ac cæcutientes vulgi oculos verita, nunquam se totam exeruit, quia multitudine, & propè consensu omnium nationum premitur. Summâ virium contentione decertare debet Philosophus, vt virtus sibi pariat voluptatem, illorumque effugere consortium, qui Philosophiæ mysterium barbâ celebrant, & pallio. Aded cæcæ mentis homines, vt hauientibus voluptatibus Epicurum sitienter incubuisse credât, & Epicuræ Sectæ alumnos in corporis voluptates ruentes ac pronos, nihilque aliud quàm Veneri, & ventri seruientes clamitent Tandem reuerti manus dare cogentur, cum innatam, & auitam ex animo discussissent caliginem. Velim, si ad Gassarellum, vel Naudæum scribas nomine meo salutes, & ad te mittant Librum Romæ à Campanella editum, cui titulus; *Atheismus triumphatus*, quem cum legeris, aliquot horis me participem fieri optarem. Nolim te diutiùs immorari, & ab optimis studiis interpellare, quæ cum in publicum prodierint, æternam laudem tibi parient, & nomen posteris commendabunt. Illud vnum omnes, qui tui sunt, à te efflagitant, facitò voti compotes, amabo te, & Constantinum ex animo tibi esse deditissimum confide. Vale, & felicibus fatis viue. E Monasterio Arremarensi in agro Tricassino 7. Kalend. Maij 1632.

Epistola ad Gassendum.

Doctissimo Philosopho ac Astronomo D.

PETRO GASSENDUS.

V Ir omninò bonus Gabriel Naudæus, idémque singularis vtriusque Amicus, ostendit mihi nuperas tuas obseruationes, quibus vt video non parum Astronomicæ rei profuturus appares Gausus sum valde, quod temporibus nostris, quæ priscis difficillima erant, obuia sunt arcana Cæli, & quidem luminare maius surrexerat Copernicus, luminare minus Tycho Brahe, additur Galilæus Celestium occultissima nostro supponens ingenio: ostiùmque pandens, per quod extra flammantia mœnia Mundi longè procedamus ad inexplorata systemata conspiciunda. Adiungeris tu Vir Doctissime sternens viam ac tutiores faciens semitas ne animus immensa peruadens spatia aliquo vel puncto aberraret. Doleo tamen è contra sæculi vices, quod cum felicissimum sit inuentione nouarum rerum, in scholas tamen inuentores introire non sinit: occuparunt enim illarum Cathedas olim qui nugaciter philosophari sunt non duce naturâ, sed proprio arbitratu cuncta metientes, tantisque præstigiis animos Hominum occupauerunt, eaque obnubilauerunt caligine, vt in somnum aded profundum, suauémque obtusis mentibus ita adegerint, vt quicumque vel veritatis voce, vel face telisque diei perlucidis intrare velit ad istas, statim irâ indignationéque perciti contra dulcis somni impedimenta confluant armati, explosaque luce iterùm ad infamem quietem reuertantur. Quapropter vagemus extrâ oportet, donec Deus systema nostrum purget tenebris, habitandumque suis reddat affeculis. Obseruationes quidem tuas laudo, cæterisque commendo, vt alias & ipsi capebant. Sic enim fiet vt res literaria tandem ita resurgat, quod vel clausos spontè oculos recludat, ac Pastores Hominum ad meliora pascula ducere diuinum gregem armentumque compellant. Tu interea macte virtutis esto, & cum plura alia rimatus fueris, nos participes facito. Gaudeo iterùm quod nebulas Aristotelis excusseris, sed quod Epicureas veluti Cæcias ad te traxeris, non satis placet: si enim eas ratione amplecteris, & tu à te ipso non es, rationem habet & Mundus, vnde & tua est; ergo non casu regitur: ergo non sine prima sapientia: ergo non sine Deo, si absque ratione fidem non mereris. Cætera Atheismus triumphatus nuper editus ostentabit. Vale 7. Maij 1632.

Tuus F. TH. CAMPANELLA Ord. Præd.

*Nobili atque Clarissimo D D. PETRO
GASSENDUS Canonico Diniensi,
& Domino suo multum honorando,*

CHRISTOPHORVS
SCHEINER, S. P. D.

A Ccepi tuas, Vir Clarissime, vnâ cum ♀ in ☉ literas, munus acceptissimum, M m 2 statim

statimque cum magna voluptate perlustrari omnia, & quia aliud munusculum rependere cogito, quod sub manibus etiamnum habeo, idcirco longiore responso adhuc superfedeo. Expediam autem intra 8. vel 14. dies, statimque submittam. Interim te nescire nolui, Dominum Gaffarellum legatione sua probè perfunctum, meque officio meo non defuturum. Vale Vir Clarissime meque in numero tuorum seruorum esse finito: atque societatem nostram, ut facis, benevolentia tua protegito. Romæ in domo Professa 2. Iulij 1632.

Tuae Dominationi addictissimus in Christo
seruus CHRISTOPHORVS
SCHEINER.

Clarissimo Viro Sapientiæ cultori P E T R O G A S S E N D O S. P.

Egeram pridem D. Naudæo facultatem faciente, obseruationes tuas circa duos Solis asseclas. Et quantum placuerint, tibi etiam significaram; cum D. Gaffarellus abs te mihi idem munus, aliudque de quatuor fictis Solibus Romæ obseruatis, me inspectante, mihi obtulit. In utroque diligentiam, exactas descriptiones Mathematicas, & utilitates ex eis provenientes laudo; Aliisque bonis veritatis amatoribus imitationem earum cupidissimum instaurationis scientiarum ipse commendo. Verum quoniam iudicium completum à me requiris, respondeo, non mihi placere quod asseris, huiusmodi apparitiones casu temerario prorsus fieri, nullo iubente authore vniuersitatis, nec operante per eas quidpiam, nec adnuntiante. Si enim tu absque ratione hoc doces: Stultum qui tibi credat putabis credo. Si ratione profectò, & Mundus ratione regatur longè potentiori quàm tu, & ratione significet, & operetur, quidquid in eo videmus, oportet, Neque enim nos corpora nostra tanto artificio ædificauimus, quantum vix capere, & admirari post diutinas omnium eorum perscrutationes Philosophi potuerunt. Sed mens longè nostra præstantior. Puderet quidem te, si in domo tua quippiam te nesciente, displiceret etiam si te nolente, fieret. Cometæ ergo & Phænomena tantæ molis frustra fieri ex se Deo nullo authore, quomodo concipere potes ó Vir Doctissime? An putas quædam curari ab opifice rerum, quædam verò negligi? Nec enim volens negliget, sed non valens. Ergo in tanta mole versatus, ut ait Plinius, non potest omnia curare. Sed furoris plenum arbitror eum esse, qui existimat se posse Deum concipere, meliorem aut sapientioem, aut potentioem illo, quem cogitare mens omnis authorem rerum cogitur inuictissimis rationibus: Et illo qui naturæ præest, ante nos, & ante cogitatus nostros ab æterno. Quasi pars, quæ sumus nos ac mens nostra, possit capere nedum totum, sed supra totum. Nos infinitum apprehendimus: Et quod omnibus supereminet finitum dicemus? Quomodo enim apprehendimus infinitum, aut cogitamus, nisi verè sit? Cogitatio autem non est Atomotû corpusculorû vix Atomum alterum

vnum tangentium. Extendetur enim extra mœnia multorum Mundorum si qui essent: Hæc est vacuum spatij immobilis nil discurrentis. Sed mentalis Mundi, qui corporeum & Mathematicum penetrat interius, & ambit exterius absque fine. Quapropter mentem primam effugere posse nihil video. Et ideo quidquid accidit, ratione mentali accidere, quàm si ignorem, non propterea non extat. Nec enim propterea quod mus & culex, nescit scribere & sensum scripturæ, propterea non extiterit qui scripsit. Præterea Mundi constructio, & animalium, & plantarum, & partium vsus, & vis, & notio, satis superque declarant virtutem hanc primam, quam vocamus Deum. Et nulla res est, quæ non maximè ipsum manifestet, quod si latet ratio multarum nos, haud propterea non sit. Qui officinam ferrariam intrantes stupemus pueri, donec vsus ferramentorum, & Organorum eius didicerimus. Si natura arte regitur; igitur & Politica. Igitur illi Soles aliquid portendunt, si sine authore casu quodam non fiunt, longè verius ac certius, quàm huius Scripturæ characteres, quòd à meliori artifice mei & illorum, facti sunt. Vale Vir Optime. Vide si quid non rectè dixi in triumphato Atheismo: ac corrige. Vel mecum fatere Soles non casu fieri, nisi respectu eorum, qui vsus ipsorum ignorant. Rectè enim Paulus dixit, ignorantia facit casum. Vale. Cætera D. Diodato, & Moræo, die 4. Iulij 1632.

T. CAMPANELLA,

Admodum Reuerendo D. P E T R O G A S S E N D O Viro Clarissimo,
CHRISTOPHORVS
SCHEINER, S. P. D.

Ignatus est heri Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Episcopus Dinien- sis, domi nostræ me affatu suo humanissimo, mihi que tuam salutationem annunciauit, atque interrogauit an tuum sub Sole Mercurium viderim? Respondi mihi ante aliquot menses eundem vnâ cum literis tuis allatum ab excellenti Domino Gaffarello; meque epistola rescripta gratias egisse. Cùmque is diceret hæcenus ex me nihil esse acceptum, en iterum respondeo, præque accepto dono gratissimo quas possum ago gratias maximas, compensaturus si potero oblata occasione. Discursus tui eruditi ad stomachum fecerunt meum, isti sunt veri, & reales philosophandi modi. Eundem Mercurium mihi inuiderunt nubes; quem tamen Cæli clementia indulsit R. P. Ioanni Baptistæ Cifato in Germania Oenipontani Collegij Societate nostræ Rectori, meo quondam in Mathematicis discipulo, qui in magnitudine ipsius describenda à te non discrepat nisi secundis duobus aut tribus. Eundem obseruauit etiã Rubeaci in Alsatia Ioannes Remus Quietanus, Serenissimi Leopoldi Medicus, meus singularis Amicus. Itaque in ore trium tantorum testium, stet stabitque hoc Phænomenon. Utinam & Venus simili modo deprehensa fuisset:

fuit: sed frustra Cæli serenitas conatus nostros adiunxit; elusit ipsa insidiatores suos. Venit in manus meas VVilhelmi Schikardi erudita commentatio super tuam epistolam: Promittit Ephemerides, vel potius tabulas Mercuriales, quas si olim vnà cum hac responsione nancisci potero, multum gaudebo. Romæ enim non extat. Dominus Lucas ab Holstein mihi legendam dedit. Ego Parelia mea nondum absolui, interruptus aliis aliisque negotiis. Vocatus sum nunc à sacra Cæsarea maiestate in Germaniam. Sed locorum mutationes Amicos non disiungunt. Prodiert nuper quatuor Dialogi Galilei Italicè conscripti pro motu Terræ Copernicano stabilendo conscripti, contra communem Peripateticorum scholam: Ibi discerpit meas disquisitiones Mathematicas, manus item violentas in Rosam Vrsinam, motumque macularum Solarium, & Solis annum à me inuentum iniicit: quid tibi videtur de his? Multis non placet ista scriptio. Ego pro me! & veritate defensionem paro. Vale Vir Clarissime, meque tui amantem redama. Romæ in domo Professa 23. Februarij 1633.

Clarissimo Doctissimoque D. PETRO GASSENDO Theologo ac Philosopho celeberrimo, S.

N properant ad te, GASSENDE Doctissime, literæ nostræ, & cum iis publicum diuturni amoris testimonium; quod nupera tua Mercurij in ☉ observatio, calamo nostro extorsit primùm, mox & in lucem fecit extrudere perpetua nominis tui observantia. Et si autem nulla antehac inter nos culta sit amicitia, non est tamen quod dubites, quin notus dudum, & amatus mihi fueris, quum toties iucundissimam tui memoriam recolui, cum communi nostro Beekmanno, qui mecum non nisi summa omnia de te in ore semper habet, animoque verè candido profitetur. Et huius rei fiducia libertatem cœpi scriptum tuum de Mercurio in ☉ accuratè excutiendi, & meis cum considerationibus conferendi futurum sperans vt non ægrè id, sed animo æquissimo feras, qui velitationum philosophicarum, & candidæ veritatis inquisitionis tam strenuum semper te præbuiisti amatorem; vt mearum cogitationum quamuis, ad sinceram animi tui trutinam ausim expendere. Videbis inibi latum apertum campum contemplationum Physicarum & Opticarum, quarum dulcedine, mentem istam generosam satures, & inuentis inuenta addendo artem nostram non parum cumules ac promoueas. Felicem me iudicabo si non tam approbatorem te quàm censorem æquum ac bonum nactus, gloriari potero conatus meos Viris eruditis non omninò displicere. Gratulabor quoque mihi si currenti calcem addere contigerit, & in observationibus Astronomicis iam strenuè versantem ita excitare, vt quotidie magis ac magis iis inuigiles. Amaui semper, crede, labores tuos,
Epistola ad Gassendum.

ex quo inter tot vulgi ludibria, comperi, vnum reperiri GASSENDVM, qui generoso spiritu ad alta hæc, & à face rerum terrenarum longè remota, adspirare audeat; & adspirando non solum obseruationes pulcherrimas obtinere, sed & in publicum dare, omnium Astronomorum iudiciis exponenda. Idem nunc spero apud te euenturum laboribus meis, quos in eundem finem, promotionem nempe Astronomiæ, lubens & suscepi, & cum nominis tui omni honore in lucem dedi. Neque excusabo eos prolixius coram te, in quo certat candor animi cum iudicio sincero, & amore veritatis inexpugnabili. Nam si non omninò me fallit animus, habebō non solum Amicum GASSENDVM, sed & gratum erga scriptum istud, & mutæ benevolentiæ posthæc cultorem haud vulgarem. Quo meo voto, Vir Clarissime, si vt fruor efficere digneris, & me subinde doctissimo tuo ac iucundissimo alloquio confirmare; dabo operam ne te vnquam amicitia inter nos inita pœniteat, faciámque vt & priuata nostra, & publica studia eius fructum suo tempore haud contemnendum sentiant. Iudicium tuum de Dissertatione mea breui expectabo, vt & quæ circa Eclipsin Solis præteritam obseruasti. Nobis ea Middelburgi tum versantibus neque quoad principium, neque quoad medium aut finem, distinctè visa est; sed tantum in vna, aut altera phasi, idque ad breue tempus, obseruissimam tempestatem. Vale, Vir Doctissime, & me ama. Dabam Leidæ 26. die Aprilis, anni 1633.

Tuus omni officio MARTINVS HORTENSIVS.

CONSTANTINVS

PETRO GASSENDO Theologo Χαίρειν.

Sæpius tibi significarem meam erga te animi propensionem, ni tibi literas obtrudere viderer, cum paululum abs horis legitimis remittas, vt mearum lectioni vaces. Quæ res me ita deterruit, vt à scribendi partibus omninò defecissem, ni me sollicitasset religio meæ erga te obsequentiæ, cui vt facerem satis ad te misi die 4. Ianuarij, vt ex meis intelligeres ab hoc officio me non resilliisse, neve ferres nominis mei recordationem ex animo tuo oblitteratum iri. Nolim te de rescriptione interpellare, satis superque mihi est, si meas leuibis oculis legas, & accipias in tui Bourdelotij ædicula sermonem de te fieri plurimum, & in tuam commendationem, qui tui sunt amantissimi, crateras coronare. Scio te esse, qui iis verbis lædi non potes, Vir præditus eximia humanitate, quæ me audaculum effecit, vt te è patria in urbem euocem, vbi expectaris plurimum, velimque, quàm celerrimè mihi in precibus occurras, videbis rem literariam libellis commotam, & audies eorum, qui sodalitiis vota nuncuparunt, querimonias, quod Episcopus Bellicensis rem Monachismi totam detexit, horum querela fit

in dies grauior, iamque in Pontificij Legati tutelam, & præsidium confugiunt, vt Theologos Parisienses nimia temeritatis, & audaciæ redarguat, quod Guillelmi de sancto Amore librum de periculis nouissimorum temporum typis mandati curarint, vel passi fuerint. Tene hunc virum famosis mendicantium libellis inhumaniter fuisse suggillatum, nec profuisse Innocentij IV. diploma, quo viros primarios Academiæ Paris. in suam fidem, & clientelam receperat, & tabulas iure prærogatiuo mendicantibus concessas resciderat. Legisti in Dominicanorum Chronico summum hunc Pontificem fratrum Litanis intempestiue diem suum obiisse, parumque abfuisse, quin de eius salute actum esset, ni sodales preces, & vota prætendissent. Tanti iurgij in causa fuit Euangelium æternum, seu Spiritus sancti à mendicantibus concinnatum, qui palam, & publicè prædicabant Christi Euangelium, completo iam anno millesimo, abrogatum fuisse, & adesse diem, quo Euangelium Spiritus sancti ad meliorem, & perfectiorem vitam vocantis homines, promulgandum erat. Eò inoleuit superstitio, vt difficillimum fuit præpostera iudicia reuincere. Hæc est scæna totius rei, quæ apud nos agitur; cum Lutetiam attingeris, plura rescisces. Interea scito benignè, & amanter mecum te facturum, si in ære tuo me numeres. Vale, Lutetiæ Parisiorum pridie Kalendas Iunij 1633.

Clarissimo Viro D. D. PETRO GASSENDO Theologo Philosopho, Mathematico eximio,

ISMAEL BULLIALDVS S. P. D.

Prestantissime pariterque amicissime Diutinae moræ vsuras centesimas persolutura tibi se sistit hæc epistola tuamque aduersus nos iustam expostulationem deprecatura; succensere silentio tam profundo iure meritò potes, & in me subscribere, nec accusationis formidare exitum. Omnis namque probus, & æquus iudex secundum te dicet, non itaque hæc Prætoris solemnia metuas, calumniatus es, vel hanc mitiorem iudicij formulam non probasti, neque enim falsitate aut errore laborat accusatio. Consurgunt etiam tecum leges, & in me insuper consistentem, Amicorum testimoniis confossum insurgunt, iacui sanè supina nimis negligentia, & torpenti constrietus, sed ob iniuriam illam tuæ erga me comitatis, & humanitatis tuæ decori, & merito factam. Vis damno decidam dupli, vel quadrupli præstatione? Tuis rebus è nostris quid accedet? An noxæ me dedam? me tuum scis. Excipe igitur supplicem oratorem, & serenis oculis meas perlege epistolas. Inchoans autem lætiora auspicia habere non possum, quàm ab inuocatione nominis R. P. Marini Mercenni sub vexillis sancti Francisci de Paula stipendia spiritualia facientis, huius sanè Aquilæ pullus generosissimus est; siquidem Parens ille disso-

lutis corporis vinculis intuitu fixo, nec vacillanti diuinam essentiam rerum omnium in se rationes, & χαρακτήρας ἀκραιφνείς habentem contemplatur, non degener filius in conniuentibus oculis illas rationes quas ἀρχεπίπυς oculo corporeo cernere nequit, scrutatur & rimatur ἠγλυφείσας, ἢ ἠγγραφεύσας in omnibus rebus, quæ carum signaculo informatæ suum esse à Deo conditorie participant. Piget me tandiu huic Viro ignotum Parisiis vixisse, cum etiam anno superiore per te ad illum aditus pateret. Inexhaustæ scientiæ & sapientiæ thesaurum in pectore gestat, fucatam illam scholarum, & corymbis quarumdam distinctiuncularum cincinnatam aduersatur; quæ sanè non veritatem inuestigat & perquirat, sed quibusdam argutiis veluti præstigiis auscultantium animos percellere conatur, & contendit dum antiquas & sanè antiquandas opiniones ne dicam errores tueretur barbaris verbis sui auditores perturbat, dumque intelligi non vult, aut se explicare nequit abstractas, non solùm à rebus singularibus, sed ab ipsa etiam veritate formas curiosè & sollicitè confingit. Paucis tecum agam de illis, quæ primis nostris congressibus leui velitatione tractauimus, Triaque tantùm in præsens præcipua edisseram. Cùm itaque primis colloquiis verba fecissemus de motu grauium deorsum causasque quæ sissent, quare motus à principio tardior processu velocior fieret, quas debiles vel nullas, vel sibi contradicentes Scholastici è penu sua expromunt. Ad Physicas simul, & Geometricas rationes confugiendum esse necessarium duxi, demonstrationemque totam, vt mihi videtur confeci, assumpto illo Copernici Lemmatio quo probatur ex duobus circularibus motibus rectam lineam describi posse, hoc sanè habeo quod & obseruatis, & accuratâ experientiâ perquisitis hypotheseis mea aliquo modo satisfaciatur, ostendo enim graue corpus necessariò moueri tardius in initio, quàm circa finem, ex qua præterea consideratione aliquid ad Terræ mobilitatem pertinens deduci posse spero. Secundum argumentum non minùs iucundum quod diffusè etiam tractaui, tenuit me occupatum in inquirendis causis cur elateres compressi, & postmodum laxati ad suam redeant formam, totam sanè rationem refundo in odium illud, quod vnumquodque abhorret à duorum contrariorum simul passione. Atque aded cùm elateres æqualitatem, & inæqualitatem simul patiantur per extensionem, & compressionem partium æqualium, ad formam vim naturæ non facientem statum se reuocant cùm externa violentia cessante non ampliùs impediuntur. In eo autem argumento optimum visum fuit de fractione, & flexione differere, & vtriusque tum definitionem cùm causam pro capto nostro explicare. Tertium difficillimum est, & sic se habet, experientiâ constat, auris que absque errore diiudicant, non tantùm fides, & chordas Musicorum instrumentorum, sed & tubos Organicos, sonos grauios, & remissiores spirantes, duplicem simul tonum spirare, & emittere, ordinarium seu proprium, & præterea Diapente supra Diapason, vel vt vulgò dicunt quintam suprâ octauam. Quàm hic nodus explicatu

plicatu difficilis! quàm ardua causarum inquisitione? te ipsum experiri velim tam fidibus quàm organicis tubis, & non solum mirari, sed etiam aliquas causas exquirere, spero me aliquid Physicè & Geometricè demonstraturum per Cylindrum & Conum ei in scriptum assumpta consideratione motus aëris cuius impulsu sonus erumpit; de his prius te monitum volebam quàm ad alia transirem.

Gratias tibi maximas habeo, pro tanta tua humanitate & cura, quas adhibuisti in communicanda obseruatione Mercurij per te Radio Astronomico deprehenſi. Ne autem munus tuum honestissimum in terram sterilem cecidisse videretur, colono suo ingrati; respondimus vnam nostram obseruationem & ad te dirigimus Veneris nempe in cornua gracilescentis visæ per Telescopium propè Stellam quæ est in Π sequentis seu Pollucis humero sinistro, & prætereà locum Mercurij ex distantis Fixarum deductum solutione triangulorum sphaericorum, utrumque & obseruati γ loci calculum, & Veneris obseruationem factam appendicem qualemcumque huic epistolæ annexum & appensum inuenies. Expectamus interim antecedentes & consequentes Mercurij obseruationes, obseruatus à te ζ locus discrepat à calculo Tychonico, Rudolphino, Adriani Vlacci tribus, gradus vnus, quadrantibus, Veneris obseruatus per me locus illi fermè consentit si per ortum vacuerit, Tabulas Tychonicas, Longomontani & Lansbergianas consulam vt consensum vel dissensum illarum videam.

Legisti libellum Hortensij quo tecum agit de Mercurio, mecum longas duce querimonias de discrepantia Keplerianæ hypotheseos à Lansbergiana, & dissensum tantum in assignandis Veneris nodis plange. Nam dum 7. Decembris, anno 1631. Solem subituram prædixerat Keplerus, illam deprimit Lansbergius ad Austrum vno gradu cum dextante aut caozelia has inducit differentias, quæ sibi nouitatibus gloriolam struit, aut obseruationes vitiosas esse & dissonas fatendum est. De Tychonicarum obseruationum diligentia & fide nunquam dubitabo, & famæ & veritatis impendio studiosior erat Atlas ille. Et sanè cum Longomontano in Lansbergium & Hortensium acerbè inuehere possem & iure corripere qui magnum Tychonem criminantur de falsò inducta variatione motui Lunæ æquando quam somnium & merum figmentum asserere audent præceptor & discipulus. Sed ambæ nostræ obseruationes, (etsi in aliquot octo ad summum scrupulis discrepent) coniunctio Lunæ cum corde Ω . satis probant aduersus illos variationem Tychonicam omnino necessariam esse ad Lunæ motus veros adipiscendos. Tota hypothesis Lunaris Tychonica mihi retinenda videtur modò angulus Epicyclicæ æquationis reducat extra syzygias non ad centrum eccentrici, sed ad centrum Telluris. Illud enim absurdum in explicatione huius hypotheseos notavi & meminì olim me hoc monuisse. Miror quâ tanti ac summi artifices aut non viderint, aut cognitum non correxerint, vnus trianguli so-

lutionem molestam effugisse videntur.

Non possum non mirari Kepleri meditationes de Physicis illis æquationibus, & quo pacto motus (varios vnico contentus eccentrico variabili explicare queat, faretur esse motus reales & Physicos, concedat etiam per vera & realia spatia fieri, quorum dimensio à Geometrica dependet, non autem demonstrabilis est illa virtus magnetica Solaris, qua Planetas trahit Sol pro modulo suæ distantie ab illis, quam induxit Keplerus, equidem si Planetæ essent corpora cum Sole homogenea, concederem fibras suas ad fontem illum luminis semper dirigere. Dico amplius quod non solum versus illum tenderent, sed ipsi tandem vnirètur, sicut enim Terra trahit congea, ita & Sol sibi homogenea ad se trahit & contingeret vel à longo tempore contigisset omnes Planetas sed & Fixas Soli vniri & cum Sole ferri quod nec vidimus, nec viderunt maiores, nec posteri expectare debent. Astronomia sanè & Geometria semper has hypotheseos & physicas motuum æquationes, quæ demonstrationes Geometricas excludunt vt mera somnia reiicient. Standum est huic axiomati, cælestes motus circulares esse simplices, & ex circularibus compositos, & hanc ob rationem ellipses illius respuo & repudio nisi per Epicyclium Coperniceum aut Tychonicum describi velit. Facile enim demonstratur descripta ellipsis assumpto circello cuius diameter æqualis sit differentie axium Ellipseos, & Planeta duplam in illo reuolutionem facere intelligatur, interim dum epicyclij centrum in orbe magno semel reuoluitur. *Οὐκ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων κολοφών*, dies diei eruat verbum & nox nocti indicat scientiam, quis exhaurire vnquam poterit omnia illa quæ quotidie noua se produnt? Antiqui Venerem infra Solem semper currere asseuerarunt & docuerunt, & omnes secuti sunt ad Copernici ætatem. Ante annos triginta sphaericam semper credita est emittere lucem, & faciem globosam versus Terram ostendere, Tubus opticus detegit illam proprio carere lumine, & corniculatam versus Terram descendere. Quis maculas in Sole viderat & tales non Planetam Mercurium docuerat, Galilæus & Apelles & infiniti alij viderunt & quotidie vident ipseque superiore anno excepto Solis lumine per foramen maculas grandiores notavi mensibus Augusto & Septembri. Vnum & alterum subnectam, audieram à Domino Luillero Galilæum vocatum decreto sanctæ inquisitionis, vt ad accusationes responderet, quæ obiiciebantur ei tanquam aduersus Religionem Catholicam, & auctoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ hæretica quædam scripisset in libello suo de Terræ mobilitate, stupebã & dolebam vicem huius optimi & doctissimi senis, sed gratissimus mihi fuit nuntius, qui Galilæum ampliaturum non solum sed & absolutum dixit, nunquam persuasum habeo sanctissimum Dominum nostrum ac beatissimum Patrem Papam Christi vicarium ad ea, quæ ad Fidem non pertinent clauium potentiam extendere velle, sanè si Sacræ Scripturæ, vel decretis summorum Pontificum aut Conciliorum Canonibus aduersaretur illa de motu Terræ opinio, quâto

studio illam ut verifimiliorem, & naturæ rerum magis conuenientem tueor, tanta non solum facilitate amandarem, sed & contrario affectu execrarer illius authores perfectoque odio prosequeretur. Certum est enim, quod Beatus Hieronymus ad Beatissimum Damasum Papam scribens spiritu Catholico omnes docuit, qui tecum non colligit, spargit, id est, qui non est Christi, est Antichristi. Verum quænam fit iniuria Christo, vel Ecclesiæ, vel Pastori Ecclesiæ Oecumenico, an blasphematur in sacram Scripturam, qui docet Terram moueri, quis vel leuiter in Philosophicis, & Theologicis tinctus non videt Scripturam Sacram ubique de Terræ stabilitate loquitur commodissime posse intelligi, vel de duratione, vel partium coagmentatione aut soliditate, quæ cæteris Elementis denegata est; utinam S. Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ spiritus semper verus scientiarum omnium fundamenta, & principia nobis reuelaret, causas incognitas patefaceret non amplius dubiis propemodum infinitis agitari fluctuaremus; sed quæ salutem hominum sufficiunt perficere satagit, dum supercælesti fidei lumine mentes nostras collustrat, & per vias rectas deducit, cæteræ scientiæ industriæ humanæ naturali lumine instructæ commissæ sunt; scio Zachariam Summum Pontificem circa annum Christi 745. Virgilium Salxburgensem Episcopum decreto damnasse, eò quod doceret Antistes ille Salxburgensis Mathematicus pro tempore illo rudi, & ignaro doctior Antipodes esse, qui aduersis vestigiis nostra premerent; cur damnauit Zacharias Virgilium? Credo sanè non idè quia simpliciter doceret esse Antichthonas, sed ex eo fortè quòd duos Christos induceret, quòd blasphemum, & impium est. Iure meritò damnaremur omnes quotquot mobilem Terram asserimus si huius dogmatis vi, aliquam hæresim (quòd absit) aduersus fidem Catholicam astruere cuperemus.

Alterum & vltimum te commonefaciet me prolixam, & amplam epistolam à Domino Christiano Longomontano accepisse Hafniæ scriptam prid. Kal. Aug. anni 1632, redditamque mihi post longos errores die Maij 28. anni currentis, acerbè corripit Lansbergium & Hortensium, ob illorum calumniosas accusationes, in Dominum suum & Herum Tychonem Braheum, illòsque Viros mendacissimos appellat, monet me quædam de Martis motu, & ad illius Planetæ stabilendam hypothèsim partem eccentricitatis Solis assumendam esse affirmat. Gratum erga te animum gerere profiteretur maximasque gratias rependit pro munere misso, & oblato quòd magnificè miraturque, & iure meritò tuam solertiam in detegendo Mercurio, libellumque cyclometricum, honestum rehostimentum ad te mittit, quem vnà cum epistola transcripta habebis breui ubi per otium licuerit. Ex tuo natalitio systemate, ingenium tuum Mathematicum sapere pronunciat, sagacitatem ingenij significare Saturnum in domo (illam Stellam inuentem), & Mercurium in prima domo recipientem, similiter in mea Genesi trigonum Q & N & Mercurij ad Saturnum sextilem in

Mathematicas speculationes propensum denotare. Vale & me tuum semper crede. Scribebat Lutetiæ Parisiorum 21. Iunij anno 1633.

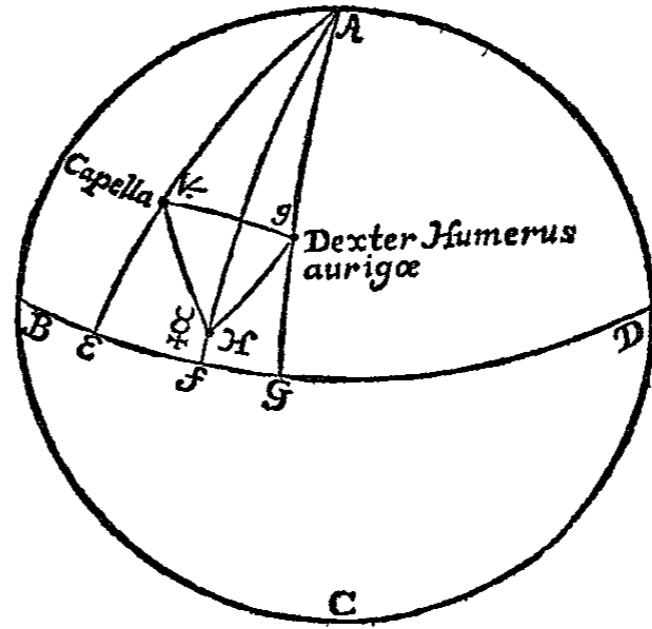
Tua Dominationis Observantissimus
ISMAEL BVLLIALDV.S.

Observatio PETRI GASSENDI facta
anno 1633. Maij die 16. Post occasum
Solis Aquis-Sextijs Radio Astronomico
in tangentes distincto.

Distancia Mercurij à Capella grad. 20. 58. min. 40. sec.

Ab humero dextro aurigæ grad. 20. 45. min. 0. sec.

Capella his temporibus occupat iuxta Braheum Π 16. grad. 44. min. 24. sec. cum latitudine Borea 22. grad. 50. min. Humerus dexter Erichthonij Π 24. grad. 56. min. 24. sec. cum latitudine Borea 21. grad. 27. min. 30. sec.

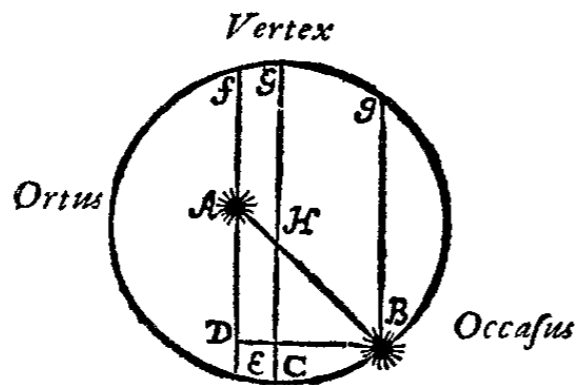
Sit colurus Zodiaci, seu transversalis $ABCD$. Zodiacus $BEFGD$. Locus Hirci in Zodiaco E . Locus dextri humeri aurigæ sit G . Polus Zodiaci Boreus A . Datus est ergo angulus EAG . 8. grad. 12. min. Latus AK . Complementum latitudine Hirci 67. grad. 10. min. Latus AI . Complementum latitudine dextri humeri aurigæ 68. grad. 32. min. 30. sec. Ex datis igitur lateribus AK , AI , cum angulo ad A , dabitur latus IK 7. grad. 43. min. Et angulus AIK 78. grad. 13. min. 20. sec. Item in triangulo HIK . Data sunt omnia latera, dabuntur etiam anguli scilicet KIH . 81. grad. 30. min. 43. sec. qui iunctus AIK , exhibet AIH , 159. grad. 44. min. 3. sec. Iam in triangulo AIH , habemus latera. & præterea angulum ADI , habebimus ergo latus AH , 88. grad. 15. min. 20. sec. Et FH , latitudinem φ Boream grad. 1. 44. min. 40. sec. At angulus HAG erit 6. grad. 38. min. Ergo φ locus in Π 18. grad. 17. min. 44. sec.

Calculus Prutenicus Origani statuit illum in Π grad. 16. 36. min. cum latitudine Borea 2. grad. 16. min. Calculus Tychonicus Rudolphinus Adriani Vlacci Goësani in Π grad. 17. 29. min. Deficit ergo Prutenicus à Cælo gr. 1. 41. min. 44. sec. In longitudine, at in latitudine 31. grad. 20. min. excedit. Tychonicus 48. grad. 44. min. at in latitudine.

Observatio

*Obferuatio ISMAELIS BVLLIALDI
facta Parisiis anno 1633. Maij die 26.
Post occasum Solis hora 8 $\frac{1}{4}$.*

Anno 1633. cum mensis Maij die 28. ad Meridianum Parisiensem collocaret calculus Prutenicus Meridie illius diei ♀ in ☉ grad. 18. min. 31. cum latitudine Borea 3. grad. 4. min. à die 25. quæsiuimus ♀ Telescopio vt coniunctio illius cum Stella, quæ Tychoni in sinistro humero seq. II occupabat tunc temporis ☉ grad. 18. 17. min. 20. sec. cum latitudine Borea 3. grad. 3. min. Die itaque 26. cum sonaret Horlogium R. R. P. P. Iesuitarum tres quadrantes post horam octauam à Meridie, hora scilicet 8 $\frac{1}{4}$ animaduerti ♀ iam cornua præbentem quorum acumina Terram versus dirigebantur diducto tubo ad extensionem mihi consuetam duorum fere Pedum Regionum adeò vt basi Coni, seu Pyramidis in pari extensione totum ☉ ambitum ante dies quatuor fere caperem, hunc itaque Planetam considerauim ad limbum basis coni applicatum, & reperi supra se habentem Stellam illam non procul à centro circuli apparentem, sed in azimutho Orientaliori, & almicantharat superiori, vnde quantum Telescopio assequi possumus simplici æstimatione æstimauimus ♀ in magno circulo distitisse à Stella scrupulis 18. ad summum, at azimuthum ♀ occidentalius fuisse 8. min. vel 9. min. & Venerem australiorem ipsa Fixa. Ecce figura obseruationis

Circulus illuminationis tubi optici in conuexo vitro *EFGI*.

Stellæ locus visus *A*. Azimuth fixæ *FAD*.

Azimuth ♀ *IB*. Venus *B*.

Distantia azimuthorum *DB*. 8. min. vel 9. min.

Distantia Stellarum in circulo magno 18. min. nempe *AB*.

Distantia altitudinum *AD*, 15. min. fermè.

Calculus Prutenicus statuit ♀ in ☉ 17. grad. 23. min. cum latitudine Borea 3. grad. 8. min. Sed multò prouectior erat in ☉ grad. 18. 2. min. vel circiter & latitudo Borea 2. grad. 48. min. fermè.

Adrianus Vlaccus ex Rudolphinis habet ♀ in ☉ 18. grad. 21. min.

*Admodum Reuerendo atque Clarissimo
Viro D. PETRO GASSENDO
Theologo & Canonico Dinienſi S.*

Admodum Reuerende atque Eruditissime Domine,

Latentem illum occultumque Magnetis ad Magnetem consensum, & τὰς ιδιότητες ἀρρήτους, vt cum Philosophis loquat, sicubi semper; sic potissimum tamen, dum nos suauissima sua præsentia, & Magnetica quadam doctæ conuersationis suæ extasi defixos Aquis-Sextiis teneret admiratus sum,

*Magnus enim Magnes, Magneta trahendo
minorem*

Symphathico nexu iunxit utrumque simul;

adedò arctè & efficaciter, vt ab eo congressu vitali communicata virtute animatior factus nescio quid impetus ac violentiæ, quâ post se moueri me experior, sentiam; tantum valet Heracleotica illa catena; tantum Magnetica illa similitum mentium Μεταμύχουσι, & τις ἁφίνας οὐσίαισι, verum illud symphatheticum à Pythagora quondam celebratum tetrachardum, quo resonante nulla locorum intercaedo mutuam similitum mentium ac ingeniorum συμμάθειαν impedire posse videtur. Sensit hoc quondam Plato dum vna maximè causa amorem necessitati præferre quod illa propinqua tantum, amor etiam dissita possit coniungere. Senserunt etiam hanc virtutem vel ipsæ literæ, non tam missæ, quàm à Cl. D. V. longo locorum interuallo dissita ad se eminè Magnetico veluti actu attractæ, affectus, obsequij, desiderijque omnibus in rebus ei inferuendi indices. Verùm ne fortè à tam potenti Magnete plus æquo abstractus digrediar, ad scopum reuertar. Nosse forsàn desiderat R. D. V. quid modò geram? quibusve distinear? vno verbo dicam, multitudo occupationum me non tantum obruit. Ex vna parte quidem me, Primitiæ Gnomonicæ Catoptriciæ, quas ad Amicorum meorum instantiam, prælo ante discessum meum subdere sum coactus, mirum quantum destinent. Ex altera parte in explicatione Barachiana in fauorem Domini nostri de Peiresk inceptâ desudans summòsque exanthlans labores, sub onere prope fatisco. Accedit præparatio ad iter adeo longum quale hinc Viennam in Austriam, quod post solemnitatem Assumptæ Virginis, Deo auspicante vnà cum D. de la Vallerte ingrediar; accedunt denique quotidiani Amicorum congressus labores augmentantes, quibus adeo premor vt vix literis scribendis idoneum tempus reperiam. Ad obseruationes porrò quod attinet, ego vt ingenuè fatear dictis de causis hætenus iis inuigilare non licuit. Nihilominus quod vltimam Eclipsim concernit, comprehensum est sedula computatione à Domino Tonduiti huius negotij exercitatissimo Viro, & me quoque, illam Tychonico calculo nequaquam quadrare, ita quidem vt tabulæ Tychonis Lunares (quod in Viro, & ingeniosissimo, & exactissimo quispiam non immeritò mirati posset) incertiores repererimus, quàm multi

multi putent; comparatione quoque facta cum Prutenicis & Alphonsinis, has exactiones deprehenderimus. Sed nuncius festinus, & iam petusatus mihi omnem ea fusiùs perscribendi occasionem adimit. Cæterùm etiam atque etiam rogo R.D.V. ne imposterum ab incepto semel literarum commercio nos locorum intercapedo absterreat. Imò sibi persuadeat velim eam amicitiam tantò esse gratiorem, suaviorémque quantò maiori interuallo distiti fuerint eam sincerè colentes. Ego enim si vel reperero inter Austrios Philosophos, & Mathematicos aliquid vestro ingenio dignum, sincerè spondeo, ac sanctè polliceor; me pro ea quam erga V.D. gero animi propensionem communicare nunquam intermissurum. Quod & de R.D.V. idem spero. Atque hisce me R.D.V.SS. sacrificiis humiliter commendo. Valeat atque iterùm valeat. Auenione raptim 10. Iulij 1633.

R. D. V. Servus in Christo humillimus,
& propensissimus ATHANASIVS
KIRCHER Soc. IESV.

Missem R. D. V. librum meum, quem inscripsi Primitias Gnomonicæ Catoptricæ, si absoluta fuisset impressio, nihilominus vbi absolutus fuerit, eum etiam post discessum meum, R. D. V. transmitti curabo. D. Priorem à Bompas, nuper ferè nobis abstulisset colica passio; gratiæ pro longiore vita viri Reipublicæ literariæ vtilissimi.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo
Viro D. D. PETRO GASSEN-
DO Canonico Diniensi Domino suo
plurimi honorando,

CHRISTOPHORVS
SCHEINER, S. P. D.

Q Vas ad me nonis Maij dedisti gratiffimas, accepi mense Iunio, quantum recordor. Acuit industria tua torporè meum, accensus sum vt par pari refundam, hoc est, vt obseruationem meam Eclipseos Solaris Romæ factam, remitterem: quod cur hætenus non fecerim; obstitit penuria temporis, dum ad discessum perdius & pernox occupor. Hæc vna eaque genuina, & sola causa obstitit, cur tuis humanissimis scilicet & accuratissimis literis non responderim: Vellè enim aliquid, si non tam exquisiti, saltè non ineruditi laboris rependere. Tu ergo pauxillū patiētiæ habe, & omnia compensabo. Interim ad manū, & oculos habes P. Athanas. Kircher, qui etiam memoriā mei sua excellētia obliterare poterit. Alias præter has literas in presentiarū à te non accepi. Obseruationē hanc cum D. Campanella communicabo. Ego cōtra Galilæum mearū inuentionum inuasorē altera nunc vice me defendo. Obstupesco, quā homo fronte tantum dedecus consciscere sustinuerit. Videbis olim & miraberis, vbi defensionem meam perlegeris. Interim orbem tuis accuratissimis obseruationibus erudire ne desistas, vt exemplo isto suscitati multi sequantur. Vale mei ad Deum memor. Romæ in Domo Professa 16. Iulij 1633.

MICHAEL CONSTANTINVS
PETRO GASSENDO Theologo,
S. P. D.

Q Vas à te accepi literas, mi Suauissime GASSENDE, magnam in animo meo pepererunt voluptatem, cum ex iis intellexi me tibi esse cordi plurimum, idque non merito meo, sed tuo benefico ingenio, quod mirari non desino ob illam, quæ in eo inest, tranquillitatem. Magni sanè fuit Philosophi summam animi quietem tantā curā, tantaque operā sibi comparasse; ea est, quæ multum me mouet, & singularis doctrina, in qua eluces, & eruditorum amorem in te concitas, meque totum incendis, qui in mediā turba, & grege nondum locum teneo. Scito tamen me semper dixisse, si nihil ad te darem literarum, me non esse extra noxiam, & religione impediri, donec huic muneri facerem satis. Velim tamen credas non eo consilio ad te scripsisse, vt è tuis eliciam, sed vt rarum habeas meæ erga te obseruantix pignus, & quos in vrbe nosti tui studiosissimos, tuo aspectu, tuoque alloquio propediem exhilares, quibus rem gratissimam facies, si veterem ac prisecam Physiologiam typis mandes. Hoc à te efflagitant, quos veræ & germanæ Philosophiæ nimia sitis vrit. Intereà vereor, ne re diutiùs detineat soli Natalis aura, & charissimorum amor, è quorum amplexibus auelli æquo non patieris animo, cum illic præcæteris habeas tuum Peiresium, Musarum decus, & Literatorum præsidium, cuius suauis consuetudine mirificè caperis, & tanti viri genio indulges, qui varia, & singulari rerum suppellectile oculos pascit spectantium, & lectissimis sermonibus Doctorum reficit animos, cuius amœno rusculo vehementer oblectaris, & miraris tui Peiresij optatis respondisse ipsam naturam, quæ huius plagæ angulum tanto adornauit splendore, quasi omnia studia in eius cultum contulerit, tanto Hero ac Domino factura delicias. Nullum finem facerem prædicandæ domus Gratiis factæ, ni modum epistolæ excedere viderer, cum in hoc scribendi genere de Amicorum salute, & negotiis de more quærat. Quare si res tuæ in tuto sunt, & bellè te habes, redi ad tuos quàm celerrimè, rescisces grauem esse ἡ φαισιάν πρὸς τῆς γραφῆς contentiōν, eorumque animos in dies magis exulcerari, nec vllam, quā deliniantur, adhiberi medicinam. Diu dolent & conqueruntur οἱ γραφῆς, ἢ διδασκαλοὶ τῆς φαισιάν, nouos & peregrinos ritus induxisse, nec fas fuisse eorum reclamare erroribus, & damnare hæreses. Eam querimoniam satis probat prima dies huius mensis, quæ multa signa τῆς σκληνισαμῆς dedit, & ostendit ἀπολέμῃν; ἢ πρὸς οὐρανὸν ἔχον τὴν διδασκαλίαν σωείδην, & verenda ἡ φαισιάν pallia, dum vtrique scenicam sapientiam ostentant, histrionicam agunt, & luce clarius aperiunt mentis humanæ vitia, inscitiam nempe, & superbiam, quos in scopulos facile se dat præcipitem, qui scientiæ, & sapientiæ primas

primas sibi arripit, nec se, nec hominem nouit, cuius est errare & labi. Hæc me docent humanissimæ tuæ literæ, & Academiæ forum Sophistarum disceptationibus perstrepare, idque esse solum doctissimis Viris ingratum, pingue verò, & opimum rãbulariam exercentibus, quã capiuntur adolescentuli, in eamque curam incumbunt cum è palæstra literaria Patrum subsellia conscenderint, vt vniuersus Orbis perpetuo labore diffidio, quo cautiùs in rem dissidentium irruant, suamque faciant. Vetera me conquire vetant præsentia & viua exempla, quæ movent hominem homini esse lupum. Eamque obrationem nemo probus non luget perditos hominum mores, ac præposteram mentem, & illam persequitur sectam, per quam quies animi comparatur, & sedem seligit, in qua tranquillo otio dies transigat, cumque sui amantissimis sermones & iocos conferat. Nosti Lutetiam esse literatorum domicilium, & in ea paucos è plurimis seligi, qui moribus & naturã clarissimorum Philosophorum non sint dissimiles, cum quibus ineunda est vitæ societas. Illic qui tui sunt, te interpellant, & tibi litem intendent, nisi apud nostrum Bourdelotium te sistas propediem, in cuius ædicula fœdera solemniter sacramento ferientur.

Dixi tuis verbis plurimam salutem suauissimo Alberto nostro, qui Academiæ dignitatem iam prope senescentem pristino splendore restitui curat Regis Christianissimi munificentia, & amplissimi Cardinalis Richelii consilio. Prodiit Aurelij acertimi ingenij viri Anæreticus aduersus Sirmondi Antirrheticum de integritate primi canonis Concilij Arausicani. Sunt, quos magnopere torquet ea controuersia, & Sirmondum ab Aurelio malè acceptum fuisse, & hæresi notatum, quòd chrismationem confirmationis sacramento detrahit. Aurelius vt est vir acutissimi iudicij, creber sententiis, grauis rerum pondere, ludit Sirmondum, tanquam impar pugilem, eiusque ridet orationem cum pigmentis, & fucis pene puerili. Hæc sunt iurgia nostri fori, mihi que sunt de Gaffarello quærelæ, ad quem si scribas, velim eum moneas esse memorem, quam personam sustineat, ne in posterum, mimos agat, neve se, suosque ludibrio haberi ferat. Quas enim ad suos scribit literas, fidem faciunt nullius esse falsi hominem, & sannionis olent ingenium, precor illi sanio rem mentem, & tibi prosperam valetudinem, meque, vt soles, ames. Vale, Polliaci in agro Meledunensi, pridie Nonas Augusti 1633.

PETRO GASSENDO,
GABRIEL NAUDÆVS
S. P. D.

Binas à te nuper accepi, Doctissime GASSENDE, cum vnas tantum expectarem literas, sed quæ tamen plura mihi significarent de te, de Luillero vtriusque

nostrum delictis & corculo, de Epicurea Anastasi, & de singulari illo certamine, quod paulò ante meum è Gallia discessum cum Armigero Londinensi suscepas; quàm vnquam vsquam ex illis duobus & geminato vrbانيتatis tuæ officio excerpere potuerim, adeò nempe occupatus es in otio vt mecum iam Laconicè quædam tantum insufurres, ac veluti furtim & per scitulam effutias, de quibus cum antea simul essemus prolixos equidem sermones miscere consueuisti. Papæ! quæ tanta mutatio est hominem Philosophum Parisiis otio diffuere, Diniæ verò vel Aquis-Sextiis aut potius ruri degentem, temporum angustiis vrgeri, negotiis premi, & nondum sibi diem vnum vindicasse, quo vel homini amicissimo nobilissimaque studiorum & opinionum communiõe deuincto pectus suum denudare vel datam fidem liberare posset! fidem enim si nescis aut potius si oblitus es, quam superioribus ad me tuis oppignerasti, de iudicio & censura responsionis illius qua defensionem tuam pro R. Patre Marino Merlenno Fluddus excepit, nunc requiro. Nec tantum te interpello vt bonum nomen esse non desinas, sed hoc insuper abs te peto vehementerque contendo, vt me vel de nugis etiam & titiullitiis tuis certiore facias, & omninò quæ mihi si coram adesles exponere velles, ea ne graueris in chartam cuiuscumque modi fuerint conicere. Probè siquidem nosti me quoque istud facere solitum fuisse; ac sapius quæ præsentem vix narrarem ea perscripsisse, nempe charta meo iudicio minimè est inter amicos præscindenda, aut quod Orasius noster Tubero Religionem sibi esse dicit, prima tantum facie depingenda quasi Sinenis more nunquam ad aduersa membranarum parte nobis scribendum esset, vel literas ipsas ex Demetrii præcepto turpe foret sinistram legentis manum adimplere. Quare si me audis quod tibi dabitur à seueriori Musarum cultura subcisiui temporis hoc totum ingratissima literarum cum amicis vicissitudine tibi esse impendendum arbitrabere, sanè quantum ad me attinet non committam vllò modo vt occupationes meæ, quæ non magnæ illæ quidem, sed interdum tamen multæ sunt, cogant me vnquam minus erga te officiosum esse quàm vellem. Imò verò quod Mercatoribus interdum vsu venit vt si merces vasa non explent scenum atque cannabem & scruta inferciant, ita ego cum non suppetent res dignæ scriptione, quæ scis ipsa tulerit & obuia quæque arripiant, ne tecum paria fecisse non videar, aut aliquid ex antiqua mea consuetudine liberius cum amicis meis confabulandi remisisse. Sed ne te qui satis tuapte natura rerum cæterarum memores, de hac vna quæ tibi forsàn altius quàm vlla cordi semper insedit admoneam. Age, mi GASSENDE, paulatim ad eam quæ magis me versat & coquit sub pectore curam descendamus, ac demum illis tuarum literarum capitibus respondebo, quæ mihi videntur maximè responsionem flagitare. Recordaris igitur opinor, quanto quamque incredibile desiderio non te solum, qui mihi semper

per non minus quàm tibi ipsi carus extitisti, sed omnia tua, & egregia præsertim, quæ tu subinde literarum monumentis consignare solitus es animi tui sensa fuerim vel ab inualefcente iam inter nos mutua necessitudine profecutus; quare postquam mihi cuncta illa, quæ dum adhuc suauissimæ tuæ consuetudinis fructu oblectarer scriptis mandaueras, vel post meum à Gallia discessum publicæ hominum luci commisisti, reddita mihi cum à te ipso, tum etiam ab amicis fuerint, sola autem quam te verisimile est omninò nuper ad R. Fluddum excudisse responsio diligentiam hanc meam fefellerit. Amabo te, amicorum suauissime quonam istud fato vel potius errore factum fuerit parumper apud te diiudica: & si nihil quidquam vlla mei in te officij ac obsequij cessatione commerui, si nihil peccaui, quod mihi tam graui & acerba pœna luendum fuerit, fac oro te atque obtestor, ne istius tuæ responsionis expectatione diutiùs macerer, aut quod ipse Fluddus ad primos tuos volones reposuerit ignorem, quod equidem si me hactenus latuisse dixerim, res tibi erit non admodum creditu difficilis, qui sacris Ecclesiæ sanctionibus damnata pridem aduersarij tui volumina, non nisi difficulter & cum summo vitæ ac fortunarum discrimine istuc à Mercatoribus deferri posse, etiamsi vastissima mole non præpedirentur, aut aditu reliquis etiam omnibus propter contagij metum intercluso, satis ipse iam intelligere potuisti. Deinde verò cum me quasi testem assiduum habueris eorum omnium, quæ sub initium istius velitationis à te gesta sunt, nunquam opinor cogitatione consequi posses, quantum me pruritus quidam vrget quo tandem modo ipsa composita fuerit intelligendi. Vix enim adducor vt credam quod

Hi motus animorum atque hæc certamina tanta

licet inter apes verè Palladias & mellifices enata

Pulueris exigui inætu compressa quiescant.

Verùm postquam mihi semel frontem perfricui vt tecum audaciùs de multis rebus, quæ ad studiorum & otij tui literarij rationem attinent pertractarem. Age corrente iam atque incitato calamo vt valeat Epicurus tuus, vt adolescat, vt ratiocinetur: vt se ab improborum & ineptorum calumniis defendat; vt tibi atque amicis placeat; vt typographos vrgeat, vt publicum denique fauorem expectet paucis exequere. Ista siquidem, de quibus attentus nonnunquam cogitare soleo, animum mihi haud mediocriter sanè perturbant tot difficultatum in dies succrescente materia, sed hoc præ cæteris me sollicitum detinet, quamobrem fiat quod in alto illo tranquillo secessu, quo nunc perfrueris, in hac profundissima pace & quiete, quæ tibi stimulos acres ad istud operis perficiendum addere debet, cessas nihilominus & inducias quæris quasi aliorum negotia tractare deberes non tuæ, aut corporis potiusquàm animi laboribus tibi foret incumbendum; quod certè quàm iniquè facias aut parum in rem

tuam & literariam consultè tum demum intelliges cum forsan non erit amplius huic morbo remedium. Neque est quod Venetiis istud commodiùs quàm Aquis-Sextiis absolui posse tibi persuadeas, nam si tibi nunc in solitudine viuenti deest otium, deest tempus quod eiusmodi cogitationibus impendatur, quò precor superesse potuerit, in hoc celeberrimo tot mercium totque nationum emporio, vbi nec Argus sat oculorum haberet rebus speciosissimis perlustrandis, nec Briareus sat brachiorum pertractandis. Sed Patauium fortè cogitas urbem illam Academicam si quæ alia vnquam in Orbe extiterit & studiis florentem ignobilis otI. Verùm quid opus est tot maria tranare, tot pericula subire vt otium illud quasi fugitiuum persequaris, quod ipsa Philosophia tecum vnà nasci voluit, tecum manere, tecum vel in mediis ciuitatibus habitare, modò istud ipsum ampecti velis, quoties vel vnus Senecæ, vel Epicteti, vel ipsius etiam Epicuri consiliis se tibi obuiam facit. Nec ægrotantis alicuius instar fastidiosi toties lectulum commutes quoties tibi operæ prærium erit quietem aliquam inuenire. Sed hoc dices, nimis acerbè mecum agis mi Naudæe! verùm quò mitius istud facere debeo aut potius

Quis Calum terris non misceat aut mare Calo?

Cum tu qui meritò Philosophorum huius æui κορυφαίος æstimaris, qui vacuitatem affectuum & negotiorum tam eleganter prædicas, qui nos omnes ad pileum vocas libertatis philosophicæ nondum tibi viuere potueris, quem negotia quotidie distrahunt, nec dum etiam amicis, qui Philosophiam hanc Epicuream continuo requirunt, inter quos si pro ea libertate, qua me iamdudum aliàs pro ipso Epicuro perorantem sustinui, aut paulò etiam vehementiore quod cessatio tua postulat. Reliquorum tibi mentem ac animum explico: Rogo te etiam suauissime G A S S E N D E, vt quidquid hac in re peccatum est, affectui meo potius qui in te profectò singularis semper extitit, quàm tua alia studia improbandi desiderio condonandum esse existimes. Cæterùm quod amplissimas conditiones iam antea tibi ab Eminentissimo Viro, & nunc etiam ab eo quem vt rectè dicis optimè noui, oblatas vltro, tanta animi constantia, tantaque amoris in Luillerium nostrum significatione recusaris. Est sanè quod plurimum tibi gratuler & mihi etiam vehementer gaudeam, quandoquidem si hunc, qui te sibi iunxit raro & indissolubili benevolentia nexu, qui te vix Lutetiam appulsum tanquam in sinu proprio fouit & recepit, qui tibi bonorum omnium auctor esse potest, quo cum aut philosophari liberè, aut suspirare familiariter, aut iocari securè possis, quem denique & in vrbe hospitem, & in peregrinationibus comitem, & in priuatis omnibus conscium ac testem semper habuisti, si hunc virum inquam, qui toties non tibi diuitias modò quas amplissimas possidet, sed se ipsum obrulit angustioris fortunæ tendiculis irretitus reliquisset, grauius in Philosophiam ipsam

ipsam peccasses. Mihi verò & cæteris omnibus amicis qui in te continuò velut in ipsius modestiæ probitatisque & temperantiæ viam spirantemque imaginem oculos conicimus, præclarum istud fortitudinis exemplum ad-emisses, quod vt in dies illustrius reddas perpetua & constanti in Luillerium nostrum voluntate, me suafore credo non indiges, qui seu ad Epicurum tuum conuertare, statim audies præcipientem naturales diuitias facili negotio parabiles esse quòd paucis natura ipsa indigeat, si ad Lucretium nihilo secius do-centem inuenies quod

*Non valida citius decedunt corpore febres
Textilibus si in picturis ostroque rubenti*

Iactaris quam si plebeia in veste cubandū est.

Si denique ad Senecam & ad Ciceronem quos præ cæteris etiam plurimum semper æstimare consueisti, ille nihil sibi magnum in terris videri aasserit præter eius animum qui magna nec accipit, nec desiderat; hîc verò consulit omnia quæ videntur vtilia, honores, diuitias, voluptates & cætera generis eiusdem nūquam esse amicitia anteponenda. Sed vbi tot monitores non adessent adesset tamen vera illa & germana sapientia, cuius ductu atque auspiciis postquam talis euasisti vt vnicus fermè nostri sæculi sapiens habere, rationi certè consentaneum est nihil quidquam de te cogitare quod non Hominem deceat vt ab omni fastu & ambitione ac cupiditate alienum, ita recti ac honesti maximè studiosum, aureæ libertatis amantem, libertatis tenacem, nobilissimisque rerum altissimarum cogitationibus penitus immersum, quibus in studiis dum ipse totus es vitamque degis suauiter & tranquillè, quid vnquam tibi deesse possit modò Luillerium tuum non deserat, equidem non video, Quare si me audis abigeos illos longum valere iubebis, qui liberos Homines aureis quibusdam catenulis suas in casses sensim pelliciunt, & studia cum Philosophica, tum etiam Astrologica diligenter ac vnice vt tui moris est excoles, propter quæ non SCHIKARDVS modò aut HORTENSIVS sed SCHINERVS Galilæus & quicumque rerum Cælestium peritissimi habentur, te ita admirantur & suspiciunt vt etiam hoc dicant à pereleganti & subactò in istis obseruationibus ingenio tuo nihil nisi absolute perfectumque proficisci, quibus ego libenter sanè assentior, & vehementer lætor te quem vnum præsertim colo & in oculis fero, mirum etiam in modum ab omnibus coli & existimari. Vale dabam in Castro Giaggioli Romandiolæ 22. Mensis Septembris 1633.

GABRIEL NAVDÆVS Vir immensæ literaturæ tuique Vir clarissime, studiosissimus ac mei amantissimus prædicatione tuarum laudum me in tui amorem rapuit, idemque sua auctoritate vt ad te scriberem homo ignotus animauit. Liceat ergo mihi compellare te, Virum Mathematicarum & reliquarum scientiarum cognitione florentem, neque tu propensionem in te meam, neque hoc amoris mei testimonium spernito. Vale, meque ama, quod & vehementer opto, & epixè peto.

Tibi deditissimus Scipio CLARAMONTIVS

CÆSINAS.

Epistolæ ad Gassendum.

*Admodum Reuerendo, Clarissimoque
Viro Domino PETRO GASSENDO, Dinienſis Ecclesiæ Canonico, & Theologo meritissimo,*

PETRVS FRANCISCVS TONDVTVS
Dominus de S. Legier, S.

Accipi à R. P. Athanasio Kircher Germano è Societate I E S V acuratas obseruationes tuas circa illam Solis Eclipsin quam die 8. Aprilis proximè præteriti conspeximus, mihi tuo iussu exhibitas, simulque maxima cum animi satisfactione perlegi caput illud epistolæ tuæ, quo ex Morini nostri relatione, amoris in me tui gratissimum præbes testimonium, nec tandiu scriptioni temperassem, nisi eadem me Forensium negotiorum copia & clientum sæpius importuna sollicitatio quæ vel inuitum ab integra Eclipsis eiusque Phasium contemplatic ne abstraxit, ad otium calculi in hæc vsque vacationum tempora adduxisset. Incœpit Auenione Eclipsis hora 3. min. 29. P. M. Sole gradibus 31. $\frac{1}{4}$ supra horizontem eleuato. Congruit hic euentus maxima ex parte cum Kepleri calculis supputaris Planetarum motibus ad horam 3. min. 59. cui habito respectu ad Meridianum, ab eodem auctore assignatum respondet hora 3 min. 29. quo tempore verè apud nos incœpit Eclipsis, habitâ ratione æquationis Physicæ quam Keplerus amplectitur eaque cum menstruâ qua ipse vtitur præcept. 171. mutuo compensata, quia quantum vna addere, tantum alia demere iubet. Hinc vtriusque Meridiani distantia Dinia videlicet & Auenionis assignari potest minor quàm aliqui censeant, maior quàm cæteri vt non mirum sit plerosque omnes de intricatissima hac Meridianorum differentiæ incertitudine conqueri, mirum neminem studere remediis. Sentirem libentiùs tuam & aliorum hac de re sententiam, vt pote qui falcem in alienam messem immittere nolim sola ea fruge contentus quam Diua Themis cultoribus suis elargiri solita est, felicem sanè mihi messem futuram ratus si amoris tui merear honore donari. Interim si quid pro te, pro amicis possum, hoc sincerè & ex corde præstabo. Si ad R. P. Athanasium aut ad Regium professorem Morinum scribas, eos quæso etiam nomine meo saluta, & metui tuæque virtutis amantem redama. Auenione hac die 24. Septembris 1633.

Obsequentiſſimus S. LEGIER.

*Clarissimo Viro Domino PETRO
GASSENDO, S. P.*

Non credas Clarissime, Doctissimeque Domine GASSENDE, quanto cum gaudio responsum tuum ad meas literas dissertationemque, acceperim non solum ob merum quem habebam à longinquitate interualli quo à nobis abes; sed præsertim ob ingenium tuum & candidum animum; quo non indignè tulisti libertatem meam in discutiendo tuo scripto,

N n sed

sed æquissimè accepisti ; inque eius gratiam amplexus es sententiam probabiliorem circa varias controuersias. Gratulor mihi non leuiter conatus istos tibi placuisse ; & in partem amicitiae tuae me admissum , quam tot ante votis exambui, quum nondum G A S S E N D O auditum erat Hortensij nomen. Sed & contra non accipio nimios istos titulos , quibus tu vicissim me summis æui Viris non desinis accensere ; qui vix ad primum lapidem in vasto hoc famæ campo progressus ; si non temerariè, saltem audacter satis , iudicio seculi haætenus ausus fui me committere. Sic habe Doctissime GASSEND E , Tyronem esse me in scrutandis naturæ mysteriis, & vt paucissimis annis(vix enim XXV I I I. superau) in contemplatione rerum versatum ; ita abundè mecum ex animi sententia actum existimare, si modò per indefessos labores, per spreta vulgi nescientis ludibria , sic comparere contingat in choro eruditorum Virorum ; vt tuus ille Mercurius comparuit in Sole, hoc est, vt vel minimam faciam vmbra in magna luce. Quam putas igitur ad lectionem tuarum indignabar, quod tu summus Philosophus ita mea acciperis, ac si non latere ea , vmbraeque subiici oporteat ; sed sub oculis magnorum Virorum legi, & in media versare luce. Sanè affectui tribuere malo iudicium istud, quàm sic mihi ad blandiri vt putem rem ita se habere, quia amicus censuit ; & in posterum operam dare , vt magis magisque proficiens , is tandem dignè habeat, quem me esse maturè nimis iudicasti.

Circa aëriam sphaeram globis caelestibus circumiectam, gaudeo tibi aliter nunc videri : speroque si rem penitèns introspexeris , non tantam modò eius altitudinem , sed qualemcumque tandem inibi existentiam , saltem in Luna reiecturum : quod mihi haætenus suaserunt Phænomena omnia & imprimis observationes per Telescopium. Ignium nocturnorum ampliacionem rectè mecum agnoscis è Solis pendere oculis : & quid si eandem causam assignem omnimodæ ampliacionis Planetarum ; cur quæso Orbem aërium habeamus circumfundendum ? Nulla enim prorsus obseruatur proportio inter ipsum Planetæ globum & molem radiosam circumfusam ; quod vel ex Venere cornuta apparet. Et tamen si realis Orbis aërius lucens eis circumfunderetur, oporteret non solùm eum conspicuum esse ; sed in diuersis Planetis diuersam seruare proportionem : quia & si quantitatis est modicæ in singulis, non tamen eiusdem est per omnes altitudinis. Atque econtra , videntur nudis oculis Planetæ interdum æquè magni, qui si per Telescopium inspiciantur , differentiam diametrorum ostentant notabilem ; quod arguit realem diametrorum apparentiam non eò vsque iuuari ab aëria sphaera, donec in oculo ad eandem magnitudinem excrescant ; sed id solùm dependere ab oculis ; neque proportionem sphaeræ aëriæ vllam hinc concludi. Exempli gratiâ Anno hoc 1633, mense Martio aliquandiu Venus iudicabatur nudis oculis maior Ioue ; cum tamen diametrum vel tertia parte minorem per Telescopium obtineret. Si ergo auctio Veneris de nocte , contigisset ab aëre

ipsi circumfuso, fuisset ille eiusdem crassitudinis cum semidiametro globi Veneris , aliter enim Ioui non potuit æquari , quod vtrique non credo te accepturum. Idem aliàs expertus in Venere & Mercurio , & si attenderis, deprehendes rem ita se habere.

Methodum demonstrationis distantiae Solis à Terra, Viti optimi Domini Gualterij, lubentissimè accepi : sed quod pace eius liceat, videtur nimis curiosa. Si enim semidiametros Solis & Lunæ prout ex Terra spectantur, considerandas velit. Lansbergiumque minutula ista non debuisse negligere censere ; sciat, debere se nos priùs circa Solis, Lunæ, vmbraeque semidiametros ad ipsa scrupula secunda securos reddere, antequam demonstratio non tantum secùm discrepantiae vehat , quantum oriri potest, ex neglectu Lansbergiano. Quod quàm difficile sit præstare, sine dubio optimè nouit. Sed tamen laudo eius industriam , & gaudeo quod tam candidè de Lansbergio, heu quendam meo sentiat , videoque apud Gallos vestros longè plus residere humanitatis, quàm apud Danos aduersarios meos , qui nullis rationibus adhuc adduci potuerunt , vt videant Lansbergij Methodum esse verè Geometricam , Tychonis autem & Longamontani demonstrationem, Geometriae non consentire & in propria dedomena impingere. Cum Danos dico aduersarios meos velim scias mihi nunc rem esse cum quodam Bartholino, qui Apologiam edidit pro Tychone aduersus præfationem meam in Commentationes Lansbergij de motu Terræ. Si non videris eum libellum, poteris Lutetiâ habere. Scio enim Dominum Merfennum legisse. Putidus est, & à tali hamine profectus, qui Astronomiam illatis nimis manibus tractauit, quam vt intima eius Sacra inspexerit. Multus ibi ero contra diminutionem vmbrae Terræ & Lunæ in Eclipsibus ☉ & ☽ , ab aëre crasso , quam fingit in opere suo Longomontanus, item contra Lunaria Tychonis ; contrastabilem eccentricitatem Solis, &c. speroque tuo & tui similium iudicio , partes Lansbergij measque pulchrè me sustentaturum. Excerpta ex libro D. Galilæi valdè placuere. Vtinam totum habere liceret ? Non posset gratius opus incidere in meas manus. Velim scire vt ei res Romæ successerit , & an liber non sit prohibitus. Si non sit, saluas res habent Copernicani. VVillelmus noster Ianssonius Cæsius elegantissimam construxit sphaeram ad mentem Copernici , quam si vel ipse Pontifex viderit, non poterit non amplexari. Breui, vt puto, eam edet, & in Italiam, & ad Proceres Aulæ Romanæ destinabit. Observationes tuas, quas Lutetiæ iusseras describi, haætenus frustra exspecto. Cuius culpa ibi tandiu hæreant, equidem nescio : & nunc sollicitabo P. Merfennum vt missionis curam in se velit recipere. Si coniunctionem ♀ & ☽ 29. Octobris obseruaueris, rogo obseruationem digneris communicare. Expectabis vicissim quilibet à me , et si hoc anno pauca obseruaueris ob impedimenta negotiorum , itinerum , & perpetua ferè nubila , quibus hac æstate, autumnoque fuimus diuexati. Responsum tuum ad D. Merfennum destina , à quo facillè post

post ad me mittetur. D. Vossius amicissimam tibi iussit dici salutem, literisque te salutabit, quamprimum per occupationes, quibus nunc mirum in modum vrgetur, licebit. At ecce quod penè oblitus fueram. Si vlla tibi intercedat familiaritas cum illustrissimo Molino Patritio Veneto, quæso meam dissertationem ei transmittere & me cōmenda, officium hoc quavis occasione posthac redempturum. Idem de D. Galilæo dictum puta. Quem equidem virum quanti æstimem dicere satis non possum. Si modò aliquam habeas occasionem, rogo te per amicitiam, vt cum hisce literis, dissertationem meam ei cures mittendam, quam credo te iam Lugduno aut Lutetiâ posse habere; quia missa sunt in Galliam non pauca exemplaria. Quidquid expenderis pretij, aliâ occasione hîc libenter repêdam. Totum committo tuæ curæ: si me hac in parte tua contigerit vti industriâ; ne dubita quin plura pro te præstare paratissimum sis inuenturus

*Tuum ad omnia paratum MARTINVM
HORTENSIVM.*

Dabam Amstelodami Nonis Decembris anni 1633. optimo Viro Domino GALTERIO licet ignoto, salutem à me dicito, & prospera omnia voueto.

*Admodum Reuerendo Clarissimoque
Viro Domino PETRO GASSENDO
Diniensis Ecclesie Canonico
& Theologo,
P. F. TONDVTVS Dominus de
S. Legier, S. P. D.*

Duplicem ex gratissima epistola tua fructum colligo Vir, Clarissime, alterum, dum miram inter nostram & Parisiensem obseruationē circa visam die 8. Aprilis Eclipsim, deprehendo consonantiam, tuis etiam Diniæ factis animaduersionibus conuenientem, Alterum dum Meridianorum nostrorum inter se & cum Parisiensi compertas habeo proportionēs atque distantias 11. vel 12. minorum inter se verò 6. vel 7. diuersas quidem ab iis quæ Ptolemæus & Clavius aliique autumant, conformes verò illis quæ Appianus scripta reliquit, ita vt rectè Parisiis Eclipsis initiū hora 3. 18. m. rectè Auenione hor. 3. m. 29. Rectè Diniæ hor. 3. m. 35. vel 36. fuerit obseruatum. Hæc vt vt probè se habeant, aliquis adhuc restat scrupulus circa locorum nostrorum longitūdines supposita veritate illius quam Tycho & Keplerus adstruunt Vranoburgi partium $\frac{36}{4}$. Necessè est enim vrbes nostras longius in orientem esse productas quàm scriptorum antiquitas existimārit, nisi cum Magino, nonnullis gradibus Vraniburgi minorem faciamus longitudinem quod ipse statuit & probat in tractatu de meridianorum distantia post supplementum Ephemeridum, pagina mihi 298. Quod ad latitudinem attinet memini me aliàs, maioris præcisionis & subdiuisionis gratiâ sæpius per meridianam Solis altitudinem, dimisso per altioris muri perpendiculum filo, illoque cum vmbra parietis

Epistola ad Gassendum.

collato, ex proportione gnomonis & vmbre deprehendisse Auenionensis Poli altitudinem partium grad. 43. min. 52. nolim tamen vnus aut duorum scrupulorum errorem prorsus excludere quia tunc nec verò loco Solis Tychonico, nec perfecta prorsus Solis declinatione utebar, ex quibus leuioris erroris causā potuit exoriri. Hæc sunt, Vir Eximie, quæ solertis epistolæ tuæ iuauitati respondenda habebam. Tu si placet mea opera vttere & perpetui obsequij in te mei affectum proba. Auenione hac die 27. Decembris anni finientis 1633.

Obsequentissimus S. LEGIER.

MICHAEL CONSTANTINVS
PETRO GASSENDO, S. P. D.

Velim te scire, mi suauissime, non serò ad me te literas dedisse, quas auidè arripui, & exosculatus sum ob eam, quæ in iis elucet, & quâ me prosequeris, benevolentiam. Benignè & amicè facis, mi GASSENDE, multumque addis ad officia in me tua, quando Peiresium, Virum primarium mihi concilias, quem nullo obsequio demerui, vt me amet & diligat. Ea sunt manifesta signa beneficæ naturæ, qua illum esse audio ab iis, qui in eius consuetudinem recipi gloriantur. Dudum auebam in eius ære numerari, quod tandem mihi contigit tua ope & cælesti quodam beneficio, ex quo habeo tibi gratias immortales, rem tamen vnā te rogassem, ne orationis meæ vitia tātō Viro aperires, qui hoc meo dicendi genere oblectaris, vt de dissidiis fori literarij crebrò ad te mittam, modò ne tibi sim oneri, neve negotia tua, & otia interpellem. Quod autem ad me rescribis *πρὸς τὸν Πηριεσιανὸν* & *πρὸς τὸν Γασσενδὸν*, scito eorum animos in dies incendi, nec vllis verbis deliniri; quò fit, vt perspicacis ingenij homines coniciant tantam litem dirimi non posse, cū vtrique non current, quantam cladem rebus suis afferant. Subiecere facem huic discordiæ libri tres, in quibus *πρὸς τὸν Πηριεσιανὸν εὐρησκία* lepidè & facetè detegitur, forsā curæ fuit Puteano hos ad Peiresium dari. Nunc decreto sacri Consistorij huic operi recensendo additi sunt quatuor Theologi, qui se Doctores venditant, vt errores, si quos deprehenderint, vni ex Magistris Libellorum Supplicium deferant. Quò res cader, iam multi præsentunt, nec coniectura assequi difficile est; horum librorum author est, qui & director dicitur, & opus Monachorum Gallicè donatum quibusdam cum obseruatiunculis in lucem edidit, qui & in Ecclesia Rothomagensi nuper celeberrimo cætu conuersiones habuit, & veteri disciplina exagitauit *τὸς μοναζοντας*, qui eò omnem locant operam, ne hoc quadragesimali tempore verba faciat ad populum. Excitantur etiam Archi-Episcopi Rothomagensis programmata, quo iubentur in ordinem cogi Episcopo, & Presbyteris, quos Curiones vocant, subiici, eamque esse antiquam Ecclesie praxim Concilia commonstrant. Programmata ad te mittam prope diem, & si quos reperiam libellos, qui ad eam rem spectant. Nunc longè absum ab Athenæis nostris ob valetudinem languentis discipuli,

qui abhinc sex mensibus quartana grauissimè laborat, & dolet in sinu matris; eam incolit vrbis partem, in qua degebas vbi te absentem oculis ac animò requiro, qui in aliud tempus aduentum tuum differs & mihi auges tui desiderium. Cæterùm de amicitia, quæ cum Gaffarello mecum intercedit, nolui vnquam eam distrumpi, neve dissui qui illum feci semper plurimi, & veni in eius partes cæteris reclamantibus. Non tuli alienas mensas nomine meo perstrepere, risum & fabulam fieri. Non sum adeo tetricus & austerus, vt à salibus & iocis omninò refugiam, sed is sum, qui scommata non patiar, & mihi inuri maculam, quam vix possem eluere. Si quæ fuit culpa, hanc Hozerio adscripsi, qui Gaffarelli literas circumtulit. Vt volui sales Gaffarello reponere statim excanduit, & quos aduocauit nostri iurgij iudices, eius sententiam defugerunt. Bellè ais esse amantius iras, & argumenta singularis amicitia, qua quis nudat amici nænos, vt iis faciat Medicinam, & animi perturbationes funditùs tolli curet, quibus me, ac illum carere peropto, vt gratiorem habeas, quam tecum iniuimus familiaritatem, nosque ames sedulò. Vale, mi GASSENDE, & Peiresium tuum meo nomine plurimum saluere iube. Lutetia 11. Februarij 1634.

*Admodum Reuerendo, Clarissimoque
Viro Domino PETRO GAS-
SENDO, S. Theologiae Doctore, &
Ecclesie Cathedralis Diniensis Ca-
nonico, & Mathematico Philosopho
Insigni D. Fautori meo Amicissimo,
Salutem & obseruantiam.*

Reuere Euerende admodum & Eminentissime
D. GASSENDE, Amicorum carissime,
Geminas tuas, easque copiosissimas lite-
ras, vnas mensè Augusto Tenarone, alteras
Diniæ hornd Ianuario scriptas, rectè accepi,
has quidem die 27. Februarij nuperi, illas ve-
rò 18. Ianuarij præcedentis. Vtrasque scito mi-
hi accidisse multò iucundissimas, ac Thesauri
loco haberi, quod tot & tam diligentes com-
plectantur obseruationes. Quas verò dignas
vnquam tibi reddere grates potero, pro tam
beneuola communicatione, proque labore ac
patientia describendi, quæ nos paucos dies
poposcit? Carum esse mihi oporteret, cuius
causa ego tantam subire vellem molestiam,
Credo igitur & opere ipso experior impensè
me abs te amari, vt autem operæ minus pœ-
niteat, scito non mihi priuatim, sed publico
bono ac posteritatis id te exantlassè. Inseram
enim omnia ea, quæ ad cæli, maximè &
pertinent historiam, destinato libro, (nisi
fortè quid exceperis diserrè, quod publicari
nolis,) quia intelligo Astronomiæ interesse, vt
hæc talia legantur olim à seris nepotibus.
Quod verò veritus es, editionem Theoriæ, li-
teras præuenturam. Iubeo, te securum esse. Ni-
hil horum præcipitabo, ne me cuiuspiam pœ-
nitere possit. Et multa sunt quæ me hætenus

morabantur. Primum conquisitio plurium ob-
seruationum, quotquot nancisci vndecumque
possem, vt etiam æquationes intermediæ sta-
bilirentur experienciâ, nec hypotheseos formæ
soli permitterentur. Præsertim seruiret huic
proposito ea digressio maxima, quæ futura est
sequenti mensè Aprili, opportunè circa Pleia-
das, cui te quoque aduigilare cuperem, si for-
tassis hic serenitate destituor ego. Eam igitur
expectandam censui. Deinde impedierunt me
hætenus concatenata negotia plurima, quæ
non sinerunt obseruationes retexere, scis quor
sint soluenda Triangula, vt vel vnus locus
eruatur. Quid ergo dicemus de toto libro no-
stro? Vix possem integro mensè omnia reso-
luere, licet huic vni curæ vacans quanto mi-
nus cùm intereâ distrahor ad tam diuersa? Et
subleuasses tu quidem ipse suâ parte; si fuisses
occisior. Nec soleo interim, si fortè vna tantū
aut altera hora detur; statim in hæc irruere;
continuam attentionem res postulat, si satis
comtè omnia velim tractata. Mihi verò iam à
dodrante anni nunquam licuit esse tam beato,
vt per vnicum aliquem diem continuum, sine
molestâ interruptione, potuerim esse meus aut
grata hæc seriò tractare. Nec vllum sperare da-
tur otium antè Autumnum, donec tædiofissi-
mum hoc officium Decanatus Philosophici
deposuero. Tunc ad amiciora ista reuertar, &
inuante Deo tandem absoluaui; interea etiam
editio Chorographica XIII. Tabularum VVi-
tembergiæ, quas Amstelredami nunc sculpi
curat VVilhelmus Cæsius me aliter sollicitum
tenet. Taceo aduersam valetudinem, quibus
vniuersa ferè familia mea, & ego ipse hac hye-
me fuimus conflictati successiuè. Cæteri tamè
omnes, laus Deo Seruatori, restituti; præter
vnum filiolum, quem nudius-tertius proh do-
lor, sepeliui, vt nunc in recenti luctu ad scri-
bendum sum ineptior, Nimis molestus fierem,
si omnia impedimenta mea percensere vellem.
Atque nunc, postquam præcipuis defunctus
esse videor, nouum succedet, anniuersaria sci-
licet profectio mea, ad oppida XXVI. attributa
superiori parti huius Ducatus, quæ visitare te-
neor, (quali occasione Tabulas primò confe-
ci.) Et quotannis sex ferè hebdomadas, hoc est
anni octantem ferè insumere oberrando; post
etiam semissem prædicti, describendo, & refe-
rendo statim ad Curiam VVitembergicam,
Proinde ante Pentecosten litteræ tuæ domi
me vix offendent, etsi vel maturares. Ideò ta-
men maturabis nihilominus, quia in itinere
vides tandiu morari. Sed hæc hætenus excu-
sationis tantum loco. Nunc ad realia. Eclipsis
nupera Lunæ cæli fauore abs me qbseruata
est egregiè, vt de minutissimo sum securus. Ac-
cipis descripti summam, vt conferas cum tuis,
expecto interim, quid obtinueris tu, vel Ton-
dutus aliusve peritus. Miror autè valdè, cuius
culpa factū sit, vt responsi mei exempla pariter
mutila fuerint: nec intelligo ex epistola tua, nū
hodiè que habeas deficiètem paginam. Itaque
in euentum aliud integrum hic mitto addito
tractatulo de Purim Iudæorum & incompletis
disputatiūculis Academicis, quæ in hac pauci-
tate studiosorū tardè procedūt. Nemo enim fe-
rè est, qui talia tractet seriò ac fundamèntaliter,
plerique

plerique. In generalibus hærent, umbratili quadam notitiâ contenti. Lansius ipse scribet hodie, monitus à me. O quoties G A S S E N D V M in ore habet? quem vnice miratur! Quid autem hoc rei dicam quod Vir Illustris, D. Peyresius ad meam humilitatem descendere dignatur? Nisi te proxenetâ id factum, vt me tantus Heros amaret, quo de nihil horum huc vsque meritis sum, sed nec deinceps mereri potero. Misit ille descriptum præfationis Hebrææ, in Tabulas Lunæ Solares R. Immanuelis, de quibus quid sentiam percipies ex meo ad illum responso. Sed & aliorum quorundam benignè communicandorum spem fecit. At hoc vnum vereor, vt res adeò pretiosa, satis tutò possit huc deferri. Præstaret ea describi tantum, si Amanuensis contingeret orientalium peritus. Quis autem quæso est ille Holstenius, qui apud ipsum adeò benignè mei fecit mentionem? Inter plurimos peregrinos, qui me subinde salutant, non bene recordor aut discerno: Nisi forte sit insignis ille artifex Mechanicus, qui præter omnigenam eruditionem, addo & morum suauitatem, horologia minutiora fabricare nouit. Nam is ni fallor patria fuit Holsatus. Alius nemo succurrit. An rectè acceperis meam de Solari Eclipsi relationem, dubito, quoniam in tua files, neque confers tempora quod fecisse tamen expedit. Si fuit intercepta, sarciam alias vbi resciuero. Oraui te quoque, vt Lunam crebrius obseruares, maximè circa nodos (vbi superest adhuc ingens error maior quàm quisquam animaduertit.) Item circa Prostaphæreses maximas cum est in quadrato Solis & eius Apogæum Soli vnitur, vel perigæum tamen; denique circa vtrumque limitem latitudinis, cum aut altissima est, aut humillima. Vel quoties vicina cuiusdam Fixæ & obseruatu opportuna tibi fuerit. Nam mei oculi tunc vel maximè caligant, hebetati splendore maiori. Etiam diametros crebro notati cuperem in varia distantia, maximè verò, cum ferè bisecta est, proportionem totius, ad transversam partem lucidam. Inde enim de propositione sphaerarum D ad C concludere auderem. Hortensius meo rogatu idem hoc tentauit. Et felicius potest interdum explorari, vbi minimum sputiæ lucis circumfunditur. Ego longissimæ hastæ aptaui transversariolum subtiliter in partes æquales diuisum, vnâ cum albis aculeis fôco pinnâcidiorum trusatilibus, quibus id explorem. Citeriori loco apud oculum apto Telescopium, & ne vacillet, alliga. Sed tu facile commodiùs aliquid excogitabis. Oportet autem tempus notum esse. Ita Triangulum formaremus inter Solem, Lunam & Terram, cuius vnicum latus, scilicet à nobis ad Lunam, cognitum est, duo item anguli, vnus apud oculum, ex collatione locorum Solis & Lunæ, alter apud ipsam Lunam ex hac proportionem illuminationis. Ergo inueniretur, hinc latus ignotum, inter Tellurem atque Solem. Praxis hæc exerceretur opportunissimè circa quadraturas, quando phases citissimè variantur, vna tamen Lunæ asperitas me luscio- sum turbat, vt nil certi pronunciare ausim. Tu Lynceus ei bene medeberis.

Plurima essent ad quæ respondere non
Epistola ad Gassendum.

modò deberem, sed & percuperem; vrgem verò me, præter funebria mea, insuper alia variè, vt vix hæc sine intercurfâ impediendum, & attentè satis exararem. Ignosce igitur obsecro, & quæ malè cohærent, per distortas curas meas excusa. Tu verò felicius atque tranquillius Vire, ac Vale, amicorum Princeps. Properabam Tubingæ 26. Martij 1634.

Adhuc vnum audi! Spero me obtenturum differentias Meridianorum inter Alexandriam & Romam, duplici ratione: vnâ, mediante Constantinopoli, vbi obseruauit Muhammed Tschelebi eandem quam ego hîc Tubingæ, vt sim certus distare Orientem breuius à nobis quàm Tabulæ tradant: alterâ, per lineas Nauticas ex Portolano, Barbaro Græco authore nouitio, si ergo deinceps Romam satis certò cum Tubinga connectere possem, haberemus tandem veras longitudines locorum nostrorum, tales qualis Alexandria supponitur $60\frac{1}{2}$. Da igitur operam quæso, vt Româ impetres nouitiam obseruationem aliquam, quæ cum nostris comparari queat, & iterum feliciter Vale, à tui obseruantissimo, fidissimoque.

VV. SCHIKARDO.

Admodum Reuerendo & Clarissimo Vi-
ro Domino PETRO GASSEN-
DO Diuensis Ecclesiæ Canonico &
Theologo,

THOMAS LANSIUS, S. P. D.

E Suanissimo familiaritatis commercio, quod cum SCHIKARTO Amicorum charissimo iam tot annos intercedit mihi, vt aliàs sæpe collegi plurimos eosque gratissimos fructus; ita præcipuè insignis facta desideriiis meis accessio est, posteaquam tua, Excellentissime GASSENDE, illiusque in Astronomicis illustra studia in mutuam literarum consuetudinem, coaluere. Nam cum scripta tua omnia, quæ cum illo communicasti hæcenus, amicitia iure in meam quoque potestatem vsu concesserint: credere vix potes, quàm recrearit, quàm bearit, imò me lectio tum cælestium obseruationum, tum animaduersionum in Aristotelem tuarum. Illis equidem fidem fecisti, nihil acutissimo ingenio tuo imperuium, nihil oculis lynceis; quippe qui & versutissimum Atlâtis nepotem, visu alioquin tam difficilè, iam multoties, & accuratè quasi quidam primæ admissionis Domesticus, sis contemplatus nec non aduerteris subinde apparentem eamque spuriam Siderum amplitudinem à vera eorum magnitudine, mirum quantum differre, quâ felicitate Tychonem Bracheum, & amicißimum olim meum Keplerum, summos artifices, non parùm superasti. De censuris in Aristotelem quid dicam? Non diffiteor, percussisti me primò nouitate sententiarum ac *συμπρασμάτων* insolentia. Nec enim putabam *δαιμόνιον* illud Stagiritæ, ab Auerroë Arabum doctissimo tantopere celebratum, tot & tanta in Philosophia ignorasse.

N n 3 Cæterum

Cæterùm pensculatis rationum tuarum momentis diligentius, ac vanescente dein stupore, rapuisti me tandem ad assensum; ita tamen ut etiamnum alicubi hæream, interim satis nunc certus, Aristotelem non pauca peccauisse: Verùm hæc mi GASSENDE, propterea ad te scribo potissimum; ut testificer, me ob tanta merita tua debere omninò tibi cultum honoremque, paratum insuper officiis gratificari omnibus, si modò occasio non defuerit; quam tamen abs te auide expecto. Fabricium Petriscium (cuius memoriam & ingentes virtutes iam diu veneror) nec minùs Tondutum San-legerium, meo nomine, vbi commodum fuerit, saluta honorificè. Ita Vale, Virorum Eximie, magnum Galliæ Ornamentum. Scribebam Tubingæ 28. Martij, A. C. 1634.

Doctissimo Clarissimoque Viro Domino
D. PETRO GASSENDO *Dinien-
sis Ecclesiæ Canonico, & Theolo-
go meritissimo, S. P. D.*

Ræcipitatum nimis inter serua negotia calculum statim recepta epistola tua deprehendi indeque errorem processisse, unde tua suspicabatur industria, ex prætermis- sissis videlicet quinque gradibus rectæ ascensionis Solis, qui ex integro circulo supererant. Vt sit in prima parte Eclipsos liberiori Musa deprehendi quod mox prudentiæ tuæ examinandum subiicio. Maioris obscurationis tempus satis exactè deprehendi, dum Luna pristini splendoris redintegrationem non desiderabat modò, verùm etiam assequeretur ipsa 33. gradibus & 20. circiter scrupulis eleuata, cui satis præcisè respondebat Caudæ Leonis altitudo part. 45. 40. min. quæ dat horam 9. 4. min. Luna verò sic ut supra eleuata dat horam 9. 5. min. Eandemque Stellam Fixam per plures obseruationes cum Luna congruere durante Eclipsos incremento & consistentia adnotaui. Finem autem Eclipsos licet non tanta cum diligentia propter diuersa impedimenta obseruatum satis etiam rectè videor supputasse: hora 10. 57. min. Luna 45. gradibus & 37. minutis supra horizontem eleuata. Hæc accipies eo animo, quo mitto, tuoque iudicio suppono. Multum est Viro aliis ac planè diuersis negotiis implicito in istis saltim voluisse.

Notauit quidam Carpentoracti Lunam è nubibus emergentem, quindecim ferè gradibus eleuatam & iam ex Telluris umbra deficientem supponamus esse gradus 14. min. 55. Erit hora 7. min. 10. quod vix conuenit cum tuo calculo.

Idem in fine Eclipsos Lunam 45. gradibus Carpentoracti, minus aliquot scrupulis eleuatam notauit dubitans tamen ne tunc omninò Eclipsos perfectè finita, Lunaque pristino splendori restituta fuisset.

Auenione alius Lunam notauit iam Eclipsos immersam dum nubibus destituta videri cepit eleuata grad. 19. min. 50. hora nempe 7.

min. 39. Videbis hæc omnia & ad nutum corriges meique qui tibi sum addictissimus immemor non eris. Auenione hac die 19. April. 1634.

Obsequentissimus S. L E G I E R.

Dominum Felicem Medicum salutare non potui ut pote qui ad vos profectus erat.

Viro Clarissimo ac Doctissimo Domino
PETRO GASSENDO, *Theolo-
go Doctori, Ecclesiæ Cathedralis Di-
nien-
sis Canonico, Mathematico pe-
ritissimo & Celeberrimo,*

MARTINVS HORTENSIVS
S. D.

Vir Clarissime,
Etsi quartus abeat mensis quod ad postremas tuas non respondi; non desij tamen interea memoriam tui apud animum meum recolere, quoties aut Diniam tuam cogitau, aut communia studia, quæ scribendo, obseruando ac disputando non cessas inuare ac promouere. Dabis veniam moræ in tot meis occupationibus. Reliqui Leidam & contuli me Amstelodamum, spe docendi aliquando publicè Mathematica. Id tandem obtinui & impetraui circa Kal. Maias orationemque habui qualem hîc vides; quam quia in præsentia aliud munus non erat ad manus, visum fuit literis dare comitem. Nunc quotidie doceo elementa Astronomica in satis magno Auditorum numero: à quibus ob rationes quasdam fuit inchoandum. Sed Vrania mea mirum in modum iacet. Ex eo enim tempore quo Amstelodamum veni, parcissimè Cælum inspexi. Quod insuper ne huic calamitati quidquam deesset, pessimæ & aterrimæ nubes obtexere in Eclipsos Lunæ nupera, adè ut nihil sit visum aut obseruatum. D. Schichardus obseruauit satis egregiè. Quid tu præstiteris cum voluptate ex te intelligam. Visi sunt non ita pridem Leidæ Parelij quales erant Romani quos descripsisti: sed nondum contigit introspicere delineationem, Vbi nactus ero communicare non intermittam. Totus nunc sum in obseruanda diametro Solis (quia alia non possum) per foramina, in canali 18. pedum, & clausa atque insuper obscurissima ob nigros parietes camera: ut videam unde habeat ortum paradoxum illud Scheinerianum, quod est in volumine de maculis, pag. 573. facit vir iste diametrum Solis scrupulis 42. 47. 52. aut 56. &c. quod nec verum est, neque Eclipsos consentaneum. Et tamen eum sic obseruasse nullus dubitat, ob candorem quem videtur in omnibus suis experimentis præ se ferre. Meditor eius rei accuratam excussionem, & habebis breui (quod tamen tibi dictum sit) tractatum de diametro Solis. Occasionem habeo ex scripto Bartholini, cui responsum opposui in capite illo quod agit de diametris Luminarium. Ibi enim velim nolim diametrum

diametrum Solis per canalem à Tychone obseruatam obtrudi tanquam legitimam. Cuius contrarium adeò clarum reddam ac ipse est Sol. Quod autem scribis vt Tychoni quantum possum relinquam suum honorem; pro eo gratias ago maximas. Nec dubitare te volo quin sim abundè præstiturus quod sentis. Nam non Tychonem tantum humanissimè, sed & ipsum aduersarium quàm modestissimè tractabo: & soli veritati litabo. Quæque probabili non Mathematicâ consequentiâ deducam, non prosequar amplius quàm per se possint ferre. Interim non negares ipse, si vidisses Bartholini scriptum asperius eum commeruisse puniri ob summam virulentiam. Quod addis fore vt imminuatur inuidia; id fanè nisi ex natura mea altercationum essem fugientissimus, non multùm apud me valeret. Quid enim? *inuidiam placare parem virtute*, (veritate) *relicta*? Absit, quæ minutule in Tychone ante carpsi, non fuere nimia, aut si fuere, do ardori scribendi & ætati iuuenili, ac velim omissa. Quod & in scripto meo nondissimulabo. Sed quæ iure in Tychonicis reprehendi, non omittam defendere; ne nimium insolescant Dani isti, & vbi quilibet effutierint, triumphum canant ante victoriam; & futilissimis nugis eruditis omnibus parent esse satisfactum. Verùm de his satis ad rem.

Observationes tuas perquam locupletes, tandem accepi. Multæ sunt quæ egregiè meo & Schichardi instituto inseruient. Hoc vnum malè me habet quod Sextante acceptæ non fuerint, sed Radio. Aquo instrumento, licet exactissimo, certitudinem eam expectari non posse, quæ in cælestibus requiritur mecum non ignoras. Eclipses sunt egregiæ, & dignæ, quæ eant in sæcula. Quod & futurum non dubito, vel me auctore. Quas enim digniores grates referam pro tam liberali communicatione? De Aëre globis Planetarum circumfusis, video inter nos nondum conuenire. De Lunari (quem ex limbo Lunæ æquabili vrge) sum certissimus non dari. Quod adeò apertè possem tibi ostendere si præsens essem, vt statim & persuaderem. Imprimis in partibus Lunæ lucidis nullos esse vapores, nullamve circumfusam sphaeram aëriam, imò ne in maculis quidem (vbi credo te præcipuè eam admittere) inuictis docco argumentis. Quæ hic breuitatis causâ nunc non attingo. Apologiam Lansbergij sine dubio accepisti. Auidè legam quid opposuerit Dn. Morinus, Fromondus respondit salibus & risu, aut si malis dici scommatibus. A quibus vellem & Lansbergium abstinuisse. At Fromondi argumenta mihi non satisfaciunt vt nec Morini, nisi iam aliquid adferat solidius. Editum est interea aliud quoddam scriptum cuiusdam Scoti Peripatetici, contra motum Terræ satis amarulentum: sed illud nondum vidi. Literas quas ad Ianssonium aliquando dederas legi, & offendi ♂ ♀ & ♀ anni 1632. à te obseruatam. Verùm eam non desiderabam videre. Nam ipse quoque vt in dissertatone habes, obseruauit. At ♂ ♀ & ♀ quæ fuit 29. Octobris anni 1633. scire volebam an

obseruaueris. Si non, quæso significa: sin verò adde processus & modum obseruandi. Exemplar libri Galilæi, quod Vir præstantissimus Fabricius Lugduno ad me curauerat deferri, proh dolor! nondum accepi. Mercatores enim ad quos missæ erant farcinæ quibus liber fuit insertus, inter se discordes facti sunt. Adeò vt merces omnes adhuc hæreant Parisiis, aut fortè iam distractæ sint, liberque intercederit. Si immediatè missus fuisset ad P. Mercennum, vt is datâ occasione ad me destineret; iam cum obseruationibus tuis habuissem. Verùm cum id factum non sit, rogo te vt si vllis mediis per te aut D. Fabricium efficere queas vt scribarur Parisios ad Mercatores, quibus erat missus, id quamprimum fiat, ne perdat, sed detur P. Mercenno, nomina Mercatorum si memini erant *Monsieur du Gal, & Monsieur Valmalette*. Ipse nunc ad Mercennum scribo, vt inquirat si potest vbi liber hæreat, sin minùs, vt aliud exemplar datâ occasione mihi comparet. Si ad D. Fabricium scribas, roga eum meo nomine, vt Latine potiusquàm Gallicè rescribat, quia idioma vestrum non satis percipio, neque Gallicè possum respondere. An literæ meæ quas aliàs ad Galilæum dedi, peruenerunt saluæ in eius manus, vix credo, ex quo incarcerationum audio, fac scias sodes, quid ab eo habueris responsi. Rescriptum meum ad Bartholinum defectu chartæ nondum imprimitur, sed spero quamprimum imprimendum, & futuris nundinis compariturum Francofurti. Noua alia non habeo quæ sint alicuius momenti. Itaque finem facio, & Deo Opt. Max. te animatùs commendo. Vale Optime, atque integerrime D. G A S S E N D E, & me, vt soles ama. Datum Amstelodami Postrid. Kal. Iunias 1634.

Salutat te amanter D. Vossius, ego D. Galterium, & Valesium tuos intimos, nec minùs meos vel tui causâ.

Viro Clarissimo, ac Doctissimo Domino
PETRO GASSENDO, S. Theologiae Doctori, Philosopho ac Mathematico Celeberrimo, S. P.

It Clarissime.

Nuper me à ferula & Magistrorum supercilij ambitiosè feruentem fati cuiusdam necessitas in Galliam propulit. Actus dubij ausus lentitiem vrgebat humanioris soli fama, quæ Belgio præter sermonis blandimenta spondet quoque pectoris cultum. Itaque Parisiis semestri peregrinationi terminos fixi, dum eruditæ familiaritatis ambitum exerceo. Hic illustrata plurimorum nomina collegi; non à limine perfunctoriæ salutis vanus captator, sed literati secessus frequens cultor. Vbi tamen in prætorum memoriam excitata mens reuoluitur, damno inertis diligentiae fidem, multorum enim notitiâ frustratum me dimisit iuuenili iudicio offusa caligo, quæ Doctorum apud nos colloquiis excussa refarciendo

do damno, attentionem flagitat. Tuum imprimis nomen auribus meis inerrauit, ex quo Leidenſis Academiae porticum intraui. *A*ſtuantem non lento afflatu animum ſentiebam efferri in ſcriptionis curam, quam alibi refranabat obſtaculum. Sed cum natale ſolum & Iacobi Lanſbergij viciniam indulſit, tui refricata mentio non diu me deſiderio anhelantem vidit. Poſt exercitationum enim tuarum lectionem, quam tali paratio nobis conceſſit ingenua Beeckmanni liberalitas, commercio literarum iter paruit. Tam grande beneficium Lanſbergio me debere candidè profiteor neque inferior Beeckmanno gratia eſt, qui haſce ad te dirigere non abnuit. Tuum eſt imberbis inuentæ ardorem ſuo metiri pretio, quæ conſignatam hac tabella mentis deſcriptum *ἡ ἐπισημειωμένη* offert. Ego animam reconditæ veritatis ſcrutinio incumbentem, ſepoſito autoritatis fūco, ita expendi, vt maiores apud me ſtimulos naſci aliunde non potuiſſe prædicem. Ita nimirum erectos genij ſpiritus in libertatem vendicare decet, nec ſanctioris auræ particulam ignobilis ſeruitij iugo emancipare. Vtinam reliqui libri, quibus plurima, primo velut per Indicem ſparſa, explanatiùs diſcuntur, Typographica expeditione eant in Orbis theatrum! Ego lectionis hunc fructum tuli, quod Pyrrhonismi placitis comitatum non denegem, dum naturæ myſteriis circumfulas tenebras percipio. Sed hæc laxiore ſtilo diducenda, commoditatis ſuæ articulos expectant, vbi muniendæ familiaritatis voto interpretes literas conferre lubuerit. In curandi officium patent tibi Beeckmanni lares, quos comendo non auerſos experiar. Ita Vale, & amantem (niſi graue ſit) pari dignare obſequio. Si quid prælo adornas eius quoque rei notitia veniat. Iterum Vale, Mildelburgi in Zeelandia 6. Idus Auguſti 1634.

Tuus ISAACVS GRVTERVS
PETRI Filius.

Clarifſimo Viro Domino PETRO
GASSENDO

GABRIEL NAVDÆVS
S. P. D.

Vius igitur, Doctiſſime GASSENDE, nec de te ſplendida Minos fecit arbitria? O me felicem qui te mortuum omnino conclamarumque putabam! ſed quænam hæc iſta tua mens aut potius vaſtricies & aſtutia, vt qui hucvſque Epicuri ritu vixeris, nunc etiam Pythagoræ ſilentium inſtituas? nempe vis, opinor, omnes Philoſophorum Tribus perreptare, vt quid in vnaquaque tibi commodum verterit, tunc cum eo tibi opus eſt uſurpare poſſis, & quoties laute atque opipare cœnandum erit, Epicuri te de grege pinguem & bene curata cute porcum; cum etiam ab opere & moleſtia ſcribendi vel dicendi ceſſandum, Ranam te non ex Seryphia ſed Pythagorea Palude mutam

exhibere. At amabo quid iſtud rei eſt niſi cornicum oculos conſigere, idemque à Philoſophia quod mercatores Horatiani à pulchra laeina flagitare,

Da fallere, da ſanctum iuſtumque videri,

Noctem peccatis & fraudibus obiice nubem;

aut potius ritu peſſimi iſtius Sycophantæ vivere, qui ſe cum eſuriales feriæ imminebant Lutheranum profitebatur, cum nummis indigeret ad Anabaptiſtas diuerſebat: & quoties Philoponia nauſeam illi ac ſtaſtidium attulerat, Diuos omnes maximos mediocres & Patellarios vnà cum Catholicis venerabatur, ſicque rem omnium opinione ſanctiſſimam priuatos in uſus flagitioſè derorquebat: ſed heus, inquires, Hydropata dieacule, iſtane ioco an ſerio tam aculeatè in me contorſiſti? at iſtud equidem eſt, Oprime GASSENDE, de quo non ita facilè deliberare poſſum; ſi enim moleſtiam quam mihi diuturnum iſtud ſilentium tuum attulit, ſi officium probi & diligentis amici quo minimè deſunctus es, ſi oblatam à doctiſſimo Claramontio teſſeram cui te adedè tardum nomen exhibuiſti, ſi Peireskij crebras adhortationes, quas tu pertinaciter & obſtinatè neglexiſti, in conſilium vocem, ſeridè proſectò dicta velim ea omnia verum ſi ex alia parte oculos animumque reflecto ad optimam tuam & ſuauiſſimam naturam, quæ mihi probè perſpecta eſt; ad leges amicitia, quæ libera eſſe debet; ad literas iſtas, quibus tam ingenuè reum te ſiſtis, & ad munuſcula etiam librorum, quos vnà tranſmiſiſti, ioco ſanè ac mera illa, quæ mutuo ſemper nos coniunxit vrbanitate prolata ſunt oportet; quemadmodum certè & me nunc illa protuliſſe velim omnino exiſtames, cum præſertim Deo omnium gratiſſimo Gelafino vitulinaque Lubentia, probè eum feriis Martinalibus, quibus hæc ad te ſcribo conueniat, & nihil aliud mihi ſuppedit in antiqua iſta & tædij pleniffima ſolitudine; quo paginam hanc abſoluam quæ Clariffimi Scipionis ad te literis comitem ſe præbeat, cæterum vbi Romam peruenerim, quod breui futurum ſpero, excuſſerimque veternum, hunc qui me tandiu iſtic oppreſſum detinuit, plura ad te de rebus vrbanis & Academicis Fluddaniſque perſcribam, quam vt diligentiam meam deſiderate poſſis aut debeas. Tu interim idem etiam ſolito frequentiùs præſtabis & me vt antea feciſti amare perges. Vale. Dabam Gattæi 1634.

Viro Clariffimo ac Doctiſſimo Domino
PETRO GASSENDO S. Theologiae Doctõri, Philoſopho ac Mathematico Celeberrimo,

MARTINVS HORTENSIVS
S. D.

Vir Clariffime, Accepi tandem exemplar libri Galilei, quod Vir ampliffimus D. Fabricius gratioſè ad me curauerat deſerri; ſi & tu litteras oratio

orationemque quam ad te iam ante tres menses per P. Merfennum destinaui, erit cur mihi gratuler. Nescio enim quid mali suspicer ex longa illa tua mora, qua hactenus Responsi nihil accipio. Ages autem meo nomine gratias Viro isti Eminentissimo pro munere suo, & officia omnia ipsi à me promittes; quandoquidem impensè eum obseruo, ob tenorem erga litteras & litteratos omnes, tum præcipuè erga me nihil tale promeritum. Scripsi quoque illi tum temporis prolixè, & gratias abundè egi, sed quia librum nondum acceperam, non potui ex animi sententiâ gratitudinem testari. Nunc autem non vacat, sed differam in meliorem occasionem. Audi quid mediter. Scriptum quod molior de diametro Solis, decreui D. Fabricio offerre. Gratium feceris si conditionem & statum viri, nec noui merita erga Regem & ciues suos, tum & propensionem in studia, præsertim Mathematica, significaueris; quo tanto maiore cum gratia dedicationem instituam, & fauorem eius erga me recognoscam. Video nonnullos ex vestris opera sua ei obtulisse, sed minus illi scribunt quàm quod mihi satisfaciat. Itaque rogo vt per te certior fiam, quid potissimum dicendum censeas; quo & intra modum encomij consistam, & alios quàm minimum offendam.

Vidi nuper itinerarium Anglicum versus fretum Hudsonis & terram laboratoris in America Boreali, in quo erant obseruata aliqua circa tempestates anni, Refractiones Solis, variationem acus Magneticæ, & similia, non contemnenda. Dux nauis Mathematicorum fuit satis peritus, & habuit copiosam supellectilem instrumentorum librorumque Mathematicorum. Liber Anglicè conscriptus erat, alioquin habuisses aliquot excerpta, quæ vbi à studioso quodam meo amico conuersa fuerint in Latinam linguam, ad te mittere non destinam. Obtinui etiam obseruationes quasdam Eclipsium ☉ ac ☾ pro Domino Schichardo, institutas Oxonij Angliæ, à Viro doctissimo Iohanne Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professore in Academia Oxoniensi. Eas non potui non tibi quoque communicare quum sciam te curiosum esse talium, & fortè omnes illas Eclipses eodem tempore obseruasse. Si tempus mihi esset, multa obseruata Metereologica tibi impertire possem, de Iridibus, Halonibus, tempestatibus, & similibus, quæ quondam Leydæ, in fetuore studij Mathematici in priuatum vsum curiosissimè sectatus fui. Scio te non minorem curam habere talium apparentiarum, quam ipsarum obseruationum cælestium. Et ego olim nescio quo indefatigabili studio huiusmodi speculationibus incubui; quum defectu instrumentorum non poteram obseruare ipsa Sidera. Nunc autem ita vrgeor aliis negotiis vt eas nequeam describere, amplius etiam continuare, postquam docendi munere fatigor, & alia meditor ad Astronomiam aut Opticam facientia. Excusabis ergo me, si affectum non deducam in effectum; & eâ promptitudine tibi mea non rependam, quâ tu tua nuper prius ob-

tulisti. Quandocumque ad D. Galilæum scripturus es, fac quæso mentionem mei affectus quo virum celo, & gratitudinem meam significa pro munere quod non ita dudum ad me dedit è portu Liburnensî, per Consulem nostræ nationis ibi degentem. Quia enim illud accepi sine litteris, & suspicor tutò non licere ei ad me aliosque scribere, ego quoque vicissim ad ipsum aliquas iam dare, quæ studia nostra & opinionem damnatam (quod tamen vnice vellem) redoleant, ausus minimè fui. Eam rem totam committo tuæ prudentiæ, & te studiæque tua Deo Opt. Max. ex animo meo, ac voto tuo, commendo. Vale, mi GASSENDE, & Hortensium tuum, quod facis, semper ama. Salutem dic Viris præstantissimis, D. VALBSIO, & GALTE-RIO. Dabam Amstelodami die 15. Septembris 1634.

Ne hoc omittam; conficitur iam Sextans 7. pedum in radio pro D. Cæzio & in meum vsum. Per eum hac hyeme spero obseruationes egregias me obtenturum. Sed si publicè aliquando dignentur mihi succurrere nostri Consules, ne dubita quin magna præstiturimus, & instrumentis nostris superaturi ipsum Tychoniem. Iterum Vale.

Eclipses Solis obseruata Oxonij in Anglia
1630. die Maij 31. vel Iunij 10.

I.

Initium fuit alto Sole 18. grad. 20. min.
Finis 3. grad. 7. min. post meridiem.

Anno 1633. die Martij 29. vel
8. Aprilis.

II.

Initium fuit alto Sole 31. grad. 10. min.
paulò ante Finem 14. grad. 55. min. post meridiem.

Eclipses Luna ibidem obseruata Anno
1628. die Ianuarij 10. vel 20.

I.

Mox post Initium alta Luna margine superiore 29. grad. 55. min. Initium moræ 37. grad. 27. min. Finis moræ 32. grad. 29. min. alto Regulo, & Finis Eclipsis 40. grad. 16. min.

Anno 1631. die Octobris 29. vel
8. Nouembris.

II.

Initium Eclipses alto Aldebaran 28. grad. 50. min. Finis moræ dextro humero Orionis alto 34. grad. 30. min. & Finis Eclipsis 41. grad. 20. min.

Anno 1632. die Octobris 17. vel 27.

III.

Initium Eclipsis altâ Lunâ margine superiore 44. grad. 50. min.

Altitudo Poli Oxoniensis è circumpolaribus accuratissimè 51. grad. 46. min.

Has Obseruationes Oxonij diligenter habuit, & bona fide retulit Iohannes Bainbridge M.D. & Astronomiæ Professor publicus in Academia Oxoniensi.

Admodum

Admodum Reuerendo atque Eruditissimo Viro D. PETRO GASSENDO Theologo, & Diuini Ecclesie Canonico dignissimo,

PAX CHRISTI.

Gnosco, Doctissime GASSENDE, etiam in scribendo quædam esse decretoria tempora, quæ neque peruertas, neque prætereas; id ego sum meo expertus periculo. Nam cum sæpe mecum ipse constitui sem ad te scribere, iamque manu calamum tenerem, nescio quo pacto, repente aliæ se mihi cogitationes, aliæque auocamenta obiecerunt, quæ & calamum manu excuterent, & in scribendo diem diffunderent. Quam rem sanè periniquo animo tuli, quum in ea non exiguam existimationis meæ partem versari intelligerem. Nam ad me in primis pertinebat coalitam inter nos beneuolentiam non solum comiter; sed religiosè etiam rueri, ad hoc illud accedebat incommodi, quod meo me silentio magna fraudatum iri voluptate sentiebam, tuarum scilicet literarum suauitate, cum nihil scribendo, tibi rescribendi occasionem adimerem; nam qua ego alia ratione abs te homine rebus maximè seriis occupatissimo literas impetrarem, nisi scribendo? aut quomodo in initum illud amicitie nostræ fœdus incorruptum seruabimus nisi communi literarum commercio; qui vnicus est vigentis adhuc amicitie fructus? Et hæc sanè accusationis pars tanti apud me fuit, ut nullo facilè dilui possit argumento. Aliàs ego totam hanc cessationem vel facili possum deprecatione redimere, cum præsertim nihil interim acciderit quod aut me scribere aut te scire nostra interesset. Atque utinam nõ potius quædam incidissent digna, quæ perpetua obliuione premorentur. Audisti ni fallor ex optimo nostro Peireskio mare tribulationum quod eundo Romam sustinui, percepisti quanta mihi cum omnigenis monstris Romæ suscepta pugna, quibus debellandis in tantum distentus fui, ut nõ mihi solam omnem scribendi, sed & cõsuetorum studiorum, Matheseos dico tractandæ facultatem penitus ademerit. Cæterum quod amoris proprii munus est, quodque sine piaculo prætermitti non potest, memoria nostræ beneuolentie alioqui nunquam intermorrura semper apud me incolumis mansit: & quicquid à me in scribendo desiderari potuit, id largè & cumulatè non desij assidua tuarum virtutum prædicatione & crebra amicitie nostræ cõmemoratione sarcire. Et hæc quidem desidia nostræ patrocinium habes: at cum iam fatale illud silentij tempus effluxerit, nunc ab amico tantum admonitus certum offerri nuncium, qui istuc proficisceretur etiam si nullum scribendi iustum argumentum suppetebat, scripsi tamen hoc quicquid est, & ferream illam necessitatem perfregi, qua scribendi occasione oblata, illam quoque non præmittam grati animi tibi significationem dare, tibi que cum primis immortales gratias testari. Qui me participem feceris exercitationis tuæ

in Fluddanam Philosophiam, dici vix potest quantum in eius lectione gustus percipiam: tum ob reconditos omnigenæ Philosophiæ recessus quos in ea recludis, tum ob eximiam illam animi moderationem & ἀναιδέαν, vnicum docti viri & politæ mentis τερμῆσιον; quo id effecisti ingenij tui māsuetudine, ut vtrum plus tibi Fluddus debeat cuius errores & periculosa dogmata tanto iudicio & discretionem perstrinxisti; an P. Mersennus cuius defendendi causam suscepisti, dispicere vix possim certè vterque ex æquo tibi obligatur. In illo tamen reducendo vereor ne forsàn frustra laboraris, contra eum enim agis, qui neque vossellis neque samnitum hastis deterreri potest: contis trabalibus opus est ut loco moueatur & corruat. Homo enim cum vanus sit, & sibi soli sapere videatur, seuerioribus obeliscis eum impetendum existimarem, ut sibi decipere inpiat, & impia illa dogmata, & nouitates ad omnes priorum sæculorum superstitiones, & diuinatorias artes fenestram aperientes, deferere. Cæterum laudanda ingenij tui mititas quæ omnigenæ eruditioni coniuncta, etiam inuitos in amorem simul & admirationem rapit; sed venio ad studia nobis propria, scripsit P. Scheiner Viennâ ad me, mirarique se dixit, quid sibi portendat facies Solis tanto iam tempore immaculata: Miror & ego non dubito quin & tu mi GASSENDE, mireris, quid enim sibi tot fumi flamarumque globi à Sole præteritis annis vomiti velint. Malim meam hac in re ignorantiam fateri, quàm præsumptuosius inaccessam naturæ maiestatem inuestigare; ac proinde hoc Cosmicum mysterium modò tantum me suspicere & sanctè venerari relinquitur donec altiores in Cosmocritis progressus fecero. Quod fiet vbi particeps factus fuero laborum operis tui, quod de huiusmodi obseruationibus moliris, gratum tamen nobis feceris, si tuam hac de re sententiam, quam magnificimus, transcripseris. Scripsit præterea P. Scheiner, se monstrasse Imperatori species rerum forinsecus apparentium proiectione directa, eaque forma & magnitudine, qua apparebant foris idque per tubum cuius lógitudo 15. pedum; lentium verò eius crystallinatum vnaquæque 1. pedis Geometrici: quæ omnia Imperator dicitur summa cum voluptate vidisse. Scripsi ipsi ut Domino nostro Peireskio simile quid apparet; censeo modò hic Romæ vnà cum P. Christophoro Grimbergero nouum Opus Mathematicum elegans omninò & curiosum, Summo Pontifici dedicatum à P. nostro Mario Bettino Bononiensi, cui titulus est *Apiarium Paradoxorum Mathematicorum*; in quo omnia ea quæ in tota Encyclopædia Mathematica rarissima sunt & ingeniosissima, cum practicè tum theoreticè pertractat. Elegantissimis figuris elaboratum placebit Opus, ob nouitatem & methodum. Censeo præterea alium, qui intitlatur *Apollonius Ligno*, compositum à Ioanne Anafstio Genuensi, in quo de inclinationibus & contactibus subtilissima quæuis demonstrantur. Sed quid de mea Gnomonicâ Catoptrica, certè altum silentium. Annus iam agitur quo eam prælo subdidi, sed nescio quæ

remora

remora intercederit; sic fit in absentia Authorum. Sed de aliis meis studiis quibus modò occuper plura intelliget ex optimo nostro Patrono sed audio abiturientis nuncij murmur. Itaque rumpens stylum me tuis SS. commendo. Vale, Vir doctissime, meque ut soles, amare perge. Datù Romæ 23. Septemb. 1634.

Tuus quem nosti ATHANASIVS
KIRCHER è Societate IESV.

Clarissimo Viro PETRO GASSEN-
DO, eidemque Doctissimo,

SCIPIO CLARAMONTIVS F. P.

Non est cur culpes (Vir Clarissime) literarum tuarum tarditatem, quæ mihi eodem nomine gratissima accidit, quod mero moram prouentu compensauit; expressit enim literas eloquentiæ plenas, Atticis salibus consperfas; humanitate redundantes, & in quo præsertim triumpho, exhibentes amoris erga me tui amicitiaque in animo stabilitæ certum testimonium. Ecquid enim aliud significat diligens adeo, enixa adeo excusatio, ubi nihil erat, quod accusaretur, nemo qui accusaret? Ingentem nempe ceu Zelotypiam importat, quæ non nisi ingentem, & confirmatum amorem comitatur. An non ego amicitia viri optimi, doctissimi ac celeberrimi summopere gaudeam? adde si placet amicitia clarissimi Galli me iure lætari, qui antiquam ex Gallia originem iactem. Illud verò in literis tuis minimè probo, dum officium Naudæi amicitiarum cultoris egregij damnas, quod impares nos iunxit vinculo amicitia, me scilicet tibi tanto (ut interpretaris) minori deuinxit. In hoc tuo iudicio reprehendo, quæ illud distorquet, summam modestiam tuam, ego impar, ego minor. Patere tamen, Optime GASSENDE, in hac imparitate necti amicitiam nostram: nam communis Magister inter dispares etiã amicitiam collocat eique suaue quoque sonat fistula, Disparibus compacta cicutis. At sint cætera inæqualia, amor tamen, & officiorum vicissitudo æquales sint; de me id tibi polliceor; de te mihi humanissimæ tuæ literæ pollicitæ sunt. Illustri vito Fabricio, cuius splendoris & magnanimitatis huc etiam fama perlabitur pro humanissima consalutatione plurimas meo nomine gratias age, id mihi gratissimum feceris. Vale, Cæsæne 3. Non. Nouemb. 1634.

Clarissimo Viro PETRO GASSEN-
DO Dinienfî Canonico,

GODEFRIDVS IRENÆVS
VENDELINVS, S. D.

Quod sextum iam fermè annum compellatus à te satis ex propinquo, vix nunc tandem respondeam Γλιὰς fecit κελών, litium, morborū, funerum, & erepti mihi mei fratris. Denique postquam his fractus etiam ego decubui menses fermè 18. vix tandem me mihi reposuit Chiffletius. Cæterum dum animam agerem quàm maximè, Serenissima Isabella postremum omnium antequam è viuis excederet munus in me nihil tale cogitantem con-

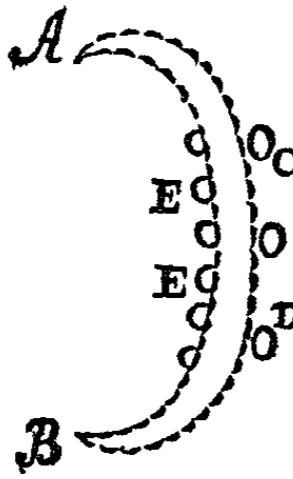
tulit, & canonicatu Condatensi (honesto satis) maclauit. Ad cuius ego residentiam vnà cum mense proximo me comparo, & fortunam tandem contemnere audeo. Cæterum dieta, quæ me mihi reddidit, nunc ita porrò firmavit ut audeam & annos mihi adhuc plusculos promittere: quos, inertio otio ne pereant edendis meis, quæ habeo pluscula impendere visum est, & cultui amicorum, quos inter tu mihi primus es. Et Tabulas quidem Lunæ-Solares quas beneficij memor ISABELLINAS inscribere visum est, primas daturum me spero, sed tunc demum cum tu me in parte iuueris, iuuabis autem si ad ea quæ peto rescripseris pro eo ac potes, ac potes plenissimè. Scire aueo quanta sit eleuatio Poli Massiliensis; meministi me anno 1599. iterumque anno 1604. per Solstitium æstiuum pronunciare vltra gradus 43. ad minuta plura 20. pauciora 25. min. ea trientis ratione inter ista intervalla ut essent 21. min. 40. sec. sumtã mihi declinatione maxima Solis 23. gr. 30. min. sed non ausim mihi fidere. Tu velim quod tuo commodo fiat, explore, & quidem in ἀκροπόλει hoc est circa ædem primariam (siue ea Dianæ olim fuit) quanta sit altitudo illic Poli, ut eam conferre possim cum obseruatione Pythæ Massiliensis qui suo tempore obseruauit distate Solem Solstitialem à suo vertice in ratione Gnomonica partibus 19. 12. min. 18. sec. cum ad Gnomonem 120. vmbra exhiberet 42. minus $\frac{7}{5}$, esset inquam Gnomon ad vmbra sicut 5200. ad 418. Admonui in Loxiã meo, quid antiquos hîc fefellerit, & semidiametrum disci Solaris addendam monstravi. Fuerit ergo sub Pythæ distãtia Solis Solstitialis à vertice Massiliæ gr. 19. min. 27. satis præcisè. Eadem quanta inueniatur hodie nemo te melius scire poterit Solstitio proximo. Hoc ergo velim agas, & quidem circa vmbilicum vrbis illum editiorem, ubi haud ego fallor agas, aut Pythæ obseruauit. Si vera fuit mea obseruatio, & planè Massiliæ latitudo est 43. gr. 21. min. 40. sec. necesse est obliquitatem Pythæ fuisse 23. gr. 54. min. 40. sec. & vixisse illum temporibus Alexandri Magni, quod scio esse verissimum. Et Loxiæ mei mira est certitudo, quam à te velim confirmari antequam denuo ac triplo iam auctior, etiam & obseruationibus longè antiquioribus atque admirabilioribus instructior prodeat, velim quoque cum Petrisco illo eruditionis omnis Genio agas, ut Byzantij latitudinem curet explorari quàm pote accuratissimè, & quidem missis illuc è Gallia nostra instrumentis. Etenim hoc mihi (sed Teutonicè) scripsit ante annum Haga legatus ordinum Hollandiæ. Præstantissimi huius vrbis Astrologi vnà cum Visitorum vno Mathematices candidato affirmarunt mihi Imperatorem Sultanum Amurathem tertium curiosè perscrutatum longitudinem ac latitudinem vrbis in eius loco cui Topchana nomen est, ac deprehendisse latitudinem gr. 41. min. 30. longitudinem gr. 56. min. 47. exactissimè. Partilius his nihil expectari potest. Scio latitudinem immane quantum abesse à recepta 42. gr. 30. min. immanius etiã ab eã quã tu mihi scribis inueniendam 43. gr. min. 19. Quotquot hic sunt Arabes cum illa Amurathianã conspirant. Nemo hic omnium est

est qui exacta habeat astrolabia, quibus instituat observationis experimentum. Vix bilem tenebis scio, vix risum, mi G A S S E N D E, vbi hæc leges, ego scio Byzantij latitudinem Peræ inueniendam 43. grad. 20. min. Serralij proin ac veteris Byzantij 43. grad. 19. min. si verum est Hipparchum inuenisse illic eandem umbram Solstitialem quam Pythæas Massiliæ. Huius ergo rei certitudo simul & fides mei Loxiæ Petrisco tibi que debetur in omnem sæculorum memoriam. Velitis modò ac iubeatis. Velim & Forcalcarium ad eas ibidemque amplissimum virum Arnaudum meum Castronouarium Toparchã, vt in manuscripto illic suo quæras annotata quædam loca stellarum fixarum ad annum 1360, aut circiter. Dignus est locus qui non lateat. Ille ad me perscripsit Abacum Ebonmezuphi ex parte, ad annum 937. imò enim vero 957. & quæ alius quidam annotauit ad annum 1406. sed ego illum annum 1360. iterum quæro & locum Reguli, Spicæ aliarumque trium aut quatuor nobiliorum stellarum quæ memini illic notata à viro tunc (quisquis ille fuit) peritissimo. Nam quia anomalia octauæ spheræ mera fabula est, vndique conquiri firmamenta quibus hoc demonstrem, & habeo luculenta non pauca. Tu etiam magnam partem in hoc opere habebis si me rescripto beabis. Adde quoque obseruationes si quas habes vberiores Mercurij circa maximum eius à Sole digressum, nam Kepleriana diastemata mihi dudum suspecta sunt, videor ego mihi satis certò collegisse Perihelium Mercurium distare à Sole 30358. Aphelium 47071. vt media eius distantia sit 38711. in Venere est mihi Aphelium 72783. Perihelium 71903. medium 72343. corpora Planetarum mihi sunt in ratione suarum spherarum, diametros dico Planetarum esse in ratione distantiarum suarum à Sole, vt proin Saturnus simul & Iupiter, & Mars & Tellus, & Venus, & Mercurius spectentur è Sole sub angulo secundorum fermè 28. aut summum 30. sec. nobis Mercurius spectatur sub sec. circiter, Venus sub 1. min. 20. sec. Mars, cum eum tu, ac sicut eum obseruasti reuera fuit minut. 1. sec. 6. admodum, sed Luna eum iusto arctius extenuauit. Iupiter ἀνεύχθη 36. sec. non excedit. Saturnus intra 30. sec. clauditur. Jam si à me quæris quid de Sole sentiam, inuenio, heus tu! eius diametrum ad Diametrum Telluris sicut 64. ad 1. & Telluris ad Lunã sicut 4. ad 1. ac puto me rem probis demonstrationibus habere confectam, quas propediem dabo cum ostendã abesse à nobis Solem terrenis semidiametris 14720. quæ est incredibilis hæctenus vastitas, sed moles Solis lógè incredibilior, vera tamen intelligenti loquor. Perscribe verò mihi etiam si quas habes horum posteriorum annorum Eclipses cum Solis tum Lunæ, & si quarum deinceps institues obseruationes, eas verò ne posthac de altitudinibus aut Lunæ aut Solis supra Horizontem definias, lubrica est hæc ratio ne dicam inepta. Fac quod ego soleo, Sciothericum constitue magnum Horizontale siue lapideum siue plumbeum in horaria minuta dispersitum, illic in umbram suam & Luna & Sol vltro tempus indicabunt, nec eo contentus obserua quo ali-

qua stella initio Eclipsos vel ante, vel in, vel post meridianum inueniatur, & quotenis illa gradibus, sic omnes meas Eclipses obseruare soleo. Sic hoc anno inueni cœpisse Eclipsim Lunæ hora 6. min. 52. $\frac{1}{2}$ immersionem factam hor. 7. min. 57. $\frac{1}{2}$ emerisionem hor. 9. min. 38. $\frac{1}{2}$ repletionem hora 10. min. 43. $\frac{1}{2}$ vt medium fuerit hora 8. min. 48. admodum. Proximam quam Augustus dabit spero me hîc item obseruaturum aut certè Condati: malim hîc tamen vbi meridianum mihi firmaui & chorgium omne præsto est. Tu vbi eumque eris mei memor eris. Mersennus tuus à me ante annum quærebat quid sentirem de casu grauium? addebat lapidem casurum in centrum vsque Telluris spatio 6. horarum, at ego longè aliud inuenio, ac certus sum peruenturum ad centrū intra minuta hor. 12. demonstratio longa est & pulcherrima, quæque de motu grauium multa hæctenus ignorata patefaciet aliquando. Sed dum eam elucubro inchoatam à Nouembri postremo, interim hoc habeto, signum vnus vniciæ spheræ nichilo cadere lentius quàm ferreum globum 1000. librarum, si miramur Archimedes in quadratura Paraboles, mirabimur & huius demonstrationem theorematis pulcherrimi & verò non inutilis in commune bonum. Adde quod vos triumvros eruditionis omnivariæ scio expectare audissimè, esse Leodij amicum meum Patrem Iesuitam Anglum, qui horologium cœfecit ἀντοματων, Sphæra est aquæ innatans, & vnà cum Sole se diurnum in gyrum agens. Hoc vbi audiui primulum, accessi virum & in eius me familiaritatem amicitiamque insinuavi. Quæsiui quid esset quod audieram? Ille spheram esse dixit cæream concauam, & aquæ innatantem, sed rogatus ecquid inditum illam cieret; contraxit humeros in ciuilem meam curiositatem satis sic damnans. Scripsi ad Mersennum, ille solani granū hoc agere suspicatur atque adeò pronunciat. Quæsiueram & illud à Patre illo, volueretur ne illa spheræ Æquinoctialiter seu Polariter an Horizontaliter? Horizontaliter respondit, quantum tēpus persisteret triduum respondit aut quatrimum, nimirum cæra ipsa de aqua contrahit vitium quantum conicio, & vtcumque ille Pater rem occultat, prorumpet alicunde veritas, quam non despero, simul me ad ocium negotiosius composuero. Cæterum immensum est beneficium Petriscij quo nobis reliquias illas auro supra caras è Cypro aduexit. In illis Parfondæ illud drama omnem deter sit hæsitationem, circa Babylonios illos Reges, quorum catalogum à Nabonassaro habemus deductum. Præfectos enim fuisse Assyriorum seu Medorum iam clarè liquet, vsque dum Nabopolassar Nabugodonosori patet sibi ἀποκρατοείαν asseruit. Atque hinc iam planior fluit ac plenior Temporum cognitio, quorum ego iam dudum saxum voluo, ac confectam in aduersariis meis chronologiam porrò in mundū redigo & editioni paro. Multa illic leges ignorata hæctenus, eruta ex ineditis Græcis schediis. Illic & Iubileos primū iam post 1300. annos agnosces, deriuatos ex anno ante Epocham nostram 1513. quo Moses Ægypto excessit; fuerunt verò Iubilæi (vt eorum gustum capias aliquem) annus noster 5. mense Septembri,

tiones quas in literis nostris reperies epistolæ Peiresianæ coniunctis, has enim ante præsen-tes (ni fallor) excipies. Tui amici valent exce-pto Chambonio ad vsque mortis ianuas trá- lato, ex iis tamen felici successu redeunte. Non iam peto quod à me toties amici postulant, quando nempe tua Philosophia lucem saluta- bit, quo tempore futurus reditus, &c. cum ea arcana soli illi Peiresio tua præsentia satis fe- lici referuare videaris. Lutetiæ Paris. 15. Kal. Decēb. anni partus Virginei 1635. in eunte ferè 1636. quem tibi tuisque faustum ad præcor,

Exciderat è memoria, vt te rogarem de tua ad me protinus mittenda sententia, in arcuum reflexionem, & laminarum chalybearum in- flexionem, cur nempe redeant, an quia atomi perpetuo metu poros tranantes cogunt poros è circulari figura ad ellipticam, aut aliam an- gustiorem conuersos redire ad figuram pristi- nam circularem sit lamina reflexa *AB*, sint- que pori *CD*, latiores *E, E*. angustiorem an for- te atomi transeuntes per *CD*, cogunt reliquam pori profunditatem eam figuram resumere. Sed cur atomi potius mouebuntur à *Cad E*,

quàm ab *E* ad *C*. Quæro igitur num ab oriente in occidentem sit oriens *D*, & occidens *E, E*, an ab occi- dente in orientem aut quo- quoversum moueantur, quod nisi probâris, assignes velim causam istius remea- tionis *AB*, ad lineam re- ctam pristinam, sed cum ipsa lamina *AB* ex atomis constet, ergo atomi nouæ huc illuc discurrentes à *Cad E*, cogent atomos incuruos *EE*, vt redeant ad rectitudinem & restituantur rotunda spatiola, seu pori circula- res, cum autem hac difficultate plurimum vr- gear, vrgebis etiam illius solutionem.

PETRO GASSENDO *Suo*,
F. M. MERSENNVS S. P. D.

Nihil de atomis legere possum, mi GA-SENDE, quin tui, tuæque Philosophiæ recorder, quam cum è tuis manibus velim exi- re perfectam, & omnibus si fieri potest nu- meris absolutam; nolui præclaram eamque fu- sissimam Augustini ad Discorum epistolam te celare, quæ ferè tota, magna saltem ex par- te in paginis vltimis in Atomorum Democri- ti & Epicuri confutatione versatur: adeo vt futurum existimem ob tanti viri autoritatem à te lectam iri cum voluptate, nisi tamen du- dum illam videris, quid enim latet tuos ocu- los lynceos, quos ne latent quidem atomi. Ne tamen ipse decipiar, ac tantulum temporis in ea quærenda infumas illa est ordine 56. idque secundo volumine, quod nisi præ tuis manibus esse crederem, quid enim Theologi, ac Præpo- siti Dinienfis Bibliotheca absque Theologo- rum coryphæo stare possit? partem illam Epi- cuream exscripsissem. Porro Andegauenfis ille Poyssonius hic iam adest cum tua epistola, quam magno Campanellæ nuper ostendit, & ab eo postredie repetiit; etiam-num pollicetur suæ propositionis demonstrationem, cui La-

leus 100. obtulit epistolas, si quid demonstra- rit. Vereor vt quidpiam meo foco parabolico radiantem superficiem complectente subtilius aut verius proponat, quanquam contēdit eam non esse veram & radicalem solutionem, sed illius tantummodo propaginem. Sed & aliam iam nouam proponit, quam nondum scribere potuit, multis obrutus negotiis. Hæc tamen esse videtur demonstrare eodem modo quo primam propositionem, vnum corpus totum esse posse naturaliter in multis, imò infinitis locis completis, & inter se distinctis. Faciam vt ad te scribat, & de tua epistola ferat iudi- cium, hinc enim hominem facile noueris. Cum autem sim expertus ventos contrarios nil om- nino minuire sonorū per aërem celeritatem, quæ semper æqualis esse videtur, siue faueat ventus, siue aduersetur, siue sonus sit violentus & magnus, siue debilissimus, quæro abs te huius admirandi phænomeni causam, cumque ventus ad eò sit aduersus vt aliquem tollat so- num, ne penitus audiatur, cur nusquam illum remoratur, quoties auditur? Sed & experiētiâ mihi constat globum sclopi tormentarij tar- dius quàm ipsum sonum siue stagorem moue- ri, cuius ferè subduplus est.

Cum huic epistolæ finis statuendus videre- tur, occurrit iterum Augustinus, qui 151. ad nebridium epistola reicit iterum atomos: & certè me semper cruciat, qui fieri non possit, vt minima etiam atomus, cum mathematica quantitate non careat, cum & duritie ac pon- dere, & figurâ non careat, in infinitum diui- sibilis reuera diuidatur, saltem à Deo: quo po- sito fuerit atomus minima, ex hypothesi, nec tamen fuerit cū partibus in quas diuidetur, sit minor: Dominus le Maire, de quo crediderim tecum Dominus Peiresius, literarum decus & ornamentum, collocutus fuerit, proponit se dubio procul alphabetū, atque ad eò linguam reperisse; quibus Sinenses, vel alios quosuis orbigenas ita posset literis, seu epistolis allo- qui vt absque præuio pacto, doctore, mediato- re, responsum ab illis de omnibus quæsitis impetret, quod arcanum nulli reuelare cupit, vide tamen interim num istum nodum possis exsoluere, licet enim illis figuras omnium ve- strarum arborum mitteres ea lege vt ad te re- mittant suas præcipuas arbores, quomodo sciant quod petas? His verò finem appono, vt tibi hisce nouis Kalendis anni 1636. te plu- rimum salutet

Tuus MERSENNVS *Minimus*.

Episcopus ille quem ad eò eloquentem ali- quando in cubiculo nostro audiisti die S. Ioannis obiit post annum crucifragij do- lorem: ora pro eo.

Clarissimo Viro D. PETRO GAS-SENDO *Ecclesie Dinienfis*
Præposito, S.

Disquisitiones (Vir Clarissime) quibus ornasti meum Problema de magnitudi- ne in puncto, ingeniosissimæ certè doctissimæ- que, tantò me grauius obligauerunt, quòd tuum tempus rem pretiosissimam, seu parti- culam illius æternitatis Operi nobilissimo de

de placitis Democriti debitæ, mihi dare dignatus es, sic ergo sunt Amicorum omnia communia, vt quoniam Merfennio nostro petenti denegare non potuisti quin me tuis scriptis honestares, iam meo iure postulem, & publico, te non semper neque diutius honore priuari summo, quem istius Philosophiæ reconditæ volumina tibi sunt allatura. Id etiam postulant tempora Iusti Regis, qui cum ipse sit effectio tam cælestis mūdanæque Harmoniæ, quàm diuinæ Sapientiæ, pergratum habebit si viderit in hac communi Deique hominumque domo, non solum Merfennios de rebus musicis libros, sed etiam tuos de principiis vniuersitatis appensos, quasi Genealogias quibus ex quam-generosa stirpe sit oriundus ostendatur. Certè Democrito tuo honorificis, inquam tuis vigiliis diem dat Cardinalis eminentissimus, cui soli conuenit de maximis rebus, & de toto Mando facere iudicium, nec dubito quin ille Vir instar omnium Philosophorum, Populorum, & Seculorum, mox sit daturus subtilissimis ingenij tui partibus lucem felicem & æternam. Quod vt non negligas aut prætermittas exemplum, hortatoremque adhibeo magnum illum Campanellam, qui cum tandem non sine Prouidentia numinis emissus sit è diurnis & obscuris Neapoleos carceribus, nunc sicut pugil Olympionices è summo Galliæ loco in aspectum totius orbis profertur laudatus à quo laudaris ipse, & amaris. Interim atonorum acerrimo contemplatori mitto tibi quæstionem nostram alteram, quæ si te excitauerit aliquantulum, reperies statim vnum & multiplex, diuiduum & indiuiduum, ita naturâ simul esse, vt vel ipsis sensibus non acutissimis appareant talia: quo sit vt aliquando contraria Philosophorum axiomata non magis pugnent, quàm ego tecum, cui cum omni reuerentia meum obsequium sempiternum voueo. Vale, Paris. 12. Ianuarij 1636.

Tuus Deditius BAPTISTA POYSSON
DE LA BENERIE.

Proposita quæstio plurima cui paucis. *Datur demonstratio perfectè Logica, perfectè mathematica, & perfectè sensibilis quæ probatur dari magnitudinem latitudinis non expertem, quæ aliquando alicubi est in puncto verè mathematico & cuius puncti nullæ sunt partes, & tamen in eodem puncto ipsa habet partes extra partes.*

Ratio quia datur gradus essentiæ perfectionalis in qualibet essentia, qui est ipsa essentia magnitudo extensiuè & eiusdem essentiæ per *Tuum Arc.* videlicet latitudinem qui gradus aliquando & alicubi non tamen, sed & semper est in essentia, cuius essentia nullæ sunt partes cum sit in suo conceptu formali indiuisibilis, & tamen habet illa essentia genus & differentiam, actum & potentiam, materiam & formam, ex quibus constat quæ sunt partes extra partes in indiuiduo & indiuisibili per vniuersale cōtradictionis ipsum omne demonstrationis genus constituentes, vnde sequitur tot esse propositæ quæstionis demonstrationes quot rerum essentiæ, & earumdem gradus perfectionales, quæ cum sunt ferè infinitæ, infinitæ possunt dari huius quæsti demonstrationes, & cum hæc omnia sint Logica, Mathematica, & verè sensibilia, hæc demonstra-

Epistola ad Gassendum.

tiones erunt reuera Logica, Mathematica, & perfectè sensibiles, sensibiles quidem non in actu signato sed exercito. Vel clariùs non quoad esse, sed quoad existere.

Viro Clarissimo atque Eruditissimo D.

PETRO GASSENDO, S. Theologiae Doctori, Insigni Philosopho & Mathematico,

MARTINVS HORTENSIVS S. P. D.

V Ir Doctissime

Literas tuas & typum obseruationis nuperæ Eclipsos Lunaris gratissimo animo accepi. Mihi Amstelodami non licuit esse tam felici, sed solus annotatus est Finis horâ ij. scr. 32. Præcedentis anni Eclipsin mense Augusto ex parte obseruauit, sed ad manus iam non est, vt eam describam. Anno 1635. Februarij 21. visum est nobis Amstelodami initium hor. 6. min. 43. cum Regulus ad ortum distaret à vertice grad. 62. scr. 8. Immersio hor. 7. min. 51. cum Regulus à Zenith abesset grad. 52. min. 36. Emergio fuit hor. 9. min. 30. cum cauda δ distaret à vertice gr. 50. min. 28. Finis fuit hor. 10. scr. 34. $\frac{1}{2}$ cum Arcturus ad ortum à Zenith abesset grad. 59. min. 14. Dantischi obseruauit Clariss. D. Crugerus per automatam initium hor. 7. min. 39. immersionem hor. 8. min. 47. Emergionem hora 10. min. 35. Finem hora 11. min. 39. sed in duabus posterioribus phasibus fateretur automati fidem non satis constare. Lódini Clarissimus D. Gellibrandus vidit initium hor. 6. min. 20. immersionem hor. 7. min. 37. Emergionem hora 9. min. 9. finem hora 10. min. 21. Puto tamen hic scribendum hora 10. min. 11. intellexi ex C. D. Golio, Illustr. D. Peiresium Eclipsin anni 1635. Augusti 27. curasse obseruari in multis Europæ locis: si eas obseruationes per te habere queam, nihil erit acceptius. Vbi meâ recepero Illustr. Domino communicabo vellem quoque adderes obseruationem Eclipsis anni 1635. Februarij 21. & appulsus Lunæ ad Fixas aut Planeras, quos inter eâ de cælo obtinere tibi licuit. Schichardi mortem cum dolore intellexi, & versu quoque profecutus sum, quæ ad D. Diodatum iam dedi. Si obseruata eius per te habere liceret, scis quàm id me afficeret, animaretque ad præstandum aliquid quod dignū sit nominis immortalitate. Oro ergo te vt in hoc mihi gratificeris, & Illustr. D. Fabricium ad idem officium sollicites. Imprimis desidero descriptionem Geographicâ VVirtembergensis Ducatus, quæ per partes iam inchoauerat, & nostro Cælio promiserat, si salua ea est, saluæ quoque sunt res nostræ. Nec minor mihi cura Theoriæ Mercurij, & tot Eclipsinum quas collegerat, quibus si frui liceret, carius nihil æstimarem. Nobiliss. D. Valesius iam ad me humanissimè scripsit, & orationem meâ de oculo sibi placuisse restatus est. Sed quid tu de ea iudices aut magnificus D. Peiresius nondum significasti. De Ephemeridibus è Lansbergij Tabulis supputatis nihil sperandum, & potest Argolus securissimè in proposito suo pergere. Opusculum meum de diametro Solis nōdum absolutū est, sed velim

O o 2 nihil

nihilominus accuratè mihi significes conditionem & statum D. Peiresij, vt aut illud, aut aliud ei offeram; siquidem id omninò mihi stat propositum. Meretur Heros iste vt nomen eius perpetuetur eruditorum virorum monumentis; & me quoque nostri peculiariter ei esse obstrictum. Excuditur hîc scriptum Claramontij de sede sublunari Cometarum; vbi illud absolutum fuerit, puto excudendum meū aduersus Bartholinum, interea perficere decreui, Deo dante, illud de diametro Solis quod (vt & alterum) pulchra habebit Optica & Astronomica. Dioptricas contemplationes iterum deserui, & ad Astronomicas redij, sed non sine percepto insigni fructu circa Tubum Dioptricum, quem in publicum cum tempore proferam. Quid tu in ratione Visus, aut alia philosophandi materia. Oro communices quædam, expectaturus paria à me. Morinus vester Deus bone, quos non strepitus edit de inuentione longitudinum! scripsi ad eum iam secundâ vice, & varias difficultates moni, in quibus nondum mihi satisfecit. In summa censui, & censeo, inuentionem eius super mari esse prorsus impossibilem quoad accuratam praxim. Video eum proposuisse schema D. Galterij de demonstratione distantie Solis à Terra, quod aliàs ad me misisti; & vituperare illud Lansbergij quod est in Vranometria, tanquã non Geometricum. Quod certè nescio qua de causa fecerit. Nam vt hîc de schemate D. Galterij aliquid insuper dicam, præter illa quæ aliàs ad te scripsi, si paritatem diametrorum Solis & Lunæ in Apogæo ei eripias, extra demonstrationē Lansbergij nihil habet. Pares autè esse Solis Lunæque in Apogæo diametros Ptolomæus statuit & Keplerus, sed neuter solida ratione comprobauit, & proculdubio est falsum. Mira quoque promittit de parallaxi Solis, æquatione temporis, Theoriis Planetarum, &c. sed ego omnibus iis ante facta experimenta nequaquam confido. Quid tu scietas, auidè ex te intelligam. Vale mi optime D. GASSENDE, & si me amas quàm sæpius rescribe. Imprimis fac vt quàm citissimè (rebus meis sic exigentibus) certus reddar de statu D. Fabricij, quod vnice ab amicitia tua expecto. Datum Amstelodami 16. Maij 1636.

Viro Clarissimo, Doctissimoque Domino
 PETRO GASSENDO *Amico*
 vnice colendo, S. P.

 Ir Clarissimo,
 Accepi quas ad Deo datum nostrum dederas Eclipsis Lunaris Anni 1635. Augusti 27. obseruationes, pro quibus maximas tibi, & illustri Fabricio, ago gratias. Profectò amor & studium illius Herois erga artem nostram, non vno ore laudandum. Sed vt inam tam laudabili proposito debita respondisset obseruatorum omnium diligentia! si Romano, Ægyptio, Neapolitano, Syriaco adfuissent magis idonea instrumenta, certius de meridianorum differentia licuisset cõcludere: cum nunc in illis nihil nisi conatus veniat æstimandus. Quis enim in rãta Obseruatorum discrepantia, & vnica Eclipsi de vera differentia longitudinum audeat pronuntiare? si illustris Fabricius in eodem insti-

tuto perseueret, & futuras Eclipses maiore diligentia in illis locis, obseruari curet, habebit vnde famam, nomenque suum, cum omnium eruditorum insigni cõmodo vltèrius extēdat. Nescio an alias ad te scripserim; saltè nunc silere nequeo, quod non illubenter accipias. Nimirum Vvilhelmum nostrum Blæu inde ab anno 1634. apud Præfectos Societatis Indiæ orientalis procurasse, vt omnes gubernatores nauium, qui imposterum nauigaturi sunt in Indiam, teneantur Eclipses Lunæ, tam in mari, quàm in terra, obseruare. Dedit autè illis super hac re instructionem typis excusam: & nõ dubito quin nupera & vtraque anni 1635. Lunæ Eclipsis, diuersis locis ad Orientem sitis iam sint obseruatæ. Nonne vides quantū id faciat ad promotionē rei Geographicæ & Nauticæ? Prudentissimè ergo feceris, si D. Fabricium in proposito suo confirmaris quandoquidem vbi naucleri isti redierint, si viuant, obseruationes omnes vobis transmittere decreui; atque eã ratione & gratitudinem meam ostendere, & ad Geographicæ emendationem symbolam qualemcumque conferre.

Intellexi ex literis D. Morini non tantum te per instrumentum 30. pedū obseruare diametrum Lunæ, sed & variabilè deprehendere pro diuersa supra horizontem altitudine. Scribe quæso quomodo id obserues, & quænam sit instrumenti structura. Nulla enim ratione mihi persuadere possum, phænomenum istud realiter Lunæ adesse; sed existimo ab Optica aliqua luminis proprietate, oculisque tuis depēdere. Et videor mihi causam videre manifestam. Nã cum Luna humilis est, ostendit atmosphæram profundiore, densioreque. Itaque tingit aërem maiori lumine quam cum est alta idque eã ratione, vt annulus quidam lucidus iudicetur Lunam circumstare, eius limbo ad sensum cõtinuus. Et hinc fit, quod visus in humiliori situ Lunæ inter contactū limbi & pinnacidiorum ægrius discernat quã in altiori; adeòque vt diametrum iusto maiore obseruet, arripiendo lucē aliquam aëris pro lumine ipsius Lunæ limbi. In maiori autè altitudine illud non fit, quia ob aërem puriorem, purior quoque offertur Lunæ limbus, & præcisior, minorque diameter. Tu vide num causa hæc saluando phænomeno sufficiat; & simul considera, si realis sit ista diametri Lunaris mutatio, debere quoque locum habere in Sole. Et si locum in Sole habeat, necesse esse vt quemadmodum aërem in Cælo comparat, reuera quoque obseruetur per Telescopium. Verùm enim-verò & tibi ignotū esse nequit, & mihi sæpissime exploratum est diametrum Solis ne tantillum quidem variari in quacumque obseruetur supra Horizontem altitudine, exceptâ contractione Ellipticâ, quæ obuenit diametro erectæ à diuersitate refractionis superioris & inferioris limbi. Consequens ergo est, phænomenum illud ex accidētī Lunæ superuenite, ab aëre illuminato & oculis obseruatoris. Clarissimus Valeſius non ita dudum mihi per literas indicauit te diametrum Solis, Lunæque in Apogæo non maiore statuere scrup. 30. sec. 4. Lubentissimè intelligam quã id ratione obseruaueris. Ego obseruãdo diametrum Solis per varia foramina, insignem in ea inueni diuersitatem, & plerumque maiorem

rem scrupulis 30. diametrum autem Lunæ nondū accuratè & ex voto obseuare potui ob debile lumen. Si tu eam obseruâris per pinnacida & inspectionem ocularem, scito me audere statuerè, neminem vnquã ad scrupula secūda hoc obseruandi modo eius quantitatem determinaturū: quod tamen requiritur, si quid acturi sumus quod omnes prædecessorum vincat conatus. Si occasionem & commoditatem obseruandi haberem, non diu esset quin videres quid ego ad obtinēdam eam præcisionem queam præstare. Nunc differendum est, & premendæ inuēctiones aliquæ ad Astronomiæ bonum non parum conducentes. Significāram Morino, arcanū illud Astronomiæ maximum quod se inuenisse putabat in visione stellarum fixarum diurna, mihi non esse insolens; sed ante ipsum à me visas per Telescopium fixas post ortum Solis. Respondit, se non credere, cum alioqui non tacuisssem. Quasi verò de fide mea quicquam dubitandum haberet, eò quod tot circumstantiis & ineptiis rem non proposui, vt ille pag. 210. partis 6. de longitud. Non soleo inuenta mea cum tanto strepitu protrudere. Plura habeo circa Telescopium, & quidem egregia; sed non dabo antequam possim cum maxima nominis gloria, & spe immortalitatis. Quod autem fixas post ortum Solis viderim, colligi potest ex mea tecum Dissertatione pag. 39. vbi visioni Veneris diurnæ, subiungo obseruationem diurnam Iouis & fixarum. Idque dudum antequā D. Morinū nouisssem, sed hæc eadem ad illum scripsi, & spero agniturum se non esse primum tantū arcani, si tantum est, inuentorem. Si nolit, tu intercede & impelle virum, ne tantillū honorem mihi inuideat. Quid de Schikardi scriptis? nihil. ne audiat? speraueram ea aut per D. Deodatum, aut Illustr. Fabricium haberi posse: & tu quoque operā promiseras. Scribe oro quid spei super sit, & multum Vale. Amstelodami 12. Octobris 1636.

Tuus ex animo

MARTINVS HORTENSIVS.

*Summo Viro D. PETRO GASSENDO
Dio Diniensis Cathedralis Ecclesiæ
Præposito, Domino & Amico cum
primis honorando, S.*

Noli expectare, maxime GASSENDE, vt Schikardi nostri discessum ex hac vita exequar pluribus. Non enim charta hæc tam sancta desideria caperet; quibus Christianissimus hominum Cælum obsidebat, & perrupit: non illam inuicti animi præsentiam, cum feralis & epidemius grassator necessitatem denuntiaret vltimam, nõ denique suprema Deoque plena verba ac suspiria, cum immortalis anima euolaret ad Creatorem suum. Et quid, mi GASSENDE, in tristissimo tunc corde voluisse me putas? cum Medico quidem pridie prospeta cuncta, & redacem valetudinem promittente, post sequentis tamen noctis meridiè de subito omnia mutarent in peius. Quid? cum mox exciperetur anhela & lamentabilibus gemitibus interrupta vox valedicentis mihi, cum gratiis votisque summam pietatem testantibus. Quid? cum interiecto breui spatio

Epistola ad Gassendum.

nuntius succederet horribilis, candidissimum expirasse pectus, omnis & sapientiæ & honestatis promum condum extinctum Academiae Phosphorum, atque summas spes vno veluti momento cõcidisse. Quid? At non sustineo iacturæ grauitatem hic expendere ampliùs, vnum me consolatur non parum; superesse adhuc defuncti fratrem Lucam, elegantissimis moribus hominem, ac præter cæteras artes Mathematicis studiis non vulgariter eruditum: qui non tantum quæ noster ille, *o maxime* publico bono destinauerat, colligeret, & sicubi latent nõnulla (quod credo equidem) eruet, diligentissimè: verum etiam operam impendet omnē, vt Schikardianum nomen perenni gloriã viueat, atque nouorum subinde meritorum acceptionibus magis magisque illustretur. Peregrè abest Lucas cum Principe suo; in patriam rediturus, quamprimum leniores aspirauerint Austri. Est insuper in magna apud nos expectatione Moglingus iuuenis ingenio validus, ac reliquos Schikardi discipulos industria & profectibus longè supergressus: & quem tantus Magister iudicauerat dignum, qui sibi in Professorio munere aliquãdo subrogaretur. Hunc producam ego, quantum potero. Spem pronuper faciebat is mihi, Mercurij Theoriam abfoluendi, dummodo obseruationibus iuuaretur: qua in re nullus Tycho tantum suppetiarum ferre potest quam tu, mi sapientissime

GASSENDE. Optimus Schikardus noster cum ingentem epistolam destinasset tibi, fato conatibus eius intercedente vix principium ille calamo, expressit: quod hic mitto. Ex paucis tamen lineis æstima magnitudinem obseruantia & amoris, quo te ille prosequabatur. Adde etiam literas ad illustrem Peiresium; & simul aliquod exemplaria laudationis, honori & memoriæ Schikardi dicatæ: quæ omnia vt cures, te vehementer rogo. Vale summe Vir, & vale. Dabam Tubingæ, Kal. Nouembris A. C. 1636.

Tui obseruantissimus

THOMAS LANSIVS.

*Reuerendo & Sapienti Viro D. PETRO GASSENDO Cathedralis
Ecclesiæ Præposito, & Mathematico
simul Eminentissimo,*

VV. SCHICKARDVS, S.

Nantum tibi debeo, mi D. GASSENDE, Vir admodum Reuerende ac modis omnibus honoratissime, quantum vix mortalium alteri cuiquam; vt quoties beneficiorum & effatissimi amoris vbertatem cogito, toties exhorrescam, nil æquiualens in me reperiri, quo tibi vicissim seruire possim. Quid enim dicam de tot prolixis nõ epistolis, sed integris libris, quos mei causã manu propria scribere non tæduit, vel inter medias occupationes graues! Aliter sanè gratitudinis declarandæ medium non superest, nisi vt aliquando cum restituta pace ista edidero, Posteritati seræ indicem, quantum Astronomiæ restaurandæ intetfuerit GASSENDVM nasci. Cæterum vt ab Eclipsi verna ordiar, notum & prorsus singulare est

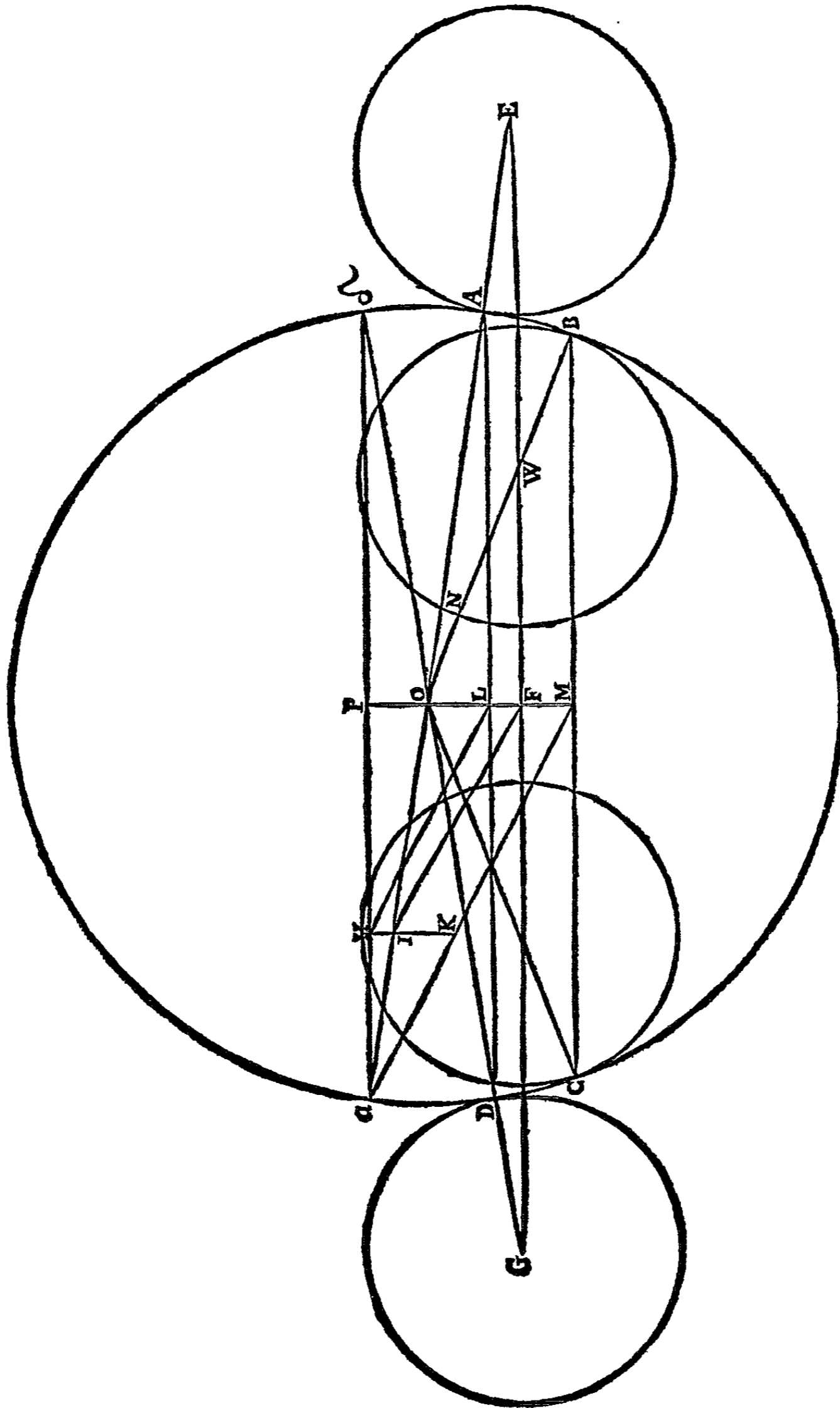
O o 3 quod

quod in ipso corpore Lunæ tu lyncæus, quatuor illa puncta contactus notare potuisti, ex quorum intervallis proportio umbræ ad lucē, vnā cum latitudine queat elici, etiam absque præcognitis alienis dubiisque. Quo autem ratiocinio tu inde deducas triplā,

J **C** **D** **B** **A**
 ego quidem ignoro, quid verò mihi ea cogitatio suggererit, indicabo vt examines. *A* sit initium, *D* finis, *B* immersio, *C* emerſio, ex obseruatione tua distant *AC* 25, grad. *CB* 142, grad. *BD* 30, grad. *DA* 163, grad, nisi oportet necessariò bina intervalla opposita *BD* & *AC* æquari (quod autem tu non tradis æqualia, factum agnosco veritatis

amore, quia non soleas obseruationes ad arbitrium corrumpere amplector ingenuitatem, & millies præfero rudiſculas eiusmodi, aliorum comptis, ex composito fictis.) Sunt igitur ambo *BD* & *AC*, pariter inter excessum & defectum medio, scilicet $27\frac{1}{2}$ manentibus cæteris intervallis.

In assumpto quopiam circulo umbram designante, disponantur quatuor puncta dictis spatiis respondentia, quæ sint α *BCA*. Horum bina *BC* (quia Lunam subiiciunt intra umbram) ita maneat, reliqua duo (quæ contactui exteriori respondent α & *A* continentia ad oppositum, vt acquiram veros contactus *AD* connectentia α *AAD* & *BC*. Dico inter

cas versari aliquam parallelam, quæ sic abscondat è centro egressas, vt exterior pars *AE*. Interiori *BVV* æquetur. Habeo autem demonstrationem (prolixitate sua hîc tædiosam futuram,) quod eius proportio situs inter extremas vicinas sit eadem, quæ notorum *PO* ad *PM*. Trahatur ergo *AM* & parallela *LH* inde Orthogonalis supremæ *HK* denique ex puncto sectionis *IF* ea monstrabit apud *F* transitum quæ sitæ. Hinc innotescunt omnia reliqua. Nèpe, supposita diametro D *BN* min. 30.) qualem hunc obseruasse refert,) semidiameter umbræ *BO* $39\frac{1}{2}$ (quippe vniuersis altior ibat D) quàm vulgò creditur.) Et distantia centrorum, siue latitudo D in medio deliquij *OF* min. 8. tantum. Sapienti satis, &c.

Hæc Epistola præ morte non finita fuit.

CONSTANTINVS GASSENDO SVO S.

A Egrè molestéque fero te tandiu versari in Prouincia, nec posse te vllis precibus obsecrari vt te cõferas in urbem nostrâ, in qua ostendisti lumen ingenij tui, quod facit nobis absentiam tuam plenâ desiderij & sollicitudinis, quo sit vt non cessem te inanibus appellare literis, & ad te mittere quæ apud nos geruntur, vt habeas, quos superioribus meis tibi pollicirus fueram, libellos, in quibus non nihil rei est, quæ te ad eorum lectionem accendat, & scenam vitæ humanæ tuis subiiciat oculis. Faceré imprudenter, si putarem illam te non propius inspexisse, qui optimis disciplinis institutus, cognititas habes eorum artes, qui gloriantur arbitrato suo cælum licere, & Deos præberi faciles, eaque opinione capi imperitos, quos fracto & abiecto animo sub suû iugum mittunt, vt arbitrio careant suo. Hæc per se nota sunt, nec tutum est Poëtarum *μωσική* ni mauis, *μεδία* aperire. Lugent enim Athenæ Socratem suum, qui Poëtarum insidiis in vincula coniectus, Arcopagi venenû hausit. In eo viuunt homines, vt omnium qui horum partibus non se dederint, perturbent animos, & quos non possunt ingenio, metu assequantur. Plangore & lamentatione domos complent, ac queruntur Deorum Sacra violari, quæ res apud eos perpetuò recinit. Non norunt cæci tantum scelus suo dari vitio, quod cælum scenam, & Deum drama faciant. Vetera sibi prætendunt, vt plus autoritatis habeant, nec patiuntur illa antiqua commenta ex æquo & bono rescindi, neque se veritate & ratione conuinci. Nihil pensi habent, si suis consiliis Remp. concitent, ad cædes & incendia homines acuunt, & nomen Philosophi in commune vocent odium. Nihil nisi subdolè & versutè agunt, qui si reuincuntur mendacijs quærent latebram. Nostra ætas tantâ effudit Poëtarum copiam, vt in oppidis tumultuentur homines plus æquo sui studiosi per sectas & hæreses dissideant, qui dum se impeti sentiunt, veniunt in belli societatem, & ciues occupant, è quorum marsupiiis non deiciunt oculos, donec exhausterint. Quod in causa est, vt florentissimas vrbes faciât ingenij sui theatra, vbi suis Apologis deludunt homines, qui cæco quodâ timore horû partes sequuntur,

*Et veluti pueri trepidant, ac omnia cæcis
In tenebris metuunt, nec somnia seruere cessant,
Sollicitamque gerunt cassâ formidine mentem.*
Vetus est clarissimorum Philosophorum querimonia paruulos tradi imperitis mulierculis, quæ eorum animum ad res humiles abiiciant, vanisque frangant terroribus, deinde tradi institutoribus, qui bonarû rerum rudes falsum, aut verisimile pro vero doceant, suaque somnia, quibus, etiam si in viros euaserint, delusi, facillè se credunt Poëtis, qui horum ignorantie ad perniciem abutuntur, & optimates in quibus gratiæ & præsidij est plurimum suis laqueis irretiunt, vt iis qui secû non consentiunt, vncum impingant. Hæc palâ aguntur, & nemo audet hiscere, quin vocetur in crimen. Felix nimum prima ætas, quæ iis præstigiatoribus caruit; nam antè Orpheum & Linum nulla est litera. Poëtas etiam tollunt è sua Rep. viri pij; quia Poëtæ est fingere & versari in nugis, quibus euertendis operam posuit Seneca in eo libello, qui de superstitionibus inscribitur, & quem periisse dolemus. Aduersus Poëtarû furorē & audaciâ Varro vim eloquentiæ ostendit, & eorum dā nauit *μωσικήν διολογίαν*, vultque hos homines omninò extingui, & eorum memoriam sempiternâ obliuione deleri. Plura dicerem, nisi scires, quos hæc omnia attingunt, quique rem eandem versant, cum vnaquæque gens habeat suos Poëtas, quorum nutu & artibus optimorû ciuium fortunas tentari, famam lædi, ipsumque caput in discrimen vocari legitimus. Vterer exemplis nisi ea nosset, & eorum technas, qui Poëtarû mysteriis initiatos se esse venditant. Nos verò ab eorum moribus & ingenio sumus alieni, qui dissidiis æternum Vale diximus, nihilque beatius ac antiquius habemus animi quiete, quæ facit, vt gaudeas in sinu tuo, & felici otio fruaris. Vale.

*Maximè Reuerendo summoque Viro
PETRO GASSENDO Ecclesiæ
Cathedralis Dinienfis Præposito, Domino
& fautori honoratissimo, S.*

Purimum Reuerende Domine virorum eximie.

Parum abest, quin à redditis tuis ad me literis, humanitate singulari, hoc est, nationi vestræ propria refertissimis, quintus iam mensis effluerit. Et quia respondendi officium eò vsque differre visum est, dum excellens carmen tuum cæteraque in honorè Schikardi τῷ μακροτέρῳ parata, ex officina Typographica vnà irent, ita factû est, vt expectatione tardior esse cogerer. Modicû hanc urbem inter atque Tubingam, nec nisi bidui interuallû interiaceret. Et quia tamen propter itinera militaribus vndique latrociniis infesta, vltro citroque cõmeare tuto non licet, omnia lentè processerunt, & quod valdè doleo, exempla parentationis, quorû vnum ab illustri D. Luillero accipies, non saltè sub finem nostri mercatus, vbi commodissima erat occasio, rectâ Lutetiam transmittendi, sed nunc demum, Latio nostro mittente, allata fuerunt vt non nisi cum mora longiore

giore & per viarum ambages peruenire possint. Dabis igitur huic tarditati, sed & literarum mearum breuitati veniam. Nihil poterat exoptatius accidere mihi, quam ut prolixam & pridem admiratione diuinorum ingenij monumentorum, in animo conceptam tui obseruantiam, prolixa item epistola explicare, & vtrò oblatae tanti Viri amicitiae captate fructus vberiores mihi liceret. Verùm exhaustae quattrimestri morbo, & prostratae vires, vix pauculis hisce scribendis suffecerunt. Ut primùm valuero rectius (id quod ope Dei Medicorumque breui futurum spero) resumpto calamo, si permittis, amplioribus verbis vltiori me gratiae tuae insinuare conabor. Vale, Vir summe, scribebam Argentorati, 19. vel 29. Ianuarij 1637.

Tuae Reuerendae dignitatis cultor obseruantissimus MATTHIAS BERNEGERVS, *Historiarum Professor in Academia Argentoratensi.*

Doctissimo Viri PETRO GASSENDO *Theologo,*

ATHANASIVS KIRCHERIUS
S. P. D.

MOrem tibi geram, mi GASSENDE, & tantò quidem libentius quantò iussio tua mihi gratior & occasio tibi gratificandi oportunior, hanc enim futurum spero, ut quam dulcissimi Peiresij nostri operam quondam Aquis-Sextiis tecum contraxeram necessitudinem, uti locorum intercapedine, ita occupationum itinerumque complurium distractione penè extinctam è fauillis resuscitem, & quanti te tuaque studia faciam, quamque dicto iussis tuis sim obediens hocce breuiusculo testarer epistolio. Iussisti ut Eclipsin quam die prima Iunij currentis annis Sol subiturus erat, obseruarem; feci quod iussisti & ea quidem diligentia quam iubentis merebatur autoritas; quod si expectationi tuae non vsquequaque sit satisfactum, non meæ id in negotio exequendo, promptitudine, sed iniuriæ Cæli quòd eo ipso die ad eò se contumax ac turbulentum exhibuit; ut facillè monstraret id se nobis inuidere, quod videre à tot annis plerique operant Mathematici. Rem igitur eo quo sequitur modo & methodo aggressus sum prima die Iunij hora 2. pomeridiana, instrumenta obseruationi destinata loco opportuno exposui. Tubum opticum loco particulari per obscuratae fenestrae relictum foramen, fulcris quæ vertebris suis ad tubum in omnem partem situsque differentiam facillè contorquendum instruebantur, nixum in subnexam Tabulam, in qua futurae Eclipsios in suos digitos & minuta distributa schema delineatam dixi. In contiguo loco duæ aliæ fenestrae erant in quarum vna Quadrans Azimuthalis in horizontis centro circumuolubilis in gradus & minuta summo studio distribu-

rus ponebatur, in altera sciotericum duplex, Astronomicum videlicet & Italicum in quadrantes & minuta à Clauio quondam exactè distributum Soli exponebatur. His igitur omnibus ita ritè instructis adscitisque in operis executionem duobus aliis Patribus multum exercitatis; ego tubo ad punctorum Solarium obscuracionem indagandam dirigendo, alter altitudini Solis, horis denique metiendis tertius intentus vnusquisque ad commissio sibi munere probè fungendum, tempus rei bene gerendæ opportunum operiebatur. Primum itaque Solis obscurati punctum, quantum nobis quidem nubes earumque lucida interualla permiserunt, ope vitrorum viridium obseruauimus incidere in horam 5. à meridie & min. 33. quibus in quadrante respondebant 18. gradus altitudini Solari & min 24. Hisce nobis occupatis veluti succensens Cælum, Solem aded enormi nube texit, ut de obseruatione perficienda penè desperaremus. Post nubila tandem aliquandiu desideratissimus nobis illuxit Phœbus; cuius faciem ego tubo excipiens 4. punctis & 15. minutis obscuratam inueni, eodem tempore in Quadrante altitudo Solis inueniebatur graduum 18. min. 36. & in horologio, hora 5. à meridie & minut. 48. hora 6. & min. 10. denuò difcum Solarem 8. circiter punctis obscuratam inueni, Sole alto gradibus, 9. minut. 43. Posthac luminaria aded profunda nube se abdiderunt, ut impostero videri amplius non potuerint. Atque ex hac nostra obseruatione, mi GASSENDE, facillè colliges Argolam ferè mediam horam à vero aberrasse, magnitudinemque Eclipsios puncto integro à vero defocisse cognitum est. Sed hæc omnia tibi exactius exploranda relinquo.

Cæterum multa mihi de calamitoso itineris mei Melitensis successu tibi scribenda forent, Mira quoque quæ dum Æthnam & Vesuuium conscendi, huius voraginem quoque dum Liparis adij, dum inauditis Terræ motibus in Calabria præsens interfui, communicanda essent. Verùm quandoquidem de iis particulari libro forsan tractaturi sumus, superuacaneum esse ratus sum, iis recensendis tempus perdere. Modò Romæ dego in gratiam cum pristinis Musis reuersus, Hieroglyphico operi noctu diuque intendo, in quo si aliquid laude dignum præstitum fuerit, post Deum D. Peiresio acceptum fero, hic enim fuit primus huius operis aded per totam Europam exoptati promotor, nec enim ego vnquam tantæ molis opus humeris meis imponi mihi passus essem, nisi is autoritate sua, quâ pollebat maxima, me fulciuisset. Opus ipsum pecunia clam supeditata, libris, aliisque ad rem bene gerendam necessariis abundè animasset. Imò alios quoque ad opus quacumque tandem ratione promouendum, præsertim Mecænatem meum continuis stimulis incitasset, Huius Viri inexplicabilem peritiam atque in promouendo literario negotio feruorem ego 80. epistolis prorsus longis omni recon

reconditoris eruditionis genere, atque veteri sapientiæ arcanis refertis, quas ad me de Hieroglyphico negotio dedit, testari possum. Atque hæc de studio Hieroglyphico. Interim subcessuis horis aliud opus molitus sum, quod dum hæc scribo ad Coronidem perduco. Estque de arte Magnetica Opus ripartitum, cuius primus liber intulatur Magnes, siue de effectibus raris & prodigiis Magnetis; alter Magnes applicatus, in quo quæ miranda in Geometria, Catoptrica, Statica, Astronomia, Gnomonica, Mechanica, Steganographia, Thaumaturgica, Cosmographia, similibusque Magnetis ope fieri possint variè ostenditur. Tertius liber Catena Magnetica dicitur quâ totum Mundum singulasque eius partes *κατα-υπὸν* ostendo. Opus, ni fallor, placebit, cum omnia in eo varia probatissimorum experimentorum demonstratione, sine qua omnem Philosophiam non immeritò mancam atque inutilem existimo, comprobantur. Mox ubi impressus fuerit, dabo operam, ut te eius participem faciam. Atque hæc sunt, quæ tibi breuiter, mi GASSENDÆ, communicanda duxi. Quid tu porro modò moliaris scire aueo, non dubito omnia ut soles magna & ardua; quæ ut ad finem desideratum perducas, Deum Optimum Maximum obnixè deprecor. P. Scheiner impressit modò Opus nouum contra coniectores Astrologos, quod tamen ad manus meas nondum peruenit. Vbi Romam appulerit, dabo operam, ut tibi propediem exemplar transmittam. Cætera D. Naudæus vtriusque amicus optimus ita & integerrimus perscribit. Ignosces manus volantis errores, valdè enim timeo, ne inconditis hisce literis meis bilem tibi potiùs quàm cor moueam. At cum occupationes meas nôris, multaque scribendi materia, literis formandis inhærere non me permittit facilè festinationis meæ veniam à te me impetraturum confido. Vale, amicorum optime, meque ut soles, amare ne desistas. Datum Romæ 2. Iunij 1639.

Tui quem nosti amantissimus
ATHANASIVS

Clarissimo & Nobilissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,
HIERONIMVS BARDIVS
S. P. D.

N doctissimi mei patrio solo plurimum coniuncti, & indissolubilibus amicitia vinculis obstrictissimi Licet typis datis Epistolis tuam vastissimam eruditionem doctrinamque ad Sidera extollendam contemplanis me tibi maximè oppigneratum opperi quod factum est. Ut me in amicorum tuorum album inscribi cutarem, quod quidem si feceris mihi gratissimum erit, qua de re plurimum te etiam atque etiam exoro. Scirem libenter an Petrus Ioannes Faber Me-

dicus Monspelliensis Castrinodaueri Medicinam iam faciens viuat, quo loci degat, quid agat, quid mediteretur, an suum Panchymicum & Philosophiam reformatam euulgauerit, habeo enim præmanibus multis ab hinc annis opus, in quo Philosophiæ libertatem cum ipsa Iatrochymia vindicare contendo in genere, & in specie, eorum propriis causis & Elementis, qualitatibus & passionibus in lucem euocatis, & iam primam partem habeo, ferè ad umbilicum elaboratam, sed actum agere ita semper iniquum fuit, admoneas quæso, Vir Eruditissime, an aliquod consimile opus subolfeceris à quoquam meditari, multa in tenebris consepeliui quæ omninò noua, & ratione methodi & rerum pertractandarum digestionem non erant, illaque Endimioni consecraui huic me operi addixit mea aduersa corporis valetudo, & medicamentorum crassa farrago exhibita, quæ mihi natium calorem humidumque fixum ferè consepeliuit; quapropter noua viuificatione indigerem. Scire præterea vellem cui morbo expellendo Aquæ-Sextiæ comprobentur. Diu Mantuæ huic Scientiæ sedulam diligentiam nauauit, & postremo Pisis quo in loco Aristotelem & Platonem post Eruditissimum Mazzonium postremus per aliquot annos sum interpretatus, & occasione ampliæ Pharmacopææ Chymicæ, Medicæ Florentinæ consimilis multa ad actum practicum experientia circumvallatum produxi, sed præ imbecillibus viribus vsque adhuc omnia experiri non licuit. Habeo enim ego solus doctissimi Viri Vincentij Thornei Angli arcanum Philosophicum, quod quidem ex eius epistolis Syngraphis & eiusmodi scriptionibus constat Ferrariæ & Venetiis ad actum practicum eduxisse: præsertim verò ex *Ædis* Monetariæ Ferrariensis rescripto, & quidem patet lucrum 80. pro quolibet 100. reddidisse Duci Alphonso de cuius mandato opus assumpserat exequendum, quod quidem arcanum habeo eius manu ad amissum exaratum, & duorum mensium spatio perficitur, & facili negotio à Viro in his negotiis experientiis comprobato, in actum practicum educeretur, & ex his quorum vidi Myriadas mihi plurimum arridet, eo quod præsertim rationibus Philosophicis innitatur, & Phanaticis imaginationibus non adhærescat, & quia in his regionibus multos huic operi addictos persentio, libenter cum aliquo fido Achate me coniungerem, ne palinodiam canere mihi esset necessarium.

At enimverò quòd opus vrgeas & quid mediteris Typographiæ commendandum admoneas velim, præsertim verò de his quæ Epicuri Philosophiam respiciunt. Ego enim etiam Platoniam prædicare & à tricus & nodis extricare contendo, & quæ omninò noua in Phasibus & Phenomenis Cælestibus obseruari scribas. Mitto ad te opusculi Exemplar de quo iudicium tuum elucidare ne graueris. Typis excusus est liber Galilæi de motu quatuor dialogis
Italicis

Italicis suo more expeditus de quo quidem Senis apud ipsum decem dialogos videram, multa quidem noua, sed libellâ Physicâ & Mathematica lance æquilibranda proponit. Vale magnum Matheseos incrementum meque tuis iussis paratissimum perferentias. Datum Rapalli 11. Kalendas Octobris 1639.

Clarissimo, Doctissimoque Viro Domino

PETRO GASSENDO

FORTVNIVS LICETVS B. A.

ACcepi læulentissimam epistolam tuam, PETRE GASSENDE, Vir omniscie, quæ tantum abest vt longitudine sua, volumen integrum exæquans, vilo me tædio molestauerit, quod potius ingeniosis digressionibus, & argutis admodum paradoxis, in ea subinde se se consequentibus, me adeo delectauerit vt eam legere aggressus, nequiuerm nisi tota perlecta, singulisque partibus eius attentè consideratis, de manu deponere. Suspicio miram ingenij fecunditatem, in omni doctrinarum genere tam docta scribentis solertiam, abditas rationes è rerum natura tam promptè depromentis: & felicitatem, difficilia & obscura tam expeditè dilucidèque proponentis. Osculor insuper insignem animi modestiam tam vrbano liberalique more cum Antagonista controuersias agentis. Quamobrem est vt ingentes tibi gratias habeam de tam ingenua comitate, quâ mecum disputas &, de multi-iuga doctrina rerum occultiorum, quâ me cumulare voluisti. Meum verò responsum ad ea, de quibus tecum nequeo consentire, non est cur vnica disceptatione breuiter absoluenda comprehensum expectes; tot enim ea sunt, tamque difficilia, vt neque sub vnus libri titulo singulari contineri valeant concludive debeant; neque breui temporis tractu satis expediri possint, à me præsertim in aliis occupatissimo. Quia verò mihi necessitas ingruit in præsentia respondendi Cl. Galilæo de candore Lunæ, cogitavi simul in ea disceptatione perpendere, quæ tu illi consentiens contra meas rationes affers ad calcem epistolæ; quorum exemplar ipse transmisit nuper ad inclytum Virum, quod ex tuis ad optimum Naudæum datis agnouerim, te percipere cogitationes istas tuas earum cupidissimo Viro communes fieri. Reliqua capita superiora tuæ disputationis decreui scorsim expendere in altero Volumine de quæsitis per epistolas à C. L. Viris, quod iam adornare cœpi. Interim mittam ad te vel per Clarissimum Naudæum, vel per Bardium nostrum, quæ post Lithosphorum è typis hætenus mihi prodierunt opuscula. Tu verò me amare ne cesses, vt ego te plurimum colo, Vale. Dabam Bononiæ 6. Idibus Nouembris 1640.

PETRO GASSENDO *Ecclesie Di-*
nensis Præposito dignissimo,

ANTONIUS GODEAV *Episcopus*
Grassensis S. P. D.

INgratus & inhumanus essem, Vir Doctissime, si Clarissimi Viri historia abque voluptatis quàm ex illius lectione cœpi, ingenua significatione in manus tuas rediret. Cum primum audiui ab amicis tuis, te hanc Spartam excolendam suscepisse, non dubitavi, quin exornares. Sed, vt verum fatear, non existimabam literati hominis mores, & studia, istam posse conficere historiam. Dij boni! quàm nobilem, quàm omnibus numeris absolutam, quibus, quantisque scientiarum, artium ornamentis illustrem fecisti? Ita Nobilissimi & suâ famâ maioris hominis præclaram indolem, ingenij vim, memoriæ felicitatem, inexhaustam discendi cupiditatem in scientiis & disciplinis illustrandis, ab omnibus vindicandis & compendiosiori via explicandis, indefessum studium, ita miram in naturæ miraculis explorandis, variisque experimentis probandis diligentiam; ita generosum opum contemptum, morum innocentiam, in amicitis retinendis constantiam, in omnibus bonis iuuandis, & colendis alacritatem & sollicitudinem, ita, inquam, hominem ad viuum exprimis, vt Peiresium audire, & præsentem contemplari, mihi videret, cum eruditissimos, & tersissimos tuos commentarios legerem. Dignus sanè ille Vir, qui posteritati commendaretur, sed felix, qui GASSENDVM laudum suarum præconem inuenit. Quidquid librorum, gemmarum, Iconum, numismatum & cæterorum id genus, summa cum diligentia, nullisque parcens sumptibus, in vnum colligere potuit, iniuria temporum vel alio casu, distrahi facile potest. Sed tu illa omnia in tuto collocasti, cum ita accuratè de singulis, posteros voluisti certiores facere. Mirus Styli candor, infinita eximie eruditionis argumenta, exquisitæ de rebus occultissimis coniecturæ, omnia, vt vno verbo perficiam & Peiresio, & GASSENDO & melioribus sæculis, & æternâ hominum memoriâ, dignissima. Scis quàm procul sim ab adulatione, itaque, mi GASSENDE, crede me ex animo tuum opus laudare. Quas moras nectis, quare literatis hominibus, literarum Decus & præsidium in tuis scriptis rediuuum, exhibere procrastinaris. Hoc à te manes Peiresij postulant, hoc à te Respublica literaria expectat, hæc currente calamo scripsi, non dubito, quin barbarè. Sed tibi, tuisque Musis loquor, quæ styli barbariem vt sunt humanissimæ, facile excusabunt. Saluta meo nomine, illustrissimum Comitum, nec ita illum tibi totum ferua, vt illius amantissimo & obsetuantissimo, copiam non facias. Pluribus amicis tantus Vir potest sufficere. Vale, & nos ama, id ipsum

vt

vt faciant, Clarissimi amici nostri D. de Beaucueil & de Beruille opto, enixè peto, & fautores spero. Fruere dulcissimo illorum conuictu, nos rupibus nostri affixi, animi tædium & solitudinis molestias, ferre conabimur iucundius tui gratissimi aduentus expectatione. Vale iterum, & loquacitatem excusa. Thononi. die 1x. Decembris Anno Incarnationis 1640.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY S. P.

T Vi consuetudinem, imò potiùs arctior rem amicæ inter nos necessitudinem antestor (Vir Clarissime) vt in eminenti litis futuræ periculo, illustrissimi Prouinciæ Prouinciarum Proregis oraculum, ex Tripodis tui cortinâ consulere mihi liceat, ne domesticis laceffitus negotiis, quæ fratris & nepotis ex fratre animos nescio quo fato diuidunt; calamitatem priuatam ingemiscere festinem, illi siquidem Tolosani Senatus Tribunali ex programmatis Regij formula abdicati, & Aquensis iurisdictionem sortiti forsan litis ordinem in iudicio prosequantur, quem nihilominus interturbant ex priuato voti nostri suffragio Illustrissimus Princeps Condæus cum nuper Idibus Nouemb. Tolosæ ageret; etenim agnatos circa negotiorum tricas in sinu dulcissimæ patriæ arbitrum calculo addixit, qui alterum si dissentiant in dirimenda lite destinent: crediderim illos (Vir Erudite) circa mandari tantæque gratiæ religionem obsequij gloriam sectari, attamen inter spem metumque dubius, Illustrissimum Principem Comitem D'Aletz tui ope & auxilio suplex adire festino; ne scilicet alterum cognatorum priuatâ autoritate in Senatu commendet, sed ex amussi & trutina tranquillo vultu vtriusque deliria pendat & Illustrissimi Principis Condæi genio morem gerere oblectanti persuadeat, & Tolosam redire iubeat; ne rei domesticæ commodis litigandi procax libido detrimentum pariat, & infano litis, itinerisque labore rationes expensæ sera in fundo parcimonia computet. Bene Vale, dum mandatum ex epistola Herois, qui te amicum è re nata nouit expecto. Diuione pridie Kalendas Febr. A. D. 1641.

Robertum bene-valere te nosse velim, grataque recordatione Sacros cineres Lazari & Magdalensæ lucubrationibus tuis ex pignoris formula appone.

Reuerendo Clarissimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO,
SAMVEL PETITVS S. P. D.

Nuitus penè iussi tibi dari, Vir Summe, eum hoc epistolio exemplar observationum nostrarum, nollem enim doctissimum Persium, id est te ista legere, sed quia iacta est alea, vide, & si me amas mone atque emenda; hinc enim vnicus finis est, cur

ad te mittam: nihil certè magis pro amico feceris, nihil mihi gratius, quod vt à te impetrem enixè te rogo Vale, Vir Eruditissime, & nos amare perge. Nemausi ad diem Kal. Sextil. anni Dionysiani 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

HIERONYMVS BARDIVS
S. P. D.

Naudæo intellexi te Parisiis pro comoda occasione edendorum tuorum librorum commorari, teque meas simul cum clari nostri Liceti dialogis recepisse, quod mihi quidem gratum maximè fuit. Opus meum typis etiam excudendum promptum erit. Ideoque aliqua comoda sedulaque Typographi tibi familiaris operâ vti vellem, pro qua tuam humanitatem vehementer implo-ro, & deprecor. Iustum quidem Volumen erit duobus vel pluribus Tomis, provt illi fatiùs videbitur diuidendum, deque Philosophiæ libertate ad Platonis aures, & de Iatrochymia, vt quarto & præcipuo Medicinæ instrumento, ac de Medicina sacra inscribitur. Opus quidem nouum erit non rerum tractatione, sed iucunda Encyclopædiæ permixtione, qua curiosum erit, ideoque (vt me clarus Licetus & Naudæus admonent) ab omnibus expectatum, & facilem exitum omninò præstolatum. Claro Gaffarello multas meas de literas, de quibus nullum mihi gratum responsum accidit. Idem & claro nostro Liceto euenit. Scire vellem an librum de erroribus Medicorum ex Hebræo manuscripto Codice, quem in præfatione ad Medicinalia Campanellæ promittit, euulgauerit, & curet vt eius opera ad nos transmittantur, ne tanti Viri laboribus diutiùs ieiuni simus, quod & de tuis à te factitatum iri peroptarem. Ab eo vellem literas valdè commendatitias pro claro Gauffrido Serenissimi Ducis Parmæ, &c. à secretis pro meis negotiis cum ipso pertractandis, vel quæ tuæ est aura beneuolentiæ illas mihi percommudas cures. Insudat Licetus noster in responsione ad epistolam Galilæi, aculeis omninò & salibus sine sale conditis refertam, quæ propediem lucem expectat. Vale mi amantissime GASSENDE, meque tuis iussis ac nutibus à me valdè peroptatis paratissimum persentias, & cognoscas. Genuæ 12. Iulij 1641.

Doctissimo Clarissimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO,

PHILIBERTVS DE LA MARE,
in supremo Burgundie Senatu Regis Consiliarius. S. P. D.

Estiuuit animus ex quo te Cl. Peiresij vitam scribendam suscepisse accepi, nemo enim

enim erat, qui elegantius concinnaret, nemo qui Virum omni hominum memoria dignum propius obseruasset quam tu, qui tum communis patriæ cum studiorum ratione arctissimam cum eo necessitudinem habuisti; & si Alexander edixit olim ne quis ipsum alius, quam Apelles pingeret, quam Pyrgoteles sculperet, quam Lyfippus ex ære duceret, quidni & solius G A S S E N D I opus est vita Peiresij, cum te Virum omniscium literatus orbis suspiciat & demiteretur. Iam pridem mens mihi eadem fuerat, quæ huncce tibi laborem suggestit, & ob id à Cl. Viro Riantio Senatore Aquensi poposceram nonnullos in eam rem commentarios, sed vt ille monuit te huic operi ab aliquot mensibus incumbere animum à proposito reuocauit tum propter meum in te studium cum quia tenuitatis meæ conscius verer ne malè habitæ esset Peiresij fama posthuma si me scriptore vulgaretur; tibi ergo hæc Sparta incumbit & tuâ gloriâ & Peiresij memoriâ digna, ergo neque tantum hoc nomine beatum illum dixi, quod res cedro dignas gesserit, sed quod eum G A S S E N D V S celebrare instituerit, magnum ergo erit quod debeat tibi Respublica litterarum si susceptum opus foeliciter (vti speratur) confeceris; ego gratiam habebō nullo vnquam modò rependendam, eoque strictiorem quod Cl. illius Musagethæ virtutem & doctrinam perpetuò cultu profecutus fuerim, præterquam quod mihi ad te Virum toto orbe celebrem aditum fecerit; quod si te meis votis secundum recepero, tuamque demereri beneuolentiam ualuerō, nihil ultra conatus meos erit, quo æternam obsequij in te mei fidem testatam relinquam. Vale, Diuione 5. Kalendas Augusti 1641.

Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDI Theologiæ Doctore, & Ecclesiæ Diuionensis Præposito,

ANTONIVS FRANCISCVS
PAYENVS S. P. D.

ET si tardiùs Musas nostras ad te peruenisse credideris, qui illas cum edita à te Peiresij nostri vita, publicas faceres, dum iam prælo excussum opus in lucem prodiit, dum consignata tibi exemplaria exegere forsan, vt iam communia fierent, prout me Baronis inclyti literæ certiore reddiderunt; adhuc tamen tempestiuè se se offerunt tibi; vt se tuæ mancipent clientelæ; vt tuas, amicitia vinculo, Charites sibi deuinciant. Nimirum aliam nusquam mentem habuerant, quam vt tibi sua amoris & honoris pignora traderent, dicata tuæ virtuti obsequia nunciarent; lætamur quod citiùs quam crederemus conscriptum è typis opus exierit, cum inde citiùs in publicum prodire debuerit, vt noua admirationis argumenta, nouæ laudis accessione commendent authoris merita. Expectabam in dies partum ingenij, quem mihi, notus tibi Sangenesius

promiserat de tuis & Peiresij laudibus editurum, eâ mente, vt mei ruditatem styli, politioris cuiusdam manus industria leniret, temperaret ingenij peritia, sed nescio quis animi scrupulus, vt palinodiam caneret, impulit, aut quis genius, vt foetus emergeret, impediuit: ita vt elusa sic expectatio nostra moras rumpere debuerit transmissio ad te hoc epistolio, contenta scilicet vt ignorantiam nostram agnosceres, dummodò affectum in te nostrum probares, ingenuitatem mentis gratam haberes. Vnum addo vt si quid aliquando superstitij aliqua ex obseruatis communicare memineris, vt promiserunt tuæ ad nos gratiarum manu conscriptæ literæ, nec non etiam si quid noui fuerit super acus Magneticæ declinatione deprehensum; de qua dum scripsi aliàs P. Athanasio Kircherò Soc. IESV in vrbe Roma Mathematicum Professore tibi noto, is mihi responsum dedit fusè de ea scripsisse in libro, quem nouiter ipse in lucem edidit & Magneticum opus nuncupauit, in quo tui nominis & doctrinæ mentionem vt decet fecisse rescripsit. Cæterum finire nequeo quin meritas tibi grates rependerim, de humanissima quam habuisti de me, in Baronis inclyti literis, recordatione; quæ me inde tanto obligationis nexu deuincit vt me in æuum omne memorem simul & debitorem reddat; nusquam ergo tanta tibi beneficia rependam, vt immortaliter à te pendeam; salutem illam quam iussisti tuo nomine, dedi Eximio nostro San-legerio, qui tua obseruans merita, exegit à me vt reciprocas eius nomine salutes hæc carta rependeret. Vale Vir Celeberrime ac Doctissime, & amore, quo cœpisti immeritum profecui perge. Datum Auenione postridie Kalendas Octobris 1641.

Nobilissimi ac Excellentissimi Viri NICOLAI FABRICII FABRI Toparchæ PEIRESKII, & in Supremo Senatu Aquensi Regij Consiliarij,

EPI T A P H I V M.

P Peiresci quid Parca dies præscindis? an illi,
Quod nulli parcas, parcere sua negas?
Falleris? & dirâ tentans abrumpere falce
Fata Viri, falsis ludis imaginibus?
Vixit Peiresij, viuunt sub marmore nomen,
Viuunt Fabricij nescia facta mori.
Munere Peirescii vixit dum Pieris ipsa,
Viuunt Peirescius munere Pieridis.
Quid mirum! Musas aluit, pro munere vitam,
Quæ vitam accepit, reddere Musa potest.
Vixit in illustri, virtus transmissa, Nepote,
In quo pars superest magna relicta sui,
Officiose nimis, tumulo secede, viator?
Peirescii fati Parca nocere nequit.
Nempe vices hominis superas Peirescius Heros,
Inde suas voluit fallere Parca vices.

Glarissimo

Clarissimo ac Reuerendissimo Viro P E-
TRO GASSENDO Philosophicæ
ac Theologicæ Facultatis Doctore,
Diniensis Ecclesiæ Preposito, &
PEIRESKII Vitæ scriptori fa-
cundissimo,

ELOGIVM.
PALLADIS ET PHIDIÆ
ICON ALLEGORICA.

Sic Palladem Phidias expressit, ut etiam sui
speciem impresserit,
Ne venerari liceret formam illius,
Quia raperet admiratio alterius.
Eâ inseruit arte vnâ alteri: ut eadem vtrius-
que referret effigiem,
Ac si ex immortalî Pallade, immortalẽ fieri
posse crederet:
Æternique operis gloriâ æternum Authorem
referret.
Sed tu GASSENDE? dum stylo pœnè caelesti
Peirescij vitam exprimis: tuam imprimis
Simulque immortalẽ reddis.
Dum vitam, quam scriptis designas,
Tuis etiam factis ad vinum representas;
Peirescium in te rediuium facis.
Et meliori quàm Phidias æternitate
Tuam ex Peirescij gloriâ gloriã auges.
Scilicet Phidias tempore: tu æternitati pinxisti,
Decuit ergo illum perijsse tempore: dum tu viues
æternitati.

VOTVM.

Perge Vir inclyte? perge? & ille qui te pro-
uocauit amor,
Vt Peirescij nostri vitam, tuis & scriptis, & fa-
ctis expressam
Duplici gratitudinis fœnore, publicam faceres,
Ille idem excitet te, ad sublimia natum;
Vt qua de incognita Epicuri sapientia
Quæ de Solis, & Luna diametris,
Quæ de Mercurij moribus, tibi vni notis
Viuentẽ, imò vidente Peirescio,
Perdidi, & pernox obseruasti,
Meritam in lucem edas.
Non potest Mercurius semper sub Solis radijs
delitescere,
Errumpere tãdem in lucem debet auspicijs tuis;
In necessarium Astronomia Reipublica com-
modum ac votum.
Indigebat quippe nouo Tychone Astrono-
mia,
Qui pracoci morte prauenti Brahæ vices ex-
pleret,
Parallaxes, refractiones, Solis Lunaque dia-
metros corrigeret,
Astronomiam numeris omnibus impleret.
Quid mirum! te iam alterũ Tychonẽ agnouerat,
Schickardus ille totius Germania laus, &
Astronomia decus
Ille te, hac de re, suis ad tuum in Sole Mercu-
rium literis interpellauit,
Hoc velut ex Tripode Tubingensis Orator
Etiam inter Schickardi funera effudit oraculũ,
Epistolæ ad Gassendum.

Scriptis confirmavit Lansbergius,
Tuis dum suas hypotheses firmavit, Pheno-
menis.
Quid plura? dum Gallie caput Lutetia
Musarum Parnassus, literarum Athenarum, Orbis
Epitome
Te talem proclamat.
Prædicat Germania, veneratur Aquæ-Sextia,
Admiratur amula Romana urbis Auenio,
Fatetur omnis regio Solis illustrata radijs,
Tua conscia virtutis.
Hoc vnũ superest
Vt dum tuam laudibus Peirescij hinc vsque ad
Sidera noti Pieridem animas,
Resonet apud omnes, perennis tui nominis
gloria.
Decet nimirum omnes, quibus se se præbuit fami-
liarem tua virtus,
Admiracione raptos, ad Peirescij nominis,
tunique famam,
Velut ad Orphei Lyram exilire.
Mutuòque laudum certamine, victoriam am-
bientes,
Tuis meritis applaudere
Et vtriusque gloriæ perennitatem
Æternis vtriusque gestis modulari.

I licet Viator hoc prius Carmen lege

Dum mea Musa canit GASSENDI car-
mine laudes
PEIRESIIQUE fugit, cui sua dona ferat,
Sistat Musa gradum: Musas tractauit uterque
Sic vtrique potest, laus vtriusque dari.
A. F. P.

PETRO GASSENDO SVO,
PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

Tantum abest vt mihi periculum in mora
fuerit, quod meis ad te datis maturius
non responderis quin imo tui beneficio Cl. V.
Peirescij vitam à te nuper scriptam accepi, le-
gi, pellegi, nam illa est, cuius contemplatione
quisque ad virtutem, & capessenda seriò in-
genuarum artium studia fingi potest: Sed quod
pluris est, accessit huic muneri beneuolentiæ
tuæ sponso omni munere maior, de qua grates
referte non opis est nostræ, nam mutuũ non
reposit tantum beneficium, ægere autem om-
niò animi mei est omni studio tibi deuotissi-
mi. At nemo ne post descriptam magni illius
Musæ vitam, Pinacothecam illius refer-
tissimum omnis antiquariæ suppellectilis penu
describet: certè Reipublicæ literarum nimium
interest ne tot laboribus & sumptibus, quibus
non pepercit Vir ille Heroici spiritus, com-
parata antiquæ historiæ documenta puluere,
& squalore sepulta dormiant (vt ita dicam)
penes hæredem; illud mihi in votis fuit, &
etiamnum totis animis exopto, vt ab erudito
quopiam id operis suscipiatur, qui graui-
simis clarorum scriptorum testimoniis res
illas priscae ætatis illustret, præsertim eas
quas de ponderibus, & mensuris veterum
sibi comparauerat Peirescius, à cuius Schedis
non leue auxilium suppetet, nam illum accepi
paucis ante obitum annis operam posuisse
Pp huic

huic rei inter absoluti cui ambages meo sensu difficillimæ. Ab Amico tuo qui epistolam dedit audio, te illustrandæ Epicuri Philosophiæ totum esse, bene erit, tu nempe falsam imperiti vulgi sententiam haud sanè huic Philosopho æquorem radicitus euelles, scilicet cum de illo mentio habetur, circumfertur tanquam omni vitiorum genere corruptissimus, at prauis licet nonnullis erroribus imbutus, veri tamen Philosophi speciem in multis præ se fert, neque aded Epicurus est, quàm populari disterio iactatur, tantùmque illi tribuit Lucretius, vt crediderit Epicurum cæterorum omnium Philosophorum lumen obscurasse; tuum erit, vt probatas Epicuræ Sectæ sententias sententiæ tuæ pondere, & calculo firmare, ita & illius næuos pro acerrima ingenij tui acie repellere. Ego autem Iacobi Guyoni rerum apud Æduos nostros capitalium quæstoris opera vulgare cogito, hominem si non vultu, famâ saltem tibi notum fuisse opinor, nam ille *τὸ μακροπύρον* Casauboni, & Clarissimi Viri Salmasij familiaris non pauca reliquit foelicis ingenij monumenta, si quæ apud te sint illius stylo, stricta vel soluta oratione, Græco, vel Latino idiomate exarata, copiam facias velim, nec non eorum quæ de vita, & moribus illius acceperis. Vale, & me ama tui studiosissimum, Scribebam Diuione 9. Kalendas Nouembris 1641.

*Clarissimo & Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO literato-
rum Primpilo meritissimo,*

HIERONYMVS BARDIVS
S. P. D.

Quam admirabilem experientialem Philosophiam Typis exaratam esse intelligo, quæ tamen adhuc ad nos non peruenit, meam tamen ideam Medicinæ Sacræ Claro nostro Naudæo commissam tuas manus cum meis literis occupasse mihi persuadeo, cui quidem scribo quid pro meorum opusculorum permutatione magna tuorum manus habeatur. Typis Romanis imprimitur Meteorologia Parris Nicolai Cabeï Societatis I. B. S. V. in quo volumine vnam experientialem Philosophiam promittit. Pater Mersennius cum Claro Ioanne Baptista Baliano diutiùs est commoratus. Et ad meas aures non peruenerat cum tamen eius Religiosis Patribus, eius aduentus notitiam mihi iusserim manifestandam. Vale diutiùs incolumis tibi, & Reipublicæ literariæ, meque redamare fatagas. Genuæ Kalendis Nouembris 1641.

Literæ Illustrissimo Domino Ioannetino Iustiniano pro Rege Christianissimo agenti committantur.

PETRO GASSENDO *Suo,*
PHILIBERTVS DE LA
MARE, S.

Quoniam de Guyonio nostro nonnulla cognoscere cupis, paucis habe. Patria illi Augusta Æduorum, genus omnino literatum, bini nempe illius fratres politioris literaturæ studio inclaruerunt, eorum vnus præter huius gloriæ decus etiam & sanctitatis famam addidit, eo celebriorem quod vrbis patriæ infulas sibi oblatas reiecerit quasi irritamenta malorum tenui in Lexouis Sacerdotio contentus; Iacobus autem noster rerum capitalium apud suos quæstitor pangendis carminibus delectatus imprimis neminem suo æuo habuit, quicum eo de Poëticiis studiis iure posset contendere, nam neque quæstus verborum ambitus, neque molles sermonis lusus in illius operibus animaduertuntur, sed concinna oratio reperit cum leuioribus, & cum grauioribus assurgit ad rei dignitatem; omnium instar esto iudicium Nicolai Bourbonij inter melioris notæ Poëtas Doctissimi, qui cum nonnulla Guyonij opera legisset, ea Cedro digna renuntiauit, mitto illum Arabici sermonis scientia celebrem Isaacio Casaubono innotuisse, quorum cum vterque Grammaticam huius idiomatis texuisset, hæredum incuria periit ea, quam confecerat Guyonius. Multa quoque in Græcos Patres molitus adnotauerat, sed indigesta, verum omni opera Poëticiæ data, hoc scribendi genere potissimum ingentem sibi famam quæsiuit. Hæc habui quibus te de Guyonio nostro monitum vellem, quem mortalium rebus subduxit annus 1625. Quod non omnino desperata sit Peirescianæ Pinacothecæ descriptio maximè gaudeo, si modò is, qui se digesturum recepit, spartæ huic par sit, nam res est non ardua tantùm, sed omni ferè conatu superior propter immensam omnis Chartaceæ, & Antiquariæ supellestilis congeriem, cui illustrandæ non modò coniecturis opus est, verum exquisitis veterum Scriptorum testimoniis: Sed ægrè fero quod variis casibus actus à suauissimo Musarum consortio abstractus fueris hætenus, deinceps verò restituendus sedulo, quoniam, vti me monuit Robertus tuus meusque Luteciæ Penates posuisti, ita aueo & voueo tum mihi, tum Reipublicæ literarum quam ornare & iuuare non desines quandiu GASSENDVS eris. Naudæum tuum hunc auitate tua fretus literis adire placuit, tu, ni graue fuerit, scribenti præbis, meumque in illum studium significabis, tẽmque longè suauissimam feceris, si quam ad illum scribo mittendam curaueris Romæ illum agere impræsentiarum opinor apud Mæcenatem suum Cardinalem Barberinum. Vale, & me vt facis semper ama. Diuione 8. Idib. Decembris 1641.

Si quæ tibi nota sint de prælio Lepanthino indicare velis oro atque etiam oro, nam exactam illius, seu pugnæ dixeris, seu belli (quia tantum sanguinis fûsum est quantum cruentissimo

tissimo quoque bello) historiam scribere animus est, singuli enim quique authores non nihil habere circa eam rem peculiare, neque eorum vnus omnia scripsit, ego modis omnibus conabor, vt tam celebris licet non adeò utilis, Christiani nominis victoria restituatur in integrum. Iterùm Vale.

PETRO GASSENDO
PAVLVS DV MAY,
S. D.

P Ellegi Panegyricum Amici nostri (Vir Erudite) cuius elegans series calami tui natiua pulchritudine assurgit, & alterum Plinium naturalis historię assertorem sibi vindicat; doleo Clarissimi Peireskij vicem, sed dum adhuc spirantem in tua pagina contemplari licet, fato superstes inter eximios viuit quamuis genius commendatus sit. Noui quo beneuoli propensè animi affectu illustrissimus sacri Palatij Quæstor eruditionis tuæ delicias prosequatur ex occasione nostri apud illum fiat mentio, iterùm atque iterùm rogo: quod si dies nouerca consilio nostro aduerfetur, aliam quæ sit fauens amplexare? Carmen quod aliquando in sui gratiam effinxi, è re natà καὶ ποδὶ comminiscere colore quæsito, quod ante discessum eiusdem copiam tibi fecerim, quia meas esse aliquid putas nugas. Ἠδίκην Epicuri prima quoque die tua industriã explanatam videre mihi videor: vnà cum Fabroti nostri lucubrationibus ad Βασίλιν Iuris quæ Petri Fabri San-Ioriani monumentis consignata, post obitum magni Cuiacij Tolosatis nostri, Lutetiam translata interpretem celeberrimum sibi destinarunt, eiusdemque Quæstoris & Herois (cui bene sit) auspiciis in lucem prodire festinant. Clarissimi Bocharti Champinij Abbatis gratissimam recordationem absenti illibatam conferua & de te illóque vicino tuo, epistolam exhiberi iube à Roberto tuo necessitudinis incundæ consilium obtestatus sum consuetudinis tuæ illiúsque eruditionis patrocinio suffragante. Bene Vale, & me ama. Diuione 6. Idibus Decembris A. D. 1641.

Illustrissimo Viro Domino Domino
PETRO SEGVIERIO
Franciæ Cancellario,
Γ Ε Ν Ε Α Λ Ο Γ Ι Α.

S Temma genúsque tuum gens imperterrita bellum
Vasconidum, illustri sanguine prima tulit.
Insignita dein proauorum purpura fastis
Claruit, infantis murice tincta toga
Præsidis hic ubi sub trabeâ, maioribus atque
Inter auos gestis, te SEGVIERE, colit.
Tęque Palatini Comitatus culmen adeptum
Nouit, vt arcano numine cuncta iuues.
Epistolæ ad Gassendum.

Dum tua cœruleo distinguit fata colore
Torquis, & in gemina sorte sigilla geris.
Queis bullata vigent Orbis monumenta, sub armis
Regis, & imperij quâ via lata patet:
Sic dum consilio Germani Ecclesia surgit,
Labantera populi firmat vterque fidem.
Fortunata nimis tantòque Lutetia partu
Aucta, tuum bino Sidere cinge caput,
Vt iactata diu nondum submersa supersit
Nauis, & attonito turbine sistat iter:
Arma licet tractent Procere sub fulmine belli,
Quorum Richely dextera frana premet.
Lutetiæ vouebam Heroi 16. Kal. Aug.
A. D. 1641.

Doctissimo Clarissimoque D. Domino
PETRO GASSENDO Theologiæ
Doctori Ecclesiæ Diniensis Preposito,

ANTONIUS FRANCISCVS
PAYENVS, S. P. D.

L icet tardius quàm deberem, aut ferius ac optassem tuis hæ nostræ respondeant literis, ingenita tibi humanitas innocentis negligentię crimen condonabit aut potius æquitas tua librato causæ pondere, quæ me à debito prohibuit scribendi munere, non iniuste repellat iustissimam accusationem tuam. Ea nimirum fuit silentij nostri ratio quod excitata de monetis celebris controuersia me elapsis proximè feriis Localibus ad publicum in Vniuersitate nostra legendi munus prouocauit, quod ne perfundtoric tantum implerem, nève à forensibus propterea curis recederem, sed vtrumque pensum absoluerem, adeò temporis sollicitus esse debui, vt vix aliquid superesset otij, quod intentum curis animum recrearet, vel intensam mentis aciem remitteret: Sed ne maior me contumacia reum faceret, aut ne Dominus San-Legerius eximij Patris tibi noti filius ad te sine epistolio aduentaret, decuit purgare moram, si tamen adhuc facere satis possim, dum tot vrbauitatis tuæ nominibus adstrictum superaddita vincula ex acceptis nuperimè literis strictiori me nexu obligarunt, vt fateri cogar inuitus me non soluendo factum, qui possim æquâ lance contractum æs exsoluere. Quod verò asseris ne tua παραδέξαις deprædicasse merita, ac si vitro quodam conuexo in te nostra respexisset oratio, da veniam si te tibi ipsi imposuisse dixerim, qui tua per Myoptram intueris merita, dum te tanpere deprimis, vt mihi te nullum ferè persuadeas, vt te ad punctum penè redigas; qui tamen Galliam omnem, ne dicam orbem splendore nominis impleas, ac emines vt hoc Homerissem Παντός ἀρετῆς καὶ σέβου; & licet ea mihi tribuas, quæ quidem optarim semper sed nunquam fuerim assecutus quæ nec ego ob ingenui mei tenuitatem sustinere, nec tu propter iudicij tui dignitatem pertinacius tueri possis. Capior tamen falsis
P p 2 huiusmodi

huiusmodi gloriæ imaginibus, & ferè conditionis meæ oblitus inter huiusmodi phaleras, & ornamenta cresco; saltem non audeo ne à te omninò dissentiam, & auctoritati tuæ nimis detraham, me ipsum prorsus contemnere, quod ut maiori cum fiducia, & minori cum iactantia fiat, enitar omnibus viribus, & continuis laboribus efficiam si potero ut des aliquando veritati, quod modo amicitia largiris. Interim dum fidem liberasti transmissis ad me optatis obseruationibus tuis de Mercurio, Marte, Venere, & Ioue, aliisque me grauiori obligationis onere, deuinctum iam, oppressisti, ut debitam à me tibi fidem exsoluere non valeam; dum studiis, & curiositati nostræ proximis hisce natalitiis feriis fecero satis, an Argolicæ, vel Copernicæ; an Lansbergianæ, vel Rudolphinæ exactius Cælo respondeant transcriptas ad te, ut indicasti remittam obseruationum Schedulas, calculique nostri rationes, tuum super his iudicium expectaturus. Cæterum quoad nuperæ Eclipseos Lunaris obseruationem à te factam cum eximio Bullialdo cuius nominis fama, & virtus non me lateret, dolui quam-maximè quod Cælum nobis fuerit minùs propitium quàm tibi, cum ita crassis obscurum nubibus nobis extiterit, ut ne quidem vel minimam inter rimas (phasim à nobis obseruari licuerit; accincti eramus cum Illustrissimo Domino San Legerio nostro, ut optata nobis obseruatio fieret tibi communis, sed elusit infidum Lunæ Sidus expectationem nostram, quæ Terræ vmbra indignata ne nobis orbata lumine deformis appareret, maluit nubium velum induere, ut verecundiam tegeter; vel obseruatoris tenuitatem aspernata subtracto elegit aspectu delitescere in nubibus, ut remeritatem plecteret. Proximo Aprili mense Deo dante conabor insignem Lucinæ defectum obseruare, si Cælum ut spero foeliciter fauerit, & quia instrumenta nobis sunt minùs apta, ut opinor, vix enim palmos tres Quadrantis Astronomici diameter excedit, ita ut sola scrupula prima quinario numero distincta intercipi possint, acceptum haberem, si requisitam longitudinem dum tibi liceret per otium, notares; aliâque pro fulcro firmando necessaria, ne vel minimus in obseruando supersit inde scrupulus, tam in Phasibus, quàm in totali immersione, vel emersione, principio vel fine, & altitudine fixarum, ac quæ sit habenda ratio refractionis in obseruanda oræ Lunaris altitudine, vel fixæ de tempore obseruatæ Phaseos, nec non secundarij luminis oræ Lunaris pro determinando eius limbo, cæterâque ad hanc rem scitu digna pro exactè peragenda obseruatione; si tamen seria quibus detineris negotia patiantur, rem gratam facies, cum à magnis Viris tibi similibus ediscere in gloriæ parte reponam, ut obseruationibus tuis nostræ respondeant pro definienda illa Meridianorum differentia in publicam cui laboras totius orbis vtilitatem. Nestoreos ad hoc, & alia quibus natus viuis tibi deprecor annos quales mereris, quales exigit

Astronomiæ restitutio. Vale, Vir Celeberrime & Doctissime, addictumque ex asse tibi, amore prosequere. Dabam Auenioni 3. Id. Decembris 1641.

Clarissimo & Doctissimo Viro Domino

PETRO GASSENDO,

HIERONYMVS BARDIVS

S. P. D.

Naudiueram iam à Cl. Meyssonnerio te Lutetiæ commorari pro editione Heroicarum virtutum ostentanda Viri Illustris Domini Fabricij, & cuius tui operis duo exemplaria hac die habeo, & Liceto nostro destinatum nunc quidem mihi datâ commoda occasione transmitto, Huius autem meum tibi sensum aperire non possum cum ab exemplarium latore pro responsione Domini Valaez, illique cui commendata, pro debita cura facere nimis urgeat, Prima autem fronte videtur mihi magni Viri argumentum, quod ipsi operi complementum præoccupat, at quidni maximè cuique aridere debeat? Cum ab illo maximo Philosopho, & Eruditissimo Viro Apollini, & Musis consecrato, & Mineræ, & Mercurio dicato omnium scientiarum vastissima arce dependeat, & originem ducat non est profectò qui possit inficiari. Sed hæc pauca pro magna laudum mole tibi dicam. Si haberem Doctissimi Allatij elogium pro nostro Liceto, cuius multa exemplaria à nostro Librorum vastissimo Helluone, & præstantissima tinea Gabriele Naudæo missa sunt. Vnum tibi transferendum hac occasione curarem, sed ab Amicorum hic manibus omnia mihi auulsa fuere. Expecto à nostro Liceto velitationem, & Theoriam quam discutit ex tuis obseruationibus de Lunæ luce, &c. cum Claro Galilæo quam statim ad te mittam.

Urgeo nunc transcriptionem ideæ Medicinæ sacrae typis hic excudendæ in 16. quod opus erit Prodromum Iatrochymicæ meæ in generali, & particulari, & vestigij libertatis Philosophiæ in Platonis Timæum. Et cum his subsequetur Medicina sacra in particulari in vnoquoque Sacrae Scripturae loco dignum punctum faciens, & adoptata methodo cuncta euentilans. Encyclopædiæ tum Prophanæ, tum Sacrae consecrata, & Physicomedicis animaduersionibus corroborata. Scire auerem à te quod opus præ manibus habeas, neque enim vnquam te otiosum intellexi.

Occasione autem studij Iatrochymici Medici, cui me plurimum deditum esse profiteor mihi communicata fuerunt quædam non ingrata notæ scripta Vincentij Thornei Angli, qui etiam de Philosophica sublimatione perscripsit. Ex cuius scriptis, & relationibus mihi constat fuisse, virum quidem in hac arte insignem, & plurimam molem auri tempore Ducis Alphonfi Ferrariæ ope
multi

multiplicationis compaginasse. Quod mihi constat ex syngraphis, & ædis monetariæ illius urbis calculis digna obseruatione peractis. Cuius quidem apud me arcanum est dignum, vt experimento comprobetur. Enimverò lucrum certum 80. pro quolibet 100. dat. Et quia in his regionibus tuis Viri adsunt huius artis peritissimi optarem, vt de hoc me certiore faceres, vt cum illis totum arcanum communicarem ad maiorem saltem Dei gloriam iuxta Salomonis institutionem in Templorum ædificatione eiusmodi ostentandam, vel cum ipsis experimenti trutinam subire possem. Certus enim sum hoc mihi tantum secretum esse cum Dei benignitate eius scripta ab vxoris eiusdem quam hinc senex accepit manibus habuerimus, & ad amissum ab eo rescriptum esse in suis scriptis, in quibus ipse aiebat habere thesaurum reclusum, & hoc in actum practicum eduxit. Nam primo diues Londini, dein tota gaza in huiusmodi Sophisticis operationibus depopulata peregrinabundus has nostras regiones petiit, & vt vero Philosopho Deus huiusmodi secretum communicauit, quo sibi duodecim millia scutatos comparauit. quibus vitam commodè ducere sibi persuadebat quos vxori reliquit, vt post eius mortem in pia opera ab ipso destinata remanerent. Cæterùm me ama, Vir Clarissime, & tuis me iussis condecorare ne graueris. Viue Nestoreos annos Reipublicæ literariæ magnum Decus & Ornamentum. Vale, Genuæ 23. Ianuarij 1642.

De operibus tuis ad me transmissis quantas tibi possum animo non nisi gratis tuis grato rependo.

*Magno in literaria Republica Senatori
inlytro ac perillustri Viro* PETRO
GASSENDO,

SEBASTIANVS BALDVS
Genuensis Medicus,
F. P. P.

N tibi mitto, Vir Clarissime, elogium, quod sapientiæ Præsuli eximio Liceto nostro, veluti donarium, & anathema consecrat Leo Allatius. Virum loquor, in cuius pectore nidularur sapientia ipsa, & quem Musæ mellitissimæ in humanitatem adornarunt. Licetum scis qualem Virum, quem scio te vnice diligere, admirari eius laudibus sensu miro affici, & cuius dotibus ita excultis vilescat omnis laudatio. Mitto ego manu rusticâ, sed animo omnino dispari erga tuam humanitatem, doctrinam, & in re vtraque excellentiam, quibus mirifice sum obstrictus, mitto inquam flores hoscæ amœnitatis, quibus fructus magnæ doctrinæ veluti redimuntur.

In his habebis, vnde minus repudies inanitatem animi mei, quem si minus com-

Epistola ad Gassendum.

prom, & excultum deprehendes, ipse sibi animus nihilominus candore, & obsequio munitus sibi feret suppetias, & tibi litationes mouebit. Sin minus accipe proxenitam eundem Licetum, magno mihi amicitia nexu deuinctum, & in paucis mihi carum. A me qui iubat doctrinæ aded eximie non queo ferre, quid aliud expectes nisi animum tibi omnino addictum, & veluti ligamine vinctum, ne laudum tuarum molitionem, quibus sum omnino impar, aded vt admirationi locus superesse tantum videatur. Sed ecce dum GASSENDVM hac epistola conuenio, ruditatem animi explicatam calamo patefacio, Viro nimirum qui apes in ore, in pectore Charites habet, qui volucrem famam vbique Terrarum vbi theatrum posuit eximiis doctrinæ ornamentis, sed nunquam casuram possidet, cuius monumentis literariis gaudet Apollinis Curia vniuersa, proficit in dies, & incrementum capessit.

Cum Hieronymo Bardio, ac promittorum eius fulturis metuet minus mea infantia, minus exhorrescet doctissimi Viri conspectum: is mihi auctor fuit, vt tibi non tam hanc scriberem epistolam, sed elogium Liceti insuper transmitterem: arripui omnibus votis hanc iucunditatis plenam occasionem, scripsi propterea, à ruditate haud timens, sciens tibi non defuturum spiculum illud humanitatis, qua mea sensa in bonum acciperes, & opus impolitum veluti lima ac scalpro perpolires; non quidem in cordis tabalis, in quibus plenitudinem dilectionis insculpsi: nam animus, ab amore non patitur inanitatem.

A Triumviratu magnorum Virorum Liceti, Pauli, Aresij Deuthenensis Episcopi, & Syluestri Petra-Sanctæ à Societate IESV, quos vnice veneror à doctrina, monumentis æternis, morum integritate, & quos familiares habeo; id etiam mihi vti spero accesserit, vt à te Viro herclè eximio, in tuam amicitiam dicam, an clientelam? assumar & veluti instrus ramusculus propago magnæ arboris efficiar.

Sed dum Bardium tibi appello, opus Medico-sacrum, quod in lucem parat, & æternitatem circumscribere debeo: in eo sublimiori obtutu Medicinæ arcana, Philosophica praxide discludit Vir egregius: Sacros Scripturæ sensus defossor industrius eruit Iatrochymiam ad Hippocratis normam ita solide, erudite, floride explicat, vt remotis Sectarum diuortiis, iam Medicina vnitatem agnoscat: Nobilitatem eius, fructus vberimos diffundit vbique, & breui compendio magnas opes includit. Quod alias scripsi, rursus repeto, habet ibi vnde Medicinæ Apothosim sapientiæ calculo commender. Vale, & Nestoreos impleas annos, vt tui perennitate floreat literarum Respublica. Genuæ 28. Ianuarij 1642.

PETRO GASSENDO *Suo,*

PHILIBERTVS DE LA
MARE, S. D.

Robertus ille noster benignior est etiam
leuissimorum officiorum æstimator,
quandoquidem cum commendat officia, quæ
abs me experiri dicit, veris maiora tibi reru-
lit; vtinam daretur vtriusque vestrum ratione
meum in vtrumque studium, prout est, exhi-
bere, videret equidem ille si non vtilem me,
saltem rerum suarum apprimè studiosum. Cæ-
terum erupit nouissimè penè me incio Com-
mentarius de bello Burgundino, illum à Mar-
næo nostro Senatore Diuionensi meo nomine
accipies, nefas putavi, si te illo quamquam
leuissimo, & rudi, quod aiunt, Minerua scri-
pto indonatum vellem, & Amici, non Ami-
cum in eam rem iudicium exposcerem, probè
quippe mihi notum est cum tu illi calculum
adieceris, à censoria aliorum virgula immu-
nem fore. Naudæum Lutetiam iam iam ven-
turum gaudeo, & quas possum gratias ago,
quod eam quam scripsi epistolam transmitti
curaueris, minùs certè Eminentissimi Maza-
rini famam augebit noua, quæ nunc fulget
purpura, quod si Naudæum in familiam
suam adsciuerit: desinet tunc aliquomodo
Gallorum querela qui stirpes apud se enatas
in alieno solo radicem agere queruntur, sed
omninò desinat, velint Superi, breui Salmasij,
& Cartesij reditu, quorum prior apud nos
agit proximo Vere in Bataviam migraturus,
vterque vt post-liminij iure parenti suæ Gal-
liæ reddatur & opto, & cordatorum quot-
quot sunt hominum votum est. Vale, Diuione
Kalend. Februarij 1642.

*Admodum Reuerendo atque Amplissimo
Viro ac Domino D. PETRO GAS-
SENDO S. Theologiae Doctõri, atque
Diniensis Ecclesiæ Preposito dignif-
simo Amico cum primis colendo, S.*

Admodum Reuerende atque Amplissi-
me Vir,

Magnorum Virorum ardentibus sollicitis
precibus fores benignitatis humanitatisque
Reuerentiæ vestræ denuò pulso; si importu-
nior sim ignoscas rogo. Causam petitionis
meæ breuibus aperio, cum magneticarum de-
clinationum obseruationes, in arte mea ma-
gnetica propositæ per vniuersam Europam
ab insignibus Mathematicis factæ, eximiis
quibusvis hîc Romæ viris mirum in modum
arriserint, atque hoc ipso experimento, quan-
tum vnanimis mentium in vnam rem inda-
gandam conspiratio possit, compererint.
Magnum haud dubiè Reipublicæ literariæ,
si similes obseruationes simili animorum
cum pari industria coniuncta conspiratione
instituerentur, augmentum accessurum cre-

debant; dum igitur felix dictarum suspiciunt
obseruationum auspiciam, ad aliorum simi-
lium obseruationem oculis, animisque adspi-
rant. Me igitur continuis sollicitantes preci-
bus, & præ cæteris ipse Eminentissimus Car-
dinalis Barberinus instanter vrget; vt qua
industria magneticas declinationes obseruari
curassem, eadem & duarum huius anni furu-
rarum Eclipsion obseruationes institui cura-
rem; quorum quidem æquæ & laudabili po-
stulationi refragari nefas esse duxi.

Horum itaque nomine R. V. obnixè rogo,
vt memoratorum Virorum votis annuens in
hoc ipso ad boni communis promotionem
instituto negotio se impigrum gerat, id est,
Eclipsin alterutram omni diligentia, ac in-
dustria obseruare non grauetur. Ita autem
eam obseruari velim cum vtraque Eclipsis
totalis sit, præcisa temporis momenta singu-
lorum 4. punctorum inceptio totalis ob-
scurationis, ex vmbra emerfionis, & totalis
definitionis vnà cum eiusdem Lunæ iisdem
momentis, sicut & alterius Stellæ fixæ ab
horizonte altitudine summo studio obseruet.
Quo factò obnixè rogo, vt pari studio sin-
gulas obseruatæ Eclipses circumstantias, vnà
cum eorum, qui præsentis, & dictæ Eclipsis
indices, testésque fuerunt, Mathematicorum
nominibus comprehensos Romam transmit-
tere dignetur. Faciam enim vt eæ propediem
hic publici iuris fiant. Quamobrem, si quos
peritos Mathematicos Amicos noueris, eos
ad eandem obseruationem faciendam omni
studio exstimulare non omittas. Sic fiet vt
opus in bonum publicum cedens communi-
bus etiam suffragiis instituat, Nihil porro
restat, nisi vt me R. V. SS. PP. & SS. com-
mendem. Romæ 13. Februarij 1642.

Reuerentiæ Vestræ Seruus in Christo

ATHANASIVS KIRCHER.

Reuerendæ Dominationi Vestræ gratias
habeo, de honore & splendidis testimoniis,
quibus me in vita D. Peirescij exornauit. Re-
pendam ego R. D. V. similia in operibus
meis. Si aliquid in arte mea magnetica cor-
rectione necessarium, vel ad augmentum ope-
ris iam denuò Coloniz imprimendi conferens
nouerit, id mihi propediem significare non
grauetur. Cæterum vti magneticas declina-
tiones summo studio obseruauit, ita & Ecli-
pses accuratam obseruationem mihi non de-
negaturum confido.

PETRO GASSENDO

PAVLVS DV MAY,
S. D.

Non ingratus grates ago (Vir Erudite)
vibanitatis tuæ officio propinquis in
acerbiori litis ordine opportuno; cuius ille-
cebris irretitum videre videor Illustrissimum
Principem Valesium Pro regem Patriæ, quæ
tuis cunabulis gaudet, cui epistolæ tuæ co-
piam faciam, quam-primum intellexero al-
terutrum affinium contumacem aduersus man-
datum

datum Illustrissimi Principis Condæi, ex cuius formula totum istud negotij sine strepitu fori viâ leniori definiri debet: si quid inuicem de Roberto rependere possum pro modulo virium parturienti obstetricabor. Bene Vale, Vir Erudite, obsequiique nostri pignus D. Abbati de Champigny, vt vtar verbis I. Cti. opponas iterum atque iterum rogo. Diuione 12. Kal. Martias A. D. 1642.

*Viro Maximo, incomparabili P E T R O
G A S S E N D O, S.*

Vir Clarissime,
Cum primùm veni Amstelodamum, nihil priùs habui, quàm vt Elzguirium conuenirem, & de tuis libris excludendis mentionem facerem: nec multis opus fuit vt persuaderem si quos ad me mitteres elegantibus illis typis adornaret. Quare non est iam quod diutius detineantur penes te, inuideasque thesauros tantos eruditis, quos omnes puta vno ore per me Virum eruditionis amantem grauitè exoptulantes tecum de tam longa procrastinatione. Non immemor est Vossius ante decennium te spem ipsi tunc fecisse breui proditura in lucem commentaria in Epicuream Philosophiam. Non ignoro quid præstiteris, & quid præstare possis, Riuetus, Barlaeus, Heinsius, Regius, alij, quos omnes audiui, non sine magna animi voluptate, de te vt par erat verba facientes. Mitte igitur ad nos quæ priora publici iuris facienda constituisti. Ego prouinciam libenter suscipiam specimina typographica corrigendi, & opera vrgendi. Periculum fac vel in responsione ad Cartesium, cuius expectationem feci, illi ipsi viro, cum viderem scilicet opinione tanta ingenij sui tumentem vt minimo te prouocaret: nam quod in postrema Metaphysicæ suæ editione fortè legisti de iis, qui scripta in ipsum clanculum legenda tradunt inimicis, id de te mihi exposuit, vt de animaduersionibus tuis nondum excusis, quamquam scio cã te esse manufactudine, vt missa spontè facias quæ ad hominem militem, cedere nescium spectant, dum ad rem ipsam in qua latet vitium properas: Sed hæc in aurem tibi vni dicta velim. Cæterum, quæso ita censeas neminem esse, qui te pluris faciat, suspiciat magis, veneretur, & amet quàm ego. Itaque nulla sunt beneuolentiæ, & obsequij officia quæ à me, quoties se dabit talia præstabit occasio, expectare non debeas. Vale, & nos, Vir Clarissime, vicissim ama, Amstelodami 8. Iunij 1642.

*Tui obseruantissimus & addictissimus
S A M V E L S O R B E R I V S.*

R. P. Mercennum plurimùm salutatum velim. Præter nostrum sub discessum tradidi libros tuos, & Dissertatiunculam nostram, quæ puto in manus tuas venisse.

*Viro Maximo, incomparabili P E T R O
G A S S E N D O, S.*

Vir Eximie,
Iterabo quod in prioribus meis iam indicauit; quidquid operum tuorum ad nos transmittes prælo sine mora committetur. Suasi Blauio Typographo vt Paradoxicarum exercitationum tuarum in Aristoteles nouam editionem curaret; sed te priùs consulendum censui, vt si quid mutari aduere oporteret indicares, & præterea copiam faceres exemplaris quod nullum hîc reperiri potuit. Ego Hagæ Comitum nunc dego apud D. Rhingrauium, vnde Slusam sum profecturus circa brumam: quare si quid mittas post illa tempora ad nos, dirigendum erit ad D. Riuetum, vel ad D. Guillelmum Grotium per quos tutò accipiam. Vale, & perge me amare, Hagæ Comitum 25. Augusti 1642.

Vir Eximie,

*Tui obseruantissimum tibi que addictissimum
S A M V E L S O R B E R I V M.*

*P H I L I B E R T V S D E L A M A R E,
P E T R O G A S S E N D O S U O, S.*

Nunquam-ne desines, mi GASSENDI, & rem literariam tuis lucubrationibus promouere, & me nouis in dies cumulare beneficiis? Nunquam sanè, nam vt inexhausta est ingenij tui vis, ita & humanitas tua minimè sibi temperare potest, quin alia semper veteribus audat beneficia, quam obrem de munere tuo, quod transmitti ad nos curauit Cl. Du Maius noster, gratias ago quas possum, ego autem quàm maxumas; mirè præsertim placuere in eo epistolæ illæ de motu, sed maxime vbi de Terræ motu disseris. Rem verò longè suauissimam fecisti, cum vniuersa Epicuri dogmata breui à te fore illustrata pollicitus es, quibus vt citò colophon addatur, & suadeo, & opto. Interim Vale, breuique Rempubliam literarum tam præstanti opere locupletem velis, iterum Vale, & me, quod facis, æternùm ama. Scribebam Draciaci in Eduis 16. Kalend. Nouembris rebus prolatis 1642.

*P E T R O G A S S E N D O,
P A V L V S D V M A Y, S. D.*

Libros de motu & apparitione Solis humilis eruditionis, & Phæos elegantiam spatiosos accepi (Vir Clarissime) quo nomine tibi gratias ago, meque tibi ex asse deuinctum profiteor: Eisdem Domino Bouchu Curjæ primo Præsidi, legendas commodavi, postquam in Palatio Regis Senatores Collegæ contrectarunt, dum à te Domino de la Mare exemplar destinatum dedi, quorum sententiâ politi, & reconditæ doctrinæ pignora habentur. Quod si Bibliopolæ eorundem copiam præstitissent, vnumquemque Bibliotecæ priuatæ tractatus tuos e re nata inseruisse velim credas:

P P 4 Etenim

Etenim materies, eiusdemque partitio, & enucleatio calami tui sorte accuratâ sic elucescit, ut vnusquisque in tui admirationem à tuo genio motore primo impellatur; & in Solis licet humilis irradiatione obstupescat, quod si meridiem ignibus illustraret; de oculorum, & ingenij cæcitate dubitarem inter delectationis illecebras & irritamentum. Bene Vale, Vir Erudite, Diuione 16. Kalend. Nouembris 1642.

*Clarissimo Sapientissimoque Viro D. D.
PETRO GASSENDO Dinienfis
Ecclesie Præposito dignissimo,*

PETRVS CAZRÆVS
Soc. IESV, P. S.

I. **Q**Uod Vas ad Nobilissimum Clarissimūque Senatorem Dominum de la. Mare de motu impresso à motore translato epistolas tuas benevolentia nomine transmisisti, easdem ille pari benevolentia mihi communicatas esse voluit: quas ambas tantò auidius decurri, quantò præeunte tui nominis fama iam alius animo meo infederat, fœtus omnes ingenij tui non posse à tanto parente esse degeneres. Neque certè expectatione mea delusus sum: plurima enim ingenio tuo, & publica luce dignissima in iis aduerti, & maximè quæ ferè tota epistola experimenta profers, quibus etiam clarè euidenterque concludis quod initio probandum assumis. *Si id corpus cui insistentius transferatur, motus omnes nostros, rerūque à nobis mobilium perinde fieri, apparereque, ac si illud quiesceret:* vnde vltèrius quoque euincitur, nihil contra motum Telluris ea argumenta concludere, quæ à proiectilium motu vulgò deducuntur. Ego certè ante annos plus viginti, cùm in Academico puluete desudarem, eadem argumenta omnia, quamuis non tam præclaris inductus experientis, ut inualida, nulliusque momenti abiici. Hoc itaque cùm citra omnem dubitationem à te euidenter constitutum sit, patière (ut mihi quidem persuadeo) etiam perlibenter, ut de quibusdam aliis, quæ mihi passim in ipso vtriusque epistolæ decursu minùs probata sunt, amicè tecum agam; non sanè altercandi studio, multoque minùs reprehendendi gratiâ, sed ut tu ipse de te profiteris, solius in re magni momenti veritatis inquirendæ voluntate.

2. **A**tque ut relegam vestigia tua, non ante præcipuam de Telluris motu quæstionem attingam, quam ea quæ tu quoque præmisisti in examen adducam, illudque in primis, quod à Galilæo excogitatum, pro urbanitatis tuæ ingenuitate, non sine authoris laude pag. 20. assumis, & pag. rursus 70. ingeniosè sanè illustrare contendis; graua scilicet dum sponte naturæ descendunt, temporibus æqualibus spatia continuè maiore decurrere, & in ea quidem ratione Arithmetica, quæ secundum numeros omnes impates, ab vnitare incipientes perpetuè proce-

dat. Equidem mihi planè persuadeo, nunquam id à te Galilæi decretum in examen adductum fuisse: Si enim fecisses, proculdubio falsum illud esse, & quam longissimè à veritate alienum pro ingenij tui sagacitate reperisses, satisque perspexisses illud à Galilæo colligi ex principiis falsis, & non nisi euidente paralogismo confirmatis, dialogo 3. de motu accelerato pag. 164. quod nos fortassis suo tempore aliàs, & quod consequens etiam est, cætera quoque omnia, quæ toto illo Dialogo tertio ingeniosissimè alioqui concludit, falsa esse demonstrabimus. Sed quoniam ad propositum tuum nihil refert quâ tandem, Arithmetica-ne an Geometrica ratione grauium acceleratio procedat, diutiùs hoc loco non immoror. Rectius de motu parabolico philosophatus est Galilæus, modo quæ à motore translato impelluntur, nec à ventorum incurso, nec alio quopiam aduentitio motu atque impulsu impediuntur, quod meritò supponitur.

Tuum verò iam illud est, quod pag. 24. tertio loco ex superioribus elicis, vim scilicet sursum impellentem, à virtute in latus deflectente, non modò non destrui, sed ne vllâ quidem etiam ratione imminui. Vnde vltèrius item Corollario 6. & 7. supponis, quod clarè ac distinctè Corollario 10. & 11. iam exprimis, nempe, si pro inæquali velocitate translato motoris, linea parabolica, eiusdem semper altitudinis, nunc contractior, nunc latior atque apertior fiat, eam nihilominus æqualibus semper temporibus transcurri, & iisdem etiam præcisè, quibus inquiete eandem altitudinem, per rectum parabolæ axem, ascendendo ac descendendo idem mobile decurrer. At ex præ assumptis non inferuntur ista necessariò, & nisi aliis experimentis fulciantur, etiam apud harum rerum peritos non inuenient fidem. Receptum enim est, mobile quodcumque duobus motibus in diuersas partes actum, tantò segniùs in vnum terminum deferri, quantò fortiùs in alterum tendit, quod experimentis palam obuiis ita contestatum est, ut tanquam effectum vulgò habeatur. Accedit quod in motu proiectilium, & vniuersim in quolibet motu, medium semper aliquid resistat; quò maius igitur ac longius pertumpendum est medijs spatium, eò resistentia efficitur maior. Cùm itaque linea Semi-parabolæ maior sit axe, & tantò quidem maior, quantò apertior est; difficiliùs per curuam illam, decuplo fortè, & si placet etiam centuplo longiorem, proiectile mouebitur, quàm per axem multò breuiorem. Ratio igitur postulat, ut neque ab eadem vi, neque eodem tempore ad eandem altitudinem aut distantiam idem mobile in motu, & in quiete transmittatur.

3. **V**ide tamen quantum tibi deferam, & quàm non obstinatè meis rationibus, aut receptis etiam vulgò decretis adhærescam. Tu qui non ita longè distas à mari, fac iterum pro tua opportunitate huius rei periculum. Hunc in finem arcu-balistam para, quæ globum potius eiacularur quàm sagittam, & ad eam solum altitudinem quæ naui aut triremis malum non excedat, ut ascensus globi distinctius no-
4. **n**oretur.

notetur. Hoc instrumento cum pari semper impetu globus idem emittatur; experire primum accuratè ac diligenter, quiescente nauigio, ad quam altitudinem emissus ascendat globus; ac deinde iterum, dum concitatissimo cursu idem nauigium mouebitur, vide an idem globus ad eandem nihilominus altitudinem ascendat. Et si tuis decretis hæc quoque experientia suffragetur, magnum sanè paradoxum probaueris, idem scilicet proiectile ab eadem, & æquali virtute emissum, per vias longè admodum inæquales posse eodem tempore peruenire ad eundem terminum, simulque rem nihil periucundam gratissimamque feceris, cum me à contrario errore etiam abstraxerit.

5. Est & aliud in quo tuam quoque eruditionem imploro: Cum enim tecum ego quoque sentiam quod Corollario quarto, & quinto asseris, tempus quo proiectilia ascendunt æquale esse tempori quo descendunt, & consequenter velocitatem quoque motu ascendendo, ac descendendo esse reciprocè æqualem: dum tamen etiam inde cogor concludere, pari omnino impetu, & quod consequens est, æquali etiam effectu, globum ex aère decidentem percutere, quo idem igne sulphurato è catapulta emissus feriret; id sine scrupulo non concedo. Et si enim non ignorem, globi decidentis ingentem, & si ad calculos exigatur, penè incredibilem esse impetum: refugit tamen; hæretque animus, cum recidentis, atque è catapulta emissu globi, æqualem impetum atque effectum pronuncio.

6. Nunc ad tua redeo, & occasione quidem motus naturalis pleraque meo quidem iudicio nimia facilitate pag. 34. & aliquot sequentibus admitris, quæ Viris eruditis ac piis minùs placitura videantur: vt quod motus omnes, ortus, & interitus, incrementum, & decrementum, omnisque alteratio; quæ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videantur, quàm motiones quædam locales, quibus rerum principia tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur, &c. Item quod incessus tibi naturalis videatur, saltatio violenta; & similiter volutio globi supra planum naturalis, quia nihil repugnat; descensus grauium violentus, quia inæquabilis est. Motus cœlestis maximè omnium tibi naturalis videtur, quia præ cæteris æquabilis est ac perpetuus; contra motuum omnium violentissimum putas descensum grauium, quòd (vt tu quidem censeres) à causa externa necessariò esse debeat, & summam habeat inæqualitatem. Hæc porrò omnia, ex occasione potius à te adducta, quàm quod ad institutum finem necessaria viderentur, vereor ne eam approbationem non inueniant, quam eruditio tua, & fama nominis tui mereantur.

7. Atque vt à minoribus initium ducam; cur tibi saltatio violenta, incessus verò naturalis videatur? Vterque enim motus ab eodem in-

terno principio est, nempe ab anima; & si pondus corporis saltationi obsistit, incessum quoque impedit; & vt ipsemet postmodum aduertis, violentiam defatigatio euidenter concludit. Vterque igitur motus, partim naturalis est, partim violentus, neuter absolutè naturalis, neuter absolutè violentus.

Mirum etiam est, quomodo volutionem globi supra planum, naturalem velis, quam à solo principio externo non dubitas oriri. Idémque de ipso quoque cœlestium corporum motu statuendum fuerit, nisi fortè ea decernas à propriis singulorum formis, aut naturis cieri. Quod enim motui nihil repugnet, aut æquabilis sit, non statim naturalis dicitur, nisi prætereà ab interno principio, ipsaque rei natura effectiue procedat. Quamquam si aduertere etiam volueris, in volutione globi supra planum, partes alias descendere, alias præter inclinationem ascendere agnosces.

Descensus quidem grauium, si vt ipse contendis, à principio externo procederet, non esset sine dubio naturalis; non continuò tamen propterea violentus censeri deberet, nisi reluctante etiam natura fieret; quod opinor non affirmaueris, si pro tua sagacitate, descensum ab eius acceleratione secreueris. Neque propterea te ad Academiam reuoco, vt de distinctionis modo inquiramus: satis nobis fuerit, quod motui maior minorve acceleratio superueniat, vt descensum ab acceleratione adueniente, mente atque animo fecernamus. Hanc tibi eruditi omnes violentam concedent, non descensum, nisi hunc, ab eius acceleratione, mente vt dictum est seiunctum, à principio externo, & contra naturæ inclinationem procere euidentius ostendas. Accelerationem quidem violentam satis euincis, dum eam naturæ dissolutionem moliri aduertis: & descensum ipsum natura reluctante fieri nusquam probas, & opinor non credis.

10. Multa profectò mones, vt graua non à propria natura, sed à Terra, diffusis circumquaque corpusculis illecta atque etiam illigata deorsum trahi persuadeas: quæ quomodo à te seriò scripta sint, vt verum fatear vix intelligo. Primum enim quid profers, cur graua deorsum non possint naturam moueri? aut quid in ea re absurdum, vel impossibile agnoscis? Tellus ipsa si loco tantisper dimoueatur, vt in vehementioribus eius commotionibus, à qua alia Tellure in pristinum locum retrahitur? Et si fortassis Diuinam aut Angelicam vi à propria sede dimota, versus Lunam miliaribus aliquot attolleretur, illic ne sponte naturæ consisteret, an ad pristinum potius locum reuenteretur? Si primum credis, quæ tandem inductus ratione? aut cur ita nunc suum locum affectat, vt nullis concussa motibus ab eo dimoueri valeat, siquidem vbiuis locorum perinde bene, & æquè commodè se habeat? Quod si proprio loco ac situ expulsa, ad illum reuenteretur, à quo tandem attracta id faceret? Finge verò in Terræ meditullio cauernam, aère vel aqua plenam, vt vacua non sit;

in

in eaque, sed extra eius Terræque centrum lapidem constitutum. Quid in eo casu futurum putas? ascendet-ne lapis ad concameratum cavernæ fornicem attractus à Terra, an ad cavernæ, ipsiusque Terræ centrum descendet? Si hoc secundum; cur illic Terræ magnetismus non viget? cur à viciniore Terræ parte lapis ille non corripitur, atque illaqueatur? Sed à quo lapis idem deorsum trahitur, & longius à Terra remouetur? An potius igitur dices ascensurum lapidem, à Terra viciniore magneticè attractum? Cur igitur per puteum demissus lapis à viciniore item Terra illectus, attractusque ad putei latera non adhærescit? Sed ipsamet Terra, rupto fornice, ad centrum descenderet, leuioraque que inde corpora expelleret: quanto magis separatus iam lapis id faceret? Putas enim disrupto fornice, totaque si placet Terrâ in arenulas redactâ, eam non confluxuram ad centrum? Conflueret sanè, & quidem non ab alio corpore attracta, sed spontè naturæ, & à principio interno atque innato. Cur de cæteris igitur grauibus, idem simili ratione non dicatur?

II. Rides opinor & tu ipse in sinu, cum inuisibiles illos vncinos, harpagones, aut etiam chelas, si velis, & tenso illos funes tuos tractorios fingis, imperare enim mihi non possum ut credam hæc à te dici, quod vera putes, sed ut ne nihil dicere videare, ut tu ipse satis insinuas. Sed neque est cur magneticam fieri vulgò dictam attractionem in exemplum adducas: magnes enim & ferrum non fictis illis tuis harpagonibus aut inuisibilibus catenis quasi vi adducta, sed vtriusque sponte naturæ incitata in mutuos amplexus accurrunt: nec propterea timendum tibi est, ne cum Thalete admittere cogaris in rebus omnibus animam, imò & sensum. Si enim ne vincula ipsa, quibus omnia trahi putas, sensibilia sunt, ut passim inculcas, cur qualitatem magneticam, minùs vtriusque corpoream, neque adedò rigidam, à ferro sentiri times? Quo enim tu sensu catenas illas tuas percepisti, quibus ne sutsum auoles Terræ alligatum te censes? Cur ergo vereare ne grauia deorsum, & ferrum ad magnetem cæteraque corpora ad electrica, sine sensu concurrere non possint? Ad hoc certè effectus abundè sufficit rebus omnibus à Sapientissimo earum opifice indita, naturalis inclinatio ad conseruationem perfectionemque propriam; adde si velis, ad conseruandum Vniuersi ordinem, ut opus non sit ad figmenta hæc tua confugere. Si enim eam tibi vim concedit, ut proiectilibus inclinationem (voca motum, voca impetum, aut aliter ut volueris) imprimere talem possis, quæ recedentibus à te iisdem proiectilibus, diutiùs in illis perseueret, & in quamcumque partem destinaueris eadem deferat atque impellat; imò, quæ obuiò etiam impedimento, non statim tota destruat, sed aliam in partem proiectilia abducat, ut in reflexione tu ipse contendis: eris-ne tam parùm æquus rerum arbiter, ut à sapientissimo, ac præpotente Vniuersi conditore, rebus quibuslibet inclinationem longè perfectiorem

imprimi posse addubites? Finge vim à te impressam esse eiusmodi, quæ obuiis impedimenti sisti quidem possit, sed non destrui, aut etiam minui: An non sublato impedimento motum redintegraret? Talis omninò naturalis rerum inclinatio est, nec habet vnde impossibilem, aut ipsis etiam grauibus reipsa inditam non esse concludas. Cur eam ergo agnoscere detrectas, ut ad inania tua illa figmenta recurras?

Infinita quidem sunt quibus illa conuelli possint, sed malo rem ipsam paucis, quam modum explicandi pluribus adoriri. Si grauia deorsum à Tellure magneticè traherentur, necessarium esset, ut quo Terræ vicina essent, eò fortius ab ea traherentur, ut in ferro ac magnete euidenter contingit. Deberet igitur corpus graue quodcumque iuxta Terram suspensum aut ipsi etiam Terræ insistentius maius exhibere pondus, quam longius à Terra suspensum; itémque per centum pedes Terræ vicinos velociùs descendere, quam per totidem alios pedes à Terra remotiores. Vtrumque autem quotidianæ experientiæ euidenter repugnare non ignoras, eiusdemque semper corporis idem vbique pondus exhiberi; aut si quid vsquam discriminis interfit, iuxta Terram potius, quam in superiore aëris parte leuius inueniri; atque per æqualia item spatia, altiora, aut depressiora, æquali omninò velocitate corpus idem descendere. Euidens est igitur grauia magneticè deorsum à Terra non trahi.

Sed amabo te, Vir Doctissime, quid est quod ais, ortum, & interitum, incrementum, ac decrementum, omnemque alterationem, quæ calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil videri esse aliud, præter motiones locales, quibus rerum principia, tenuissima licet atque insensibilia, variè inter se concernuntur, excernuntur, accedunt, abscedunt, transponuntur? Ergo-ne Epicuri ac Democriti Atomos, tanto iam tempore à regno philosophico, merito suo exulantes, & tot iam sæculorum ac sapientum omnium præiudicio damnatas reuocare ab exilio, iterumque in Academiam retrudere moliris? Audio certè tibi etiamnum in manibus esse iustum volumen aliud, quo hæc Epicuri ac Democriti somnia illustrare labores. An igitur sagacitatem tuam fugit quo tandem vsque semel inductâ hæc persuasio processura videatur? Si ortus atque interitus nihil aliud videntur, præter locales Atomorum, vel ut mitius loqueris, tenuissimorum atque insensibilium principiorum motiones; de formis rerum substantialibus conclamatum est. Sed maius etiam aliunde imminet malum: Si enim alterationes quoque omnes, quibus calor, frigus, humor, siccitas, itémque color, odor, sapor, & qualitates aliæ gignuntur, nihil aliud esse videntur, præter locales tenuissimorum corporum motiones; formæ igitur accidentariæ nullæ sunt, multoque minus inueniri, & esse possunt ab omni substantia separatæ. Quid sanctioribus igitur nostræ Religionis mysteriis fiet? Vix per Deum

immortalem

I 2.

I 3.

immortalem ne tui nominis auctoritate, infirmioribus quidem errandi, cæteris verò præ conceptam ingenij tui ac iudicij sagacitate opinionem imminuendi præbeas occasionem. Nemo certè negauerit è plerisque corporibus halitus calidos, frigidos, humidos, odoratos, ac lapidosos expirati: ac inde vniuersim concludere alterationes omnes, quibus hæ atque aliæ qualitates gignantur, ortumque ipsum atque interitum nihil esse aliud, præter locales Atomorum, atque insensibilium corporum motiones non videtur esse sapientiæ atque eruditionis tuæ. Omitto cætera, quæ in priore tua epistola inquisitione indigerent, vt tecum aliquando ad primarium totius disputationis tuæ institutum de Telluris motu accedam.

14. Ais igitur initio posterioris epistolæ, videri ex obseruatis circa motum à motore translato impressum, infirmum reddi argumentum, quo vulgo solent Philosophi quietem asserere globo Telluris. Plus dico, idem argumentum etiam inde nullum conuinci. Addis non eo te propterea adduci, vt inde pronuncies moueri haud dubiè Tellurem, sed vt insinues conquirendam esse rationem verisimiliorem. Bene habet; si scopus iste tuus est, collimasti; pluribus opus non est, adeptoque iam sine frustra atque inutiliter laboras. Tamen si amplius aliquid non quæris, quid est quod pag. 108. præmissa plurimorum similium conglobatione interrogas. Cur non ratione eadem suadente fiat verosimilius, probabilius magis consentaneum moueri Terram versus ortum, ac totam Mundi machinam, Sideraque omnia salutare ex ordine, quàm totam illam machinam, totque & tanta Sidera circum ipsam ire, eamque salutare? Quid est quod tantopere etiam vrges atque exaggeras, maiora ex cælestium corporum, quàm ex Telluris motu absurda sequi atque incommoda? Cur aded studiosè cætera quoque omnia Copernicanorum argumenta congeris, si hoc solum contendis vulgatum illud aliorum Philosophorum à proiectilium motu petitum argumentum infirmum esse atque inuolidum? Cur verò etiam de Telluris eiusdem circa Solem motu tam prolixam, nec ad prædictum finem, necessariam adiungis disputationem, in qua non modò Copernicanorum argumenta omnia, & rationes quæ potes, & vales dicendi facultate stabilire & confirmare, sed aliorum quoque obiectiones infirmare, pari studio, & contentione moliris? Quid amabo te amplius eras facturus, si eam sententiam animo destinato asserendam propugnandamque assumeres? Tolerandum fortassis, & certè non ita inconueniens videretur, si cum Heraclide Pontico & Ecphanto Pythagoræo Terram in medio Vniuersi constitutam, quotidiano tantum motu circa proprium axem moueri contenderes: Sic enim concitatissimum illum Siderum motum, qui plerisque Copernici Sectatoribus displicuisse visus est maximè, tollereres; & satis moderatum, quo sacris literis faciliùs satisfaceres, tam errantium, quàm inerrantium Siderum motum, quem proprium vocant, retineres; atque in portentosa, quæ

ex Copernici opinione sequuntur incommoda atque absurda non incideres. Nempe meminisse semper oportet, nos non Philosophos tantum esse, sed etiam Christianos, Philosophiamque nostram nec debere, nec verò etiam posse à Christiana Fide discrepare.

15. Cogita igitur non quid tu fortè ipse sentias, sed quid æstimaturi sint plerique alij, qui tuâ vel auctoritate, vel rationibus induciti sibi persuaserint Telluris globum inter Planetas moueri. Concludent primùm vnum è Planetis sine dubio esse Terram, quæ cum incolas habeat, procliuè erit deinde etiam credere, in cæteris quoque Planetis, atque aded in ipsis item inerrantibus Stellis incolas non deesse, & tantò quidem præstantiores, quanto reliqua Sidera Terram magnitudine ac perfectione excedunt. Hinc Genesis in suspicionem vocabitur, dum ait Terram ante reliqua Sidera factam, illaque quarto tantum post die condita, vt illuminarent Terram, temporaque & annos metirentur. Inde tota Verbi Incarnati Oeconomia, atque Euangelica veritas suspecta reddetur, imò & tota fides Christiana, quæ & supponit, & docet Sidera omnia, non ad hominum, aut aliarum creaturarum habitationem, sed solum vt Terram sua luce collustrent, fœcundentque, esse à Deo conditore producta. Vides igitur quàm ista periculosè in publicum diuulgentur, & à viris præsertim qui sua auctoritate fidem facere videantur; & quàm non immeritò iam inde à Copernici tempore Ecclesia semper huic se errori opposuerit, eumque etiam nouissimè, non Cardinales tantum aliquot (vt ais) sed supremum Ecclesiæ caput; Pontificio decreto in Galilæo damnauerit, & vt ne in posterum verbo, aut scripto doceretur sanctissimè prohibuerit.

16. Miror autem quâ fronte communi saniorique sententiæ, erroris istius sectatores exprobrent, quasi absurda quædam inducere videatur, cum illi absurditatum portenta propemodum infinita admittant, excolantes culicem, & elephantos deglutientes. Tangis eorum nonnulla, sed displicet quòd ea etiam excuses. Agnoscis certè motum Terræ circa Solem sustineri non posse, nisi etiam admittatur magnum illum orbem per quem Tellus deferri fingitur, instar puncti respectu Cæli obtinere, (quod de Telluris corpore communis sententia concedit) alioqui non semper integrum Cæli hemisphærium è Terra prospiceretur, quod experientia tamen cogit fieri. At dissimulas, aut certè eleuas quæ inde sequuntur absurda; vt quod inerrantia Sidera propemodum omnia tam prodigiosæ molis admittenda sint, vt eorum semidiameter, interiectam à Terræ centro ad Solis centrum distantiam excedat. Quod si tibi absurdum, atque ab omni ratione abhorrens non videtur, quid amabo iudicabis absurdum? Eleuas certè pleraque alia quæ ex eadem Telluris circa Solem translatione vltius sequuntur absurda, à quibus tamen vt te expedias, fingis alia fortassis adhuc absurdiora, vt quod illustriora illa quæ in Firmamento apparent

parent Sidera, credi possint ut mole maiora, sic etiam Sole ipso longè lucidiora: adèd tibi facile est, tot tamque ingentes in Cælo, pro tua voluntate, verbo vnico creare Soles. Similiter quod etiam ais fieri posse, ut Sol hic noster, quamuis comparatione superiorum Siderum adèd exiguus ac penè nullus admittatur, ab immensa tamen illa Siderum distantia conspicuus nihilominus appareat, ac tantæ etiam magnitudinis quanta est tota regio Planetaria, idque ob lucem eius vegetam diffusisque ipsius radios quibus oculus afficiendus esset, ea ratione qua flammula candelæ noctu spectata ignis ingens apparet: id in quâ ingenij tui admirabile quidem, sed incredibile figmentum est, quod exemplo candelæ commodè non pateat. Et ratio quidem discriminis in promptu est, quod è flamma cõtinuè diffugiant halitusque partes nõ pauca, minùs ad inflammationem dispositæ, quæ luce nihilominus eiusdem flammæ illustrentur, & è longinquo quidem atque in minore lumine aspectabiles fiant, cum è vicino ab eximio flammæ splendore occultentur. At nihil in Sole, aut Sideribus tale reperitur; alioqui quales & quanti nobis apparerent ingentes illi tui quos nobis narras Firmamenti Soles! Sed satis tibi etiam constat Lunam ac Martem cum propiùs ad nos accedunt, non minores videri, sed maiores: vbi verò longiùs à Terra remouentur, non maiores conspici, sed apparere minores. Præscindo cætera, ut ad tuam rationem accedam, quam cum Galilæo ab æstu maris deducis.

17.

Dicis, atque audacter affirmas Galilæum ex assignatis Telluris motibus ita maris æstum exposuisse, ut videatur denique causam eius germanam adinuenisse. Equidem nescio an ex tarditate ingenij mei, an aliunde accidat, ut longè aliter quàm tu hætenus hac in re senserim. In primis enim ignorare te non arbitror, etiam ex illis Terræ motibus causam sufficientem non reddi, cur circa Æquinoctia æstus fiat adèd magni præ cæteris, cum illis temporibus vix inæqualitas vlla in Telluris motu appareat, & ea quæ minima in punctis Æquinoctialibus notatur, non subito aut vnâ tantum die exoritur, sed paulatim diuturnoque tempore accrescit, ac postmodum etiam paulatim decrescit, cum æstus illi tamen nec ita sensim, & successiue vsque ad aliquem maximum accrescant, parique deinde successione paulatim decrescant; nec maiores item eo tempore æstus fiant, quo Tellus in punctis Æquinoctialibus constituta maiorem illam motus inæqualitatem patitur, sed in Plenilunio solùm proximè insequente. Rursum ex imaginariis illis Telluris motibus causa non redditur, cur in Plenilunio mare vehementius æstuet, quàm reliquis temporibus, cogiturque Galilæus ipsemet in societatem causæ Lunam adsciscere: multò minùs ex iisdem motibus assignari potest cur in Europa Plenilunio, in India verò Orientali Nouilunio maiores æstus excitentur. Neque profectò statim acquiescit animus, cum ad ea quæ aliter explicari nequeunt, vno verbo responderur hæc & similia ex particularibus locorum affectionibus oriri. Sed vide etiam si placet an ipsemet quotidianus maris æstus duplex, satis

ex quotidiana Telluris reuolutione explicetur. Nam cum Tellus viginti quatuor horarum spatio proximè reuolui supponatur, necesse est, ut quæ partes hoc momento celerius, tardiusve moueri incipiunt, iterum post horas viginti quatuor, simili celeritate, aut tarditate moueantur, ut manifestum est. Si hæc igitur diuersitas motus causa esset quotidianorum æstuum, deberent præcisè post horas 24. recurrere, cum vna ferè hora quotidie tardius recurrant: Quo fit ut singulis mensibus, tum mare maxime quiescat, cum habita ratione motus Telluris, summè feruere deberet; & contra, tum vehementius ferueat, cum illud pacatè quiescere oporteret. Hæc quidem omnia accuratorem sine dubio exigerent operam: sed vereor ne primâ hac vice nimis importunus inueniar. Cæterum si candor animi tui non displiceat, nec graue aut tædiosum fuerit meas quandoque literas percurrere, ingentis gratiæ loco semper ducam, mea quoque tecum etiam quandoque communicare sensa, tuæque censuræ subiicere: Bene & foeliciter Vale 3. Nonas Nouembris 1632.

Tuum ex animo ac sincera affectu
PETRVS CAZRÆVS.

PETRO GASSENDO SMO,
PHILIBERTVS DE LA MARE, S.

Post vltimam ad te non ita pridem datam ecce iterum aures tuas verbero, mi GASSENDE, importuna forsitan scriptio: non nihil tibi otij suffuraturus. Vbi tuum de motu Commentarium accepi, illius statim copiam facere pro more, Viro Cl. R. P. CAZRÆO Soc. I. E. S. V. Collegij apud nos Rectori non cunctatus sum, tum quia id à me officij postulare videbatur, quæ intercedebat inter nos necessitudo, cum quia aliqua iam pridem illum meditari de motu acceperam, legit ille, perlegit, & vbi ad me retulit Commentarium, simulque aliqua in hanc rem disputauimus, subiunxit ille nonnulla esse, quæ tuæ sententiæ aliquid aduersarentur de quibus summè optaret tecum agere, si è re ducerem daturum ad te epistolam, quæ sua tibi dubia aperiret, non abnuit propositum, imò probaui ratus nullam non esse tentandam viam, quæ ducat ad notitiam veritatis, tæque haud graue laturum, ut si quis non conueniret tecum is suæ sententiæ rationes amicè declararet; his itaque nixus scribit ad te CAZRÆUS noster de quo hoc apud te præstare possum eum esse qui hæc ad te scripserit non seueriori Catholicæ fidei tuendæ studio adductus (quam nonnulli putarunt summo opere concussam fore si sententia de Terræ motu vim haberet rei iudicæ) sed vnus veritatis inquirendæ ratione, vir alioquin maximæ inter suos existimationis, & philosophicis Mathematicisque disciplinis largè imbutus, ut tu meliùs aliquando ex illius scriptis noveris, quæ non pauca habet de motu. Cæterum is est illius erga te cultus ut te non dubitet sibi in posterum Censorem imponere. Vale & me, & CAZRÆUM meum ama. Diuione 7. Idib. Nouembris 1642.

Doctissimo,

Doctissimo, Clarissimo, Celeberrimo Viro
D. PETRO GASSENDO,

IOANNES BOCHARTVS SARONIYS S.

PERIVCUNDÆ mihi fuerunt tuæ literæ, quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem, quid enim dicam amorem cum illud ipsum grauissimum & sanctissimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis esse videatur. Quod autem charissimam habueris quam nuper meis ad patrum literis testatus sum memoriam tui facis tu quidem abundantiam quadam amoris ut etiam ea grata sint, quæ prætermitti sine ingrati animi labe non possunt. Cæterum hortaris me ad literarum studia & magnam de me spem testaris, quorum alterum mihi facere necesse est si volo is esse, quem tu me esse voluisti, altero verò magnopere gaudeo quod te spei, quam de me concepisti sponsorem habeam. A me profectò omnia summa in te studia officiaque expecta, non fallam opinionem tuam, Vale. Lugduni 3. Idus Martij 1643.

Viro Maximo, Incomparabili PETRO
GASSENDO,

SAMVEL SORBERIYS S. P.

Vir Eximie,
Legi commodante Cl. Hugenio Epistolæ tuas de apparente magnitudine Solis & de motu impresso duas, quas non possum, ut cætera omnia tua, non suspicere, atque adeò impensius efflagitare ut reliquum thesaurum Commentationum tuarum Epicurearum nobis aperias. Nam si nos tantopere delectant riuli, quid cum ad fontes ipsos accesserimus? Id in primis mirè arrisit quod de attractionibus Magneticis ita philosopharis ut nihil vero similis, ne dicam verius & ratione comprobatus, vnquam legerim. Sanè putaram causam huiusmodi affectuum humanæ menti esse imperuiam, cum deficeret fortasse sensus aliquis. At tu rem acutè retigisti, & solertiâ tuâ effecisti ne id amplius ignoraremus, quo nihil in tota natura scitu dignius & cuius cognitio innumera alia mysteria reserat. Ferax est sæculum istud magnorum Virorum; sed duos jactabit meritò cæteris præfulgentes, velut inter ignes fulget Luna minores, Galilæum & Gassendum, quibus debetur scientia æstus marini (quidquid obstrepat Thomas Anglus) & causæ cur magnes trahat ferrum, cur decidant quæ graua vocamus. Ego me fortunatum duco qui viam monstrante olim Bonello Medico & Mathematico acutissimo Mompeliensi, nugamentis cæterorum philosophantium maturè relictis, defœcatoribus animum appuli ratiociniis, & Lutetiæ R. P. Mersenni familiaritate suauissimâ doctissimâque biennium vsus, in te Virum tantum incidi tandem. Nam licet parcius adfuerim tibi, fieri tamen solet nescio quod è Virtus tui similibus bonæ mentis effluuium, ut gloriari

Epistola ad Gassendum.

libeat exinde multum accessisse mihi vnde melior, moderatior, & in indaganda veritate nasutior euaderem. Quæ quidem magna inter beneficia repono, sed pretio quoque suo æstimare noui amicitiam, quæ pro insigni humanitate tua, dignaris me complecti, tibi ætate, ingenio, doctrinâ, tanto interuallo inferiori, nullòque commendabilem titulo, præterquam affectu sincero, cultu & veneratione quæ te similesque tui prosequor, & quandiu viam profecuturum nunc spondeo. Vale, Vir Eximie, & petge nos amare. R. P. Mersenno salutem, quæso, plurimam. Hagæ Comitum. prid. 9. Maij 1643.

Rogo te si quid ad nos scribas, indicare velis rationem cur pyxidis nauticæ acus vertatur versus polum borealem, item quid sit calor, quid frigus, & in genere vnde sensus doloris.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO,
Diniensi Prapósito,

GOTIFREDVS VENDELINVS S.

NON de nihilo est, Virorum Maxime, quod nihil me iam factum credidisti, qui post tuas anno 1636. perscriptas & cum ipsis Regalibus 1637. Condati traditas nihil à me vicissim exire curauerim. Et tamen grates tibi gratias scito si non actas, at certe habitas in Collectaneis meis Eclipsium ab anno 1600. ad hunc vsque à me aliisque obseruatarum, ob transmissas ad me illas orientales Cahiri atque Aleppi: maximè autem ob illam tuam anni 1636. quam ego Condati nulla ex parte mihi conspectam, tantò maioris feci, & propter stupendam tuam illam diligentiam, Eclipsium omnium Reginam indigitavi, magis etiam, quoniam ea collata cum Eclipsi 1641. die 18. Octobris, certissimum mihi dedit argumentum eliminandæ omnis dierum æquationis. Vtrobique enim eadem proximè Anomalia prostaphæresisque magno commodo nos beant, ad arcana hoc citra hæsitacionem intelligendum. Hoc ergo in opusculo quoniam tu partem longè maximam habes, patere me sic de cessatione ista mea satisfacere, & silentio non inuidendo: si aggrediar contexere malorum interim meorum Iliadem, quorum obliuionem præsertibus lachrymis sepelio. Sed missa hæc, quoniam viuam adhuc ecce me vides, & tui quàm memorem, tam cultorem, admiratoremque summum. Quem ut amplius beare velis, hoc oro mihi indulgeas, ut me in colligendis antequam edantur Eclipsibus Lunaribus adjutare velis, voles autem si poteris nancisci Mesthlini libellum super Eclipsi Lunæ an. 1605. die 3. Aprilis quam ego Forcalcarij ab initio ad maximum vigorem obseruari nubibus reliquum eripientibus, ille totam dedit. Eius ergo Phases anhelò anxie propter Lansbergianas affanias (& ex *αὐτοψία* mea conuicta mendacia) plenius isto etiã testimonio cõuincendas. Sic & Eclipsin an. 1620. (quæ tuarum primæ est) edito Argentorati libello *Velperus*, frustra à me vbique terrarum quæsitus, descripsit, ut in

Qq &

& harum ex illo phasium compotem facias! Ego enim Hercij nubibus obstantibus phasin vix vnam aut alteram obtinere potui. Eclipsis anni 1623. die 15. Aprilis nulla mihi ex parte patuit. Tu illam obseruasti ad occasum vsque Lunæ. Hic verò memoriam quæso aduoca quot superfuerint digiti cum occumberet, nam vel rudis eorum æstimatio mirum quantū me beabit. Eclipsis anni 1628. die 20. Ianuarij Bruxellæ mihi patuit finiens hor. 11. min. 15. aut 16. summum. Mei fratres Bethasis initium nacti sunt ex hora 7. min. 40. paulò plus Immersionem hor. 8. m. 40. Emerisionem hor. 10. min. 20. ferè, Finem hor. 1. min. 19. ad summum, quæ omnes phases ad miraculum paria faciunt cum Keplerianis, & Pragam Bruxellæ in ortum temouët minutis horariis 44. circiter quot idem ego ex Eclipsi 1603. verna Valentiole à me obseruata deprehendo distare Pragam Aquis-Sextiis: vt alias interim taceam planè vt certissimus sim Aquas-Sextias & Bruxellam substerni eidem Meridiano, itidem vt Massiliam & Antuerpianam, Diniam & Hercium seu maus Ducis-Siluam. Quæ cum clara sint, tum verò istud Cimmeriis tenebris obscurius est, quò factum sit, vt Eclipsin de qua hîc ago 1628. Peirescius noster Aquis-Sextiis denotauerit his phasibus Initium hor. 7. min. 49. Immersionem hor. 8. min. 48. Emerisionem hor. 10. min. 25. Finem hor. 11. min. 24. Omnes enim istæ phases totis 10. minutis postulant. Ego culpam confero in Intermorium viro illi solempne dum nimis anxiam curam non rapit occasiones, sed prenat, & cum mora indicat. Idem enim aduerto & in Eclipsi 1635. die 28. Augusti. Sed *ἐπέχου* & iudicium tuum præstolor. Anne autem docere me poteris de initio Eclipsios conspecto vsquam anno 1630. die 25. Maij? Nam ego an Bethasis occidente Luna quidquam viderim vti affirmare non audeo, ita pertinaciùs negare non velim, & in hanc ergo te mihi opus est Theseo, & in eam quæ Nouembri secuta est. Eclipsin anni 1631. die 15. Maij vespere nusquam toto Belgio quod sciam patuit, ita perpetua nubes Cælum obduxerat. Narrauit mihi R. P. d'Auxona Societatis Iesv Mathematicus Lugduni vbi tunc rexerat cum curam denotatam Emerisionem paulò antè octauam, repletionem Semiquadrante circiter in nonam reliquo, promisitque missurum se mihi & huius & aliarum obseruationes scrupulosas, tu si quid & huius nactus es, item & sequentium promus esse malis quam condus, atque ita tecum decernere, scriptorum tuorum me esse Amanuenssem & Logistam, si vsquam certè in calculo Eclipsios illius tuæ 1636. ad miraculum fœlicem, simul enim illam nactus fui, & ad Tabulas meas exegi, inueni Initium Dinie hor. 9. min. 43. sec. 30. Medium hor. 10. min. 39. sec. 15. Finem hor. 11. min. 35. sec. 0. Qui est consensus cum obseruationibus tuis prodigiosus. Atque aded auro supra carus, quoniam plurimum fido alienæ diligentie, minimum semper meæ, ideòque ad singulas Eclipses congero quotquot nancisci possum testimo-

nia, ne posteritati *φιλωνία* mea fucum facere voluisse iudices, quò magis etiam si potes impertire Eclipsin anni 1638. & 1641. quam supra memorauit. Vtique autem & illam quæ contigit 1642. die 15. Aprilis cuius ego phases omnes accuratissimè obseruauit Hercij. Vbi Initium fuit hora 12. min. 3. Finis hor. 3. min. 41. Medium hor. 1. min. 52. præcisissimè, prout eam plenius repræsentato. Quæ secuta est die 8. Octobris mane nulla mihi ex parte aut Belgæ cuiquam patuit. Hec ergo te expectat vindicem. Vt & ista quæ jam in diem 27. Septembris instat. Atque hæc quidem de Eclipsibus Lunaribus; nam de Solaribus alia erit scribendi occasio, cui viam sternat responsio tua, si qua me dignum censēbis. Hanc dum præstolor, interim ad Stellas Patris Antonij Reitzæ quod attinet, legi ac stupui Iudicium tuum tam accuratum, tam climatum super nouo illius Telescopio; quod reuera ipsissimum est cuiusmodi tu censuisti. Omnia enim permutatim exhibet, dextra sinistris, supera inferis opposita. Venerat ad me optimus Pater mensè Octobri instante vt mecum communicaret de suis quorum editionem molitur scriptis, vbi cum sermo esset de anfulato Saturno, & Marte montuoso ac monstroso, quomodo Parisiis ad nos peruenerant Schemata Campanellam auctorem præferentia, cœpimus inter nos agere de Telescopij modulo & fabrica, tandemque conuentum est, vt simul redisset Coloniam aliquid in eo genere curaret apud ChrySTALLARIOS, quod & præstitit, sed eo quo dixi successu vt permutatim species rerum influerent in oculos, itaque lætus rei nouitate gaudium suum statim orane, sed crudum effudit in sinum Puteani nostri. Cum verò deinde redisset ad nos, maxima cum doloris significatione deprehendit me absentem domo (eram enim Bruxellæ) atque ita datis inde è Musæo meo ad me literis significauit se mox adfuturum. Neque tamen rectà huc venit, sed Antuerpianam abiit, dum ego ad Pentecosten domum repeto. Illic ergo vix tandem positus charo capite CrySTALLIS ab eo donatus sum, Idem præstantibus quod iam dixi, & quia fidem ei obstrinxi meam pressuram rem silentio donec ille sua edat nondum edoceo Vitrorum rationem. Hoc interim addo, me inuenisse insuper quo dextra dextris, reliqua reliquis respondeant secus ac aliis hæctenus Telescopiis vsu venit, quod tamen cum illo nondum communicauit. Cæterum dum simul sumus, legimus studiosè Iudicium illud tuum; & cum dolorem optimi Patris non obscuris iudiciis persentiscerem edocui illum, & qui vir esses, & quàm alienus ab aliorum moribus, qui de alieno contemptu existimationem suam metiuntur. Itaque & lenire illum visus sum, & vt apud te excusationem sui instituerem orauit, significarēque non eo consilio scripsisse ad Puteanum vt publici iuris fierent, sed vt tantisper rerum nouarum (si nouæ essent) expectatio arrectos faceret animos donec certiora dies docuisset

docuisset illum verò vix dum conceptum fœtum, immaturo nixu edidisse in lucem, sed allisisse in tenebras. Interim autem & venerari eruditum istud iudicium tuum, & agnoscere non vnus æui spatium ad tanta constituenda idoneum. Inter hæc non dubito & tibi & Mersenno nostro factam copiam Lampadis meæ, quam sub finem Mij extuli in publicum, præbita mihi occasione de scripto Puteani mei super Anagrammatico. Slingentius certè misisse Lutetiam exemplaria aliquot ad Naudæum affirmat. Cense te seuerè oro atque obtestor: nam blandiens medicina venenum est. Tu verò, Optime ac Doctissime Mersenne quem simul hac epistola alloquor à me prope diem expecta de casu lapidis quod scio te expetere avidissimè. Heri demùm (in Conuentu vestro Bruxellensi apud opt. Patrem Coëmans pransus) opus tuum Harmonicum videre ac legere datum est. atque illic opinionem meam agnoscere super celeritate incrementis motus iuxta rationem quantitatis media & extrema ratione sectæ, à qua scito dudum me abiisse, & ad rationem duplicatam deuenisse, antequàm Galilæus sua edidisset. Inde enim habeo casum lapidis hinc ad centrum minutis horariis 12. ex Lunæ concauo sequi-horâ, ex Sole (quem Semidiam. terrestribus 14400. submoueo) die vno præcisè, prout hoc problema iam pridem peruagatum est. Barauos atque (vti intelligo) etiam in Gallias penetrauit, fors & Italiam. Ex hinc ergo non est mera libera nobis. Poscimur, & quod poscor præstabo si me vterque vestrum iuuabitis vestris sanctis precibus ac sacrificiis. Bruxellæ 11. Iulij 1643.

Ex aquo vtrique deuinctum GOTTFREDVM VENDELINVM,
Pastorem Hecanum & Canonicum Condatensem.

Salutem plurimam optimo Naudæo, & si illic est Petauio illic meo impertite.

Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO, *Philosopho & Mathematico*
Celeberrimo S.

Pernobilis & Clarissime Vir
Iam multum temporis effluxit, à quo tuas non habui. Causam autem nonniti in meæ pessimæ fortunæ sortem refundere non debeo. Quid noster Licetus agat tu ipse ex eius literis & libro pro responsione ad Clarum Galilæum optime nosti, qui totus in tuas debitas laudes excurrit. Ex primo præinserto mei operis folio tanquam ex exinio quid representet te ipsa cognosces. Quare tuum pro eo iudicium vehementer exopto, etsi in aliqua me re aptum videas promptissimum ac paratissimum me omninò recognoscas, tuisque nutibus excipiendum habilem tuæ maximæ humanitatis stimulis omninò facias. Valè iterùm atque iterùm. Genuæ Idibus Iulij 1643.

Excellentissima Dominationis
tuæ humilissimus & deditissimus
SERVUS HIERONYMVS BAR-
DIVS.

Praclarissimo D. PETRO GASSENDO, S.

Illustrissime Domine
Sapientissimum te naturæ Mystagogum diutiùs latere portentosum eius Arcanum existimassem nefas, quem ab illa fœliciore fatentur omnes accepisse, quo id nobis citiùs referates. Pones fortè calamum, hunc si pro tua benignitate assumpseris, aut illum sanè è manu extorquebit præceptus, ad ignotum hominis nomen, admiratio; haud scilicet potui facilis, magnâ tenerioris ætatis parte, secretiorem Medicinam adipiscendi consilio, apud Germanos transactâ, à te ipse ignorari non credere, illis licet Gassendium notissimum, & ipse non semel gloriatu fuerim agnouisse. Litteras attamen accepisti forsitan nostro nomine, à quibus te ne dum excusationem meam approbaturum spero, sed & concessurum confido licentiam: admitti siquidem ad altaria non solùm passum est Numen
Qq 2 homi

homines, verum & ad penetrabile iussit, neque sciscitanti negavit unquam aniculæ respondere. A te per Epistolam semel atque iterum usum rogavi Abaci antiqui, cuius prorypum etiam commiseram, ut facilius uterer imperitito: Rescriptionem sperarem, hanc si sciscitatus fuisset de te semel saltem benemeritus, non tamen moræ impatiens despero, quia de omnibus ipse bene meritus gloriari potes. Interea spem interpositus & fiduciam, propositæ portenti Historiæ accommodabo, quo poterò calamum artificio, ut certior vel Physicus, vel Augur de illo pronuncies. Veritus tibi litteris obstrepere, abstinuissim fortè etiam à scribendo consultus, nisi Reuerendissimus Episcopus Dignensis, (quo cum in multam cœnam sermonem produxi nostris nunc aquis utente) timorem vincerem meum, & ad te quamprimum per otium licuisset impiger scriberem, iussisset rei euentum admiratus. Mensis vigentis die 2. manè horam proximè ad nonam apud Illustrissimum Dominum Præsidentem de la Roque conductitiâ nunc temporis Domini Franc Medici Illustris Viri Domini Peireskij domo utentem, Gallina domestica ouum enixa est ab illis, quæ diebus singulis assidue perpererat ante nihil omninò discrepans in mediâ interioris domus areâ, è quo, quum illud aggressæ unâ pascentes Meleagrides quinque frequenti rostro concerpissent in frustra, Anas numeris omnibus absoluta, viuens, & ad vulnus (à quo hora ab ortu alterâ occidit) altius capiti inustum pipiens prodiit, adstantibus obstupescente Domûs Oeconomo, cubiculario ministro, cæterisque ferè omnibus domesticis, quam vno omnes spiritu ad Dominum immorati obtulerunt: Illum tamen contemptorem primò, mox obiurgatorem habuerunt. Verum enim-verò me unâ & pluribus occurrentibus magni etiam nominis Viris, multis vtrò citròque propositis dubitationibus, iisque per ipsum rei euentum eliminatis, protinus, Dominus admirationem sincerâ narratione prodidit, nec tacitus conceptum de Augurio timorem, leuissimum licet, occultauit, quem facilis tamen diuinâ, qua donatus est, sapientia sua oppressit minùs nihilo religiosus. Anatem hanc parenti meo commissam, mihi asseruo in liquore Balsamico: atque hæc est rei series,

admirationis causa plurimum, paucorum disquisitionis. Ipse, pro ea, quam sortitus es Deorum & laboris ope, ingenij sagacitate si quid inter tot tenebras expromptum compereris, futurum aliquando virtutis tuæ panegyristam diligentissimum, nunc seruum tuum deuotissimum edoce Tuum. Dabam Aquis-Sextiis.

IOAN. GAUTIERIVM,
Doctorem Medicum.

Viro Clarissimo, Maximoque
DOMINO PETRO GAS-
SENDO,

SAMVEL SORBERIVS
S. P.

Hasciculum Librorum tuorum accepi, Vir Eximie, quorum gratiam tibi maximam habeo. Perlectâ autem Disquisitione tuâ (Deus bone! quantâ solertiâ, quanto iudicio condita?) Amstelodamum me contuli ut quàm elegantissimis typis excudatur, eaque formâ quâ Epistolæ tuæ sunt excusæ. Reuerendus Senex Dominus Courcellæus curabit ne quid possis desiderare in ista editione, mittetque specimina Typographica, rectè ad te vel per Martellum nostrum. Vix potui perlegere, aded me tædebat ineptiarum, Morini velitationem. Non putabam te responsurum: gaudeo tamen natam inde occasionem ut plura existent tui scripta, æquè immerito eruditionis tuæ aceruo aliquid depromas plus vno mansurum perenne saculo. Ne quid autem mihi desit operum tuorum, rogo te mittas per Courcellæum nostrum exemplar, tum exercitationem Fluddanam, quam hîc frustra quæsiui. Vides quam frõntem perfricuerim, Tu si quid velis quod possim impera. Vale, Vir eximie, & perge me amare, Reuerendo Patri Mersenno salutem, quæso, meo nomine plurimam. Slusis Flandriæ 15. Octobris 1643.

Reuerendo

Reuerendo admodum Clarissimoque Viro
D. PETRO GASSENDO *Diniensis*
Ecclesie Cathedralis Præposito,

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

Nte mensẽ istum proximum, cum in hanc urbem venissem ad Chiphletios meos, accepi à te missas jam aliquanto ante literas multi erga me affectus, plenissimi officij in immerentem testes. Itaque quod vnum licuit, dedi operam vt si non responderent saltem ne tacerem. Et meditatitas quidem dudum atque affectas habeo, prælo etiam dandas ad te, quibus te omnemque posteritatem beem Eclipsibus nuper mihi compertis anni 1580. in Ianuario, 1581. item Ianuario, 1584. in Nouembri, 1588. in Martio, 1591. in Ianuario; & denique eodem 1591. in fine Decembris, annotatas ad Corneliũ Gemmam pro Meridiano Leodiensi, & quidem manu Viri (quantum ego iudico non indocti, certè cum meis Tabulis tam partiliter paria facientes, vt vix minuto vno aut altero vacillent vsquam. Vtinam sequentium annorum plures supperant! Cærum ad Eclipses, Gassende, tuas, vt gustulum meæ sententiæ præmam existimo prærasque illarum deriuatas Cælo per quadrantes sefiles seu azimuthales Amussio suo insidentes, quos eapropter (misso facto Arabismo) Amussiales malim indigitari. In his perpetua est mihi dissidentia, quoniam scilicet tum fallunt insidiosissimè fastidiosissimâ hallucinatione cum te credis tutissimum. Atque adeò cum Parisiis te esse pronuncias Amussium tuum tantillo inclinatum interrim te sistit vel in Belgio, vel in Arémoricis. Schicardum certè cum sua Tubinga non semel exhibuit in Burgundia, vel ipso Diniensi Meridiano *δυνατώτερον*. Camillum Gloriosum venor & inuenio, vel in Epiro exulantem.

Igitur vt ad te veniam Eclipsis tua anni 1620. in Iunio tres primos digitos largitur (pro narratione tua) hora Aquensi 11. minut. 32. circiter, vt fuerit Hercij hora 11. min. 37. Ego tamen illos hor. 11. min. 27. habui, clarius idem adstruit Eclipsis anni 1628. cuius Phases omnes linita vtraque mora, duratio tota meis calculis respondent ad miraculum excepto quod alterius sint horis & in 10. tota minuta orientioris. Itaque medium quod tu censuisti Aquis-Sextiis ad horam 9. min. 36. reuera non excessit hor. 9. min. 26. quod τὰ ἰσοπέδωια Pragensia, Bruxellensia, Parisiensia, (vt de Bethasienibus nihil dicam) jam dudum apud te confido peruicisse, nam nihil super his meas ad te datas sugillasti.

Alia subinde sed minora jam dissidia intercurrunt, illâ exceptâ quam tu cum Doctissimis illis Viris Furnerio, atque Ismaële Bullialdo Cælo deriuasti. Sed inclinatione Amussij prodigiosa, & quæ Parisios exhiberet Hercio, iam orientiores ad 2. vel 3. minuta. Et meis ergo verbis & posteritatis

Gassendi Epistola.

omnis votis rogati estote omnes vos *Trium-Viri Rei Astricæ constituende*, vt (quod comò modo vestro fiat) redeatis ad eundem locum vbi peracta fuit obseruatio, aduocetisque velut in re præfenti memoriam quisque suam, quibus seu ædibus seu pinnis, seu turribus imminuet Luna, saltem vnâ aliqua ex præcipuis phasibus audeo spondere vos inuenturos initium factum horâ 11. min. 45. Immersionem horâ 12. min. 44. Emergisse horâ 14. min. 25. desisse horâ 15. minut. 24. planissimè quod ipsum cuiusmodi fuerit auidè expectabo.

In Eclipsi 1641. die 18. Octobris admiror consensionem Bullialdi cum calculo item & obseruatione mea stupendam. Scribit enim defectum habitum digitorum 6. *Satis præcisè* hora 7. min. 33. Calculus meus à summo defectu ad Digitos istos 6. minuta colligit 24. non plura planè vt medium fuerit Parisiis hora 7. min. 10. ad summum ac pro in Hercij hor. 7. min. 28. quo nihil potest concinnius cogitari.

Postrema Eclipsis 1643. die 27. Septembris vide quàm conspiret inter nos & Bullialdum in momenta ipsissima. Digitos 5. habuit Bullialdus horâ 7. min. 12. nos Antuerpiæ hora 7. min. 25. Rursùm Digitos 4. ille quidem hora Parisiis 7. min. 23. Nos in Commentarios retulimus sicut legis hor. 7. min. 36. Digitos 3. Bullialdus exhibet hora 7. min. 31. nos Antuerpiæ damus horam 7. min. 44. Vt denique Digi 2. cadant in hor. 7. min. 51. consensione hætenus manente in Meridianorum differentia, & Tabularum mearum calculis stupenda.

Sed nihil ago nisi & futuram proximo Februario Eclipsin exhibeo. Eam ergo meæ Tabulæ in Atlantico sic exhibent

Hor. Min. Sec.	Digiti.	Hor. Min. Sec.
3. 53. 27.	O.	6. 53. 57.
3. 59. 40.	I.	6. 47. 44.
4. 6. 3.	II.	6. 41. 21.
4. 12. 40.	III.	6. 34. 43.
4. 19. 36.	IV.	6. 27. 48.
4. 26. 57.	V.	6. 20. 27.
4. 34. 52.	VI.	6. 12. 32.
4. 43. 42.	VII.	6. 3. 42.
4. 54. 27.	VIII.	5. 52. 57.
5. 10. 51.	IX.	5. 36. 33.
5. 23. 42.	O. 15. mi.	5. 23. 42.
Ab initio ad medium.		A medio ad finem.

Tota duratio hor. 3. min. 0. sec. 30. præcisissimè.

PARISIIS ergo

Principium Hor. 5. min. 29. sec. 5.
Medium Hor. 6. min. 59. sec. 20.
Finis Hor. 8. min. 29. sec. 35

A QVIS-SEXTIIS.

BRUXELLÆ.

ANTVERPIÆ.

Principium Hor. 5. min. 42. sec. 25.

Q 3

Medium

Medium Hor. 7. min. 12. sec. 40.

Finis Hor. 8. min. 42. sec. 55.

Atque ad istum modum per alia loca deinceps.

Tu quid illic obseruaueris mecum communicatum velis, Ego certè mihi non deero si adhuc ero.

Dum autem hæc præstolamur, interibi fac recisam ecquid super Oscillationum Hibernarum ab æstiuis differentia cœperis experimenti? Ego satis totam æstatem sedulus fui. Et quod Oscillum mihi lactationes Hibernas seu Perigæas dedit 473. Idem ipsum æstiuas largitum est 458. ad summum horarias. Sciat hoc & ringatur qui te non amat sapienti dictum sat esto, & sat in præsentiarum scriptum. Nam hora me ad quietem vocat, cras hinc discessurum apud te semper mansurum. (Bruxellæ 20. Octobris Hora pomeridiana 10. in *Musæo Iulij Chiphletij* Ἰούλιου Χιφίλητος floris nostri si flores sunt, & quidem certi fructus *Iulij*)

Tuum integro desiderio
VVENDELINVM.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO Diniensi Prapofito.

GOTIFREDVS VVENDELINVS S.

EACTVM optimè, Optime Doctissimèque Virorum, quod eodem admodum biduo abs te fasciculos litterarum accepi duos, alterum ex Idibus Iuniis datum, alterum ex 111. Kal. Augusti: ab his tamen abfuit exemplum earum quas ante septennium scriptas (fortunâ nescio quâ librante) acceperam Condati, ad vtrumque vnicâ scriptione respondebo. Atque ad illum primum quod attinet; gaudeo sanè Massiliæ latitudinem satis iam accuratè deprehensam gr. 43. min. 19. summum quod alioquin ex obseruatis illis tuis dudum confeceram. Si ergo Pytheas centrum Solis Solstitialis habuit à suo vertice remotum grad. 19. min. 27. sec. 0. sicut ad te scribere memini; necesse est profectò vt obliquitas illi fuerit grad. 23. min. 52. quam tamen Loxias meus $54\frac{1}{2}$. daret. Et neque retracto. Ecquem enim sponforem habeo qui fide iubeat meridianam lineam illi accuratiùs fuisse exploratam, quàm hæcenus tanto Tibi? Sanè si vel tantillum vltra citràve pronunciauit meridiem Pytheas, si horas aliquot atque adedè etiam diem ipsum suspitioni suæ indulfit; si denique extra urbem peracta est obseruatio; imò enim verò si hæc omnia concurrerunt, vides vt gradus illi 19. min. 27. reuocandi sint vel ad grad. 19. min. 24. planè vt de obliquitate illâ mea grad. 23. min. $54\frac{1}{2}$. *pellibus incumbam stratis*. Tu tamen iudicium tuum interpone, & sententiam pronuncia. Venio ad posteriores litteras in quibus me tot Eclipsium donis beasti. Quas ego (qui hoc iam hic ago) publico proponam. In his illa 1628. cur à meis fratribus discrepet minutis totis 10. vel etiam 12. causas intelligo, & Intermorium inter-

pretor Aquis-sextiis tuum. Ecce enim Doctissimus Petauius perscribemat initium Parisiis conspectum hora 7. min. 27. ab iis autem qui Telescopium adhibuissent, animaduersum hora demum 7. min. 35. similia & ego expertus sum non semel, & plenus istis est Keplerus. Idem Petauius addidit paulò post finem deliquij fuisse Arcturum altum 9. min. 30. ideòque horam tunc fluxisse 11. minut. 7. Non addit, quantò ante desierit; hoc tamen aufero, non potuisse multò post horam 11. min. 0. desisse, si iam tum caruit penumbra. Hæc & meo fini Bruxellæ ante horam 11. min. 10. pronunciato, & meorum fratrum Bethasiis horam 11. min. 19. nactorum & ad extremum Pragensi respondent ad miraculum. Cùm certum habeam abesse Pragam Bethasiis & Dinia Tuam minutis 38. satis præcisè, Bruxellæ & Aquis-Sextiis saltem min. 42. Parisiis denique min. 56. exactissimè exploratis prout ea iam do. Reliquarum Eclipsium, tum vel maximè anni 1638. mira est mecum consensus, & quæ tantùm abest à dierum exigenda peræquatione, præstaphæresibusque extra lineam oscillatoriam computandis, vt potius in contrarium nonnihil niti videatur. Sed hæc calculi mei repræsentati clariùs euinent. Vnica est anni 1642. verna cuius tu initium largiris hor. 12. min. 10. Immerfionem hora 13. min. 10. admodum (nam hora 13. min. 11. iam erat, ais, immerfa) emerfionem hor. 14. min. 47. Finem hora 15. min. 48. summum. Tota vt duratio fuerit hor. 3. min. 38. Mora hor. 1. min. 37. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 59. Tabulæ meæ dant eandem durationem hor. 3. min. $38\frac{1}{4}$. Moram hor. 1. min. 40. Medium verò Parisiis hor. 13. min. 34. tantùm. Quid hoc prodigij? Dices tu, dico & exclamo ego. Quid ego Hercæ obseruauerim exhibeo fideliter. Scito ergo me nullas vnquam obseruasse Eclipses Lunares, aut obseruare voluisse per altitudines Stellarum aut ipsius Lunæ, si possem aliter; eò quod lubrica instrumentorum tractatio & plerumque infida semper mihi suspecta fuerit; Scioterica ergo capio, lapidæ, magna, pedibus non minora, quæque singula minuta, minorumque partes aliquantas largiri queât. Ea verò colloco quàm pote exactissimè, vt in illis vmbra Lunæ horam ac minuta indicet, de facili (vt tu scires) reducendâ atque omni nos & corporis & animi tranquillos titubatione ac sollicitudine absoluturam, præ quâ simplicitate implexus est omnis labor. Sed neque Telescopio cælum aggredior propter illud quod iam commemoravi scemne intermorium; dum Luna peruidetur etiam dudum post inchoatam Eclipsin, dudum postquam vmbra iam immerfa est. Adhibeo mihi adolescentes aut amicos acuti visus, & harum rerum si non peritos, at saltem quantum à me moneri possunt non omninò rudes. Meridianos designatos habeo semper, & Herca quidem duos certissimos per Templi mei turrim vtramque. Adhibeo & Clepsydras arenarias durationibus emetiendis commodas, & Horifoniis si non ausculto, audio.

audio. Obseruationis ergo vniuersam historiam hanc vide, vt se habuit Hercâ.

Horifonio Templi.	Horâ cœlesti.	Culminationes & Phases.	Parifis Ergo.
Hor. min.	Hor. min.		Hor. min.
12. 0.	11. 55.	Luna stringebat Meridianum limbo occiduo.	11. 37.
12. 5.	15. 0.	Nadir in Meridiano. Ergo Media nox.	11. 42.
12. 8.	13. 3.	<i>Initium deliquij</i> manifestum omnium iudicio.	11. 45.
12. 15.	12. 9.	Sextans peripheriæ. Amplus digitus, rubens clarè.	11. 51.
12. 30.	12. 23.	Digiti quatuor non minus, insigniter rubentes.	12. 5.
12. 45.	12. 37.	Digiti $7\frac{1}{2}$. Plus-semicirculo. Obscuritas languescens.	12. 19.
13. 0.	12. 51.	Digiti 10. aut non multo minus tenebrofi.	12. 33.
13. $7\frac{1}{2}$.	12. 58.	Culminabat lanx Australis Digiti $10\frac{1}{2}$. tantum.	12. 40.
13. 11.	1. 1.	Debebat immergi per calculum meum.	12. 43.
13. 15.	1. 5.	Adhuc tenuis limbus Digiti 11. min. 30. tantum.	12. 47.
13. 30.	1. 19.	Iam erat Immerfa: lanx Borea aberat adhuc $1\frac{1}{2}$. grad.	13. 1.
14. 0.	1. 47.	<i>Culminabat corona</i> præcisè δ disparuerat.	13. 29.
14. 45.	2. 29.	Manus Ophiuchi transferat culmen grad. 1. min. 15.	14. 11.
15. 0.	2. 43.	<i>Emergebat</i> cum ipsissimo Sono tertiæ.	14. 25.
15. 15.	2. 57.	Lucebant digiti tres minimum.	14. 39.
15. 30.	3. 11.	Lucebant Digiti sex, satis præcisè, plusquã semis peryph.	14. 53.
15. 45.	3. 25.	Lucebant Digiti 9. culminabat caput Herculis.	15. 7.
16. 0.	3. 39.	Adhuc deerat aliquid minimum. Fere Finis.	15. 21.
16. 2.	3. 41.	<i>Finis</i> . Et post 4. minuta culminabat caput Ophiuchi.	15. 23.

Hæc est via mei processus tota, etiam Scioterico penè stante & Clepsydris fluentibus complanata, quibus inter se consentientibus potuit Horifonium horas suas habuisse minutorum 56. tantum singulas. Meridiani mei dudum certissimi sunt; & tam vasti vt si velim, etiam ad secunda possim descendere. Itaque tempora mea indubitata habenda sunt. Certè Louanij Gutiscouius Mathematicus initium obseruauit hora 12. min. 0, quod cum meo momento Herceno congruit ad miraculum. Idem immersionem notauit hora illic 1. minut. 16. iuxta mecum paria faciente. Itaque cum hæc ita se habeant; cum inquam ego *αὐτοψίαν* meam meorumque incusare non possum prodigij mihi simile est nos totis 25. minutis discrepare. Quod ergo te deinceps oro, illud est; vt velis per Scioterica & culminationes quàm fieri potest vastissimas (turrium puta vel ædium) instituere obseruationes. Nunquam te consilij mei pœnitebit.

Eclipsis Ilerdensis incredibile dictu est quàm ad vnguem respondeat meis calculis; quam (dico) mei calculi cum illa conspirent. Madritum inter & Bruxellam exquisitè interceptiuntur minuta horaria 29. quod Eclipsis me docuerunt vtrouque obseruatæ perquam luculenter. Ilerda est Orientalis Madrito minutis 18. circiter, nisi nos fallunt omnes Tabulæ Geographicæ. Ilerda ergo abest Bruxellâ in Occidètem minutis 11. planissimè: Quâ ex hypothesi colligit meus calculus Ilerdæ Initium hora 2. min. 10. post mediam noctem, Digitos 2. hora 2. min. 20. Digitos 2. & eò plus hora 2. minut. 21. Digitos 7. hora 2. min. 47. Digitos $10\frac{1}{2}$. hor. 3. min. 3. quæ omnia fulciuntur accuratè Agarati tui obseruatis. Emerfio in altitudine Lunæ grad. 18. minut. 0. horam indicat 4.

min. $50\frac{1}{2}$. Ego 4. minut. 50. supputo consensione in his stupenda. Scripseram hæc ante Eclipsin instantem: Ea verò hic Antuerpiæ in ædibus Cl. Viri Iacobi Edelerij præsentibus aliisitem Clarissimis Viris Casperio Geuartio, Iacobo Eychio, ipsoque quem supra nominavi Gustifconuio Medico atque Mathematico atque aliis viris præstantibus à me est obseruata diligenter & maxima omnium expectatione, anne (quod prædixeram) delitura esset cum ipsissimo momento quo Sciotericum indicaret horam 8. min. 0. præcisissimè? Illud verò jam illic confectum est ab eodem Gutiscouio murale, magnum, accuratum, cum Meridiano quem & ego pridie diligenter examinavi, duxique per hortum in culmen remotioris domus exactissimè consentiens. Aderant Automata, & Horifonium vrbis fortuitò quidem labens, sed quod ipsissimam signaret octauam, cum & vmbra Lunæ eandem declararet in Scioterico. Ergo cum audiremus hor. 6. min. 30. Luna eluctata est per nubes, deficiens Digitis plusquam 6. cornua nondum erant parallela suæ orbitæ multoque minus Eclipticæ nondum ergo erat medium. Rursum inde nubes vsque ad Horifonium hor. 6. min. 55. cum jam Luna victrix nobium se liberam exhibuit. Cornua jam fuerant parallela Eclipticæ, sed Arcus per Centra tendebat supra caput Andromedæ. Iam ergo peractum erat medium. Horifonio hor. 7. min. 0. deficiebat adhuc plusculum dimidio. Arcus per Centra tendebat in extremam alam Pegasi. Iam ergo ante 4. minuta fuerat commissa oppositio, ac proin maximus *ἀπολλισμός* antè, minuta 12. hoc est Horifonio hor. 6. min. 48. satis præcisè. Horifonio hor. 7. min. 15. culminabat aquila, imò culminauerat. Iam Arcus per Centra admouebatur Armo Pegasi

quod iterum Horifonium illud hor. 6. min. 48. confirmat, Horifonio hor. 7. min. 30. deficiebant digiti adhuc quatuor vel plus tantillo. Horifonio hor. 7. min. 45. cum iam antea tria minuta culminasset cornu Capricorni, aberant adhuc digiti duo satis præcisè. Gutifcouius pronunciabat quintam partem Circuli, Horifonio hor. 7. min. 50. Digitus adhuc hor. 1. min. 30. Culminabat clara Cygni, Horifonio hor. 7. min. 58. nondum finis omnium iudicio deerat adhuc aliquid, Horifonio hor. 7. min. 59. Telescopio conspicuus erat totus limbus. Horifonio hor. 8. min. 0. cum ipsissimo primo ictu omnes pronunciarunt deputatum limbum. In Scioterico Lunæ indicabat horas 8. min. 0. vel tantillo minus quantum possit esse semi minutum. Parallaxis Lunæ Ascensionalis eiusque centrum à centro umbræ digressum ostendunt fuisse horam veram ac cælestem 8. min. $4\frac{1}{2}$. aut ad summum min. 5. Merus ergo finis incidit in horam Antuerpiensem 8. min. 4. iuxta meum calculum, à quo nihil luxatur obseruatio ad verum suum tempus reducta. Et medium planè quadrat in horam cælestem 6. min. 51. Quid tu Parisiis (vel vbi vbi es) obseruaueris aueo discere impatienter. Hoc dico interim. Finem Parisiis debere intelligi horâ 7. min. 50. satis præcisè. Ex te fac, quid huius sit, intelligam.

Casum lapidis seu ponderosi cuiusvis non patiar à te diutius ignorari. Sic ergo habe, vt se habet quadrans ad radium, ita se habet oscillatio ad casum æquè altum, hoc est vt 7. ad 11. seu mavis 226. ad 355. Iam verò Oscillatio de suspensura 42. pedum, habet iactationes horarias 543. in media Telluris à Sole distantia (plures Sole Perigæo, pauciores Apogæo.) (Et sunt huiusmodi suspensuræ hinc ad centrum Terræ 447600. non plures. Quoniam ergo interualla sunt ad tempora Oscillationum in ratione semisse Radix tot istarum suspensurarum (cùm sit 670. ad summum,) si diuidas per 543. horæ vnus, emerget Oscillatio hor. 1. min. 14. quod esset tempus Oscillationis suspensæ de filo hinc ad centrum Terræ longo. Quadrantalibus ergo Oscillatio erit minorum $18\frac{1}{2}$. ideòque casus erit minorum 11. sec. 46. aut min. 12. sec. 0. si Telluris semidiameter est quantam facit Snellius. Idem tibi dabit Mercennij nostri ratio, de suspensura pedum $3\frac{1}{2}$. cuius Oscillatio dat iactationes horarias 3600. seu meo more 1800. vtique minuta 12. non excedet. Multa habeo & quidem prodigiosa circa hanc rem, & quam propediem molior edere sub Titulo Lampadis Arcanorum Terrestrium, quorum nucleus hac nuce regitur

*Sum cor tam multis, quare via separet
vlla?*

Qui ex hoc versu versum alterum exsculpsit. Is nucem reclusit, enucleauerit. Keplerus vbinam Solem extulerit ad Semidiametros Telluris 13876. nondum legi, & neque omnium eius scriptorum copia est. Tu quæso indica. Nam meas 14400. videor stabiluisse satis bene cùm ex Parallaxibus quas non inuenio excedere sec. 14. tum ex Dicho-

tomis Lunaribus paulò accuratiùs pēsitatis, tum vel maxime ex casu quem puto me deprehendisse futurum vnus diei præcisè, si hinc caderet Tellus in Solem. Denique autem ex cursu quotidiano Centri Telluris (in Systemate Pythagoreo) quod senis quibusque minutis naturalissimè absoluet semidiameterum, dietim verò semidiametros 240. non pauciores. Vt proin necesse sit distantiam illam sic constitui. Sed hæc altioris sunt contemplationis, ac prolixioris quàm vt hinc paucis possint explicari, aut debeant ne non identidem occuper quoties ad te scribam, ac tu etiam rescribes, siue hoc facies destinatis literis Antuerpiam ad Clariss. Geuartium in præsentiarum hospitem meum, siue ad Slingelantium, siue etiam ad Patrem illum optimum Cæmans Minimum Bruxellensem, aut quâ censebis. Quas inclusas mitto, istæ ad Mercatorem destinantur qui solis meis literis ad se datis numerauit pecunias quasdam captiuo apud Senonas, velim autem scire cuinam Bruxellæ vel Antuerpiæ sim easdem restiturus. Pessimè enim me habet plus illum de me censuisse quàm sensisse. Si quid etiam tua potest authoritas (quæ certè gratiosa est) quod in captiuo liberationem fieri possit, non expectabis quàm mox dicam, oro te. Prodiit iam hinc mensis Ianuarius Vitarum Sanctarum. In iis est & Marij Abbatis Bodanensis, Boscoden vocant, eius reliquæ seruantur Forcalcarij, & illic in Legendario eius vita scripta per Dynamium stylo sanè bono, quam ego exscriptam illic reliqui atque vt ad me mitteretur Arnaudum meum rogaueram $\mu\alpha\kappa\alpha\epsilon\iota\tau\eta\nu$. An missam casus malus interuertit nescio, vnum scio dignam esse quam tu cures, ita res, anni 523. Francicas illustrat. Sollicitor eo magis hoc petere, quoniam nomen quoque meum istic fideiubet, quo me face tu leuare potes. Cùm tibi scribo, scribo etiam Doctissimis illis Galliarum luminibus Petauio, Mercenno, Naudæo, & quem presso Bullialdo me his tu asserere, illis teque plenissimum. Antuerpiæ 25. Octobr. 1643.

GOTIFREDVM VVENDELINVM.

*Clarissimo & Eruditissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO Mathematico
Celeberrimo,*

HIERONYMVS BARDIVS F. P. P.

TANDEM gratissimæ tuæ ad me litteræ peruenere, quibus recreatus sum, tum ab animi tui maxima modestia, qua me afficis maximopere, cùm excusationes non debitas in medium affers, tum etiam ob eiusdem affectum, quo me persequeris. Gratissimum fuit audire de te tuisque laboribus, quæ Naudæus noster renunciauit, vtinam tibi omnia prospera eueniant. Meum opus quod mox prælo supprimitur, caudæ durtiem in vltima excoriatione experitur Typographi incuriâ, & duplici lingua. Mirum est quot ambages, quot dolores expertus fuerim, technâque & dolos oculis hisce viderim,

derim, nequē vnquam patiar huiusmodi meum cor subire laborem, potiùs alia opera in tenebris sepelientur. Spero tamen plurima isthac exemplaria transmittere medio Legati nostri Lutetiam aduenturi, cum quo & Liceti nostri Librum habebis. Si autem secus acciderit tua iussa capeffam. Vale interim, & me ama amicòsque omnes plurimum meo nomine saluere jubeas. Præsertim verò Cl. Naudæum, Gaffarellum, Merfenium, &c. Genuæ Kalèdis Nouembris 1645.

Studioforum Litteratorum Patrono Patri Santino me plurimum debere profiteor, tibi que quòd tuis mihi illi litteris amicitia vinculis obstrinxeris. Aliquot mei Opetis folia Cl. Naudæo nostro misi, à quo responsum expectabam.

Clarissimo Viro Domino P E T R O
G A S S E N D O,

M. NEVRÆVS S. P.

QUÆRATÒ cur insolens Idioma consuetum illud nostrum interpellat epistolare commercium, non vltra mirabere, Vir InclYTE, vbi noueris præsentis epistolæ argumentum esse quàm procul à vulgo remotum. Angustus profectò nimis mihi visus est & profanus sermo nostras, quàm vt augustum aded, pro maiestate hoc tractare valeret arcanum. Non hîc familiare, non officiosum, non de negotioliis nostris, ne quidem de ipsa Philosophia instaurare vacat colloquium: aliud quid maius occurrit, quod tibi significare non solùm volui, sed iussus sum. Illa autem intelligentia quæ te primoribus præscæ sapientiæ sociavit Heroibus in tantum famam tui exciuit, vt si quid inusitatæ rei arduæ-ve quæstionis oriatur, protinùs ad te vt ad tripodam aut adipodam referre iuuet. Vtinam ille, cui contigit videre portentum, quod nunc tibi communicatum esse vult, parem sibi nactus fuisset scriptorem? tunc reuera longè concinnior euidentiorque huius tibi mysterij pateret historia; non tantum quod plurimum inter sit sua narret aliquis aliena, sed quia neminem vsquam repertus sit, qui eadem quâ ipse elegantia, congruentia, fidelitate, ac perspicuitate rem ab eo visam queat enarrare. Nec tu sanè refragaberis, imò in hanc confestim pedibus ibis sententiam, cum tibi quis ille sit aperuero. Si dixerim, Vir est ingenij præstantia sublimis: fulgurat in nullo (vt secundus de Imperatore suo) vnquam veriùs dicta vis eloquentiæ Doctissimorum hominum eruditionem aut æquat aut superat, procul dubio vtcumque tunc poteris subodorari hominem, at tum demum perfectissimè, si subiiciam eundem ellè & Principem; hæc enim nota eum ab eruditorum grege vt egregium segregat; non secus ac ipsa scientia à Principum turba. Scias igitur mihi nuper Massiliâ redeunti contigisse, vt eadem quæ Regium illum Principem (quem iam agnoscis tu, & ego ab insigni comitate, si non aliunde, Co-

mitem dici velim) me theda vexerit. Ille verò me suo dignatus alloquio, cum vltro citroque verba mearent, ac tandem nonnulla *ἢ πολυτελλύτων δὲ γύκτα φασμάτων*, intercidissent fassus est, se hæctenus eiusmodi aparitionum narratiunculis nihil semper aut minimum fidei impertitum, impræsentiarum verò nonnihil; plurimum verò deinceps, dum sibi liquidò non constabit manifesto fuisse errore delusum. Afferit itaque se constantissimam certissimamque habuisse visionem, non solitarium, non dormitantem, nec semel atque iterum, sed per juges quinque noctes, dum vnà cum nobilissima ac solertissima Coniuge vigilantibus oculis in lecto jaceret; hanc autem ferè sic refert. Massiliæ hospitabatur propter ædem Ciuitatis publicam, inque conclauis dormiebat nonnihil vt postea rescuiuit, infestatione Cobalorum aut Clusiorum infami. Noctium igitur prima vbi vterque decubuerit, obducta, vt mos est, suis velis sponda, in interiore conopeo lumen quoddam micare visum: id suspicatus sagacissimus Princeps, è candela haud procul accensa fluere, excitatis Cubiculariis eam remoueri iubet: nihilominus idem splendor perseuerabat. Verùm, quoniam suspicio etiam tum suberat, ne aut è lucernis domus, aut è prætereuntium in platea facibus ea lux deriuaretur, placidissimæ quieti vterque se dedere. Sequenti verò nocte priusquam decumberent secum reputantes, quidnam tandem esset & vnde hesternus ille radius, geminis papilionibus totum cubile exactissimè obuolui curant: candelam in proximo sed apprimè clauso cubiculo amandant, quam etiam densissimo stragulo obnubi voluerunt; fenestras quoque crassissimis obturant pannis. Sic quaquaversum lumen abigunt, ac subtilissimos quosque & cuiuscumque lucis arcent radiolos: atque hunc in modum accersitis vndecumque tenebris, cuncta opacant; & subinde suo se componunt grabato; in quo primùm cum nihil præter cæcam caliginem obiiceretur, iam gratulabantur sibi, quòd à dormituris oculis importunum illud iubar depulissent. Ast oppidò diuturnum gaudium hoc non fuit, nam sensim se fundere cœpit pridie visum lumen. Quod ambo quidem eadem planè sedulitate lustrasse eodemque semper modo sibi apparuisse affirmant; & ita fermè describit eloquentissimus Princeps. Splendor est inquit infra Solis quidem fulgorem micans, sed etiam supra Lunæ nitorem fulgens. Figuræ vt & intercapedinis ambigua: modò enim angularis rhombum, modò verò circularis & oblongus Ellipsim exprimebat: nunc ad communis manus exporrectus latitudinem, nunc ad vnguis minimi areolam contractus, ac denique in tantam arctatus angustiam vt exilitate sua inimitabilem representaret puncti imaginem. At viuido nitore semper, qualis sufficiat legendis litteris præsertim cum dilatatus vberius lumen funderet, mobilis tamen ac perpetuò fluitans

*Sicut aqua tremulum labris uti lumen
anhenis*

Sole

*Sole repercussum aut radiantis imagine
Luna*

*Omnia peruolat late loca : iamque sub
auras*

Erigitur summique ferit laquearia lecti.

Haud aliter ille ; præterquam quod non ita velociter sedem mutabat in eamque semper lecti partem , quam ego occupabam vergebat , siue ad ceruical accederet , siue ad pedes recederet. Vbi verò constantiorem nactus typum , tranquillius sedebat , conspiciebantur in eo natantes umbellæ , quæ nonnullos utcumque efformare videbantur characteres , sed transuersum præcipue tigillum , diagonalium illorum instar , qui hodierna stemmatum scuta dirimunt : qui cum tenebricosus esset quasdam tamen sublucidas etiam admittebat notulas. Aspectu autem totus ille splendor iucundus aded & blandus est ut intuentium oculos veriùs exhilaret quàm terreat : ut in cuius contemplatione acies intenta semper deleteretur , & nunquam fatiscat. Nihil habuit horridi , fœdi aut fordidum nihil , murmur aberat , & placidissimo migrabat meabátque silentio ; quo semel à me data opera rupto continuo euanuit. Manum enim in ipsum cum validè imegissim , exploraturus scilicet num aliud quàm sericum , in quo fluitabat palparem acturum velut strepitu excessus aut plaga obliteratus vltra non comparuit. Verum non in perpetuum , nam sequentibus proximis noctibus redux eodem prorsus tenore quo superioribus conspicuum se nobis postliminio restituit. Nostrum autem qui prior expergefactus eum cerneret , alterum cubito feriens excitabat in visionis societatem : ut ex alienæ speculationis collatione , propriæ hallucinationis suspicium emendaret. At in omnibus semper utriusque ita concors fuit representatio , ut post accuratissimum suspectæ illusionis examen , omne prorsus erroris dubium facebat necessum sit , & nihil non vel superstitiosa sollicitudine , expertis rarissimi æquè ac verissimi prodigij fides relinquatur , sic ille. Tuum verò nunc est , Vir eximie , pro altissima quâ polles sapientia quid portentosa sibi velit hæc apparitio rimari. Nam ego ex tam scrupulosa Viri vel ipso Lynceo perspicacioris obseruatione nullatenus ambigo , quin ea lux in omen aliquod cælitus expressa sit ; & quidem faustissimum , si mihi quoque ariolari fas est. Quid enim aliud portendit lenissima hæc claritas , quæ tanta cum suavitate radiant ? Mitto profanorum fabellas : non me mouent ab eisdem excogitata Regiæ dignitatis præfagia ; nec

Summo de vertice visus

*Fundere lumen apex : tractique innoxia
mollis*

Lambere flamma comas , & circum tempora pasci.

Ast cum succurrit vbi que gentium , lumen semper habitum fuisse propitium ac naturæ ita beneficæ , ut nonnulli Philosophorum Dei partem esse corpoream opinati sint lumenque dictum quasi Numen , nec hoc videam à doctrina melioris notæ , hoc est Christiana

abhorre , in qua Deus ipse non semel lux vera appellatur , pater luminum , lumen de lumine : qui suis tam frequenter apparuit amictus lumine sicut vestimento ut Moyse in rubo , Salomoni in Templo , &c. Bonique Angeli , Lucis dicantur : ut contra , mali , tenebrarum ; quid mihi aliud de hoc iubare coniciendum relinquitur , quàm dextrum aliquid lætūmque esse optimi cuiusdam euentus signum ? Nihil enim habuit triste , nihil terrificum : imò Celsissimus Princeps eò tantopere delectatus est , ut quamprimùm Masfiliam reperendi desiderio maximè flagret , in dièsque reditum parer , quo sibi tam grati luminis aspectu iterum frui contingat Quod quidem minimè appeteret si aliquid illorum fulgorum habuisset , qui tetrica ut plurimum aut comitari , aut sequi solent portenta. Non eodem sanè rursus afflari optasset Commenus Imperator qui circa Neapolim venando percussus ; qui postquam immanem aprum , vsque ad mare in quo se præcipitem egit , insecutus esset , extemplo subita aded , ac valida coruscatione perstrictus est , ut excussus equo semianimis jacuerit. Apage talia fulgoris monstra , nihil hîc simile memoratur.

Hæc sunt quæ voluit ut ad te scriberem tui studiosissimus Princeps : qui pluris ne te faciat quàm amet , nescio. An verò quantum merearis , utrumque penes ipsum iudicium esto. Vale Aquis-Sextiis 3. Non. Nouembris 1643.

*Viro Maximo, Incomparabili P E T R O
G A S S E N D O,*

S A M V E L S O R B E R I V S S.

VALDE me recrearunt litteræ tuæ , reliquis morbi bimestris adhuc ægrè reluctantem. Indubium enim facis , Vir summe , quàm tibi altè in pectus descenderim , quæ fuerat votorum meorum summa ; nam cum à puero vehementer magnorum Virorum amicitiam expetierim , quibus vel innotescere magno mihi futurum emolumento , ut melior fierem , optimus auunculus suadebat , non potui sanè quin tuam , ut primùm obtulit se occasio , ambirem. Et bene se habuit quod humanitas tua nihil spectare voluit aliud præter ad res bonas procliuatatem & in bonos affectum purissimum ; quem ut quandiu ero superstes , Deo fauente , conseruabo , ita spero tuæ erga me beneuolentiæ perennitatem. Gaudeo tibi probari specimina Typographica Disquisitionis tuæ , neque iniucundam fuisse præfatiunculam nostram. In Cartesium , hominem laudabilis insanæ , nolui quid asperius dicere : nam exemplum tuum mihi proposui. Cæterum quia de Tempore alicubi profiteris disquisitionem esse difficillimam , viribusque parcens consultò rem non aggredieris , subiit sententiam tuam tantà de re exostulare , atque vnà mittere nugas quasdam cum vacabit refutandas , nisi vna litura expungere malis. Vale , Vir summe , & me tui obseruantissimum obsequen

obsequentiſſimùmque amare perge R. P. Merſennum, quæſo, plurimùm à me ſalutes. Sluſis Flandriæ 10. Kalend. Ianuar. 1644.

De Tempore.

Res ſunt ex quo è nihilo, ſecundùm hypotheſim, creatæ fuerunt; & quoniam nihil hodie creatur, nihil etiam incipit eſſe; ſed tantùm ſit vt quod erat hîc & hoc modo, alibi alio ſit. Mutatio autem iſta nullam infert nouam entium in rerum natura poſitionem. Inde tamen deſumuntur variæ temporum differentiæ, quibus ad mutationum diſtinctionem vtimur. Nam etſi diuerſa diſpoſitio entium in ſitu, loco, & diuerſo aliorum entium appulſu & conjunctione. Reuera nihil ſit ſolidi & quod entis nomen mereatur; tamen entia, quæ per generationes & corruptiones, quas vocant, perpetuò mutantur, ita ſenſibus noſtris diuerſa apparent, vt vera de nouo entia fieri plerique exiſtimeamus. Atque hæ nouæ creationes à nobis in eo maximè diſtinguntur, quod vna poſt aliam fiat, cùm animaduertamus ens quoddam exiſtiſſe alio nondum exiſtente. Sed fallimur longè, meâ quidem ſententiâ, qui mutationes iſtas pro creationibus habemus: nulla enim ſit creatio, præterquam animæ humanæ. Nos igitur cùm temporum differentiis assignamus, nihil aliud facimus quàm mutationem vnâ alteri comparare, in eo quod illa erat antequam hæ eſſet. Itaque ſi nulla ſuperueniret vlli enti mutatio, idque in eodem ſitu & diſpoſitione permaneret, nihil dici poſſet præteritum. Cui opinioni noſtræ fortasſe fauet quod non quæ in ſomniis deſtituta fuit breuiſſima nobis apparet, tota ſimul præſens; quaſi nihil intermedium inter primum ſomni & exſultationis punctum fuerit. Mutationes nullæ noſtro reſpectu fuerunt, qui eas ignoramus, & ſine eis non poteſt dici aliquid prius, aliquid poſterius fuiſſe; nulla, inquam, assignari poſſunt præteriti & futuri diſtinctiones. Quare ſi non tantùm noſtro reſpectu, ſed reuera nullæ omninò eſſent mutationes in rerum natura, præſens eſſet ſine vlllo præterito & futuro. Hæc cùm aſſerimus inter mutationes de quibus loquimur reponimus mentis cogitationes, ad quas ſit nonnunquam vt reſpiciamus, cùm nullæ ſint aliæ inſigniores quibuſcum vel alias vel ipſam Entis cuiuſdam permanentiam comparemus. Ita nox inſomniis multis agitata longior videtur; & ſi quis ſenſibus priuatus eſſet atque motu omni animali, is temporum intercapedinem non cognosceret, niſi cogitationum ſuarum beneficio, poſtiorẽ ſcilicet priori comparando.

*Admodum Reuerendo atque Clarifſimo
Viro D. D. PETRO GASSENDO,
S. P.*

IMPRIDEM, Vir Excellentifſime & Clarifſime, tecum per literas agere af-

fectaui; ſed verecundiâ impeditus quominus auſus fuerim inani ſcriptione grauifſimas tuas occupationes interpellare: iam verò ex animo quidem lætor per T. Cl. iudicium de nouem Stellis circa γ viſis mihi oblaram eſſe ad te ſcribendi occaſionem, nihilominus te per fas humanitatis obteſtandum putauit, ne hanc peregrini hominis temeritatem in ſegniorem partem interpreteris, quod cùm impetrauero, certè impoſterum habebocur non ſolùm gloriari, & felicitati meæ gratulari poterò, quod fata mihi aditum ad illuſtrem tuam gratiam, amicitiamque tecum ineundi patefecerunt, quem conſentiens fama celebrat, tanquam primarium ſæculi virum ingenio, doctrinâ, iudicio & amore omnium laudum atque rerum honeſtarum; ſed & nihil erit vſquam tam promptum ac paratum, quàm ad omnia quæ T. Clarit. voluerit humile obſequium atque officium meum. Quemadmodum, Vir Eximie, ingentem cumulum lætitiæ ex litteris Reuer. P. Antonij M. de Reita hauferim, ſi nimirum nouem Erraticas animaduertiſſe circa γ Stellis, ita non parùm contriſtaris, me illas antea nunquam vidifſe: præfertim cùm diligentifſimè pro mea tenuitate hætenus inuigilauerim obſervationibus, tum circa Iouem Iouialium quàm Stellarum Fixarum, Anno nimirum 1642. Menſe Auguſto, Septemb. Octob. & Nouemb. & quidem continuè, ſingulis diebus, quando Cæli ſerentas id permiſit, & nunquam plures quàm illas quatuor Erraticas, iam pridem à Viro illo magno Galilæo detectas deprehendiſſe, quamuis adminiculo tubi optici non vnus, ſed quamplurimorum haud vulgariũ, Fixas autem memini me multoties vndique circa Iouem diuerſæ magnitudinis, & ſæpe numero in ipſo ordine Siderum Medicæorum vidifſe & annotaſſe, ſicuti & circa illas quinque in effuſione aquæ quintæ & ſextæ magnitudinis, quas T. Clar. delineauit in ſuo iudicio, triginta duas diuerſæ magnitudinis, quas omnes pro viribus longo tẽporis interuallo, ac quotidie obſervationibus iteratis cû eorũ lóngitudinibus & latitudinibus delineauit, inter quas & hæ quinque obſeruatae ſunt, quas Reuer. P. Ant. M. de Reita in numerum Erraticarum Stellarum adoptare voluit, cùm tamen nullæ aliæ quàm Fixæ abſque tubo inuiſibiles in ſchemate præſenti cum CHIKL notatae, inter quas Iouem degentem, & ego anno 1642. die 2. & 4. Septemb. contpexi, planè in ipſo loco vbi die 29. Decembr. R. Patri viſus fuit, mihi autem australior tunc temporis erat, & die 28. Auguſti in illo loco vbi die 4. Ianuarij ipſi apparuit, quod præſens delineatio fuſius declarabit. Inueniet enim T. Cl. Reuerendum Patrem ſolummodo vnâ C, ex illis quinque hætenus in globo annotatis pro Iouiali acceptaſſe, nimirum in primo fluxu aquæ, duarum ſequentem, reliquas fuiſſe H I K L Fixas hætenus incognitas, quas omnes ſi cum illius ſchemate collationaueris, præfertim ſi tale ex meis Fixis conſtruxeris, deprehendes illas ipſas fuiſſe quas Erraticas eſſe putauit, vt & motui illarum

illarum quem intra spatium aliquot dierum secundum illius opinionem confecerint, ex Iouis motu directo satis superque patebit. Ne autem quis existimet illas quinque nihilominus fortasse nouas fuisse Iouiales; sciat me illas prænominatas postea non solum per quatuor menses ferè quotidie, sed & nuperrimè iterum anno 1643. mense Nouembri aliquoties obseruasse, in illo ipso loco ubi tum temporis obseruata, simulque adhuc aliam minutissimam, à Fixa 1. gr. min. 5. distantem cum ω notatam inueni, ex qua colligitur tubum R. Patris non adeò excellentem esse vti sibi imaginatur, cum illam minimam non viderit, aliàs decem Iouiales in ordine annotasset, neque reliquas Fixas, quas ego circa has Stellas detexi, quemadmodum & nuperrimè meliùs alias Fixas, inter quas quotidie Σ deprehensum annotaui, sepe numero in vna linea recta cum Iouis Comitibus repertæ, & nisi illas probè nouissem, fortè & ego fortassis deceptus fuisset, sat autem hac vice dictum de illis falsis Iouialibus. Iam verò quia certus sum tibi tanquam obseruatori accuratissimo & diligentissimo non ingratum fore obseruationes Eclipsium si tecum communicentur, idcirco quasdam hinc apponam, & si in posterum tibi eiusmodi obseruationibus, vt & aliis, Macularum nempe Solarium (quarum aliquot centum obseruatas habeo) vt & Iouialium quàm aliarum Planetarum gratificari potero, promptum, paratùmque me semper habebis.

Prima anno 1639. die 1. Iunij styl. Greg. obseruata est à me Eclipsis Solis hinc Dantisci; Initium quidem secundum approbatum & correctum Horologium hora 5. min. 20. sec. 41. vesperti, maximam obscuracionem hora 6. min. 21. sec. 31. Finem hora 7. min. 14. sec. 55. Magnitudo Eclipsios erat digit. 10. min. 48. Cum autem hanc Eclipsin per nudum foramen solummodò obseruauerim, idcirco mihi etiam minor apparuit quàm reuera extitit, necesse igitur erit vt ab hac obseruatione detrahatur fimbria, vti Doctiss. Keplerus monet in Astron. Optica, ita prodibit vera quantitas Eclipsios circiter digitorum $1\frac{1}{2}$. Si omnes phases videre placuerit quas tum temporis annotauerim, habebis illas in hisce schedulis.

Secunda anno 1641. mense Aprili Cælo admodum sereno Eclipsis D obseruata est, Initium quidem hora à media nocte 1. min. 13. sec. 42. Initium totalis obscuracionis hor. 2. min. 22. sec. 0. Recuperacionem luminis hor. 3. min. 53. sec. 20. Occidebat lumine restituta quatenus id colligere potui hora 4. min. 55. sec. 30. Colorem quod attinet, statim ab initio atrâ caligine fuit obducta & infuscata; circa medium verò Eclipsios planè nobis in cælo euanuit & visui sese subtraxit, ita vt vix indicium aliquod supererat, & nisi locum ex Fixis nouissem, quæ durante Eclipsi satis superque tam quartæ quàm quintæ magnitudinis cernebantur, sanè nec per tubum Opticum (quod aliquibus ex nostris spectatoribus obtigit) Lunam ipsemet inuenissem.

Tertia, præterito anno 1643. mense Se-

prembri iterum Eclipsin Lunæ hinc Gedani obseruauit, cuius initium contigit secundum correctum Horologium (quod singula secunda & dena tertia indigitat) hor. 6. min. 36. sec. 30. Hora autem 6. min. 48. sec. 30. obseruata est altitudo Arcturi grad. 25. min. 0. per quam inuenitur hora 6. min. 48. sec. 44. hora 7. min. 14. tempore Eclipsios centralis min. 9. simul D & N obseruata est, distabat versus Austrum sub D circiter min. 45. erat sanè spectaculum iucundissimum. Hora 7. min. 35. sec. 30. circiter 6. digiti erant eclipsati. Hora 8. min. 59. sec. 30. finis huius Eclipsios obseruata est, simul etiam altitudo Aquilæ grad. 20. min. 20. ex qua liquet horam fuisse 8. cum min. 58. cum autem hæc Stella admodum vicina meridiano tum temporis esset, idcirco adhuc semel obseruata est altitudo Lyræ grad. 56. min. 0. hora nempe secundum prænominatum Horologium 9. min. 7. sec. 30. ex altitudine inuenitur hora 9. min. 7. sec. 0. patet igitur Horologium satis accuratè tempus indigitasse, & vix emendatione opus habeat, digiti fuerunt eclipsati circiter $6\frac{1}{2}$.

Quarta, anno 1630. die 19. Iunij vesperti post \odot occasum circa horam vndecimam in Dania non procul Vraniburgo, obseruatus est à me Saturnus à D rectus, ipsum quidem momentum temporis occultacionis, tum quâ parte præcisè Luna illum texerit, accuratè obseruare nequiu idoneis instrumentis destitutus. Si autem imposterum tale quid obseruandum vel etiam Eclipsis D occasio daretur, multò accuratius id perficerem, non solum annotarem qua parte Lunam iniret, sed & exiret; in Eclipsibus quâ defectus inciperet, quâ desineret, tum etiam Diametrum vmbre, quæ omnia ex Iconismis meis Lunaribus facillimo negotio indigitare possum, quos nuperrimè summnâ diligentia ac patientia non solum quidem Plenilunium quadraturâsque tam extra quàm circa nodos, sed & Phases Lunæ varias, varietatésque, viuis suis coloribus, propositionibusque, & situ seruato depinxi, ex quibus iam triginta, quarum Diametrorum magnitudo est sex pollicum Parisiens. maximâ curiositate delineauit, decem adhuc restant, quæ breui, quam-primùm serenitas cæli id permittet, & auxiliante Deo perficiam. Non ignoro T. Clarit. cum illo nunquam satis laudatissimo Peirescio jamdudum in votis habuisse talem speciem Selenographiæ instituire, num autem id præstiterint, nondum intellexi, idcirco optarem vt hanc meam vidisset, quo simul iudicium tuum hac de re perciperem. Quod si scirem rei literariæ ex hoc opusculo aliquid emolumenti redundare posse, tum Astronomiæ cultoribus id non ingratum fore, operam darem, quamuis in obseruando & delineando iam incredibilem habuerim laborem, nihilominus & ipsemet has Phases si vita & otium suppeditet, æri inciderem, certus enim sum nullum Cælato-rem tam accuratè illas posse cælare & mentem obseruatoris exprimere, tum quoad colorè valliùmque profunditates, vmbreque quàm

quam obseruatorem ac delineatorem ipsam, qui harum rerum notitiam ex crebris obseruationibus sibi comparauit. Sed de his tantum & fortasse plus satis, vnam atque alteram notabilem adhuc obseruationem Iouialium hinc apponam, vt & periodum vnam Macularum & facularum Solarium; (quæ modo longè faciliori, quàm Scheineri obseruatæ sunt) quæ omnia cum annotationibus in hisce literis inuenies. Interea iterum T. Clarit. etiam atque etiam rogatam velin, vt mihi ignoscet, quod tam licenter tua benignitate abutor, hasque meas obseruationunculas, quamuis parui momenti, vltro confiteor, nihilominus æqui bonique consulas, neque gratia amicitiaque tua complecti non dedigneris, officia mea tibi iterum prompta paratæque semper offero. Vale Vir eximie, multisque nominibus mihi plurimum obseruande. Dabantur Gedani anno 1644. die 14. Ianuarij styl. Greg.

T. Excell. & Cl. obseru. IOANNES HEVELIVS Danisc. Reip. Pa-leop. Scabinus.

Schema ꝯ excidit.

*Amplissimo & Perillustri Domino D.
PETRO GASSENDO, S.*

N Ir Eximie ac Celeberrime, Subiit haud-dubiè animum tuum admiratio, quod ego de facie pariter ac nomine tibi ignotus hæc ad te dem litteras: sed enim ita facere impulit affectus, quo te iam multos annos prosequor: Ex quo enim tuas in Aristotelem Exercitationes Paradoxas vidi ac legi, cœpi vnice te & libertatem in philosophando tuam adamare: cui amori & affectui in te meo incrementum dedit lectio tuæ exercitationis in Fluddum, & dissertationis de Mercurio in Sole viso: at postquam incidi in tuum, de apparente Solis magnitudine & de motu impresso à motore translato, tractatum, & nuperrimè in dubitationes tuas & instantias aduersus magni Viri Renati des Cartes Metaphysicas meditationes ibique deprehendi, tantâ modestiâ, tam facili & leui stylo, tam dextrâ analyfi, ac tanto iudicio concinnatum omnium sectionum ac punctorum examen, ita me Deus amet, vt ego totus fui abreptus, tui amore atque admiratione. Maçte isto animo, Vir maxime, ac bene de Republica Philosophica mereri perge, ac ne diutiùs inuideas sæculo nostro, quas à longo iam tempore multisque annis promisisti, exercitationum in Aristotelem Paradoxarum reliquas sectiones: facito nobis quoque copiam Philosophiæ tuæ Epicureæ, quam confectam iam à te nobis exposuit elegantissimi ingenij iuuentis D. Henricus Bornius, tuarum virtutum admirator ac buccinator maximus: non sunt illa, quæ veritatem promouere possint, inuidenda posteritati. Si quid mutuas periculi aut detrimenti ex il-

Epistola ad Gassendum.

lorum editione apud vestros, ad nos ingenij tui fœtus transmittre, qui Typorum nitorem & elegantiam promittimus, curam ac fidelitatem in corrigendo, cum sub prelo sudabunt, vltro pollicemur, ac quicquid à nobis præstari poterit lubentes præstabimus. Vale. & amantem redama. Deus te diu seruet incolamem. Lugduni Batauorum 1644. Februarij 15. stylo Gregoriano.

Tui obseruantissimus ADRIANVS HEE-REBOORD *Philosophie in Academia Lugduno Batauorum Professor.*

Dom hæ litteræ accessum D. Bornij aliquot dies expectant, incidi in Libellum Louanio ad nos transmissum, qui continet refutationem tuæ Epistolæ de IX. Stellis circa Iouem, sex circa Saturnum, aliis circa Martem obseruatis à P. Antonio Reita: idem Libellus adjunctum habet examen tuæ sententiæ de Perpendicularum inconstantia. Author vtriusque est vir doctus, Ioannes Caramuel Lobkovvitz. Hoc te nescire volui.

*Amplissimo & Perillustri Viro Domino
PETRO GASSENDO, S.*

Louanij, Sapientissime Vir, ad te scripti, imò & mittendas edidi in Libello de septem Stellis Iouem circumuenientibus: nondum tamen ambitionem meam tuis beare litteris dignatus es. At quia te vrbanißimum veneror, vel meas tibi non fuisse traditas, vel tuas periisse existimo; quorum vltimum probabilius esse, meus excursus in Germaniam persuadet. Discessi ipso cingrum die, Regis Catholici liberalitate ad Disembergensem Abbatiam promotus, & Crucinaci in inferiori Palatinatu habito, vbi Tuas expecto. Te curiosum Historicum & Astronomum iam ego à multis annis; nec videbatur mirum, Historia enim & Astronomia, si bene examinem, vna & eadem ars. Principes, Cæli politici sunt Sydera; Sydera militiæ cælestis sunt Principes, adeoque arte Astronomica politicorum Syderum cursus, & Historica Planetarum & aliorum Syderum motus, periodi, Synodi, & comitia describenda sunt. Sed quod præter eloquentiæ suauissimos flores, quibus illustra amicorum facinora transtulisti ad Sydera, & Syderum clandestinos congressus, ad amicorum oculos, etiam Metaphysicas subtilitates eximius & subtilis peruaderes, & obscurissimas controuersias diuinitate tui ingenij illustrare liberet, non credidissim referenti, & tamen crediturus sum. Ad nundinas Francofurtenses curiositatis gratia veni; multos quæstos scriptores non reperi, adeoque meum illud iter iudicaturus superfluum aut infœlix mihi non quærenti occurrisse. Speculationes illas tuas in Cartesium Blauiana officina non sine Simonæ ciuilibus suspitione ambitioni meæ vendidit, admirabundæ quidem, quod viderit pretio commutari tametsi di-

R r uinas

uinæ & cælicas. Rem faltear ; non cognosco Cartesium , amo tamen propter viuacitatem ingenij ; sed quod absit ab vniuersitate , viro magno condoleo ; acutæ enim menti eos defioit , & exercitium Academicum menti magnæ esset coti. Nauseabundus ille superbusque scriptitandi modus omnino displicet ; cum enim nec puræ mentes , nec puræ carnes simus , plus carnis quàm mentis nos habere conuincimur , cum euomimus , quæ mens ciuilibus & vrbana concoqueret. Quercus decrepita altas radices egit , nec baculo tametsi torosâ manu acto deiicitur , sed foli cedit bipenni : & peripatetica Philosophia , quæneque quidem & rustica , sed quæ per multos annos in scholis obrinuit , & radices immisit profundissimas , deiici & eradicari poterit , non tamen baculo & fuste , sed bipenni & secura ; non inurbanitate inciuilitateque , sed acutissimis rationibus forti mente conceptis , scriptis calamo suauis & vrbano. Tu igitur cui acre ingenium conuersationis elegantiam conditum Deus indulget , progredere , & rem Metaphysicam tuis inuentis illustra. Prodiro & ego , multasque Cartesij speculationes prosequar , multas persequar ; habet enim nonnullas quæ sunt mentis sublimis indices , aliquas quæ insinuant debere Authorem exerceri , vt vrsæ similis abortiua acumina perficiat & reformet. Vtrum mihi vrbano futurus ipse ignoro ; sed si tam bene Politica quàm Metaphysica sapiat , aderit vrbanius , mihi vnam & solam veritatem quærenti ipsumque vrgenti & exercenti , quod magna mente cælitus donatum credidero , alias enim contemnerem , nec loquentem tacentem-ve morarer. Iudicium tuum in hac materia magni facio ; libera tamen , seruata debita reuerentiam aut intendo , aut remitto , & fundamentis demonstratis accommodo ; quod vt existimo , tibi erit gratum ; Ego enim libenter examinor , vt accedente amicorum calculo sciam , quid possim securè proferre , quid debeam secundò examinare. At tuo , tuorumque Parisiensium iudicio in materia digniore & sublimiore indigeo. Controversias scriptitæ & has theses apud Viros magnos reperio , I. *Concilia Generalia errare non possunt* , II. *Summus Pontifex extra Concilium Generale (hoc est solus , aut in Consilio Nationali) imò & ipsa nationalia Concilia errare possunt*. Vtramque tuetur Adrianus Papa V I. *in quest. de confirm.* Cardinalis Cameracensis , Cusanus , Panormitanus , Florentinus ; primus *de auctorit. Eccles. secundus , de concordia Catholica lib. 2. cap. vltim.* tertius , & ipse qui nomine Abbatis citatur , *cap. significasti extran. De electione*. Vltimus *ibidem*,

quibus adhæret magnus ille Doctor Hispaniæ , Alfonsus Tostatus , Abulensis Episcopus *in cap. 18. matth. quest. 108.* & ne quis dicat inconsideratè & obiter difficultatem resoluisse eandem thesim reseruit *in defensorio part. 2. c. 69.* in maiori Salmanticensi Collegio , quod S. Bartolomæo inscriptum , Professor & Collega olim fuit , & existimo tanti à suis hodie fieri , vt vix reperendus sit qui affirmet eum docuisse sententiam improbabilem. Eiusdem opinionis fuerunt Ioannes Gersonius , Ioannes Maior , Ioannes Parisiensis , Iacobus Almainus , & alij *in suis tractatibus de potestate Ecclesia.* Franciscus de Victoria in Salmanticensi Academia eximius , S. Theologiæ Professor (sic eum appellat Possevinus in suo indice) *Relectione 4. de potestate Papa & Conciliorum , propos. 32.* Sic inquit , *de comparatione potestatis Papa est duplex sententia. Altera est S. Thomæ & sequacium multorum , & aliorum Doctorum , tam in Theologia quàm in Iure Canonico peritorum , quod Papa est supra Concilium ; altera est communis sententia Parisiensium & multorum etiam Doctorum in Theologia & Canonibus , vt Panormitani & aliorum contraria , quod Concilium est supra Papam. Non est locus hic disputandi , quæ illarum sit verior ; puto vtramque esse probabilem opinionem : idem omninò docet Nauarrus tametsi scrupulosissimus Doctor , qui cum vbique strictissimas sequatur sententias , censendus hanc credidisse strictissimam & securissimam. Est maxima discordia Romanorum & Parisiensium , ait Nauarrus citatus ab VVidringtono , cui principalis potestas Ecclesiastica fuerit à Christo collata , An Ecclesia toti , an verò Petro ? Illi enim (nimirum Romani) atque ideo Papam Concilio esse superiorem , ij verò (nempe Parisienses) quibus Gerson adheret , totam datam esse toti Ecclesia , licet exercendam per unum , atque ideo in aliquot saltem casibus Concilium esse supra Papam. Quarum illa scilicet Romanorum videtur placuisse Thomæ à Vio , vbi altius omnibus & profundius hoc demonstrare conatur. Altera verò placuit Panormitano , qui pro Parisiensibus est , quem frequentius nostri sequuntur , vt tradit Decius , quam mordicus tuetur Iacob Almainus è Sorbona Theologus , qui respondit Thomæ à Vio *Libello iusto* , & Ioannes Maior qui idem facit , ait , Roma nemini permitti tenere Parisiensium & Panormitani sententiam nec rursus Academiam illam Parisiensem (notetur bene) pati vt contraria opinio asseratur in ea. Et ille qui Nauarrum recognouit , & additiones aliquot contextui adscripsit quem *Additionatorem* Sánchez de matrimonio sæpissimè , & VVidringtonus *in Apologia num. 29.* nuncupant , tametsi velit remittere paulisper sui Authoris sententiam , Parisiensium opinionem probabilem , & Romanorum probabiliorem clarè affirmat*

affirmat, cum verum sit in moralibus sufficere probabilitatem. Tomo etiam quarto Conciliorum, referente Petro Molinæo *Libro de Monarchia temporali Pontificis Romani cap. 7. pag. mibi 106.* Bulla recognitionis reperitur, in qua Aneas Sylvius, qui & Pius II. agnoscit se in tenebris ambulasse, & procul à vera luce recessisse, quando credidit. Concilium esse supra Papam: & ne temerè credidisse diceretur, suæ credulitatis rationem & occasionem expressit dicens, *contra Concilij dignitatem mutare, crimen heresis fuit.* Vnde colligo ante huius Pontificis promotionem, aded fuisse communem Parisiensium sententiam, ut haberentur omninò hæretici, qui docerent contrariam. Parisiensibus re bene examinata intrepidè subscripsit Rogerus Viddringtonus Catholico-Romanus Anglus *in disputationis Theologica de iurament. fidelitat. cap. 3. sect. 1. n. 8. & cap. 10. n. 27. & in respons. Apolog. num. 28.* Hanc videntur supponere Louanienses Doctores, cum Iansenij in Bayo olim à duobus Pontificibus, condemnatus opiniones defendunt, hanc cum Urbano VIII. Iansenianam doctrinam condemnanti hoc vel illo prætextu quæ sito non adquiescunt.

Certè, Vir Optime, si hæ duæ Theses à Parisiensibus publicè defenduntur, probabiles sunt, quidquid in contrarium Bellarminus inclamet; & si probabiles, facilius ad nos reducere possumus Germanos errantes, & tyrannidem Pontificiorum, (sic nos vocitant) perhorrescentes. An verè hodiè Parisiis permittantur & defendantur, nescio, tu scis, & ex te resciam. Quid si ipse, utpotè majori Gallorum Authorum copiâ instructus, velis aliquos juniores senioresve recognoscere, & ea adnotare, quæ meæ intentioni fauere videbuntur? Quid si Sorbonicos aut alios Doctores eximios, adhuc viuos, dignareris consulere? rem sanè mihi gratissimam faceres; Ego enim stante bello scribere in Gallias non possum strepentes epistolas, & consultationes Academicæ semper sunt cum strepitu, præcipue si cogantur Doctores ad petitionem peregrini. Multùm tibi debebo, si me adiuues, imò, si meos; *Hanc sententiam verè esse probabilem desidero, & si Parisiensium ut circumfertur, sit, non jam probabilis, sed mihi probabilior futura.* Tu meis conatibus magnus Apollo sis. Si tempore consultatio ipsa indigeat, patienter expectabo, modò statim scribas te rem habere cordi, vellèque meæ petitioni satisfacere. Vale Humanissime & Sapientissime Vir, & tuis famulis adnumera

*Tua doctrina & persona perillustri
addiditissimum,*

I. CARAMVEL LOBKOVITZ,
Abbatem Disembergensem.

Epistola ad Gassendum.

*Sapientissimo Viro Domino PETRO
GASSENDO,*

M. NEVRÆVS S. P. D.

Nonnulla de Phoca vestro in mari nuper capto prælibaueram tibi, Vir Sapientissime, eaque pauca, & malè fida, quia ex auditu tantum: Nunc verò, quoniam te his aliquanto delectatum significas, & eiusdem mihi quoque licuit esse *αὐτόπλω*, quæ in eo obseruavi curatius, fusiore Epistola tibi narrare constitui; ut intelligas me nihil velle mirari sine te, per quem non licet inani admiratione torpescere. Nosti quale sit animalium, ut specie ambiguum, ut biforme, Chersothalassium, & alia id genus de quibus passim apud veteres; quibus fortè eius non fuit, ut mihi, in promptu copia; & quorum plerique varia referunt Geographorum ritu, qui ut plurimùm vix suas gressi tabernas, immensos terræ marisque tractus delineant, non ut sunt, sed ut ab ipsis existimantur. Sed enim quod æuum sufficiat lustrandis tot infinitæ naturæ miraculæ? Et quotusquisque qui sic abdicatis quibuslibet aliis vitæ negotiis, omnem in rursandis tam diuersarum rerum formis curam & ætatem ponat? Scio innumera quidem scripsisse Authorem illum de quo tuarum ad me nouissima, pluraque solùm quàm omnes simul: sed amabo, vidit ne singula? Et si vidit, peruiditne? Quamplurima sæpè frustrantur, vel intentissimam oculorum perspicacium aciem! Ast ille, ut & alij, obuios habuerint Phocarum greges, eisque notiores sint quàm ipsi Proteo; ac denique sic huius feræ indolem, formam ac diætam depinxerint, ut nihil neoterico scriptori super sit: quid ad me? In eorum messem falcem iniicere non est animus. Tibi vni annotata à me, loquuntur: nec Theriographum ago. Epistolium tibi ex officio conditum aut veriùs responsum conscribo. Cuius argumentum est de viso à me Phoca. Huc igitur tandem aduectus est ab agyrta quodam, qui inde maximam pecuniarum vim constare agitat: nec diffiteor si Luteriam vsque viuum perduxerit; hunc ex piscatoribus vili redemisse ferunt, qui iuxta Stæcades infestum piscationi suæ animal retis intricatum, in siccum protraxerant. Solent enim eiusmodi Phocæ piscantibus insidiari, eorumque retia piscium turmis oppleta sensim exinanire: non ut captos liberent, sed ut ibidem enecatòs indeque protrufos postmodum deuorèt. Nam ipsi quâ se insinuant, elabi norunt, miraque solertia post excussam prædam se tricis expediunt. Haud præcipua indidem piscatui labes: plus enim prædæ territando abigunt, quàm corripiendo assumunt.

R r 2

Quod

Quod non sine graui iactura frequenter experiuntur Tynnorum captatores. Quoties enim eorum indagines peruadant (madragas vocant) conclusa turba confestim dilabitur, hostemque protinus horrescens eius metu vsque aded vrgetur, vt obiecta plagarum claustra vel impingendo perumpat, vel resiliendo prateruolet. Hæc de Phocis piscatores: quos irretitos in mari quandoque capiunt sæpius in littoribus altissimo sopore merfos, prodente ipsos stertore vitulino mugitui proximo, vnde vituli nomenclatura inquit Plinius. Nam corporis habitus parum congruit, si pilos demas. Hi per totam animantis cutem fruticant palparibus blandi; vt qui leui mollitie tactum suauissimè demulceant: bicolores, nam in capite & perpetuo tergo hypoleucophæi bombicinos pannos æmulantur, quos vulgò auellanæ nuci concolores dicimus; subtus ventrem, & per ilia albicantes, sed vbique ita conferti ac complanati vt talpam contrectare putes, nisi qua corpus abit in piscem: vbi etsi non rariores, sunt tamen rasiores, & quodam semper velut glutine inuisantur. Licet enim villosa pellis, vel breui post emersionem sicco tepore caleat, tamen circa alas imàmque caudam æquoreum virus exudat, cuius nidor grauis, dum ingrato nares fœtore afflat, stomachum identidem tentat. Caput habet planè ferinum, & molossi Canis aut si maui Britannici, cui detractæ aures, vnde nulla illi creditæ, sed perperam, nam etsi erectæ prominentesque auriculæ desint, meatuli tamen bini vtrinque hiant, lanugine contacti, quæ nonnihil à reliquo colore desciscit. Nec par erat vt tam acuto auditu pollens animal acousticis destitueretur organis. Grandes illi oculorum orbis mobilibus obducti palpebris, quibus rara cilia. Pupilla qua verum volubilis, cui adnatum coniunctiæ inuolucrum albo circulo nigerrimum & versatilem circumscribit globum. Patulæ nares cum meanti spiritui diducit, aliàs oclusæ & jacentes, quibus quandoque sternutanti similis altè resilientem mucum explodit. Ritus immanis, gemino dentium ordine minax, quos dum irrito morsu collidit, horrificum ciet strepitum, præsertim si vna vox quoque admurmuret, vt ferè semper. Ea autem qualis sit, quanta, quàm horrenda, non satis edisseram. Balatus non est, non boatus, non latratus, sed simul omnes. Exoriens enim incohat à priore, adulta vegetat insequenti ac in postremo senescens tandem ab incondito fremitu suffocatur. Memini confixos à me Ceruos olim gemitum huic borborysno haud absimilem, identidem emisisse donec expirarent. Ceruix quieto breuis, ac tenui discrimine caput à corpore dirimens, sed longè porrectior vbi incedit, aut *lubrica conuoluit sublato pe-*

store terga; attollitque iras arduus: Tunc enim ea penitus exerta, ac in longum extenuata *δολιχόσκιον* dici potest, pendulas habet ex humeris hinc & inde pinnas, alas dices si toti corpori magnitudine responderent. Harum infimus limbus vnguiculis distinguitur, fortè sulcandis facilius aquis; etenim eas humi, ad artus redactus semperque contractus gerit, quas natatui tantum explicat. Reliquum corpus cauda tenus in conum acuminatur, in quo nihil præter villos, non vmbilicus subsidens, non protuberantes papillæ, id negante forsitan ætate talibus nondum matura signis. Obesa terga, mollis aluus, & qua iuxta caudam definit, rima satis ampla cernitur, qua excrementa deiicit, lotium, fæcesque, quas more canum egerit. Credibile est huic quoque inesse genitalia cum alibi nusquam appareant, idcirco huic nulla firma satis nota sexus; & quia nihil prominet, suspicio est esse fœminam. Cauda illi trifida nisi dixeris affixas ei insitasque vtrinque pinnas remorum instar passas, quæ dum vndas aut verunt aut impellunt ipsa media & posterior vice clauis natatum regit. Quod si ita sit permodica sanè est, pinnae verò latissimæ & vtraque consimilis caudæ illius villosissimi piscis, quem vulgò *Moruanam* indigitamus, aut etiam milui, aëris liquidum iter radentis aurasque circinantis, hinc enim simili modo & figura *ορροπυγία* pennas aperit, quarum varia inflexione volatum moderatur. En quoad belluz typum, deinceps de eius vitæ ratione nonnihil. Vixerat iam extra mare 30. dies primos à captura ieiunus, captiuitatis tædio: cæteros, strenua voracitate ieiunia pensans, vno enim prandio plusquam octonas variorum piscium libras deglutit nec satiatur, nulla illi esca præter pisces, quos in aqua sumit, tantum humi quamlibet respuit, eius tamen custodi spes est vt carnes etiam quandoque edat, nam & veruecinum iecur semel absorpsit. Anguilæ polypi canes marini ei sunt in pabulum, quos in imis repertos aquis sursum attollit, & capite summam vndam exsuperante, diu multumque quassatos, dein leuiter præmansos aut qua obduruere contusos, ingenti conatu, crebræque totius corporis succussione ingutturat. Subinde protinus mergitur, & sæpius resupinato corpore necdum emergit nisi præda potitus, idque tandiu iterat quandiu aquis immoratur. Vbi etiam lasciuienti quadam gesticulatione ludit; nam & vocanti se adnatat, manum prætendenti adlatrat, cibos porrigentibus blanditur, quos feruidus obmurmuranti anhelitu sibi postulat, sexcenta alia eiusmodi intra latices ludrica exhibet, quæ circundantem turbam mirum in modum exhilarant. Donec ipse aut satur, aut aquarum ultra impatiens, piscinæ margini adlabitur, & in inclinato ad id assere humi se proripit, nullo pinnarum nisu recla

reclamante licet Plinio , nam certum est eum extra aquas iis nullatenus insistere , nec quouis modo ingredi , sed serpere adducto, reductoque pectore tantum,

— *pars cætera terram*
Pone legit sinuatque immensa volumine terga.

Haud segniter repit tamen , nam & agmine satis propero & reperitis crebro velociterque orbibus peruoluitur.

Addere plura poteram , sed nox vrget , & spes est te quoque belluam tandem aliquando visum ire. Vale. Aquis-Sextiis Kalend. Martij 1644.

Ex Postscripto { Longitudo 42. circiter pedum.
Crassitudo qualis corporis humani.
Pondus librarum circiter centum.

Viro Clarissimo, Maximoque D. PETRO
GASSENDO,

SAMVEL SORBERIVS S. P. D.

QUæ ad me in superioribus tuis de Tempore scripsisti ea sunt, vt nullum planè dubitationi locum relinquunt. Evidentissimè enim ostendisti quæcumque erant à me de Motu dicta, non ad essentiam Temporis, sed ad eius notitiam referri debere. Itaque manus libenter do, & pro eo labore, quem in me dedocendo suscepisti, deuinctum me tibi fateor. Vtinam autem auderem & alia bene multa te vindice digna proponere, quæ cum tu tanto acumine peruideas, mihi & cæteris consimilibus densissima caligine inuoluta jacent prorsus incomperta, qualia sunt quæ aduersus Cartesianum illud dogma dici possent, *Nulum dari Vacuum*, sed omnia esse plena, quia essentia materiæ consistit in extensione, adeò vt vbiicumque erit spatium aliquod mensurabile, ibi sit futurum & corpus, proindeque nec concipi quidem posse Vacuum in rerum natura, cui etiam introducendo par non est diuina potentia. Quàm vellem & illud mihi expedires de *Dolore*, an scilicet posita sit in diuisione particularum nostrarum; quid autem referat illis vt in spatio Mundano hoc vel illud spatium occupent, vnde tam ægrè discedant diuellanturque? An verum sit quod somniabam paradoxum ferrum candens, imò ignem ipsum non esse calidum, cum inanimatum tale dici possit, & sit calor non tantum certus quidam motus particularum corporis alicuius, sed perceptio motus illius, quam perceptionem habere non potest corpus anima & sensu non præditum. Verùm etsi de tua comitate & propenso in me animo nequaquam dubitem, importunus essem si efflagitarem vt mihi tantulo homuncioni respondere dignareris, auocatémque oracu-

Epistola ad Gassendum.

la ore facundissimo fundentem tot eruditissimis viris, qui te quotidie de rebus grauissimis, tanquam naturæ interpretem, consulunt. Vnum voueo, vt quàm diutissime sospes & incolumis scientiæ naturalis limites promoueas. Quod te summa felicitate præstiturum confido, in illo immortalis opere, de cuius editione spem fecit Typographus lectoribus Disquisitionis tuæ. Id nisi iam sit adfectum, posses tamen partium quas continet quatuor aliquam præmittere, provt videretur consultius. Quæ quidem puta mecum bonæ mentis studiosos omnes expectere: at imprimis Bornius ille, quem cum à candore, ab eruditione, & prono in me effectu vehementer diligam, eo nomine pluris facio, quod tui summus est admirator; & sanè cum nudius tertius Leidæ primum inuisissem diuelli vix poteram, adeò me deliniebat virtutum tuarum præconium, quo sermones orsi post aliquot horas ægrè desinimus. Vale, ô Decus meum, & perge me amare. R. P. Merfeno salutem, quæso plurimam. Hagæ-Comitum 18. Aprilis 1644.

Viro Maximo, Reuerendoque Domino
PETRO GASSENDO, Ecclesiæ
Diniensis Præposito,

SAMVEL SORBERIVS S. P.

Vir Maxime,
Responsum tuum ad quæstia mea accepi, quo mihi satis abundè factum, etsi paucis verissima tam multa complexus fueris; quare gratias nunc ago quantas possum maximas. Huc venerat Cartesius, in Galliam profecturus cum primùm edita erit pars Physiologiæ suæ, quæ de rebus inanimatis differit: accepto itaque Epistolio tuo tanto libentiùs incunctantiùsque adij. Ad ea autem quæ objeci, destructo scilicet quod intra cubiculum est corpore, non destrui tamen spatium, quod proinde arguitur ab occupante corpore non pendere; pernegauit ille, coituròsque tunc parietes prædixit. Cum vrgerem, an motu aliquo coitio illa fieret, ita vt adinuicem parietes accederent, medio vtrinque superato spatio; respondit vir ille acutissimus, nullo opus motu futurum, sublato nempe cum materia spatio, quo parietes, dum corpus maneret, diuellebantur. Verùm cum non satis constringere hominem nodo illo possem, alia via institi, petiique an nulla fuissent spacia corpore vacua ante Mudi creatiōem, quam materiæ è nihilo educationem vulgò existimamus, rursus pernegauit, & vnà cum corpore asseruit creata fuisse spacia, quæ nulla erant antea. His opinionum portentis alia adiecit circa flexilitatis & duritiei, raritatis & densitatis naturam (quam ego ad Vacuum minorem vberioreme intermissionem referre solebam) quasi rarum & flexile fia-

R r 3 aliquid

aliquid, dum partibus eius interponuntur corpuscula alia moueri aptiora, & quæ iam reuera agitantur externo appulsu auræ ætheris, vnde fit vt manui v. g. spongiam prementi resistentia tantò minor quantò ocyus moueatur iam aër, quem manus pellere perseuerat.

Habiti deinde sermones de te, & de Disquisitione tua, ex quibus cognoui nihil illum repositurum, seu propriæ tenuitatis conscientiam, seu excogitatorum amore deceptus putet nullo momento infirmatum fuisse meditationum suarum pondus; quod tamen non ita videtur Viris doctissimis permultis, & imprimis Samsono illi Ionssono Serenissimæ Reginæ Bohemiæ concionatori, qui cum ante lectam Disquisitionem tuam esset Cartesianis dogmatis addictissimus, nunc sæpius coram me pronunciauit, enervatas à te omnino demonstrationes Cartesianas; ita vt restitui in integrum non possint, & aliæ recudendæ sint meditationes, tum solidiores veritati stabilindæ, tum ad assensum extorquendum enucleatiores. Missum est hodie ad me Amstelodamo Carameuelis examen iudicij tui circa obseruationem Astronomicam Reitz Louanij editum, cuius auctorem amo quoddam agat tecum vt inter eruditos & sapientes decet, quamuis in nonnullis defectuorem stylum requiram.

Prostat eiusdem audax Mathesis, quo in scripto nititur superstruere principiis Arithmeticæ & Geometriæ quæcumque ad Logicæ præcepta, ad Metaphysicam & ad Theologiam spectant: vnde probat æqualitatem Filij & Spiritus Sancti cum Patre, quia Sanctissima Trinitas triangulum æquilaterum constituit, quod nisi æquales essent personæ scalenum aut isosceles euaderet. Ita, si bene memini, Remitendus ille Sebunde probat Trinitatem ex eo quod vulgò dici solet, Tres faciunt collegium, quibus argutiis nihil inanius, sed illud tuum immortale circa Philosophiam Epicuream opus ecquando ad nos transmittes? Quid de te tam malè meritum est genus humanum, vt tantæ frugis libro diutiùs carere debeat? Imperitos quid moraris Vitiligatores, næniis assuetos, nil solidum crepantes, quibus solis erudendis operam perderes? at æterno deuincies tibi beneficio bonos omnes, qui partem illam, quâ homines sumus colunt, nec pecorum instar proni degunt, ventri, & pessimæ corporis parti obedientes. Epicedia Peireskiana cur premantur adhuc miror. Nisi habeas, copiam faciam Epigrammatis Græci, quo deflet obitum Herois illius, Iustus Rickvvardus, Medicus Roterodamensis, Vir *επιμνηστικός*, nec minùs rarâ virtute, quàm doctrinâ conspicuus. Vale ô meum Decus, & perge me amare. R. P. *Mersenno* salutem quæso plurimam. Hagæ Com. ad 6. Eid. Maij Anni Dionysiani 1644.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo
Viro D. D. PETRO GASSENDO,
S. P.

Quantum lætitiæ hauserim. Vir admodum Reuerende & Clarissime, perlectis literis tuis, vix verbis exprimere possum; præsertim cum intellexerim, scriptionem meam tibi vehementer gratam accidisse, tegi amicitiam meam non respuisse, sed ex animo me complecti non fuisse dedignatum: quapropter magnis pignoribus me tibi deuinctum tenes, gratiasque ingentes me tibi & habere & debere profiteor, nec vllam sanè prætermittam occasionem, vbi in hoc amicitiam munere tibi iterum gratificari potero, sed illum me semper præstabo, quem amicitia infucata efflagitat. Satis superque Vir amicissime coniecere possum, te non minus vnam ex illis Fixis priùs inuisis in Aquario obseruasse; & hoc ex obseruatione quam 2. Septembris hora 8. vespertina cum semisse habuisti: quatuor enim Mediceos à te visos affirmas, & quidem hoc ordine: duos ad Ortum propiorem distantem à ζ Diametris $2\frac{1}{2}$. remotiorem 11. duos ad Occasum, &c. Eadem die etiam à me hinc Dantis observatos esse scias; quod autem de illis & quibus verbis in aduersariis meis annotauerim hinc apponam: (vt tibi demonstrum Orientaliorem fuisse Fixam priùs inuisam quam ego in illa delineatione, quam tibi transmisi cum ω notauim, non Iouialem vt existimas) die 2. Septembris hor. 10. min. 0. Orientalis vicinior habebat latitudinem Borealem, eratque omnium minima. Reliquæ splendidissimæ, Intercapedines inter ipsas & Iouem erant æquales nempe vnus & dimidij minuti, præter illam Orientaliorem quæ à ζ min. 13. & ampliùs distabat; num hinc fluuij η ex Iouialibus vix credibile (ante quatuor enim dies, die nimirum 29. Augusti η intermedius erat in Occasum) nam tam ingens spatium in istis quatuor diebus peragere nõ potuit; hæc ex obseruatis meis. Illa Orientalior quæ mihi circiter min. 13. à ζ remota. Iam die 29. Augusti hor. 10. min. 27. videram, & quidem in hoc ordine, quatuor Stellulæ tum temporis cernebantur. In occasum tres, quarum media erat maxima, propinquior aded exigua vt vix cerneberetur, extrema versus Austrum declinabat, Orientalis distans à ζ min. 5.

	A B	C D	
*	O *	* *	* fixa.
		η	

Distantia $\left\{ \begin{array}{l} A B \text{ min. } 2. \\ B C \text{ min. } 6. \\ C D \text{ min. } 7. \end{array} \right.$

Eadè die eram quidem etiã in illa opinione, omnes quatuor Iouiales me obseruasse, sed postea

postea ex Observationibus antecedentibus & subsequentibus satis superque colligere potui, intermedium in Occidente fuisse Π Iouialem, & occidentaliorē Fixam ω , quæ propter motum ζ retrogradum satis velocem ex Occidente in Orientem, & quidem tam longissimè à ζ peruenire potuit, quod nullo modo fieri potuisset si ex numero Medicæorum fuisset; secundo illa orientalis die 29. Augusti aliquam etiam habuit latitudinem quæ nunquam, alias in maxima Elongatione Medicæorum animaduertitur; Tertio, & ex Observationibus subsequentibus, die nimirum 4. & 6. Septembris satis constabat Fixam esse, quia semper longius in Orientem recedebat, ita ut die 4. Septembris hora 9. vespertina, iam circiter min. 30. à ζ distaret; in quali distantia Iouiales nunquam spectantur: quod & ipsemet deprehendes, si motum Iouis collationaueris cum illa Fixa ω in mea delineatione Fixarum: ita ut verissimum, Stellam illam orientalem remotiorem, quam die 2. Septembris obseruasti, non fuisse Medicæam, sed fixam, vnam ex illis quas Reuerend. Pater Antonius Maria de Rheita pro erroneo habuit. Cæterum gratias tibi habeo ingentes pro communicato Plenilunio, non minus ultimâ Quadratura, quæ mihi gratissimæ fuerunt: Nam pridem scire desideravi, num etiam aliqua phasæ æri incisæ fuerint; fateor te multum hac in parte præstitisse, quantum hæcenus à nemine quod sciam factum, laborumque habuisse, non exiguum, præsertim in rectè constituendis ordinandisque maculis, quas nemo equidem colligere potest, quàm qui ipsemet id tentauerit: Video te multas maculas, montes, valles, lacusque in Π bene vidisse & obseruasse, nisi quod Pictor & Sculptor, non ita fortasse ut debuerit, delineauerit, tum quoad situm, distantiam & geminum colorem, ut imprimis in Quadratura apparet: Optarem num hæc Phasæ ante annum antequam obseruare incæperim ad manus fuissent, certè non parum auxiliij initio ex illis petissem. Meas quod attinet, quarum circiter quadraginta iam delineatas habeo (tam crescentis ab ipsa prima die, quàm decrescantis ad vltimum vsque cum quibusdam Pleniluniis & variis quadraturis) tum etiam quindecim iam æri ipsemet manu mea, quantum pro viribus licuit incisas; ex quibus has duas Phasæ, & hesternæ die primùm excussas tibi transmitto, ut aliquo modo tuas recompensem, tæque rogo ut iudicium tuum de his communicare non graueris. Phasæ Lunæ falcatæ crescentis, obseruata est anno 1644. die 10. Aprilis horâ 8. à Meridie numerata, à conjunctione verò 16. diei 4. currentis. Altera Phasæ Lunæ lunatæ crescentis obseruata est die 11. Aprilis horâ 9. à Meridie numerata, à conjunctione verò 17. diei 5. currentis. Omnes maculas quascumque saltem obseruare licuit, quoad figuram, quantitatem ut & præsertim quoad colorem pro viribus expressi, tum quo-

tidianam variationem vallium (quæ imposterum ex subsequentibus Phasibus luculentius patebit) quàm etiam Π variationem & librationem ipsam, quæ me maximè diuque excruciauit, de qua in Selenographia mea fusiùs. Lætor porrò me tibi gratificari potuisse, participem te reddendo obseruationum mearum, & quod viro illo eximio & egregio Ismaëli Bullialdo (cui meo nomine plurimam salutem vnà cum prompta officiorum meorum oblatione, referas velim) propter differentias Meridianorum non minùs vtilis esse posse; idcirco vnam atque alterum adhuc Eclipses obseruationem tibi transmitto, ut & 12. obseruationes Eclipsium Π habitas Regiomonti per Doctissimum M. Albertum Linnemannum Professore Mathem. Academ. Regiomont. tum etiam copiam literarum illius viri, quæ tibi haud ingrata erunt, quia de diuersis differentiis Meridianorum in illis differitur; rogo itaque humanissimè has ipsius literas prænominato Doctissimo Bullialdo communices, fortassis & aliquid certi ex ipsis excerpere poterit.

Prima Eclipsis Π obseruata à me hîc Gedanî anno 1641. die 18. Octobris Initium quidem hora 7. minut. 1. sec. 15. secundum correctum Horologium. Finis hor. 9. m. 51. sec. 0. Maxima obscuratio horâ 8 minut. 26. sec. 15. Tota duratio horâ 2. min. 50. sec. 0. Quantitas 7. digitorum. Tempore maximæ obscurationis obseruata quoque est distantia Π à Π horâ nimirum 8. min. 27. sec. 10.

Secunda Eclipsis Π anno 1642. die 15. Aprilis cuius obseruationem hîc Dantiscanam jam tibi transmissi, etiam à Domino. Eichstadio Stetini Pomeranorum obseruatam & quidem principium deliquij ex altitudine caudæ Ω in plaga occidentali grad. 39. min. 12. Principium totalis obscurationis cum Spica eleuaretur grad. 20. minut. 18. circa principium recuperationis luminis altitudo Arcturi erat in eadem plaga grad. 41. min. 9. Et proinde Initium Eclipsis Π in Stetini Meridiano hor. 0. minut. 58. à media nocte, principium totalis obscurationis h. 1. min. 56. Principium recuperationis luminis horâ 3. min. 40. Finis Eclipsis hor. 4. min. 38.

Cæterum libenter à te perciperem num tale quid inuentum à Campanella, quod ad nos ante aliquot annos his verbis perscriptum fuerit: Thomas Campanella circa illud tempus quo Delphinus in Gallia natus est, Instrumentum inuenit tubo Galilæi longè ingeniosius: Huius beneficio obseruatum est, Lunam bis majorem apparere, quàm locus ille est, qui Parisiis *la Place Royale* appellatur Iouem & reliquorum Planetarum incrementa & decrementa Π instar habere. Martem & Saturnum non modò longè majores, quàm nobis apparent esse, sed & formam & structuram habere hæcenus inauditam, Mars quippe in medio sui habere montem nigricantem non consistentem, Lunæ montibus quæ Terræ montibus altiores sunt, excelso-

Iridem proximè accedens, sed paulò rubicundius pedem istius montis circumdat, & reliquum discum huius Planètæ absolvit. Saturnus non immensæ magnitudinis Planeta ex tribus corporibus compositus apparet: Vnum ovalis est figuræ in medio: duo ad latera inter quorum extrema duæ aperturæ seu hiatus, per quos Cælum videtur. Hoc mirum quod beneficio huius Telescopij Stellæ Firmamēti maiores non appareant, ego puto propter nimiam ipsarum à nobis distantiam, vnde maximè Copernici sententia de Firmamenti immensa à nobis distantia confirmatur. Hæc ille. Primùm rogo perscribis haud grauatim, si tale Telescopium inuentum, num id fuerit ex sectione Spherica vel Hyperbolica præparatum, & qualis proportio structuræque fuerit; magnopere enim delector illis rebus, præsertim præparandis vitris Dioptriciis manu propria: vti & nuperrimè tubum opticum construxi cuius beneficio Stellæ Fixas tam primæ quàm secundæ, tertiæ, quartæ & quintæ magnitudinis absque crinibus & radiis aduentitiis exactè rotundas & minimè hirsutas vel scintillantes inuariatis coloribus obseruare licet, tum quoque in vera proportione erga reliquos Planetas Iouem Venerem, &c. Miror sanè Galilæum, Hortensium & Campanellam, per Telescopium nunquam id præstitisse vti verum. Nuperrimè cùm illas obseruarem, inueni non equidem tam exiguæ paruitatis esse, vti Galilæus & Hortentius existimant, sed longè maiores ita vt Stella primæ magnitudinis circiter tertiam partem Diametri Iouis adæquet, cuius rei D. Eichstadium ocularem testem habeo. Canis major licet appareat nudo visui admodum magnus ac \mathcal{L} ferè major, nihilominùs vix notabilis particula major quàm Aldebaram aut alia Stella primæ magnitudinis. Quod super-

est Domino Eichstadio amico meo haud vulgari plurimam à te salutem dixi, vti petisti qui iterum te quàm officiosissimè resalutare data occasione iussit, quod satis superque ex illius literis præsertim ex his verbis patet: *Illud enim voluptate non mediocri sensi, in animo tanti Herois, in omni re literaria exercitatissimi, & quod Aquila instar Cælum petit, me tantillum quoque herere. Tam diuino Viro data occasione amicissimam à me referas salutem velim. Vtinam liceret mihi hanc affectionem mutuo literarum officio fouere & conseruare, certè si minus possem ingenio, modestia tamen iudicium eum promererer. Deus optimus maximus ipsum Respublica literarum diu præstet incolumem.* Hæc ille. Edidit nuperrimè prænominatus Dominus Eichstadius Tabulas Harmonicas cælestium motuum in folio Stetini Pomeraniæ vt & tertiam partem suarum Ephemeridum hîc apud nos Dantischi, quarum exemplar tibi per nostrum Gasparum Forsterum à Domino Cramoisy Bibliopola transmitti; quas acceptare non dedigneris. Si apud vos nuperrimè aliquid noui prodiderit, quæso si libet certiore me facias, præsertim num hî libri editi sint nec-ne. Primò Gaffarel cribrum Cabalisticum. Secundò Gaffarel *aduertissement aux Doctes, touchant la nécessité des Langues Orientales.* Tertio Gilberti Gaulmin Liber de Ritibus Iudaicis Noui Testamenti. Quarto de Theologia Muhammedis. Quintò Gaulmin Diatriba de Apocryphis Hebræorum Libris. Sextò Gaulmin Aramicæ Parabolæ Turcicæ, Æthiopicæ & Hierosolymitanæ. Vale Vir Honorande & literis reciprocis exhilara (Dabam Dantischi 1644. die 23. Iunij.)

Tuum

IOANNEM HEVELIUM,

Anno 1639. 1. Iunij Stylo nouo obseruata est Eclipsis Solis
in Camera obscura per unicum vitrum conuexum,
Regiomonti Prussorum.

Crescentis obscurationis Phases.			Decrescentis obscurationis Phases.		
Horologium accuratum.	Instrumētum Electorale. Altit. ☉	Enucleata Tempora.	Horologium accuratum.	Instrumētum Electorale. Altit. ☉	Enucleata Tempora.
	grad. min.	Hor. min. sec.	Digit. hor. min. sec.	grad. min.	Hor. min. sec.
Initium proximè hor. 5. min. 21. Medius Digitus hor. 5. min. 25. Hic acuminatus non rotundus apparebat.	22. 20.	5. 25. $\frac{1}{2}$ 5. 29. $\frac{1}{2}$	XI. 6. 23. 0. 10 $\frac{1}{2}$. 6. 26. 0. 10. 6. 28. 0. 9 $\frac{1}{2}$. 6. 31. 0. 9. 6. 34. 0. 8 $\frac{1}{2}$. 6. 36. 0. 8. 6. 39. 0. 7 $\frac{1}{2}$. 6. 40. 0. 7. 6. 43. 0. 6 $\frac{1}{4}$. 6. 45. 0. VI. 6. 47. 0. 5 $\frac{1}{2}$. 6. 50. 0. 5. 6. 52. 0. 4 $\frac{1}{2}$. 6. 55. 0. 4. 6. 57. $\frac{1}{2}$. 3 $\frac{1}{2}$. 7. 0. 0. 3. 7. 2. - 2 $\frac{1}{2}$. 7. 4. 0. 2. 7. 7. 0. 1 $\frac{1}{2}$. 7. 9. 0. 1. 7. 11. 0. 0 $\frac{1}{2}$. 7. 13. $\frac{1}{2}$. 0 $\frac{1}{4}$. 7. 15. 0. Finis. 7. 16. 0.	14. 0. 12. 55. 10. 27. 10. 0. 8. 20. 7. 20.	6. 27. 0. 6. 30. $\frac{1}{2}$. 6. 32. $\frac{1}{2}$. 6. 35. $\frac{1}{2}$. 6. 38. $\frac{1}{2}$. 6. 40. $\frac{1}{2}$. 6. 43. $\frac{1}{2}$. 6. 44. $\frac{1}{2}$. 6. 47. $\frac{1}{2}$. 6. 49. $\frac{1}{2}$. 6. 51. $\frac{1}{2}$. 6. 54. $\frac{1}{2}$. 6. 56. $\frac{1}{2}$. 6. 59. $\frac{1}{2}$. 7. 1. 0. 7. 4. $\frac{1}{2}$. 7. 6. $\frac{1}{2}$. 7. 8. $\frac{1}{2}$. 7. 11. $\frac{1}{2}$. 7. 13. $\frac{1}{2}$. 7. 15. $\frac{1}{2}$. 7. 17. $\frac{1}{2}$. 7. 19. $\frac{1}{2}$. 7. 20. $\frac{1}{2}$.
Digit. hor. min.					
1. 5. 27.		5. 31. $\frac{1}{2}$			
1 $\frac{1}{2}$. 5. 30.		5. 34. $\frac{1}{2}$			
2. 5. 32.	21. 20.	5. 36. $\frac{1}{2}$			
2 $\frac{1}{2}$. 5. 36.		5. 40. $\frac{1}{2}$			
3. 5. 39.	20. 15.	5. 43. $\frac{1}{2}$			
3 $\frac{1}{2}$. 5. 41.		5. 45. $\frac{1}{2}$			
4. 5. 43.	19. 40.	5. 47. $\frac{1}{2}$			
4 $\frac{1}{2}$. 5. 45.		5. 49. $\frac{1}{2}$			
5. 5. 50.	19. 20.	5. 54. $\frac{1}{2}$			
Hic apparebat cornibus valde densis & crassis.					
VI. 5. 52.	18. 0.	5. 56. $\frac{1}{2}$			
6 $\frac{1}{3}$. 5. 55.		5. 59. $\frac{1}{2}$			
7. 5. 57.	17. 50.	6. 1. $\frac{1}{2}$			
7 $\frac{1}{2}$. 6. 0.		6. 4. $\frac{1}{2}$			
8. 6. 2.	17. 0.	6. 6. $\frac{1}{2}$			
8 $\frac{1}{2}$. 6. 4.		6. 8. $\frac{1}{2}$			
9. 6. 5.		6. 9. $\frac{1}{2}$			
9 $\frac{1}{4}$. 6. 7.	16. 5.	6. 11. $\frac{1}{2}$			
9 $\frac{1}{2}$. 6. 9.		6. 13. $\frac{1}{2}$			
10. 6. 11.		6. 15. $\frac{1}{2}$			
10 $\frac{1}{4}$. 6. 13.		6. 17. $\frac{1}{2}$			
10 $\frac{1}{2}$. 6. 15.		6. 19. $\frac{1}{2}$			
10 $\frac{3}{4}$. 6. 16.		6. 20. $\frac{1}{2}$			
11. 6. 17.		6. 21. $\frac{1}{2}$			
11 $\frac{1}{4}$. 6. 19.		6. 23. $\frac{1}{2}$			
XI $\frac{1}{2}$. 6. 20.		6. 24. $\frac{1}{2}$			

In momento quasi euanescebat hic margo lucidus in Camera scilicet inferior & fiebat superior non aliter ac si fulgur abortum fuisset, tuncque notauit lucida cornua cum lucida parte reliqua in circulo descripto posidere 212. gradus proximè.

Cum Horologium ostenderet horam septimam cum 18. minutis, Electorali Astrolabio capta est altitudo ☉ grad. 6. min. 25. Cum Camera obscuram instituere vellem hor. 1. circiter, ingens Halos circa Solem obseruabatur à me cuius Diameter comprehendebat 413. gradus proximè, altitudo marginis inferioris Halonis erat 33. gradus circiter. M. Albertus Linnemanus Regiomonti hæc candidè scribit 6. Iunij.

Sub eodem mediæ obscurationis tempore speciosè visa est Venus, quæ post 10 $\frac{1}{2}$. di-

git. decrescentis obscurationis euauit. Per medium foramen alij obseruarunt partem deficientem in maxima obscuratione vix excedentem $\frac{2}{3}$. partes ipsius Solis, notetur. Per obseruationem secundi & tertij digiti inuenitur tempus addendum Horologio min. 4. sec. 30.

Eclipsium Lunarium obseruationes Regiomonti per Astrolabium electorale administrata, prout subsequenti die qualibet sunt asserti publico affixa.

Prima, anno 1635. intra 3. & 4. Martij, Eclipsis ☽ totalis cum mora obseruabatur: iuxta horologia incepit ante octauam & desinit ante nonam, Phases Astrolabio Electorali

etorali obseruata sunt hæ : Eclipseos Initium ob Cælum nubilum obseruari non potuit : Digitis vero 6. proximè eclipsatis (siquidem nasus monstrofi viri in Luna maculari apparentis cum vmbra communicabat) Iupiter, Fixis non apparentibus supra Horizontem eleuatus erat grad. 56. min. 50. ad Occidentem Moræ initium sereno Cælo apparebat, cum Procyon siue Canis minor altus erat grad. 41. min. 0. ad Occidentem.

Recuperata particula lucis dimidij Digitis 2. eleuatus erat grad. 51. min. 40. Finis Eclipseos offerrebat cum 2. altus erat grad. 44. min. 40. color erat ex rubro, flauo & subuiridi mixtus, ita vt rubor cæteris antecelleret. Præterea sub obscuratione totius, seu Moræ initio pars dimidiz occidentalis multum lucida aliquandiu manebat, successiuè decrescens versus Boream; albicans hinc color seu pars lucidior circa dimidiam Lunæ circumferentiam ab occidentali parte per Australem plagam, vsque ad Orientalem partem, qua luminis recuperationis initium capiebat Luna, circumuehebatur continuè, parte plagâ boreali obscuro colore infectâ.

Secunda Anno 1635. nocte sequente 27. diem Augusti Eclipseos Lunæ totalis obseruata est, Phases sunt sequentes : Initium Eclipseos ostendebat altitudo Stellæ Aldebaram grad. 35. min. 40. Color mutari incipiebat in fuliginosum, & ipsa vmbra & lux dentatam faciebat sectionem. Cum tres Digitis ferè essent obscurati Aldebaram eleuabatur grad. 37. min. 25. color idem qui prior. Cum Digitis quinque circiter in vmbra versarentur Aldebaram alta erat grad. 38. min. 25. colore nigro & subrufo, sub hoc tempore Ve-

nus oriens rubicunda abundè scintillabat. Cum Digitis sex in vmbra essent (cum scilicet monstrofi viri nasus ab vmbra lambere-tur) Aldebaram alta erat grad. 39. min. 20. color erat flauus cum fuliginoso participans. Cum 2. Digitis lucerent adhuc eleuabatur Aldebaram grad. 40. min. 40. Color in Luna apparebat ruffus. Moræ Initium notabatur cum Aldebaram obseruabatur grad. 42. min. 30. alta. Color ex parte boreali erat semper lucidior, ac notabilior, quàm qui erat in parte Australi, hinc enim perpetuè crassè ruber, vel omnino niger conspiciebatur. Cæterum cum Luna esset adhuc aliquot gradus esset supra Horizontem euauit ita, vt nec nudo visu, nec etiam perspicillis eam persequi liceret. Horizon autem fœculentiorem ærem denotabat.

Tertia Anno 1636. nocte sequente 20. diem Februarij Stylo nouo. Eclipseos partialis habita. Sub initium quod accuratè satis obseruatum est per tubum: Arcturus supra Horizontem eleuabatur grad. 26. min. 0. Occidentalis. Cum quasi medium erat: vbi à 2. ad 3. Digitos, obscurata esset Luna Arcturus altus erat grad. 30. min. 20. Finis Eclipseos est exhibitus cum 2. (nam nulla fixa apparebat) grad. 48. min. 20. præter propter altus erat, siquidem totum ferè Eclipseos tempus nubila occuparant.

Quarta Anno 1641. intra 18. & 19. Octobris Stylo nouo. Eclipseos partialis obseruabatur, cuius Phases

Initium contigit cum Aquilæ eleuaretur grad. 41. min. 20. ita tamen in dubium sit inter grad. 41. min. 20. & grad. 40. min. 50. ob penumbram magnam.

digiti.		grad.	min.	Digiti.		grad.	min.
2 $\frac{1}{2}$.	Aquila lucida alta	40.	40.	6.0.	Aquila alta	32	30.
3 $\frac{1}{2}$.		40.	20.	5 $\frac{1}{2}$.		30.	43.
4 $\frac{1}{2}$.		38.	30.	5.0.		30.	0.
5.0.		37.	0.	4 $\frac{1}{2}$.		29.	55.
5 $\frac{1}{2}$.		36.	0.	4.0.		28.	48.
6.0.		35.	18.	3.0.		28.	7.
6 $\frac{1}{4}$.	Digiti cum vmbra raderet medium lucidioris maculæ, sub maximè albente circello nasi Lunaræ; nec enim ulterius crescebat vmbra, hinc medium Eclipseos concluderetur cum eleuaretur Aquila grad. 33. min. 36.			2 $\frac{1}{2}$.		27.	40.
				2.0.	Digiti cum obseruaretur altit. 2. 7. 10.		
					altitudo N	23.	55.
				1 $\frac{1}{2}$.	altitudo N	24.	0.
				0 $\frac{1}{2}$.	altitudo 2	5.	27.
					Finis exactè capiebatur cum Aquila eleuaretur	23.	45.

Quinta, Anno 1642. intra 14. & 15. Aprilis Eclipseos) hora 12. noctis horologio ingruerat densiore nebula vbi lucida Lyræ eleuaretur grad. 52. min. 30. alt) grad. 28. min. 5. in hisce nebulis fœtidis obscurata) nullatenus apparuit.

Clarissimo, Doctissimoque Viro Domino
PETRO GASSENDO, S. P.

Vr Amplissime, Fautor & Amice multum honorande

Dulcissimæ nostræ confabulationes diu satis siluerunt, hinc tribus efficiam vt rursus submurmuranter audiantur nostri susurri ex colloquiis nostris variis & mihi maximè gratis Dantischi habitis, cum nuper relegerem Diarium, sese offerebat dubium ventilatum de vera differentia Meridianem Dantischi & Regiomontani, quam denuò ventilauit & adhuc dum majorem 7. minutis temporis constitui non debere affirmo, quod euincam ex tribus Eclipseos Dantischi & Regiomonti habitis: quæ simul ansam dabunt inuestigandi differentiam meridiani nostri & Sterinensis

nenfis & Amstelodamensis & Massiliensis, prout nunc ex subjectis patefcet.

Prima Eclipsis ☽ contigit anno 1635. 3. Martij, in qua moræ initium diuersis locis obseruatum est. Amstelodami ab Hortensio cùm Regulus ad Ortum altus erat grad. 52. min. 36. ex litteris Hortensij ad M. Crugerum. Stetini à D. Eichstadio, cùm idem Regulus ad ortum altus esset grad. 41. min. 13.

In Pædia Astronomica pag. 128. Dantisci à M. Crugero P. M. per accuratum Horologium ad Solem rectificatum horâ 8. min. 47. in litteris Domini Crugeri ad Linnemannum. Massiliæ à Doctissimo Gassendo & Peirescio medium obseruatum est horâ 8. min. 45. In vita Peirescij pag. 307. Regiomonti à memetipso cùm nempe Procyon altus esset ad Occasum grad. 41. min. 0.

Hinc Instituto calculo.		Ergo differentia Meridianorum.	
Amstelodami contigit	hora 7. min. 51.	Regiomonti & Dantiscani	min. 7.
Stetini	hor. 8. min. 27.	Regiomonti & Stetinensis	min. 27.
Dantisci	hor. 8. min. 47.	Regiomonti & Amstelodamensis	h. 1. m. 3.
Regiomonti	hor. 8. min. 54.	Regiomonti & Massiliensis.	h. 1. m. 1.
Massiliæ (dimidia morâ 52. min. subtractâ.)	hor. 7. min. 53.		

Secunda Eclipsis Lunaris accidit 1641. 18. Octobris, cuius finis obseruatus est Dantisci per temetipsum, Honoratissime Amice, Horologio ad Solem correcto horâ 9. min. 51. Regiomonti verò à memetipso cùm Vultur volans siue Aquila ad Occidentem eleuaretur grad. 23. min. 45. scilicet horâ 9. min. 56. sec. 32. in quibus 7. minuta temporis nondum concluduntur.

Tertia Eclipsis Solaris est obseruata anno

1639. 1. Iunij in diuersis locis. Leydæ in specula Academica, Finis Eclipsos cùm Sol eleuaretur grad. 6. min. 27. sec. 19. Hor. 6. min. 28. Ryper in litteris.

Hor. 7. min. 15. Dantisci finis est obseruatus ex litteris tuis.

Hor. 5. min. 26. Regiomonti initium.

Ex hisce obseruatis iuxta præcepta 175. & 176. Kepleri in tabulis Rudolphinis eliciuntur.

Primò ad initium Regiomonti.	Secundò Dantisci finis.	Tertiò Leydæ finis.
grad. min. sec.	grad. min. sec.	grad. min. sec.
Locus ☉	10. 52. 25. II	10. 51. 31. II
☽	19. 24. 0. II	19. 24. 0. II
Distantia ☉ à ☽	8. 32. 0.	8. 32. 0.
Latitudo ☽ Borealis.	0. 47. 7.	0. 47. 7.
Summa Semidiametrorum.	0. 30. 35.	0. 30. 35.
Tempus Anom. 6. d. 11. h.	6. d. 13.	6. d. 13.
Parallaxis ☽ à ☉ Horizontalis.	0. 59. 25.	0. 59. 38.
Parallaxis ☽ à ☉ longitudinis.	0. 39. 29.	0. 42. 20.
Parallaxis ☽ à ☉ latitudinis.	0. 43. 59.	0. 39. 44.
Latitudo ☽ visa Borealis.	0. 3. 8.	0. 7. 23.
Distantia Centrorum.	0. 30. 26. Add.	0. 33. 25. add.
☽ locus elicetus.	12. 2. 20.	12. 7. 17.
Superatio ☽	1. 9. 55.	1. 15. 45.
Motus Lunæ horarius ☽ à ☉.	0. 30. 45.	0. 30. 45.
Superatio in tempus versa.	hor. 2. 16. 25.	h. 2. 0. 27. 48.
Differentia superationis Regiomonti & Dantisci, hor. 1. min. 55. sec. 26.	Differentia superationis Regiomonti & Leydensis, hor. 2. min. 6. sec. 49.	
Initium apparens Regiomonti, hor. 5. min. 26. sec. 0.	Initium apparens Regiomonti, hor. 5. min. 26. sec. 0.	
hor. 7. min. 21. sec. 26.	hor. 7. min. 32. sec. 49.	
Finis apparens Dantisci, hor. 7. min. 15. sec. 0.	Finis apparens Leydæ, hor. 5. min. 26. sec. 0.	
Differentia Meridiani Dantisci & Regiomonti, hor. 0. min. 6. sec. 26.	Differentia Meridiani Regiomonti & Leydæ, hor. 1. min. 4. sec. 49.	

Hisce tribus argumentis accedit relatio quorundam Nautarum, qui per Mare Balticum Dantiscum proficiunt, quorum quidam 14. miliaria, quidam 16. audacter: quidam 18. miliar. meticulosè directum hoc iter constituunt: sed 7. minuta in tali ductu paralleli exhibent $15\frac{1}{4}$. miliaria quæ omninò egregiè conueniunt: Hinc minus dubitauerit assero ultra min. 7. pro differentia Meridiani in tempore siue grad. 1. min. 45. assumi non

debere: ex quo patet differentiam Meridiani Regiomontani & Vraniburgensis minorem min. 38. constitui debere. Vale Amice optime. Dabam Regiomonti die 10. Ianuarij. 1644.

*M. ALBERTVS LINNEMANNVS
Math. P.P. Facultatis Philosophicæ
pro tempore Decanus.*

Amplissima

*Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO
GASSENDO, S.*

Amplissime Domine

Tuas literas humanitate plenas iam tandem aliquando recepi, & in ipsis mentem illam tuam, quanta est, admiratus & veneratus sum. Faues & gratias agis, & vis videri honoratus quod honorem impenderis. De satellitibus Keithanis non multum disputo, auritus omnino testis, vt in Iudicio expono, vbi ex hypothefi locutus sum. Sed an illa ipsa hypothefis debeat admitti, uon bene valerem decidere. Ad Illustrissimum Ghisium sic scripsi, *Demonstraturus sum vel Reithanas obseruationes infideles vel Stellae obseruatas circa Iouem Erraticas.* Et sub finem, *de illis (nimirum Satellitibus nihil possum adstruere aut destruere; hac enim scribo secundâ post Plenilunium die, & tamen si Iouis Galileanos satellites clarè conspiciam, nouos istos, sed neque minutissimas Stellae Firmamenti sub Nouilunium obseruabiles ipse reperio. Reithana infesto obseruationi, quæ si exacta, &c.* Et meus Discipulus Franciscus Cfenneman, cum ad Bottynum librum mitteret, sic inquit, *Nihil hodie celebrius in Europa Saturnino & Iouiali Satellitio nuper inuento..... Afferit Vranoscopus vigilantissimus Antonius Reitha, negat Doctissimus Petrus Gassendus: Medius interest Ioannes Caramuel..... Ille se Saturni & Iouis Satellites videre & obseruare constanter affirmat, alter hos ipsos Fixas Stellae suspicatur: at mediâ viâ Caramuel, vel Reitha obseruationes falsas, vel Gassendo non standum demonstrat.* Ecce vides me obseruationem illam velle supponere non examinare: Quî enim alienas tueri vellem, qui proprias ante limam collationem & priuatam censuram amicorum non audeo? Nec temerè Rheithæ creditur: hominem enim cognosco familiarissimè, sanctum & doctum; sed qui decipere non vult, falli potuit, & hac via vel inuitus decipere. Dabit Deus vt suos ipse oculos nobis concedat, nam tubum habui, & nouos illos satellites non vidi; forte etiam in Syderibus sicut in altis nominibus requiritur sua fides & affectus pius, sine quibus nemo ad sensum præbeat, aut effectum obtineat. Et quidem vt existimo, stabunt mea illa duo Theoremata, & tua etiam vigeat suspicio; & si sit error aliquis, erit ex parte obseruationis, quam nunquam defendere libuit. Sed neque hunc libenter admittam, maximè cum & Scheinerus plures plures Satellites quàm quatuor à multis annis obseruauerit.

Diametri visæ & veræ in Planetis proportio pulchra est, & tota tibi debetur, quia tota ex tuis obseruatis eruta; Mihi solum illationis gloriam adtribuo, & illius veritatis notitiam ex tuis obseruationibus feliciter diduxisse congratulor.

De motu Veneris aliqua specialia suo tempore, & idèd nihic hîc reponam, maximè cum omnes obseruationes eius difficiles &

videantur arguere eam esse Soli valde excentricam, & per consequens Tellurem quiescere, quod non omnes admittunt.

Calignoni authoritati multum detuli; nam & ego homo qui erro sæpè, & corrigi desidero, non carpi. Ipse Angelus haberi non vult, nec ego illi viros magnos præponi; satis doctus qui in re tam subtili errare potuit. Illud enim ipsissimum periculum, quod instituit sine magna Geometriæ & Astronomiæ notitiâ non incipitur. Rhombum pro quadro in lapidis Herculei superficie, quam respiciebamus, expressum notauimus nonnulli à multis annis coram expertissimo adamantidâ. Et ille non erat artis suæ ignarus, inquit, qui hunc errorem commisit. Et metirò, magna enim industria & arte opus, vt eo adamantem promoueas poliâsque, vt possis de laterum inæqualitate tantum argui. Hoc idem de nobili illo Delphinate sensu dum scriberem, hoc ipsum etiam nunc de eius eruditione sentio.

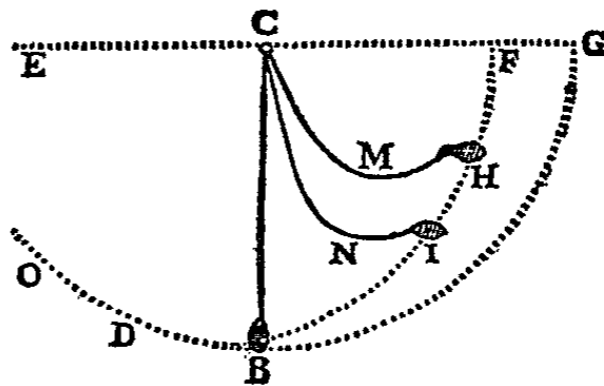
Sed quia duo gratularis, illa hîc tamen breuissimè resumam; sub onere tamen, quod recognoscas, & liberrimam censuram remittas. Herculeos frustra labores Tycho Brahe in multis occasionibus perdidit, quod innixus hypothefi dubiæ aut falsæ. Effes mihi crudelis si methodum meam, quæ magnis mihi laboribus, incommoditatibus, imò & morbis sterit & stat, non corrigeres, non facilites, si me vel errare, vel exorbitare animaduertes. Lege, relege, examina, & hominem errori obnoxium Angelico tuo ingenio dirige.

Modus mensurandi Tempus.

Mltos habuerunt veteres omnes tamen dubios incertòsque; incapaces, qui possent astronomico rigori seruire. At nostro æuo oscillationes sunt inuentæ quibus tempora exactè metimur.

Provt à suo Authore traditæ, bonæ & securæ sunt, vix sensibili errori obnoxia; at provt à me promotæ, videntur inæqualitatis omnem causam vitare, omnem suspitionem effugere. More meo breuitati studebo, oscillatoriùmque ab ipsâ conceptione & embryone in perfectissimam figuram diducam.

Inuentio.

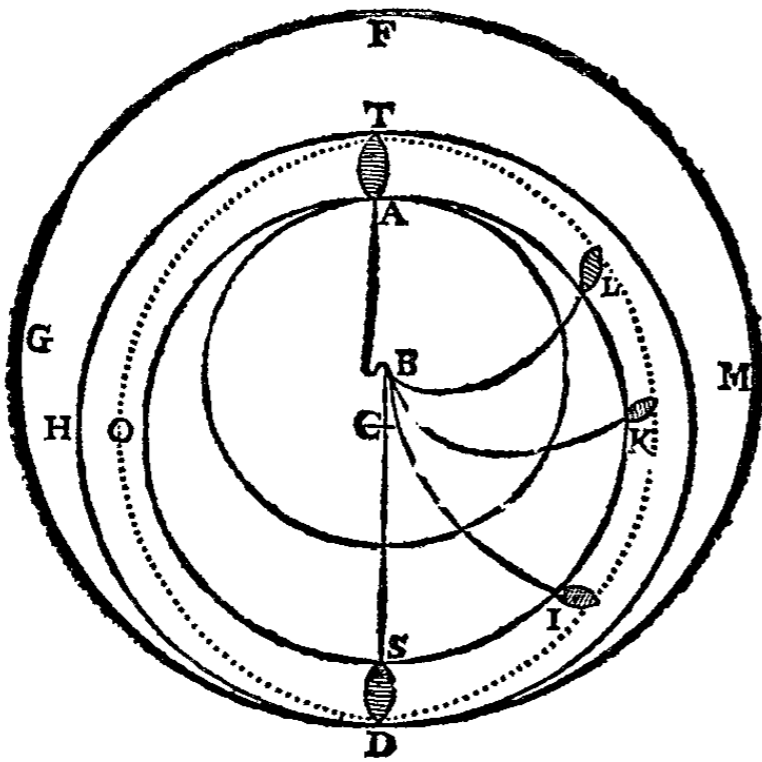
Primum pendulum quo sumus vsi, filo & pondere, constitit, vt præsens figura manifestat, in quâ à puncto C. plumbum B. filo C B. appenditur.

Prænun

Pronuntiauimus omnes excursus esse Isochronos, hoc est, fieri eodem omnino tempore, vnde seu pondus à lineâ perpendiculari extraheres ad D, seu ad O, seu ad E, Isochronos motu ad B, excursurum. Sed tamen experientia viderentur succedere in inferioribus semicirculi gradibus, hoc est prope B, in superioribus, nimirum prope E & G non succedebant. Inquirentibus causam occurrit plumbum B, non formare lineam Sphæricam, sed quasi Ellipticam. Nempe F H I B. nam constituto in I, filum E N I, non tenditur per lineam rectam sed arcuatur suo pondere in N aut etiam in M, plumbo in H, constituto.

Hæc motus varietas etiam tēpora alterat; certum est enim, si paria sint reliqua, velocius casurum plumbum ab F quàm à G.

Lineas has describenti occurrit excentricitatis & Ellipseos Planetariæ saluandæ aut ratio aut suspicio. Nam Errones nec moueri in concentricis nec in circulis iam satis notum est; Periodis suis Ellipses imperfectas describunt, & plus à terrâ aut centro suo distant in Apogæo; minus in Perigæo, & in locis mediis non nihil à circuli perfectione deficiunt, sed an hæc ipsa mechanicè saluari possint periclitaberis in delineatione subsequenti,

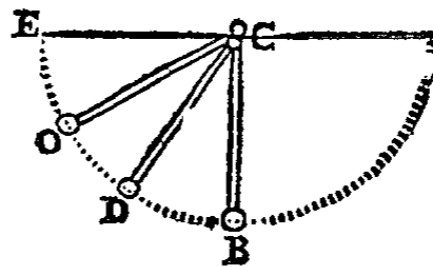
Sit in præsentī Figura B oscillatorij cētrum D plumbum: si integram periodum conficiat, non describet circulum D M F G, sed lineam DIKLAOD, filum enim suo pōdere incuruabitur, & plūbum coget centrū versus. Lineam A S diuide in duas partes æquales in C. Et centro C, radio CA vel CS, duc circulum A V S A, & T H D K T, qui Ellipsin in duobus punctis T & D continget. Postea centro B & radio BA duc circulum A E R S: Et centro iterum B, & radio BD, circulum F G D M F. His perfectis si ponas oculum in B non-ne habebis delineationem Theoriæ Solis? aut si Solem in B non-ne iter Saturni, Iouis, aut Heliocyclij cuiuscunque? An non B erit centrum, BC excentricitas, D Apogæum, A Perigæum, A E R S A concentricus concauus, F G D M F concentricus conuexus K D crassitudo orbis deferentis augem, A F eius complementum. T A, aut S D crassitudo orbis deferentis.

Epistolæ ad Gassendum.

tis? An non plumbi. Diametèr in I, K, & L obliquè incidens circulum in latera contrahet, & Ellipsi similem arcum formabit? Puto omnia ad oculum ostendi. Planeta erit in D Apogæo tardior, in T velocior, non solum respectu oculi positi in B, sed etiam respectu positi in C; quia quò à centro B remotior eo ipse tardior; quod & etiam in suo Marte olim Keplerum obseruauisse meminī.

Quid si cælestia sic? Sed quali filo ipsa librata? Radio visuali simili, quem non esse rectum sed in medio vaporoso grauescere & incuruari ipsemet refractiones manifestant. Non enim iis adfentior, qui in sola superficie illas concipiunt, nam si radij in ea refringerentur, æquales essent in eadem superficie, at in vino maiores refractiones sunt quàm in aqua tamen si superficies sit eadem: Ergo præter superficiem etiam datur ipsa materiæ qualitas radium inficiens & incuruans & eleuans. An non & in Magnete suos etiam radios & hos invisibiles, imò & malè rectos percipimus? Ergo hinc non suboritur vrgenda repugnantia; nulla igitur sublatet, aut veniet aliunde quærenda.

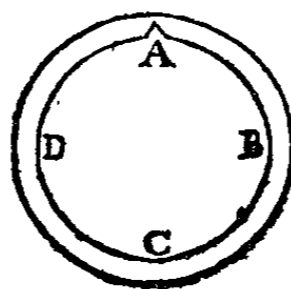
Correctio Prima.

Obseruauerimus filum inflecti distantias centri & plumbi contrahi, motum versus F intendi, & vt exorbitantiæ occurreremus ex solida materia fudimus oscillatorium, cuius pondus B esset adnexum virgæ ferreæ tantæ crassitudinis quanta inflecti non valeat. Et onus hac linea delatum tantum distabit à C in B, quantum in D aut in O.

Sed & hæc oscillatorium tamet in inferiori arcus parte non deuiaret ab æqualitate quæsitâ non satisfaciebat voto dimissum ab E, aut aliquo gradu illi proximo, adeoque ne semper teneremur cautè illud à D aut O dimittere speculandum fuit, quî posset corrigi hæc inæqualitas oscillatorij?

Correctio Secunda.

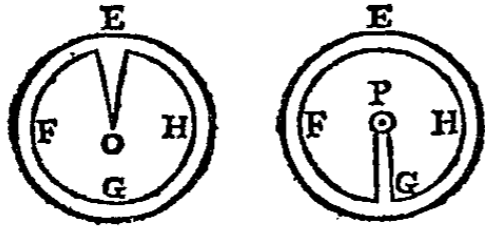

Iussit fundi æneū circulum Digito crassum; cuius radius seu Semidiameter esset Digitorū quinque, nepe ABCD. & in acie cultro simillimâ suspēdi ab A, & expertus sum adhuc superiores gradus meliùs ad æqualitatem reduci Sed quia etiam varietas impulsus & forma

S s debebat

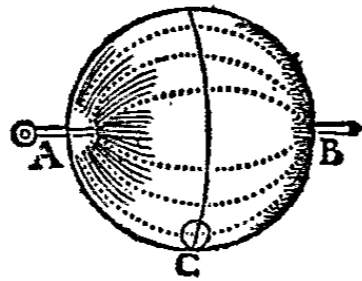
debebat aërem frangere & frangendo impedi, quærenti, qui fieri oscillatorium posset, quod aërem non frangeret, hæc idea occurrit.

Correctio Tertia.

Circulos æquales priori ex bene purgato metallo binos apparo, & ita omnia dispono, vt vnum & idem sit centrum figuræ & motus, vel dente superposito vt in O, aut radio dependente vt in P. sed quia maius pondus inferior requirebat pars, vt oscillationes excurrerent, parauit binos alios ex ligno & in G partem plumbi fudi vt illac ponderosiores essent. Et optimus successus fuit.

Correctio Quarta.

Tandem rebus omnibus consideratis, placuit oscillatorio vltimam perfectionem tribuere, & curauit ex materia leui (pinum elegi) Sphæram exactissimam tornari, iam perfectæ acus polares AB. posui, quibus liberrimè moueretur, & latere ad perpendiculum perforato in C. plumbi libram inferi vt latus lateri præponderaret. Hoc, vt existimo perfectissimum oscillatorium est, in quo centra motus & figuræ coincidunt, aër non frangitur, & omnes excursus Isochroni, & exactissimi videntur esse. Globus iste, vel leuiter motus, longissimo tempore nutat, vacillatque & si in C aut puncto eidem aduerso pingatur notula obscurioris coloris, poteris clarissimè & distinctissimè oscillationes, etiam in parua Sphæra numerare. Tantæ molis erat præcisè noscere tempus, sed quo præcisè cognito in reliquis non possis errare.

Modus mensurandi Lunæ Diametrum.

Sæpè Quadrante, sæpè Radio etiã 30. pedum ad hoc solum parato, sæpè aliis instrumentis fuimus vsi, at semper dubij de tribus, imò de quatuor minutis. Lux Lunæ viuida; oculi debiles, nec vnquam sufficientes eius extremam peripheriam distinguere. Radius transmissus per foramen ambiguus & obscurus, per tubum multo incertior; & tamen me tenet obseruandi ambitio, & præcisionem non despero.

Appenditur chorda bene rotunda, bene tensa perpendicularis, crassa medio digito. Et in azimutho noto oculus constitutus & tubo Batanico armatus percipit Lunæ ad huius-

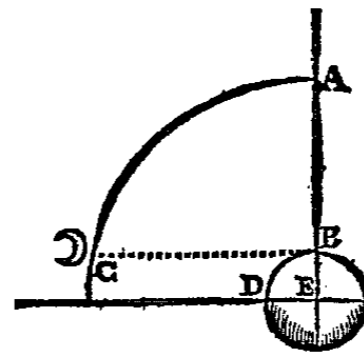
modi chordæ appulsus. Cùm Contactus percipitur, manu plauditur, & minister numerare oscillationes incipit, quousque tota Luna transuerit. Sic non solum totam Lunæ Plenæ Diametrum, sed & multarum macularum loca determinauit. Cognito oscillationum numero tempus cognoscitur, quod cùm Lunæ azimutho & altitudine collatum exactissimè dat magnitudinem.

Sed quia Luna non semper perfectè est Sphærica quantum deficiat, & qualiter potest exactè definiti, si diuersæ chordæ ponantur, & intra eandem horam (Diameter non potest imitari sensibiliter tam breui tempore) diuersæ obseruationes fiant. At quia funiculus triplex difficile rumpitur, tres ponamus. Prima chorda decidat perpendiculariter; secunda sit axi terrestri parallela, tertia per Meridianum ducta parallela Horizonti distet à Terrâ aliquot vlnis. Notato bene tempore obseruo primò quot oscillationes in transitu suo impendit vt azimuthum determinatum Luna superet, quot vt polarem, quot vt alteram lineam (quam placuit domesticam dicere, quod circulo magno respondeat, ibi Horizontem procedenti vbi ipse & Meridianus à circulis domorum diuiditur) & postmodum collatis diuersis obseruationibus diuersæ malè rotundæ Lunæ noscuntur Diametri.

Sed semper aduertendum, Parallaxim refractionemque in medijs gradus differentiâ (non est Luna maior) non multum alterare obseruationes posse; sed ab huiusmodi etiam paruulis scrupulis immunes obseruationes illas, quæ vtuntur perpendiculo, oculo in noto azimutho composito, quoniam nec refractione nec Parallaxim perpendiculorum variant.

Loco chordæ non æquè securè vteris ædificio, nam anguli non ita acuti & perpendicularares vt velis, & lapides non semper coherem ad amussim, adeoque tutius & facilius chorda, modò eius locum prius mediocriter exploratum habeas. Mediocriter inquam, quia si in Meridiani designatione, aut cuiuscumque alius azimuthi definitione medio gradu erretur non alterabitur Diametri Lunaris obseruatio.

Magnitudinem visam ad veram reduces,

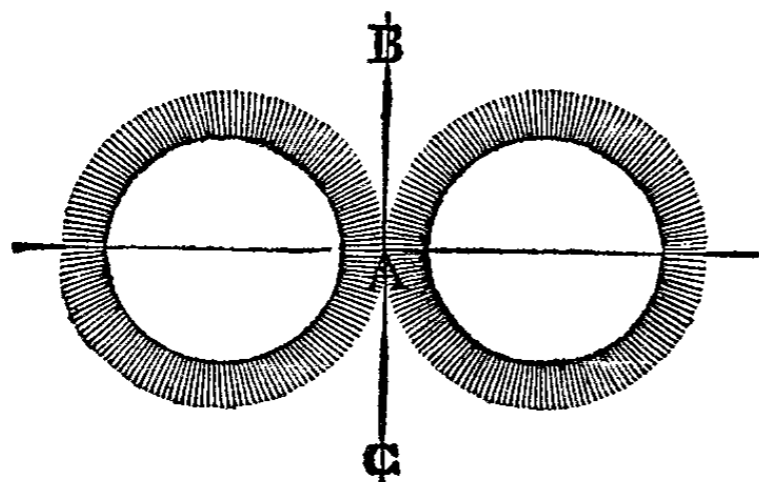

adnotando Lunam in vertice sexagesimâ suæ distantiae parte aut circiter propiorem, adeoque maiorem videri, quàm si esset in Horizonte constituta, vt patet in præfenti schemate: Nam linea CB, est maior linea AB, quasi integrâ Telluris Semidiametro, vnde si Luna in C distet à B Semidiametris 60. distabit in A solummodò 59. si in C videatur min. 30. in A videbitur min. 30. sec. 30.

Modus

Modus mensurandi Solis Diametram.

Radio transmissio per tubum, vitrum, aut nudum foramen assequi magnitudinem Solis impossibile est, semper enim aut radij refringuntur aut vltimi Regionem vicinam illuminant & Solem exhibent multo maiorem vero. Sed non omnino eius quantitatem ignoras, si scias esse tantâ maiorem. Quadrante vix quidpiam assequimur, nimio enim sese ipse splendore tuetur & defendit. Hac ego vtor methode, Chordâ (aut ædificio perpendiculari, si lapides bene cohæreant) vsurus, oculum in azimutho determinato constituo, & transitum Solis obseruo. Si transmittere radium libeat (hoc enim facilius est) nemo negare poterit percipiendum esse in transmissio radio cum primum Sol ædificium aut chordam perpendicularem attingat; ab eodem puncto incipiant oscillationes numerari, quovsque Sol totus immerfus sit, & cognitis tempore, azimutho, declinatione, & altitudine, nemo puer Diametrum poterit ignorare, præcipue si Meridie obseruet.

Modus hîc à Langreniano sicut & arte, sic etiam securitate & præcisione diffidet: Ipse enim Solem tubo transmittit, ita vt in area aduersa limbo anteriori lineam BC tangat in A & oscillationes numerat, quovsque posteriore eandem tangat, sed quia vitri fallaciæ satis tibi sunt notæ, non est cur immerer in hoc modo impugnando. Melius adhuc esset per nudum foramen vt Keplerus faciebat radium promittere, sed vt notauimus superius reperiremus Solem multo maiorem vero. Ergo bene ad submersionem per ædificium aut transitum per chordam recurritur: quia siue Sol appareat in radio magnus siue non, incipiet deficere cum primum ad perpendicularem appulerit, nec prius ab umbra explicabitur in radio transmissio, quàm in Cælo.

Modus mensurandi Diametros Planetarum & Stellarum.

PRaxis eadem quæ in Luna, tubus alter. Non sufficiunt Batauici huic ministerio; sed dabo nouum, cuius fabrica facilis sit. Ex optimo vitro circulum quasi quatuor digitorum latum excide, & cura ita ex vno tantum latere potiri, vt conuexum maneat, & respondeat portioni circuli, cuius radius sit quasi trium pedum. Appone tubo ductili,

Epistola ad Gassendum.

& in parte aduersa tubi laminam perforatam sed carentem vitro. Paulatim tubum produc, quovsque Stellæ imago rarefacta incipiat sinuosa & malè circinnata videri; tunc cessa, sinus enim, si magni, obseruationi officerent. Erit igitur tibi Iupiter similis palmæ manus, Mars Terræ æqualis, Sidera primi honoris satis magnæ & reliquæ vt crassissimus. Digitus. Si igitur in Meridiano constitutus contactum Iouis & ædificij perpendicularis obserues, & à puncto contactus Oscillationes numeres, certo scies quantum temporis in occultatione impendatur, quod si oscillatorium trium aut quatuor Digitorum radium exæquet, erunt tam frequentes recursus, vt in vnus Planetæ occultatione quadraginta aut plures numeres & possis de vnico iudicare. Hac etiam methode distantias Iouis & satellitum aliquoties securissimè dimensus sum.

Condona, Humanissime Vir, breuitatem homini occupatissimo, non enim vberius debuerunt deduci quæ ad expertissimum doctissimumque mitterentur. Omnia scripsi quia satis scripsi, non enim debebam rebus notis vulgaribusque aut te onerare aut tempus sine causa consumere. Vnum superest, vt singula digneris examinare, singula altamente perpendere; Obseruationes aliquot (paucas quidem, octo vel decem de singulis Planetis, si Lunam excipias de quâ plurima) habeo, & obseruandi difficultate terreor, mihi minus confidens, ne olim errorem in methode visurus sim qui hodie latet, & perditurus sum oleum operamque fauebis si nihil vrbانيتati, nihil amicitie, nihil personæ meæ deferas; sed potiùs liberè aut corrigas, aut reiicias, quod expositum errori appareat, non enim ambio doctus apparere, sed esse, & Parisios vsque excurrerem, vt vel vnam discerem veritatem.

Te ante annos aliquot, imò etiam Peireskium, qui magnus fuit & à te depictus iam est maximus, Selenographiæ vacasse à meo Puteano accepi, & desideravi aliquid obtinere, quod posset meum opus exornare; si dignus videar cui delineationes mittas, articulis cuiuscumque pacti stabo. Primum æri incisæ facili negotio in chartâ excudi possunt, & in Epistola per Tabellarium ordinarium transmitti. De nondum exsculptis, sed pictis maior videtur difficultas, sed quæ vinci eodem modo posset, si duæ vel tres præcipue mitterentur, vt ego curarem exscribi & remitterem post paucas septimanas. Celebrabimus obseruationes tuas in nostro opere, & quia Cælum Cælo correspondet, inde etiam nostra confirmabimus. Occultationem Quadrilateri Pleiadum non poterit cõmunicare VVendelinus longè absens, facilius erit tibi præcipue Amanuenti, vt vnam copiam ad me mittat. Nominibus amicorum Promontoria, Insulas, & Valles hucusque distinximus, tibi nec non Peireskio tuo, Merfeno & Naudæo, aliisque viris magnis loca competentia adsignauimus, placet enim Illustriuni Hominum famam prouehere, imò & Cælo donare. Sed & no-

S: 2 mina

mina illa à te trãsmiffa placuerunt omninò , & quantum liceat pleraque retinebo , eroque in omnibus ingenij tui admirator & laudum præco. Vale Spira 8. Iulij 1644.

Ampliffima & Perilluftris Dominationis tuae feruitor addiciffimus,
I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbas Difembergenfis.

Ampliffimo & Perilluftri Domino, Domino PETRO GASSENDO, Diuiniensis Ecclefiæ Præposito, Domino fuo colendiffimo, S.

Ideas mecum, Ampliffime Vir, Gallos abfentes amo, diligentius quàm alios veneror fufpicioque, præfentes timo & figio. Spira eram, & irruente Christianiffimi Regis exercitu excessi, & Francandalian appuli, vbi literas tuæ Dominationis auidè expecto. Duas fcripsi; alteram de fententia illa Parifiensium, quæ Pontificem Concilio Generali fupponit; alteram de modo obferuandi Diametros Planetarum, & Stellarum diftantiam. Priorem dederit, vt opinor, Reuerendiffimus D. Mersennus, & Tabellarius posteriorem. Has addo, ne fortè contingat, vt refponfum Spiram deftines, & recuperare inde non poffim, quia inter Spirenfes & Francandalienfes nulla communicatio, tametsi diftemis quatuor leucis. Viue, & Vale, Vir Optime, & me Deo & amicis commenda. Francandalia, quæ Palatinatûs inferioris Metropolis; die 10. Septembris 1644.

Ampliffima & Perilluftris Dominationis tuae famulus ad me omnia paratiffimus, I. CARAMVEL LOBKOVVITZ, *Abbas Difembergenfis.*

Cereberrimo Viro, fautori fuo, Optimo
D. PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S. P. D.

Immane quantum doleo, Magne Vir, quod vltimæ, quas ad te ipsis Kalendaris Maijs dedi, literæ, Tabellariorum incuria alicubi oberrantes, in manus tuas non peruenerunt, non adedò quia fic iure merito tibi vifus fui officio meo defuiffe, quàm quia per illas te certiozem reddideram quorundam, quæ fcire tua intererat, illorum nimirum quæ impressionem Epiftolarum tuarum fidei meæ commiffarum, fpectabant; fcripferam enim Elzeuitios qui Leydæ degunt operam in fe fufcepiffe & fidem dediffe fe absoluto incomparabilis Salmafij de Cafarie Virorum & mulierû coma fcripto, fcripta tua statim prælo effe fubiecturos, addideram Dominum Heereboord fummpere gauifum fuiffe, quod illum tanta humanitate refolutaffes, & nifi me fallit memoria, aliquid etiam notaueram de Thra-

fonicis Cartefij fuper vltimo tuo contra illum fcripto, dictis, fcilicet illum fciscitantibus difcipulis quando fe ad refutandum illud accingeret, nihil aliud folitum effe refponfi dare, quàm te mentem illius non cepiffe, fe tamen vt illis morem gereret aliquid annotaturum in noua fua Philofophia (quæ iam in lucem prodiit) ex quo vel puer minimus illorum nodos, quos ipfe nexueras, poffet foluere. Summum viri ingenium exofculor, fed hunc agendi modum præfertim in caufa mala vbi ipfi femper hærebit aqua, cæne peius, & angue odi, non Philofophi, fed profani vulgi illum effe iudicans, effutiar, quæcumque in buccam venerint, nunquam tamen efficiet quominus illius Metaphyfica in pofterum à folidè eruditis fibilis & cachinnis non excipiat, & nullus dubito quin nifi hac nuper edita Phyficæ parte, damnum, quod ex nominata Metaphyfica paffa eft eius fama, refarciat, Philofophi nomine apud multos excidat. Tuarum fanè videtur effe partium, Virorum Optime, & illam examinare, & quos ibi fortè an repereris errores Mundi oculis fubiicere, hoc mecum à te flagitant fummi & principes Batauiæ noftræ Viri: qui quotidie vota illa concipiunt, quibusdam ex illis promittere debui, me fubmiffè à te illud effe petiturum, præfertim cum me non omninò desperare fignificarem te fortaffe an pro tua in me benignitate, & fummo erga omnes, quicumque tandem fint, qui veritati litant affectu, nos voti non effe damnaturum. Vt itaque promiffis ftem, illud à te oro petoque ardentiffimis precibus, dummodò res tuæ illud ferant, certus te æternum hoc nunquam obliuifcendo beneficio nos omnes obftricturum effe. Cæterum cum me iam mihi vindicarem ex negotiorum illorum fluctibus quibus miferè, poftquam peregrinabundum pedem in patriam retuli, implicitus hætenus fui, meque relictis cæteris omnibus, quæ vulgus curare folet, veritati inquirendæ confecratum tu fat fcis, Summe Vir, æqui bonique confules, fi tuam fubinde mihi operam poſcam, quam fi mihi concedere digneris, conceptiffimis tibi iuro verbis te fumma illa beneficia non effe perditurum, verum me id operam effe laturum vt aliquando fcias cui illa dederis. Vale inter eâ, rerum mearum dulce decus, & me tui fumma cum veneratione amantiffimum amare ne define. Dabam tolutim

Trajecti ad Rhenum anno
à Chrifto nato 20.
Septembris
1644.

PETRO GASSENDO, *Viro verè Sa-*
pienti, & Philosopho Lynceo,

A. PRATÆVS S.

SA semper fuit animi mei in te pro-
pensio, & vt ita dicam, impetus, ex
quo diuina illa tua & plusquam magnetica
virtute tactus fui, vt præ te, nullum ex tot
claris Viris qui literarium orbem scriptis il-
lustrant, aut amem impensius, aut colam
studiosius, aut mente & oculis geram læ-
pius & iucundius. Tu certè iam factus mihi
videris melior pars mei, quippe qui licet
absens, præsens & præses & consiliarius
inter sis omnibus consiliis cogitationibus-
que meis omnique vitæ meæ rationi, quam
tu moderaris & temperas præceptis & exem-
plo, dum ad illa pro ingenij tenuitate me
compono. Vix prima lineamenta magni il-
lius capitis, & fortis illius Philosophique pe-
ctoris, quo tu præ cæteris vales, me ex-
pressisse scio, ita mihi aduersatur mea Mi-
nerua: mihi tamen valde gratulor, quod in
mente, tanquam in tabula, tui quædam ve-
stigia agnoscere videat, aut saltem umbrulæ
quandam speciem, hanc ita amo, ita deos-
culor, vt qui me semper, vt par fuit, parui
fecerim, iam illius causa, me aliquo in pre-
tio habeam. Amore quidem & intimo cor-
dis affectu, Gassendum alterum me iamdu-
dum factum sentio: Quod & omnes agno-
scunt ex ore dictisque meis, quoties nomini
tuo inferuendi datur occasio, morum tuo-
rum suauissimorum factâ rudi quadam ima-
gine, datâque doctrinæ tuæ leuissima idea
iis qui tui desiderio & admiratione tenen-
tur. Hinc intelligere potes, Vir Clarissi-
me, quæ causa me ad scribendum impule-
rit: nempe, dum multa tui virtus noctu
diuque animo recursat, hærentque infixi
pectore vultus verbæque: non potui me
diutius intra silentij limites, quos mihi
propria verecundia, tuarum occupatio-
num grauitas, & studiorum dignitas, præ-
scripserant, continere. Accipe igitur æquo
animo hæcce incorruptæ reuerentiæ & nun-
quam intermorituri cultus, sincera testimo-
nia. Beaueris certè, si Pratæum tuum æ-
mulo factum, quasi tuum beneuo-
lencia fouere & amplecti pergas. Sed hæc
plus satis tibi virorum optimo: non tamen
finem facio, etsi sciens vidensque præter-
grediar omnem reuerentiæ modum. Scias
velim, quod cum institutionibus anatomi-
cis Casp. Bartholini Lugduni Bat. excusis,
Gallicis faciendis nuper operam dedissem,
totus gaudio perfusus fuerim vbi perueni ad
eam Ioannis Vallæi Medici Epistolam de
motu sanguinis ex mente Haruei, quæ hu-
ius operis Anatomici seriei fuit intexta, in
qua tui mentio facta est hisce verbis: *Re-*
fert Petrus Gassendus, Vir eruditus & candi-
dus exercitat. in Fluddan. Philosoph. part. 3.
cap. 17. vidisse se Payanum ostendentem septum
Epistolæ ad Gassendum.

cordis intermedium per varios meandros, fle-
xuososque quasi cuniculos peruium esse: ebf-
que posse inueniri si stylo in foueam aliquam
leuiter immisso, eum sursum deorsum & ad
latera patientissimè contorqueas & ulteriorem
aditum semper explores, usque dum eius extre-
mam inuenias. Et reuera id non raro succe-
dere sumus experti; sed obseruamus simul
eas vias, eos meandros nequaquam à natura
factos esse; sed a stylo aut crispide cultri, dum
facta viam aperimus aut ulteriorem quæri-
mus: caro enim cordis ita tenera simul & con-
sistens est, vt minimo rei perforantis tactu
statim disrumpatur, & cavitatem relinquat;
adeò vt & latera cordis ita potuerimus per-
uia inuenire. Tu si quid habes aut experi-
mentorum, aut rationum, quibus senten-
tiam tuam tueri possis & velis, ad me per-
scribito, vt si per te liceat, instar appen-
dicis operi anatomico attexam. Chyli viam
ad epar per meatum biliarium, tum ex Vi-
ta Peireskiana, tum ex sermonibus fami-
liaribus te aperuisse, antequam Afellius la-
cteas venas demonstrasset, probè memi-
ni. Ego qui in re Anatomica, nullam opi-
nionem temerè reiiciendam puto, præfer-
tim si à viris grauissimis, & ingenij acu-
mine iudicijque pondere præstantissimis,
proponatur, tuam peruelim plenius hæc
in re nosse. Si quid pro tua in perspicien-
tia viri, solertia, in corpore humano ob-
seruaueris, hæc tunc aliis incompertum,
communicatum mihi non dedigneris, qui
indicato Authore, & veluti fonte, ad com-
munem vtilitatem sum adlaturus. Scio te
in vtroque Mundo, magno & paruo oca-
latissimum. Noli te minus liberalem in par-
ui amantes & cultores gerere, quàm te
præstas erga magni studiosos; quippe ma-
gnam laudem & æquam gratiam ab vtrif-
que reportaturus. Nuperrimè accepi, te
prælo Philosophiam illam egregiam toties
& tam auidè à me expetitam, commisisse.
Tu nisi Galliam nostram tuis doctrinæ lu-
minibus & Thesauris minime ornandam &
locupletandam, censuris, patere vt in tan-
ta bonæ mentis esurie, & vtilium libro-
rum inopia, sublimem illam tuam Sapien-
tiam, sermone peregrinam, sermone Gal-
licam faciam, vt quæ iam nostras est Cælo
& Solo, Patria & Parente, ex omni
parte nostras dici possit, & vt ex illo im-
mensæ frugis opere, ea patria nostræ pars
major, quæ peregrini est idiomatis nescia,
aliquid fructus percipiat. Magna peto, ma-
gna posco, sed magna possum duce & re-
gente Gassendo, Doctissimus Medicus, tuique
amantissimus Carolus Sponius, te
salutat. Vale & ama diligentem te.

Dabam Lugduni pridie

Kalend. Octobris

1644.

PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S.

EMmane quantum doleo, Gassende Do-
ctorum decus, quod tam miserè ab
Elzeuiriis, qui mihi, præsentè communi no-
stro amico Heerebordo, fidem dederant se
literas tuas, absoluto Salmasij de coma ope-
re, prælo esse subiecturos, deceptum esse.
Nullam aliam, quominus dictis starent, al-
legerunt causam quàm se magnam satis
exemplarium, literarum iem impressarum,
copiam, Perisiis accepisse, ac se proinde
vereri ne impressio, quam iam diu vrgebam
sibi damno esset futura. Spe itaque mea fru-
stratus, me contuli ad *Le Maire*, celeberrim-
um etiam Typographum, qui promisit se
manum operi esse admoturum simul ac sibi
constabit de priuilegio Epistolis iam impres-
sis, in fauorem *Heugueville*, præfixo. Poter-
is me proxima occasione certiorè de om-
nibus reddere, & iussa tua pro virili meo
exæquat. Si hætenus negotium hoc votis &
conatibus meis non responderit, quæso, vi-
rorum optimè, ne illud incuriæ meæ impu-
tes. Summum rerum arbitrum ad testimo-
nium cito, me ter vt prouinciæ quam in me
susceperam vacarem, Leydam petiisse, &
omnia molitum vt testatum darem, quanti
facerem tibi inferuire. Vale magne Vir, &
tuum Bornium, qui summa cum reuerentia te
suspicit, amare ne desine. Dabam summa
cum festinatione *Ultraiecti*, ipsis Kalend.
Nouembris Styl. veter. 1644.

Doctissimo ac Clarissimo Domino PETRO
GASSENDO, *Doctori Theologo,*
ac Diniensis Ecclesie
Præposito,

ANTONIUS FRANCISCUS PAYENVS,
I. V. D. addictissimus ex assè
S. P. D.

ET si ea, quæ tibi mittitur oratio, roseo
quasi pudore suffusa iudicium tuum ef-
fugiat, ruditatis suæ conscia; audet tamen in-
territa se tibi sistere, & sua quamuis leuitate,
tremula copiam sui facere, tuis innatæ bene-
uolentiæ securæ præsiidiis. Neque verò cogi-
tat propriæ quæ te non latet, ignorantia lar-
uam obtendere, & simulato quodam ingenij
conatu fucum pigmentis inducere; puderet
sanè histrionicam agere, qui nihil nisi serium
sapis; pœniteret sese tibi ridiculam exhibere,
qui tales plectis silentio, & gratissimâ tui
côsuétudine multas quasi pœnâ cæteris gra-
uiori. Nec etiã ea mens est, vt hîc aliquid
nouï, quod iam non sciueris legas: qui om-
nia tenes; vel vt ostentationis gratiã glorio-
lam ex approbatione tua aucupari contem-
dam. Absit à me vel ipsa tanti sceleris rea co-
gitatio. Sola nimirum animi in me tui innata
propensio impulit me hunc ingenij fœtum
quantuluscumque sit ad te mittere, in amo-

ris erga te mei certa pignora, & idonea hono-
ris quo te prosequor, arguméta. Interim scias
apud me Mathematicas ab aliquo tempore si-
luisse Professorio Iuris munere mentem aliò
auocante. Rem tamen gratissimam faceres si
certiorè me redderes vtrùm secunda Phi-
lolaï pars à Bulialdo, qui editâ primâ parte,
secundæ desiderium omnibus fecerat, è typis
emerferit, quâ de re susurrus nescio quis au-
res excussit. Hoc à tua humanitate obtentu-
rum me non dubito. Vale, & mihi qui tibi ad-
dictissimus ex assè viuo, faue, repetitâ ali-
quando apud te mei recordatione. Datum
Auen. postridie Kalend. Nouembris 1644.

Viro Celeberrimo ac Doctissimo Domino
PETRO GASSENDO,

ADRIANVS HEEREBORD S. P. D.

Non defuimus officio nostro in procurâ-
da editione tuarum apud nos Epistola-
rum, neque ego, neque communis vtriusque
nostrum Amicus, præclaris animi dotibus or-
natissimus Bornius: Sed enim fidem datam
violantur post moram aliquam interiectam,
qui impressionem susceperat Elzeuiriij, quod
nonnulla nuper exemplaria tuarum, de appa-
rente magnitudine Solis humilis & sublimis,
ac de motu impresso à motore translato Epi-
stolarum: Parisiis ad se essent delata: itaque
egimus cum alio non minus celebri Typo-
grapho Ioanne le Maire, qui nihil detrectat
totum hoc Epistolarum, partim excusarum,
partim excudendarum, opus imprimere, mo-
dò Priuilegium Regium, quod ex summa
eius præfixa Ludouico de Heugueville vi-
detur concessum, non obstat, aut in se possit
transportari, quod fieri posse Bornius noster
existimauit, quandoquidem in vestra hoc esse
manu, & vobis, non Typographo, indultum
significauit idem Bornius. Cætera curæ no-
stræ committe, qui omnium ad editionis ni-
torem requisitorum ratione habebimus, ac
te plurimum saluere iubemus, diuturnam ac
felicem vitam ad Reipublicæ literariæ bonū
te viuere, toto animo exoptamus. Lugduni
Batauorum postridie Kal. Nouembris 1644.

Admodum Reuerendo Clarissimoque,
Viro D. PETRO GASSENDO, S. Theo-
logia Doctori, Diniensis Ecclesie Præ-
posito dignissimo,

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

Vo die postremas ad te dabam Gassen-
de Clariss. duplicatâ felicitate auctus
fui: Nam & hîc Bruxellæ ad manus meas
venerunt Tabulæ quædam membranaceæ
Ioannis de Lineriis Ambianensis, confectæ
anno 1332. quamquam Epochas suas or-
diantur ex anno 1320. & ex Alphonfinis
sunt expressæ totæ, & eadem vesperâ Lou-
nij accepi admirandas tuas literas (dicam an
commentarium? quas ad me fecisti iam inde
primum

primùm ex anno 1636. rursumque ante annum descripsisti, sed quæ apud Nobilif. Slingelandum iacuerunt abditæ in scrinio, dum ille ex Batauis vxorem petit. Verba me deficiunt quibus gaudium meum explicem, maximè super honore mihi habito Massiliæ; cuius ego *ἕξαρυα* tandem constituo grad. 43. min. 18. præcissimè. Nam quia ratio Gnomonica dedit à vertice ad limbum Solis Borealem gradus obseruatos 19. min. 34. sec. 1. sed correcto postea tibi ipsi meridiano ad min. 1. sec. 1. planè iam confecit grad. 19. min. 33. sec. 0. vides profectò subtractâ Parallaxi meâ sec. 5. (postremâ, eadèmq; tandem verissimâ) superesse grad. 19. min. 32. sec. 55. additâque semidiametro Solis (item meâ) min. 14. sec. 45. ac denique ab inde ad æquatorem grad. 23. min. 30. sec. 20. colligi exquisitissimè gradus omnes τῷ *ἕξαρυα* grad. 43. min. 18. sec. 0. idque ad ipsum Collegium ac Templum primarium: nam alioquin eadem vrbs etiam grad. 43. min. 18. sec. 30. forsan dare potest si rectè positionis memini. Non est huius paginæ adstruere Parallaxin maximam secundorum 14. quantam in Eclipsibus meis repræsentò, vt neque Diametrum Solis quantam asserui, alius hic locus aliud tempus debetur. Hoc tamen te admoneo; quam per pinnacidia nactus es Solis Semidiametrum min. 15. sec. 4. reuerà minorem habendam, eò quod (læuor, fortè an & candor) inferioris, radios Solares illifos reperiens reliquam vmbra seipsâ minorem exhibuerit oculis, ac proin Semidiametrum Solarem seipsa maiorem. Et verò mirabile est ac stupendum quod inter Diametrum meridianam min. 30. sec. 8. eandèmq; decliuem maximè min. 28. sec. 52. medium feriendo exhibes ipsissimam meam min. 29. sec. 30. præcissimè, hoc est semidiametrum min. 14. sec. 45. consensu prodigioso, de quo toto argumento, simul & Lunari plenius agetur.

Inter hæc autem quod super æuo Pythææ sentiendum existimem sic habe. Scripsi ad te vixisse illum Alexandri Magni temporibus, nec retracto. Nam præter Dicæarchi cauillos in virum Philosophum ac Mathematicum contumeliosos nescio quâ interpretatione Peirescij nostri (non enim tuâ) aliorum flexos; Plinium adi atque audi, de Succino loquentem verbis Pythææ cuiusmodi, hodièque vera sunt, & quibus Timæus credidit Agathoclis inimicus exfulans mirum in Massiliæ, atque in quotidiana frequentatione Pythææ. Ecce ergo vt Pythæas noster vixit etiam ante Agathoclem, & omninò per æuum Dicæarchi, hoc est, per Olympiadem saltem 117. Illo tempore ex calculo mei Loxiæ fuerit Anomalia obliquitatis grad. 280. min. 30. ideòque *λόξωσις* grad. 23. min. 54. sec. 32. Iam verò tu tale nihil cogitantem admonuisti veri Gnomonis Pythæani 60. ad vmbra grad. 20. min. 50. vnde distantia limbi Solaris borei à vertice Massiliensi fuerit grad. 19. min. 8. sec. 53. Hinc ergo examinemus. Parallaxis mea adhibita relinquet grad. 19. min. 8. sec. 48. & Semidiameter Solis tunc min. 14. sec. 47. common-

strat ecce à vertice Pythææ ad centrum Solis æstiu grad. 19. min. 23. sec. 35. superfuerint ergo pro complemento latitudinis à te inuentæ gradus 23. min. 54. sec. 25. Est-ne hæc scripti mei vel felicitas, vel diuinitas, vel diuinitas? Nec est cur fidem Pythææ velut sublestam aut *ἄλοσχερῆ* fugilles non sine quadam in comprouincialem iniuria: ecce enim post annos circiter 30. Timocharis, cum obseruauit anno Adami 3686. (meo) τὸ νότιον μέρος ἡμισυ τῆς Σελήνης ὑπερβυκός ὅτι τὸ ἐπίμεινον ἦτοί Γ', Η', Σ". μερῶ τῆς πλειάδος ἀκείως planè me docuit mediam Pleiadum tunc obtinuisse latitudinem grad. 3. min. 48. quæ nunc est grad. 4. min. 0. vnde confectarium habeo Timocharidis obliquitatem non fuisse minorem quàm grad. 23. min. 54. circiter, pro eo ac in Loxia meo factum habes indicium. Si ante totos istos 8. & quod excurrit annos licuisset mihi potiri tuis literis, iam erat vt Loxiam meam, tuumque ex curis secundis legeres quatuor libris explicatum, & S. P. Q. Massiliensi (cui sanè & debetur & adornatur) inscriptum cuius tamen faciendi tu mihi auctor esto, vel dehortator, vel disuasor.

Neque verò tibi nunc commemoro vt sub Artemidoro, hoc est Augusti primo æuo *λόξωσις* fuerit grad. 23. min. 49. præcissimè, eadèmq; imperante Seuero grad. 23. min. 45. In Gesneri Bibliotheca legitin' quendam Agatetimiz? Agathemerus is est scriptor Geographiæ antiquus Græcus Ptolemæum professus in quibusdam corrigere quem de M.S. codice Chiphiletiorū ter aded ista mea manu descripsi semel & Latinè verti. Exemplarium vnum secum Romam Dormalius abstulit, alterum est penes me, tertium vnà cum versione Latina asseruant Chiphiletij vbi rescuero ecquid probes consilium meum super dedicatione Massiliensibus deuota plenius hæc dabo. Felicitatem mei Loxiæ supra omnem expectationem ac fidem (spero) tibi hoc est omnibus per te doctis approbaturus.

Venio ad Epistolam tuam postremam quam Louanij accepi die 25. Nouemb. In ea gaudeo me legere quod alioquin quotidie mecum replico & hominem esse me, & errare posse. Enimverò, quoties intra me hominem quæro, toties valdè hominem inuenio: vnde hoc aufero, vt si quid humanum mihi excidat interdum neque eius valdè me pudeat, neque si quid vltimæ diligentia superfit reliquum valdè me pœniteat. Ad meridianam tamen lineam inueniendam quod attinet, eius rationem iam editam legis, per Stellæ scilicet circumpolares, quâ methodo quid tutius possit aut compendiosius institui, ego sanè non video. Sic ergo comparatus & Eclipses omnes alias, & illam anni 164. obseruauit summâ religione, & quod obseruatum habui religiosissima fide retuli.

At enim tu quoque nec solus eandem summâ curâ deduxisti, vnde ergo inter nos tota 25. minorum dissensio: Cum de fide deque industria tua omniumque vestrum trium dubitare mihi religio sit, quippe qui semper, quidquid à te profectum venit ora-

culi vice habuerim. Eclipsin verò istam Triumviralem si sollicitem factilegij me reum faciam in Tripodem irreligiosus : altius quid ac penitius hinc latere deprehendo. Vides ipse quàm anxie circumspexerim Amuffiorum perugia, & hoc puto ac confido te sentire de me, non eum esse qui per meridianorū fucos grassari velim in laborū alienorum gloriā. Atque adeò vbi descripto mihi quadrante tuo pendulo, somnia illa mea excussisti. Tandem multa versans animo totasque noctes trahens insomnes, tandem inquam tenebras istas densissimas dispuli, & nouam rebus cælestibus facem exhinc spero prætendi, & lampadem quam tibi exhinc trado. Refractionum non vna est ac sola ratio, quam nobis Tycho commonstrat; duorum profectò sunt generum. Sunt Anaclasticæ atque illæ hæctenus cognitæ; sunt & Cataclasticæ, Sidera interdum horizonti viciniora exhibentes, quàm reuera cælum agnoscit. Vidi ego non semel (vidisti credo) & tu Lunam interposita longa nube velut trabe quadam secari mediam, tumque velut in oculo sic extendi ut pro 30. minutis diametri spectetur, longa etiam gradus duos aut amplius, quorum superior est Anaclasticus, inferior Cataclasticus. In Eclipsi anni 1642. substet Lunam ac supra hoc nostrum Belgium ac Parisios tuos ingens vis pependit vaporum, in Frisia atque Ultraiecti nubilorum Bruxellæ etiam nubium apud vos saltem nebulæ; quæ scilicet vera demum causa fuerunt, cur Luna penitus extincta videri non potuerit. Hinc vaporum glomus etiam tibi venit in mentem, dum suspicaris *nubila quadam tenuiora* effecisse ut pars Lunæ deficiens semper fuerit inconspicua. Neque verò is totum Cælum opleuit, sed Lunari plagæ adhæsit, estque hæc vera tandem atque vnica causâ, cur interdum Luna planè emoriatur fugiatque conspectum omnem. Hi vapores circa plagam Lunæ in glomum suum adunati refractiones Stellarum à Luna remotiorum faciunt Cataclasticas & quidem si obseruentur ad Orientem tempora exhibent maturiora, si ad occidentem (quod vobis contingit) tardiora. Et quantò quidem propriores Stellæ sūt ipsi glomo mihi asserto *κατάλασιν* sentiunt maiorem, senseruntque vobis tantam, ut initium deliquij signauerint ad horam 12. min. 10 : quæ postea minùs aliquantò affectæ hoc incommodo, ea tempora dederunt eosque digitos, qui necessario initium reponant in horam 12 min. 4. tantum.

Habes iudicium super discrepantibus inter nos rationibus non etiam temporibus meum. Quod sicut hæctenus tibi videbitur inauditum, ita magis etiam accendet studium redeundi ad eundem locum atque recensendi, quibus seu ædibus, seu pinnis, seu turribus imminuerit Luna per *φάσιν* vel vnâ aliquam confido fore ut quod, hæctenus tantum suspicor euentus sit comprobaturus. Dignus est nodus Gassendo vindice; hoc est, homine, quo ego scio nominem hodie viuere solertiorum, aut veri sollicitio-

rem : aut cui plus eruditio debeat, cui nemo minus sit soluendo, Bruxellæ postrid. Kal. Decemb. 1644.

Me vsquequaque impare

GOTTIFREDO VVENDELINO.

Iniecisti mentionem aliquando Philolai-cæ Astronomiæ, quam Ismael Bullialdus sub prælo haberet. Illam ego videre velim illum à me saluere. vnâ cum Patre optimo Furnerio, quibus me tu contessera, oro. Vidi apud Langerenum istud scriptum sub Aristarchi nomine, doctum sanè & reconditæ Physi-cæ plenissimum auctorem, quisquis is est deueneror, Petauium *πολύφωνον* stupeo & saluto. Scriberem ad amicos in Prouinciam, Arnaudum imprimis meum ut ita loquat postumum, sed maioris est orij, ideoque differendum inpræsentiarum. Iterum iterumque Vale.

Celeberrimo Doctissimoque, Viro Domino
PETRO GASSENDŌ, *Philosopho*
longè præstantissimo,

ANNA M. SCHURMAN S. D.

Α Ded gratiosè me nuper humanissimis tuis literis ad ipsius exemplar virtutis effinxisti, Vir Clarissime, ut non aliam æternæ mei memoriæ statuam decerni postularem; siquidem hinc gratiæ ac veritati per omnia bene conueniret: verum, quando te cætera accerrimum veritatis vindicem, vel famæ blandientis aurâ, vel nimio quodam in nos studio eò abductum intelligo, ut meis laudibus cumulandis, animi potiùs tui candorem, quàm meam effigiem expresseris, non leuiter in genium tuum peccarem, nisi te hoc qualicumque errore, quam primùm possem, liberarem. Video te nostram de politioribus Virginum studiis Dissertatiūculam tam beneuolè excepisse, ut inde non parum tuæ de me existimationi accesserit. Atqui quid obsecro in hoc scripto magnopere prædicandum, præterquam quod causam liberaliorem, & meo quidem calculo, æquissimam, quantum per modestiam lituit, acriter agere conata sum. Illustre verò tui in veram sapientiam amoris argumentum est, quod etiam in nostro sexu qualemcunque eius scintillulam adeò non contemnas, ut eam vel insigni tuo fauore fouere atque inflammare non dubites. Quare, tamen si variis de causis nihil literarum ad extraneos dare iam antè in animum induxerim: tamen, quia meritò te virtus tua summæque benefacta in vniuersum orbem literarium collata de horum numero eximūt, omnes mihi Gratias iratas haberem, si non aliquo saltem monumento testarer quantopere mihi gratuler, quod vitæ meæ institutum suffragio tuo comprobare dignatus sis. Paucis equidem quando *τὸ πολλοῖς ἀρεσκον τοῖς ἑσσοῖς ἀπαρκεῖν ἐστὶ*, bonis que placere cupio; tibi verò in primis, quem ego tot armis copiisque instructum video, ut, quemadmodum nuper antiquæ Philosophiæ decus suam egregiè asseruisti: ita si opus sit, communem bonarum

bonarum artium siue literarum causam contra professos eius hostes, aut certè scæminei nominis contemptores, tutari facile possis. Vale Ultrajecti, 12. Kal. Ian. 1644.

Clarissimo & Doctissimo viro, D. PETRO GASSENDO, Philosopho Excellentissimo Diniensi Præposito S. P.

In Clarissime & præstantissime, Acceptis à Schurmannâ meâ hisce literis ad te curandis, non debui hanc occasionem negligere, quâ non intermortuam, sed aliquandiu sopitam, nostram communicationem renouarem. Non mihi excidit memoria benevolentia & amicitia quam mihi vltro detulisti dum hîc esses; quam postea aliquoties fouisti, tam gratissimis literis tuis, quàm opera nostri Mercenii, qui subinde mihi significabat quàm constans esses in tuo proposito de me bene merendi. Sorberius etiam tuus, qui factus est meus, sæpissimè de te & studiis tuis mecum verba commutauit, deditque elegantissimum & acutissimum Opusculum contra Philosophiam Cartesianam. Habes nunc ipsius fundaméta in opere nouo, quod iudicium tuum & censuram expectat. Ego id mihi non arrogo, qui vltro fateor me non capere Viri illius, alioquin eruditi & acuti, principia & placita, nec in eis eruendis vacat plurimum temporis & operæ infumere, aliis curis intenta. Id tibi & similibus qui possunt, relinquo, & à te peto vt de me censeas semper, tanquam de eo, qui tuam eruditionem & humanitatem magnificat, tibi que hunc inchoatum annum felicem & prosperum precatur. Vale, Hagæ Comitum in Batavis postridie Kalendas Ianuarij 1645.

Tuus omni officio ANDREAS RIVETYS 73. ætat. anno.

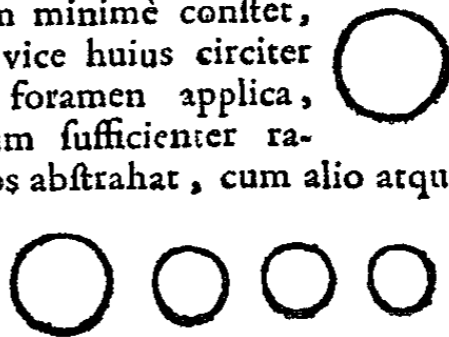
Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro D. PETRO GASSENDO, S. P.

Irorum Clarissime, Haud ita pridem, literas tuas, Idibus Octobris Parisiis datas, me accepisse scias; ex quibus æquum tuum, de phasibus meis Lunaribus, iudicium, simulque exinde, sincerum erga me tuum, minimèque simulatum affectum, satis superque cognoscere licuit: quam benevolentiam vt merito exosculor, ita nil magis exoptans, quàm vt occasio iterum ferret, animum meum gratum tibi testandi. Rectissimè sentis si illud tempus solummodò, antehac indicatum phasibus apponeretur, aut me hallucinatum existiment, aut certi nil quicquam adiurentur ad intelligendum librationis tempus, ac periodos, quibus eadem phasès fuerint inspectandæ. Tales autem nudas inscriptiones nunquam apponere animus fuit, licet in literis prioribus temporis, fortassis parcendi gratiâ reliqua omiserim. Non solum enim pro-

pter vnicum illum librationis motum, confinia lucis & vmbrae, sed & propter alios in Luna diuersissimos motus, maximè variant; hinc centrum Lunæ mox sursum, mox deorsum, mox ad latera, certo tamen tempore fertur. Hæc cum apprimè nouerim, idcirco tales inscriptiones Phasibus apponere placuit, ex quibus simul omnia illa, quæ ad veram cognitionem harum figurarum necessariò requiruntur, vnicuique (attamen rerum Selenographicarum non planè ignaro) statim innotescerent: quin fieri etiam possit, nullus sanè dubito, necesse autem erit imprimis, vt descriptiones & annotationes Selenographicæ, prius sint in promptu, quorum adminiculo, tum motus librationis, quum reliqui omnes in Luna apparentes, intelligantur. Proferam, Deo dante, aliquid certi de his rebus, præsertim de mirabili illo motu centri D) vnde tanta Phasium diuersitas; quo vsque sese termini illi variationis extendant; quo tempore maxima vel minima libratio sit expectanda; ac quanta differentia tum inter quadraturas quum Plenilunia ipsa obseruetur, quæ differentia necessariò requiritur, ad obseruationes Eclipsium rectè instituendas. In Phasium itaque titulis primò indicabitur, in quo Eclipticæ gradu Luna sit obseruata; secundò, num circa nodos, vel limites Boreum nempe vel Australem; circa absides aut in punctis intermediis tum temporis visa fuerit; reliqua omnia ex his vel ex Ephemeridibus vel ex animaduersionibus & notis, patebunt. Videris prætereà tibi prætereà tibi persuadere, maculam illam, quam tu mare Caspium, ego verò paludem Mæotidem nomino, semper vnâ eandemque, tam figuram colorè que præferre; longè autem aliter experientia, obseruationesque testantur: scis enim propter motum illum librationis, nunc maculam prænominatam esse vicinissimam limbo, nunc satis etiam longè abesse; in priori distantia longè tenuior, acutior, debilior, languidiorque quoad colorem obseruatur, in posteriori verò multò latior, obtusior, nigricantior, viuidiórque spectatur. Huius rei rationem ex Opticis in promptu habemus: Quò obliquius enim quid spectatur, eò magis comprimitur, coarctatur, minúsque videtur; quo autem directius opponitur, eò magis dilatatur, extenditur, atque perfectius conspicitur: hinc patet, cum Palus Mæotis, circa maximam librationem vel elongationem à limbo versetur, cur obtusior, nigricantior, viuidiórque appareat, sicut in vicinissima distantia, quò vicinior eò tenuior, debilior, acutiórque cernitur. Hæc mutatio de die in diem crescente Luna, præsertim quando macula est vicinissima limbo, variatur. Quam variationem etiam, quantum fieri licuit, pro viribus expressi, cuiusmodi exemplum, quod circa librationem maximam obseruatum est, iam antea à me accepisti, & vt habeas etiam phasim aliquam circa minimam remotionem, seu potius intermediam, ecce tibi offero Lunam falcata, ex qua differentiam videbis, tam formæ

formæ quàm coloris paludis Mœotidis (quâuis hæc palus adhuc tenuior certo tempore conspiciatur) simulque cognosces, me illa lucida puncta, ultra cuspidem austrinam, ac in ipso limbo, equidem vidisse & obseruasse; quod autem in Phasibus prioribus non fuerint annotata, tempori ascribendum, quod minimè tum affulserint. In Phasibus delineandis huic rei imprimis operam dedi ut omnia punctula, quæ solummodò conspexerim, annotare minimè intermiserim, nec vnquam vllas inæquabilitates, tam in sectionibus umbræ, quàm circumductu macularum volens prætermiserim, quas saltem depingere & adumbrare licuit, vbi autem nullæ inæquabilitates repertæ, (vbi sæpissimè contigit) ibi quoque nullas delineavi, nam nihil quiequam fingere ac pro libito apponere volui. Videtur porrò circumductus Paludis Mœotidis paululū laceratior pingi debere; fateor interdum superius atque inferius lacerationem me conspexisse ac delineasse, sicut in posterum patebit, attamen non semper æquè distinctè conspicitur. Quod maculas maiores tam nigricantes sculpsim, id summo studio à me peractum, nisi enim eiusmodi colorandi modum arripuissem, nunquam illos diuersissimos colores in superficie Lunæ expressissem, præsertim in Quadraturis, Gibberosis & Pleniluniis. Ad hæc quod Maculæ eadem mihi aliquantulum nigricantiores appareant, quàm foras tibi, hoc fortitudini mei Telescopij adscribo, nam quò fortior tubus, eò partes in Luna luminosas, clariore, maculas verò nigricantiores, distinctioresque offert. Cæterum gratias tibi habeo ingentes, quod typum Phaseon quinque Lunarium Antonij Fabri, num cum tua primaria delineatione transmissis; sicuti profectò mihi sunt carissimæ, ita tibi iterum par pari ut referam, vnâ ex meis decrescensibus transmittam, reliquas omnes ut & Selenographiam ipsam, quamprimùm ad finem fuerit perducta, quod proxima Deo volente, spero æstate habebis. Interea ignorare te nolo, me equidem talem primariam Ichnographicam delineationem, iam dudum construxisse, aliàs certe labor me oppressisset, facile autem colligere potes, me statim ab initio, cum obseruationes instituerem, talem delineationem nondum habuisse, nam per crebras, diurnasque obseruationes & Phases permutatas, illam primùm construere & corrigere oportuit, iam verò talem habeo, præsertim quoad distantias proportionisque macularum, qualem diu desideravi. Porrò non parùm contristauit, operam planè perdidisse, quicumque elaborare vitra hyperbolica tentauerint; attamen nondum despero, priusquam id ipsemet expertus, breui opus illud aggrediar, viâ planè aliâ, quàm Cartesianâ. Interea D.O.M. precor, ut conatus meos secundet. Vitra mea Dioptrica quod attinet, tam vtrinque conuexum, quàm concauum, ex nulla aliâ sectione quàm ex Sphærica, nisi quod summâ diligentia sint elaboratæ; conuexum quidem ex segmento Sphæræ ma-

gnæ, cuius radius æquatur pedibus 6. Gedannensibus qui se habet ad Parisiensem Regium ut 914. ad 1055. Concauum itidem ex sectione Sphærica, cuius Diameter circiter ex $4\frac{1}{2}$. pollicibus constat Parisiensibus Rogas insuper ut transmitterem par vitrorum meorum, quorum auxilio experiri liceat de radiationem Fixarum, quod lubens volensque promitto, quamprimùm dumtaxat occasio perferendi se exhibuerit, ac tantillum otij à Selenographicis laboribus reliquum erit; Interea quo idipsum, etiam absque meis vitris, solummodò per tuum Telescopium præstare possis, modum tibi communicabo: hic modus quamuis sit facillimus, resque parui momenti, scienti, uti apparebit, nihilominus ne diuulgetur priusquam Selenographia mea in lucem prodierit. rogo. Consistit planè, ut breuibus me expediam, in radiorum coarctatione, illorumque aduentitiorum abstractione, & luminis superflui prohibitione; quod fieri feliciter poterit, si conuexo, foramen minutulum certæ proportionis, alio vsitato super-imponas. Necessè autem ut habeas in promptu foramina aliquot diuersæ magnitudinis, alio enim, aliquantulum nempe minori uti oportet ad stellas primi honoris, præsertim lumine viuidiore præditas, alio paululùm maiori ad stellas tertiar, quartæ vel quintæ magnitudinis, nempe debiliores. Si scirem, qualis & cuius fortitudinis tuus esset tubus, certam quantitatem foraminis determinare possem, hoc cum minimè constet, idcirco prima vice huius circiter magnitudinis foramen applica, quod si nondum sufficienter radios aduentitios abstrahat, cum alio atque alio minori fac periculum vsque dum veram desideratam inueneris proportionem: certissimè scio, si tubus opticus saltem tantæ erit fortitudinis, ut Iouiales distinctè repræsentet, non solum te Stellas Fixas rotundas maioresque, sed & Martem ac Mercurium rarissimum hospitem (quod multoties expertus) qui alias vix vnquam absque crinibus cernuntur, conspecturum, fabulamque meram esse deprehensurum, Martem speciem alicuius montis, cum cingulo rotundo colore ad inuicem proximè accedente, referre; quod autem Neapolitano nobili ita apparuerit lumen superfluum & radij aduentitij id causarunt. Hoc notandum aperturam tubi nihil decrescere, sed tam Iouiales quàm Iouem, Saturnum, Lunamque ipsam, licet sint longè viciniore minimè conspici posse, per illa minora foramina, sed Fixas saltem Martem, Venerem & Mercurium, de quibus fusiùs imposterum in prænominata Selenographia: cum itaque per modum indicatum Fixas contemplatus fueris, quæso iudicium de illarum magnitudine Diametrorum, & quicquid insuper notatu dignum occurrerit, communicare haud graueris, sicuti gratissimum mihi feceris, ita nullam iterum occasionem prætermittam

prætermittam tibi inferuēdi. Vidisti proculdubio censuram Lobkovvitzij in qua annitur obseruationes Rheitanas conseruare, verum cum suis propriis argumentis, contrarium demonstrari haud difficilè posset; quid de illius circum Saturnales & circum Martiales sentias, quæso fac me certiozem, ego vt verum fatear, nullas Erraticas nouas tam circa N. quàm M. inuenire possum, sed Fixas nouas hætenus incognitas, circa illos quotidie quamplurimas, quales obseruationes non paucas paratas habeo, si tu nihil ampliùs ad censuram illam replicare decreueris, fortassis pro mea tenuitate aliquid in medium proferam, vt cuique pateat R. P. Antonium de Rheita nullos nouos erroneos hætenus inuestigasse; gratum esset, si oculus eius Enochianus tandem in lucem prodiret, de quo num aliquid tibi constet, fac vt sciam rogo. Quod superest commendo tibi maiorem in modum, optimæ spei Iuuenem Ioannem Heckerum Dantiscanum Consobrinum meum, rerum Mathematicarum aliàs amantissimum, quem spero breuè ex Hollandia Galliam periturum; qui vt certissimè te salutatum veniet, ita rem mihi non solum feceris gratissimam, si illum amicitia, beneuolentia, & humanitate tuâ complecti non digneris, sed tum me, tum illum summo beneficio in perpetuum tibi deuinxeris. Plurima salute saluere iubebis Nobil. Dan. Aubertum, ac Celeberrimum Bullialdum, quem vt & Te non minus officiosè saluere iusserunt Clarissimus Linnemannus & Eximius noster Eichstadius, qui nuper ab Amplissimo nostro Senatu hic Gedanum vocatus, tam Mathesin quàm Medicinam in Gymnasio nostro professurus. Vale Vir obseruande, & me tui amantissimum solito more fac prosequare. Dantisci anno 1645. pridie Nonarum Ianuarij.

IOANNEM HEVELIUM.

Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO GASSENDO, Diuensi Præposito, & Domino suo colendissimo, S. P.

Per-illustri & Clarissime Vir, Te confidentissimè adè, Vir Maxime, ita securus ac si Religio omnem dubitationem excluderet. Vacat Moguntia Episcopi Suffraganei dignitas, quam mihi per literas Eminentissimus Princeps promissit, at diploma hæret, & vt audio esset gratum Principi vrgeri & orari à Natione victrice. Si dignareris vnum quemcumque Principem Gallum (multi honorant Parisios suâ præsentia) tibi amicum mihi deuincire, & suadere vt Electori Principi commendatitias litteras scriberet, res esset Electori grata, & mihi omninò utilis, & tibi facilis. Tenor Epistolæ esse posset,

Ioannem Caramuel omnem promotionem hucusque habuisse ex Gallorum fauore, Christianissimæ Reginae Matris mandato ad Disembergensis Abbatiæ promotum, à Reuerendissimo Ab-

bate Claravallensi Vicarium Generalem denominatum, à Reuerendissimo Domino Abbate Morimundensi ad Disembergensis adsumptum, matre Bohemæ & Patre Lutzelburgensi natum, victrici nationi amicum, dignumque vt sua Eminentia commendetur, vt ad Suffraganei Dignitatem promoueatur, &c.

Sed & tuas Eximie & Perillustri Vir, ad eundem Principem Moguntinum in eundem sensum scriptas adijunge, viros enim doctos ipse diligit, & tu in eius opinione, vel me testificante, doctissimus: Rem præstabis candore tuo dignissimam, meque æternam iam tibi deuinctum, nouo fauore obstringes. Vale Francofurti ad Menum 25. Ian. 1645. volanti calamo.

*Eximie & Perillustri Dominationis tuæ addictissimus seruus,
I. CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Abbas Disembergensis.*

Eruditorum Optimo GASSENDO suo,

M. NEVRÆVS S. P. D.

Nunc tibi libero, Vir Maxime, vt actutum epistolari officio me apud Te liberè. E Massilia redeo. quod me miserat Illustrissimus noster Campinius Regis & Reginarum obseruatissimus si alius vnquam. Literas acceperat à Supremo Galliarum Cancellario, quibus eum monebat Vir summus, vt si qua posset iacturæ quam se passum iri metuebat, intercederet. Quærebatur se per Eoum Orbem peritum emisisse Virum, qui sibi manuscriptos Græcos conquireret, sed frustra, quia conquisitos in Galliam transmittere nequiret; rescivisse tamen quosdam eius notæ libros Massiliam aduectos, quos sibi destinatos augurabatur, iamque proficere venales, & ni quis maturè occurrat periculum esse ne distraherentur. Hos ego iam pridem subodoratus, me reuelaturis emptorem spondideram. Sed quia venditor sibi fortè non nihil Sycophantiæ conscius erat altissimo in posterum silentio mercem premere tutum duxit, donec tandem alios subinde & clam quæritando emptores ipsi Domino præter spem aperuit; non penitus tamen: verum ego rem vt opinor, confeci, & quam nulla hætenus sagacitate vestigare potui, arte nunc aut astu retexi, Urbem ingressus Bibliopolam mihi vtunque notum compellavi, tanquam aliquid Librorum licitatus. Ille roganti mihi nunquid noui? nunquid vetusti? reposuit se nihil impræsentiarum habere; scire tamen vbi Manuscriptorum Græcorum laudabilis congeries venalis esset at non sibi, quia nimio: Mihi ergo, inquam, si lustrati codices alicuius esse momenti aperuerint. Ille continuò se mihi ducem offert, accipio, sequor & ignotus venundatoris relictum subeo, qui auditâ aduentus mei causâ extemplò voluminum fecit mihi copiam. Vidi, sumpsi, & euolui, at non quâ optauissem accuratone, quia non aliam librorum peritiam

peritiam fateri volebam quàm quæ Librario Mercatori congruere visa mihi; tum quod Tractatum Elenchus, quem excerpere velle causabar, mihi statim oblatum est barbarè quidem adstructus, sed illustrando negotio non omninò ineptus. Rumor est actuariam nauim, quæ horum sagma Librorum vehebat in Piratas Corfos incidisse qui distributâ inter se prædâ partem hanc vt infrugiferum sibi mercimonium consortibus suis Massiliensibus remiserunt.

Hæc autem omnia præfari libuit vt fidem facerem quam-minimum superfuisse temporis multa de nouissimo Lunæ defectu tibi scribere, paranti illuxit tandem Eclipsæ dudum expectatæ dies, non modò vt optaueramus serena, sed etiam supra votum limpida, aded vt quem insuperabilem dixeram antecedentium nitorem longè superauerit. Cæli nunquam magis apertâ facies, nunquam aura blandior nec asperius quicquam habuit, quàm torrentiorem pro tempestate Solem, qui iam per mensem hîc æstiuus propè sæuit feruoribus, non sine præcocium frugum labe si nocturni frigoris rigor minus diurnos temperaret æstus.

Locum autem Vranoscopiæ peropportunum delegeram speculam bipatentibus fenestris quatuor ad amussim cæli plagas admittentem, summisque sub Astra eductam rectis. Illuc conscenderamus vergente iam Sole, vt orientem Lunam anteuertereamus, sed vbi Astronometricum Quadrantem expediuimus humilior fenestra apparuit, quam vt liberum per Dioptram quantum satis exaltandam sineret prætertere oculos. Hinc ided confestim digressi, ad Peirescij tui properauimus ædes, amicis tuis nunquam non patentes. Olympum illic scandimus tibi & designatione tua exstructum. Vbi Astrono-

mica nostra sustentaculis aptando Solem condidimus. E vestigio conuersi ad Orientem breui post emerfuram oculis per opposita montium iuga volitantibus venabamur Phœben; quæ tandem summam vmbonis marginem exeruit, qua Caspia inficitur macula, tum maximè conspicua. Et sensim integer $M\mu\phi\theta$ ac mirum in modum candicans euasit; integer quidem sed non oculo saltem nudo, infernè enim aliquantò versus Aquilonem absoluta orbis rotunditas desiderabatur, & nonnihil reducto sinu ora illic apparebat obtusior; suspicabar hac adhuc parte latere Sidus, nondumque toto orbe recreuisse. At sibi non constabat oculus, admoto nempe Telescopio ex asse reparatam agnoscebat lampadem: sed qua truncari prius sentiscebat non ita tersam. Hinc mihi suborta suspicio, interjectæ iam tum Telluris umbra affricari, aut viciniori tenebrarum confinio impallescere. Conjecturæ suffragatus est labor illac pedetentim serpens, qui manifesta demum obscuracione particulam illam labefactare cœpit; quo autem momento hîc habes in subiecta computi recensionem. Non sine voluptate verò caliginem mirabamur se orbiculariter per inclementa diffundentem, sensimque ad superiorem disci limbum enatantem, donec reduci penitus lumine ad maculæ Caspiæ propiorem euanesceret crepidinem. Phases autem quæ potuimus diligentiam indagauimus, & Stellarum altitudines eo vsi organo cuius semidiameter quadripedalis est, & quilibet gradus in 60. min. diuiditur, quodque Capularis amicus tuus Galterius in ipsa ætate iam decrepita extrui curauit, in cuius effæto corpore mens vegeta nihil non adhuc scientiarum molitur. Viuat ille, viue Tu, nec vnquam valere desine. Aq. Sextiis 16. Kal. Mart.

*Luna Eclipsis qua contigit anno 1645. die 10. Februarij
observata Aquis-Sextiis.*

digiti.	grad. min.	hor. min.
Nudo oculo deficere prius visa Cane maiore eleuato adhibitis etiam perspicillis, eodem Cane exaltato	16. 23.	5. 42.
I.	17. 25.	5. 50.
II.	18. 15.	5. 56.
III.	18. 35.	5. 59.
IV.	19. 30.	6. 6.
V.	20. 10.	6. 13.
V.	20. 50.	6. 18.
VI. exactè explorato.	22. 28.	6. 32.
VII.	23. 10.	6. 39.
VIII.	23. 58.	6. 47.
IX.	24. 40.	6. 54.
X.	26. 30.	7. 15.
Cane autem maiore segnius se mouente ad Procyonem dioptra conuersa est quo eleuato grad. 26. min. 30. luci restituta fuit Lunæ medietas.		
Ex Dodrante.	49. 10.	8. 26.
Absolutè restituta.	50. 48.	9. 0.
Corde etiam Leonis existente in Lunâque ipsa	38. 50.	8. 49.
	39. 0.	8. 56.

Et

*Amplissimo & Perillustri D. D. PETRO
GASSENDO, Diniensis Ecclesie
Præposito, Domino suo S. P.*

Amplissime & Perillustri Vir
Petij ab amplissima Dominatione
vestra vt mihi commendatitias literas
ad eminentissimum Principem Moguntinum
procuraret, quod si obtentæ mittantur, aliâs
potuerunt intermitteri, nam quod petebatur
obtentum iam enim ipse Vicariatum suum
mihi contulit, & monitoribus nobis non in-
digeret. Interim si quid pro me aut voluerit,
aut fecerit gratias immensas ago.

Eclipsis hæc feliciter est obseruata, sed &
Parisiis fuisse puto. Meus amanuensis tardus
est, & qui cornua militaria audire & scribe-
re nesciat, illam tamen prout à nobis visa
per primum tabellarium transmittam. Epi-
stolæ securissimè veniunt Francofurtum ad
Menum. Eò poterit amplissima Dominatio
tua si quas velit dirigere. Vale Optime Vir,
& diligere perge. Francofurti 15. Februa-
rius 1645.

*Additissimum tuum IOANNEM
CARAMVEL LOBKOVVITZ,
Denominatum Episcopum Misensem
Sanctæ Sedis Moguntina Suffraganeum.*

*Admodum Reuerendo Eruditissimoque
Viro D. D. PETRO GASSENDO,
Diniensis Ecclesie Præposito,*

ANTONIUS FRANCISCUS PAYENVS, Vniuer-
sitatatis Auenionensis Regens ac Profes-
sor publicus, S. P. D.

Verianissima tuæ literæ quibus me nu-
per donasti, eo gratitudinis nexu amo-
re. n. te meum deuinxerunt, vt ne ingratus
diutius videar hûc ingenij fraterni conatum
quantuluscumque sit ad te transmittere vo-
luerim, non vt me tibi ex aise satisfactorum
mihi persuadeam, sed vt quoddam veluti pi-
gnus nostræ gratitudinis offeram; noui eam
quæ tibi innata est beneuolentia, quâ mune-
ris pretium soles ex offerentis animo potiùs
quàm ex rei merito æstimare, sic se tibi com-
mendat frater, vt in eo fratrem referat, qui te
pari cultu prosequitur, tuamque humanitatis
iure deposcit amicitiam. Eximio San. Lege-
rio quam mihi salutem iniunxeras, reddidi, qui te
vicissim salutat vidi & παρὸς φ secundam Phi-
lolaï partem, sed ni fallor non æquat primam,
aut vt verius loquar, nec dum mihi per-
otium licuit eam vt decet attentius expen-
disse; Vale, & me fratremque qui te salu-
tat animitus amore prosequere. Auenione 9.
Kalend. Maij 1645.

Epistola ad Gassendum.

*Celeberrimo Clarissimoque D. D. PETRO
GASSENDO,*

HENRICVS BORNIVS, S. P.

Summæ quantum doleo, Summe Vir,
quod prouinciam quam in me suscepe-
ram; procurandæ scilicet impressionis Episto-
larum tuarum, mihi ornare nõ licuerit, vnum
est quod me consolatur, me nimirum officio
meo non defuisse literis, amicis, iisque alicu-
ius etiã authoritatis, sæpiùs vsus sum, vt Ty-
pographos datæ fidei admonerè, imò ter qua-
terve ipse Leydam petij vt viderem quid spei
esset reliquum, verùm comperi homines istos
speciosa promittere, sed pauca præstare. Ne
itaque solidæ Philosophiæ amatores medita-
tionibus tuis diutius carerent placuit tû mihi,
tum communi nostro amico D. Heereboordt
Epistolas tuas, vt petis, ad te remittere, ambo
sperantes te pro summa tua æquitate æqui-
bonique consulturum si euentus conatibus
nostris non responderit: Ego Deum testor
me maiorem diligentiam ne vel ipsi proprio
parenti adhibere potuisse. Non etiam tibi
mihique defuit optimus noster Heereboordt
qui se Typographorum leuitatem, si occasio-
nem nancisci ipsi datum fuerit, præsertim El-
zeuirorum qui miserè nobis imposuerunt,
vindicturum vltimis suis mihi scripsit. No-
bilissimus Iuuenis Dominus Turretinus ma-
gni parentis magnus filius, illas tibi est red-
diturus, quem quæso meo non tantum no-
mine, sed excellentium præcipuè virtutum
quibus præditus est tibi commendatum ha-
beas, non pœnitebit vnquam collatorum in
illum beneficiorum, iam enim dudum illi
nomen tuum summo in pretio fuit, maiori
futurû, si incõparabilem illam humanitatem
qua tuam familiaritatem expetèes amplecti
solitus es, erga se experiatur. Cartesius adhuc
propè Almariam degit, nocte dæque absque
intermissione rerum naturam scrutans, ver-
satur in animalium herbarumque indole ex-
plicanda, promittit se omnia per sua princi-
pia Mundo iam nota, explicaturum, ita vt to-
ta philosophantium cohors videat, quantis
in tenebris Atistoteles, illiusque sectatores re-
rum naturam inuoluerint. De responsione ad
refutationem tuam ne verbum quidem am-
plius loquitur Dominus Regius Vir Summus
in Physicis ante dies aliquot ipsum salutatum
iuit qui petiit ab illo vt vellet scriptum tuum
refutare se certum esse, quod si demonstrare
posset rationes tuas nullius esse momèti ma-
gnam famæ illius partem additum iri, ve-
rùm dixit sibi ad illud non satis iam esse otij,
sèque aliis iisque præstantioribus curis, occu-
patum esse. Postquam scriptum tuum in om-
nium manibus versari cœpit, tam altum de
ipsius Metaphysicæ laudibus silentium, vt pu-
tares somnium esse illam tantis acclamatio-
nibus olim exceptam fuisse. Fama est Lob-
kovvitz aliquid etiam contra Cartesij Me-
taphysicam edidisse, sed quid præstiterit non-
dum licuit examinare. Antequam finiam te
summa animi cum veneratione rogo atque
obtestor, vt mihi amorem continues, dabo
operam vt quoad fieri poterit me illo di-
gnum præstem. Literarum commercium

T t iam

iam aliquandiu intermissum quæso reiteretur vt hîc saltem liceat calidissimum purissimumque illum in te affectum, quem summa tua, quâ me amplexatus es humanitas incomparabilisque tua virtus tibi peperit in sinus tuos effudere. Vale Magne Vir, amicitia meæ dulce decus, & me amare perge. Dabam tolutim 16. vel 26. Iunij 1645. Ultraiecti.

Quæso, nisi graue est, mihi scribas vbi communis noster anicus optimus Martellus iam degat vt intermissum literarum commercium cum ipso redintegrare possim, tantam enim Nobilissimi Iuuenis virtus tui animo meo impressit memoriam, vt nulla dies mihi vix prætereat quin grata ipsius olim cōuersatio mihi non obuerfetur. Iterum vale.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO, S.

Admodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Perquam abundè commendationi R. D. tuæ gratia Principis Illustrissimi respondit. Quod quo genere officij R. Dominationi tuæ compensem in curta supellectile non inuenio; saltem vt arbor infructifera fertili solo excepta quâ foliorum viriditate, quâ vmbrae opacitate plantatori suo placere consuevit: sic ego immerita Reuerendæ Dominationis tuæ opera in gratiam Illustrissimi Principis insertus, cum dignos gratitudinis fructus referre nequeam, ad minus leuissimorum officiorum promptitudini non indormiam. Quod verò tibi Fautori, & benefactori meo gratias agam seriùs haud negligentia, sed partim itineris mora, partim repentina corporis ex caloribus huius patriæ intensissimis orta mutatio; partim denique Illustrissimi Principis votorum de me ignorantia; non animum à proposito, sed manum tardauere à calamo. Nunc verò status mei gnarus commodâ potitus occasione humillima obsequia, meque ipsum singulari fauori ac beneuolentiæ Reuerendæ Dominationis tuæ commendo: cuius vt suauissima & desiderabili præsentia quantocius frui possim ex animo opto Deumque precor. Aquis-Sextiis, 1645. Augusti

Admodum Reuerende ac Illustrissima Dominationis tuæ obsequentissimus ac minimus,
IOANNES MICH. OYGEVIGNI
ROXOLANVS.

Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO, Diemensis Ecclesie Præposito, ac in Facultate Theologica Doctori Eximio,

ANTONIUS FRANCISCVS PAYENVS S. P. D.
Reus sanè extitissimè, nisi te de discessu, què meditor Romam, ab Vniuersitate nostra Legatus pro rebus Collegiorum alendis Sabaudis Scholaribus fundatorum, certiore redderem; hinc ad Kalend. Septembris expectabo lubens hîc Auenione, donec quæ mihi illuc agenda, obsequij tui causâ significaueris, qui tibi ex asse addictus

viuo. Interim quia decet, amicitia Lege omnia tecum esse communia, tibi legales has, quas huic epistolio iunxi Theses, offero quibus inspicias ac legas primos contentiosæ nostræ Iurisprudentiæ conatus in lucem editos, contra quas Archiepiscopus noster ac Prolegatus publicè argumentatus est, quod non tam cessit in admirationem insignis quàm tantus Præsul coruscet eruditionis, quàm in laudem nostrarum Theseon ac omnium communem applausum. Nescio an oratiunculam de B. V. Annunciatione à Fratrem meo editam & Cardinali Sfortiæ dicatam acceperis à mense Maio proximè elapso, quam alicui è meis amicis consignaueram, vtcumque sit spero quod singularis tua ac continua beneuolentia nusquam erit mihi defutura. Vale, & viue mihi, Vniuersitati nostræ, & toti demùm literariæ Reipublicæ. Datum Auenione 9. Kalend. Sextiles 1645.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro, D. D. PETRO GASSENDO,
S. P.

Iteræ tuæ expectatissimæ Kalendarum Aprilis Parisiis datæ, Vir admodum Reuerende, non ita pridem mihi traditæ sunt, vna cū exoptatissima Astronomia Philolaica & Aristarcho, quibus me donare voluisti; quâ obrem non solum gratias tibi ago quas posui maximas, sed & omnem adhibebo operam, vt hanc erga me beneuolentiam prima data occasione recompensare possim. Rem mihi quoque fecisti gratissimam, quod me participem reddere volueris accuratissimæ obseruationis Eclipseos Lunaris: Vtinam! Cælum nubilosum tum temporis hanc eandem obseruationem hîc apud nos non impediisset, animo lubentissimo illam iterum transmitterem, verum nihil quicquam, propter aërem cōtinuè turbidum, tum hîc tum Stetini Pomeranorum tum Regiomonti Pruss. obseruatum. Interea vt aliquo modo nihilominus par pari referam, en tibi obseruationem Eclipseos Solaris nuperâ. Hîc Dantisci à me adminiculo Telescopij peractâ, vna cum typo eius æri inciso, ex quo videre licebit, quas & quot Phases Cælum indulerit; animus quidem erat, in quolibet quadrante cuiuslibet Digniti, Phases & tēpora annotare, altitudinemque Solis per Quadratem meum Orichalcicum sesqui-cubitalem, singula minuta monstrantem inuestigare, verum nubes densissimæ Solem sæpissimè obuelantes, intentionem meam perturbabant, ita vt præter has nullas obseruare potuerim, quas autem licuit summa scio diligentia esse peractas. Insuper simul communico obseruationes eiusdem Eclipseos Vitorum Clarissimorum Doctorum nepè Eichstadij & D. Linnemāni, quæ nuperimè ad manus venerūt, spero tibi obseruatori vigilatissimo haud fore ingratas. Si modò antehac per scripto periculū feceris Stellas Fixas absque crinibus & radiis aduētitiis detegendi, rogo iterum quā officiosissimè iudicium tuum hac de re data occasione vt percipiam. Obligare me quoque poteris, si me certiore feceris, num Claudius Mydorgius quatuor posteriores libros de sectionibus Conicis in lucem

lucem ediderit. Præter hæc nihil occurrit
 fcriptione dignum, nisi quod te non nescire
 velim Clariff. D. Laur. Eicstadium (qui te plu-
 rimum saluere iussit, ante aliquot dies habi-
 tationem suam hîc Dantiscum transtulisse,
 cum vocatus sit ab Amplissimo nostro Sena-
 tu Professionem tam Medicam quàm Mathe-
 maticam suscipiendam, cuius aduentus mihi
 præ cæteris gratissimus, quod amicitia eius
 amabili coram frui dabitur occasio. Celeber-

rimo ac Doctissimo Bullialdo meis verbis sa-
 lutem impertiar velim, quæque in me pro-
 ficisci possunt omnia pollicearis ac deferas,
 cui multum me debere profiteor, quod ex-
 teras gentes Astronomia sua Philolaïca in-
 ferrum meum nomen innotescere voluerit.
 Vale & tui amantissimum vicissim ama. Da-
 bantur Dantisci die 7. Iduum Septembris,
 anno Christi 1645. St. N.

IOANNEM HEVELIUM.

*Observatio Eclipsis Solaris in Stetino veteri Pomeranorum in-
 stituta, quæ accidit anno Æræ Christianæ 1645. die 21.
 Augusti, per Doctissimum Eichstadium.*

Tempus in horis à minutis.		Phases in digitis seu punctis Eclipticis.
hora	min.	Digiti.
XI.	8.	Principium Eclipsis Solis.
	15.	1.
	22.	2.
	30.	3.
	37.	4.
	45.	5.
XII.	55.	6.
	6.	7.
	16.	7½.
	25.	7.
	35.	6.
	48.	5.
	56.	4.
	3.	3.
	10.	2.
	17.	1.
24.	0.	
Finis Eclipsis.		

*Observatio Nouilunij Ecliptici Regiomontana M. Alberti
 Linnemanni, anno 1645. die 21. Augusti.*

Ob Horologium rectificandum obseruatæ sunt altitudines Solis sequentes.

Cùm Sol esset altus.	Horologium quod singula minuta habet common- strabat.	
grad. min.	hor. min.	
42. 30.	X. 19½.	<p>Horologium anticipat minutum vnum in singulis obseruationibus, ex. g. cùm Sol esset altus grad. 42. min. 30. Horolo- gium monstrabat horam X. & 19½. min. erit ergo hora X. & 18½. minut. & sic in cæteris.</p> <p>Quæ hîc dicuntur margo superior; margo inferior, centrum, respiciunt gradus ac minuta altitudinum Solis in sinistra parte positarum.</p>
43. 35.	X. 33½. <i>terior.</i>	
44. 35.	X. 45½.	
44. 45.	X. 49½.	
45. 45.	X. 3. <i>variab.</i>	
46. 45.	XI. 19. Margo superior.	
46. 47½.	XI. 22. Margo superior.	
47. 17½.	XI. 38. Centrum.	
47. 47½.	XII. 24.	
46. 10.	XII. 42. Margo inferior.	
46. 0.	XII. 50. Margo inferior.	
45. 45.	XII. 56. Margo inferior.	
44. 47½.	I. 9. Margo inferior.	
43. 47½.	I. 25. Margo inferior.	
43. 12½.	I. 31. Margo inferior.	
42. 55.	I. 33½. Margo infer.	
41. 55.	I. 41. Margo inferior.	
41. 40.	I. 49. Margo inferior.	
39. 20.	II. 11. Centrum.	
39. 30.	II. 12½. Centrum.	
39. 40.	II. 17¼. Margo infer.	
36. 30.	II. 38½. Centrum.	

Epistola ad Gassendum.

Cum obscurati essent Horologium monstrabat.

digiti.	hor. min.	digiti.	hor. min.
1½.	XI. 48.	8.	XII. 47.
2.	XI. 53.	7½.	XII. 55½.
2½.	XI. 58.	7.	I. 3.
3.	XI. 58½.	5½.	I. 18.
4.	XII. 6.	5.	I. 23.
5½.	XII. 18½.	4½.	I. 27.
6.	XII. 24½.	4.	I. 31.
6½.	XII. 28.	3½.	I. 33½.
7.	XII. 33.	3.	I. 37.
7½.	XII. 41.	2.	I. 45.
		1½.	I. 47½.
		1.	I. 55½.

Plurimæ nubes perpetuò interuenerunt hinc finis conspici haud potuit.

Eclipsis Solis obseruata Gedani Anno Æra Christiana 1645. die 21. Augusti.

Crescentis obscurationis

Phases. Initium. digiti.	Secundum accuratum sciaticum lineæ Me- dianæ applicatum.			Altitudo Solis qua- drantem orichal. scf- quicubitalem.			Tempora inde supputata.		
	hor.	min.	sec.	grad.	min.	sec.	hor.	min.	sec.
1½.	11.	23.	45.	47.	15.	0.	11.	31.	6.
2.	11.	27.	0.						
2½.	11.	31.	30.						
3.	11.	33.	30.						
3½.	11.	38.	0.						
4.	11.	42.	30.						
4½.	11.	45.	30.						
5.	11.	56.	0.						
5½.	12.	1.	30.						
6.	12.	7.	30.						
6½.	12.	11.	30.	47.	0.	0.	12.	37.	13.
6¾.	12.	16.	30.						
7.	12.	21.	0.						
7¼.	12.	22.	0.						
7½.	12.	25.	0.						
7¾.	12.	27.	0.						
8.	12.	30.	0.						
8¼.	12.	31.	0.						
8½.	12.	36.	30.						
8¾.	12.	41.	20.						

Decrescentis obscurationis.

7½.	12.	45.	30.	45.	40.	0.	1.	6.	8.
7¾.	12.	50.	40.						
8.	12.	54.	45.						
8¼.	1.	1.	50.						
8½.	1.	6.	0.						
8¾.	1.	8.	30.						
9.	1.	12.	20.						
9¼.	1.	15.	30.						
9½.	1.	20.	0.						
9¾.	1.	23.	45.						
10.	1.	31.	30.	44.	20.	0.	1.	24.	25.
10¼.	1.	47.	30.						
10½.	1.	49.	0.						
10¾.	1.	53.	0.						
11.	1.	56.	0.						
11¼.	2.	26.	0.						
11½.	2.	30.	0.						
11¾.	2.	30.	0.						
12.	2.	30.	0.						
12¼.	2.	30.	0.						

Finis.

Admodum Reuerendissimo ac Nobilissimo Viro PETRO GASSENDO, S.

Admodum Reuerende ac Nobilissime Domine,

Prima Epistola gratitudinis & obseruantia meæ erga Reuerendam Dominationem tuam tessera, benigna fronte potuit admitti: secunda ne importunitatis ansam habeat reor: Reuerendæ enim Dominationi tuæ rerum grauissimarum occupationi intentæ, accersere leuioris negotij laborem est planè esse importunum; verùm importunitatis venia ab innata tua humanitate impetratâ, votorum meorum desiderium aperio. Paucis ante diebus incidi in humanissimum & doctissimum D. Neuré, quem cum post mutuam salutationem & amicū colloquium ex numero R.D. tuæ intimorum intellexissem, quâuis ab eo multa beneuolentiæ ac humanitatis symbola expertus sim sæpissimè experiar: ad illius tamen bonum animum magis promerendum, humanissima R.D. tuæ commendatione opus existimaui: quàm humillimè expeto & auidè expecto; Aulicus enim ex improviso factus ducentium & trahentium aulae fatorum non nescius tempestiuè de asylo prouidendum statui: quod quidem licet principale ac singulare in liberalissimo R.D. T. patrocinio audeam collocare: Tui tamen amicissimorum gratia quoque officioso obsequio restat inuitanda. Nec dubito quin votis mei beneficentissima R.D. T. voluntas faueat: qui enim viuam sempiternamque in pectore meo R.D. T. imaginem nec mutum in ore nomen quotidie studeo retinere; beatum me fore autumo si hoc idem cæteris etiã optimæ notæ hominibus debere, te auctore valeam. Aquis-Sextiis Sept. 20. an. 1645.

Obseruantiss. & obsequentiiss. I. M. V. G. E. V. I. G. N. I.

Reuerendo admodum Clarissimoque Viro PETRO GASSENDO, *Diniensis Ecclesia Prapósito dignissimo,*
GOTTIFREDVS VVENDELINVS S.

Magna fuit illa, pernicitas (virorum maxime) quæ literas tuas postridie Lunaris delinquit datas intra octiduum, hoc est ad 19. Februarij mihi tradidit in manus: lentior fuit mora quæ alteras extremo demum Maio petulit. Respondere vtrisque distuli hæctenus, dum Bullialdi liceret Astronomiam inspectare de qua inaudieram, quæque non nisi cursim est mihi visâ: dùmque præstolarer Eclipsim Solarem, vt simul transfererem quidquid tibi gratum fore iudicaret. Et quidem ad tuam Lunarem Eclipsim quod attinet, eam ego Hercij obseruaui si vnquam vllam aliàs accuratissimè. Cum sub occasum Solis omnia composuissem, Horisonium iam affabrè correctum, sciotericum sesquipedale, Clepsydras duas, Telescopia quatuor, Schemata duo cum variarum magnitudinum semicirculis umbralibus, adessentque in area mei cœmeterij spectatores supra 50. viri, iuvenes, adolescentes, ne meis oculis fiderem, faueret verò cœlum defæcatissimum, Sole iam Horizontè attingente (hoc est sine Refractione iam infra eum depresso) horâ vtrique 4. min. 48. emissa est in fluxum Clepsydrarum altera, qua fluente dudum post auditam hor. 5. min. 15. vnâ cum hor. 5. min. 20. limbus inferior ad sinistram visus est imbui colore peregrino luteo illo, siue autem Xerampelino: quo magis magisque inualecente, manifestè pars illa cœpit temerari ac rubore quodam suffundi donec post 10. min. sonante hora 5. min. 30. post mustatum sæpius habet, iam dudum limbus hebetatus fuit luore pallido ac fusco.

hor. min.			Culminationes.	Horæ Parisienses
		digiti.		hora. min.
5. 35.	Pallor vergere cœpit in fuliginem crassiolem.			
5. 41.	Fuligo densior, magis magisque visa intendi.		Jupiter.	5. 23.
5. 45.	Fuligo densissima, limbus adhuc conspicuus.			5. 27.
5. 47.	<i>Merum ac verum initium.</i>		Media Pleias.	5. 29.
5. 48.	Versa vtraque Clepsydra primùm.	$\frac{1}{4}$.		5. 30.
5. 53.	Sextans Peripheriæ. Obseruatio certissima.	I.		5. 35.
6. 0.	Quinta pars circuli Lunaris.	II.		5. 42.
6. 1 $\frac{1}{4}$.	Quadrans fermè circuli certissima Obseruatio.	II $\frac{1}{4}$.	Palear. ☽	
6. 6.	Plus quadrante deficiens obscurissima.	III.		5. 48.
6. 15.	Plus Triente Peripheriæ.	IV $\frac{1}{4}$.		5. 57.
6. 20.	Pars deficiens atra valdè præcisè	V.		6. 2.
6. 29.	Nondum semis Peripheriæ.	VI.		6. 11.
6. 30.	Cuspides in Perpendiculo Parisiis.	VI $\frac{1}{4}$.		6. 12.
6. 36.	Cuspides mihi in Perpendiculo.	VII.	Aldebara.	6. 18.
6. 37.	Digitus VII. magis præcisè.			6. 19.
6. 45.	Plus semicirculo. Pars deficiens atra valdè	VIII.	ferè.	6. 27.
6. 48.	Versa Clepsydra iterum.	VIII.		6. 30.
7. 0.	Fides Horisonio ex sciotero, vix	IX.		6. 42.
7. 12.	Cornua Parallela Eclipticæ.	IX $\frac{1}{4}$.		6. 54.

Epistola ad Gassendum.

T c 3 hor.

hor. min.		digit.	Culminationes.	Horæ Parisienses.	
				hora	min.
7.	18.	Cornua Parallela via Lunari & arcus per centra tendebat in pectus leonis, vnde <i>Medium ipsissimum</i> & digiti $9\frac{1}{2}$. accuratè admodum obtenti.	$IX\frac{1}{2}$.		7. 0.
					1. 1.
7.	$27\frac{1}{2}$.	Digitus $9\frac{1}{4}$. ad summum certè non ampliùs.	$IX\frac{1}{4}$.	Sinister humerus Orionis.	7. $9\frac{1}{2}$.
7.	30.	Digitus 9. tantùm indicati sunt, & quod mirati sumus omnes, tantillo incremento luminis tantillo decremento deliquij, iam Lunæ fulgor splendebat auctior, discrimine claritatis manifesto in rebus adspectabilibus.	IX.		7. 12.
7.	36.	Obseruatio digitorum certissima nõ toti	IX.	Caput Orionis.	7. 18.
7.	45.	Cuspides in Basiliscum.	VIII.		7. 27.
7.	48.	<i>Versa Clepsidra tertium</i> digiti satis præcisè	VIII.		
7.	56.	Semis Peripheriæ obseruatio certissima. Confide	$VII\frac{1}{2}$.	Humetus dexter.	7. 38.
8.	0.	Fides rursus Horifonio ex scioterico.	VII.		7. 42.
8.	8.	Obseruatio certissima digitorum paulò minus.	VI.		7. 60.
8.	15.	Obseruatio certissima digitorum satis præcisè.	V.		7. 57.
8.	22.	Certissima obseruatio digitorum satis item præcisè.	IV.		8. 4.
8.	30.	Satis bona. Vtrique non ampliùs quàm	III.		8. 12.
8.	37.	Optima. Minus aliquantillo quàm	II.	Pes Geminorum.	8. 19.
8.	43.	Digitus vltimus satis præcisè denotatus.	I.		8. 25.
8.	45.	Plus semisse digiti paulatimque ferè finis. Dum interim mussatur inter spectatores. Nondum. Nondum. Nondum, adhuc, adhuc, aliquid, aliquid, aliquid, ac denique.	$0\frac{1}{4}$.		8. 27.
8.	49.	Tandem exclumatur ab omnibus <i>ACIUM EST. finita iam tertia Clepsidra præcisè.</i>	0.	Nondum Syrius.	8. 31.
8.	50.	Limbo iam conspicuo nudis etiam oculis poterat tamen adhuc quibusdam iudicari adhuc deficere, isque haberi finis spurius.		SYRIUS.	8. 32.
8.	55.	Fuligo adhuc densa, sensim dilutior.			8. 37.
9.	0.	Penumbra paulatim languescens atque euanida, finis secundarius spurius.			8. 42.
9.	15.	Vltimum vestigium Penumbrae oculis etiam meis.			8. 57.

Omninò ergo huius deliquij duratio à prima eius suspitione ad supremum Penumbrae vestigium tenuit horas 3. min. 36. ab initio spurio ad finem item spurium hor. 3. min. 6. à mero initio ad merum finem hor. 3. m. 2. ad summum. Quæ ritè ac rectè à me sic obseruata fuisse aliunde ecce constat.

Leodij doctissimus *Linus* obtinuit initium hor. 5. m. 48. quod (si verus ego fui) non excefserit h. 5. m. 49. tanta est hæc inter nos consensus. Reliqua obseruatione non peregit occupatus precibus tunc quadragenariis indiæiuis. Antuerpiæ *Gutiscovius* vnà cum Optimatibus in *Ædibus Edelherij* magno apparatu huic obseruationi operatus, finem pro-

nunciauit hora 8. min. 45. ad summum. Et si spectatorum alij submussarèt nondum, Nondum nondum, ac denique vbi omnium consensus fuit super fine, Oscilli iactationes adhuc numeravit Præfectus 42. hoc est minutum fermè vnū donec culminaret Syrius: ita nemo illic finem extendit vltra horam 8. min. 49. Cæterùm *Gutiscovio* pronuntiatu finis ad miraculum conspirat cum meo. Iam verò & *Francofurti* ad mœnum *Carammel* hæc fermè scribebat quæ ante istud biduum nactus sum. Vbi fuimus (inquit) Instrumento oscillatorio (ego dixerim oscillo) modo speciali approbato. Quod intra horæ spatium 2818. recurreret. Nam inter horam

vrbis

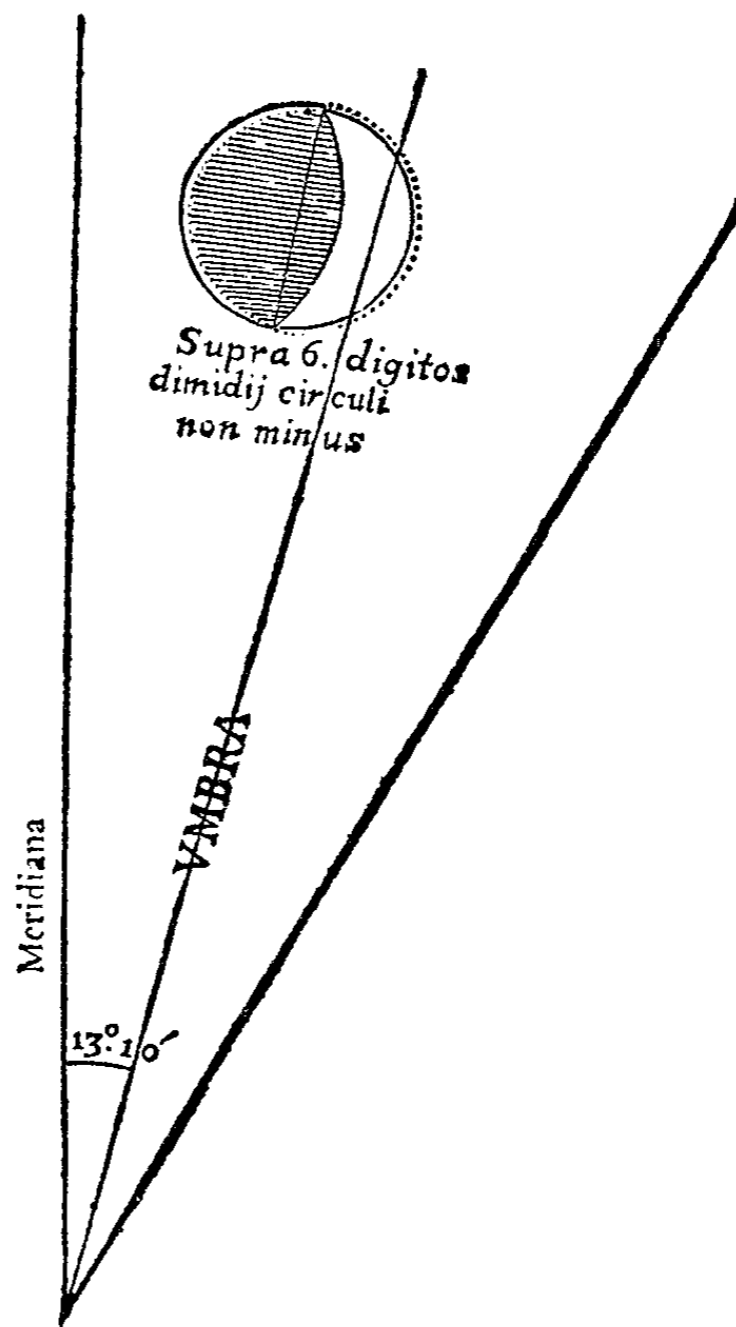
urbis publicam VI. & VII. dedit oscillationes 2816. inter VII. & VIII. 2824. denique inter VIII. & IX. 2816. vnde hanc ipsam observationem cum prioribus componendo securè ac confidenter supposui oscillationes horarias 2818. aut vt plurimum 2819 sæpius exploratâ Lunâ, visa est ea tum primùm deficere cū audiretur primus ictus sextæ. Hinc oscillationes percurrerunt & dederūt vltin.ū Eclipseos finem oscillatione 8705. Nam oscillatione 8700. adhuc percipiebatur nonnihil obscuritatis in Lunæ limbo supra mare Caspium, & tandem oscillatione 8710. Eclipseos euauerat. Sumèdo ergo medium 8705. prodiit hora 9. min. 3. sec. 13. & tota duratio horarum 3. min. 3. sec. 13. Maxima obscuratio Digitorum 10. min. 15. circa hor. 7. min. 30. sed ne videremur horologio publico fidere tametsi bono, & illa die speciali cura gubernato iussimus oscillationes procurere: reperimûsque oscillatione (quæ ab hora sexta horisonij erat) 9000. Dubben & penultimam Caudæ in eodem azimutho seu perpendicularo, & quia illa oscillatio dat horam 9. min. 15. sec. 18. poterit ex doctrina Triangulari tempus iudicari. *Hæc ille.* De cuius verbis ego quidem conficio horam reuera fuisse 9. min. 12. non amplius: atque ita cœpisse Francofurti hora 5. min. 57. desisse hora 9. min. 0. mediûmque incidisse in horam illic 7. min. 28. quod cum Hercana mea observatione conspirat ad stuporem. Et quod mihi omni auro est carius cum Tabulis meis supra votum & ad miraculum. Eæ sanè momenta hæc omnia repræsentant exquisitissimè, & durationem largiuntur horarum 3. min. 2. omninò, quod ideo adicio, quoniam in prænunciatione ad te data nescio quo errorculo non nisi horas 3. & minutum ferme 1. collegeram, cùm Digitis 9. min. 24. qui retractatis calculis 9. min. 30. fiunt exquisitissimè.

Cæterùm hæc cùm ita se habeant, tum illud mihi gratulor quod vobis Parisiis iam inde à tertio digito ad ipsum vsque medium omnes Phases ita conspirant cum meis vt nec ouum ouo sit similius. Nam initium ipsum postumat vobis aliquantillo: quod ego interpretor oculorum constitutioni adscribendum: qui Plenæ Lunæ lumine semel perstrikti idolum impressum tardiùs patiuntur expugnari. Vnde & eadem ratio finem tardiùs patitur sentiri, qui cùm vobis debuerit obtineri hora 8. min. 31. vix hora 8. min. 40. se insinuauit. Et si hoc intermorium est exiguum, & medium deliquij vix vltra hor. 7. min. 4. protelat.

Atque vtinam tam prope mecum paria feceritis in Eclipse 1642. neque Doctissimus Bullialdus illa delusus sibi met illuserit: Vtinam inquam hoc abs vobis impetrare mihi licuisset, quò rediretis ad eundem Ædium Thuanarum locum, aduocaturi memoriam quisque vestram quibus seu ædibus seu pinis Templorum imminuerit Luna per vnâ aliquam phasin! certè, ac certo certius deprehendissetis initium illius commissum Parisiis hora 11. min. 45. non (quod retulistis)

hor. 12. min. 10. vel vti ex Digitorum rationibus eruo 12. minut. 4. Nam vt fidem meam (mihi met ipsi molestam) alieno testimonio liberem: Ecce Gutiscouius Mathematicus vt & Medicus sanè egregius & quod est palmarium Mechanicus excellens, cùm pridie illius diei in area suarum Ædium Louanij disposuisset omnia comparassetque lapidem satis magnum læuem ac bene politum & ad Horizontis planum libellatum, cui induxisset lineam Meridianam per altitudines Solares semel iterum tertio ac sæpius comprobata sumpsit sibi perpendicularum, vmbraque fili accuratè cum socero suo item Mechanico in lapide illo denotauit, vt angulum azimuthi nancisceretur deque illo tempus admetiretur. Cùmque ego post aliquantum temporis compos essem factus peractæ ab illo totius observationis & industriam exosculatus sum, & consensum inter nos supra quàm dici potest admiratus. Cæterùm quam mihi schedam transdidit, eam vt tu quoque examines lubens volensque hîc repræsentato: quam dum traderet Puteano destinandam ad me, prorupit in hæc verba. Profecto D. VVendelini calculus fuit admirabilis!

Schema & verba Gutiscouij.

Meridiana ecce linea cùm lineæ vmbrae Lunaræ intercipientur angulum grad. 13. min. 10. cùm deficerent Digiti saltem septem, Peripheriæ semis scilicet. Et quidem si Naudit vmbra illam daret sine vlla Parallaxi occidua item & latitudinaria in Austrum

T t 4 tempus

tempus erueretur hor. 0. min. 45. post mediam noctem : at quia decedit quid à centro vmbrae ad medium Menisci , lucem & vmbrae fundentis , vnà cum Parallaxibus iam memoratis ; manifestum est angulum interceptum non attigisse gradus 12. vixque etiam $21\frac{1}{4}$. superasse. Vnde confectarium est fuisse horam Louanij 0. minut. 39. vel 40. ad summum cum iam deficerent Digni 7. & amplius. Cœperat ergo deliquium hora saltem 12. min. 3. siue autem (vt Ipfus mihi denarauit) cum ipsissima nocte media. Quod admirabiliter cum obseruatione mea conspirat qui Hercij obtinuit principium hor. 12. min. 3. ac certè nimis mihi mirum visum semper fuit si errare hîc potuissem in obseruando, si mei calculi possent in numerando qui vt omnes taceam aliàs Eclipsin illam tuam Diniensem 1636. tam partiliter ad vltima mómènta exhibuerunt. Quare tertium iam oro te atque obtestor vt præsentem Ædium Thuanarum locum tandem aliquando reuifere digneris & quod dixi memoriam aduocare, Beabis (mihi crede) posteritatem, cuius æternus εὐφημισμός radius erit parte in Cælis & de cælis gloriæ ac beatitatis tuæ. Si verum est istud Δεύτεραι φρονίδες φώτεραι, non verebor addere Τεταραι φρονίδες φώταται quod dum facio te tui ipsius admoneo ; de nominis inquam tui Anagrammate neque insubido illo atque (vt sunt pleraque eiusmodi) insulso, sed seria Γνώμη quid à te res ipsa postulet inculco,

Si ter dispensas pondus, sapientius vrges

Vastum dispeffus pennipotens graderis.

Non simul quia semel te obseruatione perfunctum existima, nisi & iterum, & tertium & sæpius sæpiusque recolendo tandem eò peruenias, vt quo altiùs euoles, quod latiùs euoluas non superfit. Sed heus ! vbi locorum sum ! vnde ! quo ! quò ! exerrauit. Reduc in

viam obsecro, & ignosce vel ideo peccanti vt sit cui ignoscas.

Ad Eclipsin Solis venio die 21. Augusti 1645. conspectam. Eius initium non puto per Belgium conspectum vsquam ita nubibus obfessus Sol delituit. Antuerpiæ *Gutisconius* finem obtinuit in corona Optimatum cum hora 12. minut. 33. sec. 2. Ego Hercij cum hora 12 minut. 37 $\frac{1}{2}$. quantum tempora potui rapere per vmbrae azimuthi. Et est consensus iste admirabilis cui & meæ Tabulæ adstipulantur scrupulosissimè. *Caramael Alderspachij* ad Danubium quatuor leucis à Passauiò in Occidentem scribit se natum initium hora 11. min. 0. sec. 9. finem hora 1. min. 20. sec. 18. Durationem totam hora 2. min. 20. sec. 9. medium hor. 12. min. 10. sec. 13. Digitos obscuratos ad Septentrionem hora 5. min. 45. sec. 0. ab igne Lunari hora 5. min. 20. sec. 0. aëre Lunari. hor. 5. min. 5. sec. 0. à Terra Lunari.

Tres (inquit) semper vmbrae habui, quarum minimam quæ nigerrima erat Meditullij solidi Lunaris fuisse existimo ; mediam quæ sanguinea Lunaris aëris ; extimam, quæ crocea, fuisse Lunaris ignis. Crocea semper fuit duplo latior quàm sanguinea, & medium ipsa Dignitum comprehendit exactè. Si fides meis Tabulis sua stabit Parisiis, eadem cœpit hor. 10. min. 9. ad summum ; desiit hora 12. minut. 16. satis præcisè cum defectu Dignitum 5. | min. 0. nullus dubito quin quidquid eius fuerit apud vos obcentum ad me sis destinaturus illicò, ad eum modum quo Eclipsin illam præpetibus pennis transmisisti quæ conspecta fuit postremo Februario, sic tamen vt simul etiam mittas conspiciendam Ianuario proximo, cuius Phases Cardinales tres vobis patebunt aliquantò quàm nobis pleniùs.

*Anno 1646. die 30. Ianuarij conspicietur Eclipsis
Luna totalis, cuius*

	Parisiis.	Æquatio daret.	Hercij.	
	Hor. min. sec.		Hor. min. sec.	
Initium.	4. 6. 25.	3. 50.	4. 24. 25.	Penumbra anteuertetur fortè ad 30. m.
Immersio.	5. 3. 32.	4. 48.	5. 21. 32.	Optica fallacia extendet fortè ad m. 5.
Medium.	5. 53. 0.	5. 37.	6. 11. 0.	Post mediam noctem.
Emergio.	6. 42. 23.	6. 27.	7. 0. 23.	Iudicari poterit citiùs emergere.

Hæc tempora æquatio Dierum daret totis 15. vel 16. minutis maturiora, magno discrimine.

Erit hîc Exeligmus anni 1628. quod ideo admoneo, vt de huius experimento constet an non illic vobis Aquis-Sextiis postumarint tempora totis 10. minutis sicuti scribebam.

Interim autem sciendi desiderio torqueor quid cogites tu super vitis Sanctorum Prouincialium edendis Marij Donati atque alio-

rum ? quorum sunt præclara monumenta in Codice illo Forcalcariano, qui nunc est penes Episcopum Sistaricensem. Qui tanta patriæ tuæ præstitisti, præsta hoc quoque quo nihil est præstantius.

Lego in vita Peireskij accepisse illum aliquando Babylone antiquâ, laterculorum fragmentum, inscriptum literis ignorabilibus. Ego quidem quos Plinius commemorat certus sum complexos Epocham Diluuij 480. annis ante Phoroneum hoc est ante Christia

Christianam Epocham annis 2310 $\frac{1}{2}$. fermè, eaque est diluuij mei tandem aliquando prodituri materies. Velim ergo (quod tuo comodo fiat) exemplum illorum ad me transdi, vt vel lucis aliquid illis afferam vel ab illis auferam, siquidem iidem sunt cum plinianis. Infinita alia lego in vita illa quæ vitam mihi breuem faciunt. Ita coram de iis tecum agendi amore languo, sed hæc Deus aliquis fortè dabit, & beata pax; quæ si Europam nostram semel reuiserit, non retracto de reuifendo te meaue altera Patriâ Prouinciâ fortè illic me relicturus.

Loxiam meum toto hoc anno recudi nec semel, atque ad eam certitudinem perduxit vt non existimem superfore de quo dubitetur, at enim delibero mecum de Titulo insigniendo Parastatis Illustribus Te ac Pythea. Quare oro, velis ad me Iconem tuam destinare, item & Pytheæ, concipiendam pro modulo præstantis alicuius Massiliensis & cordati literatique viri. Interim autem hoc habe. Deprehendisse me *ἕξαμα* Norimbergense atque in illa vrbe V Valteriani obseruatorij graduum 49. min. 27. sec. 4. vel 5. vnde conficio obliquitatem anno 1488. & 1492. fuisse grad. 23. min. 30. sec. 52. quæ nunc est grad. 23. min. 30. sec. 15. tantum, decrefcentiam etiam-num, etsi eam Bullialdus iuxta cum Phocylide faciat increfcentem.

Et ad Bullialdum quidem erant quæ scriberem, vt literatum commercio amicitiam cum illo viro (quem pro eo ac meretur suspicio) contesserem: sed audio abiisse illum in Italiam ac Venetias, an fortè petiturus Byzantium aut Alexandriam, aut vtrumque? & certum nobis daturus *ἕξαμα* vtriusque loci? dignus profectò est isto vindice hinc nodus, si minùs plenè soluit illum Bartholomæus Crescentius, & relationes quædam Nautarum quarum mihi ante 35. annos copiam fecit Galterius noster Aquis-Sextiis, & de quo videor retinuisse gradum Alexandria 31. min. 12. Nam posterius Batauorum relatio inter grad. 31. minut. 10. vel 31. 12. me incertum reliquit. Ac miror Bullialdum retinuisse gradus antiquorum Gnomonicos Ptolomæi ac Pappi 30. minut. 58. cum neque tu quidquam certius de obseruatione vlla perscripseris ad me, neque gradus illos meos 31. m. 10. credam erroris conuictos. Post tantum temporis ex quo Loxias meus primùm prodiit. Cuius non dico assertio, sed vel sola admonitio excitare prouinciales omnes debuit ad aliquid tentandum. Multa erant quæ scriberem alias, nisi alia me premerent: simul vt sit reliquum aliquid in aliatum literarum argumentum, finem ergo facio, sed cum altero tui nominis Anagrammate *τρωμικωλάτω* eccisto.

Sis prosper nudis: at sit genuina DEVS spes.

Vis Sidus penetres? Spes tuas grandis
INOPS.

Digno (me DEVS) quod tumulo tuo inscribatur, nam & morum est tuorum Elogium & desponsæ tibi æternitatis *εὐλόγιον*. Quam ego cum inituro 9. Anno seram tamen nec nisi

post multos Ianos visendam ad precor. Bruxellâ 25. Nouembris 1645.

Tui Plenus,

GOTTIFREDVS VVENDELINVS.

Quoniam quæ iam scribebam non sunt destinata cum sui diei cursore, addam quod te magis etiam obstringat ad laterculos illos Babylonios mecum communicandos. Cameum illud sacelli Regij quot Interpretes nactum sit tu scire potes, mihi diuinandi potestas superest. Qua ad interpretamentum vsus. Video (si quid video) expressam illo adoptionem Tiberij quàm Respublica siue autem Roma admouet Augusto inter Scriboniam & Liuiam sedenti & serpentina ægide amictum, qua indicatur Ciuilia bella, & in eius Caput coniurationes sublata. Qui adstat post tergum Mars & Gradivus, pone quem Rhea Syluia sedet in *Ἰσθμῷ*. Is Iouem affatur vt sicut volens libensque Romulam ex se genitum non Pegaso Bellerophonteo sed equo suo subuectum in Sidera in Deorum numerum admisit ita porrò & altera ex parte Iulium pone subeuntem Diuum admittat. Orbemque Terrarum Anchisæ siue autem Æneæ Posteritati gubernandum æternùm decernat. Deuictarum, sub isto Augustæo Cælo gentium imagines videor agnoscere Sicambros illos quos apud Strabonem & Paterculum legere est. Actuarius ille qui Posterganeus sedet, Parthus Rex videtur. Omne desumpto à Perse Macedonum ultimo Rege cuius filius scriptum Romæ fecit, quale quid de Partho sibi pollicetur adlatio. Post Tiberium pueruli, Cajus mihi sūt & Lucius: quibus nimirum mortuis ille adoptionem meruit. Hæc an feliciter interpretatus sim tu iudica; & iudicij tui me participem facias, facies verò si laterculorum quos dicebam exemplum aliquod transdas.

Dum hinc sum, nactus Doctissimi Mersenij nuperum opus, reperi paginâ 369. factam mei mentionem sanè quàm honorificam. Quo nomine me debitorem illi profiteor supra quam sim soluendo. Quod autem illic miretur asseri à me hibernas oscillationes horarias plures esse quàm æstiuas; sciat (oro) me experimentis innumeris hoc deprehendisse. Etenim sumpto Oscillo ferri ponderis librarum 52. de suspensura pedum 45. in Templo meo neque autem consulto horifonio, sed Clepsydris vsus duabus, deprehendi iam annis aliquot continuis & obseruationibus iteratis ac repetitis sæpissimè hiberno Cælo seu sudo illo siue humido siue gelido siue tepido iactationes semper 493. vel 494. constantius quàm vt casus credi queat, eiusdem oscilli ac suspensuræ iactationes æstiuas Sole Apogæo habui in iisdem Clepsydris & quocumque item Cælo habitu 473. vel 474. continuis iam aliquot annis diebusque ante & post Solstitium aliquam multis. Ea res me perpulit vt iam etiam demonstrari posse confidam, & Terram moueri. Et quotenis minutis suam Diametrum per auram ætheream peruolitet. Nam quia certo certius deprehendi casum hunc ad centrum telluris ea celeritate

leritate incremente ruere vt lapis peruenturus sit illuc intra 12. minuta ad summum, illicque habiturus eam hormam, quam si habuisset iam inde à principio casus totam Semidiametrum peruolasset minutis 6. ad summum, quantam habet ipsissimum punctum centri, quamque ipse (pars magnæ matris homogeneæ) quærit & affectat. Profectò sicut centrum Telluris Sole Perigeio celerius mouetur quàm Apogeio, mirum non est, si casus lapidis illud ipsum æmulatur. Rursum autem hinc conficio centrum illud spatio minorum 1461. percurrere medio motu Semidiametros suæ telluris 244. vt minimum quantisper Sol Semidiametras suas 4. percurrere videtur planè vt Diametri Telluris & Solis hinc colligantur sicut 1. ad 62. vt minimum, vel vtrique 64. quod aliunde probatum dabo etsi adhuc hæsito de 1. ad 60. propter rationes alias bene multas. Cogitata illa Mathematica vt sublimia sunt & mentis valde erectæ ac depuratæ, ita vt & ille & Tu me ex æquo purissimis vestris precibus ac sacrificiis complectamini ardentibus votis opto. Idem ego qui heri. Scribebam hæc 26. Nouembris in Ædibus Chislerianis. Vndidem saluto amicos in Prouincia meos, ac nominatim amplissimum Arnaudum Miræ-Vallis Toparcham. Ad quem literas istas feci, sed à te legendas, præbendas, destinandas, cum inscriptione cuiusmodi ad illum pertinere tu scires.

*Reuerendo, Clarissimo, Doctissimoque
Viro D. D. PETRO GASSENDO,
Theologo, Philosopho, Mathematico Summo, S.*

Reuerende, Clarissime, Doctissime Vir, Cum Traiecto Lugdunum abiturus tuus meusque Bornius Vale mihi diceret, multus de te nobis sermo incidit occasione libri de Proportione quæ grauiâ decidentia accelerantur, &c. nuper à te editi; quem, vt erat ad me missus, incompactum manu tenebam. Hic ego multiplicem & solidam tuam eruditionem, ille singularem tuam comitatem, vterque liberam tuam dexterrimamque philosophandi rationem nobis mutuo commendare cœpimus. Quo factum, vt cum ille post biduum triduum-ve scripturum se tibi subiungeret, paratùmque si quid & mihi placeret, suis inclusum literis ad te bona fide transmittere, conditionem mox arripuerim. Hinc natæ hæc ad te, Clariss. mi Gassende, literulæ: quas vt verecundiori, dummodo in Gassendum modo in me oculos mentis desigo, scribere tamen ausus sum. Tua enim tantopere depredicatâ mihi comitate fruetus, in sinum quoque tuum deponere quid verear & affectum illum meum quo te prosequor, & obseruantiam quæ te semper colui? Verùm ne me Parasitæstrum credas, plura de his addere supersedeo. Ad alium te nunc vocabo puluerem. Ex appendite Exercit. Fludditarum, ex Epistola de ☉ humili & subli-

mi ad ad F. Licetum, ex alia ad Gabrielem Naudæum de 9. Planetis circa ☿ detectis, ex Bullialdi Astronomia Philolaica, ex ☿ in ☉ viso Hortensij (tuum enim videre nunquam licuit) aliisque satis perspectum habeo, continuâ te operâ Cælo inuigilare, nec si quid obseruatu occurrat dignum, facile inexpertum relinquere. Non est itaque vt dubitem, quin Eclipsin Solis præcedenti anno mensis Augusti die 11. St. Vet visam obseruaueris, modò Cæli vobis clementia fauerit. Beabis me, si quæ ad illam tibi certa, communicare non dedignaberis. Nam & ego obseruavi partim immisso per Telescopium in cameram obscuram Solis radio, partim per amplum sextantem, quo Solis capiebatur altitudo: sed finem tantum. Initium enim & quantitatem denegauere nubes; fato harum regionum nescio quo, non nescio quanto. Eadem nobis inuidere nuperam Lunæ Eclipsin quæ in 21. Ianuarij St. Vet. incidebat. Vix dubito (nam id calculus postulare videbatur) quin circa medium in Cælo Luna prorsus euauerit, vt contigit Keplero an. 1621. & nobis hîc anno 1642. interim tamen siquidem in demonstratione hîc non verfer Geometrica, ἐπιχειρῶ, donec vel à te, vel ab alio Viro Docto, quid hac in re factum sit edocear. Pluribus mi Gassende (patere vt ita te compellem) hac vice te non detinebo. Finiam (nam id charta monet) si hoc vnicum te rogauero, vt redames Tui amore ebrium IACOBVM RAVENSBERG. Solutim Traiecti ad Rhenum 2. Maij Iuliani, anno 1646.

*Summo, Clarissimoque Viro D. D. PETRO
GASSENDO,*

HENRICVS BORNIVS, S. P.

Magnas tibi habeo & ago gratias, Vir Magne, quod mei men. or doctissimas tuas Epistolas vnâ cum gemino inauguralis tuæ orationis exemplari mihi dono miseris. Donum hoc tuum vehementer mihi gratum fuit, at gratius sanè fuisset si epistolio concomitatum ad manus meas peruenisset. Nihil enim mihi gratius vnquam fuit, quàm ex literis à te mihi redditis de rerum tuarum statu, tuoque in me continuo affectu certior fieri. Verùm quemadmodum plurimis iam detraheris & inquietaris vndique curis, ita in aliam occasionem literas, ad me pro tua in me beneuolentia exarandas, differre necesse habuisti. Nihil tibi impresentiarum gratitudinis testandæ ergo remitto, verum simul ac Regij Physica (de qua pluribus ad Martellum nostrum) typis descripta fuerit, exemplar illius vnum, aut (si placet) alterum tibi transmittam. Literas quas meis inclusas inuenisti dedit ad te Vir Doctissimus Ravensberg. Matheseos in Vtraiectina Academia Professor, cui cum plurimus de te quotidie mecum esset sermo, scire ex me tandem voluit, num in graue tibi esset, si tibi pro summo suo in celeberrimum tuum nomen studio Epistolâ aliquâ salutem diceret. Iussi Virum Doctum,

Doctum, ac tua amicitia planè dignum, securo esse animo, tibi que nihil gratius euenire posse affirmavi, quàm ab illius similibus, qui solidè bonam mentem amant, humanè ad literarum vtrò citròque mittendarum commercium sollicitari. Quæso te itaque, Vir Magne, vt Viri Docti summi tui cultoris hæcce literas, nisi graue est, responso aliquo digneris. Cæterum beavit me Sorberius noster quod duas simul tui imagines oculis meis obiecerit, mentis scilicet & corporis, quarum tamen alteram, quippe à te ipso profectam, alteri, à pictore valde mediocri delineatæ multùm præfero: Qualificumque tamen illa fuerit, primâ data occasione, vt desiderium absentia tuæ, quocumque possum, solatio leuem, illam à pictore depingendam mihi curabo, donec subtiliori alicuius artificis manu huic venerandi tui vultus umbræ, imò vix umbræ, meliùs ad similitudinem tui præcisa imago, qua musæum meum, dum viuam, condecoretur, succedat. Summopere etiam mihi totique bonæ menti operam nauantium choro, gratulor, quod tandem animum appuleris ad Epicuri Philosophiam, tantis votis à nobis expetitam, prælo subiiciendam. Iam animus est in Doctissimo illo tuo scripto euoluendo occupatus, quippe in solidum persuasus magnos inde ad se redituros fructus. Vrge solummodo operas, ne moras nectant, & gaudia nostra morètur. At tu interea, Vir Magne, amicitia meæ summum decus, Vale, & me quem hæcenus tanto affectu complexus es, rogo, amare pergas. Dabam tolitim Hagæ Comitum 28. Maij 1646.

Clarissimus Heerebordius cui alterum orationis tuæ inauguralis exemplar dedi petiit à me vt peramicè te salutarem, tibi que suo nomine omnia sua offerrem. Iterùm Vale, Eruditorum decus.

Reuerendo ac Nobilissimo Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

IOANNES OVGEVINI S. P.

Quod imbecillæ preces meæ apud Excellentissimum Principem obrinere non valere, id grauissimæ mihi que gratissimæ intercessioni R. D. T. vtrò concessit. Deus Opt. Max. benevolentissimo & promptissimo Reuerendæ D. T. in afflictos patrocinio per præmium reddat; ego æternæ gratitudini non indormiam; adhuc tamen ab Excellentissimo Principe propter aliqua negotio la præstanda, duorum fortè mensium spatio humaniter ad manendum inuitatus, te Patronum meum continuâ debita, et si minùs dignâ gratiarum actione, discessurus, non frustrabor; valeat diu felicissimè Iunij 5. 1646.

Reuerenda ac Nobilissima D. T. minimè obsequentiissimus IOANNES
OVGEVINI, ROXOL.

Summo ac Celeberrimo, Viro D. D.
PETRO GASSENDO,

HENRICVS BORNIVS S. P. D.

Quam amico meo nuperrimè intellexim Cartesium hortatu quorundam aggressum esse refutationem posterioris tui contra ipsius Metaphysicam scripti, non ingratum tibi fore iudicavi, te illius à me certiore fieri. Latine tibi non respondit, sed Gallicè; quia tota illa Metaphysica cum omnibus obiectionibus, & responsionibus in vernaculum vestrum sermonem versa iam in Gallia typis describitur. Verùm, vt sincere tibi meam de hoc Cartesij molimine sententiam aperiam credo ipsum Æthiopem dealbare, nunquam enim se ex illis, quibus illum, irretitum tenes, laqueis expediet; sic mecum iudicat optimus Regius cui propter editionem Physices Cartesius etiam non parùm est infensus. Subolsedit, credo, ibi quædam lectum iri, quia suis placitis abluunt. Vtinam Optime Gassende, eximius alioquin ille Vir mitiori esset erga dissentientes ingenio, morèque tuum æmularetur. Regij illa Physica ad finem properans, & iam ad umbilicum perducta fuisset, nisi sculptor operas moratus fuisset. Simul ac publici erit iuris ad te exemplar transmittam, in signum gratitudinis meæ erga te beneficiæque, quibus tibi obligor. Intereâ te subnixè rogatum volo, vt literarum vtrò citròque mittendarum commercium, iam aliquandiu mea culpa interruptum; iterùm inter nos ferueat. Non enim tua mihi nota virtus patitur, vt verear, ne ægrè tuleris, quod re infecta, Epistolæ, quas imprimendas me curaturum promiseram tibi remiserim: cum incuria meæ imputari non debeat, quod fallacibus Typographorum quorundam promissis elusus fuerim. Commendaueram tibi tanquam de meliori nota doctissimum, & tua amicitia dignissimum, iuuenem Ioannem Merryvater nescio an literas meas tibi reddiderit. Iterùm te quæso & rogo, Summe Vir, vt hunc meum amicum omni virtutum genere ornatissimum, ac bonæ mentis indefessum cultorem, aliqua fauoris tui parte dignere. Intereâ Vale, & immortalis tui nominis solidissimum cultorem redamare perge. Dabam tolitim Lugduni Batauorum 9. Iulij 1646.

Viro Maximo, Incomparabili, Domino
PETRO GASSENDO, Theologo,
& Professori Regio,

SAMVEL SORBERIVS *ὁ ὑπάτης.*

Quod est quod ad te nihil literarum scripsi, quamuis ab appulsu iucundissimas tuas acceperim, quibus de Libro Viri Summi sententiam tuam exponis. Sed quæ mihi peragenda fuerint, quantique mimentia negotia non ignoras. Nunc Leydam concedo

cedo Lares ibi fixurus, quod faustis vrinam auibus fiat, atque ex vtilitate sit mea, aliorumque, quibus bonæ mentis studiosis domus nostra patebit. De editione Apologiæ Epicuri audio lentè & tardissimo passu rem procedere. Quàm vellem codicem tuum tradidisses? Effecissem enim vt Blauius posthabitis cæteris omnibus opus illud desideratissimum velocissimè promouisset. Sed de reliquo opere, quæso, cogitemus. Affinis quidam meus est circa Brumam huc reuersurus; iuuenis est qui Sapientiæ & mercaturæ studia coniunxit; cui proinde tanto incunctantiùs librum committere posses. Scribe igitur quamprimùm Hagam apud D. Renaud quid tibi animi sit, vt moneam affinem cum Lutetiam redierit, & Typographo, cuique nominis cultoribus spem iniiciam, aut dilationem spei æquius sanè illi ferant consilij tui facti participes. Vale, Vir seculi nostri primarium decus, & me amare perge qui te semper, seu mortali in corpore diuum $\chi \sigma \alpha \mu \mu \epsilon \theta \rho \iota \nu \epsilon$ colam & venerabor. R. P. Mersenno salutem plurimam, atque versus tradas, quæso, amici cuiusdam filiorum D. Hugeni Præceptoris eruditissimi. Hagæ Com. Kald. Septembris A. S. 1646.

Scire velim an ad Guiraudum nostrum rescripseris, Vir est non spernendi acuminis, quem si responso digneris vel breuissimo, ad maiora, quibus impar non est, simulabis. R. P. Mersennus nouit hominem & apud Rozellum vid. t. Nemausi.

*Reuerendo admodum, Clarissimoque Viro
Domino PETRO GASSENDO, Diniensis
Ecclesiæ Præposito, & Matheseos
Professori Regio,*

GOTTIFREDVS V VENDELINVS
 $\theta \gamma \iota \alpha \nu \epsilon \nu \chi \epsilon \xi \nu$.

DVM hic sum Virorum summe occupatus (vt soleo) rebus priuatis amicorum quos tueor: ecce die 17. huius mensis hora matutina inter secundam & tertiam ereptum mihi *Erycium Puteanum* quem sanū & incolumem die 4. Septembris reliqueram: Ecce alterū de te nunciū, qui eminus his exploratum Cælum cominus peruadere voluisse narrabaris. Ego qui sexagesimum & sextum iam annum numerauī quàm penè Puteanum vbi est lætum mœstus adij! Sed recreauit me melior de tua valetudine fama, itaque tecum hæctenus viuere opto, donec saltem sarcinas colligam, & quod est sub manibus perficiam. Tantò id cupidiùs quantò me video postulari vltro à Bullialdo: cuius ego totum opus totis his octo mensibus studiosè perlegi. Si quid de illo censeam quæris: absolutæ subtilitatis Astronomum loquitur & Geometram artis reconditissimæ. Vnum doleo, cum cæteras meas obseruationes non improbet in Eclipsi anni 1642. se inscripsisse aduersum me Actione Falsi, quasi ego tantus natu hoc profecerim vt cum splendore existimationis auiscerem mentiri. A quo certè crimine me

absoluunt Lugdunenses Bataui, vbi Golius in obseruatorio Academico Initium factum scribit (ex altitudine Reguli grad. 31. min. 22. sec. 50.) cum hora 12. min. 0. sec. 12. Digitos sex obtentæ, & (ex altitudine caudæ Ω grad 42. min. 35. sec. 40. cum hor. 12. min. 37. sec. 34. Istos tamen ego propter Opticas fallacias in septem totos facile extendo more solemnī. Quæ quidè vtraque, sed principium insignitè cōspirat cū obseruatione mea supra omnem fidem & ad miraculum industriæ. Obseruationem hanc cum hoc mense Iunio demum nactus sum, & quidem adnitentem hanc in curam Hugenio Magni Principis Camilio iamque Selcheimi Toparchæ, cuius in me affectum Epigramma (quod eius in libris est nuper editis) testatur. Multa sunt alia quæ cum Bullialdo communicanda in præsentiarum cogor, differre, quod non sum apud meos Libros. Itaque nec plenè respondeo ad illas quas abs te missas die 6. (nī fallor) Martij accepi Leodij: & simul rediero domū dabo operam sedulam vt expectationi tuæ fiat satis. Hoc interim inter fatus, Eclipsin Ianuarij postremi propter nubes nulli Belgarum conspectam. At in compensationem illius, vidimus nos Hercij finem Eclipsios Lunaris die 27. Julij, qualem penumbra representauit euidenter ad hor. vsque 7. min. 55. circiter: ascenderam Templi meiturrin, tantillum saltem de Parallaxi) lucrifactorus, vnà cum aliis vegeti visus amicis, qui priores me quamquam Telescopium vsurpanti, viderunt Lunam per aërem $\epsilon \tau \rho \mu \acute{\alpha} \delta \eta$ superiore parte (contra quam oporteret aliàs) multò hebetiorem quàm inferiore meus Calculus finem dabat (si rectè memini) hora 7. min. 25. ita penumbra tenuerit min. 30. quomodo tibi iuxta mecum idem contigit anno 1638. Eclipsin quæ futura est mense Ianuario proximo & quidem in ipso Lunæ Perigeo tandem aliquando deciderit quidquid super dierum æquationibus inter Bullialdum & me controuertitur, quamquam ipsa horna, à te obseruata toto ferè Semi-horio posterior calculo Bullialdo, meo non nisi 9. minutis postumat, paucioribus etiam si præter intermorium captatum tibi tempus ex altitudine Lunæ aliis præfero, sic enim consensus est inter nos stupenda. Pluram non addo in præsentiarum, quàm vt intelligas me tum demum videri valere, cum te valere cogito & (spero) quantocyus intelligam sic futurus tam hospes quàm te valente valens, in tui recordatione vnicè viuus. Gottifredus VVendelinus. Bruxellâ 20. Septembris 1646.

Saluta (oro) P. Mersennum Petauium, Fürnerium, & quem iam commemorauī Bullialdum futurum aliquando Sosigenem nisi me ratio fugit & illum $\phi \iota \lambda \alpha \lambda \eta \theta \epsilon \alpha$. Interim processum Apheliorum Veneris & Martis (fermè & ζ) quam partiliter ille mecum! docebo, quid illum fugerit in Π & ζ .

Meus Calculus Eclipsin hanc posteriorem exhibet Massiliæ adhiuc conspectam totū ferè quadrantem horæ post occasum Solis. Nec dubito super ea re iam adite perscriptum, oro, commu

communica. Ut & quidquid super priore acceperis vndecumque. Iterū ac solidum Vale.

Reuerendo admodum Clarissimoque D.

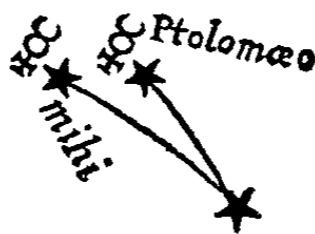
PETRO GASSENDO, Cathedralis Ecclesie Dinienſis Præpoſito, Regio Matheſeos Profefſori,

GOTTIFREDVS V VENDELINVS
S. P. D.

Ctauus iſte eſt dies, Vir Clariffime, cū ad te ſcripſi. Et quamquam præter id quod tunc ſcripſi nihil admodum aliud habeo quo te occupem, nõ potui tamen non reſtatū facere quantum te vnum ſemper cogito, qui de hoc ſolo argumento materiam ſcribendi ſumo: ſterilem quidem dices, quod in me verum eſt, ſed in te Gargara ſunt & meſſis plena. Credo iam inducitur tibi, vt credere velis, non oſcitanter me obſeruaſſe Eclipſin illam 15. Aprilis 1642. & circumſpicere vos omnes quid lateat fallaciæ non quidem in Meridianorum interuallo, quod vtrumque certum eſt, ſed in iſtis instrumentis, quibus vſi eſtis; quod vt ſeriò examineſtis, res ipſa vos orat & poſteri. Quod ad Lunares Proſtaphæreſes attinet ex æquo imas cum ſummis æquales, id mōitri ne ſollicitum habeat Bullialdū, cogitet, me prima illa meæ lampadis face. *In calis par eſt hodierna craſtina ſumma*, me dimidium tantum eius quod dicendum habui dixiſſe. Duo ſunt magna Mundi corpora ſuos dies nocteſque alternantia Luna & Tellus, h: c quidē hor. 24. præciſe, illa hor. 708. m. 44. ſec. 3. tert. 12. præciſiſſimè ſemper, nulla ingeſta varietate, quantumuis Anomalix videantur reclamare. Longa multiplicique obſervationum fide ſum edoctus: qui vmbilicus aut cuſpis in Luna circa quadraturam (hoc tempus eſt commodiſſimum) incipit illuminari hodie, cui ſcilicet Sol incipit oriri, ſemper ac conſtanter relatis diebus 29 hor. 12. min. 44. ſec. 3. tert. 12. ruruſum eodem modo illuminandum Itavt Lunares Creaturæ dies item ſuos ſentiant æquabiliſſimos. Nunquam vt alia dies, ſit horarum 700. alia 720. quod nec eſſe foret Anomalias expendentem, proteſto *Spiritus vita eſt in Rotis*. Tibi non addo plura. Quoniam ergo Luna æqualibus temporibus ſuo Sole ſrui vult æqualiter, hinc prodigioſa illa, & in ſpeciem ἀνωμαλίης Proſtaphæreſeon oſcillatio cogitationes noſtras in corticem Geometricum defixas iactat omni oſcillatione vacillationes, ne cogitemus viam Lunarem ſuam orbitam longè aliam facere ac nobis ἀνωμαλίης occupatis in mentem venire patimur. Ea enim neque circulum deſcribit, neque Ellipſin, ſed Oualis planiſſimè, vt ſcilicet ab Apogeo ingrediatur intra Ellipſin vſque ad diſtantiam mediam, inde Ellipſin egrediatur. Vnde ſit, vt ſupra medias longitudines Ellipſis media ſit inter Oualis & Circulum, infra eaſdem Oualis iam media incedat inter Circulum & Ellipſin. Atque ita etiam Geometricè Proſtaphæreſes oſcillato

Epistoła ad Gaſſendum.

demonſtrentur, ſi ſemel Oualis Geometricè ſit cōſtructa, quod Bullialdum ſcio momento effecturum pro illa ſœcunditate ingenij quam in illo elucentem ſtueo. Cui & hoc (à me ſalutato) ſuggeres, obſervationem Saturni antiquiſſimam illam non cadere in diem 1. Martij (quod Ptolemæus doceret) ſed in diem 31. qui reuera illo anno fuit 5. Xanthici. Quo ſemel agnito (ſicut & alij ſunt in Ptolem. ἀνωμαλίης) & ſitus Lunæ quem Ptolemæus æuo ſuo ſe obſeruaſſe ſcribit ad vnguem paria facit cum Cælo, & Annus Saturni Tropicus dies habet 10747. hor. 22. min 12. & Aphelij proceſſus annos habet illos meos ſanè quàm exquisitè, & de hoc ſemel cōſtituto Iouis quoque Aphelium quem ſeruet motum eluceſcit, iuxta inecum: Et ad Mercurium quod attinet; in antiquiſſima illa obſervatione nimis item credulus fuit hallucinanti Ptolemæo, nimis eidem diffuſus eſt obſervationem ſuam Lunarem cum ☿ comparanti. Rectiſſimè ſanè Aphelium Mercurij ſub Ptolemæo defixit in gr. 3. vel 4. m̄ illud non rectè quod obſervationem antiquiſſimam habitam anno Dionyſij 21. ſic

interpretatus iuxta cum Ptolemæo, quaſi ☿ fuerit comparatus cum Boreali & media frontis m̄, cū reuera fuerit facta iſtæ comparatio cum media & Borealiſſima frontis, ſtante tunc Mercurio non in grad. min. 57. ſec. 30. m̄ ſed ſupra 6. gr. eiufdem ſigni. Vnde & latitudo eius maior, & nodus aliorum reponendus eſt atque etiam hic vna cum omnium Planetarum Nodis aliis contra ſignorum ordinem retrocedit, & denique lampadis meæ tertium lumen elucet. Doleo atque aded indignor ſolertem Virum Lunares Ptolemæi conſignationes vitafſe pro ſcopulis qui reuera pharus erant & portus tutiſſimus. Sed viuit adhuc vegetus & valens, & qui vt nuper ſcribebam ſibi ſuus erit Soligenes. Hæc cū ad te ſcribo, ad illum quoque me ſcribere exiſtimo, & an falſus ſum ipſe vel ſilentio indicabit vel ſcripto, quo ſi me cohonestet, beabit vtriuſque veſtrū plenum Gottifredum VVendelinum.

Scribo vtrumque feſtinè, quæ omnis erit mea culpæ deprecatio ſi quid (quod non pudet) peccaſero, Reuerendum Merſennum & Furnerium, ſed & Eximium VVaffelarium à me quaſo ſaluta. Bruxellæ 28. Septēb. 1646.

Admodum Reuerendo, ac Nobiliſſimo Viro D. D. PETRO GASSENDO, S.

Nobiliffime ac admodum Reuerende Domine,

Nefcio quid me magis promiſſorum fecit contumacem: tuæ ne humanitatis & benevolentix

uolentiæ candor, an mei obsequij & gratitudinis in te continuanda materies? ut tertium fierem importunus; quicquid sit, ut amici ita & clientes musicis non absimiles non semper tempestiuos audientibus ferunt sonos; meas tamen literas Reuerendæ Dominationi tuæ accipio non ingratas; tuæ verò sunt mihi delicia: quibus testaris quicquid me rerum attineat Reuerendæ D. tuæ esse cordi: Vnde & illa beneuolentiæ plena apud humanissimum Dominum Neureum processit mei recommendatio. Quis Deorum immortalium te fabrum fortunæ & gratiæ apud tuos, mihi extraneo, nisi singularis virtus & innata tua fecerit humanitas? Ab eunti ignoto viaticum credidisti: commendatione apud Illustrissimum Comitem auxisti: & vltiorem si qua in re expediret humanissimè promisisti; meis ergo officiis, adhæc, sterilefcentibus, sit tibi merces pulcherrima virtus. Nunc quibus fortunæ velis nauigem Reuerendæ Dominationi tuæ fautori meo paucis aperio. Studium linguæ nostræ negotiorū mole Illustrissimum Principem aliò auocante, æstate quidem tepebat, hyeme verò penitens obriguit & conticuit, me interim panem otiosè comedentem pudet, & Lupum (vt aiunt) auribus tenere pœnitet. Aliquot ante Septimanis ab humanissimo Domino Neureo de conditione mea cum Illustrissimo Principe peragente amicum accepi responsum: ut linguæ Gallicæ incumberem; & si rebus meis consulere melius vellem: Reuerendæ Dominationis tuæ vltiorem apud Principem Illustrissimum vrgerem recommendationem; verum ego Reuerendam Dominationem tuam, vlla abstineat, obnixè precor; quid enim absente promerendi per laborem occasione, importunas ab hominibus velim extorquere elemosynas; otioso interim panis (& si contra Diuum Paulum) & spes excusandæ ignauiæ ex instructione leuissima Illustrissimæ Virginis gliscens sufficiunt; tali statu gaudendum, qualem ipse certa incertis postponens acceptaui. Verum tamen, *Κηεη* qui senuere canant *ελησων* in aula: Ego verò breui ab hoc choro me expediam, nec in longum aulica spe abripiar. Nunc quia sic fata sortem meam conglutinauere, præsens vita (donec quo titulo vocatus fueram id saltem scripto etsi non docendo præstitero) transigenda: & Reuerendæ D. tuæ beneficentissima voluntas, ac immeritum patrocinium intimo pectore æternū retinenda. Pro illa porrò liberalissima apud Doctissimum & humanissimum Dominum Neureum mei recommendatione Reuerendæ Dominationi Tuæ gratias ago immortales: eā me profequitur beneuolentiā, quæ ab homine literarum gloria & morum sinceritate ornatissimo possit expectari. Da tandem importuno veniam, viuēque felicissimè ac diutissimè Deo, literis & amicis: nec non minimo ac humillimo Reuerendæ Dominationis tuæ

Clienti IOANNI OYGEVIGNIO
ROXOLANO.

Admodum Reuerendo Clarissimo Viro D.
PETRO GASSENDO, S.

Glarissime Virorum Gassende, Accipe, quod hūc nobis Cælum nuper dedit, Pluuiam purpuream; cuius iam scio ad vos peruolasse famam. Huius verò à me habe Historiam (quoad eius à me præstari potuit) totam vbi eam perlegeris, si iudicium tuum promes, illud vnum totius Galliæ instar apud me quidem erit sicut apud Tragædum quemdam solus spectator Plato instar erat omnium Atheniensium. Quò magis etiam te oro, vt sicut ille suis non inuidit statuam sui, tu item effigiem tui sæculo non inuideas. Non est (mihi crede) vanitatis ostentatio saltem pati vt hoc à te impetretur: & ingratiitudinis nota nostra tota sit hoc à te non petiisse meritò vt nos culpat posteritas. M. Antoninus Boionius Imperator cum aliquando esset Niceæ in Bythinia. Vidit in vrbe Græcula Græculas ineptias populum statuarum. Et cum inter omnes vnam requireret omnium reliquarum populum, Hipparchi Astronomi neque is vsquam compareret, quàm viri istius admirator, tam Nicænis infensus, quod Ciuem suum fuisse nescirent aut ignorarent, grandi multâ millenorum aliquot modiorum frumentatione annua quam Populo Romano penderent afflixit vltima meritos. Digni erant & Massilienses pari pœna, nisi Pythæ sui statuam possent ostendere, quam ego certum habeo illam esse eandem cuius tu mihi Iconem curasti. Ita & prismati suo insitit more illarum omnium quarum apud Ful. Vrsinum aliòsque expressæ sunt imagines, Sophoclis, Demosthenis, Platonis & aliorum: Hoc ergo toties oratus, exoratus tandem esto: Loxias meus iam prodiisset, si à Magistratu Noribergensi obtinuisset maximam Solis æstiuæ altitudinem in illa domo VValteri quam incoluit ante annum 1495. Etsi enim iam certus sum Poli Noribergensis *ἔξαμμα* esse grad. 49. min. 27. non tamen hoc mihi satis est, qui urbem illam scio, & recordor facilè occupare minutum totum, vt ex æquo verum sit & esse latitudinem eius gr. 49 m. 26. & gr 49. m. 27. Sed enim quoniam circa minutissima *λεχολογια* non possumus esse satis anxij, qui etiam de secundis sollicitamus calculis, scripsi ad illos, vt vellent eum mihi honorem habere quem tam prolixè exhibuit Massilia vt certò possit constare de domo VValteri. Et si alioquin vel omnia me fallunt, vel eius latitudo est grad. 49. min. 27. sec. 4. vel 5. neque plus neque minus. Porrò enim maximam Solarem Prostaphæresin esse gr. 2. m. 0. sec. 0. præcisissimè. Ideòque excessum Semicircularium temporum esse dierum 4. hor. 1. m. 4. sec. 36. qui additi vel subtracti de 182. h. 14. m. 54. sec. 33. componunt

ponunt maximū tempus Semicirculare dierum 186. hor. 16. min. 18. sec. 10. isque fuit Semicirculus æstiuus ab ν ad \cap anno nostro 1268. quando Apogæus \odot fuit in hor. 0. min. 0. sec. 0. \ominus Rursum dico excessus Temporum Semicircularium se habere ad inuicem vt sinus Apogæi eleuati supra lineam oppositorum cardinum. Itaque si Apogæus sit in grad. 30. ν vel in grad. 30. \odot tunc verò excessus dierum tantum 2. grad. 0. min. 41. sec. 48. diésque æstiuos fuisse & fore 184. hor. 15. min. 36. sec. 21. atque ad eum modum proportione. Quoniam erga sub ν Valtero anno 1488. Apogæus \odot stetit in grad. 3. min. 48. \ominus hoc est grad. 86. min. 12. supra lineam oppositorum Æquinoctiorum cuius sinus est 99780. fuerit excessus totus dierum 4. hor. 1. min. 14. sec. 16. Semicirculus ergo æstiuus fuit dierum in vniuersum 186. hor. 15. min. 38. sec. 40. admodum.

Hunc autem Semicirculum æstiuum vt eliciam ex chordis ν Valteri (cum Parallaxi mea scilicet) non inuenio aliud $\xi\chi\alpha\rho\mu\alpha$ ν Valteriani obseruatorij quàm grad. 49. min. 27. sec. 5. Qua semel dato, Solstitiales chordæ exactissimæ, & certissimæ omnium dant declinationes maximas grad. 23. minut. 30. sec. 32. præcisissimè, quæ nunc est hor. 23. min. 30. sec. 14. vel 15. ad summum. Sed de his alibi & id nominis quoque tui gloriam in posteros transdédam. Gaudeo Bullialdum præclarissimam peregrinationem suscepisse Bizantium, vbi poli $\xi\chi\alpha\rho\mu\alpha$ inueniet grad. 43. min. 17. sec. 45. si explorabit in Serralio, alioquin Peræ habebit supra grad. 43. m. 18. Faxit Deus vt hoc ab illo discere mihi liceat. Tum & illud de Poli Alexandrini certitudine, sed & Portus Rhodiensis quem certus sum esse graduum 36. min. 20. nihil aut plus aut minus. Atque aded tu si ad illum scribes, vt & hoc agat meo nomine moneas. Inter hæc Eclipsin Ianuarij proximi mei calculi supputant Parisiis cœpturam hor. 8. min. 3. sec. 20. desituram hor. 10. minut. 15. sec. 44. Medium vt in hor. 9. min. 9. sec. 44. sit casurum. Si tu solitum obrinebis captandis altitudinibus habebis forsan hor. 8. m. $7\frac{1}{2}$. circiter, & finem circa hor. 9. minut. 15. & propter oculos tuos vmbra factos faciliè h. 9. min. 20. Sed quæso ausculta vel hîc mihi, & culminationes adhibe in consilium, experieris me non falli, si item oculos plurius aduoces qui de sine pronuncient vno ore sicut apud nos factum perscripsi. Non dubito quin R. P. Mercennus iam periculum fecerit oscillationum abs se institutarum per vtrumque tempus tropicum seu potiùs Apogæum & Perigæum \odot successum præstolor auidissimè. Tu interea Vale mea anima & ama vero pectore. (Raptim Bruxella 19. Octobris 1646.)

Tuum
V V E N D E L I N V M

Epistola ad Gassendum.

Admodum Reuerendo ac Nobilissimo
Viro Domino Domino P E T R O
G A S S E N D O,

IOANNES OVGEVIGNY ROXOLANVS S. P. D.

TAndem Aulico stadio peracto: in quo cum toties cæspitantem me singularis fauor & immeritum Reuerendæ Dominationis tuæ patrociniū benignè erexerint: gratias Reuerendæ Dominationi tuæ licet impares, ago & habeo immortales. Non minus interim gaudeo, mihi que gratulor Galliam vidisse, ac in ea vixisse, quàm quòd eo tempore viderim & vixerim, quo Gassendi rara modestia, matura prudentia, & exacta sapientia, in orbe Sorbonico fixa, non modò toti Galliæ, verùm vniuersæ Europæ clarè resplendebat. Infelix ego, qui huic lumini Parisiis degens fueram ignotus: dein factus notus, ab eo in Prouinciam elongatus, nunc adhuc longius Venetias secedo. Ædepol ducant an trahant fata homines nescio! Mihi nihilominus absenti superest indelebilis benevolentia ac beneficentia tuæ imago, grato animo & pectore æternum retinenda; Tu modò diu felicissimè viuas atque valeas, Aquis-Sextiis 1646. die 2. Nouembris.

Admodum R. D. tua minimus ac obsequentissimus seruus I. OVGEVIGNY.

Admodum Reuerendo, atque Clarissimo
P E T R O G A S S E N D O, S. P.

Quemadmodum literas meas vltimas mense Septembri Anno 1645. exeras, cum obseruatione & typo Eclipsos Solaris transmissis, te accepisse haud dubito, ita & tuas, eodem anno, & mense datas cum obseruatione accuratissima Eclipsos Lunaris communicata, mihi perquam gratissima, licet admodum tardè, ad manus meas peruenisse, scias: Vtinam par pari rependere possem! Sed nihil quicquam hætenus singulare in Cælo deprehensum. Ad illam ipsam Eclipsin Lunæ præteritam, vigilantissimum quidem oculum, tum temporis direxeram; sed frustra penè fuit, eo quod Cæli inclementia, nubésque densissimæ Lunam obuelantes, id impediuerint, ita vt nihil omninò, præter initium & Phases sequentes deprehenderim. Primò initium ingruerat circiter, cum lucida Lyræ ad ortum eleuaretur gradibus 46. min. 8. horâ scilicet 5. min. 21. sec. 4. Secundò vmbra cum Lunam ad 4. Digitos inuasisset, altitudo eius Lyræ capta fuit 42. grad. 57. min. ex qua elicitur hora 5. minut. 33. sec. 36. Tertiò cum vmbra ad dimidium Digitum vltiùs Lunam terminaret, eleuabatur Lyræ 49. grad. m. 0. hinc horam tum fuisse 5. m. 40. sec. 48. certò deprehenditur. Quartò Luna cum vndecim circiter Digitos obscurata appareret, altitudo Stellæ in pectore Cygni deprehendebatur gr. 39. m. 0. ex qua

V V 2 iterum

iterum inuenitur, fuisse hor. 6. min. 12. sec. 52. Nunc obseruationibus Iouis scilicet & Lunæ, obseruatu longè dignissimis iam iam instantibus nos accingamus: quod si quicquam mihi annotare & obseruare contingeret, non deero quin primâ occasione tuam R. Dign. illarum rerum participem reddam; id quod de te mihi vicissim polliceor. Selenographia mea adhuc sub prælo sudat, de qua maturanda, licet maximè sim sollicitus, omnemque adhibeam operam, nihilominus ante tempus vernale, cum opus illud præter spem, in molem creuerit, vix vltima manus illi imponetur. Literas has inclusas admodum R. P. Merfeno tradas rogo; si quid iterum erit, quo tibi gratificari potero, animo lubentissimo atque paratissimo, id facturum promitto. Iterum vale, Virosque Clariss. quàm humanissimè saluta imprimis Eximium D. Bullialdum, nomine

Tua Reuerenda Dignit. Deuinctissimi
IOANNIS HEVELII.

D. Laurentius noster Eichstadius nominis virtutisque tuæ admirator te iterum quàm officiosimè resalutare iussit.

Dabantur Gedani Anno 1646. die 15. Nouembris.

Clarissimo, Excellentissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO, *Diniensis*
Ecclesie Præposito, & in Academia
Parisiensi Mathematicum Professori
Dignissimo S.

Ransinissimum mihi fuit, Clarissime Gassende, ipso ferè anni initio, egregium illud tuum de motû acceleratione contra Caszæum, opus: quod quidem quanta cum animi voluptate legerim, efari pro rei veritate non possum; adè mihi arriserunt perspicua Galileanorum decretorum explicatio, tum subtilissima opinionis contrariæ refutatio. Constitueram autem & ipse tunc temporis aliquid ea de re scribere in Galileanæ sententiæ confirmationem, collecturus scilicet aliquas spicas, quæ tuam ipsius metentis manum fugerunt, vberioris exspes messis, quam aliis præcipuisti. Verùm quoniam Nanneris degebat amœnissimæ vrbs delictis irretitus, quibus non mediocriter afficiebar è molestissima nauigatione redux; nunquam mihi per otium licuit, quamuis per totum illud tempus otiosissimo, manum operi admouere, quoad vsque post meum à duobus circiter mensibus in hanc Prouinciã secessum intermissa diu studia resumpsi, relectisque noua cum admiratione tuis Epistolis præ-conceptam disputationem scriptis tandem mandavi, Caszæoque inscribendum esse duxi, responsum ipsius expectaturus, si quid fortè respondendum, ei succurrerit. Addidi autem aliqua de motu Telluris propter primam tuam ad eum Epistolam; in qua quoniam rationes contra opinionem affirmatiuam ab ipso ad ductas, satis superque probasti nihil necessa-

riò concluderè; meum esse existimaui idem etiam de Sacris Literis (quæ est altera contra Copernicum machina) demonstrare. Excusandi igitur Philosophi partes agens, eas in hac controuersia esset, quoque Excusandas ostendere conatus sum; frustra quæ à Ptolemaei & Copernici asseclis pro suis opinionibus allegari, cum & vtrique parti faucant & vtrique aduersentur, ideoque nihil certi ex illis quoad huiusce controuersie decisionem inferri possit. Visum autem hæc qualiacumque sint, tibi communicare, & censuræ iudicioque tuo submittere, vtpotè quorum author præcipuus exististi, & quibus ortum dedit iucundissima scriptorum tuorum lectio. A te igitur peto Humanissime Gassende, vt hæc meas cogitatuunculas boni consulere, & (quod ardentius cupio) amicitiam tuam, quâ olim beare me voluisti, & (quæ tua bonitas fuit) suauissimis etiam monumentis confirmare, semper inuiolatam conseruare mihi velis. Vale, Vir Clarissime, diuque viue tibi tuisque amicis, tum etiam totius Philosophicæ Mathematicæque Reipublicæ bono. Gergouiz Aruernorum 8. Kalend. Decembris 1646.

Tuus, tibi que obsequentiissimus & inutilis
SERVUS IACOBVS ALEXANDER
TENNEVRIVS, *Patricius Parisinus.*

Tuam super hisce meis nugis sententiam summoperè desidero, sed veram eam sinceramque sicut & Merfenni nostri, cui idcirco rogo te illas vt communices, quamuis optimè sciam non esse hîc Atti ebriam veratro. Cæterum an, & quid responderis ad ea quæ scripsere Caramuelius & Reitanus circa tuum de nouis boni istius Capucini phænomenis, iudiciū rescire nondū potui. Ea de re si me certiozem feceris, habebis vel hoc solo nomine me tibi deuinctissimum. Literas autè tuas, fratri meo præsentiu latori dare poteris, eas enim mihi certissimè reddi curabit.

Clarissimo Viro Domino PETRO
GASSENDO *Diniensis Ecclesie*
Præposito dignissimo,

IACOBVS ALEXANDER TENNEVRIVS.
S. D.

Erd respondere videbor ad tuas literas datas post. Id. Decemb. prius tamen non licuit cum eas à sex dumtaxat diebus acceperim. Quod in illis miraris differre me tibi plenam in disputatione de motu accelerato messem, mihi que tantum tribuis quantum nec postulare possum, nec alij concedent, facis amicè magis quàm iustè, Nemo enim nostra vtriusque scripta legerit, qui non facilè aduertat, si quid in meis laudibus dignum reperiatur, id me totum debere tibi, & ex tuorum lectione ortum esse. Nam vt cætera taceam argumentum illud quo vsus sum vt probarem frustra laborasse Caszæum in efformando suo decreto de continua proportione dupla ex eo quod idem dici de qualibet alia

propor

proportione possit; manifestum se præbet in Epistola tua prima, sicut & illud aliud quo probatur longius fore ex Cazzæanis decretis primi spatij tempus quàm reliquorum omnium simul. Quod reliquum est in disputatione de motu Telluris, non ignoras id partim ex Galilæo desumptum, quamvis affirmare ausim Cazzæo nouum & inauditum. Ea propter adduci facile non possum, optime Gassende, vt, quod optare te testaris, opusculum illud in qua vix quicquam meum agnosco præter verborum texturam, publici iuris efficiatur; vt tui autem, libentissimè; quandoquidem tuum est potiusquam meum, & tuum fieri desideras. Exemplar, igitur illud quod tua lectione honorare voluisti reddi tibi curabo, satis vberem laboris mei fructum cōsecutus, quod & tibi gratum fuerit & ipsum asseruare velis. Vereor tamen non ita gratum tibi fuerit, quando, dum eā in me fuisti bonitate vt illud vno tenore hauseris, valetudinem tuam non satis firmam commouere, morbūmque exasperare potuisti. Absit vt simile quidquam contingat; plenam potius Cazzæo victoriam ceterim, aut à contradicendo abstinens liberum ipsi campum reliquerim, quam valetudinem læserim tuam mihi summè caram reique publicæ literariæ tantoperè vtilem. Quædam igitur alia de motu accelerato proponere tibi decreueram, verum supersedendum esse duxi cum tibi fortasse nunc per ægritudinem tuam non liceat eiusmodi studiis incumbere. Cæterum mirum quàm imposueris aduersario silentium, debebat enim stare saltem promissis, & eam instantiam proferre quam pollicitus fuerat, quandoquidem id ipsi concessisti propter quod asserbat se acrius institurum. Verum satis ipsi fuit minas, vt ais, intentasse; & post infelicem congressum maluit Theatro verbosus haberi quàm fidem exsoluere, versusque fortunam experiri quam parum amicum habuerit. Insinuauit mihi Mersennus noster esse aliquem alium, quem totius Societatis acutissimum vocat, qui aliquid etiam aduersus Galilæum molitur, gloriaturque se demonstrasse spatia æqualibus temporibus in descensu grauium emensa esse inter se vt series naturalis numerorum 1. 2. 3. 4. 5. Monuit autem bonus ille noster vt ad illam me pugnam accingerem, Verum hæc tibi gloria debetur, neque quemquam haud dubiè deceret nisi te recusante, illud inire certamen in quo tam strenuè te gessisti. Fac igitur quam primū valeas, vt cum nouo illo hoste dimicare, victoriāmque reportare possis, meque semper ama, & crede tui obseruantissimum 17. Kalend. Februarij 1647.

In causa procul dubio fuit ægritudo tua, cur non responderis ad ea quæ rogabam prioribus literis super Caramuelio & Rheitano. Rem itaque non iam vrgeo, sperans cum firmiore valetudine fueris, id te libenter præstiturum.

Epistola ad Gassendum.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, Diemensis Ecclesia Præposito,

I. A. TENNEVRIVS S.

Hesterno die allatum mihi fuit præter expectationem Cazzæanum ad disputationem meam responsum; quo quidem auidissimè lecto, prorupi in hæc verba Basilij ad Gregorium quasi Cazzæum alloquens: *Ἐπέγραψον σε πρὸ ἑπιστολῶν ἡσπερ οἱ τὸς τῶν φίλων παῖδας ἐκ τῶν φαινομένων αὐτοῖς ὅρος τεκνοῦται ὁμοίότητι ἁπλῶς ἠγνοῦσθαι.* Aded quippe sui similis vbique Cazzæus, aded manifestum se præbet in suis scriptis, vt absque vlla scriptione alio quolibet iudicio præter ipsa verba, audenter affirmare possis esse Cazzæanum factum. Vno verbo, vix quidquam in illo agnoscas præterquam quæ iam ab eo ad te conscripta sunt, vnde non magno labore refutari poterit. Quam-primū autem accipero te firmiore esse valetudine, Cazzæanum scriptum simul & responsum meam mittam tibi, tum quod credam tibi rem gratam fore, tum quod ipse met Cazzæus in Epistola Gallica separata cupere videatur suum illud opusculum à te legi.

Cæterum monitum te velim (id enim excusare vix possum) de lapsu quodam à me admissio, quod quidem ante lectionem Cazzæani responsi non animaduertentem, & quod magis miror ipse-mer prætergressus es, saltem de eo nihil ad me scripsisti. Id autem hoc tandem quo sequitur modo detexi. Cazzæus vt probet non rectè determinari à Galilæo spatia temporibus æqualibus decursa, præmittit hæc duo.

1. Si mobile quodlibet temporibus diuersis æqualibus duo pertranseat diuersa spatia, erunt ipsa spatia inter se vt velocitates. Et si spatia diuersa in eadem fuerint ratione quæ diuersæ velocitates quibus percurruntur: tempora erunt inter se æqualia.

2. Si spatia & velocitates quibus percurruntur, in diuersa fuerint ratione; æquali tempore non percurruntur.

Vt scilicet concludat ex primo, spatia dumtaxat duo, non autem tria vult Galilæus, secundo tempore decurri. Atque vt vides, Clarissime Gassende, responsio in promptu est, dicendum enim hæc duo effata vera quidem esse in motu æquabili non item in motu accelerato. Verum tunc instabit Cazzæus frustra me probare velle ex secundo meo Corollario duplicatâ celeritate quæ decursum fuit aliquod spatium, æquale postea spatium intra dimidium temporis primi decursum iri, cum verum non sit nisi in motu æquabili tanto diminui tempus decursus in æqualibus spatiis decurrentis quantò crescit celeritas. Quod tamen generaliter enuntiaui absque vlla distinctione, neque verò mihi quidquam prodesset quod de solo motu æquabili verificaretur, quandoquidè disputatio nostra

est, de motu accelerato. Vides igitur quem-
admodum

Iliacos intra muros peccatur & extra.

Hæc te volui vt videas si quoquo modo
saluare possim Effatum meum. Vale 15. Ka-
lend. Februarij 1647.

*Clarissimo Viro Domino Domino PETRO
GASSENDO, Dimiensi Ecclesie
Præposito,*

I. A. TENNEVRIVS S.

Nellem equidem amplius molestus non
esse tibi circa quæstionem de motu
accelerato, tum propter inuacuetudinem
tuam, tum etiam quod eiusmodi studiis
animum iam non adhibeas. Verum quoniam
significauit mihi Castæus desiderare se
(quod ex eius Epistola Gallica ediscere
poteris) vt ipsius ad meam disputationem
responsio tibi etiam communicaretur; ve-
niam dabis, humanissime Gassende, quod
in causa sim cur nouus tibi labor acce-
dat. Eam quippe, quamuis inuitus, &
post longam dilationem, examinandam
ad te mitto, & ipsi morem gerens, &
auxilio tuo egens. Profert enim ipse no-
uum, quod ait experimentum bilancis,
tactumque in mei gratiam, de quo cum
iudicium ferre non possim obseruatorum
imperissimus, tuo illud examini subiiciend-
um esse duxi. Ad reliqua autem respon-
sionis eius capita, iam ab aliquot die-
bus rescripsi; tuumque consilium secutus
palinodiam cantare non erubui, circa æqui-
uocationem à me admissam, cum id vitare
non possem. Scriptum istud, lectione
tua honorare si velis, communicabit tibi
Mersennus noster; illud autem ad te mit-
tere ausus vtique non sum; ne, fortè non-
dum satis firmo non valde gratum foret.
Cæterum habet & ipse Librum illum
Rheitæ de cælestibus quem insinuas, cui-
que *Oculus Enoch* pro titulo est. E duo-
bus enim exemplaribus è Belgio accer-
sitis vnum ipsi donum dedi. Miror autem
illum te nondum vidisse, cum habeat in-
ter alia, Epistolam vnam Authoris ad te
datam. Valetudinem tuam cura diligenter,
Suauissime Gassende, tibi que addictissimum
amare perge. 14. Kalend. Aprilis 1647.

*Admodum Reuerendo, Clarissimo, at-
que Excellentissimo Viro Domino P E-
TRO GASSENDO, Præposito
Ecclesie Dimiensi, amico singulari,
S. P.*

Nam tandem ad literas tuas, 2. Kalen-
darum Februarij datas (quia citius fie-
ri ob grauissimas occupationes haud licuit)
respondeo; simulque opusculum meum Se-
lenographicum, cum oculis, tum præcla-
ro accerrimèque tuo subiicio iudicio; id-

que quamuis minusculum sit perexiguum,
ab amico tamen tibi addictissimo beneuo-
lè accipere ne recuses, etiam atque etiam
rogo. Ex tribus verò reliquis exemplaribus
hic adiacentibus, vnum Eximio Isnacli
Bullialdo, cum promptâ officiorum meo-
rum oblatione, domum si Byzantio redie-
rit, offeres (secus, ad eius vsque aduentum
id reseruabis) alterum exemplar R.P. Mer-
senno, Viro omnigena eruditione Clarissi-
mo, atque tertium Celeberrimo Rober-
uallio, ex instinctu Nobilissimi Viri D. de
Noyers, Secretarij Serenissimæ Reginæ Po-
loniæ, literis itidem compellato, tradas ve-
lim. Cæterum gratias sanè debeo, quod
obseruatione tam Eclipseos Lunæ, quam
Iouis me beare volueris; vtinam illarum
& iam obseruationum, quas Eximius Bul-
lialdus ex Oriente adferet, particeps fieri
possem! Nihil gratius, crede, mihi accede-
ret vnquam. Meas quod attinet obseruatio-
nes hæctenus habitas, quas tuâ scire inter-
est, cum Eclipseum Lunarium, tum Pali-
licij, tum Iouis, nec non transitum eius no-
tatu, & iudicio dignum, vnâ cum earum
Schematims, in Selenographia inuenies,
ibidemque modum tales obseruandi simul
percipies; qui, num omninò arrideat nec-
ne? quæso liberè, datâ occasione, detegas.
Præter dictas autem obseruationes, opere
meo comprehensas, adhuc alium transitum
Lunæ & Iouis nuperrimè, die scilicet Iunij
à me animaduersum, ærique incisum, tibi
transmitto, quem & aliis Viris Mathemati-
carum peritis, præsertim Mersennò, Bul-
lialdo, atque Roberuallio exhibebis. En
ecce igitur aliquot obseruationis illius ico-
nes. Insuper autem figuras aliquot prima-
riæ meæ delineationis Lunares ad varias
obseruationes accommodatas, hic habebis,
vt (dummodo ratio obseruandi non planè
displicuerit) imposterum ad contemplatio-
nes cælestes adhibeantur. Quarum plures
si experantur, verbulo tantum significan-
ti mittentur. Promissa de Tubospicillo
manu mea perficiendo, & ad te perferen-
do, adhuc probè vigent in memoria; qui-
bus certè iam pridem steterim, nisi curæ
Selenographicæ obstaculo fuissent: iam
verò cum aliquantulum otij concessum,
opere videlicet nostro cum Deo ad finem
iam perducto, adnitar, vt breui id fieri
possit. Restat igitur nihil amplius scribere,
nisi quod voluptati erit à te percipere, quid
noui Parisiis, vel alibi locorum in Gallia, in
re literariâ scilicet opera edita, vel breui
edenda sint, &c. de quibus si me certio-
rem feceris, vt nullus dubito, profectò
plurimum me tibi obstringes. Interim op-
to te valere & me amare. Dabam Geda-
ni Anno Salutis 1647. die 15. Iulij.

*Tua R. D. Cultor IOANNES
HEVELIUS,*

Clarissimus noster Eichstadius, iussit tibi
multam adscribi salutem, Vale iterum.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO, Diniensis Ecclesie Præposito,

I. ALEX. TENNEVRIVS. S. D.

Non cessas bene mereri de omnibus, Clarissime Gassende, dum eximias tuas lucubrationes in lucem emittis; de amicis autem optimè, dum iis operum tuorum exemplaria benignè communicas. Paucis abhinc diebus redditum mihi fuit Institutionis tuæ Astronomicæ exemplar; in quo operis præstantia an benevolentia tua me magis affecerit, haud facile dixerim; quandoquidem & clarorum Virorum scripta legere suaue est; & eorum amicitia beari non minùs iucundum. Ago equidem tibi, mi Gassende, de tanto munere gratias: verùm utinam referre possem. At qui-nam illi par rependere mihi liceret, cui ætas nostra parem non agnoscit? Gratitude itaque meam quam inuiolatam seruoabo semper, boni consule, nihilque ampliùs à nihil ampliùs petente desidera, quàm quod habebis me tibi semper deuotissimum. Vale 6. Kal. Sept. 1647.

Admodum Reuerendo atque Clarissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, Præposito Ecclesie Diniensi, amico honorando S. & officia.

Nillus certè dubito, Vir honorande, quin literas meas, die 15. Iulij datas, vnà cum quatuor Exemplatibus meæ Selenographiæ, per Dominum Cramoisium, rectè acceperis. Cùm verò nuper nimium mihi festinanti euenerit, ut obseruationem ☿ & ♃ die 6. Iunij hinc Gedani à me institutam non addiderim; idcirco hac occasione, & illius obseruationis aliquot icones, & simul parua Ephemeridis D. nostri Eichstadij ad annum proximum supputatæ aliquot exemplaria, cum eiusdem oratione, beneuolè accipe. Scire te autem insuper cupio, ad manus meas, nuperis diebus venisse obseruationes Fontanæ, qui valdè extollit Tubum à se adhibitum, quasi infinitis partibus vincat omnes, qui sunt, aut quotquot vnquam fuere, persuasus & persuadere volens, se primum esse, eiusmodi, si vllus aliquis similis apud alium reperitur, auctorem. Mirari autem satis nequeo Fontanam, tam profectò (vt ipsi videtur) Telescopio instructum, nec accuratiores phases delineasse, nec satis certi quicquam ex suis obseruationibus prodidisse: siquidem meo iudicio, lectores, præfertim Mathematicarum rerum non vsque ad eò gnaros, ancipites potiùs perturbatòsque, quàm certos aut benè doctos dimittit. Vix ipsi certè rerum Cælestium bene expertes, mentem eius percepturos puto; dum scilicet variis in locis (quantum mihi obiter istas obseruationes euoluenti visum) sibimet ipsi contradicit, & præterea tam obscure loquitur, vt obscurius non potuerit. Nisi forte

ego nimis rudis sum & profanus, vt mysteria hæc me fugiant. Sed absit vt malo animo hæc protulisse videar, quasi istius auctoris occupationes vilipendam, quò nostræ qualescumque maioris fiant. Tua potiùs Tuique similitum (si quos similes habes) hoc est communium nostrorum amicorum, vrpote Merfenni, Bullialdi, atque Roberuallij à me amicissimè saluatorum, audiatur sententia. Quo verò in te sum animo & affectu, eodem te prosequi credas Dominum nostrum Eistadium, vt & M. Albertum Linnemannum Professore Mathematicum in Academia Regiomontana; quorum ille semper est in nostro complexu, hinc se nobis hospitem breuisistet, ad confabulationem literatam, cui tu quoque certè à nobis iterùm iterùmque honoris, amorisque causa nuncupatur intereris. Vale. Dabam Gedani die 31. Augusti, anno 1647.

Tuus ex animo IOANNES HEVELIUS.

Admodum Reuerendo Clarissimoque Viro PETRO GASSENDO, Diniensis Ecclesie Præposito,

I. GOTTIFREDVS VENDELINVS S.

Anus iam est, aut eo quid minus vnicum eruditionis Decus Gassende mi, Decus idem meum, ex quo ad te postremas hinc dedi, vnde nunc istæ ad te veniunt, satis confidentes de parabili abs te venia si scies quid illud fuerit, quod me à scribendo retinuit. Hinc postquam discessi per diem 17. Decembris, variis modis atque iis incommodis me non vnum infortunium exercuit maximum id, cùm rediens foris à functionibus Pastoralibus sternax alienus equus me excussit allisitque casu graui, vnde & posteriores costas adflixit. Meque adfixit lecto aliquandiu. Commodum ad me transmissæ fuerant tuæ literæ tunc primùm post longam 4. mensium moram, quibus hinc aduentum meum fuerant præstolatæ. Habes quod ego dolui, quod doluisse tantùm tu (credo) gaudeas. Habes sanè me hospitem, & hætenus incolumem. Ad obseruationem Eclipsos Lunaris tuam quod attinet, incredibile est quantum mihi gratulatus sim de te tuæque obseruatione Parisiensis. De qua stabilienda est omnis fides, quando nemini (quod sciam) mortalium per Belgium nostrum illa patuit. Non est ea mihi conspecta Hercij, non Patri Lino Leodij, non Louanij, non Bruxellæ, non Antuerpiæ. Tua fuit ista felicitas, & Cæli fauentia, vt & initium, & medium, & finem obtineres. Quam scire velim ecquid eius atque vbinam terrarum Bullialdus noster obseruauerit? Quid interrim tu de Byzantij latitudine, quid de Alexandria certi didiceris? Ego quidem ex Mense Maio medio datis ad Senatum Noribergensem literis institeram vt hanc vellent non mihi, sed Reipublicæ literariæ dare opellam, quâ exploraretur in iisdem quas

olim VValterus incoluit ædibus per annos 1488. ad 1492. quanta esset Solis æstiuæ altitudo maxima, & an non iam obliquitas decreuerit adhuc ad secunda forsitan 40? Vereor autem vt literæ peruenerint ad manus; nam apud Veredarium jacuerunt in ipsum vsque Iunium. Neque autem quidquam responsi hæcenus retuli. Quare & hinc ante istos dies alteras nisi vel saltem habeam *ἔξαρμα* VValteriani obseruatorij per Stellas quod spero me obtenturum, ac simul ero potitus tecum communicabo. Audeo interim mihi persuadere istud ipsum esse graduum 49. min. 27. sec. 5. dies docebit. Hoc vnum restat, vt Loxiam tuum iterato prælo subiiciam. Ad alia venio, ad id quod tu aliquando ad me scribebas, dispicerem an non aliqua sit in definiendis Meridianis Parisios inter & meam Hercam oborta mihi hallucinatio? Rectè admonuisti, & est sanè decumana. Interuallum istud ego statui vt scis minorum horariorum 18. Bullialdus etiam in min. 21. extendit. At enim longè est breuius. Nam quia Herca mea latitudinem obtinet grad. 50. min. 53. sec. 25. Ultrajectum verò grad. 51. min. 7. sub eodem proximè vterque locus Meridiano; manifestum est differentiam esse grad. 1. min. 14 ad summum. Sunt verò leucæ mediæ vel 24. vel 25. pro æstimatione omnium itinerum & viatorum. In gradum ergo imputantur leucæ nostræ 20. satis præcisè. Idèoque in parallelo meo leucæ 12 $\frac{5}{16}$. colligunt gradum. Iam verò Herca Grauelingam sunt leucæ in directum 40. Dunchercham 38. exploratissimæ qui iam est Meridianus Parisiensis. Ecce ergo vt Herca in Meridianum tuum Parisiensem gradus habemus 3. min. 0.

nihil ampliùs. Et quod huius est consuetarium Parisios inter & Bruxellam atque Antuerpiam minuta interjacent 8. nihil ampliùs. Quo cognito vide nunc & obstupescere in Eclipsi anni 1643. obseruationum habitatum consensum. Bullialdus finem habuit Parisiis hora 7. min. 59. Tu Sucij hora 8. min. 2. secundum quæ debuerit Antuerpiæ obtineri finis cum hora 8. min. 7. quem ego hor. 8. min. 6. inueni. Quid conspiratus? Rursum in Eclipsi 1645. die 10. Februarij, quàm est arctus inter nos consensus? Tu medium obtinuisti Parisiis hora 7. min. 6. aut tantillo plus, ego habui hor. 7. min. 18. admodum dicas nos de compacto inter nos consensisse. Iam & illa anni 642. non quidem sanatur tota, sed tamen propius redit in gratiam. Scribit ad me Magnus ille Ricciolus Auenione conspectum eius initium hora 11. min. 59. Istud ergo Hercij daret hor. 12. min. 4. ad summum, ego hor. 12. min. 3. inueni. Hæc ergo nobis gratulemur, de quibus est quod Eruditissimus Bullialdus sibi quoque aliquid gaudeat cum Sossias Sossiam, Soligenes dico Sossigenem tractabit; quod iam scio posci, quoniam vtrumque exemplaria præcusa sint plurima, pauciora tamen auguror esse quàm quæ Europæ suffecerint, ita longè plurima iam sunt etiam in hoc Belgio. Et quantum eorum arbitror esse in Italia, in Germania, in Prussia, in Dania, in Anglia? Omnino ergo iteranda est editio; quam si adornabit tum verò inter Astronomiæ Principes ne omiserit Ioannem de Lineriis de Montefort Picardum Ambianensis Diocesis, qui anno 1320 floruit Parisiis, & longitudines ad annum 1350. Stellarum habet istas

	grad. min.		grad. min.	
Flumin.	∩ 18. 20.	Alramech.	♃ 14. 7.	Liber hic adferuatur in Bibliotheca PP. Soc. IESV.
Aldebaram.	∏ 0. 50.	Alchimech.	♃ 14. 50.	
Alharat.	∏ 13. 10.	Pes Cætauri.	♃ 26. 30.	
Pes Orionis.	♁ 8. 0.	VVega.	♃ 5. 30.	
Alhabor.	♁ 5. 50.			
Algomeisa.	♁ 17. 20.			
Cor ♁	♁ 20. 40.	Piscis Meridionalis.	♃ 18. 10.	
Duz in Vrfa minori.	♁ 5. 20.			
	♁ 14. 20.			
Cauda ♁	♁ 22. 40.			

Ex quo erat vt alia transferem, exscripta dudum à me & tibi deuota, sed nescio quomodo ea domi reliquerim inter schedas certè meas hinc non comparent. Tu me illum habe quem me haberi apud te opto simul optimas animas Petauium, Mersennium, Furnierium si istic est & Bullialdum saluta à tuo VVendelino. Bruxella præfestinè ipso D. Lucæ.

Viro Maximo, Incomparabili Domino
PETRO GASSENDO, Theologo
& Professori Regio,

SAMVEL SORBERIVS *χαίρειν.*

Ἐπιὺς à me petierunt amici vt semel narrarem, rogauit verò Prætæus noster vt perscriberem dubitationes à te olim institutas aduersus chyli traiectionem per venas lacteas, & sanguinis per arterias circulationem; cum scilicet referrem iis de rebus me audiuisse te aliquando fusè differentem, atque

atque insuper commentationem quandam tuam vidisse vade præclara multa excerpseram. Morem tandem gessi, Vir maxime, ratus æqui te bonique libertatem nostram consulturum; præsertim cum nomen tuum velitationi istæ non opposuerim, & professus fuerim tamen, non mihi, sed viro cuidam magno, cuius sermonibus sapientissimis interfectam, acceptas referri debere objectiones doctissimas, quas quidem auctor protulisset vt ansa diligentiori inquisitioni præberetur, non vt opinionem verisimillimam inde labefactatam euersamque putaret. Et sanè dissertatione istam Scepticam nominari, appposito huiuscemodi titulo, *Discours Sceptique sur le passage du chyle & sur le mouvement du cœur, où sont touchés quelques difficultés sur les opinions des veines lactées, & de la circulation du sang*, atque orationem meam ita temperavi, tam cautè & reuerenter me gessi, vt nihil sit quod fama & existimationi tuæ obesse possit, quod etiam probare omninè non debeas. Si quæ sint autem quibus cum insigni modestia tua minùs bene conueniat, affectui nostro in te & eximia opera tua condonabis, neque me beneuolentia ideò minùs dignum censabis. Vale, Lugd. Batav. 10. Nouembris 1647.

Clarissimis Viris & Amicis, PETRO
GASSENDO, & ISMAELI
BULLIALDO,

GOTTIFREDVS V VENDELINVS
Sal. max.

Quem toties ex obliquo sum affatus Bullialdum sequestro affectus in illum mei Te Gassende: aliquando aggredi audeo scriptione directa, maximè postquam Tu Bullialde ἡλδ' εἰς ἀντιπρόσωπον γὰρ, quem reditum sibi rei que Astronomicæ faustum ac sospitem me quoque par est gratulari. Beasti Europam cum Smyrna obseruationes duas deliquorum Lunarium aduexisti: de quibus est quod tecum agam. Eclipsin anni superioris 1646. die 27. Iulij, & ego spectavi ex parte, si penumbra pars est spectaculi. Cum mei calculi abdicarent omnem eius conspectum Hercij, finiendæ quippe antequam horizontem Luna conscenderet. Volui tamen adtendere, adsumptis mecum pluribus an istas saltem reliquias daretur contueri: cumque is dies fuisset serenus suis, spes erat aliquid oblatum iri, quod vel satisfaceret expectationi meæ, vel calculos meos refelleret. Fuit casus, & de summa nostra turri quam conscenderamus, vidimus eluctantem ex atmospheræ & vaporibus horizontalibus Lunam superiore margine lucidam atque obrusam fuligine arcuata pro eo ac fert vmbra ratio, & quamquam vapores essent satis densi vix vt Luna peruideretur; illud tamen atrum nobis omnibus patuit in superiore disci parte, non inferiore: quia tamen vapores densiores debuerant discum ostentare multò hebetiorem. Fuliginis istud crassamentum sensim

dilutius, (& quò Luna magis attolleretur magis discerni ac notari commodum) desinè porro vniuersum cum ipsa hora 7. min. 55. aut minimo quo post, idque fuit postremum penumbrae vestigium.

Deliquium istud fuit digitorum $10\frac{1}{2}$ proximè, digito admodum vno maius illo quod dedit annus 1645. die 10. Februarij: quod meus item calculus representauit digitorum $9\frac{1}{2}$. consensu præclaro, cum eo quod fuit obseruatum, & Parisiis & Hercij, & in Germania cuius medium fuit Parisiis hor. 7. min. 7. Hercij hora 7. min. 17 $\frac{1}{2}$. Francofurti obseruante Caramuele hor. 7. min. 29. circiter, Altorfij hor. 7. min. 43. prout iam ad me rescribi curauit Magistratus Noribergensis per Matheseos Professore illic suum M. Abdiam Trevv. Huius autem deliquij penumbram vtrinque habui minorum 27. ad summum: quare si & in hac Eclipsi anni 1646. penumbra tantum temporis impendit, nosque illam notauimus vltra hora 7. minut. 55. admittimus penumbram totidem minorum, profectò finis deliquij contingerit Hercij cum hora 7. min. 30. circiter. Et verò mei calculi largiuntur horam 7. min. 32. sec. 50. ac tanta erit meorum numerorum fides. Hinc iam quid colligendum sit despiciamus. Refers Bullialde Doctissime, Smyrnæ oblatum finem cum hora 8. min. 30. ergo ne Smyrna distabit Hercio vix horam vnam totam? Profectò, tunc ille Ioannes Faber Massiliensis in Automato suo ad semissem horæ hallucinatus fuit, quod quàm procliuè sit in lineolis horas semihoræque malignè dispungentibus non es docendus. Itaque reuera merus finis obtentus illi fuit in signo lineolæ, sed horariæ, horâ dico 9. min. 0. forsan etiam tantillo plus, si quid oculi potuerunt peccare amplius. Omninò ergo Smyrnæ inter & Hercium erit sesquihora proximè: cumque Hercium meum absit mihi à Meridiano Atlantico grad. 28. min. 24. aberit secundum ista Smyrna gradibus saltem 50. min. 30. præter propter.

Longitudinem hanc Smyrnensem definit porro magis partiliter obseruata illic abs te ipso Eclipsis Lunæ postrema, quam de cælo seruastis ab hora 9. min. 55. ad hor. 2. min. 7. tota vt duratio tenuerit horas 2. min. 12. quotidem ego ante annum prænunciaueram ex meis Tabulis magna illarum etiam hinc commendatione & consensus iste tam arctus cum eo quod est obseruatum incredibile est quanta me voluptate profuderit. Huius ego medium supputabam Hercij fore cum hora 9. min. 27 $\frac{1}{2}$. Istud verò vos istic habuistis horâ 11. min. Inter Hercium ergo & Smyrnæ interjacent hor. 1. m. 32 $\frac{1}{2}$. Siquidem recte se habent meæ Tabulæ prorsus vt Smyrna sit abfutura à Meridiano Atlantico mihi præsumpto hor. 3. min. 26. cuiusmodi ego Alexandriam definitio hor. 7. m. 36. quasi iam inter Smyrnæ & Alexandriam media sint minuta 10 admodum.

Quia verò deliquium istud & Parisiis obseruatum est & Dantisci, Hercij verò nec mihi, neque autem vlli toto Belgio patuit,

dispi

dispiciamus (oro te) quanta sit Meridianorum Pariensis, Hercani, & Dantiscani, denique autem & Regimontij differentia? Primum ergo leucæ nostrates Austrasiæ constantis satis magnitudinis Folcalcario Hercium vsque mediæ sunt 140. satis curiosè à me ac pedibus istis meis permensæ, nempe Folcalcario Gratianopolim 25. Inde Vefontionem 37. Hercium denique 78. Atque hæc quidem sub eodem Meridiano quàm proximè, planè ergo in gradum leucæ istiusmodi quadrant 20. præcisè. Idem interuallum quod est Hercio. Ultrajectum leucarum 25. saltem non ampliùs, cum mediis sit grad. 1. min. 14. tanquam sub eodem Meridiano, quo rursus firmatur 20. leucas Austrasiæ imputari in gradum. Iam verò Hercio Parisios non sunt leucæ 54. saltem nihil ampliùs. Sunt ergo maximi circuli grad. 2. min. 42. qui iam in longitudinem minuta horaria 11. non excedunt, quod sanè exile est interuallum præ illo 21. minorum quæ tu definiuisti. Rursus Bruxellâ Parisios leucæ numerantur 50. ad summum, quarum postremæ sunt multò nostris Austrasiis breuiores, prorsus ut ipsas 45. non excedant si tamen etiam attingunt. Denique autem cum Tabulæ omnes Geographiæ Meridianum Parisiensem per Ambianum protendant in ipsam Dunchercham, vel etiam Orientaliorem statuunt tantillo: ego quidem Hercio Dunchercham leucas nostrates permensus sum accuratissimè 34. quarum in isto Parallelo 38. constituunt 3. gradus seu minuta horaria 12. leucæ ergo istæ 34 nec totæ ad Meridianum Parisiensem dabunt min. 10. sec. 30. atque istud est verissimum interuallum nostrorum, cui obseruationes adstipulantur hæctenus ut stupere oporteat.

Tu ipsemet Bullialde, anno 1638. nactus es medium Eclipticum die 21. Decembris mane Lutetiæ hora 2. min. 10. sec. 10. quod ego Hercij habui hora 2. min. 21. perquam præcisè.

Anno 1643. die 27. Septembris habuisti finem Eclipsos hora 7. min. 59 $\frac{1}{2}$. magno consensu cum eo quod Sucij obtinuit Gassendus, atque alibi Agarratus, prorsus ut sine isto nihil sit certius. At enim eundem istum nos obtinuimus Antuerpiæ hor. 8. m. 6. ad summum, Louanij Caramuel cum sociis hora 8. min. 8. perquam concinnè mecum: Finis ergo iste fuerit habendus Hercij hor. 8. min. 10. planissimè Rursus ecce Parisios inter & Hercium min. 10. sec. 30. Denique anno 1645. die 10. Februarij Gassendus medium Eclipticum obtinuit Parisiis hora 7. min. 7. accuratissimè: id verò ego Hercij exquisitè nactus sum hora 7. min. 17 $\frac{1}{2}$. quo nihil cogitari potest cum superioribus consonum magis.

Maneat ergo Parisios inter & Bruxellam siue & Antuerpiam esse minuta horaria 6. admodum, aut ut verius enunciem Antuerpiam quidem 6 $\frac{1}{4}$. Bruxellam 6 $\frac{1}{2}$. Hercium min. 10. sec. 30. ad vnguem, idque semel ratum ac certum esto. Nam quod ego alioquin 18. hæctenus constanter asserui, hoc tu mihi

præiusti Bullialde, cui ego tantum semper detuli ut errare tecum duxerim etiam gloriosum. Quoniam enim in Eclipsi anni 1635. sex digitos restitutos pronuntiabas hora Parisiensi 4. min. 12. quos ego eisdem Hercij certus eram me habuisse hor. 4. min. 30. præcisè, non dubitavi quin essent inter nos min. 18. ipsissima. Rursus cum anno 1643. haberes in Septembri digitos decrecentes v. hora 7. min. 12. v. hora 7. m. 23. 111. h. 7. m. 31. qui fuerant Antuerpiæ h. 7. m. 25. hor. 7. min. 36. hor. 7. min. 45. obseruati, quid supererat, nisi ut Parisios inter & Antuerpiam tota minuta statueremus 13. vel 14. Hercan denique 18. Hoc ergo interuallum sic interpretare tanquam à te ipso proditum.

Et Parisiis quidem Hercium vsque complanata est via; pergamus hinc Dantiscum, atque inde Regimontium. Interque duo Prussiæ loca tabula Geographica, magnum artificem atque industrium insinuans (& cui planè confido) minuta horar. 9. sec. 20. non plura. Iam verò inter Regimontium & Lugdunum Batauorum Linnemannus de Solis deliquio 1639. eruit horam 1. min. 4. sec. 49. quod esset Hercium vsque hor. 1. m. 0. sec. 49. an proin Dantiscum abesset Hercio min. 51. sec. 29. & certè per alias obseruationes inuenio ego Hercio Dantiscum minuta 50. tantum satis accuratè. Ecce enim Ecliptis anni 1635. in Martio, Medium suum habuit Hercij mihi hora 8. min. 49. ad summum. Dantisci hor. 8. min. 39. Emerisio mihi notata est hora 9. min. 40. Heuelio hor. 10. min. 30. ac denique Eclipsis 1643. desit nobis Antuerpiæ hora 8. minut. 5 $\frac{1}{2}$. admodum Dantisci verò hor. 8. min. 59. ut inter hæc duo loca media sint min. 54. ferè vnde & hoc conficitur Dantisco Parisios numerari horam 1. min. 0. satis præcisè. Sanè si Eclipsis ista 1643. desit vobis Parisiis hora 7. min. 59. Dantisci verò hor. 8. min. 59. vides certitudinem constantiss. his ad hunc modum cognitis veniamus nunc ad Eclipsin postremam Ianuarij 1647. Huius medium Gassendus habuit hor. 9. min. 12. Parisiis, Heuelius Dantisci hor. 10. min. 23 $\frac{1}{2}$. vel Gassendo ergo adiiciendum est tempus, vel detrahendum Heuelio. Ego in tam lecto pari artificum partitionem arbitratus ex æquo Gassendo quidem adstruo hor. 9. min. 17. Heuelio hor. 10. min. 18. ad summum. Vnde conficio Hercij medium fuisse reuera per horam 9. min. 27 $\frac{1}{2}$. pro eo ac mei calculi largiebantur. Atque ita tandem pronuncio Smyrnam abesse Hercio meo hor. 1. min. 33 $\frac{1}{2}$. satis præcisè, hoc est Meridiano Atlantico hor. 3. min. 27. ad summum, aut saltem quàm minimum hor. 3. min. 26. In quo acquiesco. Hæc sunt quæ super Smyrnæ longitudine meditati longitudinum quoque aliarum mihi alluxerunt facem, quæque ad te interim transfere visum est. ut si contingat iterato Tabulas tuas Philolaïcas prælo subiici (quod ego mihi persuadeo fore prope diem necessarium, & iam esse exemplarium penuriam) quid super his cogitandum sit ampliùs interim deliberes. Atque etiam

etiam cum amicissimo vtrique nostrum Gassendo in consilium eas, ad illa quæ ante annum cum illo communicavi, quæque tua scire perinterest. Etsi nullus dubito quin iam tecum sint communicata dudum postquam illuc redisti. Vtique in his leges affectum in te meum: studium in existimationem tuam interpretaberis. Atque id quidem hæcenus.

Ad latitudinem illam tuam Byzantij grad. 41. min. 30. fando tibi tantum non experiundo compertam quod attinet, ante istos 15. annos institeram apud Constantinum Hugenum Atrasiensi Principi ab Arcanis, ut hoc mihi ageret apud Legatum Ordinum ad Portam Ottomannicam, ut rescire tandem possem an non Byzantij latitudo esset gr. 43. min. 17. vel 18. Quid ille rescripserit represento tibi ex Teutonico Latinè.

Mi Do mine,

Præstiti quidquid eius potui, cuius me admonuisti: ac tandem intellexi ex Astronomo huius urbis celeberrimo, itaque ex Fautore harum artium, Visiro vno; Sultani Amurathem tertium, perquam sedulo curasse inuestigari longitudinem ac latitudinem huius urbis; & quidem in Topchana: deprehensamque organis idoneis latitudinem quidem grad. 41. min. 30. longitudinem gr. 56. m. 47. præcisissimè, certius nihil aut verò propinquius obtinere licuit. Scio quidem longè hoc abesse ab opinione communi, quantum ad latitudinem attinet, (quæ passim hîc degentibus asseritur grad. 42. m. 30.) longissimè verò ab eo quod ad me tu præscribis. Nemo hîc est ab Astrolabiis idoneis instructus, quibus experimentum capi queat. Et si mihi est spes vnius facta. Quotquot hîc sunt Arabes Matheseos Professores in id consentiunt quod retuli. Quotquot extra hanc urbem scripserunt, euariant; prorsus ut ego quidem censeam standum experimento Imperatorio. Super his expectabo responsionem tuam auidè. Constantinopoli, vltima Aprilis 1633.

C. HAGA.

Atque ita quidem ille; post quæ frustra Te Bullialdum Astronomorum Principem, ita frustra fuisse Byzantij ut non venerit in mentem Rationis Gnomonicæ, apud Legatum Regium, apud tot alios præstantes Vteros Gallos Peræ agentes & Galatæ. Vbi in tra priuata tecta nullum à Vanis Turcicis periculum, indignor, ut grauius nihil dicam. Interim tamen me consolor, quod hæc ipsa te obiurgandi libertas adiget te ad aliquod facinus, tandem istud eruendi viâ quacumque aliâ.

Cogitavi mecum sæpè an non in Sultanicis istis numeris Arithmetici Characteres situm permutauerint, in quem sint restituendi? Et profectò tale subest quidpiam. Nam ad longitudinem illam grad. 56. min. 47. quis non videt delirium? omninò ergo 70. 7. aliò est referendum, & sic quidem etiam ut situm habeat in sine aliquo non rectè graduum longitudinis non etiam latitudinis, sed omninò finem claudat minorum atque illum latitudinariorum ut nimirum totidem hi characteres 5647.4130. componant grad.

56. min. 40. & grad. 43. min. 17. quo nihil iam manifestius. Et fauet huic inuento Strabo: qui Byzantium asserit abesse ab Æquatore stadiis 30300. qui sunt ipsissimi nostri gradus 43. min. 17. ad vnguem ab Hipparcho proditi scilicet, vnde Strabo sua.

Et hæc quidem super isto Byzantij climate. At quod gauisurum te confido. Scito iam me nactum esse die 23. Nouembris *Ἐξαπύα* Noribergense graduum 49. min. 27. & amplius. Et Altorfij quidem eleuatio ex circum-polaribus deprehensa est grad. 49. min. 26½. Noriberga verò cum ipsis oculis testibus eminè inspecta discernatur septentrionalior, firmatur mea adsercio, qua scribebam ad Magistratum inclytæ illius urbis videri mihi latitudinem domus & Obseruarorij VValteriani grad. 49. min. 27. sec. 5. Abdias ille Trevv ad me iussu Magistratus scribens, postquam Altorfij latitudinem definiuit gr. 49. min. 26. sec. 30. hæc subiungit,

Quia itaque Noriberga Altdorffio Septentrionalior est (licet non multum. ut situs eius emini s. è monte iuxta Altdorffium conspectus indicat) colligitur ex hac obseruatione rectè sentire D. VVendelinum in eo, quod latitudinem loci Noribergæ non estimet tantum grad. 49. min. 26. aut grad. 49. min. 24. ut alij, sed ultra grad. 49. min. 27. quidquid sit de adibus VValterianis.

Obseruationem plenissimam promittunt mihi per Solstitium æstinum proximum. Inter quæ si quid Constantinopoli nactus es quod nos amplius instruat, eius oro te fac indicinam. Tum, quid in Mercurio adeptus sis quo triumphes magis, ad cuius motum, ut symbolam quoque meam conferam, ecce tibi in Chronico Colmariensi verba ista expendenda. Anno 1284. die 17. Kal. Decembres Venus & Mercurius simul fuerunt. Tu ista examina, & quid super his, aliisque dudum ad Gassendum transtidit iudices (si mereor) verbulo significa. Valetate carorum Caputum parlectissimum, & amate amantem vos suspicientem, colentem, venerabundum GOTTFREDVM VVENDELINVM. Bruxella 29. Nouembris 1647.

Perquam Reuerendo, Praclarissimoque Viro PETRO GASSENDO Præposito Ecclesie Diniensis, amico obseruando, S.

Miror sanè altum silentium tuum. Nam minimum octo lapsi sunt menses, à quo binas (alteras scilicet die 15. Iulij, alteras 13. Augusti datas) cum Selenographiâ, rebûsque quibusdam aliis, ad te transmisi; ad quas hæcenus responsum tuli nullum. Id tamen tibi imputare nefas esse duco: quippe animum erga me tuum, nullo non tempore studiosissimum, plusquam satis perspectum habeo, sed mercatoribus nauis que id adscribo, quibus tuæ concreditæ sunt responsoriæ; quas intra manus alienas etiamnum hærentes, mirum in modum expeto, cum ob iudicium tuum super Selenographicis

phicis meis laboribus, quod mihi in illis certò pollicitus sum, tum vt perciperem, quâ fronte Præclarissimus Bullialdus & Roberuallius eam ipsam Selenographiam exceperint. Sperassem insuper, ex illis ipsis literis, me intellecturum quædam de itinere Bullialdi, deque acquisitis in Oriente observationibus, atque aliis scitu dignissimis rebus; verùm si dictæ literæ perierint frustra hæc à me expectantur omnia, nisi fortè illa ipsa datâ occasione reperere placeat. Ceterùm diu est, quod sum, ratione lentium promissarum, in ære tuo, nunc verò satis paratus ad soluendum, postquam paululùm nactus sum otij: siquidem eas omninò iam expolitas habeo; nec quicquam deficit, nisi optima transmittendi occasio. Quod si autem intra paucissimas septimanas, per amicum quendam, opportuna nulla sese offerret curabo illas ipsas lentes, inclusis literis, absque tamen fractionis periculo, per tabellarium ad te perferri; tumque te pluribus certiore faciam, de omnibus quorum tua scire interesse putabo. Denique fac, quæso, vt primo quoque tempore sciam, num qui sint Parisiis (vt mihi quidem perscriptum) qui Selenographiam nostram desiderent? Quod si ita est, non deero, quin quàm certissimè, tot exemplaria, quot opus erit, (quodlibet scilicet 12. Imperialium pretio redimendum) ad vos transmitram. Sin verò quidam modò dictam Selenographiam hîc Dantischi redimere mallent; atque suo periculo illam mari committere, iis pro 10. Imperialibus concedatur. Quâ de re etiam nisi graue erit cum Domino Cramoisio, vel cum quibusdam aliis Bibliopolis loquatis, rogo, vt indicent num aliquot exemplaria, pro modo dicto pretio cupiant necne? Quod officium vt magni beneficij loco ducam, ita vicissim seriò tibi persuadeas velim, si quid possim tui causâ, nunquam non effecturum, vtpote qui sum, qui que ero. Gedani die 24. Aprilis, 1648.

Tua Reuer. Dignit. semper studiosissimus
I. HEVELIUS.

Reuerendo admodum Clarissimoque Viro,
PETRO GASSENDO, *Diniensis*
Ecclesie Præposito,

GOTTIFREDVS VVENDELINVS S. P. D.

Quinque iam sunt menses. Optime, Doctissime, Præstantissime Gassende, ex quo discedens Bruxellâ postremas ad te simul & Bullialdum in medium communes feci. Interea dum absum perlata sunt ad Amplissimum Chifletium duo Volumina quæ tu ad me transdidisti, Astronomicum alterû; alterum de vita & moribus Epicuri. Sed sine

literis vllis aut Bullialdi aut tuis, vt dubitare subeat anne illas meas postremas acceperitis? in quo si quid peccatum est à Veredario, nolim herele factum: sed tamen si factum est; indignationem meam paro, quod scripti mei seruaerim (nescio quo fato præter morem meum bono) ruere exemplar quod ipsum si de te verum resciam communicabo, atque adeò vel hinc summam eius communico; quâ Smyrnam inter & Hercium meum interuallum adstruo hoc grad. 1. m. 33. quod ipsum magis quoque iam confirmatum de illa eadem Eclipsi per observationem habitam Maioricæ (cuius Polus est grad. 39. min. 35.) ab hora 8. m. 16. ad hor. 10. min. 31. Medium vt fuerit horâ 9. min. 23. $\frac{1}{2}$. quæ tempora Smyrnæ Bullialdus habuit hor. 9. min. 55. & hor. 12. m. 7. vnde Medium eruitur hor. 11. min. 1. planè vt Maioricam inter & Smyrnam intercedant hor. 1. m. 38. ad omnem *ἀκρίβειαν*-sensuum. Eclipsin hanc communicauit mecum Doctissimus Ricciolus Soc. IESV Professor Mathematum Bononiæ habitam Maioricæ per P. Vincentium Mutium secundum altitudinem Procyonis grad. 39. min. 10. & Capellæ (ad Occasum) grad. 68. min. 28. Addebam illis Parisios inter & Hercium non intercipi minuta plura 10. $\frac{1}{2}$. satis præcisè, idque & de itinerariis interuallis, & de Bullialdi ipsiusmet obseruatis euincebam. Adferebam denique quod mihi videretur statuendum super Exarmate Byzantij conjectura correctoriâ illius obseruationis, quam iussu Amuratis III. factam transmisit ad me Haga Legatus Ordinum Batauorum ad Portam Turcicam.

Quæ omnia quæque de Noribergæ Polo iam certiore, & grad. 49. min. 27. superante ane acceperitis simulque quid desideretis ampliùs, discam de proxima vestra scriptione. Nunc in agendas gratias pro munere conuersum me, ac quomodo eas explicem implicatum, vix inuenio: vnum visum optimum, *Retaliare*. Habe ergo à me hoc *ἀγρίω-πορ*. Ioannem ipsum de Lineriis, pro cuius indicato solo nomine tu nuper voluptatis dedisti significacionem. Exhibeo tibi illum quantum potui vero vultu, atque etiam cum Thesaurò quem possidet toto. Is verò est fiscus 15. nobilium Stellarum constipatus paucarum de pluribus, & quas ego video fuisse 48. sed reliquis 33. deperditis gratulandum est nobis quod saltem has adhuc habemus Lineriani laboris reliquias, quas ipsas pleniùs conseruauit Codex Arnandinus, qui post annos à Linerio 14. omnes (saltem 47.) repræsentat: quasdam ex iis etiam Rectificatas pro anno 1364. Agnosco in his Magistrum Linerium Prouincialem discipulum & est operæpretium hos inter se componere.

Anno 1350.

Anno 1364.

	grad.	min.		grad.	min.
Fluminis vltima.	18.	10.	Σ	18.	20.
Aldebaran.	0.	50.	Π	1.	0.
Alharath.	13.	10.	Π	13.	10.
Pes orionis.	8.	0.	Π	8.	0.
Alhabor.	5.	50.	Π	6.	0.
Algomoïsa.	17.	20.	Π	17.	20.
Cor Leonis.	20.	40.	Π	20.	40.
In Vrfa Minore.	5.	20.	Π	5.	19.
Altera.	14.	20.	Π	14.	19.
Cauda Leonis.	12.	40.	Π	12.	45.
Alramech.	14.	7.	Π	14.	10.
Alchimech.	14.	50.	Π	15.	0.
In Centauri pede.	26.	30.	Π	26.	30.
V Vega.	5.	30.	Π	5.	30.
Piscis Austrinus.	18.	10.	Π	15.	10.

Quinque Stellæ nobiles, vltima fluminis, Aldebara, Alhabor, Cauda Leonis (præter cæteras) & Alchimech satis indicant artificii posteriori (Linerium cætera expriment) circa istas saltem non defuisse curam aut sefellisse solertiam. Etsi enim alias Stellæ non aliis longitudinibus signavit quam eas signauerat Linerius, (quem vtique manifestum est eum exscripsisse) in istis tamen fuit quod illum mouerit vt diligens esse vellet. Et quidem cum inter caudam Leonis & spicam definiuerit interuallum grad. 32. m. 15. quod Tychoni est grad. 32. min. 13. clarum est magnam hinc adhibitam industriam ac de Cælo deriuatum quod prodidit. Ideoque certum mihi est Spicæ locum ante omnia illi fuisse definitum ex latitudine grad. 2. m. 0. & ea declinatione quam deprehendit. Atque ab hoc iacto fundamento molitum retrò ac retrò rectificationes si non omnium, certè nobilium Stellarum aliquot.

Et verò videamus quàm hæc sint accurata. A Linerio ad Tychonem mediis annis 250. præcisè motæ sunt Stellæ mihi quidem grad. 3. min. 31. sec. 36. Keplero & Bullialdo grad. 3. min. 32. sec. 30. hoc est ad omnem sensum grad. 3. min. 32. vnde ab anno 1364. ad Tychonem motus colligitur gr. 3. min. 20. satis præcisè. Iam verò quoniam inter Cor Leonis & Spicam interuallum sumitur Ptolemaicum grad. 54. min. 10. quod est solum grad. 53. min. 59. profectò si hoc istud fuisset artificibus istis exploratum definiuissent vtique loca hæc, Reguli grad. 20. min. 45. Σ Spicæ grad. 14. minut. 44. pro anno 1350. Linerius, Reguli grad. 20. m. 47. Spicæ grad. 14. minut. 56. pro anno 1364. Prouincialis, quo nihil dari poterat accuratius.

Expende hæc Doctissime Gassende, & Linerium iam postliminio Gallix suæ redditum suscipe ac suspice. Ac mecum etiam istud considera quod ad annum 1332. obliquitas Zodiaci allinitur grad. 23. minut. 31. sec. 45. Hoc enim Parisiis obtineri non potuit vbi refractiones hibernæ angustius de-

Epistola ad Gassendum.

buerunt exhibere interuallum duorum Tropicorum. An ergo Prouincialis ipsemet hoc ex prouincia detulerit Parisios quod Linerio alluerit? Quid vos circa hibernum Solstitium, cuiusmodi Refractiones subinde aduerteritis scire peruelim. Atque etiam (si ad vos illæ meæ peruenerunt) à Bullialdo intelligere ecquid me amet. Bruxella 23. Maij 1648.

Ex aequo vtriusque vestrum plenum

GOTTIFREDVM VVENDELINVM.

Ex Codice Membranaceo qui fuit ciuis Atrebatensis, seruatur verò nunc Bruxellæ in Bibliotheca Societatis IESV.

Exscripsit hæc quæ indicauit scitu digniora (Gallis vtique) GOTTIFREDVS VVENDELINVS, imitatus manum.

Incipiunt scripta Domini Ioannis de Spira, Alamani super Canonis Almanach Magistri Ioannis de Linerij's Picardi Ambianensis Diæcesis.

Circa Canonem de Inuentione augium tria sunt intelligenda, primum est de tempore Tabulæ non desinentis. Secundum de opere. Tertium de causa operis. (Tabula isto modo componitur in prima enim linea proponuntur anni Christi collecti & incipiunt à 1320. completis & colliguntur prorsusque ad annos 1520. completos vt patet in fine lineæ. Præterea in directo cuiusque ponuntur ista per ordinem, primo ponitur aux Solis pro principio anni 1321. præterea aux Saturni pro principio eiusdem anni dein aux Iouis, post aux Martis. Prius aux Mercurij demum dicitur vltimo ratio differriæ aux vero Veneris non ponitur ibique est eadem cum auge Solis vt patet ex Theorica illius atque ad hunc modum pergit iste Ioannes de Spira totis sex foliis donec sexto folio verio finem facit suæ Isagoge his verbis, *Expliciunt Canones super Almanach Magistri Ioannis de Linerij's Ambianensis Diæcesis.*

Interiecto deinde spatio duorum Pollicum sequuntur ista,

X x

Radix

Ad Gassendum

Radix Mediorum motuum subscriptorum ad tempus Christi Parisius.

	S.	G.	M.	S.	T.	Radix Mediorum motuum ad an. 1320.	S.	G.	M.	S.	T.
Radix Solis.	9.	8.	19.	2.	14.	Radix Solis.	9.	18.	0.	54.	14.
Radix Lunæ.	4.	2.	20.	29.	7.	Radix Lunæ.	9.	27.	30.	48.	13.
Radix centri Lunæ.	1.	18.	2.	54.	0.	Centrum Lunæ.	1.	18.	59.	47.	0.
Radix argumenti Lunæ.	6.	18.	34.	7.	0.	Argumentum Lunæ.	10.	1.	27.	5.	0.
Medius motus capitis.	3.	1.	55.	46.	20.	Medius motus capitis.	1.	2.	46.	5.	54.
Radix Saturni.	2.	14.	5.	16.	11.	Radix Saturni.	0.	23.	52.	5.	29.
Argumentum Saturni.	6.	24.	3.	46.	0.	Argumentum Saturni.	8.	24.	8.	49.	0.
Radix Iouis.	6.	0.	37.	10.	45.	Radix Iouis.	9.	28.	41.	5.	44.
Argumentum Iouis.	3.	7.	41.	51.	0.	Argumentum Iouis.	11.	19.	19.	49.	28.
Radix Martis.	1.	11.	24.	26.	50.	Radix Martis.	11.	20.	16.	4.	0.
Argumentum Martis.	7.	28.	54.	45.	24.	Argumentum Martis.	9.	27.	45.	0.	24.
Argumentum Veneris.	4.	9.	24.	49.	0.	Argumentum Veneris.	0.	10.	4.	50.	14.
Argumentum Mercurij.	1.	15.	17.	45.	11.	Argumentum Mercurij.	9.	9.	42.	29.	0.
Radix Mediæ elongationis Parisius tempore Christi.	6.	24.	1.	29.	42.	Motus accessus.	2.	7.	5.	43.	0.
Radix motus accessus & recessus.						Media elongatio Solis & Lunæ.	0.	9.	29.	53.	19.
Parisius Tempore Christi.	11.	29.	12.	34.	0.	Radix argumenti latitudinum.	0.	0.	16.	14.	7.
Radix augis Solis sine motu.	2.	11.	25.	23.	0.	Radix augium sine motu ad annos 1320.	S.	S.	M.	S.	T.
Radix augis Saturni.	7.	23.	23.	42.	0.	Aux Solis.	2.	21.	9.	10.	39.
Radix augis Iouis.	5.	3.	37.	0.	0.	Aux Saturni.	8.	3.	5.	54.	42.
Radix augis Martis.	3.	25.	12.	13.	0.	Aux Iouis.	5.	13.	18.	52.	43.
Radix augis Mercurij.	6.	10.	39.	33.	0.	Aux Martis.	4.	4.	54.	5.	43.
Radix mediæ elongationis Solis & Lunæ.	6.	24.	1.	77.	0.	Aux Mercurij.	6.	20.	21.	25.	43.
Radix argumenti latitudinis Lunæ.	7.	24.	6.	15.	0.	Ergo motus octauæ Spheræ.	0.	8.	17.	6.	48.

Atque hætenus quidem folium istud sextum versus concluditur: abinde incipiunt Tabulæ sanè quidem operosæ; sed in quibus nihil vllarum est obseruationum, donec folio 33. Incipit alia manus caractere maiore

& quantū iudico antiquiore cum hoc titulo. Tabula Semidiametrorum Solis & Lunæ & vmbra & pertinet ad Eclipsas. Eadem omnia repetit folium 34. manu non multum diuersa quod miror.

Folio 35. verso dua sunt Columnæ.

Declinationes			Nomina Stellarum		Longitudo		Latitudo.		
					grad. min.		grad. min.		
1	31	61	Aries	Mitach.	7.	0.	14.	0.	S.
2	32	62		Cinit.	22.	0.	32.	30.	S.
3	33	63							
4	34	64	Taurus	Menkar.	6.	0.	1.	0.	S.
5	35	65		Aldebaran.	29.	0.	14.	20.	S.
6	36	66							
7	37	67	Gemini	Regel.	11.	0.	10.	0.	M.
8	38	68		Alhageth.	6.	0.	43.	40.	S.
9	39	69							
10	40	70	Cancer	Alhabot.	3.	0.	15.	30.	M.
11	41	71		Algomoifa.	13.	0.	7.	9.	S.
12	42	72							
13	43	73		Alforac.	9.	0.	15.	30.	M.
14	44	74	Leo	Cor Leonis.	19.	25.	15.	51.	S.
15	45	75		Vrsa.	20.	0.	35.	0.	S.
16	46	76							
17	47	77		Coruus.	1.	0.	11.	30.	M.
18	48	78	Virgo	Algarab.	22.	0.	13.	30.	M.
19	49	79		Cauda leonis.	5.	0.	19.	30.	S.
20	50	80							
21	51	81	Libra	Alchimech.	13.	50.	24.	10.	S.
22	52	82		Alramech.	18.	0.	2.	0.	M.
23	53	83							
24	54	84	Scorpius	Yeth.	14.	0.	13.	0.	S.
25	55	85		Alpheta.	2.	0.	37.	0.	S.
26	56	86							
27	57	87	Sagittarius	Alhanc.	21.	15.	7.	0.	S.
28	58	88							
29	59	89	Capricornus	Vega.	10.	0.	50.	0.	M.
30	60	90		Alcayr.	21.	0.	7.	0.	M.
Maximam declinationem gr. 90. exhibeo. Neque enim fuit visum repræsentare omnes alias & singulorū graduum declinationes expressas dare. Imò grad. 47. m. 3. sec. 30. dimidiū pro anno 1332. grad. 23. m. 31. sec. 45. est verissima declinatio huius temporis.			Aquarius	Aldirab.	10.	0.	50.	0.	M.
				Scheat equi.	30.	0.	19.	0.	M.
			Pisces.	Humerus.	6.	0.	24.	0.	M.
			Cauda ceti.	30.	0.	12.	0.	M.	

* * * * Hæc legi non potuerunt.
1256.

Apparet esse Catalogum aliquot Stellarum rectificatarum sub Alphonso an. 1256. quando reuera cor leonis fuit in grad. 19. min. 25. ☉ in quam Stellam videntur artifices illi curiosius inquisuisse vnde reliquarum loca inuenirent. Latitudines verò cum declinationibus confunduntur.

Folium 44. Versum post Tabulam Retrogradationum, Stationum & Directionum hæc habet.

Prima dies Arabū Iouis est sed tertia Persis, Sexta quidem Gracis..... Saturnique Latinis. Epistolæ ad Gassendum.

Folium 46. versum sic incipit manu triplici.

Prima Manus, Tabula ad sciendum motum Solis & Lunæ in vno minuto, diei & minuto diei Lunæ.

Secunda Manus, includitur æquatio centri.

Tertia Manus, & est composita anno Domini 1332. incompleto mense Ianuarij per Magistrum Ioannem de Monte-forti secundum calculationem Tabularum Alfonsij.

Num. annorum.	Tempus coniunctionis & oppositionis & quatuor aspectuum.				Motus Solis & Lunæ.				Augmentum Lunæ.			Argumentum latitudinis Lunæ.				
1	9.	0.	50.	54.	4.	58.	28.	10.	4.	17.	33.	32.	3.	12.	52.	55.
2	27.	54.	42.	33.	5.	14.	52.	5.	3.	48.	10.	39.	3.	51.	35.	54.
3	16.	16.	44.	5.	5.	4.	8.	55.	2.	57.	58.	46.	3.	59.	38.	39.
4	5.	38.	45.	36.	4.	53.	25.	45.	2.	7.	46.	53.	4.	7.	41.	24.
5	24.	32.	37.	15.	5.	11.	49.	0.	1.	43.	24.	1.	4.	46.	24.	23.
6	13.	54.	38.	47.	5.	1.	5.	50.	0.	53.	12.	8.	4.	54.	27.	7.
7	2.	16.	40.	18.	4.	50.	22.	41.	0.	3.	0.	15.	5.	2.	29.	52.
8	21.	11.	31.	57.	5.	8.	45.	55.	5.	38.	37.	22.	5.	41.	12.	51.
9	10.	32.	33.	29.	4.	58.	2.	45.	4.	48.	25.	29.	4.	49.	15.	37.
10	29.	16.	25.	8.	5.	18.	26.	0.	4.	24.	2.	37.	0.	27.	56.	36.
11	17.	48.	26.	39.	5.	5.	42.	49.	3.	33.	50.	44.	0.	36.	56.	22.
12	7.	50.	28.	11.	5.	54.	59.	40.	2.	43.	38.	51.	0.	44.	4.	6.
13	16.	4.	19.	50.	5.	13.	22.	54.	2.	19.	15.	59.	1.	22.	47.	53.
14	15.	26.	21.	22.	5.	2.	39.	44.	2.	29.	4.	6.	1.	30.	49.	50.
15	3.	48.	22.	53.	4.	51.	56.	35.	0.	38.	52.	13.	1.	38.	52.	35.
16	22.	42.	14.	33.	5.	10.	19.	49.	0.	14.	29.	20.	2.	7.	35.	34.
17	12.	4.	16.	4.	4.	59.	38.	40.	5.	24.	17.	27.	2.	15.	28.	20.
18	1.	26.	17.	36.	4.	48.	43.	30.	4.	34.	5.	34.	2.	33.	41.	6.
19	9.	20.	9.	15.	5.	7.	16.	44.	4.	9.	42.	42.	2.	14.	24.	5.
20	8.	42.	10.	46.	4.	56.	33.	35.	3.	19.	30.	49.	13.	20.	26.	49.
21																
22																
23																
& sic ad annum 1373.	<i>Nota quod hæc capsula incepit anno Domini 1330. completo 9. die mensis Ianuarii completo, prout in prima linea continetur &, hæc fuit prima coniunctio in anno 1331.</i>				<i>Nota distantia inter Toletum & Parisius longitudo 12. grad. quibus correspondent duo minuta dierum.</i>				<i>Nota, inter Parisius & Magdeburgum sunt variata per tres gradus longitudinis hoc est per 12. minuta hora quibus correspondent diei 30. secunda. Et si secundum hæc volueris mutare tempora hic reperta, ad tempus adde 30. secunda diei pœnitens omnes motus debent teneri secundum quod hic reperiuntur. Quoniam si cum radice cuiusque Regionis intratur. Idem proueniret.</i>							

Atque ad istum modum denique per annos 43. totos pertexuntur calculi motuum quibus hæc pagina impletur, quam totam representare laborioso tædio nec vtili non putavi magnum operæ-pretium, quæ ad marginem columnarum istarum annotata sunt quoniam ætatem Linerij cõfirmant annumque 1331. cœptantem non potui omittere quin representarem quàm pote religiosissimè. Vt etiam hinc appareret supinitas & imperitia librarij interualla inter Toletum Parisios & Magdeburgum (patriam

credo Ioannis de Spira)permutantis. At verò folium hoc ipsum 48. versum Thefaurum ecce nobis offert immensæ iam æstimationis. Quamquam (heu!) abiectum in sterco scriptoris imperitissimi: quique fœdissimè dehonestauit hos atlantæos labores Linerij neque ex 48. Stellis Fixis quas rectificauerat Linerius plures exscripsit quàm 15. omnes pleno ferè numero sunt in Codice Arnaudino quædam etiam rectificatæ post annos 14. pro anno 1364.

Folio 48. verso è medio pagina.

	grad.min.	latitudo.	Partes.	Magnitudo.	Complexiones.	Nomina.
♈	18. 10.	13. 10.	M.	1.	♈	fluminis vltima.
♉						
♊	0. 50. 13. 10. 8. 0.	5. 10. 22. 30. 31. 0. 39. 10.	S. M. M.	1. 1. 1. 1.	♊ ♋ ♌	Aldebaram. Alharath. Pes Orionis. Alhaboz.
♋	5. 50. 17. 20. 20. 40.	16. 10. 0. 10.	M.	1. 1. 1.	♋ ♌	Algomoifa.
♌	5. 20. 14. 20.	72. 50. 74. 50.	S. S. S.	1. 1. 2. 2.	♌ ♍ ♎	Cor Leonis. [ne Dux in stellatio Vrsæ minoris.
♍	12. 40.	12. 50.	S.	1.	♍ ♎	Cauda Leonis.
♎	14. 7. 14. 50. 26. 30.	3. 30. 2. 0. 41. 10.	S. M. M.	1. 1. 1.	♎ ♏	Alramech. Alchimech. In Cætauri Pede.
♏						
♐	5. 30.	62. 0.	S.	1.		VVega.
♑	18. 10.	23. 0.	M.	1.	♑ ♒	Piscis austrinus.
♒						

Hæc Tabula Stellarum Fixarum æquata est ex Tabula Stellarum Fixarum quas Alfonso Rex verificauit anno Domini 1350. completo. Longitudo earum est gradus circuli signorum per quæ transit circulus transiens per Polos Zodiaci & centrum Stellæ. Latitudo verò earum est arcus circuli prædicti cadens inter gradum & centrum Stellæ.

Epistola ad Gassendum.

XX 3 Clarissima

Clarissimo & Excellentissimo Viro Domino D. PETRO GASSENDO, Mathematico Parisiensi celeberrimo, amico meo, S.

Gratulor tibi verèque gratulor, Clarissime Gassende, illustrem quam in te suscepisti prouinciam celebrandi Nobilissimum nostrum Tychonem. Dignissimum sane est si quis alius, cuius famam laudèinque ab obliuione hominum ac silentio vindicent omnes illi qui de literis bene mereri cupiunt, ad hoc laudabile tuum institutum promouendum, quæ ego promisi, documenta mittam intra pauculas septimanas. Hoc tempore iis, quæ tecum communicat Celeberrimus noster VVormius, adungere mea non potui, veritus, ne fasciculus in nimiam excreseter molem. Hoc verbulo tibi indicare iam volui, ne de meo in te animo dubitares, neue de cessatione hac meâ quicquam sinisterius iudicares. Vale Celeberrime Gassende, & me inter eos numerâ, qui te, vti ius ipsaque est, colunt ac venerantur. Scripsi festinanter Hafniæ die 9. Iunij styl.vot. 1648.

Tua dignitatis addictissimus
GEORGIUS FROMMIUS.

Viro Clarissimo & Excellentissimo
D. PETRO GASSENDO,

OLAVS VVORM. S. P. P.

Scripsit ad me non ita pridem amicus meus grata familiaritate conjunctissimus Dominus Isaacus Peyrerius te constituisse vitam Tychonis Braheï nostri conscribere, & in honorem tanti viri apud vos typis edere, vt si quid haberem, quod ad rem facere possit, communicarem. Addidit præterea chartam in qua consignata erant, quæ desideras; simulque amoris & beneuolentiæ tuæ erga me testimonium, eruditum tuum de vita Epicuri commentarium. Quem licet nondum acceperim, tamen & pro beneuolentia affectu prolixo, & munere gratias vt ago maximas, ita optarem me par pari reddere & votis tuis ita respondere posse, vt meam operam te haud frustrâ expetiisse agnosceres. Nihil intermittens quod huc spectare posset, rem cum amicis communicavi, in primis Mathematico nostro Frommio, quem non pauca tenere sciebam, quæ tuo instituto seruire possent; vt Craigij Scoti scriptum contra Tychonem cum sua Apologia, & vitam Tychonis à se elaboratam. Nuper in publica Panegyri recitatam, Epistolas præterea quasdam, hocque ab eo obtinui, vt tuam ambiens amicitiam & fauorem tecum per literas ageret ipse, atque quæ haberet communicaret, à quo spero te habiturum quæ in meis hisce schedis desiderantur. Accipe verò hinc à me, quæcumque in temporis hac angustia corradere valui,

eaque in meliorem interpretare partem, ea hinc seligens, quæ propalanda ex vsu & honore ipsius Tychonis & patriæ nostræ fore existimas, Ac vt nihil prætermisisse videar eorum quæ expeis ad singula chartæ tuæ momenta breuibus respondebo.

Quo præcisè anno natus sit Tycho docent schedæ meæ num. 6. Oratio item Funebris Tychoni à Iessenio Pragæ dicta, anno nempe 1546. die Decembris 15. intra hor. 9. & 10. matutinam, in Auito prædio Knudstrup in Scania sito.

Fratres habuit Georgium, Axelium, Ste-nonem, Canutum, omnes magnæ in patria autoritatis & ex parte Ordinis Senatorij Regni, Sorores habuit Ingeburgam, Elizabetham, Sophiam, hæc verò Astronomiæ non planè inerudita, sed in Thematibus erigendis expedita. Reliquit eadem filium Daniæ Senatorem inclytum, Dominum Tagonem Tor de Ericsholm, Equitem Auratum, literatorum fautorem summum, cui ego monumentum Steoense dicaui. Vide numero 3. 24.

Quando Vandenburgum appullerit, & quo nomine vxor (quæ Pragæ obiit) fuerit, docebit Frommius.

Qui ex liberis mares, &c. ab eodem habebis. Interim consule num. 6. 11. 18.

Quæ vera fuerit eius annua pensitatio colliges ex num. 24. dum hinc fuit. Illa omnia à Rege Christiano IV. P.M. ipsi facere concessa, quæ à Parente habuit, dum Maguates sibi habuit fauentes, num. 24.

Alios ex proprio non videtur habuisse redditus, quàm quos Knudstrupium ipsi supeditauit.

Roerschildensis Canonicatus vulgò Præbenda Regum vocatur num. 24. cuius annuus redditus mille Daleris Imperialibus æstimatur, nullis obnoxius est oneribus, præterquam quod eius Possessor Sacelli huic additi, in quo Regum ex familia Oldenburgica Mausolæa extant tecta facta seruare teneantur. Iam ordinariè Cancellario Regis confertur.

De causis discessus vide num. 8. 21. 29. discessit autem anno 1597. Rege nec inuito, nec incio; eius scitu organa abspertavit, nullo aut Regio, aut Rantzouiano nauigio. In Huena nihil reliquit instrumentorum num. 18. Insula post abitum semper in feudum data Nobili cuidam, siue viro, siue fœminæ; in qua iam campus vbi Vraniburgum fuit. Iam feudi titulo vidua quædam nobilis eam tenet Insulam. Quo tempore ad Rantzouium accesserit, &c. diem & annum litteræ quas mitto docebunt, VVandenburgum fuisse apparet in Aprili anni 1598. vide num. 13. Inde discessit VVittebergam, vbi adhuc commemoratus fuit vltimo die eiusdem anni & 11. Ianuarij 1599. vt vides num. 14. 15. Hinc ad Rudolphum Imperatorem concessit, euocatus, num. 15. Quem Pragæ inuenit, vbi in ædibus Curtianis aliquandiu substitit num. 16. 24. priùs Pragæ fuit, quandiu collige ex num. 18. Benaticæ quis situs & conditio num. 17.

Incidi-

Incidit in morbum 13. Octobris, obiit eiusdem mensis die 24. anni 1601. ut patet ex Oratione funnebrâ à D. Iessenio habita & numero 23. sepultus Pragæ in Templo Veteris urbis Primario 4. Nouembris Ritu Equestri honorificentissime. Oratio Funeraria habita à D. Iessenio à Iessen, quæ excusa Pragæ typis Georgij Nigrini anno 1601. si apud nos vœualis extaret mitterem; vnicum saltem eius exemplum apud amicum vidi. De Tumulo & Epitaphio nihil habeo, præter ea quæ vides numero 22. apposita Orationi Iessenij. Ibidem Elogia quædam extant Ioannis Kepleri & Pauli Coldingij Cimbri qui Tycho ni morienti aditit, cuius etiam quædam vides nu. 24.

Mortuo Tycho ne organa omnia Pragam sunt translata, & asseruata in Ædibus Curtianis, vbi, militum sœuitia (ut ferunt) occupata à Palatinis vrbe sunt destructa & distracta. Seb Globus antea Iesuitis in Collegio Nieffano dono datus. Nieffa autem Silesiæ est non ignobilis vrbs, ad Nissam fluum sita. Sede Episcopali clara, (vide Mappam Silesiæ quo tempore Princeps Vladaticus eam ceperit vide num. 4.

De obseruationibus nil est quod dicam, nisi quod ferunt Pragæ apud Virum doctum extare, sed de iis forsân Frommiius.

Synopsin obseruationum, cuius mentionem facis, inter Schedas Longomontani inuenire non potuimus, Credo non aliam fuisse, quàm quæ sparsim in eius Astronomia inuenitur.

De Epistolis & aliis quæ Frommiius tenet, ipse responsurus est. Quæcumque ego congerere potui, ut & Discipulorum Catalogum, aliaque ex meis chartis hîc habes omnia. Si quid prætereà progressu temporis nactus fuero, quod huc spectare videatur, transmittam, ut studium meum tam laudabiles conatus promouendi agnoscas. Interim publico nomine gratias ago, quod hoc honoris Ciui nostro exhibere volueris, tuoque calculo eius studia orbi litterato probari quin amicis hîc in Dania rem gratam, & omnibus qui eius laboribus (cuiuscumque tandem sint nationis) oblectantur, sis præstiturus non dubito. Valerudinem (quam ex literis Peirerij lubricam tibi esse intellexi) precor firmam, ut diuinis ingenij monumentis publico bono diu prodesse valeas. Hafniæ. 5. Iduum Iunij 1648.

*Admodum Reuerendo, atque Clarissimo
Viro D. PETRO GASSENDO, S.*

Reuerende admodum, & Præclarissime Vir, amice officiosè honorande,

Iam tandem expectatissimæ, atque exoptatissimæ tuæ literæ 8. Kalend. Nouembris anno præterito datæ, quas iam dudum perisse putabam, mihi cum aliis 4. Eidus Martij, hoc anno currente exaratis, optinè traditæ sunt. Eæque profectò tantò fuere gratiores, quantò plenius in illis ipsis. Beneuo-

lum affectum erga me tuum, exprimere haud fuisti grauatus; id quod ex tam præclaro tuo. iudicio, super opusculo meo, super additio- que isto munere egregio, abundè satis videre est: pro quibus tam egregiis animi tui testificationibus, non solùm debitas habeo gratias sed & tibi vicissim quauis occasione & tempore me totum dabo. Lentas illas, quas dudum sum pollicitus, manu mea expolitas, nunc domum hisce adiunctas transmitto citius certè, ut ut maximè etiam voluerim, fieri, ob varias occupationes haud licuit. Tubus cui hæ lentes iuserendæ, sit 4. pedes, pollicèsq; 4. vel 5. Parisiens. Regio circiter longus; circiter inquam: nam accuratè indigitare longitudinem illius tubi nequeo, uti scis, propter diuersam oculorum aciem; nullo tamen negotio à te rerum harum optimè gnaro inuenietur genuina, Telescopij extractio. Habes verò hîc quoque foramina ista, quæ tam conuexo, quàm concauo super-imponi debent. Sed imprimis suadeo, ut tibi compares tubum, qui paucissimis constat ductibus, atque si possibile duobus, vel summùm tribus: ut tantò minùs à recta abludat linea. Nam si vel tantillum incuruatur, tum profectò, etiamsi omnium optimæ sint lentes, vel quicquam distinctè accuratèque earum ope apprehenditur. Cæterùm Telescopium ex hisce lentibus probè adornatum, ut opinor, imprimis ad Maculas Lunares Eclipses, Mercurium, Venerem, Martem & Iouem, Saturno excepto (ad quem accuratè discernendum multò longior requiritur) suum satis præstabit officium. Et melius quidem hoc accepisses, si nitidius chrysellum artificiale fuisset in promptu, & nec vires, nec tempus defuissent. Si tamen hoc ipsum clarius esse exoptas, verbulo tantùm significes, rogo, statim aliud concauum conuexo anieponendum sum transmissurus; cuius beneficio rerum visibilium species multò lucidiores, sed minori formâ animaduertes. Intereà qualescunque lentes hæcæ qui bonique consule, iisque cum in rei literariæ commodum, tum tui ipsius oblectationem quàm diutissimè fruire, quemadmodum istud à Supremo Numine animatus tibi comprecor. Miror de cætero valde, Patres Societatis intrepidè pronunciare, se obseruationes Tycho nicas ex dono possidere Imperatoris: cum tamen certò certius sit, Dominum nostrum Keplerum hîc Regiomonti degentem, ipsa habere autographa, cum variis optimi sui Parentis Posthumis scriptis luce dignissimis; quæ partim ipse ego, partim Clarissimus Dominus Eichstadius peruolutauit perspexitque. Hincque iterùm iterùmque miror, quomodo exemplum dictarum obseruationum nancisci potuerint? cum optimè sciam has in Patrum manus nunquam incidisse, ut ut illis insidias (quemadmodum Dominus Keplerus me docuit auide struxerint. Iam quod ista atinet quæ scire percupis, de quibusdâ Tycho nem Keplerumque concernentibus, cum ad Linnemannum, tum Kepleri Filium scripsis-

quidquid innotuerit, primâ occasione quàm lubentissimè te scire faciam. Interim tene eas; quæ à Domino nostro Eichstadio, aliisque accepi. Nobilissimus Dominus Bernerius, auditor, amicisque tuus, quem ob necessitudinem, quæ ipsi tecum intercedit, quàm humanissimè nullo non tempore excepi, die 15. Iulij VVarsouiam profectus est; inde autem breui, vt percepi Germaniam Italiâque suo cum Comite petiturus. Doleo verò maximè tum eius, tum imprimis Illustrissimi ac Excellētissimi Legati causâ, qui aliquoties ædes meas intrare, speculâque meam Astronomicam ascendere, nec-non omnibus generis honore me afficere fuit dignatus; quod Cælum nostrum Gedanense minimè ipsis fuerit propitium; sic vt nec maculas Solares, nec Lunares, vt taceam reliquos Planetas, illis hîc præsentibus exhiberit vnquam. Solares quidem ab initio Maij huc- vsque nullæ prorsus (id quod admirabile!) in Sole extitere; Lunares verò non apparuere ob cælum ferè semper nubilosum. Denique Præcellentissimus D. noster Eichstadius te multùm saluere iubet, mittitque aliquid de suo auro fulminante, cuius vires explorare, cumque tuo conferre poteris. Tu verò vicissim, nisi graue est, de tuo auro, nec-non pauxillum Chalybis fulminantis, quem te habere percepimus nobiscum communicabis; vt & nos de illius vi certi esse possimus. Namque valde dubitamus, simile quiddam ex Chalybe, siue aliâ quavis materia, dari posse. Itémque cupidè expectamus tuam Philosophiam Epicuream: quæ vt reliqua omnia penè à te confecta, quamprimùm prodeat in lucem, faxit Deus Optimus Maximus. Quod, vt eò feliciter fiat, vires tibi restitui, téque saluum ac incolumen, seruari quàm diutissimè optamus. Vale. Dabam Gedani 1648. die 31. Augusti.

Tua Reuerenda Dignitatis toto animo I. HEVELIUS.

Mihi has obsignanti, literæ à Domino Keplero traduntur, ex quibus percipio, se curaturum, vt breui vtriusque vitam, Tycho- nis scilicet & Kepleri, vt & originem, cum omnibus circumstantiis typis exscriptam habere possis. Vale iterùm.

Clarissimo & Doctissimo Viro P E T R O GASSENDO, Philosopho & Mathematico Celeberrimo,

HIERONYMVS BARDIVS B. S. P.

TVæ à me diutiùs expectatæ literæ ad manus meas non perueniunt, cum tamen meas tibi consignatas fuisse mihi persuadeam. Tibi etiam exemplar mei opusculi Ideæ medicinæ sacre mediantibus. PP. soc. Iesu Lugdunum transmittendum esse curavi, & cum noster Naudæus doctissimus cum ipsis peregerit mihi persuadeo tibi fuisse consignatum, quod certo scire peroptarem, cum mea vilia spernere non debeas, cum tua maxima, præsertim verò vitam D.

de Peiresck mihi dono à te missam maximè faciã de qua & de quàm summo Viro quid sentiam ad te nunc perscripsi; nunc totus in prophanis versor vt à nostro amantissimo Naudæo intelliges, tuam Philosophiam experientiis comprobata valde peropto, & scire etiam quo in opere compaginando detinearis, cum tuum vastissimum ingenium nunquam possit feriari, præterea quod ego scribo nostro Naudæo tibi erunt communia, ne tibi omninò molestus sim. Vale sæculi nostri Iubar præfulgidum, & Reipublicæ literariæ maximum incrementum & me tua quærentem mea expectantem te videre mihi persuadeo, cum totus quatenus sis amicorum tuorum sis. Vale iterùm atque iterùm Vale & me tuis iussis paratissimum esse certò scias. Rapalli ex meo Musæo Kalend. Septembris 1648.

Illustri & admodum Reuerendo Viro Domino P E T R O GASSENDO, Theologo, Philosopho, Mathematico, Professori Regio nec-non Prapposito Ecclesiæ Diniensis Dignissimo, Domino Fautori suo deuenerando, S.

Verus affectus ex lectione tuorum eruditissimorum modestissimorumque Librorum in te mihi natus est, isque etiamnum in penetranti animi mei hæret, & ad extremum vitæ halitum hærebit, iamque vetus est. Proinde cum ab anno æræ Christianæ 1636. Ephemeridas quasdam euulgauerim, easque nonnullis Præclaris Mathematicis dedicauerim, hosce fastos exiguos ad instantem annum Æ. C. 1649. (quem tibi & vniuerso Orbi Christiano faustum, salutarem & pacificum precor) vltro inscribere debui & volui præsertim non abnuente Amplimo Viro Domino Heuelio, communi nostro Amico, interprete ac conciliatore mutui affectus: Rerum namque cælestium nec-non naturalium crebram meditationem, cum Clemente Alexandrino lib. 6. Σηματαίων ἰσοβαθῆας ἢ καὶ χριστὸν φιλοσοφίαν esse iudico. Et si enim Biblia quoque Sacra libenter voluam, vt me in pietate & fide instruam & vitam emendem: tamen & gestio Ζητεῖν τὰ τε ἰσὸς ἐπερῆνια ἢ ἰσὸς πλὴν γῆν, in qua disquisitione, Illustris & Sapientissime Vir, dextrè nobis præiuvisti, qui subnixus huic innocentissimo naturæ studio mihi σοφώτατον πλὴν κατ' ἀνθρώπων ἑρίαν videris agere. Nihil autem mihi gratius poterit accidere, quàm si tanti Viri admonitionem & censuram tum de Diario meo, tum de nostris obseruationibus Astronomicis audiam, & mihi sicubi lapsus fuero, non saltem corrigi, sed & corripi contingat: siquidem meæ tenuitatis probè mihi conscius volo inter eos esse, qui non solum possunt labi; verùm etiam gestiunt resurgere & emendari. Reuerendum Patrem Merfennum ad τὸν μακάρων sedem raptum nobis nuntiatum est, cuius equidem vicem haud queo dolere, dum hanc cum meliori

vita

vita commutavit; sed meæ forti ingemisco, quod mihi tantum semel humanissimis ipsius literis gaudere & frui contigerit. Interim publicum me vrget commodum de tua valetudine sollicitum esse, cum sciam Astronomiam & Philosophiam nostram paucis illustribus Viris, Tui similibus instructam esse & tantos Atlantes perquam paucos reperiri: ideoque Deum Opt. Max. supplici prece veneror, vt Te magnum Virum nobis adhuc in multorum annorum decadas seruet & semper incolumem præstet ad exantlandum feliciter affecta opera. Gedani Kal. Nouemb. 1648. properante calamo, animo deuoto & subiecto LAURENTIVS EICHSTADIUS, D.

Viro Clarissimo Domino PETRO GASSENDO, Mathematico Parisiensi Regio, Amico, S.

Sapientissime & Excellentissime Gassende,

Dudum audiui à te, me inscio, compilatis scriniis perscripta esse, quæ ego tibi promiseram ad illustrandam vitæ Tychois nostri descriptionem. Non soluisent isti mortales, mihi crede, tot ænigmata, nisi, vt sacrum habet Adagium, in vitula nostra arâssent. Vides quantoperè contendamus tibi vt gratificemur. Dilco apud riuales esse minùs apto animo Si quid prætereà desideras, Gassende Eruditissime, id verbulo velim indices: studebo quoad poterò, vberri- mē tibi satisfacere. Affini meo per dilecto, qui has tibi tradit, id negotij dedi, tecum vt de singulis maximis minimis conferat. Ei faueas, quæso, ipsiusque conatus ac studia tibi habeas commendata. De Institutionibus tuis Astronomicis, luculento opere, sanē, vt debeo quàm maximas tibi ago gratias. Gratius ero; vbi quid habuero, quod redhostimenti loco remittam. Deus te seruet bono publico & in primis Siderali scientiæ, quæ à te vitam exspectat & ornatum. Dum affinis meus Petrus Scauenius apud vos erit, scribam subinde, & sæpius alias. Tu intereà, Gassende Clarissime, explica & fac sciam, qua in re mea opera tibi tuoque instituto utilis esse queat. Vale quàm diutissime, & me iis annuera, qui te colunt æstima- nantque pro meritis. Scribebat Hafniæ die 11. Nouembris 1648.

Tuus ex animo GEORGIUS FROMMIVS.

Domino PETRO GASSENDO, Seculi præsentis Philosophorum Principi,

C. E. L. CAPELLA hæperr.

Vod insolito te affari velim idiomate, tum nascentis anni audentem facit origo, tum obseruantia erga te meæ summæ recordatio, imprimis incomparabilis animi tui, cuius æternas opes dum conside-

ro insufurrare illud ad Ianum venit in mentem

O Tu principium, simulque finis
Lapsu continuo fluentis anni
Æui sancte Parens, bifronsque Iane,
Cui Vates duplicem dedere vultum,
Vt posses duplici videre vultu
Et qua præteritis fuere sacris
Et qua sunt aliis futura in annis;
Dicas Iane Pater rogamus omnes,
Dicas te rogat vniversus Orbis,
Videruntne parem patres sepulti,
Videbitne parem futura proles
Gassendo Physica inclyto Patrono
Verarumque Patri Scientiarum?

Hæc quæ paucula Musa dedit carmina suscipito, & amare perge quem tot grauare dignatus es beneficiis. Vale. Dabam Monspelij Kal. Ianuarij 1649.

Domino D. PETRO GASSENDO, Amico singulari, S.

Erquàm Reuerende ac Clarissime Viri, Amice Charissime,

Hac commoda vsus occasione, has ad te dare volui literas; tum, vt optem tibi commodam valetudinem, tum, vt rogem, quo nunciare haud graueris quamprimùm, num posteriores meæ, de die 21. Augusti, cum lentibus per Dominum Cramoisium transmissis, peruenerint ad manus? De Te namque nihil quicquam literarum 8. mensium spatio, & amplius, me vidisse scias; quod quæ factum sit, Tu omnium noueris optimè. Communi nostro amico, optimo Merfeno, humanum illud contigisse, nuper quidem inaudiuimus; (quod me certè non parùm excruciat; præsertim, cum non ignorem; quantum simul cum illo decesserit rei literariæ) sed vtinam res sese habeat aliter, & ex tuo relatu certiora, lætioraque percipiamus! Clarissimus noster Eichstadius, qui te multum saluere iubet, tibi simul paruam suam Ephemeridem, cum noctibus nostris Gedaniensibus, tuo nomini inscriptam, mittet; quod quidem multò citiùs fieri debuisset; verùm deficiente occasione, id excusabis facilè. Me quod attinet, sperassem itidem, vacuis haud te compellaturum manibus, si cælum duntaxat nostrum Borussiacum, tempore Eclipseos nuperæ Lunaris; nobis magis fuisset propitium: sed ob aërem continuè nubilum, ne gry quidem obseruare licuit, vt vt maximè oculum mentemque in id intenderam. Cum igitur spe hac vice exciderim, nauabo operam, vt currentis huius anni Eclipseos; cum Deo, felicius delineare non nequeam. Intereà has accipe pagellas, ab amico meo singulari, Christiano Otlero, Viro egregio, atque Geometra Mechanicòque insigni, vulgatas. Si quædam vicissim habes, quorum meâ scire, vel possidere intersit, fac, obsecro, vt teneam, habeamque officia paratissima, vt semper, iterum spondeo. Vale amice charissime, atque annum hanc, quem, vt spero, optoque feliciter

citer es ingressus, cum Deo secundissime
absolue. Gedani die 28. Ianuarij 1649.

Tua Reuerenda Dignitatis cupidissimus
I. HEVELIVS.

Viro Clarissimo Domino D. PETRO
GASSENDO, S.

Domine, Libellum hunc *de Scirio*, An-
tuerpiâ ad me misit Dominus Cauendyshe,
mittendum tibi si tanti putarem, Ego
verò an tanti sit necne tui potius quam mei
iudicij esse volo. Promittunt etiam nescio
quid nomina illa Vlug Beigus, & Tamerlanes
Magnus, & incogniti illi characteres. Itaque
omnino mittendus erat. Quid de eo
censeas scire velim, si tibi vacat, vacare au-
tem videtur. Nam Philosophiæ tuæ finita est
impressio, & exemplaria eius huc aduecta
nunc sunt in Telonio. Quorum exemplarium
vnum, quamprimùm potero, missurus sum
Hagæ Comitum Domino Sorberio expetenti,
à quo etiam iussus sum te salutare. Ego pro
ætate satis bene valeo, & mihi nimium in-
dulgeo, seruans me, si fortè contingat, re-
ditui in Angliam. Opto interea præsentiam
tuam, quâ si cariturus sum, cupio non mo-
dò vt valeas, sed vt id ipsum te valere sciam,
qui quantum ego in hominem inspicere pos-
sum, scientiâ omnes mortales, & scientiam
virtute superas. Parisiis 22. Septembris 1649.

Seruum tuum THOMAS
HOBBES.

ROLANDVS PALVDANVS PETRO
GASSENDO, *Mathematicarum*
Scientiarum Regio Professore S.

Linguarum & Historiarum accurata
cognitio quin-vtilissima sit & præ-
stantissima nemini dubium est. Linguarum
enim beneficio ad optimos Scriptores nobis
aditus patet: ex historiis præter prudentiam,
quæ per has præcipuè petitur, ordo tempo-
rum & rerum ab orbe condito maximè me-
morabilem, notitia colligitur: quo studio-
rum genere nullum iucundius aut fructuo-
sius esse potest. Verùm vt quis absolute do-
ctus appellari possit, longè alia, & maiora
requiruntur, Philosophiæ nimirum, Mathe-
maticarumque disciplinarum, & aliarum su-
blimiorum artium cognitio. Per has enim res
addiscuntur, in quibus scientia propriè con-
sistit. Per linguas verba tantùm: quas licet
penè omnes, vt Iosephus Scaliger, calleas,
& insuper humanis, & ingenuis artibus
excultus, tamen si hîc subsistas, non ma-
gnos profectus feceris, etenim hæ artes circa
sermonem solùm versantur, & ad reliquas
aditum præbent. Si verò etiam historias
scias omnes tanquam vngues, digitosque
tuos, noueris quidem quidquid vnquam sit
gestum historia dignum, quamquam quot res
memorandæ hominum memoriam fugerunt,
sed quamplurima restant addiscenda: histo-

ria naturalis, quæ propè infinita est, Mathe-
maticæ disciplinæ, quæ tam vastè patent,
Theologia quæ primo loco nominanda erat,
Medicina vnique ad tuendam propriam
salutem tam necessaria; Ius denique non tam
Græcorum, & Romanorum, quàm natura-
le, & omnium gentium commune. Igitur vt
aliquis eruditi nomen meritò sibi vindicare
possit, orbem illum doctrinæ attigisse debet,
sine quo perfectè doctus non dicetur, quan-
tumuis elegantioribus literis expositus. Ea-
propter iure meritò, Vir Clarissime, doctus
ab omnibus existimaris, utpote qui Philoso-
phiam, & Mathematicas scientias calles,
easque longè aliter quàm vulgus Professorum
doces. Relicta enim illa via, quæ ab aliquo
sæculis obtinuit, & in Scholas barbaram
quamdam Philosophiam induxit, de rebus
pulcherrimis eleganter, quantum materiæ
difficultas patitur, differis, nec rerum subli-
mitatem verbis sordidis dehonestari sinis.
Quod testantur egregia tua monumenta, ex
quibus altiorum scientiarum notitiam cum
politioribus literis te conjunxisse manifestè
apparet. Istiusmodi verò rerum mediocri co-
gnitione minimè contentus fuisti, sed eas pe-
nitissimè peruidisti, & inuentis à priscis illis
Thalete, Anaximandro aliisque primis Philo-
sophiæ & reliquarum artium auctoribus no-
ua quotidie addis: quæ laus fortasse non
multò minor est, quàm inuenisse: quibus
quidem summis Viris ed tantùm cedere vi-
deris, quòd te tempore præcesserunt. Quæ
cum ita sint, non mirum, si à nostro Prin-
cipe tibi Regiæ Professionis munus delatum
est, quod quondam honorificum, nunc ta-
men meritò tuis non satis congruit. Audito-
rium enim eruditione tua dignum tibi non
contingit: adeò præclara illa studia, frigent,
& tanta est Academiæ vastitas, quam pueri
tantùm incolunt, qui primis literis dant
operam, idque non valdè ferid, nec ulterio-
ra attingere admodum curant: ij sanè ad
percipiendam eximiam tuam doctrinam non
satis idonei sunt, & optandum erat, vt dis-
cipulos te dignos haberes. Verùm huic que-
relæ, non est hîc locus. Itaque Vir Doctissi-
me, valebis.

PETRO GASSENDO, *Viro Eruditissimo*,

MORISOTVS Sal.

Um ruri essem & in lectione Epicureæ
Philosophiæ à te illustratæ, noctes
diésque exigerem, tantus amor discendi erat
tantus ardor explendi me vtilissima lectiones
aliqua annotaueram, quæ mihi ex opinione
tua non videbantur, quæ tamen olim mihi
contigerant, eaque Epistolâ ad te scriptâ
mandaueram, sed illa, quia Lugduni vbi te
esse existimabam, inuentus non es, periit, nec
mihi nec tibi reddita, nulla alia iactura, nisi
quòd citius tu quàm per Barancium co-
gnouisses, quantum eruditioni tuæ, quan-
tum virtuti tribuam. Fastos Ouidio per me
suppositos, quia ostendis velle perlegere, ad
te

te mitto. Tantùm opus doctissimos quosque allicere debuerat ad hoc supplementum, vt quod omnium ignauissimus temerè aggressus sum, ipsi cum honore exequuti essent: nam & ea pars Fastorum, quæ antiquam Astrologiam tangit, ingenium tuo simile poscebat, & fluiditas styli argumentorùmque & rerum soliditas, meliorem & doctiorem, quàm ego sum, Poëtam. Tu qui grandia in publicum dare soles, & maiora polliceris, exiguis, si mea legis, tenebere, sed si pluet hic impetus, breui alia accipies dummodò eâ mente sis erga me, quâ ego erga te sum, quem vt ingeniosum, vt eloquentem, vt eruditissimum, & colo, & amo. Vale. Diuione 24. Decembris 1650.

*Sapientissimo Viro Domino P E T R O
G A S S E N D O,*

M O R I S O T V S Sal.

B Arancius ille, quem ab æstimatione tua metiebar, partem mihi in amicitia sua & epistolarum commercium pollicitus, circa finem Nouembris hac vrbe exiuit. O Dî, quàm frigidus & obliuiosus amator; puto flumine lethæo potus nihil promissi meminuit, etiam literis meis sollicitatus in recordationem mei: num ille de genere glirium est? nequaquam; vere iam adulto excitatus non vltro obdormiret, euigila quæso eum cui Epicurum tuum tradidisti ne credatur cum eo inter horteniës voluptates sepultus.

Quod autem tardè Fasti mei ad te peruenierint; tota illius culpa est, cui mittendos ad te commiseram. Vellem & mandata typis forent Commentaria mea in duodecim libros, illic ad te majori cum cura mitterentur, & si quid aliud ex me vnquam nasceretur dignum lectione tua, quod vt faciam sedulo enitar, ne me indignum amicitia tua existimes. Vale. Diuione 11. Kalendas Maias 1651.

*Reuerendo, Nobilissimo, ac Doctissimo
Viro Domino D. P E T R O
G A S S E N D O,*

I O A N N E S M I C H A E L O V G. P I N A V I,
S. P. D.

N On est gratitudo in pectore meo extincta, quamuis consuetudo testandi ipsam per literas nonnihil intermissa videatur. Accepisse beneficium à Te, Vir Doctissime ac Nobilissime coram tui nominis amantiſſimis & famæ studiosissimis altissima vbique voce profiteor: illud ne minima

quidem ex parte rependisse erubesco: sit tua beneficentia ipsa Tibi pulcherrima merces. Maneo Romæ studio Matheseos, pro virili deditus; quod nuperrimè Philosophiam Reuerendæ Dominationis tuæ triumphali laureâ ornatam intrasse vidi, ab omnibusque Viris doctissimis honorificè exceptam, & in arce Mineræ Phidiæ collocatam gratulor; hac ita Franciscus Slusius Leodiensis Vir omni scientiarum & linguarum peritiâ intractissimus, Geometra præstantissimus, delectatur: vt quotiescumque familiaris ipsi cum sui similibus congressus contingat; toties Gassendi dotes admiratur, amat & deprædicat: optatque ex animo, vt quem per speculum & in ænigmate cognoscit, eundem facie ad faciem aliquando intueri valeat: cuius Ego nomine Reuerendæ Dominationis tuæ officiosissimè salutato. Pater Sanctinius Lucensis angulum non vltima opera trifecuit, ideoque multis obstrepentibus & contradicentibus. Pater Athanasius Kircherus Obeliscum Pamphilium edidit, dolet se non quamprimum Reuerendæ Dominationi Tuæ, transmisſisse. Literas ad Excellentissimum Principem Valesium & ad Dominum Neuræum mitto: nutu & fauore Reuerendæ Dominationis Tuæ dirigendas precor. Vale, viuèque quàm diutissimè & felicissimè literarum ac literatorum Decus. Dabam Romæ 6. Maij, anno salutis 1651.

*Nobilissima ac Reuerendissima
Dominationis Tuæ, promptissimus
ac obsequentissimus seruus,
I O A N N E S M I C H A E L O V G.
P I N. S C L A V O N V S.*

Portatorem præsentium Iuuenem optimæ spei, mihi amicissimum Reuerendæ Dominationi Tuæ commendo, si qua in re tuo salutari consilio & adjumento indiguerit. Dignetur illum nominis & virtutum tuarum præconem socium mihi adungere. Is tamen non alius quispiam, sed Ambrosius Vaysius Excellentissimi Ducis Longavillæ seruus est.

*Clarissimo Eruditissimoque Viro
Domino P E T R O
G A S S E N D O,*

I A C O B V S A L E X A N D E R T E N N E V R I V S,
S. D.

Q Vm non me lateat, Clarissime Gassende, diuertere te non rarò è viridariis Mathematicis ad amœnos Historiæ campos; necnon è syluis Philosophicis ad Genealogicos etiam saltus quandoque te conferre: non iniucundum utique tibi fore existimaui veritatem vindicatam, quæ in Historiis

Historiis Genealogiisque tota ferè versatur. Accedit etiam, quòd, cum vnus sit scientiarum, (quas assidue colis) scopus, veritatis inuestigatio; patriæque studio teneamur omnes: fieri non posse videatur, vt tibi per-charum non sit, quod ego aduersus virum mendacem, Franciæque osorem, suscepi veritatis Franciæque patrociniū. Quas igitur ad te mitto, vtriusque vindicias boni consule; quique non multum authore suo, at certè argumento commendatur liber, singularis in te meæ obseruantiz monumentum puta; si non aliud, saltem conatum lauda; meque, (quòd pro innata bonitate non semel pollicitus es) amare perge, & diu vale. Parisiis prid. Id. Iul. 1651.

PETRO GASSENDO suo,

PHILIBERTVS DE LA MARE S.

Quod tamdiu literarum ad te mearum officium intermiserim duo fuere, primum minus prospera quàm vsus sum valetudine ab eo ferè tempore, quo ab Epistolarum commercio cessauimus, maximè verò variæ Burgundiæ nostræ commotiones, quæ singulis annis nouum nobis bellum debere videntur, vtrumque puto pro ea qua vales humanitate tibi facturum satis, interea hoc habe me à virtutis tuæ demiratione perpetua non recessisse, doleo vnum quod nullam mihi ansam præbueris qua meum in te studium testatum probatumque facerem. Nactus sum æstate proximè elapsæ nummum æreum cuius Iconem ad te mitto, quem idèò vulgari, quia cum variè de Popeonano illo inquisuissem nihil tamen à me hætenus de illo compertum sit, seu apud Romanarum rerum & Byzantinarum Scriptores, seu apud eos qui rem nummariam Commentariis illustrarunt, tuum erit, quod à te deprecor, nodum hunc resolvere pro ea quam cum Nicolao Claudio Fabricio Peireskio (quem nominare, laudare est) communem habuisti rei nummariz atque adèò antiquariz peritiam. Interea me totum esse scito in colligendis ex consilio illustrium Puteanorum Leonardi Aretini operibus seu editis, seu nondum editis, vt omnia illa simul prodeant præmissa authoris vita & grauissimorum de eo scriptorum testimoniis; si quæ sint apud vos, nam plurima illius scripta nondum fuisse edita quotidie comperio, quæ ad institutum meum faciant, moneas velim. Vale & me tui studiosissimum amare perge. Vale iterum, Diuione rebus prolatis pridie Nonas Nouembris 1651.

Doctissimo & Ornatissimo Viro PETRO
GASSENDO Dimensis Ecclesiæ
Præposito,

IOANNES LVDOVICVS CASTANÆVS S.D.P.

Vale inter Doctos commercium ex eo semper coniectavi, Vir Ornatissime, quod grandiores animi contactu mutuo fulgurant cælestem, quàm viuunt flammam; perindèque ingratum & rude quod rudes cum doctis consortium tentant, infimo siquidem illi oberrant aëre, quam par sit istis infectari. Quamobrem nescio quo te primum nomine salutem, qui nec doctrinæ priuilegium præferam, quo præcipuè omnes studiosi te facile compellare possunt; nec iis studiis sim addictus, quæ tuâ aliqua similitudine interpellare confidant. Sed his difficultatibus occurrit blanda Musarum indoles, quæ mirè, si aliàs vnquam conueniens cum genio tuo, æquali temperie inferioribus ad ædificationem, & æqualibus (si qui tamen sunt) in admirationem animum tuum vltro exhibet & aperit. Accedit & amor tuus in Patrem, cuius & hoc bonum natura mihi offerre videtur. Igitur ingenium meum explicare tibi vellem, non quàm iudicij sagacitate omnia discernis, sed quàm benignam humanitatis luce cum hominibus conuersaris, amplectendum. Philosophiam ne primis quidem labiis degustavi, tamen propter necessitatem amo Philosophum, Suspicio autem Philosophiæ necessitatem ex eo quod mens humana continuis & succedentibus rerum radiis ita vrgeatur, vt iis tanquam contubernali luce & flamma sensim informetur, foueatur & quasi accincta vigeat, habeatque insitam facultatem extenuandi omnes rerum species, & in intellectualem figuram redigendi: Deinde assuet artem, quæ conseruet omnem naturæ probum vigorem, augeat lucem, sapientiam confirmet. Hanc Artem quis te luculentius hoc sæculo profitetur, Vir Doctissime? quis suauius delineat & scriptis & colloquiis? quis ad amissam humanitatis magis collimauit, qui Epicurum propter commune voluptati nomen infamem, & insepultum euocasti in officinam intellectualem voluptatis: hæc animorum disciplinam fortè dictam Astra, quod videamus mentes hominum excultas & sublimes impatienter ferre distantiam Intelligentiarum, & vt ita dicam absentiam. Amant pererrare connaturale hoc pelagus (est enim firmamentum Oceanus, cuius agitationes & reuolutiones ex substantia spiritali & subiectione animali experiuntur) sunt qui gaudent legere Sideralem contextum ingenuæ exercitationis amore; alij dominationem cælorum, quàm mobilem intellectus humani mansionem reuolui, & in diuersas quotidie positiones transferri sentiunt obseruare delectantur. Alij denique student vinculum illud quo Planetæ hominem vellicant, impetum quo vrgent, rependentes vicem

vicem auctoritatis intellectualis, quâ omnia cælorum officia deducunt in permanentem vtilitatem studia tua cum his postremis recenseo, & si quid in meteorologicis tuis simile tractasti, moncas obsecro, item de Marsilij Ficini mente, & intentione iudicium tuum proferas, nisi importunus videar occupationibus tuis. Optarem legere in aliqua Planetologia hæc aut similia. In Luna contubernium animæ rationalis & naturæ, Intellectum naturæ practicæ, speculum vitæ & mortis rationis humanæ exscriptam è Luna imaginem: in Venere ingenium vitæ rationalis, ympathiam animæ cum inferioribus concentum & harmoniam animarum: in Marte necessitatem actionis quâ quisque suo Marte gaudet, Antipathiam vniuersalem & particularem, animorum dissidia cum auerlis coruscationibus tonant: ex Mercurio Veneris & Martis satellitium, quod vtrisque artem & solertiam subministret. Quatuor illi Planetæ inferiorum rectores, & animos inferioribus contemperantes multarum rerum doctrinam exhibent. Tres reliquos subintelligo, informare mentem ad superiora. Iuppiter prouidentiam, Sol Religionis lucem, Saturnus immortalitatis reuelationem & quasi denudationem insinuant. Nimis vrgo pudorem meum majori quàm par est, benignitatis tuæ confidentia. Sed memoria beneuolentiæ quâ etiam olim prouocabas nascentia studia remouet metum vt ingeniam studiorum licentiam comparem cum humanitate tua. Bene vale, & bono litterariæ Republicæ semper feliciter labora. Sistarici 6. Idus Februarij 1652.

Doctissimo, Clarissimoque P E T R O
G A S S E N D O,

H. D E S C A L E S Baro de Bras, Senator
Aquentis, S. D.

Maximam quidem lætitiâ mihi tua attulit Epistola, Vir Doctissime, tum quia perpolitâ est, tum quia te mei amantissimum esse scio, eam indefinenter lectito, quippe quæ elegantissimè ac lepidissimè structa sit, nulla in ea inutilia verba, nihilque necessarij deest; & sæpissime similes peroptarem nisi hoc tibi graue onus esse existimarem; tanta voluptate molestiæ quibus vexor è mente depularentur; paucas inertie meæ hoc vnicum te rogo, nec me absque causa laudibus immeritis efferas. Sequitur de rebus nostris vt loquamur, hostes Aquis-Sextienses quos vt solet victoriâ superbos fecit (si tamen victoriâ sit vincere non repugnantes) pacem cupiunt, eamque facillimam arbitrantur, sed hoc à natura insitum nobis est, vt è quorum insidiis euaserimus hos semper odio habeamus, ita vt sola spes sit bellum olim nobis horrendum, hodie verò carissimum. De rebus Parisiensibus Sacrista vester Gaillardus te participem faciet. Reditum Ducis Inculisimensis maximopere expectamus, faxit Deus Omnipotens vt citissimè

Epistola ad Gassendum.

promissis stet; nunc valetudinem tuam jucundissimam diuturnissimamque exopto, cum ab ea gaudium & lætitiâ mea pendent. Vale sæculi prodigium ac patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Ansuasio 10. Kalend. Iunij 652.

Clarissimo, Doctissimoque P E T R O
G A S S E N D O,

H. D E S C A L E S S. D.

Non immeritò sanè tibi Epistolam tremebunda manu scribo. Vir doctissime, cum & à peritissimo hominū atque eruditissimo conpici debeat, sola ad hoc me inuitant & summa eloquentia, & insolita tua benignitas. Quamobrem doctissimorum magistrum, meum fateri non dubitarem; sed vt ad huius tæuli res deueniamus, scies Ducem à *Mercator* quibusdam huiusce Prouinciæ nobilibus comitatum Aquis-Sextiis in olito populi applausu, inauditòque Magnatum gaudio fuisse exceptum, pacem se facillimè introducturum existimat, quod mihi, cunctisque amicis difficillimum omninoque *adversari* esse viderur; *D. Daigne-bonne* aulam peti, & ius nostrum apud Regem fortiter defensurum asseruit; Senatus Parisiensis legati redière, nec fuit ista legatio prima fructuosior, nunc Rex est apud S. Germanum, suas copias hinc causâ omnibus ignoratâ expectans. Inter hæc *Dux Lotharingus* tempus ad suas res accommodans, pro Iulensè Ciuitate, Stenai, & Iamets suas copias ad Principum exercitum ipsemet adduxit numero 8000. hominum; ita vt omni pacis spe sublatâ ad bellum gerendum quisque suam mentem vertat; hæc signa ruentis Imperij, ô inaudita cupido quâ tantum, tantique Principis imperium fere subuertitur! re rebus nostris nil noui *D. Dux Inculisimensis* subitaneum reditum semper pollicetur quâ de causa mutuas pecunias sumpsit. Iam tempus adest quod si perdamus, irreparabile, hostem fieri fortiosem ne sinat, efficiatque redeundo vt promissa appareant. Illud vnicum superest remedium. Vale sæculi prodigium, ac Prouinciæ tuæ decus & ornamentum 14. Maij 1652.

Clarissimo, Peritissimoque P E T R O
G A S S E N D O,

H. D E S C A L E S S. D.

Quâ efferor lætitiâ, tam suauissimarum tuarum literarū aduentu, Vir Doctissime, nullo modo exprimere queo, quemque faciam in earum lectione progressum, omninò incredibile dictu; quis enim in Terrarum Orbe te meliùs sua imitatione instruere quemque potest? auget desiderium tuos sequendi transites. & mirifici ingenij & tuarum virtutū recordatio; enim verò honestatis ac humanitatis exemplū in te elucescit; pietas & mens ad æternū Deum incredibili

Y y lis,

lis, atque ita Philosophicis cæterisque pulcherrimis studiis deornatus es, ut veteres celeberrimorum imagines non solum expressurus, sed longè sis superaturus. Ut verò quod quotidie agam, quodque è tua tam suavi locietate acceperim, noscas, solius Plutarchi pertractationem elegi, quippe quod deditum varietati animum non valdè tranquillum censeant, sæpissimèque accidat ut è tam diuersis librorum studiis nihil omninò retineamus, opinor; illum ergo excellentem authorem libentissimè lego, quem tecum in vno conformem notauit, quòd scilicet nihil tempore carius sit, ipsum tamen pro nihilo ductum, quia exitus semper à nobis remotissimus consideratur, nec ad monumentum indefinenter nos accedere præuidemus, quamobrem ad benè beatèque viuendum tempus adimpleamus, cum eo solo tantum certissimè fruamur, de quo præcipuè rationem præstituri sumus. Vnasquasque res nouas Sacristam vestrum Gaillardum tibi ostendere rogauit, quod superest (Vir Doctissime) Deum Optimum Maximum suppliciter veneror ut te incolumem & florentem conseruet. Vale sæculi prodigium, & patriæ tuæ Decus & ornamentum. Dabam Ansuuio 3. Kal. Iun. 1652.

*Incomparabili Viro Domino PETRO
GASSENDO, Ecclesie Dinienfis
Præposito,*

SAMVEL SORBERIVS χαίρειν ἐς εὐνοίας τειν.

Non ego solus & sine rivali mea amare velim, Vir maxime, nec defendere delicta quam vertere malim. Tecum itaque sentio malè tornatam incudi reddèdam esse Versionem nostram Syntagmatis tui. Quod bis tæque expertus frustra, meliora reponere si nequeam, lubens delebo, nec vltra sumam operam inanem. Palmam aliis non inuidebo, nec pœnitebit me tamen omninò emensi, quamuis non sine lapsu, stadij. Cadet forsan & qui nos sequetur, nec ἀναπαύσει vilis erit, si ἀνελέει illa adhibeatur. Nullum est ouum ouo adedò simile, quin discriminis quid intercedat, si propius intuearis. Possè quidem opus refingere: sed seponendum potiùs videtur, cum tibi nec mihi forsitan expediat, ut publici iuris fiat. Alia nunc agito de quibus sub discessum paucis egi tecum, & quæ, si Deus bene vertat, aliò me vocabunt. Nec famam quæro, quam si vllam nactus sim, ut ais, totam amicitie tuæ acceptam refero, nec prorsus contemno, ne virtutes contemnere videar. Mentem opto sanam in corpore sano, & tuam sapientiam pietatèque, æui quod superest, imitandam mihi propono, modò faueat ille πάλω εἰδω δολύρ, apud quem rogo precibus intercedas tuis. Plura si negotium vltèrius processerit scribam. Hæc autem pauca vni tibi dicta velim. Intereà vale, & me semper ama, Vir Reuerendissime, tibi obsequentissimum.

Fufius ad Nobilissimum Dominum Conradum circa editionem versionis nostræ scripti, quæ tecum communicabit, ut quid consilij capi queat vnà cum Domino Capellano videat. Scio enim vos omnes in me bene affectos, & rebus meis probè consulturos. Iterum vale, Atrahoni 18. Iunij 1653.

*Viro Celeberrimo Domino PETRO
GASSENDO,*

OLAVS VVORM. S. P. D.

Quantum lætitiæ tuæ mihi attulerint effari nequeo. Tum quod ex iis intellexerim Te viuere, valere, & in Tychonis nostri vita consignanda strenuè pergere: tum quod sincerum tuum in me affectum & benevolentiam abundè declarauerint. Ego quidem diuina gratia; variis morbis & difficultatibus conflictatus, senio & cutis fractus, Tibi ad quæuis amici officia paratus vtcumque valeo. Cæterum de Keplero aliquid de Tychone nostro meditante, hæcenus nihil percepimus; nec credo iis instructum eum ad hoc negotium accedere, quibus tu abundas. Nisi velit post Homerum Iliada condere. Rectè igitur facis quod à proposito te abstrahi non pataris, quo Tibi Illustris familiæ gratiam, omnium fauorem concilias. Me quod concernit, ex quo ad te scripsi, nihil peculiare in hoc genere expiscari potui, præter epistolam quandam ad Imperatorem Rodolphum, quæ ei secretum suum inuentum detegit, contra pestem & morbos malignos, quam ante annos aliquot publici iuris fecit Clarissimus Dominus D. Casparus Bartholinus in eleganti tractatu de aëre pestilenti corrigendo. Quia verò dubito an ad vos sit delatus, epistolam describi curauit & his addo. Credo hoc ipsum esse medicamentum de quo tecum egi Nobilissimus Dominus Retzius. Nam hoc nobis familiare, & in Pharmacopoliis nostris titulo *Elyxiris Tychonis* venditur. Ego creberrimè in morbis malignis vsus sum, magno successu sudores potenter mouet, malignitati resistit. De eius vnguento nunquam quidpiam percepi. Nobilissimus Dominus Petrus Retzius iam Thesaurarius Regius, eiusque frater Georgius Secretarius, hîc iam non sunt, nec ante dies quatuordecim hîc expectantur, alioquin hac de re cum iis egissem, tuasque literas legendas dedissem, sunt enim mihi amicissimi. Quia verò festinato opus esse ex literis tuis intelligo, nolui in aduentum eorum responsum differre. Vbi redierint, si peculiare quid habuerint, Te faciam cerriorem. Quia verè tam subito describi Oratio Iessenij non potuit, cum possessore egi mihi, ut concederet, promittens ipsi vicissim vitam Tychonis à Te descriptam, & eandem hanc orationem Parisiis nitidiùs editam. Cape igitur & tuis vsibus accommoda. Nescio an tibi scripserim

scripserim de fatuo illo, quem Vraniæburgi alebat Dominus Tycho, *Leppe* nomine qui ipsi valdè fuit in deliciis. Pransurus ad pedes hunc habebat discumbentem, cui ex quadra sua deliciares cibos offerebat, assiduè garriebat multa ridicula, malè cohærentia, & quandoque quædam alicuius momenti. Quocirca eius eloquia curiosius obseruabat, cum visus sit quandoque vera quædam prædicere. Referam quæ de eo ex ore Domini Longomontani P. M. sapius audiui. Abiit Hafniam Tycho, nec reditus eius tam subito expectabatur. Cœperunt studiosi quos Vraniæburgi alebat, hilarius genio indulgere, quibus aderat hic *Leppe*, qui inter reliquos garritus ex improviso exclamauit *Dominus adest*. Illi scientes ipsum quandoque vera nunciare, quemdam ad obseruatorium ablegarunt speculatum, qui rediens nunciavit Tychonem iam in littore consistere, vnde turbati omnes ad sua se pensa subito contulere. Alio tempore amandauit Tycho duos ex suis discipulis Hafniam, negotia quædam curaturos. Quos præscripto die redituros cum sciret, ipso prandente hic idem inter reliqua exclamare cœpit: Ecce ut tui iam in mari se lauant. Quo audito suspicabatur Tycho quod res erat, ablegatos nempe naufragium passos. Iussit igitur ut ad obseruatorium se conferret quispiam, visurus an in mari scapham cum suis videret Hafniâ redeuntem. Qui retulit vidisse se in littore quosdam madidos & malè dispositos, scapham verò quâ vehebantur subuersam. Si quis in familia ægrotaret, idque fatuo huic indicarent, perquirentes an moriturus esset æger, vera semper dedit responsa. Plura eius generis, quibus ipse interfuit, narrare solitus erat Collega meus conjunctissimus; sed an eiusmodi digna sint quæ eius vitæ inserantur, tute melius me iudicaueris. Saluta quæso, meo nomine officiosè Clarissimum Dominum D. Patinum, cuius in ignotum, amorem & benevolentiam toto pectore exosculor. Vale, ac bono publico diu vige, mi Gassende. Hafniâ pridie Kalendas Octobris 1653.

Clarissimo, Doctissimoque Domino D.
PETRO GASSENDI,
S.

Clarissime ac Excellentissime Vir,
Cum in Lyguriam æstiuis studiorum vacationibus ineuntibus Bononiâ venissem, & ex iis, quæ Vir Clarissimus Ismaël Bullialdus de nouissimo Cometa ediderat, te Diniæ morari intelligerem; statueram ante reditum meum ad te venire ut tecum coram de communibus studiis differerem opemque obseruationum tuarum ad opera Astronomica, quæ jamdiu molior, implorarem. Iamque Niceam veneram menſe Septembri iter ad te prosequutus,
Epistola ad Gassendum.

cum fortè incidi in Ioannem Bouis Curatum Interuallium, qui se tuum olim familiarem, tuisque obseruationibus aliquando adstitisse testabatur, à quo audiui incertum esse Diniæ-ne an potius Aquis-Sextiis per id tempus degeres. Quamobrem donec in incerto essem tempori & labori itinerum parcendum duxi, missoque qui de te mihi certa referret, post obseruatam ibi altitudinem Poli, Podium Raynaldi meam in Liguria habitationem redij. In reditu cum Monæci Principem sapientissimum omnique profundioris eruditionis genere ornatissimum, nostrisque etiam studiis deditissimum, à quo in transitu fueram clementissimè exceptus, deque locorum situ rebisque notatu dignissimis liberalissimè instructus, iterum reuererem; consiliūque meum Viro Clarissimo eruditissimoque Domino Carolo de Venasque suæ Celsitudini à secretis exposuissem, is mihi humanissimè exhibuit se facturum, ut quocumque in loco esses, meæ ad te literæ tutissimè perferrentur. Cum igitur iam intelligam, te nec Diniæ, nec Aquis Sextiis, sed Parisiis esse; per eum has tibi litteras tradere constitui. His ego te etiam atque etiam rogo (quamquam audax nimium in rogando videri possim) ut pro tua benignitate me tibi iam diu addictissimum in tuam consuetudinem digneris excipere, tuumque ad ea, quæ paro auxilium, quod facillè potes, ne deneges. Ea est oratio operis quæ te facillè ad hoc indulgendum præbere possit. Problema ad Astronomiam summè necessarium, quod tamen nemo hæctenus mortalium, quamquam multi iique doctissimi atque ingeniosissimi adnixi sint, soluere potuit; immò prorsus insolubile pronunciant Keplerus de motu, & Bullialdus in Astronomia Philolæica duo magna Astronomiæ lumina: ipse tamen omnium postremus solui. Problema est ex datis vnius Planetæ duobus interuallis mediis, & veri motus, inuenire Geometricè Excentricitatem æquantis, & lineam absidum seu ut proponit Bullialdus ex datis quatuor angulis ad umbilicum Ellipsis deinceps, Ellipsim describere. Huic, & similibus inuentis nouam Astronomiam superstruo ad quam necessariæ mihi sunt exactæ obseruationes; quales ego per ætatem adhuc mihi comparare non possum, sed à senioribus, qui in hoc studij genere ætatem consumpsere, hoc est à te fermè solo sunt requirendæ. Ergo, si tu saltem præcipuas earum, quas his postremis temporibus non adhuc vulgatas habuisti mihi indulgere velles, immortalis me beneficio afficeris. Posses ab oppositionibus superiorum Planetarum incipere, & ternas vnius Planetæ transmittere, quæ meæ Methodo opportunissimè acciderent, si omnes in eadem essent excentrici parte, sed in notabili ad inuicem distantia. Tuum ergo de hac re responsum impatienter expecto.

Quod reliquum est, Vir Clarissime, Christophorus Storanus Canonicus Anconitanus
Y y a exposuit

expofuit mihi per litteras opinionem fuam fingulare de Cometis quas existimat effe ex Stellis præexiftentibus de nouo incenfis, petiitque a me, vt fi ad te venire, aut scriberem, iudicium de ea tuum extorquerem. Eius fundamenta ad Bullialdum tranfmifit, quæ habere ab eo poteris. Quamobrem te rogo, vt quid de ea lentias, mihi exponas. Vale, Vir Clariffime, & me tibi additiffimum commendatum habe. Scribebam Podij Raynaldi die 21. Octobris 1653.

Excellentia Tua Studiofiffimus
IO. DOMINICVS CASSINVS.

Sapientiffimo & incomparabili Viro Domino
PETRO GASSENDO *Ec-*
clesiæ Diniensis Præposito
Reuerendiffimo,

SAMVEL SORBERIVS *χαίρειν & ἰσπρατέων.*

Pistolas meas ad diem mensis superioris nonum datas per Dominum Conrardum in manus tuas peruenisse puto, quibus scilicet significabam secessum meum Vafionem, vt me in Ecclesiæ Catholicæ sinum reciperem; quod sanè pridem auebam, nec sese præstandi obtulerat occasio. Qui me triplici illigatum chimeræ demùm expediret adfuit Illustriffimus ac Reuerendiffimus Dominus Iosephus Maria Suaresius Vafionenfiſſum Episcopus, cuius nomen eruditissimum, tum ob stupendam disciplinarum omnium, sed rerum in primis ad Ecclesiam spectantium cognitionem; tum ob illam quæ cæteris præfulget Præfulibus pietatem. Is me benignè & familiam meam excepit, fouetque donec mihi de munere prouifum fuerit Ecclesiastico ab Eminentiffimis Cardinalibus Barberino & Bicchio, quorum diuinâ prouidentiâ iam mihi paratum est patrocinium, vt Antiftites taceam quamplurimos, qui mihi volunt ex animo. Itaque spero futurum breui vt refarciatur bonorum omnium meorum iactura, quam veritatis caufâ alacriter feci. De te, Vir Sapientiffime, mihi cum illustriffimo Patrôno meo plurimus sermo fuit. Voluit itaque quid tecum instituere commercij literarij, cum spoſondi te inchoâdo fore paratiffimû. Sed non sustinuit niueum illud pectus lógiore moras, & prior en ad te scribit. Responsum tuum Auenionem si mittas per Veredarium ad Dominum Suares Præpositum Ecclesiæ Domini Episcopi fratrem, tutò & breui Vafionem perueniet. Bernerium nostrum vidi paulò ante discessum meum, & festinantem domi totum biduum detinui. Præterea vtinam ad partes nostras pertrahere possemus. Tu quâ inigni pietate & doctrinâ rerum diuinarum polles vrge, quæſo, vt animam illam Christo lucrifacias. O vtinam ego possem semel caput chariffimum alloqui! Lugdunum intra mensem cogito prælo scriptiunculam quandam cui nunc incumbo traditurus, vnde lubenter Lutetiam excurrerem. Nam si

Romam ineunte Vere proficiscar, amicis longum erit fortasse vale dicendum. At æterna nos manet patria, in quam audio Celsiffimum Principem Valesium Mœcenatem tuum nuper concessisse. Durum illud tibi, sed animo ferendum quo decet non mollem virum. Deus Optimus Maximus te diu superstitem & incolumem feruet, vnâ cum delibato illo eruditorum flore Monmorio, Capellano, Neureo, qui tuam virtutem colunt. Vale igitur, Vir sæculi nostri Decus primarium, & me quod hætenùs fecisti semper ama. Vafioni 11. Kalend. Ianuar. 1654. quem tibi faustum voueo.

Domino PETRO GASSENDO *S.*

Perillustriſſis, & admodum Reuerende Domine,

Memini ante annos 21. Romæ à me oblatam Eminentiffimo Cardinali Barberino Mœcenati meo Tuam obseruationem de Mercurio in Sole viſo, & Venere inuisa, quin alia obsequia deinceps præſtita ſuggerente viro incomparabili Peireſcio. Diu post Aquas-Sextias dum pertransirem cum Eminentiffimo Cardinale Bichio, Romamque repeterem, conciliauit me tibi coram ipſe Peireſcius. Te itaque vidi, & ſalutauit, tecumque amicitiam ſanxi, quam tamen mihi, Aulicis, & Episcopalis curis diſtracto excolere huc vsque non licuit. Verùm Clariffimus Vir Samuel Sorberius ſingulari Dei beneficio ad Ecclesiam Catholicam, & in ædes meas receptus in ſua litteratiſſima conſuetudine, quâ fruor ad vorum, præſtantiffimos ingenij tui foetus mihi exhibuit. Silentium igitur conſeſtim meum damnauit, vsque amiſſi temporis diſpendia compenſerem crebris Te litteris adire, initâmq; amicitiam ſancire, atque inſtaurare conſtitui. Quamobrem rogo Te iterùm, iterùmque vt excipias perlibenter hanc Epistolam mei veteris erga Te affectus recentem indicem, & me tuæ veræ pietatis, & ſolidæ doctrinæ admiratorem in tuæ benevolentia ſinum admittere, inque amicorum tuorum prima cera vti priorem tempore locare ne renuas. Certè non poſſum non admirari tuæ mentis perſpicaciſſimam aciem, acutiſſimamque ſolertiam in arcanis naturæ penitus, & certius indagandis; ſinceras inſuper, & puras de auctore naturæ Deo religioſè colendo, deque rectiſſimis Ecclesiæ Catholicæ Dogmatis tuendis ſententias, quantumuis obganniant nonnulli ſcioli, qui diſciplinis liberalibus leuiter tincti tenebras inſcitia ſua quaſi nebuculas offundunt; ſed Tu ſcientiarum ἐκφυλλοποιῶνδ' εἰς αὐτὸν complexus diſpellis illas, & diſfundens longè, lateque radios eruditionis tuæ, promiccas, & caligantes harum noctuarum ocellos luce maiore perſtringis. Vive felix (Vir perilluſtris) Ecclesiæ ac Reipublicæ litterariæ bono, & decori, eaſque lucubrationibus tuis ornare, ac illuſtrare perge. Operam quidem meam omnem quantulamcumque denuò

denudè Tibi ex assè offero, &, ubicumque res ferer, strenuè nauabo, nec vllum amantissimè, studiosissimèque Tui officium prætermittam. Vale. Vasioni 6. Kalend. Ianuarias 1654.

Perillustris, & admodum Reuerenda Dominationis tuæ addictissimus seruus IOSEPHVS MARIA Episcopus Vasionensis.

Perquam Reuerendo ac Eximio Viro PETRO GASSENDO, Ecclesia Dinien- sis Prapósito Dignissimo, necnon Philo- sopho ac Mathematico nostri Sæ- culi Celeberrimo, amico plurimum colendo, S.

PRæclarissime ac Celeberrime Vir ami- ce plurimum colende.

Quò rariores hætenus ad me dederis li- teras, eò certè, iucundiores, gratiorèsq; mihi tuæ 4. Kal. Nouembris anno 1652. datæ extiterunt. Vix namque verbis exprimere possum magnitudinem lætitiæ, quâ sum affectus, iisdem visis, perlectisq; : cum non solum de valetudine tua, de qua admodum eram sollicitus, quævis prospera ac exoptatissima nunciarent; sed & pristinum amo- rem fauorèmq; spirarent. In primis verò quod tam humaniter ac beneuolè, præter expectationem, publicam meam meam qualem qualem exceperis interpellationem maximoperè mihi gratulor. O vtinam oc- casio daretur adhuc clariùs ostendendi meam tibi inseruiendi promptitudinem. Non est autem cur tam sollicitè, ac prolixè diutum- num tuum deprecari silentium: amicitiam enim non ex crebris literis; sed ex animo tuo sincero, mihiq; addictissimo æstimo. Profectò, necessitudo, quæ inter nos con- uenit, adèd altas iam egit radices, vt non nisi morte ipsa discindi valeat. Nec sanè est cur tam amplissimas mihi referas gratias pro Nobili Domino Bernerio exhibito honore; cum, crede, eruditio virtusq; eius optimè id mereatur, ac quicquid tum factum fuerit, Tui præsertim gratiâ, atque ex animo sum- mè erga te beneuolo profectum sit; immò, si curia mea non obstotisset supellex, lu- bentissimè maiora exhibuissem, tam ob ar- ctissimam animorum nostrorum conjun- ctionem, quàm ob tot ac tanta præclarissi- ma, nunquàmque intermoritura tua erga rem literariam merita, quæ certè nemo mortalium vlllo valet rependere modo. Cæ- terùm à Domino Bernerio (quem humanis- simè salutes velim) vitra ista Venetiis trans- missa optimè accepi, gratæque fuerunt quàm quæ maximè: quemadmodum etiam literis ad ipsum breui destinandis declarabo. Do- minus noster Eichstadius, qui multam tibi adscribere iussit salutem, pro puluere isto fulminante gratias agit ingentes; præsertim quòd beneuolentiâ tuâ eum complecti nõ de- digneris: profectò, dum viuet tibi obstrictū esse fatetur: Deinde memini me perscripsis-

Epistola ad Gassendum.

se, Kepleri filium Regiomonti commoran- tem Tychonis vitam edere voluisse; Sed haud stetit promissis; imò dubito an vnquam faciet. Idcirco nomine publico, si quid pos- sum te obnixè rogo, vt Tychonis vitam aliorumque nobis haud deneges, facies cer- tè, præsertim literatis, teni gratissimam. Ad- hæc tam Tycho quàm Copernicus optimè id meriti sunt, vt à Te laudatissimo Viro sem- piternæ gloriæ ac memoriæ hoc modo com- mendentur. Gratias insuper habeo pro com- municata Eclipseos Lunaris die 17. Septem- bris anno 1652. obseruatione; non dubito quin etiam Dominus Bullialdus tibi trans- miserit excerpta quædam ex obseruatione eadem mea, integram obseruationem suo tempore, cum aliis quibusdam notatu di- gnis adhuc referuo. Multam quoque tibi de- beo pro transmissa Optica Clarissimi Viri Zucchij, vellem vt par pari referre possem. Iam nihil perscribere restat ampliùs, quàm Te non nescire velim, optimum & doctissi- mum Virum M. Alb. Linnemannum fatò, præterito autumno, concessisse; quem casum admodum doleo: tum quod intimum ami- ferim amicum, tum quòd tota res literaria ex hoc capite haud mediocrem fecerit jactu- ram. Sed sic nobiscum est comparatum, tum denique omnes, nostra intelligimus bona, loquente Plauto, quum quæ in potestate ha- buimus ea amisimus. Vale ð charissimum caput, ac amicitia meæ decus! meque porrò fauore tuo complectere. Dabam Gedani die 10. Aprilis 1654.

Tuæ Reuerenda Dignitatis ac Præ- claritatis addictissimus I. HEVELIUS Consul Gedan.

Clarissimo Viro Domino PETRO GASSENDO,

SAMVEL IOS. SORBERIUS S.

Tu non tanti erat, Vir Clarissime, Epistola illa ad Pecquetum, vt ex li- bro obseruationum Anatomicarum deprom- pta ad te mitteretur; existimaui tamen offi- cij mei esse, vt datâ exinde occasione mone- rem, adèd plenè confirmatam nostris oculis patuisse illam chyli in subclauias venas, & in cordis ventriculum dextrum deriuatio- nem, vt nullus planè locus dubitationi su- perfit. Vtinam autem ad nos tu redeas, an- tequam in Occitaniam proficiscamur, quo possis rem illam oculis ipse tuis vsurpare; quippe quæ maximi momenti, & digna vi- detur omninò quæ calculo tuo comprobe- tur. Certè ne spes daretur te in urbem breui reuersurum, qui per triduum iter infestum imbre latòque olim sustinui vt te Diniam inuiserem, libenter nunc ad te non tam pro- cul à nobis distitum aduolare vnâ cum Præzo Martellòque Viris tui iuxta mecum amantibus: neque enim aliis facilè conce- derem vt paria mecum in te amando colen- dòque facere contenderet; quidquid se Bor- nius veteris notæ amicis illis immiscere ve- lit in scriptis nuper ad me humanissimis

Yy 3 literis

literis Lugd. Bat. Idib. Augusti *Ex te (ait) vicissim intelligere percipio supra omnia quid agam incomparabilis ille communis noster praeceptor Gassendus quem ex Hagienſi Typographo Vlaquio aura adhuc frui aetherca ante dies aliquot intellexi, & maiori cum gaudio; quo acerbior de eius immortalis Viri obitu rumor hic sparsus mihi fuerat. Rogo virum illum inclytum plurimum salutes, ipsique simul significes, eius honorem nomenque illustre semper, ut in animo indelebile, ita & in ore futurum.* Verum admittatur & Bornius noster, ut quadriga fiat clientum & discipulorum tuorum haud postremo forsitan ordine recensendorum, tum propter laudandam virtutis tuae & eruditionis æmulationem: tum (quæ meæ potissimum sunt partes) propter affectus sinceri, & iugis obseruantiae, pluribus lustris eodem tenore praestitæ, constantiam. Quo quidem nomine audeo nunc efflagitare, ut ad Retter. Episcopum Constantiensem perscribas me tibi interioris notæ amicum esse, & cuius causa cupias vtatur illâ quâ pollet apud Eminentissimum Cardinalem gratiâ. Nempe in me bene affectus existit summus ille rerum moderator, & sapius pollicitus est se mihi de beneficio Ecclesiastico prospecturum. Ego itaque tantum monitorem qui promissa in memoriam subinde reuocet, qui bona verba spargat, & me non indignum virorum magnorum, tui similitum, iudicio praedicet, in quem munificentia exerceatur. Scis quàm forti pectore, teque hortante, quasi naufragus emerferim, atque fortunæ dulci repudium spontè miserim, quod receptus ille meus in Ecclesiam illustrior euaderet. Scis quo animo sum in bonas literas, quas vt deinceps excolere, tuis insistens vestigiis, vnice cupio. Id vnum superest, vt Dominus qui pars esse voluit hæreditatis meæ & calicis mei sit qui restituat hæreditatem meam mihi. Hac de re vt seridè & amice quamprimùm scribas ad Illustrissimum Episcopum rogo. Expectabo itaque literas tuas antequam Aula discedat tradendas, vel confestim mittendas. Vale, Vir summe, & me semper ama Lutetiae Parisiorum Eid. Septembris 1654.

Sapientissimo ac Doctissimo Viro Domino
PETRO GASSENDO,

IACOBVS GAFAREL S. P. D.

Quia meditatam in Hollandiam iter ex quo Doctissimus Sorberius ab hoc consilio deflexerit perficere amplius non cogitauerim, Parens meus carissimus Italiam mecum inuisere in animo habuerat. Sed & valetudo non satis firma & rerum domesticarum cura ipsum à domo sua tam procul discedere non sinunt. Itaque cum me solum ei regioni permittere noller, in qua & sapientiores & ætate prouectiores vix tam inſueti aëris contagium effugiant, Lutetiam me nunc rediturum decreuit. Nutantem adhuc & dubium omninò persuasit nuncius

quem nuper accepit te tam citò Parisios non relicturum, & beneuolentia qua in ipsum propendes, quam in me deriuari aliquantulum posse existimat. Nihil enim æquè mihi conducere existimauit quam vt conspectu tanti viri frui & satiari liceret, mihi que sæpè ante oculos posuit Doctiores Europæ illuc confluere quos tui nominis fama & tuorum operum admiratio potentiùs alliciat quàm desiderium inclytæ vrbis & celeberrimæ orbis curiæ inuisendæ. Et quamuis ex eo quod sit tibi totus iam pridem addictus, Vir præstantissime, Parens meus hanc mihi polliceri posse felicitatem videar: ne tamen in temeritatis vitium vererer si ad tantam adolescens ego aspirare amicitiam alia spe quàm summæ bonitatis tuæ innixus aude-rem. Nunquam certè tanta lætitia perfusus sum quantam mihi vltimum istud propositum attulit, quod tui videndi, amplectendi, & viuam vocem audiendi facultatem dabit, præsertim cum te non ægrè viam quæ in studiis meis sectanda erit designaturum putem. Quibus aut nullam vnquam operam dedi aut certè incepti dum Philosophiæ tuæ lectioni incubui, sed vale Vir Illustrissime, timor namque ne pretiosum aliquod momentum tibi vberior epistola surripiat calamum è manibus excutit, mihi que tantum otij solummodò concedit quantum ad audaciæ meæ veniam rogandam par est. Datum Man- næ 15. Septembris 1654.

Clarissimo Viro PETRO GASSENDO
Præposito Diniensi,

IO. HENRICVS BOCKLERVS S. P. D.

Pertinebit, si quid hæc literæ per- pereant, culpa ad Illustrissimum Equitem Scipionem Scaligerum; qui mihi auctor fuit, vt cultum deuoti tuis meritis animi, non dubitarem propiori obsequio profiteri. Gratulatus mihi sum plurimum de tanto patrono: cuius vel solum nomen apud Te, Vir Clarissime, ad absoluendam meam audaciam valere posse, omninò confidebam. Addet autem, spero, optimus mei desiderij interpres quanto studio concupiscam ambiamque vt dignus videar, qui mandata tua excipiam. Ea mihi occasio erit, vberius insinuandi obsequia. Vale, illustre sæculi Decus, & faue. Scribebam Argentorati 4. Nouembris 1654.

Ornatissimo Viro PETRO GASSENDO
Præposito Diniensis Ecclesie.

IOANNES LYDOVICVS CASTANEVS
S. D. P.

Quod exercitationis amore, antequam Parisios abires, tibi proposueram, Vir Doctissime, hoc idem ad aliquid serium me iam diu excitauit; licet autem priuatis primùm studiis concludendum videretur, tamen iam

iam vrget me ad lucem, si non publicam saltem priuatam apud cordatos aliquot, qui fortè fouere possent & promouere ad bonum publicum. Tibi primùm declaro mentem meam, quod ex humanitate tua sperem sincerum iudicium an probari possit ex contextu & dispositione orationis *Dissertatio*, quæ ab omni æuo puriorem dedit humanæ menti contemplationis materiam; quæque insunt hæc tempora exercitatis & illuminatis ingeniis plena, omnem scientiæ ambitionem in pristinum restituat humanæ modestiæ candorem. Sed non possum vincere pudorem meum, quod impari ingenio & doctrinâ tam magnum præferam; nisi prius beneuolentiæ tuæ examinandum proponerem; vt si vel paululùm degustare possis hortatu tuo huc omnia studia mea conferas, vel intercessione tuâ veniam in communicatione hominum, qui parturienti calamo obstetricentur. Hoc enim mihi est ingenium (confidenter tibi explico) quod priuatis studiis parùm in sese incalescat; externis iaculis exponitur, auidèque iis excitari & feriri gaudet, iis ad laborem accingitur, ad lucem componitur. Vici pudorem meum, Parisios suspiro vbi illustrem bonæ mentis palæstram Illustrium Virorum ope & operâ aperire me posse confidam, eorùmque animos succedere, qui ad id præstandum prudentiâ & ingenio præualent, ibi totam supellectilem sibi suam auguratur ingenium meum, procura mihi aliquam Mæcenatem. Audio multos ludicras illas humanæ vitæ tabulas theatro conclusas ardentè fouere: numquid non excipient qui veram animorum palæstram nouis coloribus adumbrare delectetur; fortè meliùs dicam nouâ luce (cùm enim omnia noua placeant nouam dixi licet æternitati coæuam) sed inuisa est hoc sæculo huiusmodi præfatio. Idcirco tibi tantùm exhibeo, qui virtutis priuilegio & multa studiorum fœlicitate nosti captare omnes quotquot literarum amore aliquid agunt, Musarum gratiâ beneuoli fiunt. Hæc ferè inscio Patre scribo; licet aliunde gaudeat me sollicitate veterem cum illo amicitiam tuam. Quippe timeret, corpusculo obiceret etiam deesse mihi illam in colloquiis familiaribus facundiam, sine qua nulla commercij literarij laus, tardus progressus. At sicut palæstram in umbra designo (donec generosior aliquis apertio marte, Academicis (vt vocant) conuentibus interserat) ita me sub umbra exercebo, procurabo mihi ignes quibus lubenter fouetur animus meus. Alterum tollet amicitia tuâ si Patri persuadeas, quod ego tibi persuadere vellem: scilicet in corpusculum præualere animum meum si aduenerit suprema sua delectatio. Interesse magnorum hominum cœtibus, dissertationes audire, in iisque degustare suauem illam doctrinæ & morum temperaturam, sapientiæ & comitatis harmoniam; hæc enim sicut pulchritudo in alieno corpore non habentes etiam delectant: præterea obseruare tot artes tot studia hominum; admirari aulæ nitorem, vnde adedè elegans humanum commercium, &

magnificentia vnde bonis artibus multa lux, plena fœcunditas, lege si per otium liceat, nam majoribus te otaxum audio, designationem meditationis meæ. Aliam præfationem composui: Lunam & Venerem meo gradu emensus iam Marrem suspicio sine specillo Batauo, est enim hoc sæculum dissimilitudine multum spectabile. Mercurij contemplationem ad mercurialium contactum transfero, si adsit copia aut vere proximo, aut aliàs. Porro nulla ambitione voluitur hic ingenij mei riuulus; aquarum affluentiam aliunde quærit, quibus ad aliquam iustæ abundantiam exigentiam accrescere, perindeque æternam veritatem sitientibus æstum leuare, animum humectare possit. Et quidem materiæ dignitas hoc exigit, vt quod opus fortium temerè ferè suscepi, eorum saltem operâ prosequar. Hominem non habeo in iis, vt ita dicam, cantibus. Cùm enim præ laboris & studiorum infrequentia rude mihi sit ingenium, non possum iam me committere, vt vulgò Tyronibus imponitur ad lustrandum Platonis amplissima spatia, nec Aristotelis Eurippos transfretare, nec etiam D. Thomæ etsi tranquillissimum mare conscendere. Hominem quæro qui sicut Epicurus à te restitutum nullam eruditionem esse duxit nisi quæ beatæ vitæ disciplinam iuuaret; ita naturalis scientiæ Disciplinæ Ciuilis & morum summam continuè gloriæ Diuinæ vinculo velut aureâ Homeri catenâ colligare noueris hominem quæro qui in illo lucis æternæ immenso Globo (velut peritas Cosmographus in Mundo) distinguat terras, animalia, plantas, vrbes, nemora; mare, eiusque secretas diffusiones, & in ipsum præcipitia aquarum; aëra, eiusque effusissimam naturam vitæ beneficia, cælorum vires digerentem & in inferiora transpirantem; ignem beneficium, quia ab infinito hoc lucis corpore excisum. Te solùm conuenio qui seriem rerum & pulchritudinem, & Vniuersi historiam distinctè explicaris, omniumque connexionem perfectissimè calles. Nosti quàm promptum conciliandi homines vinculum sit literarum studium, eo nomine sollicito genium tuum; & licet in me deprehendam næuos Amico vinculo ineptos, tamen exurgit in me quoddam desiderium admirandi, obseruandi doctos, vt perinde non inutilem naturæ impetum auspico. Cùm maximè tui obseruantissimum me vbique & semper reddiderit, bene vale, & ex voto meo citò prosperentur bono publico omnes labores tui. Sifaticis Nonis Decembris 1654.

Palæstra bonæ mentis designatio.

NEque cum doctis scriptionis laudem æmulor, neque cum indoctis inuidiam deprecor, sed cum omnibus necessitatem bonæ mentis confector (candide lector.) Voco bonam mentem quæ inhaerentem nobis erroris ambitionem frangat; quæque Dei suam essentiam imitantis opus sic se intelligat, vt omnem mobilitatem

suam componere possit iuxta eam, quæ æterna est in Deo, consistentiam. Quod ita fieri potest si quæ continuò ipsi obiicitur gloria conditoris, eam sibi in omni progressu familiarem reddere contendat. Nimirum si ad vniuersalem de vno omnium opifice sententiam addat, rerum commercia manu Dei distincta, naturam velut experimentum sapientiae, & virtutis diuinæ, rationis cum æterna prouidentia consensum necessarium. Similiter ab eodem principio deducat naturæ auctoritatem & liberalitatem, hominumque artes quibus illam sibi conciliant, istam sibi longius producant; & in conuictu humano quod virtute probatur vel vitio diffamatur à Deo illud decorum conseruari, istud indecorum expungi. Quæ omnia quoniam exercitatione addiscuntur, & exercitationis propter libidinem ingenij compendiosa simul & lucida via vix pateat; ego certam & vniuersalem liberis animi progressibus disciplinæ viam describo in gloria Dei, quippe cuius vniformi luce Mundi varium temperamentum suis numeris distinguatur; quæque quod ad eius contagium animus noster præcipitium patitur semper contineat & moderetur donec suæ immutabilitatis plenius participem reddat; quæ denique necessariò præfertur vniuersalis disciplina sub qua reliquæ instituendi animi rationes velut species sub genere comprehenduntur. Propterea palæstram vsurpauit antiquis nomen vniuersale, quod omnibus cum animi tum corporis exercitationis erat commune, affinitas enim vtriusque alterius in alterum commoda transpirat. Et certè quæ in Academia porticu hortu Epicuri florebant exercitationes vegetationis corporum rationem & praxim continebant; & quæ in Gymnasiis edebantur spectacula animi dignitatem & spectatoribus explicabant, & Athletis conseruabant. Itaque quot modis natura & ars nos exercent, iis (quantum facundiâ consequi poterò) procurabo fidem ex gloria Dei; quæ cum vtriusque inter se complicauit vt ars naturam sequatur, artem verò natura admittat; inde plenius nos sibi obligauit: natura enim sæpius arte sollicitari gaudet, vt se æterna arte compactam exhibeat, ars verò in natura sequitur constantem & æternam, in qua fundata est, Legem.

At stadium tandem aliquod componendum est, in quo omnes tum artis tum naturæ classes distinguat animus noster, & suo singulas gradu percurrat. Quòd quia ex antiquis imitandum habeo, ipsi Circi maximi dispositionem affingere ingratum non erit. Etenim Romani fœlicius vniuersalem aliquam naturæ imaginem edere potuerunt qui totius orbis compendium vrbe ædificauerunt. In hoc sic factum est, inquit Cassiodorus, vt naturæ mysteria luderentur. Et quoniam illic torum Concilio gerebatur vt tota illa Epistola eleganter idem profequitur, ex cæteris conuenit orationi meæ quòd Chaboti, in Satyr. Horat. erat ouatâ figurâ instar Cæli, & in medio habebat Obeliscum pro Sole & vtrinque ternas metas pro reli-

quis sex Planetis quasi stadium animo decurrendum sit Cælum in quo spatia distinguantur sex Planetæ: Scilicet res priores, Luna, Venus & Mars secretam naturæ vim & lucem; posteriores Mercurius, Iupiter & Saturnus, Artis vniversa instrumenta in institutione generis humani explicent, & sicut illi in Cælo Iulian. circa Solem choreas agunt; ita & tota naturæ vis & rationis humanæ auctoritas circa Deum, cuius magnificum Symbolum est Sol, semper reuoluuntur. Hoc itaque in hoc curriculo assequendum propono vt naturæ secreta suggestio, & rationis humanæ apertæ definitiones in Deum semper desinant. Quod licet omni tempore à multis rectè demonstratum sit; tamen non malè audiam, sicut qui disciplinas rectè inuentas ac feliciter propagatas nouis ornamentis augeat, vel qui olim in circo noua spectacula nouas decertationes amplioraque ad currendum spatia producebant. Planetarum symbola vt ferè Poëtæ & ad illorum imitationem Philosophi præsertim Platonici hîc tantum profequor, non vt Astrologi Physicos effectus. Iucundius enim fuit pulcherrimis Phænomenis diuidere sua menti ad discurrendum & philosophandum stadia, quam ex affectionibus corporum quas illi inuunt, multa dignitatis animi tractare dispendia. Quæ itaque Mundi conuersatio natura & arte comparanda mentem occupat ex huiusmodi Planetologia multam lucem accipiet. Naturæ quidem in vniuersum progressus (rationis humanæ proximam materiam) Luna adumbrat sicut mutationes libræ videtur, deinde similitudinis in ea & dissimilitudinis siue conuenientiae & disparitatis consequentiae Venere & Marte velut quibusdam Asteriscis notantur, ex quibus mihi apparet cohærentia lucis æternæ, sicut D. Augustino ex pulchris & deformibus in Mundo ordinis tenor. Artis autem subsidia reuelant Mercurius, pro vt sensibili magisterio traduntur, Iupiter, quatenus inuisibili prouidentiae virtute naturæ adæquantur, Saturnus, vt super continua rerum successione monumenta æternitatis ædificant. Sol autem religionis, vt vt ita dicam, Magister in medio naturæ & artis positus illius fœcunditatem conseruat, huius ornamenta componit. Et hæc tantum mihi imposui vt dilatarem dicendi carceres. In hoc enim examinationem tuam præuenio (Lector) quod non dicendi Magister, sed Tyro tibi occurrat, ne in nobilissimo dicendi genere vlla rudis & informis calami inuidia vel meditationem meam tibi subducatur, vel tuam intercipiat aut retardet. Nec reperitum verbum (Gloria Dei) siue per se, siue per synonyma tibi nauseam pariat, nam præter quàm quòd est vinculum orationis meæ quod fractam dictionem quodammodo connectat, est etiam internum mentis verbum perseueranter reponendum donec Verbo æterno adæquari possit. Quæ autem plurima desunt compone animo tuo quia iucunda, quia necessaria, scriptis etiam explica, quia & hoc summum charitatis præceptum mihi est vt alter alteri exponat quas in animo

habet

habet vel communes, vel singulares gloriæ diuinæ lineas, quamdiu loquor, imagines. Titulum acceptum refero spectabili Viro Ericio Puteano qui Palæstram bonæ mentis pro munere suo Oratorio instituerat in qua (*hoc ago, inquit ut qui sapere supra vulgum destinant; promptam & exercitatem ad superiora studia eloquentiam adferant, scilicet ad magna litera mentem præparant non occupant.*) Sic enim hoc ego obrinere vellem, ut qui vndique diffusum gloriæ diuinæ lumen familiarare sibi reddere contendant, consentientem ipsi rerum omnium scintillationem obseruent, colligant scilicet ad id omnia siue subiecta oculis, siue commercio destinata mentem præparant non occupant. In re publica & priuata notum est quantum hanc lucem præferant, quantum consequantur; & hoc omnium sæculorum fuit negotium ut directio humani generis proximè intelligeretur accedere ad mentem rectoris inuisibilis. Hoc non prosequor, quia vbique rectè & doctè in Republica Christiana tractatum est. Priuata tantum studia illa scilicet humani ingenij solatia (ut Philosophiam vocant) siue sensum quo quisque percipit obiecta & ad illa afficitur, quo in secessu, vel in turba componitur, quo successiones rerum colligare pertentat, æternæ huius lucis communicatione vigere, vellem demonstrare. Ea tamen mihi non est temeritas ut omnium hominum rem agere præsumam, non enim noui tot hominum artes, animorum classes, ingeniorum molimina, quæ hîc exscribere possum; menti tantum in peramœnum lycæum tanquam equo in planitiem cursum cōcedo ut fortè aliorum fœliciores genium excitare possum. At quoniam (benedicere ad paucos, bene autem viuere ad omnes pertinet) nec omnes quorum vnà interest mentem habere bonam, artium & scientiarum, quibus illa excolitur, subsidia assequi possum. Porro vna videtur necessaria exercitatio quæ omnibus bene viuendi artem conferat, quæque etiam artium & scientiarum instrumenta admittat, tamen etiam sine iis bonæ mentis progressus prosperè deducat. Vide (Christiane Lector) an alia occurrere possit quàm perpetuus circa gloriam Dei syllogismus, quo rationis humanæ primùm & æternum officium vertitur. Vale.

Orat. de
Palæst. bona
men. circa
medium.

Laet. l. 1.
instit. c. 1.

*Clarissimo Viro, Philosophorum huius
aui longè Principi, D. D. PETRO
GASSENDO,*
πρίκνον.

Is Literarum tuarum muneribus, Vir Magne, quibus vniuersum orbem literarum demeruisti, mitum in modum tu me tibi deuinxisti. Per ea discipulus tuus factus sum, tuus debitor atque amicus tibi: satis iam tuâ liberalitate, tanquam ἀχάριος in sinu gauisus sum. Proinde gratiam acturus ad te proficiscor, spe plectus & ductus humanitatis tuæ. Quod huc vsque silui,

meus pudor effecit, cūia æquitas quidem rei ac officium meum, maturiùs agi tibi gratias postularent, mea verò teclamaret inficitia. Audeam ne te tantum Virum alloqui, ego homuncio tantum Doctorem, ego nouitius, reddam-ne tam liberali Domino talentum rubigine corruptum potiùs quàm auctum meâ diligentia? Si fecerim, inquam, perierit mihi frons. Et hæc quidem olim, cū nihil præter doctrinam atque amplitudinem tuam de te cognitum haberem. Iam per tempus doctior effectus, audacior itidem euasi, postquam & de tua humanitate ea accepi, quæ me propè demersum tædio & ἀχαιρίας, non parùm erexerunt. Intellexi enim tum à Patre, tum ab Auunculo quæ me fratremque beneuolentiâ digneris, etiam in summa valetudine nostri non immemor: Quo quidem nomine, singulares tibi gratias habeo; Magnum autem mare ingrediar & insuperabile, si quot præterea quantisque beneficiis tibi obstrictus sim, incipiam oratione prosequi. Debere me tibi profiteor singulari nomine quicquid vnquam in commune bonum scientiæ profudisti. Et quoniam innumera sunt tua in nos bene merita, omnium in vno gratiam accipe. Tuas in Epicuri Philosophiam lucubrationes, quando cogito, videre mihi videor nouum quemdam orbem doctrinæ, tot sunt in hoc opere magno, Physica, Metaphysica, Ethica, Theologica documenta magna, eaque noua: Huius orbis quasi Cælum efficiunt tuæ præclaræ virtutes, in quibus præfulget pietas insignis, quæ vel illum ipsum Epicurum pro quo alioqui certas (& tecum ratio) sicubi errat seuerè castigas: τῆ ἀρετῆ τὸν λόγον κοσμιῶν πρὸ ἀρετῆς ἢ τῆ λόγου; ῥῆτωρ ἀν ἀγαθῶ τοῖς νόμοις ἐλομαιν. Tuo cantori debemus, quod nos ratione, non auctoritate obstringis, quodque iis in rebus quæ versantur in dubio integram tuo Lectori libertatem conferuas; Tuæ ἀγγίσις, ingenique acumini tuo, quod dubia multa certa fecisti, erronea antiquasti, rudia & impolita adornasti, incognita prodidisti. Tuæ diligentia, fortitudini, μεγαλοψυχία, tuis denique laboribus, quod non vulgates tuæ literæ, sed interiores quædam & reconditæ tanquam ex arce Parnassi prodeunt. Super his, Vir λογίστατε ἐ φιλοσοφίατε æternum tibi tua virtus monumentum condidit, ære longè perennius viues, Vir Clarissime, per omnia sæcula tibi superstes, nunquam intermoriturus, nisi cū eruditio, virtus, pietas peribit & exulabit è Mundo; Tum & ego velim perire & tecum cumque virtute συναδέειν, Interim viue, vige, Vale, ab omni liber ægritudine, longos annos. Tecum viuet & vigebit vniuersa res literaria: Valebit verò imprimis, qui sic ἐν τῆ καρδίας ἐξ ἀκρῶ μίλις vouet tibi in æternum, Vir Clarissime,

*Additissimus obsequentissimus
FRANCISCVS PRAIÆVS.*
Scribebam Dangæi in ora Belsiæ Anno 10.
Dinyliano 1654. ἀχολῶ ἀμειβ. 6.

Clarissimo

*Clarissimo & Spectatissimo Viro, D. D.
PETRO GASSENDO, Mathe-
seos Professore Parisiensi, S.*

Cum Literato Orbi innotescat (Erudi-
tissime Vir) quantos in re Astronomica
labores & suscepisti & continuè suscipis, tam
instituentis; Cælestibus Observationibus,
quàm alibi institutis colligendis: rem tibi
non ingratoram fore iudicavi si Eclipses So-
laris observationem à me Oxonij anno præ-
terito institutam tecum communicauero.
Ausus sum igitur Clarissimum Virum, quan-
quàm nō aliunde mihi magis quàm ex scriptis
tuis notum, hac ansâ datâ interpellare; pau-
cis tamen, ne importunus videar, tuisque
seriis molestus. Id saltem orans, vt obserua-
tionem illam quam tibi cum his literis mit-
to, candidè digneris acceptare: Et quidem,
si per tua negotia id commodè fieri possit, vt
exemplarium alterum Clarissimo Domino
Ismaëli Bullialdo (mihi pariter ignoto) tra-
dendum cures. Idem autem seriùs aliquantò,
propter aliam, quam nudius tertius expecta-
uimus exiguam Eclipsin Solarem, vt nempe
ipsius simul aliquam si fieri possit rationem
acciperes. Verùm nubilus & pluidus aër,
qui per aliquot dies præcedentes Cælum ob-
scurauerat. etiam tunc temporis aspectum
Solis penitus impediuit, vt nihil prorsus eâ
de re referre valeam. Superest, vt salutatio-
ne officiosè præstitâ, omnimodam tibi fœli-
citatem precatus, valere iubeam. Dabam
Oxonij 19. Ianuarij 1654. Stylo Angliæ,
1655. Stylo Iuliano. Februarij 8. 1655. Stylo
Gregoriano.

*Tui obseruantissimus
IOANNES VVALLIS.*

PETRO GASSENDO

PETRVS MARIDAT S.

Cum te nuper Lutetiam vita sospite
reducem vidi, risi planè Morini deli-
ria, qui tuum in caput conspirasse
Astra omnia tuæ geneseos multò antè iura-
uerat; & risi quidem non tuâ modò causâ,
quem inter viuos esse diu omnium interest;
sed etiam meâ, quippe quem pariter (si quæ
Morino fides) ex aduerso Siderum aspectu
defecisse vita tunc debuerat. Typum ecce
natiuitatis meæ mitto, quem ille erexerit ac
scrupulosè versarit, reuersarit; expenderit:
Cæterùm quod vt pondus nugis inanissimis
apud æquos iudices esse debeat, vel ex me
cognoscas, quædam exponam, quæ de me
ille commentus est; ne tamen existimes me
nimum plus & Arti, & Doctori tribuisse,
qui Morinum tanquam fatorum interpretem
adierim, aperto primùm quid causæ fuerit
cui ipsum consulerim; ardebam amore Puel-
læ nobilis, iamque de Hymenæo cogitaba-
tur, cum audium me cepit cupiditas euen-
tum rei è Sideribus nosse, leuauit impatien-

tiam D. Monconisij mihi perfamiliaris vr-
banitas; hoc deductore Morini fores pulso,
meam ac puellæ porrigo genesin, ille vtriuf-
que spondet Horoscopum, de pretio (quod
sanè coëmendis nugis non permodicum fuit)
conuenitur; diebus exin post aliquot, Sy-
billinis plenas foliis chartas refert; & primo
quidè puellæ Horoscopus toto Cælo aberrauit,
de meo quid dicam? Sidera se tetigisse
digito putabat, assequutus nempe aliquid,
quo rebatur apprimè rectificatum natiuitatis
meæ momentum: Quis proinde non crede-
ret locuturum è Tripode? At vide quàm pa-
rùm fuerit *præsaga mali mens*: Inditum vult
mihi ab Astris procliuem ad Artes Diuina-
trices animum, cuiusmodi est Astrologia,
Mercurij enim & Veneris, inquit; *Coniunctio
dum maxime Venus est Domina prima Domus,
vt mihi serè semper hanc ingenij famem excitat;*
at hac fame confectum, tabidumque me
hactenus omninò non sensi, siquidem ea,
quæ curiositatem irritant tantum inutilibus
nunquam non accensui, & Iudiciaria apud
me semper habita est tanquam fortes, vel
alex lusus, vbi anus, quam Zingaram Ita-
li, nos Bohemam appellamus, sæpè de fu-
turis fœlicius quovis oculatissimo Astrono-
mo vaticinabitur. Diem Octobris 24. inau-
spicatum mihi in resolutione 27. pronun-
ciat; ego iucundissima venatione totum
exegi, nec quidquam in illo periit mihi
præter feram; idem puta de cæteris diebus,
quos tanquam Ægyptiacos notauerat, præ-
terea annus ille ex coniunctione Martis,
Mercurij & Solis in opposito Saturni, mor-
borum inter, hostiumque assultus mihi esse
luctuosissimus debuit; & eo tamen anno
mihi constans à morbis atque hostibus
quies. Bilem in me flauam humorum prin-
cipem constituit; & atræ me plus habere
sentio. Quam-pluribus me morbis ac diu-
turnis obruit; & ab anno ætatis 14. vix
breuem Ephemeram sensi, præter morbos,
quos illi enumeraueram. Vitæ demum non
longos terminos ponit; sentio tamen Patruj
& Auunculorum in me vires, quis credat!
ex his sex etiam-num incolumes quinque
sæculorum annos implent. Cum de coniu-
gio hæc habet, *Si natus trigesimi primi anni
tempus absque coniugio præterierit, vix un-
quam nubet*, & alibi, *Signum Domus septima,
qua est coniugij neque fœmininum, neque fœcun-
dum est*; deinde *Mars Dominus septima est
peregrinus in loco sterili & duodecima Domo;
tertio, Saturnus coniugij præcipuus hostis inter
Planetas cuspidem septimam occupat, damna-
tus in Ariete & oppositus Horoscopo, qua con-
stitutio vel nati animum auertet à matrimonio,
vel ne contrahatur, impedimenta & infortunia
varia concitabit*; quarto, ambo Planeta fœmi-
nini, *Luna & Venus*, quos in virorum coniu-
gijs præcipuè spectandos esse voluit Astrologi,
hic etiam prauè afficiuntur; Luna quidem ob-
fessa oppositione Martis Domini septima ex
duodecima, & coniunctione Saturni damnati
in cuspidem septima, at Venus peregrinatione &
combustione, neutraq; dignitatem sortitur in
septima, imò Venus interdum spectanda, vt vo-
lunt

lunt pro uxore, est inimica septima ob Signum Arietis exilium Veneris; cum igitur sic se habeant supradicta, coniugium ab Astris denegari dicendum est. Subdit non multò post, Si natus vi propria libertatis uxorem duxerit, uxor illa vel erit deformis vel conditionis infima, vel sordidorum, prauorumque morum, superba, arrogans, malitiosa, ac nato inimica, quòd Saturnus sit oppositus Horoscopo, Mars autem in duodecima; multaque mala, lites, inurgia, animi tristitias, zelotypiamque ipsius mulieris causa patietur inuitus, nec talia effugere erit in eius potestate, sed dumtaxat ferre patienter etsi à coniuge semper abhorreat ob Saturnum prauè affectum in cuspide septima; amabo, Gallende mi, tam fædo omnino deterritus an esse mihi pronubus ac paranymphus voluisses?, quis non amens conjugales tædas execratus non esset? & nupsit tamen reclamante Cælo ac Morino quo euentu? vix de Coniuge cogitavi cum ea mihi obtigit, qualem & oprate sapientissimus, & obtinere fœlicissimus potuisset: forsitan inelamasset etiam Poëta, fœmina nulla bona est, at mihi nescio quo fatores mala facta bona est; adèd concordem ducimus vitam, vt etiam nobis aliquando conueniat vetus illud Epitaphium, vixerunt simul annos 30. sine iurgio & querela. Cum de liberis, hæc refert, Siue natus nupsit siue non, genesis hæc aut nullos, aut saltem perpaucos liberos pollicetur, primò enim Signum quinta Domus, quæ est liberorum sterile est, quæ Saturnus eius Dominus naturâ suâ sterilitis deprimitur in Ariete, Signo minimè fœcundo; Mars autem Dominus Saturni & septima etiam naturâ suâ sterili peregrinatur in Signo quoque sterili; hæc verò nullos, aut saltem perpaucos ex matrimonio liberos presagiunt. Minaris sterile Thalamos ac domesticam solitudinem, Morine, & tamen annus coniugij sine Lucina nullus penè hætenus fuit; mihi ab hærede nullo metum facis, & tamen liberi supersunt plures quàm necesse olim fuerit in Prouincia ad excusationem Tutelæ; sed hoc mitius fero, quàm quæ addis, dum concubina torum fœdas, implésque spuriis Domum? Apage Sideritum Sycophantem, hæc enim familiarum carcinomata odi, atque execror, nec odium aliquando fauentibus Superis ponam. Variis in locis Stellæ præire monet ad Clericatus apicem, & Claustrorum septa; & tamen Leuiticas infulas reueritus semper, nunquam ambiui; de Monachatu verò & cucullo vel cogitasse me aliquando non memini. Sororum mihi odia comminarur, quamuis domesticæ charitati ne gutta vnquam fellis inspersa sit. Parentum hæreditatem aditurum me ægrè pronuntiat, ex qua tamen mihi nihil vi, nihil hie decerptum est. Cantoribus, Pictoribus, Poëtis addictum me fore dicit; ego Viros industrios vt non odi, ita Morinos ac Moriones plus æquo non diligo. Ab Alchymistis imminere grande fortunis meis periculum putat; mihi verò stat animus cum Cinislibus æris nec temporis quicquam perdere. Quadragesimum annum exitialem fore admonet, qui ægritudinis & timoris vacuus

fuit. Demùm vt improspere fœlicibus condat, ex directione medij, Cæli ad Solem, mihi in sinum congerit honorum, opumque cumulos; verùm qui ad credulitatem minis non flector, pollicitationibus non adducar, & qui altum fecit silentium de Magistratu, quem adeptus sum anno 1640. & de Coniuge quam nactus sum 1646. meliora videre haud potuit. Magnatum benevolentiam vt tperem admonet; ego Virorum Principum fauorem penè non minùs quàm odia pertrahisco. Familiam mihi amplam ac splendendam spondet; ego quod honestæ necessitati superfluit nec expeto, nec expecto. Quæres modò, Gallende mi, quo in Musæi loco deliri ante filicernium hominis gerras repenam? planè non longè à tuis lucubrationibus; nimirum vt Nepotes in utroque videant cui reuerentiam, cui sibilos debeant & à talibus nugis auertantur Horatiani illius memores:

*Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte promit Deus
Ridetque si mortalis ultra
Fas trepidet ———*

Plura hæc dere non addam ne *Sus Minervam*, quæ mihi non acciderunt exposuisse sit satis. Vale, dabam Lugduni ad 7. Kalend. Nouembris 1654.

*Præclarissimo ac Doctissimo Viro, Domino
PETRO GASSENDO, Diniensis Ec-
clesiæ Prapósito, ac Regio Mathematicos
Professori, amico suo singulari, S.*

NT magno certè perfusus sum gaudio acceptis perlectisque binis tuis desideratissimis literis, ita sanè vicissim maximo mœrore sum afflictus, cum nuper ad nos perlatum fuerit, Te amicum singularem nostrum adèd decumbere grauitè, vt vix spes aliqua super sit conualescendi. Sed postquam diuinâ gratiâ quemadmodum per Dominum Nuceriū certò rescuiimus, pristinæ iterùm es restitutus valetudini, meritò gaudemus, exultamus, ac Deo Optime Maxime ex toto pectore agimus gratias; cumque supplices insuper rogamus, vt Te, qui cum paucis admodum hoc seculo famam rei literariæ adhuc sustines, quam diutissimè saluum & incolumem conseruet. Aureum tuum libellum, vitam scilicet Tychonis, Copernici, Peurbachij & Regiomontani, munus perquam carum, optimè tandem accepi, alterum exemplar mihi tescruaui; alterum verò iussu tuo, Domino nostro Eichstadio tradidi, qui mecum maximas tibi agit gratias; nobisque gratulamur summoperè, quod horum eximiorum Virorum & laudatissimorum, de Vraniâ optimè meritorum memoria posteritati adèd diligenter ac doctè, à laudatissimo pariter Viro commendata fuerit: qui profectò dignus, vt suo tempore à quopiam præstanti Viro pari beneuolo excipiatur affectu. Rem præterea fecisti nobis gratissimam, quod diligentissimâ tuâ vtriusque

que Eclipseos anni præteriti obseruatione nos beasti. Quid verò de illis ipsis & ego deprehenderim, & in quantum negotium successerit, iam Typis mense circiter Octobris mandavi cum alio quodam opusculo de motu Lunæ libratorio quæ omnia per Generosum Dominum Nucarium tibi iamdudum fuerunt transmissa; non dabitans, quin ea etiam rectè acceperis. Num verò bene ad scopum nec-ne collimauerim, in definiendo nimirum memorato illo motu, penes te, aliosque rerum expertos esto iudicium, id quod haud grauatim mihi detegas officiosè rogo. Vtinam quod attinet Eclipsein partialem Solis, quæ in diem 6. Februarij nuper incidit, nequaquam, ob aërem toto illo die turbidum, animaduertere potuimus: Vos autem quid in Gallia conspexistis, propediem expectamus. Edidit nuper Ioannes Placentinus Professor Matheseos in Almâ Viadrinâ, nouum & accuratum longitudinis locorum scrutinium, uti quidem titulus promittit; sed vereor quin rem acu tetigerit; quas pagellas, uti ab auctore eas accepi, Tibi hinc transmitto. Vale, mi Gassende, ac Doctissimum Dominum Bernerium datâ occasione meo nomine peramanter saluta, meque amare non desine. Dabam Gedani, Anno ætæ Christi 1655. 31. Martij,

Tuus ex affe IOANNES HEVELIUS, Reip. Patr. Gedan. Consul.

Doctissimo & Spectabili Viro Domino
PETRO GASSENDO, *Di-*
niensi Præposito,

I. LVDOVICVS CASTANEVS S.

Quod humaniter exceperis litteras meas ex tuis noui; & gaudium inde natum iam accingebat me ad laborem, & opes communicationis tuæ foelicitatem auspiciabatur, cum intercepti animi dilatationem nascens tum temporis hydrops in amantissimo patre, nascentem dico quia hucusque ignotum, etiam tuo sagacissimo Lautaretio exercuit per totum Februarium & Martium, tandem inundauit alterâ die post Pascha, & simul, proh dolor! sustulit delicias meas, cytharam meam fregit, amaritudinem tamen temperat memoria gratiæ diuinæ, quæ illum per id tempus tam suauiter deduxit fortiterque protexit, ut quod à viro prudente & Christiano requiritur, foeliciter exequutus fuerit rem domesticam composuit eâ prudentiâ & æquanimitate, quæ in patre-familias expectanda venit. Animum, ut in ea districtione imbuendus est æternis, sic applicuit ad extrema vitæ momenta æternitati colliganda, ut vltra nil desiderarent qui circumstantabant & mirarentur quomodo qui innumeris rerum speciebus onustam, (ut ita loquor) gerebat mentem, tum citò onus abiecerit quò expeditior curreret ad suum

principium. Sic qui intellectu vixit, intellectu quoque præualuit vsque ad finem aspirante gratiâ Dei; & vbi incepit deficere cerebrum, scilicet exundatione spirituum animalium vehicula occupante, aded tranquillè & tranquilla voce affectuque superstitites quatuordecim horas peregit ut videretur desisse in primam infantiam, prius tamen immediatè (sicut aliàs sæpè) hac confessione delectatus, se maximas & multas Deo gratiarum actiones debere & reddere, præsertim de prouidentia, quam mihi præsentem, dicebat semper palpauit. Maximum sanè vigentis intellectus donum, ut erat impiger ad laborem, nam non omnis industria hodie reflectitur super secretas prouidentia artes. Porro nec inquieta fuit suprema eluctatio, etiam animalis. Hanc communem volui tibi ex amicis illius cum familia consolationem, ad iucundam redeo Epistolam tuam. Quod meæ alterum caput suauissimè reponis, foelicissimum, illique etiam de tuo laudis genere acceptissimum ad currendum stimulus; quod alterum tites, consultissimum videtur. Nam ex tardo in priuatis studiis ingenij gradu, bonum erit longiùs producere vtilissimum laborem. Ne tamen his temporibus appositam meditationem contineam, breuius quid nuperrimè excogitavi, quo excitari possint ad id citiùs & foeliciùs exequendum qui doctrinâ & eloquentiâ maximè vigent; nam nulla me tenet scripturitionis ambitio aut cupiditas, nisi ut aliquos studiorum gratiâ amicos mihi lucrifaciam, in te primum intendo, & intercessione tua accedent alij vbi elaboratius quid labor improbus obtinuerit. Darem exemplum nisi sperarem me adornare posse quod incunte Iunio benevolentia tuæ committam, si significatum fuerit me non obstrepere grauissimis occupationibus tuis. Postea me accingam ad propositum studium, cuius iam præconceptum animo ordinem tibi declarandum, sicut omnia mea, existimo. Primum quidem eos, qui ex physicis ad similitudinem diuinorum subtiliter ducti radij nos feriunt, colligendos destinavi ex vno quem Illustrem vocas, Gerardo Vossio de origine & progr. Idol. habeo præ manibus, deinde quæ ex moralibus & obuia ingenij artisque obseruatione congerenda sunt eâ industriâ colligare vellem, quâ tu Philosophiam Epicuri, scilicet sicut ad illius imitationem omnem Philosophiam quasi ad bene viuendum artem ornasti, ita foelicitatis nostræ officinam demonstrare vellem in illa luce diuinâ, quæ nos ad sui contemplationem semper allicit. Procura ut copiam faciat egregius tuus Dominus Tornator minus quàm par est importunum me sentio, siue quòd Musarum in te effusissimum cor nouerim, siue quòd amicitia tuæ fides sit apud me certissima benignè excipe quas interdum ad te destinabo litteras quod vel saltem obseruatissima tui imago tunc animo obuersans inspirat vim elaboratè loquendi,

quendi, & ubi consopitum videbitur ingenium, excitabit, ut nunc experior; nisi enim subiisset mentem tui memoria, diu de libris non cogitarem. Bene Vale, Vir Suauissime, & quod maximè in votis est, me ama. Sistarici Kalend. Aprilis 1655.

*Admodum Reuerendo ac Spectabili
Viro Domino PETRO GAS-
SENDO Præposito Dinienfi,*

I. LUDOVICVS CASTANEVS S. D. P.

Quamuis ignorem vtrum literæ meæ otio tuo conueniant nec-ne, tamen nihil cogitare possum quod ad te non perferam. Vide, Vir humanissime, vtrum benigna quæ in præcordiis, tuis spirat Musarum indoles istas à me perturbationes insinuare possit maioribus tuis curis. Donec accesserit animi tui sincera (qualem ubique noui) explicatio, non possum me continere quin mea grauioribus tuis studiis interferam. Hoc idem quod nuper faxum veluo (utinam vtiliter) & quod ad illud coram mouendum me vrget, te solum testem & Iudicem requirit. Repone quod ex iudicio, doctrinâ & nostrorum temporum experienciâ præuales, longiora mea studia semper suspicio, abbreviare tamen cogito. Primum compendium videbis in exemplo eorum, quæ destinavi ad summum Pontificem; & quia de illius promotione nondum apud nos innotuit, intereâ consilium tuum accersere volui. Vnum permetuo ne quasi temporum rusticus compositor accedam. Propterea cum iam Secretario Apostolico committere cogitarem, prius te conueniendum existimaui de cæteris non multum anxius; inone num in ipso censuram maiorum præsentias, simulque da literas Romam ad aliquem ex amicis tuis (non dubito multos fore præsertim eorum qui studiorum gratiâ liberali genio gaudent) qui intercessione tuâ non recuset laborem perferendum codicem meum ad Cardinalem præfectum Sacræ Rituum Congregationi & procurandi gratiam Apostolicam, cuius exemplum hîc adiunctum videbis. Relatum fuit à Secretario Apostolico Auenionensi me viâ ordinaria obtinere non posse. Tamen gratiam tentare non nocebit, quam mihi maximè præuidet necessariam saltem pro hyberna remissione? Propterea sollicitare vellem in gratiam huius propositionis meæ, quam spero non fore inuisam licet in meis cæcutire possim.

Da quæso de singulis ex animo
iudicium tuum & me ama.

Vale, Sistarici 8. Ka-
lend. Maias
1655.

Epistola ad Gassendum.

*Clarissimo Viro, Domino Domino PE-
TRO GASSENDO, Præposito
Dinienfi, & Regio Ma-
theseos Professori, S.*

U Ir Spectatissime,

Quoties de tua singulari doctrina, cæterisque tuis ornamentis, incredibili qua quemcumque capis, comitate, conditis, attentius apud me cogito, (cogito autem sæpissimè) toties mihi venit in mentem tui, meique perinde ac veritatis amicissimi *Gabrielis Naudæ*, cum de literis litteratisque omnibus, tum hoc præsertim nomine de me optimè meriti, quod mihi primum olim aditum patefecerit ad te conuendum atque deuenerandum, è quo & Historiæ & Physices, & Matheseos peritissimi, quique nullo non die certissima petunt Oracula. Tibi autem ego iam adscriptus amicus, ex eoque ad grauem istum morbum, qui tuo pulmone, corruptelæ, ac proinde tibi præsentissimum vitæ periculum intentabat, profligandum (si quid arte fieri poterat) ante annum accitus; exultaui lætitia, gaudioque tum demum triumphandi, cum eam, quam tibi nauabamus operam sic fortunauit Deus, ut literatorum omnium ex tibi reddita valetudine, (pro qua votum fecerant) communis hilaritas, in nos quoque redundaret: & qui ex variis Europæ regionibus, ad quos iam pridem summæ tuæ eruditionis, nuper tuæ ægritudinis fama permanerat, tibi superstitem per literas gratulabantur incolumitatem, sibi non satis putarent factum, nisi & nos certatim, nunc soluta, nunc certis adstricta numeris oratione collaudarent, ob nostram qualemcumque industriam atque studia in te Eruditorum Principe conseruando colata.

Quo igitur & elegantioribus disciplinis maximum te sublato detrimentum passuris, & tibimet ipse consulas, principem in eo curam statuito, & quem nactus es pulmonem, à primo quidem ortu infirmiorrem; at vigiliis, & nimia literarum meditatione propè quassatum, lactis asini puriorisque aëris hauustu rusticando reficias, recrees, atque corroborea: ne alloquin impendentis hyemis vim atque iniurias sustinere minus possit: quod enim magnus docet Hippocrates, refertque ex Euripide Cicero, *ἡ λυγρὴ καὶ πολυμύτων*, notius est quàm ut te fugiat, siue autem primo quoque die rus profecturus es, siue adhuc aliquandiu Lutetiæ remansurus; antequam locorum interuallo disjungamur; id me ex Veterum monumentis doceas velim, quid veneni & quale potionis genus fuerit illa cicuta, quæ extinctus est Socrates, quæque in maioribus ac primæ notæ Urbibus Magistratuû Edicto prohibebatur. Quemadmodum ex Theramenis ac Phocionis morte colligere est. Solo nostratis herbæ cui *Cicutæ* nomen est succo suapte natura per-

Z z nicioſo

nicioſo deletos fuiſſe tot claros Viros, multorum quidē fuit opinio : ſed quā qui animo imbibere libenter ſint remiſſuri , ſi tantisper expenderint validiſſima rationum momenta, quibus conuelli ſolet. Placet pluribus Athenienſium cicutam longè à noſtra fuiſſe diuerſam : at cuiuſmodi venenum fuerit , qui expediret repertus eſt nemo ; adeò tota res ab eorum cognitione fuit remota. Verofiſſimum mihi videretur quidquid hoc erat veneni quod *Cicuta* nomine circumferebatur , *Narcoticum* quidpiam fuiſſe ; nec forſan aliud ab eo quod deſcribit *Theophraſtus*, circa initium libri noni *hiſtoria Plantarum capite decimo ſeptimo* , vbi de *Thraſia Mantinenſi* : conſtat enim *Socratem*, *Theramenum*, *Phocionem* , imò & ipſum *Senecam* Neronis præceptorem , & conſtat ex *Cornelio Tacito lib. 15. Annal.* & multos alios eodem modo è viuſſe creptos, quo multi hodie apud nos pereunt ex Opio , vel Laudano ab imperitiſ ac temerariſ de Paracelſi grege nebuloniſ propinato. Tu Vir Clariffime , qui vnus totam tenes , atque illuſtrare poteſ antiquitatem, quid in re tam dubia & abſtruſa conſtituti habeas , & quid ſentiendum ſit , vbi commodum erit per literas, mihi quaſo declarata. Vale. Luſetiaꝝ Pariſiorum 24. Iunij 1655.

*Tuus ex animo GUIDO PATIN
Bellouac. Doct̃or Medicus Pariſienſis , & rei Anatomica, Botanica atque Pharmaceuticæ Profeſſor Regius.*

Celeberrimo Viro Domino Domino P E T R O G A S S E N D O, S.

Ampliffime & Clariffime Vir,
Te quem inter primos , poſtquam Luſetiã profeſſus ſum , literis meis colere ac adire debueram , tamdiu venerari diſtuli non obliuione aut incuriã , ſed ſtudiorum tuorum intuitu , quibus te pro bono publico & literarum occupatiſſimum priuatis amicorum alloquiſ interpellari inſtempetiſſimum duxeram. Ne tamen ſilentium meum longiore temporis tractu in inciuiſſimam modetiã degeneraret , rumpendum tandem fuit , præſertim cum humanitate tuã fretus nihil metuendum habeam ne fortalſſe literæ meæ tibi aut impoſſitunæ aut ingratiæ videantur. Inter eos enim , qui ſummam virtutem cum ſumma eruditione arctiſſima ſocietate copularunt, Tu Vir Clariffime , Principem hac ætate locum tenes , in quo maior ne ſit doctri-næ amplitudo , an comitatis gratia nemo facile diſpexerit Me certè faciliùs tuã quã me ignotum tibi antea & in Illuſtriſſimi optimique Puteani noſtri ædibus ſemel iterumque fortè viſum , cum Hadrianus Valeſius Vir Clariffimiſ & communis amicus noſter me tibi commendalſſet , excipere dignatus eſt adeò tibi obſtrinxit , vt illius dici quo tecum domi tuæ collo-

ſus ſum , dulciſſimam recordationem nunquam ex animo ſim depositurus. Ex eo tempore cum ante hac tot ſcientiarum in te concurſum admiratus eſſem , ad ſuauiſſimum morum tuorum concentum obſtupeſcere , eoque pluris te facere cœpi , quò comitas tua communicabilem eruditionem tuam pluribus reddidit copiãque eius latius diſfundit. Noſtra Germania paucos habet eruditos , pauciores alit claros ac celebres Viros , triginta enim annorum quæ gentem noſtram tantum non confecere , bella non minus ciuilia quã externa bonarum artium cultum ſimul & cultores tantoperè extinxit , vt ſi quod olim Literarum ſtudium inter Germanos floruit , eius nunc vix veſtigia ſuperſint. Feliciorem hoc nomine Galliam tuam , Vir Ampliffime , quæ inſignes Viros per media ciuiliſſimum diſſidiorum hoſtiliumque tumultuum tempora genuit , produxit , conſeruauit ! Domus quam Luſetiaꝝ colis , quid aliud quã Sapientum eſt Concilium , quò quicquid in tanta vrbe egregium eſt agmine factò confluit ? Muſæum tuum appello in quo cum Tu Vir maximus aſſidue verſeris , nunquam ferè ſolus ac ſine magnis amicis agis. Hanc felicitatem gloriãque tuam neque capiunt noſtri Germani , neque ſi caperent conſequi poſſent in tanta meliores diſciplinæ amantium paucitate. Illud tantum boni omnes , Deum vnice precantur , vt valetudinem tuam crebra è ſummis laboribus tuis incommoda ferentem curet , & ab omni morborum impetu protegat. Hoc vt ſeriò voeamus quotquot ſtudiis fauemus iubent ac exigunt à nobis merita tua quibus tibi , quicquid vſquam eſt eruditorum deuiniſti , poſtulant hoc fugitiuæ toto orbe literæ , quibus retinendis , & à barbarie paſſim ingruente defendendis tu cum pauciſſimis par eſ. Verum deſino horas tuas melioribus dicatas literarum mearum garrulitate morari. Vale , Ampliffime & Clariffime Vir ac conſtanter ama Celeberrimo nomini tuo (Ratiſbonæ poſtrid. Non. Iulij 1655.)

Deuotiſſimum I. A. PORTNERVM.

**Lettre de Monsieur le Grand
Maître de Dannemark à
Monsieur G A S S E N D I.**

MONSIEUR

Au retour de la Cour qui a eſté abſente près d'un an & demy à cauſe de la peſte dont cette Ville a eſté miſerablement affligée, vn paquet m'a eſté rendu par les heritiers du ſeu D. Olaus VVormius (qui durant ladite maladie contagieufe eſt mort d'une ſieure chaude) dans lequel

lequel il y auoit quatre exēplaires du Li-
ure qu'il vous a pleu mettre en lumiere de
la Vie de Tycho Brahe. C'est un bon-heur,
Monsieur, à ma patrie d'estre obligée à un
Estranger si celebre comme vous, de l'hon-
neur, qu'avec ledit Liure vous luy faites, &
à moy particulierement y estant interessé
par proximité de sang. Les Exemplaires ont
esté distribuez selon le contenu de vostre let-
tre, & le Roy mon Maistre a eu pour fort
agreable celuy que ie luy ay offert de vostre
part. Mais deuant de finir ma lettre, j'ay creu
deuoir à vostre curiosité cēt amis, à scauoir
que sa Majesté mon Roy a parmy d'autres
& rares Manuscripts l'Autographe des Ob-
servations dudit Tycho Brahe, lesquelles
seront imprimées icy, à quoy ie n'ajousteray
plus rien que l'assurance de l'estime que ie
fais de vostre merite & le desir que j'ay de
vous tesmoigner que ie suis veritablement
Monsieur

Vostre tres-humble & tres-
affectonné seruiteur REBLTZ.

De Kopenhaguen ce 29. Iuillet, Styl. Ver. 1655.

Celeberrimo Viro, PETRO GASSENDO
Mathematico Regio,

M. MEIBOMIVS S. D.

Ruditionis tuæ fama ac candoris, quam
vtramque scriptis tibi comparasti, effecit
vt te inter optimos simul & doctissimos nostri
æui, Viros censendū putarim. Atque indefessum
quidem de literarum studiis bene merendi ani-
mum tuum, deque Viris, qui nominis æternita-
tem illis sibi compararunt, etiam nuper admo-
dū ex Vita Tychonis à te scripta, perspeximus.
Quæ cōmentatio Serenissimo Regi, atque Ex-
cellētissimis Dominis, Aulæ Magistro, & Regis
Cancellario, ceterisque, qui literis exculti eadē
æstimare possunt, tanto gratior fuit, quo ma-
gis ad gloriam gentis pertinere arbitrantur, ab
extraneo & laudato Viro hoc encomiū virtuti
& sapientiæ fuisse factum. Et prudenter à te ad-
dita est προσφώνησις illa ad Regē inclytum, quem
iustitiæ laus, sapientiæque omnis, diuinæ atque
humanæ studium, verè magnum reddunt. Iam-
dudū ad te de his perscripsissem, quod nihil ad
te literarum datū scirem, quibus edocerere, non
tantum an exēplaria à te missa rectè tradita es-
sent, sed etiam-num argumentū placuisset: nisi
alia ex aliis mihi negotia nata essent, quæ hanc
tibi gratificandi volūtatē meam distulissent.
Nunc & aliā scribendi causam nactus sum, quā
narrabo. Ante semestrem Dialogum de *Proportio-
nibus* hūc edidi, quē iam quinque annis partu-
rierā. Magnum, si vitalis esse possit: quippe qui
non tantum recentiores, qui de rationū natura
ac legibus scripsere, reprehendat, sed & veteres
ipso aggrediatur. Et leuiores quidem illa sunt,
quæ ad veterū loca accuratè restituta, & in La-
tinum sermonem versa, spectant. Illud alicuius
momēti puto, quod quid vocabulum *πηλικότης*
Epistola ad Gassendum.

Veteribus significarit; ante Nicomachum Gera-
senum, Theonē & Eutocium; primus monstra-
rim. Theo enim p. 25. & 26. illud significare vult
numerum, seu lineam numero effabilem; & Eu-
tocius p. 16. sine, disertis verbis dicit, *πηλικότης* ὁ
διπλασιάζων ἀριθμὸς ἢ ἀειθαλῆς, ἢ παράνομος, vnde
Denominator recentiorū originem habet. Ego
autem tantū quantitātē, sem magnitudinem
illo vocabulo designari puto: adeoque in illa 6.
libri 5. definitione per λόγων πηλικότητας, ipsos ra-
tionum addendarum terminos, qui saltem qua-
tuor existunt, intelligēdos censeo. Deinde docui
accuratē, quæ ratio alterius esset dupla, sesqui-
altera, supertertia, & quocūque numero multi-
pla, in quo Clavius, & recentiores, quantū ego
scio, omnes, ampliter errarūt: quamvis Cōman-
dinus, quem etiam p. 172. adduxi, rectè sensisse
videri possit, nisi ex illo errore, quem sequente
p. 173. notavi, aliud statuendum acutus lector
cēsurus esset. Hinc tamen Gregorij à S. Vincētio
erronea Theoremata propullularūt, quæ obiter
refutaui. Palmarium est, quod Elementorum 5.
propositionē 8. falsitatis damnare sustinuerim;
adeoque 7. eiusdem libri definitionem repudia-
re. In quo examinando vtinam candida & acuta
ingenia, qualia Mathesis requirit, occupata fuisset;
aliquādo intelligere possēt! Legenda sunt que
pag. 137. de hac definitione scripti, & p. 141. ista:
Ex his autem omnibus illud primum constat,
&c. Porro in rerum natura fundatam censeo
hanc assertionem; rationes vel esse nihili, vel
excessiuas, vel etiam defectiuas; seu, si *διχομοίαν*
mavis; Rationes aut nihili esse, seu nullius ma-
gnitudinis, aut alicuius magnitudinis. Rursus
si alicuius magnitudinis sint, aut excessiuas
esse aut defectiuas, quod in Canone Harmo-
nico monstraui. Deinde nisi rationem nihili
principium rationum statuamus, infinita erit
rationū progressio, & principio carens, à quo
numeratio in alterutram partem progrediatur.
Hinc igitur generale illud principium fabrica-
ui, eō maiorem esse quamque rationem, quo
maiore spatio à nihili ratione distet, quod in
excessiuis rationibus tantum admittit Euclides;
ego etiam in defectiuis, quas voco, verum esse
probauit. Ex quo illud sequitur, rationē defecti-
uā, vti $\frac{2}{3}$ in suo genere, nempe defectiuo, maio-
rē esse; quàm sit ratio excessiua $\frac{4}{3}$ in genere suo
excessiuo; vti infra vnisonū ἢ $\frac{9}{8}$ πλείονε συμμαθία
maiore spatio distat, quàm supra vnisonū ἢ $\frac{8}{9}$
λιωτέρων, quæ cōsideratio Canonē Euclidis Har-
monicum interpretanti mihi hoc inuentū pro-
duxit; nec concinniora exēpla natura rerū sup-
peditaui. Quamuis in mistis idē verū deprehē-
dimus: Etenim mistū $\frac{4}{3}$ minore spatio supra ni-
hili viriū mistū $\frac{2}{3}$ ascendit, quā infra nihili mistū
descendat mistum $\frac{2}{3}$. Hinc autē clarū, falsā esse
5. libri propositionē 8. quæ excessiuas & defecti-
uas cōfundit. Sed hæc & alia, lōgè melius ex ipso
Dialogo perspicietur: quæ, quantillū etiam hoc
inuentū ingeniosi & cādidi homines cēsuris sint,
immēso labore mihi cōstitisse fateri debeo. Cē-
terū omnia quæ huc pertinet vno tractatu or-
bi examinanda proponere nolui; etiā vt sciolos
torquerē. Vbi videro hæc nō ineptē fuisse excō-
gitata, ea prolaturus sū, quæ ad literarię Reipu-
blicæ (bene enim ominandū est) vtilitatem per-
tinere nō soli Mathematici iudicabunt. Ceterū
hęc ad te, Vir Celeberrime, scribere volui, misso
quoque

quoque ipso Dialogo, vt iudicio tuo, & accuratissimorum Geometrarum Parisiensium, noua hæc librata, si falsa sint reiciantur, sin veritatis momenta quædam habeant, calculo vestro approbentur. Vtrisque gratias sumpturus, qui vel solidioribus argumentis sine acerbitate hæc refutabunt, vel meis acquiescent. Eruditionis laude omnibus, veritatis amore nulli cedere me voluisse posteritas iudicabit. Quod tamen alibi, tum in illa antiquorum Musicorum editione, vti puto elucet: de qua liberum quoque Parisiense Apollinei Senatus iudicium audire aueo; & num, vti conqueritur, iniquè Athanasij Kircheri errores, ex multis paucos, orbi monstrarim. Hoc tempore, instigante Excellentissimo D. Ioachimo Gerstorffio, Regni Daniæ Aulæ Magistro, literatorum fautore maximo, in eo occupatus sum, vt Hieroclis in Pythagoræ aurea carmina commentarium, & Pythagoreorum fragmenta, quæ Laërtio suo adiunxit Henricus Stephanus, accurata editione in publicum proferat. Laboravi etiam in emendando Diogene Laërtio, sed fortasse, quod ante triduum ex tua ad Barancium, in Epicuri Philosophiâ, præfatione didici, frustra; quod Vir Clarissimus Agidius Menagius, cuius virtutes Samuel Bochartus, cum in Suediæ Aula degeremus, mihi decantauit, iam à multis annis in illo emendando fuerit occupatus. Omnium eruditorum symbola auctori illi emaculando aduocanda censeret: sed togâ non nisi Gallica indutum, hoc est, maioribus illis Græcis Latinisque, verè Regiis literis, quibus Nicænum Concilium, & alia impressa sunt, in publicum prodire optarem. Sed cum hoc optare tantum liceat, nostrorum Typographorum industriam interim accendere debemus. Eodem modo de Stoicis vno volumine ededis, nisi alius, quod optamus præuerterit, consilia agitauimus. Pro Hierocle tunc apud te intercederem, vt si quid illi exornando apud doctos latere scires, illud boni publici causa nostræ editioni ne inuideres. Nisi & hic aliorum industriam, quod gratulabundus audirem, nos præuertisse cognouisses. Dialogo illi examinando, si ipse vacare non possis, spero te alios excitaturum. Hic aliquos à meis partibus stantes habeo, non nisi ab vno Mathematico adlatus; qui Arithmeticam medietatem, seu, vt vulgo vocant, rationem, à ratione Geometrica distinguere ignorat, & impudenter illam rationem nihil esse negat, quæ millies sibi addita maior non euadit. Tu, scio, Eruditissime Gassende, profundius hæc inspicias. Longior esse nolo, ne liberum scripturus videar, cum literas ad te exarare instituissem. Vale, atque inter illos, quod sæper fecisti, nomen tuum profiteri, qui amicum Platona habeant, sed magis amicam veritatem. Hafniæ 18. Sept. 1655.

Tui Studiosissimus M. MEBOMIVS.

Clarissimo Spectatissimoque Viro, Domino
PETRO GASSENDO, S. P.

Accepi, Vir Spectatissime, ante duos circiter menses, tuas simul cum D. Bullialdi literas, mense Maio datas cum gratissimis vtriusque obseruatis: Quibus me admodum vobis deuinctum agnosco, quod leue nostrum qualequale munus tantam dignati sitis remuneratione. Nobilis autem ille per quem misistis, D. Terraharius, nos ne accessit quidem, aduersam valetudinem (quod doleo) Londini detentus, unde ad suos propterea

recte eundem duxit, vestrasque abitus literas per Tabellarium ad me mittendas curauit. Cur vestris vtriusque citius non responderim, in causa fuit quod nil dignum haberem (necdum habeo) quod vobis reponam: quod ipsum etiam iam facit cur D. Bullialdum non iterato vacuis chartis onerem. (Cui tamen si me salutatam habueris, measque, quod solum possum, grates me rependisse dixeris, facies quod mihi erit gratissimum.) Rogo tamen insuper, si citra nimiam id fieri possit molestiam, vt alio me tibi fauore deuincere ne dedigneris. Nempe dum D. Merfenni *Cogitata Mathematica* nudiustertius obiter inspexi, incidit ex improviso in ipsius Præfationem quam libro *Mechanicorum* præfigi fecit. Cumque puncto 3. cuiusdam *Viri illustris*, & deinde puncto 4. *Viri alius summi*, mentionem faciat; ego maxime quidem aueo, quinam illi sunt intelligere. Id autem tibi, ob necessitudinem quam tibi cum D. Merfeno incoluisse audio, non ignotum esse arbitror: vel saltim id à D. Roberuallio rescire posse, cui eorum alter ignotus esse non potest, (siquidem ille, vti arbitror, *Geometra nostri* ibidem nomine indigitatur, quicum eorum alter comunicatis consiliis rem egit.) Oro itaque vt mihi velis id (si poteris) ocyus indicare, cum illud, ob tractatus aliquot quæ iam aliquando sub prælo habeo, scire desiderem. Item, quis sit ille *Vir doctus*, Coroll. 2. prop. 25. Hydraulicorum memoratus; & quænam illa recta quæ ille spirali equalè putauerit. Vale, Vir Ornatissime, & perge, vti soles, huiusmodi ornare studia; & amare velis. Scribebam Oxoniæ 31. Aug. 1655. St. vet.

Tui Observantissimum, IOAN. V VALLIS.

Clarissimo Doctissimoque Viro D. D. PETRO
GASSENDO, Digniensi Præposito,
IACOBVS GAFAREL S. P. D.

Vm tanta beneuolentiæ tuæ signa mihi, Vir Illustrissime, Lutetiæ nuper concesseris, ea è memoria mea nusquam elabi posse existimes velim. Semper amor & obseruantia in te mea vigeant, semper tibi fausta omnia precabor, & pro tua incolumitate vota faciam. Ideo acceptissimum mihi fuit audire te febri amplius non laborare. Quod à familiari tuo Viro Doctissimo Domino Musnerio didici, cuius humanitas & beneuolentia in nos insignis fuit vt potè in tuos addictissimos clientes. Sic semper præsens vel absens bene amicis tuis facis, cum solum nomen illius nobis amicitiam conciliarit & apud inclytum Dominum Balianum aditum patefecerit. Feliciter hactenus in itinere degimus, in quo comes se nobis Nicæ adiunxit, vir inuegerrimus & doctissimus familiaris tuus Dominus François, cum quo sæpede te sermonem habuimus. Nunc ad interiora Italiæ pergimus, Florentiam nempe & inde Venetias, quibus visis Romam versus iter fletemus, vbi aliquandiu commorabimur, & cum mihi certo costet frero patrocinio tuo doctos viros cognoscere & liberè ad eos accedere fas futurum, me felicè, Vir Illustrissime, existimarem, si breuem aliquam ad amicos tuos velles Epistolam in mei gratiam exarare. Hoc ego mea bonitate tua quam iam summam expertus sum impetraturus confido. Vale; tibi salutem plurimam Parens meus impertitur. Datum Genuæ 10. Kalendas Octobris 1655.

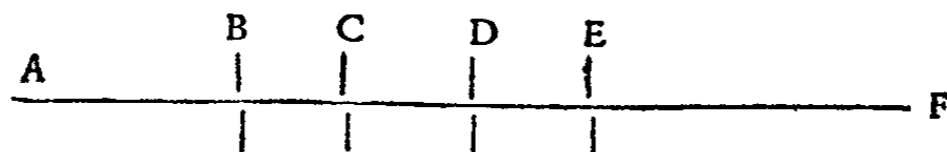
Clariss

Clarissimo GASSENDO,

P. F. S. T. Sal.

Pronuntiauit Galileus motum vniformiter acceleratum esse eum, qui à quiete recedens temporibus æqualibus æqualia celeritatis momenta sibi superaddit.

Eum verò qui æqualibus spatiis æqualia celeritatis momenta sibi superaddit, aded non conuenire motui grauium descendentiū affirmat vt ex eo supposito motum in instanti fieri deducat, & vt sibi persuasit facillimè demonstret.

Sint rectæ AF BF CF DF EF , &c. in continua proportione, erunt interualla ipsarum AB BC CD DE in eadem ratione. Est enim vt tota AF ad totam BF ita ablata BF à priore ad CF ablatam à posteriore. Ergo ita reliqua AB ad reliquam BC , vt tota ad totam, hoc est vt AF ad BF , & sic de cæteris. Eadem ratione demonstrabimus vt AF ad CF ita esse AB ad CD & vt BF ad DF ita esse BC ad DE , &c.

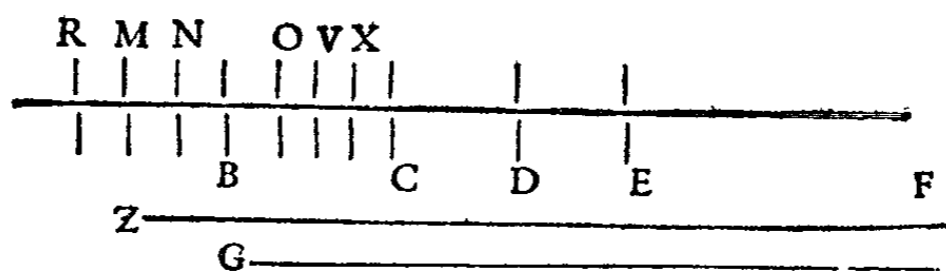
Sed concedatur, si placet, Viro perspicaci & Lynceò indemonstrata conclusio dummodò sit vera. Demonstrationem enim dum primo statim obtutu

Aut videt, aut vidisse putat per nubila— nihil mirum si lectoribus minus vtique Lynceis parum videatur satisfecisse.

Vt igitur constet suus honor Galilæo, neque ampliùs de ipsius illatione ambigatur, aut rationibus tantum probabilibus disputetur, propositionem ipsam more Archimedæo heic demonstratam habebis.

Si quotlibet rectæ ad vnum punctum concurrentes exponantur in continua proportione, earum interualla erunt in eadem ratione, v. g.

Si intelligatur motus à puncto F versus punctum A continuè acceleratus secundum rationem decursorum spatiorum & exponantur quotlibet continuè proportionales vt AF BF EF , &c. tempus in quo mobile percurreret spatium DE erit æquale tempori, in quo idem mobile percurreret spatium DC . Denique spatia omnia ED DC CB eodem tempore singula percurrantur.

Demonstrabimus primò spatia CB BA eodem tempore in supposito motu percurri.

Si enim tempus per AB non est æquale tempori per BC erit vel maius, vel minus. Sit primum maius si fieri potest. Ergo tempus per AB est ad tempus per BC vt aliqua recta maior ipsa BF ad ipsam BF sit recta illa Z . Ergo est vt tempus per AB ad tempus per BC ita recta Z ad rectam BF sumantur inter rectas AF BF tot mediæ in continua proportione, vt RF MF NF donec minor ex ipsis vt NF sit minor quàm recta Z , quod quidem necessariò euenturum vel ex sola mediæ inuentione, eiusque iterata, quoties opus fuerit operatione, quis non videt?

Erunt ergo continuæ proportionales rectæ AF RF MF NF BF , cum autem sit vt AF ad BF ita BF ad CF & ita AB ad BC , ergo poterit continuari proportio sub eodem numero terminorum, vt sint etiam proportionales BF OF VF XF CF idque in eadem superiorum ratione.

His ita positis & constructis considerentur & comparentur singula spatia AR RM MN NB singulis spatiis BO OV VX XC singula nempe singulis, hoc est spatium AR

Epistola ad Gassendum.

spatio BO si igitur per spatium AR fuerit motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto R acquisitum, tempus per AR , ad tempus per BO componeretur ex ratione spatij AR ad spatium BO & vicissim ex ratione velocitatis per B ad velocitatem per R . Quod notissimum est & Galileus ipse demonstrauit propositione quinta Tractatus de motu æquabili.

At vt spatium AR ad spatium BO , ita per primam propositionem recta AF ad rectam BF , & vt velocitas per B ad velocitatem per R , ita ex supposita motus accelerati iuxta spatia decursa definitione, recta BF ad rectam RF , ergo tempus per AR , hoc casu ad tempus per BO componeretur ex ratione AF ad BF & ex ratione BF ad RF . Eset igitur motus per AR ad motum per BO vt recta AF ad rectam RF , deinde si per spatium RM fieret motus vniformis iuxta gradum velocitatis in puncto O acquisitum, eadem ratione probabitur motum per RM ad motum per OV esse vt recta RF ad rectam MF similiter considerando velocitatis punctorum N & V erit tempus per MN ad tempus per VX , vt MF ad NF . Denique considerando, velocitatis

$Z z$ 3 puncto

punctorum B & X in ultimis spatiis erit tempus per RB ad tempus per XC vt NF ad BF . Sed omnes eiusmodi rationes nempe AR ad RF RF ad MF MF ad NF NF ad BF ex constructione sunt eadem.

Ergo tempus omnium motuum per totam AB ad tempus omnium motuum per totam BC in vtrisque spatiis, ita vt diximus, consideratorum est vt recta AF ad RF siue NF ad BF sed tempus motus accelerati per AR est minus tempore motus per AR vniformis iuxta velocitatem in R cum enim à puncto R vsque ad punctum A perpetuò ex hypothesi velocitas crescat. Ergo à puncto R ad punctum A citius per motum acceleratum peruenitur, quàm si velocitas acquisita in R eadem & vniformis vsque ad punctum A perseveraret. Eadem ratione probabitur tempus motus accelerati per RM esse minus tempore motus vniformis per RM si velocitas ipsius ultimo ipsius spatij M puncto respondeat. Denique constat motum per totam AB acceleratum, vt fiet hypothesis minori tempore fieri quàm motum alium fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis ultimis spatiorum AR RM MN NB punctis respondentis compositum. At contra tempus motus accelerati per BO est maius tempore motus vniformis per BO considerati iuxta velocitatem puncti B quia velocitas à puncto B ad O semper crescit in motu accelerato iuxta hypothesin, & minor semper est velocitate, quæ respondet puncto B . Vnde pari ratiocinio concludetur motum per totam BC acceleratum, vt fiet hypothesis, maiori tempore fieri, quàm motum illum fictitium ex motibus vniformibus iuxta velocitatis primis spatiorum BO OV VX XC punctis respondentis compositum.

Cum ergo tempus motus accelerati per AB sit minus tempore motus illius fictitij per eandem AB & contra tempus motus accelerati per BC sit maius tempore motus illius fictitij per eandem BC . Ergo minor est ratio temporis motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC quàm temporis motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC . Sed vt tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC ita posuimus esse rectam Z ad rectam BF & vt tempus motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC ita demonstrauius esse NF ad BF . Ergo minor est ratio rectæ Z ad rectam BF quàm rectæ NF ad eandem BF . Quod est absurdum cum recta Z sit maior recta NF .

Ergo tempus motus accelerati per AB non est maius tempore motus accelerati per BC . Eadem facilitate probabimus tempus motus per AB accelerati non

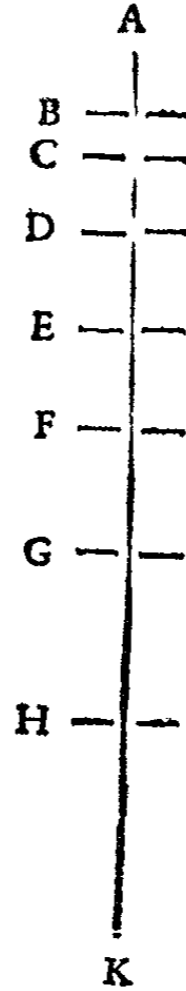
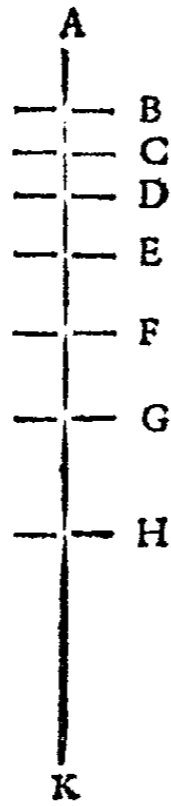
esse minus tempore motus accelerati per BC sit enim minus, si fieri potest, erit igitur vt tempus motus per AB accelerati ad tempus motus accelerati per BC ita recta minor ipsa BF ad ipsam BF . Esto itaque recta illa minor quàm BF G & sit tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC vt G ad rectam BF . Et inter rectas BF CF exponatur continuè proportionalium series, quarum maxima OF sit maior quàm G . Eodem quo vsi sumus in superiori demonstrationis parte ratiocinio confutando spatia in ipsa AB inter similes proportionales intercepta. Cum spatiis BO OV VX XC mutemus solummodo velocitatis vniformis, & fingamus verbi gratiâ motum per AR vniformem fieri iuxta gradum velocitatis in puncto A acquisitæ, motum verò vniformem per BO fieri iuxta velocitatem acquisitam in puncto O & sic in reliquis spatiis in quibus patet omnes velocitates per AB vniformes augeri, velocitates verò per BC vniformes minui, contra id quod in priore demonstrationis parte fuerat usurpatum. Concludetur vt supra tempus motus huiusmodi vniformis per AR ad tempus motus vniformis per BO esse vt recta RF ad rectam AF dum enim augmentur velocitates, tempora motuum minuuntur, similiter tempus motus vniformis per RM ad tempus motus vniformis per OV erit vt MF ad MR . Denique tempus motus fictitij illius per AB ex vniformibus compositi ad tempus motus fictitij per BC ex vniformibus pariter compositi erit vt RF ad AF cum omnes rationes sint eadem, hoc est vt OF ad BF per primam propositionem.

Tempus autem motus accelerati per AB est maius tempore motus illius fictitij ex vniformibus compositi, cum supposuerimus in motibus vniformibus auctas fuisse velocitates, quæ nimirum in hoc casu primis spatiorum AR RM , &c. punctis respondent. Sed & tempus motus accelerati per BC est minus tempore motus fictitij ex vniformibus compositi, quia heic velocitates minuuntur, & ultimis spatiorum BO OV , &c. punctis respondent. Ergo maior est ratio temporis motus accelerati per BC quàm temporis motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC . Sed vt tempus motus accelerati per AB ad tempus motus accelerati per BC ita est recta G ad rectam BF ex suppositione, vt autem tempus motus fictitij per AB ad tempus motus fictitij per BC ita recta OF ad BF ex demonstratione. Ergo recta G ad rectam BF maiorem proportionem habet, quàm recta OF ad rectam BF quod est absurdum, cum recta G sit minor recta OF ex constructione non ergo tempus motus accelerati per AB est minus tempore motus accelerati per BC . Sed nec maius.

vt supra demonstratum est. Ergo est æquale. Eadem ratione patet tempus motus accelerati per CD æquari tempori motus accelerati per AB & tempori motus accelerati per BC . Et continuatis, si placeat, in infinitum rationibus, omnia omnino spatia eodem tempore percurri.

His positis tertia propositione mentem Galilei reuelamus aut propositionis veritatem astruimus. Intelligatur motus

ex proportionalibus continuatis sex, verbi gratiâ, spatia vltra punctum H quæ sint $HG GF FE ED DE CB$. Ergo tempus motus per HG per præcedentem est æquale tempori motus per HK : Similiter tempus motus per GF est æquale tempori motus per HK . Denique

grauium descendendum à quiete ex puncto A vsque ad punctum H , verbi gratiâ, & supponatur, si fieri potest, velocitatem grauis cadentis accelerati iuxta rationem spatiorum decursorum. Ponatur motus iam factus ab A vsque ad H tempore vnus minuti, aut altero quouis tempore determinato, & supponatur motus continuari vsque ad punctum K . Aio motum per HK fieri in instanti. Si enim motus per HK non fiat in instanti, fiet in tempore aliquo determinato, quod per aliquem numerum multiplicatum excedet tempus in decursu spatij AH insumptum. Ponatur numerus multiplicans 5. ita vt tempus motus per HK quinquies sumptum excedat tempus motus per AH rectis $KA HA$. Sumatur tertia proportionalis GA & toties continuetur proportionalium series, donec spatiorum interceptorum numerus excedat numerum quinque. Fiant ergo

motus per totam HB fiet in tempore quod ad tempus per HK erit sextuplum. At tempus temporis per HK quintuplum est maius tempore motus per AH . Ergo à fortiori tempus motus per HB tempore motus per totam HA est maius quod est absurdum. Ergo vera remanet Galilei illatio quamuis eam ipse non demonstrârit.

Hæc succinè & familiariter, Clarissime Gassende, scripsimus, ne tibi imposterum fascescat negotium aut Caræus, aut quivis alius Galilei aduersarius, & in immensum excrescant Volumina, quæ vnica demonstratione, vel fatentibus ipsi Authoribus aut destruentur, aut inutilia & superflua efficientur. Vale.

*Nobili Præstantique Viro M. NEVRÆO
Amico singulari,*

PETRVS GASSENDVS S.

Purima sanè sunt, mi NEVRÆE, quæ tibi, tuæque amicitia debeo, at illud non postremum est, quod conceptum mihi dolorem ob mortem præclari *Naudæi*, capitis longè carissimi habere te mecum communem declaras; ac peruelle, si fieri posset eo me penitus eximere, significas. Quippe cum nihil sit optimi Amici possessione iucundius, nihilque aded esse possit eius priuatione molestius, facis tu profectò per-humaniter cum subire in te aut totam, aut certè molestia partem, quam mihi casus hîc flebilis necessariam fecit, exoptas. Quamquam me quidem quod attinet id quod Poëta ait *est quedam flere voluptas*, eatenus experior, ut molestiam malim ea suauitate temperatam, quæ τὴ μαλακίη, consuetudinisque cum illo iucundissimæ, antiquissimæque afficior, quàm illà immunem fieri, si mihi simul suauitas huiuscemodi eripiatur. Nosti ut parentes, ut filij, ut coniunctissimi quique non sine voluptate actiones, verbâque illorum, quos habuerint carissimos, & recordentur, & enuncient, nihilque fieri iis gratus possit, quàm si alij quoque eadem enarrant, aut enarrata gratè accipiant. Ego certè quoties in eos incido, qui communi mihi cum illo fuere necessitudine, nihil esse potest dulcius, quàm sermones recolare, quibus aliàs οὐ τὴ μαλακίη confabulati fuimus; aded nihil potuit illi excidere, quod non foret memoria, considerationeque dignum. Superfunt adhuc scælici fato, quos & tu ipse apprimè nosti eximij Viri, Elias Diodatus, & Franciscus à Motha Vayerius, quibuscum sæpe & congregari, & rusticari soliti fuimus, maximèque priusquam ille in Italiam discederet duos ante annos supra viginti. Retulit ipse, descripsitque nonnullas ex confabulationibus nos inter quatuor habitis, maximèque in *Synagmate de Militari studio*; dicerèque, cum conuenissemus erat solitus parcere se Pythagoræ, si per talem quandam Terradem iurauit. Dico autem priusquam in Italiam concederet; ex eo scilicet tempore institui nisi per literas nos inter commercium non potuit; & quamuis deinceps euocatus ab Eminentissimo Cardinali, Bibliothecæ curandæ fuit; partim ipsius occupationes, partim mea inualerudo ne possemus toties conuenire obfuerunt. Discessi quoque ipse in Prouinciam, discessit & ille ante meum reditum in Sueciam, totòque eo tempore literis dumtaxat conuersari licuit, donec cum me iam reduce ipse proximè accederet, mutuo-rumque complexuum spes foret, quæ lugubria fata interuenierint, nimisquam est

notum. Tametsi porrò literæ compensare non poterant quem fructum longè vberri-mum licebat ex eius conuersatione demere; ea tamen semper seges erat, quæ magni prouentus loco haberetur; quippe ad me nunquam scribebat quin significaret quid toto Literatorum Orbe ageretur, quid hi molirentur, illi iam parassent, cæteri etiam edidissent. Quæ quidem omnia nemo vquam certius referre potuit. Quis enim alibi vixit dum ipse viueret qui se insalutato Naudæo Musis litare posse sperauit quis auspicatò librum aut condere aut euulgare, eodem non consulto? Ea nempe fuit in multis Viro Encyclopædiæ, cuius tanquam Mystes erat, prærogatiua ut multum scripturientis opus turò prodire crederetur, nisi vno probante Naudæo, aut etiam promouente; nouerat enim si alius vnquam, cuiusque quanti futura esset indicatura. Nouimus & nos, tu, inquam, & ego quid de immani illa editorum volumina, quæ illi quoque præ manibus erat, sentiebat cumque expostularet aliquando cur congerendis etiam futilibus non parceret, festiuè, ut scis, reposuit, in Medicorum Pharmacotheçis, gemmas inter & aromata, sæpe scæda asseruari quoque vilissimorum animalium excrementa, ne exceptis quidem vel muscerdis, quæ cum salutare nonnunquam haberent vsus, suis quoque nec carere putidos codices, ab eruditis quidem fastiditos, hoc est à perpauçis, ac quamplurimis proinde haud ingratos. Subdebat autem se ob vnum duntaxat stomachari solitum, cum obseruaret insanabile scribendi cacoethes vix alios tenere quàm scribendi peritia maximè vacuos; feriari verò interim litteratissimorum complures, qui consummatoribus bonarum artium scientiarumque studiis exculsi, necnon purioris elegantia stylo exercitatissimi, cum multis præclaris operibus peritam manum admouere possent, nihilominus earum rerum velut gloriam aspernati, in otio conuenerent, aut alienis occupationibus in diuersum acti ea negligenter quæ rudes & imperitos eadem ipsa, vel illotis manibus, tractantes, aliquatenus immortalitate donant. Cumque hæc diceret non obscuro nutu significabat te quoque subnotare voluisse; singularèque ingenij tui polymathiam ut otiosam incuriosamque sugillare. Do-lebat, nimirum, te in eorum censu esse, qui cum appositè, scitè & ornatè scribere possent, quidvis aliud libentiùs aggredere-tur, seseque alio facillimè paterentur auocari. Optabat idcirco ut curis solutior esses, & Magnatum negotiis minùs implicatus, hoc est aureis illis compedibus, quibus illaqueatum Diogenes ridebat Aristippum; sic enim fieri posse, aiebat, ut tui iuris aliquando factus animum Philosophiæ natum tandem ad philosophandum transferres appelleresve. Cumque non ita pridem eum per literas monuissem te mutato Patrono ad aliud vitæ genus transiisse, quod

non

non esset à literis alienum ; te videlicet sapientissimi æquè ac celeberrimi Capellani suffragio Longavillæis Principibus custodem esse datum , ut & morum studiorumque rectorem ; continuò rescripsit , se tibi quidem gratulari nouæ conditiones sortitionem , oneris si modo quidpiam è seruitutis iugo detraheret , nec tibi in formandis tantorum Puerorum animis vberius sudandum foret ; non verò placere sibi quod ita procul à doctissimorum cœtu , à solidiorum scientiarum sede Lutetia esset viuendum tibi , licet non inter illiteratos , se vtique haud ignorare quamplurimos Cadomi esse , qui summa cura studiorum amœnitates consecuntur , quorum idèd consortium inamœnum esse nequiret. Cùmque iucundissimi sui copiam breui facturus esset Vir eruditionis cumulatissimæ Samuel Bochartus , mox in Galliam secum rediturus , inde sperare ut exilij tui aut solitudinis tædium minuere- tur , quod equidem non perexiguam modò sed prorsus nullum esse auguror , vbi talium Virorum consuetudine frui liceat qualium tu ipse doteis suscipis atque prædicas ; quibus etiam æstimandis ac iudicandis quam sis falli fallereve nescius satis superque comprobauit Eximius ille Vir Monasteriensis à Motha Cadomæus , qui mihi nuper literas abs te detulit ; in suarum quidem virtutum commendationem scriptas , sed eo consilio ut ex eiusdem congressu longè commendatissimas deprehenderem. Hoc sanè quidem sic experiri pronum fuit ut perpectis illico felicitis adèd ingenij leporibus , tum recordatus te insuper totas habere in inclyto Gratemnilio Athenas , haud potuerim ultra non beatissimum illum reputare secessum , in quo tot tantorumque Virorum suauitubernio vti possis . Præterea si quid felicitatis cumulo desit , nullo maiori fortunæ beneficio suppleri posse reor , quàm eâ beneuolentiâ , quæ tibi generosum deuincit pectus Illustrissimæ Virginis Mombazoniæ Sanctimonialium Cadomensium Cœnobiarchæ. Illa etiam literas à te Amplissimo nostro Monmorio reddidit , quibus ipsum æquiorum sibi , acriorèmque iuris sui vindicem futurum meritò sperauit : quæ cùm identidem suo me quoque dignari alloquio animum induxisset , Deum immortalem quanto tuas ore tonantem laudes audiuius ! O quoties fortunatos exclamauit Principes creditos tibi , quò talem nacti essent Moderatorem qui cunctis virtutum ac disciplinatum luminibus perfusus , morosam ; ut creditur , abstrusarum scientiarum intelligentiam , sic rerum ciuiliu vsu , sic urbanitatis cultu temperasset ; ut ingenuas

politioris humanitatis artes , ut liberalem illam morum & officiorum , quibus nobilioris vitæ societas decoratur , velut pædiam , necnon elegantiarum , quas Aula sibi sola vindicat , solertiam in numerato haberet. Haud silebat interim comitum vna , quæ ingenio & facundia longè præpollere videbatur dū reliqua vitæ tuæ ornamenta erectæque mentis encomia haud vulgari eloquio prosequeretur : quo cùm delectarer conduplicatam protinus sensi lætitiâ vbi significatum est mihi , hanc eandem , Nobilis Blemurij esse filiam , cordati , inquam , optimique senis illius , qui Principi nostro Valesio Engolismensi erat ut nosti adèd charus. Nunc porò si hæc omnia quorsum spectent cogites , vltro fatebor. Videri me quidem tuæ moderationi ac verecundiæ vim afferre voluisse , nimis multa recensendo quæ ad tuam commendationem faciant ; attamen si rei veritatem paulò attentius expendas , facile percipies horum me nullo alio consilio mentionem fecisse quàm ut ea commemorarem , quæ opportuna videbantur ad amouendam suspicionem illam qua è Μακαρίτης noster incolatum tuum velut inhospitum non bene coniecerat , nec etiam in ea sententia diu permansurus erat , illum si huic Ciuitati fata reddidissent incolumen : at Superis aliter visum , Abbavillæ scilicet extremo mense Iulio extinctus est ; & tot Amicorum eius reditum impatientissimè præstolantium spem desideriumque frustratus est. Quo nos autem in luctu reliquerit animus meminisse horret , tum nostrum vtrique communis dolor , si genere finit , plura loqui vetat : cùm & plura expectare possis à Clarissimo Collega Renato Moræo Medicinæ Regio Professore , qui τὸ μακαρίτη vitam breui nobis sperandam facit. Vale , Parisiis 7. Kal. Nouembris 1653.

Huius Epistolæ autographum cùm reliquarum Systema ederetur , inchoatum dumtaxat repertum est , vnde non nisi mutila prodire potuit , ut videre est pag. 325. Aliud verò quia integrum recuperare postmodum licuit , heic in integrum etiam restituere visum est ne omisso quidem titulo , quem aliis præfixum Neuraus semper expungi voluit ; causatus sibi longè suauius esse eum si Gassendus suum tantum nuncuparet. Constat multo-plurimas eidem esse scriptas , cur verò cum cæteris non prodierint , ipse viderit.

